

FROM
THE LIBRARY
OF
SIR WILLIAM OSLER, BART.
OXFORD

7786 35

Lithographed copy of an old Persian Ms. on Pharmacology.

Presented to the Library of McGill University, Montreal,
Medical Faculty, by

Dr. Casey Wood.

بیمارستان و مکاتیب فصل خلاصه و سمرقانی
در بیان شیخ مدین وین و قتل میلین

در بیان و ان فراخی توانان کتاب طباطبائی که جملة کمالات طبیعه را حاویست و جمیع ابواب و فصول کتب
طب را کافی و دافعیست مجمع الجوامع و ذخائر التراکیم مقبول طبایع برنا و پیر عظیم اشل و بنیطیه

از تصانیف رازدان رنور حکمت یونانیان معرفت اندوز رسوم معالجه ایمانیان شیراز و قانون شفا
دیباچه دیوان و واقعه اطباء و الادب و دستگاه جناب حکیم سید محمد حسین خان طایب و جل الجته مشوا

در مطبعه میثقی نوک شورش با ستم بیکان و ایان حکیم طبیب

اطلاع

اس مطبع میں ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہے جس کی فہرست مطول ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہے جس معائنہ و ملاحظہ سے شائقان اصلی حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہیں قیمت بھی ارزان ہے اس کتاب کے ٹیبل پچ کے تین صفحہ سادی میں بعض کتب طب و لغات مختص بمفردات طب فارسی و عربی و اردو وغیرہ درج کرتے ہیں تاکہ جس فن کی یہ کتاب ہو اس فن کی اور بھی کتب موجود کا خانہ کی قدر دانوں کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو

کتب طب زبان فارسی

الکیر اعظم درچارجلد یہ کتاب فن طب میں جامع کلیات اور محالجات مولفہ محمد اعظم خان مخاطب ناظم جان کہ حکمت فن طب کو یکجا کر کے مجربات اور آزمودہ نسخہ مندرج فرمائے۔
خلاصۃ التجارب - طب مجربات حکم علویجان دومہ و مرتبہ بقراٹھ زمانہ جناب حکیم ہمارا الدولہ بہادر بہ اعلیٰ درجہ طب کی کتاب ہے۔
مجربات الکبریٰ - محشی تصنیف حکیم محمد اکبر خان عرب حکیم ارزانی۔
تکشیف الحکمت - حکیم محمد سلیم الدین خان کی تصنیف ہے یہ قدر دانوں شائقان کے کرطبع ہوئی۔
کفایہ منصوری - مشہور کتاب معالجہ اور تشریح میں ہے۔
خبیاء الاصابہ - فن طب میں تصنیف حکیم محمد رضا صاحب کی۔
محکمات رضائی - معالجہ امراض ضعیفہ و نشانہ و کثرت بجا سست و نشہائے مجربات ہر ایک مرض کے اس میں بہت لکھے ہیں۔
دستورالعلاج - نہایت صحت کے ساتھ طبع ہوئی ہے۔
میزان الطب - مع رسائل دیگر مشہور ابتدائے دروس کی کتاب ہے جو کہ قبل اس کے یہ نسخہ و محشی تمام مطبع محمدی جامی محمد حسین مرحوم میں طبع ہوئی تھی اسی منقول عنہ سے

کتبات پاکیزہ طبع ہوئی۔
معدن الشفا سکندر شاہی - از تصنیفات جناب حکیم بہوہ خالف صاحب بن خواص خان صاحب طب اکبر - تصنیف حکیم محمد اکبر ارزانی معلم طب میں مستند کتاب ہے۔
مطب علویجان - مجربات علویجان کی ہر مرض کے لیے منتخب ہیں۔
مختصر فصول فقہ اطبی - مشہور کتاب علامہ حکیم بقراط نجفی و تالیف حکیم مولوی غلام حسین صاحب ہے جو مجھوں نے شرح اعجاز غسروی تصنیف فرمائی ہے اور وہ اس مطبع میں سابق ازین طبع ہوئی ہے۔
مفحرج القلوب - فارسی تصنیف حکیم محمد اکبر عرب محمد ارزانی۔
عجالت نافعہ - تصنیف حکیم نامی محمد شریف خان صاحب دہلوی تصنیف علاج الامراض۔
ام العیلاج - رسالہ غریب و عجالت عجیب حاوی ایک اور طبیہ تصنیف حکیم امان اللہ فرزند جناب ابن مہابت خان خاتمان عہد دولت نور الدین محمد جلالیہ بادشاہ غازی یہ کتاب خاص طریقہ آسان معالجہ ہر قسم مرض میں مستند و یادگار ہے۔
طب یوسفی - مشتمل بررسالات رسالہ نفس رسالہ قار و رد رسالہ سہ ضروریہ بلطقات یوسفی رسالہ اکول و مشروب قصیدہ و حفظ صحت بدن رسالہ کسبران مشہور کتاب سے زاد غریب تصنیف حکیم صادق علی خان ابن حکیم شریف خان

صاحب دہلوی مسافروں کے یہ کتبہ اہم ہر موسم کی ضروری لکھی گئی ہیں جن میں مع تحفۃ المومنین فارسی طب مشہور کتاب ہے۔
قرا بادین قادی - فارسی تصنیف حکیم محمد اکبر ارزانی مصنف طر اکبر و میزان الطب و غیرہ سے مشہور کتاب ہے۔
علاج الابدان - یہ کتاب فن طب میں نایاب ہے تالیف حضرت حکیم عبد صاحب کی علاج امراض انسان خود آلف سے بہ نقل عبارات کتب معتبرہ شمار کیا ہے۔
کنز الاسرار - تصنیف حکیم ہادی صاحب مراد آبادی مسائل طب میں بہر الخیانت - علم طب کی کتاب کائنات العیون - تصنیف حکیم محمد سلیم الدین خان صاحب ہے پوری۔
قرا بادین جلالی۔
نیر اعظم - مطبوعہ نظامی۔
غایۃ الشفا۔
کتب طب عربی۔
موجز - مشہور کتاب متن متین فن طب کی ہے۔

فہرست فریاد وین کبیر

[illegible]

صفحه کالم	مضمون	صفحه کالم	مضمون	صفحه کالم	مضمون	صفحه کالم	مضمون
۱۱۹	باب السین مع الفاء	۲۲۶	شاهزنج	۲۵۲	عنب	۲	عنب
۱۲۰	سفرجل	۲۲۷	باب الشین مع الراء الملهة	۲۵۳	عقاب	۱	عقاب
۱۲۱	فصل در بیان نسخ جوارشات سفرجل	۲۲۸	فصل در ذکر شتر	۲۵۴	عقبر	۳	عقبر
۱۲۲	فصل در بیان کججیات سفرجل	۲۲۹	باب الشین مع الیم	۲۵۵	فصل در ذکر نسخ جوارشات عقبر	۱	فصل در ذکر نسخ جوارشات عقبر
۱۲۳	فصل در ذکر نسخ اشتر سفرجل	۲۳۰	فصل در ذکر نسخ شامه شموات	۲۵۶	باب العین مع الواو	۳	باب العین مع الواو
۱۲۴	فصل در بیان نسخ فملان	۲۳۱	باب الشین مع الهاء	۲۵۷	عود	۱	عود
۱۲۵	فصل در ذکر نسخ سبب	۲۳۲	شاهنشاهی	۲۵۸	فصل در بیان نسخ جوارشات عود	۲	فصل در بیان نسخ جوارشات عود
۱۲۶	فصل در ذکر سفوفات	۲۳۳	باب الشین مع الراء الملهة تخمین	۲۵۹	فصل در بیان نسخ جوارشات عود	۳	فصل در بیان نسخ جوارشات عود
۱۲۷	باب السین مع القاف	۲۳۴	فصل در بیان شیافات و نسخ آنها	۲۶۰	فصل در ذکر نسخ اشتر عود	۱	فصل در ذکر نسخ اشتر عود
۱۲۸	سقمونیا	۲۳۵	کتاب الصاد الملهة	۲۶۱	کتاب العین المجمع	۳	کتاب العین المجمع
۱۲۹	فصل در بیان نسخ جوارشات سقمونیا	۲۳۶	باب الصاد مع الالف	۲۶۲	باب العین مع الالف	۱	باب العین مع الالف
۱۳۰	باب السین مع الکاف	۲۳۷	فصل در بیان نسخ صابون	۲۶۳	فصل در بیان نسخ صابون	۱	فصل در بیان نسخ صابون
۱۳۱	فصل در ذکر نسخ سک	۲۳۸	فصل در نسخ مزاج صابون	۲۶۴	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۳۲	فصل در سبکجینات و اقام	۲۳۹	ساروج الحکمة	۲۶۵	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۳۳	نسخ مختلفه آن	۲۴۰	باب الصاد مع الراء الملهة	۲۶۶	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۳۴	باب السین مع اللام	۲۴۱	فصل در ذکر ادویه مرکبه که اصل و عمود	۲۶۷	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۳۵	فصل در ذکر سلاطات	۲۴۲	در آنما سبب و از آنجا که است	۲۶۸	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۳۶	باب السین مع الیم	۲۴۳	فصل در بیان جوب سبب که اصل و عمود	۲۶۹	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۳۷	سماق	۲۴۴	در آنما سبب و از آنجا که است	۲۷۰	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۳۸	باب السین مع النون	۲۴۵	فصل در ذکر نسخ القوع صبر	۲۷۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۳۹	شاهکی	۲۴۶	فصل در ذکر نسخ مغینات	۲۷۲	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۰	فصل در مطبوعات سنه کی	۲۴۷	باب الصاد مع الراء الملهة	۲۷۳	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۱	سنبوسه	۲۴۸	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۲۷۴	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۲	سبیل	۲۴۹	باب الصاد مع النون	۲۷۵	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۳	فصل در ذکر نسخ انواع سفوفات	۲۵۰	فصل در ذکر غیرهای مندل	۲۷۶	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۴	باب السین مع الواو	۲۵۱	فصل در بیان اشتر مندل	۲۷۷	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۵	فصل در ذکر سواک سورنجان	۲۵۲	کتاب الصاد المجمع	۲۷۸	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۶	فصل در بیان نسخ سفوف سورنجان	۲۵۳	باب الصاد مع الیم	۲۷۹	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۷	فصل در ذکر نسخ سون سورنجان	۲۵۴	فصل در بیان نسخ اعنره	۲۸۰	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۸	سون	۲۵۵	کتاب الفاء مع الهمزة	۲۸۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۴۹	سویق	۲۵۶	باب الفاء مع الباء	۲۸۲	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۵۰	کتاب الشین المجمع	۲۵۷	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۲۸۳	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۵۱	باب الشین مع الالف	۲۵۸	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۲۸۴	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۵۲	شادنج	۲۵۹	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۲۸۵	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون
۱۵۳	فصل در بیان اقراض شادنجی	۲۶۰	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۲۸۶	فصل در ذکر نسخ غارلقون	۱	فصل در ذکر نسخ غارلقون

صفحه	کالم	مضمون	صفحه	کالم	مضمون	صفحه	کالم	مضمون
۳۶۱	۱	باب الامام مع الیمن جمله سان التور	۳۸۹	۲	کچر می بوی	۴۲۶	۳	فصل در بیان نسخ مطبوعات
"	۲	فصل در بیان تفسیری سان التور	"	۲	لرد می باش	۴۲۸	"	باب الیم مع الیمن المله
"	۳	فصل در ذکر شرابی سان التور	"	"	باب الیم مع الیمن المله	"	"	فصل در ذکر نسخ معاجین طریق
۳۶۲	"	باب الامام مع الطاء المله	"	"	باب الیم مع الیمن المله	"	"	ساختن آنها
"	"	فصل در بیان نسخ لطوفات	"	"	فصل در بیان نسخ متلف و نسخ انواع	۴۲۹	"	فصل در بیان نسخ معاجین غیره
۳۶۳	۱	باب الامام مع الیمن المله	"	"	در بیان ساختن و متجانس و غیره	۴۳۰	۲	فصل در ذکر معاجین مسهل
"	"	فصل در بیان نسخ لغوفات	۳۹۳	۲	فصل در بیان نسخ ما المیوه	"	"	بیان نسخ معاجین مسهل
۳۶۵	۲	باب الامام مع الکات - لک	"	"	فصل	۴۳۱	"	باب الیم مع الیمن المله
۳۶۶	۱	فصل در ذکر نسخ دوا الکات	"	۳	باب الیم مع الیمن المله	"	"	فصل در بیان نسخ
۳۶۷	۲	فصل در ذکر نسخ سفوفات لک	"	"	فصل در ذکر نسخ مریات	۴۳۲	۲	مرجان
۳۶۸	۱	فصل در ذکر نسخ اقراض لک	۳۹۴	۲	مرواسنج	"	"	فصل در بیان مفرطات و نسخ آنها
"	۳	باب الامام مع الواد - لولو	"	۳	فصل در ذکر نسخ مروقات	۴۳۳	۱	باب الیم مع الکات بقول ازرق
۳۶۹	۱	فصل در بیان جوب لولو	۳۹۵	۲	فصل در بیان آنکه در این مریات	"	"	فصل در ذکر نسخ جوبیکه اصل و عمود
"	۲	فصل در ذکر نسخ غیره لولو	"	۳	مرکب اند و جگونی آنها	۴۳۴	"	در آنها نقل است
۳۷۰	"	فصل در بیان نسخ سفوفات لولو	"	"	فصل در بیان مریات و غیره	۴۳۵	۲	فصل در بیان مریات و غیره
۳۷۱	۱	فصل در بیان اقراض لولو	۳۹۸	"	قوانین و مریات قروح	"	"	در آنها نقل است
۳۷۲	"	فصل در بیان الیمن	"	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۳۶	۲	فصل در بیان مریات و غیره
"	۲	باب الامام مع الیمن المله	۴۰۱	۱	فصل در ذکر مری	"	"	فصل در بیان مریات و غیره
"	۳	باب الامام مع الیمن المله	۴۰۳	۲	باب الیم مع الیمن المله	۴۳۷	۱	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۷۳	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۰۶	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۳۸	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۷۴	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۰۹	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۳۹	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۷۵	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۱۲	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۰	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۷۶	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۱۵	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۱	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۷۷	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۱۸	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۲	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۷۸	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۲۱	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۳	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۷۹	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۲۴	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۴	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۰	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۲۷	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۵	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۱	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۳۰	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۶	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۲	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۳۳	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۷	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۳	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۳۶	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۸	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۴	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۳۹	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۴۹	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۵	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۴۲	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۰	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۶	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۴۵	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۱	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۷	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۴۸	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۲	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۸	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۵۱	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۳	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۸۹	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۵۴	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۴	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۰	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۵۷	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۵	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۱	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۶۰	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۶	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۲	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۶۳	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۷	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۳	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۶۶	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۸	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۴	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۶۹	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۵۹	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۵	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۷۲	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۰	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۶	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۷۵	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۱	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۷	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۷۸	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۲	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۸	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۸۱	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۳	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۳۹۹	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۸۴	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۴	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۰	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۸۷	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۵	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۱	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۹۰	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۶	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۲	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۹۳	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۷	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۳	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۹۶	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۸	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۴	"	فصل در بیان نسخ مریات	۴۹۹	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۶۹	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۵	"	فصل در بیان نسخ مریات	۵۰۲	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۷۰	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۶	"	فصل در بیان نسخ مریات	۵۰۵	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۷۱	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۷	"	فصل در بیان نسخ مریات	۵۰۸	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۷۲	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۸	"	فصل در بیان نسخ مریات	۵۱۱	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۷۳	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۰۹	"	فصل در بیان نسخ مریات	۵۱۴	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۷۴	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود
۴۱۰	"	فصل در بیان نسخ مریات	۵۱۷	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود	۴۷۵	"	فصل در بیان جوبیکه اصل و عمود

بسم الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم

در بیان و ان فراخی توانان کتاب طب که جملة کمالات طبیه را حاویست و جمیع ابواب فصول کتب
طب را کافی و دافیهست جمیع الجوامع و ذخائر التراکيب مقبول طبایع برنا و پیر عیدیم ایش و بیطیه

از تصانیف رازدان روز حکمت یونانیان معرفت اندوز رسوم معالجه ایمانیان شیراز و قانون شفا
دیباچه دیوان و واقعه اطباء و الی و دستگاه جناب حکیم سید محمد حسین خان طایب و جلیل المنة مشوا

در مطبعه فی مشی نوک شورشیه
در مطبعه فی مشی نوک شورشیه
در مطبعه فی مشی نوک شورشیه

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب الحاء المهملة

باب الحاء مع الالف

مثقال حلو که در هر روز در وقت صبح مثقال غشاک خالص
چند در خطای جوان از هر یک یکد آب و منبر
تخمین مخلوط بود مثقال رب سبب شیرین و به
شیرین رب انار شیرین عرق بهار عرق بهار شک
کتاب از هر یک بود مثقال غسل سفیدی مثقال سبز
مقریون سازند و در ظرف چینی نگاه دارند حلقه
صحت شمع رئیس حله اسرارین ترکیب آن اقرا
شیخ ابو علی است که در رساله منظومه خود ذکر کرده است
حافظ صحت و مقوی بدن است و صفت آن
عین شنب عود قاری خام را سن تخم خشک شنب
از عفران مصطکی رقی سودگونی از هر یک یک مثقال
کشتن خشک بر آید یا نه از هر یک نیم مثقال و رقی
برایان کرده که اندک بریان کرده باشد مثقال
عسل سفیدی بودین مجروح اودیه قد سفید و در
مجموع اودیه پرتور مقوی چون معانه مذکور در این

صفت آن در این باسفت که با سبب محرق معنول
صندل سرخ صندل سفید طیار سفید در و نیم عفری
عوض پنج انجار گل ازنی از هر یک دو مثقال و نیم
منتر تخم سبزه و آن تخم خرفه مقشر از هر یک پنج مثقال
غیر شنب و دودانک و نیم شربت عود سی مثقال
نبات سفید نچاه مثقال عسل سبب مثقال ترن ترن
سبب عدد بدستور مقوی و مرط نماید و در ابتدای
حل جیل روزه هر روز یک مثقال آت را با کلاب
ده مثقال بنوشند و قلی فرموده اند که این نسخه
تالیف بنده و نگاه امیر المؤمنین علوی خان است
و مجرب است حافظ الروح حکیم صالح خان خال
آن در حرم به صفت آن میوه ای دارا سحر دی یک
مثقال عین شنب نیم مثقال این هر دو را در روغن
منتر سبب پنج مثقال که آخته ورق طلا و ورق نقره از
هر یک یک مثقال این هر دو را بشه صافی و نه

حافظ الاجساد جهت سوراخینه و اسفاده
امراض بارده معده و دماغ و جمیع اعضاء است
و گفته اند که در هر یک در جمیع افعال بهتر از دوا
الکرم است صفت آن در چینی پوست کبر قنطاری
از خار که یک نیم مثقال عفران پانزده مثقال سبب
الطیب شمش مثقال سبب رومی ریشه الا انیسون
و دوا اسارون ریزه چینی نظر سالیون مرلی صافی
بر یک چای مثقال قسط شیرین حب بلسان ب السوب
عصاره غاف از هر یک مثقال فوه الصنع سودگونی
هر یک دو مثقال رب کینه بودین جمیع اودیه و در
کوفه بخیه بریت چوب بنوده با سه وزن اودیه عسل
مصفی مقوم شربت معجون سازند حافظ الجین فضل
لا از اسقاط نگاه دارد چون در بعضی از نسخه نقل بطور
تولید خوشی بهم میرساند که موجب بالاک اودیه شود و
استعمال این معجون در ایام حل موجب دفع آن میگرد

حب السعال و نیزه صفت آن مغز تخم خیار برین
 تخم گرد و رب السوس یا قلع مقشیر یا سوسیکو آفتاب
 بلع آب برزق طعم شیرین حب السوس یا سوسیکو آفتاب
 تخم گرد و رب السعال و نیزه صفت آن مغز تخم خیار برین
 و نیزه صفت آن صمغ عربی کثیرانه هر یک سه و نیم
 پخته با آبله مقشیر مغز تخم خیار برین مغز تخم خرفه مقشیر
 که در آن هر یک مقشیرم کوفته بخیه بلع آب بطلو نا
 و لعاب سبانه فلو شتر جها بن ساخته وقت
 خواب در دهان نگاهانه به حب سوال و نیزه
 بر مغز زبان و آبله حکم هر یک درین صفا تخم خرفه
 یا شتر پت باشد به صفت آن تخم رازیانه تخم
 کرفس رب السوس رب سیاهوشان بادام تلخ مقشیر
 یا السوس یا لعاب تخم کتان شسته حب السوس یا اقرص
 سازنده و در متفک انرا با مطبوخ مناسب
 حب السعال و نیزه صفت آن مغز تخم خیار برین
 سخت و لیکن سینه و تصفیه صورت و در نواف
 است به صفت آن مغز بادام شیرین تخم کتان
 بران کثیر صمغ الصوبه الکبایه صمغ عربی اصل السوس
 ایون رب السوس فانیذ شکله بالسوس یا اندک عمل
 و آب رازیانه شسته و جویند زرد و زرد زردان گاه
 و اگر مغز سازند بهتر است به حب سوال و نیزه
 طبع با آفت که در شب بلع آب شربت نماید منقول
 از حدادی صغیر صفت آن نشاسته کتان مغز بادام
 مغز پسته تخم کاه مقشیر رب السوس اجزاء مساوی کوفته
 بخیه بلع آب گدانه و لعاب اسفنجول همین نموده
 به حب سازند برین بقدر بخورد به حب السعال و نیزه
 که از جبهه آده باله که به حب تلخ صورت شود تا صف
 است به صفت آن حردل مغلوب الکوز الم طفل
 دار قاض او بان ادر هر یک که در مغز زبان باشد
 کوفته بخیه بصل یا شتر شکرمه شسته حب سبانه
 حب سوال فانیذ صفت آن پوست نخ رازیانه
 رب سیاهوشان تخم کرفس رب السوس مغز بادام
 شیرین مساوی کوفته بخیه آب حب سازنده

صنعت آن چند ستر اسارون منبه مالک المني
سفید کند رساوی کوفته بخیمه آب حبیب زنده شربت
دو درم حبیب زرنج بجهت حیاض بارده و در طبعه و
بواسیر شوق از علاج حسین جراح از طمانه و الواجه
نواب محرم قدس الله سره بجهت صنعت آن زرنج و
مرد اسنگ کشتل رزق اجزا رساوی مقل کوفته بجهت
گرم ملکه و دوا باشد و دیگر کوفته بخیمه آب شسته جها
سازند هر چه بقدر خودی کو بکی شربت یک حبیب بجهت
سعال که سینه را پاک کند و آواز صاف گرداند و در
و غیر بارده و نافع است به صنعت آن مغز بادام
و شیرین بزرگ بریان چلوخه از هر یک دو درم بقیه
این صنعت عربی اصل السوس را بسوس از هر یک یک درم
فانند و قند از هر یک چهار درم کوفته بخیمه با آب باریان
قدیمه عسل حبیب زنده بجهت سعال که سینه را نرم کند
و عطش استکین و به صنعت آن اصل السوس
و صنعت عربی که کمتر مغز خیار بن طباشیر از هر یک دو درم
مغز بنه وانه با قند مقشر از هر یک سه درم و عطران بزم
که قند بخیمه حبیب زنده و در زیر زبان نگاهدارد بجهت سعال
که ضیق النفس سرزد شد و نافع باشد و آواز را نیکو
گرداند به صنعت آن مغز بادام شیرین بر الکسا حبیب
الضویر از هر یک دو درم کثیر صنعت عربی السوس از هر یک
یک درم اصل السوس را بسوس از هر یک یک درم فانی بزم
از هر یک چهار درم اجزا کوفته بخیمه با آب باریان شسته
حبیب زنده و در وقت حاجت در زیر زبان نگاهدارد
و در شعله و کشتل رزق و دو درم داخل و نوشته که سینه را
نافع است و سینه را نرم کند و صدر را احسانی بگرداند
حبیب السعال و دیگر که قند سرافا کند و سلی نافع باشد
صنعت آن صنعت عربی که کمتر مغز بادام شیرین مقشر
بر دانه مغز حبیب القیظ رب السوس فانی شسته حبیب الضویر
الکبار تخم زرنج مقشر کثیر زنده از هر یک سه درم فانی
مقشر تخم خیار بن مغز که و از هر یک یک درم
کوفته بخیمه بلعاب بزرگ قطره ناسه شربت حبیب بزم و دیگر
و دیگر و در دانه نگاهدارد و آب آن را فرو برد و به

من آنرا بمیز عسکری ساختام موجب است به صنعت آن
 از سبب صمد دانسته بخور آن بزرگوار از هر یک سه مثقال
 کوفته بخینه و زرب را بان مخلوط ساخته و سرشته در
 صد و پنجاه مثقال آب بچوشانند تا آنکه آب را به تمامی
 جذب کنند پس از آنجا آب ساخته نگاهدارند هر چه بقدر
 بخودی شربت یک حب و اگر کیفیت او قوی تر خواهند
 بلر یک شیرازی که در آن لیمو است بچوشانند به حب
 نمک دیگر به صنعت آن دانه فربه می شود چار روز
 در آب خیسایند پوست آنرا در کرده مغز آنرا باد و
 چندان فربه می شود که بیده خوب سازند هر چه بقدر
 بخودی شربت دو حب و یک سوم کوفته نع از آن خورند
 آب لیمو نمیکند و اطباء اینند آن تخم سرکه و دو
 هندست نیز ختم نمایند و چوبی که مسلول و بد قوی شود
 بود و سرکه که از زرد گرم بود نافع باشد به صنعت آن
 صمغ عربی گیترا مغز سبزه خرم خطمی پاک کرده از هر یک
 سه درم مغز بادام شیرین نیم که در مغز تخم خیارین از هر یک
 پنج درم رب السوس نشانه تخم که باو تخم خرفه از هر یک
 سه درم شکر مبرزده درم کوفته با عاب اسفند سه شسته
 حب سازند شربت یک مثقال به حب مدحش حب انار
 قند مساوی کوفته در هم سرشته چوب سبزه شربت یک
 مثقال به صنعت آن که بکندی کند نامند به حب
 میضه رفع سمیت آن به حب نارنگی که نارنگی را بکند از
 زمین قند درست تا پوسیده گردد و خشک شود و وقت
 با پوست و مغز تخم نرم بکوبند و خوب بندند هر چه بقدر
 بخودی شربت از دو حب تا پنج حب بعد از تغله معده
 بشی و با سمال و یا برود و زرد افراط آن فربه بند
 حب الکست این حب بوی دانه خوش کند و نشاط و
 قوت می آید به صنعت آن مستعمل این از جماع لذت
 عجیب باید به صنعت آن سلیمه سیاه قرقه الطیب
 از هر یک نیم دانگ مشک قبی یک دانگ جوز بویک
 مثقال و چهار دانگ پوست زرد و تری از هر یک پوست
 لیمو کالی از هر یک نیم درم و عود هندی غری خام
 مصططه از هر یک دو دانگ صندل سفید نیم مثقال

کوفته بخینه لعل صفت است به سبب سازند هر چه بقدر
 بخودی چهار حب پیش از جماع بخورند و یک حب در
 دهان گیرند مقوی جماع گردد و به حب الکست به شسته
 دیگر به صنعت جوز بویاقا قله کافور دار صینی خولجان
 از هر یک یک درم مشک قبی دو دانگ پوست زرد
 اتج کبابه صینی بسیار از هر یک یک مثقال سعد کوفنی
 دو درم کوفته بخینه به گلاب سرشته حب این
 سازند و در دهان نگاهدارند به حب الکست دیگر
 بخور را برود و در دهان را خوشبو کند به صنعت آن
 جوز بویاقا قله فلفل کافور قرقه دار صینی خولجان
 از هر یک یک درم مشک خالص دو دانگ جزا را
 جدا و مشک را جدا ساید به گلاب سرشته حب خوب
 سازند و در دهان نگاهدارند و اگر اراده کنند که معده
 از فضل عصفه مفسده پاک شود مخلوط سازند آن
 او و یا یارح فیه مسادی همه و از کافور نیم شربت
 ساقط سازند شربت یک مثقال به حبی که در و فلفل
 در ساعت بنشانند به صنعت آن انیسون زیره که کانی
 مد فلفل سفید مغز حب لقر طم از هر یک ده درم
 سیلخ یک درم زنجبیل قرقون از هر یک چهارم
 درم مصططه شش درم سور سجان بست درم کوفته
 بخینه آب را زایان سرشته حب سازند شربت دو درم
 آب زیره به حبی که لغو تمام آورد و در بطور انزال
 اثری تمام دارد به صنعت آن عود قماری قرقه
 فلفل از هر یک سه درم زعفران نیم درم بالنگ و درم
 دار فلفل بالونه مر و اید با سفته از هر یک یک درم
 کوفته بخینه لغو تمام آورد و به سرشته حب سازند
 هر چه مقدار بخودی به حبی که بوی سیر و بیاض و شراب
 از دهن بهر به صنعت آن پوست بربخ و فلفل خشک
 میل زنجبیل کباب بسیار سعد از هر یک نیم درم
 مشک طباشیر از هر یک نیم درم عین شرب نیم مثقال
 صندل بگلای سوده ده درم صمغ عربی دانگ
 کوفته بخینه به گلاب سرشته حب سازند به حب
 کباب که نیز همین خاصیت دارد به صنعت آن

کباب صینی قرقه طباشیر از هر یک دو درم مشک
 دانگ عین شرب نیم درم عود یک درم کوفته بخینه به گلاب
 صمغ عربی در آن خیسایند به شسته حب سازند
 حب شجوف که امراض کفیه و ریاح را سبب است به صنعت
 معده و ملغم و رطوبت آن باشد نافع است به صنعت
 آن شجوف مشک خالص از هر یک یک درم زعفران
 جوز بویا با فلفل مویا از هر یک دو درم جزا را
 سحق بلخ نموده آب زنجبیل حب بندند هر چه بقدر
 باشی شربت یک حب تا سه حب زیاده بخورند به حب
 طین از صینی نافع جهت قرقه امعا به صنعت آن
 گل از صینی دم الاخون از هر یک یک مثقال پوست
 بیخ انجبار بارنگ بریان از هر یک سه مثقال
 زهره صمغ عربی سماق از هر یک دو مثقال کوفته
 بخینه هر روز سه حب فرو برند و از عقب آن شیره
 تخم خرفه مقشره مثقال شیره کشمش خشک یک درم
 شیره دانه پیل ثلث درم پوست بیخ انجبار نرم بکوبند
 و از رنگ زهر یک مثقال بران پاشیده بنوشند
 و اگر شربت صندل یک درم اضافت کنند
 به صنعت آن به حب نافع جهت ام الطبعیان و سوء التشنج
 و مستحاک با حرارت باشد به صنعت آن گل سرخ
 منزع الاقلام شش مثقال سنبل الطیب تخم کاسنی
 اصل السوسن از هر یک چهار مثقال طباشیر سفید
 یک مثقال کوفته بخینه بلعاب بهر دانه سرشته حب
 بندند شربت حمت بالغین یک مثقال و برای
 اطفال زرد و دانگ تا نیم مثقال به حب مرواسنگ
 آنسک را نافع باشد به صنعت آن مرواسنگ
 اعلی سه مثقال که یک توله باشد قند سیاه بسیار
 گشته شش مرواسنگ را بسیار نرم ساید و بپزند
 سیاه آمیخته هشت حصه نموده اگر توانند هر حصه را
 یک حب نموده ناشتا فرو برند و الا چندین حب
 نموده و در ایام خوردن که هشت روز است از
 شربت و بادنی و نمک بر همین نمایند به حب مرواسنگ
 دیگر نافع جهت علت مذکوره به صنعت آن

مردان سنگ یک توله خام سیاه وانه قد سیاه کنه از
هر یک چهار توله او وید را بسیار نرم گوید با قد سیاه
آنجته تانزه حصه نمایند هر حصه را دو حب سازند
قوی المزاج بوقت شام دو حب را فرو بر در و ضعیف
المزاج یک حب و در ایام خردن از ترشی و با دس
برهمن نمایند و غذایان گندم بار و جن بسیار و حب که
قوت جماعت و التذاذ بخشد و سرعت انزال را مقید
است بصفت آن قاقله جز بودا و ارجی از هر یک
سدوم فلفل گل سرخ از هر یک دو در و حب
سنگ زهر یک یک دانگ و نیم کو فتره بختی که با برشته
جها سازند هر حب مقدار بخودی بزرگ و در سایه خشک
نموده و وقت بجا نعت یک حب فرو برند و یک حب
در دبان نگاهدارند و حب اسبل و آزارانی و حب
قرصه و حب سیاه و حب فیونی و حب دار و حب زو
و حبان مغرل فیونی و حب الشفا و عطانی و قابض
و قدرت و مرقد و سبب و متسلک و متشدد و آن نزل
و نفث الدم و نوا م اشرف العلی و هندری و حبیه و
خشتاش همه را فین و آن و آن فخر و آمیون و ابرسا
و باد زهر حیوانی و باد زهر سعدی و سیاه و حب بوط
و حبی و کو تیا و تنباکو و تیداج و جد و ابرافین و
جند بیدستر و جو زو احب الشفا و جو زو مالک رسو
و حبض و حنا و حبث الحمید و دار حبشی و در حب
و قشران و سماق و شانه تره و صندل و طباشیر
و عنبر و کافور و کولو و مرجان و قمل و فاجیل و
و در دانه هر یک دو دانگ و در سوم خرد باند کور شده
و می شوند ان شاء الله تعالی

فصل در بیان حبوب سله

بدان که حبوب سله که از برای امر اخلاص است مانند
ایاجات و شمیرات و غیره باید که جو بی آن کبار باشد
که اندک اندک تیدر خنک گشته اثر آن بدماغ برسد تا
فصل آن کمی بقیه حاصل گردد و آنچه از برای علاج
مفاصل و غیره است مانند حبوب سله و سونجان و تربد

و غیره که باید خوب آن صغار باشد تا در مخرج گشته
بجو است و اعناق و اقاصی اعضا برسد و باید که بسیار
خشک و کمه و ضعیف العمل باشد و خشک را اگر
اندک زمانی در عرق را از یانه بخسانند پس فرو برند
بهرت و باید که از ویسلسه خراج الیه را با مصلحات
و غیره با ترکیب نمایند مثلاً اگر مرکب از دو حب و راست
ثلث و اگر از چهار حب و دست برنج و بهرین قیاس
بگیرند که هر قسیمی که یک شربت نام است و صورتیکه
مقصود از آن فاعیل او و بهر سله هر یک مقادیر
باشد و اگر چنین نباشد آن جزو مقصود را نام و
تتمه را بحسب غرض آن اعراض مقدار شربیات یا
کثیرا یا کمه و در ترکیب نمایند و باید که از ویسلسه
باشد و کمه و فاسد و مبدل و فاسد نباشد و جو
سیاه که اصل و عمد و در آن اسطوخودوس و اقادی
و آفتیمون و آفریون و آیین و آلیج و فنج و تربد
بود هر یک بجای خود ذکر یافت و آنچه اصل و عمد
در آنجا خنک و راز و د و سونجان و سونجان و
شیدار و آلیج و حب و غار لقون و غاف و آفریون
و حب است هر یک و در آن خود ان شاء الله تعالی ذکر
خواهد یافت و حب توفیق و دستور العمل چندین بار
ایرا می یابد و حبی که مقصود بدن از اخلاط غلیظه نماید
صفت آن تربد و هر یک مقال پوست بلبله
غار لقون از هر یک نیم درم آفتیمون سونجان افطاسی
شوی نمک هندی نیم خط از هر یک یک دانگ
و نیم آفتیمون دو دانگ و نیم فلفل گل سرخ از هر یک یک
دانگ کثیرا یک طبع علی الراس هم حب سازند
حبی که او جلع مفاصل را دفع بود بصفت آن
تربد و سونجان از هر یک یک درم بود و زردان ماهی
زهر ج مقال رزق از هر یک دو دانگ نمک هندی
یک دانگ و نیم سونجان می شود و هیل بودا گل سرخ
مقسطه از هر یک یک دانگ بدستور حبوب سازند
حبی که حب است و بود اخراج رطوبات از سینت نفع است
صفت آن تربد و بر غار لقون یا باج فیکر از

هر یک یک درم و بر سونجان از هر یک یک درم سونجان
یک دانگ فلفل دو دانگ علی الراس هم تربد نمایند
حب است استقامتی رزق چشمت آن غار لقون
یک مقال غافق دو دانگ حبوب سله سازند و حب
شربت کامل است حب اسکلری صرع و فنج و
عشه و تب لمبی را باغ باشد و اخلاط از جهر را براند
صفت آن نیم خط سونجان می شود و شوی خرق سیاه
مقال از هر یک جزوی و فنجون نصف جزو فلفل
جزو و کو فتره بختی بوسه که گرب سبب شدند و حب
سازند شربتی یک درم و حب سونجان و سونجان و
صاحبان بار و در فایده دهد و فنج و فنج سازد
صفت آن شربتی بختی از هر یک جزوی و فنجون
نصف جزو سونجان شوی ثلث جزو و حب و کو فتره بختی
بوسه که گرب سبب شدند و حب سونجان مقدار بخود
شربتی بختی حب سونجان عمل کند و حبی دیگر که در
دارد که در آنجا باشد بر آورد و صفت آن رنگ
کالی مقشر پوست بلبله زرد و ملح هندی از هر یک
مقال تربد و سونجان شیده بر وزن بادام حب
کرده و حب مقال فایده بر آورد و با مجموع کو فتره بختی
باب خالص حب سونجان شربتی و در مقال باب گرم
بدر بند حب و بل لزمی و حب سونجان در حال
بکثایر بصفت آن سونجان گرگ چار درم تربد
سفید را شیده بر وزن بادام حب کرده بختی درم
کفش آفتیمون از هر یک سه درم او وید را کو فتره
بختی باب سونجان و حب سونجان شربتی سه درم
حب سونجان که بواسطه را باغ باشد بصفت آن
سکینج نیم خط فلفل زرد و پوست پودر بلبله از هر یک
بختی درم تربد و سونجان بر وزن بادام حب کرده
درم نیم خط سه درم مقال رزق و درم جزو کو فتره
بختی باب سونجان شربتی و حب سونجان از درم
تاسه درم حب سونجان و کو فتره بختی که گرب سبب
فلفل را باغ کند بصفت آن سکینج نیم خط رزق
هر یک و درم سونجان سه درم باب سونجان شربتی

سده و قیامت است و هر اوقه است و درم -

باب الحامع الدال المملکتین

حدید زاده میباشد زیرا که سخت است بفارسی فولاد
 و ماده آنرا که نرم است آهن نامند و در دو گرم گرم و در
 سوم خشک و فولاد طبعه کافی را شاپورخان و تاجران
 نیز و طبعه آنرا آهن نرم را اسطاف نامند و چون شام
 سوخته نر و حجر الرخام را یا سوسیه را آهن ماییده بر
 آتش میخ کنند بسیار نرم شود و قوی و قهر جبارت ازین
 است و هرگاه بار صاعی یا قهر ششیا یا اسم الفایز ازین
 بگذرانند بر تیر رصاص و دگر از گرد و بدست و چون
 باخاس بگذرانند و بعد از آن با شوره خاص است و
 نبات زد و دگر از گرد و فولاد مصنوع که استوار فاست
 بسیار است و طریق ساختن او گویند آنست که آهن
 شتارف را در کوره مخصوص آتش بسیار شدت یک
 هفته بتابند و خطل و صبر و هر چه در مخفی قوی باشد
 باز برای حیوانات ساییده و بر روخته آن مقدار
 بتابند که در جسم او داخل شود و گویند چون آهن را
 نافه یک بار در روغن کنجد لطیفه کرده بار دیگر در
 آب طافا نماید اقسام آهن را شش آهن را با جذب
 میکنند و آب آهن تافته نبات مقدی باه و قابض
 و جهت جراحت اسهال و اسهال مزمن بواسیری و
 ورم سینه و تقویت معده و سلس بول در معده و
 گزیدن سنگ دیوانه و دفع زردی رخساره و بعضی
 و آبیکه هنگران آهن تافته را که در آن سر و نمائند
 آنرا در دهن مارا میزدند نیز مانند و شراب آهن تافته و دفع
 خفقان و استسقا و ضعف جگر و معده و باه قوی تر از
 آب تافته آن است و دفع با آهن تافته و اسهال مری
 و زرق حیض و استرخا و مقده و قوی تر است و چون
 براده آهن را در شرابیکه زهر آلود باشد بمیان تمام
 زهر را را بخود جذب میکند و دفع سمیت آن می شود
 و شرابان زبان نمیرساند و خست الحیدر و عطران
 انشاء الله تعالی مذکور خواهد شد و براده آهن را

چون بخورند در شکم شدید و در دهن و در دهن و در
 و در دهن آن با شاکیدن بیشتر تازه و دوشیده با بعضی
 از اذویه قویه است و بعد آن مسکه و روغن بنفشه
 و روغن گل و سرکه بر سر مالند و مقدار یک درم
 مقطاطیس بخورند و اوراق و سبزه و روغن گاو نمیشند
 و در خواص آن آورده اند که براده آهن اگر بر کسی
 بنزدند که در خواب در آن بخاید و دیگر بخاید و دستور
 قتل آهن و فولاد بطور بل هندی آنست که براده آهن
 ساده یا فولاد از هر کدام که خواهد شد بتابند و ز
 در بول گاو بخیسند پس بر آورده بر روی سنگ
 باب هلیله جات بسایند پس قرص ساخته خشک
 نمایند و مجموع قرص ها را در دیک سفال کرده و
 سفالی دیگر بر بالای آن گذاشته و در آنرا یک کجت
 محکم سازند و تا یک هفته در میان سنگین گاو
 صحرائی هر روز بگذرانند پس بر آورده تازه و متبرکه
 بهمان طریق اجزای آهن یا فولاد را در آب هلیله جات
 و گاه باب صبر تازه صلایه نموده خشک کرده در
 ظرف سفالی گذاشته هفت روز و هر روز با آتش
 سنگین گاو و صحرائی بگذرانند و بعضی مردم و متبرکه
 آهن را با صلایه نموده یک شب از روز در میان
 است ترش میکنند از پس بر آورده با قدری
 نوشادر در سحیح بلخ نموده هفت روز و دیگر در میان
 آتش میگذرانند بعد از آن حق نموده استعمال
 میکنند و بعد دیگر آنست که براده آهن را در متبر
 یا شیره صبر تازه بر روی سنگ صلایه کنند و هر
 مرتبه در آتش سنگین گاو و صحرائی بگذرانند تا خوب
 سوخته شود و در دیگر باب هلیله جات صلایه
 کرده در میان ظرف سفالی گذاشته و سفال را
 در آتش سنگین گاو و هفت روز بگذرانند پس
 بر آورده و بسایند و از پارچه خریز بر سر بزنند و قدری
 بر روی آب اندازند اگر بر روی آب بماند و تبه آب
 نزد و خوب بسته شده و اگر تبه آب بسته شود
 بر روی آب نمایند پس باید که چند بار دیگر بر آب

هلیله جات صلایه نموده باز آتش هندی تا وقتیکه بر بالای
 آب قرار گیرد و بماند و در تبه آب فروزد و علامت
 گشته شدن آهن است و دستور قتل فولاد فولاد را
 براده کرده و در روغن غیر محرق که هندی سنگین نامند
 نوشادر و زهر کار از هر یک سه شقال همه را در دوازده
 یاس در آب برگ صبر تر که هندی هلیله جات گویند و در
 یادن سنگین نمائند و باز دوازده یاس برگ و عصاره
 ناک هندی که گیاه هندی است حق نمایند و باز دوازده
 یاس برگ و عصاره بکجه که نیز گیاه هندی است
 سحیح نمایند پس ریال آتش ششیا و نیم کرده بر از
 بسته در آفتاب گذارند و عصاره از هر یک یک کجت
 و لغو بری و سیتا کاندن کنگ تر یا تا سه سه روز هر یک
 را جدا جدا به تنهایی بر روی آن بریزند که از روی
 فولاد مسحق برگ کرده و تا چهل روز و در تبر تبند و کور
 این عمل نمایند و در دوازده آفتاب گذارند و سرشاده
 و لیکن محافظت نمایند که گرد و غبار در آن داخل
 نشود و شب با سر از آب بچشند و بعد چهل روز و تا یک
 هفته دائم سر از آب بچشند و در دوازده آفتاب گذارند
 بر آورده بکار بریزند ششیتی مقدار یک برنج تا بمغول
 بخورند اکثر امراض مفید است خصوص ضیق النفس و
 ضعف باه و معده را با قتل فولاد و بعد دیگر که اسهال
 جمیع انواع است و از برای اکثر امراض مثل ضعف معده
 و کبد و استسقا و اسهال بواسیری و غیره و در حه متانه
 و جلیان بول و درم و درم طحال و نفخه که آن و درم بعضی
 را مفید است و صفت آن بکیر نموده مقدار دوازده توله یا هر
 قدر که خواهند فولاد جوهر دار بر آورده نمایند و در
 یک کاسه آب برگ جاسن که درخت تر هندی است
 و در اکثر بلاد هندی و بنگاله و افراست بر این قسم کرده
 برگ تازه آنرا گرفته اند و در غبار عصاره نموده بگویند
 و آب آن را افشاده بکیرند و براده مسطور را در آن
 ریخته در آفتاب بگذرانند و از گرد و غبار محافظت
 نمایند و سحیح آنرا در بعضی اجزای آن فولاد مثل کف
 بالاجمیع خواهد شد پس آنرا بر هم زنند و در دگر

آفتاب گذارند و باز بر هم زنند و در سوم بدستور پس در
چهارم آنچه گفت و آب صاف آن باشد بعد بر هم زنند
در زمانی گذارند و در ظرف نمایند و قوی است آفتاب
بر آن ریزند و در آفتاب و یا سایه نگاه دارند تا آب
خالص بماند و فواید داشته در زیر سر ب صافی آن
از روی آن ریخته و نه نشین را خشک نموده بکار برند
و بر در اول بدستور آب برگ جامون تازه نیز گرفته
ریخته و تا سه روز در آفتاب گذارند و در چهارم قدری
آب در آن ریخته بر هم زنند و بعد از ساعتی صافی آنرا
در ظرف عسلخه بگیرند و بگذارند تا نه نشین شود آب
بالای آنرا ریخته نه نشین آنرا خشک نمایند و یا نه
نشین اول یک جا نمایند و باز تا ثلث و اربعه و خاسا
و همچنین بعمل آورند تا دیگر و روی و فواید خاص مانند و اگر
بعد اتمام مرتبه دیگر مجموع نه نشین صافی با یک جا
نموده آب برگ جامون تازه بر آن ریزند و سه چهار
روز در آفتاب بگذارند پس بدستور آب بر آن ریخته
بر هم زنند و صافی آنرا بگیرند و بگذارند تا نه نشین شود
آب صافی آنرا ریخته نه نشین آنرا خشک نموده آن
همگام بکار برند میگردد و لطف و قوی و بدین نوع
مقتل نقل چندالت و در این معنی مانند مقدار شیرت از آن
بیم برنج نایک برنج است و بدین دستور آهن پس
نیز کشیده میشود و نه نشین براده آهن چنان است
که براده آهن را در میان سفالی باندیده آتش سر
سازند و در روغن کچد فرو برند پس بر آورده و سرخ
نمایند و در مسکه اندازند پس بر آورده و آتش سرخ
نموده در بول گاو اندازند پس بر آورده و سرخ
نموده در دوع ناست گاو ترش اندازند پس بر آورده
شسته خشک نموده بسیار نرم سائیده بکار برند
و دستور حکمای هند است که تا اول فلزات را را
باین قوه تنقیه کنند و صاف از جرم شازند به کار
منی برند و امکلس نمیشازند و تنقیه پس و نقره و غیره
نیز بهین دستور است و عمل آن عفران الحیدر است
که آهن سوهان کرده و غایت ریزی را با چند بار

آب نمک شست تا سبزی او زایل گردد پس با صاف
غسل داده خشک کنند و یا برنج و زن آن نوشا
سحق بلیغ کرده بر روی لته یا ظرف سفالی بین نموده
در مکان مناک من کنند تا دوازده روز و یا نه
بسرخی و قابل سحق گردد و دیگر که معمول بعضی از
اهل صناعت است و صنعت آن صد مثقال
براده حدید را بدستور مذکور شسته و در قلع عطفین
کرده مساوی آن تیزاب فارونی اندک اندک
در آن ریزند و هرگاه دو دوزان ظاهر گرداند
بول در آن بجا کنند تا جوش آن فرو نشیند
پس انبساط بر آن وصل کرده با نشین بسیار نرم قطره
نمایند و چون مجموع تیزاب منقشر گردد آتش اتمد
کنند تا براده مکلس و زعفرانی گردد و بهین الحیدر
منقول از طب کیمیایی بر امکلسوس نافع است جمیع
النوع اسهالات را مانند و دستاورد اسهال کبدی
در عاف و زرق الدم و نفث الدم و صنعت آن
براده آهن هر قدر که خواهند و چند مرتبه با سرکه
بشویند تا منقش و صاف گردد پس آب خالص بشویند
و در قلع نمایند و با الکبریت یک جز و دو باب خالص
دو جز و بر آن ریزند آن مقدار که آرزایند و در
جای گرم بگذارند تا منحل شود پس خشک نمایند
با قش لایم پس مصعد نمایند و بگیرند صاعد را و
حل کنند محل طوبت و بر دوازده و شش نگاه دارند
و عند الحاجة بکار برند و چون فولاد از معاصین
هندیان است و خواص بسیار دارد و فلج و لقوه
و صرع و سکت و عیسه و سیان و عرق النساء و فحل
و جمیع امراض معنی را نافع باشد و حفظ را زیاده کند
و معده را قوت دهد و باه را برانگیزد و عیث از آل
در سلس البول را دفع کند و بر آن و امراضی رده را
منافق باشد و صنعت آن زعفران فلفل سیاه
و سفید و لعل شنج و شسته با آب کیموز صلیب
کرده که با حبیبی مصطکه روی آن میسوزد مایه
سنبل الطیب بسیار و نقل و آب حبیبی بهینین بلیب

سیاه که با بر جان مروارید ناسفته لسان الطیر
که فسن مغربی و نه تخم ناتوره زهر گرفته بر میان کرده
خطیانا را روی مایه شتر اعرابی زنجبیل مغرب خشک
سرخ و سکنجند مقشر با بونه جزو با آله منقش قاقله کبار
پوست بلیله کالی شیطرح هندی نامخواه مغرب زنجبیل
بلیبین بلیخ از هر یک ده مثقال شتر غار مغرب چلیخه
حب النیل هندی خصیته الثعلب مصری زرنبا و تخم
رازیانه بلاد زهر گرفته بریان کرده افیتون شامی
زراوند بطویل زراوند کرسقیل مشوی شاهپرهانه
هر یک پنج مثقال افیتون مصری چهار مثقال عقیقه
خالص خشک متبی خالص زهر یک یک مثقال طلا
و نقره مخلوین از هر یک پنجاه ورق فولاد مکلس
ده یک همزد و یقین سفید چهار یک و ده یک و یک
گرفته قدر کفاف چنانکه رسم است محجون سازند
بعد از ششماه استعمال نمایند شترتی از یکدوم تا یک مثقال

باب الحاء المصلح مع الزا العجریه

خزیم بفتح حای جمله و سکون زای عجمه ویم در آخر دو
مرکی است که در ششم استعمال کرده می شود و جهت قلع
بیاض و اصل و عود و در آن پوست بیضه بدست و
اگر با شکر یا نبات تنها مزج نمایند میگرد و میجرم
و اگر با دویه دیگر ترکیب نمایند مجرم گیرد اگر وقت
استعمال عسل نیز مزج نمایند جزم معسل این و در
در بیاض غلیظ و ایدان قویه مستعمل است بیاض و قیق
و ایدان ضعیفه و دستور بدست بیضه است
که شتر سخت بیضه مرغ را یا انعام که شتر مرغ نامند گرفته
در آب شیرین بنجیسانند و بگذارند تا منقش شود و شتر
رقیق اندرون آن جدا گردد و بشویند و آن آب
تبدیل نمایند تا دیگر شتر از آن جدا گردد و دو مثقال
نشو و پس شسته خشک نموده سائیده استعمال نمایند
طریق دیگر آنست که با آب نمک و خاکستر بهمان قوه
در نمایند و آخر آب شیرین شسته خشک نموده
سائیده استعمال نمایند و برای این امر پوست بیضه

بر آورده بهتر است + حرم کبر که در قلع بیاض غایت
 موثر است + صنعت آن قشو برضیه مدبر و اریخته
 عقدی که خاسته صدف سوخته زباله بحر الصب
 و پنج قلیمای فضی قلیمای زمینی تبارخ منقول بعد
 محرق مشول با وجناح نسری پست با قلا از هر یک
 یکم و چرخ منفرجه جزوی شیرزق یعنی بول خفاش
 نصف جزوی کوفته بحر ریخته لیل چشم کشند یا
 ضروریانند و باید که در وقت ذرد نمودن بر پشت
 خوابیده باشند + حرم منحل جت رفیع بیاض غایت
 موثر است + صنعت آن پوست میوه بد کوفته
 از ناخته گذرانیده با صدف سوخته و لب سوخته و نیز
 خطاف و میرین و سوسمار و بوره ارمنی با سوسین مخلوط
 نموده و باز به زرد کلنگ سرشته شیان سازند و
 عن الحاجت با غسل شند رقیق صافی حل نموده و مال
 نمایند و قبل استعمال چشم را به نجای طبع و اکلیل الملک
 و باده و سدای و صلبه بدارند و معالجات بقراطی نمائند
 است که پوست تخم مرغ را که حرم صغیر نامند با میرین
 اکوثر و سوسمار و خطاف از آله بیاض چشم که از آله
 هم رسیده باشد بنیاید و حرم منحل از آن قویتر است
 حرم منحل که نافع از برای قروح عین + صنعت آن
 بعد از آنکه پوست تخم مرغ را که حرم صغیر نامند بدارند
 صاف سوخته منقول لیل بعد کسین خطاف بوره
 ارمنی صلابه کرده تقیه کنند به زرد کلنگ
 و خشک گردانند و سحقی نمایند تا نیا و حل کنند و غسل
 رقیق صاف و در چشم کشند + حرم صغیر منفرجه حاوی
 صغیر که قروح چشم را نافع است و بزمیکار و بزمیکار
 قرینه را + صنعت آن پوست تخم مرغ مدبر سحقی محرق
 شایخ منقول از هر یک جزوی کوفته بحر ریخته
 و چشم کشند + حرم صغیر دیگر همین منفعت دارد و
 قروح عین را نافع و جراحت بای چشم قریب بعد
 را پس از آنکه صنعت آن پوست تخم مرغ مدبر نبات
 بسیار از ساینده چشم کشند +

باب الحاکم مع السین المهملة

خشک بفارسی خا خشک مندر بری کوبستانی میباشد
 و نباتی به ترست شبیه نبات هند وانه و شاختها
 آن بسط بر روی زمین و برکش شبیه برگ زیتون
 و شاختهای آن خار دارد و در منقش صلب و سه پیلو و
 از نخود کوچکتر و سفید و اطراف آن مندر کلب لقو
 و خشکی آن غالب و جالی و مدبر بول و مسکن در دشتان
 و از اینده منی و منفعت حصاة و منقح و رادع وین
 و رافع قوبلج خار و با شراب جبت ادویه سمیه و صماد
 و عصاره و طبع آن جبت رطوبت و درم حار و منع حدوث
 آن در تخنق مواد با عصاره با غسل جبت قلاع و
 عفونت دهان و درم عضل خلجوم و در دلتش
 و التحال عصاره آن بهر و مخفف و رافع است
 و در متقال عصاره خشک بری آن با شراب جبت
 سم افی و پاشیدن آب طبع آن جبت بطرف
 شدن یکبک بغایت مؤثر و چون نخود را در آب تازه
 آن کمر بر ورده کنند در تقویت باه بے عدیل و
 شتریش با پنجه درم و مضر سیر و مصلحتش با دام و روغن
 کجی است و تخم آن در افعال مثل عصاره
 آن است + و مکرر بر نمودن حکم آنست
 که خشک دانه را با شیر تازه و شیده سه بار بخت
 خشک کنند و این در تقویت باه عدیل ندارد +
 و همین الحسک تدین بان و حقه نمودن بان و
 آشامیدن آن جبت تقویت باه و درم مفاصل
 و نیکو کردن رنگ رخسار و درم و گرد و درم بول
 و چکاندن و بالیدن آن در اعلیکان عانه و کسر
 جبت حصات کرده و دشتان مؤثر و در شتریش منفعت
 متقال است با پنجه یا با بند و غسل + صنعت آن
 بگزیند آب برگ خشک تازه هر قدر که خواهند و با
 نیم وزن آن روغن کچد تازه و آبش ملائم طبع و در
 تار و عن باند و مزاج این روغن بماند و مزاج
 این روغن معتدل مائل بجمارت و خشک است +
 و همین الحسک لمرکب نافع است از برای مفاصل
 و تخمین لون تقویت باه و تخمین جماع و اصلاح

حال کرده و دشتان و مظهر چون سیاه شد از آن مقدار
 ایک و قیده یا پنجه هر روز بانیند و استعمال کرده شود
 حقه با صنعت آن کجی منقشر شیر گاو تازه و در شیده
 و آب خشک زده افشده از هر یک ده رطل فایز سفید
 پنج رطل تخمیل پنج رطل نیم و در شیده رطل و وزن
 و در رطل نیم است فایز را کوبیده حل سازند و روغن
 را یک جا کرده در دیگ سفالی کرده آبش ملائم طبع
 تا آب و شیشه خشک شود و روغن بماند پس
 از آبش برگیزند و سیالانند و بدستور مذکور بایشانند
 که نافع است باذن الله عزوجل +
 و همین الحسک لمرکب به پنجه و دیگر کجی بن عدیل
 صنعت آن بگزیند روغن کچد یک رطل و آب خالص
 ربع رطل خار خشک و درم و در تخمیل چهار درم
 هر دو را نیم کوفته و مجموع را در دیگ کرده بپوشانند
 تا آب برود و روغن بماند پس سیالانند و در شیشه
 نگاه دارند و در وقت حاجت و تقویت بپاشند
 از برای عین بول +

فصل بیان انواع حسوها

بدانکه حسو هموزیر وزن فنون لیمی را گویند که بد
 یکشنبه و گاهی همزه را قلب بود کرده و او را اول
 بجای است ضمیه با قبل مضموم ساخته و او دوم را
 در آن ادغام میکنند چون عدد و از احسانیز گویند
 و گویند جمع آن احسان است و بفارسی حرره نامند +
 حسو لیم بدین را فر به کند و شیر زنان و سنی مردان
 میفرایند و رنگ را نیکو گردانند + صنعت آن نشاء
 گندم سه متقال نیم و در شیر گاو یک و قیده سه تیر که
 هفتاد و پنج متقال صبرنی باشد حل کرده آب بجان
 افزوده متقال نیم مغز تخم حنظل تخم خر بزه مغز
 حب لیمنه مغز بادام شیرین مغز انجکک مغز جفت الفلفل
 مغز جلفوز مغز فندقی مغز پسته از هر یک یک متقال
 بادیان آبنیون از هر یک یک درم این مجموع را شیره
 بر آورده نبات سفید بقدر احتیاج و غسل کرده
 به پزند تا بقوام حسو آید و عود الصلیب یک انگ

زعفران نیم دانگ دانه میل شفاقل همین سرخ همین سفید
از هر یک دو دانگ کوفته بخیته شتری تخم لیسان فروز
تودری سرخ تودری زرد و از هر یک دو دانگ همرا
هموز حبوب را تاشا شد داخل کرده برهم زنده و فروز
در پیاله چینی کنند و نیم گرم آن حقیقی نمایند و دانه
روز متوالی همین حبوب را بخیته بخورند که بعلون شد تعالی
چراست به حبوبی که درم سینه دریه را بکشاید و
پاک سازد از ریم به صفت آن آرد با قلا آرد و بخورد
خند و سبب اصل بخیته بختند به حبوب زرد و
سود بند باشد و بدن را زرد و رنگ را نیکو کند و باه
را انگیزد به صفت آن سخا که گندم سی درم در آب
بخیسانند و بیالایند پس پانزده درم تخم همین منقح از
خوشخاش و آن عمل کرده باز بیالایند مغز بادام شیرین
چهار درم مغز تخم خشاکش از هر یک سه درم بقرق
بید مشک سی درم سوده داخل کرده با تاش لایم
بیزند چون حبوب در کس از آتش فروز آورده
بگذارند تا فانی گردد و آن حقیقی نمایند به حبوب دیگر
تا رفع از بیک امر اصل یا سبه صدر و از بیکه سعال
یابس و اصحاب سبیل را نیز نافع است به
صفت آن مغز تخم که و مغز تخم خیارین تخم خشاکش
سفید نشاسته اجزا را شکر کشیده یا نبات کفیر یا
تخمین خراسانی صافی نموده حبوب سازند و حبوب
که امر اصل بار دیاس صدر و دریه را نافع بود و از
بریکه سعال بار دیاس سودمند است به صفت آن
نشاسته و سخا که گندم را در آب بخیشانند و بیالایند
پس مغز بادام شیرین را در شیر گاو و شیر کشته داخل
نمایند و نبات سفید داخل کرده بقوام حبوب آورند
و بقدر قوت با صفت بخورند به حبوب دیگر که همین صفت
دارد به صفت آن دار چینی نیم درم رب السوس
یک درم فلفل سیاه ربع دمی مغز بادام شیرین
شش درم اجزا را نرم بکنند و الا سخا که گندم را
در شیر گاو بخیشانند و بیالایند پس نبات ذره درم
داخل کرده بپزند تا قوام حبوب آید و در آخر ادویه

کوبیده را داخل کرده فروز آورند و وقت خواب
از آن تبادل فرمایند به حبوب صفت الثعلب در
خصیته الثعلب ذکر می یابد انشاء الله تعالی

باب الحاء مع الضاد المعجمه

حضض بدانکه حضض بضم حای ممله دو وضاد
معجمه دو نوع میباشد یکی دهنی یکی آرایونی نامی
لوفیون نامند و آنچه مشهور است آنست که عصا
برگ و تخم نباتی است خار ناک و قریب بسته ذریع و
پوست آن گاهی رنگ و گش شنبه برگ کشاد
و تخم شنبه خفیل سیاه و طبعش سرد و تر است
حضض یکی است که بیرون آن زرد مائل سیاهی
و دروش مائل سرخی باشد چون در آب حل
نمایند کف او برنگ خون گردد و از آتش ممتب
شود و با قبض و مرارت باشد و مغشوش و
محلول آن برنگ خون نمی باشد و باطن
آن یا قوی نیست و معتدل در حرارت و برودت
در دو شک و قبالضی رادع و کلل و مبرد و
تحلیل آن کمتر از روع و آتشایدن آن جهت
او رام باطنی و اسهال قطع سیلان رطوبات
و عرق و احتباس خون و نفث اندم سینه و سرفه
و ادرار حوض و بواسیر و در دگر و برقان سیاه و
زخم و گزیدن سگ دیوانه و حرارت کرده و التهاب
و تشنگی و حقیقه آن جهت اسهال مزمن و حر
اسعا و غرغره آن جهت درم حلق و مضغه آن
جهت تقویت لثه و قطر آن جهت گوش و صفاه
آن جهت شقاق مقیده و در اخس و تقویت مو
و منع نزلات و او رام و التحال آن جهت جرب
و حکه و سلاق و ضعف بصر و معده و در منع نزله
نافع قرشی و فریح قانون نوشته که حضض با وجود
آنکه حالب و مست درم نیز هست و مغز پز
و صلبش انیسون و حمالا که قد زشتش از تخم
مقال تا یک درم و در لبش حضض هندی است

صفت حضض یکی صلی آنچه تحقیق پیوسته آنست
که درخت عنب الثعلب را با برگ و ریشه و کوفته
بخورد کرده و حوضی کرده لکه کوب میکنند و بعد از آن
بالیده صاف نموده میگذازند تا در آن ته نشین شود
صافی آنرا جدا کرده جوش می دهند تا غلیظ و بجز
الغقاد رسد و در کسبه های چرمی کرده با طراف می برند
و آنرا خولان می نامند و در وی آن عملی که جوش نموده
گلوله با لب حضض میگویند و بعضی گفته که درخت
شبیه عنب الثعلب و غیره آنست به صفت حضض
جعله برگ مور و صبر سقوطی از هر یک سی مثقال
مرکی بست و پنج مثقال عفران بست مثقال و شش
ایک من بتریزی جوشانیده تا غلیظ و بجز الغقاد رسد
در کسبه های چرمی نموده بجای حضض می میفرشند
و حضض هندی که رسوت نامند بعضی گفته که عصا
فیل مزج است و در مزج افعال قوی تر از حضض
عربی است مگر در روع و ادویه سیاه تر از حضض یکی
می باشد و مصنوع آنرا که از زرشک و سنبلین انشا
آن میسازند استعمال بناید کرد و بدلش
صند سفید و فلفل بالنا صفت صاحب طب
فرشته سیمی بدستور الاطبا نوشته که بهترین رسوت
آن است که در لکه کوٹ و نواحی لاهور از شیر هلیل
تازه سازند و صاف باشد و سیرد و خشک بود و بجا
را روشن کنند و او رام حاره را تحلیل برود و مسکن
خون و صفرا و قوی و فواید و اسهال بواسیری را
سودمند است و در کتاب بیک از کتب هندی دیده شد
که در لکه کوٹ و نواح لاهور از عصا ره هلیل و شیر
میسازند و حکیم علی محمد نوشته که آنچه از حکما
هند و کتب معتبره ایشان تحقیق شده آنست که
رسوت عصا ره دار لید است و در لقیه ساخن
آن چنان است که دار لید را نیم کوفته در آب می
جوشانند تا تمام قوتش در آب باز داده شود و صاف
نموده مساوی آن شیر گاو اضافه نموده بخیشانند
تا غلیظ و منعقد گردد و با طراف می برند جهت

امراض چشم و بواسیر و دفع موم نافع است و از جمل
 رسان خمرده اند چون نیم درم آن را در آب برگ
 لک زنده بخیما نیده و صبح بمالند و صاف گردد نیم گرم
 نموده بپاشند و چند روز بر آن مداومت نمایند
 اسهال بواسیری و حبس خون آن در لاج آن را در طرب
 سازد و مجرب است و طایمی محلول آن آب برگ
 نیم گرم حبس در جین الکتهین مجرب و حبس سوت
 نافع جهت بواسیر خونی و صنعت آن رسوت طاهر
 را آب برگ گند نایا آب برگ لک زنده یا آب برگ
 بارتنگ یا هر سه حل کرده مساوی آن پوست بپزاید
 کبابی بر خون گا و گریان نموده کوفته بوزن آن
 شکر سفید داخل کرده سرشته حبس سازد هر چه
 مقدار نخودی شترتی از نیم درم تا یک درم و اگر اول
 رسوت را سه چهار مرتبه آب مال مذکور استقیه
 نموده خشک نمایند و در مرتبه آخر با دو سه سرشته
 حبس بنزد بر است و حبس رسوت دیگر که بواسیر
 خونی را مفید است و صنعت آن رسوت شترتی است
 را در آب گند نایا بخیما نند و صاف نموده بگذرانند
 تا منقذ گردد پس حبس بنزد شترتی از نیم درم تا یک
 حبس رسوت دیگر که جهت بواسیر خونی و اول رسوت
 نافع است و صنعت آن رسوت خالص طین مغز
 که بنیدی گیر و نامند از هر یک دو درم مویر منقی حبس
 چهار درم و دو سه کوفته با مویر سرشته حبس
 سازد هر چه مقدار نخودی شترتی از نیم درم تا یک
 درم و اگر حبس طین نیز مطلوب باشد مویر را با حبس
 گوید و او را بر آن بسرشته اند

باب الحی و الممله مع القاف

فصل در بیان حقنه و طریقه استعمال آن

بدانکه می باید مار که اولاد کند و نمودن مقدما که قشر
 است و داشتن آنهارا با حقنه پاپس شروع
 می نمایم در مقصود که ذکر نسخه های حقن نافع از جمله
 علل امراض است و مقدمه اولی در ذکر احادیث

وارد و در عمل حقن تا شاید کسالت را که حمیت و حاجت
 و اسکی ازین نقل مشروح است از این حمیت باز
 دارد و خود را بملک نسا زند و روایت کرده صاحب
 خصال از حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم
 که آن حضرت فرمودند که بدستیکه بهترین
 چیز که بدوای میکند شما بان حقنه است و حقنه
 کلان میگردد و اندک لطن را و تنقیه مرض جوف میکند
 و بدن را قوت می دهد و صاحب دعایم از حضرت
 رسول الله صلی الله علیه و سلم روایت کرده
 که آن حضرت صلی الله علیه و سلم فرمودند که باکس
 نیست عمل حقنه الا آنکه حقنه کلان میگردد و اندک لطن را
 و صاحب خصال از حضرت ابی عبد الله امام جعفر
 رضی الله عنه روایت کرده که دو اچار است
 حجامت و سقوط و حقنه و قی پس از حضرت صلی الله
 علیه و سلم فرمودند که حقنه ازین چهار است
 و نیز از حضرت ابی عبد الله روایت کرده که
 حضرت صلی الله علیه و سلم فرمودند که حقنه
 بدستیکه آن دو است و به تحقیق که غسل
 آورده اند از امر دمان صلاح و مقدمه دوم
 و تحقیق معنی حقنه با اصطلاح اطباء و اول سکه
 واقع حقنه است از اطباء بدانکه حقنه نزد اطباء
 عبارت است از استرسال مایعات بجا مستقیم
 و یا بر جمده وضع حقنه اول استاذ البقراط است
 فاضل طبیب جالینوس گفته که استاذ البقراط
 فرارقه عمل حقنه را از ظاهر می و این حکایت
 چنان است که دید استاذ طائری را که ماهی بسیار
 خور و پیش کم خود را بر مل مالید و چون شدت کرد
 آنچه از آن خوردن ماهی بسیار عارض شده بود
 از درد آید بکنار دریا و بمقار آب دریا را که بسیار
 شور است برگرفت و در درج خود کرد و بعد از آن
 آبی را که در درج خود کرده بود با فضلات انداخت
 و نجاست یافته بر داند کرده بسوی ایشان خود رفت
 مقدمه سوم در فوائده حقنه بدانکه حقنه دوائی مبارک

کثیر الشافع است و نافع است اکثر امراض و خصوصاً
 و در امر حبه عاصیه از عمل مسهلات مشرب و به
 معالجه نیکوست از برای اخراج فضول ز معده و به
 حقنه با معال مثل نسبت می است بعده الا آن که
 متقی جذب از اسافل با عالی میکند و لهذا استناد
 البقراط منع کرده در امر اض را بر اسفل استمال مقیات
 مگر آنکه آن امر اض بشا رکت معده باشد و حقنه حبه
 از اسافل با سفلی میکند و وجه آنکه حقنه جذب از
 اسافل با سفلی میکند آن است که حقنه ملین با سفلی
 حاصله و اساعاد و مسهل فضول معا است بقو
 مسهله کمی باشد حقنه با مسهل را پس هرگاه
 اسهال خلط امعا کند ضرورت محال بودن خلط
 جذب کرده میشود فضول غلی میوی اسفل عوض
 فضولی که با سنان نع میشود و بدانکه حقنه سکن
 میدهد و اجاع امعا و قوی را و اقسام او جاع کلیه
 و شانه و او را ممانار و جذب فضول از اعضا
 رقیه و اعضا را عالی میکند الا آنکه حقنه های جاد
 مضیف کبد و سورت می است و نیز بدانکه استوا
 جسته میشود و حقنه بجهت اخراج بقایای فضول که
 از استغراغات مانده است و نیز از فواید حقنه دفع
 است از بر لکه برد کلیه و شانه و اعضا و ماسل
 و تقویت باه و از بر لکه برد مفاصل و عرق العنا
 و وجع درک و آلام رحم و امراض و اعنی و امراض
 اعضای عصبانی و نیز از فواید حقنه دفع است از
 برای سح و قروح امعا و خلط و بدانکه اکثر اطباء در
 استعمال حقنه صحت و سلامت اعضای رقیه را
 شرط دانسته اند و بعضی نه و حق آن است که در
 وقت عدم ضرورت البته شرط است و در وقت
 شدید لا بدی نه و مقدمه چهارم در بیان مقدار
 طبخ حقنه و کیفیت آن بدانکه مقدار طبخ حقنه
 که بهر دفعه حقنه بان میکنند باید که زیاده از نیاید
 شقال نباشد و بعضی را عقیده آن است که کمتر
 از آن نیز جائز نیست و بعضی گفته که مقدار نصف

طلی یا ثمان طلی باشد شیخ زین گفته که حقنه
که بوده باشد قلیل المقدار نیز ساند منفعت آن
باسعای عالییه و هرگاه بوده باشد بسیار باشد
ضرر آن بسیار و خوف است از آفات دیگر و باید
که مطبوعی که آن حقنه کرده میشود نیم گرم باشد مائل
بجارت و غلیظ نباشد همچنین بسیار رقیق نیز نباشد
زیرا که اگر سرد باشد مولد ریح است و اگر
بسیار گرم باشد مورت غشی و کرب و اگر غلیظ باشد
باعث زحیر و قرحه امعا و اگر رقیق باشد موجب
انتشار و ریدان و اسهال میگردد و شیخ زین گفته که
حقنه رقیق نفع نمی دهد و می باشد در حکم حقنه
قلیل و سمرقندی گفته حقنه باید که قاتر باشد مائل
بجارت و رقت و بالجملة باید که مقدار آن به قدر
برداشت طبیعت و نبیه مرض و مریض باشد هم
در کسیت و هم در کیفیت و اما در جروح و قروح البت
باشد که قاتر باشد و مقدار نیم گرم در میان وقت حقنه
نمودن بداند که افضل و قاتر حقنه کردن وقت
سردی هوا است و آنکه بوده باشد آنوقت در و
فضل سردی زمستان و خریف یا آنکه بوده باشد
اول روز و آخر روز زیرا که در صحن گرمی هوا حاد است
میگردد و از آن کرب و اضطراب و غشی و باید که بوده
باشد قبل از حمام زیرا که از شان حمام است
بحرکت در آوردن اخلاط و از یک دیگر جدا ساختن
اجزای اخلاط را و از شر و طحقنه آنست که جذب
کرده شود و آن اخلاط محقنه و ازین جهت نیکو نیست
و اکثر که مقدم داشته شود حمام بر حقنه چنانکه
رسم اکثر اطباء است این زمان است و باید که حقنه
اگر از بر یک قویخ و امراض و ماغیه از قلیل سام
و غیر آن استعمال نمایند واجب است که بر
خلات معده و ناشتا باشد و الا اولاد و اعیان
از مقویات معده و دماغ و قلب با و بخور اندر و
بعد از آن استعمال حقنه نمایند تا بکفایت یا مصلحت
و یا شربت سیب و به شیرین و یا قند بسیار قلیه از

جوازش عود شیرین و یا دوا المسک حلوا اگر آن ها
حاضر باشند و الا مانند آنها نیز باید که محقون را
حتی المقدور می افطنت از سرفه و عطسه و فواق نمایند
و این امور لازم دانند به مقدار شش و بیان آن
حقنه کردن که حقنه نامند و وضع حقنه کردن بدانکه
آلتی را که بآن حقنه میکنند یعنی حقنه بانجای مختلف
ذکر نموده اند و بهترین آنها آلتی است که شیخ زین
در قانون در باب قویخ ذکر کرده و اما در این جا
اول مرتب عبارت شیخ را بعینه ذکر میکنیم پس ترجمه
آنرا با مبتدیان واضح و مبین گردید و بدان که
شیخ زین الوطی بن عبد الله بن سینا گفته که
اما انبویه المحقنة فاجود شکل ذکر کرد
اکلا و اهل ان قکان الانبویه قد فستمر
دائرها ثلث و ثلثین و جعل بينهما
حجاب من الجسد المتخلل منه الانبویه
وقد الحم بالانبویه الحما ما شديده
فصار حجابا بين جريه المتخللين يكون
الزق منه على جمل الانبویه وسد
راس الخنجر الانبویه بجام قویله لئلا
الهواء يكون له تحت الزق في موضع
لا يدخله المقعدة منفذ يخرج منه
الريح فاذا استعملت الحقنة وحسرت
بقوة الريح عادة الريح وخرجت من
الذی لا يدخله الحقنة فاستقر الحقنة
استقرارا جيدا لان الانبویه حجابا
بها الى خارج فان قوج القیاه یسرعه
و ترجمه کلام شیخ آنست که اما انبویه محقنه یعنی حقنه
آلت حقنه پس بهترین یکی که ذکر کرده اند از بر یک
آن طبای او اهل آن است که بوده باشد آن
انبویه تحقیق دایره آن منقسم بدو قسم یک قسم ثالث
آن دایره و قسم دوم و ثلث آن دایره و اگر دانند
شده باشد میان این دو قسم مختلف مقدار
از اول حرجابی از حسدی که فرارفته شده از آن

جسد انبویه محقنه که وصل نموده باشند آن حجاب را
آن انبویه وصل محکم شد پس گردیده باشند آن
حجاب میان دو چیز مختلف انبویه و یکدیگر که بر سر آن
انبویه نصب کرده میشود و باید که اندام تمام آن صحر باشد
و باید که سدد کرده شده باشد بر جزو اصغر یعنی آن
طرفیکه خنجر بر آن نصب کرده شده و بجم قوس
تا داخل آن نگردد و هوا و باید که بوده باشد از بر یک
آن جزو اصغر تحت صحنی که خنجر بر آن نصب
شده و صحنی که خنجر در آن نیمه در مقده و داخل
مقده نمیشود و منفذیکه بیرون آید از آن نفذ ریح
پس هرگاه استعمال کرده شود حقنه جگر در و به
قویخ بر گردد و بیرون رود از برای که حقنه داخل
آن را نمیشود پس در آن حقنه در معده استقرار یابد
بجست آنکه ریح بر میگردد و حقنه را خارج و محتاج میگردد لقیه
از برای تبرزین و است و الا آنست حقنه کردن که معمول
اطبای روم و فرنگ است آن است که حقنه را بشکل
آلت زرافه که آن را به فارسی آب زدک بنندی
بجکاری میگویند بسیارند و لیکن بسیار بزرگ که
گنجایش آن مقدار را بطبیخ که یک دفعه بآن حقنه
باید نمود و ششتم باشد که قدر زیاد و ولوله سر آن
که بر روی نمند باید که آن مقدار کشاده باشد که
چیزیکه بجم خنجر طفلی باشد و در آن داخل تواند شد
پس آن مقدار بجم را که یک دفعه بآن حقنه
نموده در آن کشیده سر آن را بر و بر نهاده و بجم را
بترق بجای مستقیم میگردد و اندک و از برای حقنه در
قبل نیز باین شکل بسیارند لیکن که یک تروا لیبیا
بعضی حقنه را بشکل قمع میسازند لیکن آن انبویه
قمع را که در آن بر میگردد اندک میسازند باین شکل
و کسی را که حقنه میکنند بر پهلوی خوابیده سر آن انبویه را
بر در آن نهاده مقدار از مطبوع که یک دفعه بآن
حقنه کرده میشود و جرحه دان کرده اند از و جرحه دان
اند که اندک مطبوع را در حقنه میسازند که داخل شود
در معای مستقیم و ریح بر آید زیرا که اگر بر آن را و یا

بسیاری از آن را بیک دفعه و حقنه بریزند یکی که در معده
 مستقیم است و آنرا داخل شدن مطبوخ میکند و بعد
 در چون تمام قدری از مطبوخ که بیک دفعه بان حقنه
 کرده میشود داخل معده حقنه را از در برود
 صبر میکنند تا آنچه بدان حقنه شده بر گردد پس اگر احتیاج
 به دفعه ثانیه و ثالثه نیز میباشد بعد از گذشتن هر دفعه
 دفعه دیگر دستور مذکور عمل می آورند و این طریق
 معمول اطفال حقنه ابل فارس است و ابل عراق
 و خراسان پس ایشان حقنه را باین نحو میازند که
 انبوه که بچشم حقنه می باشد و لجه را از جرم خام بر سر آن
 نصب میکنند و بچشم حقنه میزنند میان انبوه و در لجه باند
 و مقدار می از مطبوخ که بیک دفعه بان حقنه باید نمود
 و در لجه ریخته سر و لجه را هم آورده و فشار میزند تا تمام
 مطبوخ در معده مستقیم داخل شود و بعضی گفته اند که
 انبوه حقنه باید که بقدر یک شبر باشد و اگر حقنه حاضر
 نباشد شاد گادی را بمقدار حاجت در آن نخ زید
 بدست کویده بزرگ کرده بر سر آن انبوه بسته در آن
 شانه دوایر کرده انبوه را بر بخرج قاطع گذاشته شانه
 بر دوایر فشار میزند تا تمام و واقع بطور مطلوب داخل
 شود پس انبوه را بر آورند و مرصع میانی بطرف میل
 ملت نموده پس چون تقاضای حاجت شود در حقنه
 و قضای حاجت نماید و اگر تقاضا نشود نیز بر خیزد
 و دفع آن به تبرز و غیر آن نماید و این سهل آسان
 است و جایگاه حقنه نباشد مانند بلاد هند و بنگاله که
 عمل حقنه معمول نیست اما طریقی حقنه کردن پس بر
 عامل حقنه لازم است که تامل کند درین معنی که وجع
 در کدام موضع است پس اگر بوده باشد وجع ابل
 بناحیه پشت حقنه کنند علیل را حاکونی که بوده باشد
 متعلقه و این بهتر است از برای کسیکه بوده باشد از
 قولنج بشارت کرده و اگر وجع بوده باشد ابل بناحیه
 قدام باید که حقنه کرده شود علیل حاکونی که بوده باشد
 علیل با رگ و با حجامه حقنه کردن حاکونی کسی را
 که حقنه میکنند بوده باشد یا رگ یعنی از انبوه بزرگ تر

ببند و بر دانه بر سر حقنه بمای مستقیم و گاهی حقنه
 کرده میشود حاکونی که خوابیده به پهلوی چپ شد
 و با حجامه هر کس را که حقنه کنند بهتر آنست که بعد از آن
 که حقنه را از در بر آورند و از در پشت بخوابند و باید که
 سر انبوه را که بمقدار می زنند حریص نمایند و بعضی
 مردم را صدای آلت که خضر را به قوی و طی حریص کرده
 مرتبه در در بر آورده داخل کنند تا در پشت او در گردد
 و باندازه انبوه کرده و بعضی نیستند محتاج باین عمل
 بعضی گفته بهترین اوضاع کسی که از حقنه می کنند
 آن است که پشت بخوابد و پس آنست که بخوابد
 بجانب وجع بمقدار مستقیم در ذکر ترکیب حقنه با سه
 مسهل و غیر آنها تا آنکه ترکیب حقنه با سه مسهل
 است ترکیب مطبوخات مسهل و انداختن می شود
 و حقنه با سه در و بچنانکه در مطبوخات مسهل و بکن
 باید دانست که مسهلات بعصر را چون صبر و بلبله
 و حقنه با داخل نمی توان نمود و چنانچه بعضی از او
 حقنه با داخل مطبوخات داخل نمی توان کرد چون
 زهره گاو و بعضی گفته اند که داخل نمودن ایتیمون
 و غار بقون و ستموینا و ریون صینی و حقنه با خالی
 غالمه نیست فاما استعمال کرده اند و در اکثر نسخه
 متقدمین و متأخرین داخل هستند و هم حفظ حقنه
 اگر چه همه اطباء داخل نموده اند فاما بهتر آنست که
 داخل نکنند و حکیم میر محمد رومن در حقنه المومنین گفته
 که آنچه بعضی اطباء گفته اند مسهل بعصر را حقنه
 جایز نیست که داخل نمایند اصلی ندارد زیرا که عصر
 در فواید مجاری و عروق ضعیفه است نه در ضعیف
 جواب آنست که فضا مکان حملوازه هوا را گویند و
 این معنی بدیهی است که تاثیر دوا در فضا نمی باشد
 اگر بواسطه عضوی که فضا و در آن عضو است و
 تاثیر عصاره عضو البته می باشد و فواید و عروق
 ضعیفه آن پس آن نباید بر قول حکیم اعیان نمود و بلکه
 باطل و لا طائل که آورده و مولانا الفیس کرمانی
 و شرح اسباب مسهلات بعصر را چون صبر و بلبله

در حقنه با داخل کرده لکن التفاتی به عمل و نباید کرد
 و اقسرانی گفته که ترکیب حقنه قریب است ترکیب
 مطبوخات الا آنکه داخل کرده میشود در حقنه با
 مسهلات بعصر مانند بلبله جات و صبر چنانکه داخل کرده
 نمیشود در مطبوخات مشهوره و فواید و بسیاری از
 جایات مانند مالخ و بورتقات و بسیاری از عرق
 تحریر میگوید چون عمل حقنه با اکثر تلکین و تسبیح و تسبیح
 امعا و انقیصه و اذابه و ترفیق و تزیین فصول و اخلاط
 یا سه مسهل غلیظه مجتمعه در امعا و معده است بمقصود
 از استعمال آنها نیز همین امور و دفع آنها است و فعل
 او در مسهل بعصر منافی غرض مطلوب است باعتبار
 قبض که لازم آنها است پس اگر داخل نکنند بهتر
 اولی است و باندازه حقنه با سه مسهل یا می باشند لکن
 استعمال کرده میشوند و حیات حاره و او را در حاره و در
 احتیاد و بیست سفلی و در اگر نشود حقنه لینه از چیز
 اسهال کنند تلکین و از لاق و جلا چون گل بنفشه و
 خطمی و آرد جو و خاک گندم و نیلوفر و عناب و سیستان
 و برگ جعفر و برگ کاسنی و خبازی و اصل السوس
 و حسک و تخم کنان و زیت منقح و مانند اینها که حقنه
 کرده میشود و بطوریکه بعضی اینها با بکل محسب حاجت
 سازج یا سردار و ج چون فلوس خیار شنبه و شکر سرخ
 و تخمین خراسانی و شیر خشک و بادام باره و کله
 و آب گامه بنطریق و همین حکم در حقنه کردن ادویه
 باره و بلبله چون رغن بنفشه و رغن کدو و رغن
 نیلوفر و رغن بادام شیرین و رغن گل سرخ و کبدر
 و آب گرم با اندکی نمک طعام که بقوت جلا احاطات
 بر فعل دهن فرقه نماید و باید که زیاده کرده شود در
 قولنج بار و تخم کلم و کلیل الملک و بابونه و بزره و زری
 و یا حقنه مسهل حاده است که استعمال کرده میشود
 و در قولنج بار و صرع و سبات و مانند اینها و حقنه
 حاده و اگر فرقه میشود از ادویه بلطفه و از ادویه بیک
 اسهال آنها به ترمیم و کلیل باشد مانند قنطاریون
 و قنق و سداب برنجاسف و فوریخ و مشک و اسهال و

ترید و سفلج و اکلیل الملک با بونه واسطه خود و س
نشیست و بر رالقرط و حلبه و صفت و خزل و شندانه و خم
کر سن زره و انیسون و مغز خوش و مغز حبیب الخرج
در برگ کلم و تخم کلم و تخم رازیانه و برگ انجیر و میوه
سیدانه و مانند اینها از محلات فربه که حقه کرده می شود
و مطبوخ بعضی آنها با مطبوخ کل اینها و یا به مطبوخ
امثال اینها سازج یا با سر دار و چون تخم خنظل و نمک
هندی و طعم دلو و زنی و محمود و مقل رزق
و جال و شیر و سکنج و اشق عسل و فایند و آب گامه
و مانند اینها و نیز حقه کرده میشود با دمان حاره تا
زیت و زنبق و خری و بادام تلخ و تخم کتان و العسل
و فایند و مری به تنهایی یا با سر دار و چون مانند زرد
و تخم خنظل و تخم هندی و سکنج و مقل و خیارشیر
و اشق و مانند اینها و یا می باشد حقه سبیل متوسطه
و آن می باشد مرکب از اجزای حقه لبنیه و حقه سبیل
حاده و غیر حاده و بدانکه در هر قسم از اقسام ملته رعا
مقدار حاجت و سهولت علت و مصوبت آن و
ضعف شخص و قوت آن و اتقان مخرج و قوت
چنانچه در قوانین کلیه استفرافات و قوانین کلیه
مرکبات ذکر شد لازم است بدانکه هرگاه ترکیب
کرده شود حقه از برای او جلع مفصل و عرق النساء
لازم است که زیاده کرده شود در اجزای آن اجزای
ملطفه مانند عرق خا و خنبل و حاشا و حب الفار و
مرغاج و زو و سکنج که در مسهلانی که مخصوص میباشد
بمقاصل چون سورنجان و بوزیدان و ماهی زهره
و امثال اینها و اگر از برای اخلاط سودا و سیه باشد باید
که دخل کرده شود و در مطبوخ مسهلات سودا چون
افیمون و واسطه خود و س و سفلج و باد و میوه و
مانند اینها و اگر از برای گرم معا باشد او و فیه قانک
و دیان مانند تخم خنظل و ترب و نمک هندی و لطر و ن
و آب برگ شفا و الو و سلاقه و سنج و زیت و شود در مان
و قطران به تنهایی و در عین زیت داخل نمایند و اگر
از برای بردودت رحم باشد باید که او و عطر مخصوصه

بر دحم و حبوات آن از ادویه ملطفه لبنیه چون ا
و نام و سنبیل الطیب و اطفا الطیب و مانند
اینها و از دمان رزق و رزق و عین حب القروح
و رزق حبه الخضر و در عین بزرگان و زیت
رزق و بادام تلخ و گردگان و در عین گاو و انشاک
اینها باید که داخل کرده شود و همچنین میوه ساکنه
و مقل رزق و بدانکه حقه که از برای رحم است هم
و قبل هم در در حقه کرده میشود و اگر از برای
ادام بار و ده کلیه و مثانه باشد امثال همین ادویه
که از برای بردودت رحم ذکر شد با العا بات حاره
چون لعاب حلبه و لعاب بزرگتان و داخل کرد
می شود و نیز بدانکه حقه کرده میشود در قروح
ریجی با دمان کاسه الریاح فقط مانند رزق
سداب و رزق و زنبق و زکس و سوسن و چند دیگر
و مانند آن و در سور مزاج امعا و صفت آنکه از
برودت باشد گاه می باشد با دمان و میوه مزاج
امعا و مقوی آنها مانند رزق و عین گل سرخ و در عین
با بونه مقدار ده دم تا بست دم از برای حقه کرده
میشود و آن و از برای تقیه امعا و سید اشک
که حقه کرده میشود با آب برگ چغندر و آب گامه
و یا با آب نمک فقط و این اول حقه البیت
که استاد البقراط از فضل مرغی که ماهی بسیار خورده
پس نمقا خود آب دریا را در بر خود حقه کرده
از برای رفع استلای بطن که او را حادث اند
بسیاری خوردن ماهی شده بود تا دفع شد و نیم
در بطن او بود و شفا یافت چنانچه ذکر یافت
پس استاد البقراط استباط کرده که حقه باب حمر
و یا با آب نمک نافع است برای تقیه امعا و جمع
بطن و اگر از برای تسهیل بدن و کلیه باشد باید که
حقه کرده شود با مرق و دمان لزجه و اگر از
برای باه باشد طبع میکنند و دمان مرق مانند خطه
و رزق و اکلع بعضی حیوانات مناسبه و خویه
خرد و ادویه با سیه و اضافه می کنند با آنها

ادمان حاره را و فیه ضعف باه از برودت باشد
و حقه میکنند بان و اگر حقه از برای سنج و قروح امعا
و اسهال و زرف خون از امعا باشد حقه میکنند
بمطبوخ حبوبات مانند رزق و جال و رزق و جال و رزق
نیم کوفته بمقدار چهلین رم از مطبوخ آنها با بعضی از ادویه
قابضه چون آرد بلوط و عقیص و جال و رزق و جال و رزق
مرغ که در سر که بخته و در عین کل حل کرده باشند
و صمغ عربی و نشاسته که هر دو را بریان کرده باشند و
گل رزق و اقا قیاس و سفید اب رزق و کافور و حقه
و امثال اینها که توام آن فی الکافور و دیگر باشند
و مقدار این ادویه سه درم باشد یا بقدر حاجت
اگر با سنج قح شد بد باشد بخاری چون اندکی فیه
با مصلح آن اندکی زعفران داخل میکنند و اگر
از برای زرف خون باشد با مطبوخ ادویه با سیه
قابضه زرده تخم مرغ مشوی در سر که یا در عین کل
و مانند آن که با بوسه و حقه و دم الاخیر و دقان
کنر و وراثت و عصا که اخبار او را بردی که
بزرگ باشد بفراسی و امثال اینها میکنند بمقدار
هشتم در ذکر قول می که سنج داود و با حقه خود
حقه آورده و اگر آنها موافق قوانین کلیه عقلیه
اقوال متقدمین نیست بدانکه گفته که استعمال کرده
میشود حقه هرگاه بوده باشد مرض در عضو
از اعضای سفلی خوان مرض در آن عضو سفلی
مستقر باشد مانند قروح یا صمد و کرده بشکست مرض
عضوی اسفل اعضای عالییه و بقید اخراج
میشود مانند دوار و سردیس بدستیکه دوار و
از امراض ماغی است دماغ از اعضای عالییه
است و حقه میکنند در علاج آنها بجهت آنکه آنچه
که سبب دوار و سردیس است از کلیه و طحال است
و کلیه و طحال از اعضای سفلیه است پس در
حقیقت دوار و سردیس در تحت امراض کلیه و طحال
است میفرمایند که نیست این قول موافق
و اقوال طبالان بودن آن موافق عقل پس

باین جهت است که قول بن استمال حقه را
 و افاضل اعضای سفلی بغیر دلیل است و آنچه را
 عقل حکم است آنست که حقه های سفلی ملین را
 و وفالده است کی اسهال دوم ابله و اگر چه
 حق است که قوت اسهال حقه دفع مواد اعضا
 عالی نیست بلکه منحصر است اسهال آن بدفع مواد
 اعضای سفلی و لیکن استعمال آن موجب ابله
 جذب از اعضای عالی می باشد جذب نیکو زیرا که
 هر چه نرم گرداند سفلی معاری او باز لاق دفع کند و
 بقوت اسهال دفع فضول از اعضای سفلی نماید
 و ضرورت محال بودن خلل و اتصال طبقات
 بیک دیگر جذب کرده میشود مواد و فضول از اعالی
 با سفلی باین معنی تصریح کرده اند جمیع اطباء که حقه
 جذب میکنند از اعالی با سافلن قوی جذب میکنند
 از اسافلن عالی و لهذا استاذ الاقر اطام کرده در
 اورام و اعنی استعمال حقه و منع کرده در امراض
 سر از استعمال حقی که آنکه مرض سر مشترک است
 باشد باین معنی که حقه جذب از اعالی میکند اشاره
 در حدیث نبوی صلعم دارد شد چه آنحضرت فرموده
 اند که حقه دوائی است و لیکن کمان میگرداند لطن را
 و دلیل بر آنکه این حدیث اشاره است بآنکه حقه
 جذب میکند از اعالی آنست که هرگاه حقه سفلی
 باشد از غیر جذب از اعالی می باید که منزل لطن باشد
 و لیکن چون تنقیه فضول لطن میکند و بدل آن
 اعالی جذب میکند حال کونی لطن از فضول پاک
 شد موجب عظم آن میگردد و آنچه شیخ داود گفته
 که دوار و سردی و کله از آنچه کله و طحال است
 غیر صحیح و قوی بطل است زیرا که اگر چه این دو مرض
 گاهی بسبب آنچه کله و طحال حادث میگردد و لیکن
 نیست کلیه حجت آنکه اصل آنست که سبب آن
 هر دو در نفس باغ باشد و با باشد که مشترک است
 معده یا از اسباب دیگر باشد غیر مشترک است آنچه کله
 و طحال چنانچه در بحث اسباب دوار و سردی

نیز است پس آنچه گفته که مطلق دوار و سردی
 بسبب آنچه کله و طحال است غیر صحیح است و
 گفته که شرط است در استعمال حقه کوبیده باشند
 اعضا و ریشیه صحیح و قوی پس می باید که حقه
 کرده شود در مرض و ضعف عضوی از اعضا
 ریشیه و این قول نیز غیر صحیح است بدو وجه اول
 آنکه هرگاه بوده باشد صاحب مرض اعضا ریشیه
 و صاحب ضعف اعضا ریشیه محتاج به تنقیه
 و بفض خلط بالضرورت حقه افضل است
 از استعمال مشروبات سهله زیرا که نیکو و حقه
 ملاقی اعضای ریشیه و نیز سردی از سمیت
 ادویه سهله و اقله در حقه قلب و کبد بسیار
 چنانچه ملاقی می گردد ادویه مشرب و بهر سبب اثر
 سمیت ادویه سهله و اقله از مشروبات قلب
 و کبد و با وجود آنکه نیرس ضرر ادویه حقه با آنها
 جذب میکند مواد آن اعضا را و ابله مواد از آن
 اعضا میکند و موجب صحت آن اعضا می گردد
 پس استعمال حقه در امراض آن اعضا بهتر
 است از استعمال مسهلات و مقیات مشرب و به
 وجه دوم آنکه حقه جذب میکند مواد و فضول
 اعالی بدن را چنانکه ذکر شد پس هرگاه مرض
 و اعضای ریشیه عالی باشد و ضعف بسبب
 مزاج مادی بالبدیه حقه جذب میکند
 ماده آنرا با سافل و ابله ماده آن می کشد و
 ظاهر است که هرگاه جذب و ابله کرده شود
 ماده عضو بعضی ضعیف بموضع دیگر موجب
 زوال مرض و ضعف آن میگردد و جهت از ابله
 سبب مرض و ضعف که ماده فاسده است و
 چون از آن دور شد مرض ضعف آن دور گردد
 زیرا که زوال سبب سبب زوال سبب است
 شیخ شمس در قانون تصریح باین نموده که از
 فواید حقه جذب از اعضای ریشیه عالی است
 اگر آنکه حقه های حاده می باشند ضعف کبد

و نیز شیخ داود گفته که واجب است که دافع شود
 حقه در وقت اعتدال و نباید که حقه کرده شود در
 گرمی روز و نه در سردی و این قول نیز صحیح نیست
 زیرا که شیخ شمس گفته که افضل وقت حقه وقت
 سردی هو است و گفته که وقت ابله بر آن یعنی
 وقت حقه و وقت بار د است از روز که صبح و
 شام باشند یا در فصل بار د است از منته که زمستان
 و خریف باشد تا گردد موجب کرب و اضطراب و
 غشی و نیز از نشان حقه است جذب خلط و حقه
 در وقت سردی می باشد از خلط حقه بخلاف وقت
 گرمی و وقت اعتدال که نیستند از خلط حقه و از آن
 جهت است که شیخ شمس منع کرده از فتن بحام
 پیش از حقه و حقه کردن بعد از حمام زیرا که از نشان
 حمام است بحرکت در آوردن خلط و تفريق و
 تحریک خلط با ظاهر بدن و از نشان حقه است
 جذب و اخراج خلط حقه و نیز گفته اند که حقه
 بسیار است و واجب است تحری و اجتهاد و آنها
 و این نیز قوی باطل است چه موافق اعادیت
 و اقوال طبایع حقه دوائی کثیر النفع و بخیر است
 بخلاف ادویه سهله مشرب و مقیات که نیستند
 خالی از اخطار زیرا که از سمیت و حدت ادویه
 سهله و اقله در حقه نیرس با اعضای ریشیه
 ریشیه مثل معده و قلب و دماغ بلکه تجاوز میکنند از
 اعضا و می باشد از اعضا ضعیف حقه
 و نمی باشد در اعضا قوی ضروری پس نیکو
 متاثر و متادی از آن ادویه تاثیر می دهد بخلاف
 معده و قلب و دماغ که معده عضوی ذکی است
 است و اعضای ریشیه معدن قوت های ضروری
 می باشند پس زمره ادویه سهله مشرب و بهر مقیه
 بسیار متادی و متاثر می گردند پس در مسهلات
 مشرب و بهر مقیات خطر است بخلاف حقه و نیز در
 حوادث دفع حقه و قلت خطر آن دارد است
 و نیز اقوال طبایع جیاد ابل است بر آنکه حقه حقه

کتر است از خطر مسهلات مشروطیه و مقیات -
فصل فی ذکر بعض نشانه های حق
حقنه مسهل که باره کلمی فرموده اند که از قبیل
دستور العمل است از حضرت علای رئیس الاطباء و
ماجد فیقیر میر محمد بادی علوی شیرازی خراسانی الاصل
قدس سره مستعمل در امراض حار و حسیه است آن آب
برگ کلم آب برگ چغندر از هر یک یک دسته سبوس
آرد جو یک کف کل بنفشه گل نیلوفر عناب القل
پر سیاوشان گل خطمی سفید تخم خیارین تخم خربزه تخم
کاسنی تخم خجاری پوست بچ کاشنی بچ را زبانه اصل
السوس از هر یک دو مثقال عناب ده دانه
سیستان بست دانه مجموع را در یک من تبریز آ
بجو شانندان مقدار که ثلث آب بماند صاف نموده
شیر خشک خراسانی ترنجبین از هر یک ده مثقال
فلوس خیار شنبه پانزده مثقال در آن حل کرده بپا
ز و روغن بادام شیرین یک مثقال روغن گل سرخ
روغن کدو و آب گمانه طبی رقیق از هر یک ده مثقال
نمک طعام یک مثقال ریونند چینی یک درم سوده
سردار نموده اولایک مرتبه باب نمک که نمک آن
بسیار کم باشد حقنه نمایند پس مطبوخ را چاه حقنه
بجاء دفعه حقنه نمایند و هر مرتبه که حقنه شود تا بزرگ گردد
دفعه دیگر حقنه نکنند و اگر مرتبه اول که حقنه کرده شود
دیر برگردد و اندکی نمک را پیفزایند و مطبوخ را اندک
اکثر نمایند و اگر زود برگردد قدری نمک را کم کنند
اگری کمتر مال با اعتدال نمایند که دیر برگردد
باید که سه ساعت از غب مانده شروع نمایند که ربع
رو تمام شده باشد و بعد از مغرب شروع کنند که
قریب نصف شب با تمام رسد و حقنه بار ده لیند
این نیز بطریق دستور العمل است و صنعت آن سر
بنفشه خجاری اکلیل الملک از هر یک ده مثقال
ونیم جو مقش عناب القل مغر حب القرم از هر یک
بچ مثقال جو شایده صافی نموده خیار شنبه
مثقال ترنجبین شیر خشک از هر یک ده مثقال

در آن حل کرده صافی نموده روغن بادام شیرین ده
مثقال صاف نموده و بار بآن حقنه نمایند و شرط
آنست که هر بار بچاه مثقال تا صنعت مثقال
باشد و کمتر از بچاه مثقال خوب نیست و هر گاه که
حرارت مغرط نباشد سناری چاه مثقال گل بون
خار خساک از هر یک دو مثقال صاف مطبوخ نمایند
و پوره ارینی سوده یک درم بران یا شید حقنه
نمایند و چون احتیاج حقنه شده باشد در بعض
امراض اندر صرع و سکنه و تشنص و مفاصل
مزمنه و امثال اینها باین حقنه حاکمه حقنه نمایند
صنعت آن اسطوخودوس تربید سفید مجده مغر
حب القرم قطور یون و قیق شبت سورنجان
از هر یک دو مثقال سناری چاه مثقال غار قیقون
سفید یک مثقال مغر حب القرم سه مثقال عناب
ده دانه سیستان بست دانه بسفط فستق سه
مثقال جو شایده صافی نموده خیار شنبه پانزده
مثقال شکر سرخ پنج مثقال در آن حل کرده باز
صافی نموده روغن بادام شیرین ده مثقال
اضافه نموده و بکی آب را و حخته نمایند و در یک
حقنه مقل رزق دو دانگ پوره ارینی یک مثقال
جاوشیر یک دانگ داخل کرده حقنه نمایند و اگر
قوی تر خواهند تخم خطل چند بیدستر از هر یک یک
دانگ اضافه نمایند و اگر حرارت در نهایت
افراط باشد بر اجزای حقنه اول بعد از صافی نمودن
یک پیاله لعاب بر قطونا و روغن کدو اضافه
نمایند و باید که اجزا را در سه صد مثقال آب با تش
لایم پس بزد تا بصدر مثقال برسد بعد از آن صافی
نموده و دو حخته نمایند هر حخته بچاه مثقال و گاه
آب حقنه دیر برگردد و بقدر نصف آب دل باز
باید ریخت تا آب اول را بیاورد و به حقنه مسهل
بار ده از حکیم محمد فاضل قرشی نافع از برای امراض
حار و به صنعت آن برگ چغندر یک دسته لطیف
جو مقش سناری گل بنفشه تخم خطمی سفید سه

خجاری از هر یک یک کف اصل السوس یک مثقال
سیستان سی دانه جو شایده صافی نموده فلوس
خیار شنبه پانزده درم شکر سرخ هفت درم در آن حل
کرده تا غسل خیار شنبه تمام حد شود پس بپالایند
و روغن بادام شیرین یک مثقال روغن گل سرخ
هفت درم پوره ارینی یک درم سردار نمایند و
اگر نبوده باشد حنی قوی مع درمی سقونیاد اصل
نمایند و ستراداران است که بوده باشد مقدار آن
نصف رطلی و زیاده بران نباشد مگر اندکی تا مرز
بامعاف و قاق و معده نرساند پس موثر عشی گردد
بوده باشد نیم گرم مائل بحرارت به حقنه مسهل بار ده
دیگر طبع بکشاید و همه بیماری های گرم را سودمند باشد
صنعت آن سناری هفت درم عناب سیستان از
هر یک سی دانه جو مقش یک حخته ده درم گل خطمی سفید
اکلیل الملک سبوس گندم حب یک حخته از هر یک یک
کف کل بنفشه بخیرم انجور زرد ده دانه همه را در سه
رطل آب بپوشانند تا یک طل سرد صافی نموده شکر سرخ
روغن کدو و روغن بنفشه آب گمانه از هر یک ده درم
اضافی نموده بر هم زنند و نیم گرم بدو دفعه حقنه نمایند
حقنه مسهل دیگر نافع در امراض مرکبه و صنعت آن
آب چغندر شصت درم فلوس خیار شنبه پانزده درم شکر
سرخ هفت درم در آن حل کرده بپالایند و روغن گل
هفت درم پوره ارینی یک درم سوده اضافه نموده حقنه
نمایند و این الشفای بلغم مخلوط نصف اکند و ادعای
نظم لغنی و ادعای طهر مرکب بلغم و عناب را نافع باشد
حقنه مسهل دیگر نافع از برای امراض رده بلغم و اغیبه
صنعت آن صغرفارسی اسطوخودوس از هر یک یک
مثقال سناری چاه مثقال سبوس گندم لعی کل بنفشه
درق گل سرخ از هر یک ده مثقال و نیم عود اصلیب
دو دانگ مویر منقی بست دانه جو شایده صافی
نموده شکر سرخ دو اسار و روغن گل سرخ پنج اسار و رو
ارینی سوده نیم درم داخل کرده عمل نمایند و حقنه
مسهل دیگر که همین نفع دارد و به صنعت آن آب برگ چغندر

چون دم روغن کبچر آبکامه رقیق از هر یک بست و در
مخرج کرده حقنه نمایند. حقنه مسهله حاده منقول
ترشی استقران بغم کند و قویج و اوجاع نظیر بخی را نابغ
بوده. صنعت آن آب برگ چغندر یک صد گرم بچغندر
دران بسفنج فستق سناری قنطاریون دقیق از هر یک
شش درم مویز طائفی منقی از حب هفت درم و بیالانید
پس مغز فلوس خیار شنبه یا زنده درم غسل مصفی ده درم
دران بالانید تا تمام غسل فلوس خیار شنبه جدا شود
مرتب و دیگر بیالانید پس پوره ارمنی محبوسه از هر یک
ربع درم سوده سردار و نموده بر هم زنند و آب حقه
نمایند. حقنه حاده جالینوس بن حقنه بادامی غلیظ
را کلیل و فوارج و لقوه و صرع و سکنه و امثال
اینهارا سودد و در ده صنعت آن حلیه بزرگان از
هر یک ده درم انجیر زرد ده دانه حب لقرع مقشرم
کوفته بست درم برگ خرچ سی درم مغز حب لقرع
ده درم سدایت هشت درم برگ سیب سی درم سیوس
گندم بست درم مغز بادامی مقشرم نیم کوفته بچغندر
پستان اصل السوس بنیسه خطمی از هر یک نیم درم
همه را در ده رطل آب بچغندر تا بسد رطل سدر
بیالانید و در هر رطلی از ان مقل رزق دو درم بچ
یک مثقال جادو شیر و درم اشق یک مثقال طر کنند
پس از صافی نموده روغن نارین ده درم غسل مصفی
یک و قیه و نیم آبکامه و داقیه و نیم اضافه نموده بر
زنند تا آمیخته شود پس بیک گرم بسد و قیه نمایند
حقنه حاده دیگر اجواب سکنه و صرع و فوارج و قویج
بنی را سودد و در ده صنعت آن شحم خطی قنطاریون
دقیق ناخواه شبت حلیه سدایت از هر یک کفی در یک
من آب بچغندر تا بصف رسیدنی یک رطل باند
و بیالانید پس بچغندر و درم زهره گا و دو درم دران
حل کرده غسل مصفی ده درم روغن بادامی یک
واقیه اضافه نموده پوره ارمنی هفت درم سوده
داخل نموده حقنه نمایند. حقنه حاده فی فرموده اند
که از مالیت قروه الاطباء والدواستاد فیه قدس سره

است نافع از برای جمیع امراض ملغمی چون صرع و سکنه و
فالج و لقوه و سبات و قویج و دوج خاصه و بر درم
و امثال اینها به صنعت آن برگ کلم برگ چغندر برگ
کرفس از هر یک بسته آبله سهار اگر فته سیوس گندم
آرد جو از هر یک کفی لسان الثور بادنجیو بیفانج
فستق اسطوخودوس قنطاریون دقیق زو فاسک
ترید سفید زنجبیل کلیل لملک اشق شحم خطی حب
الغلبه رسا و شان پوست بچ کربج کرفس بچ
بادیان اصل السوس پوست بچ کاسنی بچ خربزه
حاشا گل بنفشه گل خطمی تخم خبازی از خرمی اکیتین
روی کما فیطوس کما ذریوس حلیه سورنجان از هر یک
ده مثقال انجیر زرد عذاب بنج اصغمانی از هر یک ده
دانه مویز بنیق پستان از هر یک بست دانه سناری
چهار مثقال مجموع را در یک من نیم تبریزی آب بچغندر
تا نیم من یعنی سه صد مثقال صیرفی آب باند پس
صافی نموده فلوس خیار شنبه یا زنده مثقال شش
خواسانی ترنجبین هفتصد آفتابی از هر یک ده مثقال
دران حل کرده بیالانید آبکامه رقیق روغن گل سرخ
روغن بابونه از هر یک ده مثقال و روغن نارین
روغن حب خرچ روغن بادامی از هر یک چهار
مثقال ریونندینی سوده یک درم پوره هندی
نیم طعام سوده از هر یک یک مثقال سردار و نموده
اول مرتبه یک و قیه آب و نمک حقنه نمایند پس
چهار مرتبه آب طبوخ مذکور نمایند و تا هر دفعه بزرگردد
دفعه دیگر حقنه نمایند. حقنه حاده دیگر که قویج و
اوجاع مفاصل بارده و آلام رحم و امراض باغی و
عصبانی بارده را نافع است. به صنعت آن بچغندر
گل سرخ گل بنفشه بزرگان حلیه شحم خطی بونه مغز
حب لقرع شبت برگ کلم سورنجان جوشانیده
بیالانید و فلوس خیار شنبه هفتصد دران حل کرده
باز بیالانید پس روغن حب خرچ داخل کرده
پوره ارمنی نیم هندی سوده سردار و نموده
بر هم زنند تا آمیخته شود پس حقنه نمایند. حقنه حاده

دیگر در شبت و سردی از هم و اعضا سفلی را سودد و نمند
بود و رطوبات حوض را فرو برد و در ده صنعت آن
ناخواه تخم بادیان تخم کرفس از هر یک سیب الیوس از هر یک
دو درم حلیه حبک بابونه شبت از هر یک هفت درم
همه را در سه رطل آب بچغندر تا بیک رطل برسد
صافی نمایند پس بیک مثقال مقل از رزق از هر یک
بچغندر جادو شیر یک درم کوفته و آب بچغندر گرم حل
نمایند پس چند سید ستر پوره ارمنی از هر یک یک
درم سوده داخل کرده غسل مصفی یک واقیه و نیم
روغن کبچر روغن نارین از هر یک ده درم داخل
نموده حقنه نمایند حکیم میر محمد موسی گفته که اگر این
حقنه را از برای برودت رحم و احتباس حوض استعمال
نمایند باید که در قبل حقنه و تا ممکن باشد اسماک
آن کنند که زود دفع نشود. حقنه حاده نافع از
بکثر غش و امثال اینها از امراض بارده و باغی
صنعت آن بابونه شبت مرزنجوش حرمل حب لقرع
حلیه بزرگان برگ چغندر سیوس گندم شحم خطی قنطاریون
مغز حب خرچ دقیق اسطوخودوس از هر یک کفی
انجیر زرد ده دانه جوشانیده صافی نموده غسل مصفی
هفت مثقال و روغن زیتون آبکامه که از امری کوفته
از هر یک هفت مثقال صاف نموده حقنه نمایند
حقنه حاده دیگر فی فرموده اند که از سید الحکما و استا
الوری والد ماجد فیه است قدس سره العزیز نافع
از برای امراض بارده بلفیه کلیه و متانه و رحم و
استرخا و اعضا سفلی و استرخای قضیب و رحم و
فضول و رطبه فرو برد و در ده درم حوض نماید و اعضا
ثناسل اگر گرداند به صنعت آن برگ کلم برگ
چغندر برگ کرفس از هر یک یک بسته آبله سهار
گرفته سیوس رده حلیه از هر یک کفی لسان الثور
بسفنج فستق قنطاریون دقیق بادنجیو اسطوخودوس
خود الصلیب کما فیطوس کما ذریوس عود و لسان
حاشا جاما از خرمی پوست بچ را زاینه بچ کرفس تخم
خربزه ترید سفید از هر یک دو درم سناری ملی چهار

مقال بحیل کدر دم مغر حب لقمه مغر استه الویالو
مغر استه شقاوی کچ از یک دو مقال مجر زرد
ده دانه مو زنی از حب و مقال برگ سداب یک
مقال مجر را در یک من آب تهر برنج تاندر تا نصف
رسد پس بیالایند در کبابی کچ از یک جا و شکر مقال
بارز و طبعیت از هر یک یکدم نیم کوفته در آب مطبوخ
مذکور حل کرده باز بیالایند پس فلووس خیار شنبه پانزده
مقال شربت و تیار ده مقال در اول کرده کچ
محل از خیار شنبه جدا شود پس باز بیالایند پس کبیر
پوره ارمنی رنگ هندی چند سیر ستره پوره گاو از هر یک
یکدم سوخته فصل صفا چار مقال شسته در آن
حل نمایند و آبکامه قیق روغن گل سرخ روغن بابونه
از هر یک ده مقال روغن نارون روغن بادام تلخ
روغن حب لقمه از هر یک چهار مقال داخل کرده
بریم زنده بریم زدن شد یک که نیکو طوطی و پنج حصه
نموده به پنج و نیم بدستور مقرر حقنه نمایند به حقنه حاد
که بعضی امراض قیاح بان میشود و خصوص مکت
وفاج صبح و شش و در مفاصل بار و در من
صنعت آن اسطوخودوس تربید سفید برگ چغندر
مغر حب لقمه و فلووس قیق شربت سورجان
از هر یک دو مقال غار قیقون شش سفید یک مقال
سنای کبی چهار مقال مغر حب لقمه پنج مقال سبزه
فستق سه مقال عناب سیستان از هر یک بست دانه
جو شایند صافی نموده فلووس خیار شنبه پانزده
اضافه نموده کلی آب را در حقنه نمایند هر حصه را با
مقال زرق دو دانه پوره ارمنی یک مقال جاتیس
یک دانه حقنه نمایند و اگر اقمی خواهند یک دانه
قحط و یک دانه چند سیر ستره اضافه نمایند و اگر
در آنج حرارت مفرط باشد و حقنه لینه که اولاند کور
شد بعد از صفا کرون یک یا لعلاب بز قوطونا
و روغن کدر و اضافه نمایند و باید که اجزا را در صند
مقال آب جو شایند تا بعد مقال آب بماند بعد از
صافی نموده و حقنه نمایند هر حصه پنجاه مقال باشد

و هر گاه حقنه آب بر برگ دو بقدر نصف آب اول
باز باید ریخت تا آب اول را بیاورد و به حقنه مقدر
بافع از برای امراض هر یک نصف او بلغم به صنعت
آن سنای کبی پنجم کچ از یک گل بنفشه گل
نیلوفر گاو زبان از هر یک سه دم اصل اسوس
دو دم اکدی سیاه بست عدد عناب زرق عدد
سیستان سی عدد عناب سی عدد درم برگ چغندر
برگ خطمی از هر یک قبضه سیوس کند کفی فلووس پانزده
دقیق سبزه فستق از هر یک دو دم حلیه را چای
مقرر راست جو شایند و صافی نموده فلووس خیار شنبه
ترنجبین خراسانی شکر سرخ از هر یک ده مقال
در آن حل کرده بیالایند و روغن بنفشه ده مقال
نیک طوام دو دم آبکامه قیق ده مقال صافی
نموده حقنه نمایند به حقنه معتدله حلیه سیوس
گفته که این حقنه در اکثر امراض نافع است صنعت
آن حب لقمه مغر شش کوفته از هر یک ده مقال
عناب سیستان از هر یک سی عدد عناب سی
گل بنفشه از هر یک هفت مقال تخم خبازی
مقال برگ چغندر ده عدد سیوس کند کفی فلووس پانزده
مجموع را بدستور جو شایند صافی نموده فلووس خیار شنبه
پنج مقال ترنجبین خراسانی ده مقال در آن حل
کرده بیالایند و روغن بادام شیرین ده مقال
پوره ارمنی سوخته یک مقال مقال اضافه نموده نیکو
بریم زنده بدستور مقرر حقنه نمایند به حقنه معتدله
دیگر به صنعت آن بز کتان حلیه پنجه زرق عناب
سیستان گل بنفشه گل خطمی سفید گل کلیل ملک
بابونه حبسک شربت سیوس کند کفی از هر یک کف
جو شایند چای نیم است و صافی نموده فایند
ده دم پوره ارمنی دو دم نیک هندی یکدم
روغن کچ هفت دم اضافه نموده حقنه نمایند
حقنه لینه طبیب فاضل قرشی به صنعت آن
آب برگ چغندر را و الشبیر از هر یک سی دم فلووس
خیار شنبه پانزده دم شکر سرخ هفت دم روغن کچ

هفت دم پوره ارمنی اضافه نموده حقنه نمایند
گاهی بدل آب برگ چغندر را و الشبیر آب نیم گرم
باید نمود و گاه بدل فلووس خیار شنبه پانزده
خیمه بنفشه یا شکر خشت خراسانی باید نمود به حقنه
این جز که روغن کلیل شکر در بیماری های گرم و حیا
چاره کند به صنعت آن عناب سیستان شکر بنفشه
خشتک جو بنفشه نیم کوفته گل خطمی سیوس کند کفی
الملک از هر یک کفی پنجه زرق عدد در یک من نیم
جو شایند تا نیم من بماند بیالایند و پنجه زرق شکر
هفت دم روغن بنفشه و هفت دم روغن کچ
ده دم آبکامه داخل کرده بریم زنده نیم گرم حقنه
نمایند که با مراد حقنه لینه است به حقنه لینه که
همین صنعت دارد به صنعت آن آب برگ چغندر
تازه چار اوقیه و روغن گل سرخ پانزده دم آبکامه
یک اوقیه نیم گرم حقنه نمایند به حقنه لینه که سرسام و
امراض حاره و داعی را سودمند باشد به صنعت آن
آرد جو بنفشه بنفشه گل نیلوفر از هر یک یک ستار
عناب پانزده دانه سیستان سی دانه بابونه پنجم
مجموع را در روغن آب جو شایند تا نصف رسد پس
بیالایند و یک ستار شکر سرخ در روغن گل سرخ بقدر
حاجت داخل کرده حقنه نمایند به حقنه لینه دیگر از
حقنه قبل نرم تر به صنعت آن شکر کباب بست دم
لعاب بز قوطونا ده دم روغن کدر و سفید و تخم نیم
را کچی کرده حقنه نمایند به حقنه لینه باره دیگر
صنعت آن مال الشبیر و اوقیه روغن کدر و روغن
بنفشه با دام لعاب بز قوطونا از هر یک یک اوقیه
حقنه نمایند به حقنه لینه از املاای علاء الدین منصور
از برای امراض حاره و داعی و سرسام و حیات و سایر
امراض حاره را مقدر است و طبع را نرم کند
صنعت آن سیستان گل بنفشه کدر و سیوس کند کفی
اکلیل الملک از هر یک کفی پنجه زرق عدد در سه طار
تا به یک طار سد بیالایند و شکر سرخ پنجم دم روغن
بادام شیرین ده دم روغن کچ آبکامه از هر یک پنجم دم

اضافه نموده حقه نمایند و حقه کینه حکیم سدید کارزد
صفت آن اخیر از خشک هفت داره سبوس کند
برگ خطمی سفید حسک نیم کوفته از هر یک کفی برگ چغندر
ده عدد اصل السوس نیم کوفته بخیرم سیستان سی دان
چون قشیر نیم کوفته ده درم گل بنفشه باونه گل نیلوفر
از هر یک کفی در شش طل آب بچوشانند و در طل
نماند بیالایند و در نیم طل از آن پانزده درم لعاب
بزر قوطی ناده درم و روغن کنجد ده درم آبکامه رقیق
درم بوره از منی و نیم درم نمک هندی داخل نموده
نیم گرم حقه نمایند و حقه کینه دیگر که حیات حاره
و امراض حاره را نافع است به صفت آن اخیر
حسک ده درم اصل السوس نیم کوفته دو درم سیستان
سی دان خشک کفنی گل بنفشه گل نیلوفر از هر یک
کفی باونه کفی جله را در سه من آب بچوشانند تا یک
من بماند پس صافی نموده لعاب بزر قوطی ناده درم
شکر نیم درم و آبکامه رقیق روغن بنفشه
با دام از هر یک ده درم بوره از منی دو درم نمک
هندی سود نیم درم اضافه نموده شکر را در آن اصل
کرده جله را سبوس حقه نمایند و حقه کینه چنین
نافع از بیک حیات حاره و سرسام و جرم امراض
حاره و این حقه من طبع است به صفت آن اخیر
خراسانی سیستان حسک نیم کوفته گل بنفشه چغندر
نیم کوفته سبوس کند گل خطمی سفید کلیل الملک از
هر یک کفی را بچیز در حد در سه طل آب بچوشانند
تا بیک طل رسد صافی نموده شکر نیم درم روغن
کنجد روغن بنفشه با دام از هر یک ده درم آبکامه ده
درم اضافه نموده نیم گرم حقه نمایند و حقه کینه چنین
زکامه از منی کینه کمالی گرم و سرسام و امراض حاره را
نیک باشد به صفت آن سبوس کند گل بنفشه نیم
خجاری نیم خطمی سفید چغندر نیم کوفته از هر یک کفی
در یک من آب بپزند تا ثلث آن بماند پس صافی نموده
روغن بنفشه نیم درم و آن داخل کرده حقه نمایند
حقه کینه دیگر که گرمی بدن را فرو نشاند و طبع را نرم

کند و شنگی و سوزش دل را تسکین دهد به صفت آن
ما را الشیعه لعاب بزر قوطی ناده از هر یک ده درم روغن
با دام روغن کنجد ده درم از هر یک بخیرم سبوس کند گل
حد درم جله را یک جا کرده بر نیم زنده بر نیم زنده کشند
که نیکو بخورد شود حقه نمایند و حقه کینه بالین
قدس سره کفی سفید جگر با شکر الحاطب حکیم معتدل
الملوک علوی خان مستعمل حیات حاره و امراض
حاره طبع را نرم کند و صفرا براند به صفت آن اخیر
آب بخار را رانی آبی سیاه از هر یک ده درم سیستان
سیستان بست دانه گل بنفشه گل نیلوفر حسک
اصل السوس نیم کوفته نیم کوفته نیم کوفته نیم
کوفته از هر یک دو مثقال خجاری را در یک من آب
بچوشانند تا ثلث بماند صافی نموده آب برگ
چغندر لعاب بزر قوطی ناده الشیعه از هر یک بست
مثقال داخل کرده فلو س خیار شنبه
شیر خشک خراسانی نیم حقه از هر یک ده مثقال
در آن حل کرده چنانچه محصل خیار شنبه است از
فلو س جدا شود پس بیالایند و در سه طل
گل شکر روغن کنجد ده درم از هر یک ده مثقال روغن
با دام شیرین یک مثقال نمک طعام سوده یک
مثقال داخل کرده چند آن بر نیم زنده که کسان
شود و نیم حقه نیم گرم حقه نمایند که بعد از آن
نافع است به صفت کینه و اگر استعمال کرده می شود
و امراض حاره چون طبیعت جفت باشد
صفت آن عنایت سیستان از هر یک بست عدد
گل بنفشه چهار درم اخیر خشک ده عدد گل
سفید سبوس کند که هر دو را در کتان بسته باشد
از هر یک کفی همه را در سه طل آب بچوشانند تا
بیک طل رسد صافی نموده آب برگ چغندر روغن
یک طل روغن کنجد بست درم آبکامه رقیق
ده درم اضافه نموده بر نیم زنده تا نیکو بخورد
نیم گرم حقه و نیم حقه نیم حقه نمایند و حقه
کینه دیگر که امراض صفراوی و ذات الجنین و

ذات الصدر و سرسام و ذات البریه و خناق نافع است
صفت آن گل بنفشه گل نیلوفر از هر یک سه درم
خجاری نیم خطمی سفید از هر یک کفی چغندر نیم
کوفته کفی خجاری را در آب بپزند تا ثلث بماند
بیالایند پس فلو س خیار شنبه شیر خشک
خراسانی شکر سفید از هر یک ده مثقال در آن حل
نموده باز بیالایند پس روغن بنفشه لعاب بزر قوطی
لعاب حب سفید از هر یک ده مثقال نمک طعام
دو دانگ داخل کرده حقه نمایند و حقه کینه
شیخ داد که در زنده که اولاً لعاب بزر قوطی ناده
که نافع است از برای کسر حرارت صفرا و درم چون
بعد از غذا استعمال کرده شود و موکد است استعمال
آن اگر در آن حال جی و قشیر طبیعت باشد
صفت آن چغندر نیم کوفته و کف خشک سیستان
عنایت سیستان اخیر زنده یا خواص از هر یک یک دان
بر چغندر فلو س روغن روغن از هر یک حقه گل
خطمی ده درم بچوشانند تا ثلث بماند و بیالایند
بر روی یک سکه جگر از هر یک ده مثقال حقه
روغن کنجد و روغن شکر ده درم بوره از منی
بخیرم از هر یک در روغن بنفشه در روغن نیلوفر
حقه نمایند سفید بپزند که ناخواص را درین پیچ
و علی بنیت و اگر بجای ناخواص اصل السوس یا شکر
نیکو است به صفت کینه که و امراض حاره استعمال
کرده شود به صفت آن عنایت سیستان بنفشه
چغندر نیم خطمی سفید سبوس کند گل کلیل الملک
حسک نیم درم در سه مثقال آب بچوشانند تا
ثلث بماند پس چهل مثقال آن را با شکر سرخ
در روغن با دام شیرین حقه نمایند و اگر تیریدگی
مطلوب باشد لعاب بزر قوطی ناده روغن کنجد و
آب لعاب حاره نمایند و حقه دیگر تا لیف سید
چغندر من گفته که این حقه اسهال صفراوی کند
و اگرانی که بابت و سده باشد و کینه و از اجزای
خود و سده این را به صفت این نیم خجاری

و متقال گل بنفشه پنج متقال گل نیلوفر سه متقال
 جو قفسه کفی جناب پستان از هر یک بست عدد
 عناب الثعلب پانزده متقال پوست بلبله زرد پنج
 متقال مغز تخم کدو نیم کوفته پنج متقال در آب جوشان
 صافی نموده شیش خشت خراسانی ده متقال در آن
 حل کرده روغن کدو شست متقال لعاب بز قطونا
 ده متقال ضافه نموده حقه نمایند و بعد از وصف
 این حقه گفته اند که آنچه اطبا گفته اند که مسهلات
 بعصره از حقه جائز نیست که داخل نمایند اما
 زیرا که عصر در فواید جاری و عروق است نه افضیه
 و گفته اند که مولانا نفیس در شرح اسباب و علاج
 سه سام صغری بلبله جات که در علاج آن آورده
 داخل کرده میفرماید که دلیل بر عدم جواز داخل کردن
 مسهلات بعصره حقه در مقدمه هشتم این باب
 یعنی باب جنین ذکر نمودیم پس نیست احتیاج تکرار
 ذکر آن و ولی که حکیم میر محمد مومنین از بلی جواز داخل
 نمودن مسهلات بعصره حقه با ذکر کرده بیان نمودیم
 که مخالف است و خالی از معنی و اصل آنچه گفته که
 شایع اسباب و حقه سه سام صغری بلبله جات
 داخل کرده اول آنکه بر وجه واقع شده و
 مولانا نفیس که حقه سه سام صغری بلبله جات
 داخل نموده نه صغری دوم آن که قول و فعل
 احاد و قیاس مخالف قول و فعل جمهور باشد نیست
 بلکه اگر قول آن معارض قول یکی از متقدمین باشد
 اعتبار ندارد تا چه رسد بدانکه مخالف عقل و قول
 و فعل جمهور متقدمین باشد و متاخرین نیز نویسنده
 باید دانست که اطبا در حالیکه از استعمال مسهلات
 بعصره اجازت داشته اند جمع کردن آنها را با مرفقا
 منع نموده اند و درین نسخه حکیم میر محمد مومنین جمع
 نموده میان بلبله که اتفاق حاصل است و میان
 لعاب بز قطونا که اتفاق مزلق است و وزن
 هر دو را قریب بوزن کامل از مقدار استعمال هر یک
 از آنها آورده و نیز در قوانین ترکیب جنین ذکر نمودیم

اما باید که ملین باشد یا ملق یا جالی یا سهل و مغز
 تخم کدو و سکن مجنست و از اینج یک از قوتهاست
 مذکور نیست پس نیست آنرا مدخلی و حقه با و
 بنظر سیده از احادی از متقدمین و متاخرین
 که حقه مغز تخم کدو داخل کرده باشد و یک مرتبه
 این فقیر حقه بلبله که بجهت روانی پس نوشته بود
 مغز تخم کدو داخل کرده چون بنظر حضرت
 استاذی و والد ماجد قدس سره رسید مغز فرمودند
 فرمودند که مغز تخم کدو و سکن مجنست و نیست
 قوتی باشد سبب آن را مدخلی و حقه پس
 اگر بجای بلبله شش و نیم بجای تخم کدو و تخم کاسنی
 یا تخم خیارین کرده بود بجای بود و حقه بلبله
 و امر اطن حاره و صنعت آن عناب پستان
 از هر یک بست و آنکه بنفشه کلید الملک
 تخم خبازی از هر یک دو متقال نیم عناب الثعلب
 تخم و تخم از هر یک پنج متقال گل نیلوفر و متقال
 جوشانیده صافی نموده فلوس خیار شش مرتبه
 متقال ترنجبین شیش خشت خراسانی از هر یک ده
 متقال در آن حل کرده بیالایند و روغن بادام
 شیرین ده متقال داخل نموده دو بار آن حقه
 نمایند و شش طاست که هر بار پنجاه متقال نهایت
 شست متقال باشد و کمتر از پنجاه متقال غنیمت
 اطفال خوب نیست و هرگاه حرارت مغز نباشد
 سنای می چهار متقال گل بونه خار خشک از هر یک
 دو متقال می توان اضافه نمود و بوجه انی سود
 سردار و نمایند و حقه معروف بحقه الادیان
 نافع از بلی برودت احتیاج خصوصاً برودت
 گرده و رحم و شانه و آلات تناسل و صنعت آن
 روغن مغز بادام روغن مغز گردگان روغن مغز
 حب لبم از هر یک دو اونس روغن کوسند
 یک و قیه و نیم در نسخه دیگر بجای روغن کوسند
 زیت یک اوقیه داخل شده شیخ داود گفته که
 برودت احتیاج اگر از خلاط مرکه باشد و کهنه

شده باشد یا در دگر بادی باشد باید یک و قیه زیت
 اضافه داد و به مذکور نمود و اگر برودت از بلغم باشد
 روغن بادام تلخ داخل نمایند و در مجموع روغن
 آب بوزن روغن داخل کنند و بوجو شاستند و نصف
 آب بماند و در قیل و در حقه نمایند و اگر برودت
 استرخا و یا شخی داخل باشد این حقه را با آب
 مورد روغن زیت و روغن مغز تخم کدو و روغن
 قطونا روغن از هر یک یک ملقه و نیم بقیه روغن
 داده و در برودت قبل حقه نمایند و گاهی اضافه داد
 مذکور میشود و یک درم نصب از بره و حقه
 الادیان نیمه صاحب ذخیره خوارزم شاهی
 صنعت آن روغن مغز بادام تلخ روغن جود
 مالول روغن حبه الخضر ازیت از هر یک یک و قیه
 روغن گاو نیم اوقیه باده استار و الشعیر یا منند
 و سه بار حقه نمایند و حقه الادیان نافع از بر
 قویج و امراض بارده رحم و در روشت و در تری
 و عروق النساء و جاع مفاصل و صنعت آن
 بزرتکان حلقه قطونا روغن دقیق شست خشک از
 هر یک و قیه مغز حب لبم و دو اوقیه حب یک
 اوقیه و نیم انجیر زرده عدد و سیوس گندم و اوقیه
 بابونه یک و قیه و نیم مغز تخم نیر انجیر نیم کوفته یک
 اوقیه تخم حنظل متقال روغن کبکبج مغز بادام تلخ
 نیم کوفته از هر یک یک پنجم عناب پستان از هر یک
 سی درم برگ کلم برگ چغندر از هر یک سه
 کوچک برگ سداب خشک دو اوقیه همه در
 هفت رطل آب خالص پیزند تا دو رطل بماند
 پس بیالایند و در مقدار دوم ازین آیت باشد
 درم یک اوقیه آبکاسه و دو درم بوره از منی و
 یک اوقیه عسل مصف و یک و قیه زیت یا روغن
 کبکبج و نیم اوقیه روغن بان و یک درم زهره گاو
 ترکیب کرده حقه نمایند بدانکه بعضی اطبا گفته اند
 که حقه بهترین ادویه است در اکثر امراض خصوصاً
 در قویج و تخنیکه طعام و در معده اش ترش شود

دنی کند از برای اقسام در و فاصل و در و سرد
 سرسام و جمیع امر اغرض باطنی و ذاتی بحسب ذات الصل
 و شیان مرکب و بهیچ و پیش از مادر بعضی از حقه را در
 لینه مقدره باید و در بعضی او و تینه در قوی و در
 که حرارت باشد لینه کند به حقه مستعمل در حیات حاد
 که طبیعت بند و بیست غالب بود زیرا که
 مسکن و مطنی حرارت است و اسهال برین می
 و مورت حرارت نیست و سرسام صفراوی را نافع
 صنعت آن بوس کندم در بار چکرتان بسته کاش
 خشک تخم نخلی جویم که فته از هر یک کفی عنایتان
 از هر یک بلبت دانه گل نیلوفر چهار دم سنای ملی
 بچند مبرم را در چهار طل آب بچوشانند تا یک طل
 رسد صافی نموده خل کنند در آن دانه دم شکر و افشان
 نمایند بر آن دانه دم روغن بنفشه و حقه نمایند
 حقه نمک سح و امعا و اسهال بطن را نافع بوده
 صنعت آن برینج فارسی بست و دم حدس مقشر دانه
 دم جو مقشر یا زده دم کنار فارسی بچند دم و یک
 بچوشانند تا اشد صافی نموده بگیرند از آن چهار
 اوقیه صمغ عربی ملین قوی سیفک از زیتون
 اقیاقام الاخون حصاره بخیه التیس کاغذ خطه
 سوخته از هر یک یک دم زده و تخم مرغ بریان کرده
 و در دانه و دیر را کوفته بخیه در روغن گل سح یک
 و زرده تخم مرغ حل کنند و در باون بماند تا چون
 مرهم شود و در آب مطبوخ اول خل کرده استعمال
 نمایند گرم و نامقدور حلیل باشد باید که بکشد
 و نگارد از بکشد از ریح زحیر و قرح و دبله
 و اسهال م را سرد دارد و صنعت آن کشک متوجه
 زرد تخم مرغ و تخم زاج یانی مازوی سبز است
 از هر یک دانه دم اقیاقام و بلوط صمغ عربی دم الاخون
 از هر یک چهار دم او و دیر را جدا کوفته و بخیه
 و زان نموده در هم آمیزند و آب مورد شسته
 سازند و در سایه خشک کنند پس بگیرند برین فارس
 بچوشانند و بپالانند و چار او قیاس برین دایه و قیه

روغن گل سح در هم آمیزند و یک قرص در آن خل
 کرده حقه نمایند به حقه کبابه این حقه ضعف
 کرده و سستی را نافع بود و باه را قوت دهد و صنعت
 آن حاکم بنفشه شلخ برگ چند روغن شلخ حلیه
 کف پیله بز خرما مغر خضیه گو سفند ریزه کرده
 همه را در و یک کنند و یک من و نیم تخم شیش تازه
 و و شیده و یک من و نیم آب جوش بر روی وی
 کرده با تیش نرم بزنند بخیه نیک صافی کنند و در
 بناشتانیم من آنرا حقه کنند و چندان نگارند
 که تواند نگاه داشت و سله روز نشوای این حقه
 حقه الرمان در رمان مذکور میشود و انشاء الله تعالی

باب الحاء الملهه مع اللام فصل در ذکر تشخ خلواها

خلوای آزاد میوه بکسیم خلوای است که از قند
 و مغر بادام و پسته و نخود و قشر سازند و بعضی نخود
 قندی و بادام قندی و پسته قندی را گویند که بیک
 های مختلف ساخته باشند به خلوای افروشته
 صاحب بران قاطع گفته که بود و محمول بر وزن
 چار گوشه نام خلوای است به صنعت آن چنان
 باشد که آرد در روغن را با هم بیاورند و بدست بمانند
 تا دانه دانه شود و انگاه و ریائی کنند و غسل
 در آن بریزند و بر سر آتش نهند تا نیک بپزند بخیه
 شود و بعضی گویند نان خورشی است در گیلان
 آن چنان است که زرده تخم مرغ را در شکر خام بریزند
 و خوب بریزند و بر بالک آتش نهند تا شیره بماند و
 بسته شود بعد از آن شیشی داخل آن سازند و
 نان در میان آن نهند بکشد و یا خشک و یا پلا
 و میان آن ریزند و با قاشق بخورند به خلوای
 بزرگ ارات حبت دفع ظم نافع به صنعت آن
 بزرگ ارات ده متقال و در صینی هشت متقال سبیل
 چهار متقال کبابه صینی دو متقال نخود سفید مقشر
 بهفتاد متقال با غسل بقدر حاجت بدستور طبع

نموده شیشی از ده متقال با بست متقال به خلوای
 سوپان کثیره غذا است و موافق مزاج مبر و شش مملد
 خون خلیط است و در و که را نافع باشد و اعصاب
 را قوت دهد و باه را بفراید به صنعت آن بگیرند
 و در آب تر کنند آن مقدار که نم بر داری کسبه کرده
 در آفتاب گذارند و هر روز قدری آب بر آن افشانند
 تا شبع کند برین همین که علامت رشتن در گندم
 ظاهر شد آزاد را آفتاب خشک سازند و آرد نمایند
 و یا آنکه شیره آنرا بگیرند آرد میدهند نصف مساوی
 و زان آن را بقدر یک گندم مذکور را آرد کرده باشند آن
 مخلوط کرده آب را بجوش آرد و ده اندک اندک در
 داخل کرده بر هم زنند و بچوشانند تا آرد طبع تمام یافته
 خلیط شود و اگر شیره آنرا بپا آورده باشند بقدر نصف
 وزن گندمی که شیره آنرا بپا آورده اند آرد میدهند در آن
 گندم شیره کشیده داخل نموده طبع نمایند و بر هم زنند
 تا خلیط شود پس قدری روغن گاو تازه داغ نموده
 داخل کرده بچوشانند و بر هم زنند تا روغن را جذب
 نمایند نبات سیفک بقدر مطلوب شیشی کف آنرا
 گرفته داخل نمایند و چندان بچوشانند که ترشح کن
 پس در آن روغن که جذب کرده پس مغر بادام شیرین
 مقشر مغر پسته مقشر مغر گردگان مقشر مغر فندق
 مقشر نارچل مقشر نیم کوفته داخل نمایند و بر هم زنند
 و بعد از آن آتش بر گرفته و در صینی بخیل از میل
 بواجوز و آب سباسبه قرض نقل ناخواه از هر یک قدری
 که دانه را خوش کند گرفته داخل نمایند و قرضه
 و اگر خواسته باشند که لایم شود بجای آب شیره
 داخل کنند و خلوای سوپان دیگر که موافق مبر
 وین و کثیره غذا است و مملد خون خلیط و جهت درد
 اگر و قوتیت اعصاب و باه نافع است به صنعت آن
 گندم را در آب بدستور مذکور بچوشانند و سبز نموده
 و خشک کرده آرد نمایند و با نصف و یا مساوی
 آرد گندم مخلوط نمایند و آب را بجوش آرد و ده اندک
 اندک بخیه بر هم زنند و بچوشانند تا آرد طبع تمام یافته

بسیار غلیظ اگر دوس قدری روغن گاو تازه یا روغن
کبوتر تازه داخل کرده بعد از جذب روغن شیرین
یا دوشابانگوری بقدر شیرینی که مقصود باشد خالص
نموده چند آن بچشانند در هم زنند که روغن را که بپزد
کرده شروع پس دادن نماید که از آن بهر بپزد
گردگان مغز نار حیل تازه و از عینی بخیل
چون بود اوقاف بسیار است از هر یک قدس است اعداد نامیده
آن مقدار که موافق بدالت باشد به علوی است
دیگر به شدت آن گندم تر کرده بر روی تخمه بین کرده
روی آن را بجاوری که ملصق گندم باشد بپزند و
در آفتاب گذارند تا زمانی که شروع بر شستن نماید
و سر از زیر برآورد پس ریش آن را دور کرده نشا
آن را برآورد پس یک من تبریز نشاسته آن در
آب حل کرده بهر نعلین نبات سفید و قند سفید
مصفا زهر یک نیم من تبریز آب حل کرده بچشانند
و کف آن را بگیرند و داخل آن کنند روغن من تبریز
روغن گاو تازه نیز داخل کرده بپزند و نیکو بپزند
تا اتمام آید پس مغز پسته مغز نار حیل مغز فندق
مغز جلغوز مغز بادام شیرین مغز گردگان که مجموع
را مقش از قشر بالای لب کرده باشند از هر یک یک
یک من تبریز داخل کرده بپزند تا آنکه روغن را که بپزد
کرده شروع پس دادن نماید پس و از عینی بخیل
و نه میل جوز بوب بسیار به صمغ عربی خولجان شونیز
سانان احصای شیرین شقال مصری لفلان از لفلان
نزد جو به تخم چغندر یا تخم اسپست تخم گز تخم شلغم از
هر یک هفت مثقال بخیل ناخواه انیسون از آن
تخم خشخاش تودری گلگون تودری سفید از هر یک
بست مثقال تخم شبت ده مثقال خضیله القلی
مصری پانزده مثقال زعفران و مثقال کوفته
بخته داخل نموده اقراص سازند پیغمبر مانند که این
حلو از بصریات است که ربط بقواش ندارد و در آن
اجزا نسبت بخلو بسیار است بلکه اجزا از اجزا و چون
نیز زیاده است و قطع نظر از این معنی اصل ترکیب

حلو است که خوش طعم و خوش رایحه باشد و این
ترکیب بسیار بود و بر طعم است که هر یک یک
مثقال را می تواند خورد و این شخص اعتقاد خود
ترکیب نموده که در نهایت تقش است از هر یک
قوت باه به علوی سوهان دیگر که یک سار اظیار
هند ترکیب نموده و توان از ترکیب طیبای بویان
اطبای هند چیدان نامرعی است و گویا که مرکب
این نسخه و نسخه قبل یک شخص باشد و لکن این
نسخه از نسخه قبل اندک به صواب اقرب است
صفت آن شیر گندم ریش برآورد و هفت سیر
در آن سه سیر آرد سیده داخل کرده بطریقی
بخته قند سفید حسل مقش از هر یک و سیر روغن
گاو یک سیر مغز جلغوز مغز بادام شیرین
مغز پسته مغز نار حیل مغز گردگان از هر یک
نیم سیر زیره کرمانی و از عینی دانه میل بواجوز بود
بسیار به بخیل ناخواه صمغ عربی بریان انیسون
را زیاده از هر یک چهار توله خضیله القلی حمری
توله شنبه نیز چهار توله تخم خشخاش هفت توله زعفران
سه توله کوفته بآن سرشته مرتب نمایند به علوی
سوهان بهر نسخه دیگر به صفت آن آرد سوهان
یک من و نیم آرد سیده سه من و دوشاب نبات
هر کدام که خواسته باشند به من عمل در آن بین
از هر یک نیم من روغن گاو نیم من مغز بادام شیرین
یک چهار یک جوز بوب بسیار به صمغ عربی از هر یک
یک اوقیه قند لعل حلو و اصلیب عود هندی
خولجان انیسون زیره کرمانی صمغ زرد
چوبه ناخواه لفلان از هر یک نیم اوقیه سوز
حلو سازند به علوی سوهان دیگر که شکر افند
و موافق مزاج برودین و مولد خون غلیظ است
و در دگر رافع باشد و اعصاب را قوت دهد
باه را پیغمبر آید به صفت آن یک سیر گندم را و سوز
مغز نار سبز نموده در آفتاب خشک سازند
و آرد نمایند و یا آنکه شیر گندم را آرد سیده

وزن یا مساوی آن بر تقدیر یک گندم مذکور را آرد
کرده باشند آن غلو ط کرده آب را بجوشان و درده
اندک اندک آرد داخل کرده در هم زنند و بچشانند
تا آرد طبع تمام یافته غلیظ شود و اگر شیر گندم را آرد
آرد سیده در آن گندم شیر گندم کشیده داخل نموده
طبع نمایند و در هم زنند تا غلیظ شود پس قدر روغن
گاو و روغن تازه داخل کرده در آن داخل کرده بچشانند
تا روغن را جذب نماید پس نبات سفید بقدر مطلوب
بیشتری کف آن را گرفته داخل نمایند و چند آن بچشانند
که شروع کنند پس دادن روغن غنیمت یک جذب کرده
پس مغز بادام شیرین مقش مغز پسته مغز
گردگان مقش قند مقش مغز نار حیل مقش نیم
کوفته و باورق های نازک بریده داخل نمایند و
در هم زنند و بعد از آن آتش بر گرفته و از عینی بخیل
دانه میل جوز بوب بسیار به صمغ عربی زعفران زهر یک
قدری قلیل که ذائقه را خوش آید نیم کوفته بخته
داخل کنند و قمر صفا سازند و اگر خواهند شکند
آرد سوهان و آرد خالص ده ریش گندم کشند و
سازند و یا آرد سوده را ریش گندم کشیده باشند گندم
سبز در پاشیل آهنی یا لچقه آهنی و بوزن شیر گندم و
شیر گندم آرد شیر نبات یا شکر سفید و روغن گاو تازه
خوشبو یا گاو شش تازه خوشبو نیز بوزن آن داخل
کرده بپزد و طبع نمایند و یا نیم کوفته باشند تا
به تپاشیل بچسبند و سوز و چون بسعد انقار
فرود آرد و لبوب ورق نموده و آرد و بیه بیده
و زعفران را با نازک مشک سوده مزج نموده بر
تخته پاکیزه یا سینی تازه قلی کرده بپخته پس نمایند
و بپزند و تا اول نمایند به علوی سوهان که شکر دیگر
صفت آن آرد سوهان یک صد و نیم بوزن شاد
آرد سیده یک صد و بست و پنجم بوزن شاد
شکر سفید یک من و بست و پنجم بوزن شاد
روغن گوسفند یک من بوزن شاد دانه میل مغز
مثقال بخیل مثقال مغز پسته نیم من بوزن شاد

دار صنی بستی و پندرم سورنجان بوزیدان زهر یک
 دو دم کجی مقشر شش درم پیاز سفید ده دم آرد میوه
 آرد و خود از هر یک ده دم بروغن گاو بریان کرده آب
 پیاز را کوفته در عسل مصفی جلیل دم مخلوط کرده در آرد
 روغن داخل کرده تا چون حلوا شود شرف اند پس
 داود روغن آدویه را کوفته بختیه آن سرشته و ظرف
 چینی پهن کنند و بپزند و حلوا که دیگر صنعت
 آن آرد میوه بروغن گاو بریان کرده عسل مصفی
 باب زردک حل کرده بپزند تا چون تر حلوا شود و
 پسته مغز حلوا زرد مغز نارجیل مغز حبه الخضر از هر یک
 دو جز و شقال پهن سرخ بپزند و زردک زهر یک
 یک جز و اول مرتبه لبوب را نیم کوفته و داخل کرده
 باقی ایام بپزند تا حلوا شود و سرخ پس آن روغن
 نماید باقی آدویه را کوفته بختیه داخل کرده طبق
 چینی پهن نموده بطریق لوزیات بپزند و نبات
 قدری و مشک بقی بقدر رد و دانگ کوفته بختیه
 بران پاشیده نگاه دارند و حلوا می شود که باره بود
 خون شش و ملین سین و موافق سودا و کله از بغم
 مشکون شده باشد و سمن بدن و مضر جگر جاره
 صنعت آن آرد بسیار نرم را بار روغن باقی بران
 نمایند و در ظرف کنند تا سرد گردد و باید که روغن
 بسیار نباشد که از آن جاری گردد بلکه آن مقدار
 باشد که در آن منجذب گردد و کم هم نباشد که بسوزد
 پس شکر صافی را صاف نموده بقوام آرد و بپزند
 منعقد گردد پس سفید تخم مرغ بران زنند اندک
 اندک و تیر میزدند باشند تا خوب سفید گردد پس
 آرد بریان نموده را بان مخموج نمایند و سبزی بقره
 یا سمن تازه قلنی کرده یا خخته پهن نموده با قاشق
 شکر باره بری بریده بگذرانند تا سرد شود و باید که
 وزن شکر و چند آرد و روغن ثلث یا نصف باشد
 حلوا که ستمین بدن کند و صنعت آن سوئی گندم
 شصت دم بپزند و بار روغن بادام بریان نمایند
 و قند بقدر حاجت و کبر با همین سفید و خاشاک بقدادی

زرباد جو زرد تخم خشاک سفید از هر یک یک
 درم نرم کوفته بار روغن پسته یا بادام یا مسکه گاو
 اندک بریان نموده بدان مخموج کرده سده درم
 زعفران با گلاب سوده اضافه کرده بقدر حاجت
 تناول نمایند و حلوا می شود دیگر که ستمین بدن بسیار
 قوی الاثر است و صنعت آن آرد بربخ شکر سفید
 فایند از هر یک یک من آرد با قند آرد و خود آرد گندم
 از هر یک ده استار عسل منزع الرخوه دو من
 بار روغن پسته یا بادام یا مسکه گاو یا شیخ بریان
 نموده شکر و عسل فایند را با گلاب یا آب بران
 آهن تاب و طلا تاب و نقره تاب گداخته صاف
 نموده داخل نمایند و حلوا پزند و در آخر زعفران
 ده درم و گلاب سوده اضافه نمایند تا درین
 تخم خشاک سفید از هر یک یک بخم درم حلوا
 زنجبیل کوفته دار صنی شقال کثیر از هر یک سده
 درم حلوا سمنه بوزیدان جو زرد تخم مغز حبث و قند
 از هر یک یک درم مغز بادام یک من مغز فندق
 مغز نارجیل مغز پسته از هر یک نیم آرد داخل
 نموده برهم زنند و هر روز بخورند از آن بخورند
 و بعد از آن با نرگ فاصانه حکام روغن و حلوا می شود
 که همین صنعت بخشد و صنعت آن بگیند و صد
 دانه عذاب میوز دانه پیرون آرد و بعد از آن و
 هر دو را در آب بپزند بختی نیکو و میالند و صاف
 کنند پس بپزند تا غلیظ گردد و مغز خمش خار
 بادام مخموج که تخم خشاک سفید صمغ عربی
 از هر یک قدری کوفته داخل نموده روغن بنفشه
 پیه مالیکان فریگه اخته بران روغن و برهم زنند
 بریان نمایند پس قدری گلاب بران پاشند و
 برهم زنند تا روغن را پس دهد پس فردا آورده
 روغن را جدا نمایند و حلوا را جدا و روغن را
 بر بدن بمانند و حلوا را بقدر بر داشت طبیعت
 تناول نمایند و حلوا که شویند مقوی دماغ و
 اعصاب باشد و باه میفراید و صنعت آن

شویند شکر عسل مصفی روغن زهر یک چهل سبت
 شقال تخم مرغ ده عدد دار صنی سده شقال سبت
 حلوا سازند و ایام زمستان بقدر شش شقال بخورند
 حلوا می شود تیزک دراز و یا موی و بهنج باه و تقویت
 کل اعضا ندارد و ذوقی آرد و در این از مصنوعات
 اهل هند است و صنعت آن صمغ رسته که قار
 صمغ باشد یک سیر تخم تره تیزک یک سیر تخمیل تر
 پوست کند ده عدد شقال شکر روغن زهر یک
 چهار عدد شقال و شکر را شیره کنند و صمغ و تخمیل
 پوست کند را کوفته با تخم تره تیزک و شیره بپزند
 و روغن گاو بالای آن روغن آن قدر بپزند
 که در وقت بریان کردن روغن جذب شده را
 شرف کن پس آن پس قدس زعفران و
 جنبه با گلاب سائیده اضافه کنند و فردا آورند
 شرفی از سده شقال تا پنج شقال اگر تخمیل شرف
 نشود زنجبیل خشک و شقال داخل کنند و
 ناشتا بخورند و حلوا می شود پست پیرون سبت مقوی
 دل و معده و کبد و دماغ است و مبرود المزاج
 و امراض بارده را مفید و صنعت آن شقال صنعت
 حلوا می شود پست سفید اترج است که در آن خالص
 شیرین و دو سه جوی آن آب را بریزند پس شیرین
 تازه بران کرده طبع نمایند تا نه شود از قند بسیار
 نرم نموده شیره نبات بقدر کفاف داخل کرده
 برهم زنند تا بقوام آید زعفران و یک انگ
 مشک بگلاب سوده اضافه نمایند و برهم زنند
 و چون رطوبت گلاب بنجیب شده فردا آورده
 تناول نمایند و بقدر ضرورت اگر قلیل باشد
 یا جو زرد و دانه هیل کوفته نیز اضافه نمایند بدست
 حلوا می شود پست زرد کونله مقوی قلب و معده
 و کبد و دماغ و کاسه ریاح است و صنعت آن
 پسته صنعت حلوا می شود پست زرد اترج است
 زعفران بگلاب سوده در آخر داخل نمایند و اگر
 بر سر زیادتی را کحه قدری مشک خالص با گلاب

نیز بپایند و برای زیادتی تقویت اگر قوی بود و بویا
 و بسیار و دانه میل نرم کوفته اضافه نمایند و بویا
 و صنعت طلوی ای بپایست و در نارنج نیز بپایست
 حلای دیگر بدن را فرزند و قوت مجامعت را باری
 و در صنعت آن سفید مغز بادام مقشدر مغز
 کبیر مغز شش ماهانه کوفته بریان از هر یک و صد
 شقال چلغوز دانه و شش شقال شکر انصاف
 چهار صد شقال مجامعت را کوفته و بقیه بر بپایست
 میل نمایند و حلای دیگر لاغری که سبب گشتن
 بود و بویا و دانه و بویا و بویا و بویا و بویا
 شش و سفید زانبا و کبیر شش نبات سفید زان
 هر یک یکصد و یکصد و یکصد و یکصد و یکصد و یکصد
 حبس سازند و بعد از خوردن بجماد روند و شقال
 معتدل کنند و حلای دیگر کبیر بدن را فرزند
 و در صنعت و لاغری را سفید بود و صنعت آن
 کوفته یک من در روغن گا و بریان کرده سه طل
 غسل یک سیر گلاب یکدم زعفران یک من
 شیر گا و بجماد و بپایستی کرده و کبیر در آخر
 خنکاش سفید مغز بادام مقشدر مغز سیاه مقشدر مغز
 مقشدر از هر یک یک سیر بران برزند و بپایستی
 روغن کبیر نموده بریان کنند و حلای دیگر
 صنعت آن خود سفید کبیر خشک از هر یک
 پنجاه درم در شیر بخسانند و خشک سازند و خنکاش
 مغز بادام مقشدر از هر یک بست درم کبیر لعل
 صد درم بجماد را کوفته بخیته هر صبا ح بپایست درم
 یا یک یا یک شیر نموده و حلای دیگر بدن را فرزند
 کند و قوت ماه زیاده کند و مجامعت را باری دهد
 صنعت آن بکیر ندر و خود سفید آرد و کبیر شش
 از هر یک یک اوقیه و باروغن گا و بقدر کفایت
 بریان کنند و نیم من جلاب قند سفید و نیم من غسل
 و در روغن بپزند و بپایستی و بپایستی و بپایستی
 و یک چهار یک مغز بادام سفید کرده و نیم کوفته و
 یک شقال زعفران و یک دانه خشک و یک

یا که گلاب و در آخر اضافه کنند و بعد از آن مقدار
 یک سیر صبا ح بخورند و حلای دیگر بدن را
 و کبیر و نیم من سفید زانبا و کبیر و بپایستی
 مغز بادام مقشدر مغز کبیر و دانه مقشدر مغز
 مغز یک مقشدر کبیر مقشدر شش ماهانه مغز
 حبه اخضر مغز نارنجیل مقشدر مغز چلغوز مقشدر
 از هر یک یک سیر کوفته نرم نموده بپایستی
 سیده و یک طل روغن گا و یک من قند
 بدستور طبع نمایند و در آخر یک دانه خشک یک
 شقال زعفران و یک یا که گلاب اضافه کنند
 یا شش ماهانه کبیر شش نبات سفید زان
 شش و سفید زانبا و کبیر شش نبات سفید زان
 با عتدال و لطیف تر من حلویات و حبس سفید
 خشونت طلق و بپایستی طبع نافع و بپایستی
 صنعت آن شش و کبیر و کبیر و کبیر و کبیر
 یا یک حبس و شکر قوام با قند و آب بپایستی و کبیر
 سفید و نیم مغز بران و زنده چون بپایستی قوام رسد
 قدری از کبیر چوبک بران زنده که تا خوب سفید
 شود و بعد از آن از قوام تمام که چون اندک از آن
 سرور کرده باشد بپایستی کبیر شش نبات سفید زان
 مغز یک مقشدر کبیر و دانه جلاب و مثال آن بقدر
 حاجت اضافه نمایند و بقدر حاجت میل نمایند
 و حلای دیگر بدن را فرزند و بپایستی
 گردانند و صنعت آن بکیر ندر یک شقال
 خود سفید و یک شقال باز و در شیر بخسانند و خشک
 نمایند و بکیر ندر و با قلاب مقشدر و بپایستی
 آرد و نیم من از هر یک پنجاه شقال شش نبات و
 کبیر مقشدر از هر یک ده شقال خنکاش بپایستی
 شقال هر سه را نرم کوفته بپایستی سفید نیم من و
 روغن بادام تازه پنجاه شقال و گلاب و صد
 شقال و یا بقدر حاجت بطریق مقرر حلای سازند
 و بقدر برداشت طبیعت تناول نمایند و حلای دیگر
 سمن دیگر صنعت آن بکیر ندر و بپایستی

شقال و یک شقال باز و در شیر بخسانند و خشک
 کرده و نمایند و بپایستی و بپایستی و بپایستی
 پنج شقال زیره کرمانی سه شقال کوفته از هر یک
 با قند سفید سه صد شقال و روغن بادام تازه صد
 شقال علی الرسم مرتب نمایند و تناول کنند
 حلای اترج و از روغن خنکاش و در رطله انجماد
 و بلاد در روغن سفید مرغ و آبل و جز در روغن بپایستی
 و خنکاش و شعلاب و دانه بپایستی و سفید جلاب و دانه
 کبیر و حاج دانه و برگ سبب هر یک در روغن خود
 مذکور شد و بشویند

باب الحامیه مع الیمیم فصل در ذکر نسخ جمولات

بدانکه حمل فحشای مملعه و ضمیم و سکون و ولام
 او و به را کبیر که انسان و مقعده و فرج خود بردارد
 و جمع آن جمولات شش قول فصولات آمد و حمل که
 تسکین و جمع بواسیر نماید و صلا بپایستی و درم و نیم و نیم
 آنرا تسکین دهد و صنعت آن موم پیدای بپایستی
 افیون بالسویه از هر یک و درم مانند قیر و لی ساخته
 بصوفه آلوده کرده در محل مؤف حمل نمایند
 حمل که جهت زحیر مجرب است و صنعت آن زرد
 تخم مرغ باروغن گل میخته مرداسنگ مغسول آب
 از زیر نرم سوده بدان آمیخته یا بر آلوده و مقعده
 حمل نمایند و حمل دیگر که قوچ ریجی را نافع است
 و ریاح دفع کند و صنعت آن برگ سداب تازه تر
 زیره کرمانی تا سخواه یک طعام بالسویه کوفته بخیته
 با غسل آمیخته بخرقه آلوده در در حمل نمایند
 زنیان بخرقه بسته بعد از رفع حاجت بزودی را و
 حمل جهت مرض مذکور بپایستی و دیگر صنعت آن
 برگ سداب تر زیره کرمانی از هر یک یک کف
 بخور مریم عطیش از هر یک و درم بپایستی
 او و به را نرم کوفته با غسل شش بطریق مسطور
 حمل دیگر که ریاح را دفع سازد و صنعت آن

سدا ب را بسایند و با آب غسل بیاورند و غلیظ گردد
نصف وزن آن قطرون سرخ وزن آن آینه
بشکل بلوط بطول شش انگشت ساخته بر دانه
حامل دیگر که همان نفع بخشید صفت آن خم سداب
چند برشته زهره از هر یک نیم مثقال با عسل زهره گاه
آینه حامل نمایند و حامل دیگر که با عسل و آب
نفع سازد و با عسل و روغن و صفت آن آینه
نقل شش خط خطی از اجزای کوفته بیک شکل بلوط
استعمال نمایند و حامل که در آن صفا کرد و معایب
شده باشد دفع کن خصوصاً صبیان را چنان
آب برگ نعناع آب برگ نعناع صبر سقوطی سر که از
هر یک قدری بخرند آلوده حامل نمایند و حامل دیگر که
همین منفعت بخشید صفت آن زهره گاه و غلیظ
قطران از هر یک قدری با چوبه آلوده بردارند و حامل
که خون بواسیر را بکشاید هر گاه منسد گردد و باعث
رحمت و در دوا شود و صفت آن مغز ساق گاو
و روغن کوبان شتر با قدری عسل روغن تخم زرد آوی
سرشته و لایق شده را با آن طلا نمایند و لایق
آلوده کرده بردارند پس عین شش انگشتی مقدار
از هر یک نیم مثقال از زهره گاه و سرشته حامل نمایند و گاه
بسیب است و ادویه خروج مقده و در جعبه هم رسد
بر روغن گل و روغن دیگر که بر زهره گاه و طلا نمایند
حامل دیگر با نفع جهت زخم و صفت آن زهره گاه
مغز بار و روغن گل آینه را با آن تر ساخته حامل کنند
حامل دیگر اقوی از آن هر گاه خون بسیار دفع کرده
صفت آن آقا قیا گلزار از روی سبزه و اسفند
آب شنبلیلی نشاسته و الاوین صمغ عربی گل رخی
اجزای مساوی کوفته بختی باز در روغن و سفید و سرشته
بخرن زهره گاه آلوده بردارند و حامل جهت ثلوث و
و انهای بواسیر و غیره که ترشح نباشد و در روغن کند
صفت آن آب پیاز زهره گاه و روغن نموده و صفت
آلوده بردارند و هر یک به تنهایی نیز کافی است و باعث
سیلان و تسکین جمع آن می گردد و حامل دیگر که

رحم را جذب کند و دفع سازد و صفت آن رازیانه
برگ سداب اینسون تخم کرفس صمغ از هر یک
یک درم شد خالص چهار درم آودیه کوفته بختی
با آن سرشته بختی آلوده حامل نمایند و یا مانند
است و خراشید با ساخته بردارند و اگر این دوا
بمقده بردارند ریاح امعا را دفع سازد و حامل
حیض فرود آورد و سید امیل جرجانی در مرکبات
ذخیره نوشته که در کتب آورده اند و این حامل را
سن آرموده ام که ساینکه مدت هفت سال حیض
ایشان بسته بود و کوشوده شده و صفت آن
مرکبی صانی بود و نیمه کوبی از هر یک چهار درم ابل
هشت درم و برگ سداب خشک ده درم و روغن
پیرولن کرده گشت درم هم که کوفته زهره گاه و سرشته
بکار بردند و حامل دیگر که بهین نماید و صفت آن
اینسون بود و نیمه زهره گاه و یا نانا خواهر زهره گاه
یک تار خجند و روغن نار دین سرشته و روغن
پاره آلوده بردارند و چو کیکه از غلط حیض زرد
صفت آن سرکه گلزار از هر یک یک سار کوفته
بختی مانند سرکه و لبصار که مورد سرشته به پاره
آلوده بردارند و حامل دیگر که امراض جرم افشاید
صفت آن خرق ایض تخم خط لنبی قطره روغن
صمغ عربی زیتون بری جا و شیر خندید سر حلیت
سکینج قرومانا عصاره انشتین از هر یک قدری
با عسل سرشته با چوبه صافی بردارند و از روغن
را با پیله برداشتن نیز سودمند است و حامل دیگر
که همان منفعت بخشید و صفت آن چند سداب
حفظ کبی مشک ترکی اجزای مساوی کوفته با روغن
بان یا فحان سرشته بشکل بلوطی ساخته بردارند
ادرا طشت نماید و حامل عصاره شقایق و
نرسن همین اثر دارد و حامل دیگر که همین اثر دارد
صفت آن اشنان فارسی عاقر قرحا شونیز سداب
رطب زیتون نرم سوده با قند سرشته و میان
صوف تر کرده بر روغن زیت در جوف بردارند و

حمولیکه اجزای جنین میت کند و صفت آن مرکبی صانی
خریق اسود جا و شیر زهره گاه و اجزای مساوی در
هم سرشته شیا فاما سداب لود ساخته و قبل بردارند
حامل دیگر که بختی زهره گاه و سرشته و روغن
و حاکم رحم که سبب خلط بورتی باشد دفع سازد و
صفت آن ابل زرافه و طویل ترس تخم زهره گاه
از هر یک دو درم کوفته بختی با سرکه سرشته شیا فاما سداب
و بردارند و حامل دیگر که از غلط حیض را نافع است و
صفت آن از روی سوخته پوست مرغ سوخته سرکه
دانه خرماسوخته کاغذ سوخته شایخ سوخته که با روغن
گل رخی گلزار از هر یک جزوی کوفته با آب لسان
الحمل سرشته شیا فاما سداب زهره گاه و سرشته و روغن
حمولیکه حیض کثیر را بکشد و صفت آن ابل اشنان
از هر یک نیم درم بود و نیمه کوبی سداب بری از هر یک
برع درم مشک ترکی پوست خط از هر یک حبه
آودیه کوفته بختی زهره گاه و سرشته شیا فاما ساخته
استعمال نمایند و حامل که فرج را تنگ سازد و نفق
عق رحم تخمین و لطیف و اکثر انزال زن خد
منی مرد و جذب مواد از قد من کند و از جالینوس
صفت آن سداب بسیار سرخ و زنجیر صمغ عربی کند
از خرق گل سرخ پوست انار ترسل جزای مساوی روغن
بان و اشنان آن سرشته بختی آلوده کرده اول دانه
بردارند و شب بردارند و حامل دیگر که قریب النفع
است آن به صفت آن نقل سرکه سداب و از روغن
سوخته شکر از هر یک قدری با آب میزد سرشته و
استعمال نمایند و حامل دیگر که سرخ الاثر است و صفت
آن عود هندی سدر امک راسن اقلیمیا از دانه
یک جز و مشک حشره زهره گاه و آب مورد سرشته
استعمال نمایند و چو کیکه باعث تسخیر و دفع گردد و بختی
احدی رغبت مباشرت آن نماید و صفت آن بیا
عنبصل بسیار حبه بختی تخم بستان افرد تخم بادریج
زهره گاه و روغن زیتون با سوویه زهره گاه و سرشته
شیا فاما ساخته خشک نمایند و قدری در روغن

زریق یا زیتون حل نموده در مایه یکبار استعمال نمایند
تجربی که چون زن بردارد تا مدت سه ماه رحم او متعین و
بدبو گردد و اندک باعث تنفر مردان شود و صفت آن
فصل اندر بر قفاح او خسته بدارند و فضل جو زهر با قسط
شیرین میوه سالک جاوشناده و به کوفته بخیته با لفظ سیف
سرسن استعجال نمایند و حمل افتد و ایفون هر یک
در رسوم خود مذکور شد

باب الحامیه مع النون

حتی بحسب علمه دفع نون مشدده و الف بفارس
تحقیق نون مشهورست و بندی منهدی نامند بنا
است تا خش بقدر یک دفعه و زیاده و در هندو گاله
تا بقدر دو قامت انسان دیده شده و اندک سرخ
رنگ و برکش شبیه برگ نار و مورد و از مورد نازک
و کویکتر و نرم تر و در اکثر بلاد هندو گاله همیشه سبز باشد
و خزان مطلق ندارد دیگر آنکه در فصل بارش که در گرما
بیشتر و برسات و تیشکال می نمایند عنایت و می توان
زیاده و می باشد و برگ آن بیشتر و در آن فصل قلم کرده
و در حاشیه با پنجه های نشانند بسیار متصل بهم تا
بلند بقدر زردی رسد و سر آنها را استقراض می کنند
که همه برابر می باشند مانند دیواری و در گوشه های
آن بر جای می سازند خوش و خوش منتظر می باشد و گستر
که فاغیه نامند سرخ مائل بسفیدی و خوشبو و در سال
دو بار گل میکند مرکب لقوی مائل بسودی در دوم
خشتک و گویند در اول گرم مفتوح البواه عروق و سده
محفت بی لزغ و محل و در التهام قریب دم الاغون
و با قوت قابضه و آشامیدن طبع آن و قطع برگان
باشکرت جهت ابتدای جذام نافع همچنین جهت و یانیدن
ناخن ای بجای ناخن کج و متاثر و جهت یرقان
و سپر و سنگ کرده و مثانه و عسل البول استعاط چنین
و آشامیدن جرم آن بقدر نیم مثقال با النخا صیبت
رافع قویخ و اوجاع جرم و شویه و طاعون و جذام و
ریه و جگر و کثیر از آب السوس و لعاب بز قطونا

و گویند زیاده از یک مثقال آن کشنده است و
ضما و برگ آن با آب نیم گرم بر کف پای آلوده
در ابتدای بروز رافع ظهور دانه آبله است و خشم آن
خصوصی که با اندک عصفور و زعفران آمیخته با
و با آب قویخ آله سرشته و بچین ضما و برگ آن
به تنهایی و با قویطی جهت کسر عظام و رو یانیدن
متاثر کج برآمده یا تر ارجل و مداومت با شانه
و سنا و سرکه انگوری جهت قوی با وجوب یاس
و طب مخصوصا در جام مفید و نیزه یا برگ خرفه و باغی
در شست برگ با ساق بقدر نیم وزن آن جهت
المنج و ثلث تا مساوی برای محو و المزاج جهت
رفع همن متشکه که اکثر بر کف دست و با عارض
میگرد و و بندی ابرس می نامند نافع با شکر ارجل
بدن نیم گرم که هر روز نایده و بعد سه چهار ساعت با آب
نیم گرم بشویند و ام که زائل گردد و اینضا ضما و آن
و با لیس و بلیله زنی جهت جرب و طب و رفع قوی با
قویخ جسته مفید و طمائی آن با برگ شاهره قرا
و گل خطمی و لعاب بز قطونا و به دانه بر کف دست و یا
جهت رفع سوزش و گرمی آن مفید و به تنهایی جهت
ادام حاره که زرد آب از آن بآیند و با روغن جهت
رفع جرب و با آب برگ بیدار خیم جهت شقاق مزمن
و در و زانو موجب و بر حبه و صد عین جهت منع خزن
مواد نزل که بچشم خصوصاً که با آب کشیند تازه شسته
باشند و با قطر آن در عین زیتون جهت رو یانیدن
موی سر و با گل حرف جهت فتن و قیله و بازفت
در عین گل جهت قویخ سر و با برگ گردگان با لیس
جهت بیضه و خوزه و شقیقه و صداع و ریگی محب
و بدستور با آب نمک بنایت مؤثره و طولانی با مطبوخ
آن جهت حمه و سوزش آتش و اورام حاره و بلیه
خفیه و اورام اریه و مضغه آن جهت قویخ
و من و طلاع اطفال مجرب و زرد در آن جهت
قویخ و بدستور با گل سرخ و خضاب بوزن آن
زائل کننده و لولی گردانده چشم و زیاده کنند

قوت مجامعت چنانچه در حدیث وارد است که در آن
سید ریاضین دنیا است و آب کشش سرخ کنند و به
و استر میزدن رنگ و سینه بدن با شکر و زنگ سینه
است و روغن آن جهت درد اعضا و مفاصل و بید
امتلای رطوبی و دراز کردن موفید و نیم از اجون
یک مثقال عسل کثیره بخور و تقویت و باغ بخشد و گل
آن که فاغیه نامند مقتدر جهت اوجاع عصب و
فالج و تندر و شرب یک مثقال آن با سله و قیله
و عسل جهت قطع زلات و انواع صداع و خفیف
رطوبات و طمائی آن جهت التیام مروح و رفع
خناق و فالج و امراض داغی و عصبانی و در اعضا
و با سرکه بنیانی جهت سرد و با موم و روغن گل
سرخ جهت درد پهلوی و کوفتی اعضا و با لیس و مخصوصه
جهت سرد و زرد آب گذاشتن آن در میان
لباس کشیند باغ گرم زدن آن و برگ خشک آن را نیز
صاحبین اثر دانسته اند و روغن گل آن که درین
افاغیه نامند محمل مقوی موی و نیکو کننده رنگ رخا
است و از برای شکستگی استخوان مفید و بوش خن
مزخخون روغن برگ خنا است و حب حنا جهت
قویخ و طاعون و اوجاع جرم نافع و صفت آن
برگ خنا خشک پنجم گرم کثیر از آب السوس از هر یک
یک گرم کوفته بخیته با لعاب بز قطونا شسته جویا زدن
شترتی از یک درم تا یک نیم درم با آب گرم با طبع
شبت فرو برند و درین الحنا جهت اوجاع مفاصل
و تعد امتلای و تقویت اعصاب و دراز کردن
نافع و صفت آن بگرد برگ خنا را و در ساختن
نموده و شش زن آن آب خالص خیمین یک
شبار و زنجبیا نند و بچوشانند تا برع رسد و صا
نموده بار و عن کج و تازه بوزن بانی مانده با شکر
جوش دهند تا آب برود و روغن بماند و احتیاط نماید
که سوزد و اگر برقی از آب ران بماند بهتر از سوزن
است و درین گل خنا نیکو کننده رنگ رخا و تقوی
موی و جهت جبر کسر عظام نافع و صفت آن بکثیر

گل خنجر قدر که خواهند اگر تازه تر است با هم وزن آن
روغن کنجد تازه و باریک شیشه کنند و در آفتاب بگذارند
و هر هفته یک مرتبه صاف نموده و تجدید گل نمایند و تا
مرتب و بهر نیز زیاده کمتر بهتر است و اگر خشک است
یک شیشه از روز شش وزن آن آب بخیسانند و بعد
مستور در دهن ورق آن مرتب نمایند و بکار برند
درین جنات و عذرازان اقوی است به صنعت آن
بگیرند برگ خنجر تازه و بهر قدر که خواهند و پاک شسته
قدری بسایند و آب آنرا بگیرند و با نیم وزن آن
روغن کنجد تازه و در قدر صاف و با آتش ملایم مستور
طبخ نمایند تا روغن بماند استعمال نمایند و هر چه
بجست فرج خبیثه و ناسور و زخم تشک و زخمهای
کهنه نافع و مجرب است به صنعت آن برگ خنجر
سایه خشک نموده و بهر چه قدر بپوست میخلان
از هر یک نوزده مثقال برگ کبک که معروف بنیم
است موم زرد و غیر مستعمل زهر یک سی و هفت
مثقال و نیم روغن کنجد سفید هفتاد و پنج مثقال
در سه هزار مثقال آب بچوشانند تا آلت آن یعنی
هزار مثقال بماند صافی نموده از آن موم و قدر
روغن داخل کرده با آتش ملایم بچوشانند تا آب رفته
روغن بماند و در خطای انقباض مجرب یک مثقال
سوده داخل کرده در بادون برشته بماند تا یکس
شود و در ظرف چینی بگذارند و بکار برند و هر چه
دیگر مشهور برهم داد و دی که همان منافع دارد و به
آن برگ خنجر سایه خشک کرده کات سفید از
هر یک چهارم فلفل سیاه و دوم همه را نرم کرده و روغن
مسکه که گاو شازده دم موم خالص در آن گذاشته
از آتش بر گرفته او بر بادون نمزنج نموده و خوب
نیب بر هم زنند تا به هم شود و بکار برند و بهر چه
جست ابتدای جذام که آلت نشود و قابل معالجه
نباشد و امراض سودا و ید و قروح و جروح سودا و
وطاعون و در ایام و با آتش میدن آن سفید است
صنعت آن بگیری برگ خنجر در سایه خشک نموده

سی مثقال در آب شب بخیسانند صبح با آتش ملایم
در یک رطل آب جوش دهند تا آلت آب بماند
صاف نموده هفت مثقال شکر سفید داخل کرده
بیاشانند و گفته اند که چون مدت یک ماه بدین
مدامت کنند جذامی را که قابل علاج نباشد زایل
گرداند و باید هر روز هفت مثقال و نیم از آن
مثقال آب شب بخیسانند و صبح بچوشانند تا جوش
کیمت مثقال است بر سه صافی نموده بیاشانند
نفع برگ خنجر از جهت امراض مذکوره چون
مدت بست روز بیاشانند به صنعت آن برگ
خنجر خشک را هر روز چهار اوقیه شکر شب بخیسانند
و صبح صاف نموده بیاشانند و غذا گوشت زغالی
و بره امک با چلو و تناول نمایند و نفع دیگر جهت
روانیدن ناخن کج و متاکل و اوجاع حرم
و شوصه و یرقان و میز و سنگ کرده و شایان
و عسر البول و نافع و مستقط چنین است صنعت آن
بگیرند هفت مثقال برگ خنجر خشک را و شب در آب
بخیسانند و صبح صاف نموده بیاشانند و هر
نفع دیگر جهت امراض مذکوره به صنعت آن بگیری
برگ خنجر خشک و ده مثقال ستاهتره بنج
مثقال قصبه لذریره یک مثقال فیتون هفت
مثقال بلبله سیاه زنجی یک مثقال شب در
آب بخیسانند و صبح آب صاف آنرا با سه مثقال
شکر سفید بیاشانند تا مدت بست و یک یوم
و بیچاره یک یوم -

کتاب الخاء المعجیه

باب الخاء مع الباء المحمده

جست الحیدر بفارسی ریم آهن گویند بهترین
خشت ها است و مثقال از آن آنست که با سر کشیده
و خشک کرده و بسیار مبالغه در حق آن نموده
باشند در دویم گرم و در سویم خشک و بغایت
بحقیق و تقوی معده و مانع نزف لدم زار و ریه

و حاله شایسته و جهت سلس البول و استرخاس
مفعله و معده و بواسیر و طحال طبعه و رفع رطوبات
باطنی و جهت قرحه اسعا و مثانه حجب و باز رده تخم
مرغ بقدر یک دانگ آن جهت باه و طوبین که مایوس
باشند بغایت موثر و با سلجین جهت اودی و قاتل
و ضامد آن جهت اورام حاره و شیر منقذ و اتقال آن
جهت خشونت یک چشم و قتل آن جهت پاک کردن
چرک گوش نافع و منقش و منقش کثیر و غسل قدر
شترش تا دو دانگ و دو در هم آدکست نموده و چون
آن را بست با آب و غسل بسیار خشک کنند
و بعد از آن بار و روغن زیتون بقدر یک سه شست بر
بالای آن برای بچوشانند تا آلت روغن بسوزد و
با حرر با لبی و غسل لعوق سازند و هر روز یک دو
انگشت از آن تناول نمایند جهت صاف کردن و
و تقویت بدن و نیکوی رنگ رخساره و اخراج فضلات
بدن بی عدیل است و هرگاه بار و روغن زیتون
بچوشانند و با غسل معجون کنند بهر چه در دارد
و دستور تدبیر خشت الحیدر چنان است که خشت الحیدر
را کوفته بنیمه مدت چهارده روز در خل خمر بخیسانند
انگاه خشک نموده در روغن بادام بریان کنند و
خوب بسایند چنانکه بر بالای آب بایستد و نشین
نشود و در جوارشات و سفوفات و معاجین و غیره
استعمال نمایند و نوع دیگر آنست که خشت الحیدر
نرم کوفته بنیمه چهارده روز در سرکه بخیسانند پس آرد
در آب کرات هفت روز بگذارند و هر روز آب
کرات را تازه نمایند پس بر آرد و ده خشک نموده
نرم بسایند و در روغن بادام یا روغن مغز تخم
زرد آو یا شفتالو بریان کنند و این تخم را نیز در آب
معالجات بواسیری اولی است به نوع دیگر چنانست
که خشت الحیدر را نرم ساییده و بست و یک روز
در شراب ریجانی بخیسانند و هر روز آن شراب را
نارده کنند پس ز بست و یک روز بریان نموده
و معاجین مخصوصه بضعف معده داخل نمایند

نوع دیگر آن است که خبث الحیدر را نرم بسایند و
یک هفته در خلخمل کهنه نجس کنند و هر روز سه بار
تا ده کنند بعد از آن یک هفته دیگر در آب غسل نجس
و یک هفته دیگر در آبیکه شکر در آن انداخته باشند بگذارند
و پس از بست و یک روز ازین آب پیاپی آرد و در خشک
سازند و در عین بادام بریان کرده خوب بچوب نموده بکار
برند با ذیل اندک نمک و نان صفت +

فصل در بیان جوارشات خبث الحیدر فنجوش

جوارش خبث الحیدر نافع از برای اصحاب معده
سرد و بواسیر و یاج بارده و رنگ و اوصاف گردانند
و اشتهای طعام آرد و در طعام را مضمم کنند و صنعت
آن بنسخه شیخ رشک پوست بلبله کالی پوست بلبله
آلیمه منقعه پنج سوسن زنجبیل عود قاری خام جوز بواسیر
اصلی غنچه گل سرخ منزوع الاقلام سنبل الطیب و زعفران
کلی مصططه روی از هر یک ده درم مشک بقی یک درم براده
خبث الحیدر منقوع در شراب بخیانی هفت روز پس بعد
از هفت روز بگیرند از آن و حق کنند حق نیکو و در تابی
آهنی بریان کنند و مخلوط سازند با دویه بانی که
گفته بخته بار و عن بادام شیرین حرب کرده باشند
و مجموع را با عسل مصفیه سرشته جوارش سازند +
جوارش خبث الحیدر منقول از جامع الادویه بخیانی که
همین منافع دارد + صنعت آن پوست بلبله کالی
پوست بلبله آلیمه منقعه پنج سوسن زنجبیل عود قاری
خام جوز بواسیر اصلی گل سرخ سنبل الطیب و زعفران
کلی مصططه روی از هر یک ده درم خبث الحیدر
بصری که هفت شب در روز سه بار که خیسایند با شند
بعد از آن خشک کرده باده صلایه کرده باشند
مثل مجموع ادویه ادویه را گفته بخته بار و عن بادام
شیرین چرب نموده با نبات سفید بقوام آورده شند
شرابی دودرم + جوارش خبث الحیدر دیگر منقول از
تراوان کیمبر که بخت معده گرم موافق است +
صنعت آن پوست بلبله کالی پوست بلبله آلیمه منقعه

پنج سوسن گل سرخ از هر یک ده درم خبث الحیدر
در بر مثل مجموع ادویه شکر طبرزد آن مقدار که آرد و
بان رشته شود شکر طبرزد را بدارند و بقوام آورند
و ادویه را بان بسرشد شرابی دودرم با شراب
سیبک اشال آن + جوارش خبث الحیدر مطبوخ
نافع از برای ریح بارده و در حله و فساد طبع و
بواسیر و رنگ و راحانی گردانند و اشتهای طعام
آرد و در تقویت با بهی نظیر است و ریح بارده
را از معده بهر دو مقوی معده و متاندر و حرمت
صنعت آن تخم کرفس تخم زرا یا نه انیسون و دوقه
فطر اسالیون تخم جوز تخم کدو تخم پیاز تخم
شلغم تخم تربک تخم اسپک ناخواه تخم انجیر
حبه الخضر انجان تخم خبث فلفل بزرگ گمان
زیره کرمانی کشنر خشک از هر یک ده درم زرباد
درون حقن بخیانی که بهمن سفید کدوری زرد
تودری سرخ جوز بواسیر با سبزه دار چینی خواجهان
زنجبیل سد کوفی سنبل الطیب سیسمن از هر یک
چهار درم پوست بلبله کالی پوست بلبله آلیمه منقعه
حبث بلوط پوست بچ کرشنل از هر یک ده درم
شیخ هندی شند سارون شامی ظفار الطیب
قصب لذیره لسان العصفار نارمشک صنعت
فارسی راسن قافله خیر بواسیر سفید قرفه
هر نوزده از هر یک پنج درم جوز چندم حوت بلبله
مصططه روی گل سرخ مرا حوز قشور کند رنفاع
خشک فو ریح خشک از هر یک هفت درم
خبث الحیدر گرم کرده با تشقش قش در بنیز بکار
سرد کرده مرآت بسیار بوزن مجموع ادویه ادویه
بانیه حفص بنیز تا غلیظ و از آتش برگرفته
پیا لایند و بایشان مقدار یک ادویه هر روز
داشت تا و باید که نیم گرم نموده بنوشند و میان
غذا اسفند راج با گوشت بره جوان باشد و بجای
آب بنیز صرف بیا شند و دردت یک هفته
نادر و هفته باین جوارش مداومت نمایند

جوارش خبث الحیدر مطبوخ بنسخه شیخ رشک
از برای صنعت معده و حرارت بخل آن + صنعت
آن خبث الحیدر در بصری پوست بلبله زرد و بلبله
سیاه پوست بلبله آلیمه گل سرخ گلزار فاری از هر
کلی اجزه اسادی همه را در شراب بخیانی بچوب شاند تا
غلیظ شود پس پیا لایند و بکار بدارند و هر روز از آن
مقدار سه ادویه بیا شند و فنجوش بدانکه فنجوش از
جوارشات است و معربین فنجوش است و بچوب در
فارسی معنی خشن است و نوش نیز فارسی است
و بعضی گفته اند که نوش بعضی کثیر المنافع است و آن
تریانی موافق جمیع امزجه و اشتیاق شفا از برای
جمیع امراض قسام است چون شد که از عسل
مطلق مراد آنست و در قرآن مجید دارد و شده که
شفا للناس محمود سحری گفته که ترجمه فنجوش
باضم خست یعنی بچ دوا می مضمم کنند چون
در کتاب تل برنج دوا می چینی است یعنی خبث الحیدر
و عسل سیاه یعنی بلبله و بلبله و آلیمه این مرکب
را بچ نوش گویند و بعضی گفته اند که نوش بمعنی
عطیه اند است یعنی دوا می که آن را اطبا
دوا می ذوالخا صیست نامند و بعضی اطبا را زعم
آنست که نوش دوفارسی بمعنی گوارد گواردند +
و چون این جوارش مثل برنج دوا می چینی است
لهذا این را جوارش فنجوش نامیده اند و این
قوال قوب بصواب است از اقوال دیگر حکیم
معصوم گفته فنجوش بفارسی اسم خبث الحیدر است
ظاهر از دوا این عزیز فنجوشی است که این معنی
را از آن فرهنگ استخراج نموده و این جوارش را
نسخ متغایر بسیار است و اکثر اطبا این مرکب را از
جوارشات شمرده اند و بعضی گفته اند که این معنی
است و فی الحقیقت این جوارش بچوبین سار
ترکیب آن از اشربه و مطبوخات و معاجین
اطریقات است لیکن چون جزو اعظم و غالب
و اصل و عمود در آن خبث الحیدر است

در خشت الحیدر که سیاهید به جوارش فخنوش شیخ کس
 تابع از برای استخای معده دریا بوا سیر و فساد و مزاج
 معده و فساد رنگ رخسار و باه را زیاده کند و صنعت
 آن پوست بلبله کالی بلبله سیاه پوست بلبله که منفی
 فلفل و دار فلفل زنجبیل سعد کونی سیطرح سنبل الطیب
 از هر یک ده درم تخم نشیت تخم کند نا از هر یک
 چهار درم سیلخه سیاه و دو درم خشت الحیدر و جوی
 سرکه که انگوری و دانه دروز که هر دو را از فخنوش
 و خشک نموده بریان کرده با شند یکصد درم اود
 را کوفته به جینه نقبل سفید صفت سه وزن دو
 درم روغن گا و بقدر حاجت بسرتند و در بوجیه
 اخضر نگارند و بعد از شش ماه استعمال نمایند
 شترتی از آن یک شقال تا دو درم گاهی ضایع
 کرده میشود و درین فخنوش مشک بتنی خالص و در
 و در نسخه دیگر این جوارش مسطور است که چهارده
 خشت الحیدر در سرکه انگوری نجیساند بعد از آن
 خشک کرده صلا میخورد چنانکه بر روی آب است
 و به تدریج و پانی اودیه را بدستور مرتب نمایند
 و نسخه صاحب منجیح بجای روغن گا و روغن بادام
 شیرین است و مزاج این جوارش گرم است و در
 و به دو درم خشک است در اوسط درجه سوم
 جوارش فخنوش تالیف ابن ماسویه منقول از
 قرابادین افندی صالح چلبی حکیم باشی ابراهیم
 سلطان قیصر دوم مانع فساد اخلاط و مقوی آلات
 اغذا است و صنعت آن پوست بلبله کالی پوست
 بلبله زرد پوست بلبله که منفی بلبله سیاه از هر یک
 پنج درم جوز بوا حرف اسارون پودینه زیره که کله
 فلفل سخا که کوبه زنجبیل که درخت المین برنج کبی
 سنبل الطیب سعد کونی از هر یک چهار درم خشت الحیدر
 در پوست درم بلبله جات کوفته به جینه بر روغن گا و
 چوب نموده باقی اجزاء را کوفته به جینه بر روغن بادام
 شیرین چوب نموده یک شب بگذارد و با منزه
 اودیه و یا چهار وزن عسل مصفای معجون سازند

جوارش فخنوش شیخ کس منقول از قانون
 صنعت آن پوست بلبله زرد پوست بلبله کالی
 بلبله سیاه که منفی پوست بلبله دار فلفل شیطرح
 هندی زنجبیل سعد کونی تخم نشیت تخم کند نا
 از هر یک ده شقال خشت الحیدر یک صد شقال
 خشت الحیدر را چهارده شتابان روز در سرکه نجیساند
 پس رسای خشک کرده بر روغن بادام شیرین چوب
 نموده بریان نمایند و بعد از آن برنگ سماق کند
 سحق نمایند و با سه وزن اودیه عسل سفید بقیام آورند
 بسختند یک شقال تخم مشک صاف نمایند و در
 ظرف چینی پاکیزه بگذارند و بعد از شش ماه
 استعمال نمایند شترتی یک شقال باید که خشت الحیدر
 را مدت چهارده شبانه روز در سرکه نجیساند هر روز نیم
 سن تبریزی سرکه که کینه تازه بر آن ریزند و در سرکه
 برهم زنند و جوارش فخنوش دیگر معده را سودمند بود
 و قوت مجامعت دهد و گونه را ضایع گرداند و صنعت
 آن پوست بلبله کالی بلبله سیاه که منفی پوست
 بلبله فلفل سیاه دار فلفل زنجبیل شیطرح هندی
 سعد کونی پوست زرد اترج خشت الحیدر یک صد شقال
 ده درم و در نسخه دیگر تو بال حدید نیز ده درم داخل
 است و در نسخه دیگر که در نقشه ده درم داخل است
 اودیه را کوفته به جینه بر روغن گا و چوب نموده
 مصفای بسرتند شترتی دو روز اول یک درم و دو
 روز دوم و دو درم و در روز سوم سه درم تا هفت روز
 هر روز یک درم بپذیرانند و بعد از هفت روز هر روز
 یک درم تناول نمایند و صاحب حیات را که
 گفته که از هفت نگارند و جوارش فخنوش که معده
 را قوت دهد و باه را زیاده کند و در عتزال و
 بوا سیر مانع است و صنعت آن پوست بلبله زرد
 پوست بلبله کالی قسطر الخ شیطرح هندی تخم کرس
 چوب بوا سیر سیاه فلفل سیاه سه شقال مسک
 خولجان از هر یک شش درم پوست بلبله که منفی
 بلبله سیاه ناخواه دار فلفل از هر یک چهار درم

تودری شیخ تودری زرد فلفل الطیب سنبل الطیب
 جوز بوا فلفل مویه از هر یک شش درم سعد کونی
 ده درم زعفران پنج درم مشک بتنی خالص نیم درم
 خشت الحیدر یک درم خشت الحیدر یک درم بوزن تمام
 اودیه اودیه را کوفته به جینه بر روغن گا و چوب نموده
 یک شب بگذارد و روز دیگر با سه چوب نموده
 مصفای سفید بطریق مقرر مرتب نمایند و بعد از
 شش ماه استعمال کنند شترتی از دانه کاسنی نیم
 شقال بشیر گو سفند با کاسنی نشیند جوارش
 فخنوش حکیم صالح خان مرحوم حال آن قدر سر
 صنعت آن خشت الحیدر یک صد شقال خشت الحیدر
 سحق بلوغ کرد و فانی قاعده کرده یک صد شقال
 پوست بلبله کالی پوست بلبله سیاه فلفل سیاه
 دار فلفل شیطرح هندی زنجبیل سعد کونی از هر یک
 ده شقال تخم نیم به جینه تخم کند نا از هر یک چهار شقال
 اودیه کوفته به جینه بر روغن بادام شیرین چوب
 نموده نقبل صفت سه وزن اودیه بقیام
 آورده باشند بسرتند بعد از آن مشک بتنی یک
 شقال سحق نموده در آن داخل کرده یک شب بگذارد
 و در ظرف چینی بگذارند و بعد از شش ماه استعمال
 نمایند شترتی دو درم و جوارش فخنوش دیگر مانع از
 بلع اسهال معدی و بوا سیر و تقویت باه و سرعت
 انزال و صنعت آن پوست بلبله کالی پوست بلبله سیاه
 پوست بلبله که منفی شیطرح هندی سنبل الطیب فلفل
 دار فلفل زنجبیل سعد کونی از هر یک ده درم تخم
 نشیت تخم کند نا از هر یک چهار درم خشت الحیدر
 عسل بوزن مجموع اودیه خشت الحیدر را چهارده روز
 در سرکه نجیساند و خشک کنند و نیم بسایند چنانکه
 بر روی آب بایستد بدستور معجون سازند شترتی دو درم
 و بعضی مشک ترکی و درم اضافه میکنند و جوارش
 فخنوش دیگر و صنعت آن خشت الحیدر یک صد شقال
 انگوری مدبر نموده بدستور مقرر صلا میخورد که یکصد
 و سی شقال پوست بلبله کالی پوست بلبله که منفی

در شیرگاو و برورده فلفل سیاه بخیل سحر کونی شیطان
هندی سنبیل الطیب زهر یک ده متقال تخم شبت تخم
گذرا زهر یک چهار متقال مشکبستی خا اهل و متقال
ادویه را کوفته بخیته بر وزن بادام شیرین چرب
منوده بخیل سیاه مصفی بپوشند شترتی دودم و این چهار
جوارش فنجوش دیگر نافع از برای کسی که شتوت طعام و
غثیان و مفید از برای کسی که طعام در معده او جا
نگیرد و از برای ریح امحاسود و منور از برای مردانیک
قادر بر کجاست باشد صنعت آن بلیله سیاه پست
بلیله آلمه صنعتی بخیل سنبیل فلفل و فلفل سیاه
کونی سنبیل الطیب از هر یک ده درم خشت الحیدر
حرف سفید و خشت الحیدر یک یک شبار و در هر یک
خیسایند هفت مرتبه آن را غسل داده پس خشک
منوده باشند از هر یک وزن بست درم تخم شبت
جوز بو اسباسه و فلفل از هر یک دودم مشکبستی
دانه دو و بر کوفته بخیته بر وزن بادام شیرین چرب
منوده بخیل سیاه مصفی بپوشند شترتی دودم و این
جوارش فنجوش مقول زقرابادین قلاسنی نافع از برای
معدده گرم صنعت آن پوست بلیله کالی پوست بلیله
آلمه صنعتی اصل السوس مقشر گل سرخ منزع الاقمار
اذخر کی از هر یک دودم خشت الحیدر بر وزن
مجموع ادویه نبات سفید بقدر یک ادویه را آن بشنود
نبات را بکباب حل کرده بقوام آورده ادویه کوفته
بخیته بروغن گاو چرب منوده بان بپوشند شترتی
دودم با تراب لقا و امثال آن به جوارش فنجوش
بامشک بخیله سرخ ریش مقوی و مسخن معده نافع
است از برای بواسیر و زیاده میکند باه را و مجرب است
صنعت آن پوست بلیله کالی پوست بلیله آلمه صنعتی
فلفل و فلفل بخیل زهر یک ده درم تخم شبت
تخم گن نا تخم جرجر تخم شبت تخم جوز فلفل سیاه
سیاه گل سرخ سعد کونی واری چینی و فلفل جوز بو
از هر یک یک درم بسباسه میل قاقله سبک مشک
عود قماری مشکبستی از هر یک دودم حبل شاد

سفید سه و قیبه خشت الحیدر بر وزن بادام شیرین چرب
مجموع ادویه کوفته بخیته بر وزن بادام شیرین چرب
منوده بخیل سیاه مصفی بپوشند شترتی دودم و این چهار
گرم و خشک است در او اسطوخودوس و جوارش
فنجوش بخیله دیگر از سرخ ریش که با سبب معجون
فنجوشش ذکر کرده و گفته که این معجون نافع
است از برای استغای معده و باد بواسیر و فساد
نراج و زبونی رنگ روی و زیاده کننده باه است
و عت از زال رانفع است و امساک منی آرد
صنعت آن بلیله سیاه پوست بلیله آلمه صنعتی
فلفل و فلفل بخیل سعد کونی شیطان هند
سنبیل الطیب از هر یک شش درم تخم شبت تخم
گذرا از هر یک دودم خشت الحیدر صلا کرده
در سر که انجوری چهار ده شبار و زخیسایند در
خشک کرده بریان منوده هفت درم مشکبستی
خالص یک درم غسل مصفی سه وزن مجموع ادویه
کوفته بخیته بروغن بادام شیرین بست درم چرب منوده
بخیل سیاه مصفی سه وزن دودم بپوشند شترتی
سازند شترتی یک متقال بعد از ششام استعمال
نمایند و شل ریشش باه نباید استعمال منوده
جوارش فنجوش بامشک بخیله بپوشند صنعت آن
بلیله سیاه پوست بلیله آلمه صنعتی شیطان هند
زرب طالیسفر دانه میل بو از رنبا در پنج حبه
دار فلفل زهر یک چهار متقال ارجینی قوفه الطیب
سنبیل الطیب جوز بو اسطوخودوس بخیل فلفل سیاه
از هر یک هشت متقال سعد کونی ده متقال سبک
اصلی شش متقال خشت الحیدر بر وزن یک تن
مشکبستی خالص یک درم و در سرخ و دیگر تخم درم
است اجزا را کوفته بخیته بروغن بادام شیرین
چرب منوده بخیل سیاه مصفی بپوشند شترتی دودم و این
فنجوش کبیر سحر کونی در قرابادین خود ذکر کرده گفته
که این فنجوش نافع است از برای بروقت معده
و اسهال بواسیر و رنگ را نیکو گرداند صنعت

آن پوست بلیله کالی پوست بلیله آلمه صنعتی بخیل
شیطان هند کونی فلفل و فلفل سنبیل الطیب
از هر یک ده درم تخم شبت تخم گذرا از هر یک چهار
درم خشت الحیدر بر وزن یک ده درم بپوشند شترتی
سی درم کوفته بخیته بروغن گاو و تازه چرب منوده
بخیل سیاه مصفی سه وزن دودم بپوشند شترتی
جوارش فنجوش مشکبستی قلاسنی معده را قوت
دهد و بواسیر را زایل کند و رنگ را صافی گرداند و
را زیاده کند و قوت دهد صنعت آن پوست بلیله
زرد پوست بلیله کالی پوست بلیله چینی پوست بلیله
سیاه پوست بلیله آلمه صنعتی از هر یک ده درم فلفل سیاه
دار فلفل زهر یک کالی بخیل شبت تخم شبت
کرفس تخم گذرا تخم کرفس تخم جرجر تخم شبت تخم
جوز بو ارجینی سیاه قاقله سبک فلفل جوز بو از هر یک یک درم
بسباسه قاقله عود قماری خام مشکبستی از هر یک
دودم حبل شاد و بیض سه و قیبه خشت الحیدر بر وزن
مجموع ادویه ادویه را کوفته بخیته بروغن بادام
شیرین چرب منوده بخیل سیاه مصفی بپوشند شترتی
دودم و بعد از ششام استعمال نمایند و در سرخ و
فنجوش گل سرخ از هر یک دودم داخل است
جوارش فنجوش قاقله حبت اسهال بواسیر مجرب
صنعت آن بلیله سیاه آلمه صنعتی پنج انجیر شامی از
هر یک سه متقال پوست بلیله حبل آس تخم حاصل این
هر سه را بوداده از هر یک سه متقال خشت الحیدر
مدبر با غسل مصفی و ریش شیرین با لئنا شقه از هر یک
بست و چهار متقال در سرخ و دیگر این هر دو با هم دودم
وزن دودم بست و معجون سازند شترتی ده متقال و
جالیوس گفته باید که گویده شود و ادویه لطیفات و
جوارش شات کوبیدنی که نبوده باشد بسیار نرم بکند
جیش باشد از برای تخمین سطح معده و طول مقام
آن ادویه و معده و گله مربع میگردد و اند بلیله کالی
و بلیله و آلمه را یک باج از برای تقویت قوت
آن سه و تخم میگردد و اند اجزا بخیل شاد

بسی که بریان نموده چند مرتبه برای تقویت فعل آن
و باید که بوده باشد و زن که زنج مثل می از آن زن
جست جفت الحیدر را بر هر چه سبب کثرت منفعت
و شرف آن مرغ و این جوارق جفت الحیدر را بفع
از برک استرهای معده و اسهال قدیم و بواسیر و گام
اضافه نموده میشود و این پنج جزا و به جاریه قاضیه
اما دوی چهار میل زیر کتف و این پنج جزا و به جاریه قاضیه
و تخمین معده و تفتیح سده اما قاضیه سبب آنکه
بیشتر آنها مطلوب و آن دوی مثل فشار کند
و سحر کونی و سبیل الطیب از غری و ناخواه بر سر
بستی که کمتر از آن پنج جزا و اصل باشد همه مساوی
بجست مشارکت بعضی آنها بعضی را در آن جمع است
و گاهی اضافی کرده میشود و آن سبب است و گاهی
از برای زیادی قیض و از برای آنکه قریب با عدل
باشد و این جوارق را طریقی جفت الحیدر و جوجون
جفت الحیدر و پنجوش نامند و پنجوش معرب پنجوش
فارسی است بجست آنکه این پنج جزا و اصل و عمده
اند چنانچه ذکر یافت بجست الحیدر با بواسیر و سحر
و گرده و بسیاری ادرار و بول و سرعت انزال
منی و صاحب جذام را سود دارد و دفع آرزوی
گل خوردن کند و طعام بگوید و رنگ روی را
نیکو گرداند و لاغر را فربه سازد و قوت باه و دیر معده
ضعیف را نافع باشد و باد را بشکند و حسن خون
بواسیر کند و پیش و زخیم که سبب بواسیر باشد
بر طرف سازد و صنعت آن پنجه میرزا را به هم
قرابادین موسوم به منهل جفت الحیدر را به هم
باب کند تا بخسایند و هر روز آب گندنی آنرا
در نموده تازه داخل کنند بعد از آن خشک سازند
و در تابه آهنی بریان کرده حق بلع نمایند و تخم سپندان
سفید از هر یک جزوی تخم جرجیر تخم کرفس تخم
ترنجبین تخم کزک تخم پیاز حلیله از هر یک
بلع جزوی کوفته بخیمه باب کند تا شش جها سازند
هر چی بقدر نخودی ترنجبین است و یک حب ترنجبین

کیا یاد و بار صنعت این حب پنجه و صفا ذخیره
جست که دیدید در آب گندنا هفت روز که هر روز
آب گندنا تازه کنند و بعد از آن خشک کنند و یکصد
مثقال حب ایشاد است دم تخم کرات تخم جرجیر
تخم کرفس تخم ترنجبین تخم کزک تخم پیاز
قافله از هر یک یکست و پنجم دم که کوفته بخیمه
باب کند تا شش جها سازند و هر روز آب گندنا
صنعت این حب پنجه و یکصد جفت الحیدر که کرک باب
کند تا بر کرده باشند یک صد دم حب ایشاد است
مثقال تخم کزک تخم کزک تخم کزک تخم کزک
تخم کزک تخم کزک تخم کزک تخم کزک
از هر یک دو دم صمغ عربی زیره کرانی مدبر از هر یک
پنجم دم کوفته بخیمه به ستور حب سازند و صنعت
این حب پنجه و یکصد جفت الحیدر که کرک باب
پرورده باشند پنجاه دم تخم کزک تخم کزک
تخم جرجیر از حلیله از هر یک یکست و پنجم
از هر یک دو دم حلیله سیاه که بر وزن یکون بریان
کرده باشند پنجم دم جوجع را کوفته بخیمه باب کند تا
حب سازند و هر روز در دم بخورند و آب جفت
الحیدر نافع است از برای ضعف معده و برای
بدن به صنعت آن بگیرند ناخواه شود نیز کاسم
زیره کرانی حلیله از هر یک یکست و پنجم
نفع تازه از هر یک یک دست جفت الحیدر مدبر
سحق بوزن مجموع ادریس بنید از ندران هفت
رطل آب و دو بشار و زنگنه از ندران یک رطل آن را
صاف نمایند و صبح بیاشامند و بعد از چهار ساعت
طعامی بجای بخورند و بر سر از خوردن سرکه و قهوه
و غذای شور نمایند و بیاشامند از آب مذکور
در هر گاه تشنه شوند اندک اندک زان تا دوز رطل
پس بهر است که نافع است باذن الله تعالی
سقوط جفت الحیدر جهت کسیکه سبب حرارت
بول بسیار کند تا لیف حکیم میرزا محمد زمان به صنعت
آن جفت الحیدر است دم کوفته به خیمه نیست

و هفت روز در سر که خیسایند بعد از آن بیرون در
آتش خشک کنند و بار دیگر کوفته مخلوط با سبب از ندر
قشور کند و یک یک شبانه روز در سر که خیسایند و خشک
کرده باشند پنجم دم طباشیر چهار دم کشتی خشک
سدوم شترتی یک مثقال با میوه ساده و آب سرد
صبح و شام میل نمایند و شراب جفت الحیدر معده
را گرم و بدن را فربه سازد و خصوص در امر جبهه بارده
وزنک بشره نیکو گرداند و باه را قوی کند
صنعت آن بایسون را زبانه ناخواه تخم کرفس تخم کزک
کشتی خشک تخم سداب تخم کزک تخم کزک
جرجیر تخم پیاز از هر یک یک مثقال جفت الحیدر
مدبره مثقال همه را در سه من آب بجوشانند تا
باضف رسد پس بیالایند و در شیشه نگاه دارند
و هر روز سی دم آن را تا بهل دم بیاشامند
شراب جفت الحیدر که سید سلفیله و ذخیره و سیور
مزاج بار و معده و کزک کرده و گفته که این شراب
معوی معده است و کشف رطوبات کند و باه را
میفزاید صنعت آن تخم کرفس تخم کزک زبانه ناخواه
زیره کرانی ناخواه صنعت از ندران کاسم کزک و کاشین
خشک فلفل اقلقل و دارچینی سبیل الطیب
کند و رطل جوز بوزن تخم کزک سحر کونی از هر یک
یک مثقال جفت الحیدر مدبره مثقال همه را
در دو من شراب انگوری بپزند تا بهاضف رسد
پس بیالایند و هر روز سی دم آنرا بیاشامند
تا به هفت هفته و از میوه های تر و ترش بهر چه
طبیخ جفت الحیدر استرهای معده و بواسیر و
تراب را سودمند است و رنگ رو را نیکو گرداند
و هضم طعام کند و اشتیای طعام آورد و باه را
زیاده کند و صنعت آن تخم کرفس زبانه ناخواه
بایسون بهل سپندان خوش تخم سداب تخم کزک
تخم جرجیر تخم شبت زیره کرانی تخم پیاز سبیل
رولی لبان ذکر از هر یک چهار مثقال قسططخیمه
عود و بهندی بهل بواصعته فارسی و خشک قافله

جو ز جندم سعد کوفی است نه قرفه الطیب تخم سبت
 تخم انجیر همین سرخ همین سفید تو دری سرخ تو درای
 سفید شطرح هندی بلبله سیاه پوست بلبله کالی پوست
 بلبله زرد پوست بلبله آلمه منقعه از هر یک یک مثقال
 خشت الحیدر مدبر کوفته بخت صد مثقال جمله را درازد
 رطل شراب یا لث بنید عسل بنیز تا برع رسد و صاف
 نماید و هر صبح ربع طلای از آن بار و عن بادام شیرین بخورد
 فیروز نوش و شکر آن در آب گلاب ذکر یافت به معجون
 خشت الحیدر بسیاری بول که از سر وی بود باز دارد
 و این معجون را معجون کادورانی نیز نامند به صنعت آن
 خشت الحیدر سبت دم قشور کند که در سر که خیسایند
 باشد یک بشار و پس خشک کرده کوفته بخت بخورد
 طباشیر چهار دم کشید خشک است دم شود که آن دو دم
 بلبله سیاه بخورد و او به کوفته بخت با سه وزن کل عسل
 مصفای مقوم بر سر شتر شترتی بادام سه دم و شبانگاه
 سه دم با شراب میبند به معجون خشت الحیدر بخت با سه
 و یاج آن و نیکو کردن گونه و تقویت اشتها و با صفت نافع
 است و او را فخنوش نیز نامند به صنعت آن بلبله سیاه
 قشور بلبله سیاه کالی آج قشور بلبله فلفل ان فلفل انجیل
 سعد کوفته شطرح هندی سنبل الطیب از هر یک دو
 مثقال تخم شبت تخم گندنا از هر یک چهار مثقال
 خشت الحیدر مدبر عصف بر و عن بادام شیرین خوشه
 ده مثقال با سه وزن و عسل به شترند و اگر یک
 مثقال تا دو مثقال مشک داخل کنند بهتر است
 معجون خشت الحیدر مقوی معده و ناشف و طوبی
 فضلیه غریبه و طاع اسهال و دم بواسیر و حیض و
 او را بول و نیکو کننده رنگ خسار و مصفای آواز و
 مقوی با صفت جمیع قوی طبعیه است به صنعت آن
 بلبله سیاه پوست بلبله کالی پوست بلبله شکر آلمه منقعه از
 هر یک یک مثقال سنبل الطیب و زعفران سعد کوفته و فلفل
 فلفل زانخو که انداز هر یک یک مثقال خشت الحیدر مدبر
 و او به کوفته بخت عسل شتر شترتی از عود و مقوم چهار وزن
 او به شتر معجون سازند شترتی یک مثقال تا دو مثقال

معجون خشت الحیدر مقول از خلاصه التیاج گفته که
 از ختر عات اهل هند است به صنعت آن خشت
 الحیدر مدبر و دو دم بلبله بلبله آلمه از هر یک سه جزو
 همین سفید قشور فلفل فلفل جوز بود فلفل از هر یک
 یک جزو مصطک مری تخم شتر شترتی از هر یک چهار جزو
 جویال خخته پاک کرده عود وزن تا نوره نصف مجموع
 او به کوفته بخت عسل مقوم نیکو بخت و در ظرف
 چینی یا زجاجی نگاه دارند شترتی و مثقال با شتر بخورد
 و گویند قوت حیوانی و سیاهی موی را نگاه میدارد
 احقره گوید اگر از این نوع تر اکسب حتی المقدور
 اجتناب نمایند بهتر است و عند الحاجة با صفت
 تمام از مقدار که شروع نمایند و جرأت نکنند و لی
 نوع خشت الحیدر خشت قوت با صفت و نیکو است مقوی
 طعام و تقویت دماغ و قلب بکدر نافع به صنعت آن
 خشت الحیدر که بسیار بسیار است و باشد تو در
 مثقال صیرنی که تخم آنرا هندی باشد پوست بلبله
 پوست بلبله آلمه منقعه از هر یک یک مثقال از هر یک
 چهل مثقال مثقال که با او آثار هندی باشد و در
 کوفته بخت در خم بکوی کرده و در مری که همیشه قباب
 بر آن تباد و فن کنند و سبت آثار بوزن هندی
 آب را جوش دهند که سه آنرا آب بختکد تخته را اگر گرم
 بر روی آن او به بریزند و سر خم را قایم بپوشند و آب
 روزی نگاه دارند و بعد از آن سر آنرا باز کرده و خم همان
 قسم مدفن باشد قدس نمک سنگ و قدری
 نمک سیاه که بذائقه موافق باشد حسل کرده
 یک روز بگذارد تا مزاج گیرد بعد از آن از طعام
 بفاصله یک دو ساعت بقدر یکدیگر بپا له چاه خوری
 بخورند و بعد از خواب نیز همین مقدار نافع باد و به

باب الخای مع الصاد المملکة
خصیة الثعلب بفار سے ثعلب حصی نامند
 آن حی است سفید و از سوزنجان کوچکتر و طعم او
 شیرین و بالز و جبت و اندک تندی و در آب پیوسته بود

منی مثل و بر صفت کوی که با هم ملاصق باشند از هر صفت
 ریشه باریک دراز رسته و در آخر هر یک آنه کوچکی و جو
 که هر چند آن دانه بزرگ شود بر صفت او کوچک گردد و
 ازین جهت قاتل خیه نامند مستعمل اصل بر صفت است
 نه حب مذکور و بر گشت بقدر الکشتی و از بزرگ بسیار اندک
 عریض تر و دهن بر روی زمین و نرم و ساق آن بقدر
 شیری و بر بای آن دو عدد گل زرد رنگ در وسط
 گل چیزی سیاه پوشش جبال اماکن خاک بی تخم شبت
 دو را آخر اول گرم و تر سبی و مقوی عصب جبت اگر از
 و شتر بایس و تولید منی و تقویت مغز و طلالی آن
 بار و عن گل مقوی موی و صفت آن و بالغ مقوط
 آن و قدر ترش و مثقال و مضر فمعه و صرح آن
 شکر و برش تخم زنبه و تخم زردک است گویند و ع
 از آن را گلیست که در آن چیزی شبیه بکس میباشند
 و پنج او در تقویت باه ضعیف تر است و نوعی دیگر میباشند
 برگ ساقش سرخ و بر سر آن دو عدد گل بسیار کوچک
 و درون آن تخم سیاهی و در تابستان شیر و دید و در سال
 می مانند و دم گرم و تر و گویند جبت امراض سودای
 جرب است و هر که او را قلع کند دست آن شخص پس
 و بی حرکت گردد و چون آنرا بسوزانند و با موم و
 روغن زیتون تا سرکه تین کنند رفع آن شود
 و نوع چهارم آن را برگ سه عدد و نامل بطرف زمین
 و شبیه برگ سوسن سفید و از آن کوچکتر و در شتر
 و ساقش باریک و بقدر زحی و گلشن شکل سوسن
 آزاد که زینق است و شش مدور و بقدر جوزی
 و سرخ و دروش سفید و بالز و جبت و شیرین و دو دم
 گرم و تر نبات سبی به نوع پنجسم را نبات و پنج
 مثل نوع چهارم و تخم آن شبیه به تخم کتان و از آن
 بزرگتر و برانی و صلب سوم گرم و بار طوبی فضلیه
 و در تخم یک باه قوی تر از انواع دیگر جبت فالح و لقوه
 و تمین بدن و بریزانیدن حصات نافع و جمالی آن
 با عفران و اندک مشک موجب حمل رهاست
 و مریب البته اند و تخم آن با شراب نبات خوب

نوط و مکدر حواس و مخمورین و صبح آن بکنجین و قدر
قدر شربت از پنج آن تا یک عدد و از تخم آن تا یک عدد است
حریر و خصیة الثعلب سینة را گرم گرداند و مقوی قلب
دماغ و کبد است و صنعت آن طمع عربی گاو زبان و
از هر یک یک درم در گلاب عرق شاهانه و نیلوفران
هر یک بست متقال بجهت شانه تا بلیصاف رسد
بماند و صاف نمایند مغز با دم قشش متقال
نیز که مغز بسته قشش مغز چلغوزه مغز گردگان از هر یک
یک درم در آن ریخته بر آتش گذارند و قدری بجهت شانه
تا نبات بقدر یک طعم آنرا بیشترین گرداند و در آن اندازند
و ثعلب مصری کوفته بخت یک درم تا یک متقال
انک نیک بر آن پاشیده بر هم زدن تا مخلوط گردد و در
حبه عنبر شرب را با قدری نبات سوده بر آن بپاشند
و بر هم زنند که عنبر گداخته گردد پس زعفران و دونه
تا سه حبه سائیده در آن ریخته بر هم زنند پس فرود
آورده نیم درم تخم بالنگو نیم درم تخم نمک خشک
بر آن پاشیده بر هم زده بطریق قهوه بنوشند و اگر
تا چهل روز بدین مدارست نمایند که هر روز نیم درم
بنوشند تقویت بدن و ارواح و باده کند و بدن فرخ
نماید و اگر همین و شقال بوزیدان از هر یک نیم درم
کوفته بخت اضافه و دونه نمایند و نورین از هر یک
نیم درم نیز اضافه نمایند و در تقویت باده میگرداند و اقوی
و چون مقدار او بسیار است اگر برداشت نشود
نصف یا ثلث یا ربع داخل نمایند و خصوصیت الثعلب
منی زیاده کند و قوت باده را بیفزاید و بدن را فرخ
کند و خواب و در پی صنعت آن آرد و سید است
متقال در شیر گاو و میشا و متقال بخت سین نبات سفید
سی متقال گلاب عرق بید مشک گاو زبان از هر یک
ده متقال داخل کرده بآتش ملایم بپزند تا چون فایده
شود پس شیر مغز بادام شیرین مغز بسته قشش
مغز قند شیر مغز انجک از هر یک نیم متقال شیر
تخم خشک شیر کشمش خشک قشش از هر یک و دو انگ
داخل کرده بپزند تا چون حسود گردین سرخ همین سفید

عود الصلیب شقال مصری خصیة الثعلب مصری
دانه هیل از هر یک یک دانه زعفران یک درم
تودی گلگون تودی زرد تخم بالنگو از هر یک
دو دانه اول مرتبه زعفران را به گلاب سوده
داخل نمایند پس تخم ها را در دست داخل کرده
پس ساراد و سید را کوفته بخت داخل کرده بر هم زنند
تا مخلوط شود و اگر خواسته باشند یک قوطی طعنه
تبی سوده و یک قوطی عنبر شرب بر وزن مغز بسته
گداخته اضافه نمایند بهتر است و اقوی میگرداند
پس برادر و دونه پالچینی کرده یک را صبح و یکی را شام
بنوشند باذن الله تعالی نافع است
حلوی خصیة الثعلب مقوی کرده و ظهر و آلات
تناسل است و در تقویت باده به نظیر است و این
حلوا از تصرفات آن مرحوم است و صنعت
آن جز رویت جدا کرده با کد و تراش تراشیده
سیب شیرین به شیرین که پوست و تخم آنها را
جدا کرده با کد و تراش تراشیده باشد و از هر یک
چهار متقال همه را در عرق جزر و عرق گاو زبان
و عرق بید مشک و گلاب بپزند تا غلیظ شود پس
بماند و بپالچین پس بکند آرد میده آرد و خود از هر
یک بست متقال بر وزن گاو و نجاه متقال بر وزن
کرده نبات سفید و فانیذ سحری و غسل مصفا از
هر یک بست متقال باب جل کرده بخوشانند و
گفت آنرا بکیزند پس رفو که مطبوخ و آرد در وزن
داخل کرده بپزند تا چون تر حلوا شود مغز بادام
شیرین مغز قند مغز بسته مغزین مالور و مغز
حبه اخضر مغز چلغوزه مغز گردگان مغز حبس
مغز انجک مغز بسته کلی که میوه باشد که بپندی
کپسل گویند که مجموع از پوست رقیق که بالای آن
لب است متقشر کرده باشد و تخم مغز تخم خیارین
تخم خرنوب از هر یک دو متقال و نیم کوفته داخل
کرده بآتش ملایم بپزند تا زامیکه شمع پس
دادن روغن نمایند عنبر شرب مشک حلوا

زعفران از هر یک نیم متقال به گلاب سوده داخل کرده
بر هم زنند و اندکی صند کف که عنبر گداخته شود پس
خصیة الثعلب مصری مغز کشمش که بر وزن گاو
برایان کرده باشند از هر یک هفت متقال چوبینی
اعلی چهار متقال دارچینی بوزیدان خولنجان
دانه هیل شقال مصری همین سرخ همین سفید و
در تخم لسان العصاف شیرین تودی زرد تودی
گلگون از هر یک یک متقال تیه شتر اعالی نیم متقال
اجزاء را کوفته بخت داخل کرده بر هم زنند که یک مخلوط
شود و سر آنرا گرفته یک لوح صند کنند پس فرود آورده
در لنگری چینی بین کرده بگذارند که سر شود پس حلوا
را بطریق نور بپزند و قند سفید یک دانه
مشک تبی بر آن پاشند و بکند و بپزند و در پنج
متقال زرا با مالو اللحم یا عرق جوز به هر کدام که باشد
ده متقال تناول کنند باذن الله تعالی نافع است
حلوی خصیة الثعلب یک تالیف آن مرحوم است
تقویت و تمین بدن و صنعت آن آرد و سید
بست توله بر وزن گاو و برایان کرده پس بکند و یک
سیر شاه جانی حل کرده نبات سفید سی توله گلاب
و عرق گاو زبان و عرق بید مشک از هر یک پنج توله
حل کرده داخل نموده بپزند تا چون تر حلوا شود
مغز بادام شیرین مغز بسته مغز قشش مغز قند
مغز انجک از هر یک پنج متقال تخم خشک سفید
سه ماسه همه را نیم کوفته داخل کرده بپزند تا زامانی که
شرع پس دادن روغن نمایند کشمش خشک قشش
سه ماسه همین سرخ همین سفید شقال از هر یک
خولنجان زرا با مالو با سه جوز بود از هر یک شش
زعفران مشک تبی عنبر شرب از هر یک و ماسه
خصیة الثعلب مصری چهار توله کوفته بخت داخل
کرده و سینی بین کرده نبات سفید چهار توله مشک
تبی سه ماسه کوفته بر آن پاشیده بطریق نور بپزند
خوالی پنج متقال و حلوی خصیة الثعلب مصری
شخم دیگر در و کمر را زائل کند و کمر را قوت دهد

و سرعت انزال را مانع بود و باه را بغير انداخته
 آن آرد میده چهل مثقال بر وزن گاو کهنه مثقال
 بریان کرده نبات سفید و غسل مصفی از هر یک سی
 مثقال باب و گلاب حل کرده بجوشانند و کف از
 بکیر نرسد در آرد و روغن مذکور داخل کرده باقی
 غلام بزند تا چون تر حلوا شود مغز فندق مغز بشتیه
 بادام شیرین مغز نارچیل مغز انجلك مغز جلیغور که از
 پوست رقیق آنها که ملصق رلب است معطر کرده
 باشند از هر یک دو مثقال نیم کوفته داخل کرده بزند
 تا شریع بپزد اودن روغن نماید پس عنبر است
 و مشک تپی و زعفران از هر یک نیم مثقال بگلاب
 سوده داخل نمایند و زانکه صبر کنند که عنبر کفایت
 پس بکیر خصیة الثعلب مصری چهار مثقال از چینی
 و فلفل دانه سیل سورخا بوزیدان بسباسه جوز بوا
 شند باخ برگ سور دلسان الوصاف شیرین زنجبیل
 در پنج حقیر صمغ عربی بریان صمغ بادام بریان
 گل که صندل سفید از هر یک یک مثقال بر آب
 سفید پنج قلع از هر یک دو دانگ کوفته بخیه داخل
 کرده و رنگری پین کرده بطریق حلوی بوزیدند و
 قدری نبات سفید کوفته بخیه بران باشند و گاو باند
 و هر روز مقدار گردگانی از آن حلوا با ماء اللحم یا عرق
 بخورند و قوه خصیة الثعلب جهت سرفه رطوبتی باده
 و تقویت باه صنعت آن بهدانه دار چینی از هر یک
 یک ماشه اصل السوسن مشمر مضمون داشته دار چینی
 را جو کوب نموده با بهدانه و اصل السوسن یک نیم پاد
 آب بجوشانند تا دو اوزه پسیه با نرس خصیة الثعلب
 مصری مقدار سه ماشه تا پنج ماشه نرم کوبیده بخیه
 اندک اندک بران پاشیده برهم زنند تا خوب مخلوط
 گردد پس نبات سفید یا قند یا شربت نیلوفرا یا بنفشه
 آن مقدار که طعم آنرا شیرین گرداند یک شمشیر
 که بیده بران پاشیده فرو داده در پیاله نموده
 اندک اندک بطریق قوه بوشند و قوه خصیة الثعلب
 بزنج و دیگر که سمن بدن است و مقوی باه صنعت

آن یک دم تا دو دم خصیة الثعلب را در آب که
 در آن دار چینی مقدار نیم دم و نبات یا قند مقدار
 پنج مثقال جوشانیده صاف نموده باشند باز آن
 آب را بجوش آورده اندک اندک خصیة الثعلب
 کوبیده بران پاشند و برهم زنند تا طبع یا بد پس
 فرو داده بطریق قوه اندک اندک بوشند
 و اگر بجای دار چینی گلاب و بید مشک در آن
 ریزند نیز خوب است و اگر در حین طبع یک جو
 عنبر است و بران اندازند تا کد اخته مخرج گردد
 بهتر است و نوید گیر شیر گاو یا ز مقدار پنجاه یا
 شصت مثقال جوش نموده نبات پنج مثقال تا
 ده مثقال در آن انداخته جوش نمایند و در حین
 جوش خصیة الثعلب مصری کوفته بخیه مقدار یک
 مثقال تا یک نیم مثقال اندک اندک بران پاشیده برهم
 زنند پس فرو داده اندک اندک بوشند و اگر
 از برای تقویت باه بمنین و شقاق و زنجبیل از
 نیم مثقال کوفته بخیه بران پاشند و برای تقویت
 قلب یک حبه عنبر است و برای تقویت دماغ
 مشک خالص برای سرفه صمغ عربی و کثیرا از هر
 یک نیم دم تا یک دم اضاف نمایند بهتر است
 معجون خصیة الثعلب منی بفرایند و آلت جماع را
 سخت کند و لغو شود آورد و شہوت جماع برانگیزد و
 لغات مقوی و مہی و مجرب و آزموده است
 صنعت آن خصیة الثعلب مصری دو اوزه دم
 مغز بنیه دانه دو دم مغز حب الصندل و بنفشه
 تخم مارچوبه دار فلفل از هر یک هشت دم مایه
 شکر کوئی تخم زردک شقاق مصری مغز
 سرخیش قضیب گاو سو بان کرده از هر یک
 سه دم کوفته بخیه چنانچه رسم است با چنان
 غسل کف گرفته معجون سازند شربت مقدار دو
 مثقال باشد و معجون خصیة الثعلب و دیگر لغات
 مہی و مقوی کرده و آلت جماع است و موله
 منی و حرک شہوت جماع و مجرب و آزموده است

صنعت آن خصیة الثعلب مصری شقاق قسط شیرین
 تخم نیت تخم مارچوبه تخم زردک خولجان زرد باد
 سنبل الطیب بنیلین از هر یک پنج مثقال کیه شتر اعرابی
 قضیب گاو کوئی مغز سرخیشک معطر از هر یک
 سه دم جفیل دار فلفل کبابه چینی بوزیدان تخم
 بلبلون کدو من از هر یک دو مثقال جوز بوا بسباسه
 زعفران مصطفی از هر یک سه مثقال شکر عنبر
 شنب از هر یک یک دم اجز کوفته نبات کدو
 انگور یا مویز بخیه باشند بوشند و مقدار شربت
 مثقال هر صباح با یک پیاله ماء اللحم یا شیر گاو
 یا ماء الحنظل میل کنند

باب الحای مع الضاد العجیة فصل در ذکر خصایات

بدانکه اطباء در باب ادیان خصایب اختلاف نموده
 اکثر را اعتقاد آن است که مہیت مانع ایصال
 قوت صافیه است و بعضی را اعتقاد آن است که
 خصایب با تیکه در فعل و بقا و اثری چند ماه بانی باشد
 امکان ندارد و در حقیقت صحیح نموده که بجای نبات دارد
 که در هیچ وقت زائل نمیکرد و دوا پنجه بقیه قوت
 آن است که چون تکون موی از بخار دخی غلیظ
 است هرگاه قوت نافضه و قوت صافیه خصایب
 باشد که تمام در رطوبت تحت جلد که ماده بخار دخی
 و تکون موی است لغو نماید و افقای بیاض آن
 آن گردد و امکان دارد که بعد از سفید شدن باز موی
 سیاه تکون نماید و الا فلا و این خود محال می نماید و
 چون خصایب جلد را سیاه کند باید در غنای
 تخم گرم رفع آن می نماید خصوصاً در بان حاره
 خصایب که موی را سیاه کند به صنعت آن از
 یکطل کثیرا روی سوخته شب یانی از هر یک نیم دم
 نوشاد چهار دم نمک اندرانی دو دم باز و در
 روغن زیت بجوشانند تا شق شود و با دویه
 دیگر کوبند و ببالند و بعد از آن با آب گرم بشویند

خضاب دیگر به صنعت آن و سیمه جوز تر با یکدیگر بیاورند
و خضاب کنند و بعد از آن موی را با روغن شونیز و
روغن قسطا چرب کنند به خضاب دیگر به صنعت آن
و سیمه چیل و دم خنیا چرب کوفته بختی استعمال نمایند
و بعد از آن موی را با روغن گل چرب سازند و باب
گرم بشویند به خضاب دیگر به صنعت آن برگ گل
شقایق ده دم آمله متفشه پوست باقالا سه تر از
هر یک بخورم کوفته بختی بپوشند و بست روز
در آفتاب گذارند و چون سرکه کم شود اضافه نمایند
و بعد از آن استعمال کنند به خضاب دیگر به صنعت
آن جوز السرو و مازوی سبز از هر یک بست دم در
در روغن زیت بپزند تا نیم سوخته گردد و مس سوخته
پوست گردگان تر از هر یک ده دم بر سیاه و شان
شب میانی آفتاب آمله از هر یک شش دم و متفصل
ده دم کوفته بختی باب گرم بپوشند و خضاب کنند
بعد از سه ساعت بشویند به خضاب دیگر به صنعت
آن پوست گردگان تر شب میانی آنار مس سوخته
لاون مساوی کوفته بختی باب گرم بپوشند به
خضاب دیگر به صنعت آن خنیا چار دم و سیمه
دم رودی سوخته شب میانی نمک ندرانی مازوی سبز
بریان کرده در روغن زیت خفت الحیدر از هر یک
سه دم کوفته باب گرم بپوشند و استعمال نمایند
خضاب دیگر به صنعت آن شکوفه گردگان و متفصل
با روغن زیت صلا به کنند و استعمال نمایند و بعد
از شش ساعت باب گرم بشویند به خضاب یک موی
سیاه کند و محراب به صنعت آن مازوی سبز
یک و نیم پاؤ که بست و چهار توله باشد فی توله متفصل
متفالی چهار ماشه سنگ را سخ دو توله و تفالی خنیا چار
نوشاد زده ماشه بلبله زرد یک پاؤ که شازده توله باشد
زاج سفیده ماشه روغن کجریک و اول بلبله را
جو کو ب نموده شب در آب خیسایند صبح مازو را
در روغن بریان کرده از گام که پاؤ چار که باشد
یا از پاؤ چش و دیگر روغن آنرا خوب کوفته که مطلق

روغن در آن نمک پس از زرد کو بیده اجزای دیگر
را نیز نرم ساییده با آب بلبله مجموع را حبس
خشک نموده نگاه دارند و وقت حاجت چند خنیا
و ظرف آهنی با سسته آهنی با آب بلبله حق بلوغ
نمود و تا یک ساعت کامل پس بر موی بیاورند بالا ای آن
برگ بید از بختی تا دو ساعت کامل نگاه دارند پس
بشویند و اگر خشک در موی ظاهر شود بر روغن یا سیمین
چرب نمایند اما باید که در بودان مازو احتیاط نمایند
که نسوزد و خام نیمانند و نیز گرفتن روغن از مازو
سعی بلوغ نمایند قبل از حبس بستن و دم بعد از آن
وازیار چرب که پاسی روغن آنرا تمام بگیرند به خضاب
دیگر موی را سیاه کند به صنعت آن مازو را در
روغن زیت بریان کنند تا آنکه سیاه شود و نسوزد
و شبگاه چیل دم رودی شش کثیر است شب میانی از هر یک
بخورم مس اندرانی دو دم مجموع را مثل سیمین
حق نمایند و با آب چرب کنند و چهار ساعت بگذارند
پس موی را بشویند و خشک کنند و خضاب نمایند
و پنج شش ساعت بگذارند و بعد از آن باب گرم
گرم بشویند به خضابی که موی سیاه را سفید و سفید
را سیاه گرداند به صنعت آن هر که رستوک یا خون
او حل کنند و بر موی شش که سفید شده باشد مازو
سیاه کند و دندان را نیز سیاه کند و اگر زرد که گاو
بیاورند و بر موی سیاه طلاء کنند بی هنگام سفید شود
خضاب دیگر به صنعت آن مازوی سبز سی متفصل
در شش متفصل و روغن کجریک بریان کنند و ظرف آهنی
بدین قسم که روغن را با آتش ملایم گرم نمایند تا
بر آورد پس مازو را در آن انداخته بریان نمایند
پس فرود آورده سرد کرده بپایند و با براده سیم
ساییده در کمال نرمی که باقی مس مطلقا در آن نماند
باشد چهارده متفصل بلبله سیاه زردی سی متفصل
نوشاد زاج از هر یک دم و دم کوفته بختی با یکدیگر در آن
شش متفصل آمله را خیسایند به شش خیمه کرده در
روغن مسطور حل نموده بر روغن آتش ملایم بگذارند تا منقذ

گرد و قابل آن گردد که حبس آن بست پس جبهها
بسته در سایه خشک نمایند و عند الحاجة بقدر کفایت
از آن گرفته کوفته به آب مله و ظرف آهنی با سسته
آهنی خوب حل نمایند تا مانند مسکه شود و موافق قسطا
خضاب نمایند و بعد رنگ شدن آب مله بشویند
و بعد از آن باب گرم یا سرد و در ابتدا اگر در اول شتر
از یک نوبت رنگ نشود مکرر حل نمایند و بعد از آن یک
مرتبه کافی خواهد بود و به ایضا خضاب متفصل از
حکمای هند و دست جوک ترجمه بهر صیغ شده که
محرب است و گویند درین پیری موی می رویند به
صنعت آن سی صد و پنجاه متفصل سرکه اکوری
و مثل آن شکر گاو را با هم بپوشانند تا قریب بقاد
رسد پس بگذارند تا سرد شود و پوست آنرا که متفشه بلبله
سیاه از هر یک سی متفصل کوفته بختی اضافه نمایند
و در شیشه کرده تا سه ماه در گریس اسپین کنند
پس موی را با آب لیمون شسته خضاب کنند
خضاب دیگر ایضا متفصل از حکمای هند و می نمایند
که تا هفت سال آنرا آن باقی بماند و کذب محض است
صنعت آن کلاه باونجان یعنی متع آن یک عدد
ریشه دخت انار پنج جز و قوبال الحاس سه جز و بلبله
سیاه یک عدد مازو سه عدد و خنیا سیاه هفت عدد
دار و بار اکوبیده و بختی با سه قاشق سرکه و روغن
کجریک سیاه سرشته و ظرف آهنی کرده چیل در
در تبه آن فن کنند پس بر آورده استعمال نمایند
خضاب دیگر متفصل از حکمای هند که تا شش ماه
میگویند اثر آن باقی بماند و نیز کذب محض است
صنعت آن نار چیل را سوختن کرده مغز آن
پیرون در ده هر سفیده دم او را با دو در سیم
براده آهنی یک رم بپورده از سنی نرم کو بیده
و میان نار چیل کنند و سوختن آنرا بهان پاره که
از و بر دشت بود و نرسد و نموده کل حکمت گرفته
یک ساعت در نور بگذارند بعد بیکه بخورن نرسد
پس و غنیکه در آن جمع شده باشد استعمال نمایند

خضاب دیگر منقول زحادی کبیر و شرح نموده که شاه
اثرش را فی زمانه و محراب دانسته به صنعت آن و سینه
نار به بسیار رنگین را نرم ساییده و از حرر ریخته باز او سبز
مشقال دو و مشقال ملح اندرانی و یک مشقال زاج
سیاه داخل کرده با سرکه خمیر نموده در آفتاب بگذارند
پس بقدر ربع او خطمی قوت استعمال صاف نموده با آب
سسته خضاب کنند و با حقه در حمام مکت کنند و بشویند
خضاب دیگر بدست منقول زحادی کبیر که عجیب دانسته
صنعت آن برگ خار برگ و سمره را جدا جدا در آب تخم
بدر آفتاب بگذارند پس صاف نموده تا سته بار بخورند و نمایند
تا آب با سیاه رنگین شود پس براده آهن در سرکه ریخته
در آفتاب بگذارند تا بغایت سیاه گردد و دوازده روزی سبز را
ساییده در آب خیسایند که در آفتاب بگذارند
تا غلیظ شود و مردان سنگ و آب یک را با المناصفه نوم
ساییده در آفتاب بگذارند یکدیگر چون بر مرغ سفید
در آن فرو برند موی آن را سیاه کنند پس بکینند از آنجا
دو سمره و مردان سنگ و آب یک از هر یک جزوی و
از آب زرد و سرکه که در آن آهن خیسایند از هر یک
ربع جزوی مجموع را مخلوط نموده بوزن در آردند با زای
هر رطلی که بود مشقال باشند را سخت و مشقال زاج
سیاه پنج مشقال ملح اندرانی و مشقال پوست گردگان
تازه و مشقال نرم ساییده اضافه نمایند و یک
در آفتاب بگذارند و بشویند سفید آلوده امتحان رنگ
آن کنند انگاه موی را با آب خطمی سسته با مرغ
یا به سواک بمالند و بکشند را سیاه می کنند و اگر
خواهند بچوشتانند تا غلیظ گردد و در وجهها بپاشند و در
وقت احتیاج با آب حل کرده با مرغ طلا کنند
بر مینت موی نیز خوب است به خضاب دیگر انفیما
از حادی کبیر که تا یک ه اثرش را با فی دانسته اند
صنعت آن برگ سدر تازه آله خبث الحیدر سهر
دانه خرمای سوخته زاج سیاه پوست انار را سخت
نوشاد و بلبله سیاه از هر یک پنج مشقال و یک
رطل سرکه و مثل آن روغن زیتون بچوشتانند تا سرکه

سوخته روغن بماند و روغن نیز تر سبب جفت رسد
پس صاف نموده استعمال نمایند و عیض صاف نیز
مؤثر است به خضاب دیگر انفیما منقول زحادی کبیر
و متفق علیه مجرب است به صنعت آن بلبله سیاه
خبث الحیدر آله زاج زرد و دوازده روزی سبز با سوسنیک
ماه در سرکه خیسایند پس بچوشتانند تا غلیظ گردد
جهها ساخته عند الحاجة آب ساییده استعمال
نمایند به خضاب منقول زحادی کبیر که تا یک ه اثرش را با فی دانسته اند
صنعت آن خون بزغال سیاه که کمتر از یک ه باشد
و بر یک گاه پنج نموده بگذارند تا منعقد گردد پس
از گاه جدا کنند و ده مشقال آن را با پنج مشقال
را سخت و پنج مشقال زاج سیاه و دو مشقال ملح
اندرانی نرم ساییده و از حرر ریخته بان خون مخلوط
کرده در شیشه بکشند و شیشه را تا گود در سرکه آینه
مدت چهل روز بگذارند اگر زرد تر خواهند سرکه روز
در گری سیاه زه بماند گذشت پس بکار برند
خضاب منقول زحادی کبیر که تا یک ه اثرش را با فی دانسته اند
صنعت آن مردان سنگ و آب یک را با شش وزن
آن آب خیسایند و سته روز در آفتاب بگذارند
بشویند امتحان کنند هر گاه که سیاه نکند
صاف نموده با روغن زیتون بچوشتانند و بقدر سستل صاف
نموده با امتحان رسد پس صاف نموده و در جوی خنای
یک جز و سمره را با او خمیر نموده قدری قفل خضاب
نموده و در صفا ساخته عند الحاجة آب ساییده
استعمال نمایند و مجربین اطباء اجماع نموده اند که
چون مرطوب قوی بنیه یک رم از زاج سبز بلخی
نوشند موی سفید ساقط گردد و سیاه میروید
و چون زاج مزبور سست است و منقش طیب
شش لازم است به خضاب دیگر منقول زحادی کبیر

ایالاتی و جامع الادویه و کتب معتبره دیگر در تقویت و
تسویه موی بجدیل است به صنعت آن بچاه و
آب مورد تازه صاف و بچاه مشقال آب صاف و
بچوشتانند تا منعقد رسد پس صاف نموده با بچاه و
خطمی و بچاه و سسته آن خاد و سست عدد دوازده
روزان کرده که بر روغن زیتون آلوده باشند و بچاه و
صنعت عربی و ده روز زاج سیاه بچوشتانند تا منعقد گردد
بمشک و قفل معطر ساخته استعمال نمایند از آنجا
کبر شرح یافته و متقدین نیز متفق اند که چون موی را
هر روز بر روغن زیتون صحرانی تدبیر نمایند سفید گردد
و بدستور چون هر روز یک عدد بلبله سیاه تناول کنند
و همیشه بلبله سیاه در دهان نگاهدارند باعث دوام سوسن
موی است و آنچه سفید باشد بعد از مداومت یکسال
نموده سیاه شدن میکند و این از تجربیات است
خضاب دیگر از این که گفته که جلد را سیاه میکند
و موی سر و بجه را بغایت سیاه میکند و مجرب دانسته اند
صنعت آن برگ نام را شسته با آب بقدر آنکه یک بند
انگشت ادر او بچوشتانند تا منعقد شود و قطر که
از آن بر روی کار و یا صفحه آهن صیقلی بریزند چون آهن
را سیاه کند انگاه صاف نمایند و اما که سیاه نکند
باید که بچوشتانند پس صاف نموده صاف از آنجا
تا قریب بالغت درسد و جرم تمام را بچخته بر صفا نمایند
و آب منعقد را با آب گرم حل نموده بر اصول شعر بپاشند
و روز دیگر بشویند اما در اجام تا شش ساعت مکت کنند
خضاب دیگر چون موی سفید را قطع نموده و حال آن
ضما کنند سیاه بر و بماند و از تجربیات است به صنعت
آن زهره خطاف و ده مشقال و از خون آن نوشاد
هر یک یک دانگ ساییده طلا نمایند و قدر یک
حبه زهره ادر سوط کنند به خضاب دیگر که در مجرب
دانسته و مبالغه در تاثیر آن نموده و از حادی کبیر
ست صنعت آن زهره که سیاه زهره غریب و زهره
زهره مرغ سیاه با سوسن و روغن مخلوط نموده بر سر و بجه
بمالند به خضاب دیگر به صنعت آن حلق را با سرکه

دیشته کرده چهل روز در سگین سبب فن کنند پس
بر آورده موی را قلعه نمایند در موضع موی قلع
بماند دیگر موی سفید بر نیاید و خنک آب جگر البقر را
با شرباب بر موی بر صند و از اشک که کهنه باشد
شراب بماند بجای موی سفید سیاه بر نمی آید و بخت
خضاب که منقول از این اند و نه که زانکه طول سیاهی
اومی ماند و صنعت آن رغن نارچیل که پنج منتقال
بلبله سیاه نیم منتقال نوشادر یک دانگ ساییده خنک
نمایند اما در این خضابیه از قبیل سمنه و براده مس
سرب و آهن در اسخت و خشت الحیدر و آب پوست
با قلاد آب پوست گردگان و آب برگ مورد و تخم آن در
آب برگ چغندر دلاون و مر داسنگ و آبک آمله و زرد
و پوست انار و زاج سیاه و شقایق و قرفل و خضاب
است و محمد بن زکریا و قرفل را با السویر خضاب
فوتیسمه است و همچنین سمن سوخته الاخ سیاه را
بار و عن مورد بلخ الاثر بیان فرموده اند و به تجربه
رسید که مطلقا و سمنه را تصفیه بجا و اولاد بیاورد
از ان زائل میکند +

باب الخای مع الطاء المسلمه

فصل در ذکر نسخ خطاط

بر آنکه خطاطی فسخ خای مجمر و دوطای جمله اول مفتوح
و میان الف اسم معنی است که اکثر زمان در زینت
خود استعمال از آن انواع است از ان جمله مطبوع
و سمنه است بدین نحو که پانچ سیاه کوهی که خنک پانزده
تا نوزده منتقال با یکتر در ان بکنجده آه اولقره باشد
یا سمنه قلعی دار مقدار نیم درم و سمنه داخل کرده قدر
آب بران ریخته بر آتش ملایم طبع می نمایند پس صاف
منوده بر سبلی باریک پارچه بسیار نازکی بچیده بان
رنگ تر کرده برابر روی خود می مالند که تا آنکه رنگین
و خوشتر گردد و بعضی برای تصفیه آن شکل آن یا سبیل
یا تیلن که شک ساخته طبع و رنگین شدن آب
آن در ان گذاشته فشرده آنچه آب صاف بکشد

آن بر آید یا سبیل مسطور بر شسته بجاری برند و بدانکه سمنه
چندیه نیکو است و زرد رنگین میگردد و اندر رنگ
آن بسیار و طوسی می باشد و سمنه که مانده و بر رنگین
میگردد و طوسی است آن کمتر است و دوام رنگ
این زیاد و اگر اندک قرفل از برای رفع خالیه و سمنه
به دماغ داخل نمایند خوب است +

باب الخای مع اللام

خل مسهل از کناش اظنیوس و صنعت آن سمنه و نیام
نیم اوقیه خل خمر خج قسط سمنه و نیام را در کسیده از خرقه
کناش بسته سیاه بریند در سرکه خج که در زینت بختند
از ان سرکه یک لطفه پس سبب سبب میانه صفا را در
بجای سمنه و نیام و دانه باشد مقدار یک اوقیه و کاه و نیم
بوده باشد با هودانه مسوق اخراج بلغم می کند و اگر
بگرداند مکان آن فیتون سه اوقیه سهال خاطر
سودادی میکند و انواع خل و فواکه و منافع آن
انشاء الله تعالی در حرف العین و عجب مذکور
خواهد شد و مخلوق بدانکه بلغم خلط مجمر و سمنه لام
و سکون داد و وقایع اسم زعفران است و با سطل
اجتماع یک تخم از زعفران و غیر آن زانواع طیوب
است که غالب بران صفت یا حمرت باشد در و در
و صلابت و اختناق آنرا چون بر در اندر و در و در
دل را قوت دهد و عصب را نرم گرداند و صنعت
آن زعفران سه درم قرفل قرقه الطیب از هر یک
یک درم قصبه لوز بریند نیم درم سمنه و درم کو فته
چینه بگلای و رغن گل سرخ سرشته بجاری بندد

باب الخای مجمره مع المیم

فصل در بیان نسخ خنجره

بر آنکه خنجره از تر الیب جدیده است و بن مجون
و شربت است زیرا که در مجون جرم او ویر بسیار
نرم که فسیخته داخل مینمایند و در شربت جرم
و نه اکثر آن است که مطلقا داخل نیست بلکه جرم

آنرا چون اده صفا آنرا گرفته با نبات یا غیر آن بقوام
آب گشت پیچ می آورند و خنجره هم جزو لطیف طبع آن
و هم جرم آن داخل است و قوام آن نیز مانند خمیر است
بن مجون و شربت یعنی بسیار سخت مثل مجون و نه بسیار
نرم مثل شربت خنجره ای بر ششم و خنجره ای بر ششم و انیون
و نقشه و گل قلع از هر یک در سمنه خود ذکر یافت و خنجره
صندک عنبه و عود و گل منبه و لسان الثور و گل آن
هر دوازده در و یا قوت هر یک نیز انشاء الله تعالی در سمنه
خود با ذکر خواهند یافت و بعضی که مذکور نشده بود اینجا
ذکر می یابید و خنجره که مشط و سکر است به صنعت
آن چهل منتقال شکر سفید با قدری آب داخل کرده بر
آتش نهند و بچوشانند تا کف بر سر آرد پس قدری
سفیده تخم مرغ بران ریخته تا کف آن جمع شود و کف
آنرا تمام گرفته پس صافی نموده باز در و یک کنند و
بست منتقال گلاب بنفشه داخل کرده بقوام خمیره
آورند پس فردا در و در و در تخم خنجره با سمنه و شکر
مقشر از هر یک به منتقال و نبات نرمی ساییده و گل
کنند پس جرس خالص یک منتقال نیم و مشکط لاص
و عنبه شنبه از هر یک چهار دانگ سوده داخل نمایند
و به تر مجون سازی آنقدر بریند که نیکو مخلوط شود
خنجره گرد و پس بنگارند شربت یک منتقال گلاب
خنجره مطیب که مقوی معده و قلب و باغ است و
بوی دهان خوش کند و قرح آورده به صنعت آن
شکر سفید یک من آنرا بدستور مصنف نموده در پاتیل
حلوانی کرده گلاب یک طار داخل نموده بقوام آورد
و از آتش فردا در و در و در تیز زنند تا سفید شود به نهایت
سفیدی پس بگیرند قرفل دمنی و جوز بودا و لباسه
دانه سبیل را خواجه قرفل از هر یک دو منتقال همه را نیم
کوفته عنبه شنبه نیم منتقال و لوز در عنبه شنبه و لوز
حل کرده پس باقی ادویه بیشترند شربت سمنه منتقال +

باب الخای المجمره مع النون

فصل در ذکر نسخ خنجره لیقون

بر آنکه خندقیون که خندقیون نیز می نامند لغت فارسی
از ترکیب حکمای فرس است و لیکن نام آن صاحب
معلوم نیست و حکمای یونان نیز سیده و لهذا ذکر آن در
کتب ایشان نیست و نیز نام مسکرتی از افادیه است
و اسطون نیز شبیه باین است و مکرر آنکه غلیظ تر و شیرین
تر است و بهترین آن آنست که از شراب ساخته باشد
و قوت آن تا هفت سال باقی میماند و شربست
آن هر چه درم است در گرم دردم و تر در سرد است
و مولد خون جگر صالح و مصلح مضم و مفتوح سده معده
و کبد و طحال مقوی آنها و نیکو کننده رنگ رخسار
موج کننده آن و مزمل تب بروج و دادن آن فربه کننده
بدن زایل کننده امراض عسره البر است و خندقیون
بنفشه اشخ ریش نافع از بره بر معده و قصور مضم
و ضعف کبد از برودت و از برای تب بروج و پیران
بلغم مزاجان را موافق است و صنعت آن شراب
ریحانی که بنفشه رطل غسل صافی یک رطل نیم
و بنفشه بنفشه قافله سیل بوا از هر یک نیم درم و فلفل
زعفران از هر یک یک دانگ و نیم ادویه را نیم کوفته
سوی مشک زعفران و کیسه کنانی کرده باز زعفران
در شراب و غسل انداخته بپزند و کیسه را دایم بالند
تا قوت باز دهد و شراب بقوام آید پیش از آنکه از آتش
بر گرفته باشند کیسه را بر آورده ببالند و بفشارند و به
شراب شسته آن شراب را داخل کنند و مشک سود
در آن حل سازند و از آتش بر گرفته سرد کنند و در
ظرف چینی نگاه دارند و صنعت این خندقیون بنفشه
قافله بنفشه بنفشه رطل بغدادی غسل مصفا
نیم رطل بنفشه بنفشه نیم قافله سیل بوا از هر یک
نصف درم و فلفل زعفران از هر یک یک دانگ و نیم
درم و مشک و فلفل از هر یک ربع درم و چینی یک
دانگ و در بنفشه کفایت الطب افادیه صنعت این
وزن است شراب را یک جوش داده کف آنرا بگردانند
پس غسل در آن داخل کرده هر دو را بچوبشانند تا
بنفشه رسد پس فادیه مذکور را سوی مشک و

زعفران در پارچه کنانی بسته در آن اندازند و بقوام
آورند و هر چه کیسه را ببالند تا قوت باز دهد و بعد از
رسیدن بقوام مشک و زعفران را بکباب سوده در آن
اندازند و برهم زنند و کیسه را بر آورده بفشارند و در
کنند و شراب را فرود آورده سرد کرده نگاه دارند
خندقیون دیگر که بنفشه ریش در قافله سیل بوا از هر یک
صنعت آن و فلفل سیل الطیب قافله سیل بوا از هر یک
خام از هر یک دو مثقال زعفران یک مثقال
دار چینی از بنفشه فلفل از هر یک سه مثقال و بنفشه
دیگر از هر یک یک مثقال مشک است و اول صبح
است سبک نصف مثقال مشک ربع مثقال ادویه
را سوی سبک و مشک نیم کوفته در پارچه کنانی
بسته در دو دانه رطل شراب ریحانی که
انداخته دو شیار و زنگار اند که و با بنفشه در پاتیل
سنگه یا مسنانه قلعی کرده نموده غسل مصفا بنفشه
رطل و نبات سفید و رطل در آن اندازند و بچوبشانند
تا بقوام آید پس از آتش بر گرفته سبک و مشک را
سوده در آن حل کنند و نگاه دارند و خندقیون
دیگر بدین را قوت دهد و پیران را مفید باشد
صنعت آن شراب بنفشه ده رطل غسل مصفا رطل
بنفشه بنفشه نیم قافله سیل بوا از هر یک زعفران
از هر یک یک مثقال و فلفل مشک خالص از
هر یک نیم درم ادویه را سوی مشک زعفران
نیم کوفته در کیسه کنانی کنند چنانچه نیمه باشد از
افادیه و سر کیسه را بسته در شراب و غسل اندازند
و بچوبشانند و کیسه را بچوب ببالند تا غسل و شراب
بقوام آید پس کیسه را بر آورده زعفران و مشک را
در آن حل کرده فرود آورند و سرد کرده نگاه دارند
خندقیون بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
صنعت آن غسل مصفا سه مثقال ریشانی و دوس
نیم اسبخته در ظرف آگینه نموده بنفشه قافله سیل
و صفا از هر یک نیم درم و فلفل یک دانگ
دار چینی نیم درم زعفران یک درم فلفل یک دانگ

نیم کوفته مجموع را در آن اندازند و شسته در در آفتاب ببالند
و هر روز آنرا برهم زنند و در چهارم آنرا ببالند و
یک دانگ و نیم مشک سوده در آن حل کنند و
نگاه دارند و خندقیون بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
صنعت آن و فلفل سیل الطیب قافله سیل بوا از هر یک
سه رطل شراب بنفشه ریحانی یا جهوری ده رطل قافله
کبار قافله صفا از بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
دانگ دار چینی نیم درم زعفران یک درم و فلفل
یک دانگ و نیم غیر زعفران باقی ادویه را نیم کوفته
باز زعفران و غسل در شراب بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
نگاه دارند و هر روز حرکت دهند و در چهارم صافی نموده
یک دانگ و نیم مشک خالص در آن حل کرده
نگاه دارند و خندقیون بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
سنبل الطیب عود هندی قافله سیل بوا از هر یک
درم و بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
نیم درم زعفران بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
سوی مشک و سبک و زعفران نیم کوفته و کیسه
کرده هشت من شراب در ظرف بزرگ کیسه ببالند
اندازند و یک شیار و زنگار اند که و در دیگر دوس
صافی و قند سفید داخل کرده بقوام آورند و هر چه
کیسه ببالند و چون بقوام آید کیسه را نیکو ببالند و
بفشارند و در کین پس مشک سبک زعفران را سود
در آن حل نمایند و برهم زنند و در ظرف چینی یا زجاجی
نگاه دارند و خندقیون بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
صنعت آن بکینه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
کمال ده و در قافله سیل بوا از هر یک بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه بنفشه
بگیرند و دوس و سه تا غسل مصفا و فلفل آن
کنند و باز بچوبشانند و کف آنرا بگردانند تا به نیمه آید
نخست بکینه سنبل الطیب قافله سیل بوا از هر یک
از هر یک یک درم همه را نیم کوفته در صره کف کنانی
بسته در یک دانه اندازند و شراب را بچوبشانند و هر چه
صره را ببالند تا قوت آن در شراب بر آید پس آن
صره را بر آورند و ببالند و بفشارند و در کین پس

سه درم زعفران یک درم مشک بتی خالص و در
دردی حل کنند و از آتش بر گرفته سرد کنند و در
قراباده سرش استوار نمایند و اگر دانند که رقی دارد
چند درم زعفران بگذارند پس از آن آفتاب برده
نگاه دارند و هر چند گشته تر شود بهتر است و بدان که
این را شیخ الرئیس در قانون باسم رسا طون ذکر
کرده خنقیون بنسخه ابن جریر گفته که این مرکب
اصلاح سردی معده میکند و گندارد که در معده طعام
تقصیر واقع شود و ضعف جگر را که از سردی باسد و تب
برنج را نافع بود و پیران را سود دارد و صنعت آن
شتراب کنند و بن و نیم غسل سفید نیم سرخیل
پنج درم قاقله سیل با از هر یک نیم درم قنفل دارچینی
از هر یک یک دانگ و نیم زعفران یک دانگ و انگ
قنفل سیاه مشک بتی از هر یک یک دانگ و نیم
گرفته بخته درم آمیزند و در بارجه کتانی بسته در
شراب بن کورانند و چون تانند تا بقوام آید هر یک کسیر
او ویه را بن کویا لند و بشارند و در کتند و مشک
در آن اندازند و فرو آورده بگذارند تا سرد شود و
در شب شکر با طریقی چینی نگاه دارند و خشک سازند و
قسم از بوزه از زن است چسبند آن بگزینند
از زن ده سیر گرفته بچینانند تا مثل پالوده شود
پس سرد کرده در جی کرده بگذارند تا بچوش آید
پس برگ گل شنج برگ گل سفید معروف به ورد
چینی از هر یک دو سیر تا مشک نیم داخل کرده بچین
از سه روز صافی نموده مشک خالص کینقان یعنی
زعفران نیز یک مثقال سوده داخل می نمایند و
استعمال میکنند و تا بهفت روز فاسد نمیشود و
میتوان بر دو بعد از آن فاسد میگردد +

باب الحام مع الواد

خولجان بفتح خای محمه و سکون و اد کس لام و
سکون نون و فتح جیم و الف و نون می می ستی
تیره رنگ یعنی گفته بچ کل ای مینه است و نبات

آن بقدر ذری و گشت تبیه برگ سوسن گل شمش
کوچکتر و ریزه تر از گل سوسن زرد رنگ با خالص
خون و تبیه است و این حکیم میگوید که در دیگران
نوشته اند نیز اصله ندارد بلکه آنچه تحقیق پیوسته
صحیح تا بنوال است لیکن آنچه از نوع برگ ضخیم سبز تیز
حار آنکه در جنگا مشهور است به کماله است اخذ نمایند
خولجان و سندی که بچین و کلجان ناسند و آنچه از
نیز عرکرا خذ نمایند و بخوانند و بتی که خولجان
معرب کلجان باشد و پنج برگه آن را خولجان
تقصیمی ناسند و بی گردبار یک صلب احقرای
و نیم اخیر بهتر است و نوش تا بهفت سال باقی
میماند گرم و خشک است در آخر دوم مقدی معده
و اسهال و با صم است و یاه و اسک لبوان نهایت
کاسه راج حبت قنچ و آروغ ترش و بردوت
گرفته و در دگر و تقویت اعضای باطنی و دفع
بروی دهان و خنازیر و سرطان در دمای بارده
بلغمی نافع است و نگاه داشتن اندک زان در زیر
زبان و دهان موجب شدت نفوذ و حبت دفع
لکنت و بر عت کلام الطفال رفع سرفه بارده
مفید و بکرم ساییده آن با یک یقیه شیش چون
ناشتا بنوشند و در یک با بهر است و مفرط کلب
حجاب سینه و معده و درین و مصالح آن صندل
سفید و طباشیر و شور بای مرغ فربه و انیسون است
و جالینوس است که شش کثیرا و قدر شش تا یک
مثقال نیم بدش و از چینی و کباب چینی است +
جو آتش خولجان طعام مهم نماید و بتی راج کند
و حال معده را بنکو گرداند و معده را قوت دهد
و بوی دهان خوش کند و از برای شدت بردتن
بکدر نهایت سودمند باشد و صنعت آن خولجان

توفه الطیب قنفل سفید از هر یک دو درم و از
سیل بود از چینی تا مشک از هر یک سه درم
و از قنفل شش درم و از بنجیل شش درم و تخم
کرفس انیسون زیره که مانی مد بر کرد یا طالیسفر

از هر یک یک درم فایند و شکر و از قنفل شش درم و از
مجموع او ویه بدستور جوارش سازند شترتی یک درم
جوارش خولجان دیگر بقول از قرابادین افندی صالح
چلی که تیرگی نوشته قنفل ریاخ غلیظ و متقوی
معدره و با صم است و صنعت آن خولجان عود
هندی از هر یک شش درم قنفل سبب با سه درم و با
از هر یک دو درم قنفل دار قنفل زنجبیل و ج ترش
و از چینی از هر یک یک درم و نیم صمتر فارسی نفع
خشتک قاقله را از بانه سنبیل الطیب و عرق آن
انیسون تخم کرفس از هر یک یک درم شکر سفید یک
صد درم غسل معده بقدر کفایت بدستور مقرر
جوارش سازند شترتی یک درم +

باب الحام مع الیاء المثناة التحماتیه

خیار شنبه معرب از خیار چینه فارسی اوست سبک
ملتان من شمر دشتی است بقدر گردگان و از آن
کوچکتر و برگش کوچکتر و اطراف برگ تند و گلش
زرد و شکلی با سمن و مائل بسفیدی و خوشه دارد
خوش منظر و تشرش دراز و بار یک قریب ذری
و در جوف آن پرده های خشی و بران رطوبت
سیاه بچند و جی زرد رنگ بین صندری شکل در آن
میباشد و پرده های آن از فلو سن رطوبت آن را غسل
خیار شنبه نامند و بتی غسل آنست و شش درم
بد مزه میباشد در اول گرم و ترو غسل و ملین
با او ویه مناسبه و بتی مسهل آن و مسکن حد
خون و بتی عصب و ملین سینه و موافق زبان
حامله مسهل برق و بتی العمل و بجهت تحمیل
او را مظاهر و باطنی نافع و با متهندی مسهل
صفراوی سوخته و تا تر بهر مسهل بلغم و با بصفاح و
آب کاسنی و برگ بیدر و آب شاهتره سودا و حبت
تفتیح سوده جگر در دو آن و یرقان و تباه
حار و دفع سده اسهال و جیر و منصف مفید و
غزوه آن با آب کشین تر راج خناق صعب و

محل آن با شیر گاو تازه و درشده نیز بتور و با آب بخیمر
و شیر منقح و محلول آن در انتها و طبعی آن با عصاره
مناسبه جهت در و فاضل و نفس و ملین صلابات نافع
و مضر معده و معشقی و معشقی آن مصطک و انیسون و موز
چیشن بسبب سپیدن آن با معاد و صلح آن و عن بادام
و قدر ریشترش پنج مثقال است مثقال بدشسته وزن
آن موز بیدانه و نیم وزن آن تخمین است و در شانه
عسل آن باعث رفع قوت آن شدت التزاق برده میشود
و استعمال آن یک سال بر آن گذشته باشد موز
بول لدم و دانه آن از پنج عدد تا هفت عدد که کوبیده
باشد قوی قوی است و کنگبین گل آن که بتور گل سرخ
با گل بنفشه یا قند یا شکر سرشته باشد ملین طبع است
چون بگهای نازک آن را با گل آن را بجایه با قدری
روغن اندک بریان کرده بخورند ملین طبع است و خوردن
سحق پوست سیاه آن با زعفران و شکر و گلاب جهت
عسر و ولادت و اخراج مشیمه مجرب دانسته اند و جهت
خیار شیرین قوی و موده اند که از اقراح فقیر محمد با ششم
العلوی است و اسهال صفراوی نیز است و صنعت
آن مغز فلوکس خیار شیرین است مثقال سقوفیا می شود
یک مثقال کثیر از و مثقال پوست بلبله زر و پوست بلبله
کابلی بلبله سیاه سنائی زرشک تنقی کل بنفشه از هر یک
چهار مثقال کوفته بجایه بر روغن بادام شیرین پنج مثقال
بخر ب نموده با عسل خیار شیرین سرشته جها سازند
هر چه بقدر بخوردی بوق نقره چیده گاه در اند شربت
از دو درم تا دو مثقال و شربت خیار شیرین طبع را نرم
دارد و جگر را قوت دهد و قوی بکشد و صنعت آن
فلوکس خیار شیرین موز بیدانه از هر یک دو اوقیه و آب
برگ عناب الثعلب و آب بلبلاب و آب برگ کاسنی مالیده
صاف نموده با تخمین صاف نموده و قند سفید از هر
یک پنجاه درم بقوام آورند شربت و یا قویه به شربت
خیار شیرین و کاسینه را نرم کند و مفرقه و کنگی نفس اسود
دارد و صنعت آن عناب لسی عدد از هر یک زرده عدد
سپستان چیل و نه پسیا و شان برگ گاو زبان از هر یک

پنج درم اصل السوس مقشر و غرض و در درم همسر را
در آب صاف طبع نموده صاف کنند و سبب درم
فلوکس خیار شیرین در آن حل کرده باز صاف نموده
باده درم روغن بادام شیرین و یک طل فایند بقوام
آورند شربت و یا قویه با قدری آب گرم بپاشانند
لغوقات خیار شیرین و لعوق خیار شیرین ملین طبع است
و جهت مفرقه نافع و صنعت آن بگیرند خیار شیرین
با آب گرم حل کرده یا لایند و آتش بسیار ملایم بپزند تا بقوام آید و اگر
در آن قوی تخمین داخل نماید و اگر در آن بنفشه کوبیده داخل نمایند
می باشد ملین آن زیاده به لعوق خیار شیرین دیگر
که ذات العجب و ذات الریه و او را درم حلق و سحبه الصدق
را نافع است و صنعت آن فلوکس خیار شیرین پنجاه
مثقال در آب حل کرده یا لایند پس کثیرا صمغ بادام
و حقه المومنین صمغ فارسی که صمغ آکوست مسطوط
است و آرد و باقی از هر یک پنج درم مغز بادام شیرین
مقشر نبات سفید از هر یک دو درم نرم کوبیده بآن
بپسند و مقدار پنج مثقال و عن بادام شیرین در
بجایه اند و برهم زنده شربت یک اوقیه به لعوق خیار شیرین
منقول از قبا و درن معصومی طبع را نرم دارد و اخلاط
از سینه و شش پاک کند و ذات العجب و صنف النفس
را سودمند است و صنعت آن بنفشه پنج درم عناب
بست دانه سپستان پنجاه دانه موز بیدانه طالع
سی دانه پنج حک تراشیده ده درم شمش خشک
کوفته است مثقال زردفای خشک کثیرا از اینها پسیا
از هر یک سه مثقال صمغ آلوی سیاه دو درم پسیا و سیاه
پنج مثقال بنفشه سبب عدد و پنجه باید کوفت نیم
کوب کنند و مجموع را در آب صافی تخمیانند و بخورشانند
و از دست مالیده صاف کنند و فلوکس خیار شیرین
بست مثقال در آن حل کرده نیم قند اضافه کرده
اگر صاف کنند در بقوام آورند و در آخر
مغز بادام مقشر مغز تخم خیارین از هر یک
پنج درم مغز دانه آبی سه درم با قند سفید
کرده دانه مثقال مغز تخم کدو و تخم خطمی

سفید حله از هر یک سه درم مجموع را کوفته در آن
بپسند و سبب مثقال روغن بادام شیرین در آن
اضافه نموده لعوق کنند به لعوق خیار شیرین سبب
بجی بن با سبب درم حلق و تب و تشنگی و خفونت زبانه
نافع باشد و صنعت آن عناب پنجاه دانه سپستان
یک صد عدد تخم خطمی ده درم موز بیدانه سبب و بنفشه
بنفشه اصل السوس نیم کوفته از هر یک پانزده درم کثیرا
شانزده درم برزقطنی است و درم مجموع را در دست
طل آن بخورشانند تا به ثلث آید صاف کنند و ده درم
خیار شیرین در و مالند و دیگر بار صاف کنند و یک درم
سپستان و سی درم فایند داخل کنند و بخورشانند و غلیظ
شود و بر روغن بنفشه بادام حریب کوبیده بپسند
لعوق خیار شیرین که حکیم سدید گار زردنی در شرح مجموع
قرشی آورده و گفته که اسهال صفراوی و غم است خصوص
از نواحی صدر و حلق و ریه و صنعت آن فلوکس خیار شیرین
گلکند آفتابی از هر یک پانزده درم بنفشه و دو درم
شیر خشک خراسانی پانزده مثقال این همه را در آب
گرم حل کرده یا لایند ملین باید که کم باشد کوبیده
صافی نمودن بقوام لعوق باشد پس بپسند نیم
مثقال سوده داخل کرده روغن بادام شیرین
یک درم اضافه نموده بکار برند و این مجموع یک مثقال
کامل است و این لعوق خیار شیرین موده است و کبیر
اقتوت کرده میشود و سقوفیا می شود و ترید سفید
مدبر و غار یقونش سفید و سبب قضا علی از هر یک
آن مقدار که رای طیب قضا کند به لعوق خیار شیرین
که سید اسماعیل زرخیزه در درم بارده کلیه ذکر کرده
صنعت آن عسل خیار شیرین سه درم عسل بنفشه یک درم
با هم آمیخته با شش سیار ملایم بقوام آورند شربت یک
کفجه به لعوق خیار شیرین سبب صنعت آن
نرم کند و فو و درم نماید و تخمیل به صنعت آن
بگیرند بنفشه زرد و در آب بخورشانند و یا لایند و با قدری
انگبین منقح بخورشانند تا بقوام لعوق آید عسل خیار
شیرین اضافه کنند و بکار برند به لعوق خیار شیرین

بنوع دیگر صرع و بواسیر قدیم را سود دارد و صنعت آن
خیارشنبه را نقد کرده و بآب بخیمیا اندکی شیار و
تا حل شود و بدست بماند و پالا نیند و فاشش ایدون
کنند و دیگر شنگی کرده با هم چندان روغن بادام و
هم چندان نبات سفید با نش مالیم و چنانچه تا بقوام
آید و در ظرف آگینه کنند و استعمال نمایند

فصل در بیان نقوعات خیار شنبه

نقوع خیار شنبه نافع جهت زحیر و مقص که از
معدیه باشد و صنعت آن مغز فلو س خیار شنبه پانزده
شقال بر روغن بادام حرب نموده در گلاب گرم کرده
اگر سرفه نباشد و الا در آب گرم شنبه بخیمیا اندک و یا یک
گلاب یا آب آن قدر باشد که از رو آن برگردد و تو اند
آشامید بسیار کم و زیاد نباشد و بماند و سر از او نشید
جای گرم بگذارد و نیز بهمانه در شیشه خطی و بر قطونا
از هر یک یک شقال در ظرف دیگر نیز بخیمیا اندک و
صبح آب زلال فلو س را بدون ماییدن بکشد و بجا
آنها را نیز کوفته صاف نمایند و روغن بادام و شقال
بر آن ریخته شیر گرم نموده بنوشند و اگر باریخ چون نیز
باشد مقدار یک و دو شقال آب برگ باریک اضافه
نمایند این یک شربت کامل است و از برای طفلان
نصف یا ثلث یا ربع حسب سن کافی است و نقوع
خیارشنبه دیگر امراض حاره را مفید است و اسهال
بی خال که در صنعت آن مغز خیار شنبه از ده شقال
تا بیست و تاسی شقال برگ سنای می اند و شقال
پاشش شقال و در قی گلی سرخ از یک درم تا دو درم
و گلاب آب گرم یا عرق کاسنی یا عرق عناب الشلب
و قدری گلاب کزک و زباز و امثال آن از عو قها
مجا سبب بایر گرم نموده بخیمیا اندک آن مقدار که از رو
آن برگردد و تو اند آشامید و بماند و سر از او نشید
جای گرم بگذارد و صبح آب زلال را بدون ماییدن
اگر شربت شنبه یا نیز بخیمیا از هر یک که مناسب باشد
از شش شقال تا پانزده شقال از هر دو یا با شنبه
همان آرد و آن حل نموده صاف نموده اگر فصل مستان

شیر گرم و الا بهمان قسم سر بنوشند و بعد از هر مجلس اگر
عطش غالب شود آب گرم یا یکی از عرقا که مناسبه
گرم نموده بنوشند و الا بعد دو مجلس و در امراض
صفراویه تر مندی یا زرد شنگ متقی یا آلو س بخارانی
و گل نفشته از هر یک بقدر احتیاج یا از گل صاف
و همچنین بحسب غلبه هر خلط و هر مرض یک یک با
مناسبه آن نمایند و اگر تفتیه و یا نیز مطلوب باشد
اسطوخودوس و سبفاج و یا بلبله جات نیز از یک درم
تا دو درم از هر یک صاف نمایند و قدر یک و دو
شقال بر روغن بادام بر آن چکانند بنوشند
نقوع خیار شنبه امراض حاره عاده صفراویه و دیوبه
را مفید بود و صنعت آن مغز فلو س خیار شنبه
تر مندی از هر یک دوازده شقال لوی بخارانی
پانزده و دانه عناب جرجانی ده و دانه سیستان بیست
دانه همه را شربت آب عرق کاسنی گرم کرده خیسایند
صبح آب لال را از گرفته تر بخیمیا و شیر خشک از
هر یک ده شقال و در آن حل نموده باز صاف کرده
بر روغن بادام سته شقال بر آن چکانند شیر گرم
نموده بنوشند و اگر صفرا غالب و یا بترقان
اصفر باشد مقدار بیست شقال یا چهل شقال آب برگ
کاسنی تازه اضافه نمایند و این نقوع را بهنگام که نافع
نباشد استعمال نمایند و نقوع خیار شنبه دیگر که نافع
جهت ذات الحبت و امراض حاره و دانه سیستان
آن مغز فلو س خیار شنبه از ده شقال تا پانزده شقال
و سی شقال گل نفشته گل نیلوفر ختم بخارانی نیم
خط از هر یک دو شقال عناب ده و دانه سیستان
بیست و دانه شیب و آب بنهند و دانه سده خوش شیرین
بخیمیا اندک برین هم که بهمانه وانه اگر بزرگ باشد از
سیان و بوضعه نموده مغز میان هر دو را بر آرد
آب صافی آنرا گرفته سفل آن را در نموده آب را
در یک نصف پوت مسطور نموده او و به را در آن خیمیا
و یا رجه کر یا س پاکیزه بالای آن سته تحت السماء بگذارد
و صبح صاف آنرا گرفته شیر خشک از هفت شقال

تا دوازده شقال و در آن حل نموده باز صاف کرده
بر روغن بادام شیرین دو شقال بر آن چکانند بنوشند
و اگر سینه وانه کوچک باشد سر آنرا بریده و مغز آن
بر آورده آب صاف آنرا گرفته همان دستور را دو بار
در آن بخیمیا اندک و بطبع خیار شنبه جهت اخراج خلط
حاره منقول از کمال الصناعته و صنعت آن سبت
بلبله زرد و ده شقال آلو س بخارانی عناب از هر یک
بیست و دانه بنویسد تر مندی از هر یک پانزده
شقال گل سرخ گل نیلوفر از هر یک سته شقال نفشته
بها و شقال در سته رطل بخیمیا اندک و صبح بخوشایند
تا یک رطل آب بماند پس صاف نموده مغز فلو س خیار شنبه
از ده شقال تا پانزده شقال و بیست شقال
در آن حل کرده باز صاف نموده روغن بادام شیرین
و شقال اضافه کرده بنوشند و بخون خیار شنبه منقول
از تر اکلیب صول خیمیا لدرین سرقندی جهت نفوذ
حار و حل صفراویه و بلغمیه در احتیاج نافع صنعت
آن نفشته اصغمانی تربید بر از هر یک چهل درم نمک
هندی هفت درم نیم درم تخم رازیانه انیسون مصطکی
از هر یک یک درم رب السوسل و دو استار سقمونیاشه
یک درم فلو س خیار شنبه که غسل آنست یکصد درم
کوفته بخیت وزن نموده با نایند و غسل مصغه از هر یک
یکصد درم علی ارسم شسته بخون سازند شربت ساز
یک درم تا ده درم و نوشته که در مقدار شربت تا کم این
بخون از تربید و شنبه از هر یک یک درم و از سقمونیاشه
دو دانگ و یک طسبع بیاید و آن تمام مقدار شربت
آن است و این از برای شدت احتیاج حاجت بسو
اسهال آنست و کم کرده شد و مقدار پنج و نصفه آن
کرده شد از مصطلحات دیگر در آن بها از مقدار
در عو قات و دیگر است برای حدت و حرارت آنها
بخون خیار شنبه که سرقندی ذکر کرده جهت نفوذ حار
و بار در درم و در کام و نزله و در سینه نافع و مغز
و نیز جهت دیگر گذشتن آن و مصطلحات استعمال آنست
یا طبع رازیانه خطی و شیب و گاو زبان و قوشش

ساده و سالی باقی است و قدرش از پنج شقال
 هفت شقال است و صنعت آن فلوس خیار شیر صد
 شقال را با صد شقال عمل بقوام آورند و نقشه تربید
 از هر یک شقال سقمونیا پانزده شقال السقمونیا
 دو از ده شقال ملح هندی هفت شقال نیم شقال
 مصطک را زبانه از هر یک پنج شقال ادویه را با سی شقال
 روغن بادام شیرین چرب کرده بپزند و چون جویدند
 فلوس باعث خلط و ضعف عمل آن میشود و باید بعد از
 قوام عمل آن مخلوط کرده ادویه آن شسته و چون سازند
 بخون خیار شیرین و دیگر اقوسه از اول به صنعت آن
 تربید ترشیده بر روغن بادام شیرین چرب نموده
 نقشه خشک از هر یک چهار درم رب السوسن درم
 نمک هندی هفت درم مصطک رومی ازبانه
 انیسون از هر یک نیم سقمونیا می شود پانزده درم
 روغن بادام شیرین شقال فایند عمل خیار شیر
 از هر یک صد درم ادویه کوفته چغندر روغن بادام چرب
 نموده بدستور متعارف با عمل خیار شیر و فایند
 بشیر شربی از سه درم تا چند درم بخون خیار شیرین
 صفت او بلغه بود و قوی بخشاید و حکیم صمد گفته که این
 نسخ مستعمل من است به صنعت آن تربید ترشیده
 بر روغن بادام چرب نموده چهل درم نقشه خشک است
 درم نمک هندی از رب السوسن از هر یک هفت درم
 ازبانه انیسون مصطک از هر یک نیم سقمونیا ده
 درم سقمونیا را با نقشه حق نموده باقی اجزا را کوفته
 با چهل درم روغن بادام چرب کرده صد درم عمل
 و خیار شیر و صد درم قدر بقوام آورده با عمل خیار
 باقی ادویه را در هم شست و بان مخزوج نماید و مقدار
 شربتی بخورد با آب گرم میل نمایند چند مجلس بفرغت
 عمل نمایند

کتاب حر و لال المصنوعه
 باب الدال مع الالف
 و از حبشی معرب و از حبشی فارسی است و یونانی

انیمون و سیرابی مرسلون ناسند پوست شاخه
 و رخی است که خط آن جز در سیلان و شمالی آن است
 و قبل ازین آن مکان برست باجه باسه آن بود و
 بالفعل یک صد سال و کسری میشود که در اندر کوفی
 از انباری است برست آورده و او لیکن از کوه کرسه
 از آن بجای آورده و تا کید بلغ درین امر دارد و شش
 بسیار بران نشاندند و حیانا اگر کشته بر آورده و مسلح
 شود و از آن گناهکاری بسیار سیار و خود با طراف
 دنیا و سیر و میفر و شد و لیکن یقین پیوسته که آنچه
 در اصل سیلان میشود بسیار خوب و تنه بود و در طعم و
 قوام آن نازک و بلند است خصوصاً خیار شیرین
 نورانی آن جدا شده باشد و از سیلان که شسته است
 بدست چغندر و کرم و قلم های آن کوچک میشود و با کرم
 این و بند کوی که میشود و آزاد از حبشی می نامند
 لیکن بران خوبی نیست و از کوی گذشته باز تربید
 چغندر و کرم بود و تره اعلای میشود و آن که از تره و نیم
 از اسلیم و هندی پنج نامند از کون آن طرف هم
 نمیرسد و سافت اهل آن تخمیناً دو صد خیار ه
 و خشک کسری کم و زیاده خواهد بود و در طریقه اخذ
 آن است که هر سال شاخه و دخت آن را قلم می کنند
 یعنی می برند و حوالی نور روز و چون شاخه ای نور
 آن بلند شد بر بالای آن از جانب طول و خط
 می کشند که پوست آن سگافه شود و بسبب تابش آفتاب
 پوست آن در هم چیده و با یکدیگر دو آن را اخذ می نمایند
 و بعد از آن دندله کرده و با حبه های سیاه رنگ چغندر
 و طعم کرم را که اندک قریب بپوست سافس که
 افکار سیل رخک و شب کز و هندی که کل نامند نیم
 میرسد و از بعضی گفته شنیده شده که در جبهه از شیرین
 که در عرض جنوبی خط استوا قریب است و چند درجه
 واقع است و از حبشی خوب هم میرسد و لیکن بد فور
 و کثرت سیلان نیست و در سار و بلاد هر جای دیگر
 نمیرسد و دخت آن بقدر و نیم قوامت انسان میشود
 مثل دخت های خشکی و کوی راج در هم وین

بر زمین افتاده فی الجمله شایسته بدخت کز کوی خشکی دارد
 و برگ آن شبیه برگ سافس هندی و گل و ثمر آن فی الجمله
 شبیه حبیب لبسان و کجا حبشی و باندک چربی و تر آن و
 طعم و از این آن قریب بطعم و از حبه و از حبشی است و در آخر
 دوم گرم و خشک و قوی است و پانزده سال باقی می ماند
 و نهایت لطیف و در بول جویند و بقیه چنین در عمل باج
 و مواد بارده و قوی و طعم و قوی و قوی و قوی و قوی
 و سوم حیدانی و بنانی و معدنی و حافظه قوت های نفسانی
 و حیدانی و طبعی و حالی با صره و حجت نزلات و سر فر
 رطوبی و سودا القینه و استسقا و نقصان و حشمت و
 و سواس و بخون و تقویت اعضا رطوبه و سواس و سواس
 و سیر و قوت عروق و در و در و در و در و در و در و در
 و بان و تقویت باه و تقویت رطوبات و باغی و تقویت
 صوت که از بلغم خلیط باشد و دفع رطوبات از ریه و تقویت
 ریه و خیره و اشک ملتق و عفو است و زخمها و امراضی رده
 و باغی و عصبانی و طبخون آن با سکر و مصطک حجت
 فواق نافع و احتمال آن حجت قوت با صره و ساینه
 ازاد و طبقات چشم و طلای مضمض آن رخشه حجت
 التذاحل و عصاره آن حجت بوشش لبه و کلف و
 رفع لرزتهای باغی و سوداوی و حجت رخشه نه باغی
 مفید است و مضعف بواسیر و مسکن آن و طلای آن
 بر یک یک چشم حجت اختلاج آن نافع و در پیشانی حجت
 رفع صداع بار و حجت باست مضعف و درین و مضر
 شانه و مضعف آن کشاد و اسارد و قدرش از پنج شقال
 درم تا چند درم و بدش و ککلیس و لطیف و تقویت اعضا
 مثل وزن آن اهل و کجا به در اصطلاح ادویه و
 در باه و خلیجان است و عرق آن شرب الاثر از نیم
 آن است حجت یرقان و ریاح رحم و مقدره و قوی
 آن حجت گرانی سامعه بسیار مؤثر است و درین و عطر
 آن از پیشانی و صدغین بالیدن حجت قوام مضعف
 بار و نافع و حجت باست و حجت باست و حجت باست و حجت باست
 معده و کید و شانه را نافع باشد و با دانه خلیط را
 بشکند و معده را قوی و با دانه خلیط را دفع کند و ککلیس را

که طعام در معده ایشان ترش میشود و خشم نمیشود و سودمند
باشد و معده را بحال می آورد و بر خشم طعام یاری میدهد
صنعت آن دارچینی عود هندی را سن از هر یک شش
درم و فلفل سیاه در فلفل سنبل الطیب سارون
شامی از هر یک پنجم درم و تخم فلفل درم و فلفل خشک هشت
درم و فلفل سیاه از هر یک دو درم و اینها را با
برزرا یا پنج سیلخه سیاه از هر یک سه درم و کوفته بختیه به
عسل مصفای سه درم و زدن مجموع او و برشته و در ظرف
چینی نگاه دارند و شربت یک مثقال و اگر بجای قند بکار کنند
بهتر است و جوارش دارچینی تالیف حکیم عبد الملک
منقول از خط حکیم محمد طاهر و در حکیم صالح خان افغان
مرحوم مقوی معده و هاضم طعام و مفتوح سبب
البدن و اشتها و طعام آورد و در نهایت مقوی باد
و سود القینه و استسقا را نافع است به صنعت آن
از فلفل سیاه در فلفل سیاه سه درم و جوارش از هر یک
فلفل از هر یک سه درم و دارچینی هشتاد و پنجم درم
شک خطای یک درم و نیم عسل مصفای نبات سفید
از هر یک یک رطل او و بر کوفته بختیه عسل نبات را
بقوام آورده او و بر آب آن برشته و اقراض از
هر یک یک مثقال شربت یک درم و جوارش از هر یک
منقول از قرابادین افندی صاحب چلی که تبرکی نوشته
ترجمه نموده شد این جوارش معین بر هضم و فلفل سیاه
فاسده است به صنعت آن دارچینی یا نروده درم و نیم
کرمانی در پنج اند از هر یک سه درم و زعفران یک درم
شک تری دو درم و ثلث درم و قند سفید چهل درم و عسل
سفید مصفای یک رطل و کفایت بدستور مقرر جوارش سازند
جوارش دارچینی معتدل جهت تقویت معده و هضم
و قطع بوی دهان و بادیه مخالف و زیاده با بسیار
نیکو و مجرب است به صنعت آن دارچینی جوارش از هر یک
سبب خنجان فلفل سیاه در فلفل زعفران سافوح
هندی سنبل همن پنج درم و سیفید از هر یک یک مثقال
شک خالص یک دانگ و نیم را زیاده خشم کرفس
گاو زبان از هر یک نیم مثقال پوست تخم و در مثقال

قند سفید است مثقال عسل سه درم و زدن مجموع او و برشته و در ظرف
چینی نگاه دارند و شربت یک مثقال و اگر بجای قند بکار کنند
بهتر است و جوارش دارچینی تالیف حکیم عبد الملک
منقول از خط حکیم محمد طاهر و در حکیم صالح خان افغان
مرحوم مقوی معده و هاضم طعام و مفتوح سبب
البدن و اشتها و طعام آورد و در نهایت مقوی باد
و سود القینه و استسقا را نافع است به صنعت آن
از فلفل سیاه در فلفل سیاه سه درم و جوارش از هر یک
فلفل از هر یک سه درم و دارچینی هشتاد و پنجم درم
شک خطای یک درم و نیم عسل مصفای نبات سفید
از هر یک یک رطل او و بر کوفته بختیه عسل نبات را
بقوام آورده او و بر آب آن برشته و اقراض از
هر یک یک مثقال شربت یک درم و جوارش از هر یک
منقول از قرابادین افندی صاحب چلی که تبرکی نوشته
ترجمه نموده شد این جوارش معین بر هضم و فلفل سیاه
فاسده است به صنعت آن دارچینی یا نروده درم و نیم
کرمانی در پنج اند از هر یک سه درم و زعفران یک درم
شک تری دو درم و ثلث درم و قند سفید چهل درم و عسل
سفید مصفای یک رطل و کفایت بدستور مقرر جوارش سازند
جوارش دارچینی معتدل جهت تقویت معده و هضم
و قطع بوی دهان و بادیه مخالف و زیاده با بسیار
نیکو و مجرب است به صنعت آن دارچینی جوارش از هر یک
سبب خنجان فلفل سیاه در فلفل زعفران سافوح
هندی سنبل همن پنج درم و سیفید از هر یک یک مثقال
شک خالص یک دانگ و نیم را زیاده خشم کرفس
گاو زبان از هر یک نیم مثقال پوست تخم و در مثقال

پاشیده بطریق بنزد قدر شربست مثقال سیاه و سیفید
خلوای دارچینی از هر یک میرزا محمد باقر حکیم با سبب
صنعت آن آورد میده است و پنج درم و زدن شاه نشا
ده آرد سوپان ده بر چمن داغ کرده یک من بریان
نمایند تا آرد منجم شود و فلفل و بعد از آن یک من بوزن
شاه آب داخل کرده با آتش ملایم طبع نمایند تا آب
سودخته شروع پس دادن و چمن نماید پس بنفشه و
مثقال دارچینی سیلانی بسیار خوب را نرم کوبیده در
یک من شاه نشا است که سفید صاف کرده و شیره
کشیده حل نموده داخل نمایند و با آتش ملایم
طبع نمایند تا بر چمن آید پس قند کس از آن و چمن کوفته
بر کسک یا سیلانی یا سیلانی نقره یا سن تازه قلعی کرده
یا طبق چینی مالیده بهن نموده بطریق لوز بر بند و بقدر
مطلوب عند الحاجة تناول نمایند
دو الی دارچینی جهت تقویت معده و هضم طعام
نیکو است به صنعت آن دارچینی مصفای فلفل سافوح
هندی قاتلین را زیاده اجزا استادی نبات سفید
برشته و شربت یک درم بعد از طعام به دو الی دارچینی
نافع از بکایی کسی که قادر بر از الی بکار است نبات
آن دارچینی زنجبیل خصیة الثلب مصری بوزن
شکاف جوارش سیاه سه درم و نیم شربت شکر
زعفران و فلفل گل شمع منجم همن سیفید
تخم لیمو نیم خربزه از هر یک دو مثقال شک
خالص عسل شربت از هر یک یک مثقال حب فلفل
سه درم و زدن و دو مثقال کوفته بختیه عسل مصفای
صد و هشتاد و پنج مثقال بقوام آورده همچون سازند
و قدر شربت از آن مقدار مغز بادام و معاد را هر قدر
برداشت باشد به درم الی دارچینی منقول از خط کیمیا
براکس و سناغ جهت تقویت اعضا و رگبسته و چمن
هضم نیست چیزی بهتر از آن برای عسل و لاد است
و دفع عفونات و مقوی اعضا است به صنعت آن
بگیرند دارچینی سیلانی هر قدر که خواهند و کوب
نمایند و در گلاب چهارده شیار و زنجبیل و لوز

و انبیه تقطیر نمایند و بعد کنند دهن را از آب استعمال
نمایند و دهن را در چینی و در جمیع افعال مانند چینی
بلکه از آن قوی تر و جهت رعشه و فلج و گزیدن عقر
و رتیا در قفسه سینه تهیه دانه نافع و قدر تشنه
نادر متقال به صنعت آن بگردانند و چینی سیلانی تند بود
نازک باریک قلم و بگویند در هر سه صد متقال روغن
زیتون یا روغن کجی پنجاه متقال از آن داخل نمایند
و در آفتاب گذارند تا آلوده روز هر روز بر هم زنند و
استعمال نمایند و سفوف دار چینی جهت تقویت معده
و دفع رطوبات و اشتها بر طعام و گواریدن آن واقع
اسهال رطوبی و ادرار بول که از سردی باشد چمنعت
آن را چینی و در جرم مصطکه قفسه دانه هیل بوا قناد
کبار را از این زیره کرمانی مدبر از هر یک نیم حبه و نبات
نصف وزن کل او و یک کوفته چینه سفوف سازند و
از یک درم تا دو درم با مالت تقاضا نافع است و
سفوف مقوی منقول از خلاصه التجارب و خواص
قریب بسفوف مذکور است به صنعت آن دار چینی سیلانی
مصطکه رومی را از این اجزا مساوی کوفته چینه
با هم وزن کل اجزای نبات مصری سوده مخمر نموده
نگاه دارند عند الحاجة بکار برند و بر یک تقویت حاصل
بعد از غذا دو سه مقدار را چینه بکشت برشته شده
تناول نمایند و عرق دار چینی محلی ریاح و مقوی
و کبار است به صنعت آن دار چینی سیلانی اعلا را
وریزه کنند و تله شباه روز در پنج شش وزن آن
آب خالص شیرین بخیسانند پس در قفسه و انبیه عرق کنند
بطور متعارف و سر آنرا بپوشند و بگذارند تا سرد شود و
عطر بالای آنرا بردارند و جدا نگاهدارند و عرق را در شیشه
کنند و سر آنرا بسته نگاهدارند و وقت حاجت از شش
متقال دوازده متقال استعمال نمایند و اگر سنگین تر
خواهند آنرا کمتر نمایند و اگر سبکتر زیاد و در شیشه
و عطر آنرا در جرم سیلان کشیده و در شیشه های مربع
طولانی که نمیدی چوبیل نامند و عطر را در شیشه های کوچک
کرده در اکثر بلاد بسیاری آورند و می فروشند و داخل

کردن قفسه زان در مطوعات از چینه و طعم دار چینی
عطر دار چینی بالیدن آن بر پیشانی و صدقین تحت
رفع صلب بارد نافع و صنعت آن در عرق آن ذکر یافت

فصل در بیان دار و با

دار و میکه - موی را بر دیانند و در از و سیاه کنند
صنعت آن برنج سفید برگ مورد و شونیز بریان کرده
مساوی کوفته چینه روغن زیت سرشته استعمال نمایند
دار و میکه کند بغل و پایه برد به صنعت آن شنبلیلی
را در آب حل کنند و یا را بران بشویند و چون پای را
با آب برگ سوسن یا برگ مورد بشویند نافع باشد
دار و میکه چون بر آتش نهند از دو آن جانوران که بر آتش
صنعت آن زفت رومی گوگرد زرد و شمشک گوزن باد
آور و مساوی کوفته چینه زفت را بگذارند و دار و با
بآن بپوشند و استعمال نمایند و دار و میکه حبس عرق
کند به صنعت آن برگ مورد و ورق گل سرخ ماز و صنبل
بکجا به جوشانند و جامه را بران تر کنند و بپوشند و آتش
نافع است از جهت گرمی که در گوش باشد به صنعت آن
شراب و دو درم حبس شده در روغن گل یک درم سفیده
تخم مرغ و بقیه مجموع را با هم مخلوط سازند و نیم پاره
بران تر کنند و گرم کرده در گوش نهند و آن جانب
یکه کند یک ساعت و بعد از آن یک یا دو شمع پاره
بر بیرون کنند که مایه بیرون آید و دار و میکه از جهت
گزیدن عقر و حبیه با خاصیت نافع است به صنعت
آن آکبر برگ کوفته روغن و نمید بشوند و بر محل
زخم نهند و اگر آفت زرده تخم مرغ با هم آمیخته بر زخم نهند
در و اساکن گردانند و اگر با قلا کوفته بدوشاب بشوند
در موضع گرمی بالیدن آن کمال در و ساکن کند اگر
کرده دم گرمیده باشد آن روغن بر موضع گرمی نماید
در و ساکن گردانند و اگر با عسل آن روغن را بیا مینند
چون کود که ز مادر بزرگیم درم از آن کام و کود که
اگر در همه گرم کرده او را گردانند و اگر گرمی گوش
خنجر را بر موضع گرمی گرمی عقر ببالند و در و ساکن شود

و اگر سر شیم را بیکه حل نمایند و بر زخم زخم ببالند
عمل کند و اگر گرم کرده را گرمیده باشد آن را گرمیده
بانگ سوده در روغن جیراع گرم کنند و بر زخم گرم
نهند به عمل کنند و اگر گرمی تاک را بگویند و بر موضع
سمع نهند فی الحال در و ساکن شود و اگر مغر جود
انجیر و سیاه کوفته بر زخم آن نهند نافع باشد و دار و میکه
به من منفعت دارد و به صنعت آن فلفل عاقر قرحا موز
زنجبیل از هر یک جزوی بوره از این یک جزو و نیم کوفته
چینه حبس بشوند و استعمال نمایند و دار و میکه
در دندان سوخته را نافع باشد به صنعت آن
فلفل عاقر قرحا با زرد مساوی فلفل و عاقر قرحا
را بگویند و بار زرد بشویند و در سوراخ
دندان نهند و دار و میکه که از جهت زانیکه جالنه شود
مفید است به صنعت آن زعفران جاما اکلیل
سنبل از هر یک سه درم ساق چندی و دو درم قروما
دوم به بیض و مع موم سفید از هر یک دو درم با زرد تخم
مرغ مخلوط ساخته حمل نمایند و دار و میکه که ریشه را حکم
کند و گوشت رفته را بر و یا نند به صنعت آن کند
دم الاخین زراوند حرج کر سنیخ سنوسن مساوی
کوفته چینه به سنجبین حبس بشوند و استعمال نمایند
دار و میکه که در دندان راساکن گردانند به صنعت آن
عاقر قرحا موز از هر یک سه درم تخم مرغ و یک درم اکشنیر
تازه بست متقال یا ده متقال شیرینکاو جوشانیده
حساب زرد و بر دندان نهند و اگر سداب تازه با موزینا
بگویند و بر دندان نهند به عمل کنند و دار و میکه از خارج
حلق از گلو کند صنعت آن خردل و دو درم بوره از این
چهار درم کوفته چینه با نموبه در گلو بپاشند و دار و میکه
منفعت دارد و اقوی به صنعت آن شنبلیلی و می
شونیز قسط تلخ بزرگ کالی تر مسل جزا مساوی کوفته
چینه حبس که انگوری مخمر کرده بخورند و بعد از آن نمیز
قدری سرکه بپاشند و دار و میکه نافع است جهت در حلق
یا از دم زردم و زیتون باشد و جمیع امر صلیق را به صنعت آن
در قفسه جالنه میسر نیست است به زرد و زعفران از هر یک نیم

تخم فلفل سیاه در موی سر ساق قانله از هر یک نیم گرم نبات سفید
 بوزن مجموع آرد و یک کوفته بچینه بکشد و آرد و یک کافه از آن
 صنعت آن باز و سوزان در آتش نازک تا بخواهد بپزد و در آن
 در سر که انگشت پس از سر که بر آرد و بکوبند و در آن
 بکوبند و باز آن سفید و شنبلیلی از هر یک چهار درم کافور
 قیصری یک کافه کوفته بچینه و لته کتانی را سر کین لاغ
 تر کرده بآن آلوده کرده از بینی بپزند +

باب در اللمحه مع اللمحه

درع الصبحه تالیف میر محمد باقر واداج معجون مبارک
 است بنایت فائده حرارت عزیز را خافقت کند و
 حفظ بفراید و باه را قوت دهد و در اعضا بر طرف کند
 و ضیق النفس را فائده دهد و مضرت سموم را از بدن باز
 دارد و گردن حشرات میوه سنگی بوانه را میسوزاند
 و بالجوئی و امراض بلغمی و سوداوی را نافع باشد و در
 و حیض براند و سنگ کرده و مثانه را فرو آورد و در سده جگر
 و درم معده و سده احشاء نافع باشد و بوج نفوس و تن
 و برص و بیض و اسود را سود دهد و در دگر و درم را
 بر طرف سازد و تیغی گنده و تیغ را زایل کند
 صنعت آن جلد و اخطای اجماع ببقیه مصطلک روی
 میوه سالک فطر اسالیون تخم کرفس و دخر می جاوشیر عفران
 روغن بلسان قرص فاعی بزرابنج خفیه الثعلب
 منصری لسان الثور لسان العصاره و دهنی و چوب
 چینی اعلی پوست پیرون پسته از هر یک ده درم موئیانی
 دارا بجدی کما فیطوس قصب لذریه ناخواه اقرص
 اندر و خور دن ورق گل سرخ عود بلسان و رخ عرق
 چینی از هر یک هشت درم مرلی صافی اسطوخودوس
 عکاک البطم خردل سفید از هر یک هشت درم سیلیمون
 انیسون جو زبوا از هر یک نه درم اسفیل مشوی سورج
 مصری قسطانخ سابق هندی قحاح از خضطبار و
 دار فلفل مشکطرا شمع حب بلسان طیار شیر زرد و
 طول شیط هندی دار شیشگان کثیر از این زرد و
 از هر یک شش درم چند بیدستر و از چینی شقاق حلال

سداب از هر یک پنج مثقال غار یقون سفید سعد کوفه
 اسار دن قرومانا و نجوان تخم بلبلون قرق حاتم
 منق از هر یک چهار مثقال بزر سیسالیوس نازدین
 زوفای خشک زرنب و خلیل حب لغا و سمن سفید
 حاما از هر یک سه درم فو الصبغ فراسیون رازیان
 موزج حبک مراد و قیصری فو الصبغ درق نقره عنبر
 از هر یک دو درم درق طلا محلول یک درم مشکطال
 نیم گرم صوغ را در عرق دار چینی خیسایند و بیالایند
 باقی آدویه را کوفته بچینه بروغن بلسان و میوه
 چرب نمایند و غسل مصفیه سه وزن آدویه بطریق تریاق
 فاروقی چون سازند و در ظرف چینی کرده چیل و در
 در میان جو گذارند و بعد از شش ساعت استعمال نمایند
 شربتی از نیم گرم تالیک درم و مدت بقایه توت این
 معجون تا سه سال بود و زیاده هم گفته اند و درع الصبحه
 بشنجه و یک گفته شده که این معجون قایم مقام تریاق
 فاروقی است برای ضیق النفس و سرفه و تهائے کند
 و تب سوداوی بد صنعت آن جلد و اخطای نفوس
 مجرب بر کشف قور مصطلک روی میوه سالک فطر
 اسالیون تخم کرفس و دخر می مو فوجا و شیر عفران
 روغن بلسان قرص فاعی بزرابنج سفید عود بلسان
 خفیه الثعلب گاو زبان لسان العصاره و چینی
 پوست پیرون پسته از هر یک ده درم موئیانی دارا بجدی
 کما فیطوس قصب لذریه ناخواه اقرص و خور دن
 گل سرخ در و رخ عرق از هر یک نیم گرم مرلی صافی
 اسطوخودوس عکاک البطم خردل سفید از هر یک
 هشت درم انیسون سیلیمون سیاه جو زبوا از هر یک نه درم
 قسطانخ سورجیان مصری اسفیل سابق هندی قحاح
 از خضطبار نادار فلفل مشکطرا شمع حب بلسان طیار
 سفید زرد و طول شیط هندی دار شیشگان کثیر
 از این زرد و طول شیط هندی دار شیشگان کثیر
 از هر یک شش درم چند بیدستر و از چینی شقاق حلال
 درع الصبحه تالیف میر محمد باقر واداج معجون مبارک
 است بنایت فائده حرارت عزیز را خافقت کند و
 حفظ بفراید و باه را قوت دهد و در اعضا بر طرف کند
 و ضیق النفس را فائده دهد و مضرت سموم را از بدن باز
 دارد و گردن حشرات میوه سنگی بوانه را میسوزاند
 و بالجوئی و امراض بلغمی و سوداوی را نافع باشد و در
 و حیض براند و سنگ کرده و مثانه را فرو آورد و در سده جگر
 و درم معده و سده احشاء نافع باشد و بوج نفوس و تن
 و برص و بیض و اسود را سود دهد و در دگر و درم را
 بر طرف سازد و تیغی گنده و تیغ را زایل کند
 صنعت آن جلد و اخطای اجماع ببقیه مصطلک روی
 میوه سالک فطر اسالیون تخم کرفس و دخر می جاوشیر عفران
 روغن بلسان قرص فاعی بزرابنج خفیه الثعلب
 منصری لسان الثور لسان العصاره و دهنی و چوب
 چینی اعلی پوست پیرون پسته از هر یک ده درم موئیانی
 دارا بجدی کما فیطوس قصب لذریه ناخواه اقرص
 اندر و خور دن ورق گل سرخ عود بلسان و رخ عرق
 چینی از هر یک هشت درم مرلی صافی اسطوخودوس
 عکاک البطم خردل سفید از هر یک هشت درم سیلیمون
 انیسون جو زبوا از هر یک نه درم اسفیل مشوی سورج
 مصری قسطانخ سابق هندی قحاح از خضطبار و
 دار فلفل مشکطرا شمع حب بلسان طیار شیر زرد و
 طول شیط هندی دار شیشگان کثیر از این زرد و
 از هر یک شش درم چند بیدستر و از چینی شقاق حلال

زرنب و خلیل حب لغا و سمن سفید حاما از هر یک
 سه درم فو الصبغ فراسیون رازیان و قیصری فو
 موزج حبک مراد و قیصری فو الصبغ درق نقره عنبر
 از هر یک دو درم درق طلا محلول یک درم مشکطال
 نیم گرم صوغ را در عرق دار چینی خیسایند و بیالایند
 باقی آدویه را کوفته بچینه بروغن بلسان و میوه
 چرب نمایند و غسل مصفیه سه وزن آدویه بطریق تریاق
 فاروقی چون سازند و در ظرف چینی کرده چیل و در
 در میان جو گذارند و بعد از شش ساعت استعمال نمایند
 شربتی از نیم گرم تالیک درم و مدت بقایه توت این
 معجون تا سه سال بود و زیاده هم گفته اند و درع الصبحه
 بشنجه و یک گفته شده که این معجون قایم مقام تریاق
 فاروقی است برای ضیق النفس و سرفه و تهائے کند
 و تب سوداوی بد صنعت آن جلد و اخطای نفوس
 مجرب بر کشف قور مصطلک روی میوه سالک فطر
 اسالیون تخم کرفس و دخر می مو فوجا و شیر عفران
 روغن بلسان قرص فاعی بزرابنج سفید عود بلسان
 خفیه الثعلب گاو زبان لسان العصاره و چینی
 پوست پیرون پسته از هر یک ده درم موئیانی دارا بجدی
 کما فیطوس قصب لذریه ناخواه اقرص و خور دن
 گل سرخ در و رخ عرق از هر یک نیم گرم مرلی صافی
 اسطوخودوس عکاک البطم خردل سفید از هر یک
 هشت درم انیسون سیلیمون سیاه جو زبوا از هر یک نه درم
 قسطانخ سورجیان مصری اسفیل سابق هندی قحاح
 از خضطبار نادار فلفل مشکطرا شمع حب بلسان طیار
 سفید زرد و طول شیط هندی دار شیشگان کثیر
 از این زرد و طول شیط هندی دار شیشگان کثیر
 از هر یک شش درم چند بیدستر و از چینی شقاق حلال
 درع الصبحه تالیف میر محمد باقر واداج معجون مبارک
 است بنایت فائده حرارت عزیز را خافقت کند و
 حفظ بفراید و باه را قوت دهد و در اعضا بر طرف کند
 و ضیق النفس را فائده دهد و مضرت سموم را از بدن باز
 دارد و گردن حشرات میوه سنگی بوانه را میسوزاند
 و بالجوئی و امراض بلغمی و سوداوی را نافع باشد و در
 و حیض براند و سنگ کرده و مثانه را فرو آورد و در سده جگر
 و درم معده و سده احشاء نافع باشد و بوج نفوس و تن
 و برص و بیض و اسود را سود دهد و در دگر و درم را
 بر طرف سازد و تیغی گنده و تیغ را زایل کند
 صنعت آن جلد و اخطای اجماع ببقیه مصطلک روی
 میوه سالک فطر اسالیون تخم کرفس و دخر می جاوشیر عفران
 روغن بلسان قرص فاعی بزرابنج خفیه الثعلب
 منصری لسان الثور لسان العصاره و دهنی و چوب
 چینی اعلی پوست پیرون پسته از هر یک ده درم موئیانی
 دارا بجدی کما فیطوس قصب لذریه ناخواه اقرص
 اندر و خور دن ورق گل سرخ عود بلسان و رخ عرق
 چینی از هر یک هشت درم مرلی صافی اسطوخودوس
 عکاک البطم خردل سفید از هر یک هشت درم سیلیمون
 انیسون جو زبوا از هر یک نه درم اسفیل مشوی سورج
 مصری قسطانخ سابق هندی قحاح از خضطبار و
 دار فلفل مشکطرا شمع حب بلسان طیار شیر زرد و
 طول شیط هندی دار شیشگان کثیر از این زرد و
 از هر یک شش درم چند بیدستر و از چینی شقاق حلال

جزی و است و وزن آن چهار صد و بیست مثقال نیم
صاحب میزان لطیف گفته که مزاج این همچون گرم است
در یک وجه و نیم خشک است در دو وجه و سه در سه

باب دل مع النون

و در بفارسی بیدار خطائی نامند و مشهور بحب السلاطین
است و هندی حبیبال گوشت و جال گوشت نامند و حبیبال
یونانی ایشان یعنی سلطان گوشت یعنی حبیب است و گیاه آن
بقدر سه فرس و از آن بزرگتر و بزرگتر مثل برگ بادنجان و
از آن رقیق تر و گلش بزرگتر و دانه آن دغلامی
رقیق مائل بسبزی و خوش تاسته سال باقی است و شش
بدن باشد چینی و عجمی و هندی و قسم چینی آن بزرگ و
شبهه بپسته و قسم عجمی شبهه بدانه بیدار و غیره منقط
و میاه کوچک بطی اهل و مورث منقص و قسم هندی
متوسط المقدار و دیگر مائل بزرگی و منقط بسیار می باشد
و بهتر از آن قسم چینی سفید مائل بزرگی و بعد از آن
هندی است و اول چهارم گرم و خشک و لغایت تند
و در جوف مغز آن پرده است و آن سمیت منمش منمش
است و بدستور پوست او را باید جدا کرد و هر چه می پود
بدنی مانده باشد بدستور از سموم قتاله و اقسام آن
سهل بلغ و سودا و جاذب طوایف خام از منفاصل
و مفتوح و جهت استسقا و یدقان و سنگ گرده و متان
و نفوس در دگر و کین و ساق تافع و طلائی آن
حافظ بسیار می شود و مورث قرحه و نقشه جلد و چون بر لب
رسد سرخی از آن زایل کند و تکرار آن موجب برص
و ضما و آن با مست جهت شقاق و برص حیوانات
و باد و کینا سببه جهت جمع او را و دا و جاع مفید و قد
شربش در قوی الایدان یک عدد و در غیر آن نصف
عدد است که با مصلحات باشد و مضر درین و یک
درم آن کشنده با سهال مفرط و قطع اعراض و
مصلحتش جدا از جدا کردن پرده درون آن کثیر است
نستاسته و گل سرخ و یک شب در آب لیمو گذاشتن است
و معین فعل آن ترید و عصاره غاف و بلبله کابی

و اینسون بیاض غصیل زعفران و سفیج است
و بعد از آن خوردن آب سرد و شیر تازه و آب
دوغ و در لبوب حامضه و مشوی مدبر آنرا مصرف کن
و در هوای بسیار گرم و بلاد حار یا بسبب خفایا الایدان
را استعمال آن جایز نیست و این نگاله با طفلان شیر خوار
حبب ام الصبیان و مرضیکه و بهلوی آنها میشود و یک
با صطلح خود و دومی نامند که با آن تب و جتن طفل از قوا
و حرکت بهلوی جستن آن و بقراری و گرمی لازم
و در طرف دست چپ آن میشود قطا هر ارتخ و
نفخ طحال است و آن از امراض صعبه است
مر اطفال را مقدار نیم دانه تا یک دانه حبب السلاطین
مقشر را با قدری آب زنجبیل بر که هندی ادرک
نامند ساییده بشیر مرصعه اگر شیر خواره باشد و الا
بشیر بزیابا گاو تازه و دوشیده بان بخوراند یا خاله
یا آب ادرک اگر حبب السلاطین مدبر باشد بهتر است
و اکثر نفع می بخشد به دستور تشویه و در لیس که حبب
السلاطین است بدین دستور است که بعد از مقشر
کردن و بر آوردن آن گل سرخ و کثیرا بالسوی مقدار
بلع دند اضافی نموده و در لیس تری بسته لته را در خمیر
بکشد و بدستور آتش تشویه نمایند و بغیر از کثیرا
استعمال نباید کرد و بعضی گفته اند که تدبیر حسب
السلاطین بعد از مقشر کردن و مجذامودن بر
میان آن با گل سرخ و کثیرا یک شب در میان آب
لیمون گذاشتن است به نوع دیگر که بزرگ حبب السلاطین
را و مقشر کرده زبانه میان آنرا در کرده و مغز بار
در کیسه پارچه سفیدی کرده پس بگیرند قدری سرگین
گاو تازه و در آب حل کرده در پاتیل کرده بر سر
آتش گذارند و آن کیسه را بچوبی بسته چوب بر سر
پاتیل گذارند و کیسه را در میان پاتیل بپایند
بقسمی که در ته پاتیل نرسد و در آب سرگین بطور غرق
باشد و بچوشانند چون چند جوش خوب بخورد بیرون
آورده مغز بار را بر آورده بنیکو بشویند و استعمال نمایند
نوع دیگر که دستور صاحب خاصه التجار است آنست

که بگیرند حبب السلاطین تازه سفید کرده و سیاه نشده باشد
و مقشر نمایند چنانکه مغز آن درست بر آید و یک شب
در آب خالص بخیسانند پس در کیسه که با پارچه سفیدی نموده
یکسره را تر کرده در میان زبل گاو تازه بگیرند آن مقدار
که در هر طرف آن سه انگشت زبل باشد پس مقدار آن
کوئی بکنند و کیسه را با زبل در آن گذارند و بالا آن
خاکستر کنند و بالای خاکستر سرگین گاو و کجکی خشک
برافروزند تا آتش در آن گیرد و قدری از آن سرگین
بسوزد پس بطرف دیگر برگردانند و همین قسم تا جمیع
اطراف آن اندک بسوزد پس کیسه را بر آورده و آن
حبب السلاطین را از میان آن بر آورده با آب پاک
بشویند و از طول چنانچه منصف است شش نموده
حقه نمایند و پرده میانه آن که دو زبانه است بر آورده
دور کنند و باز شسته استعمال نمایند و اگر اول آن را
دوباره نموده پرده آنرا بر آورند پس مدبر نمایند
بهتر است به نوع دیگر آن است که دند مقشر کرده
زبانه آنرا بر آورده در پارچه بسته و بشیر گاو بچوشانند
پس آب پاک شسته خشک نموده بانک بریان
نمایند و با قدری کثیرا و مصطک و اینسون تاسته در
با آب لیمو حقی نموده خوب بپزند و حبب و دند یعنی
بیدار خطائی منقول از اطباء هندی که حبیبال
و جال گوشت گویند بزبان خود و مشهور است بحب السلاطین
سهل خلط غلیظه است از اعماق بدن و جهت
گرم امعا مفید است و گرم هاراکشته اخراج میکنند
صنعت آن دند مقشر پاک کرده از زبانه که در وسط
دو حصه و میباشند و آنرا مدبر نموده باشند و متقال
ترید مدبر در مننه ترکی ریون چینی از هر یک یک مثقال
کوفته حقی بر روغن بادام شیرین چرب نموده خوب
سازند هر چه بقدر ظرفه شربتی از سه حبب تا پنج حبب
و غذا بخورد آب بخورند و اگر زیاد تلیث کنند قدری
گلاب یا دوغ گاو سرد کرده بنوشند و حبب ند دیگر
معروف بحب حبیبال گوشت این نیز منقول از اطباء
هند است اخراج بلغم خام و مره محی و جمیع رطوبات

خلیظه و قدس سودا از عمق بدن میکند و صبح و استرخا و
عرق المسود و وج درک و مفاصل بارده را تانی است
و فعلش بقی و اسهال هر دو میباشد و صنعت آن حب
السلاطین در بلبله سیاه از هر یک یک جزو آورده و پنج
و دوز و کوفته با آب لیمو یا آب غوره سق بلوغ مؤخره حب
بند نه چری بقدر فنی یک حب را کوبیده یا در شربت
یا بشیر شکر حل کرده بر روی شور بای چربی یا تخم
یا شیره یا شامند و حب و دند دیگر اخراج اغلاط غلیظه
از اعماق بدن با سهال و فی کنند و صنعت آن حب السلاطین
مقشر بر نموده بر ده جوف آنرا بیرون آورده و دو عدد
بلبله سیاه نیز دو عدد کوفته و مسادی هر دو آورده و پنج
داخل کرده با آب حباب از جمله یک شربت است با آب
سرد فرود نه حب و دند دیگر بگیرند حب السلاطین مقشر
نموده بر ده میان آنرا در کرده در بنوده هفت عدد
سرخش مغز تخم خیارین مغز تخم که از هر یک دو
مثقال گل نیلوفر یک مثقال مغز تخم هند وانه
مثقال تخم خرفه مقشر پنج مثقال گل کبک طباطبائی سفید
کثیر از هر یک دو مثقال نشاسته شش مثقال کوفته عین
حب زرد شربتی از نیم مثقال تا یک مثقال با شیره
و لقا با کنا سبب حب و دند دیگر نافع از بر لای لقوه و
فالج و اوجاع غظه و رگبه و بر دوحی که سبک بلغم
خلیظه باشد نافع و از بر لای ریاح غلیظه نیز و صنعت
آن حبینی مقشر بر ده وسط آنرا در کرده بر نموده و پنج
المقشر و حب لدیق موریزج ست رب السوسن یا قون سفید
ست السوسن مصطلک حشیش غافث صبر سقوطی
افسنین و می کوفته عین با آب کرفس سرشته صبر اند
هر چو بقدر فلفله و کس که این حب را میسازد باید که
دست خود را بر وزن بلسان عرب نماید شربتی با این حب
درم تا دو درم و کس که این حب را بخورد باید که غذایش
نریز باج باشد و حب دند دیگر بگیرند حب السلاطین
در بر بطریقه سوم ده عدد و قدری بلبله سیاه دران
داخل کرده بکوبند و پنج حب بند مجموع پنج
خوراک است هر خوراک پنج عدد که دران دو عدد

حب السلاطین است و در نسخه دیگر بعد در دانه حب
السلاطین یکدانه بلبله سیاه ریزه دانه که مشهور است
است و آورده و صاف کرده مسادی هر دو کوفته
آب غوره سق بلوغ مؤخره حب بند نه چری مقدار
تخودی کابلی شربتی یک حب تا هفت حب و دانه که
حب و دند را صاحب انقلاب معده نباید داد که مضر
دین حب الملوک است امراض بلغمیه هر من
و مواد غلیظه بارده و رطبه نافع و بسیار قویست و
شربت آن قدر قلیله تا پنج حب به تنهایی یعنی مقدار
استعمال آن جا که نیست بلکه با گلکند و یا شربت
و یا معاجین مسهل مناسب مزج نموده باید که استعمال
نمایند و صنعت آن بگیرند حب الملوک که در جنتی
و مقشر نموده بر ده میان آنرا در کرده در آب پاک
بخسایند و در تخم و انیس بدستور متعارف تقطر
نمایند و یا آنکه بدستور دهن اللوب و البزور اخذ نموده
در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة استعمال نمایند

باب الدال مع الواو

فصلی در ذکر شیخ دواها

دوا را بلغم منقول از طب لائمه حضرت ابی عبد الله
صنعت آن فرموده اند که بگیر خلک روی که از مصطلک
باشد و در ترناخواه و شونیز از هر یک یک جزو برابر
و بکوب بسیار نرم هر یک را جدا جدا بریز و در هم نما
با حسل کف گرفته بقوام آورده بشیر و هر روز و هر
شب مقدار نبذ و وقت خواب و ناستا بخور نافع است
انشاء الله تعالی و دوا را الجامعه مولانا محمد باقر
مجلسی رحمه الله نقل نموده که صاحب طب لائمه گفته که
گفت احمد بن مفضل که او را روایت کرده از برادر خود
عبد الله بن عباس که گفت گزیدم اعرقب و در حین
گزیدن گویش آن رسیده بطین من از شدت
خستگی که رسید من و بود حضرت ابو الحسن عسکری
در مسایلی من پس فتم پیش آن حضرت پس گفت
پدر من با حضرت که پسر من عبد الله را بگیرند عرقب

و مر خوف هلاک و دست پسر آن حضرت فرمودند که
بیا شامند او را از دوا جامع پس بپوشید و او
جامع دوا حضرت امام رضا است در کتاب حلیه
المتقین از کتاب طب لائمه نقل کرده که شخص بخیریت
حضرت امام علی نقی عرض کرده که در مسایلی ما شخص
عرقب گزیده است مرا و ایتم هلاک است فرمود که او را
بخور ایند و او ای جامع که از حضرت امام رضا بپوشید
پس گفت که آن کدام دوا است آن حضرت فرمودند که
آن دوا معروف است بگفتم ای مولای من زانید آنم
آنحضرت فرمود که بگیر سنبل الطیب زعفران و قاشق
حافرقه و خرق ابیض و بزر بلغم سفید و فلفل سفید
اجزا مساوی از فینون و دوز و اجزاء اعلی و غلیظه
کوبیده و بجز ریخته باد و چند جمیع اجزا حسل منزع الرغوه
سرخش تخم سازند و باید که آشامانیده شود از آن
از بر لای گزیدن عرقب را مقدار یک حب به حلیت یعنی
آبیکه دران حلیت کرده باشند پس بدرستیکه در
ساعت شقای یا بیند و نیز در بخار الا نوار از کتاب
طب لائمه نقل کرده که روایت کرده از ابراهیم بن محمد
بن ابراهیم از مفضل بن میمون از مودی از ابی جعفر
بن علی بن موسی الرضا که گفت گفتم ای فرزند رسول
الله صلی الله علیه و سلم که من از این مرض شوم
دری یا یوم و جمی شدیدی پس گفت آنحضرت علیه السلام
بن که فرای یک حب از دوا حضرت رضا علیه السلام
ناناکی از زعفران و طلا کن از احوال شوم پس گفتم
با حضرت که کدام است دوا ای پدر آنحضرت گفت که
آن دوا جامع است و آن معروف است بزوفلان
و فلان پس راوی گوید که پیش یک از آن دو کس که
آنحضرت فرموده بودند فتم و گرفتار از دوا مقداره و
طلا کردم آنرا بر حول شوم با آنچه آنحضرت فرموده بود
از آن عفران پس عافیت یافتم از آن وجع و
توضیح جالینوس گفته که شوم درم حجاب اضلاع است
یعنی حجابیکه مستطین اضلاع است و صاحب قیوموس
گفته که شوم وجع بطین است و باطن اضلاع یا دشت

در حجاب داخل فطام و اختلاص عروق و نیز نقل کرده
از طبیب لایمکه که روایت کرده احمد بن مستنیر و در نسخه
احمد بن مستنیر از صلح بن جلد الرحمن که گفت شکوه
منوم حضرت امام رضا از بیماری اهل خود که آنرا فلج
و لقوه است پس آن حضرت فرمود که چرا استعمال نمیکنی
از دو کپدر من گفتم آن کدام است فرمود که آن دو لے
جامع است بگیر از آن مقدار یک حبه و حل سازد در آب
مرغوبش و بده با و تا سحوط نماید پس بدستیکه عافیت
می یابد باذن الله تعالی و نیز نقل کرده از طبیب لایمکه
که روایت نموده محمد بن علی بن رجویه مطیب ز جلد لایمکه
بن عثمان که شکوه منوم حضرت ابی جعفر محمد بن علی بن
موسی علیه السلام از سردی معده و خفقان و طلب
پس آن حضرت فرموده که چرا افامی گیری از دو لے بدر
من و آن دو کجام است گفت که فرزند رسول الله
صلی الله علیه و سلم کدام است آن فرمودند که معده
ست و در شیعہ ما گفت که سید من و مولای من پس
بدستیکه من نیز ایشان ام پس عطا فرما بمن هفت آنرا
تا علاج نمایم بان مرض خود را و عطا نمایم مردم را پس
عطا فرمود بمن هفت آنرا پس فرمود که باید که آش
مانیده شود از آن صاحب خفقان را یک حبه و از بر
معهده یک حبه از آن بایک زیره بر و جو نشاید باشند
پس بدستیکه موجب عافیت او میگردد و باذن الله
تعالی و نیز نقل نموده از کتاب طبیب لایمکه که روایت
نموده از جلد الرحمن بن بهیل بن جلد از پدر که گفت
رسیدم بخدایت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام
پس شکوه کردم بان حضرت از وجع طحال خود که شبها
را بیداری روز می کنم و روز بایضا شدم در گوشه خزیده
از شدت وجع آن پس گفت که بجائی که تو از دلت جاع
یعنی چرا استعمال نمیکنی آنرا پس فرمود که فراگیر از آن
یک حبه آب سرد و کفی از سرکه پس بجا آوردم آنچه آن
حضرت فرمود من پس ساکن شدم و حتی که بود بحمد الله
تعالی و نیز از طبیب لایمکه نقل نموده که روایت کرد از
محمد بن کثیر مردی از محمد بن سلیمان و بوده محمد بن

سلیمان که فرقه علم اهل بیت از حضرت امام رضا گفت
شکوه کردم حضرت علی بن موسی الرضا از وجع پهلوئی را
و پهلوئی چپ پس آن حضرت فرمود که چرا افامی از دو لے
جامع پس بدستیکه آن مشهور است و گفت آن حضرت
اما از بر لے در پهلوئی چپ پس بگیر آنرا با آبیکه چنانچه
باشی در آن صول که نفس را راوی گوید که پس گفتم بان
حضرت که یابن رسول الله گیرم از آن یک مثقال تا
دو مثقال پس آن حضرت فرمود بلکه یک حبه پس بدستیکه
عافیت می یابی باذن الله تعالی و نیز حضرت لایمکه
گفته که روایت کرده محمد بن جلد لایمکه از احمد بن عثمان
که او گفت که بودم من که بسیار عارض میگرددیم و مجلس
امام رضا علیه السلام پس گفتم بان حضرت که بان رسول
پدرم را از سه شب سهال شکم که ضبط شکم فرمودند
که پس آن حضرت فرمود که چرا افامی از دو لے جامع گفت که
مرامعرفت بان نیست آن حضرت فرمود که آن نزد
احمد بن ابراهیم نماز موجود دست پس بگیر از مقدار یک
سه و بیاضا مان پدر خود را با آبیکه در آن مورد را
چو نشاند باشتی پس بدستیکه در ساعت مرض و زل
میگردد راوی گوید که فرقه پیشین محمد بن ابراهیم و فرقه
از مقدار بی بسیار و آشامیدم مقدار یک حبه از آن
پدر خود پس شکم من یافت مرض و در ساعت و نیز جلد
طبیب لایمکه روایت کرده از محمد بن حکام و او از محمد بن
نصیر مؤدب پس ابی جعفر محمد بن علی بن موسی که شکوه
نمودم حضرت از آنچه میافتم از الم سبب حصه پس آن
حضرت فرمودند که یک چرا افامی از دو لے جامع
و لے پدر من پس گفت که سید و مولای من عظامی کن
من صفت آنرا پس آن حضرت فرمود که این دو از دما
است و دای که کنیز بیرون آورد سبوحه سبز راوی گوید که
بیرون آورد کنیز سبوحه را و آن حضرت بر آورد از آن سبوحه
مقدار حبه از دو لے جامع را پس فرمود که بیاضا مان
با آب سداب یا آب ترب پس بدستیکه عافیت
می یابی از مرض پس راوی گوید که آشامیدم آنرا
با آب سداب پس بخدا قسم تا مرز احساس من جحش

نکردم و نیز میگویی که روایت کرده جعفر بن محمد از ابراهیم که
گفت ما را احمد بن بشاره که حج کردم و اندم به نیت طیبه
پس داخل مسجد رسول الله صلی الله علیه و سلم شدم پس نگاه
ابو ابراهیم شسته بود پهلوئی من پس نزدیک آن حضرت
آدم سرود دست های مبارک آن حضرت را بوسیدم و سلام
کردم بر آن حضرت پس جواب سلام مرا فرمود که چگونه
می باشی تو از مرض فیکه تراست پس گفتم میباشم شاکلی و در
مراسل پس گفت مرا که بگیر این و اراعا لک نیت می باشی
بد نیت طیبه پیش از آنکه بیرون روی بسوی من که معطر
بدرستیکه خدای یافت این دوا را در نیت و حقیق که این
دوا موجب عافیت تو است باذن الله عز و جل پس
بر آورد دوات و کاغذ و نوشت از برای من نسخه آنرا
یعنی نسخه دوائ جامع که پیش ازین وصف فرمودیم که
آنکه درین حدیث درین غسل را مقرر فرموده اند پس فرمود
باید که بیاضا مان ازین و احتیاطا مثل یک خود وقت خواب
باب نیم گرم و در نسخه ای آشامیدم و اراعا لک شب که
باذن الله تعالی عافیت خواهی یافت از مرض پس
پس بجا آوردم آنچه آن حضرت فرموده بود پس فرقه
از من آن مرض و عافیت یافتم باذن الله تعالی و نیز
روایت کرده از احمد بن صالح که او گفت که حدیث کرده
محمد بن عبد السلام و گفت که دخل شدم با جمیع از اهل خراسان
بخدایت علی بن موسی الرضا پس کردم بر آن حضرت سلام
و آن حضرت جواب سلام مرا داد و سوال نمود از آن
حضرت هر یک ازین جماعت حاجتی را پس قضای حاجت
آنها را نمود پس نگاه کرد بجانب من پس گفت مرا که تو نیز
سوال از حاجت خود کن پس گفتم من که یابن رسول الله
شکایت میکنم تو از سرفه شدیدی پس آن حضرت فرمود که
سرفه تو تازه است یا سوال حقیق است پس گفتم یا
حضرت هر دو میباشد پس گفت مرا که بگیر این و اراعا
که هفت دوائی جامع را که ذکر کردم آنرا الا آنکه در اینجا
وزن غسل منوخ الرخوه بوزن مجموع ادویه آورده اند و
فرمود که فراگیر ازین دوا را بر سرفه کمند و سرفه تازه
وزن یک حبه یا آب زبانه وقت خواب باید که بوده باشد

آبیکه می آسای نیم گرم و سرکه نباشد که قطع میکند سعال را از پنج و نیا و صابون طبیب لاله روایت کرده اند که در این
 و حسین پس آن بنیستام که آن هر دو گفتند که نوشته اند
 برای حمد بن ریح مطیبه این ادویه را ذکر کرده اند که
 عرض شد این ادویه سبزه سبز نام در یک نسخه است
 از ضمه های معنی موافق تر معنی آن خضر است اما در نسخه دیگر
 است که فرقه های معنی پس رسانید آن خضر است این ادویه را
 پیغمبران بوی با آنها رسیده و این نسخه صحیح است و در
 اول دوا است نافع از برهه مرده صفر و سودا و نفخ
 و از برای دفع موده و تی و از برای غمی و برسام و شقاق
 دست ها و پاها و از برای سرفه یعنی احتباس سعال و از برای
 در شکم و وجع کبد و از برای حرارت در دوسر و سردی و از برای
 که یک یک این دارا باشد بر سر کینه خرد و ماهی و سرکه
 و از برای نفی سبزه ها و در اکثر نسخه ها است و لیکن طعام
 یشر به زیر باجیه بدین اسم و در بعضی نسخه ها است لیکن
 طعام من یشر به باجیه بدین اسم و در بعضی نسخه ها است لیکن
 آن است که باید بوده باشد غلظت که یک یک می آسای این و
 از برای باجیه بار و چون کج و نیا بر بعضی نسخه معنی آن است
 که باید که بوده باشد غلظت که یک یک می آسای این و دارا
 آب یعنی اگر بار و چون کج و نیا بر بعضی نسخه معنی آن است
 اکثر نسخه است و زیر باج شور بانی است که ذکر گفته شود
 از سرکه و میوه های خشک که طبیب شد بر عرق آن دحل
 کرده شود در آن برهه طعام یعنی زیره که کافی و باج یعنی
 اگر شور بانی است معمول که میوه های که آساییده شود
 این دوا سه روز هر روز و در متقال و گفت احمد بن ریح
 که بودم که می آساییدم این دوا را هر روز یک متقال
 بست گفت کاظم دو متقال و ذکر فرمود آن حضرت
 این دوا بعضی بیا را است علی بنینا و اگر مسموم شود
 آن باید که گرفته شود مغز فلو س خیار شنبه و اگر آب
 و قشر یک رطل و خنسا مندریکه طل از آن خالص
 یک شبانه روز پس آن را ببالا بید و بکند صافی آن را
 و بنید از آن نصف را و داخل کنند و صافی آن یک رطل
 غسل صدف و در دوا و در آب فشرده به و جیل متقال

از روغن گل و امین پس از آن آتش را تا آنکه غلیظ
 شود و بقیه امین پس از آن آتش را تا آنکه غلیظ
 تا سر شود پس چون سرد داخل کنند و از آن لطف
 و در فلفل و قاقله و زنجبیل و دارچینی و جوز نیا
 از هر یک سه متقال بعد از آنکه کوفته چینه باستند و
 چون ادویه را در آن داخل کنند پس نشسته بعضی آن را
 با بعضی شششتی نیکو دیگر دانند آنرا در گره سبزی یا
 در ظرف رهاچی و شترتی ازین دوا و متقال صحیح
 ناشتا نافع است باذن الله عزوجل و همین نسخه است
 از حضرت امام صادق مروی است و آن حضرت فرمودند
 که شترتی ازین دوا و متقال است صبح ناشتا یک کوزه
 پس بدستیکه این دوا گرم می گرداند موده را و نفخ
 طعام میکند و از برای ریح از جمیع مفاسل
 میکند باذن الله عزوجل و دوا و دوا نافع است
 برهه برقان و تب سخت شدیدی که بان خوف برسام
 باشد و از برای دفع شانه و حلیل و شنه آن بکثیر
 باورنگ پس بوستان جدا کن پس بچوشان پوست
 آنرا آب یا پوست خج کاسنی پس آنرا ببالا و داخل
 کن در آن شکر طرز و در بیا شام از آن صبح ناشسته
 روز مقدار یک رطل پس بدستیکه این دوا جلد
 و مجرب است و روایت کرده حداد بن هران بلخی که
 گفت که یویم ما که آمد و رفت میکردم خدمت حضرت
 امام رضا علیه السلام در خراسان پس شگوه نمودم
 آن حضرت جوانی از اهل ازیرقان پس آن حضرت فرمود که
 بیکر خیار باورنگ پس بوستان آنرا جدا کن پس پوست
 آنرا بپزد در آب پس بیا شام سه روز از آن صبح ناشسته
 هر روز مقدار یک رطل پس خج را در دوا و از آن جدا
 از آن بدو نیکو آن حضرت بن فرمودند و دوا صاف
 برقان را در دوا و تب پس در شدم ضل و باذن الله تعالی
 دوا و سوم دوا و دوا نافع از برهه خفقان و
 نفوس عالی و وجع موده و خاصه و مقوی موده
 و از آن میگردد و اندک ساجه رنگ رو را و برقان را در
 رنگ را بپخته آن باید که گرفته شود و زنجبیل خشک

نفتاد و دو متقال و از فلفل چهل متقال سافج هندی
 و شنه فلفل و بلبله سیاه و قاقله و جوز الطیب تا خوا
 و آنرا در آب شیرین و شونیز و زیره که کافی از هر یک
 چهار متقال و در برهه جدا جدا کوفته بچینه و زین منور پس
 بکند فانیذ بخوری شش صد متقال پس آن را در
 پاتیل پاکیزه نموده قدری آب بر رفته و می کرده با شش
 ملائم بچین آوردند فانیذ که اخذ شود و بقیه ام آید
 از آتش فرا گرفته ادویه را داخل کرده به مسوط برسم
 رنده تا نیکو مخلوط شود پس در ظرف چینی یا زجاجی کرده
 نگاهدارند شترتی بمقدار جوی پس بدستیکه خالفت
 نمیکند و منافع و دوا و چهارم گفته که این دوا
 عجیب است نافع است باذن الله تعالی از برهه ورم
 بطن و وجع موده و قطع بلغم میکند و میگردد و سنگ
 کرده و شانه را و از برای میکند آنچه راجع شده باشد و در
 شانه و منافع است از برهه و وجع خاصه و شترتی آن
 که بگیری بلبله سیاه و بلبله و آله منقه و کمون کرمانی و فلفل
 و در فلفل و دارچینی و متقال و ج ترکی و اسارون
 و خولیان جزا مساوی ادویه را جدا جدا کوفته بچینه
 وزن کرده بر روغن گاو و تازه چرب نموده و بچین را با دوا
 وزن مجموع ادویه غسل کف گرفته بقیه ام آورده فانیذ
 جید بخوری بقیه ام آورده چون سازی شترتی از آن
 مثل بندتی یا مثل مازوی صبح ناشتا و روایت کرده حضرت
 بن محمد که حدیث کرد که در احوالی که گفت بدستیکه
 یکی از آنکه هادیس سلام کردم بر او حضرت و در خواست
 نمودم که دعا کند بخوابد شنه و قاقله از برهه برادری که
 مرا می باشد و مبتلا است بخصه و خواب نمیکند از ام
 آن پس آن حضرت فرمود که بگیر ازین که وصف میکنم
 از برهه تو و وصف نمود و لکه که سبق ذکر یافت
 یعنی دوا و چهارم به دوا و دوا و دوا و دوا و دوا و دوا
 آن گفته که این دوا عجیب است گرم میکند هر دو کرده
 را و کینه بجماع میگردد و اندک که را که بخورد این را و میبرد
 سردی را از مفاسل و این دوا نافع است از برهه
 و در خاصه و در شکم و ریح بطن و ریح مفاسل و

آنها نمیدی منتی از استه و لیف کوبیده بیکدیگر مثل
مغز شود و اگر ممکن نباشد این سبب سختی تریس باید که
قرابادین بنشیند و از خارج قوت آنرا نموده همچنان که
بجا آورده میشود بانی آنچه ذکر کرده شد پس مجموع برادر
تغاری جمع کرده و گلاب بر روی آن کرده بمقدار شش
رطل و مجموع را همواری و آنست که طبع نمایند تا توهم این
که بقوام لائق آمده و قریب بانقاد او را حاصل شده پس
از آتش فرود آورده بگذارند که حرارت آن شکسته فایز
گرد پس چون فایز شود بیکدیگر از بر لای آن یک دقیقه
روغن بلسان و بگذارند در آن غنچه اشبه سدوم
داخل کنند در آن مشک و زهر طیب چهار دم و اضاف
نمایند همچون مرکب زمعاجین نمایند پس اضافه نمایند
بآن مر و ازینا نصفه نیمه دقیقه یا قوت شمع و زرد و ازین
صلایه کرده شش درم آملانه زمره سدوم و رقیق
محلول شست درم مجموع را نیک بر هم زنند پس با صندل
و دوفرف دهمی که بر عود هندی بخیر کرده خوشبو نموده
کرده شب باز آسمان گذارند که فرود آید بسوی دوتنها
ستارگان و در دهانیه یک هفته و باید که در زیر ستارگان
نگذارند شبیکه بوده باشد قدر در آن شب بخون رفته باشد
نور آن یا باده باشد تحت الشعاع بلکه هرگاه گرد یکا کل
و حاصل شد آنرا قوت روحانیه و این صفت پس تحقیق
که توبه سیده گنجی از گنجهای دنیا پس بگیر از آن طعام
دو مثقال ناشاد و مثقال پس بیکدیگر این دو ابتدا
ست منتهای نهایت در نفع از برای از باب سودا و صف
طعام و تعدیل مزاج و تلطیف کیموس و ساکن دانیدن
صداع و جلای بصر و تحفیه صوت و تسکین جمیع آلام
ظاهره و باطنیه و نفیحه سده و در کردن یاج و دفع صف
و بلغم و تخمین هر دو کرده و در کردن بواسیر و منع
تفصیل و اخراج اطفال و در ربول و در کردن
و سخت کردن اجسام و نفع از برای خفقال از هر سببی که باشد
و بر هر چه که بوده باشد و از برای تفریح قلب تولید سودا
و غیر آنها اگر چه موجب طول کلام است و موجب بسیاری
شرح آن میشود و مر این دوا را است خاصیتش شاد و تولید

عقل و نمودار و الله اعلم به دوا ای اطراف طیس نافع
است از برای رعیت و جرب چشم و از برای گشنگ
سیلان کند از آن صبح و قروچی که دشوار باشد انداز
آن و از برای آلوده بمان به صنعت آن خاص حق
و مثقال فلفل سه مثقال مرکی صافی یک مثقال
زاج محق و دو مثقال زعفران نیم مثقال شراب افق
عقیده غنچه چهار دقیقه نیم ادویه را کوفته بخیته بر سنگ
صلایه نذاخته حق نمایند و در دیت سخت شراب بر آن
بیاشند پس چون خشک شود شراب عقیده غنچه
در آن داخل کرده بآن حق نمایند پس دوفرف
کرده با شش پزند تا چون عسل سبزه شود و دوفرف
نگاه دارند به دوا ای نافع جهت ام الصببانی صندل
در پیروی طفل میشود و ابل چند ادراده نامند
صنعت آن ناخواه ده دانه و فلفل نیم دانه و بیج ترکی
حقده که در زهره که گاه و بگاه سده که هندی گاه و بگاه
گویند فضله کشک ادران که دانه است که هندی دانه
سودا که در گردن اندازند و بیج می سازند
سومین پیه از هر یک مقدار یک حبه پیر هندی بیج دانه
گرم کپلی که در میان خاک رو بهای باشد که هندی
گویند و سودا نیز گویند یک عدد و از برای ایشینه
طفل ساییده اگر شیر خواره باشد و الا با شیر بزرگرم
شیر نموده بخوراند و قدری بر پیروی آن بمالند و
اگر از خوراندن یک نفع تحقیق یافت دفعه دیگر نیز
بخوراند چنانچه شیر خواره و دوفرف و دوا الحار
نافع از برای اوجاع خلق و ادرام و خفاق سودا و
آدرده به صنعت آن بزرگ الحار تخم تر حلیت
مرکی صافی پوره ارسی نوشاد رساوی کوفته بخیته
استعمال نمایند در وقت حاجت و خفاق و ادرام
حلق بلغمی بفرغ نمودن مقدار یک گرم از آن
در باو العسل بطیخ غنچه گل سرخ و عدد و اصل
و در اوجاع مافوق شراب صیف و درم سیاه و شش از
رطوبات بطلان نمودن آن برین اعضا مانده است
حال آن مرغی باشد به دوا و حلیت از ترکیب

جالیست نافع حیات بلغمی و سوداوی بعد از
نفع نافع است و قوی را عقیده آنست که خیل
روزی بر حیات سوداوی گذرد استعمال این دوا باشد
و نیز دوا نافع است از برای گزیدن جانوران سخی
خصوصا عقرب و ریل و مانند این و در دوفرف را
مفید است و بادیهای خالف و اوجاع ظهر و جنب
و سر و بلغمی صنف النفس و ده سینه نافع است و
بعضی گفته که این دوا با شراب مال است با تریاق
و استعمال کرده میشود در تپا با سکنجبین و از هر گزیدن
جانوران با شراب از برای ازاله ربو و سعال بلغمی تر
و عسل نفس و از برای تقویت حصه کلیه مثانه با
کرفس شمشاد و دوفرف گفته که من تجرب کرده ام در و از
نافع است از برای باه بعد از یاس زان در قطع آب
سیلان کند از قصبه زبر لای قرح اعضا و
و از برای مفاصل عرق لیساده از برای کبر و
مقده و استرخای آن خواهد بود یا طلا کنند و در
حیض و نافع است از برای فلق و ابل هندی
حیضه را غنچه تمام استعمال این دوا و مر آن
گرم و خشک است و در دهان ناله خستشوع گفته که این
مضر است بکلیه و مصلح آن کثیر است و در شربت
از آن یک مثقال به صنعت آن بنفشه ثابت بن قره
مرکی صافی برگ سداب قسط تلخ پودنه فلفل عاقر قرحا
قر و ناماز و اندو طویل جزا مساوی حلیت مثل مجموع
ادویه کوفته بخیته بعسل مصفاه و وزن ادویه بستر شود
دوفرف کاسنی نگاه دارند شربت بنمردم بهر نوبتی بکار برند
دقت این تا سه سال بماند و در نفع قلاشته درین
دوا و حلیت زراوند داخل ندارد و مقدار حلیت
ربع مجموع ادویه است و گفته که شربت ازین دوا مقدار
یک بند است تا یک جوزه به صنعت دوا و حلیت
بنفشه شمشاد و ریش حلیت فلفل سیاه صافی برگ سداب
اجزا مساوی کوفته بخیته بعسل مصفاه بستر شربت
یکدم و در نفع حیوانات سخی با شراب و در حیات
پیش از نوبت یک ساعت و بعضی گفته که شربت

از آن مقدار یک جوزه است و در نسخه شیخ دوا بر اجزاء
 نسخه شیخ رئیس گل مختوم و سعد کوفی و حبیب افغانی و طبیبان
 از هر یک نصف جزی افزوده است و قله نشی این نسخه
 با هم چون حلیت ذکر کرده و نسخه آن موافق دوا حلیت
 نسخه شیخ رئیس است الا آنکه غافل داخل ندارد و گفته
 که شربت از این معجون یک دم است در لعل عقرب یا شرب
 و در حیات پیش از نوبت یک ساعت با سببجین
 دوا حلیت که برای تسهیل در ذخیره و رجعت الصوت بلغم
 ذکر کرده و صنعت آن حلیت خردل زعفران جز
 مساوی کوفته بخیل لعسل مصفی سه وزن او در پیوسته
 شربت بقدر بند قه باب گرم استعمال نمایند دوا
 الخطاطیف کبیر نافع از بر لعل و جراح لعل و ادرام آن
 دوا بر لعل خنق و اوجاع ماقی شتر اسیف و درم سینه
 و شش که از رطوبت باشد و صنعت آن نسخه شیخ
 انیسون تخم کرفس ناخود افقار از اصل السوس
 آسمانجونی و ارجینی حما از زرد و نطویل شب بیا می ناز
 جریل مرلی صافی اصل السوس سلیخه زعفران از
 هر یک یک و قیه اقراص اقرو معما زرد و ذخیره گل سرخ
 از هر یک دوا و قیه قسط تلخ زرد و خطایف تازه از
 هر یک سه و قیه نشاسته گندم سنبل الطیب از هر یک
 نیم و قیه باز و متوسط المقدار شش عدد و دوی و کوفت
 بخیل لعسل مصفی سرشته تگاباز در وقت حاجت
 مقدار عصفا از آن در آب العسل یا ماء الشیر یا طبع گل سرخ
 و عدد اصل السوس حل کرده و غرغره نمایند و استعمال
 کنند نیز بطا کردن سه چهار مرتبه در روزی و این نسخه
 نسخه همما حبت است بجهت نسخه شاپور بن سهل نیز موافق
 است الا آنکه نسخه شاپور حما داخل ندارد و نسخه حبت
 ذخیره نیز موافق است با نسخه شیخ رئیس الا آنکه بجای
 اصل السوس با السوس است و یک و قیه از قلف
 و ذخیره صاحب ذخیره داخل است و صنعت اقراص
 اقرو معما مستعمل در دوا زعفران و ارجینی از هر یک
 و درم گل سرخ حشاک حما قسط از هر یک یک دم
 مرلی صافی چهار درم اصل السوس سابق هندی

از هر یک دو درم نیم کوفته بخیل لعسل سرشته اقراص
 سازند و در سایه خشک نمایند و تگاباز در وقت
 حاجت بکار برند و دوا الخطاطیف صغیر که نافع است
 از بر لعل و اچنه نافع است از بر لعل آن دوا الخطاطیف
 کبیر صنعت آن نسخه اسید حل در ذخیره تخم کرفس انیسون
 ناخود از هر یک جریل ارجینی مرلی صافی زرد و نطویل از
 هر یک یک و قیه گل سرخ خشک دوا و قیه قسط تلخ زرد
 الخطاطیف از هر یک سه و قیه زعفران یک و قیه
 نشاسته گندم سنبل الطیب از هر یک نیم و قیه باز و قیه
 عدد کوفته بخیل لعسل حل کرده و غرغره کنند
 دوا الخطاطیف کبیر نسخه شیخ بن عیسی بن جریل
 سودمند بود در درده و خنق و ادرام سینه و شش
 که از رطوبت باشد و صنعت آن انیسون ناخود
 تخم کرفس از هر یک پنج سوسن آسمانجونی اسپند هندی
 شب بیا می اصل السوس خراشیده و ارجینی سیلانی
 مرلی صافی زرد و نطویل از هر یک یک و قیه گل سرخ
 پاک کرده دوا و قیه قسط تلخ زرد و خطایف از هر یک سه
 و قیه زعفران یک و قیه نشاسته سنبل الطیب از هر یک
 یک و قیه باز و سبزه عدد کوفته بخیل لعسل سه وزن
 او و عسل سفید معجون سازند و بوقت حاجت
 قدر یک ماز و بکار برند و ماء العسل و ماء الشیر و آب
 مطبوخ حدس مقشر گل سرخ همین دوا را بر پیچ مالیده
 در گلوله کنند سه چهار بار در روز و غرغره نمایند
 درین آب روزی دو سه مرتبه بام الله تعالی نافع است
 و لعل نافع جهت سرطان و صنعت آن برگ کنار را
 با و نیم برگ نیم باب ساییده بر موضع سرطان بگنار
 و لعل نافع و جربست جهت قلاع و بان و جوشها
 زبان که بهندی چهار و نامند و صنعت آن زنج
 سفید هفت ماشه مرد اسنگ گات هندی از هر یک
 دو ماشه طباشیر سفید سه ماشه اجزا از نرم سوده قدر
 بر زبان مالند و زبان را از زبان بر آورند آب و
 رطوبات لرج بسیار از آن دفع گردد پس دهن را بشویند
 و قدری گات سفید را نرم سوده بر آن بپاشند

جهت تسکین سوزش و رفع بد مزگی آن و چند مرتبه
 که چنین کنند شفا یابند بعون الله تعالی و در بعضی غیر
 معجون شیخ رئیس در قرابا دین قانون ذکر کرده گفت
 که نافع است از بر لعل صنعت کبیر و قی و لغت ادرام
 صنعت آن گلزار فارسی دم الاخرین برگ آصفت
 مشب بیا می اجزا مساوی کوفته با آب صلا می نمایند
 و یک مثقال از بعد از آنکه خشک کرده باشند باب
 نیم گرم بنوشند و یا بنزد آنرا در آب پس بیالانند و
 نیم گرم بنوشند پس بخیل لعسل نافع است و دوا جهت قهای
 و سودا بر آقا باشد قهای غمی و سوداوی و استسقا و سودا
 را نافع است و صنعت آن قرص زرد شک حار یک
 مثقال چندید ستر حد و خطایف از هر یک نیم قراط
 کوفته بکتاب سرشته حب سازند و در دوزخ و بعد از آن
 را از آن انیسون از هر یک یک مثقال عود هندی نیم
 آله منقی یک درم بگلایست و پنج مثقال جوشاننده
 سبجین بزوری معتدل پنج مثقال داخل کرده بنوشند
 دوا جهت مرضه که شیر آن کم باشد و صنعت آن
 نمک سنگ زیره سفید با دیان مساوی کوفته بخیل
 بروغن گاو حریره بنزد و بنوشند شیر بنفشه ایضا
 زیره سفید آرد و برنج با شیر گاو حریره بنزد و هفت روز
 مداوم بنوشند چنان شیر بنفشه ای که بنفشه بنفشه را از آن شیر
 ایضا تخم کھانا با دیان کوبیده بر شیر گاو یا بنفشه
 چند روز بنوشند و بنوشند بسیار شود و گفته اند چون
 خون حیض خرد گشت و شقی را و نیکه است بنوشند و بنوشند
 بر دار یعنی در فرج خود فرزند نرسد تولد کند
 دوا نیکه و قیه زن از حیض پاک شود و چهار درم زنج
 را با شیر گاو بنوشند و هرگز حیض نبیند و دوا نیکه بر لعل
 زن سستی صند یعنی زنی را که دایم حیض روان باشد
 صنعت آن بیاورد پنج سوسن و با شیر گاو بنوشند و نیم
 شود و دوا نیکه منع اسقاط جنین کند و قیه از رطوبت
 رسم باشد و صنعت آن در و پنج عقی
 زرنب و چندید ستر حلیت مشک بیتی دان
 هیل ماز شش سبز طباشیر سفید

از هر یک و شغال بخسین هدم کوفته بختی هر روز مقدار
یک درم باب سر و خنده اودیه بمیخته موی چون موی
را بگوگرد بخور نموده بمر که طلا کنند سفید گرداند و ایضا
سنگین خطافات ماش پوست تریب خشک کرده بخ راسن
گوگرد مجموع با بعضی زان را بر هر که گا و سر که شسته
طلا کنند و بدستور سنگین خطافات باز هر که گا و موی
سفید کنند و بدستور صندل را بر دهن و شسته گردان
روزی در سنگین اسپ گذارند و استعمال نمایند اگر موی
را با گلاب و کافور تر کرده بگوگرد مسحوق ببالانند و بفر
گوگرد و زرد بعد از آن چند ساعت بمر که شسته باز
اعاده عمل کنند و چند روز موی را سفید کند و دوا دیگر
از اسرار عجیب است چه ضامد آن موی را سفید میکند
و چون با توتیا بشویند باز سیاه میشود و بطلق محلول
را با آب شکر شسته طلا نمایند و اودیه حمزه که موی
سرخ گرداند و صنعت آن سدا و الحید را با آب جلاچ
چون طلا کنند موی را رنگ مثل ضامد و بدستور صندل
شوره بالسویه را با آب خیمه کرده بکشاید و زرد نمزند
و بدستور زرد و جوهر را دوا و قیبه با سه اوقیه بر مس نیم طلا
دوا و قیبه ساق و آب خیساینداده روزی یک مرتبه
پس با آب و موی را تر کنند و چون خشک شود مکرر
نمایند تا دانه پانزده مرتبه انگاه با آب صابون بشویند
اودیه که موی را بر و یاند و صنعت آن شونیز
سوخته با آب طلا کنند و بدستور ضامد مغر سر و باه انگاه
جمیل الغسل است و بدستور سر گس و نیم سوخته بر کلاغ
سیاه و نیم سوخته سم الاغ مغر دوا و محبو عا با روغن
زیتون استعمال نمایند و کولف حاوی کبیر و خدایا
مستقدین را از اعتقاد آنست که چون کنیزش را با روغن
تخم مرغ ضامد نمایند موی میر و یاند حتی در پشت دست
و بدستور چون دانه عدد گردان را با پوست و دانه خرم
یک مقدار بسوزانند بمر که توان ساینند تا کلسار
بسوزد و با روغن زیتون و یا گل سرخ و پانزده عدد
بمالند و رویانین موی ابرو و غیره عدل ندارد و
دستور با دانه قند را در تابو بپزند و با روغن زیتون

استعمال نمایند و در باب ضامدات بعضی از اودیه محرب
درین باب مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی و هرگاه
از مالیدن اودیه جراحت و آبله حادث شود بمر
اسفیداج و موم روغن معا لجه کنند و بدستور چون
پوره ارشی و نوشادر را بسوزانند با سر که کشته طلا
کنند و شسته و ز لشرط تکرار در هر سه ساعت یک بار موی
میر و یاند و آزموده است و اودیه که منع کین موی
کند از آن جمله این شفا آورده است موافق جمیع
مختار و غیر آن و صنعت آن لا و ن سبز و دانه
یک عدد و صاف یک جز و مصطک یک جز و دانه
دو جز و با روغن گل سرخ ضامد نمایند و اودیه که
موافق مختار و از جربات است و مانع از تخن موی
و باعث روئیدن نیز میگردد و صنعت آن آمله
برگ شقایق برگ مور و پرسیا و شان سبیل الطیب
برگ سر و پوست گردان ترخم چغندر ترخم کرفس ملی
صاف بالسویه یک دوز و دم خاکستر ریشته صندل
اقاقیا مصطک دانه خرماسوخته از هر یک یک درم
با یک رطل روغن خیزی و امثال آن در شسته رطل
آب بچوشانند تا آب سوخته روغن بمالند پس صاف
نموده چهار مقدار لا و ن در حل کنند و استعمال
نمایند و دوا دیگر که بغایت قوی است جهت
درا کردن موی و سیاه نمودن آن و منع ششوق
و ساق شدن بسیار مؤثر است و صنعت آن آمله
سی عدد و دانه عدد پوست لیلیله دانه جز و تخم
مور دانه جز و در شسته رطل شراب بعد از نیم کوب
کردن و خیسایندن بچوشانند تا سبیل رطل رسد
پس در صاف نموده بر روی این بریزند برگ
مور دانه جز و تخم چغندر دوز جز و حاد و جز و سبیل
چرخ جز و پرسیا و شان دانه جز و کند رنج جز و تخم کلسا
دانه جز و بوداده پس سه شبار و ز بگذارند و بعد از آن
بچوشانند تا نالت بسوزد انگاه صاف نموده با صندل
مستقال روغن کبیر با شش ملائم بچوشانند تا روغن
نسخه دیگر که موی را بر و یاند و در آن کند و از تخن

نیکا بدارد و صنعت آن بطون رن قصبی گا و نر
خشک کرده هر دو را بسوزانند سم سوخته الاغ با سق
شلیخ گا و شیش محرق با پیله خرم ضامد نمایند اگر پیله خرم
هم نرسد با روغن کبیر استعمال نمایند و هرگاه موی اجزا
متعذر باشد بعضی نیز گاهی است و اودیه که منع موی
روئیدن کند از آن جمله طلا کردن سینه باز و افعی است
که مختلف نمیکند و بدستور مالیدن مغر سر که سفید
آبک موی را ساقط میکند و دیگر نمیر و یاند و بدستور اگر موی
را قطع کرده بمالند و طلا کردن تخم مورچه و بزرالنج و
و بزر قطن و ماش میانی و افیون با سر که مصد بعد از
کندن موی و بدستور بعد از تنف موی آبک را در سر که
طبخ نموده بمالند و بدستور خون سنگ پشت و قدید
دخ و خون زلونی که در ظرف قطعی خشک نموده باشند
و همچنین چون بدالبحر را با ترشتی ترنج بعد از قطع موی
بمالند و نوشادر محلول بر هر که گا و دهرگ قوت
خشک با خون و طوطا بغایت مؤثر است و خون
خفاش مغر سر و جگر ادا ز موده است و قدید ترنج
کرده اند که چند مسحوق با حسل منع روئیدن موی
بعد از قطع آن مجرب است و چون صمغ عرب را با روغن
زیتون بعد از قطع موی بمالند اصلا موی نروید و
محرب دانسته اند و اما آنچه موی را مجدد و پیچیده کند
ضامد برگ چغندر را با زردست و بدستور آب حلد و
بزرالنج و دم دانه سنگ سرد و آبک را همین اثر است
و بدستور حفص و کنه نایج و برگ سر و حلد و دیگر
دم دانه سنگ و آمله و گل سرخ و آبک آب ندیده از
هر یک نیم جز و با آب برگ چغندر استعمال نمایند اما
آنچه جودت و پیچیدگی موی را از اکل کند بدین است
بر روغن بنفشه و روغن کبیر محرق با آب شسته
آن بعد از طبخ برگ کبیر و طبع ریشته قوت سیاه و سفید
اودیه که موی را بستر و بعضی از آن را با بدهان
مذکور است و این دوا قوی الاثر است و صنعت آن
آبک تازه در شمش مثل آن آب تا سه روز گذشته
صاف نموده بخورید آبک شسته با کلسا پس آب صاف

کرده بقدر ثلث آن یک زرتخ اعصاره نموده در آفتاب
گذارد تا بحدیکه چون پر مرغ باورسد بستر و پس استعمال
نمایند و هرگاه بگذارد تا منعقد و خشک گردد و در حین
استعمال قدری از آن را در آب استعمال آن مانند آب
برنج و شیر آرد و جو حل نموده طلا کنند و هرگاه خواهند
که موی را رقیق کنند از نوره و فاکسیر خوب زرد سازند
و چون صبر اضافه کنند باعث سرعت عمل آن میگردد
و چون خواهند که بدوی آن کم شود زعفران و سعد
خلوط نمایند و جهت رفع بدوی بعد از تغیر با نجاست
برگ نشا اوجیل اثر است و بدستور گل خوشبو و برگ
زرد و شاه مسفره شوق و خادو گل مرغ و سعد و از خر
موثر است و چون یک کف بیدار بخیر را کوبیده داخل نوره
کنند منع برودن موی می نماید و دو نافع جهت کله
و قرح خبیثه و چون فیتله نموده و در مجرای بول گذارند
سوزاک و قرحه شانه و مجرای بول را زایل کنند
صنعت آن صبر زرد و نیم مثقال توتیای کرمانی
مفسول یک مثقال و دو دانگ و سفید آب طبعی یک
مثقال گلزار فارسی گل از منی توتیای هندی شسته
پوست کدوی سوخته کدر از هر یک نیم مثقال کوبیده
بهر جهت استعمال نمایند و اگر از برک سوزاک خواست
یک دانگ فیتون اصافه نمایند و با سفیده تخم مرغ
خمیر کرده فیتله سازند و اگر آلوده حلق باشد او را
سوده وزنی کرده در حلق مینهد و غرغره با آب گندم
قبل از آن نمایند و اگر تلخی صبر زرد و صبر داخل کنند
و آب بان را بنیدازند و دو آه النار را افزین یعنی
آتشک امفید است به صنعت آن فلفل سوده در
خرد سنگ یک درم عروق الصباغین یک درم اجزا
را کوفته بجهت غسل مقوم سه وزن و دو درم شسته
مجموع سازند و دوازده حب سازند و یک حب را
بنیدازند و یا زده حب را روزی یک حب بیاشامند
و اگر فاکله حاصل نشود و مرتبه دیگر میل نمایند و دوازده نافع
بر آب بنی و بر صوف با وخیلان و امثال آن صنعت
آن بگزند و آبیکه بپزدی آنرا با بچی گویند کیل ستار

طین مغزه ربع استار و بهر دو آب معصور زنجبیل ترک
آنرا بپزدی ادرک نامند و گوگرد زرد که بپزدی آله
سارگو نیک توله و در زحق بلین نمایند و خوب
بسته در سایه خشک نمایند و عند الحاجة با آب سطور
سایده طلا کنند و دیگر نمایند یا ذن الله تعالی شفا
حاصل است و اگر علت قوی و فصل زمستان باشد
پس سزادار است که هفت یوم هر روز نه دان
از بایچی را فرود برند و اگر حادث شود در موی سر
سفیدی سزادار است که بپزند با بچی را بسیار نرم
و حل نمایند در روغن یا سمن که بپزدی چینی گویند
با روغن رای سیل و چرب نمایند به آن سر را به
دوای نافع جهت کپه ارمنی که در اول حدود
آن نفع بخشند و بسیار اتفاق افتاده که در اول
حدودت در یک هفته به شده و از خواص این دوا
است که بعد از حصول عافیت اثری دوا نمی از
جراحت باقی نماند و در آخر آلوده بر صورت حل
میشود گاه باشد که نسبت یوم ممتد شود به صنعت آن
بول را بقدرا حاجت و ظرف مستی زه طبعی کرده
که رطوبت و کثافتی نداشته باشد نموده بر آتش
بسیار ملایم مانند چراغ بچوشانند تا بنصف رسد
از آتش برداشته در ظرف زجاجی غلیظ نمایند و
بکار برند و اگر خواهند آلبیمای فضی بخ مشقال سفید
آب قلعی و دو مثقال و دو دانگ اول را که بول را مطبوخ
است یک صد درم در دیگر تازه طبعی بچوشانند تا
بنصف رسد و دوا می دوم را نرم ساییده و در قلع
سوم را با آب برگ کشیز تازه نرم صلا می نموده به اجزا
را با یکدیگر بچرخ کرده در ظرف زجاجی مضبوط نمایند
نهایت تجربه رسیده که حاجت با جزای دیگر نیست
و اگر دوا می اول را بپزی که مذکور شد بچوشانند و
استعمال نمایند نافع و قوی است و طریقه استعمال
آنکه فادز هر معدنی را با آب کشیز تازه ساییده بر
کپه طلا نمایند و یک شیار و زبگذازند و روز دیگر
دوا می مذکور را طلا نمایند و برگ سبزی مانند برگ

اسفناخ یا عشقه و البته نازی بران گذارند که بپزدی کند
و شیار و زنی دو سه دفعه طلا را بخورد نماید و طلاست
فادز هر دو همان دفعه اول ضرر است و در دفعات
دیگر احتیاج نیست مگر آنکه وجع و سوزش شدید باشد
که طلا می مذکور در هر سه دفعه که طلا می اصل استعمال
نمایند یک مرتبه استعمال کنند اگر دوا مذکور در ظرفی
که هست خشک شود با آب کشیز خشک بپزدی از نرم نماید
که میعان بهم رساند که آب قراح در هیچ حال استعمال نمایند
و اگر آثار غلبه و دم طهور داشته باشد فصد و یا حاجت
و یا ارسال حلق هر یک را مناسب که دانند در بین نعل
آورند و این نسخه از اسرار مکتومه وادیه مجرب است
جناب تیجه الافاضل قاسم صادق خلف علامه و
شیخ محمد جعفر شیخ الاسلام سابق اصمغان بدان مطلع
شده و خلق کثیری را بان معالجه نموده و دوا نیک
قطع عاف کنند به صنعت آن نشاسته گل منی کوفته
چینه با سر که مزج کرده بر سر بمالند و یا با رو آب سرد
بگذارند و نیز نشاسته مزج را بر سر بمالند و یا با رو
رسمان پیچ نمایند و بن و مالیدن انشای کشیدن
موی زیر بغل نیز مفید است و دوا نیکه ناخوش آید
خمر شراب آن به صنعت آن نان گندم قوی
خالص را در خمر حبشی ترب کرده چهار روز بگذارند و
ناشای شراب خمر بخوراند ناخوش و کرمه و منغض
آید بر خمر و الاغنا چون مقدار یک دانگ ذباب
خشک در سایه راسخی نموده داخل شراب و نمایند
و بخوراند منغض میگرد و شراب را به دوا نیکه را که کرمه
دهان را زایل گرداند و خوشبو سازد و بگز کشیز
خشک و سعد و زرباد و رازیانه و دارچینی هر یک یک
به تنهایی یا مجموع و نمایند نیکو و آب آنرا فرود زنند
دوا نیکه بوی دهان خوش گرداند و بخور زایل سازد
و فی الحقیقت این حل نیک است به صنعت آن
بگیرند سیلغه دارچینی نازشک حال قلع اذخر
نسخه سوسن آسمان جونی یعنی ایر ساکبا به چینی است
از هر یک یک گرم و بگویند و بپزند بگل آب بپزند

و جوب سازند مانند قلعه و مانند در زیر زبان بگذارد
 و آب آنرا فروزند و در آن یک بوسه دهان را بسیار کتر
 گرداند بحدی که کسی نزدیک و توانا نشست به صنعت
 آن بگزیند بخالق و الحار تم سرق طایسفر خود
 حبل القطن زرباد است و بنجد خوب محو یعنی بخ
 بنج بنج خشک که کنار است از هر یک یک مثقال نرم
 کوفته بجینه باب سرشته اقراص سازند و یک مثقال آنرا
 در دهان نگاه دارند و دو آنیکه چون عاشق استعمال
 نماید دل او خوش شود و حشوق او زایل گردد و صنعت
 آن باد بجز بویه گاو زبان مر و در آن سفته مر خوش
 مایه آن مرا جو ز صنعت فارسی خوب فی بسد از هر یک
 یک مثقال نرم کوفته بجینه با آب سیب شامی شسته
 ناشتا یک مثقال بخورند و دو آنیکه چون استعمال
 نماید سیمه در دل و حشوق نباشد در دل او ابراش
 حشوق و حزن می نماید و او را عاشق بسیار و صنعت
 آن طایسفر مستان او و زرب نام زرشوت همین
 تم بنج خشک و آسیون فادانیا قیصوم کند س از
 هر یک یک مثقال نرم کوفته بجز بجینه باب برگ بخاری
 تازه سرشته اقراص سازند در سایه خشک نمایند
 و نیم مثقال آنرا سائیده بنوشند و دو آنیکه چون
 استعمال نماید مرد و زن و جماعت زن نتواند صبر نماید
 بدون آن و خوش دارد معاد دت آنرا به صنعت
 آن کبکین مقل لیه و شب حرق شیخ حرق رازیان
 حرق کعب بنزیر حرق از هر یک یک مثقال نرم کوفته
 با آب رازیان نرم سرشته بخورند که اندک رقیق باشد
 و با حلیل بمالد و بگذارد تا خشک شود و جماعت نماید
 همراه یک مر جبین کند و مالیدن شیره زنجبیل مر بنیز
 این اثر دارد و دو آنیکه چون زن استعمال نماید
 مرد از آن ناخوش گردد و چه جای جماعت به صنعت
 آن اسفیداج رصاص میران دندان مرقح یعنی بلند
 زهره خرس خشک فصله که بر آنتان سبز حرق مجوع
 با هر یک زین او و بیه که خواهد نرم سوده به خود بردارد
 و دوای نافع از برلے بواسیر دامیه که از دانهاس

آن چرک جاری باشد به صنعت آن لسان لوصاف
 تلخ مرکبی از هر یک یک مثقال کوفته بجینه با دوغ
 بیا شامند و غذای زردغ با چلو و بی نمک و بی روغن
 باشد و گوشت و نان بے نمک در روغن مضامنه
 و زیاده کم نمودن مقدار دو اسنوط برلے طیب
 است و اگر مرض صغیر و یا ضعیف المزاج باشد
 بحسب آن وزن و دوار کم نمایند و اگر کبیر و قوی
 المزاج باشد وزن آنرا زیاده نمایند باذن الله
 تعالی نافع است و دوار الاقیل و دوار المسیت
 و دوار المسکن و جمع اذن و دوار قرص انبرالین
 و دوار الانزوت و دوار الانفخ و دوار البسباس
 و دوار البصل و دوار البنفسج و دوار الترد و دوار
 التزبین و دوار التمر و دوار الخطیما و دوار الدیاری
 و دوار الیمان و دوار الکرکرم و دوار الریتق و دوار
 السمنه و دوار السورجان و دوار الفادانیا و دوار
 القرم و دوار القسط و دوار القینیل و دوار الکاد
 و دوار الکبریت و دوار الکمون و دوار الکک و
 دوار المازر لون هر یک در رسم خود مذکور شد
 و می شود ان شاء الله تعالی

باب الدال مع الهاء
فصل بیان دهان مفرده و مرکب
 بدانکه تیخ داود الطائی گفته که دهان زتر ایک
 قدیم است و بعضی گفته اند که دهان از استخراج البقا
 است و دیده شده آنچه دلالت دارد بر آنکه استخراج
 دهان قبل از البقا بوده بهجت آنکه در جامع ترکیب
 آورده که فیثا خورس فرا گرفته از فستق روغن و
 با زهر کلنگ آمیخته بان سعو ط نموده و گاهی بژین
 بر روغن فستقی می نمود در وقت ریاضت و بعضی
 گفته اند که اول سیکه استخراج دهن نموده سقراط
 است میفرماید که آنچه از بعضی احادیث بهر صوغ
 می پیوندد آنست که استخراج دهان قبل از نیامه
 شده چه سقراط و غیثا فورس البقا و زتر اگردان

بواسطه حضرت و او سلیمان علی بنیاد و علیه السلام میباشد
 و در حدیث است که حضرت ابراهیم علی بنیاد و علیه السلام
 چون باهر آنی حضرت اسمعیل علیه السلام و مادرش را
 راز و بیت الشرح ام آورد هر دو را آنجا گذاشته خود
 بشام رفت و بعد از آنکه مدید که حضرت اسمعیل علیه السلام
 زنی را بکلی خود در آورده بود حضرت ابراهیم از برای
 زیارت بیت الشرح ام و دیدن فرزند خود و بکدام اتفاق
 در آن وقت حضرت اسمعیل لشکار رفته بود از زمین حم
 بیرون حضرت ابراهیم از منکوحه آن رسید کجاست اسمعیل
 جواب داد که منید ام پس حضرت ابراهیم منکوحه وی گفتند که
 هرگاه اسمعیل بیاید خواهی باو گفت که آستانه خانه تو کجاست
 آنرا بدید خواهی کرد و خود مراجعت بشام نمود چون
 حضرت اسمعیل مراجعت بخانه نمودند از دیده خود رسیدند
 که عجائب را کجاست بشام من میرسد کسی اینجا آمده بود و دیده
 گفت مردی آمده بود و سوال وصیت به بدل کردن
 آستانه خانه را با وی گفت آنحضرت از وجه خود در مطلقه
 ساخت و اختیار از وجه دیگر نمود و بعد از آن حضرت ابراهیم
 از ساره زن خود خجست شدند که زیارت بیت الشرح ام رفته
 و ساره خجست داد و بنظر آنکه در مکرم خود دنیا مید
 و بر مرکب زیارت کرده مراجعت نمایند چون آنحضرت
 بمکه معظمه رسیدند و بجا آورد محل گردیدند از منکوحه
 حضرت اسمعیل رسیدند که کجاست شوهر تو گفت بشکار
 رفته و نزد یک ست آمدن می پس آنحضرت را تکلیف بود
 آمدن نمود گفتند که من عده کرده ام از مرکب یا نشویم
 پس وجه حضرت اسمعیل فته از کو میکه متصل بمکه معظمه
 شده آورد و با ابراهیم گفت که یک بار برین شب گذارد
 و یکی بر کاب باشد تا من اموی مبارک اشیا بکشم من فته
 آورد و خیمه کرد و شانه در روغن خوشبو آورده گیسو
 حاسن برکی را تاشان کرد و روغن مالید پس فته بزودی
 را بخت آورد و در آن برای صیافت آنحضرت پس آنحضرت
 نان را گرفتند و منکوحه حضرت اسمعیل گفتند که چون
 اسمعیل آید بگو که آستانه از تو بخت میظمت آن نمائی و
 سنگه آورده بود حضرت ابراهیم پای مبارک آن نهادند

از پای مبارک برانند و آن مقام ابراهیم است که زیارت کرده میشود و چون حضرت اسماعیل را بخت نمودند زوجه ایشان بچه گشته بود نقل کرد آنحضرت بزوجه خود گفتند و پدر بزرگوار من مست پیغمبر عظیم الشان است و در نزد مرا حق اذیت تو پس از آن زن جد حضرت سید ما محمد مصطفی صلعم متولد شدند پس ازین حدیث سید کرم استخراج روغن مقدم القراط و فیثاغورس سقط و باجماع ادیان میباشد که اکثر المنافع بعضی از آن با محمل بعضی جالی آثار و محمل و بعضی مقوی اعضا و غیره نیز از خواص کثیره که تفصیل هر یک در جای خود ذکر یافت می یابد انشاء الله تعالی و خواص این اقوی و افاضه از اصل آنها است و آنچه مجع از اطباء گفته اند که نسبت مار از معاصین چیزیکه زیاده در دفع آن چون یاده ماند سوزان و دانه آن تا شصت سال است نباید این سخن کلیه نباشد بلکه مخصوص آن شد بعضی ادیان مانند دین حنبلیان و کفری که غلات شکار و غیره است که دیر فاسد میگردد و ادیان را که از آنها ترتیب دهند ویرانند و کج میگردند و اما ادیان بزرگ و محبوب و بوی خود بزرگ و دوی فاسد و کج میگردند و این خود ظاهر است بهما و دستورات اخلاقی و ادیان مفروده پس بداند که منرا و آنست که آنچه بزرگ آنها را کوبیده قدری آب گرم بر آن پاشیده بفشازند و فشرودن قوی تا دهن آن استخراج گردد و لیکن باید که بسیار نرم نگردد و بسیار آب هم بر آن پاشند و آنرا از اوراق و اعضا و دانه خشک باشد باید که پاک صاف نموده پس یک بشار و در آنجا لکشش وزن آن بخیسند پس با تش ملایم بچشانند تا بوی رسد و لیکن در حین طبع احتیاط نمایند که بخار آن بیرون رود و بعد سر و شدن و رفع آنجه سردی را باز کرده نیکو بالند و فشرده صافی کرده با هم وزن آب صافی کرده آن روغن کجده تازه یا زیت یا هر روغنی که خواهند داخل کرده با تش ملایم بچشانند تا آب فشرده روغن بمالند لیکن احتیاط نمایند که فشرودن روغن ماندن از آب در آن بهتر است از فشرودن آن چنانکه گلهای تازه و مانند آن گیرند بهتر است از کوبیده

و آب آنرا گرفته با هم وزن آن روغن مناسب بدستور بچشانند تا روغن بمالند و یا آنکه گلهای را در روغن انداخته در آفتاب گذارند و هفته یک مرتبه صاف نموده گلهای را تازه نمایند تا سه هفته و هر چند زیاده تجدید نمایند اقوی میگردد و این را دهن خام می نامند و در خواص ضعیف تر از اول میدانند و طریق استخراج روغن گندم و نخود اسپند و آنجه و امثال آن ها آنست که خیسایند در مرغ محکوسل استخراج نمایند و طریق استخراج دهن مال کننی و امثال آن آنست که کوبیده در روغنی تا نصفه آب کرده پارچه گریاس بر آن بسته آنرا بر آن پاشند و با لای آن سر و تش گذارند و در زیر یک آتش کنند بعد از دو سه ساعت سردی را باز نموده آنرا با پارچه بفشازند تا دهن آن مستخرج گردد و بوی خود بگیرد که دستور فرنگ اهل صنعت پیشتر است آنست که آنچه خواهند که دهن از آن اخذ نمایند در شراب یا آب دانه کنگر یک بشار و در خیسایند پس بقیع و انیق دهن از آن استخراج نموده پس با تش را از دهن جدا نموده بکاری بریزند و اگر خواهند ملوحت را نیز شسته آنرا جدا می نمایند و دستور اخذ اکثر ادیان در ذیل دو میفرده آنها با خواص منافع ذکر یافت می یابد انشاء الله تعالی و باید که او دیکه روغن از آنها اخذ می نمایند جدید و تازه و خالص باشند و گندم و فاسد و کج و غشوش و مشوب نباشند و چون خواهند ادویه که سیاه رنگ بود و بوی دود و غیره داشته باشد سفید کنند آنست که حکیم میر محمد من رحمه در تحفه نوشته اند که بدستور سفید نمودن روغنها بجهت طیب و نمود آنست که در هر یک از آن روغن مثل آن آب و یک وقیه مغز گردگان و نیم اوقیه نمک که با هم ساییده اضافه نموده بچشانند تا آب بنصفه سرد پس سرد کرده روغن را از آب جدا کنند و همچنین بچشانند و صاف نمایند تا سفید گردد و

فصل در بیان نسخ ادیان مفروده

دهن الاخوان از روغن با بونه گرم ترست و استخرا و نقل و تقوه را سفید و ملایم و رام صلیبه در بول حین صفت آن کل اخوان هر قدر که خواهند در شیشه کنند و بوزن آن روغن کجده تازه بر آن ریزند و در آفتاب گذارند تا جمل روغن هفته یک مرتبه فشرده تجدید گند نمایند و یا آنکه کوبیده آنرا گرفته بوزن آن روغن کجده داخل کرده با تش ملایم طبع دهند تا آب فشرده روغن بمالند لیکن ملاحظه نمایند که فشرودن و اگر کل تازه نباشد یک وزن خشک را با بونج وزن آب یک بشار و بچشانند پس با تش ملایم طبع دهند تا بوی باند پس مالیده صاف نموده بوزن آن روغن کجده داخل کرده با تش ملایم طبع دهند تا روغن بمالند و دهن را بهر البالونج گرم و خشک و محمل بلا جذب او رام و ریح بارده و امراض بارده را سفید و مسکن و حاج مخفف است و صنعت آن بگزیند گل با بونه تازه و دستور دهن اخوان ترتیب دهند هر قسم که خواهند و در بعضی افعال خام اقوی است و در بعضی مطبوخ و دهن البالونج طبع بونج حکیم صلح خان خال مرغ و تقوه صنعت آن بگزیند با بونه تازه سبز شده طبل و نرم بونج و در ده طبل آب بچشانند تا دو طبل بمالند پس مالیده بفشازند و صافی نموده شش طبل روغن کجده تازه داخل نموده با تش ملایم طبع دهند تا روغن بمالند و گیاه اخوان تازه سبز نیز بدین قسم ترتیب میزند و اگر تازه نباشد خشک با بونه یا اخوان نیز ترتیب دهند و دهن با دجنان که بهندی بکن گویند و روغن آنرا بکن کاتیل حبت نع در گوشت و بوا سیر سعید است و صنعت آن بگزیند با دجنان زرد رسیده بچنه زرد شده در دخت و جوش را خالی نموده روغن تخم کدو در آن پز کرده سرش را بسته بگل حکمت گرفته در تنور گرم یا ذرن یا باغ گرم بر خاکستر خفته پس بر آورده روغن را از آن استخراج نمایند و هم گرم در گوشت چکانند و چون کماح و طش را سوده ختم نمایند حبت بوا سیر سعید مل است دهن الباه دجنان

بنوعدی که گویند زمین آن برص را و درت یک سال بزرگ
بدن میدارد و تا لیل را بحرب است خصوصاً چون شب
نقل آنرا بران بندند و در و ز بدن تدبیر نمایند
صفت آن بگریز باد بخان را و بگویند و آنرا افتاده
با وزن آن روغن کجند با تش ملائم یا در قدر مضاعف
طبخ و بپزند تا روغن بماند و اگر بجای روغن زیت روغن
بزرگتان کنند جهت شقاق و درم صلب و دفع فساد
اطراف یعنی دست و پا که از برده ارض شده باشد بغایت
مؤثر است و دهن الباشق جهت عرق النساء و مفاسل
و اعصاب و قنبرغ و صفت آن بگیرند با شق جوان که
بفاری باشد نامند و با روغن و با روغن اجزا زنده و آب جوشان
بپزند از روغن بزرگ تا در شش و پس صاف نموده با هموزن
آن روغن زیت با تش ملائم بپزند تا روغن بماند
پس بدن تدبیر نمایند و این دهن نافع است فلاج
و لقوه و استرخا را و دهن الباد و روغن که لغت طبی است
و یعنی جوک و بفاری ریجان کوهی و بپندی بادی و
بغایت چکنی نامند گرم و خشک و تند و جالی و دهن
بدان جهت مود بارده و تحلیل رطوبات و تقویت اعصاب
و آشامیدن نیم او قیله از آن آب گرم جهت اخراج
گرم معده نافع و صفت آن بگیرند آب برگ تازه آن
و با هم وزن آن روغن زیتون بدستور مرتب
نمایند و دهن بزرگ کلبه گرم و خشک و تند و محلل ملین
صلابات و ملطف و منضج و بلیه و جهت رفع خالی
رودی و موی و قرحه رخساره و با موم جهت شقاق و
با دویه کلفت جهت جلاله بشه مؤثر است صفت آن
بگیرند بزرگ از هر قدر که خواهند و جوکوب نموده با روغن
وزن آب با تش ملائم طبخ و بپزند تا برنج رسد صاف
نموده با هم وزن آن روغن کجند مرتب نمایند و دهن
بزرگ تا برنج رسد و تر است جهت امراض حاره و خشک
و نافع و صفت آن بگیرند بزرگ از هر قدر که خواهند
و بشه نموده کوفته اندک آب گرم بران پاشیده و شارب
داده و دهن از آن استخراج نمایند و دهن بزرگ
رفع ریا و دفع اعصاب و تقویت آلات تناسل شد باد

تدبیر نمایند و صفت آن مانند دهن بزرگ کلبه است
و دهن بزرگ کتان که بفاری بزرگ و بپندی الیسی نامند
گرم و مرطوب و با وجو احوال اعضا و ظاهر و
باطنی و قرحه اسعد و تسکین و جراح و از تدبیر
و دهن مفید و چون با سر که طبخ و دهن جهت قرحه انسان
و دوا بمانع و مضاعف باه و با صره و مصلح شش
سکنجین است و صفت آن بگیرند از آب گرم
بران پاشیده فشرده و دهن را از آن اخذ نمایند
و دهن بزرگ از انجریه جهت تقویت باه و با وجو مفاسل
و عرق النساء و وجع و رک و نفوس و بپندی
شراب نافع و گرم و خشک است در سوم و صفت
آن بگیرند تخم انجریه هر قدر که خواهند و نیم کوفته
در اندک آب خیسایند و در سرع مطین بطریق
تیکس مقرر نمایند و یا اندک نمک داخل کرده
بر قرحه و ابقی مقرر نمایند پس ملوحت و امیت را
از آن جدا نمایند و بکار برند و این هر دو قسم بسیار
قوی است و یا آنکه کوبیده و در روغن زدن آب طبخ
و بپزند تا برنج رسد پس با لیده صاف نموده با هم
وزن آن یا برابر روغن کجند تا روغن بماند و دهن
بماند و دهن البهرج که خلاف طبعی بفاری بپزند
نامند سرد و تر معوی قلب و دماغ خارست صاف
گرم و مفید و صفت آن مانند دهن نقشه بادام
است که بادام مقشر را با گل بپزند و بپزند و در
کوبیده اندک آب گرم بران پاشیده فشرده استخراج
نمایند و تازه تازه این بسیار خوشبوست و فواید
بگیرند عطر صندل تازه را و در اندرون کاسه بکی بپزند
و کاسه را بر روی بید مشک معکوس بگذارند بطوریکه
روده از جوی میگیرند که قدر معتدی بید مشک در
زیر کاسه باشد و چنین هر روز تجدید نمایند تا آنکه عطر
صندل لوده بماند و درون کاسه بوسه بید مشک را
خوب بخرید و بپسید و بپسید و در پس آن عطر را
جمع نموده در شیشه محفوظ بگذارند و باز در اندرون
کاسه عطر صندل بماند و بدستور عمل نمایند تا قدر

معتد جمع گردد و اگر بسیار خواهند در کاسه متعدد
بماند و این فی الحقیقت عطر آنست و عند الحاجة
استعمال نمایند و نیز از بادام پرورده در بید مشک
نقل و لوز با قلم مرتب نمایند و از پسته پرورده
بید مشک نیز بدستور و دهن ثمره التلیج غلیظ و
خوشبو و معتدل و مقوی بدن و جهت دراز کردن
بغایت مفید و صفت آن مانند بزرگ کلبه است
و دهن انجریه که عبارت از دهن مغر و گران است گرم
و خشک و در دم بار طوبت فضلیه جهت رفع تشنگی بارد
یا پس قوی با طفال و دماغ یا دماغ و التواهی عصب
و دوا الشعلیه و دمستان تحلیل و دماغ و تسکین روده
و آنکه و لوز سیاه و شش امتلائی و او جاح بارده و فلاج و
لقوه و رفع قنبرغ و تدبیر مینا نافع و آشامیدن سه و چهار تا
یک هفته جهت درد و رک امربه بارده و سقوط آن جهت لقوه
و در عشه و فلاج و تشنگ امتلائی و بدل آن دهن السداب است
و بهترین مصلحات بلاد است و صفت آن تند و دهن
بزرگ تا برنج رسد و دهن اللوز و گویند چون در فصل خزان
ماز در در روغن زیتون بپزند بحدیکه سیاه گردد و در
صاف نموده و شیشه کرده پای درخت گردگان را حفر نموده
ریشه قوی از ریشه های آنرا بریده طرف متصل خیزد را
در آن شیشه کنند بحدیکه به شیشه رسد و در روغن
باشد پس اطراف دهن آنرا خوب بند نمایند و بخاک
پوشند و نگاه دارند تا زانیکه آن درخت ثمر آید پس
شیشه را بر آورند در آن چر می سیاه شبیه به مرکب
خواهد بود و آن خضابی بسیار نیکوست و بدست با آن
آن می ماند و احتیاج بجالیدن بر من نیست بلکه محض
کردن نشانه بدان و بر من کشیدن سیاه میگرداند و چون
قبل از بر آمدن مود حمام بر پیشین بماند آن مانع
رویدن مو گردد و روغن کجند و بپندی و دهن
حلبیان که بپندی بکاش نامند جالی و محلل جهت
درد گوش و ددی و طین و رفع تا لیل و شقاق مزمن
که از سردی عارض شده باشد و نرم کردن
عصب درد دندان و دوا جاح و فلاج و امتثال

آن تحلیل دم جگر و سیر زو و اسیر و با مصطفی جفتی
 بلغمی و با غنیر حیت نزلات بارده و سردی و داغ و جگر
 و کله و قشر جلد و قطع آثار قروح نافع و آتشامیدن
 یک مثقال آن با آب و جسل میجی و میسل با آب کرک
 جت تفتیه جگر و سیر زو و جدرم آن مسهل رطوبات تفتیه
 و مضمره و صمغ اشلی میسون است و چون داخل طوبی
 کنند تنگی نیست و به صنعت آن مانند زنجیر است
 و این جبهه از غنیر و بیداری و بیداری آن را نامند
 مسهل بلغم و اخلاط غلیظه و فحشه و اخلاط و از طوبی
 پاک کند و تقویت بخشد شرابا شیر تازه و وشیده با دانه
 مناسبه و دیگر از مطبوخات و غیره با مقدار شربت آن از
 یک تا چهار درم و در این بدان حیت امض عصبانی
 و داغی و اوجاع مفاصل نافع و این گرم و خشک و
 سم است به صنعت آن بگیرند تخم بیدار و اندک
 بریان نموده و قشر نمایند و گویند در آب طبع و پخته
 تا آنکه و سببیت آن تمام در آب بید و کف بر سر آرد
 و آن کف را محطه به محطه برداشته و ظرف بکشد از آن
 دیگر کف نیارد و در این کف را در قرقه و مقادیر
 با شش بسیار ملائم بخشد تا نهایت آن رفته و روغن
 باشد که در این میان است و اگر در شیشه کرده و در
 آفتاب گذارند تا آنکه نهایت و بوی آن زایل گردد
 بهتر است و حکیم میرزا من فرموده که در آن آن
 گرم تر و لطیف تر است از زیتون و قوی و در و شغال
 آن جت سنگین و جع الفوا و بار و با و الاصول
 بلغم نرج از اعضای بعیده و شدید النفوذ و طلائی آن
 جت طبعین صلابات و تشنج و انقباض فرم و انقلاب
 آن جرت تفرج و قروح رطبه سرد و دم مده و رفع
 آثار کبودی جلد و درد گوش و باز با جت در آب
 و آب کند تا جت با اسیر شراب و طلا و جت آن
 با سلح احمیه و خردل و تدین آن جت و او احمیه
 اقسام قوبا و کز و کف بعدیل این زکری گفته که
 هرگاه در عطی روغن سیدرا بخیر خوراند باید که بتارک
 سر و روغن بنفشه با دام بماند تا سر او را تر دارد

و منع بخارات از ان نماید و بدل آن درین بخل است
 و این جبهه الحلب که از دلفج و در عشه و اوجاع مفاصل
 و ضرب و سقوط و جگر سرد و ادم شراب و تدین و طلا و مفید
 و گرم و خشک و در دم است به صنعت آن مانند حب
 البان است و مرکب آن با سداب و مصطفی و قسط که
 بدستور کوبیده در آب شش وزن آن بخیسند پس
 بچو شاند تا ربع رسد صاف نموده بوزن آن روغن
 کجند تازه داخل نموده مرتب نمایند و بکار برند
 و این الحبل ثقل سامعه دودی و طین و تفتیه سرد
 و داغی و قانج و لقوی و صمغ و در عشه و با جع
 و عرق النساء و در دگر و برودت کرده و سستی آلات
 شامسل و تحریک با قطور و شرابا و تدین و حقه نافع
 و آن گرم در سوم و در دوم خشک است به صنعت آن
 بگیرند بزرخول هر قدر که خواهند و بگویند و بشش
 وزن آب بخیسند و با دوزن آن برگ تر سب
 بچو شاند تا ربع رسد صاف نموده با جع
 آن روغن کجند تازه نمایند و اگر در قرقه مطین بدین
 قسم که اندک خیسند و در قرقه نموده بطریق تنگیس
 مقطر نمایند میگردد و اقوی و درین اخصالین درین
 اسرار گفته شده اند و در تقویت با به بنظر است
 در سوم گرم و خشک و تند و با قوت نفاده و چون
 با عسل و یا عاجین با بهیج دهند منافع آنرا تجدید
 نتوان کرد و چون با شونیز استخرج نمایند و در جمیع
 اوجاع بارده نهایت مؤثر و اخراج روغن آن
 با انواع است و بهترین آنها در قرقه مطین بطریق
 تنگیس است و درین محطه جت قوبا خصوصاً قوبا
 حدیث اطفال و غیر اطفال و سعه و خرا و کف
 نافع صنعت آن مانند درین اخص است و درین محطه
 گرم و چهارم و خشک و سوم مسهل قوی و طور آن
 جت در دگوش و مالیدن آن بر دندان جت
 آسانی کردن آن و سقوط آن مفتحه سده و داغی و
 طلای آن جت رفع آثار یرقان و نیکو کردن رنگ
 رخسار مفید به صنعت آن بگیرند تخم هر قدر که خواهند

و بشش وزن آن آب بخیسند و بچو شاند تا ربع
 رسد صاف نموده با جع و درین آن روغن کجند
 مرتب نمایند و در شیشه نگا داشته عند الحاجة
 بکار برند و درین انحراطین که در مندی کچو نامند
 گرم در دوم و در اول جت اکثر امراض عصبانی و
 داغی مانند فاج و لقوه و استرخا و اوجاع مفاصل و
 دورک و عرق النساء و تقرس و سستی آلات تناسل
 و ضعف باه طلا و تدین و شرابا مفید به صنعت آن
 بگیرند خراطین هر قدر که خواهند و پاک شسته بر روغن
 کجند تازه یا زیت و دوزن آن انداخته با شش ملائم
 طبع دهند تا سخته و سیاه گردد پس صاف نموده
 بکار برند و درین انحراطین که در مندی کچو نامند
 نافع است به صنعت آن بگیرند بزرخول هر قدر که خواهند
 را دور روغن کجند بدستور بریان نمایند پس صاف
 نموده روغن را با قرقه سوم خالص بگذارند و ده
 دم و بار با دنجان نرم کوبیده بران بیا میزند و
 بنقعه طلا نمایند و جت قطع خون آن باندک
 باز کوبیده استعمال نمایند و درین انحراطین نوعی
 از ان هر دو اقوی به صنعت آن بگیرند خراطین را
 و پاک کرده مقدار یکصد درم و روغن زیتون یکصد
 درم و بیشتر آب شش پنجاه مثقال بران کفشته
 در دیگ مسی کرده با شش ملائم بچو شاند تا شراب
 برود و با اعتقاد داعی اگر بدل شراب عرق مخلص
 یا عرق از خرباق با بوزن کنند نافع است و از برای
 اوجاع مفاصل و ضرب رسیده نیز مفید است بدین
 قسم که آن حضور ایدین روغن چرب نمایند و بچو
 بره که تازه کنده باشند بر روغن مذکور چرب کرده و اگر
 گرم بران بپزند و از هوا اجتناب نمایند و اگر این
 روغن را با روغن جوز و با روغن الیفا قوی از
 هر یک دو مثقال مزج کرده بماند نافع است
 و درین انحراد که بهندی را می نامند بغایت لطیف
 و محلل و طلای آن جت درد دندان و اختناق رحم
 و تب های مزمن تحلیل درام گوش و سایر ادم

و تقطع سده عصبه نسيان و فلاج و استرخاى و در د
معه باره و نقل سامه طلاى و شتر با و قطره نافع
در سوم خشك و صفت آن بگيريد تنه خردل بهر
قدر كه خواهند و بگوئيد و آب گرم اندك بر آن باشد
و فشرده و در آن از اخذ نمائيد و در كنش جهت تطبيق
دماغ و تنويم و بالغيو نيا و صرع عيسى و تحليل صلايات
و منع مستى و بار در طب و مجذراست به صفت آن
مانند دهن انكسك است به و دهن بزرگان از ان
اقوى به و صفت آن مانند زرا بخيار است به دهن
الحفاش عرق لندا و در مقام صحت و فلاج و رخشه
و لقوه و در دكم و زانو و نقرس را بغايت نافع و
قطره اندك آن در اعلى كشيائيد و احتساب ل
است و گرم و خشك در سوم خشك آن بر حرارت غالب
صفت آن بگيريد يك عدد و خفاش بزرگ فربه را و در
روغن زنبق يا خيزى بچو شانند تا مهر اشود و صفت
نموده در شيشه نگاهدارند و عند الحاجة بكار برند
و دهن اخيزى گرم و خشك و بغايت محلل و در بعض
و مجروح جنين و جهت تفتيح سده دماغي و وجع مفال
و در رم شربا و قطره طلا و حمولا مفيد و با عاقر قرحا
و تخم انجيره جهت تقويت باه بر كم مايدن نافع به
صفت آن آنست كه گل آنرا گرفته بار و عن كنج
به ترتيب بزرگ و در روغن با بونه مرتب نمايند و دهن
و ارشيشان گرم و خشك در آخر دوم بسيار خوشبو
و خوردن نیم اوقيه از ان با شرباب زردك يا ميبه
جهت تقويت نموده و رفع اسهال و قهقه آن اود
حالبه جهت رفع اسهال رطوبى و طاماسه آن جهت
انقرس فلاج و لقوه و تخفيفه و سده دماغي و تقويت
آن پرده هاى دماغ و سائر امراض دماغ و عصا
و تحليل ادرام و تقويت و تحريك باه مفيد به صفت
آن بگيريد شكوفه و ارشيشان را در امغر با دهم
بيست و نه نقشه با دهم پرورده و روغن بگيريد و دهن
الذلى كه بفارسي خريزه و بهندي كين نامند گرم و خشك
در آخر سوم جهت فلاج كه مقدمه كچلى است و جرب و لعله

و در صنف و از مجرب است شمرده اند و يك درم آن
كشیده است بخناق و مصلح آن غسل است به صفت
آن بگيريد برگ و گل زرا و گل فوج سفيد آن اقوى و
مرح مست و يا آب بچينه بدستور روغن كنج داخل كند
مرتب نمايند و بار در روغن كنج انداخته در آفتاب
گذارند تا چهل يوم و دهن الرازى گرم تر از روغن
زنبق و سومين است در اعضا و استرخاى نافع
ست صفت آن آنست كه بگيريد گل زرا و در روغن در
شيشه مگر پرورده استعمال نمايند به نفع كبر آنكه
كنج مقشه سفيد را در گل آن پرورده نمايند آن
مقدار كه رنگ كنج رخ تيره گردد پس از ان دهن
اخذ نمايند و گوئيد رازى راى بيل است و بهند
موتيه نيز نمايند و دهن الرخمه منقول را سطا طاس
جزام را نافع و مجرب است به صفت آن بگيريد رخمه
كه در دارخوار است و خفه كرده با بونيز تا مهر اشود
پس صاف نموده چهار قطره روغن زنبق بر آن رخته
آتش ملايم بچو شانند تا روغن بماند پس در شيشه
نگاهدارند عند الحاجة بكار برند و دهن الرحمان
فلاج و لقوه و استرخاى و تشنج استامى و اوجاع مفال
و در زانو نافع است به صفت آن بگيريد زرا
آب برگ تازه آن دو جبه تا چهار جبه و با يك جبه و
روغن كنج مرتب نمايند بدین نوع كه اندك اندك
برگ ریحان را در روغن بریزند و طبع دهند تا تمام
آب ریحان برود و روغن بماند و بنوز ديا آنكه برگ
آنرا در آب بچو شانند تا قوت آن تمام در آب بر آيد پس آنرا
و فشار نموده صاف كنند و با هم وزن آن روغن كنج
مرتب نمايند و يا آنكه در روغن كنج تازه اندازند و در
آفتاب گذارند تا چهل روز در دهن سه مرتبه بچيند تا تمام
دهن الرز رخ جرب و قو با و قرح خبيثه را طلا و مفيد
و در نهایت گرمى خشكى است به صفت آن بگيريد
زرا و در قى يك جبه و روغن كنج تازه در ديك سفا
بچو شانند بدین قسم كه اول روغن را با آتش ملايم بچو
تا آنكه روغن بر رخ را نرم سوده اندك اندك بران

زنده و با كنج چوبى بر هم زنند تا رنگ طلاى سده گردد و در
آتش در روغن در گيرد پس بزودى سرديك را بچيند
تا آتش خاموش گردد پس سر آنرا باز نمايند تا با آتش
وران و در گيرد و همچنين تا چهار پنج مرتبه صاف نموده
در شيشه نگاهدارند و عند الحاجة بجر جرب قو با و برص
و بهن مالميده آن عضو را ساعتى در آفتاب بدارند
بشويند و همچنين بد فوات چند مرتبه تا زائل گردد و دهن
الزنبق در دم گرم در اول خستگى ملطف و مقوى
اعضا و بخيرد رم آن مسهل خلط مرارى و مدر بول و بترج
بدان جهت رفع قشعريره و سردى دماغ و اعصاب
اعضای تناسل نافع و بدل آن و دهن افحال و عن
اير سا است و در خيره اسهال روغن زنبق و صفت آن
مانند دهن در دك گل آنرا تا چهل روز بار و عن كنج در
آفتاب ترتيب دهند و تبديل نمايند و دهن الزيت كه
زيت عذب نيز نمايند و بفارسي روغن زنبق و آن
روغنى است كه از زيتون رسیده كيند مغشوش و غير
مغشوش ميباشد علامت عین مغشوش آن آنست كه سريع
الاغشا بر سطح بدن باشد و اجزائى آن رنگ كيند قطع
نگردد و بخلاف مغشوش داین روغن گرم و با بونيز
قبض و قول بر رطوبت آن اصل ندارد و مفصول آن
آب گرم كه بگيريد زيت را با آب گرم بسيار بر هم زنند و صاف
كنند و بگيرند تا سرد گردد پس دهنيت را از ان جدا
نمايند بى لزع و الطف و چهارده متقال آن با يك پطل
آب گرم و با الشير سهل قوى جهت در اعضا و عرق
و با شرباب آب گرم جهت مفضى اخراج كرم معده و
فى كردن بآن جهت دفع سميت اوديه و قهقه آن جهت
رفع قو لبح و رمى و سدى و در و فاضل عرق النساء
و در دكم و با هم جهت التيام و اصلاح زخمها و دهن
بدان جهت اوجاع بارده مفيد و چون شش سال از
ساختن آن بگيرد و آنرا زيت عقيق نامند گرم تر
از عقيق آن محلل و ملين طبع و بشربه و مصلح اوديه و
قوت آنرا دماغ جمود اعضا و رفع ضرر مراد التمال
بدان مقوى بصر و دفع بياض قين و جرب سلاق

و در نزد آل قایم مقام قبح و مایه دین گرم کرده آن مسکن
المعقب بگرفته و چون زیت تازه را بچوبشانند تا ببلصفت
رسیده حقیق میگردد و مقدار شربت از زیت تا بهفت
مقال است و آنچه از بهفت سال بگذرد و بهتر از زیت
دانسته اند و از اسرار عجیبه شمرده اند و آنچه از زیتون
نارسیده گیرند زیت اتفاق نامند معتدل و قابض و
گنبد در آخر اول سرد و در اول خشک مسمن بدن
و صفت حصات و موافق تعدیه و مقوی لثه و دندان و
اعضا در صاف کننده که اخلاط و متفح سرد و قاطع عروق
و نافع و در عرق مغسول آن موافق در داء اعصاب و
حاره و نیکو کننده رنگ خسا است و گویند چون سبت و
دو دریم آن را با مثل آن حسل و لثت آن کند و در دهن
شویز با المناصفه در حمام سه روز بیاشامند و در آن روز
آب سرد بیاشامند از جمیع دردها سه بار ده و خدر و فاج
و امثال اینها بخت یا بند و پیران صد ساله را باعث
همچان شهوت شود و چوبشانند و در عینیک از زیتون
متفح گیرند و موله خلط فاسد و بسیار بخر و موله مصلح
آن شربت بنفشه است و دهن زیتون بری قایم مقام
و دهن گل سرخ و راجع و سرد و نافع عرق و حافظ سیاه
موی و انتشار آن و مقوی دندان متحرک و سیلان
رطوبات لهما و قاطع خون لثه است و جمعی مطلق روغن
زیتون را در افحال مذکوره نافع میدانند و مخصوص بچوب
دون نوعی ندانند و زیت رکابی زیت الافاق
است و اصل عراق آن از زیت رکابی نامند جهت آنکه رکابی
شتر بارشتر حاصل نموده از مصری آورند و آنرا زیت سلطان
نیز گویند و خلط کرده شخصی که آنرا زیت مغسول است
صفت آن بگیند زیتون را و در افتاب بلند از تند و یا
در تنور گرم کنند و ظرفی کرده تا آنکه بپزد و نرم گردد
پس گویند و فشرده روغن آنرا بگیرند و یا آنکه در آب
بچوبشانند و مایه صاف کرده باز جوش دهند و آنرا
بماند و نقل آنرا تیار نامند و دهن سام ارض و دهن
و لبار سی چلیپا و دهن بدی چلیکی و بنگانی شکر نامند
در دهن خشک و گرم خناریر را با تخمیل بر دهن و بخت مکرر

و چون بر سر گل و یار و از الثعلب بمانند موی بر دهن
صفت آن سام ارض سه عدد و دهن من روغن کجند
تازه اندازند و طبع دهند تا مملو شود و محل گرد پس
مشقال فاکستراخ کا داده در آن رختیه بر ترم زده چند
جوش داده فردا در دهن صفت آن تنجیه دیگر آنکه
بدان قهقر در روغن کجند طبع نموده سه درم خاکستر کرم
ماده و از بیلک داء الثعلب لادن بدان بگذارند و در
شیشه نگاهدارند و دهن حاجت بکار برند و دهن
سدا ببرد و دت کرده و شانه و رحم و استرخا عضا
و در دکر و جاع بارده و فح و یار و نافع و سنگ
گرده و شانه بریزند و در ربول و حیض نماید و دهن
و قلع و لوز در حیات رافع و قوی خلط و ریخی و
مغض را مفید تر با دهن در سوم گرم و خشک اگر
از خشک آن اخذ نمایند و الا خشک آن کمتر صفت
آن بگیند آب برگ سداب تازه و یا دوزن آن
روغن کجند تازه یا زیت بدستور طبع نمایند و اگر تازه
نباشد خشک آن یک جز و با چهار جز و آب خالص و
ده جز و روغن زیت بدستور متعارف مرتب نمایند
دهن السرخس جهت جرب و قوبا و اکثر جرب و قروح
و شقاق بین انگشتان و یا شنه یا نافع و صفت
آن بگیند سرگین بالاغ هر قدر که خواهند و کودی در
زین کنده در آن بپزند و یا در ظرف گلی بریزند
و بالای آن سینی مسی و یا ظرفیکه اطراف آن دو سه
انگشت بلند باشد گذارند که کناری ظرف بالا باشد
و در آن آب سرد کنند و بالا آن کو دال یا ظرف
سرگین بگذارند و در آن سرگین آتش کنند که دود
بر آورد و مشتعل نگردد و باید که فاصله میان ظرفی
که در آن آب است و کو دال بر سرگین سه چهار انگشت
باشد تا دود در آن مشتق و خاموش نگردد و بعد از
زمانیکه دود بسیار دیده سینی بخند گردید بردارند و آنرا
پاک کرده و ظرفی نگاهدارند و باز مرتبه دیگر گذارند
و بعد از جمع شدن دود در همان ظرف نگاهدارند
و همچنین تا دود تمام گردد و بکار برند و دهن عبات

از همین دو کاف و جمع ست و آنرا بهندی چوبه سرگین نیز
نامند و از سرگین کا و و فضله انسان نیز بدین قسم
روغن اخذ نمایند و از فضله انسان بسیار آفرین
است و جهت تقویت باه و موی و اعصاب مستحضر
نافع و دهن السرخس جهت رو بیا نیدن گوشت خرنه و
و برون گوشت زانده و مرد و تنقیه چوب که با تحلیل
اورام و رفع بدوی زخم و سوختگی آتش و سیلان خون
طال و حقه و آب برگ بارتنگ جهت قرحا معاف و مفید
و آن سرد در اول دود و خشک در آخر سوم است
صفت آن بگیند سرخ را و نرم سوخته بار و دهن گل
سرخ و زیتون چهار وزن آن مزج نموده استعمال
نمایند و دهن السرخس جهت فقر و التیام جراحات و
تحلیل اورام و رفع اعیان و تقویت اعضا و معده و
در از کردن موی و حفظ آن از سقوط و قطع زوف
الدم مؤثر است صفت آن بگیند برگ و ثمر آنرا و با آنکه
و سرکه و آب طبع نمایند تا مملو شود و صاف نموده با
وزن آن روغن کجند چوبشانند و روغن بماند نقل
آنرا بر موی ضما نمایند و روغن آن را با لثه
صفت آن بنوع دیگر بگیند چوب آنرا هر قدر که خواهند
و گویند و آب چوبشانند تا دهنیت و خاصیت
آن در آب باز داده شود پس با نیم وزن آن روغن
کجند تازه با نش ملایم چوبشانند تا روغن بماند و این
در سوای تسدید موی بکار نیاید و دهن السرخس
تقویت معده بار و شراب و تدبیر مفید خصوصاً با
صفت آن سعد کونی یک دقیقه بگیند و چوب نموده
چوب آن مقدار که او را بپوشاند و روغن زیت یا
کجند نیم رطل بران ریزند و دوشانه و در جای گرم
یا بر خاکستر گرم کنند و مکرر بر هم می زده باشند پس آتش
ملایم طبع دهند تا روغن بماند و این دهن در دود گرم
و خشک است و دهن السخفا که لبار سی کشف و
سنگ گشت و بهندی کچوه با کاف عجمی و خفای با
نامند شقاق دست و یا رافع و نفوس را مفید
در دود گرم و در اول و با پیه آن جهت کشنج

و کز آن میند به صنعت آن بگیرند گوشت لاک پشت یک
 رطل و یا یک رطل روغن کجند تازه بچونانند پشش
 ملایم چند آنکه مراد شود پس صاف نموده در شیشه نگاه دارند
 و عند الحاجة بکار برند و اگر قدری آب جفت آنکه نشود
 داخل نمایند بهتر است به دهن سلخ احمیه در دوش گرم و
 در سوم خشک جفت جرب و دمه و استرخاس جفن و
 سلاق و انتشار و تقویت باصره اکتالا و طلاء و جفت
 در گوش و رفع سیلان مواد از آن قطور و جفت
 شقاق مقعده طلاء میند به صنعت آن بگیرند سلخ احمیه
 که پوست مار است و سالی یک مرتبه می اندازد و در
 روغن کجند جوش دهند و بکار برند به دهن سنبل
 هندی که سنبل الطیب نامند و هندی جوامی در
 دوش گرم و خشک و ملطف و محلل جمیع امراض را در
 اعضای ظاهری و باطنی شرب طلاء میند و مقدار
 شربت یک تا یک اوقیه است به صنعت آن بگیرند یک
 وزن آنرا و با چهار وزن آب یک شیار و زنجبیل
 پس با آتش ملایم جوش دهند تا برنج رسد پس بایده
 صاف نموده با هم وزن آن روغن کجند تازه یا زیت
 یا روغن گل علی الرسم مرتب نمایند به دهن السمندر و
 که معروف برین الصواب است گرم در دوش و خشک
 در سوم جفت قوی و رفع آثار از جلد و التیام جراحات
 و تحلیل ادرام مقعده و فواصید خاگر و جرب کمنه
 بیدیل است به صنعت آن بگیرند سندروس را و نرم
 ساییده بار و روغن زیتون یا روغن تخم کتان یک و نیم
 وزن آن با آتش ملایم تا مدی مایع نمایند پس بکار برند
 و باید که بوی آن بمشام زنان حامل نرسد که مضر
 باعث اسقاط جنین است به صنعت آن به نوعی که
 معمول است بکار است آنست که سندروس را بریزه
 بریزه مانند دانه نخود و با قلاب نموده در دیگ سفالی خشک
 بر آتش بگذارند و آنچه بر آتش نقاشی است بایک و نیم وزن
 روغن بزکتن خالص از مزج نموده طبع نمایند
 و آنچه بر آتش موم جامه است بایک و نیم وزن آن
 از روغن مذکور نیز چنته ترتیب دهند لیکن

در پنج این آتش را باید که ملایم نمایند و احتیاط کنند که
 آتش در آن درگیر و دایم بچونی برسم میزد به باشند
 زیرا که با اندک بی احتیاطی آتش در مایع و طایع آنرا
 ازیت میسازد اگر فاضل باشد به دهن الشاه مفرم
 فالج و لقوه و در در مفاصل و زانو را میند و در فراج
 و سایر افعال قریب به دهن الریحان است به صنعت
 آن نیز چنان است به دهن الشبث ملطف و معجون
 محلل و جفت و جمع مفاصل و تهج اطراف و جمع
 اعصاب و تشعیر و لرز و جیات و مسکی اعصاب
 از برودت باشد و تحلیل ریح و تسکین اعصاب بارده و
 تنویم شرب طلاء و نافع در دوش گرم و در اول خشک است
 صنعت آن بگیرند برگ و تخم شبت لاد شیشه کنند
 روغن کجند بر آن ریزند و بدستور روغن بابونه مرتب
 نمایند و یا آنکه در آب جوش داده بدستور مسطور
 و دهن الشبث جفت تقویت باه مایوسین نافع به
 صنعت آن بگیرند موی سر انسان هر قدر که خواهند
 و با صابون پاک بشویند و در شیشه طین کرده به
 طریق تنکین قطر نمایند و باقیق بکار برند
 و دهن الشقایق محلل و منضج و سیاه کننده مو و گرم
 کننده معده بار و طلاء و تشعیر و در دوش گرم و
 خشک است به صنعت آن مانند گل بابونه است که
 بار و روغن مورد ترتیب دهند به صنعت آن
 بنوعی که بگیرند برگ گل شقایق و او خشک کرده
 بکوبند و در یک اوقیه آن نیم رطل روغن مورد
 یا روغن خاربخت در آفتاب گذارند تا چیل و زرد
 و بکار برند به دهن الشبث جفت شقاق اطراف و
 نفوس و حله نافع به صنعت آن بگیرند برگ و
 اصل ورق کرده آنرا و در چهار وزن آن آب طبع
 نمایند تا برنج رسد صاف نموده با هم وزن آن
 روغن کجند تازه یا زیت یا روغن گل علی الرسم
 مرتب نمایند و این در دوش گرم است و در اول تر
 و دهن تخم آن جفت رفع اعیاء و ریح و تقویت
 آلات تناسل شرب با و تدبیه میند و حرارت این

از آن زیاده است به صنعت آن بگیرند تخم آنرا هر قدر
 که خواهند و بکوبند و بشش وزن آب طبع دهند
 تا برنج رسد و روغن کجند یا زیت بوزن آن داخل
 کرده مرتب نمایند به دهن الشونیز که بفارسی سیاهانه
 و هندی کلونی نامند جفت فالج و لقوه و تشنج و
 او جلع مفاصل بارده و مسکی آلات تناسل رفع
 سده اعصاب و اعیاء و در دوش گرم و جفت تقویت باه و
 الفاظ نافع و این در سوم گرم و خشک است به صنعت
 آن بگیرند شونیز نسبت درم و با پنجم درم روغن بادام
 تلخ که بیده آب گرم اندک بر آن پاشیده و فشرده
 روغن آنرا بگیرند و یا آنکه بطریق قرع معکوس یا قرع
 و اینق و یا در آب جوش داده بار و روغن کجند مرتب نمایند
 و دهن آتش که بفارسی درمنه نامند در سوم گرم و
 خشک جفت امراض بارده و استسقا و درم معده
 و لرز جیات نافع به صنعت آن روغن بابونه است
 و دهن لیم که در خواص قریب به دهن خطه آنرا از آن
 گرم تر و لطیف تر به صنعت آن نیز مانند دهن خطه
 است به دهن الضیان که یا سیمین نسبت و یا سیمین
 سفید عبارت از است جفت رفع علل بارده و روغن
 صنیع نفوس و سعال مزمن بار و فالج و لقوه و
 استرخا و امثال اینها نافع به صنعت آن بگیرند گل
 آنرا هر قدر که خواهند و مغز بادام مقشر و کجند سفید
 مقشر که بریده بدستور بنفشه بادام کوفته روغن
 بگیرند به دهن تخم آن یعنی تخم طیان امراض بارده
 عصبانی مانند فالج و لقوه و استرخا و او جلع مفاصل
 را نافع به صنعت آن بگیرند تخم و شلخ آنرا هر قدر که
 خواهند و بکوب نموده و بشش وزن آن آب
 طبع نمایند تا برنج رسد بایده صاف نموده بوزن آن
 روغن کجند داخل نموده مرتب نمایند و روغن گل
 آن در دوش گرم و خشک است و این در سوم به
 دهن العاقر قرحا در سوم گرم و خشک محلل و در عرق
 و رافع تبهای بارده و صمغ و سکنه و در دوش شقیقه
 و مقوی باه است شرب با و تدبیه میند و سوطا به صنعت آن

بگیرند عصا که تازه آنرا و با هم وزن آن روغن زیت
مرتب نمایند و اگر تازه آن نباشد یک و نیم از خشک
آنرا کویده با یک رطل آب با تش ملایم جوش دهند تا
دو اوقیه بماند پس صاف نموده با هم وزن آن روغن
زیت مرتب نمایند و همین الفجل در سوم گرم و در دوم
خشک قائم مقام زیت کهنه و روغن بلسان دهنده
و لطیف و گرم تر از روغن بنفشه و بخیل قوی و فاذر
گزدین عقرب و رافع پیش که بعد از امراض هم میرسد
و فلاح و لقوه و استرخا و تشنج استلانی و استسقا و طحال
و وجع مفاصل و عرق النساء و وجع و رک و اذن و
ریاح آن دو و طین و ادرا و بول و تقویت سنگ
کرده و مثانه را شربا و تمهینا و طلا و قطره آنافع
صنعت آن بگیرند آب برگ ترب و تخم خیرس آن سه
جز و با یک جز روغن کجد یا زیت اگر کهنه باشد بهتر
و آبی است و با تش ملایم جوشانند یا در قدر مصفا
تا روغن بماند و چون این روغن را بر حوالی کرده
و تیسگاه پشت زبانه را ببالند و ادرا بول نماید و سنگ
کرده و مثانه بریزند و درین الفراسیون در دوم
گرم و خشک که تازه ساعه و در گوشت مزمن و اجاع بارده
و ریاح رافع قطره و تمهینا و صنعت آن بگیرند گیاه
آنرا اگر تازه باشد و کویده آنرا گرفته با روغن
کجد مرتب نمایند و اگر خشک باشد یک و نیم از آنرا
در یک رطل آب جوش دهند تا دو اوقیه بماند یا لیده
صاف نموده با وزن آن روغن کجد جوشانند
تا روغن بماند و درین الفرج خشک و افحال قوی تر
از روغن مرزنجوش و شونیز و ریاح است و صنعت
آن مانند روغن الریحان است که از برگ آن مرتب نمایند
درین الفستق که بفرسی پسته نامند و در دوم گرم
و در اول خشک مقوی عالیله با و جوش بگویند
اطعمه و الحامیت مضر مجده و سغوط آن باندک
سنگ جبهه لقوه و تقویت حافظه و تنفیه و مایع
جرب و مایع جبهه لقوه و تقویت اعضا و مستحضر
نافع و صنعت آن بگیرند مغز آنرا و کویده آنرا

آب گرم بر آن پاشیده و فشرده روغن آنرا اخذ نمایند
و این دهن بسبب کمال لطافت بر دوی متکرج
میکرد و باید که تازه تبارزه استخراج نموده بکار برند
و همین قنار الحار که بهندی موافق اقوال بعضی کریم
و بعضی بلبل حبلی نامند گرم و خشک در سوم رطل
قوی و در حوض و مخج جنین و رافع کلف و شوره
گرم گوش و نقل سامعه و ریاح آن و با تخم کتان
محض بو اسیر شربا و تمهینا و قطره و فلاح و مقدار
شربت از آن تا یک دم است و صنعت آن بگیرند
آب تازه آنرا و با وزن آن روغن زیتون با تش
ملایم جوشانند تا روغن بماند و آنکه بریزد
کرده با وزن آن روغن زیتون و شیشه نموده
چهل روز در آفتاب گذارند و بکار برند و درین
القدر و خواص افعال قریب دهن انخار و
ضعیف تر از کدو است و صنعت آن نیز بدان
دستور است و درین القتب که بفارسی شاه دان
نامند سرد و خشک در سوم جبهه درد اعصاب
صلابت رحم و در گوشت و رافع اورام صلبه نافع
طلا و فرجه و قطره و شرب آن قاطع یاه است
صنعت آن مانند روغن اللوز است و درین القیو
که برنجاسف و بفارسی بومادران نامند گرم و خشک
در سوم رطل صلابات و در حوض و مخج و جوش
انضمام فم آن و رافع لرز و در حیات و امراض رده
حصانی است و صنعت آن بگیرند برگ گل تازه آنرا
و با وزن آن روغن کجد یا زیت مرتب نمایند
و درین الکاشم در سوم گرم و خشک قریب بدین کمون
است و در افحال و صنعت آن نیز بدستور آن
انشاء الله خواهد آمد و درین الکرم قائم مقام دهن
در دوا و قابض و رافع و حاسس مرق جبهه قرح
ساعیه و جوش دهن نافع و صنعت آن بگیرند
شکوفه آنرا و با روغن زیتون و شیشه کرده و در آن
گذارند و هر سه یک مرتبه تجدید نمایند تا پنج مرتبه
بافت مرتبه و درین الکراث در سوم گرم و در دوم

خشک جبهه و در گوشت و ریاح آن و در دوی و طین
نافع قطره و جبهه بو اسیر شربا و صنعت آن بگیرند
برگ تازه آنرا و با هم وزن آن روغن گل و نیم
وزن سرکه انگوری کهنه با تش ملایم جوشانند تا
روغن بماند و بکار برند و درین اللوز الحلو مقدار
ماثل برودت و رطوبت بسیار است جبهه رافع
بیوست دماغ و صداع و سرسام تشنج سیسی و سهر
و ضربان گوش و عسر بول و حصات و مثانه و رحم
اختناق آن و در سعال مزمن و ریه و ذات الحجب
قوی و زهر و گزیدن سنگ و یواز و خشونت خلق
تمریخ و سغوط و قطره و شربا نافع و مضر باغشاه
ضعیفه و مصلح آن صنعت است و جبهه بملون
ادویه کسینله مانند ترب و بلبل حیات و مغز فاسوس خیار
و مثال سنبالان کاه جبهه و نافع تشنج آنها است
با معا و صنعت آن بگیرند مغز بادام شیرین تازه
هر قدر که خواهند نیم کوفته قدری آب گرم بر آن
پاشیده و بریزد و فشانند و تمام روغن آنرا بگیرند
و باید که تازه تبارزه بر آن بکار برند و اگر قبل
از کویدین پنج شش ساعت و آب نجیسانند پس
به همان دستور استخراج نمایند و اگر در طین
قلعی و ابر روی آتش ببالند که گرم گردد و فشانند
و اگر قلیله نبات نیز داخل نمایند و روغن بهتر و بیشتر
بر می آید و درین المرزنجوش گرم و در دوم و خشک
و در اول جبهه فلاح و لقوه و استرخا و کراهه و در دوم
بار و شقیقه و کلیل ریاح و شقیق سده و گزانی سام
نافع و صنعت آن بگیرند آب غرر نجوش تازه را و
با هم وزن آن روغن کجد یا تش ملایم جوشانند
تا روغن بماند و اگر تازه نباشد خشک آنرا در شش
وزن آن آب جوش دهند تا سدرین بماند و با وزن
آن روغن زیتون ترتیب دهند و درین النار
حار و سخن و لطیف است و جبهه اجاع معده و
کبد و قوی و برودت باطنی شربا و صفا و جبهه
صداع و شقیقه سغوط و در گوشت قطره و استرخا

گردان و شمع و شمعین و غایقون و سدا و قیوم و موم و
 باور و مانند آنها از ادیان حاره و ملل و طایفه محقق
 برای زیارتی تخفیف و تحلیف و لطیف و تحقیق و روغن
 گل رخ سفر جل و حاد و برای تقویت و آما کریم
 از سر به نفع مانند ترکیب عاریا بار و دیار و باقی
 بحسب جنت از زیارتی و لی و تساو و مانند دین و
 سجد برای وجع راس اذن حادث از مره سودا و جند
 و بالی و آما دمان مرکب از قوی ادویه حاره و نافه
 در امر صند زده را مانند قسط و نار دین و سانج و راس
 و زنج و از خرد و اهل و آشفته و سانج و اسارد و بخیل
 عاقر و حار و حار و سنبلیط و سعد و قروانا و مرکب
 مرز خوش و سنبلیط و قوی و قوی و حار و وسیع و عرق
 و مانند اینها و گاه که روده میشود و مقدار ادویه را بر
 مقدار واحد از روغن برای زیارتی و اجتماع تقویت
 گاه بالعکس بر تصنیف و طاعت حاجت و گاه ادویه
 را بعد از آنکه جو شایسته و صفات نموده است شایسته
 برای استسقا و استخراج قوی آنها در آب و طبع بیدار
 صاف کرده اضافه آب اول می نمایند و یا آن که
 جو شایسته میشود با ادویه قابله مانده از عرق مانند
 مورد گل رخ و به گل نار و مانند اینها و یا آنکه با در
 مقوی حاره و بارده مانند برگ مورد و آمل و گل سقایق
 و پرسیاوشان و سنبلیط و سعد و قروانا و بخیل و زار
 و لیلیه کالی و برگ کنار و مانند اینها و گاه که روده
 اجرام بعضی ادویه حاره و در ادیان مرکب که اجرام ادویه
 در آنها داخل است مانند جند میر و ستر و او و ستر و عصار
 مرکب از تخمیل و عاقر و حار و قوی و مانند اینها و میوه که
 میشود و با آنها از بر لعل و لعل و استر و حار و صند و سنا و حار
 بارده و مانند جند و مشک و زعفران و عود و هندی و
 قریض و دارچینی و معطر و جوز و آوا و اف و طبع
 حل کرده میشوند و در ادیان طبع برای حل بارده و
 بلیه و آلات تناسل و رحم و آما دستور طبع آنها آن
 است که ادویه نموده آنها را جدا جدا اجیده تازه و صاف
 صافی بی عیش گرفته آنچه که بیدنی است نیم کوفته

وزن کرده و در هم نموده و در آب گرم آن مقدار که دو
 انگشت بالای آن آید اگر چار وزن کل ادویه باشد
 بهتر است یک شانه و در بخیا نند پس با تشن ملایم
 بخوشانند تا به ثلث رسد و بدلت ادویه را نیکو مالند
 و بفشارند و بپالانند و با وزن آب پاک کرده هر دو در
 مناسب دانند باز بخوشانند تا آب رفته
 روغن بماند و آنچه از ادویه که جرم آنها کثیف باشد
 باید که مبالغه کرده شود و در طبع آنها بدین طریق که عست
 بساعت اندک اندک آب گرم در آن داخل
 نمایند تا تمام نفع پس از آنکه بر گرفته بپالانند و
 بدستور مرتب نمایند و آنچه از جرم آنها بسیار لطیف
 باشد در ظرف صینی یا شیشه صغیر بر یک شعله بارور
 بخیا نند پس آن ظرف را در قدر مضاعف یعنی
 در دیگیکه تا نیمه آن آب باشد بگذارند و بخوشانند
 با تش زغال و همی که بسیار خشک کرده و داشته باشد
 امانت بملایمت تا ثلث رسد پس بالیده و صاف
 کرده و روغن داخل نموده و در شیشه و یا ظرف دیگر
 کرده همان بدستور قدر بخوشانند تا روغن بماند
 و علامت افقای آب است که دیگر جو شش خورد
 و غلیان نکند و بعضی گفته اند که امتحان روغنیه که
 در آن عصار و غیره با طبع میدهند آن است که
 خلای را در آن فرو برند و با تش بدارند اگر آن
 روغن که بر خیال است جو ش خورد هنوز آب دارد
 الا بزودی فرو آید و در آنکه سوخته نگردد و در شیشه
 محفوظ نگذارند و بدانند که اگر ادیان مرکب مانند دین
 آلاس و اهل و اقل و شیشه و افاده و آشفته و
 فریون و از روغن گل رخ و زعفران و بلبل و قروانا
 و چوب جینی و زعفران که در دین اختلاقی نامند و
 سوسن و قسط و درج بهر یک در سوم خود ذکر یافت
 و می باید تا شاهر و شاهر

فصل در بیان ادیان مرکب

درین ابان مرکب خواص و منافع این روغن

زیاده از دین ابان اسانج است مقوی باغ و قلب
 است و ملین عملیات و عصب و نافع است از برای فالج
 و استرخا و قوه و ریشه و دردی قبض و جلا نمی باشد
 نافع است از برای برص و تشن و کاهنه و آما و
 قروح و شقاق و در زستان از اثر سردی هوا و
 شود و در بسیاری از امراض که از برودت و رطوبت
 حادث شده باشد مستعمل است و بدن را خوشبو کند
 صفت آن که بگزید روغن بان ساده ده رطل و در
 استخرا و دیگرده من است و این نسخه صح است و در دیگ
 سنگی کنند و ده رطل گل سرخ تازه منزع الا قیاح
 را بگویند و در آن روغن اندازند و بخوشانند از آب تش
 ملایم و سر آنرا بپوشند و سه روز آنرا بگذارند پس
 بپالانند از آنجا که کثیفی و باز در دیگ کنند و نقل از
 نگارند پس بگزید بسیار سه چهار رطل و نیم کوفته
 در آن روغن بریزند و بخوشانند و سر آنرا بگزید و
 سه روز دیگر نگارند و بپالانند و روغن را باز
 در دیگ کنند و نقل از آن نگارند و بدستور مذکور
 چهار رطل جو زو نیم کوفته در آن روغن اندازند و
 طبع نموده سر آنرا بپوشند و سه روز دیگر نگارند
 و بپالانند و نقل از آن نگارند و روغن را باز در دیگ
 کنند و قرفه چهار رطل نیم کوفته در آن اندازند و بدستور
 مذکور طبع نموده سر آنرا بپوشند و سه روز دیگر نگارند
 پس بپالانند و روغن را در دیگ که در نقلش نگارند
 و بدستور مذکور سه رطل قرفه نیم کوفته در آن کنند و
 بدستور مذکور بعد از طبع و با لودن و نقلش نگارند
 نیم رطل که با چینی میان عمل سابق داخل کنند
 و بعد از طبع گذارند شستن سه روز و با لودن روغن از
 دیگ کرده در هر یک من نیم رطل صند اسفید
 مقاصدی سوده داخل کنند و بعد از طبع و سه روز
 گذارند و با لودن عود و هندی نیم کوفته داخل کرده
 آن نمایند و یک هفته بگذارند پس بپالانند و نقل
 کنند و در آن روغن غنیمت شیب است متقال و صافی
 نموده و حل کنند در آن مشک تبی خالص باز بپالانند

و بعضی بعد ازین ده متقال عطر گلاب و از هر یک عطر
 صندل و عطر خود هندی و عطر سی لبان و عطر قند
 پنج متقال حل میکنند و جمع انفال را که نگاه داشته اند
 قدری عنبر و مشک و عطر های مذکور را داخل کرده
 عطردر نگاه دارند و روغن را عطردر در شیشه های خرد
 و سر آنرا محکم بندند و در وقت حاجت بکار برند
 و اسفقال را غالیه و روغن را دهن غالیه نموده
 و دهن البان المربط الطیب بنفشه و دیگر بد صنعت آن
 بگیرند و روغن بان که استخراج کرده باشند از لب آن
 چنانچه استخراج کرده اند و روغن مغز بادام هر قدر که
 خواسته باشند پس بگیرند و نقل جوز و از در و سبیل
 الطیب همه را نیم کوفته بنجیسانند و گلاب بمقدار که
 از روی دوا بماند و بگذارند و بشا و زینب آن کش
 ملایم بچشانند تا آنکه قوت او و بیه باب باز داده شود
 و اضاف نمایند آن عرق فالوچ و آن را حل بجام است
 و معروف است بساق انعام و آن شکر از هر چه
 است آنقدر که رنگین آنرا پس بیالایند
 آنرا و مخلوط کنند و روغن بان مذکور و بر آتش خف
 ملایم بگذارند و بچشانند تا آب برود و روغن بماند
 پس بیالایند و در شیشه نگاه دارند و گاهی این روغن را
 بصورت دیگر مرتب نمایند و آن آن است که
 حوان را نیم کوفته و در روغن مذکور داخل کرده تا
 چهل روز در آفتاب میگذارند و دهن البان و بنفشه
 بچینی بن جز گفته که این روغن گرم است با اعتدال
 و خشک است و در دها ساکن کند و شش اعضا
 نافع است و وضعی که به کشیده و مری آن است که
 بادها را طرد کند و صنعت آن روغن کجاست اوقیه
 حله با لونه شسته و خشک کرده آنرا در اوقیه در شیشه
 کرده چهل روز و شب در آفتاب گذارند پس
 استعمال نمایند و دهن البان و روغن بادام
 صناع حار و سکن خشکی دماغ نافع است صنعت آن
 تخم که تخم خیارین مغز بادام شیرین کجاست بنفشه
 تخم کاهو تخم خشکاش سفید اجزا که گفته علی الرسم

استخراج نموده استعمال نمایند و عطر و دهن و مقدار
 سوط آن نیم دم است منقول از اصول التراب
 محمد بن حسیله الدین عرقندی و دهن البان و روغن بادام
 و ترتیب دماغ و از آنکه میبست آن بلیغ النفع است
 صنعت آن مغز تخم که و مغز تخم خیارین مغز بادام
 شیرین بنفشه تخم خشکاش سفید کجاست بنفشه تخم کاهو
 اجزا مساوی کوفته آب گرم پاشیده فشرده و روغن
 آنرا بر آورده بر سر بماند و مقدار نیم دم آنرا سوط
 نمایند و قدیمی در گوش بچکانند فی الفور نفع آن
 ظاهر میگردد و دهن البان و روغن بادام و روغن سوی
 و دهن موی که خواهند صنعت آن جوهر خربزه
 را خالی کنند و سی عدد زرد که تخم مرغ و ده متقال
 براده فولاد و شش متقال روغن زیت در آن
 کنند و سر آنرا بند نموده بگل حکمت بگیرند و آتش
 دهند تا بپخته گردد و بعد از آن بر آورده استعمال نمایند
 و دهن البان اعیای دست و پا را سودمند باشد
 و فلج و عرشه و شش ران نافع بد صنعت آن سندان
 سوختنی یک رطل زنجبیل ربع رطل در روغن کجاست
 چهار رطل اسپند و زنجبیل را نیم کوفته در آنک
 آب تر کرده تمام شب در شیشه بگذارند و صبح بر روغن
 بریان نمایند چون سوخته شود و روغن بپا چیه
 صافی نمایند و بعد از آن ببت عدد و روغن الطیب
 را نیم کوفته در آن داخل نمایند و در وقت حاجت
 صبح و شام بمالند و یک ساعت بخوبی و لکه نمایند
 و از آب و هوای سرد احتراز لازم دانند و دهن
 انحرافین حبت بوا سیر چون از آن موم روغن بادام
 بر دانه بوا سیر باندند از آن میگرداند آن را در
 بی خاکه است و صنعت آن پنجاه عدد زنجبیل
 در روغن کجاست بنفشه کرده آنرا در روغن بپا چیه
 با ذره دم و نهاله با دنجان بسیارند و روغن بادام
 روغن ساختن آن بسیارند و گوگرد و زنجبیل
 را با المناصفه ساییده تسقیه نمایند و روغن کجاست بنفشه
 اجزا بکنند آنرا بقرع و انبغ تقطیر نمایند و در حین

تسقیه باید که بر روی آتش نیم باشد و دهن البان و روغن
 الکبیر نافع از برای اسهال و فاج و تقطیر سداسه کبد
 و طحال و واقع میشود و حقه با از برای قوی و نفع
 صنعت آن بنفشه شش رطل ناسخا و صغیر فارسی مری
 صافی بود و نیمه کوبی مرا جوهر تخم کف تخم را زیاده
 اینسون تخم فندقی صلی رومی اسارون حله از
 هر یک یک نیم سبیل خشک جا و شیر از هر یک سه دم
 زنج کف تخم پوست بچ بادیان و زخمی اصل السوس
 راسن خشک حله از هر یک سه دم به از چشان
 ششندان از هر یک سه دم زنجبیل و دهن البان و نقل
 قاقه که با زنجبیل و آب بچینی فلفل و فلفل جوز و البسکه
 شونیز قسط رخ و داس گردیا از هر یک چهار دم و
 در بناد و روغن بچینی عقری از هر یک یک نیم در
 نیم کوفته آن مقدار آب بر روی آن کنند که از روی
 آن بر گردد و یک شب بنجیسانند و زرد و دیگر در دیگر
 کرده آتش ملایم بچشانند تا آب برود و روغن بماند
 و روغن حله بخور و هفت رطل در آن داخل کنند
 و باز بچشانند تا آب برود و روغن بماند پس نگاه دارند
 و وقت حاجت و متقال از آن تا سه متقال با
 ماه الاصول بنوشند و دهن البان و الکبیر بنفشه سید
 منظر الدین شقالی بد صنعت آن ناسخا و اینسون
 فوج حله تخم کف تخم صلی اسارون سامی از
 هر یک هفت نیم کف تخم زنجبیل بادیان پنج سوسن
 اساجونی راسن از هر یک سه دم و شش رطل منقل
 از هر یک یک نیم جا و شیر زنجبیل و روغن عقری از هر یک
 سه دم زنجبیل و دهن البان و حله قاقه که با زنجبیل و
 بسیار قسط شونیز گردیا از هر یک چهار دم حله از
 نیم کوفته یک شب در آب بنجیسانند و زرد و روغن
 در دیگر کرده آتش ملایم بچشانند تا آب برود و روغن
 بیالایند و یک عدد و پنجاه دم روغن بادام خیار ساده
 داخل کرده بچشانند تا آب برود و روغن بماند
 شربت نیم با الاصول و دهن البان و الکبیر بنفشه سید
 انفعیل و زنجبیل و روغن بادام و دهن البان و الکبیر بنفشه سید

صنعت آن روغن حب خرم کین رازیانه انیسون تخم
کرفس از هر یک گاهی اودیه را نیم کوفته در آب بخیسانند
یک شب در دوش خوشایند بپالایند در روغن داخل
کرده بر آتش ملایم بجوشانند تا آب رفته روغن بماند
در شیشه نگاهدارند و همین غلغل معرفت بدو است
هم منافع است بجهت بثور که در اصول شعور و ساس
هم میرسد و بجهت جمیع مواد غلیظه تحت جسد و خرازو
جرب و حار مفید است به صنعت آن روغن گل شمع
بست انتقال سر که انگوری کهنه بود مثقال روغن را
با سر که بجوشانند تا سر که برود و روغن بماند فرغیدن
شیطرح هندی که برای معنی را پنج از هر یک دانگ کاغذ
سوخته مداد چینی دانه برنج سوخته دانه لبلبه سوخته روغن
از هر یک نیم مثقال در آن داخل کرده در باون بپخته
بماند تا نیکو مخلوط شود استعمال نمایند و همین را بلد
جهت جراحتات مجرب است به صنعت آن زرد چوب
را را بلد دود و چهره محضان اصل السوس و بودار از
هر یک نیم سیر مجموع را نیم کوفته در بست و پنج سیر آب غاص
بخیسانند پس بجوشانند تا نیم صفت رسد صافی نموده
روغن بکنجد پنج سیر داخل کرده باز بجوشانند
تا آب برود و روغن بماند که ملاحظه نمایند که نسوزد
و همین دار شیشعان سودمند بود در اسهال تنگ و ضعف
جگر و معده و احتیاج به صنعت آن دار شیشعان شش
اوقیه سیلخه قسط تلخ از هر یک چهار اوقیه قصل لذیره
دو اوقیه دونه نیم کوفته در آب و روغن بکنجد از هر یک
بفت و نیم رطل علی الرسم بپزند و صاف نموده بکار بند
و همین دیودار منجه حکیم گیلانی گفته که این روغن از
برای رویدن گوشت بر جراحتات نظیر نازد و میگذارد
که رخم قرحه شود و چرک کند و زرد و بهمی آورد
در بگ جراحت و نواحی آنرا نیکو میگرداند و این
روغن است که به نایت مبارک است خاصه در جراحتات
تازه و بسیار شده که جراحت عظیم و محتاج بدوختن
بوده و این روغن را که رخم و تسکیم آن چنان بهم آورد
که حاجت بدوختن نشد و زرد نیک شد به صنعت

آن گیرند و دیو دار چوب دار بلند و دویکه بر سقف و کان
کسی که بخود بریان میکند نشینند از هر یک و و شغال
ایچه کوفتنی باشد بگویند و مجموع را و در هم کنند و
روغن کجند و و حد شغال و سه رطل آب داخل
کرده بچوشانند تا آب بنصف رسد پس فرود آورند
بهست بمانند و صافی نموده باز در دویکه کرده چند
بچوشانند که آب رفته روغن بماند و درین وقت
احتیاط کنند که نسوزد یعنی آتش بسبب یار ملایم باشد
و اگر بعد از تمام شدن آب آتش بخور دیسوزد پس
اولی چنان بود که قطره چند هنوز آب باقی باشد
که فرود آورند و قطره آب که در آن مانده باشد
بخار آتش دور کنند و قردی سازند بهتر است
و همین دهامون لغت فارسی است و گفته اند که قی
آن عشره الاجزاء است و در نسخه دیگر مسطور است
که آنرا برومی دهامون گرفته یعنی ذو عشره الاضلاع
و باجماله این روغن نافع است از بکس و در کسده
و عصب مقوی اعصاب است و صنعت آن فلفل
سیاه یکا و قیہ سافج هندی سنبل الطیب بهر یک
چهار اوقیہ فریغون سه اوقیہ دارچینی شش اوقیہ
حبه را کوفته بخیته سعه سالک چهار اوقیہ موم سفید
دوازده اوقیہ مصطکی رومی دوازده اوقیہ هر سه را
در روغن بن چیل و شست اوقیہ روغن بلسان
دوازده اوقیہ گذاخته ادویه خشک را داخل کرده
در آون سنگی بدسته بماند تا یک سان شود و در
سشیشه نگاهدارند و همین راحت مؤلفه جالینوس
است و فوائد این دهن شریف زیاده از آنست
که دین مختصر کعبه و افضل المتأخرین حکیم عماد الدین
محمود شیرازی آورده که در هیچ دو این مقدار اثر
ظاهر شد مرا که ازین روغن مبارک خصوصاً انواع
مرض معروف با تشنگ و انواع مفاصل و جذام
و انواع قروح و ناصبور و قوبا و ضرب و شقاق
دست و پا و دار انقلب و دار الحیه و در گوش
و صداع بار و دانه بر لب جمیع امراض مذکور

از موده است و نهایت مفید است به صنعت آن
جد و از خطائی آزموده زرباد ز آوند طول حصار
زر آوند حج خطیا نام کی صافی صبر سقوطی جاویش
حلیت سبکینج کند مصطک روی خشم خابریک حنا
جند بیدستر عاقر قحاط مقل رزق از هر یک دو و متقال
سور بخان مصری چهار متقال فرغون یک متقال
صابون عراقی ده متقال موم زرده متقال بیدرگ
پیر شیر پیر و باه پیر متقال پیر خرگوش از هر یک متقال
زیت آند روغن گل سرخ روغن بابونه روغن زردکس
روغن خیری روغن یاسمین روغن زیتون روغن
رازی روغن خار روغن لیچان روغن سور بخان
روغن قسط روغن فرغون از هر یک یک استار
زیت چهار متقال زیتون را در آب برگ حنا بختند
با سارادویه بدستور یکدیگر در نخل بعد ازین ذکر در پیش
مرتب نمایند به دهن الراحة بنیضه حکیم عماد الدین
مجموده صنعت آن جد و از خطائی زرباد ز آوند
زر آوند طول مرصافی صبر سقوطی جاویش
عاقر قحاصور بخان جوز ابو جند بیدستر مراد
شیرخفت روی از هر یک دو متقال رقیق پنج
متقال سبکینج یک متقال صابون رقیق نیم قالب
آب لیچون پنج متقال پیر بر بست متقال روغن
سوسن روغن گل سرخ روغن بابونه روغن قسط
روغن سداب روغن زیتون موم زرد از هر یک
ده متقال بدستور مقرر مرتب نمایند و در نخل
نواب غفران آب حکیم میرزا محمد باقر موسوی حکیم
باشی از حکیم عماد الدین محمود شیرازی نقل کرده
و کتاب بحر باک خود درین دهن زر آوند حرج
مقل رزق سبکینج رفت روی از هر یک دو متقال
برگ خابریک متقال داخل است و وزن موم پانزده
متقال و وزن زیتون چهار متقال است و گفته اگر
روغن که درین بنخل ذکر شده نباشد بعضی هر یک
که نباشد روغن کچد داخل نمایند به دهن الراحة
منقول از حکیم محمد باقر بن حکیم عماد الدین محمود اعتماد

برین نسخه بیشتر است و صنعت آن جد و اخطائی محرب
زرباد چند بیدستر صفتی روی زار و ندید جرج صفت
بغدادی حبل الغار حاقه حازفت روی را بنیج جاوشیر
بار ز حلت متقال شق سبکینج مرکی صافی از هر یک دو
متقال سورنجان قسط جوی برگ حنا از هر یک سه متقال
سیماب چهار متقال صابون عراقی روغن بابونه روغن
گل سرخ زیت کاسه روغن زیتون روغن زرد کس
روغن خیری موم زرد پیچیده از هر یک ده متقال
آب لیمون آنقدر که سیماب بآن بکشد و اگر مرض قوی و
مزمن باشد و در بعضی قدرت و توانائی داشته باشد
مقدار سیماب را شش متقال میتوان کرد و لصرقات
درین نسخه جالینوس کرده مثل آنکه در قروح آتشک
لقیائی هندی مرد اسنگ شنجف از هر یک دو متقال
داخل کرده و بعضی دواها را مثل حلیت و عاقر قرحا
و بلغم و چند بیدستر بر طرف کرده و الکفای بر روغن
گل سرخ و زیت کرده اند و در مرض داء القلب
روغن مورد و دهن لاون اضافه نموده و امتثال
این لصرقات موافق مزاج و قوت مرض بحسب
حدوث طیب و واقع میشود به اما طریق ساختن این
روغن آنست که مبالغه تمام و کشتن سیماب بعل و نند
و بنوعی کشتن آن مبالغه نمایند که اثره از آن نماند و
باید که قدری سر کنند با آب و ظرف سفالین نه کرده
سیماب را در آن اندازند و اندکی بر هم زنند که ریزه ریزه
شود پس حنا گرفته و کوفته نرم بنیست داخل سازند و
با گشت بمالند و ناسه روز پنجین سیمابیده باشند
تا خوب کشته شود پس صمغها را آنقدر که صمغ بماند
در پا و نوزم کنند و در سر که بنیسانند و حل کرده بمالند
و بانی اجزا را نرم بکنند و هر یک را جدا جدا بخیته و ن
نمایند و جدا را بر روی سنگ با کباب بسایند و
صابون را بکار در تراشیده و پیچ و موم رگداخته
بمالند و مجموع روغنهارا یک جالنده در پاتلی کرده
بجوشانند و اول مرتبه شنجف و مرد اسنگ داخل کرد
بعد از آن صمغها را پس از آتش بر گرفته سرد کنند

پس جد و ادر و زیتون را داخل نمایند و بعد
از آن تمام ادویه را داخل کرده در پا و نوزم
چندان بسایند که بیدها ساییده شود و در هر یک
گرد و ظرف چینی یا شیشه کرده از گرد و عیار
حفاظت نمایند و هنگام حاجت استعمال کنند
و اما طرق استعمال آن آنست که سه بخش کنند و
هر نوبت یک بخش بمالند و از ابتدا از میان
دو ابرو و بعضی چهار انگشت تا چنبر گردن هر یک
نیش بمالند و پنجین استخوانهای سینه را مالند
و رخت نیمه در او پیچیده خود را از سر و پا و اوج
نفسانی و حرکت عینف و جلاع و غیره نگاه دارند و
حصه دوم را زرد کس بمالند و در روز
یا زرد کس سوم را بکار برند و روز سیزدهم بحکم
روند و اگر در مدین اول و دوم اثر صحت ظاهر
شود احتیاج دیگر ثالث نیست و درین ایام غذا
نخود آب باشد و ملاحظه از سایر غذاها واجب اند
و حیوانات اگر دهان بچشمش کند تخم سبتان افزون
تخم ریحان و کشیز خشک در دهان بپاشند
و بلعاب بر زقونام مضغه کنند و وقت خواب
متقالی نقره در دهان نگاه دارند و آب میزاج
موسوی حکیم باشی گفته که می باید که مقدار شصت
متقال در سه نوبت در عرض پانزده یوم بالمی شود
هر پنج روز یک نوبت چنانکه روز اول و ششم و
یازدهم تمام شود و ابتدا از سر نمایند و عقب سر
کرده ها که گردن و دهر و دست و پا با غرض چهار
انگشت بمالند و بر روی دل و جگر و زیر
بناید مالد بدین راحت تا دفع بجهت مفاصل
و در اعضا صنعت آن جد و اخطائی جاوشیر
مقل ازرق کند رپارزدا شق حلیت چند بیدستر
زرباد جوز بوار برگ مورد از هر یک سه متقال قسط
لخ برگ حنا ساعد کوفه عاقر قرحا از هر یک پنج
متقال حبل الغار سورنجان از هر یک دو متقال
صابون رقی یک قالب روغن گل سرخ روغن

زیتون روغن بابونه از هر یک ده متقال سه
هفتاد متقال آب لیمون بسبب متقال زیتون تقطیر
شصت متقال موم زرد بسبب متقال علی الرسم
موم روغن ساخته در وقت حاجت استعمال نمایند
و دهن راحت بنسخه حکیم صلح خان به صنعت آن
جد و اخطائی محرب بکنند زرباد زرد کس حرج
زرد کس طول مرکی صمغ قوطی مقل ازرق سبکینج
جاوشیر حلیت عاقر قرحا سورنجان مصری جوز بوا
چند بیدستر حنا شنجف مرد اسنگ فت روی از هر یک
دو متقال زیتون شش متقال صابون رقی سه متقال آب
لیمون روغن گل سرخ روغن زیتون روغن سداب
روغن قسط روغن حنا روغن بابونه روغن بخار از هر یک
چهل متقال سید کرده یکصد و پانزده متقال موم زرد
غیر مقل هفت متقال و نیم ادویه را کوفته بنیج زیت
را در قدری آب لیمون و آب برگ حاصل کرده صمغ
و سبکینج و جاوشیر و حلیت را در آب لیمون بنیج
نموده بعد از آن روغنهارا یک جا کرده بجوشانند و
حین جوش موم و پیچ بزدان انداخته بگذارند تا هم
گداخته شود و صافی نموده صمغها را و زیت را داخل کرد
بر هم زنند و بعد از آن سرد نموده ادویه را در آن
و از کپچ بر هم زنند بعد از آنکه چون موم روغن گردد
پس ظرف چینی یا زجاجی نگاه دارند و بوقت حاجت
برند بدین راحت بنسخه دیگر صنعت آن زیتون
مقل لیمون یا صابون یا شنجف یا شکر یا شکر
خاسته متقال سرخ سفید آب قلعی از هر یک دو متقال
صابون یک قالب زیت و دوازده متقال و شش
را کوفته بنیج با صابون و زیت در پا و نوزم بمالند
تا چون مرهم شود پس قسمت کرده یک حصه را بر
دست از مرهمین تا انگشتان و بر پایا از رگبه تا انگشتان
بمالند و حصه دوم در روز دوم بمالند و در حاله باشد
تمام روز که باد با و نرسد و روغن را تا روز هفتم بشو
و غذا نخورد آب گوشت مرغ باشد و از حموضات و لبنیات
و آب سرد و پیچ کنند بحسب است از برای آتشک ناصد

و بواسطه جمع قروح حشره البر العالج به دهن الرحت
 بنفشه و دیگر صفت آن جد و از خطای کجرب زنیاد
 کند زوکر زو و نطویل هر کی صافی صبر قوطی مقل
 از کتب پنج با و شیر حلیت عاقر قرحا سورجان مضر جند
 بیدستور و بواسطه زفت روی مرد اسنگ از هر یک و متقال
 برگ کف زین از هر یک و متقال آب لیمو پنجاه متقال
 صابون عراقی نیم قالب پیچ کرده بر لبست متقال و غن
 سوسن روغن گل سرخ روغن بابونه روغن قسط
 روغن سداب بیک کشته موم زرد از هر یک ده متقال
 بدستور مقرر قبل مرتب نمایند و دهن را مشین نافع از برای
 فایده و لقوه و نفوس و حشره و اوجاع مفصل و طبع
 ظهر و از برای ناصور و با سور و قوح و جمیع اوجاع باره
 را مفید است و تحلیل راح و مواد خلیطه باشد و مقوی
 اعصاب است و اگر غن متقال تا یک متقال از زین روغن
 بخورند مغض و قوح را سودمند باشد و سوسن بغم است
 اعصاب از رطوبات پاک کند و دار الفیل را مفید
 باشد و صفت آن متقال رزق ده دم اشق جاوشیر
 سبکین حبلسان فیون بسفاح کفست خرق سبک
 زرب فلجی طبع هندی مغز بادام تلخ از هر یک ششدم
 و نقل جوز و از قبیل خلیجان دار چینی لادن جند سیر
 از هر یک سده و سیل از رنج بر سیسالیوس لبان
 ذکر شونیز بر زاجر حیر زلالکرات ناخواه قسط تلخ از
 هر یک بخورم بر زاجر مل مغز حب خرق مغز خوش
 مورد و مغز حبه اخضر از هر یک چهار دم و رقیق است
 آشنیتین روی از هر یک بخورم و در نسخه دیگر بجای
 آشنیتین شنه است و در نسخه دیگر بجای ورق غاف و
 آشنیتین خر فون و سورجان از هر یک ده دم است و در
 رانیم کوفته و روی کرده آب برگ کلم شش طل بر روی آن
 کرده با شش ملایم بچوشانند و در طل بماند از آتش
 برگرفته بماند و بشارند و بپالانید پس نقل را نیکو
 بشارند تا باقی ماند چیزی از قوت و دوا در آن نقل
 و باز آب بطبع را در و یک کرده و زیت کشته شش طل
 روغن گاو روغن رازی روغن حب خرق روغن

حب لغار مطبوخ با فادی که از مصری آورند از هر یک
 دو دم مغز بادام تلخ مقشر کوبیده دو دم حب لغار
 مقشر کوبیده حب لغار مقشر کوبیده از هر یک شش
 دم روغن سوسن چهار از هر یک بخورم روغن کجند
 روغن حبه اخضر روغن کجند که جو شاییده باشند
 و آن سداب سده دم و آشنه سده دم روغن حب خرق
 محسل بلاد سده دم و در اندکی از آب مطبوخ که اولاد کمر
 شد سحر بنابوزن ده دم حل کرده و همه را یک جا
 کنند و با شش ملایم برقی بپزند تا آنکه آب مطبوخ اول
 بقدر یک سکر حبه باقی ماند از آتش فرو آورده
 از پاره حبه حقیقی بپالانید و باز در یک کوزه بریزند
 بران بار و ششدم محسل نه دم و در باغ کافور حشره
 نند حاصل شود از آتش فرو آورده و مخلوط کنند
 میوه سالبه سفید لفظ سفید روغن بلسان از هر یک
 ده دم در شیشه کرده سر از حکم بند ششتری ازین
 دهن باین ربع در می تا یک متقال با بخود آب
 بی گوشت متصف و بعضی طریق طبع این روغن را
 چنین ذکر کرده اند که دواهای باین بگویند و آب
 کلم بدستور مذکور بچوشانند و بپالانید پس صمغ و آینه
 حل کردنی است در آن آب حل کرده روغن باره
 داخل کرده در و یک با شش ملایم بچوشانند آن مقدار
 که تمام آب برود و روغن بماند از آتش برگرفته
 و بپارچه کپاس بپالانید و در شیشه نگه دارند و در
 اول صواب است به دهن الساطع این دهن از
 غوالی است و نقل آنرا خلیطه سیلیمانیه گویند و این
 دهن نافع است از برای معده و جگر و فایده و لقوه
 و دماغ را قوت دهد و تسکین خفقان نماید و جمیع
 امراض بارده را نافع است به صفت آن روغن
 گل سرخ و روغن تر گس و روغن زینق از هر یک یک
 رطل ظرف زجاجی و یا چینی کرده آنرا بعد قاری
 دو و کنند هر روز تا یک ماه و یکی بن عیسی گفته که تا
 یکماه هر روز بعد قاری و کافور قیو روی و دود
 بعد از آن فرا گیرند و زباله با سه از هر یک ربع اوقیه

هر بوه قاطعه از غن و فاده قره الطیب کبابه چینی و نقل
 سنبه الطیب چینی و گل سرخ منزوع الا قاع صندل
 سفید از هر یک نیم اوقیه سیلیمانیه اوقیه و قماره
 خام و سبک خالی از هر یک ده متقال بگویند و طح کنند
 و در آن بریزند و دیگر باره دودش به خود قماره
 و هند پس بپالانید و نقلش را بعلج و در شیشه نگه دارند
 و در روغن آنرا گرفته و دوا قیه و قماره و طحون بخرید
 متقال و دو متقال غنر اشوب و دو متقال مشک خالص
 و دو متقال عطر کباب و دو متقال کافور قیو روی اول
 مرتبه غنر را در آن حل سازند و بعد از آن باقی آدویه را
 کوفته بچوشانند بآن روغن غنر غنر و در شیشه کرده
 سر از حکم مذکور نگه دارند و دهن سام ابر صانع
 جهت خنای چون بران طلال کنند اگر تا سه
 رسیده باشد روغن کرده و صفت آن بگیند سام
 ابر ص سه عدد و آنرا بفری و زغنه و بفری چلیبا
 نامند و در روغن کجند نیم من انداخته بچوشانند تا
 مفضل شود پس خاکستر شخ کا و ماده نه متقال
 در آن داخل کرده برهم زنند و چند جو شش اوده
 فرو آورند و بکار برند و دهن سدر البلمک
 بنفشه و شخ داو و مجرب و جمیع افعال قوی از سداب
 و روغن ساده آن و می باشد نافع از برای جمیع
 اوجاع ظهر و درک و شانه و کرده و ساق و ادار و
 تحلیل راح و اوجاع اذن و مفید است از برای صناع
 صرح و دهن بآن و آشامیدن آن و نظور کردن
 بآن و حقه نمودن بآن به صفت آن بگیند سداب تر
 سه اوقیه تخم خردل حب لغار شاد عاقر قرحا از هر یک
 یکدم آدویه رانیم کوفته در نیم رطل آب بچوشانند
 تا ثلث آب بماند پس بپالانید و سه اوقیه زیت کشته
 یار و روغن کجند داخل کرده چندان بچوشانند که آب
 برود و این روغن بماند و در شیشه کنند و سر از
 بسته نگه دارند و دهن سداب بنفشه سید تحلیل که
 و در خیره نالج ذکر کرده و این روغن در نهایت
 نفع است از برای امراض و اوجاع باره و کجست

فالج و لقوه و استرخا و از برای برودت رحم و شانه
صنعت آن سداب تازه و دمن روغن سوسن نیم من
در هم آمیخته با آتش ملایم بجوشانند تا روغن بماند از آتش
خود آورده چند سیرترها قرقره قسطخ از هر یک دو
درم فرنیون پنجم درم همه را کوفته بخیته داخل کرده در
پاونگی بسته بماند تا نیکو مخلوط گردد و اگر هست درم
روغن بلسان داخل نمایند بهتر است و الا بدل آن
روغن ترب کنند و درین سیلخه تالیف ثابت بن مره
سردی معده و جگر را سود دارد و اعضا را قوی گرداند
صنعت آن سیلخه قسطخ مصطک حب بلسان نعفران
از هر یک ذره درم قرفله الطیب از هر یک پنجم درم
همه را نیم کوفته در شیشه کنند و یک رطل و نیم روغن
کجد تازه بر روی وی کنند و سی عدد گل سوسن سفید
که دنباله وز روی های میان گهارا افکنده باشد و آن
داخل کرده در درگازی آنرا بگذارند که اجزای آن
نرم شود و روغن قوت ادویه را بجوشانند نگاه بپالانند
و نگاهدارند و اکثر کتب قانون و غیر آن این و هن را با هم
و هن سوسن ذکر کرده اند و گفته اند که پس روز
بگذارند در سایه و بعد از آن بکار برند و در نسخه دیگر این
و هن نعفران قرفله و قرفله داخل نیست و در هن
سیلخه دیگر صنعت معده را سود دارد و ملین و راجع
باشد و معده را گرم کند و صنعت آن سیلخه قسطخ
حب بلسان مصطک زعفران از هر یک یک اوقیه قرفله
قرفله از هر یک نیم اوقیه چنانچه درم است نیم کوب کرده در شیشه
کنند و روغن بران ریزند و در آفتاب گذارند تا
شونیز از ترکیب جالینوس است که حجت ملک دم
تالیف کرده موی در موضع صلع و موضع اندام
قرقره میر و یاند و مزلیه صفة و قرقره است و بهتر است و دویه
است از برای رستن موی بر موضع و الا غلبه داء النجبه
کف را نائل کند و همچنین بر روی و اوج و اوج و اوج
انسان است و در هن را نیز میگردد انداخته بپاشند
و در چون بپاشانند از آن هر روز و درم و در نسخه دیگر
هر روز یک درم است و چون باین دستور بپاشانند

نافع شیب است و موی سفید را سیاه می کند و این
روغن مد جض است و شصت و نه زایل شده را
احاده میکند تا نیکو عینین را نیز نافع است و قشیر
را سخت میگرداند و حمل صلابت محال است و
صنعت آن شونیز آس کرده یک عدد درم و در نسخه
دیگر یک عدد و نه درم است حلیت ذره درم شکر
پنجم درم نو سادر یک درم مغز بادام تلخ ذره درم درم
در قفس معکوس بطریق چوده روغن بر آورند و بعضی
لقه و این روغن بر می آورند و اول اولی است
در روغن را در شیشه نگاهدارند و در هن شونیز بنفشه دیگر
بگیرند مغز بادام تلخ و شونیز بالسوسین پس هر یک را
علیقه کوفته و در یک جا کرده بمانند و بنفشه بمانند
روغن آنرا بگیرند و در هن شیخ صنعا از مشاخ
هند است و این روغن تالیف اوست
هر نوع که زخمیکه از کار و دوشسته و شیشه و تیر باشد
باندک زمانی با صلاح آورد و گوشت بر اجات
بردیاند و زخمها را از دویه ساز و در صنعت کن زرد چوب
پوست و دخت که از هر یک یک ستار برگ چن
دوده مرکب سازی پوست و دخت بغیلان شیطرج
هندی پوست و دخت نیم از هر یک ده ستار
باز و دخت هند و تراشه بغار سنبل الطیب جوز بوا
مرد اسنگ شجرفه اشق زاج سفید جو حویه قشیر از هر یک
یک ستار چوب صنوبر چوب انبوس چوب بسم
اصل السوسن از هر یک دو ستار از روغن سفید
دم الاخوین از هر یک یک ستار سفید اب از ریز
شسته نیم ستار مویالی معدنی پنج مثقال جد و
خطای پنج مثقال گلنار فارسی دو ستار کنر
زراوند صبح از هر یک پنج ستار موم سفید و ستار
روغن کجد پنج من اینچ کوفته باشد نیم کوفته در
ذره من آب خالص یک شبار و زنجبیل از بعد از آن
با آتش ملایم بجوشانند آن مقدار که نصف آب بماند
از آتش خود آورده دوسر درم دست بماند
و بپالانند و دوباره در قدر آب صافی نقل را

کمر دست بماند و بپالانند و این آب را با آب و ل
یک جا کرده پس اشق و بار زرد و از روغن راجحین
آب برگ نیب حل کرده بپالانند و با آب اول یک جا
کرده بار روغن کجد با آتش ملایم بجوشانند تا آنکه آب
بیک من سدر و اسنگ تراشه بغار شجرفه دم الاخوین
مویالی زاج سفید قشیر همه را نرم صلابه نموده
وقت خود گرفتن از آتش داخل کنند و با کچن که از
چوب بک مذکور تراشیده باشند بر هم زنند و در مرتبه
آخر با هسته بجوشانند تا آنکه هیچ آب باقی نماند و مجموع
آنها سوخته شود پس موم کافور قوی داخل کنند و از
آتش فرو گیرند و بجان کچن بر هم زنند تا آنکه سرد شود
و از پارچه کتان بپالانند و در شیشه نگاهدارند و وقت
حاجت محل زخم را بآن روغن چرب کنند که مجرب
است و در هن شیخ صنعا بنفشه دیگر و صنعت آن
زرد چوب پوست بخ زرد شک چوب صنوبر اصل السوسن
برگ حنا پوست دخت امخیلان دوده کچن حنصران
چوب انبوس چوب برگ چوب حویه از هر یک یک چهار یک
من قند یک و قیه جوز بوا شمش متقال شجرفه شسته
گات هندی زرد چوب فوخ فوخ مرد اسنگ تراشه بغار
از هر یک مثقال مویالی و در نسخه دیگر و خطای
مجب از هر یک مثقال آب برگ نیب که مشهور بنیم
است یک من روغن کجد یک تا بول یک چهار یک
باید که نه جز و اول را در دوازده من آب داخل کنند
و با آتش ملایم آن مقدار بجوشانند تا ناکت کند و آب مذکور
بر بر رسد پس آب برگ نیب و باقی ادویه را بار روغن
کجد داخل کنند و با آتش ملایم مرتبه دیگر بجوشانند تا
آنها تمام برود و روغن بماند و از پارچه کتان بپالانند
دوسر درم و در شیشه نگاهدارند و در هن شیخ صنعا
بنفشه دیگر و صنعت آن زرد چوب دوده کچن
پنج مثقال دار لید و در دوده کچن حویه برگ حنا
از هر یک هفتاد و پنج مثقال اصل السوسن یک عدد
پنج مثقال جد و در خطای مجرب یک مثقال قند
بست و پنج مثقال رال پانزده مثقال چوب انبوس

چوب گز از هر یک است و پنج مثقال پوست درخت میفیلان
 ده مثقال تراشه بلغار جوز بواشخرف گات هندی
 از هر یک سه مثقال آب برگ نیب سه عدد هفتاد و
 پنج مثقال برگ پان نسی مثقال روغن کنجد یکبار
 و پالصد مثقال بدستور مرتب نمایند و درین شیخ صنعا
 بنحو دیگر به صنعت آن زرد چوبه هوجیه پوست نیخ
 درخت زرنشک پوست درخت صنوبر چوب آبخوس
 اصل السوس برگ حنا پوست درخت میفیلان چوب گز
 جوز بوا از هر یک یک اوقیه تیریز گات هندی بزرگ
 قند برگ تانبول فلفل از هر یک نیم اوقیه تیریز شخرف
 جد و از خطائی را تیغ انزروت سفید از هر یک ده مثقال
 صیرنی مراد سنگ پنجه مثقال صمغ عربی چهل مثقال
 زفت رومی اشق پوست پیلید از هر یک هفت درم
 صبر سقوطی صمغ زرد آکو صمغ سفید صمغ صندل
 آکو صمغ بادام تلخ از هر یک یک مثقال فلفل رزق صمغ
 ساق پوست پیلید کالی مومیائی معدنی از هر یک
 بست مثقال صمغ تراشیده نسی مثقال گنار فارس
 چهل مثقال آب برگ نیب یک چهار یک من تیریز روغن
 کنجد یک من و نیم تیریز بدستور مرتب نمایند و صافی نموده
 در شیشه بسته نگاهدارند و درین شیخ صنعا منقول
 از نسخ هندی به صنعت آن بگیرند زرد چوبه سه عدد و پالصد
 دیودار و دوده چمبر برگ حنا از هر یک یک سیر اصل السوس
 و دوس عدد و از خطائی محراب یک توله قند بست و پنج توله
 هوجیه یک سیر رال پانزده توله چوب آبخوس بست و
 پنج توله برگ پوست درخت میفیلان ده توله چوب گز
 بست و پنج توله مراد سنگ شش توله تراشه بلغار سه توله
 شخرف جوز بوا گات هندی از هر یک سه توله نیب
 نسی توله آب برگ نیب پنج سیر روغن کنجد بست سیر
 بدستور مرتب نمایند و در شیشه بسته نگاهدارند
 و درین شیخ صنعا بنحو حکیم میر محمد مؤمن که در حقه المومنین
 ذکر کرده و گفته که این نسخه را از نسخ هندی نقل نمود
 محمل دارم بارده و مقوی احصا است و بخت التیام
 زخمها مجرب است به صنعت آن زرد چوبه چوب زرنشک

و تفسیر کرده و گفته که آنرا هندی دار بلد گویند و این
 غلط و سهواست زیرا که دار بلد دوائی است غیر چوب
 زرنشک و معروف است در هند دیودار که چوب صنوبر
 هندی است و این نیز غلط است زیرا که دیودار اهل
 هندی و اهل درخت عر است نه درخت صنوبر
 و اصل السوس که آنرا بفارسی نیخ همک گویند و
 هندی نامی و چوب گز و پوست درخت میفیلان
 و آب برگ نیب و چوب آبخوس از هر یک نسی مثقال
 برگ حنا هوجیه دوده چمبر که سنبل الطیب است این
 غلط عمده است حکیم مؤمن را که دوده چمبر را تفسیر
 به سنبل الطیب کرده بالجمله از هر یک ده مثقال قند
 و دو مثقال و نیم جوز بوا مراد سنگ شخرف گات هندی
 بلغار تراشیده از هر یک پانزده مثقال موم کافوری
 چهار دانگ جد و از خطائی دوده دانگ روغن کنجد
 دو مثقال ادویه کوفتی را کوفته در نه صد مثقال آب
 بنجیساند و بچوشانند تا بثلث رسد پس بپالایند
 و باقی ادویه را ساییده آب نیب و آب طبخ
 او بچوشانند تا آب بسوزد و نگاهدارند و پالایند و نگاهدارند
 و درین شیخ صنعا بنحو دیگر به صنعت آن
 زرد چوبه پوست نیخ زرنشک اصل السوس
 چوب صنوبر برگ حنا پوست درخت میفیلان دوده
 چمبر چوب آبخوس چوب گز هوجیه از هر یک یک سیر
 شاه جهانی قند جوز بوا شخرف شسته گات هندی
 مراد سنگ رال اشق قنبیل من سل زرنشک است
 تراشه ادم بلغاری از هر یک دانه نیمه مومیائی
 و از اجردی یک دانه جد و از خطائی نقش مجرب
 یک دانه آب برگ نیب که مشهور به نیم است به سیر
 آب برگ پان یک سیر شاه جهانی جمیع چوب بار
 نیم کوفته و بست سیر آب و دشت در و زنجیساند
 پس بچوشانند آن مقدار می که نصف آب بماند و
 دیگر را نرم کوبیده و بخیه آب اجزا را و آب برگ نیب
 در روغن را یک جا کرده در دیگ بزرگ با شش ملائم
 پزند تا آب برود و روغن بماند هوجیه را علیحد

نرم کوفته بخیه بریزند و مکرر بچوشند و هندی رنگ روغن
 صمغ شند و بعد از آن صافی نموده در شیشه نگاهدارند
 برای رسم شمشیر و خنجر و غیره که تازه باشد کار فرمایند
 و درین شیخ صنعا بنحو دیگر به صنعت آن زرد چوبه
 دار بلد دیودار برگ حنا اهل از هر یک پا و سیر قند
 نیم پا و سیر کت سفید پانزده ماشه مراد سنگ قنبیل از
 هر یک دو دانه نیمه جوز بوا پانزده ماشه توتیای هندی
 نیم دانگ زعفران پنج ماشه سنگ بصری پانزده ماشه
 مصطلک نیم دانه چوب گز نیم سیر چوب آبخوس بلغار برگ
 پان دوده چمبر از هر یک پا و سیر روغن کنجد شش سیر
 آب خالص پانزده سیر رال پوست من چهل هر یک
 پانزده ماشه اشق سه دانه نیمه فلفل نیم پا و سیر جد و
 پنج ماشه بدستور معمول روغن سازند و درین شیخ
 صنعا بنحو دیگر به صنعت آن جوز بوا مراد سنگ
 کت تراشه بلغار موم سفید از هر یک شش توله شخرف
 چهار توله جد و از خطائی دوده توله چوب گز چوب نیب
 زرد چوبه اصل السوس اهل دوده چمبر پوست میفیلان
 برگ حنا برگ نیب از هر یک نیم سیر دار فلفل یک سیر
 و نیم دیودار یک سیر و نیم هوجیه یک سیر روغن کنجد
 ده سیر نیل یک توله کثیر ادودم رال دودم
 اشق پنجم دار فلفل اصل السوس زرد چوبه
 برگ نیب برگ حنا دوده چمبر پوست میفیلان آبخوس
 چوب گز مجموع را در یک من آب بنجیسانند تا یک شهاب
 روز پس بچوشانند تا بربع رسد صافی نموده باقی اجزا
 بار و روغن کنجد را آن آمیخته بچوشانند آن مقدار
 که آب برود و روغن بماند پس در شیشه نگاهدارند
 و درین شیخ صنعا قلیل لاجز حکیم میر محمد مؤمن گفته
 این نسخه بهتر از نسخ قبل است از برای التیام زخمها
 تازه به صنعت آن اصل السوس پوست درخت صنوبر
 هوجیه پوست درخت میفیلان زرد چوبه اجزا مساوی
 از مجموع مقدار چهار صد مثقال کوبیده بار و روغن که
 از برگ کتان و پنبه دانه گرفته باشند مقدار شش صد
 مثقال سه من تیریز آب خالص با شش ملائم بچوشانند

نایب که دیگر گفت و تمام بسوزد پس از این پالانید
 و در شیشه کرده سر از حکم بندند و نگاهدارند و درین
 صناعه از نقل از خطامیر از معر الدین محمد که معری الیه
 از بابت حکیم احمد موسوی نقل کرده به صنعت آن
 از و چون به سبب متقال پوست زرشک و سبب متقال
 چوب صنوبر یک صد متقال چوب گرد و سبب متقال
 چوب بنوس و چوبه اصل السوس پوست درخت
 سفیدان چوب بقرم برگ حنا از هر یک دو سبب متقال
 قند نجابه متقال شبنم جوز بومر دانگ تراشه بلیار
 گات هندی لک مغسول قنبیل اشق از هر یک یک صد متقال
 موسمی جودا و خطائی از هر یک پنج متقال ب برگ
 سبب صد متقال روغن دو هزار و چهار صد متقال
 نه به و اول را با یک هزار و دو سبب متقال آب با تش
 ملایم پس از آن آب برود و روغن بماند صافی نموده استعمال
 نمایند و درین علقه ترجمه درین فشار الحار است و بعضی
 ترجمه کرده اند از این که منظر و این روغن مانند
 روغن نار دین است در افعال مانع تقویت باه و استیسا
 طعام و برودت معده و در و مفاسل و نفوس
 و عرق النساء بلکه نفع و اعجب لا از دهن نار دین
 صنعت آن عصا رة فشار الحار است ده رطل زیرت
 پانزده رطل سیع سائله و واقیه که پانزده متقال است
 قنطاریون دقین تخم خنظل زرد و نند حرج زوفا خشک
 پودنه نری پودنه بری پودنه جلی سبک بک بک و فلی اریا
 از هر یک یک اوقیه و نیم حار و قریح یک اوقیه و خالص
 بوزن زیت بطریق معر مرتب نمایند و شراب
 درین روغن نیست و بعضی از اطباء گفته که این روغن
 از سایر روغن ها بهتر است و حقنه کرده میشود و این روغن
 از برل به پنج شصت باه و برودت پشت و مفاسل و اند
 اعلم و درین فلان حکیم علی در شرح قانون این روغن را
 به درین فیض لا ذکر کرده و گفته که فیض و لغت هندی است
 و درجه سیه این دهن باین اسم و فوج و از فلان است
 درین دهن چیل در هندی معنی دار فلان است و فلان
 معر با است و لفظ او در هندی معنی اول است یعنی

هنگی که اصل و نمود در ان نقل است و باجماع
 این روغن تالیف از حکایه هند است و نافع است
 از برل است و خای اعصاب فالج و لقوه و سایر امراض
 بارده و ماسخی و حصی به صنعت آن سبب الطیب
 شیطیح هندی راسن دار فلفل جوز بوا قسط تلخ
 پنج سوسن آسمان جونی رازیانه زرنیاد و روغن عرق
 از هر یک ده دم مجموع را نیم کوفته در دیگر کنند و
 آب و روغن بکند از هر یک دو صد متقال بر روغن
 کنند و در قدر مضاعف پس از آن آب برود و روغن
 بماند صافی نموده و شیشه نگاهدارند و درین فلان
 از مرکبات اطباء هند است و در لے صالح است
 از برل و جاع مفاسل و شج و استرخای اعضا
 قویخ و لقوه و فالج و ریاح بارده غلیظه عارضه
 عصب و جمیع اوجاع عارضه در اعضا باین نافع است
 صنعت آن منبره ششخ رئیس در قرابادین قانون
 شل بل فل و ج ترکی شیطیح هندی راسن از هر یک
 پنج دم و از فلفل جوز الفی پنج سوسن آسمان جونی
 تخم رازیانه قسط تلخ مرکی صافی دیو دار زرنیاد و روغن
 عقری از هر یک یک دم نیم کوفته در دیگر کنند و
 بنید از دهن بران روغن بکند و شیر تازه دوشیده و
 آب خالص از هر یک دو دهن و بجز شانه در دیگر
 مضاعف تا آنکه آب و شیر برود و روغن بماند پس
 پالانید و نگاهدارند و درین فلان و دیگر که ششخ
 رئیس در قرابادین قانون ذکر کرده نافع از برل
 اوجاع مثانه و رحم بارد و از برل عرق النساء و
 سردی هر دو کرده و استرخای اعضا و قویخ و لقوه
 و نافع از برل ریاح بارده غلیظه که عارض عصب
 شود و از برل در پشت و از برل هر و حبس که از
 سردی بود و اختلاط غلیظه و این دهن نیز از ترکیب
 اطباء هند است به صنعت آن شل بل فل و ج ترکی
 شیطیح هندی و پنج سوسن آسمان جونی دار فلفل
 اشق جوز الفی جوز السرد و جوز الصنوبر قسط تلخ زرنیاد
 تخم رازیانه دیو دار و روغن عقری از هر یک ده دم

مجموع را نیم کوفته در دیگر کنند پس گریزند شیر تازه دوشیده
 و آب خالص از هر یک ده رطل و روغن بکند و پنج رطل
 بر روی وی کرده در دیگر مضاعف پس از آن آب و
 شیر برود و روغن بماند پالانید و نگاهدارند و درین
 قانونی تالیف آن مرحوم از برل فالج و امثال آن
 از امراض بلغمی حادث در اعضا به صنعت آن فل
 پنج دم سبب الطیب پنج هندی پنج سوسن آسمان جونی
 قرقه الطیب قسط تلخ از هر یک ده دم راسن سلیقه
 حود بلسان عود الصلیب از هر یک پنج دم مرکی صافی
 سه دم همه را نیم کوفته در ده رطل آب یک شبنم زرد
 بنجیساند پس روغن زیتون در رطل داخل کرده
 بجز شانه که آب رفته روغن بماند صافی نموده پس
 قانونی شانزده دم موسمی بلیار دم دران گلخانه
 چند بیدستر و دم سوده اضافه نموده خوب برهم زنند
 و در شیشه نگاهدارند و درین القسط و قسط النساء
 نقالی خواهد آمد و درین القنبیل نافع است جرب و قوبا
 را صنعت آن قنبیل که هندی کیسه نامند شش متقال
 مردانگ شخوف گوگرد اعلی قوتیای هندی بریان
 زیتون سسل که زرنیخ احمر است از هر یک نیم متقال
 روغن گاد سبب و چهار متقال و دیه را سخی بلغم نموده
 روغن را یک صد و یک آب شسته و دیه را باین
 بشیرشند و بکار برند و درین قنبیل دیگر که حبت فاریش
 دقوبا و قرح خبیثه و غیره با جرب است به صنعت
 آن قنبیل که هندی کیسه گویند پنج توله درج که هندی
 سیند در گویند هفت ماشه فلفل سیاه هفت ماشه فلفل
 دراز بنجرانه روغن تلخ شانزده توله و اگر رقیق خواهند
 بست توله نمایند اول روغن با ظرف آهنی جوش
 دهند و فلفل دراز دران اندازند تا سوخته شود بعد
 از آن فلفل را بر آورده و در اندازند پس سرخ را داخل
 نمایند تا خوب بخته شود بعد از آن فلفل سیاه داخل نمایند
 و از آتش بگریزند تا نگاه قنبیل را داخل نمایند و خوب
 حل کنند و احوار ابا یک که بسیار نرم ساییده و بخیه
 باشند و هر چند نرم تر باشد بهتر است و درین قنبیل دیگر که

انواع جرب طب و زخم آتشک را بسیار نافع است و
صفت آن چنینست مثل شغال صیرنی که دو توله بوزن
بیکایه است سیاه گوگرد و زرد خالص صاف که بندی آید
گوگرد و گوگردا که بندی بنیل می نامند و سنگ توتیا
خضر بندی شخرف برنج که بندی سیند و زانمند و
نیم شغال صیرنی که دو ماشه بوزن بیکایه میشود سیاه
با گوگرد بسیار یکدگر سیاه محسوس گردد و سار
اجزا را نیز با هم بسیار نرم بسیار که مثل عیار گردد و در نجاده
شغال روغن گاوانه که یکصد و یکایه بسته باشند
خوب مزج نموده بر موضع جرب یا آتشک بمالند و یک
روز در میان آب گرم بشویند یا هر روز با صابون شست
ساعت بخوبی زایلیدن آن و درین بنیل دیگر که جرب
فوق و جرب خبیثه آتشک و جرب طبع خبیثه صفت
آن که بنیل که بندی نمیدانند و از ده درم فلفل
سیاه یکدم توتیا یا خضر بندی که بندی نیکو شود
نامند و در هر راسخ نموده بارو روغن یا سمین چیل
شغال مزج نموده بگذارند تا نشین شود و صافی آنرا
بر جرحها بمالند و چون درین صافی آن تمام شود
باز درین یا سمین خالص که بندی بنیل نمیدانند داخل
نمایند و درین الکرات نافع جرب و جع اذن فلفل
سامه که از برودت و جرب باشد و صفت آن مزج خوش
فسنتین رومی از هر یک شغال یک شبار و در
آب بنیاسند پس جو شایند مایه صاف کرده آب
برگ گندنا تازه پنج شغال در روغن کنجد سبب چهار
شغال داخل کرده با شش ملائم طبع دهند تا آفت
روغن بماند و احتیاط نمایند که رقیق آب در آن باقی باشد
و عند حاجت نیم گرم نموده شبار و زردی دو سه قطره در
گوشت بپاکنند و درین البوب السبعه منقول اند قرابین
عسل بن ماسد بر طب و نافع است از برک هر مرض
یا پس مزمل علت های سوداوی است خصوصاً صلیح
و جذام و مالیحولیا یا لیدن و آشامیدن و سعطون
بآن و آنچه شبیه باشد یا نیا و مکن است معالج اراض
حادث از سائر اخلاط باین نیز مثل آنکه در زرد غلبه حرارت

امراض حاد و مزمنه افاضه کنند آن مثل روغن بنفشه
در روغن نیلوفر و زرد برودت و بلغم بدل مغز تخم کدو
و مغز تخم هند و آنه لفت و مغز حبث خرقه کنند
درین حالت اثر میکند در مثل فالج و لقوه و جرب
سم قندی گفته روغنیکه فرامیگیرند از لبوب سبعه برگاه
استعمال کنند از صاحب صدراع بارو یا سمین و بنی
گوشت و بر سر نافع است آن را نهایت نفع است
صفت آن مغز فندق مغز پسته مغز بادام شیرین
مغز چلفوز و کجده مقشر مغز تخم کدو و مغز تخم هند و آنه
اجزا مساوی کوفته بطریق استخراج روغن بادام روغن
ازان بر آورند و در نسخه دیگر جای تخم هند و آنه
مغز گردگان است و درین دها مون زرد میان
است معنیش برومی ده دو ابو و معده سرد و نافع
باشد و اعضا را محکم کند و بهر در و یک از سردی باشد
نفع دهد و صفت آن مصطکه دوازده اوقیه و
در حینی شش اوقیه روغن بان یا روغن زیت هر
کدام که موجود باشد چهل و شست اوقیه روغن بلبلان
و موم سفید از هر یک دوازده اوقیه چنانکه در علم است
طبع دهند و درین مبارک منقول از شفاء الاستقام
این درین راسخ داود در تذکره باسم درین لقوه
ذکر کرده نافع است از برک لقوه و فالج و کزاز و
عرق المساد و والی و فقر و تحلیل ریا کف و
سبع باه است و شهور جماع و قلع و آن در گوشت
جنت کروی در گرافی گوش و سده سماغ در یک روز
مؤثر است و فرجه آن جرب جمیع امراض حم مفید
صفت آن حله بنشین با السویه کوبیده شقیه بریت
بطریق تخم بر و آتش نمایند تا شسته وزن روغن
را جذب نمایند پس تقطیر درین بقرع معکوس یا بقرع و
انینق نمایند و اول بهتر است و درین مجرب
بجست خدر و عشته و فالج و استرخا و مفصلان رده
و عرق النساء منقول از خط استاذ الاطباء میرزا
سلیمان طبیب شیرازی غفر الله له و صفت آن
نصب لذریه قسط تلخ از هر یک شغال و خرمی

سور بخان مصری کباب چینی تاروی سار و ال زهریک
و و شغال زرد باد از شیشان حاق قره حلو زیدان
مغاث بقداوی از هر یک یک شغال مجع را نیم کوفته
یا سه پیاله آب جو شایند مقدار که یک پیاله آب بماند
پس شیر که آنرا بر آورده روغن گل سرخ روغن یا سمین
روغن زیت روغن بابونه از هر یک ده شغال داخل
کرده جو شایند چنانکه آب برود و روغن بماند پس
جید و از خطای آزموده چند بید ستر فرنیون از هر یک
سه شغال جو زرد از بنیل زهریک و و شغال شغال
ارزق بیک شغال کوفته بجز بر جنت در هاون سنگی کنند
و روغن را اندک اندک بران بپاکنند و بسته بمانند
تا تمام روغن بآن مخلوط شود و بعد از آن مومیایی کنند
و دوا نگ در آن حل کرده کنند و در شیشه نگاه دارند
درین مسمی به مجموعه استعمال کرده می شود و در
اعمال بارده و اثر آن با احتیاط است و صفت آن
روغن خیری روغن یا سمین روغن قسط روغن سون
روغن بید از هر روغن استه زرد و آرد و روغن حبث
چهار مساوی قدری چند بید ستر و اندکی مشک سوده
که با شش ملائم با آنها مزج نموده باشند استعمال
نمایند و این روغن احوال تبس نمی نماید در اعضا
منقول از اصول لرا کبب بنیل لدرین سم قندی و
درین الحلق لیت والد حکیم میر محمد مؤمن میر محمد زمان
تنگانی رحمة الله تعالی مکتوبی معده است و محمل
ریاح آن و نافع است از برک جرب و صفت آن قسط
ارزق سه شغال بنیل الطیب مصطکه عک الطبع از
هر یک یک شغال شق اسارون شامی از هر یک
نصب لذریه از هر یک و و شغال دوی را کوفته
بر روغن بابونه و روغن گل سرخ از هر یک نیم طلال و دوی را
در شیشه کرده روغن را بر روی آن کرده در آفتاب
بگذارند اگر تابستان باشد هر روز بر سر بزنند و اگر زمستان
باشد و خاک سرد گدازند تا ده روز بپاکنند استعمال نمایند
که چون الله نافع است و درین منقول از طب
بر کسوس نافع است جراحات را دوا می کند آنها است

و داخل کرده می شود در معاجین کبار و قایم مقام
و این بلبان است به صنعت آن بگیرند مرصانی جید
شش و قیه و خیس اند بعد بحق بصاعد شراغی از
بایت مقدار دوازده روز دهن کنند در سرگین اسپ
شش روز پس قطره نمایند در حمام ماریه تا آنکه صعود
نماید عرق و قطره گردد و باقی ماند و این صدف در ته
قرع و قوت این دهن مثل قوت دهن بلبان است
در منع عفونات و غیره با دهن مر جان نیز منقول از
طب بر اکسوس نافع است از برای جمیع امراض سیلانیه
حار مثل سیلان رحم و قروح خبیثه و مسکن وجع عین
صحف سیلان رطوبات از دماغ است و طلاء آن
مقوی دماغ است و نافع است مانند غشی و خفقان
صنعت آن بگیرند مر جان هر قدر که خواهند و بحق نمایند
و بریزند بر آن سرکه که قطره افتد که در گشت بر بالای
آن بایستد و بگذارند در جای گرم تا آنکه بخار گردد پس
رطوبت را از آن برانند در حمام ماریه تا خشک گردد
پس بچکانند بر آن آب خالص چند مرتبه تا اینکه برودتری
آن پس بگذارند در مکان لئانک بدرستی که میگردد
روغن شربتی از آن یک قراط است با بعضی از میاه
مناسبه و دهن المسموم از خفشات صاحب خاصه التجارب
است گفته که بر هر عضو که بماند و گرم نگذارند فریب کنند
مداومت بر آن نمایند و اگر بر تمام بدن بماند و خجین
دورهای خبیثه و ریاح را دفع نماید به صنعت آن
بگیرند خراطین و حلق از هر یک یک مکن و نبات انجیر
نیم کوفته و دو مکن و در ده مکن آب بپزند تا نرم گردد و
عمر شود آب ثبلت آید پس آنرا بیالایند و بیاز
نرگس نیم کوفته ده پخته نیم انجیر نیم خرما نیم
کوفته نیم سیر کرب یک سیر زفت سیر شیر نیم
مکن در آن افکنند و با نش ملایم بچکانند تا یک مکن
آب بماند آنرا اضاف نمایند و سه سیر روغن بادرنجینه
و هفت سیر روغن کنجد تازه در آن بریزند و با نش ملایم
بچکانند تا آب برود و روغن بماند و در ظرفی نگاهدارند
و عند الحاجة بکار برند و دهن المفاصل حث حج

مفاصل مر من منقول از طب فرنگی به صنعت آن
روغن صمغ درخت پسته روغن بابونه از هر یک
شش مثقال روغن روباه روغن سنبل از هر یک
سه مثقال میعه ساکنه دوازده مثقال مرهم سی
و شش مثقال در هم نموده بر بدن و مواضع مزحمه
بمالند به نشخ مرهم خطمی این است ریش خطمی سی و شش
مثقال بزرگتان حله به بیاض عنصل از هر یک است
و چهار مثقال کوبیده در سه چهار یک آب با نش ملایم
یک شبانه روز بچکانند تا مانند مرهم شود پس از برای لایش
بگذارند و یکصد و پنجاه دم زیت داخل کرده با نش
ملایم بچکانند تا روغن از ثقل جدا گردد و پس صافی
نموده استعمال نمایند و دهن نارگیل از تراکیط
پسند است نافع است از برای ریاح خلیطه و از برای
از جاع رحم بارده به صنعت آن منبج ریش در
قانون منبج بارزد و سعد هندی خردل سفید از
هر یک پانزده دم عسلک لایط بهشت دم جاویش چهار
دم قرقه الطیب قسطر را و در طول زراوند و حب
از هر یک دو دم و نیم ترکی اشق خیار کبر که آن را
قواء الکبر گویند و دوای مشهور است فل عاقر قرحا
از هر یک دو دم و نیم زرباد در روغن عقری چند سیر
حسک سداب صحرائی سداب جلی اصل السوس
قیصوم آرد شیران موکرب فرخوش تر لفل سبتانی
از هر یک نیم در مرصانی حلیت طیب حلیت
منش انجیر از هر یک ربع در می زیت نه رطل
آب پیچیده رطل ادویه را نیم کوفته زیت نه رطل
داخل کرده چندان بچکانند که آب برود و روغن
بماند پس فرود آورده بیالایند و در شیشه کرده
مرش را بسته نگاهدارند شربتی از نیم درم تا دو درم
باب سر و دهن نار دین یعنی روغن سنبل و می
منافع این روغن بسیار است و این دهن شرف
ادهان است نافع است از برای هر چه بکیده باشد
از برودت در باطن و جمیع امراض بارده چون
فالج و لقوه و رعشه و استرخاش اعصاب و اوجاع

مفاصل و عرق النساء و ریاح باطنی و مسکن اوجاع اذن
بارده است و زلال میگرداند و جاع آنرا و منبج
و شقیقه است صعود کردن با آن و خستین رنگ میکنند
و زلال میگرداند و قوی و منبج و زحیر و نافع است
از برای اوجاع مغص و زحیر و تسکین اوجاع کبد و
بطن میدهد و تخمین رحم میکنند و بزرگتری چکانند در
احلیل پس نفع میدهد از برای کرده و مثانه و استرخاش
مثانه و زیاده میکنند نفوط را و نافع است از برای
ضعف معده و بجزر کلیه و ثقل سمع و در دروسم و
احتباس حوض در اعضا و احتساب شراب و ضداد
و احتقان به صنعت آن منبج ریش در کس بداند این
روغن را سه طبعه است به صنعت طبعه را و لی بگیرند
قصب الذریره سعد کوفی برگ خار عود و بلبان
سایه هندی را سن از آن لقا از خوشی اهل برگ
مورد و دانه زنجبیل از هر یک دو ادویه اجزاء را
نیم کوفته در یک گند و بشراب و آب خالص خیسند
و بعضی بجای شراب بنیز زبید محسل گفته اند میفرمایند
که هرگاه سن این روغن را ساخته ام بجای شراب
و بنیز عرق النساء و خشک کرده و مرصه از آن
زیاده از آنچه از روغن نار دینی که شراب یا بنید
داشته منتفع گردیده اند باید که بوده باشد آب
و شراب یا آب و عرق و خشک آن مقدار که از ریشه
ادویه دو انگشت بر گرد پس بنید از نذران
روغن کنجد تازه پنج قسط و با نش ملایم در یک
مضا عفش ش ساعت آنرا بپزند و هر خطه آن
حرکت دهند پس از آتش بگیرند و بگذارند تا سرد شود
و بیالایند و بعضی بجای پنج قسط روغن کنجد و تخمین
گفته اند و در نسخه ریحی بن عیسی بن جبره وزن روغن
کنجد هفت رطل و نیم است و بعضی گفته اند که بگذارند
که آب و شراب خیسانیده باشند اجزاء را و دیگر
مضا عفش بچکانند و لجه لجه به هم زنند تا آب شراب
برود و روغن بماند پس بیالایند و بگذارند تا سرد
شود و در نسخه حکیم سوس و در نسخه المومنین ذکر کرده که

براجز اولی که در کشته قسط بخ ناردین بهر یک
دوا و قیقه فرود و گفته که اجزا را نیم کوفته در شش
مثقال شراب کهنه یا جموری یا بنیز کوبیده و در
هزار و یکصد و پنجاه مثقال آب شش ساعت بخونی
بجوشانند بعد از آن که یک شاز در خیسایند باشند
صفت طبعه ثانیه بگزیند و بگل سرخ منزع الاقماع
عصاره مورد و سیلجه سیاه مرلی صافی از هر یک و قیقه
نیم کوفته داخل کنند در آب مخمر ج با شراب مقدار
که تر سازد و ادویه را در روغن طبعه را که دین جوشانند
و آتش ملایم در قدر مضاعف ساعت بخوشانند و در
کرده بیالایند یعنی این اجزای مذکوره در طبعه ثانیه
از هر یک پنج استار و در این صافی و جاما از هر یک سه
آورده و گفته که همه را نیم کوفته بشرب مخمر ج به آب
یا بنیز عسل از سبب مخمر ج آب یا جموری تر کنند
آل مقدار که در دو انگشت از سر و دها بگذرد و آن روغن
صافی نموده از طبعه اولی را با وی بیامیزند و با کشتن ملایم
در دیگر مضاعف ساعت بخوشانند تا آب شراب
برود و روغن بماند پس بیالایند و سر دهند و حکیم میر
محمد مؤمن اجزای طبعه ثانیه را با این موجب کرده گل
سرخ و در صافی جاما آب برگ مورد تازه اگر بماند و الا
برگ مورد خشک کنند و سیلجه و مرصافی از هر یک سه
و سه مثقال و گفته که تا سه ساعت ثانیاً بخوشانند که
نصف رسد و بیالایند و در سرخه بخی بن علی بن جری
اجزای طبعه ثانیه گل سرخ و آب مورد از هر یک سه و قیقه
و جاما دوا و قیقه است به صنعت طبعه ثانیه ناردین
یعنی سنبل رومی قرفل میوه ساله از هر یک سه و قیقه
جوز بواج او قیقه روغن بلسان شش و قیقه دو ویه را
نیم کوفته آب داخل کنند و بر آتش بنزد و چون گرم شود
داخل کنند در آن روغن طبعه مذکور و روغن بلسان
و میوه ساله را و حرکت دهند تا نیکو مخلوط شود و بخوشانند
تا آب برود و روغن بماند پس بیالایند و سر کرده
در شیشه کنند و سر آنرا حکم بنزد و در وقت حاجت
بکار بندند بقدر حاجت برآورده باز سر آنرا حکم بنزد

که بهر که قوت آن نکند و بعضی گفته اند که درین طبعه
سنبل رومی قرفل و میوه ساله از هر یک پنج رطل
جوز بواج او قیقه روغن بلسان نیم رطل است او ویه
خشک را نیم کوفته با شراب مخمر ج آب آن مقدار که
دو انگشت از سر و دها بگذرد و با کشتن ملایم در قدر
مضاعف بخوشانند و چون بخوشید در روغن طبعه را
داخل کنند و بخوشانند تا آب و شراب برود و روغن
بماند پس فرود آورده بماند و بیالایند و سر کرده
در دیگر باره در دیگر کوفته و روغن بلسان و میوه ساله را داخل
کنند و حرکت دهند تا نیکو حاصل شود پس از آتش فرود
آورده سر در که در شیشه نگاهدارند و سر آنرا حکم بنزد
و حکیم میر محمد مؤمن اجزای طبعه ثانیه را با این موجب کرده
گل سرخ و در صافی جاما آب برگ مورد تازه اگر بماند و الا
برگ مورد خشک کنند و سیلجه و مرصافی از هر یک سه
و سه مثقال و گفته که تا سه ساعت ثانیاً بخوشانند که
نصف رسد و بیالایند و در سرخه بخی بن علی بن جری
اجزای طبعه ثانیه گل سرخ و آب مورد از هر یک سه و قیقه
و جاما دوا و قیقه است به صنعت طبعه ثانیه ناردین
یعنی سنبل رومی قرفل میوه ساله از هر یک سه و قیقه
جوز بواج او قیقه روغن بلسان شش و قیقه دو ویه را
نیم کوفته آب داخل کنند و بر آتش بنزد و چون گرم شود
داخل کنند در آن روغن طبعه مذکور و روغن بلسان
و میوه ساله را و حرکت دهند تا نیکو مخلوط شود و بخوشانند
تا آب برود و روغن بماند پس بیالایند و سر کرده
در شیشه کنند و سر آنرا حکم بنزد و در وقت حاجت
بکار بندند بقدر حاجت برآورده باز سر آنرا حکم بنزد

نیز از هر یک سه و قیقه جاما دوا و قیقه نیم کوفته در دیگر کوفته
و شراب یا بنیز میوه و عسل آب چندان بر سر آن بریزند
که اجزا ناپدید شود و روغن که بخته کرد و از آن جدا کرده
در آن کنند و در دیگر مضاعف با آتش ملایم ساعت
بجوشانند پس سر دهند و روغن از جدا کرده و صافی
نموده پس بنیز سنبل الطیب قرفل میوه ساله از هر یک
سه و قیقه جوز بواج او قیقه بلسان شش و قیقه دو ویه را
را نیم کوفته آب حذب چندان بر سر آن کنند که اجزا
ناپدید شود با آتش ملایم بخوشانند پس روغن بلسان و
میوه ساله در آن اندازند و بخوشانند و در شیشه صافی
کرده و در آن اندازند و دیگر باره بخوشانند تا آب
نماند و روغن خالص بردارند و صافی نموده در
شیشه کنند و سر آنرا حکم کرده نگاهدارند و در وقت
حاجت بکار بندند و درین ناردین منقول از مشهور
محمد بن زکریا صاحب منیج الی در کان گفته که نقل کردیم
من این نسخه را از خط قاضی فتح الدین به صنعت آن
روغن بان یک رطل سنبل رومی شش درم سرکه
قصص لذریره مصطی رومی از هر یک از هر یک یک
مثقال اجزا را نرم کوبیده در روغن بان داخل کرده
بست روز در آفتاب گذارند و هر روز دوم تیر بهر نیم
پس بیالایند و نگاهدارند و درین ناردین بنیز
صفت آن ناردین رومی قصص لذریره حلی غار
سعد کوفی عود بلسان یک مغسول برگ مورد و از هر
سایح هندی ببل برگ راسن قروانا فر بخوشانند
مخلصه سنبل الطیب از هر یک ده مثقال کوفته و در وقت
صد و پنجاه مثقال آب بنیسانند یک شب و صبح آنرا
بخوشانند آنقدر که ثلث آب بماند پس بماند و بفشارند
و صافی نموده روغن کجی چهار صد و پنجاه مثقال
داخل نموده چندان بخوشانند که آب بفته روغن با صافی
نموده و در شیشه نگاهدارند و در نسخه دیگر آورده که بعد
از آنکه سه شمس آب برود و صافی نموده روغن کجی مقدار
مذکور داخل کرده چندان بخوشانند که آب بفته روغن
بماند صافی نموده روغن را اعلی در شیشه نگاهدارند

وین الخاج بالیف حکیم میر محمد منافع از برای اختلاج
و ریاح و تشنج و فاج و امراض بارود اعصاب عصبان
و از برای تقویت اعصاب تشنج و جراح بارود تحلیل
میراد و خلیفه و مجرب است به صنعت آن حسی لبان میم
سالمه متعال رزق زهر یک دلو درم اشق حب بلسان
فرغین خرق سفید زرب کباب چینی شیطی ج هندی
ماهی تهرج و نقل از هر یک شش درم جزو از تجلیل با در
از هر یک یک درم کند ریز سیسالیوس تخم کند ناشوین
تخم تره تیزک ناخواه قسط تلخ شبت از هر یک چهار
دانگ سعد کونی خرق خوش حله سپند مغز جگر که با دام
تلخ کوی است مغز و ن حب لغا رشته از هر یک نه
قراط یک هفت و دهر از متقال عرق بهار نارنج و امثال
آن بخیسانند و بچوشانند تا بنصف رسد بپالانند و با
یکصد و پنجاه متقال روغن بیدارنجیر بچوشانند تا
آب برود و روغن باندیس بکینج جاوشیر فرغین میم
سالمه میوایی قنه حله الطیر از هر یک سه متقال
دران حل کرده پس بکینج سنبل الطیب مرکبی صاف
زعفران قصبه لذریره و نقل از هر یک سه متقال
دارچینی سیلان و نیم متقال چند بدست و در فلز نفل
از هر یک دو متقال کوفته و خفته داخل و عن مذکور کرده
در باون سنگ و اگر سنگ ساق باشد بهتر است بدست
بمانند تا بیکو مخلوط شود و در شیشه بکاهد از دهن
النوشادر سبب دور کند و سرفط آورد و چون قدری
از ان بر بنی قریح نمایند به صنعت آن نوشادر نیک
لفظ تخم سپندان تخم جرجر و فلفل سیاه و بخیل کینج
اجزاساوی نیم کوفته در آب بچوشانند تا ممل شود پس
صاف نموده با هم وزن آن روغن بیدارنجیر آتش
ملایم بچوشانند تا روغن بماند و وین النوره چون
بر بدن بماند موی آن زائل کند به صنعت آن با
بست درم روغن یک صد درم همه را با هم بپایزند
در سه روز در آفتاب سه شب در آفتاب گذارند و همیشه
بر هم زنند و بعد از ان برای تابه بپزند تا روغن از فی
جدا شود و روغن را بدستور نوره بماند موی را برود

وین هندی معروف نزد طبایع هندی که ویتیل
باخفای با و ترجمه آن درن الغنیم القروح است بجهت
آنکه گها بکینه قرحه است این دهن بجهت زخم تمشیر
و تیر و خج و کار و زخم تشنگ و نیزه و از برای قروح
آتشک و جزام و ناصور و دهر تخم کدو بدن انسان
و حیوان باشد نبات نافع است و مجرب و گفته اند که
هر تخم دلی و زخمی و جراحی که باشد بر پینه کشته کرده
بر زخم گذارند انشاء الله تعالی در سه چهار روز بهتر
میشود به صنعت آن روغن کینج شش صد و هفتاد
و پنج متقال آب برگ نیب هفتاد و پنج متقال آب
برگ کنار آب برگ جنا از هر یک هفده متقال قسط
شونیز و ج ترکی رال سنگ ریزه سنگ تیلیه کاغذ
سوخته مر داسنگ سنگ جراح است استخوان بز بوشید
که در دیوار بپایبند که آنرا سوزانیده باشند از
هر یک سه متقال بنی هندی و یک مای از هر یک یک
شقال و طرق ساختن آن آنکه اول مرتبه
روغن را در پاتیل کرده بچوشانند و قتی که بچوش
دو عدد دلو در در میان روغن اندازند تا چند
جوش نداد اگر در همان جوش زدن بار و عن بلا در
بیرون جبت بهتر و الا آنها را بر آورده پاتیل را
خود آورده ساعتی بگذارند و آب برگ نیب و
آب برگ کنار را داخل کنند و باز پاتیل را بر آتش
گذارند تا خوب بچوشد بعد از ان قسط و شونیز
و ج و دیکه مای و ابی هندی را کوفته یک شب
در سبی و سه متقال آب بخیسانند و دروش در روغن
مذکور داخل کرده آنقدر بچوشانند که آب بر سر قشر
گردد و روغن بماند بعد از ان روغن را بپالانند
در ال و سنگ تیلیه و سنگ ریزه و سنگ
جراح و مر داسنگ و کاغذ سوخته و استخوان بز
بوسیده سوخته را کوفته و خفته داخل کنند و بجهت
زخمها یا پینه کشته بر روی آن زخم گذارند اگر بر آ
آتشک باشد و متقال موم سفید هفتاد و پنج
شقال مسکه کا و و قدری پیه کرده بر دایع کرده

و چهار دانگ لاج اخضر سخی قوتیای هندی که آنرا
بهندی سوزنوتیا گویند داخل کنند و در قرح و جراحها
و دیگر در زخمها احتیاج باینها نیست به صنعت این دهن
به نسخه دیگر روغن کینج و دهر ششاهجانی آب برگ نیب
دو سیر آب برگ کوکنار یک سیر و نیم پیه کرده بر نیم سیر
موم کا فوری و دلو بلا در سه عدد و قسط و دلو خنجان
دو تلو و ج ترکی ابی هندی و یک مای مر داسنگ و تیار
هندی سنگ جراح سنگ تیلیه سنگ ریزه کاغذ
سوخته زبان سگ سوخته استخوان قلم بز کشته که دیوار
باشد سوخته و طرق ساختن این روغن این است
که پاتیل بزرگی را بر آتش نهاده روغن کینج دران
داخل کرده بلا در را شکسته دران اندازند و آنقدر
بچوشانند که بلا در را سوخته شود پس بلا در را سوخته
را بر آورده پیه و موم و آب برگ نیب دران داخل
کرده بعد از سه چهار جوش پاتیل را بر زمین گذاشته
آب برگ کوکنار و ج و ابی هندی و دیکه مای کوفته
و خفته یک شب را و در سه پا و استار آب بخیسانند
داخل کرده بر آتش بپزند و آنقدر بچوشانند که آنها
تمام بسوزد و روغن بماند بعد از ان از پارچه بپالانند
که تمام روغن بر آید پس دوید سوخته را دران و عن
داخل نمایند بعد از ان مر داسنگ قوتیای هندی
سنگها سوخته استخوان سوخته زبان سگ سوخته کاغذ
سوخته که مجموع را مثل خیار بخیته باشند دران داخل
کرده بر هم زنند و در شیشه بکاهد از دهن و وین
سره نافع از برای جراحات که باندک زمان بلکه در
یک روز با صلاح می آورد به صنعت آن تلایق
تراشیده برگ نیب پنج انبار پوست دخت میبلان
از هر یک پنج متقال در سه رطل آب بچوشانند تا
آن بماند پس بماند و بپالانند پس بکینج نیکر
روغن کینج تازه و در مطبوخ داخل کرده چندان
بچوشانند که آب برود و روغن بماند پس بکینج نیکر
و از جرجی قناریه و مسکه و روغن از هر یک چهار
دانگ دران و عن گداخته پس بکینج نیکر

که از امغاش هندی گویند زاج سفید سنگ سرمه سفید
 که از مصری سفید سوخته سنگ جراث گات هندی از
 چوب زهر یک یک مثقال کوفته بحر میخیه داخل کرده بپا
 سفید روغن کنجد بریان کرده صلا می نموده که چون ستر
 گردد در آن داخل کرده راون سنگ برشته بماند
 تا یکسان شود و شیشه کرده یک هفته در آفتاب بگذارد
 و هر روز دو مرتبه بریم زنده پس برداشته نگاهدارند و
 بکار برند و دهنیکه قلمی فرموده اند که از قد و حکم اسید
 سند و استاذ و الدین فقیر سید محمد بادی العلوی
 قدس سره است مقوی شفا است و موی بر دیانند
 الا فادان نگاهدار و بگذارد سفید شود و دارا
 صنعت آن برگ خار برگ مور و در آن نیل
 پر سیا و شان صندل سفید سنبل الطیب با ج و هند و
 اشنة چوب جینی پوست بلبله کابلی پوست بلبله سیا
 پوست بلبله آلمه منقعه از هر یک دو مثقال حبالس
 سعد کوفی قرقل عود هندی خام عود الصلیب
 هر یک یک مثقال جوز بوا بسا سه از هر یک نیم مثقال
 اجزا را نیم کوفته یک شب در گلاب و آب برگ چغندر
 و آب سفال خ و آب آلمه تازه از هر یک بست مثقال
 بخسانند و اگر آلمه تازه نباشد چغندر آلمه خشک
 در آب های مذکور یک شب بخسانند پس بیالانید پس
 در نیم کوفته یک شب در آن بخسانند و ز آب نقوع
 آب حلاوان داخل کرده بخوشانند با شش ملائم تا به
 رسید پس بماند و بیالانید در روغن گل سرخ روغن مور
 و زیت طیب از هر یک بست مثقال روغن بنفشه بام
 هشت مثقال روغن مغربین پانزده مثقال روغن
 یاسمین ده مثقال داخل کرده در قد مضاعف
 بخوشانند آب برود و روغن بماند لاون عنبر آب
 زفت روی عطر صندل حصی لبان عطر عود هندی اند
 هر یک دو دانگ داخل کرده در شیشه نگاه دارند
 و دهنیکه جمیع زخمها را نافع باشد و در روز نه زخمیکه باشد
 با صلاح آورد درین باب بهتر از روغن شیخ صنعتان
 صنعت آن بکیر ندرخ سیاه که از اهنندی گویند

و پرهای آنرا در کرده و بچین درست درست
 و شیشه کرده پنج استار شاه جهانی روغن کنجد برود
 وی کرده احتیاط کنند که بغیر از چیز دیگر از اجزای
 آن در نشود تا چهل روز در آفتاب بگذارد و بعد
 از آن هر چه احتی که بماند بگذارد تا سه روز بهیم آید
 و این منقول از خط سید الاطباء میرزا محمد رحیم که قلمی
 فرموده اند که عالی قدر بقرب حضرت محمد آغا پسر
 مسجد جامع مشهد مقدس تجربه رسانید و بجهت خرم
 تازه و جوب رطب و در د اعضا مخصوصه و جعبه از
 شربه و مقطه بهم رسیده باشد و شقاق دست و پا
 حتی شقاق اسب و کویه از سنی و جعبه کیمه را خورده با
 مالیدن بچندین است و صنعت آن موم کافور
 سقر از هر یک یک چهار یک تبریز روغن کافور
 برابر مجموع در نیم گاه بطریق معمول مرتب نموده
 استعمال نمایند و این منقول از مجربات نواب
 عفران آب حکیم سیر از محمد باقر موسوی حکیم باشی
 قلمی فرموده اند که این دهن از حکیم علی مشهور است
 که بواسطه اجزای مخصوص بر التام نفع تمام
 داشته و صنعت آن آنچه ظاهر شد اصل السیر
 بوده که پاک می نمود و می شسته و آب بچوشانید و شیره
 میگردانید و بار روغن کنجد بچوشانید تا روغن بماند
 و در مرهم نیز بعضی اوقات داخل می نموده
 و اگر زخم تازه بود به تنهایی بکار میبرد و بعضی
 اوقات چون نهان میداشته بواسطه آنکه کسی نداند
 بهوجیه ز رنگ می نمودند که شخ نباید و قلمی فرموده
 اند که آنچه بخاطر کمترین میرسد اگر بعضی صمغ که گوشت
 میرویانند و گوشت فاسد را بر طرف میکنند و حل نمایند
 انفع خواهد بود و اگر چه بچوشانده اما سدر کوس نیز
 اگر داخل نمایند بواسطه التماس و احتیاط بد
 نخواهد بود و میفرمایند که کبر بسیار بهتر است از
 سدر و سدرین موضع و نیز گفته که اگر قریب
 شب میانی نیز داخل نمایند بواسطه شفت و تخفیف
 رطوبات نیز خوب خواهد بود و مرکی بسیار خوب است

و این القسط که بجهت فایح و رعشه و خور و شلال
 آن نافع است باید که منایات اعصاب اعصاب و پاک
 را کیسه درست شب ببالند تا شخ شود و قد این نموده
 بخوابند و صنعت آن منطرح سنبل الطیب زهر یک
 بست و دو مثقال کوبیده در یک رطل روغن زیتون
 و یک رطل آب بچوشانند تا روغن بماند پس صاف
 نموده تا سه مرتبه با دوی مذکور بخوشانند و صاف
 کنند و اگر بجای آب هر مرتبه عرق را زبانه عرق بهار
 کنند بهتر است و بعد از آن چندین مرتبه شغل و فرین
 میوه سالک از هر یک ده مثقال در آن حل کنند
 و دهنیکه موی بر دیانند و بغایت قوی الاثر است و
 صنعت آن در ریح را که بغایت تنگ بین و اسهاس
 و بغایت اضعف مانی سین نامند و رو بال و را قطع کرده
 سه درم را ساییده با یک و قیه روغن بان بچوشانند
 تا اندک غلیظ شود و دهنیکه و عنبر خوشبو کرده بماند
 تا موضع آلوده کند و بر موضع آلوده موی بر آید و دهنیکه
 موی را سیاه کند و از زخمت نگاهدارد و صنعت
 آن علف بلبله کابلی برگ مور و از هر یک یک جزو
 بشراب ریانی بچینه تا ماهر شود و بعد از آن صاف
 کنند و یک رطل دهن که جدا صاف نموده لاون
 دم داخل کرده با شش ملائم بخوشانند تا شراب برود
 و روغن بماند و در شب استعمال نمایند و صبح آب
 شوره بشویند و دهنیکه موی را سیاه کند و از زخمت
 نگاهدارد و صنعت آن علف بلبله کابلی اسل جزا
 مساوی با شراب ریانی بخوشانند تا ماهر شود و بعد از آن
 صاف نموده روغن استه زرد آلو بوزن شراب صاف
 نموده چندان بخوشانند که آب برود و روغن بماند
 پس آن روغن را بر موبالند و دهنیکه موی را سیاه
 کند و از زخمت نگاهدارد و صنعت آن بلبله کابلی
 ماز و بیخ نیخ سوسن مور و خشک سافج هندی
 حفص یک پوست بیرون گردگان زهر یک ده مثقال
 برگ حنا یک چهار یک حما با شخ مثقال آلمه منقعه پنج
 مثقال یک بکیر ندرخ سیاه که از اهنندی گویند

در روز دیگر آب خالص و دمن آب برگ مورد یک چهار یک
 آب پیاز ترش پنج مثقال صاف نموده در دیگ آهسته
 بجوشانند تا نشتن آبها رفته ثلث بماند از آتش فرو گیرند
 و بدست نیکو مالند تا اجزاقوت خود بنماید و پس بپزند
 پس صاف کنند بعد از آن روغن زیت روغن کنجد روغن
 و نیم تازه اضافه نموده باز در دیگ آهنی بجوشانند تا آب
 برود و روغن بماند بعد از آن لادن کوفته در آن ریخته تا
 حل شود و فرو گیرند و دهیکه دم معده بار در آن نافع باشد
 صنعت آن کلیل الملک بونه از هر یک جزء و سه در آب
 بجوشانند و صاف کنند بعد از آن روغن بادام شیرین
 اضافه کرده باز بجوشانند تا آب برود و روغن بماند و در
 وقت حاجت یک درم و نیم آنرا اطلاق کنند و دهیکه
 بواسیر رانفع است و صنعت آن میعه سالک یک درم
 مثقال رزق دودم در روغن استه زرد آلودی تخم حل
 نموده استعمال نمایند و دهیکه لقویت باه کند و صنعت
 آن زرباد قسط تلخ زراوند و حرج عود صلیب از هر یک
 ششماشته زعفران چهار ماشه گل بابونه هر یک شش
 از هر یک یک توله و نیم گوپند را درق کرده ادویه را بر آن
 پاشیده شب بگذرانند و روز دیگر در آب برگ
 ریجان بجوشانند تا دهنه مهر اشود و صافی نموده روغن
 برای میل ذاه توله و فحل نموده بجوشانند تا آب برود
 و روغن بماند آن روغن را شب با بقرنیب مالند و
 صبح با ب نیم گرم بشویند و دهیکه جهت دفع مفاصل
 خلعت دارد و صنعت آن مغز قلم کاسیه زرد روغن
 گل سرخ کنجد بزرگ سمیرا حرج را با دهنه نرم صلیب کرده
 بعد از آن بار و دهنه های دیگر در هم بگذرانند و قدس
 صبر سقوطی را با دهنه طویل پنج فرغون بنفشه کوفته عینیه
 بر آن پاشیده بهم بر آورند و نیم گرم بماند در بعضی جاها
 قدری مویخ داخل کرده اند و دهن نافع جهت بواسیر
 و حرقت معده و صنعت آن مغز تخم هند وانه شیر و جو
 مقشر شیر و مغز تخم که و شیر تخم خیار بن شیر و سرطان
 آلسان گل آب گل خطمی لعاب ریش خطمی آب برگ
 بارنگ لعاب بنگر بزرگ آب برگ عنبل ثعلب آب

برگ گندنا آب برگ سنبل کوفته بار و روغن گل سرخ
 و روغن کدو آنقدر بجوشانند که آب رفته روغن
 بماند سفید اب نشاسته موم کافوری کارنه فرموده
 گداخته شفاف ایض کافوری شیر و ختران سفید
 تخم مرغ اضافه نموده در باون طبعی بماند تا یکسان شود
 و استعمال نمایند و دهن که جهت نفع طحال و حرقت
 صنعت آن اسقوله قدریون سه مثقال جلیشیت
 مثقال پنج کبر سه مثقال زراوند طویل سه مثقال خشت
 صاف نموده بار و روغن خمر سه برابر چندان بجوشانند
 که آب رفته روغن بماند استعمال کنند و دهن هندی
 جهت فلیح و لقوه و در مفاصل و زخم کمر که
 از قرح جلیشیت و تپ کینه مجرب است و صنعت آن کبر
 عود هندی حسی لبا از هر یک یک توله زرباد و فحل در صینی بسیار
 هر یک یک نیم توله زعفران پنج بات قانده صغار سنبل الطیب
 سعد کونی سکنده بالا سکنده تیری آشنه عین لدر یک
 سانج هندی شجر از هر یک یک توله سلیخه حلیا
 و ریش شمعان جوز بواجوب میده لکڑی از هر یک دو
 توله گلاب نیم آنرا روغن کنجد و آثار بکست و بر مقرر
 و او را را کوبیده در آب بنجیساند پس جو شاده صفا
 کرده گلاب و روغن کنجد اضافه نموده جوش دهند
 تا آب سوخته روغن بماند و دهن موسیائی مسعی
 دهن بخیوه و صنعت آن موسیائی افیون زعفران
 فرغیون با آورده عصاره خافت خولجان رسن
 گل رسی میعه سالک از هر یک و مثقال صبر سقوطی
 مثل از رزق عاقر قرحا قسط تلخ درق گل سرخ زراوند
 طویل مغاث شفاف یا مثا برگ مورد سد اب کند
 با دهنه حاکم بطم درق جنا باز را از هر یک سه مثقال
 سو رجان زرد جو به و از فلفل زهر یک چهار مثقال
 زنجبیل فلفل زهر یک یک مثقال دوا یا را آنچه
 صمغ است نیم کوفته در سر که و گلاب بنجیساند و نیم
 اجزا را آنچه نیم کوب باید نموده و در نیم من سر که
 و نیم من گلاب و دوش بار و زنجیساند
 بعد از آن بجوشانند تا ثلث آب

بماند و صمغ را در آب گرم بنجیساند تا حل شود
 صاف نموده و آب دواها که مذکور شد
 صمغ بعد از نیک صاف کرده باشد با صمغ حرج نموده
 بر روغن زیت یا روغن کنجد بجوشانند تا آب برود و روغن
 بماند و دهن سلطان که بیست تمام بدن مخصوص است
 سرد داغ را نافع است و صنعت آن لعاب بز قوطونا
 لعاب بدهانه لعاب گل خطمی سفید شیر و سرطان نری آب
 سیب شیرین شیر و خمر مقشر همه را با روغن تخم کدوی
 ریشین در روغن بنفشه با دام و روغن دهنه بره اما یک
 پیله برغاله آنقدر بجوشانند که لعاب با و آب با سوخته
 روغن بماند مغز قلم کاسیه و شیر و ختر اضافه نموده
 باون بدسته بماند تا یک سان شود و بر اعضای یا
 در یا فوئخ مالند

باب لال مع الیاء الممتدة التحماتیه

دیگ بر دیگ از تراکیب طبای فارسی است و
 استعمال کرده میشود و از داخل جهت آنکه کال است
 شیخ داود گفته که از تراکیب بنجاشع است از برای خلط
 حباسی با صطلح می آورد و در کله دهن و نیز نافع است
 برای آکله و ناصور جمیع اعضا و قرح فاسده با اصلاح
 می آورد و تخم زراوند را بخورد و صنعتی نیک میکند و از موده
 است و قطع خون آمدن از اعضا ظاهر می کند
 و دهیکه می باشد بران موضع و تخفیف رطوبات میکند
 هر جا که باشد چون طما کنند و قلع آثار از هر موضع
 میکند چون غسل بران موضع طما نمایند و صنعت
 آن بنجونه لایخی زرباد زرباد زرباد زرباد زرباد
 مرصافی دودم آهک ب ندریده بنجدرم و در سرخ و دیگر
 پانزده درم است زنگار یک درم مجموع را کوفته عینیه
 بسکه که تیز برشند و قرحها سازند و خشک کنند و وقت
 حاجت بسایند در موضع علت چند بار بار می مالند
 و وقت این دوا شش سال قوی می باشد و
 دیگ بر دیگ بنجیست و نظیر الدین شفا فی و صنعت
 آن زرباد زرباد زرباد زرباد زرباد زرباد زرباد

دانه دم آب یک ندیده بازده دم زنگار یک دم کوفته
 بچینه با سرکه انگوری کفیه شسته افراس از نده استعمال
 نمایند و دیگر برویک دیگر که اسقاط دانه بوا سیر کنند
 و بر هر گوشه زانکه باشد نمیت میکند و از برای بثورات
 فرسوده مخصوص آنکه از دانه سال گویند و بعضی کپه ازین
 نیز نامند و انواع تایل و سمات و ناصورات و آکلان
 بغیر از آکلان دانه موثر است ولیکن در آکلان دانه چون سم
 افی است نباید استعمال نمود و صنعت آن بنحویست
 اعلی در ذخیره در مرض بواسیر زنج زرد سوخته یک
 رطل نیم شکر یک رطل آب یک ندیده زنگار از هر یک نیم
 رطل سیاه بچ رطلی اجزا را با سرکه انگوری بسایند
 تا سیاه کشته شود پس خشک کنند و مرتبه دیگر با آب سرد
 بسایند و آنرا مصلح کنند و بکار دارند و در وقت حاجت
 بر موضع مقصود بپاشند و محمد بن زکریا گوید که این در
 و در دوی تیز بر ناصور باید که یک روز بگذارد و اگر
 میداند که هنوز چیزی برمی آید یک روز دیگر آسایش
 کنند و روز دیگر با زنجار بزنند پس برگ کرب را بپزند و با
 روغن گاومیش کرده بر آن بزنند و دیگر برویک بنحوی
 آن موم متعل در امراض مذکوره سوای آکلان دانه
 صنعت آن شرار که آن نیز زرد مصلح است یک جزو
 نوره غیر مطفاه نیم جزو زنگار بچ جزوی کوفته بچینه بران
 موضع بپاشند و برگ چغندر بران بندند نهایت تامل
 روز و چون قطع ناصور و دانه های خبیثه و لحوم زائده
 فاسده شده بران است که تهنیدی مقشره کوفته بشیر گا
 بچینه موضع زخم صفای نمایند زخم بشود و گوشت کو بردارند

کتاب حرف الال بحجه باب الال مع الراي الملهمة فصل در بیان ذرورات

بدانکه ذر و بفتح ذال محبة و ضم زای جمله ادویه را گویند
 که نرم ساینده خشک بر عضو علیل بپاشند و ذر و یک
 دم و مقدس زول آب را باز دارد و چشم را روشن کند
 و سیران موافق باشد و صنعت آن شایخ عدسی مغسول

سرکه اصفهانی اقلیمیای ذبی سانج هندی سرطان
 محرق توتیای که بانی مغسول مس سوخته صبر بوال
 النحاس و عفران زهر یک و دو دم طفلان از فضل نوشادر
 از هر یک یک دم کوفته بچینه سخت یلغ نموده در
 شیشه نگا دارند و در وقت حاجت بکار برند
 ذر و یک دم و طمیت بصروا بتدل زول آب و
 خضالات و حکم چشم را نافع است و صنعت آن آب
 را زیانه تازه بچاه و دم زهر که کنگ زهره یکب از
 هر یک سه دم مشک کا فور از هر یک نیم مثقال دویم
 را ساینده در آب را زیانه تازه پرورده و سبیه
 خشک کنند و بکار برند و ذر و را غیر حرج بچینه
 و با وسیل را سودمند بود و صنعت آن بنحویست
 محمد بن الیاس بگیرند عصاره را زیانه تازه و بگذارند
 تا خشک شود و مرتبه دیگر با شکر و کا فور صلایه
 کرده بکار برند و ذر و را میران سبل و حرج و معر
 نافع باشد و صنعت آن مایه بران چینی یک دم
 توتیای که مانی پرورده شح سوخته پرورده تو بال
 مس مغسول سرکه اصفهانی پرورده از هر یک ذره
 کوفته بچینه استعمال نمایند و ذر و کا فوری که نافع
 است از برای حرارت چشم و در و صنعت آن
 صدف سوخته مر و اید ناسفته از هر یک و دم نشاسته
 یک دم کا فوری ریاحی یک دانگ صلایه نموده
 ذر و نمایند و ذر و یک قرصه و مور بچ را نافع است
 صنعت آن سرکه اصفهانی پرورده شایخ عدسی
 مغسول صلایه کرده ذر و نمایند و اگر شایخ مغسول
 تهنار از ذر و نمایند نفع دارد و ذر و دیگر از
 برای بیاض و صنعت آن زنگار شق سرطان نری
 از هر یک بچدم شح طفل و دو دم و نیم زهره کا و
 بوره از منی از هر یک و دو دم شح اندرانی سکه دم
 طفل سفید بست دم زبد البحر چهار دم پوست تمزج که
 بچه بیرون آورده باشد سه دم و ذر و را دی حرمت
 عین و جمع آنرا که غلبه خون باشد و سیلان طوبی
 و فضلات را نافع باشد و صنعت آن نشاسته کثیر

صمغ آواز هر یک و مثقال صمغ عربی شایف بایشا کوفته
 بچینه استعمال نمایند و ذر و دیگر مغسول زبدر بچینه
 بیاض غلیظ باید که استعمال کرده شود بعد از آنکه پوست
 بجام رود یا سرد و را بچار آب گرم بدارد پس این ذر و
 را بکار دارد و که عظیم فایده دهد و صنعت آن کف دریا
 ز جاج فرغونی از زردت سفید نبات از هر یک یک دم
 نیمه را چون سرکه سخت نموده در چشم بپاشند و ذر و
 دیگر از برای بیاض قوی و صنعت آن بوره از منی نان
 نمک اندرانی مسحق و نیا اجزا مساوی کوفته بچینه سخت
 نموده ذر و نمایند و ذر و دیگر شح گفته است که
 ما از نموده ایم هر روز چشم را به بخار آب گرم بدارند آنکه
 این ذر و را در چشم بپاشند بیاض غلیظ را ببرد
 صنعت آن تو بال النحاس نمک اندرانی توتیای
 هندی ز جاج فرغونی از هر یک جزوی کوفته بچینه
 چشم ذر و نمایند و ذر و دیگر بچیت بیاض چشم
 صنعت آن شایخ عدسی بچدم دو شح یک دم
 تو بال النحاس میران چینی از هر یک یک دم توتیای
 مغسول چهار مثقال سرکه اصفهانی یا زده دم صمغ
 سوخته یک دانگ کوفته بچینه استعمال نمایند
 ذر و دیگر بیاض چشم را ببرد و صنعت آن
 مسحق نیاده دم زبد البحر چهار دم زنگار یک دم و نیم
 سبکینج اشق از هر یک یک دم صلایه کرده ذر و نمایند
 ذر و دیگر از برای بیاض چشم و صنعت آن
 زبد البحر یک دم شکر طبرزد و دو دم کوفته بچینه در چشم
 که بیاض است بپاشند و ذر و دیگر که بچیت بیاض
 عین بسیار نافع است و صنعت آن کف دریا اقلیمی
 ذبی سرگین سو سار زبد القوار بر مر جان سرطان
 بچری مایه بران چینی اشما اصفهانی توتیای هندی از
 هر یک دو دانگ زنگار نوشادر و طفل پوست تمزج
 شش شح سوخته و نقل سنبل الطیب از هر یک یک دانگ
 و نیم مرشیت نمک هندی از هر یک یک دانگ
 مر و اید ناسفته شایخ مغسول از هر یک نیم مثقال
 بدستور ذر و سازند و ذر و را سود نافع بچیت

گوشت پای دندان کم شده باشد گوشت میسر ویاند
گوشت فاسد را قطع میکنند و خون رفتن را با زردی دارد
صنعت آن فلفل گنار فارسی از هر یک دو مثقال
شاخ بزرگ کوبی سوخته سه مثقال کاغذ خطای سوخته یک
مثقال نمک سود و عسل سرشته و سوخته سماق سبک کوفتی
از هر یک دو مثقال جو مقشر سوخته کف دریا دار چینی پنج
لنه در سبزه ترکی سوخته طباشیر سفید گل سرخ هر یک
یک مثقال نمک درانی عاقر قرحا شب یانی از هر یک
سه مثقال کرمانج استخوان بلبله زرد انجبار و قناری
خام سوخته صندل سفید سکه قلع را یک پوست زرد
اتریش قنفل برگ نور درم نور و شاخ گوزن سوخته از
هر یک یک مثقال دم الاغین کند را و خرمی از هر یک
نیم مثقال جز را کوفته بحر ریخته بر دهان پای دندانها
بپاشند و زرد را بیض لاله را محکم کند و قطع خون آمدن
و تقویت دندان نماید و بوی دهان خوش کند و گند
دهان را ببرد و دندانها را از افتادن و کامل و گنده
شدن نگاه دارد و منع انصباب مواد بسوی غمور
استخوان نماید و صنعت آن عاقر قرحا ترک کرمانج
سعد کوفی از هر یک شش درم قشور رمان مازوی سبز
کندر گنار فارسی پنج گلسرخ منزع الاتماع از هر یک
سه درم زبادی نمک طبرزد و شب یانی صدف سوخته از
هر یک یک درم و نیم فلفل سفید مصطک روی عود و لبان
از هر یک یک درم مر و دریا سنفه لبس سفال حلبی سفید
از هر یک سه درم فیل گوش سوخته خچرم و اگر سبب نرسد
بدان آن صبل السوس چهار درم کند شاخ گوزن دندان
فیل سه لبه طباشیر خشم خرقه مقشر نشسته کثیرا
کشیز خشک سوخته آر و عدس از هر یک هفت درم
کوفته بجز کافور قیصری نیم مثقال داخل کنند و
در دندانها داشته باشند و بعضی اوقات با سرکه مضمضه
کنند و بعضی اوقات با زیت در و عن لفظ سفید سرشته بر
دندانها گذارند بحسب دفع حرکت اما در نرم گوشت
او و به نهایت سعی نمایند و زرد و سر قون جراحات
خمر مننه را بیک دفعه یا دو دفعه التمام دهد و بر سله و غدد

آن چنان یا بس غیر آب بنهند سرعت را کم سازد
صنعت آن کندر دو مثقال مرصانی یک مثقال نیم
گنار فارسی سه مثقال جفت بلوط یک مثقال گل سرخی
گل سرخ از هر یک دو مثقال مثقالی کوفته از سر ریخته
استعمال نمایند و زرد و نارنج جفت قروح طریقه مرمنه
خصوصا از برای قروح قضیب آتین و عجان و
مقعد و صنعت آن صبر سقوطی مر و اسنگ اقلیمیا
مغسول با شرباب بعد از آن خشک کرده و تویا
کرمانی چهار کوفته ریخته زرد نمایند و زرد و دیگر
قریب النفع بذر و قبل و صنعت آن مر و دریا سنفه
پوست کدوی سوخته کوفته و ریخته در در نمایند
در زرد و دیگر که همین منفعت دارد و عجیب الفلست
و قروح را در زمان باصلاح می آورد و صنعت آن
شب یانی سوخته توتیای کرمانی مغسول کوفته و
ریخته زرد نمایند و زرد و جفت تالیف جالیوس
بحسب جمع قروح رطبه خصوص قروح ذکر و نسج و
خصیه و در بروج ران و فیکه درم نباشد و صنعت
آن پوست کدو سوخته قرحا صبری سوخته شب
یانی محرق کوفته ریخته بپاشند و زرد و دیگر
حکام سیدالسنند و الدماجد آن مرحوم قدس سره که
جفت جمع قروح خبیثه رطبه است و مجرب است
صنعت آن سفید اب زرد سرشته شجر شسته
سرخ شسته و سرخ شسته دم الاغین مر و اسنگ
توتیای کرمانی گنار فارسی پوست کدو سوخته طین
فیولیا طین شاموس حوض هندی توتیای هندی
بریان قنبیل طین مغزه از هر یک جزوی کوفته ریخته
اول مرتبه موضع را بشوید که برگ خنجر و جده در آن
جوشانیده صاف نموده بپاشند شسته پس زرد
بپاشند و زرد و عظم جفت آکل و قروح ساعیه و دهان
و گلو قضیب سائر اعضا مجرب است و از اسرار
است و در قطع خون جراحات و رو یا نیدن گوشت
تازه و منع درم قروح و انصباب مواد آلوده است
صنعت آن موی سر آدمی سوخته گنار فارسی

شاخ گوزن سوخته برگ عنایت خشک کرده گل ریشی هر یک
دو جز و کندر سفید آب تلخی شسته توتیای کرمانی شسته
از هر یک یک جز و کوفته بحر ریخته استعمال نمایند و دیگر
در غیر حلق و دهان استعمال نمایند صبر سقوطی مر و اسنگ
کرمانی شش کوفته در سبزه سر و کدو مغسول نموده از
هر یک دو جز و داخل نمایند و اگر خواسته باشند فیکه
در حلق و در سوراخ استعمال نمایند نظیر ندارد و صنعت
زردی جفت آکل و قروح ساعیه و بواسیر و بواسیر و بواسیر
مجر است و صنعت آن استخوان نیم سوخته و صبر زرد
مسادی زرد و زرد و زرد و زرد و زرد و زرد و زرد
بی نظیر است و زرد و زرد و زرد و زرد و زرد و زرد
از جراحات شمرده اند جفت و دافع آکل و قروح ساعیه
و گوشت فاسد را ببرد و سقطه از بواسیر و اسقاط
بواسیر ناک مناسب حدید است و صنعت آن زرد و زرد
سرخ زرد زرد از هر یک دو جز و آکل ب تدریه
زرد سفید از هر یک یک جز و زرد و زرد و زرد و زرد
هر یک بلع جزوی با سرکه شسته و چهار روز در
در میان جو گذاشته پس تصفیه کنند هر چه تصفیه
جفت از مال جراحات و آکل و هر چه رسوب بپاشند جفت
اسقاط بواسیر و برون گوشت زرد استعمال نمایند و زرد
از بریدن و بیضا کله تراست و اطباء فرنگ شرباب را
نیز در بعضی امور نافع دانسته مضاف و منع است و نبات
زرد و جفت بند شدن خون جراحات و خنده اطفال و غیر
از هر موضعی که باشد و جفت خشک نموده آن صنعت
آن گات سفید که بندی پاریس نامند مر و اسنگ پوست
بلبله کابلی پوست بلبله مرصانی صبر سقوطی برگ مر و
جزا مسادی بسیار نرم کوفته بحر ریخته یک جام نموده باز
صاف کرده بر جراحات بپاشند و با بر خور کنند با شیشه
بر جراحات یا محل فتنه بچیند و بعد از سه روز باز کنند
که اغلب جراحات خشک شده به خواهد بود
زرد و سفید ارج و اقلیمیا و انزوت و توتیای و توتیای
هر یک در سوم خود بپاشند و زرد و زرد و زرد و زرد
گوشت بوی بدن خوش کند و دفع عرق کند و دفع و دفع

را قوت دهد چون بر بدن بپاشند به صنعت آن صندل
 سفید با گلاب بسیار بهر قدر که خواسته باشند پس شام
 خشک کنند پس در آن منتک خالص غریب شرب هر قدر که
 خواسته باشند ساییده و حل کنند و بر بدن بپاشند و
 اگر بعضی آن عود قمار می خام و سکناسک سود و حل
 کنند و با شد و اکثر شیخ عید در حرف العین مذکور خواهد
 شد ان شاء الله تعالی

باب الدال المجتمه مع الهاد

ذهب بفتح ذال باو بالفت عری ست و نیز عیون
 عین سکون سین مجتین و هم جم دال جمله عقیان
 بکسر عین جمله و سکون قاف و فتح یای شناه تحتانی
 الف و نون مده بفاری زر گویند و درین آن معروف
 به طلا است و برکی النون قول نیز گویند و بهندی سونا
 لجن نامند و آن معروف است و معده آن اکثر صحرای
 رملی و کوها و اجار روزه است از بلاد تحت خط استوا
 و بلاد جنوب و شمالیه تا قلم چهارم بحسب طبیعت
 معتدل آن محل حرارت و مقوی قلب و باغ و مقوی
 حرارت و رطوبت غریزیه و مخرج و نافع از بران خفقان
 و وسواس و جنون جذام و انواع بواسیر و امراض سودا
 و صفراویه و یرقان و صلابت طحال و ضعف کرده و
 سنگ مثانه و رفع هموم و تبیل سرکه که از ذهب سازند
 جهت تقویت بصر و منع رمد و در چشم و در آن جهت
 رفع فرغ اطفال جهت آگاه و سنون آن جهت درد دندان
 و امساک آن در دهان جهت دفع بدبوی آن مفید است
 و علق خالص آن جهت رفع فرغ اطفال و لیتاوس
 این خاصیت را مخصوص آن بهجری بقدر خردی که در
 نهایت صلابت باشد و باطلای باطنی شکون میگردد
 و نه به واجب با انا و دیدن آن مورت دفع هموم و عیث
 سرور و تقویت قلب است و چون گوش را بسوزان طلا
 سوراخ کنند هیچ وقت آن سوراخ بسته نگردد و گویند
 مضر شانه و مصلحت غسل مشک است و اکثر را احتیاط
 آن است که اصلا ضرری در وی نیست و قدر شربش

از یک قیراط نیم تا یک انگ و بدلتن قوت و چون از آب
 بشکل بلایا ساجه در خواب و بیدار سے صاحب
 خوش مزین و حقان و حالات سوداوی در دهان
 نگاه دارند رفع جمیع امراض مذکوره از و میشود و اگر
 از ذهب خالص انگشتری ساخته در انگشت کنند جهت
 داخل و ام الصبیان مفاصل بنهایت نافع و آب
 طلا تاب مقوی قلب و حرارت غریزی و کبد و معده
 تکلیف شرب که در مفرحات و معاصین و حبوب غیر
 داخل کرده میشود و به صنعت آن بگزیند ذهب و او
 در بوت که باطن آن را مرداسنگ سوده مالیده باشند
 و اگر آن مرداسنگ را بسکه مقطر ساییده باشد بهتر است
 و مکرر در آن بوت بگذارند و بسکه مقطر که در آن مرداسنگ
 سوده حل کرده صافی نموده باشند و نمایند و هر مرتبه
 بوت را تازه بآن مرداسنگ آلوده باشند و سرکه مذکور را
 تازه نمایند تا آنکه قابل سحی شود پس سحی نموده بکار برند
 بدستور دیگر ذهب مسکوک را در بوتی ملطخ به مرداسنگ
 گرم نمایند چنانچه سرخ گردد و اگر اخته نشود پس آن را
 بسکه مقطر مخلوط به مرداسنگ سحی که آن سرکه را
 صافی نموده باشند سرد نمایند و مکرر این عمل کنند
 تا زاینکه ذهب مسکوک قابل سحی شود پس آنرا سحی نموده
 بکار برند و تکلیف شرب بنوع دیگر آن است که ذهب را
 بگذارند در بوت و آب صبر سرد کنند و این عمل را مکرر
 کنند تا بگرد و ذهب نماند خاکستر و شیمی دیگر که از اسرار
 است و آن آن است که مکلس نمایند دینار را که
 باقی ماند در آن صورت دیناری دنیا سوراخ کرده
 ابریشمی بآن بگذارند و اگر دهند که بی حکم پس بگزیند بوت
 و در باطن مرداسنگ سوده بپاشند و دینار را در آن
 بوت بگذارند و بوت را آتش گذاشته بپزند تا دینار سرخ
 شود و اگر اخته نشود پس از بوت بر آورند تا سرد گردد
 و مکرر این عمل کنند و مرآت بسیار تا آنکه هرگاه آنرا
 سحی نمایند بگرد و مانند را دو هر مرتبه در باطن بوت
 مرداسنگ تازه بپاشند و تکلیف شرب به دستور خلک
 دهند که جهت خوردن مکلس میکنند و به صنعت آن چند

مرتبه سرب را گداخته در آب بنوشاد و رخیته صافی نمایند
 پس فی سرب خالص چند مرتبه گداخته در آب بپزند
 پس صفیهای نازک کرده براج سیاه و سرکه آلوده کرده
 در آتش بگذارند و بانگ آب بشویند و باربع آن
 سرب سوختن کرده در بوتی بمراد سنگ سوده آلوده بگذارند
 پس با آلت آن زیق در ظرف چینی یا زجاجی بسیار
 ساییده بر روی آتش گذارند و بر آنم زنده تا زیتون
 از آن مفارقت کند و نگاه بر روی سحاق سنگ بسیار
 که چون اندکی از آن بر روی آب ریزند مدتی در زیر
 آب نزود و قند کلین جمیع طرقات و اجار برای تناول
 نمودن همین مرتبه است و کمتر ازین مرتبه جائز نیست
 پیغمبی که مقصود است بخوراداد بلکه ضرری رساند
 تکلیف شرب که از سایر طرق بهتر است و بعد از غسل
 چیزی بآن نمی ماند که نتوان تناول نمود و به صنعت
 آن آب نوره آب قلی و آب ملخ طعام را بر حلقه صافی نموده
 هر یک را علیحد و بجز شانند تا منعقد گردد پس بجز و از
 معقود قلی و یک جز در بوتی بپاشد بایک بگزیند و بایک
 در ظرف مزج بر روی آتش سرخ کنند و بعد از آن که
 خوب گرم شده و سحی یافته باشد و سه روز جای ملک
 بگذارند تا قدری غم بردار پس بدستور شویه سحی نمایند
 و باز بجای نمک عاده کنند تا سه چهار مرتبه نگاه در
 بوت کرده بعد آتش دهند که بوت سرخ شود پس بعد از
 سرد شدن بسیار آب بمر بجز شانند و بشویند تا ساق
 اجزا از شمس امل شود و درین وقت خشک کرده
 سحی نموده استعمال نمایند و گفته اند که اگر در حین شویه
 و سحی متدقیه کبریت و آبهای تند کنند مریض الاثر است
 و گفته اند که چون طلا را باین نحو سحی نمایند خوردن
 آن باعث طول عمر و دفع جمیع امراض سوداویه
 و حفظ صحت است و درین امور چیزی حدیل نیست
 و قدر شربش از یک قیراط نیم تا یک انگ و بدلتن
 یا قوت محلول است و اگر اراق ذهب بدستور
 مسعود بن محمود سحی و به صنعت آن بگزیند ذهب
 و سوختن نمایند تا بگرد و کشیه بجاک و لیکن چیزیست

قلیل از اسرب بران بپاشند پس کفیه آهنی کرده بران
 آب نمک بریزند و بچوب نشاند تا آب برود و دهن آب اسرب
 بماند پس از اصلایه کرده استعمال نمایند صنعت آن
 به نفع دیگر بگردد دهن سو بان کرده مقدار یک مثقال
 و قدری سرسب سو بان کرده بان مخلوط کرده در کفیه آهنی
 کرده آب نمک داخل کرده چندان بچوب نشاند که آب برود
 پس بچوب نشاند تا چون خاک شود و استعمال نمایند بعضی در
 اول مرتبه طلا را با قدری سرسب گداخته براده میکنند و بعد از آن
 با آب و نمک بچوب نشاند و عمل دهن چون طلا را با گلاب
 و بید مشک خاص بدون چیزی خصوصاً زاده و بید مشک
 نمایند و بمقدار شربت آن بپاشند تا باعث طول عمر
 حفظ صحت و رفع جمیع امراض سودا و لیست و اگر با
 و دست هر دو طلا خاص باشد بهتر است چنانچه دهن
 با مر و اید ورق طلا را با آب سرشیم حل کرده حل
 بلیغ و مر و اید را اصلایه و حق نموده چنانچه چون بر آب
 ریزند زانی معتد بر روی آب ستاده نشین نشود و
 پس این هر دو را در شیشه کرده آب ترنج بر روی آن
 ریزند چنانچه چهار انگشت اند روی وی بر گردد و سه روز
 در حمام ماریه گذارند تا آتش بدین پس تبدیل محلول آن
 را صافی نموده باز آب ترنج بران ریزند تا همه حل شود از
 حریر بگذرانند و بعضی از فضلهای اهل صناعت گفته اند
 که سرکه انگوری مقطر بر روی وی کنند آنقدر که چهار
 انگشت از روی وی بر گردد و سه روز در حمام ماریه
 بگذرانند پس تبدیل محلول آن را صافی نموده باز سرکه
 انگوری بران ریزند تا همه حل گردد و از حریر بگذرانند
 و بر روی قدری دهن طریقه ریزند تا خلاصه آن نشین
 شود و این محلول مقوی طلب و دفع آن و زیاده کننده
 ارواح و نامح است از برای صرع و دوار و سرد و وسوسه
 سوداوی و بجهت تقویت باه و زیاده کردن منی و خلط
 جنین است فرموده اند با اعتقاد این فقیر اگر بجای
 آب ترنج یا سرکه مقطر عرق کبریت یا عرق نمک
 بران ریزند بر روی آنرا محلول میگردد و اندک صنعت
 حمام ماریه بگیرند و یکبار اطراف آن بلند باشند مانند

و یک کله بزی و عدس بزی و در تنور بگذارند و نصف
 آنرا در آب کرده چوبی بر سر آن گذارند تا بپزد و بپزند
 و شیش شش گردن خمی کرده بر سر آن شیشه رسته بسته
 رسن را بان مضبوط بندند چنانچه شیشه باب نرسد
 و در زیر آن و یک آتش کنند و بهتر آن است که در تنور
 گذارند چون آتش تنور انطفایا بد باز آتش کنند تا آنکه
 که آن چیز در حمام ماریه باید که باشند پس بر آوند و
 صنعت دهن طریقه آن است که طریقه سینه را به مقدار
 پانصد گرم سخی نموده و غسل نمایند و یا شیشه باطل رقیه
 یعنی کج کردن تقطیر نمایند و روغنی که بر شیشه مقطور
 بایستد گرفته ضبط نمایند و طریقه در دست بمحلول
 دهن با نوشاد فقط جهت اخراج سم محب طلای آن
 محلول و رام و جهت دوا و التعلب دوا و الحیه و صوف
 بهن مقید و احوال آن جهت غلبه اجفان بیاض و
 غشاده و مکنه و انباشتن آن در قبه غریب جهت
 رفع آن محب است و دستور حل دهن که بکار نقاشی
 و جدول و نوشتن آید آنست که بگردد ورق طلا بسیار
 نازک هر مقدار که خواهند و در ظرف چینی یا سفال
 لعابدار که اندک خشن باشد و با آب سرشیم صاف
 مطبوخ باد و انگشت دست خوب حل نمایند شش
 نرم مخلوط به آب آن را در ظرفی حل کرده بگردد و در
 و باز به دستور بسیارند نرم آنرا همان ششم بگیرند
 و بگذرانند تا نشین شود آب آنرا در نموده استعمال
 نمایند و همین دستور با آب صمغ عربی و یا شیره نبات
 حل نمایند برای ترکیب با کوه و نو خدیگر از بر سه
 کتاب و نقاشی و غیره آنست که اولاً دست با را با آب
 صابون پاک بشویند اگر ناخن بلند باشد بگیرند و
 مبالغه در شستن بکنند تا نمایند پس آب صمغ محلول یا
 کند محلول بر کف دست بماند و ورق طلا را
 بران افکنند و نیکو بدست بماند تا ممتلاشی گردد و
 برق آن را لگ شود و خشک گردد پس قدری آب
 صمغ دیگر بکف دست بماند و چند ورق دیگر بدست
 در آن حل نمایند و همچنین هر مقدار که خواهند پس

دست با را در کاسه چینی با آب بشویند که تمام زردی محلول
 و آب بید و در دست نماند و آب را بگذرانند تا نشین
 شود آب بالای آنرا رقیه قدری صمغ محلول داخل
 کرده جنوب بندند و خشک نموده بگذارند و غنچه
 آب صمغ و صندل و حل کرده بنویسند و بعد خشک شدن
 نوشته با مره ششم یا حقیق جبهه نمایند بسیار براق گردد
 جب دهن بکسب لایق لایق ارفع و مقوی اعضا و رقیه
 و باه است به صنعت آن طلای مکنس در هر معدنی
 جد و اخطای از هر یک یک مثقال جو زهر با مصطلک
 رومی زعفران از هر یک چهار دانگ و اچینی قرفل
 از هر یک نیم مثقال صمغ عربی کثیر از هر یک دو دانگ
 کوفته بچوب بگلاب سرشته جنوب سازند هر چه بمقدار
 نخودی صمغ یک حب شام یک حب با گلاب مثقال
 فروزند و طریقه جلادادن بگین نموده در شرفی و
 ظروف طلای غیر خالص بگین شود آنست که بگیرند
 قویاتی هندی و شلخ جاموش و نمک سنگ هر سه
 ساییده بران بماند و در آتش سرخ نمایند و بگین و
 براق گردد و نو خدیگر ناز سفید و وزن نمک طعام
 شوره از هر یک یک وزن ساییده اشرقی یا طرف طلا
 را با آتش سرخ نموده سر و نمایند پس دو بار با آب خمیر
 کرده بر تمام آن بماند و بر آتش لجه بگذارد که گرم شود
 و ادویه بان بچسبند پس بر آورده کودی کنده و خاکستر
 زغال را با آب نم کرده بالای آن بنهند و از نو بگذرانند
 پس بر آورده باب بشویند و اگر رنگ یافت باشد بهتر
 والا مکرر عمل نمایند تا بگین گردد و جلا یابد و از نو در دست
 دستور گرفتن دهن دهن تیز آب نمک سوخته گرم گرم
 سقوط نموده در آن تیز آب اخل کنند یا و آثارد و
 روز بگذرانند و بعد از دور و زیک توله در داند از نو
 طلا آب خواهد شد و تیز آب زرد خواهد گشت یک روز
 بگذرانند بعد از آن ریال چینی کلان صغیم کنده انداخته
 بر روی آن ظرف سفالی بگذرانند و آتش ملایم کنند
 چنانچه آب بکشد و ظرف سفالی است بر زیر پاله نرسد تا
 تیز آب همه خشک شود و پاله را بردارند و در تنور بگذرانند

یک شنب و دوشنب تا اینکه همه آب شود باز همان خوا و آتش
 کنند و باز در شنبم بگذارند تا سبزه بار بعد از آن هر چه
 خواهد ماند در پیاله همه روغن است و درین دهن باقی
 از برای جمیع زخمها که ناصور شده باشد بر عضو مانده
 و غیر آن به صنعت آن بگیرند مقدار شنبه شغال طلای
 خالص را و در قهای تنگ نموده با تیزا بشیفته کنند
 و شیشه را در دیگی که در آن بمقدار گردن شیشه آب باشد
 گذارند و دیگر را بر آتش ملایم که آب گرم شود تا حل گردد
 و اگر حل نگردد نیم توله سیاه نیز داخل کنند و به همان
 طرق در آب بگذارند تا حل شود بعد از آن در شیشه
 دهن کشادی کرده بر آتش گذارند تا آب تمام بسوزد
 و روغن بماند پس استعمال نمایند به نوع دیگر بکیر طلا
 خالص و از دهه شغال و در قهای بسیار تنگ سازند
 نوشاد و مصلح که کر آنرا تصفیه نموده باشند تا بهفت
 مرتبه چهار توله و سیاه و توله در هم کنند و در تیزاب
 اندازند و بگذارند تا طلا حل شود بعد از آن در شیشه
 نموده بطریق مذکور در آب گرم بگذارند تا آب بسوزد
 و روغن که از آن بر آید استعمال نمایند به نوع دیگر
 طریقه حکمای فرنگ است به صنعت آن تیزاب
 پانزده توله نمک محرق سه توله و سه ربع توله نمک را
 در تیزاب انداخته در قاروره کنند و سر قاروره را بمو
 بند کرده در سایه چهار روز نگذارند پس در قهای
 خالص سه توله و سه ربع توله هم وزن نمک در آن داخل
 کرده به تیزاب شیشه را بنده کنند و چهار روز دیگر در
 سایه گذارند و قهای طلا حل شده خواهد بود پس
 از قاروره بر آورده در کاسه چینی کنند و کاسه را در دیگ
 سفالی که پر از آب باشد به نهند بدان قسم که یک شنبه
 سه کاسه در آب فرو برد پس بر روی یک سرب و یک شغال
 گذارند و اطراف آنرا بچوب بپند و خشک کنند پس بر
 آتش نهند تا تیزاب تمام خشک شود و طلا محلول بماند
 که عبارت از روغن طلا است ناصور و زخمهای تازه
 و آینه را عجیب الفحل است و طرق استعمال آن است
 که بر گردنم از خال زین روغن خط کشند و زخم را

ملح و نمک سازد و باید که احتیاط نمایند که این روغن
 اندرون زخم نزود که باعث ورم میگردد و عضو متورم
 میشود به صنعت تیزاب سفید درین دهن شوره کنی
 و در جزو عقاب یک جره و کوفته بشیفته گردن کج
 کرده قطعه نمایند و طریقه احراق نمک آن است که
 نمک را در ظرف سفالی کرده بر آتش نهند و در زیر آ
 آتش کنند و به هم زنند تا آواز او بر نیاید و آواز کند
 خام باشد و دهن زهیب بنوع دیگر بکیر ورق طلا
 خالص بیامیزند و شش درم روغن مصطکی که از
 قرح و انبغ کشیده باشند و در قاروره کرده در کیر
 اسپن فن کنند تا بهیچ روز پس روغن را از بال
 آن جدا نمایند و نه نشین آنرا در قرح و انبغ بطریق
 شراب نشین بکشند خاصیت این دهن بسیار است
 و قوای حیوانی و انسانی و طبیعی را می افزاید و در
 رور اصفاد میگردد و اندوهی و شستی است و خوردن
 آنرا مضرت نه و از انواع سابق هیچ یک نمیتوان خورد
 و طریق شراب نه آتش آن است که سابقا ذکر یافت که
 ظرفی را پر از آب کنند و قرح را در آن گذارند و انبغ بر آن
 وصل نموده بر قابله وصل کنند و در زیر دیگ آتش
 ملایم برافروزند تا قطره شود و به سفوف مشهور بسفوف
 جعفر خانی به صنعت آن مشک دوازده توله و ورق طلا
 محلول چهارده توله عنبر شهب پنج توله و در آنرا سفوف
 پانزده توله طباشیر دوازده توله بطریق معمول سفوف
 نمایند و اگر از یک رتی شمع نمایند تا دو ماشه باشد
 طریق که تا سه روز روزی یک رتی و بعد از آن یک رتی
 زیاده نمایند و سه روز دیگر سه رتی تناول نمایند و
 باز یک رتی اضافه نمایند و سه روزی یوم چهار رتی
 میل کنند همین قسم تا دو ماشه و همین ترکیب کم کنند
 و باید این را با شربت به یا شربت سیسین یا گلاب
 میل نمایند و در ایام سرما خوردن آن بهتر است و
 محروم از مزاج را مضرو و بار و المزاج رطب را مفید است
 تقویت اعضایی رطبه معده و کرده و متانه و باه
 ایشان نافع و لو اسیر و ریاح و نیت طبع را از اسهال سازد

فصل در بیان نسخ معالجه دهن

معجون دهن بهجت تقویت دل و قوت مزاج
 صنعت آن عنبر شنب یک مثقال و ورق طلا یک
 مثقال مشک یک درم شربت فواکه شیرین سبت مثقال
 نبات سفید عسل مصف به المناصفه از هر یک چهل مثقال
 علی الرخم معجون سازند و معجون دهن دیگر اقوی از
 اول به صنعت آن ورق طلا یک توله عنبر شنب یک
 توله مشک خطای زعفران از هر یک یک مثقال مراد
 ناسفته سه مثقال عطر گلاب نیم مثقال عرق بید
 مشک پنجاه مثقال گلاب نیم سیر عسل مصف کنند
 سفید به المناصفه از هر یک پنجاه مثقال شربت سیب
 شیرین سی مثقال علی الرخم معجون سازند و معجون
 دهن نوع دیگر به صنعت آن کسبم خشکاش و توله
 تخم زنجشک گا و زبان گل گا و زبان خولجان از
 هر یک یک توله کسبم کاسنی لسان انصافیر همین
 نسخ از هر یک دو توله زعفران صمغ عربی و ورق طلا
 محلول از هر یک نیم مثقال رب نار شیرین ده توله
 انیسون یک مثقال رب سیب شیرین سه توله اجزا را
 نیم کوفته در دو آمار آب زردک یک شبار و زنجشک
 و بچوشانند و صاف نموده یاد و چند آن تند بقوام
 آورند پس عنبر و ورق نقره محلول از هر یک یک توله
 مشک شش شمشاد اضافه نموده موافق مزاج استعمال
 نمایند و این فی الحقیقت شربت است و معجون
 دهن به شمع دیگر به صنعت آن ورق طلا یک توله
 عسل سفید مصف بهفت توله رب فواکه شیرین چهار توله
 رب سیسین چهار توله عسل را با رب در دیگ
 کرده بقوام آورند و ورق طلا را ریزه ریزه کرده در آن
 انداخته به تیزاب از چوب صندل سفید یا شنبه ضرب بزنند
 مجدیکه ورق طلا در آن محلول شود پس اگر قرص عنبر
 باشد که بیده بر آن باشند بهتر و الا عنبر یک توله
 و ربع حل نموده در آن داخل نمایند و معجون سازند
 شربت نه ماشه و این معجون بسیار بر دهن مزاج را نافع و
 محروم از مزاج را مضرو و این نیز حکم شربت دارد و معجون

مجموع ذهاب حکیم علی گیلانی صنعت آن نبات هفت
 شقال عسل سفید صفت بست و پنج شقال آب سیب
 شیرین یا نروده شقال بقوام آورده ورق طلا مخلوط
 دو شقال و نیم عنبر اشهب مشک بتی از هر یک یک
 شقال یکد انگ و نیم داخل کرده بر هم زنند که خوب
 مخلوط شود و بکار بریزند و چون ذهاب منجمد دیگر ورق طلا
 یک دم و نیم عنبر اشهب یک دم و یک دانگ و نیم
 مشک بتی دو دانگ نبات سفید بست دم عسل
 مصفی هفت دم آب سیب شیرین چمن دم گلاب سی
 و پنج دم بدستور مقرر چون سازند شربت و دو شقال
 میخون ذهاب حکیم الملک اگر دستانی که بجهت حضرت ظل
 الهی بادشاه غازی محمد اورنگ زیرجا لیگر ترتیب داده
 صنعت آن یا قوت رانی لعل بدشتی مر و ارید ناسفته
 بزرگ دانه غلطان آند از هر یک چهار شقال و نیم
 مشک ترکی خالص یک شقال عنبر اشهب دو شقال
 و نیم زعفران دو شقال ورق طلا مخلوط و شقال
 و شربت فو که شیرین آید نار شیرین آب سیب شیرین آب
 به شیرین از هر یک چهار شقال عسل مصفی بست و پنج شقال
 نبات سفید دو شقال عرق بید مشک دو شقال گلاب
 شقال عرق گل گاوزبان را که در گلاب و عرق بید مشک
 کشیده باشند وزن گل گاوزبان بست و پنج شقال
 بدستور مقرر چون سازند و چون ذهاب ترکیب حکیم
 عماد الدین محمود صنعت آن سنبل اطیب سعد کونی از
 هر یک دو اوزده شقال عود هندی سه شقال مشک
 ترکی یک شقال عنبر اشهب دو شقال ورق طلا و
 ورق نقره از هر یک سی عدد و قد سفید یا نبات سفید
 هر کدام که باشد سه وزن مجموع ادویه بدستور مقرر چون
 سازند شربت و دو دم بعد از دو ماه که مزاج گرفته باشد
 استعمال نمایند و چون ذهاب تالیف حکیم الملک سید
 علی نقی خان قدس سره تقویت قلب و دماغ نماید و
 باه بفرزاید صنعت آن یا قوت رانی لعل بدشتی
 مر و ارید ناسفته مر جان قرمزی که بای شمع از هر یک یک
 دم ورق طلا چهار دم ورق نقره عنبر اشهب زعفران

از هر یک دو دم شربت فو که شصت و چهار شقال
 نبات سفید سی و دو شقال ورق طلا و ورق نقره
 را در میان شربت فو که خوب حل نمایند بعد از آن نبات
 و عسل بقوام آورده بر سرشند و چون سازند شربت
 از نیم شقال تا یک شقال

کتاب الرامحه باب الرامحه الالف

راح المومنین شتی و باضم غذا و مقوی احشا
 مغز و نشاط آورنده و مقوی اعضا و رکیک است و
 امر به بی نظیر است و بجهت اکثر اضراب مفید و در آخر
 اول گرم است و صنعت آن جو زبوش شقال
 گل بنفشه نرم بکوبند و تخمیل کوبیده بر وزن بادام
 چرب نموده در تخمیل اسارون لسان العصاره از هر
 یک دو شقال عود قاری خام قرفل خولجان
 سرخ بجم سفید انیسون از هر یک یک شقال شقال
 مصری و اگر بای آن باشد بهتر است شقال
 خضیه الثعلب دو اوزده شقال میخ فلاح کثیر از هر یک
 دو شقال با عسل و دو شاب زردک چون سازند و اگر
 دو شاب زردک نباشد با عسل مصفی یک عدد و دو
 شقال میخون سازند و اگر عسل شقال مر باشد بهتر
 است راح المومنین منجمد دیگر در ترکیب خنثا شیه
 ذکر یافت باسم مجموع راح المومنین را که زاد و
 مرکب است و آن قرصی است که در قدیم از عصاره بلخ
 می ساخته اند و درین زمان از ماز و دو شاب خرم
 ترتیب میدهند و تنخ و دستور صنعت آن مسطور میگردد
 و آن بار دو یا سه است و بعضی آنرا گرم میدانند
 و با بخر قالیض لطیف و مانع الغیاب مواد با اعضا
 و مسکن حرارت و مقوی معده و کبد است هر گاه
 آشفته شود یا مورد مقدار یک آشفته می شود
 از آن یک دم است و شکم می بندد و نافع است از
 برای ضرب ضما کردن آن بر شکم بعضی گویند ضرر است
 بمشانه و صلیح آن عسل است و بهترین آن آنست

که برخی زند صنعت آن بگیند یک من مازوی سبز که
 سوراخ نداشته باشد و یک من پوست آنرا و نرم بکوبند
 و در پاتیل آهنی حلوا پزی کرده اندکی آب داخل کنند و
 بریزند تا بگرد و مثل خمیر آرد برنج که چهار جوش خورده باشد
 و باید که متصل با سطام آهنی آنرا بر هم زنند و او را نشد
 شبانه روز در همان ظرف بگذارند و آشفته در زیر آن به
 نهایت لطایت بسوزانند و همیشه بر هم زنند که پیش صبح و
 شام در برجم وزن قصور راه نیابد و بعد از سه روز
 بگیند برنج ظلی زاج سیاه کفش گران و آنرا در شیشه
 تر کنند و بگیند نیم شقال صمغ فارسی یعنی صمغ بادام کوهی
 و نرم بکوبند و بگیند نیم شقال دو شاب با عسل مصفی یا
 پیچ پس زاج را بر ماز و دو شورا را مان افکنند پس
 بیفکنند بران صمغ را بعد از آن زاج پس بیفکنند بران
 دو شاب با عسل یا پیچ راجع از همه و برافروزند و
 زیر آن آتش نیکو تا سبب گردد پس پس کنند بر بویای
 فی و بگذرانند تا خشک شود و بر بر قطعه های کوچک
 و نگاهازند و سیکه اراده خوشبو کردن آن داشته باشد
 بگیند تمام و بر سرشند بر وزن بان مرکب و مخلوط کنند
 بان را که را بعد از آنکه را که را حق کرده باشد بر وزن
 و مشک خالص پس بمالند بران روغن بان مرکب
 مذکور را و نگاهازند و را که پیچیده این جزو در منجم
 بگیند عقیق سبز غیر مشقوب و در شلال و پوست انار یک
 رطل و هر دو را نرم بکوبند و خمیر کنند با اندکی آب و
 سرکه تا بگرد و مثل خمیر قیق لا جوردی رنگی چهار
 ساعت بگذارند پس آنرا چهار جوش داده فرو آورند
 از آتش و با سطام حرکت دهند آنرا در هر صبح و شام و
 آنرا در طنجیر آهنی باشد تا سه روز و سه شب پس بگیند
 او قیله زاج طیب خشک و نیم رطل صمغ عربی زاج را در
 ظرف زجاجی تر کنند تا حل شود و صمغ نیز حل سازند
 و همه را با عقیق پوست انار مذکور یک جا کرده پس سه
 رطل دو شاب با عسل در آن داخل کرده با آتش
 ملایم بریزند تا غلیظ شود پس طرح نمایند و او را بر آتش
 فروخته حلال گویند پس کرده باشد آنرا بر بویای نیکه

بر آن بویار و عن بادام یا روغن بان مالیده باشند تا خشک شود و سکی که ذکر کرده شد بر سم الکتابت نیست
 را که بنج که دیگر به صنعت آن مازوی سبز پوست نار شیریناج سیاه صمغ عربی کوفته حنیه باب برگ مور و شتر
 اقراص سازند و را که بنج که دیگر کوفته ای از آن به صنعت آن که منقح چهل مثقال مازوی سبز پوست مثقال غوره
 خراخارک پوست انار از هر یک ده مثقال مجموع را نرم گویند و ستر و زرد آب بنجیسانند پس بچوشانند و بر هم زنند
 بر هم زدن نیکو تا یک سان شود پس بنجیازم نواح سفید و بوزن آن صمغ عربی در آن حل کنند و صنعت مثقال غسل صمغ بقوام بسیار غلیظ آورده آن بشنند و او را سازند و خشک نموده استعمال نمایند و را که سبب
 صلح است و از برای گرم مزاجان که تنفر باشند نفوس ایشان از ادویه مسهل که به به صنعت آن بکیند و را که بقوی مقدار و ادویه حل کنند در آن مقدار یک دانگ بنجیای انطکی مشوی و بسیار شامند و را که باجست الحیدر و کربانت به راسن لغت عربی است و باجی خنای و بنجیانی اینون نامند و آن بخ بنانی است حبشی و زرش مابین یا قوی و سبزی ساقش شعبه در درکش عریض و از بعد آوی گشته نبات آن در برگ شبلیه است بقوام که اذان اند است و از آن بهتر و طولانی تر و ساق آن به گامای چسبیده و صبح آن قوی و خوشبود یا قوی رنگ با تندی و منابت آن کوستان و مواضع با اشجار است و صبح آن از اربابستان برمی آوند و قوی برگ و شبلیه برگ عدس درشت و با بنوه و از ساق آن روینده بر روی یکدیگر گشت مائل بکبودی و دانه مانند قرطم و با اندک پنبه طعمش با تندی و خوشبوی و گویند پیش زرد و سبزی انگشت خضر است و پوست آن سیاه و رقیق و سبزی بالای آن بنجیاز اسفل است و عمل بنج آنست و بعضی گویند که آن بخ سوسن کوهی است و در اول سوم گرم خشک و بارطوبت خفیه و جالی و رخ کننده جلد و مقوی آن و معده و مثانه و صفح و صفح سده جگر و سپر و با قوت

تریاقت و محل جمع او رام و سکل و جاع بارده و بجان ریاح و نفخ و عرق النساء و جع مفاصل شتر با وضاد و و شرب یک دم آن جهت قطع اخلاط غلیظه و سینه شش و نفث لوقا با غسل و سایر لوقا شش سینه و تقطیر البول رطوبی و مالخولیای مرانی و کوش و درد مفاصل و کم و تقویت با صمغ و باه و نم معده و از الی اختلاج آن و ادرا بول حیض و تحلیل و نفث شرب با و طول طبع آن با شرب جهت شقیقه و صرع و امراض یلغی و تحلیل ریاح و عرق النساء و نش هوام بارده و سفید و بنجیازم نواح سفید و بوزن آن در گوش جهت و دی و طنین و بوزن آن جهت کشیدن حیض و غوام برگ آن جهت شکاف عضل و تحلیل و رام و بنج برگ آن جهت عرق النساء و جاع بارده نافع و مضر و درین مصلح اکثرش مفسد خون و قاطع باه و کش سر که در لوب جامه و خمیره بنفشه و یکدن انار ترش و قدر شربش و درم و بدش بوزن آن سیاه و گویند قسط شیرین است و گویند که چون یک عدد و از راسن را بلع نمایند رفع سرعت انزال نمایند و مجرب دانسته اند و بوزن آن جهت تقویت دندان و دفع کرم آن و طلائی آن جهت نیکوی رنگ خنای با غسل جهت دفع آثار موثر است و قوی از راسن که برکش شبلیه برگ عدس است و زرد رنگ و شامخا و برگ او منبسط بر روی زمین و بسیار طولانی است و بر برگ و صبح آن کوچک در رنگ و منبت آن جا های مناک و سواحل و ریاست خور و آن جهت رفع الم گردیدن هوام و تکین آن در ساعت مؤثر یافته اند و این قسم اندک تلخی دارد و گفته اند که اگر بچکان با بصرا که آن آب داده بر حیوانی زنند و سبکست و شربا بیک از راسن ترتیب دهند و معده و منبت لثرب طکیه با عقاد و جالینوس در جمیع افعال مذکوره بهتر است از آن و چون راسن خشک را در آب جوشانیده از آب بر آورده یک شبانه روز در آب سرد بگذرانند و بعد از آن در طلا که قسته از خمر است است روز بنجیسانند

و هر روز و در مثقال آن را تناول نمایند جهت تقویت معده و فساد هضم و بر آختن اشتها به عدل است و مرتب راسن میباشد از امتناع راسن که ذکر شد در تقویت معده و دل و مثانه و تریاقت و نفخ از برای مالخولیای و تقویت باه بی نظیر است و در سایر منافع راسن مر با مثل منافع راسن غیر مر با است به صنعت آن بکیند بنج راسن خشک را و اندکی بچوشانند پس در آب بنجیسانند تا نرم شود پس راسن بپزدن آورند و بر روی پارچه که پاسبین نمایند تا نشف رطوبت آن شود و بکیند نبات سفید و یا قند سفید و یا شکر سفید هر یک که خواهند بقدر احتیاج و باب بگذرانند و کف آنرا بگیرند و صاف نمایند که اندک رقیق باشد و راسن را در آن بچوشانند و استعمال نمایند و در فصل راسن تی و میضه باز دارد و خواب و در به صنعت آن و نفث ده درم سگ راسن از هر یک دو درم مصطلک اینون پوست بنج نفاخ از هر یک درمی کوفته حنیه قرص سازند و رشت یک دانگ با آب زیره بدهند و بچوشان راسن و درم یکد و معده را نافع باشد به صنعت آن ریویزنی و تحلیل راسن شتر غار از هر یک یک جز بخم کرمش را زیاده اینون ناخواه از هر یک نیم جز و کوفته حنیه با غسل سته وزن دو به به شربش شربتی مقابل یک قند و در نسخه قرص اسن فیونی در افیون ذکر یافت به راوند بفارسی ریون نامند و آن بخ ریاسن است و بهترین آن صینی است که صمغ مائل بزوری فقیل از کرم و شکل قسم اسب و فقیل بوزن و مستوی الاجزا و جوهر و اصل و قطعه های آن بزرگ باشد و خورد مختلف الاجزا باشد و بعد از آن قسم ترکی و خطائی و بتی زعفرانی کم رنگ کم بود و بعد از آن خراسانی و بعد از آن هندی و زبون ترین آن رنجی سیاه برانی صمد است و ریون و در آب حبشی کشیف میباشد و بنج ریاسن بنج قریب بظا هر زمین است با یک و سیاه و غیر مشابیه ریون است و چون بقدر دوسه درم حضرت نمایند و آخر آن ریون بظا هر میشود یعنی بر سر نه

در ریشه های آن چیزی شبیه به نمک در ورک می باشد و آن را وند است بر آورده قطعات نموده و یا ورق کرده خشک می نمایند و اکثر چنانان در کوهستانهای که به هم می رسد یافته بر آورده سورخ کرده برای سهولت بار برداری خشک شدن آن برگردن گو سپندان می آویزند و لهذا اکثر قطعه های آن سورخدار می باشد که بل لقوی در اول دوم گرم و خشک و سهیل بعضی است مرا خلاط غلیظه و رقیقه و خام را با قوت قابضه و مقوی قوت جاذبه جگر و با ذره موم بارده و محف و محفل و ملطف و عالی و مدلول و حیض و منضج و مقطع سده جگر و سپرز و امعا و مبر و بالعرض سبب شدت تحلیل نفخ آن انواع استسقا و تخمه و مقص و دوم بارد احتشا و یرقان سدی و رفع اسهال که از سده ماسارقه باشد و با گل سرخ و قوالبض حبت اسهال موی و با نخا صیت و افخ تها و حرارت غریه و حبت در در گرده و شانه و رحم و خفکان و قرحه امعا و نواصیر و بواسیر و تب ربع نافع و با جاک و شیر و بطبوخ و زریب و بسفنج کفست حبت قوی نفخ و بلغمی و باب برسیا و نشان حبت سنگ مثانه و باب لسان کل حبت مطوع و زنف الدم و با بلبله کالی و غار یقون و صبر حبت تفتیه و باغ و انواع صداع بارد و صفراوی و شقیقه و فلج و دوار و کزاز و جنون و نزلات با شراب یکان حبت سستی و فسخ عضل آن با طبع اسارون و منطوریون حبت عرق النساء و تپهای بلغمی و ضعف مفاصل در دآن و با زرنشک و صندل حبت دم حار مزمن اعضا باطنی و مقوی آن و با انیسون حبت ذواق و اگر مرغ ترش تدره آبیگاه و فنیق و در دهن داشتن و آب زرافه و بردن حبت نفت الدم و سده و دوم سینه و ریه و مبر و طلائی آن حبت ضربه و سقطه و صفا و آن با سرکه حبت کلف و قویا و آناضربه و بلعابها حبت و دم حار مزمن و با قوالبض حبت استحکام استخوان مخلوع و طلائی آن بر الکتنین حبت رفع خوف قلبی نافع و مضر سفلی و مصلح صمغ و گویند مزاج اطفال را مضر و صفا و شتر شش نادر در هم و بدلتش در امراض معده و جگر

یک وزن نیم آن گل سرخ و خمس آن سنبل الطیب و عصا رده آن که آب ریوند را جو شاییده باشد تا غلیظه شده باشد در عرض یک سال قوتی از دست و رب ریوند بهتر از عصا رده است و جهت را وند تالیف این ماسویله خلاط غلیظه و جگر را با سهیل دفع کند و حییات مرکبه و ناکبه و سده و در جگر و سورا القنیه را نافع بود و صنعت آن را وند چینی سده دم و رب السوس عصا رده و فستقین مصطک از هر یک یک دم پوست بلبله زرد سده دم و نیم را زایانه ختم کر فصل از هر یک یک دم قرص لور و سده دم و نیم یا رخ فیقر اذنه دم کوفته حبت آب را زایانه نازه سرشته صبا زنده و با مارا حبت استعمال نمایند شترتی دوم و دم و حبت او وند دیگر از این ماسویله سده های کبد و طحال و کبیتاید و سورا القنیه و استسقا را عللاجی کامل است و صنعت آن را وند چینی ششدر اشتق سکنجین مقل رزق از هر یک دم یک جا و شیر مازون صمغ عربی از هر یک چهار دم ترب سفید و بر ده دم بلبله زرد و منزع النوی ده دم سنبل الطیب حبت صبر سقوطی از هر یک یک دم مصطک ده دم هم را کوفته با فستقین خیساییده حبت زنده و جوی بقدر بخودی شترتی از یک دم تا دو دم با مارا حبت وند حبت استسقا سنی که با حرارت باشد مفید است و صنعت آن را وند چینی عصا رده خافش تخم کاسنی از هر یک سده مثقال غار یقون شش سفید مازون از هر یک یک دم کوفته حبت جویب زنده شترتی نیم دم باب گرم و رب را وند و صنعت آن یکم از وند چینی را و کوبند و در آب گرم خیساییده دو سه روز در آفتاب بگذارند پس بشارند و آب بکند صافی نموده و در ظرفی مثل طبق چینی کنند و بگذارند تا خشک شود و اگر در جرم تفل آن طبعی از را وند باشد باز در آب گرم خیسایند و بعد از سه چهار روز صافی نموده و در طبق چینی یا صدف خشک نمایند و همچنین تا وفضل آن طعم ریوند باشد این عمل کنند و این را رب ریوند نامند و قوی العمل است و سفوف را وندی

تالیف شیخ المحققین و رسول عارفین بوعلی بن سینا احو و سفوفات و الفع از جمیع آنهاست نافع است از برای خفکان صمغ و صداع و غشی و ضعف بصیر و سده و برقان و سده و ضعف بدن و ضعف عضلات و طحال و از برای بواسیر و قوت آن تا دو سالانی میماند و مقدار شترش تا دو مثقال است با آب سرد صنعت آن خود قناری خام مصطک رومی و از چینی پوست اترج انیسون از هر یک چهار دم ترب سفید قسط هندسی سارده کشنده خشک طباشیر سفید نیم گل سرخ منزع الانواع سقونیای مشوی پوست بلبله کالی از هر یک سده دم گل ختم تخم ریحان تخم کاسنی تخم کرش لاجورد قاقله کثیر از هر یک دو دم ریوند چینی پنجم دم قند سفید مثل مجموع ادویه کوفته حبت سفوف سازند پس در آن جالی مرض سوداوی باشد باید که اضافه کرده شود درین سفوف مر و اریزنا سفوفه مر جان قرقری کثیر شمع ابریشم قرص از هر یک دو دم و هرگاه بوده باشد فساد در دماغ پس اسطوخودوس و مرغوبش بلبله مله از هر یک سده دم اضافه باید نمود و اگر گوده باشد ریاح بسیار پس خولجان بدل کشنده خشک و کاسنی باید بود شیخ وادو گفته که دیدم در ذخیره سید محصل که این نسخه را از شیخ کریم نقل کرده و در آن یا قوت رمانی یک دم و مشک بتی و عنبر اشمل از هر یک نیم دم داخل داشت و باکی نیست بداخل کردن آنها و سفوف را وند زعفرانی سده بکشاید و امراض کبد یرقان سدی را نافع باشد و صنعت آن ریوند چینی فستقین و می از هر یک یک دم و نیم زعفران چهار دم طباشیر هشت دم کافور قیصوری یک دانگ کوفته حبت سفوف سازند

فصل در ذکر سکنجین را وندی

سکنجین را وندی در سرد یرقان سرسام و محرقه را سود دارد و صنعت آن ریوند چینی سی دم کوبند و در خرطیه بزرگی کنند بخوبی که نصف خرطیه خالی باشد

و در فوس آب پیوند تا آب بنصف رسد و هر ساعت خرطیه را بمالند تا قوت در آب دهد و شیره اش بر آید بعد از آن خرطیه را بنیکو بمالند و بنفشه را در و بگل بنفشه آن گلاب را بطبوخ داخل نمایند و خرطیه را در و بکنند و آب بابت استارخل خمیر و یک من شکر سفید صافی بچوشانند و بقبول آورند شربت زده دم و اگر اول مرتبه تخم کشوث در کتان بنفشه شاهره و تخم گل سرخ منزوع الاقلع از هر یک ده دم سه من آب بچوشانند تا بد و من رسد پس خرطیه تخم کشوث را بنیکو بمالند و شیره اش بکشند و بطبوخ را مصفای نموده و آنرا با مطبوخ بدستور مذکور بکنجین ریوندی مرتب نمایند و در آل قوی میباشد بکنجین ریوندی شربت دیگر صاحب در دیگر رانفع است و اندر تپهای محرقه و سرسام سودمند است بصفعت آن تخم کاسنی بست درم ریوندی سی درم تخم کاسنی نیم کوفته و ریوندی چینی را علیحده کوفته و کسبه کتانی کنند و هر دو را در و من آب پیوند تا بنصف رسد و هر ساعت یکسره ریوندی را بمالند تا قوت آن در آب باز آید پس کسبه بر آورده آب را صافی نمایند و با پنچ استارخل خمیر و یک من شکر طرز درم قوام آورند شربت زده دم و اگر بجای تخم کاسنی تخم کشوث کنند مزه و بلکه بهتر است لیکن باید که تخم کشوث را در کسبه کتانی سوای کسبه را در و بکنند و بچوشانند بدستور مذکور و ریوندی را بمالند و کسبه کشوث را مالند و چون به آب برود صافی کنند و بکنجین بزنند بکنجین ریوندی بنفشه سفید ظفر الدین شفقانی مصفای سد است و نافع از برای یرقان سدی و حیات مرکبه و در دیگر که اگر می باشد بصفعت آن تخم کاسنی نیم کوفته بست درم شاهره تخم کشوث از هر یک ده درم ریوندی چینی پنجم درم ریوندی را کوفته و کسبه کتانی کنند و با دو و یک در و من آب بچوشانند و زمان بزمان کسبه ریوندی را بپشت کفچه یا بست بمالند تا شیره باز دهد بعد از آن صافی نمایند و یک من قند سفید یا عسل هر کدام که خواسته باشند و چهل مثقال سرکه داخل نمایند و بچوشانند تا بقبول آید شربت پانزده درم پانچاه درم گلاب بنفشه

سکنجین را و ندی نیز از شفقانی صلابت سپرز رانفع است صنعت آن ریوندی چینی غار یقون پوست بزم کبروت درخت بید کر با پنچ افیتون گل خافت تخم کاسنی کشوث تخم کاسنی از هر یک ده درم در یک چهار یک سرکه و آب خیسایند و بچوشانند و با یک من قند بقوام آورند سکنجین را و ندی لناعنی که قدس سره مفتح سد کسبه و سنگن حرارت کبد و معده و قلب است و نافع است از برای حیات صفراوی و جی محرقه و التهاب و کرب معوی را ملل کند و معده را قوت دهد و اشتهای طعام آورد و آنگاه را در و دفع بخار کند و او را بر بول نماید صنعت آن مغز تخم خیارین بست و چهار درم مغز تخم خربزه دو از ده درم تخم کاسنی پوست بزم کاسنی از هر یک پانزده درم بادیان پوست بزم بادیان و انیسون از هر یک ده درم ریوندی خطائی بست مثقال قند سفید یک من بدستور مرتب نمایند بکنجین ریوندی بنفشه محمودین الیاس شیرازی نافع از برای اصحاب و جاع کبد و نفیج سد ها و تلمین طبیعت صنعت آن را و ندی چهل درم ترید سفید غار یقون هشت سفید سفیاج شفقانی تخم کاسنی از هر یک بست درم بکنجین سده درم مجموع را نیم کوفته در و من رطل آب بچوشانند تا بلع آن برود پس شکر سفید یک و سرکه کهنه یک رطل اخل کرده بچوشانند تا بقوام آید و در آورده سر در در و همیشه نگاه دارند بکنجین را و ندی دیگر مفتح سد ها و تسهل است و نافع است از برای صلابت طحال صنعت آن را و ندی غار یقون هشت سفید پوست پنچ کرفه الصبا عنین جنطی نامی رومی کر با پنچ افیتون اقراطی عصا که خافت تخم کشوث تخم کاسنی از هر یک ده درم نیم کوفته و در و رطل آب و چهار من سرکه انگوری چید خیسایند و بچوشانند تا بلع آن برود پس صافی نموده با یک من سفید به قوام آورند و اگر بجای سرکه خالص سرکه غصص کنند بهتر است سکنجین را و ندی غار نافع از برای ضعف کبد و حیات بجمعی و مفتح سد ها و او را بر بول کند بصفعت

آن تخم کرفس را زبانه پوست بزم بادیان پنچ کرفس پنچ از هر یک ده درم تخم کاسنی کاسنی پنچ کاسنی از هر یک ده درم تخم خیار باد رنگ تخم خرفه مقشر از هر یک ده درم ریوندی بست درم قند سفید یک من سرکه و گلاب از هر یک یک رطل بدستور مرتب نمایند بکنجین را و ندی معتدل تپهای مرکب و سور مزاجات مرکب کبد رانفع باشد و مفتح سد ها و او را بر بول است بصفعت آن تخم کرفس را زبانه تخم کاسنی از هر یک ده درم پنچ کرفس پوست بزم بادیان از هر یک ده درم پنچ کاسنی و در از ده درم مغز تخم خیار باد رنگ مغز تخم خربزه از هر یک هفت مثقال کله را نیم کوفته و در و من آب و یک رطل گلاب و یک رطل سرکه شنب بچوشانند و سی درم ریوندی چینی سوده و کسبه کتانی بسته و بطبوخ انداخته بچوشانند و در مبدم بمالند تا قوت جمله در آب آید و چون یک من آب بچاشانند صافی نموده با یک من قند سفید بقوام آورند بکنجین ریوندی بار و نافع از برای ضعف کبد و حیات حاره و نفیج سد ها و او را بر بول نماید بصفعت آن مغز تخم خیارین بست و چهار درم مغز تخم خربزه دو از ده درم تخم کاسنی پوست بزم کاسنی از هر یک پانزده درم بادیان پوست بزم بادیان و انیسون از هر یک ده درم ریوندی خطائی بست مثقال قند سفید یک من بدستور مرتب نمایند

فصل در بیان اثر بر و ندی سی بدنیاری

شراب نیاری از صناعت بنفشه است و گفته اند که شرب بنفشه این شراب باین اسم است که هر کس شربتی از این شراب میداو یک دنیا میگرفت و بعضی را گمان است که درین شراب چون ذهب محلول زبرک نفیج خل میکرد و آن شراب دنیاری نامند و قوی دیگر گفته اند که چون بزرگ دنیا را است آنرا شراب دنیا را نامیده یعنی شراب دنیا را اللون و فرقه را عقیده است که نزد اطباء دنیا را اسم تخم کشوث است و چون اصل عمود درین شراب تخم کشوث است آن را باین اسم

خوانند و بعضی گفته اند که تخم کشمش را با این اعتبار
و نیار نمایند اند که و نیار را همیشه در کسبه میکنند و تخم
کشمش را نیز لازم است که در جمیع عطبه خات و اشتر
در کسبه کرده طبع می نمایند با این اسم می شده و همین
آزاد فارسی تخم کشمش نامند و این هیل و کتاب
ختم گرفته شراب و نیاری که با این اسم موسوم شد حجت
آشند که منسوب با این و نیار که طبیب مومل عبادت بود
و با جمله این شرابی است نافع از بر لای حیات حنفی و از
بر لای جمیع عفونات و سردا و بر لای آنچه در اعماق بدن
باشد از اخلاط فاسده و از برای ضعف معده و کبد
و امراض رحم و مثانه و صنعت آن منجمه و او را نظای
منجمه کاسنی از هر یک که در تخم کشمش در اصل است و نیار
گل سرخ منزع الاقاع قنطریون قیق صطک زعفران
شک و در صینی از هر یک که در این او و به تخم کوفته
در آب خج رطل مطبوخ تخم کاسنی و از آن به تخم
شبت و گاو زبان و موزنج اجزا مساوی هر یک یک
درم که بعد از طبع پالوده باشد سه شبار و زنجبیا
پس بخورشانند تا نشت آب برود پس بپالانند آزاد در
هر رطل از آن آب یک مثقال ریون چینی و نیم مثقال
اسارون سوده بعد از آنکه آب را با نبات سفید و
رطل بقوام آورده و از آتش برگرفته باشند آن هر دو
را داخل مخلوطه برهم زنند و در ظرف چینی یا زجاجی
نگاهدارند به شراب و نیاری به نسخه حکیم میر محمد مومن
حرار تیش ز نسخه شیخ داود دکتر است بلکه بارد است
و گفته که این شراب حرارت جگر را دفع کند و حیات
و عفونات اخلاط را نافع است و صنعت آن تخم
کاسنی ده مثقال از شک منقاری هفت مثقال صندل
سفید چهار مثقال لک مغسول دو مثقال اصل السوس
گل سرخ منزع الاقاع از هر یک چهار مثقال تخم
کشمش ده مثقال اجزا را نیم کوفته در عرق کاسنی
یا آب کاسنی تازه بخیسانند پس بخورشانند
و بپالانند و یا شکر سفید صندل و
مثقال بقوام آورند و اگر ریون اضاف کنند

قوی تر شود و به شراب و نیاری به نسخه
قلاسی این شراب مطبوخ و مقوی کبد و طبع است
صنعت آن تخم کاسنی پوست کاسنی زرشک
منجمه گل سرخ منزع الاقاع از هر یک یک
ریون چینی سه ورم قند سفید یک رطل بدستور ازین
او و به شربت مرتب نمایند به شراب و نیاری به نسخه
این آبل و کتاب قنطریون قیق صطک زعفران
و طبع است و صنعت آن بگیرند آب کشمش
تازه تر و رطل آب نار ترش آب زرشک آب
سیب مر یعنی ترش و شیرین آب لیمو تازه از هر یک
نیم رطل و بر آتش نهاده چند جوشی بدهند و کف
آنرا بگیرند پس داخل کنند در آن شکر طرز و سه
رطل ریون تا بقوام شربت آید به شراب و نیار
دیگر معمول مهره اطباء نافع است از بر لای قلب و
کبد گرم و مقوی قلب و کبد و مسکن عطش و مطف
حرارت غیره و مسکن غلیان خون و مفتوح سد است
صنعت آن تخم کاسنی پانزده درم تخم کشمش
پوست کاسنی کاسنی گل نیلوفر غنچه گل سرخ منزع الاقاع
گاو زبان زرشک منقاری از هر یک ده درم ریون چینی
نیم کوفته مثقال و نیم او و به راسوله ریون در
تخم رطل آب بخورشانند و ریون را در پارچه گدازی بسته
در اول طبع در آن اندازند و دوام صره را در آن می
مالیده باشند و شیره آنرا می گرفته باشند تا آب
بسته رطل رسد پس صره را مالیده و فشرده و ریون
داد و به را مالیده بپالانند یا لیدی نیکو و صافی مطبوخ
را باز در پاتیل کرده شکر سفید یک من داخل کرده
آتش ملایم بپزند تا بقوام جلا بآید از آتش برگرفته
سرد کرده نگاهدارند به شراب و نیاری به نسخه
خصوص طبای اصفهان تپهای مرکب را نافع و از
برای امراض جگر و سده با خصوص سده ماسا رقیا
سودمند و قریب با اعتدال است و صنعت آن تخم
کاسنی و زرشک کاسنی از هر یک سی مثقال غنچه گل سرخ
منزع الاقاع پانزده مثقال تخم کشمش

بخ مثقال منزع الاقاع از هر یک شبار و زنجبیا پس بخورشانند
و بپالانند و با و رطل شکر سفید صندل بقوام آورند
پس از آتش برگرفته ریون چینی چهار مثقال کوفته چینی
داخل نمایند و برهم زنند تا مخلوط شود و در ظرف چینی
نگاهدارند به شراب و نیاری به نسخه سیفید نظر الدین مثقال
این نسخه معمول طبای فارسی است طبع را نرم کند
در رفع حیات و عفونات کند و سده با بکشاید و سده با
و استسقا و ذات کبد را نافع باشد و شکر سفید
و در دگر و رحم و شکم و مثانه را ساکن گرداند و در
بول نماید و صنعت آن تخم کاسنی غنچه گل سرخ
منزع الاقاع از هر یک یک رطل پوست کاسنی کاسنی
چهل درم گل نیلوفر گاو زبان از هر یک ده درم تخم
کشمش در کسبه گداز کرده سی درم مجموع را در آب
بخورشانند تا نشت آب برود و بپالانند و با یک من قند سفید
بقوام آورند پس از آتش فرود آورده مقدار ده
مثقال ریون چینی سوده داخل کرده به تیر معجون ری
برهم زنند تا نیکو مخلوط شود به شراب و نیاری به نسخه
یکه از طبای متأخرین به صنعت آن صندل
سفید سوده لک مغسول اصل السوس از هر یک چهار
مثقال تخم کشمش دو مثقال گل سرخ منزع الاقاع
سه مثقال ریون چینی پنج مثقال با شکر سفید سه مثقال
بدستور مرتب نمایند به شراب و نیاری به نسخه حکیم
سید گار زردنی گفته که این شراب و نیاری مشهور
معمول طبای مصر و شام و تبریز است و این شراب
منافع بسیار است و قریب با اعتدال نافع است از برای
سدهای ماسا رقیا و کبد و احتشوات نافع است از برای
کبد و احتشوات و رحم و در بول و طبع است و نافع
است از برای یرقان و حرارت کبد و معده چون
باشیره تخم خیارین بپاشانند و خصوص هر گاه اضاف
کنند آن بکفین سکری و با شراب عناب نافع است
از برای جدرمی و حصیه و حیات و مویه و صفرا و
صنعت آن تخم کاسنی نیم کوفته به مثقال سی
بخ کاسنی سی و غنچه گل سرخ منزع الاقاع پانزده

درم ریوند چینی چهار مثقال ریوند نیم کوفته در کتان
نارنگه کنند و آب خالص نشانی بچو شاند و
بپالانید و نبات سفید و وطل و اخل کرده بقوام شکر
آوردند و گاهی یک مثقال ریوند چینی را کوفته بچینه بعد
از آنکه شراب بقوام آمده باشد بر آن پاشیده بهر چو
سازی بر هم میزند تا خوب مخلوط شود و مستوی گردون
این در فعل قوی است و شربت واحد ازین شراب
داده درم است تا دانه مثقال و با پانزده درم و بعد ازین
سفره سفره شراب نیاری که این بیل در کتاب مختار ذکر
کرده و با پیش آنرا ذکر کرده ایم آورده و گفته که اکثر
شراب نیاری این بیل تقویت احشاء و بیض است و اکثر
منافع این سفره معمول طبای مصر فتح سدا و لیسین طبع
است پس از بدان و بخاطر نگارید و شراب نیاری
صفیر نافع جهت جمع امراض کبدی و امراض کبدی
کبد باشد خصوص صناع بشرکت کبد بسبب سوء و انحراف
از کبد بر چو سهل طبیعت بان کرده شود بعد از
حبال اندر راع دست راست به صنعت آن پوستی
کاسنی نیم کوفته بست درم ورق گل سرخ گل نیلوفر از
هر یک دانه درم گا و زبان پنجم درم تخم کشوت سه درم
جمع را در یک طل آب و نیم طل کلاب خوشبو کیشب
بخیسانند و صبح چوشانیده چون بیک رطل صدائی
مفوده یک رطل قند سفید داخل کرده بقوام آورند
پس فردا آورده ریوند چینی خطائی بست درم سوده اخل
مفوده و نیم ریوند شترتی از آن زده درم تا بست درم
شراب نیاری بکثیر نافع از برای جمیع امراض کبد و از
رای مایه لیلیای مرقی تقیه باین شراب بعد از قصد
و نفع داده به اصول به صنعت آن تخم کاسنی مقشر
دانه درم را زبانه پنجم درم کاسنی پانزده درم پوست
نخ بادیان هفت درم و نیم گل سرخ منزوع الاقمار
پانزده درم گل نیلوفر سرخ شسته گا و زبان سوط و در
افیتون از هر یک چهار درم سفاح شسته تر بد بر از
هر یک بست درم سنائی حبلیل از هر یک هفت
مثقال تخم کشوت پنج مثقال بدستور شراب نیاری

اجزای درم رطل بشب بخیسانند و صبح چوشانند چون
سه رطل آب بماند بپالانید و بایک من قند سفید
بقوام آورند پس چهل درم ریوند خطائی درین داخل
نمایند و بعضی پانزده درم شاه تره و چهل دانه و غنا
نیز داخل کرده اند مقدار شترتی از آن زده درم تا
شازده درم آب بخی گرم بپاشانند و شراب نیاری
دیگر به صنعت آن تخم کشوت چهار مثقال کسنتین
گا و زبان گل سرخ انیسون را زبانه تخم خربزه
تخم خیارین پوست نخ کرفس نخ افرا از هر یک
دانه مثقال عناب پستان از هر یک یک صد عدد و
کاسنی ریوند چینی مویر شسته از هر یک پانزده مثقال
پوست نخ کاسنی پوست نخ را زبانه از هر یک شش مثقال
ناخواه سعد کوفی سنبل الطیب از هر یک هفت مثقال
قطر تلخ قسط شیرین از هر یک پنج مثقال گل قند آفتابی
یک صد مثقال سرکه انگوری و قند سفید از هر یک
یک صد و پنجاه مثقال بدستور مرتب نمایند شترتی از
مثقال تا پانزده مثقال و شراب نیاری مستعمل
زین لدین عطار که در اختیار بدینی آورده به
صنعت آن تخم کاسنی ورق گل سرخ از هر یک بست
درم پوست نخ کاسنی سنی درم گا و زبان گل نیلوفر
از هر یک دانه درم تخم کشوت در کتان بستم پنجم درم
ریوند چینی پنجم درم و اگر پنج مثقال کنند میباشد قوی
ادویه را بغیر از ریوند و آب بچوشانند و بپالانید و با
قند سفید بقوام آورند پس ریوند را کوفته و بچینه
در آب شیره کشند و در آن داخل کنند و نیم ریوند
و فردا آورده نگارید و شراب نیاری منقول از
خط میرزا محمد رحیم ظمی فرموده اند که این شراب معمول
است صنعت آن تخم کاسنی نیم کوفته ورق گل سرخ گل
بست درم پوست نخ کاسنی چهل درم گل نیلوفر گل
گا و زبان از هر یک دانه درم تخم کشوت سه درم
تخم کشوت را در کتان بستم باقی ادویه را بچوشانند تا
هر کشود در آخر صره تخم کشوت را داخل کرده
و خوش دیگر داده صافی مفوده یا یک صد و ششاد

مثقال قند سفید بقوام آورند پس ریوند چینی سوده دانه
مثقال در آن داخل مفوده و نظرت یعنی نگارند و بپالانید
محمد رحیم فرموده اند که من دوازده مثقال ریوند چینی
میکنم و شراب نیاری دیگر به صنعت آن تخم کاسنی
اختیار است بدینی آورده و گفته که این سفره مستعمل
شتر است و ترکیب مولانا صدر الدین عطار الله
که چون عطار از ترکیب است به صنعت آن تخم
کاسنی پانزده درم پوست نخ کاسنی بست درم گا و زبان
زرنشک شش مثقال گل سرخ گل نیلوفر از هر یک دانه درم
ریوند چینی سه مثقال قند سفید یک من بدستور
سازند شترتی از دانه درم تا دانه مثقال و شراب نیاری
به صنعت آن تخم کاسنی معصوم به صنعت آن تخم کاسنی نیم کوفته در
گل سرخ از هر یک بست درم تخم کشوت پنجم درم گل
نیلوفر گل گا و زبان از هر یک دانه درم افیتون در کتان
بستم سه درم در آب بچوشانند و بپالانید و با قند سفید بقوام
آورند پس ریوند شترتی ریوند چینی دانه درم کوفته بچینه
بچینه بان خمیر مفوده بهر چو شکر سازی بر هم میزند
نیکو مخلوط شود و شراب نیاری دیگر از حکیم معصوم
سده بکشاید و در قان و حرارت کبد را مفید بود و در بار
بول کند و طبع را نرم دارد و صنعت آن بادیان تخم کاسنی
هر یک پانزده درم پوست نخ کاسنی پوست نخ بادیان
نخ کرفس از هر یک پنجم درم گا و زبان ورق گل سرخ از هر یک
پانزده درم مغز تخم خربزه مغز تخم خیارین از هر یک
پانزده درم تخم کشوت پنجم درم اجزای دیگر کوفته در آب
صاف بخیسانند و بچوشانند و بپالانید و صاف نمایند و
یک من قند بقوام آورند و شراب نیاری مرقی فرموده
که این تالیف کلب شان امیر المومنین سید محمد باقر
نخاطب بکلیه معتز الملوک علوی خانی است نافع از برای
تفییح سدا و امراضی رده کبد چون سوره القینه و
وامراضی رده طحال چون صلابت آن و از برای جمیع
بار دانه بقیه و حیات مرکب به صنعت آن پوست نخ
کبر پوست نخ کرفس پوست نخ کاسنی از هر یک بستم درم
پوست نخ بادیان اصل السوسل از هر یک سی درم مثقال

غنچه گل سرخ تخم کشوث افیمون قرطبی از هر یک ده درم
رازیانه انیسون تخم کرفس از هر یک چهار درم ریوند چینی پنج درم
زعفران و درم انیسون تخم کشوث را طحله و حله در
پارچه کتان نازک بند و تخم کشوث را با بانی او و سینه
ریوند چینی و زعفران یک شب در گلاب و عرق بادرنجبویه
و عرق شستین از هر یک یک رطل و نیم نجیسا اندود و
بجوشانند و در آخر صبره افیمون را در آن اندازند و چون
دو ثلث عرق قهبر و پس فرود آورده کیسه افیمون مالیده
دو کنند و طبوخ را با لایند پس غسل مصفی یک رطل و
قند سفید یک رطل داخل نمایند و بقوام آورند و در
ریوند چینی و زعفران گلاب سوده داخل نمایند
و نیکو برهم تا مخلوط شود فرود آورده سرد کرده در ظرف
چینی یا زجاجی نگاه دارند شربت از ده درم تا بست
درم به شرباب و نیاری به نسخه دیگر به صنعت آن
تخم کاسنی بست متقال پوست پیچ کاسنی سی درم غنچه
گل سرخ منزع الاقمار پانزده درم تخم کشوث پنج درم
ریوند چینی ده متقال قند سفید دو رطل ادویه رایم کوفته
ریوند را در کیسه کتان کرده چنانکه ثلث کیسه خالی باشد
و هم را یک بشار و زور آب نجیسا اندود و در دیگر بشارند
و صافی نموده با قند بقوام شراب آورند به شرباب
و نیاری که نواب میرزا محمد باقر حکیم باشی در ساله جرات
خود آورده اند به صنعت آن تخم کاسنی بست درم پوست
پیچ کاسنی سی درم گل نیلوفر کاو زبان از هر یک ده درم
ورق گل سرخ بست درم تخم کشوث در کتان بست پیچ
درم ادویه را در یک من آب بپزند تا ثلث بماند مالیده
صافی نمایند و ریوند چینی پنج متقال صاف نموده با
یک من قند سفید بقوام آورند و به تیر نیکو برهم زنند
و ظرف چینی نگاه دارند به شرباب را وندی امر اخلاص کبد
طحال را فائده دهد و سده بکشاید و طبع را نرم دارد و
صنعت آن را وند چینی ده درم تربد سفید مصفی تخم
کاسنی بفلج غار یقون شش سفید از هر یک پنج درم
زنجبیل یک درم اجرائیم کوفته یک شب در آب گرم
نجیسا اندود و جوشانیده صاف نموده با یک من قند

بقوام آورند و در نسخه دیگر وزن زنجبیل سه درم و در نسخه
افلاکسی و ثلث درمی و بعضی ریوند بوزن مجموع ادویه
آورده و قلاکسی گفته با یکصد درم شکر سیلانی بقوام آورند
و اگر خواهند یکدم سقونیای مشوی بیکدم مصطکی در
حل کنند صواب باشد شربت ده درم با ماء الاصول و
بعضی گفته اند شربت از بست درم تا سی درم با گلاب
بیاشانند و قلاکسی گفته که شربت از این شراب به قدر
حاجت است به شراب را وندی بنوخ دیگر به بایشان
و برقان و حرارت کبد را نافع باشد و او را ربول کند
و طبع را نرم دارد به صنعت آن رازیانه تخم کاسنی
از هر یک پانزده درم پوست پیچ رازیانه پوست پیچ
کاسنی پنج کرفس از هر یک پنج درم کاو زبان ورق
گل سرخ از هر یک ده درم تخم کشوث تخم چنارین
و تخم خربزه از هر یک پانزده درم تخم کشوث پنج درم
مجموع را نیم کوفته بجوشانند و بپالانند و با یک من
قند سفید بقوام آورند و در آخر ده درم را وند خطائی
را کوفته بجنیه داخل کنند و به تیر معجون سازی مخلوط
نمایند پس از سرد کرد در شیشه یا ظرف چینی
نگاه دارند به عصا ره ریوند آنچه به تحقیق پیوسته غیر
عصاره ریوند است بلکه دوایت براسه که از بلاد
چین و مغرب می آورند و خوت غذا و قوتان بسیار
بقاف و الف نیز می نهند و بعضی میگویند مغرب
کو تا کبالت فرنی است و بعضی گفته عصاره علقه
ست و در چینیستان که جزیره ایست از جزایر شهرنا
و قریب به بندر چین است و آن دوارا فریزان نامند
و آن دوایت زرد تیره مائل به سرخی شبیه به صبر
سقوطنی و از این زرد تیره نیست آنرا طعم و رائحه
قوی و طبیعت آن بر قول مجربین گرم و خشک در اول
ست لیکن به تجربه در آخر ده درم بلکه اوائل سوم یافته
شده مخرج اخلاط مختلفه است با سانی از غیر فائده
و هر خلط فاسد را که یا بد در معده و کبد و سایر اعضا
یعنی واسهال دفع نماید و بسیار مفید است استسقا
و بهضیحه مجتبه و برقان را و از خواص آن است که

بسیار کشت می کند و معده مانند سهلات دیگر بلکه برودنی
و آسانی فعل خود را نموده با خلط فاسده دفع می گردد
بدون مفصل بسیار و نیز نافع است اکثر امراض بارده
رطبه و ماخیه صدریه را مانند فالج و لقوه و استرخا و تشنج
استلانی و ضیق النفس و سرخه حادث از بلغم رسیق و
خلیطه و ریش نزلات و نیز نافع است نزول آب
چشم و بیضه را و مفتوح سده ماسارقی و مد ربول حیض
و ادجاع مفاصل و نقل ساسه و دوی طنین خفقان
و انواع جنون بالغویا را نافع با حله و الوانی است
شریف اکثر امراض قدیمه و جدیده را مفید و استعمال
کرده میشود در بعضی اطفال و حوامل و در صناعات نیز
بسیار است غایله و ضرر آن و مقدار شربت آن در
امر حبه الطیفه از دو حبه تا چهار حبه و در اقویا از چهار حبه
تا دوازده حبه و آنچه در اشخاص متوسطین اهل بنگاله
تجربه نموده از هفت رتی تا دوازده رتی به مراتب
استان و اشخاص دیگر ماعدا اثری قوی یافته و کمتر
از شمش قی در جوانان طبیعت ایشان را برهم میزند
و علی چندان نمیکند و اکثر استعمال آن با گلکند
است که سوده با گلکند شربت جوی ساخته با گلاب
نیم گرم فرود برند اگر سرفه نباشد و الا عرقهای مناسب
دیگر و چون عمل تصوری نماید آب نیم گرم بیاشانند
و در استسقا با طبوخ متخذا از ادویه مطبوخه در معده
بآن و همچنین در امراض دیگر از برقان و حبس لبول
و حیض و نزول بار در کس و ادجاع مفاصل و نقل
و عرق النساء و درک و غیره با ادویه مخصوصه با آنها
و همچنین در امراض صدریه و با حله در هر علت اگر با ادویه
مناسبه بآن بیاشانند میگردد اقسا و در عمل و
اگر بعضی امر مزه قویه و امراض مرکبه قدری سنا
کی نیز به اجزای مطبوخه افزوده در عمل قوی یافته
و بانی منوط برای طبیعت ذوق است و اگر عمل بسیار
نماید و خوف ضعف باشد گلاب یا قند و یا گلاب
خالص بیاشانند مگر در نظر بشهرت این دوا به این
اسم همین نام ذکر یافت به دوا عصاره ریوندی

صفت آن عصاره ریوند هر مقدار که خواهند بود وزن آن برگ گل سرخ کوفته بخت و باد و وزن گل شیر خشت با شیره ترنجبین یا از هر دو با المناصفه سرشته شترتی اطفال را عجب مرا تبار خیرم تا یک درم و متوسط را از دو درم تا سه درم و اقویا را از چهار درم تا شش درم و دمای دیگر لی اقوی از آن به صفت آن عصاره ریوند ترنجبین در بر از هر یک یک درم گل سرخ چهار درم ترنجبین مصطلک از هر یک نیم درم شیر خشت ترنجبین از هر یک شش درم شترتی از یک درم تا سه درم با آنچه مناسب باشد و این اطفال و ضعیفان را مناسب است *

فصل در ذکر اقراص راوندی

قرص ریوند به منجه که سرخ ترین قرابادین قانون آورده نافع است از بزرگ تپهای کهنه و صلابت کبد و جساءه و اورام آن و از برای ضرر ضرب که بر اعضا و اشتا رسد به صفت آن ریوند چینی هشت درم قوه الصبغ عود یک از هر یک چهار درم تخم کرفش غافث اینسون از هر یک سه درم کوفته بخت اقراص سازند هر قرصی یک مثقال شترتی یک قرص باکنجبین و در نسخه میزان الطباخ بجای عود یک یک مغسول است و گفته با ترنجبین محلول در آب صافی نموده سرشته اقراص سازند و این نسخه شش جزو است و مزاجش گرم است و یک درجه و ثلث درجه و خشک است در آخر درجه صفت این قرص منجه دیگر ریوند چینی یک مغسول قوه الصبغ از هر یک سه درم تخم کرفش اینسون عصاره غافث از هر یک دو درم کوفته بخت با آب سرشته اقراص سازند شترتی از یک درم تا یک مثقال و قوتش بعد از ششماه ضعیف میگردد و باید دانست که ریوند چینی در او یک امراض کبد خصوصاً راقراص کبد همچون گل سرخ است در امراض معده در ریع و گل سرخ همچو خشک است در امراض طحال به صفت این به منجه دیگر ریوند چینی قوه الصبغ یک مغسول از هر یک سه درم تخم کرفش عصاره غافث

اینسون از هر یک یک درم کوفته بخت به عرق کاسه سینه تازه سرشته اقراص سازند و در سایه خشک نموده بکار برند به صفت این قرص منجه حکیم میر محمد باقر حبیبی که در بیاض مجرب است خود بخط خود آورده و نوشته که این قرص نافع است از بزرگ تپ کهنه و صلابت کبد و سپرد اورام جگر و سپرد از بزرگ ضرب که بر معده و جگر واقع شود به صفت آن ریوند چینی شش درم قوه الصبغ یک مثقال تخم کرفش اینسون عصاره غافث از هر یک دو درم کوفته بخت با آب سرشته اقراص سازند شترتی از یک درم تا یک مثقال و قوتش تا ششماه بانی میماند و غنیمت که این جزو در معالج ادویه وزن قوه الصبغ و لک مغسول از هر یک چهار درم و وزن ریوند همان شش درم است و سه درم دیگر از هر یک سه درم است و گفته که اخلاط این قرص منجه الصلاح اینست ریوند چینی ده درم سنبل الطیب مصطلک رومی بادیان عصاره غافث اینسون از هر یک سه درم بدستور قرص سازند شترتی دو درم و گفته که اخلاط این قرص منجه شترتی یک قرص کبک در اقراص کبک ذکر کرده اینست ریوند چینی ده درم سنبل الطیب مصطلک رومی عصاره غافث اینسون از هر یک سه درم ریوند چینی ده درم تخم کرفش اینسون از هر یک سه درم و نیم کوفته بخت با آب سرشته اقراص سازند شترتی یک قرص کبک در مثقال باشد به قرص راوند منسوب به شترتی کبک لیسول مقدار کثیر المقدار المنافع مجرب جهت برقان و در سرد و در سینه و معده و جگر و سپرد و باد و اوتپهای مزمنه و عسر بول و سوزان معده و نفوس و در اکثر منافع مثل قرص کوبک است و از برای مکتومه است و قوتش تا چهار سال باقیست به صفت آن ریوند هشت مثقال ریوند ناس لک مغسول از هر یک چهار مثقال تخم کرفش اینسون عصاره غافث اینسون از هر یک سه درم مثقال و اگر بعضی را در در سینه باشد قسط و مصطلک و اگر صفا

غالب باشد عود قسط و بلایه کالی و اگر قسطا عود بخار باشد کشنده خشک بجای تر بود و اگر با تپ و جگر طبیعت باشد اصل اسوس گل سرخ طبایع منقبضه از هر یک سه درم مثقال و اگر عطش باشد بدل اصل اسوس تخم کرفش کبک در شترتی یک مثقال به قرص راوندی و در مثقال کبک ریوند را سود دارد به صفت آن ریوند چینی و از خشک بیدانه تخم کاسنی گل رمنی صمغ عربی گل محموم سفید طبایع منقبضه از هر یک دو درم کوفته بخت با آب لسان الحمل سرشته و اقراص سازند شترتی یک مثقال با آب لسان الحمل به قرص راوندی که شترتی یک درم و سوز مزاج حار کبک آورده به صفت آن ریوند چینی خطائی از خشک منعی تخم کاسنی اجزاء مساوی کوفته بخت با آب لسان الحمل سرشته اقراص سازند هر قرص یک مثقال در سایه خشک نموده نگاه دارند شترتی یک مثقال با آب کبک باریتنگ و در نسخه دیگر صمغ عربی بریان نیز داخل است به قرص راوندی که نافع از بزرگ امراض رطبه کبد و حیات مرکبه و قلیقه بلغم غالب باشد به صفت آن ریوند خطائی و دوازده درم اینست روم گل سرخ از هر یک شش درم سنبل الطیب سارون شامی مصطلک از هر یک یک درم و نیم لک مغسول عصاره غافث از هر یک دو درم به قرص راوندی که تالیف نجیب الدین نافع از بزرگ حیات مزمنه و حمل بارده کبد و شش و نفوس بیاض و تریل جلد و الطلاق الطبیعی استقلاخ از رقان حادث از حیات مزمنه به صفت آن مصطلک رومی سنبل الطیب عصاره اینستین از برای اینسون از هر یک دو درم ریوند چینی ده درم کوفته بخت با آب لسان الحمل سازند شترتی یک مثقال باکنجبین ساده قرص راوندی که نافع از بزرگ امراض کبد و نافع اسهال صفت آن ریوند چینی لک مغسول از هر یک سه درم طبایع سفید گل سرخ مزاج القمارج هر یک چهار درم تخم حاض خیرم زعفران یک درم کوفته بخت اقراص سازند شترتی دو درم و در نسخه دیگر

بهرم است به قرض و بفرستادن زکریا را زکی که سید
 اسمعیل در ذریه در دوم پنج بار و جگر ذکر کرده
 صنعت آن سبیل الطیب مصطفی رومی عصاره غاف
 فستقین و می را زیا نه انیسون از هر یک و دو درم رویند
 چینی و ده درم کوفته بختی اقرص سازند و در سایه خشک
 کرده نگاهدارند شربتی و دو مثقال با تخمین عسل
 همچون را وندی امراض کبد و طحال را نافع بود و دوسه
 بکشاید صنعت آن رویند چینی زنجبیل شکر پنج
 پنج انجدان زهر یک یک اقیه ختم کرفس را زیا نه
 تا خوازه انیسون از هر یک نیم اوقیه مجموع را کوفته
 بختی با سه چندان عسل کف گرفته بر شند و در بعضی
 منقعه را رسن عیض شکر پنج آمده و همچون را وند و دیگر
 درم معده و جگر را که سبب ضربه بانش نافع بود
 صنعت آن را وند چینی زنجبیل شکر پنج اجز اسما و
 با سه چندان عسل بر شند شربتی از یک درم تا دو درم

باب الزاد مع الباء الموحده
فصل در بیان لبوب

بدانکه باصطلاح لبوب بصورتی است که زکریا را نماند که باشد
 ملایم و ظریف سنگی یا مستقره قلعی کرده جو شایسته بقوام
 آورده باشد مانند اجاص و تخم شمشاد و این بار سق فخر
 و قوت شامی و حب لاس و حصوم و حاض و دان
 و ریاس و سفجل و سماق و کشری و لیمون و
 نارنج و امثال اینها و چون کثرت اینها بسبب لطافت و
 رقت زود محرق میگردد و لابد قدس و و شایستگی
 یا شکر سفید یا عسل مصفی داخل باید نمود آن
 اولی از عسل اند و این هنگام میگرد و شمشیر آب
 الا آنکه در انشربه حاضنه حلاوت و حموضه نهایی است
 و اکثر امرو و بر اینها جو غلت غالب است بسبب کمی
 مقدار شربتی و اکثر لبوب استیاسه مذکوره
 در اماکن خود ذکر یافت می یابد انشاء الله تعالی
 رب قهر و خفاق و شور و دمان و خون آمدن از بن
 دندان و شستی آن و او را م لته را سفید است

صنعت آن بگند آب پوست سبزه گردگان و باد و شای
 انگوری و یا شکر و یا عسل با کش ملایم بقوام
 آو زرد و بی ابله طریق صنعت لبوب قریب با شرب
 است و ذکر خواهد یافت انشاء الله تعالی

باب الرای مع السین المملکتین

رسا طون شربتی است که از خر و عسل و ادویه چهاره
 ترتیب دهند گرم تر و قوی تر از شرب اسطون و
 در امر سیه بارده نافع است و اگر گرفته می شود در
 زمستان از برای پیران و صنعت آن بگند عصاره
 عنب جید ابجود زه زورق و زورق چهار طل و
 نیم است و با کش ملایم جو شایسته و کف آنرا بگند
 داخل کنند در آن صافی جید متین چهار طل و
 جو شایسته با کش ملایم و کف آنرا بگند تا آنکه نصف
 رسد پس بگند میل بواقا قله قرفه الطیب قرفل
 و در قفل از هر یک یک درم و بگویند که بیدنی لطیف
 و در بارچه گدائی بسته بیند از ندران و در وقت
 طبع بعد از گرفتن کف آن پس چون نصف رسد
 و دیگر آنرا بناید که جو شایسته و صبر کنند که گرمی آن
 کم شود و بحدیکه ممکن باشد که دست در آن توان کرد
 بآن کیسه را بدست مایندنی شدید تا بر آید آنچه
 در آن کیسه است از قوت ادویه و شکر و درم زعفران
 در آن داخل کنند و در شیشه یا نایند و شیشه یا
 را حکم بند پس اگر رقیق باشد آفتاب و هند آنرا
 پس از آفتاب بردارند و هر چند که سه شوی بهتر است
 و در نسخه نقلانی و زنجبیل ربع رطلی است و نسخه
 شیخ رشید صح است حکیم میر محمد مؤمن گفته که از
 اقسام خمر است این شراب از جبهه بارده را نهایی
 نافع است و مقوی حرارت عزمی است و باید که بعد
 از پنج چهل روز در آفتاب گذارند پس از آفتاب
 بردارند و میفرمایند که بهتر آنست که آنقدر از جو شایسته
 که دو مثقال عصاره عنب برود و یک ثلث بماند و
 درین حالت میگرد و حلال و شیرینی باشد محتاج

بگند آفتاب و رسکپور از رسا ملایم طبای هستند
 است و از مجربات ایشان از برای جدری و افرنجیه
 و جرب خبیث که آنرا آتشک گویند و جو شش سرکه
 آنرا نار فارسیه نامند و از برای سقفه خبیثه که آنرا کچلی
 گویند و از برای اقسام قرح کلیه و مثانه و مجاری
 بول که مزمن گردیده باشد و از برای ریشهای گند
 و ناهموار لث و از برای خنازیر و سنگ کرده و مثانه
 و از برای سرعت انزال و ضعف باه با عسل تناول
 نمایند شربتی از یکسرخ تا دو سرخ و صنعت آن
 سیاه گل رنمی زنج سفید و در نسخه دیگر بجای زنج
 اخضر مندی که آنرا باندی نینه قهوه ها گویند داخل
 است و نسخه اول بهتر است نمک سنگ از هر یک
 نه ثمانیک مجموع را با آب صلایه کرده اقرص سازند و
 بعد از خشک شدن در کاسه سفالی لعابدار که در ته
 آن نمک کرده باشد بگذارند و کاسه دیگر مثل آن
 که خاکستر و شیره جو را مثل که آنرا باندی و دهنده گویند
 اند و ده باشد بر بالای آن گذارند و هر دو را
 بطین حکمت مطین کنند و شیشه یا ندران و در بالا و اطراف
 آن پاچند شتی یعنی سرگین گاو و صحرانی که در صحرا
 خشک شده باشد جیده آتش دهند و بعد از آنکه سرد
 شود بر آورده آنچه در ظرف و اطراف آن چسبیده باشد
 بر آورند که رسکپور آنست و از برای قوت باورنه شادان
 آتش دهند و رسکپور نو عهد گیر که نواب حکیم المالک شید
 علوی خان فی علی قلی خان قدس سره جامع ادق
 از حکیم فرخی نقل نموده از برای مرضی تشک و سایر
 قروح خبیثه و قلعی فرموده اند که بجای کینه و ادم و جرب
 یا شکر در امراض مزبور به صنعت آن رسکپور
 که بگند سیاه است مثقال نیم زنج سفید و قهوه
 مثقال و با هم جمع کرده در ادق سنگی خوب بسانند
 و شیشه کنند و شیشه را حکم بسته جل حکمتی که از
 گل سرخ و بنه و نمک و خاکستر و پوست مرغ ساخته
 باشد گرفته و تشک نموده پس در و در آن آتش شید
 نایند که تا سه پنج روز در میان آتش باشد و اگر آتش

سرکین گاو صحرانی باشد بهتر است بعد از آن از سر
آتش برگرفته برآورده بگذارد تا سرد شود و اجزا را
از شیشه برآورد و بر روی سنگ سماق بآب لیمو
و بر اجزا اصلایه نمایند تا بخیل گردد پس بر دیگر
شیشه کنند و بر سوراخ شیشه را بسته حکم نموده کل سخت
مذکور گرفته بگذارد تا خشک شود در و یک سفال که
لطف آنرا رنگ کرده باشد بگذارد و اطراف و بالا
آنرا رنگ بر نمایند که در وسط رنگ پنهان شود پس
در زیر آن آتش شدید نمایند تا رنگ سرخ گردد پس
بر آورند و بگذارد تا سرد شود و آنگاه از اندر شیشه
بر آورند و در ظرف چینی یا شیشه بگذارند و عند احتیاج
بکار بندند همین عبارت از رسپور و شخوف سفید است
صفت حکم چنان است که در امراض متوسطه
شدت که بسیار سوزش نداشته باشد بکیر یک مثقال
و ربعی از آن سبکوز بر روست و یک دانه قرقر و
نیم مثقال لعل سیاه و نرم کوفته با خیال صحت خوب سازند
هفت عدد در روز اول یک عدد صبح و یک عدد عصر
مریض فرو برد و در باقی روز با صبح یک عدد فرو برد
کافی است و اگر مریض بسیار ضعیف باشد ربع مثقال از
رسپور متوسطه نمایند و اگر همان نسبت یعنی خمس از لعل
و لعل نیز کم نمایند بهتر و اگر مریض بسیار شدید باشد
ربع مثقال بقیه اند که یک و نیم مثقال شود و اگر مریض
کامن و مزمن و تخم شده باشد بکیر مذکور را با آب جوشیده
سفرجه بپزند و اگر مریض احداث زخمی و حرمتی در شان
و مجاری بول و قضیب نموده باشد با آب ریون چینی
بپزند و آب ریون چینی است که دو درهم ریون چینی
را در نیم من آب تریزی صاف آنقدر که بچشاند که
ربع بماند صافی نموده نصف را صبح از عقب حب و
نصف را شام بپاشانند و اگر مریض در سردی و حوائی آن باشد
و جوششهای بسیار که چرک از آنها جاری بود نیز با آب
مذکور بپزند و در حمام شدید و قروح و جروح خفیه و
جرب طبع و یابس نیز با آب جوشیده مذکور بپزند و طریقه
پیش از آن است که در ایام شرب دوا و چند روز بعد از آن

از نمک و ترشی و است و بقول امثال آنها اجتناب
نمایند و بغیر از نان گندم و روغن گاو و گوشت بره
الملک تناول نمایند و اگر سبب جوشش دهن از
خوردن نان حازه باشد از آرد گندم و مرغ بچه و روغن
گاو و حیره بدستور خپه میل نمایند و اگر عینی و قرقل و
داخل سیتوان نمود و اما پیاز و سیب و بقولات و کسل
نباید نمود و اجتناب از آن است از میوه و اگر جوشش
دهن زیاده باشد مرغی را کشته آلات اندرون آن
را بر آورده و با پر در و یک کرده با آب جوشانده تا بخت
شود و آب آنرا کپس سفیدی صاف نموده به آن
مصلحه نمایند و بعد از فراخ از خوردن دوا و چنان
شدن زخمها و جوشش دهان باید که این مسهل را میل
نمایند تا اثر نکایت سیلاب از بدن خوب دور شود
صفت آن مسهل سنای ملی هلیله سیاه گل سرخ اجزا
متساوی نرم سوخته صبح مقدار دو مثقال و نیم آن
با عسل سرشته میل نمایند و غذا قیمه شور با و تانک
اربعین بریزند نمایند خضوع از جمل و آثار کیر از خوردن
این دوا ظاهر میگردد آنست که دهن جوشش بسیار
میکند مقدار شدت و قوت مرض و تب شدید و ضعیف
بسیار بهم میرسد اما خوبی ندارد و زیاده از هفت یوم
نمی ماند و بعد از هفتم اثری از مرض باقی نمی ماند
بار با تجربه نموده شد مثل ندارد

باب الرابع مع المیم

رمان بفارسی انا گویند و اقسام میا باشد شیرین
بیدانه که پلیسی می نامند لطیف تر از سایر اقسام سرد
با اعتدال در اول تر با قوت قابضه و قلیل لغزا و مو
خلط صالح و لفلح و ازین جهت باعث نفوذ و برین
و در بول و جالی و فتح و تکین طبع و موثر تشنگی و
خوردن آن بعد از طعام سبب بخار آن و جهت
تصفیه روح کبدی و تقویت جگر و استقای حی و
زنی و سوء القینه و برقان و سپرز و خفان و الم سینه
و سرفه و هار و صاف کردن آواز و دفع کردن بدن

و نفوذ نمودن غذا و دفع جرب حله و نیکو کردن رنگ
رخسار نافع و اکثر آن مفسد غذا و مریضه و مصلحت
مصلحت است و چون بر نار شیرین یا سورخ کرده و بخت
بقدر یک گنجایش داشته باشد و روغن بادام شیرین
در آن بخیته بر روی آتش گذارد تا روغن را جذب
کند و بحد که رسد که دیگر جذب ننواند کرد بکندن آن
جهت در سینه و سرفه از تجربات است و بدستور
آشامیدن آن با شکر و نباته و صمغ عربی در عین
بادام که نیم گرم باشد همین اثر دارد و با تار ترش و
و شیرین که کبیری مزه و بفارسی بخوش نامند در سردی و
تری مانک با اعتدال است و با تار ترش در دوم سرد
و خشک و قابض و مدر بول و مسکن حرارت معده و
خلیان خون و مانع سیلان مواد معده و جهت رفع غلظت
و نفقان حار و منع صعود بخار غذا و دفع دهانیت
آن نافع و اکثر آن موثر تر معده معاون آنرا و مضر
میرود و ضعیف جاذبه جگر و قوت باه و مصلحت نار شیرین
و زنجبیل پرورده و امثال آن و آب انارین و یا پیله
آن فشرده باشد از نیم رطل تا یک رطل و بست درم
شکر خام مسهل صفا و مقوی معده و جهت تب های
صفراوی و یرقان و جرب و حله نافع و ضما و مطبوع
هرای آن با پوست و تخم جهت جرب و حله و صفراوی
مجر و طلائی مطبوع آن در شرب جهت تحمیل اورام
بیدریل است و ضعیف آن جهت قروح خفیه و
تقار و اکثر آن جهت ناخن و سیلان نافع و ضما و عصا
آنکه در طبع خلیفه شده باشد با قدری عسل جهت قروح
خفیه و قرحه بینی و گوشت زیاده و زخمها و در گوشت
سفید است و سوبق آن قابض و جهت رفع خواش
خوردن گل و امثال آن زمان حامله را موثر است و
رب انار ترش در افعال قویتر از آب است و چون آب
انارین را در ظرف مسن لقوام آورد جهت جرب سلاق
و تقویت باصره و جراحات مزمنه و خفیه نافع و چون
جوف انار را خالی کرده روغن گل سرخ و در روغن
بر آتش ملیم گذاشته در گوشت بچکاند جهت درد آن

بجای نثر است و در میان قالیقانی و قالیقانی
و قالیقانی با بعضی سبب به بعضی سبب و بعضی سبب
نقد و پس آب طبع آن جهت دفع سیلان و خروج مقعده
و ضا و آن با سبب جهت دفع آثار آبله و طامی سوخته آن
بجس سینه و معده جهت منع نزف الدم و فی الدم و
فلفنت الدم و حقه با آب و کبریا و جو مقشر حوشا اینده
باشند جهت دفع اسهال و حج و مقصده با آب طبع آن
جهت تقویت شه و آشامیدن آن جهت سلس البول و
شستن مقعد و آن جهت قطع خون بواسیر و امراض
مقعد و آشامیدن ساییده آن بقدر یکدرم با آب
گرم در دفع کرم معده بیجیدیل و طبع آن درین باب
از جربات است و جهت نزله حاره و دردندان و مقصده
با آن به عدل است و چون پوست انار ترش و الباقی
و بالسویه ساییده در سر که بچو شانه تا ماهر او منعقد گردد
و بقدر قطعه حبسها ترتیب داده یا نروده عدد و
زیاده از آن نیز جهت دفع اسهال مزمن و حج خوف
و ترش معده و مقعد مجرب است و آب انارین در دوم
سر در اول خشک قالیقانی و جهت التهاب و خشک مقعد
و پتہای نمدنی و خار در دفع فساد و خارش حوال و
فساد رنگ رخسار و دفع غم نافع و انار و آن قالیقانی زرد
هر یک است و در افعال قوی و کوبیده ترش آن با
موی یا السویه و جس آن زیره کرمانی جهت دفع قه و
تقویت معده مجرب است و مضرب و سرفه و سرفه و سرفه
مویز گردگان و بدنش ساق است و کل انار در افعال
مثل گنار فارسی است و جهت خون بن دندان و التیام
جراحت و فشق و قلع و ضا و آن با برگ زرد بر معده
جهت تی مفرط و عصاره آن با گلاب جهت رحن مواب
بچشم و دفع ورم آن و با آب بارتنگ جهت ترحم اعلیل و
با آب جهت ابتدای و احش و خراش پاکه از موزه و فشق
شده باشد و با سرکه جهت باد رخ نافع و عصاره کپوست
و پید آن قایم مقام کل آن است و خوردن به همت
عسد و از آنکه هنوز باز نشده باشد بهیچیکه نیست
نکرفت به گمارا ناست تا شمع کنند جهت قطع

بزرگ و در میان سال از موده است و
و آنه است زرد و دیگر در اقسام انار میباشند شمشیر
بزرگ و در جمیع افعال مثل تخم آنست و گفته اند که
پوست ریشته آنرا اگر از طرف بالا و پایین برشند
خوردن آن سهال می آورد و اگر از طرف پایین برشند
ببالا بر تراشد مضمی است و آنش زمان سبب صنعت
آتش های چاشنی دارد و دیگر است مانند آنش بر باریس
و غیره و دیگرها که ذکر یافتند و افشرج زمان که
از آب انار ترش و قند یا انارین میسازند در افعال و
خواص آنند آب انار چاشنی دار است و برود و الرمان
که آنرا کل الرمان و برود و انفا شین نیز میگویند و اینها
جالیقوس است نهایت مقوی با صره است و حافظ
صحت چشم و قاطع دمع مزمل بیاض و عک و جرب
مزمن و خلیل ورم چشم است و صنعت و تیتاس
کرمانی سانج هندی بخاس بحق انار یک یک جزو
صبر سقوطی لطف در لطف و کایج عسلی مضمول
و اگر نباشد مضمول مضمول بحق انار یک یک
جزو عصاره یا با بعضی سبب و چشیدن مقشر آن در دست
سفید بر زرد انار یک یک جزو صلا می کرده
باب رمانین بر و زرد تا پنج مرتبه و در آفتاب که از آن
پس شیشه نگا دارند و کشید بام الله تعالی
نافع است و جوارش رمان ساده جهت تقویت قلب
و دیگر نافع است و صنعت آن بگیرند آب انارین هر
قدر که خواهند و با هم وزن آن یا کمتر یا زیاده بقدر
ضرورت نبات سفید بقوام آوردند و بر روی سنگ صفا
یا سینی نقره یا سینی زه قلعه یا حقه صافی که بر وزن
پسته یا بادام اندک چرب نموده باشند ریخته بطریق
مقرر بر زیر بند و عند الحاجة تالست متعال و
زیاده هم میتوان تناول نمود اگر اندک زعفران و
عنبر مشک را در آخر اضافه نمایند نیکوست و اگر
از آب انار شیرین صرف و یا آب انار ترش صاف
یا بچوش خواهند از آن ترتیب نمایند جوارش
رمان مرکب با لیمو حکیم الما الک عرف حکیم عرقه الله

نقشیری صنعت آن آب انار شیرین آب انار ترش قند
سفید از هر یک یک عدد و پنجاه درم آب لغت
انار سی و هفت درم پوست بیرون بسته پوست
زرد و ترش و صطک سبب الطیب میل بوا قاقله کبار
طبا شیر سفید زرد و کت نیز خشک زهر یک یک نیم درم
عود قاری خام و ح ترشی از هر یک یک نیم درم
جوارش سازند شری از دود درم تا دوشمال و جوارش
رمان گرقوی سده و کپور است و صنعت آن
آب انارین هر قدر که خواهند و دیگر سنگی با تش
طایم بچوشند تا به ربع رسد پس بوزن آن قند سفید
اضافه نمایند و بچوشند تا بقوام آید پس فرود آورند
بر روی زنده تا سرد گردد و بر روی سنگ بریزند و بر
و اگر برای زیادتی تقویت زرشک منقی و گرد و ساق
و آله شقه از هر یک یک یک شقال و از برای سردن
و تقویت اضمه صطک روی تر فلفل عود قاقله کبار
سبب الطیب زهر یک یک یک درم یا زیاده اضافه نمایند
تا به حقه سفید از برای سهال و حج به صنعت
آن بگیرند پوست انار و بچ فارسی و جو مقشر باده
و بچوشند تا به قوام شود و صافی نموده باب آن حقه
نمایند و حبس را بمان نافع است از برای سهال
مزمن و حج خوف و ترش مقعد و صنعت آن بگیرند
پوست انار ترش مازوی سبب متساوی و نرم بسایند
و در سر که بچوشند تا ماهر او منعقد گردد و وجهها
سازند بقدر قطعه یا نروده و زیاده از آن را بچوشند
مجرب است و ترش که رمان جهت سرفه حاره و خشونت
صوت نفع است و صنعت آن بگیرند و دود و دود و دود
و اگر در سبب چهار درم و سبب در نبات در آب انار شیرین
و آب انار شیرین و سبب حاجت آلفا که طبع نمایند
حل نموده صافی نمایند و با تش ملایم طبع دهند تا
بقوام آید پس فرود آورده و بر روی بادام قدسی
بر آن ریشته تناول نمایند و خشکات رمان حاض
که قریب و خواص نافع بشر البان و الطفا از
شراب رمان را مض و سبب است و صنعت آن

بگیرند سفید و آب حل کرده بچو شاشند و کف آنرا
 بگیرند پس ناز ترش شاداب بزرگ دانه دانه کرده
 شسته در آن ریزند و بچو شاشند تا بقوام شراب بپزد
 آورده صافی نموده نگاهدارند و بوقت حاجت در آب
 حل کرده بیاشامند و دواء الرمان جهت اسهال
 مزمن لطفال خصوصاً در حین بر آوردن دندان
 و غیر آن و از برای غیر اطفال نیز نافع است و صنعت
 آن بگزیند غنچه آنرا که چیک ناشگفته از برای اطفال
 از هر یک تا دو عدد و از برای بزرگان تا پنج عدد
 از زیره سفید از مقدار نیم باشد و از برای بزرگ
 اطفال و از برای دیگران تا سه باشد و از برای ناز
 نورسته امیضان نیز مقدار نیم باشد تا دو باشد و با قدر
 آب بر سنگ صابون نرم سوده صافی نموده با هفت بار
 حرف هفت مرتبه سنگ تاب نموده بیکرم بیاشامند
 و این الرمان الملسی که کبیر آنرا بر او شتر بر آتش گذاشته
 و بدفعات روغن بادام شیرین بچکانند به قدریکه
 گنجایش داشته باشد آن بر آتش ملایم باشد تا آنکه
 دیگر جذب روغن نماید پس بکند آنرا جهت در سینه
 سرخه از مجربات است و رمانه آشی است تخم
 از آب ناز ترش با قدر آب انار شیرین مکن معده
 و حیات صفراوی و غلیظان خون و مانع انصباب
 مواد دست معده و نافع است از برای فی صفراوی
 و خفقان حار و دفع غار و صعود بخار غذا البس و در حیات
 غذا به صنعت آن بگیرند به رخ سفید و در آب بپزند
 و چون نیم خفته شود آب ناز ترش باندگی قند با آب
 انار شیرین و قدری آب شیرین داخل کرده با قدر
 روغن بادام شیرین یا شیره مغز بادام شیرین بطیب
 نموده چند جوش دیگر داده که چاشنی در برنج جذب
 شود در وقت بختن مصالح مانند فناع تازه هیل
 و از صینی داخل نمایند و اگر تقویت قوی ضرورت
 گوشت مرغ بجز یا بزغال یا بره الملک داخل نمایند
 باین گوشت که گوشت را قطعات نموده باندک پیاز در
 آب بپزند و کف آنرا بگیرند پس بپزند چون قریب

بپاشند رسد به رخ راوران داخل کرده بدستور
 مزبور بپزند و بخورند و اگر تب نباشد بعد از کف
 گرفتن با پیاز و روغن گاو سرخ کرده پس بدستور
 مزبور بخفته بخورند و آب رمان حلو و افعال قوی
 از آب انار شیرین است و لیکن مرغی معده و مصلحت
 مصطلک است به صنعت آن بگیرند رمان الملسی
 و آب آنرا گرفته قدری به شیرین رسیده را پوست
 سبدانه اولقل جدا کرده داخل نموده بپزند تا بقوام
 آید و اگر بجای به قدری نبات سفید بجهت قوام آمدن
 داخل نمایند شایسته است به آب انار ترش در
 افعال قوی از آنکه است به صنعت آن بگیرند آب
 انار ترش و در یک سنگی یا گلی یا مس تازه صافی
 نموده و در هر ده من از آب انار ترش یک من به شیرین
 را پوست جدا کرده سبدانه و نقل بر آورده هر سه
 به رخ شش قطعه نموده در آن نداخته بچو شاشند
 تا شش ملایم تا بقوام آید پس فرود آورده در مرتبان
 انحراف نگاه دارند و بعضی به راد داخل نمیکند و بجای
 آن در هر ده من آب یک من قند سفید یا دو شاب
 داخل کرده بپزند و بعضی بی شیرینی و به نهائی بقوام
 می آورند و آب انار ترش و شیرین که آب این
 هر دو را در یک بغیر قلعه کرده به پزند تا به قوام آید
 جهت جراحات مزمنه و خبیثه مالیدن آن نافع است
 و کشیدن آن به ششم مقوی با صبره و محافظت آن
 است و جهت سلاق و جرب چشم مجرب است به
 آب رمان که بطریق رمان حامض خفته باشد
 چنانکه ذکر یافت در دوم سرد و در اول خشک
 و قابض است و جهت التهاب و تشنگی مفرد و شپها
 حاره و فی و خمار و دفع فساد و خواش حار و فساد
 رنگ و خسار و دفع غم نافع است

فصل در کسوفات و شروحات رمان

سفوف رمان سهل بعضی است ماخلط سوخته را
 و جهت دفع آتش به نهایت مفید است

صنعت آن پوست رمان فی از وی سبز مساوی کوفته
 بخفته و متقال آنرا با آب سرد بخورند و متقوف حب
 رمان حامض را فی و مقوی معده است به صنعت
 آن ناروانه ترش چشمال زیره کرمانی یک متقال
 کوفته بخفته با مویز سرخ چشمال کوبیده به رشته بخورند
 سفوف حب رمان سهل را که سفید و رقیق باشد
 و با نقل آمیخته باز دارد و معده را سود دارد
 صنعت آن حب رمان بریان کرده یک عدد دم
 صدف سوخته کردیای مدی و نقل از هر یک سبب دم
 خربوب بنطی و پنج متقال سماق منقی از حب ذه متقال
 کوفته بخفته سفوف سازنده شربتی و در دم باب به شیرین
 سفوف حب رمان به نوز کوکبه صنعت آن ناروانه
 بریان نموده ذه دم آرد کنار آرد بلوط از هر یک پنج
 متقال کشنده خشک بوداده مقشر سماق بوداده مقشر
 گلزار فارسی عود دهندی از هر یک چهار درم شایسته
 بوداده مصطلک رومی و درم طمع عربی بوداده طباطبائی
 سفید حب لاس مازدی سبز بوداده ناخواه هیل
 زرد بنادگل از مینی از هر یک سه درم کوفته بخفته
 سفوف سازنده سفوف حب رمان صنعت
 و اما معاد اسهال مراری را نافع است و علامت این
 قسم اسهال آنست که بعد از تهیای مجرعه و غلبه الص
 و خوردن شراب کهنه و غسل حاد شود و زردی
 مدفوع و سوزش مخرج دال است بران به صنعت
 آن ناروانه بریان کرده آرد بلوط سماق منقی زیره
 کرمانی مدی و سبب کشنده خشک بریان کرده خربوب
 بنطی آرد کنار از هر یک پنج درم عود دهندی نیم درم
 آله منقی یک متقال کوفته بخفته شربتی از یک متقال
 تا دو درم باب به شیرین بیاشامند به سفوف
 حب رمان به نسخه صاحب ذخیره که در اسهال مراری
 ذکر کرده به صنعت آن ناروانه بریان کرده یک
 عدد دم کشنده خشک مدی و سبب سماق منقی گلزار
 فارسی از هر یک پانزده درم کرمانی خربوب بنطی از
 هر یک ذه دم کوفته بخفته شربتی از دو درم تا سه درم

باب پیشین بیان شاسته و سفوف حبلرمان
و دیگر که اسهال سوداوی را باز دارد و صنعت آن
حبلرمان دانه دوم بهمن سرخ زرد باد جنید رمان
سداب ششم شاه سفرم از هر یک یک درم کوفته خنثیه
سفوف سازند و جنید رمان غنچه را ناسگفته است
سفوف حبلرمان منبجه این جزله به صنعت آن
انار دانه بریان نموده خچرم حبلرمان آرد بلوط
ساق منقعی از حب زیر که کرانی بسکه انگوری تر کرده
بریان نموده آرد کنار آرد و سنجید خشک بریان نموده
مقشر خرنوب منقعی خرنوب شامی از هر یک دانه دوم و نیم
سکه اصلی را یک عدد قماری خام از هر یک یک درم
کوفته خنثیه لیکن نرم نباشد و استعمال نمایند

فصل در ذکر سکنجبینات رمان

سکنجبین رمان منبجه قلل منقعی مسکن عطش است
و نافع است از برای حیای حاده و محرقة و نافع است
از برای خار و مقوی معده و کبد حار است به صنعت
آن بگزیند آب انار ترش و شیرین یک رطل و سرکه خمر
جید سته استار آب زرشک منقعی نیم رطل شکر سفید یک
سکن و نیم تبریز بدستور مقرر بنزد تا بقوام آید شربت
دوم به سکنجبین رمانی منبجه و مسیح چهار گرم را سود دارد
بیشتر نباشد و معده و جگر گرم را قوی گرداند و دفع
خار نماید به صنعت آن آب انار ترش آب انار شیرین
از هر یک یک رطل و بدستور یک درم سکنجبین نقاحی ذکر
شد آنرا صافی نمایند پس دو رطل نبات سفید بادی
بیامیزند و در یک سنگی بچشانند و کف آنرا بگیرند و
چون دیگر کف بر سر نیاید در دوازده صافی نموده شش
استار سرکه خمر جید و یک اوقیه گلاب داخل کرده
بچشانند آب بسیار ملایم تا بقوام آید پس فرود آورده
و سرده کرده و ظرف چینی یا زجاجی نگاه دارند و شربت
دوازده اوقیه سکنجبین رمانی منبجه و بن لیا س شربازی
نافع از برای حیای حاره و عطش و از برای کبد
و معده حاده صنعت آن آب انار پهنج رطل آب

و بعد حاجت تناول نمایند تا بفضول حاصل
صفر اولیت و حجت دفع خواشش خوردن گل و
امثال آن زمان عامله را نافع است و مجرب

فصل در بیان شربت رمان

شراب رمان منبجه و شربش مقوی معده است
و نافع است از برای شوفه و سرخه و صنعت آن
آب انار شیرین بیدانه چهار رطل آب سیب شامی یک رطل
بابیات سفید یا فانیذ سنجری یک رطل بقوام آورند
شرقی دوازده اوقیه شراب رمان منقول از خط میرزا
معز الدین موسوی از اولاد میرزا محمد سلیمان می نموده
که این معمول صاحبی ام میرزا محمد باقر حکیم بانی شاه سلیمان
بوده مقوی قلب و معده و جگر است و نافع است از
برای تی و غشیان به صنعت آن بگزیند حبلرمان
حامض نیم رطل ساق ربع رطلی هر دو را در چهار رطل
آب بچشانند تا بدو رطل رسد صافی نموده پس بگیرند
برگ انار دانه و ورق نعناع تازه دانه طاقه قرقر
عدد دو درم و سرکه و درم است سگ اصلی یک مثقال
کندر نیم درم پوست بیدون پسته سه درم کوفته خنثیه دران
انداخته و بیاشانند از آن برای غشیان شدید
و اگر برگ انار دانه یافت نشود پوست زرد انار ترش خشک
فصل خشک از هر یک دو درم بدل آن هر دو داخل
انند و اگر عوض آب گلاب داخل نمایند بهتر است
شراب رمان حامض تی باز دارد و دفع صفر انکند
قلب و معده حار را قوت دید به صنعت آن آب انار
ترش دو من در و یک سنگی کرده و شلخ نعناع تازه
عدد قماری خام آله منقعی از هر یک دو درم پوست بیدون
پسته نیم درم کوفته دران داخل کرده بچشانند تا
نصف رسد صافی نموده قند سفید یک من داخل
کرده بقوام آورند پس ز آتش فرود آورده و صطکی
سوده دو درم دران داخل کرده نیکو بر هم زنند تا
خوب مخلوط شود و در ظرف چینی نگاه دارند
شراب رمان منبجه و شربش مقوی معده است و نافع است از برای

زرشک یک رطل و اگر خواسته باشد آب خوره یک
رطل نیز داخل کنند گلاب خوشبو دانه دوم پس در هر
رطلی از اینها یک رطل قند سفید داخل نمایند و در
ویک سنگی آتش ملایم بچشانند و کف آنرا بگیرند و چون
کف بر نیاید در دوازده صافی نموده و کف آنرا بگیرند و در
صافی نموده پس باز از هر یک یک رطل شکر سته استار سرکه
خمر جید داخل کرده بچشانند تا بقوام آید و کس
که خواسته باشد که سکنجبین رمانی ترتیب دهد باید که
اقتصاد کند بر آب انار و شکر و سرکه صادق الحقیقت
سکنجبین رمانی منبجه رسیده مظفر الدین به صنعت آن
آب انار ترش آب انار شیرین از هر یک یک رطل بچشانند
و کف آنرا بگیرند پس فرود آورده بگذارند تا در دوازده
پیشین گردد آب صافی آنرا گرفته در هر رطلی از آن
قدری آب زرشک منقعی و ربع یک رطل سرکه انگوری
و یک رطل قند سفید داخل کرده بچشانند و کف
آنرا بگیرند تا بقوام آید و اگر عوض آب زرشک و قند
طبع قبض باشد آب شربندی کنند بهتر است و چون
بقوام آید فرود آورده سرده کرده نگاه دارند و سکنجبین
رمانی منبجه رسیده معزالدین به صنعت آن آب انار ترش
آب انار شیرین از هر یک نیم رطل سرکه انگوری نیم رطل
آب زرشک منقعی دانه استار گلاب یک رطل شکر
طبرزد سه رطل بدستور طرح نموده بقوام سکنجبین آورند
شرقی است درم سکنجبین رمانی دیگر به صنعت
آب انار ترش آب انار شیرین سرکه انگوری
گلاب از هر یک یک رطل و در یک من قند سفید
بقوام آورند تا بقوام استعمال و دوازده درم با عرق
بید مشک و عرق کاسنی بنوشند و سکنجبین رمانی
منبجه و سکنجبین بن جریله های حاره و خشک و
حرارت معده و جگر را سود دارد و به صنعت آن آ
انار ترش صافی نموده پنج من قند سفید نیم درم
کرده بچشانند تا بقوام آید قوی مقتدی پس سرده کرده
در شیشه نگاه دارند و در وقت حاجت تناول نمایند
سویق رمان انار دانه خشک را کوبیده و سویق سازند

سود و جگر و دل را قوت دهد و صنعت آن آب انار
 شیرین آب انار ترش که هر دو معصوم باشد و درین
 یک تن قند سفید یک دوقیه آب نفع تازه بقوام
 شری و دوا و قیه شراب را مین منفع شود و قند
 و فی اسهال را سود دارد و سوده را قوت دهد
 صنعت آن آب انار ترش آب انار شیرین هر دو را یک
 جوش داده فرو داده یک شب بگذارد تا در آن
 نه نشین شود صافی آنرا گرفته با آتش ملایم بپزد تا نصف
 رسد پس بگذرد آب نفع تازه و صافی نموده در هر یک
 دوقیه از آب را مین که باقی مانده یک دوقیه شکر سفید
 و نیم دوقیه آب نفع داخل کرده بقوام آورند پس
 آنرا از آتش بر گرفته سرد کرده در شیشه یا در ظرف
 چینی نگاه دارند و شراب را مان سهل منفعه قلا منی طبع
 را نرم دارد و صفا براند و جمیع صفای و امراض
 صفای را که با آنها سره نباشد بر طرف گرداند
 صنعت آن آب انار ترش آب انار شیرین که هر دو معصوم
 با شحم باشد از هر یک یک تن قند سفید در دوا و قیه
 تر بر آگفته در کسبه کتان کشادی کرده در آب انار
 افکنند و جوشانند و کسبه را لجه بالند و بشارند تا
 شیر که آن بر آید پس کسبه را نیکو بمالند و بشارند و در
 کتان شکر سفید نصف یک تن داخل کرده بپزند و
 کف آنرا بگیرند و بچند مقونای مشوی نظاکی نرم
 ساینده در کسبه کتان کشادی کرده و یکدم زعفران
 را بکباب سوده در کسبه کتان دیگر کرده در آن افکنند
 دوایم هر دو کسبه را بمالند هر دو کسبه خالی شوند و شراب
 بقوام آید پس آن هر دو را بر آورده بشارند تا
 چیزی در آن کسبه نماند و شراب را فرو داده سرد
 کرده نگاه دارند شری از یک دوقیه تا دوا و قیه و در شیشه
 دیگر بپزند و راوند داخل است و شراب را با جامه
 ساده بگیرند آب انار ترش هر قدر که خواهند مقدار آن
 آن قند سفید یا دوشاب بگوری یا عسل داخل کرده
 و در یک سنگی با آتش ملایم بپوشانند و کف آنرا بگیرند
 پس صافی نموده بقوام آورند بعضی شری این شراب

هر یک از قند یا دوشاب یا عسل باشد نصف وزن
 آب انار میکنند و چون بقوام آید فرو داده سرد
 کرده نگاه دارند در وقت حاجت شری و دوا و قیه
 بنوشند و شراب را مان حلوساده از آب انار شیرین
 نفع است و صنعت آن بگیرند آب انار طبعی نه طبعی
 و در آن قند سفید سه دوقیه داخل کرده در یک سنگی
 با آتش ملایم بپوشانند و کف آنرا بگیرند و صافی نموده بقوام
 آورند و در هر دوقیه ازین شراب یک مثقال مصطک روی
 سوده داخل کرده سرد نمایند بعد از آنکه از آتش فرو
 آورده باشند در ظرف چینی یا در شیشه نگاه دارند شری
 تا دوا و قیه و طلائی را مان حاض طعی فرموده اند که
 از حضرت استاد اطباء قدوه حکما میر محمد هادی دیار
 ماجد این کتابستان امیر المومنین علیه الصلوة والسلام
 است از برای خارش تمام بدن خصوصاً خصیه و
 نهایت نفع است ذکر تجرب شده و صنعت آن
 آب انار ترش یک عدد در ظرف مس سرخ بغیر طعی یا
 سرکه انگوری بپزند تا نهم شود پس در باوان انداخته
 کبریت زرد پوست بلیله زرد تو تیا کی کرمانی مغسول
 مغز تخم خرپره بپزداده مغز تخم خیارین بوداده مغز
 تخم کدو بوداده سنگ سبوی که آنرا بپزند و تخم نیوار
 و چگونند مانند پوست کدو سوخته حوض می از هر یک
 یک مثقال کوفته بخیته در آن داخل کرده بدستمالند
 پس دغن گل سرخ بقدر حاجت داخل کرده نیکو بریزند
 زنند تا چون مرهم شود و در حمام بعد از کسبه مالی بر موضع
 جرب و حکم بمالند نافع باد و با عصا که در آن حبت
 قرح خبیثه و قرحه منی و گوشت زیاده در زخمها و در گوش
 مفید است و صنعت آن بگیرند آب انار را با پیوسته و تخم
 آن و قدری عسل داخل کرده همیزند تا غلیظ شود
 و در ظرف چینی نگاه دارند و عندا حاجت بکار برند
 معوقی را مان زلات و ماغی و سعال را که از حرارت
 باشد نافع بود و صنعت آن انار شیرین چند انگشت بمالند
 بشارند و در یک سنگی جوشن بپزند چند انگشت بمالند
 پس نصف آن شکر طبرزد و اضاف کرده با آتش ملایم جوش

دهند تا معوق گردد و قند یک شش و ده رمان و صنعت
 آن مثل صنعت قلا یای دیگر است و اما را مین المعصومین
 با شحم چون نیم دوقیه از تاک طل سبت مثقال شکر خام
 داخل کرده بپوشند اسهال صفا کند و مقوی معده است
 حبت تهای صفراوی و یرقان و حکم و جرب نافع است
 صنعت آن بگیرند انار ترش و انار شیرین کشادی در آن
 قتم درست بدست بپوشند وانه های آنرا بشوید نرم
 نمایند پس سر آنرا بپزند و آب را بقوت تمام بشارند
 پس صافی نموده وزن کرده نیم دوقیه از تاک طل
 بحسب حاجت شکر سفید خام سبت مثقال داخل کرده
 بگذارند تا شکر حل شود صافی نموده بپوشند و اما را مین
 حلوا المیسی نافع است از برای و در سینه و سینه
 صنعت آن بگیرند آب انار طبعی و داخل نمایند در آن
 شکر سفید و نشاسته و صمغ عربی سوده روغن بادام شیرین
 نیم گرم نموده بپاشانند و معجون را مانی یعنی آن
 قدس سره مقوی معده و کبد و با ضم طعام و مشتی است
 صنعت آن آب انار ترش قند سفید یک نفع تازه
 از هر یک یکدم مصطک روی سنبل الطیب قلا منی از
 هر یک دو گرم کوفته بخیته آن سرشته معجون سازند
 معجون را مان دیگر ایضا قدس سره که از آن قوی است
 صنعت آن آب انار ترش آب انار شیرین از هر یک
 یک آنرا آب بپوشند آب بپوشند از هر یک نیم آنرا قند
 سفید عسل مصطک از هر یک یک آنرا معصوم را با آتش ملایم
 بقوام آورده کف آنرا گرفته پس بگیرند سبب سبب سبب
 قرفل دار چینی از هر یک یکدم مصطک سنبل الطیب
 طباشیر سفید از هر یک یک دغیم درم عود و هندی غری
 خام پوست پیردن لسته پوست زرد و اتوج قلا منی از
 هر یک دو گرم ادویه کوفته بخیته آن سرشته علی الرعم
 معجون سازند و در آغیز نفع را دوا و دلف و کسر صا
 ممل و سکون بای شناه تخمینه در لے ممل در آخر نفع
 بورانی نامند و آنرا از بقول تازه که در آب کج
 دهند و بار دغن بریان کنند و ترشها مانند سرکه و یا
 آب غوره و یا آب ساق و یا سیب ترش یا سیب

و یا اشتالینا و یا است و یا شک ساینده داخل کنند
و سنادل نمایند و بعضی او را در حاره مناسبه بقدر حاجت
اضافی نمایند طبیعت آن بحسب بقول و در شیا و غیر
مختلف میباشد در دود و در طوبت و میل به حرارت و
تمامی آنرا ملطف و بهر مطلق حرارت و خشکی و صفرا و چون
و مناسب از جمله درین زمان و اوقات گرم متخذه از بقول
و محوضات طینه ملین طبع دار قابضه و بهیج امراض رحم-

باب الرابع مع الواد

روشنائی بدانکه اصل و شنائی رویشانی بوده بر
ممل و واد و سین ممل و یای ممل و شنائی و نون و نون و نون
و همزه و یا که بشین مجمر و نون و الف و همزه و یا شهرت
یافته به روشنائی ظفره و جرب و بول و معده و تار و یی چشم
را مفید باشد و بعد از بریدن ظفره و بول و بول و بول و بول
مادک و قبل از بریدن اگر رقیق باشد سود دهد به صنعت
آن شایع عدسی معقول مس سوخته قلیبیای ظفره و نون
هندی بوره ارسی زنگار و در لفل از هر یک چهار درم
فلفل سفید فلفل سیاه کف دریا از هر یک هفت درم
صبر سفوطی سبیل هندی قنفل از هر یک چهار درم
آنکه منقحی از کبیل از هر یک و دو درم زعفران و نون
از هر یک یک درم و نیم کوفته بحر ریخته هر یک را وزن
منوده مخلوط کرده بکار بند عدد اوقیه هشت ده است
روشنائی دیگر جرب و انتشار و سخت ثقبه و نزول آب
را مفید است به صنعت آن قویتهای هندی و دو درم
اقلیبیای ذبی سته درم سرکه صغمانی سافج هندی
از هر یک یک درم زعفران مر و دریا ناسفته از هر یک
و دو درم کافور قیصوری مشک قبی خالص از هر یک
یک دانگ به سقور کل سازنده روشنائی اصفهین
گوید که تاری چشم را سود دارد و بیاض برود و بهر
باز دارد و به صنعت آن شیاف مایه مایه ان صبی قنفل
سافج هندی از هر یک یک مثقال دار قنفل مر
صافی زعفران و چون در سته ترکی و کبیل از هر یک
نیم مثقال شایع عدسی معقول و دو درم مجمر و کوفته

بحر ریخته بوقت حاجت در چشم کشند -

باب الرابع مع الیاء المتناهة التحتانیة

ریاس معروف و مشهور است بهترین آن ساقهای
قوی بالیده نی ریشه شاداب نازک است پنج آن روید
است چنانچه ذکر یافت در دود و سرد و خشک و
لطیف و با قوت قابضه معده و اشتها و جگر حار زانفع
و مفرح و قاطع فی تشنگی و غشیان و مسکن مدت صف
و خون و جهت رفع سستی و خمار و بواسیر و طاعون و با
و خفقان و دوسواس و اسهال حار و یرقان و تبها
حار و تحریک شهتاد منع بر ذر دل و اکحال به آن
جهت تقویت با صره و بیاض و با آرد و جرب حمره
با و مفرح و نفع و مضر سینه و باه و محقق اعضا
مورث قوی و مبرودین و مفرح شربت عود و
انیسون و عسل و قدر شربت از آب آن تاسی درم
و بدش ترشی ترنج و آب غوره است و بهر یک یاز
قوی تر از آب آنست و شربش جهت و حش و جنبان
و بخارات و اختراقات نافع است به رب ریاس
صنعت آن مثل صنعت رب رمان است و مذکور شد
شراب ریاس مقوی معده و قلب است و صفرا و تشنگی
و دفع خمار کند و حیات صفراوی را نافع باشد و شها
طعام آرد و تشنگی نشانده و دی و اسهال صفراوی
و در به صنعت آن بگیرند ریاس قلم رسیده باغ و
یکار و چون سرد و نبال آنرا جدا کنند و در ساق و نون
بر سته سنی بگویند و آب آنرا بگیرند و بکریاس صافی
منوده در دیگ سنگی کرده چند جوش بدهند و کف آنرا
بگیرند پس فرود آورده بگذارد تا ته نشین شود پس
صافی آنرا بگیرند چنانکه در داخل نشود و در هر یک
من از آن آب یک من قند سفید داخل کرده
در دیگ سنگی با آتش ملایم بپزند تا بقوام آید نگاه دارند
و ادنی آنست که در هر سه من از آب ریاس یک من
قند سفید داخل کرده بقوام آورند بکریاس صافی
و همچنین باشد و شراب را سرد کرده و در شیشه نگاه دارند

و بعد از غذا به ساعت دو مثقال آنرا چهل مثقال آب
داخل کرده بپاشانند هم بعد از غذا از شنب که به عون
الله تعالی نافع است •

کتاب لزای المجهه

باب لزای مع الیاء الموحدة
زیاد بدانکه زیاد نوعی از عطاریت سیاه مائل به سحر
ساقی است که از بلاد حبشه و اقصای هندی از نوعی حیوانی
خاص گیرند مشهور زیاده و بفارسی گربه زیاده نامند و آن
حیوان خرب بخته و سنگ با خطوط سیاه و چون حرکت
بسیار دهند آنرا از این دوران آن از عضوی بهیج
آبی برمی آید و رغایت خوشبو و سوم گرم و در پوست
مستدل منشفت و مقوی دل بسیار مفرح و مقوی حواس
و جهت تسهیل ولادت نیدرم آن با قدری زعفران
و مرق گوشت مرغ فربه جرب دانسته اند و جهت غشی
و خفقان و توحش و جنون و در دود معده نیز و طلائی
آن جهت لفض و طلق الیام قرصه و بار و عن با و ام
جهت حفظ صحت سامعه و تقویت آن بطور آفید و
بوییدن آن جهت زکام و مداومت بوییدن آن بوش
بخلقی و حقیق النفس و صلیع محرر و در مصالح صندل و
کافور و اغذیه بارده است و کمر آن بخصیب جین
الجماعت مانع حل و بدل آن غالیه است به رب
بفارسی مویز گویند و بهترین آن پر گوشت کم دانه
بزرگ مقدار و دانه بیرون کرده را منقعه نامند و در
آخر اول گرم و در اول تر و منقح خاطر غلیظ و با عتدا
محلل و جالی معده و امعاء و حرکات مبرودین و نون
قصبه ری و مسمن و مقوی جگر و جهت سرفه کشی و
امراض کرده و شانه و قرصه امعاء و با گل گدازبان
و خرمای سبز جهت خفقان مجرب دانسته و با حسن
بدان جهت رفع نسیان و با سرکه جهت یرقان و سقور
مجر و چون بجای دانه در هر عددی قنفل جای داده
مداومت نمایند جهت سردی کرده و تقطیر بول و
سنگ کرده و شانه بی عدیل و چون با انیسون بخته و

هر کرده و آب آنرا با روغن بادام بنفشه جهت سرفه
موجب و صفادش با پیچیدانات جهت اورام و کشود
دل و قلعه ناخن منخلع و با آرد با قلا و زبره جهت نرم انیان
و با شرب جهت قروح شمدیه و جدری و عفونت متعاضل
و جوششها و سرطان و غا لغزایا که سفید عضوست مفید
و با جاذبه جهت نقرس مفید و مضر محرورین و مصلحتش
سنگبین و میوه های ترش و خشکاش و مضر که ده و مصلحتش
عذاب و قدر شربش تانسی درم و نوعی را که بیدانه است
کشش نامند بهترین آن سبز و زردون ترین آن سیاه
است و همه آن لطیف تر از درای دی سبی و با قوت
مسهل و آب نفیع و آب مطبوخ آن که با فانی به قوام
آورده باشند جهت سرفه و مواد سینه نافع و قوی صوت
است و صفاد آن باز عفوان و زرد و تخم مرغ و صفر
جهت کشودن دل و تحلیل صلابات بمنظر و کوبیده
آن با صبر جهت کلی سرجوب است و در جمع افعال
و غیر مثل موز و زنده بیرون کرده و آثار آن محرق
غون و مصلح اش مذکور شد صاحب کافی از حضرت
ابی عبد الله از حضرت امیر المؤمنین احادیث متعدده
روایت میکند که فرموده اند هر که ناشناست و کیدانه
زربیب سنج بخورد و اما می یا مد از جمیع امراض مگر خضوع

فصل در بیان شرب زربیب

شراب زربیب موسوم به شراب حلال منقول از
ذمبیه جناب حضرت امام رضا علیه و علی آباء و اولاده
الثناء و السلام جهت حفظ صحت و امان از ادواج باره
و غیر با تفصیلی که خواهد آمد صنعت آن فرموده اند
بگیر از زربیب منقذ ده رطل و بشو و بخیسان و آب
صافی آن مقدار که بر روی آن آید چار انگشت و
در زمستان سه روز در تابستان یک روز و یک
شب نگا در پس در و یک پاکیزه کن و باید که
آبیکه در آن می خیساند اب باران باشد اگر میسر بود
و الا آب شیرین که سر چشمه آن از جانب شمال باشد
و آن آب بر اق سفید سبک باشد چنین آبی فاضل

سرعت قبول گرمی و سردی است و این ولایت
میکند بر خفت آب طبع و تا زربیب بخشد و بخت
و تنخ شود پس بمال و صاف نمائ آب آنرا و سرد کن
پس ثانیاً در و یک بریز و بگیر مقدار آنرا و بهمان مقدار
از میزم که از طبع و ادوی طبع نمائش ملائم تا آنکه
و ثلث آن بر و و یک ثلث بمال پس بگیر
از غسل مثل مصفی یک رطل و بریز بر آن و انداز
زیادتی آنرا در و یک بگیر و در خاطر نگا در و بگیر
پارچه صفیقه و در آن زربیب و زعفران از سر یک
یک درم و در قفل و در ارجینی و سبیل الطیب و
سبیل رومی و مصطی و تخم کاسنی از هر یک نیم
درم جدا جدا تم کوفته در آن پارچه انداز و سر آنرا
محکم به بند و در آن دیگر انداز و آبش ملائم طبع ده
و پارچه را از پشت کف بمال متصل تا آنکه قوای او در
بالتام در آن باز داده شود و مقدار غسل بر و و
ثلث مقدار زربیب مطبوخ بمال پس بردار از آتش
سرو کرده کیسه او در را با زربیب بمال تا بقیه قوت
آن بر آید و در و یک و شراب که در ظرفی محفوظ است
سه ماه نگاه دارد تا آنکه اجزای دو امتد اخل یکدیگر
گردند و امتزاج یابند پس آن بهنگام استعمال کن
و باید که مقدار آنچه آشامیده میشود از آن یک
اوقیه یا دو اوقیه آنخالص باشد و در نسخه دیگر
مقدار شربت ده مثقال با چهل مثقال آب
حل کرده است پس هرگاه مقداری را خوروی که
وصف نمودیم برای قوا از طعام پس بیاشام ازین
شراب سه قح بعد از طعام پس هرگاه چنین کردی
پس به تحقیق امین میگردی باذن الله تعالی در آن
روز شب از ادواج باره فرمونه مانند نقرس و
مفاصل در یاج و غیر آن از ادواج عصبی باغ
و معده و بعضی ادواج کبد و طحال و امعاء احتشاد
زیاتی باغم و رطوبات پس اگر بعد از آشامیدن
آن خواهش آب بهم رسانی خواهش صادقی پس
باید که بیاشامی نصف مقدار آنچه اول آشامیده

بودی پس بدینگونه این طریق صلح آن است برای
حفظ بدن مومن و زیاده کننده است برای قوت
مجامعت آنرا شد است برای ضبط و حفظ آن بدینگونه
صلح بدن و قوام آن لطعام و شراب است و فساد او
بفساد آن هر دو اگر موافق مصلحت خوردی و آشامیدی
و آن با هم موافقت نمودند هیچ و عالم می ماند بدن
اگر فاسد ساختی آن هر دو را فاسدی شود بدن از
عبارت کلام جناب معصوم علیه السلام مستفاد می گردد
که خرده او و به را مقدار آنرا انداختن غسل در مطبخ صفا
تربیب با آنکه زمانی بعد از آن باید انداختن و بعد
شراب زربیب خاصه که آن مجموع جهت نادرش است
داده اند صنعت آن خود مهندی الممعتی چاست
خطائی از هر یک ده درم پوست بیرون بسته
مصطی رومی از هر یک ده درم دانه سبیل قاقله
کبار دار چینی از هر یک ده درم گل سرخ چهار درم
نیم کوفته در پارچه کتان بسته پس بگیر نه موز طافی
منقذ از حب ده رطل و آنرا بشویند و یکشنبه روز در
آب باران یا آب چشمه بخیساند باید مقدار آب باشد
که چهار انگشت از روی می بر گردد پس آن را
در دیگ تنگی یا نقره کرده بجوشانند تا مقدار که ثلث آب
بماند بمالند و بمالایند و غسل مصفی نیم رطل و نبات
سفید یک رطل کرده کیسه او در را در آن انداخته
بجوشانند و دایم کیسه را بمالند تا قریب بقوام رسد
آب آنرا شیرین رب به شیرین از هر یک نیم رطل داخل
کرده بقوام آورند و کیسه را بمالند و بفشارند و دور
گردانند تا شراب زربیب دیگر پیران میسر و از آنرا
موافق باشد معده و کرده و ادویه می را گرم گردانند
و حافظه را قوت دهد و باه را بر انگیزد و نسیان را
بر طرف کند و اشتهای طعام پدید آورد و رنگ را
سرخ گرداند صنعت آن زربیب سیاه قریب ده رطل
آب صاف پاکیزه دو من بخیساند و یک شب و
یک روز بگذارد تا خیسیده شود و باز پنج من آب
صاف اضافه نمایند و در پاتیل باقی ملائم بچشند

تا مهر شود پس انگاه از کر پاس پاکیزه صفا کنند و
 بگذارند که ته نشین شود و مکر را از کر پاس بگذارند که
 خوب صاف شود و باز در یک کت و آب قش نرم خوش
 و کف آن بکیرند پس قفل سنبل الطیب را در چینی کباب
 چینی جویو آب سارند و در محطه از هر یک یک درم نیم کوفته
 در صره بند نمود و در یک کتند و بدستور بلخ نمایند و
 در آخر یک درم مشک سوخته در آن مفرج نمود و
 شب وقت خواب در خلومعه بنوشند عرق زریب
 مفرج و مسکرمقوی باه و مشوی و منعظ و دل و دماغ
 و کبد و معده را تقویت بخشد و اشتها را طعم دهد
 صنعت آن بکیرند در چینی قفل و در قفل قاقله کباب
 در و نج عرق از هر یک پنج مثقال مصطکه یک مثقال
 و یک دانگ و نیم بهمن سفید جدا و خطائی خولجان
 از هر یک پانزده مثقال سنبل الطیب قفل و در یک
 و ده مثقال قفل گاو زبان شقاق با در نجوبه خسته
 مصری خا خشک از هر یک سی مثقال اجزا را
 نیم کوفته در دو مینا گلاب و آب بقدر حاجت صبح
 بخسایند و شام دو صد مثقال مویز رخ دانه بزرگ
 کرده در آن داخل نمایند و شب بگذارند و صبح
 گوشت بره جوان از چربی و استخوان جدا نموده یک
 من و یک چهار یک تهر نیم و زردک رسیده پاک
 کرده استخوان وسط آنرا دور نموده ریزه کرده و شفا
 مثقال داخل کرده عرق کشند و اگر بجای زردک
 سیب و به کنند از برای تقویت دل بهتر است
 محلل زریب جهت پیر نافع چون ناشتا صاحب طحال
 چند دانه آنرا بخورد و در سه آنرا بالای آن بنوشند
 صنعت آن زریب جید مالیده بزرگ دانه را گرفته
 چوب های آنرا دور نموده صاف کرده و بهر که الکوی
 بیندازند و بگذارند برسد و استعمال نمایند و باید که
 سه که آن مقدار باشد که چهار انگشت بالای زریب
 آید و اگر در سه که قدری پوست بچ کبر نیز اندازند
 بهتر است و همچون زریب مصرف را نافع است
 صنعت آن پوست بلبله کالی پوست بلبله زرد

پوست بلبله آله مقسّر اسطوخودوس از هر یک ده
 درم عود الصلیب پنجه درم عاقر قرحا سه درم
 مویز منقّی یک طل اوویه و الوفیه پنجه مویز را نرم
 سوخته و آن سرشته همچون سازند شترتی پنجه درم و پنجه
 همچون زریب در الملیح و اطر فیلات ذکر یاقت

باب الزام مع الرايه الملهمة فصل در بیان شیخ زراقات

بدانکه زراقة بلخ زای معج و تشدید برای مصله
 و الف و قات و با انبویه صغیه را نامند محجوف
 که در یک سر آن سوراخ تنگی باشد از طرف دیگر
 بمقدار جوتان چوبی در آن داخل نمایند جهت آن
 چون در آن انبویه آب خالص یا دمای مانع رقیق
 داخل نمایند و فشارند از سوراخ تنگ آن جسته
 بر آید و آنرا بفارسی آب زردک هندی بچکاری
 نامند و مراد ایجاد دای المیعی است که برای بزرگ
 و قرح مجرای احلیل و مثانه و نهج و رحم استعمال
 نمایند بدین نحو که در انبویه یا در مثانه کوفته و
 یا در چینه دان مرغ خالی نموده و بر سر آن بکیرند میل
 محجوف باریک الملس بسیار نرمی به مقدار آنکه در
 جوف احلیل رود و یا پر قازمی که مقدار محجوف
 آن را بدیده سر آنرا سوراخ انبویه و یا بزرگتر شای
 یا چینه دان محکم بندند و در مجرای احلیل نمایند و آن
 انبویه و یا مثانه را به فشارند تا دوا داخل احلیل
 گردد چون قدری معتدی از دوا داخل احلیل گردد
 و احساس نمایند که بانتهای آن رسیده آن زمان
 انبویه را بر آورند و سر ششفه را با انگشت بر گیرند
 زمانی تا دوا در آن مکث نماید و اثر خود بخشد پس
 دست بردارند تا دوا خارج گردد و همچنین دفعه
 دیگر بکیرند در شب باروزی سه چهار دفعه هر دفعه
 دو مرتبه استعمال نمایند و اگر بعد از هر مرتبه که بول
 میکنند بکیرند بهتر است و بدانکه نفع این نسبت
 به دوا می مشروب بلخ و مریح است زیرا که درین

دوا کینه میرسد و در آن بسبب بعد بسیار کم و ضعیف
 اما لا یحیی از آن جهت قرح مجرای قضیب بهر نوع
 که حادث شده باشد که بفارسی سوزنیک و بهر هندی
 سوزاک نامند نافع و صنعت آن مرد استنگ و درم
 قویای اخضر هندی یک درم هر دو را بسیار نرم سوخته
 با سه پاؤ آنرا هندی که تخمینا یک چهار یک من تریبی
 میشود و است گادی که فی الحکله رفیق باشد بدون آنکه
 آب در آن داخل کرده باشد خوب مفرج نموده در
 پارچه که پاس صغی انداخته آب صاف آنرا که خود بخود
 از آن چکد بدون عصر و فشار در ظرف چینی یا شیشه
 یا سفالی گرفته در انبویه یا مثانه یا چینه دان مرغ مسطوره
 کرده بدستور ترویی نمایند و این دوا تا سه چهار روز
 میان یک روز که میازند تا سه چهار روز کافی است
 و باید که هر روز سه چهار دفعه استعمال نمایند هر مرتبه
 از بول چنانچه ذکر یافت و اگر در سه چهار روز زلال
 نه گشت و تیار اندک بر آن نمایند و در آب است
 صافی مقدار یک جبهه کافور حل نموده سه چهار روز
 دیگر بدستور استعمال نمایند همچنین از برای قرح
 و جروح خرج نیزه زراقة دیگر نافع از برای امراض
 مذکوره به صنعت آن پوست بلبله کالی پوست بلبله
 آله منقّی بلبله سیاه کباب چینی طین مفره که به هندی
 گیر و نامند از هر یک یک درم قویای اخضر که هندی
 نیله قوتها نامند نیم درم گیر و قویای اسحق بلخ زرد
 ساز و او به راجو کوب نموده در ظرف چینی یا شیشه
 یا سفالی شب بمقدار نیم آنرا آن بخسایند و با چوب
 آن بسته شب سخت سمالد آشته صبح آب صافی زلال
 آنرا گرفته صافی کرده بدستور استعمال نمایند تمام روز
 و شب چند دفعه از برای هر روز باید که تجدید نمایند
 در شش دیگر بزرگ کالی کشیز خشک از هر یک یک
 درم نیم داخل است و زراقة دیگر که نیست جهت
 امراض مسطوره نافع است به صنعت آن پوست
 بلبله زرد پوست بلبله آله منقّی بلبله سیاه رازیان
 کشیز خشک عاقر قرحا زردی بنر حصص هندی

که رسوت نامند طین مغره که گیرداست از هر یک یک
جزو که یک درم باشد و تینای اخضر هندی نیم جزو از
بر سوزن و بر آب بخسبند و بطریق مقرر زیرین
نمایند و زیرین حفظ مندی و از روی سبز شب و
آب خیسبندیده با عاب بر قطونا نیز مفید است
زراقه دیگر که همان فائده بخشد صنعت آن گل ازنی
افون توتیای هندی از هر یک یک جزو و سفید آب
قلعی دو جزو نرم سائیده با آب غرور کرده علی اگر
استعمال نمایند زراقه دیگر قریب النفع بدان
صنعت آن جنس هندی دو درم توتیای هندی
نیم درم هر دو را نرم سائیده با نیم آنار است که
قدری آب داخل نموده باشند بدستور شسته صد آب
صاف آنرا گرفته استعمال نمایند زراقه دیگر نیز
امراض مذکوره صنعت آن پوست بلبله نرم
پوست بلبله آله منقی از هر یک جزوی یک نیم یک
بکان از هر یک دو جزو و سفید آب قلعی رسوت از هر یک
نیم جزو و توتیای هندی ربع جزو رسوت سفید آب
و توتیا را نرم سوخته و با نی ادویه را جوکوب نموده
در آب مقداری آنرا بخسبند بدستور مسطور صبح آب
صاف آنرا گرفته استعمال نمایند زراقه دیگر که همان
منفعت دارد و صنعت آن توتیای هندی شوه می
هر دو مساوی با هم سحق بلغم نموده در شیشه کرده آب
بر آن ریخته خوب مخرج نموده استعمال نمایند و اگر چه
کافور نیز بدان مخرج نمایند بهتر است زراقه دیگر
که همان صنعت بخشد صنعت آن سره خام توتیای
هندی از هر یک یک توله یا مقدار که خواهند سائید
بسیار نرم بسایند و پنج آنار آب مندی مخرج نمایند
و اگر مقدار دو آنرا کمتر گیرند مقدار آب آنرا کمتر نمایند
بهمان نسبت است حاصل باید که مقدار آب و توده توله
از دو پنج آنار باشد و بدستور تعارف استعمال نمایند
و از این دو تا یک هفته باقی میماند و فاسد نمیکرد
و درین ایام دوسه روز قبل از آن مقدار نیم درم
زنج سفید خام که هندی نامند با هم وزن آن

نبات سفید سوخته هفت حصته نموده هر روز حصته را
بخورند و بالای آن مقدار پا و آنرا نیم آنار شکر
که هم وزن آن آب داخل نموده باشند یا شامند
از ترشی و با دی بریز نمایند زراقه دیگر که همان
مذکوره سفید صنعت آن دم الاغین گل ازنی
حجر الیود و اجزا مساوی از هر یک ثلث درم تا نیم
با شیر تخم کدو و یا خیارین یا هندوانه یا شیر الاغ
یا شیر زنان استعمال نمایند و شیر بهتر است زراقه
دیگر که جهت اکثر قروح و مخرج مجاری بول که از
سبب آتشک و غیر آن حادث شده باشد مفید
صنعت آن چوب چینی اعلی براده کرده و طباشیر سفید
نیم از هر یک یک توله بلبله کابی بلبله آله منقی از
هر یک دو توله و چهار یا شش بلبله نرمی و توله زرد
کرمانی پنج باشد توتیای هندی کافور قیصری از
هر یک چهار توتیا و زاج و کافور و طباشیر را نرم
سوخته سائیده ادویه را جوکوب نموده و یک آنار آب
شب بخسبند و صبح آب صافی آنرا در مزرقه کرده
استعمال نمایند روزی دوسه مرتبه دوسه چهار روز
بعون الله تعالی شفا حاصل خواهد شد و نیز شیر خشک
یا شیر الاغ یا شیر زنان نیز مفید است بدینکه عده
در معایه این امراض تسکین حدت و حرارت خون
و تصفیه منی است پس باید که ملاحظه نمایند اگر خون
غالب باشد و علامت غلبه آن ظاهراً بود و فصد
باسلیق یا صاف نمایند و کاسرات حدت خون
و منی مانند بار القرع و بار الشعیر و شیر بعضی زرد
بارده مانند تخم خرفه و خیارین و کدو و هندوانه
خربزه و کاسنی و خار خشک و حب لقرطم با عاب بلبله
و بر قطونا و امثال اینها از میردات و میردات و
مفتحات با مغریات و مدلات مانند کثیر دوم الاغین
و حجر الیود سائیده بحسب احتیاج و ضروریات با صاف
شربت بنفشه یا نیلوفر یا انجیر یا حب لاس یا عیار
و نیز و شدت و وجع با بعضی مخدرات مانند شیر تخم کدو
خشتخاش یا شرب خشتخاش یا حب کاکج خور دن

شیره تخم خرفه و تخم خیار و تخم شقال یا رنومنی
مقدار نیم شقال تا یک شقال چهار یا پنج درم چندی
آشامیدن شیره حب لقرطم مقدار دوسه شقال یا
خشتک مقدار یک شقال در تصفیه منی مجرب است
و باید که زراقه را بر زور و شدت تمام نشازند و بسیار
در مقدار نگیرند که آتش مجرا را سد و علت دیگر حادث
گردد و آشامیدن شیره تازه و شیده خام مخرج
سه چندان آب بجای آب مفید است احتیاج را حمو صفا
و صلاوی و تخم و اشای حار و حاد و حریره و مقاربت
لازم و اگر از تداویر مذکوره مرضی را کمال بخشند و بعضی
صحت نیافت گفته اند که بر زیر قضیب اطراف
راهنمای آن متصل بکش را ن چند زلوانه اند و در
موضع دوسه عدد که فائده بلغم مینماید و لیکن درین
عمل احتیاط قضیعت و نقصان باه است احتیاط
بسیار نمایند و جلدی نکنند که آنرا خالدها است
نه اول تداویر و الله اعلم

فصل در بیان نفع زرعونی

بدانکه زرعونی نفع زای مجرب و سکون رای مملک و منعم
است مجرب است که آنرا انواع بسیار است از آنجمله
را نقیصیت بخشد و منی بفرزاید و دل و دماغ و طبع را
قوت دهد و زرعونی نافع جهت امراض مذکوره
صنعت آن تخم کرش تخم گز تخم شنبلیله را زیاده
مغز تخم خربزه مغز تخم خیارین از هر یک پنج شقال
سبزه ترافل فلفل موی کبابه چینی عاقر حمار یک
سه درم فلفل الطیب زعفران کندر و صندل و رومی
عود هندی خام از هر یک چهار درم تخم بلبله و شقال
مصری بوزیدان بومن سفید بومن سنج نووری زرد
نووری گلگون نووری سفید لسان العصاره شربین
از هر یک پنج درم زنجبیل تخم شلغم مغز حب القلقل مغز
حب الزلم مغز جلفوز مغز نارگیل متشکر از هر یک پنج
شقال تخم اسنبل تخم جرجیر تخم زنب تخم پیاز
حب الزناد تخم کرب خولجان جو یا الطیب گل خرفه

وارفلفل از هر یک سه درم بصصل الفان شوی یک مثقال
خضیه الثعلب مصری قضیب گاو خشک که بان نموده
سر خشک ز خشک کرده و شکم با کشن خرا از هر یک
دو مثقال عنبر اشهب دو درم شکم تبی یک مثقال
کوفته خخته فانی که مراد از آن کعب الغزال است بوزن
مجموع او و عسل سفید مصفی دو وزن مجموع او و
بدستور مقرر معجون سازند شربتی گرم مزاج را دو درم و سرد
مزاج را تا پنج درم و باید که یک کاسه شیر گاو و ده درم قند
سفید کسکه گرم مزاج باشد بعد از تناول نمودن این معجون
بیا شام و اگر سرد مزاج باشد تناول معجون را تناول نمایند
و بعد از آن یک کاسه از عسل بیا شامند که مفید بود
در وقت باده و امیاجامت بهتر ازین معجون نیست و از عرونی
تالیف صاحب غلیات بایدی که در امیاجامت منطوق است
و از برای نفع و وقت باده مثل ندارد و آب بشت بمزاج
و لذت مجامعت را زیاد کرده گرداند و اگر دانه کزک را
همه را خوشد سازد و دانه دشت را محکم گرداند و در یک
مثنایه را بریزد و طعام را مضاعف کند و طبع آن گرم کر
تخم کزک است ناخواه را از یانه مغز تخم خربزه مغز
تخم خیار مغز تخم باد رنگ تخم کفش از هر یک پنج
مثقال عاقر قرقه قرفه مصطکی رومی زعفران و قناری
خام از هر یک دو درم بسا سه قنقل کباب چینی قنقل از هر یک
سه درم عنبر اشهب یک درم او و کوفته خخته با سه وزن
مجموع او و عسل مصفی معجون سازند و بعد از دو ماه شربتی
و دو درم استعمال نمایند و از عرونی بسبب لدین سمرقندی
این نسخه معتد علیه است و قریب است در طبع با جوارش
سقفور نهایت نافع است از برای باده و اعضا که رسیده
گردد و کمر و آلات بول و بخت تقویت معده و صنعت
آن تخم بلیدین شقاق مصری تو درین بنین سرد سقفور
لسان العصاره از هر یک یک مثقال و در نسخه دیگر از هر یک
پنج درم است و تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم
تره تیزک تخم جیر تخم پیاز تخم کند نا شامدانه خولجان
جوز بلو و از چینی دار قنقل بوزیدان پیاز عصل مشوی یک
سه درم و در نسخه دیگر از هر یک سه مثقال است بوزن باده

در نسخه دیگر و مثقال است فانی بوزن مجموع او و
عسل دو وزن او و بدستور مرتب نمایند شربتی از یک
مثقال تا دو مثقال و اگر سرد سقفور یا شت شود بدل
آن خضیه الثعلب مصری با قدر خردل کنند و مزاج این
مربک گرم است در اول درجه سوم و خشک در اول در
درجه دوم و از عرونی بسا سه قنقل کباب چینی قنقل از هر یک
سه درم و از انیسون تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم
خیارین مغز تخم خربزه تخم اسپست از هر یک سه
مثقال بسا سه بنین سرخ اهن در چینی خولجان
شقاق تخم باد رنگ تخم زنجبیل تخم باد رنگ تخم
هر یک دو مثقال خضیه الثعلب مغز جلفوزه مغز جلفوز
جته انخضر از هر یک پنج مثقال عود قناری یک مثقال
عنبر اشهب ورق نقره از هر یک چهار انگشت تبی
نیم مثقال ورق طلا یا میتر اعرابی از هر یک یک انگشت
و نیم نبات سفید عسل مصفی سفید از هر یک دو مثقال
بدستور مقرر معجون سازند و از عرونی جهت قوت کرده
و جگر و باده و معده و زوی رنگ رخسار و شستن رنگ
مثنایه نافع است با دانه کزک و صنعت آن تخم کفش
رازیانه تخم کزک تخم اسپست تخم تره تیزک ناخواه تخم
خربزه تخم خیارین تخم کفش از هر یک پنج مثقال عاقر قرقه
زعفران قرفه مصطکی عود مندی خام عرونی
از هر یک دو مثقال بسا سه قنقل کباب چینی قنقل از هر یک
سه درم مثقال عنبر اشهب نیم مثقال بسا سه معجون سازند
شربتی و مثقال بعد از دو ماه استعمال نمایند و از عرونی
جبار صنعت آن تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم
تره تیزک تخم بلون مغز جلفوزه حب القنقل حب الزلم
بنین سرخ سفید شقاق مصری لسان العصاره
بوزیدان از یک دو درم حلیت طیب خردل سفید
قنقل سیاه از هر یک پنج درم و تخم مغز نا جیل مسکا گاو
آن مقدار که او و باده را آن چرب نمایند عسل مصفی
وزن او و بدستور مرتب نمایند شربتی از دو درم تا
چهار درم و باید که این جوارش را با است درم قند سفید
که در شیر گاو تازه و دوشیده نیم طل داخل کرده باشند

بیا شامند و غذا بخورند آب کباب قلیه که پیاز و زردک
او و باده حاره داخل کرده باشند بخورند که مقصود اصل آید
از عرونی و دیگر منقول از قناری شقاق که بشت و کرده را
محکم کند و باده را قوت دهد و منی بفراید و معده را قوی گرداند
و تخم کفش از هر یک یک مثقال و از انیسون تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم
خیارین مغز تخم خربزه تخم اسپست از هر یک سه
مثقال بسا سه بنین سرخ اهن در چینی خولجان
شقاق تخم باد رنگ تخم زنجبیل تخم باد رنگ تخم
هر یک دو مثقال خضیه الثعلب مغز جلفوزه مغز جلفوز
جته انخضر از هر یک پنج مثقال عود قناری یک مثقال
عنبر اشهب ورق نقره از هر یک چهار انگشت تبی
نیم مثقال ورق طلا یا میتر اعرابی از هر یک یک انگشت
و نیم نبات سفید عسل مصفی سفید از هر یک دو مثقال
بدستور مقرر معجون سازند و از عرونی جهت قوت کرده
و جگر و باده و معده و زوی رنگ رخسار و شستن رنگ
مثنایه نافع است با دانه کزک و صنعت آن تخم کفش
رازیانه تخم کزک تخم اسپست تخم تره تیزک ناخواه تخم
خربزه تخم خیارین تخم کفش از هر یک پنج مثقال عاقر قرقه
زعفران قرفه مصطکی عود مندی خام عرونی
از هر یک دو مثقال بسا سه قنقل کباب چینی قنقل از هر یک
سه درم مثقال عنبر اشهب نیم مثقال بسا سه معجون سازند
شربتی و مثقال بعد از دو ماه استعمال نمایند و از عرونی
جبار صنعت آن تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم تخم
تره تیزک تخم بلون مغز جلفوزه حب القنقل حب الزلم
بنین سرخ سفید شقاق مصری لسان العصاره
بوزیدان از یک دو درم حلیت طیب خردل سفید
قنقل سیاه از هر یک پنج درم و تخم مغز نا جیل مسکا گاو
آن مقدار که او و باده را آن چرب نمایند عسل مصفی
وزن او و بدستور مرتب نمایند شربتی از دو درم تا
چهار درم و باید که این جوارش را با است درم قند سفید
که در شیر گاو تازه و دوشیده نیم طل داخل کرده باشند

تخم کند تا که سینه خنجان جزو تخم خنزه مقشور و فلفل از
 هر یک سه درم پیا در محلول مشوی یک درم و نیم حبس
 تا مشک مغز حبس از لم مغز چلغوزه مغز ناچیل از هر یک
 پنج مثقال خصیه ثعلب مصری قصب گاو سوه مغز
 سرخشک ز که در وقت میجان گرفته خشک کرده باشد
 خشک م با کشن خرباز هر یک سه مثقال غیر غشوب
 درم مشک لیس یک درم مجموع را کوفته بخته حبس
 مصفی و فانید بخری که از هر یک بوزن یک و نیم مجموع
 ادویه بقوام آورده باشد بر شند شربتی دو درم گرم
 فراج بیش از آنکه این معجون تناول نمایند درم مشک
 سفید بایک کاسه شیر گاو تازه دوشیده با شامند و
 و سه درم اول معجون را تناول کند بعد از آن با لعل
 زرعونی دیگر پشت و کرده و معده را قوت دهد و بلغم
 دفع کند و بوی دهان خوش کند آب زده بان آمران
 باز دارد و باد با بشکند در یک ز کرده و مثانه پاک کند
 و منی بیفزاید و شهوت جماع پیدا آورد و پشت و کمر را
 محکم سازد و صنعت آن جطیاناسلیخه و فلفل ششم
 کفش از هر یک بخدرم عاقر قرحا زعفران عود هندی
 مصطک از هر یک سه درم بسا سه قفل کبابه چینی
 هر یک و درم مشک انگلی عسل سه چندان ادویه
 معجون سازند زرعونی دیگر کرده و پشت و معده را
 قوت دهد و بلغم را دفع کند و بوی دهان خوش کند
 باد با بشکند و مثانه را از ریگ پاک سازد و ناگوری
 طعام را از ازل کند و آب پشت بیفزاید و جگر و کرده
 و دماغ را پاک کند و قوی گرداند و بقراط گفته هر که در
 سالی سه روز این معجون را بخورد هیچ طیب محتاج نشود
 صنعت آن تخم کفش ختم زرد تخم اسپست ناخواه
 باویان مغز تخم خربزه مغز تخم خیار بن پوست کفش
 از هر یک پنج مثقال عاقر قرحا بسا سه قفل فلفل هندی
 کبابه چینی از هر یک سه درم قرقه الطیب مصطکی رودی
 عود قناری خام از هر یک دو درم غیر اشپ کیم
 اجزا را کوفته بخته با سه چندان ادویه عسل مصفی
 استعمال نمایند شربتی از دو درم تا دو مثقال زرعونی

دیگر که باه را زیاده کند و غوطه تمام آورد و صنعت
 آن تخم لیون تخم پیاز تخم کند نا تخم اسپس حبس ارشاد
 تخم جیر کرسنه حبس لسان العصاره کچم مقشر
 تخم تریزک مغز چلغوزه از هر یک سه درم زنجبیل
 شقاقل خولجان مصری دار فلفل از هر یک پنج درم
 جوز الطیب دار چینی از هر یک سه درم همین شرح بهمن
 سفید از هر یک دو درم سره سقوفه خصیه ثعلب
 مصری ذر که و خشک کرده از هر یک سه درم مجموع
 را کوفته بخته با سه چندان ادویه عسل مصفی معجون سازند
 شربتی از وی دو درم با مثلث یا با شیر تازه دوشیده
 یا با مار لعل و این جوارش عده و جگر نیز سود دارد
 زرعونی حیت تقویت عضای تناسل موجب است
 صنعت آن مایه شتر اعرابی خصیه ثعلب مصری
 خولجان زربنا بهمن از هر یک چهار مثقال توده بین
 از هر یک پنج مثقال شقاقل مصری تخم لیون تخم
 مقشر تخم جیر تخم ششم مغز سرخشک ز از هر یک
 سه مثقال لسان العصاره قرقه کبابه رنغ خشک
 با قلابی مقشر تخم ترب تخم پیاز تخم انچه تخم اسپست تخم
 کند نا تخم تریزک تخم کفش مغز تخم خیار بن مغز
 مینه وانه مغز چلغوزه مغز حبس لسان العصاره کچم مقشر
 تخم شش سفید دار چینی قرقه مصطک بسا سه بوزید
 کند و دار فلفل شش خرباز عاقر قرحا قفل خشک م
 مغز ناچیل مقشر کبابه چینی تخم کنگر خابره خردس جنگلی
 خشک کرده عود هندی غرق خام جوز لو اگر دیا
 ورق نقره محلول از هر یک دو مثقال کثیر صغری
 ورق طلا محلول از هر یک یک مثقال ادویه کوفته
 بخته با سه وزن کل عسل مصفی مقوم بر شند شربتی
 از یک درم تا دو درم

باب الالهیه مع العین المهملة

زعفران بفتح زای میهم و سکون عین مسسله قرقه
 و رای حمله و الفت و لون بسیاری که کم و جوی شسته
 یا و بفارسی که کیماس و هندی کیماس مندر بارهای

کلی ست خوشبو و زرد تیره گفته اند کدول گل آن زمین
 میرود و در هر کی سه چهار تا میباید شد و باقی زعفران
 نیست و بعد از آن رنگ و گیاه آن بقدر یک تخم غیر
 میباید بهترین آن از هر جا که باشد خواهد بازندان و
 کیلان مطبوبات و شام و شیر و غیر اینها آن ست که در عین
 ریتون و غیر آن چرب نکرده باشد و بسیار خوشبو و تند و گرم
 و خوش رنگ باشد که چون در دست بگیرند و بفشارند
 دست را رنگین نماید و چون اندکی از آن را در آب اندازند
 بدون سائیدن و مالیدن باندک زمانی آب از زمین نماید
 و منشوش بگل معصفه و غیر آن می نماید و فرق میان
 خالص منشوش آنست که آب متعوق با سائیده آن
 خوشتر رنگ و صاف و خوشبو است و منشوش آن تیره
 رنگ کم بود و سوم گرم و در دوم خشک و شیخ الرئیس
 و غیر آن در دوم گرم و در اول خشک گفته اند و این
 اصح است شرح قوی و مقوی حواس و مفتوح مغزی و منفتح
 و محلل و مصلح عفت و خلط بلغمی و مانع و حافظ آن از
 تغیر و فساد و مدلول و با قوت قابضه تغیر و محرک
 باه و مقوی جوهر روح حیوانی و جگر و احشاء و آلات
 نفس و مورث کثا ط و صفا و قوی گرداننده و مثانه و بشره
 و رساننده قوت ادویه بقلب و بوییدن آن جهت
 بر سام و شوشه نافع و منوم و هبت سده جگر و سپر زده
 و رسانیدن قوت ادویه با اعضا و یک مثقال آن
 جهت عسر و ولادت مجرب و آشامیدن هر روز و در آن
 آن جهت از آله سپر زده با سنج جهت خوار با ادویه
 مناسبه جهت در درم و مقعد و عسل جهت ریزانیدن
 حصاة و ضاوش جهت منع سیلان رطوبات و از ل
 چشم و کین حمزه و دوم حار گوس و در و سه بار در غ
 بی خوابی و حمل آن جهت در درم و مقعد و کثا ط
 جهت جلای بصر و معده و خشاوه و دفع زرد چشم عارض
 از امراض و سلاق و جرب و قرحه و ذر و آن جهت
 قطع زرق الدم و طلای آن با فریون جهت نفوس و
 مفاصل و نطول آن جهت بی خوابی و مدح شد ز نافع
 و مصدع و منجر و منصف شسته و گرده مفتی و با شراب

مسک در دست آن کدر جواس و مضر اعصاب مصالح
 انیسون و تخمین و قدر شمش تا دو درم گفته اند که هم
 تا شش درم هم آن کشنده بفرج مفطر است صافی ندارد
 مصلح و واقع ضرر آن اشیا قلیقه است مروح راه
 اگر شتر یک نام از در حلیل در بول بند شده است
 و بولش مثل آن قفا مثل آن دانه ترنج و ریح آن سبیل
 و سدس آن سلجه است و چون و در هم آنرا با آب سرشته
 مثل گردگان در در ساخته تعلیق نمایند جهت عسل و
 و از خراج شیشه زمان و مادیان یا خاصیت جگر و
 آن که بخواه شغال آنرا در سه رطل و نیم روغن کجد و
 روغن زیتون پنجه در خیسانیده هر روز در هم زده صاب
 کرده باشند و رسوم گرم و خشک بلین عصبی صلابت
 رحم و سخن منوم و محلل و تدبیر بینی و سطوح آن جهت
 ذات الجنب طلای آن جهت تنقیه قروح و رحم اعضا
 و قروح خبیثه و حمل آن با موم و مغز استخوان جهت
 قرحه خبیثه رحم نافع و برگ گیاه آن جهت التیام جراحت
 تازه و منع ریختن مواد با اعضا مفید نقل آنرا بیونانی
 فرق معانمند و آشناییدن پنج آن با طلا که نوعی از
 شراب است در بول است و چون اندرون سیب
 خالی کرده زعفران بر کرده بکنند جهت خنای و ذات
 الجنب خفقان بیعدیل است و گفته اند که جوش دادن
 زعفران موجب تضعیف عمل نیست پس آنرا جوش نیاید
 داد و قرق معام بیونانی نقل روغن زعفران است در
 سوم گرم و خشک و منفع و سخن و در بول و محلل صلابت
 و مقوی اعصاب و اکحال آن جالی بصر و مقوی روح
 با صره است و گویند چون مردوزن چیل روز قدر که
 از آن ناشتا تناول نمایند بعد از آن مباشرت و معشود
 پس حالمه گردد و بجاوش زعفران از تالیف اطباء
 هند است داین جوارش را محرب شمرده اند در تقویت
 با و امساک منی و در تفریح قلب و آوردن نشاط و
 سرور و تسکین آن زعفران عود و نندی قرقن بسیار
 عاقر قرحا و خنجان و از جینی زنجبیل و آنه میل مصلحه
 روی از هر یک شش درم مغز بادام شیرین چهار درم

بنات سی و پنج درم نبات را بقوام آورده بان دویست
فصل در بیان نسخ دوار الکرم
 دوار الکرم که این دوار چون جادی و دوار
 از زعفران نیز نامند جهت آنکه گرم نام زعفران است
 و آنرا جادی نیز نامند از صناعت چالینوس است و
 حکمای فرس عظیم میداشته اند این دوار نافع است
 باذن الله عزوجل از برای او جاع عتیقه که کبد و در
 طحال باشد از رودت و از غلظت و تفتیح سد های عارض
 در جمیع آلات غذا کند و در اندر ریح غلیظه را و آلات
 غذا و او را در بول کند و نافع است از برای جمیع اوجاع
 کلیه و مثانه و رحم که عارض از مواد غلیظه باشد و از
 برای صلابت عارض درین اعضا و از برای استسقا
 صنعت آن زعفران و دانه درم سبیل الطیب
 شش درم انیسون دو قوفو موسارون ریون جینی
 فطر اسالیون از هر یک چهار درم قسط تلخ نقاح از خر
 سلیمه سیاه حب بلسان از هر یک یک درم قوه الصبای
 دو درم رب السوس عافت جوده اسقو قندر ریون
 از هر یک سه درم روغن بلسان نیم اوقیه مرکی صافی
 چهار درم و در نسخ دیگر بجای حب بلسان حب البان
 یک درم است و بدل اسقو قندر ریون کبر روی
 سه درم آورده اجزا را کوفته بخیته بر روغن بلسان چرب
 نموده بعسل مخل مصفی سه وزن اوویه بیشتر شربتی
 یک درم با شراب عسل و مزاج این دوا گرم است
 در درجه ثلث درجه و خشک در درجه ثانی و
 این دوا مجرب و نافع است و اجزای نسخ دوار الکرم
 اگر نسخه که صاحب خیره در سور مزاج بار و کید آورده
 موافق اصل این نسخ است الا آنکه بجای اسقو
 قندر ریون کبر روی سه درم آورده و در آن روغن
 بلسان یک درم است و بعض حب بلسان حب البان
 آورده و یک درم دوار الکرم مغز نافع است از
 برای صنعت کبد و طحال و معده و طحال و صلابت
 این اعضا و از برای اتدای استسقا و منع تلون

استسقا میکند و رنگ رو را نیکو میکند و نافع است
 از برای اکثر امراض مادیه و صنعت آن مرکی صافی و
 سبیل الطیب سیاه قسط تلخ نقاح از خر و از جینی قلی
 زعفران اجزا مساوی مگر یک شیار روز در شراب انگوری
 یا شسته خیسانند و حل سازند و باقی اوویه را کوفته بخیته
 مجموع را با عسل مصفی سه وزن اوویه بیشتر و در ظرف
 چینی نگاهدارند شربتی از یک درم تا یک مثقال و در نسخ
 دیگر بجای سبیل الطیب ریون داخل است و گفته اند که
 اگر طبع قوی باشد یک مثقال ریون جینی درین دوا
 الکرم داخل کنند و دوار الکرم صغیر نافع از برای اوجاع
 وضعف کبد و معده طحال و سد با کشاید دفع کبد را
 سودمند بود و صنعت آن زعفران سبیل الطیب پنجه از
 هر یک دو جز و از جینی مرکی صافی قسط تلخ نقاح
 از خر از هر یک یک جز و همه را کوفته یک شبانه روز در
 شراب انگوری خیسانند پس بر آورده خشک نموده با
 کوفته بخیته با دو وزن مجموع اوویه عسل مصفی بیون ساند
 و قدر شربتی دو مثقال با عرق با و آن یا با شربت
 آشنین یا شامه در دوار الکرم که بار قلی فرموده اند
 که تالیف قدوة الکمل السید السید الداجد فقیر است
 نافع از برای آنچه نافع است از برای آن دوار الکرم صغیر
 و قتیکه بوده باشد و مزاج مرکی صافی به صنعت
 آن زعفران سیاه سبیل الطیب غنیه گل سرخ
 منزع الا قاع طباشیر سفید زرشک منقی پوسید
 زرشک قسط تلخ مرکی صافی نقاح از خر از هر یک دو
 درم و از جینی یک درم پوست پیچ کاشی چهار درم
 یک شبانه روز در سرکه انگوری خیسانند پس حل کرده
 باقی اوویه را کوفته بخیته همه را با عسل مصفی سه وزن
 اوویه بیشتر شربتی یک مثقال دوار الکرم نه نسخ
 سبیل بن عیسی بن یزید گفته که معنی آن دوار الکرم
 است زیرا که گرم یعنی زعفران است به صنعت آن
 سبیل الطیب زعفران از هر یک دو درم و از جینی
 صافی قسط تلخ نقاح از خر از هر یک یک درم کوفته
 بخیته یا سه وزن اوویه عسل مصفی بیشتر و دقت

این مجون یک سال و نیم باقی میماند و دوا را اگر کم باشد
 قلاشی و صنعت آن سبیل الطیب سیاه زعفران از
 هر یک دو درم و از چینی قسط تلخ فجاج از خراز هر یک
 یک مثقال کوفته بجز نیمه با سه وزن او عسل مصفا
 برشته شربتی یک درم و دوا را اگر کم باشد مجون زکریا
 که سید عسل در ذخیره در سوزن جاج بار و آنرا نقل کرده
 صنعت آن را زنیانه خم کرش اهل سیلخه از خراز هر یک
 یک اوقیه سبیل الطیب قسط بحری فوة الصبح جعه
 عصا غاف غاف استقلو قندریون رب السوس از هر یک
 نیم اوقیه ربو ندینی ربع اوقیه مرکی صافی سدس
 زعفران یک اوقیه و نیم ادویه را کوفته بخته بعسل مصفا
 سه وزن او برشته شربتی یک مثقال با مار الاصول
 دوا را اگر کم باشد شکر حکیم صاب خان خال آن مرجم
 غفرانند که صنعت آن زعفران دو از ده درم قسط
 بحری سیلخه سیاه فجاج از خرب بلسان از هر یک یک درم
 سبیل الطیب شد درم ربو ندینی فطر اسالیون موفو
 مرکی صافی از هر یک چهار درم فوة الصبح دو درم
 رب السوس عصا غاف جعه سیردشتی پوسینج
 کبر از هر یک سه درم کوفته بخته باروغن بلسان بخندم
 چرب نموده با سه وزن مجموع ادویه عسل مصفا بقوام آورده
 مجون سازند و نسخه بکلی این عینی این جزله مؤلف است
 باین نسخه الا آنکه سیلخه داخل ندارد و دهن زعفران
 المرق و در سوم گرم خشک و ملین عصب صلابت رحم
 و سخن و منوم و محلل است قرحا و تدمینا و سوطا و جیت
 ذات الجنب تنقیه قروح حبشه اعضای دیگر قرحا و
 فزجیه و حمل آن با موم و مغز اتخوان جهت قروح حبشه
 رحم مفید صنعت آن کبر نه پنجاه مثقال زعفران و
 دو درم و نیم روغن کجد یا روغن زیتون اخل کرده و روغن
 روزی از زیاد یا هفت روز در آفتاب گذارند و هر روز
 بر هم میزدند با شند پس صاف نموده بکار میبرند و دهن
 زعفران که آنرا دهن الخلق نیز نامند مجون زکریا
 گوید که گرم و تر است و ملین عصب است و تیج را از اکل
 کند و نافع است برای رحم و ادخال رحم و صلابت

او جاع معده در غنی خوابی کنیزان برای تنقیه قروح
 و جروح رحم مفید است و رنگ را نیکو گردانند
 صنعت آن پنجه شخ رئیس زعفران شش درم
 قصب الذریره بخندم مرکی صافی بخندم و در نسخه
 دیگر یک درم است قرومانا شش درم اجزا را سواس
 مریم کوفته و مر را علیحدہ نیم کوفته ادویه را سوا سوا
 در سرکه انگوری بخسانیده بخور و بگذارد و روز ششم
 قرومانا را نیز بر سرکه انگوری بخسانند دیگر و دیگر بگذارد
 در روز هفتم روغن کجد یا روغن دیگر که مناسب باشد
 مقدار پنج استار داخل کنند و در میانجی الکان بجا
 روغن کجد زیت صافی ست پس آتش ملایم بخشانند
 تا سرکه رفته روغن بماند پس بیا لایند و روغن را علی
 نگا بدارند در شیشه بسته و نقل آنرا علیحدہ نگاهدارند
 گویند نقل دهن زعفران قروح معاست که در اکثر
 دوا با مستعمل است و بعضی گفته اند که ادویه را سوا سوا
 قرومانا هفت روز در سرکه بخسانند و روز ششم قرومانا
 را نیز در سرکه انگوری بخسانند و روز نهم پنج استار
 روغن کجد در قدر مضاعف طبع نمایند تا سرکه برود
 و روغن بماند و بعضی گفته اند که ادویه را سوا زعفران
 کوفته و یا زعفران را در شراب انگوری بخسانند که
 هشت روز پس روغن داخل کرده در شیشه نموده و چنان
 روز در آفتاب گذارند پس بیا لایند و روغن را
 علیحدہ و نقل را علیحدہ و آنرا قروح معا گویند و ظاهر
 آنست که قروح معا نقل دهن زعفران ساده است
 که در زعفران مذکور شد و قروح زعفران ساده اکثر
 خواص زعفران دارد و صنعت آن کبر نه زعفران
 یک مثقال و با گلاب نیک شک نرم سوده و در جمل
 مثقال نبات سفید بقوام آورده داخل کرده و بر
 روی سبیل یا تخمه یا سینی نقره یا مس تازه قلعی کرده
 و بخته بشکل کوز بریده تناول نمایند بقدر حاجت
 و اگر فضل و عود مهندی و دانه چینی و مسکه نقل
 و دانه سبیل را و مشک عجم جهت تقویت داخل
 نمایند میگردد و اقوی و آن زمان بخارش یا خمیره

خواهد بود و نه قرص و قرص زعفران مرکب که نافع است
 برای بدبوی دهان که سبیلان بجم متعفن در سطح دندان
 اند باشد بعد از آنکه تنقیه بدن از آن بجم نافع است
 صنعت آن زعفران پنج سوس ناز سوخته از هر یک
 یک جزو کوفته بخته بعسل سرشته قرص سارند و در وقت
 حاجت یک قرص آنرا بر سرکه انگوری یا آبیکه در آن ابل
 جو شاییده صافی نموده باشند حل کرده بعد خاییدن آن
 از ج و قرفل و سداب سافج مندی و مسکه روی
 و عود خام و کباب و جو زباد بسیار نافع و در خشک
 و رخیل و کندر و اگر با ده غلیظ باشد بعد از خاییدن
 مویزج و مالیدن برین دندان و دهان و دهان صافی
 بآن مضمضه نمایند و سرکه زعفران جمع مقیده و مویزج
 آنرا نافع است و صنعت زعفران خالص شش
 مثقال مغز ساق گاو و نه مثقال زرد و نه نیم مرغ یک عدد
 علی الرسم در باون بدسته نیکو بماند و استعمال نمایند
 الله تعالی نافع است و زنجفر بفتح رای مجیه و لون
 ساکنه در قرحیم و سکون فادای مصله بفارسی شکر و
 گویند این آب را در بغدادی و انطالی گفته اند که آن
 و صنعت بسیار شدیدی مخلوق معدنی و دیگر می صنعت
 از کبریت و زریق مخلوق معدنی را میوانی مسئول آن
 حجر زریق است و صنعت را قلیسا باری و آن فایده
 و معدنی آن مانند عروق است شخ اسرخی رنگ با
 کثافت و معدن من زریق و طلا هم میرسد و بعضی
 آنرا کبریت احمر دانسته اند و بهترین صنعت حکما می
 سرخ بسیار تیره است که بوی کبریت از آن نیاید بقول
 شیخ رئیس و اکثری گرم و خشک و در دم است و بعضی
 خشک و در سوم دانسته اند و قوت قبض آنرا زیاده از
 جذب آن گفته اند و بعضی بالعکس قایلین تراشادین
 است و در در آن قاطع نرف الدف و جهت آنکه
 دندان و اندام مال جراحات و خشک نمودن رطوبت
 آنها و از آنکه حکم و جرب مصف و منشن سبیل خشک
 آتش نافع و موم روغن آن جهت سوختن آتش
 شور و خقاق معده و اندام جراحات و در دانه

گوشت و همچنین مرغ آن مفید و دود آن باعث خشکی
قروح خبیثه و امثال آنهاست ولیکن باید که چشم و گوش
و دانه را از آن نگاهدارند و عند الاستعمال آب در دهان
پاشند و دود و اشتغال آن کشته است از علامات خوردن
آن کرب و خفقان و جوع و علاج آن قی فی سحر کردن
بر دهن گاو و آشنا میدن مرغای چرب و تخمین موزن
بادان و اشپای و سته است و لهذا چای تر نیست اشتغال آن
شکر با و بدل آن مردانگ است و صنعت آن
باختای بسیار است از انجمله دوسه طور ایراد میباید شکر
اعلی است منقول از خط شیخ بهاء الدین محمد علی است
صنعت آن سیاه خالص بست اشتغال کبریت زرد و دانه
اشتغال زرد و نیج اعلی دو اشتغال زرد و کبریت انیکو بسیار
در باون سنگی بسیارند تا همه چون عصاره شود و در کاس
کرده و زنجیری تا فته که آتش آن بیرون آورده باشند و
یک عدد و خشت خفته در میان تور بزنند و کاسه را بر سر وی
بزنند و هر تور را تحلیک گیرند و در روز دیگر سر تور را بکشایند
و کاسه را بر گیرند شکرانی باشد در نهایت سرخی خوش
رنگی اگر در شیشه کنند و در آن پیچیده سیاه شود و
عودی معلوم میشود و عمل زنجفر منقول از دستور است
صفحه المومنین زینت پاک هفت جزو گوگرد و خمیر و باهم
ساییده و شیشه مطین بطین حکمت که سه مرتبه مطین نموده
خشک کرده باشند بقدر یک نصف شیشه را ملوکند باید کرد
و درین شیشه را بصار و ج حکمت دوسه مرتبه مسدود نموده
بعد از آن بگل حکمت نیز بگیرند و در دیگ ریگ یا خاکستر
تا گردن پشان نموده آتش تندی بقدر دوشبار روز
زیاده از آن یا بنجر در تخت و یک برافروزند و بعد
از سرد شدن دیگ و کوره شیشه بیرون آورند و این را
زنجفر معری خوانند و صنعت زنجفر معری سیاه
و گوگرد مساوی است زنجفر رومی سیاه و دانه
جزو گوگرد هشت جزو باهم بسایند و پنج جزو زنجفر
اصافه نمایند و بدستور که مذکور شد معمول دارند و مرهم
زنجفر انشمار الله تعالی در مرهم خواهد آمد از زنجبیل و
معروف و گیاه او شبیه به گیاه شقائق و از آن بسیار

کوچک تر می گلی و بی غرور و گام آن طولانی بقدر
دفع دستی و بزرگتر نیز در بعض بزرگ و بپندی سوخته
و سندی نیز و تاده آرد او را که نامند و در اکثر بلاد
و فور دارد و بی ریشه ملایم آنرا اسفوه نامند و در نزد
نیز پیدا شود در سوم گرم و در اول خشک و بارطوبت
فصلیه مقوی باغمه و طین طبع و فتح سده جگر و مپی
و محل ریح غلیظه معده و امعاء و محفط طوبات و تشنگی
بلغمی و مقوی معده و جگر و قوت حافظه و جهت سموم
حیوانی و اخراج خلط غلیظه و رطوبات باغی و حلق و
رفع یرو دت مواء قالج و گرم معده و یرقان و تقطیر بول
و اسهال که از فساد غذا باشد و نبات و کند و جهت
رفع مصرت میوه های تازه و رطوبت معده و باز رده
تخم مرغ نیمه شست جهت زیاده گردن منی و با تر میسل
رطوبات مفاصل مساقین و باخو لنجان و پسته جهت
باده از اسهال مجرب است و احتمال آن جهت عشاوه و
بیاض و سبل و ضاوش جهت تقویت اعصاب کزاز
و ریح بواسیر معطل است در دهان و اشتغال آن
راف تشنگی بلغمی است و مضر حلق و مصلح عسل و روغن
بادام و شربش دود و در هم و بش و در خلط است و نوعی
کوبی آن که در کوهستان بهم میرسد و قیر و چون سفوف
نموده بر شو بای گوشت پاشید یا شامند جهت جلاع
مفاصل و او را م بارده و امراض بارده و رطبه بلغمیه
و طلای آن نیز نافع است عصاره تازه آن بدستور
و یک نوع دیگر نیز میشود و در هند که بوی دی شبیه بوی
انبه خام میباشد و طعم آن و آنرا انبه سوخته می نامند
در خواص قریب بدان است و جوارش زنجبیل نافع است
از برای صنعت معده و امعاء و طعام را هضم کند و هیضه
را نافع باشد و حائسل شمال اکا سر ریح غلیظه و محل
رطوبات و بلغم و نافع است از برای جمیع امراض
بلغمی و صنعت آن زنجبیل نسبت در صفح عربی دانه
میل بود از هر یک دانه و نیم قفل و از چینی از هر یک
نیم دانه و از جوز و از عطران از هر یک یک درم بسیار بسیار
و در نسخه دیگر بجای بسیار شش است بهمان وزن

نبات سفید نو و اشتغال بدستور مرتب نمایند و مرهمی
که اسهل و بهترین انواع و معمول اهل هند است کرده و
مثانه را قوت دهد و باده را زیاده کند و قوت مجامعت
و معده سرد را مفید و مقوی باغمه و طین آن محفط طوبات
است و صنعت آن بکیر زنجبیل با می درشت بالیده
بی ریشه و پوست آنها را جدا کرده و دانه های شیشه دار که
بر آید و در نموده خار بسیار بر آن زود مقدار سر چهار
کامل در آب آهک بگذارند پس بر آورده پاک شسته
آب خالص جوش دهند تا بچته گردانگاه شیره قند یا
نبات یا شکر سفید یا عسل سفید اندک قیق صاف نموده
هر کدام که خواهند داخل کرده جوش دهند تا بقوام آید
پس فرود آورده سرد کرده در متهان چینی یا شیشه
نگاهدارند و مرهمی زنجبیل نوع دیگر جهت تقویت باه
کرده و مثانه و مضم طعام و معده بار دوت بلغمی و سوآه
و سرد مزاجان را نافع بود و در بول بود و صنعت آن
زنجبیل تازه نباشد زنجبیل خشک بخور خواهند در زیر یک
کنند و بست روز بگذارند و هر روز آب بالای ریگ بزنند
پس بر آورند بشویند و خار بارده در آب صاف نموده
و با شکر صاف و یا عسل مصفی بپوشانند تا بقوام آید
مرهمی زنجبیل مرکب که اسهل و بهترین انواع و معمول اهل
هند است کرده و مثانه را قوت دهد و باده را زیاده کند
و قوت مجامعت بخشد معده سرد را مفید و مقوی باغمه
و محفط رطوبات است و صنعت آن بکیر زنجبیل ترک
آرد و بپندی او را که نامند پوست آنرا جدا کرده بی ریشه
آنرا قطعه قطعه نموده قطعه های بزرگ را آب صافی ریزند
و بست و یک روز در سر ما و در گرالم بگذارند بعد از آن
از آب بیرون آورده آب شیرین بر سر آن ریزند و مقدار
که آنرا بپوشانند و در دیگ سنگی بپوشانند با آتش ملایم
پس بیرون آورده عسل مصفی بر سر آن ریزند و بپوشانند
عسل جذب کند و هر یک من زنجبیل دانه و درم ازین
ادویه داخل نمایند از چینی قرفه الطیب و قفل دانه
میل جوز و بواسطه از هر یک دانه و خصال خشک خالص

نیم مثقال زعفران یک مثقال بدستور مقرر بر با سازند و در ظرف چینی نگاهدارند و بعد از چهل روز استعمال نمایند و اگر اوویه را بکوب نموده در کسبه نازی کرده در وقت بلغم یا عسل در آن اندازند و لحظه کسبه را با آن اندازند و پشت کف برشته و بجای عسل نبات یا شکر سفید نیز خوب است.

باب الزار العجمه مع الواو

زوفای یا بس گیاهی است مفروش بر روی زمین و برگش شبیه برگ صغریستانی و مزه خوش با عطریت و شامهای او بزرگ و بر هر گیاهی گل مائل بر روی دینی تخم و تخم در دو گرم و در آخر آن خشک و کوهی آن قویتر از بستانی و لطیف و سهل بلغم و مخرج ریح غلیظه و گرم معده و خون جاد و محلل اورام و جهت سرفه مزمن و ریو در درم شش و زله و عسرس و در سینه و معده و جگر و قوچ و گزین جانوران و فاج و دار الثعلب و دار الحلیه و سج و با عسل جهت رفع تکرر گرم معده و بلغم آن با تخمین مسهل خلط غلیظه و با قرد و مانا و ایرسا اسهال آن قوی تر و جهت نیکویی رنگ خسار و با شراب جهت استسقا و بلغم و خیر جهت خنق امتلائی و صفادش آب جهت درم جاد و با شراب بارد و رفع خون مرده که در یک چشم باشد و جهت نزول آب و با بوره و انجیر جهت درم سپر زرد و خا مطبوخ آن جهت ریح گوش و مضمضه آن که در سر که بخته باشد جهت درد دندان و تاف و مضمضه و مصلح اش صغری و انار ترش و قدر شربش در مطبوخ بچندرم و بدش صغری است و جوارش زوفای یا بس منقول از قرا با دین آفندی صالح چلی حکیم باشی ابراهیم سلطان فیض روم که مشار الیه از طب کیمیای براکسوس انتخاب نموده نافع است جهت نزلات و تقیه و ماغ و معده و جهت سرفه و با صغری با صنعت آن زوفای خشک حاشا پنج بنفشه نخل از هر یک سی درم بود و صغری قاری زیره که مانی سد از هر یک است و درم انجیر زرد کثیر اصل السوس خرمای همدون منقی از نوزی و بدست مویز منقی از زبانه از هر یک و درم زنجبیل

اینسون کرو یا دو قوا از هر یک و درم کوفته بخت با شکر سفید بقدر کفایت بقوام آورده بدستور مقرر ترتیب نمایند

فصل در ذکر شربه زوفای

شراب زوفای منقح داود نافع از برای اوجاع صد و سعال مزمن و نزلات و عسرس و صلابت معده و قلیح سدا با صنعت آن مویز منقح وانه بیرون کرده سی درم عناب پستان انجیر زرد و خشک اصل السوس ایرسا از هر یک است و درم پنج را زبانه پنج کرفس زوفای خشک بر سیا و شان از هر یک و درم بیدانه انسون را زبانه از هر یک بچندرم و مضمضه مغز تخم خیار با دنگ مغز تخم که و مغز تخم خیزه مغز مستق مغز حب الصنوبر سنبل الطیب و ذراکی مغز تخم خطه سفید تخم کتان از هر یک و درم نیم کوفته با آب بچوشانند و با لایند و با چهار رطل شکر صافی بقوام آورند و بعضی گفته اند که لبوب صواب است که نرم گوید و بعد از آن که شراب را بقوام آورد و با شند در آن حل کنند و اگر لبوب شیر کاشیده در آخر داخل کنند و بهتر است شراب زوفای حار نافع از برای سردی و زکام و زله و سعال بارد و ضیق النفس و ریو و صنعت آن بنفشه سید افعیل انجیر خشک زرد و با زرد عدد مویز منقح از وانه بست عدد و حلیه تخم کرفس را زبانه سر بنفشه بر سیا و شان زوفای یا بس از هر یک بچندرم اصل السوس و درم بوشانیده یا لایند و هر صبح چهل درم آنرا با دو مثقال معجون زوفای بچند و بعضی درین شراب سه درم زراوند حوت و بچندرم خراسیون می افزایند و در نفع قلاشی مویز منقح پانزده درم است و با سنی موافق نسخه اصل سید افعیل است و گفته اند که مجموع اوویه را در دو من آب بچوشانند تا ثابت شود پس بیا لایند و سر و کرده در بنفشه نگاه دارند و هر روز سه اوقیه آنرا بیا شامند و شراب زوفای و دیگر که سید افعیل در ذخیره و سعال بارد و سانسج آورده با صنعت آن انجیر زرد خشک پانزده عدد مویز منقح بست وانه اصل السوس

و درم بر سیا و شان بچندرم زوفای یا بس سه درم ایرسا و درم بوشانیده صاف نموده سه اوقیه آنرا با مویز منقح یا بچندرم بچند و شراب زوفای بچندرم از مغز الدین مویز صنعت آن عناب سی وانه پستان صنعت وانه مویز منقح بست مثقال انجیر زرد و زده وانه گل بنفشه و مثقال و زده و انگ پد سیا و شان چهار مثقال و پنج دانگ تخم خطه تخم خبازی از هر یک سه مثقال و چهار دانگ اصل السوس مقشر چهار مثقال و پنج دانگ و فانی خشک چهار مثقال و پنج دانگ تخم خنقا ش سفید چهار مثقال مغز الدین انجیر این نسخه را از خفا بدرد میزد و محمد رضا موسوی نقل کرده و معزی الیه نوشته که کترین در شربت زوفای متعارف تصرف نموده و بحسب تجربه مفید آمد و شراب زوفای دیگر به نفع رسید تعلیل که در سعال مادی و قلیح حار باشد و آن و غلیظ باشد مستعمل است با صنعت آن عناب بست وانه پستان پخا وانه مویز منقح و درم انجیر زرد خشک وانه اصل السوس و درم مضمضه یک مشت تخم خنقا ش سفید هفت درم تخم خطی کثیرا بیدانه از هر یک بچندرم و در دو من آب بچوشانند و صنعت بیاندیس یا لایند و سر و کرده در بنفشه کنند و هر صبح مقدار چهل درم آنرا با بچندرم خمیر و بنفشه اصل بیدانه و اگر سه درم روغن بنفشه اضافند کنند و بهتر است و شراب زوفای منقول از قرا با دین اوردن حکیم اشرف منقی با صنعت آن عناب ثراسانی بزرگ وانه سی وانه پستان پخا وانه انجیر زرد بست مثقال گل بنفشه خراسیون از هر یک چهار مثقال بر سیا و شان اصل السوس زوفای خشک از هر یک هفت مثقال تخم خطه تخم خبازی از یک و پنج مثقال بوشانیده مانی نموده با شکر سفید مقدار یک من بدستور مقرر بقوام آورند و نفعی یک اوقیه و در بعضی نسخه با مویز بیدانه بست و درم سقیل مشوی زراوند حوت مصلح از هر یک دو درم و درم است و شراب زوفای دیگر نافع است از برای سرفه که غلیظ و بلغم و فانی نفس و ریو با صنعت آن بسیار چهار مثقال عناب سی عدد گل غلظ چهار درم پستان مویز منقح

از هر یک پنجاه عدد انجیر زرد بستان عدد دوازده دان
از هر یک پنجاه مثقال سرخس چهار مثقال برسیا و شان مثقال
مثقال تخم خیار بن پنجاه درم اصل السوس پنجاه درم زوفا
خشک ده درم بدستور چنانچه صافی نموده با قند
سفید شربت سازند شربت یک او نیم درم شراب زوفا
نسبت حکم محمد رضا صنعت آن انجیر زرد چهل دان مویر
منقی یکصد دان گل بنفشه هفت درم و دو مثقال در سه
برسیا و شان دوازده درم تخم خطمی سفید ده درم و
زوفا خشک چهار درم مجموع را در سه رطل آب بنجیسانند
پس بجوشانند تا بصفرت رسد صافی نموده یک من قند
سفید داخل کرده بقوام آورد شربت یک او قیسه
شراب زوفا بنفشه حکم صافی با خان مرحوم صنعت
آن زوفا خشک سی درم ایر سببست و چهار درم گل
بنفشه برسیا و شان از هر یک سی درم غناب یکصد دان
سیستان دوهصد دان اصل السوس خراشیده دوازده
درم انجیر زرد سی دان گل خطمی سفید دوازده درم تخم خطمی
پانزده درم تخم گمان سی درم مویر منقی دوهصد دان
پوست خشک شش دان دوازده عدد انچه لاق کوبیدن باشد
نیم کوفته یک شب در پانزده رطل آب بنجیسانند و صبح
بجوشانند تا بصفرت رسد تخمین خطائی یک رطل
بنات سفید چهار من طبی داخل کرده بجوشانند و کف
آنها بگیرند و صافی نموده باز در یک کوزه بجوشانند
تا بقوام آید شربت چهار مثقال شراب زوفا و دیگر
تنگی نفس و سرفه کهنه را سود دارد و اخلاط غلیظه و رطوبت
سینه و شمش و نف سازد و طبع را نرم دارد و صنعت
آن غناب جرجانی مویر بیدانه از هر یک بستان دانه
سیستان سی دان تخم خطمی خبازی ایر سا فراسیون
زراوند گرد از هر یک سه درم اصل السوس تراشیده پنج
باویان پوست پنجم کرفس از هر یک پنجاه درم کبرچا شازوفا
از یک چهار درم انجیر پانزده درم بنفشه سه درم برسیا و شان
هفت درم بدستور معروف در دمن آب خیساییده و
بجوشانند و تا یک من بماند پس بالیده صاف نموده یک
من قند اضافه نمایند و بقوام آورند شربت از پنجاه درم

ده درم همراه آب گرم بیاشانند و شراب زوفا سرفه
گرم را سود دارد و طبع را نرم سازد و صنعت آن
زوفا خشک پانزده درم غناب بستان سیستان
پنجاه دان انجیر سفید ده دان اصل السوس مویر بیدانه
از هر یک ده درم کبرچا تخم خطمی بیدانه از هر یک پنجاه درم
تخم خنکاش هفت درم جو یک کف مجموع را در دمن
آب بجوشانند تا نصف بماند و با دو رطل قند بقوام
آورند شربت دوز درم با آب گرم بنوشند و شراب زوفا
و دیگر تنگی نفس را سود دارد و صنعت آن زوفا خشک
خشک پانزده درم انجیر سفید خرمای بیدانه از هر یک
پانزده دان پنج سوس صحرانی ده درم حلیه پنجاه درم
برسیا و شان هفت درم پنجم کرفس پنجاه درم پنجم رازیانه
انجیر رازیانه فراسیون از هر یک پنجاه درم مجموع را
در چهار رطل آب بجوشانند تا نصف بماند صاف کنند
و بقوام آورند شراب زوفا بنفشه محمد امین صنعت
آن غناب استه سیرون کرده پانزده توله انجیر زرد
یک سیر شاه جانی گل بنفشه شش توله نیم برسیا و شان
دوازده توله تخم خطمی سفید تخم خبازی اصل السوس
زوفا خشک از هر یک پنجاه درم اجزا را در هشت سیر
شاه جانی آب بنجیسانند و روز دیگر بجوشانند تا بصفرت
رسد صافی نموده مقدار چهار سیر نیم قند سفید داخل
کرده بقوام آورند شربت از سه مثقال تا چهار مثقال
شراب زوفا و دیگر منقول از خطا غفران پناه میرزا
علی نقی حکیم باشی که مشارالیه از شرح سیدی نقل
کرده اند قلمی نموده که مجرب است از برای ربود
ضیق النفس و امراض صدر بلغمی صنعت آن
رازیانه تخم کرفس از هر یک پنجاه درم زوفا یا بستان
درم انجیر زرد بستان دانه مویر استه سیرون آورده سی
درم حلیه چهار درم تخم خطمی اصل السوس پنج سوس
آسمان گونی از هر یک سه درم برسیا و شان هشت درم
غناب بستان عدد سیستان بستان عدد فراسیون سه درم
بجوشانند صافی نموده تکرر سفید و رطل حلیه یک
رطل داخل کرده قدری بجوشانند و بماند و صافی

نموده بقوام آورند شربت از ده درم تا پانزده درم یا
یک درم روغن بادام تلخ و گاهی ازین شراب کم کرده
میشود بعضی اودیه و زیاده کرده میشود مثل کل بنفشه
و تخم خنکاش نزد حرارت مزاج درین حالت باید که
بگروانند بدل حلیه پنجم پنجم پنجم بنفشه و لعوق
زوفا تنگی نفس و سرفه کهنه و رطوبت را نافع باشد و اخلاط
غلیظه را از سینه و شمش پاک کنند صنعت آن
زوفا خشک پنجم سوس صحرانی از هر یک بستان درم
پنج سوس رانیم کوبیده باز دوازده رطل آب
یک شب خیسایند و بجوشانند و بماند و صاف کنند
و با یک رطل قند بقوام آورند و مقلوب زوفا که بستان
رطوبت ضیق النفس و سرفه نافع است صنعت آن
غناب ده دان سیستان بستان دانه مویر بیدانه پانزده
دانه انجیر زرد دوازده دان اصل السوس تحکوک چهار
مثقال برسیا و شان سه مثقال تخم خطمی تخم خبازی
زوفا خشک پنجم سوس حلیه از هر یک دوه مثقال
در چهار رطل آب بجوشانند تا بر ربع رسد پس صافی
هر روز سی مثقال او را با بنفشه برسیا و شان یا
مجموع منقی با صافه و روغن بادام بنوشند و همچون زوفا
حبت لیمو مواد محبسه در سینه مجرب تا لیف میر مجربان
صنعت آن زوفا خشک برسیا و شان از هر یک
مثقال ترومانا فضل از هر یک یک مثقال مغز بادام
در آوند مدح حرج تخم انجیر از یک پنج مثقال عسل سه وزن
اودیه برشند و هر روز دوه مثقال آنها با این مقلوب بنوشند
صنعت آن انجیر زرد ده عدد ترمندی مویر بیدانه
از هر یک دوه مثقال حلیه پنجم کرفس رازیانه برسیا و شان
اصل السوس زوفا خشک فراسیون از هر یک پنج
مثقال در چهار رطل آب بجوشانند تا بر ربع رسد پس
نموده سه حصه نماید و هر روز یک حصه را با دوه مثقال
مجموع مذکور بخورند و چون مقلوب آخر شود بهین دستور
باز ترتیب دهند و هر ماه دوه روز متعاقب یکدیگر بنوشند
باین دوا صنعت آن اصل السوس خردل سرخ تخم
ترب تخم شبت از هر یک سه مثقال بجوشانند و صافی

با تخمین علی بنوشند در وقتیکه معده خالی نباشد
 معجون زرد فاقه و گریه صنعت آن رب السوس بر سیاه و شاد
 زرد فاقه هر یک ده درم فرومانا فلفل سیاه از هر یک سه
 درم مغز بادام تلخ مقشر زرد و اندر حوض کمرسته از هر یک
 پنج درم کوفته بخته با سه وزن ادویه غسل مضطرب قوام
 آورده علی الرسم برشته با معجون زرد فاقه دیگر که فنیق
 النفس در بود در سرفه را سودمند بود صنعت آن
 زرد فاقه خشک رب السوس بر سیاه و شاد از هر یک
 ده درم مغز بادام تلخ مغز چلغوزه از هر یک پنج درم
 حلبه صغری انجیر از هر یک سه درم زرد و اندر گود و
 درم اجزا را کوفته بخته با غسل برشته معجون سازند
 مرتبه دو درم باب گرم

باب الزام مع الیاء المتناهة التختانیة

زیر براج از افندی لطیف اصحاب سکن مره صفرا و حد
 اخلاط و مرج و مقطع بلغم و فتح سده و موافق صاحبان
 جگر حار و پنهانی تابه و مسطر الخبیض مغز از جگر بارده است
 صنعت آن بنفش صاحب شفا را لا اسقام گیرند گوشت
 فیه جوان مقدار یک رطل و ریزه کنند و اگر مرغ باشد
 یا طیور دیگر که مناسب باشد از بند بچند اگر دوازده چینی
 و تخم و مقشر در روغن کچند چو شانه تا بخته گردد و پس
 نیم رطل سرکه در رطل حلاب با شکر سفید دیک
 ادویه بادام مقشر در گلاب شیره گرفته و آب برگ
 کشنیز خشک دعود و سداب یک درم و قلیله زعفران
 سوده داخل کرده تناول نمایند زیر براج به نسخه ملا
 نفیس شرح اسباب علامات به صنعت آن بگیرند پیاز را
 و حلقه نموده در روغن بادام اندک بریان نمایند
 و با کشنیز تازه و آب طبع دمنده تا بخته گردد و پس اندکی
 سرکه و شکر سفید و قلیلی مری داخل نمایند و به کشنیز
 خشک اندکی زیره کرمانی خوشبو نموده تناول نمایند
 و در نسخه دیگر که و یا نیز داخل است و گفته که نمک نیاید
 داخل نموده ذکر بار و روغن بریان نمودن در نسخه اصل
 نیست و بریان نمودن آن متنافی نیست دود نسخه

شفا را لا اسقام اگر بجای روغن کچند روغن بادام یا گاؤ
 تازه کنند شاید بد نباشد زیر براج به نسخه دیگر منقول
 از کثیر الفوائد و راغذیه به صنعت آن بگیرند گوشت
 را و ریزه ریزه نمایند و در دیک کنند و آب بر آن
 ریزند تا اینکه آنرا بپوشد پس در صحنی و تخم و مقشر و
 اندکی نمک داخل کرده طبع نمایند و گفت آنرا بگیرند
 تا بخته گردد و پس روغن کچند تازه داخل خمر بقدر لطافت
 بارج وزن سرکه شکر سفید و شیر بادام مقشر در گلاب
 و کشنیز خشک و فلفل و مصطک و زعفران سوده بران
 بپاشانند و بر هم زده و در حوض داده و زرد آو زرد
 بادام را مقشر کرده و در شیر بپزید و بران بپاشند و
 تناول نمایند و اگر بجای روغن کچند روغن بادام یا گاؤ
 گاؤ تازه نمایند بهتر است و اگر مرغ یا طیور دیگر ترتیب
 دهند به دستور مسطور را مفید لها جدا نمایند زیر براج به کسر
 زای مجرم و سکون یای شفا التختانیة و فتح بار موحده
 و قات لپاری سیای حیوت هندی پاره و بفرنگی
 سلوا سون نامند از جمله فلزات معدنیة است شبیه به
 نقره که اخته متحرک و اکثر از بلاد چین می آورند و معده
 آن آنجاست و آن معدن مانند جاهیست عیق و طریقه
 اخذ آن آنچه از معتبرین ثقله که اکثر بدان سمت تردد دارند
 شنیده شده آن است که شخص جوانی سرخ و سفید رنگ
 خواهر زن خواه مرد لیکن اگر مرد است امر دینی ریش
 یا ریش را با کل تراشیده بر اسب بسیار جلد چاکلی سوار
 شده لباسها و زیورهای طلائی بسیار براق بر خود و او
 خود می آراید که جای خالی نباشد و اطراف آن چاه
 را با جاجا حصصا بطرفی که آن جوان میگرد و خند قمار
 و کوه و الهام میکنند و راهی از برای آمدن و شد آن جوان
 میگذارد بطریق انحراف و بیچا بیچ و آن جوان در
 وقت ظهیر که آفتاب در وسط السابا شد و شمع آفتاب
 در چاه افتاده باشد سواره بر سر چاهی آید و همان
 قسم سواره خم شده در چاه می گرد و سیاه بسبب توشقه
 که با طلا دارد و مائل و جاذب آنست از قعر چاه بکوش
 و می آید و آنرا فاما بلند میشود و میل بسوی آن جوان

و اسب او می نماید بسبب لباسها و زیورهای طلائی و آن
 آنقدر صبری نماید که مقدار دوسه ذرع از رسیدن به
 چاه بماند پس چون سیاه از چاه بر آید در پی آن میرود
 و باید که آن جوان بزدوی در دود که سیاه با و نرسد
 والا او را هلاک میسازد و چون آنرا نیافت باز می گرد
 بسوی چاه و معدن خود حفر و الهام و خند قمار برای آنست
 که در وقت بالا آمدن آن از چاه و در پی آن جوان فتن
 و در وقت نشستن در آنجا بخته جمع گردد و پس شخص دیگر
 بی لباس و زیور طلا رفته سیاه می جمع را در ظرفها
 چوبی کرده سر آنها را حکم بسته با طراف می برند و نیز
 شنیده شده ولیکن بران احتیاطی چندان نیست که
 در شهر نادر خما گوشت ماهی کنده شده و سایر اجوم
 کنند و دیگر خند صحت گوشت سگ پر کرده سر آنها را حکم بسته
 در زیر زمین دفن می نمایند و میباید معین که بزرگوار
 مقرر دارند پس وقت بر می آورند و سر آنها را باز نموده
 در آن سیاه می یابند و اگر از میباید مقرر معین بگذرد
 و فراموش کنند و بر نیارند بعد از آنکه بر او رند خالی
 می یابند و نیز شنیده شده که در معدن طلای کون سیاه
 و از میان ورقها و تخته های بسیار ضخیم آن نیز می یابند
 ولیکن بسیار کمی و از خواص آنست که فلزات دیگر
 را جمع فانی و مصلح میسازد لهذا آنرا در شیشه و ظرف
 چوبی اکثر نگاه میدارند و از چین در ظرفهای چوبی که
 با صطلاح فرنگی پیم می نامند می آورند در دوم سرد
 و در سوم تر گفته اند و بعضی گرم و تر دانسته اند با جدت
 و قبض و مستشق دود آن و ولد فلج و بطلان قوت
 سامعه و زردی رخسار و موجب فساد قوت های دماغی
 و گریز اندوه هوام و آلودن اندکی از آن بر کف هر دو
 دست جهت رفع جرب و حکه و دانه های آتشک مجرب
 دانسته اند و طلائی اندک از آن که آب برگ تا نبول و
 یا آب بختگره یا آب دانه که القدر بمالند که سیاه
 کشته گردد یعنی اجزای آنرا پدید شود و جهت دفع زردی
 در طوبت مرغ و مرغیکه در بنگاله مشهور با هر سه مجرب
 دانسته اند بدین محم که در آخر هر ماه در تحت الشعاع

بر تارک سر تنهای بسیار سبک خنی زده سه چهار نهایت تا
 هفت عدد از سیاه محلول آب برگ مسطور را بخا باند
 تا مدتی که نجذبه خشک گردد و چون نرمی را کشته به
 رسیانی مالیده برگزن بندند مانع نکون قتل گردد
 و ضمنا و غیر مقتول آن نیز جهت خشک کردن دانه آشک
 و قروح خوب است و خاک زیتون که در ظرف آن هم میرسد
 و جمع آثار مثل مقتول آن است و در سمیت مانند آن
 و طلا می کشند آن با تخم خرزله و بادام تلخ جهت جرب حله
 و دفع جمیع آثار را و آله و فله و طبع و قروح ساعیه و سبالله
 و دفع قتل و با کندن رو را تا بخ و موم و روغن زیتون
 جهت دانه آشک از مجربات است و بدستور و دود آن
 همین اثر دارد و بشرطیکه بگوشت و بینی و خلق نرسد و در
 یک هفته سه بار بخور کنند و غذای غیر لطیف نمکدار
 نخورند و بعد از تشویه بدن باشد و آشامیدن غیر مقتول
 آن بی سمیت و بر عت از امعا دفع میگرد و با مقصود
 در دوقری و چون از ناگشته آن در هر سال چند روز
 هر روز بقدر حیرت یک دانگ بنوشند و بتدریج زیاده
 کنند و آب گوشت بعد از آن بنوشند باعث مغض نمیشود
 و جهت حفظ صحت و تقویت باه و با صتمه و قوت بین
 بیعدیل است و لیکن این هم خالی از غائله و مضرتی
 نیست خصوص گرم مزاجان را و قدر شربت از غیر مقتول
 آن تا دود در دم و بدنش رصاص محلول است و معدن
 بسیار گرم و با حذر از سموم قتل محرق خلط و محلول
 قوت با و قطع است و چون غیر مقتول او با قرحه خالص
 حل کرده بر مس بمالند و یا شش بر ندس و انقباض گردان
 دست و تشویه زریق که محمول اهل صناعت یعنی کیمیا است
 آن است که زریق را در ظرف مسی به قلع صاف
 بی چرک و کدورت کرده بر آتش گذارند و با صلا اند
 ظرف مسطح را بر آب بسیار سرد کرده بالای آن بدانند و
 زریق خالص صافی است صعود کرده بر سطح زیرین آن
 ظرف پر آب سرد جمع میگردد و آنرا جمع نموده بکار
 برند و آنرا بطریق متعارف این است که زریق را در آن
 سنگ یا در ظرف شیشه یا عاجدار آب بیدار بخور بسیارند

تا جرم و سیاهی آن زایل گردد پس آب عنب الثعلب
 بدستور حق نماید و مرتبه سوم آب لیمو یا لیمو ساینده
 بعد از آن شسته و هفتاد مثقال آنرا با سی مثقال آب
 خالص در دیگ سنگی یا تش ملائم بخوشا نند و هر چند
 آب به تحلیل رود اندک اندک آب نایک رطل نیز
 داخل نمایند تا تمام خشک گردد و پس زریق برابر داشته
 در شیشه نگاهدارند و این سمی است به ابو الارواح
 با صلاح اهل صناعت و منفی است و بخور زریق آشک
 را خشک کند و صنعت آن زریق و مثقال شغرت
 سه مثقال کند شمش مثقال اول زریق را در
 پوت کنند و آتش دهند و در بعضی دامن ببران
 بدار و چنانکه بخار آن صلا بیرون زود و گرمی آن
 را تنگ بندند که بخار نیز بیرون زود و بعد از آن
 شغرت و کند بریزند و سه مرتبه چنین کنند که خشک
 میشود و دیگر مجروح نشود و حب زریق جهت انولع
 آشک قروح خبیثه نافع و صنعت آن مثل ارزق
 کثیر اصنع عربی نشاسته ریوین چینی تربید مدبر غار لقون
 مصطی خیار سبز چاوشیر قدس بیخ از روت هر یک
 چند گرم چند بید ستر سه گرم زریق مقتول محمودة از
 هر یک دو گرم زعفران یک گرم چله را کوفته بخیته
 زریق کشته را با یک دیگر مخلوط نموده حب با سازند
 و قبل از دادن دو استر رو به هر فرمایند از میوه
 و تا هفت روز بدینند بحسب مزاج و این حب مناسب
 است جهت آنکه زریق در آن کم است و ادویه مسهل
 زود و اخراج آن می کند و حب زریق دیگر جهت خفا
 باد آشک با دآن و خنار بر و جراحات و قروح
 خبیثه صنعت آن عاقر حاجند بید ستر مسطح
 گوگرد و صفر کند زریق اجزا مساوی گوگرد را با زریق
 بکشد و دو امارا کوفته بخیته با جزوی از آرد گندم
 و سرکه و اندکی سنگ سلیمانی داخل کنند و زریق را
 بسکه بکشد و با سنگ سلیمانی و گوگرد را مخلوط ساخته
 سحر و صلا به بلوغ نمایند تا خوب کشته شود و داخل
 آن کنند و دوست بسیارند و به هر جری بقدر نخودی

و هر صبح پنج عدد بخورند تا وقتیکه دهن بخوشش پیدا
 کند بعد از آن ترک کنند و گاه باشد که اندو سیت عذکر
 خورند که دهن بخوشد بعد از آن علاج دهن مشغول شوند
 بمثل آب کشیز و آب لیون و سباق و غرغره و متضمن کنند
 و با عتقا و فقیر بدون این دو اجرات نمی توان نمود
 خصم عدا با سنگ سلیمانی که سمی عظیم است و حب زریق
 مسطحی بکوب را جوی بری صاحب صلا صلا التجارب نوشته
 که این حب از خمر عاتل اهل هند است و حکم که این را
 ترکیب کرده کوراجولی نام داشته و بری ویدالغت
 ایشان حب را گویند و چون سخن ایشان اکثر و از
 گونه است نظری را بر او نموده داشته و اجزای آن را
 بزبان خود بنظم آورده بدن دجه بنظم رس بس
 کند هک و هر تار و تر چله تر کتا تنگ کار و جیپال
 بکنند و بند صون بری با چو سحر و واروک کا هوهری با
 کوراجولی بری رس زریق را گویند و بن چنگال را
 و گند هک گوگرد را گویند و او ریخته و دیگر هر تار و تر
 را گویند و تر چله یعنی اطر فیصل صغیر که آن مجموع بلبله
 و آله و بلبله است و قرکنا دارای آس بود که آن
 مجموع خلقل و پنجیل و در دو به است تنگ کار یعنی
 تنگ کار و جیپال و نداست مذکور خواهد شد بکنند آگیا
 است هندی و بند صون بری یعنی بندم حب جوش
 یعنی شصت چهار عبارت و از گونه در وک یعنی
 خط کا هوهری یعنی می میرد و اجزای ترکیب آن
 بکیرند از مفرد هر دو ایک جز و الا بکنند که که عصاره
 آن باید آن مقدار باشد که جمله ادویه بان سرشته
 گردد و پس سیاه را با هر تار و گند هک بحق و صلا به
 تشویه کنند چند آنکه تمام خاکستر شود و انگاه بس را
 با تر کتا حق و خل کنند انگاه جیپال را بخیته و میان
 آنرا پاک کرده با ناسحق نمایند انگاه باقی اجزا را کوفته
 بخیته مجموع را با هم بحق و خل نیکو کنند پس با بکنند
 نیکو بکشد و حب با سازند هر یک مقدار نخودی میان
 و بوقت حاجت اصحاب بالای طعام چرب و مرصنی
 با هر چه مناسب باشد بخورند و به تنهایی نیز توان خورد

و حافظ صحت را باین پیرمیز چنان باید کرد که با سیاب
 و زنج مقرر شده و اگر خواست اسهال کمتر کند سیال را
 کمتر کند و اگر بجهت یافت نشود عرض آن آب برنگ
 که یک کند و این حسب انواع آتشک که آله فرنگ نامند
 و اکثر قریح و جروح خبیثه و امراض بارده و طبع مزمنه و
 حییات عقیقه و جذام و برص را مفید است بشرط استعمال
 به دستور لایق و الله اعلم به دوای الزیبق منقول از حکماء
 فرنگ جهت آتشک قریح و جروح خبیثه به صنعت آن
 غار یقون انیسون رومی زراوند مدحرج زعفران
 چند بیدستر سورجان خولجان ریوند چینی مرکی عاقر قرحا
 کند و ورق سداب صندل بوردی از منی برگ خنیا
 محمود از هر یک سه درم چاوشیر باز و انزروت فریون
 زراوند طویل زریق زرب از هر یک دو درم قنطاریون
 ذیق یک درم مغز سیب زمینی مغز بادام کشمش سبز از هر یک
 پنج درم اوویه را جدا جدا بکوبند و مخل کنند و بوزن
 اوویه عمل صندل بپزند شربتی نیم مثقال عسل ایلاد
 چرب و عسله درین حب گشتن زریق است باید که خوب
 گشته شود و دوی آله فرنگ از مفرحات حکما می
 فرنگ و مخرجات ایشان منقول از خلاصه التجارب است
 صنعت آن بکیرند زریق خالص مصطک زرب از هر یک
 سی درم کند و مراد سنگ توتیای هندی سفید و ج
 از زریق صمغ آواز هر یک بست درم زنج سفید پوست
 نارنج شوره نو شاد در صمغ سر و از هر یک ده درم خنیا
 چناه درم زریق را بختا خاک کنند و اجزای دیگر جمله
 را کوفته بخته بان نیکو خلط کرده بر روغن گل و روغن
 پیونوک و روغن زیت و روغن و نیمه بپزند بقوام
 قیر و طی چنانکه زریق زنده نشود و بیکار دارند و دوائی
 دیگر از مخرجات اهل عراق و فراسان و از ربایجان
 منقول از خلاصه التجارب به صنعت آن بکیرند سیاب
 چهل درم مصطک سی درم کند بست درم مراد سنگ ده
 درم خنیا چناه درم صمغ سر و چند درم صمغ عربی پانزده
 درم چله را بمان و دستور دروغنمای مسطور بپزند و
 نگار دارند و عند الحاجة بکار برند صاحب خلاصه التجارب

نوشته که من بجای روغن و نیمه روغن مغز و آلوی
 تلخ کردم براتب لفع یا فتم و گاه به جهت ریشه های
 خبیث زنگار و توتیای هندی یا هر دو بعضی اضافه
 می نمایند و دوای الزیبق که آتشک را سود دارد
 صنعت آن زریق منقول هشت مثقال خنیا لاون
 مصطک سورجان از هر یک دو درم ترید سفید پنج مثقال
 از هر یک سه درم روغن گل ده درم روغن زیت
 پانزده درم آب لیمو پنج مثقال پیون بزی درم
 و اگر راحت کند باشد توتیای هندی سفید آب
 مراد سنگ از هر یک دو درم زنگار نیم درم اضافه نمایند
 و بطریق مرهم ترتیب نموده پس توتیای هندی شب بمان
 و همین الزیبق جهت جرب رطب آتشک و فستروج
 عقیقه نافع به صنعت آن بکیرند دو توله زریق را دور
 پارچه بسته در دیگ که در آن چهار آنار هندی شیر تازه
 دو شیده باشند مخلق بیاورند و در آنرا بسته در زیر
 آن آتش ملایم نمایند تا شیر منجمد شود و با بسیار
 غلیظ گردد پس زرد و آرد و بکار برند و اگر بجای شیر
 آب نارچیل تازه کنند نیز خوب است و اگر
 نباشد روغن نارچیل تازه یک آنار کنند و بپزند
 آنرا آب در آن ریخته بپوشانند تا آب برود و روغن
 بماند و شمع و دهن راحت دارد و ذکر یافت و ضافه
 زریق و راضد خواهد آمد

فصل در ذکر نسخ طلای زیتی

طلای زریق نافع جهت آتشک قریح خبیث
 صنعت آن کند مصطکی زریق از هر یک ده درم پیون
 بقدر کفایت درم نیکو شسته طلا نمایند به طلای
 دیگر که همین نفع دارد به صنعت آن زریق یک درم
 فریون انزروت باز و جاذب کبر مصطک کثیرا مر
 صاف از هر یک پنج درم پیون پیونوک بالمنافه بقدر
 کفایت به طلای دیگر که همین خاصیت دارد
 صنعت آن زنجار سه درم برگ خنیا و درم بوردی از منی
 سه درم با دایم تلخ سوخته یک درم زریق سه درم روغن

گل سرخ سی درم طلای دیگر سورجان مصری عروق غلی
 صندل سفید مرصافی منقل ارزق از هر یک دو درم خنیا
 پنج درم زریق یک درم روغن زیت روغن گل روغن
 روغن مازنی سبز از هر یک ده درم طلای دیگر به
 صنعت آن زریق یک درم فریون انزروت باز و
 جاذب کبر مصطک منقل ارزق از هر یک سه درم مرصافی
 میعه سالک توتیای کرانی مراد سنگ مغسول سورجان
 مصری از هر یک دو درم روغن گل شش روغن زیت
 روغن قسط از هر یک ده درم پیون که ده بز بقدر کفایت
 طلای دیگر زریق یک درم جاذب کبر سه درم مرصافی
 منقل ارزق از هر یک ده درم خنیا پنج درم مصطک کثیرا
 سورجان مصری یک درم روغن گل ده درم پیون که ده
 بز بقدر کفایت به طلای دیگر زریق آب لیمو صابون از
 هر یک هشت مثقال او و ده یک مثقال صابون قوی
 مراد سنگ از هر یک پنج مثقال زنج محرق باه فریون
 خطائی از هر یک سه مثقال کند یک مثقال مصطک
 شش مثقال چند بیدستر نیم مثقال روغن فریون
 ده مثقال پیون که ده بز چهل مثقال زریق را با بسیار
 آب لیمون بکشند و اوویه را نرم بپزند و مزوج سازند
 و در آن سیابند تا سفید گردد و با طلای دیگر جهت
 با دایم مرصافی به صنعت آن اصل السوس مراد سنگ
 از هر یک یک درم زریق یک مثقال روغن زیت
 پنج مثقال و نیم طلای دیگر که مکرر به تجربه رسیده
 در جمیع امراض کثیر النفع است و عظیم النفع است به صنعت
 آن جد و از خطائی ده مثقال کند مصطک از هر یک
 ده مثقال صابون یک او قیه و نیم آب برگ خنیا
 سه مثقال آب لیمون بقدر حاجت سورجان قسط
 مغاث بقدر دوی زراوند مدحرج و طویل حسب الغار
 صافی منقل سفید جاذب کبر زنجار از هر یک ده مثقال
 زریق چهار مثقال عاقر قرحا ده مثقال روغن خیری غنی
 بالودانه از هر یک یک مثقال سوس پنج مثقال
 روغن زیت کند پانزده مثقال روغن گل شش ده
 مثقال موم ردد یک مثقال پیون که ده بز بقدر کفایت

روغن را با موم بگذارند و بپزند و با کلاب بسیار بپزند و در
با سرکه حل کنند و زیتون را با پیس بکشند و بپزند و با سرکه
و سبزی در کشتن بنشینند و در وقتیکه داخل کنند
باید که سر شده باشد و در باون نیک بسیار بعد از آن
چند روز بگذارند که فراج تمام یا بعد از آن سه هفته کنند
و هر حصه را که میماند از میان و دوا بر او ابتدا کنند و تا پس
کردن مقدار چهار انگشت بنمایانند و تمام مهربانی
پشت را بمانند و سر و دوش و مرق و سرخ و سبدهای
انگشت را بمانند و در گ و زانو و مفصل قدم را بمانند و
از زانو به چینه چینه کردن و استخوان تن تا سر معده چرب
کنند و میان ناف نیز چرب نمایند و بر قلب و باغ و
و پختن بمانند که بدست و دخت پنبه و در پوشتند و از
طعامها مثل ماش مقشر و برنج و دار چینی و اسفناج
بخورند و از میوه های سرد و ترشها و لبنیات و شیر نیس
اجتناب نمایند و نبات و عرق گاو زبان و کلاب و سبب
شترابی بنوشند و پارچه لقمه در دهان نگذارند و بر سر
و کلاب و آب کشنیز معصنه کنند و تا سه روز تحمل کنند
که اگر عرق بسیار آمد و اندام تمام ریخته شد و در پا
با انگلیس بر طرف شده روز دیگر تحمل کنند و بعد از آن
مکام روند و اگر نه باقی روغن را بمانند و بعد از آن سه روز
مکام روند و بدن را با پیس بپزند و خطمی و سبوس بشویند
بعد از آن که بصابون شسته باشند و این طلاء مرض
را با انگلیس زایل میکند و هر چند گشته باشد یا شده و اگر بسیار
قوی باشد مدتی مدید گشته باشد شاید بیکار طلاء حاجت
افتد و اگر مکرر کنند چنان کنند که میان دو طلاء فاصله
زیاده از یک ماه نگردد و اگر جای از اعضا در دست
ازین مرم بماند و در طرف شود و اگر مرض بسیار
قوی باشد مقدارش را زیاده میتوان کرد و یا کشش
مشغال رسانند و طلاء را نزد اعضا ریشه نباید برد
طلای دیگر مجرب است صنعت آن کند و کشش مشغال صبر
سیاه مسطک حلیه قلیه اشوره از هر یک سه مشغال حنا
و ده مشغال زیتون بست مشغال زنگار و ده مشغال روغن
لفظ روغن گاو و از هر دو چهار سیر علی الرسم مرم دهند

طلای دیگر صنعت آن با میران چینی دو درم میوه
ساکه موسیانی معدنی از هر یک سه درم کنند و دو درم
توتیای کرمانی و ورق حنا از هر یک پنج درم زیتون مقش
و نیم درم پیس بپزند و دو درم پیس بپزند و پوست نارنج
از هر یک دو درم روغن گل سرخ بست و یک درم
مغز قلم گاو و روغن زیت از هر یک دو درم موم کافور
یک درم آب لیمو بقدر کفایت طلای دیگر که چرب را
بسیار نافع و مجرب است صنعت آن کند و کشش
صلح الحلیه عروق درخت نار و عرق عنب الثعلب
عروق حاض بری بلبله سوخته تخم رساس برک خر
زهره زیتون مقش زهره با کستر جواری و روغن قلیه میانی
فصه میوه با سوسه نشا در حلیه عاقر قرحا و تخم ان
هر دو را سوخته ادویه کوفته نیمه با زیتون مقش و کچا
کرده با قطران سرشته در ظرفی بلند عرق و آرد کنند
و طبقی از سفال بر سر آن بپزند و یک شب در تنور گرم
بگذارند و صبح بر آورند و بگذارند تا سرد شود و پس
ادویه را بر سر آن آورند اگر مانند زغال شده باشد بهتر
و الا اگر اعل نمایند پس حق نموده یا ربع آن نمک
بیا میرند و مجموع را بر روغن گل چرب کنند و بر یک عضو
طلا نمایند و بگذارند تا خشک شود پس بر عضو دیگر
و همچنین تا تمام شود و هر چند صبر کنند و یک بار بمانند
بتر است و چند نسخه دیگر در اطبله مذکور خواهد شد
انشاء الله تعالی به عقد زیتون حبت امساک تفویض
باه قوی الا اثر است به صنعت آن بگیرند مقدار
هشت مشغال زیتون را و با قدری سرکه که گشته
که در باون آهنی خوب بمانند که معصوم شود پس سه
مشغال نمک هندی کوفته در آن داخل نمایند و
خوب بمانند انگاه در ظرف آهنی که از سرکه آلوده
خوب تند بر کرده باشد و رخته بر آتش گذارند و سه
مشغال روغن صلیه که در دهانک اندک بخور و سیاه
دهند و بدست آهن در هم بسیار بپزند تا بسته شود پس از
آتش فرو گیرند و آب سرد بنشینند تا چرک افرار شود
و از پارچه سفید شقابی محکم بپوشند انگاه گلوله سازند

و در وسط آن سوراخی کنند و رسیانی از آن سوراخ
بگذارند و یک شب در میان آب لیمون بگذارند تا
تحکم شود و بپزند و پس آنرا در میان روغن تا توره که
بپزند ای دهنوره نامند و بپوشانند و تا یک سال گاهی
در میان شیر و گاهی در میان روغن و گاهی در یک
طعام و گاهی در میان آب برگ گیاهی از گیاهها
مناسبه بپزند و همیشه در دست می مالیده باشند
چند آنکه محلی و چون آینه گرد و دوش شفات نماید و مطلق
که در دست و جسم آن نمائند انگاه بجهت امساک می است
هنگام مقاربت در وین نگذارند بی مثل است
قیروطی زیتون سلیمانی که در ازله او جاع مفصل عضو
و جمع رگه مخصوص انچه از با و آتشک باشد و مرم
گردیده و درین امر معیدل است و همچنین جهت
حراحت و قرح عسره الا اندمال و نواصیر مرم
قروح آتشک در اول حدوث و دفع و باغ امتداد
آن در او از مرم موجب سرعت بر و اندمال است
صنعت آن صابون زتی بست مشغال زرم کوفته در
ظرف چینی کرده آب گرم اندک اندک بر آن ریزند و با
انگشت بمانند تا نیکو حل شود پس یک مشغال زیتون
با یک مشغال سنگ سلیمانی نسوج در ظرف چینی با
و بان بسیار تا زیتون تا پدید گردد و داخل صابون محلول
کرده بسیار بر هم زنند و طلا کنند و باید که بگذارند که این
قیروطی گشته شود بلکه اندک اندک بقدر ضرورت ساخته
استعمال نمایند و بعضی گفته اند که سنگ سلیمانی حمرانی
است و انچه مشهور است آن دارا شکبه سفید است و
نیز نسخ قیروطی زیتون دارد و قیروطیات انشاء الله تعالی
مذکور خواهد شد به کل زیتون حبت عشا و ده و بیاض
در رخ کدورت حادث از رطوبت و برودت چشم و
و امثال اینها نافع و مجرب است صنعت آن بگیرند
زیتون صافی و سرب از هر یک یک توله و سرب را بپزند
دورق های تنگ بسیار نازک مانند برگ گل سازند
هر دو را بر سنگ ساق با چهار عدد دار فلفل و آب
چولائی خا در سحق بلغم نمایند که مانند مایه گردد و زیتون

ناید بدو کشته شود پس در طرف چینی و یا شیشه کرده بر آن
بند نمایند و عند الحاجة قدر یک صبه در چشم بیاشند اگر
علت قوی باشد و الا بیل در چشم کشند -

فصل در ذکر نسخ مرهم زیتق

مرهم زیتق جهت جراحات خبیثه و ناصور عدیل است
صنعت آن سیاه جالینوس چهارده ماشه رال ده دام و
مراسنگ چهارده ام خم کرفس یک دام وانه هیل بواندام
موصلی سیاه یک دام و نیم موصلی سفید یک دام بیش تیلیک
سیاه باشد یا دو دام فوخل دو دامه مغز ناجیل یک دام و نیم
گل اجاخ سوخته یا دو دام همه دویه را جدا جدا کوفته بچینه
باروغن گاو نیکو سحق نمایند و هر چند زیاده سحق نمایند و
در آن کنند بهتر است مرهم زیتق بنفشه حکیم علی گیلانی که
در مجربات خود ذکر کرده گفته این مرهم بنیاید تا نافع
است از برای جراحات قضیب قرح و لوبو اسیر چنان
با و رنگ باشد و چه از غیر آن صنعت آن بار زده
مشقال در آب بخسانند و در باون بدسته بمانند تا بپزد
سود پس بگیرند زیتق خالص زنده پیچدرم و یک دم
توتیای هندی سوده بآن سرشته در باون بدسته
آن مقدار و مالند که زیتق کشته شود و از آنکه مخلوط شود
و بکار برند مرهم زیتق نافع جهت آتشک قرح خبیثه
صنعت آن سیاه کوم سفید کافوری پیرنه صاف کرده
از هر یک سه مثقال روغن چینی یک مثقال پیچدرم و
روغن را در ظرف آهنی بر آتش گذازند و آتش بر گرفته
در ظرف چینی یا شیشه کرده بپزند دست مدت یک
پاس با سیاه مذکور مالند تا مثل مرهم گردد و بر رنگ
سر مشود و صاحب آتشک مقدار ربع مثقالی از آن
گرفته وقت خواب برکت هر دو دست نیکو بمالند تا منجی
گردد و تا دو ساعت این عمل نمایند پس بخواب
صبح هر دو دست با آب گرم بشویند و باید که آب سرد
ستعمال نمایند تا مدت یک هفته با وزن الله تعالی
صحت یابد و درین اگر دهن او پوشش کند بر چینی
چونانیده با آب آن غرغره نمایند مرهم زیتق دیگر

آتشک را نافع است صنعت آن سیاه صاف
توتیای هندی از هر یک دو درم فوخل مشیت درم
موم کافوری چهار درم روغن گاو مشیت در فوخل
و توتیا را در آن اندازند سوخته نرم بیایند و موم را
در روغن کوفته از آتش فردا آورده چون گرمی
آن قدری کم کرد و فوخل و سیاه و توتیا را در آن
اندازند و نیکو بمالند تا سیاه نامعلوم گردد و بکار برند
و باید که توتیا یک پارچه باشد و ریزه نباشد و در نسخه
دیگر زاج سوخته نیز بوزن توتیا داخل است واضح
و نیکو است مرهم زیتق دیگر جهت قرح آتشک
و قرح خبیثه صنعت آن سیاه یک توله فنه خشک
نیم توله روغن گاو و سکه توله خر مهره سوخته یک عدد
همه را با چوب نیب علی الرسم حل نمایند تا مالک سیاهی
گردد و استعمال نمایند و اگر احتیاج بدرد کردن گوشت
فاسد باشد قدری توتیای هندی اضافه نمایند
مرهم زیتق دیگر جهت آتشک که در یک شب و یک روز
دانه های زخم را خشک میگرداند و از اسرار شرده اند
صنعت آن زیتق خالص صافی نیم مثقال سنجون و
مشقال توتیای هندی و مشقال گرد و چوب چینی نیم
مثقال فوخل زیتق را از پارچه کپاسی چند دفعه بگذرانند
تا بیکد زیتق را کپاس تمام بخورند جذب نماید و از سه
از زیتق خالص و ناپدید گردد و بعد از آن کپاس بسوزانند
و از خاکستر سوخته کپاس یک مثقال ساییده و سایر
اجزا را نیز نرم سوده بآن مزوج نمایند و باز زده نیم
مرغ نیم بچینه که در زیر خاکستر گرم بچینه باشد سرشته مرهم
سازند و از مرهم مذکور قدری بر پارچه نازکی مالیده
بر زخم بگذارند که انشا الله تعالی در یک شب و یک
روز زخم آتشک را خشک میگرداند و پارچه را بعد از
دو سه روز اگر خود بخود جدا نشود با آب مطبوخ چوب چینی
تر کرده جدا نمایند مرهم زیتق دیگر جهت آتشک
و عیال هندی تا نکی نامند صنعت آن زیتق غیر
مقتول مصطی روی توتیای هندی اخضر خر مهره سوخته
که هندی گوشتی نامند از هر یک دو درم رال که قیر است

مشیت درم روغن گاو دست و چهار درم موم باروغن
بگذرانند و ادویه را نرم سوده بدستور بیایند تا مالک سیاهی
نمایند مرهم زیتق دیگر جهت زخم آتشک صنعت آن
آن موم کافوری نیم توله روغن چینی از هر یک چهار
مثقال بر آتش در هم بگذارند و آتش بر گرفته یک
مثقال سیاه در آن اندازد و دست بمالند تا
یکسان شود و همچون زیتق جهت آتشک و با و آن
قروح خبیثه و امثال آنها نافع صنعت آن بگیرند
زیتق خالص ده درم سفوف مقوی پیچدرم برگ حنا
خشک فوخل از هر یک دو درم ادویه را کوفته بچینه
بازیتق صلا بیه نمایند تا نامعلوم گردد پس با چهار وزن
ادویه غسل با آب لیمو بقوام آورده بشویند و عند الحاجة
مقدار خودی با آب لیمو فرزند سفوف مقوی در
و از چینی ذکر یافت تا تدریس سیکه زیتق خورده باشد و
بسیب آن و از اجزای بدن آن شقاق و جراحات هم
رسیده باشد آن است بگیرند شیره حب القطن مقدار
یک آشمار و برگ سکه کافی که گیاه است هندی و آن
مالیده صاف کرده سه روز بیا شامند و میگردانند
دوا اخراج می نمایند سیاه را از عمر لول و همچنین شستن
دست و پای او را با آب مطبوخ پوست درخت پیل که
بج آتار آنرا زده آتار آب بچوشانند تا به نصف رسد
و گفته اند که این تدریس جهت با و رنگ نیز نافع است

کتاب اسین المهملة
باب السین مع الالف

مسار و همچون بدانکه سار و همچون مفرحی است که بجهت
نواب شرف علی هایدون شاه عباس حسینی صفوی حین
مکانی ساخته شده و چون بسیار از آن متعلق گردیده اند
آنرا سار و همچون نامیده اند یعنی هر دو از معاجین دل را
قوت دهد و خفقان را از اکل کند و جگر را نافع باشد و اسرار
و بالیخ لیا را لفع دهد و مقوی بدن است و نا قهین از
امراض حاره را مفید صنعت آن یا قوت رانی طرا
نا سفته از هر یک سه مثقال کبرای شمع شب سیر سیر

طین مخوم و اگر باشد طین اعتدالی زعفران تخم خرفه
مقشر تخم کاهو مقشر تخم کاسنی مقشر تخم خشخاش اندک هر یک
و دو مثقال ورق طلا و ورق نقره و غیره شنبلیله هر یک یک
مثقال مشک تبیی خالص نیم مثقال ورق گل سرخ خشخاش
مثقال مغز تخم خیارشور مثقال زرشک مثقال نیلوفر از هر
یک یک مثقال گل گاوزبان و دو مثقال کوفته نیمه شنبلیله
فواکه سه وزن اوویه ترکیب نمایند شربت یک مثقال به
سازم چون بقول از خط میرزا محمد باقر حکیم باشی نواب
اشرف علی شاه پلیمان به صنعت آن ورق گل سرخ
طبایع شیر سفید تخم خرفه مقشر تخم خشخاش سفید زرشک
منقی اشب سبز و ناریدنا سفید اینهمه مقرض کبریا بسند
گل مخوم از هر یک سه مثقال تخم کاسنی آله منقی گل
گاوزبان گل نیلوفر از هر یک دو مثقال ورق طلا یک
مثقال ورق نقره یک مثقال و نیم عنبر شنبلیله و مثقال
و نیم زعفران یک مثقال شربت فواکه سه وزن اوویه +
صنعت آن به نفع دیگر گل سرخ زرشک منقی گل نیلوفر
مرواریدنا سفید یاقوت ربانی از هر یک سه مثقال طبایع
سفید تخم خرفه مقشر تخم کاسنی تخم کاهو مقشر گاوزبان
یشب سبز کبریا بسند گل مخوم از هر یک دو مثقال
مغز تخم خیارشور پنج مثقال تخم خشخاش سفید مثقال
ورق طلا و ورق نقره عنبر شنبلیله زعفران از هر یک
یک مثقال با شربت فواکه سه وزن اوویه بدستور مقرر
مچون سازند شربت یک مثقال به

باب سین مع الدال السملین

سدر بقراسی کنار گویند و بپزند و در مویان آن اسه
برگ ساییده آنت به وری آن پخته و آنرا خالص نامند
بضاد و بپزانی آن کم خاره و قرش بزرگتر و لذت است
و قرش شنبلیله سجد و خرفه و شیرین و باندک ترشی و زرد
و سرخ میانش و در پهنه خصوص شنبلیله آن آباد تر آن بسیار
بالیده و بزرگ و شیرین و خوشبو شود و با نواع و
اشکال مختلفه و در شکل سیب کوچک و بوزن ده مثقال
و تا بست مثقال و طولانی و اشکال مختلفه همه خوب و

شیرین و خوشبو و بزرگ و شاداب و کوچک بمقدار سجد
که نازک بدن نامند بسیار نازک و شیرین از همه انواع
بهتر و نشاء خوب آن در اخراول سرد و در آخر دود
خشک و در تازه آن شاید رطب باشد و خشک آن
یا پس و قاطع زوت الدم و رافع قرحه امعا و اسهالیکه
از ضعف معده باشد و دفع استسقا و سپهر و خفیه
آن بدستور جهت بر اجات امعا و زور و ریش جهت
حار مثل آله و غیره و قدر شربتش تا بهفت درم است
و برگ آن جهت زخمها و تقویه چرک بدن و تقویت موی
و منع سقوط آن و تقویت اعصاب و طرد هیوم و خفا
آن با شراب جهت نفیج درهای حار و تحلیل آن مفید
و بدستور طبیح تازه و خشک آن نیز همین اثر دارد و
قرش و راول سرد و در دود خشک بعضی در اذل
گرم و آسته اند و مار سیده ترش آن قابض و لزوج و
رسیده آن قلیل غذا و دیر هضم و صلاح الکیوم و نیم
رطل آبلان مهمل صفرا از معده و امعا و مطلق حرارت
حرارت غریبه و خورون ترش آن مانع صعود بخارات
بدن و دفع صفرا و تشنگی و آب شیرین او مفتوح شده
و کشنده گرم معده و امعا و مغز و دین و مصلح اش
گل قنده و در نراج محروم و بچین و در خشک آن
قوی القیض و آرد آن را سویی البقی تا بهست جهت
اسهال مراری و قرحه امعا مانع و ضا و شکوفه آن
و حمام جهت رفع شری حرج و مطبوخ و آنکه آن بغایت
قابض و ضا و گویند که آن جهت شکستی اعضا و تقویت
آن مجرب و طبایع مطبوخ آن بچند یک غلیظ کرد و جهت
شکستی اعضا و تقویت آن و عتلات و سرعت حرکت
اطفال موثر و گفته اند که چون دانه نمق را بگل آفتاب
زرع نمایند از برگ و بار آن بوی گلاب آید و چون
بصل کوده باشند قرش شیرین شود و صلی ندارد و
سویق کنار نافع از برای حرارت فراج و امراض حاره
و حیات حاده و حبس اسهال حار و صفراوی و
صفت آن بکیزد کنار سیده و خشک نموده است
آزاد و در کرده آرد نمایند و بقدر حاجت با آب

مزدوج نموده بی شیرینی یا با قلیله از یک شربت ایستاده
یا نبات یا قند تناول نمایند -

باب السین مع الراء السملین

سرطان نهری بقراسی خربنگ و بپزند و بپزند و بپزند
و بپخت قرنگ گاسه گویند و در دود سرد و تر و با جذب و
تحلیل و بهترین آن قسم ماده آن است و علامتش آنکه
چون سوزنی بر پشت آن فرو برد آب سفیدی ظاهر گردد
و بیسی و جودین و کثیر غذا و لیطی الهضم و ساقه از آب
طبیح آن با کرش و از برای مفتحت حصاة و در حوض فضا
و مسوق آن با بادروج جهت سم عقرب و با شراب جهت
عسر البول و با شیر الاغ جهت گزیدن ریتلا و عقرب و
خرفه شیر کوبیده آن بقدر یک سکر جهت خنق
و در دوزخین سیرج الاثر و ضا و تازه کوبیده آن جهت
جذب سموم و تشکین الم کوبیده عقرب و اخراج بیکان
و خارا از اعضا و تحلیل او را م حار و نافع و قلیق چشمهای
آن جهت تب غلبه قلیق یا لایهای آن بر دشت میوه
جهت حفظ سقوط آن و طبیح و دود عدد که اطراف آنرا
قطع کرده جوت آنرا با آب و خاکستر تاک و نمک شسته
با آب صاف نظیر نموده باشند یا جو مقشر طبیح و او را
جهت مل دوق و بپوست اعضا و نهال مفید جارب و
و بدستور محرق آن با مطبوخ عربی و او و بهر سناسه بین آن
دارد و بکبت بواسطه بغایت نافع و ضا و محرق آن جهت
سرطان پستان آن نموده است و چون چند عدد
آزاده در دیک مس بی قلیق میوز از نه تا خاکستر شود
و بهر روز یک ملعه آنرا با نه و قیه آب بنوشند جهت رفع
سم سگ دیوانه گریده مجرب است و باید که بهر موقع تخم
مرمی از دوزخین زیتون دس که و جاد شیر گزارد و اگر
مدتی از گزیدن سگ دیوانه گذشته باشد بقدر دوزخین
هر روز بپزند و گویند شفا احراق آن بکبت این امر
وقتی است که آفتاب در اسد باشد و یا متا بله قمر باشد
و شمرای بمانی نموده باشد و بدستور هرگاه بایک بزد
محرق مذکور نیم جزو جنطیانا و عشره کند را ضا نموده

سره روز و نیاوه بران هر دوسه ششقال آب سرد بنوشند
و دفع اودیت سنگ دیوانه گزیده می نماید و بدستور چون
سه ششقال خاکستر کور را با یک ششقال و نیم خطانا با شرب
بنوشند همین اثر دارد و وقتا و خاکستر آن با غسل که با هم
طبخ داده باشند جهت شقاق با و مقوره شقاقیکه از
سرمایم رسیده باشد و شقاق ماده سرطان نافع و گویند
مضر نشانه است و مصلحتش گل قبری و گل مخوم و قدس
شرقی از سوخته آن سه ششقال و از خام و نیمه آن پنج
ششقال است و دستور احراق سرطان بکیر نذر سرطان
نهری چند آنکه خواهند دریا میکه آفتاب در اسد باشد
و یا های آنرا بیدازند و شمش را نگاشته بخاکستر عجب را
و نمک بشویند و در کوزه سفال آب ندیده کرده بجلی
که از سوس و خطمی و نمک خمیر کرده باشند بپالایند
دکوزه را بهمان گل محکم سازند و در میان تنور بیکه از
چوب رزگرم کرده باشند بگذارد و سر تنور بپوشند
مثلا اگر شب گذاشته باشند صبح بر آورند و اگر صبح
گذاشته باشند شام بر آورند و سائیده بکار برند
سقوط سرطان مسلول را بغایت نافع باشد
صنعت آن سرطان نهری محرق و دو درم طین قبری
صمغ عربی خشتاش سفید و سیاه مغز تخم خربزه از
هر یک پنج درم و در نسخه دیگر سرطان نیز پنج درم است
کوفته بخیته شربتی یک ششقال با شرباب خشتاش
انار شیرین و در نسخه قرابادین تخم المومنین و زان
سرطان ده درم است و کثیرا درم نیز داخل است
سقوط سرطان که مدقوق و مسلول و قدوح سینه و
شش و نفث مد را نافع است و صنعت آن مقوله
صمغ عربی خشتاش سفید و سیاه هم که هو تخم خطی از هر یک
شش درم و صندل سفید ششقال طباشیر از هر یک یک درم
و درق گل سرخ تخم خناری مغز تخم کدو عصاره لسان گل
گل از مینی گل مخوم گل قبری از هر یک چهار درم و عصاره
یک درم اجزا کوفته بخیته شربتی دو درم و نیم و انگ کافور
و دو دانگ رابا سرطان با شرباب خشتاش یا شرباب تخم خرفه
بنوشند و سقوط سرطان دیگر و صنعت آن سرطان

بریان کرده زیره سفید بریان کرده آرد بگو طباشیر
سفید گل از مینی حب الاس منقل کبرای شعی از هر یک
دو ششقال تخم گندام مصطک رومی سنبل الطیب دانه
هیل از هر یک یک ششقال و نیم کبریا اصلایه کرده باقی
اودیه را کوفته بخیته سفوف سازند شربتی یک ششقال
سقوط سرطان که سنگ دیوانه گزیده را نافع باشد قبل از
آنکه از دیدن آب تیرسد و صنعت آن سرطان نهری محرق
خبطانا و رومی از هر یک پنج درم کندر یک درم و نیم پودنه خشتاش
درم گل مخوم و دو درم کوفته بخیته شربتی سه درم یک درم بنوشند

فصل در بیان اقراص سرطانی

قرص سرطانی طباشیری دق و ذبون سل نافع
صنعت آن طباشیر سفید و نیمه گل سرخ منور و ع الاقلع از
هر یک پنج درم و نیم تخم بنفشه دانه درم کثیرا صمغ عربی از
هر یک یک درم و نیم تخم خرفه مقشع تخم خیار یا زنگ
مغز تخم کدوی شیرین از هر یک یک درم تخم کاهو تخم
کاسنی از هر یک چهار درم صندل سفید سه درم سرطان
نهری رب السوس از هر یک یک درم زعفران کافور
قیصوری از هر یک پنج درم کوفته بخیته لمعاب بزر قطونا
یا لعاب بیدانه سرشته اقراص سازند و بعضی اطباء خود
خام و سنبل درین نسخه بوزن کافور داخل کرده اند
قرص سرطان جهت مسلولین و صنعت آن طین از مینی
طین مخوم طین رومی نشاسته گل سرخ از هر یک
شش درم سرطان محرق ده درم کثیرا طباشیر شادنج
عدسی مفصول از هر یک پنج درم خشتاش سفید سه ششقال
زعفران یک ششقال رب السوس سه درم آب انجمن
اقراص سازند شربتی دو درم با شربتی انار شیرین بنوشند
و بعضی بدل شادنج پوست بچ آبجا روده و بعضی شادنج
گاو کوهی سوخته حکیم میر محمد موسی گفته این قرص را
قیصر قهر به نموده ام و قرص سرطان مشهور بقصر ریادی
نفث الدم و فی الدم را نافع است و با بجمه حبس بدن
خون از اعضای باطنی هر عضو که باشد نماید و صنعت
آن به نسخه نجیب الدین سمرقندی که در رساله اودیه

ذکر کرده که با بسد کند از هر یک یک درم رابا قشیرین
مصطک رومی کشنیز خشک رمان رابا شادنج کوزن سرطان
نهری از هر یک دو درم و دم الاخون گلنار ناری از هر یک
پنج درم کوفته بخیته لمعاب بیدانه سرشته اقراص سازند
اگر برای تیرید و تیرید کافور رب السوس فیون تخم کاهو
یک درم اضافه کنند بهتر است و قرص سرطان بنفشه
دارا شقایق خنجر از صنعت آن شادنج عدسی مفصول
پنج درم رب السوس سه درم طین مخوم طین از مینی از هر یک
چهار درم طباشیر سفید سرطان محرق از هر یک دو درم
نشاسته کثیرا از هر یک یک درم کوفته بخیته لمعاب بزر قطونا
سرشته اقراص سازند شربتی از آن یک ششقال بعضی
گفته اند بجمه اقراص سازند

باب السین مع العین المملیتین

فصل در ذکر سعوطات

بدانکه سعوط و صیل از اختراع جالینوس ستان برای
سیک عاق از استعمال اودیه مشهور و بپاشند پس شرب
درمان نافع است از برای امراض سر و عین و اذان افت
و چون آنرا دقیق مایه ساخته و بنی کشند از اسعوط نامند
و اگر در عسل ابتدا رالعه بود که در بنی کشند از انشوی
و اگر چیزی خشک را کوبیده و بنی و مند آنرا نفث گویند
و اگر واد را آب ریخته سر به بخار آن بدارند آنرا انکیاب
نامند و اگر بر عصفواند از آنرا انطول گویند و اگر بر شش
هنا و ششاق و دود آن کنند آنرا انجور گویند و جمیع اینها
مخصوص باعضای سر است و بعضیکه منقول از ششاق
ست نافع از برای صداع کمره و مغمه و صنعت بصرو
صنعت دماغ هرگاه ابتدای مرض باشد مخصوص جوان
و بلا و حاره و صنعت آن کندش یک درم لادن نصف
درم زعفران دو دانگ مشک ثقی یک قیراط کافور
قیصوری نیم قیراط بر دغن زیت حل کرده عسل سرشته
چهار ما اند و آنجا درسی سازند و نزد حاجت بیدانه
آنرا یا شیر و خمران حل کرده سوط نمایند و سوط دیگر
از برای قطع دمعه و حرمت چشم و فساد قوت شامه صلاح

حادث از حرارت و وقت استعمال آن نزدیجاستن از خوا
است و بعد از آن بنی را با آب گرم بشویند و صنعت آن
آن نه هر که گزید و نه هر که از هر یک یکدم آب چغندر
یک اوقیه و گاهی داخل میکنند درین سوط اگر اشتداد
داشتند با شنبه پوست روغن بنفشه نیم اوقیه و اگر پوده باشد
مرض بار و داخل می نمایند و در آن چند بید ستر مقدار
ربع در می با سوط دیگر نافع از برای رمد و صرع طولی با
صنعت آن شونیز یک جز و عصاره قنار یا حار نوشادر
از هر یک نیم جز و از زردت سفید کندش زعفران پوره
افون پوره کزنج صبر سقوی مشک بتی خالص از هر یک
هر یک ربع جزوی کوفته بخته روغن سوسن داخل کرده
باب مرزنجوش و آب چغندر سوط نمایند و سوط دیگر
که جمیع امراض بازده در طبع را که در سر چشم باشد سود دارد
صنعت آن جنفص کمی مرصافی از هر یک ده درم عدس
نقش صغر فارسی از هر یک پنج درم صمغ عربی سداب
زهره کلنگ جاوشیر چند بید ستر شونیز از هر یک سه درم
نبات سفید زعفران از هر یک دو درم صبر سقوی و
فریون از هر یک پنج درم کوفته بخته باب خالص قرصها
سازند هر یک بمقدار عدسی و در وقت حاجت یکی از
آنها را با آب مرزنجوش و روغن بنفشه با دام ساینده در
بنی چکانند و سوط دیگر که تقیه سرکنده سداب کاشاید
دیرقان را نافع باشد و صنعت آن مویز خ حبس
سوسن از هر یک یک درم کوفته نرم صلاویه کرده و غسل
میکنند یک درم و نیم داخل نموده همه را با آب چغندر حل
کرده سوط نمایند و سوط دیگر از برای صداع و تقیه
حار و از برای درد گوش که از حرارت باشد صنعت
آن فریون کافور و صوری برگ پنج جز اسما و
کوفته بخته باب خالص سرشته جهاسازند هر چی مثل
دانه عدسی و در وقت حاجت یک حبس از برای دو حبس
روغن بنفشه حل کرده در بنی و گوش چکانند و سوط
دیگر جهت قوت حافظه و گویند که مداومت آن موی
دریش را سیاه میگرداند و صنعت آن مغز سر کلنگ و
زهره آن از هر یک قیراطی نرم ساینده بار و در بنی

سوط نمایند و سوطی به پشت بخوابند که بعون الله تعالی
نافع است و سوط دیگر منقول از کامل الصناعت نافع
از برای فالج و لقوه و صرع و درد سر که از بلغم باشد
صنعت آن خرماق سفید چهار درم صبر سقوی شونیز
فریون جاوشیر از هر یک یک درم صافی ستر درم اشق
و کندش پوره از هر یک دو درم چند بید ستر زعفران
از هر یک یک درم و نیم کوفته بخته باب چغندر سرشته
جهاسازند هر چی بقدر دو حبه در وقت حاجت یک حبس
آنها را روغن خیری حل کرده سوط نمایند و سوط دیگر
نافع از برای درد سر بلغمی و صرع و سکت و فالج و امثال
این امراض و صنعت آن چند بید ستر فریون مرکی
صافی زعفران اسطوخودوس فادانیا قرقل مسامس
جزا هر را کوفته بخته باب حبس ازند هر چی بقدر عدسی
در وقت حاجت یک حبس بر روغن بادام حل کرده
سوط نمایند و سوط دیگر نافع از برای فالج و لقوه و
صرع و سکت و امراض بازده سر صنعت آن چند بید
یک درم کندش قفل حطینا جلدنگ شمشیر خطل پوره
سرخ فریون زهره نور خشک نموده از هر یک سه درم
کوفته بخته در شیشه نگاه دارند و در وقت حاجت اندکی
از آن گرفته با آب مرزنجوش یا آب ذان الفار داخل
کرده ام نمایند علیل را که سوط نمایند و سوط دیگر نافع از
برای صرع و سکت و درد سر بلغمی و فالج و لقوه و امثال
این امراض و صنعت آن کندش عاقر قرحا صیادی
کوفته بخته باب جهاسازند هر چی مثل عدسی در وقت
حاجت یک حبس بر روغن بادام شیرین حل کرده سوط نمایند
سوط دیگر نافع از برای قرح سر و نار فارسی و تشنگ
و خنایر و مادی سخت که در سر باشد و صنعت آن
انزروت مرصافی زعفران کندش از هر یک پنج درم
جدا جدا کوفته بخته پس وزن کرده درم با میزنند
و با آب مرزنجوش سرشته جهاسازند هر چی مانند عدسی یک
حبس را سود و روغن بنفشه با دام داخل کرده در بنی
کشدند سوط دیگر نافع از برای سکت و لقوه و صرع
و فالج و صنعت آن زهره کلنگ با آب مرزنجوش تازه

یا با آب سداب تازه حل کرده در بنی چکانند و سوط دیگر
که همین منفعت دارد و صنعت آن چند بید ستر درم
سوده حل کرده سوط نمایند و سوط دیگر که همین منفعت
دارد و صنعت آن بخور مرمر سداب و قیه عصاره ورق بلبل
یک اوقیه و نیم الوبین یک مثقال عصاره قنار یا حار یک
مثقالی اجزا را جدا جدا کوفته بخته وزن کرده درم میزنند
و در شیشه یا ظرف چینی نگاه دارند و در وقت حاجت
از آن گرفته با شیر و خمران حل کرده با آن سوط نمایند
سوط نافع از برای پس مانع که از حرارت باشد و در وقت
افراط سهر و صنعت آن بید ستر آب برگ کاوتازه روغن
شونیز روغن بنفشه روغن کدو و شیر و خمران اجزا را
درم کرده خوب بر هم زنند و در بنی چکانند و سوطی که
بلغم از بنی قرو و آورو و تخفیف رطوبات فضلیه زدماغ
کند و صنعت آن صابون دو درم پیریزیک طل نم
ستر طل زفت یا پس چهار اوقیه صمغ عربی و قیه صمغ رادرم
کد اخته قطره آنرا در بنی کشند و سوط دیگر نافع از
برای درد سر حادث از برای ردت و از برای فالج و لقوه
و صرع و سکت و صنعت آن چند بید ستر جاوشیر زعفران
زهره کلنگ جزا مساوی کوفته در آب چغندر حل کرده
سوط نمایند و یا با آب ساباج و ساباج درختی ست کرده
اها را بسیار میباید سوط و دیگر که در درد سر فالج و لقوه
را سود دارد و صنعت آن مرکی صافی جنفص کمی هر یک
دو درم و نیم صمغ فارسی از هر یک یک درم و دو دانگ
شونیز چهار درم و نیم افون صمغ سداب زهره کلنگ حار یک
چند بید ستر از هر یک یک درم صبر سقوی فریون از هر یک
دانی کوفته بخته باب سرشته جهاسازند بمثال خود
و در وقت حاجت با آب مرزنجوش یا روغن بنفشه با دام
کر در بنی چکانند نافع آید و سوط دیگر که خداوند سکت
و فالج و لقوه و صرع را سود دارد و صنعت آن زهره کلنگ
چند بید ستر شیر و خمران آینه بخته و قطره در بنی چکانند
و دیگر که سوط نمودن زهره کلنگ و زهره کلنگ و زهره کلنگ
بلکه مجموع مرارات همین نواید دارند و سوط دیگر که صرع
و سکت و فالج و لقوه را نافع است و تقیه و بلغم از

صنعت آن سکنین هزار اسپند فلفل دار فلفل به اشت
 و فینون چندید ستر از مساوی کوفته بخت با بول شتر با سر
 که انگوری یک شب بخیسند و روز دیگر با لایند و یک قطره
 در بینی بچکانند و نفس بالا کشند با سوط و دیگر که تنقیه سر کنند
 و نافع است از برای کسیکه مبتلا باشد بر طول یا کسیکه آن
 صرع باشد و منجر سار از سر طوبت بسیار به صنعت آن
 شونیز و شقال نوشا در یک شقال عصا در قنار الحما
 یک شقال سحی کنند آنرا سحی بلایع و بر سر اندازند و صبح که
 آنرا سق گویند یا برین جرب بار و عن سوسن یا بر و عن
 خنایک روز و بطریق موم گذاشته در روغن که برقیق با
 و آنرا در ظرفی که ده گاه در وقت حاجت استعمال
 نمایند باین طریق که طلا کنند آنرا بر در و منجر و ام کنند
 علیل را با شتقاق هوای آن با سوط که در چشم و در روغن
 اطفال را نافع باشد به صنعت آن کنند ش حشش
 هر یک یک درم صغیر زعفران مری از هر یک نیم درم
 کوفته بخت بهما سازند و در وقت حاجت با شتر و خنایک
 و روغن بنفشه با دوام بسیار ده و بینی بچکانند با سوطیکه
 صدراع لغمی را یا ریحی دو و یا نافع باشد به صنعت آن
 صیرم می کند حشش چندید ستر زعفران صغیر و
 فلفل سفید از هر یک یک درم کنند و درم مشک فلفل
 نیم درم کوفته بخت بهما سازند و در وقت حاجت با آب
 مرز خوش بسیار بند و در بینی بچکانند با سوطیکه سر سام و
 صدراع حار را نافع باشد به صنعت آن آب نموده عرق
 صندل کافور در یک دیگر مزج ساخته و در بینی بچکانند
 سوطیکه فایده و لقوه را سود دارد به صنعت آن شونیز
 صیرم سوطی بوز ارمی مساوی کوفته در آب چندید حل
 کرده و در بینی بچکانند با سوطیکه خنایک را نافع باشد
 صنعت آن بس با سه گاه و زیان از هر یک یک درم
 زهره خارشیت کافور از هر یک یک درم نیم زعفران
 نیم درم که پیش دودرم با سر که و روغن گل و در بینی بچکانند
 سوطیکه همین خاصیت دارد به صنعت آن دار فلفل
 یا میران طبع مندی از هر یک یک درم مشک طبع
 نیم فرغ خشک از هر یک یک درم با سر که در روغن گل

بینی بچکانند با سوطیکه رعات را باز دارد به صنعت آن
 کاغذ سوخته پوست تخم مرغ سوخته اقا قیا مازوی سبز
 سر که انداخته و سوخته پوست انار ترش کن در صدف
 سوخته شادنج مغسول کافور از هر یک قدری یا آب
 با در و ج و در بینی بچکانند با سوطیکه در دسر که اگر
 باشد سودمند به صنعت آن طباشیر دودرم نشا سته
 کافور از هر یک نیم درم زعفران یک دانگ نیم بهر
 نرم ساییده قدری از وی با روغن در بینی بچکانند
 سوطیکه صدراع بار در سود دارد به صنعت آن فینون
 مومیا فی چندید ستر از هر یک قدری یا بر و عن سوسن
 حل کنند و دو سه قطره در بینی بچکانند و نفس بالا کشند
 سوطی دیگر که صدراع بار در ساعت سنگین دهد
 صنعت آن بخور مریم اصل السوسن از هر یک دودرم
 بوز مرچ یک درم کوفته و نرم بخت با شتر زان آمیخته
 و در بینی بچکانند و نفس بالا کشند با سوطیکه رعات با
 دارد به صنعت آن کاغذ سوخته پوست تخم مرغ سوخته
 اقا قیا کند مرگی شادنج مغسول کافور از هر یک قدری
 نرم کوفته با عصا به با در و ج سحی کنند و بالا کشند
 سوطی دیگر که همین فایده دهد در ساعت خون زان
 کند به صنعت آن کلنا رشب یا فی عصا ره لخته این
 هر یک یک درم گل مخوم بنیدرم کافور فینون از هر یک
 حبه مجید را کوفته با آب عصی اراعی و لسان کل خوب
 سحی کنند و قطره در بینی بچکانند و نفس بالا کشند
 سوطی دیگر که همان فایده دهد عصا ره پنج خنل اقا قیا
 از هر یک سه درم کافور حبه در آن حل نموده و در بینی بچکانند
 و نفس بالا کشند با سوطی دیگر سر سام گرم را نافع باشد
 صنعت آن اب برگ کا و عرق بنید صندل سفید از
 هر یک قدری درم مزج کرده و در بینی بچکانند و نفس
 بالا کشند با سوطی دیگر که در دسر که از سبب موالطه
 باشد نافع بود به صنعت آن ایاج فیه چندید ستر
 جاوشیر فینون از هر یک دانگ مشک جبه نرم کوفته
 یا شیر زان مزج کرده و در بینی بچکانند و نفس بالا کشند
 سوطیکه فایده و لقوه و ستر خای اعصاب و صیدین

درم و دیگر در اعصاب باشد نافع بود به صنعت آن عصا
 چغندر عصا ره پنج خنل تازه از هر یک یک لخته شونیز
 تخم حبل از هر یک دودرم کوفته بخت با عصا ره مذکور سحی
 کنند و به گام حاجت مقدار دانگی با شیر زان و در بینی بچکانند
 و نفس بالا کشند با سوطیکه صدراعیکه از سبب عفونت
 هوا و بوی بد باشد نافع بود به صنعت آن مومیا فی
 بوز بوا عنبر شمشک از هر یک نیم درم نرم ساییده
 قدری با کلاب آمیخته و در بینی بچکانند و چنانکه رسم است
 نفس بالا کشند باذن الله تعالی نافع است

باب السین المله مع الفاء

سفر جل بفارسی بو آبی و تبرکی حیوانا مند و در
 است شیرین آن در دودت قریب الاعتدال است
 و در آخر اول بر و در بول و مقوی دل و دماغ و طبع و در
 افزای روح حیوانی و نفسانی و طلافی و طلافی بن
 گرم کرده چون استعمال نمایند جهت دفع تهیج اطراف و سورا
 القینه مجرب است و ترش آن در اول سرد و در دوم
 خشک و در تقویت معده قوی تر از شیرین و جرم هر دو
 قابض و اکثر آن سهل بعضی خصوصاً بعد از غذا حابس
 طبع حار المزاج و خلای معده و بوسیدن اقسام آن
 مفرح و مقوی قوت های روح حیوانی و نفسانی و خوردن
 آن جهت تفریح و رفع وسواس و کسالت و خفقان و
 حفظ جنین از اسقاط و برنجختن اشتها و ضعف جگر و
 معده و فم آن جهت یرقان و در دسر مزمن و زلاته
 و منع صعود بخارات بد باغ و دل و انصباب مواد و رفع
 خواهش گل خوردن و امثال آن و اسهال و تشنگی
 و التهاب و رفع مستی و خرقه البول و غشیان و فی دودرم
 معده که از رختن مواد و خرقه باشد و از الی بر بوی عرق
 و نفع و آب آن جهت رفع نفث الدم مفید و جرم آن مسه و
 مضرتها فو تر از آب آن و مصلحتش مبرک در آن است
 با عسل و قطور آب آن در حلیل و مزج جهت خرقه البول
 و جراحات مجاری بول بغایت مفید و تریان کرده آن
 و آتش بقره که در کش تیر و شود جهت قطع اسهال نرم

موجب است خصوصاً چون جوئی از خالی کرده جزو بار نیز
 نبوده و در آن جای زاده پخته باشند و مضر احتشای ضعیفه
 و تخشع قصبه ریه مورث رعشه و سرخه و قو لبح خصوصاً جرم
 غیر مریای آن مصلح اش غسل ایسون و امثال آن و
 قدر شربت از آب آن در دانه ای تاسی در سم است و رب
 به تیش در آخر اول سرد خشک قانق و قاطع فی و اسهال
 سرری و مانع صغیر و بخارات و سکون سلسلی و حرارت و در
 معده و امعاء از خلط موجود و با شر و سهل بعضی مضر
 اسهال است و رب شیرین قریب لا اعتدال و بیوست
 و در آن غالب قبض آن که از قهقهش و در جمیع افعال
 مثل آن در احتشای ضعیفه است از آنست و قریشی گفته
 که اکثر خوردن آن بخرآن پخته بخوش آن مورث فواق و قدر
 شربت هر یک از آن تابست و در سم است و شکوفه تازه بکند
 و با قوت قابضه و مسکن و در سرد و غلبان حرارت و مقوی
 و مانع و دل و معده و مریای آن جهت تقویت احتشاد و دل
 و سینه و خفقان حار و منع صغیر و بخارات موثر و ضما و جرم
 به و شکوفه آن بدستور و برگش جهت حبس فضلات از انقباض
 با اعضا و اوام حار و چشم و سایر اعضا و تقصید برگ آن
 جهت تقویت خیمه را نافع است و بر زکیمه بر روی میباید
 که ز غلبه حمل گویند بسیار قابض و بغایت مضر حلق
 صورت است و در ورش جهت نزف الدم جراحات مفید
 خاکستر شاخهای نازک درخت به و یا برگ های تازه زمین
 آن در همه افعال بهتر از قوتیا است و جهت سلاق و حکم و
 سبل و دمه و جرب نافع است و در غن به که آب مطبوع
 همراهی آنرا با نصف آن روغن زیتون جوئی شده باشد
 تا روغن خالص باقی ماند و قاطع و جهت جرب
 رطب و سبوسه سرد و نمک و قروح و بان و دار و طمین و
 ماندنی و حرقت رحم و بول و منع ادرار عرق مفید است
 آن جهت نفث الدم و صداع حار و درم جگر و اسهال
 غزمن و زحیر حار و قهر امعاء و رفع سم در اسهال و در
 نافع و قهقه آن نیز همین اثر دارد و روغن که از مشکوفه
 بطریق روغن گل سرخ ترتیب دهنده افعال ضعیف تر
 است و بعد از آن در دوم سرد و تر باشد که قوت قابضه

و غلبان جهت خشونت حلقوم و سرخه حاره یا سرد
 تسکین حرارت معده و تبها و سودش زبان و دهان و
 بیوست آن مفید و طمائی آن جهت سوختگی آتش و رشح
 ضرر حرارت آفتاب لغایت نافع و مضع و آن جهت
 رفع کندی دندان مفید و مقدر دانه پیری محو و رین و موافق
 عصای تقصیر جهت سبل و قهر امعاء و معال و گرفتگی
 او از نافع و قدر شربت و در شقال و از غلبان آن تازه
 شقال و صفت و درخی معده و مصلح اش و در حرارت
 شکر و در سرد و درین راز یانه و بدلتش بزرگ قوتی است
 جلبجین سفر جلی تقویت معده و دل و مانع حار کند
 و از مضر جات است و اسهال صفراوی را سودمند
 صنعت آن برگ انگور به هر قدر که خواهند بکند و با
 چندان قند سفید برشته چهل در در آفتاب بکند
 چون خوب محروم شود و عند الحاجة بکار برند

فصل در بیان نسخ جوارشات سفر جلی

جوارش سفر جلی بار و آنرا سفر جلی تابستانی گویند
 که اکثر استعمال حضرت امثال و الور که قدس سره بود و مسهل
 صفرا است و معده را از صفرا و فضول حاره پاک سازد
 و حمیات را نافع است و جهت اصحاب مزه حاره مناسبت
 است و فصل گرما توان داد و ازین جهت محو کرب
 این جوارش را سفر جلی تابستانی نام نهاده و صنعت
 آن مقویای میشود و درم تر به سفید برده درم
 مغز تخم که مغز تخم خیارین ازین بهر یک بچند گرم گل سرخ
 طبایع سفید از هر یک دو درم و نیم تر جمیع خراسانی
 پاک کرده و آب سفر جلی از هر یک نو درم تر جمیع را
 در آب سفر جلی گذاخته و دو جوش داده و کف آنرا گرفته
 بهیالالیند و باز در پاتیل کرده بقوام آورد پس در دانه
 کوفته پخته آن برشته و بکند و شربت است با جوارش
 سفر جلی مجعین و نا تمین نافع است از شتهای ایشان
 را بر انگیز اند و صنعت آن سفر جلی و تفاح پاک کرده
 از پوست و تخم از هر یک یک رطل و آب بجوشانند
 تا مهر شوند پس نرم بکنند و از بالایش بیرون کنند

و سه وزن عسل مصفی و قند سفید بالمناصفه در آبیکه سفر جلی
 و تفاح را در آن جوشانیده اند و کلاب نیم رطل حل کرده
 سفر جلی و تفاح یا پوده و داخل کرده بقوام آورد و در
 آتش فرو آورده عود مهندی خام نیم اوقیه مصطفی و در
 طبایع سفید از هر یک یک رطل و قهقه کوفته پخته آن برشته و در
 نسخ و دیگر شربت است که سفر جلی و تفاح را در کلاب و عرق
 سید مشک و سرکه انگوری از هر یک یک رطل بجوشانند
 تا مهر شود و جوارش سفر جلی فرموده اند که از تالیف
 بنده آثم محمد با شتم مخاطب حکیم معتمد الملوک سید علویان
 است نافع است از برای معده و کبد حار و اشتها طعم
 و اسهال صفراوی و قی صفراوی را باز دارد و تصفیه
 رطوبات باله معده و احتشای فایده و محوین و نا تمین از
 امراض حاره نافع است و صنعت آن بکند سفر جلی
 حامض و بکار در جوی پوست و دانه و آنچه در میان آن
 میباشند پاک کرده قطعات صغیر نموده یک رطل اس
 منقعه یا نزه شقال و زرشک منقعی سماق منقعی حبس
 انار دانه ترش از هر یک هفت مثقال و نیم بهر یک کباب
 در کلاب سرکه انگوری از هر یک یک رطل بخیسانند و در
 دیگر آتش ملایم در دیگ سنگی یا نقره بجوشانند تا فواید
 مذکور مهر شوند پس فرو آورده بمانند و از بالایش که
 سوراخهای تنگ داشته باشند بکنند و ثقلی که باقی ماند
 دور کنند پس نبات یک رطل گلابین عسل مصفی را به
 شیرین رب سیب شیرین رب امر و در رب زنجبیل رب انار
 شیرین از هر یک دوازده مثقال داخل کرده بقوام آورند
 پس بکند طبایع سفید پوست بیرون پسته کشتی خشک
 صندل سرخ صندل سفید ابریشم مقرر صغیر و گل سرخ را
 هر یک پنج مثقال و آنرا هیل عود مهندی پوست اترج
 هر یک دو مثقال زعفران مرورید ناسفته که با قوت قهقه
 از هر یک یک مثقال و نیم در قهقه غلبه شرب مشک
 ترکی از هر یک نیم مثقال بدستور یا سفر جلی و نبات و غیره
 بقوام آورده بدستور مقرر مرتب نمایند شربت یک مثقال
 جوارش سفر جلی مقوی معده و با شتم طعام است
 صنعت آن بکند سفر جلی شیرین و پوست و دانه آن را

جدا کرده بگویند و آب تر بگیرند و بوزن آن عسل مصفی و
 قند سفید داخل کرده بقیام آورند پس بنجیل بخندم فلفل
 سیاه فلفل سفید و فلفل عود عرق خام از هر یک درم
 و از چینی دو درم کوفته بخته آن بمیشند شرقی از یک
 مثقال تا دو مثقال بجوارش سفرجل معمول از عصا
 سفرجل مقوی معده است و نافع است از برای بطلان
 شمول طعام و از برای کسیکه طعام در معده او بضم
 و از برای کسیکه پوده باشد کبد و ضعیف است به صنعت آن
 به نسخه شیخ رئیس بگیرند سفرجل بزرگ رسیده و پوست
 آنرا پاک کرده بگویند و بنفشه و بیالایند و بگویند و آب
 آن دو قسط در می و مخلوط کنند آن مثل وزن آن عسل
 مصفی سفید و یک قسط و نیم سرکه انگوری و آب کش ملازم
 بجوشانند و کف آنرا بگیرند پس بنجیل سه اوقیه فلفل سفید
 دو اوقیه کوفته بخته در آن داخل نمایند و بپزند تا بقیام
 لعوق آید و در ظرف چینی نگا دارند و در وقت حاجت
 استعمال نمایند و سوزان آن است که فرا گرفته شود
 پیش از طعام بدو ساعت و نیم ساند ضرری اگر بعد از
 طعام فرا گرفته شود و باید دانست که اگر این جوارش
 ساخته شود و از برای کسیکه در معده او حرارت باشد
 و معده او مرده صفر باید که ترک کرده شود و بنجیل فلفل
 را و انکاف کرده شود و آب سفرجل و سفرجل مسلح سرکه دیا
 از سفرجل خامض ترتیب بند از متوسط باشد که غلبه بفر
 باشد غلبه صفر بنجیل و فلفل را نصف وزن مذکور کنند
 یعنی بنجیل را یک اوقیه و نیم کنند و فلفل را یک اوقیه
 و اگر در وقت و نیم در معده باشد و لیکن نه جدا فلفل
 و فلفل را بوزن مذکور کنند و اگر بخدا فراط باشد آن هر دو
 ضعف وزن بسطور کنند یعنی بنجیل را شمشاد و قیه
 و فلفل را چهار اوقیه بجوارش سفرجل و دیگر خلد را که
 سبب آن تخمه باشد نافع است چون استعمال کرده شود
 بعد از تغذیه غذا و سوز است و از آن کل کند و اشتیای
 طعام آورد و ضعف کبد را نافع است و در وقت بیاغ کنند
 صنعت آن آب سفرجل صفیانی یک سمن سرکه انگوری
 نیم من سفرجل از پوست و دانه پاک کرده سه عدد و بگویند

و عسل مصفی است مثقال و در نسخه دیگر بوزن آن عسل
 مصفی است داخل کرده بپزند تا ماهر شود و بقیام آید پس
 فلفل ناخواه سنبل الطیب قرنفل قرفه قافله مصططک
 رومی از هر یک سه مثقال پوست درم و پنج چهار مثقال
 کندر یک مثقال و نیم کوفته بخته آن سرشته جوارش
 سازند و نگاه دارند شرقی یک مثقال بجوارش سفرجل
 قافله بنجیل حکیم صالح عفرانند له به صنعت آن بگیرند
 سفرجل پاک کرده یک من و در سرکه انگوری یک
 من و یک چهار یک بپزند تا ماهر شود و پس بیالایند
 یا لایش پس بنجیل و فلفل سیاه از هر یک
 چهار درم نیم کفن ناخواه زعفران از هر یک دو
 درم و در نسخه دیگر از هر یک یک درم است همه را کوفته
 بخته پاوده سفرجل مذکور را با عسل مصفی و درم نیم
 بقیام آورده او و به رابان بمیشند و در ظرف چینی
 نگا دارند بجوارش سفرجل مسک حبس طبیعت
 تی کند و آدن قلم باز دارد و نافع است از برای ضعف
 معده و سوز و اشتیای طعام آورد و بولون بشود و را
 نیگو کرد اما صنعت آن به نسخه شیخ رئیس بگیرند
 سفرجل حید صفیانی و پوست آنرا پاک کرده بجوارش
 و بهدانه آفرای آورده و عسل مصفی از هر یک و درم
 فلفل و فلفل بنجیل از هر یک یک درم و نیم کفن ناخواه
 و درم قرنفل سنبل الطیب و از چینی زعفران از
 هر یک و دو درم سفرجل را در سرکه انگوری بپزند تا چینی حید
 که سفرجل ماهر شود و از اطباء بعض سفرجل را با شراب
 و حقای می بپزند و این اصل است پس آنرا از آتش فرو
 آورده سفرجل را از سرکه با شراب بر آورده بگذارند
 تا از نیکه رطوبتی که در آن باشد سیلان کند پس بگویند
 آنرا کوبیدنی پاک و بگویند که عسل مصفی را با آتش ملازم بپزند
 و اندک اندک حرکت دهند تا نزدیک بانقار رسد
 پس در آن سفرجل را بریزند و حرکت دهند تا مستوی
 کرد و با عسل ناریت سفرجل بر د و پس از آن شش
 فرو آورده او و به را کوفته بخته آن بمیشند و برهم
 زنده ناخوب مخلوط شود و بر روی سنگی یا در میان خوان

مسی یا انگوری چینی مستوی که بر رختن بادام شیرین چیده
 نموده باشند پس کرده و دوسه روز بگذارند تا خشک شود
 و صلب گردد و با کار و بهرند آنرا قطعه های مربع شکل بزنند
 هر قطعه وزن چهار مثقال و در بزرگ اترج بسته در ظرف
 نگا دارند و در وقت حاجت یک قطعه آنرا استعمال نمایند
 و بعضی از اطباء دو درم مشک قتی و درم جوارش مثل
 میسند و این جوارش گرم است و را و از خوردن جویاوی نه
 خشک است و را و از خوردن ثانیه به صنعت جوارش
 سفرجل مسک مسک بنجیل و فلفل سیاه و درم نیم کفن ناخواه
 صفیانی و از پوست و از تخم پاک کنند مقدار دو درم
 و بجار و جویاوی پاره پاره کنند و یک شب در سرکه انگوری
 بجوشانند و در وقت آتش ملازم درم یک سنگی بپزند تا
 نرم شود پس در آدن سنگی بگویند و از غزال موی
 بیالایند و با یک رطل عسل مصفی بقیام آورند پس بنجیل
 فلفل و فلفل از هر یک چهار درم ناخواه تخم کرفس
 از هر یک دو درم زعفران یک درم کوفته بخته بمیشند
 و در ظرف چینی نگا دارند شرقی از دو درم تا چهار درم
 و در نسخه حوی صغیر زعفران دو درم است و تخم کرفس
 و ناخواه از هر یک یک درم و گفته که از این جوارش شرقی
 یک مثقال است بجوارش سفرجل مسک یک درم نیم
 میر محمد من حکیم شکم بپندد و با صند راقوت و بنجیل
 تقویت معده و اشتیای و نافع است به صنعت
 آن بگیرند سفرجل صفیانی و پوست و دانه آنرا پاک
 کرده یک رطل را با شراب و حقای می بپزند تا ماهر شود
 و از هر وزن موی بیالایند و با نیم رطل نبات سفید
 نیم رطل عسل مصفی بپزند تا بقیام آید پس فلفل و فلفل
 قرنفل از هر یک و دو مثقال بنجیل چهار مثقال زعفران
 نیم مثقال عود و مندی و پنج مثقال کوفته بخته آن بمیشند
 شرقی یک مثقال بجوارش سفرجل مسل مقوی معده
 باشد و قونج بکشاید و با بپزند و اشتیای طعام آورد
 صنعت آن بگیرند سفرجل شیرین رسیده و بجار و جویاوی
 پاک کنند و بهدانه او را بیرون آورند و در رطل آنرا
 در دمن سرکه انگوری یا شراب و حقای حید یا آب الصر

خالص شیرین بجوشانند تا ماز شود بعد از آن بگیرند
و بقیه را بر روی آتش بپزند و با دو تیل مس معصی بقوام آورند
پس بگیرند و بخیل را چینی و از فضل از هر یک دو درم
مصططه بخورند و معقونیاده درم تر بر سفیدی درم و گفته
بجسته در آن داخل نمایند و به شیرین چون سازی بریزند
تا نیکو مخلوط شود پس در ظرف چینی نگا دارند شش روزه
از پنج مثقال تا هفت مثقال آب گرم حبت رفع قوی
جوارش سفر جلی سهل دیگر قوی یک پاد صنعت
آن بگیرند سفر جلی شیرین و در خمیر گرفته در زرد تشل ملایم
به نهند تا بریان شود پس بر آورده با زای هر چهار درم
از برم سفر جلی یک درم معقونیاده مشوی و نیم درم بخیل
و نیم درم فضل سیاه سوده داخل کرده همه را در سیم
بگویند تا چون مرهم شود بخیل مصططه بقدر کفایت بپزند
شربت یک درم تا دو درم بجوارش سفر جلی سهل
حکیم عماد الدین محمود در کتاب معالجات آورده نافع است
از برای قوی بخیل هرگاه اشتداد داشته باشد و با دو
قی صفراوی باشد صنعت آن تر بر سفیدی و حوت
مصططه در سستی درم معقونیاده مشوی ده درم مصططه روی
و فضل یک فضل بخیل و از فضل جدا و خطائی گرفته از هر یک
ده درم آب به ترش عمل مصططه از هر یک ده تیل اول مرتبه
آب بخیل را بجوشانند و گفت از بگیرند و بقوام آورند
و ادویه را کوفته بجسته آن بسر شند و در ظرف
چینی نگا دارند شش روزه درم بجوارش سفر جلی
مسهل به نسخه این خبر بونی بن اخول کنند معده را قوت
دهد و اشتهای طعام آورد و قوی را نافع بود و فساد معده
را از آن کند صنعت آن به شیرین رسیده را از پوست
و زانده پاک کرده بجاری خرد کنند و در شلک نجیسانند
پس بپزند تا ماز شود و بغیر مال موی بپایند و یک مرتبه
عسل سفید مصططه در آن داخل کنند و دیگر بار با تش
ملایم بپزند تا بقوام آید بعد از آن این ادویه را کوفته
بجسته آن بسر شند و بخیل و چینی و از فضل از هر یک
دو درم تیل بواق قله کبار زعفران از هر یک سه درم
مصططه روی بخورند و معقونیاده مشوی ده درم تر بر سفیدی

بجوت مصططه خراشیده بر روغن بادام شیرین چرب نموده
سستی درم جمله را جدا جدا کوفته وزن نموده درم زنند
و بان بسر شند و در سینی مس یا بر روی سنگ بن کنند
و چون خشک شود بجاری در برند چنانچه هر قطعه آن چنان
شقال باشد و در میان برگ نارنج نگا دارند و بوقت
حاجت یک قطعه آنرا بخورند بجوارش سفر جلی
بشیرین حکیم صالح خان خال آن درم حوم صنعت آن
بگیرند سفر جلی پاک کرده از پوست دانه بجاری درم
من و در آب بجوشانند تا ماز شود و از پشت غزال
بگذارند و عسل مصططه چار من در آن داخل کرده بقوام
آورند پس بگیرند بخیل و از فضل قاقله کبار قاقله
و غزاله و چینی زعفران از هر یک دو مثقال و نیم
مصططه پنج مثقال تر بر سفیدی درم و پنج مثقال
معقونیاده مشوی هفت مثقال و نیم کوفته بجسته آن
بسر شند شربت و در مثقال باذن الله تعالی نافع است
حلوای سفر جلی صنعت آن مثل صنعت حلوای
تفاح است در آب سفر جلی به صنعت آن مثل صنعت
رب تفاح است بر روغن سفر جلی معده را قوت دهد
حبس عرق کند و اگر بر روی کشک آب بریزند و بخورند
اسهال باز دارد صنعت آن آب به و جود آب
برگ مور دیگ جز در روغن گل یک جز بجوشانند تا
آب برود و روغن با ندر پس در شیشه کرده نگا دارند
و بوقت حاجت بجاری برند

فصل بیان نسخ سکجین سفر جلی

سکجین سفر جلی نسخه ماسر جو به معده و جگر را قوت
دهد و اشتهای طعام آورد و طعام را هضم کند و سده
جگر کشاید و کسائی را که از بیماری برخاسته باشند منود
است صنعت آن بگیرند آبی صفهائی رسیده خوشبوی
و آب آنرا بگیرند و هموزن آن بان نبات سفید و رب
وزن آن سرکه با روی میا میزند و با تش ملایم بجوشانند
تا بقوام عسل آید و اگر خواسته باشند بجای نبات
آب گین صفتی کنند و بقوام آورند و فرد آورده سر و منوده

نگا دارند و بوقت حاجت و ادویه آنرا تناول نمایند
سکجین سفر جلی بشیرین بگیرند آب سیده خوشبوی و سفید
از هر یک یک من و سرکه انگوری نیم من یا به دیگر چنانچه
و نیم من گلاب فاق خوشبوی داخل کرده بقوام آورند
پس فرد آورده سر و کرده نگا دارند شش روزه و ادویه
سکجین سفر جلی بشیرین بگیرند صنعت آن بگیرند صفهائی
رسیده و پوست و دانه آنرا بجاری درم و درم کرده در
باون سنگی آب آنرا بگیرند پس از بگیرند آب آن یک
من و یک من قند سفید داخل کرده درم و نیم من سرکه
انگوری در آن انداخته بقوام آورند و اگر خواسته باشند سکجین
سازند بعض سرکه آب بجو کنند سکجین سفر جلی به نسخه
قلانسی نافع از برای سوراخ استرا و مقوی شش و معده
و مقطع بلغم و قاطع صفرا و مقوی عضلات و قوی خصوص
از برای ناقصین صنعت آن مثل نسخه ماسر جو به است
اولا ذکر یافت سکجین سفر جلی بشیرین حکیم سید محمد
مقوی معده و از آن کنند و ششانی و قی و اسهال صفراوی
و قاطع عرق است صنعت آن آب به شیرین آب به ترش
یا سوبه و جزو سرکه انگوری قند سفید از هر یک یک جز
بدست بقوام آورند و اگر آب به شیرین به نهائی ترتیب
دهند قشش کمتر است و اگر آب به ترش به نهائی ترتیب
دهند قشش زیاده است سکجین سفر جلی لیونی که آنرا
بفاری سکجین به لیونی گویند معده و جگر و دل را قوت
دهد و اشتهای طعام آورد و قی و غشایان ساکن گردانند
سده جگر کشاید و طعام هضم کند و اشتهای طعام آورد
صنعت آن به نسخه سید مظفر الدین شقای بگیرند آب به
شیرین پنجاه مثقال سرکه انگوری کنند صفائی و گلاب و
آب لیون از هر یک سی مثقال قند سفید یک من بپزند
بقوام آورند و سر و منوده در شیشه نگا دارند سکجین
سفر جلی لیونی به نسخه دیگر صنعت آن آب به شیرین
صفهائی یک من قند سفید نیم من سرکه انگوری و آب
لیوم هر دو با هم نیم من همه را با هم بجوشانند و گفت آنرا
بگیرند و صفائی نمایند پس گلاب نیم من داخل کنند
بقوام عسل آورند و نگا دارند سکجین سفر جلی لیونی

لنا یعنی قدس سره مقوی قلب معده و مفتوح سره و مقوی
 جگر و تریاق سموم و ششی و باضم طعام است غلیان
 و قی باور و بصفت آن کبرند بموی رسیده هر قدر که خوا
 باشد و بخلال چوبی در آن سوراخهای غیره اگر کنند در
 آب نمک گذارند تا مکنی پوست آن دور شود پس بشویند
 تا شوری آن زایل شود پس آنرا بگذارد تا رطوبت
 از آن زایل گردد و پس بگیرند سرکه انگور و کهنه حبیب و
 بر روی آن کنند در مرتبان چینی و باید آن مفتوح است
 باشد که از روی لیمو یا برگرد و و چهل روز بگذارد پس
 بگیرند آب به شیرین یک من و بچوشانند و کتک را بگیرند
 پس فرود آورده بگذارند تا نه نشین شود و آب صافی آنرا
 بگیرند چنانکه در داخل آن نشود پس هر طلی ازان
 آب بکرطل قند سفید داخل کنند و بچوشانند و کتک آنرا
 بگیرند چون دیگر کتک نیاورد صافی نمایند و از لای هر
 رطل از قند نیم رطل از آن سرکه لیمویی مصل داخل کنند
 بقوام آورند و سرده کرده در شیشه نگا بدارند شتری از یک
 اوقیه تا ده اوقیه و اگر خواسته باشد تا ربع یا تارج
 یا تارنگی همین ترتیب نمایند و اگر مزاج مستعمل این
 سنگنجین نبوده باشد تا تب با حرارت بسیار مقویه سازند
 باین افادیه مصطلکه رومی و از چینی قرض دانند و میل فاقه
 کبار در هر طلی از قند سفید از هر یک یک مثقال سی
 نیم مثقال بخیل ناخواه صغیر شوند از هر یک دو درم
 کشنیر خشک شناع خشک چهار درم و ادویه سلوی ناخوا
 صغیر و شونیز و شناع خشک و کشنیر خشک نیم کوفت
 همه را در پارچه کتان بستن چنانکه مصل آن ادویه حار
 بسته بمانی باشد و اگر قند از یک رطل زیاده باشد به
 همین نسبت افادیه را زیاده کنند و در وقت جوش
 در آن اندازند و ساعت بساعت پارچه را بدست یا
 نشت کف ببالند که جمیع قوت فادیه بچین باز داده شود
 و چون بقوام آید پارچه را بر آورده خوب بالند و بقتار
 و از گلاب و ادویه بشویند و باز بقتارند و آن گلاب
 در آن داخل کرده کسبه افادیه را در کنند و سنگنجین را
 یک جوش دیگر داده که رطوبت گلاب نرافاسد گردد

پس فرود آورده سرده کرده در شیشه یا ظرف چینی نگا بدارند
 شتری یک اوقیه و اگر خواسته باشد تا یک مثقال
 یا دو مثقال یا بیشتر کنند یا سیلان طب هر کدام که خواستند
 بوزن قند داخل کنند و سنگنجین سفر جلی با فادیه به نخت
 قلا نسی گفته که مستعمل است این سنگنجین هر گاه نبوده باشد
 مزاج مستعمل آن با التهاب حرارت به صنعت آن
 بگیرند آب به شیرین و نبات سفید از هر یک یک رطل و
 سرکه انگوری ربع رطلی و هم را بدستور بنیزد با شش
 ملائم و در وقت صبح و عصر کتانی که در آن مصطلکه رومی
 قرض اسنبل الطیب از هر یک یک درم و نیم کوفت بسته
 باشند انداخته ساعت بساعت بمالند و چون بقوام
 غسل آید صره انیکو بمالند و بقتارند و در وقت
 بجای نبات مصل سفید کنند سرده و سنگنجین سفر جلی
 ربانی نافع از برای توجع و غلیان و قی صفراوی تقویت
 جگر و معده حار و دفع شکی و از برای حمایت حاره
 حاده و حرقة به صنعت آن آب به شیرین صفا منی رسیده
 یک من آب آنرا شیرین آب آنرا ترش از هر یک نیم من
 گلاب فائق خوب شود سرکه انگوری جید از هر یک نیم من
 قند سفید صافی نموده یک من و نیم بدستور سنگنجین ازینا
 برتب نمایند و چون بقوام آید سرده کرده نگا بدارند

فصل در ذکر نسخ اشرب سفر جلی

شراب سفر جلی ساده مقوی معده و قلب جان را
 و اشتهای طعام آورد و اسهال و قی صفراوی و غلیان
 باز دارد و نافع است از برای خفقان حار خصوص قتی که
 بمشاکت معده و مرق باشد به صنعت آن بگیرند
 به شیرین و به ترش و بکار و چوبی پوست آنرا جدا
 کرده بمالند و غلاف آنرا دور کنند پس در باون سنگی
 بکوبند تا یک چهارم بگیرند و در یک تنی که در بچوشانند چون
 چند جوش بخورد فرود آورده بگذارند تا نه نشین شود
 پس آب صافی آنرا که در در داخل نشود گرفته و باز
 بکرپاس صافی نمود در یک سنگی کنند و در هر پنج
 من ازان آب یک من قند سفید داخل کرده بچوشانند

و کتک آنرا بگیرند و بقوام آورند و شراب سفر جلی ربانی از
 ترکیب جلال الدین گازرونی است بهینه و غلیان
 و قی صفراوی و اسهال صفراوی را نافع است و معده
 و جگر را قوت دهد و سنگی بقتارند و حرارت جگر را دفع کنند
 و تب صفراوی و حرقة را نافع است به صنعت آن
 بگیرند به شیرین صفا منی خوشبوی تازه و از پوست و
 دانه به شکر که گشت پاک سازند و یک من آب آن را
 بگیرند و یک من آب آنرا شیرین و آب آنرا ترش و
 پوست بیرون بسته پوست اترج حبلا لاس زرشک
 بیدانه از هر یک یک قدری این همه را نیم کوفت و کسبه کنند
 و در آن هر سه آب اندازند و بچوش آورند و زمان زمان
 کسبه را بمالند و چند آن بچوشانند که آب با نصف
 بعد ازان با یک من شکر سفید صافی بقوام آورند پس
 فرود آورده سرده کرده در شیشه نگا بدارند و شراب
 سفر جلی ربانی دیگر ترکیب حکیم مذکور تقویت جگر و معده
 کند و قی و غلیان شکی را مفید باشد و سردی بکند و
 معده را زایل کند و اشتهای طعام آورد و بلغمی
 مزاج را موافق باشد به صنعت آن آب به شیرین رسیده
 خوشبوی صفا منی بدستور یک در شراب سفر جلی سانج
 ذکر شد یک من و آب آنرا ترش و شیرین یک من مصطلکه
 رومی عود مندی اسنبل الطیب پوست بیرون بسته
 اترج زرشک بیدانه میل بوا قاقله کبار سنگ اصلی
 هر یک قدر یک برای طیب بران قضا کنند مجموع را
 نیم کوفت و کسبه کتانی کنند چنانکه قدری از کسبه
 خالی ماند و سر کسبه بسته در آبها اندازند و بچوشانند
 و زمان زمان کسبه را بمالند و شیر و ادویه را بکشدند و
 بقتارند تا آنکه آبها بنصف رسد پس کسبه را انیکو بمانند
 و بقتارند و یک من قند سفید داخل کرده بچوشانند
 تا بقوام آید پس فرود آورده سرده کرده نگا بدارند
 شراب سفر جلی مسک سهال و موی و ضعف معده
 را نافع باشد به صنعت آن آب به شیرین بدستور
 یا رب به شیرین هر کدام که باشد سی مثقال کرانج
 آنکه منق کنا رخ فارسی خوب شامی از هر یک دو مثقال

دودیه را یک شبانه روز در آب صاف بجایانند پس
 بجوشانند و صاف نمایند و یا آب به یارب به نذکور
 بقوام آورند شربت یک مثقال نافع یا دوقعتی
 مقوی قلب معده و طرح است به صنعت آن بگیرند
 آب به شیرین خوشبو هر قدر که خواهند سنبل الطیب گل
 گاو زبان بادرنجبویه خود قاری خام زیره کرمانی
 صندل سفید شسته بسا سله جزاساوی انیم کوفته با گلاب
 عرق کشند بعضی پنج لعل نیز داخل می کنند و اگر خواهند
 قدری عنبر مشک بدان پیچند شربت بقدر احتیاج
 نافع باد و قرص سفرجل به صنعت آن بگیرند آب سفرجل
 هر قدر که خواهند و نبات یا قند یا شکر بقدر احتیاج
 بقوام آورده در آن داخل کنند طبع دهند تا بقوام
 آید و اگر خواستند فوری زعفران با گلاب سائید
 در آخر اضافه نمایند اگر مطلب خواهند قدری مشک
 سوده نیز اضافه نمایند و بر روی سنگ یا تخته بایستی
 نقره یا مس تازه قلعی نموده که بر و عنق بادام چرب نموده
 یا شند بین کرده بگذارند تا سیر و شود پس بریده قند
 نمایند و اگر سفرجل را پاک کرده بخشند و آنچه در جوف
 آنست در و نموده طبع دهند و نبات یا قند بقوام
 آورند نیز خوب است به ترابی سفرجل معده را قوت
 دهد و شکم را قبض به صنعت آن مثل صنعت مرابی نافع
 است و بعضی سفرجل بسیار گلان را دو نیمه نموده مراب
 ترتیب میدهند به معجون سفرجل قالیق مقوی معده
 صنعت آن به پاک کرده یک من غسل مقوی یک من به
 را حخته از بالایش گذرانیده با غسل بقوام آورند پس
 خود آورده قفل و در قفل زنجبیل از هر یک به پنج
 مثقال میل بوا قاقله کبار قرقفل و از چینی سنبل الطیب
 زعفران از هر یک هفت مثقال کوفته بختمه آن سرشته
 معجون سازند به معجون سفرجل سهل جهت امراض
 معده و ضعف معده که از برودت باشد جهت تجمع
 و غشیان و اتقیا ص طبیعت نافع و مقوی فم معده و
 مانع صعود بخارات بد مغ و قدر شربش تا پنج مثقال
 صنعت آن به شیرین پاک کرده باشد از پوست و

تخم یک طل در دو طل شلخت بجوشانند تا مهر شود
 پس بکوبند و در قفل بگذارند و یک طل غسل اضافه
 نموده بقوام آورند و این اودیه داخل نمایند و بخیل
 و از چینی از هر یک دو مثقال میل قاقله کبار زعفران
 از هر یک سه مثقال مصطکی پنج مثقال ستونیای قه
 دم ترید بر عن بادام چرب کرده سی درم شربت
 پنج مثقال تا هفت مثقال باب گرم و در نسخه دیگر
 و از قفل و زنجبیل چهار درم است نافع باد

فصل در بیان نسخ ملکان

ملکان مقوی قلب و معده و کبد است و بکوبند
 و قی و فواق باز دارد و حقان را سود دارد و اشتها
 طعام آورد و باده را قوت دهد و در جگر را نافع است
 صنعت آن بکوبند سفرجل شیرین رسیده به آب بزرگ
 صفهانی یک عدد و پوست و دانه آنرا پاک سازند
 و شراب انگوری آن مقدار که از روی آن بر گردد مقدار
 یک کعب بر روی آن کنند و در یک شلی با دیگ نقره
 یا مس پاکیزه تازه قلعی نموده بکشند و آتش ملایم بزنند
 تا مضمحل شود پس در آن شلی یا چوبی بکوبند و تمش
 شیر که در دیگ مانده داخل کنند و غسل صانی یک من
 تبریز در آن داخل کرده با آتش ملایم بزنند تا بقوام
 آید قفل و از قفل زنجبیل از هر یک پنجم درم سفید
 و از چینی سنبل الطیب زعفران قاقله کبار از هر یک
 دو درم میل بوا هفت درم جوز بوا بسا سه از هر یک
 یک درم و نیم کوبیده و بختمه مر و درید با سفته کبار
 ستونی صلیبه کرده از هر یک سه درم عنبر اشهب محلول
 در ق طلا محلول مشک ترکی از هر یک یک درم ورق نقره
 یک مثقال در آن حل کرده و در ظرف چینی بگذارند و
 اگر چای شراب انگوری سر که انگوری فایق یا گلاب
 کنند را با شند ملکان به نسخه میرزا محمد حکیم جهت
 تقویت معده و قلب به صنعت آن بگیرند سفرجل
 شیرین بزرگ رسیده بست عدد و پوست از دور کرده
 و پدانه آنرا بیرون آورده هر سفرجل را پنج شل

قطعه نمود یکبار در چوبی در بایتیل نقره یا مس تازه قلعی
 کرده سر که خمر یا گلاب یا خمر غلیظ بر روی دی کرده آتش
 ملایم بزنند تا مضمحل شود پس برگرفته در هم بالند و با
 آستری بگذارند تا از پشت غربال موئی و نبات سفید
 و غسل مصطکی اضافه نموده با آتش ملایم بزنند تا بقوام آید
 از آتش برگرفته جوز بوا خولجان در بناد خود قاری خام
 دانه میل بوا و از چینی بسا سله قرقفل مصطکی زعفران
 از هر یک یک مثقال کوبیده و بختمه عنبر شنب مثقال
 مشک اصل نیم مثقال در ق طلا محلول بست عدد
 ورق نقره محلول پنجاه عدد داخل کرده و در ظرف چینی
 نگاه دارند شربت و مثقال به ملکان نسخه دیگر
 صنعت آن سفرجل یک صد عدد در شراب انگوری
 یا سر که خمر یا گلاب طبع نمایند تا مضمحل گردد از آتش برگرفته
 در زنجبیل کرده بگذارند تا آب های آن تمام بر آید در آن
 سنگ یا چوبی کرده بکوبند و غسل مصطکی را بقوام آورند
 در آن داخل کرده باز بزنند تا بقوام آید قفل و از قفل
 زنجبیل از هر یک پنجم درم همین سفید و از چینی سنبل الطیب
 زعفران از هر یک دو درم جوز بوا قاقله کبار از هر یک
 سه درم میل بوا هفت درم کوبیده و بختمه مر و درید با سفته
 کبار یا شمی از هر یک سه درم هر دو اصلیه کرده عنبر
 نیم مثقال مشک ترکی خالص ورق طلا از هر یک دو
 دانگ ورق نقره یک مثقال همه را داخل کرده مجموع
 را با آن بر شند و در ظرف چینی نگاه دارند ملکان به
 نسخه دیگر صنعت آن سفرجل یک صد عدد از پوست و
 دانه پاک سازند و با شراب انگوری یا سر که انگوری بزنند
 تا مضمحل گردد از آتش برگرفته در زنجبیل خوص کرده بگذارند
 تا تمام آب آن بکشد پس آن سفرجل را بعد پس دادن
 آب و سر و شدن نرم بکوبند در باون چوبی یا شلی پس
 بگیرند غسل مصطکی در آب همان سفرجل حل کرده بچوشانند
 و گفت آنرا بگیرند و بقوام آورند پس سفرجل کوبیده
 در آن داخل نمایند و بقوام لایق آورند پس از آتش
 برگرفته قفل سیاه و از قفل از هر یک پنجم درم همین
 بهمن سرخ از هر یک دو درم دانه میل بوا هفت درم

مردود با سفته سبیل الطیب از هر یک سه درم و از حبیبی عرق
 از هر یک دو درم و از قاقله کبار که برای تشنگی از هر یک
 سه درم و عنبر اشهب ورق طلا محلول و رقیق نقره محلول
 از هر یک یک درم بدستور مقرر آن برشته شود و در ظرف
 چینی نگهدارند و شربت دو درم و ملکان به نسبت یک درم
 صنعت آن به شیرین از پوست و دانه جدا کرده یک
 من با گلاب بپزند تا همر شود و از بالا لایش بگذرانند
 و قند سفید یک من داخل کرده بقوام آوردند پس
 مصطکه وانه میل بود از هر یک سه مثقال زعفران و پنج
 مثقال ورق نقره و دو مثقال ورق طلا پنجاه عدد
 مشک ترکی عنبر اشهب از هر یک یک مثقال عود فانی
 خام و دو مثقال بدستور مقرر آن برشته و در ظرف چینی
 نگهدارند و شربت دو مثقال باذن الله تعالی نافع است

فصل در ذکر سنج میبه

بدانکه میبه اسم فارسی شربت به است که با شراب
 انگوری یا آب انگور یا ده شایه انگوری ترکیب میدهند
 ساده به سنج شربتین معده و حالب طبیعت و قی
 و غلبان و نافع و وج کبد و اوجاع معاد کلتین و قی
 است و صنعت آن بکیرند آب سفرجل خامس سی طل
 شراب انگوری طیب است و پنج رطل یا تنش نرم طبع
 نمایند تا نصف رسد گفت آنرا بکیرند و صاف نموده
 بگذرانند و آن نه نشین شود و مرتبه دیگر صاف کرده
 در یک کندی در بریزند و بر آن غسل صاف منزع الرغ
 و بپزند با تنش ملایم تا بقوام آید پس در ظرف چینی یا شیشه
 نگاه دارند و میبه مفرج به شربتین به صنعت آن
 همان ترتیب میبه ساده آب سفرجل و شراب و غسل با
 طبع نمایند و عند الطبع زنجبیل مصطکه از هر یک دو درم
 قاقله کبار و صفار و حبیبی وانه میل از هر یک چهار درم
 قرنفل سه درم زعفران غیر مسحق چهار درم اوویه را جو
 کوب نموده در بار چکه کتانی بسته و در آن اندازند و بپزند
 با تنش ملایم و ساعت بساعت از پشت کفی بمالند تا غلیظ
 گردد و بقوام آید پس از آن تنش فرو آورده بکیرند مشک

خالص نیم درم و جل کنند و در شراب گند و در آن بریزند و
 بپزند و ساری مغز و نمایند و در ظرف چینی یا نقره
 نگاه دارند و عند الحاجة استعمال نمایند و اگر زعفران
 یا مشک بسیار باشد بهتر است زیرا که جوش مبطل فعل
 زعفران است به نسبت یک درم و آب حکیم سید علوی خان
 ثانی علی قی خان خال محرم جامع ادواق نافع جهت
 سرفه و تنگی نفس صنعت معده به صنعت آن آب به
 شیرین ساعت نموده سنا شراب انگوری پنج انار و جل
 کرده چنانچه بپزند تا نصف رسد بعد از آن زنجبیل
 مصطکه روی عود و مندی و دو مثقال زعفران یک مثقال
 رب السوس صنعت حرمان از هر یک یک مثقال و سراج مثقال
 زعفران یک درم قاقله کبار وانه میل از هر یک یک
 مثقال و نیم زدن فانی خشک سه مثقال مجموع را در کسبه
 داخل میبه شده و بقوام آید صاف کرده و در شیشه نگاه دارند
 میبه که معده را قوت و در قی و غلبان و میبه و فوق و
 در دیگر را نافع باشد صنعت آن به سنفه سید مظفر الدین
 شطانی آب به ترش چهار من شراب و کتانی بهشت من
 غسل مصطکه و من مجموع را در یک بریزند و زنجبیل
 مصطکه قاقله کبار و صفار و حبیبی کباب به حبیبی قرنفل و
 هر یک هفت درم زعفران سه درم همه را نیم کوفت
 سوای زعفران در کسبه زرد و در آن اندازند و بپزند
 و زمان کسبه را ببالند تا شیرین تمام بارده زعفران را
 سائیده اضافه نمایند و بقوام آوردند و میبه از جامع
 این الدوله که حکیم مومن شراب میبه ذکر کرده تقویت
 معده نماید و اسهال مزمن و در دیگر قی و غلبان و
 غواق و تشنگی را نافع است و با سنفه قاقون براب است
 و آنرا آنکه بجای درم مثقال است به صنعت آن آب به
 ترش و در رطل آب سیب ترش یک رطل درم بپوشانند
 تا نصف رسد و با یک رطل غسل و یک رطل شراب
 انگوری گند بپوشانند تا غلیظ شود و کتانی را سبکفته
 باشند و عود مندی و دو مثقال زعفران مصطکی از هر یک
 یک مثقال بسا سرفه نیم درم سبیل الطیب و زو
 قرنفل وانه میل قاقله کبار و حبیبی از هر یک نیم مثقال

زنجبیل و دو مثقال و در سنفه دیگر زنجبیل نیم مثقال است
 مشک و دو انگ یک درم اوویه را سوای مشک
 جو کوب نموده و در خرقه کتانی بسته و در طبع و در آن اندازند و
 ساعت بساعت خرقه را از پشت کفی بمالند تا قوام
 باز داده شود و طبع بقوام آید و غلیظ گردد و فرو آورده و
 مشک و سبک را سائیده و در ظرف چینی یا شیشه نگاه دارند
 و از سفرجل انواع و انواع الطعمه ترتیب میدهند مثل آتش
 و قلیه و غیر آن به صنعت نماید و قسم است یکی آنکه آب آنرا
 گرفته چاشنی بآن نمایند و دوم آنکه جرم آنرا با ریحیم یا ریح
 نموده و در طبع داخل نمایند و هرگاه ترش آن باشد و
 چاشنی و از خواص بقدر احتیاج بیشتر می داخل نمایند

فصل در ذکر سفوفات

بدانکه سفوفات قدم ترکیب است بنا بر آنچه دیده شده
 قرابادینات یونانی و دیادریوس گفته که بقراط اوویه را
 کوبیده امر میکرد با استعمال آنها پس بعد از آن اراده کرده
 حفظ و ایفای آنها را بر قوتیکه دارند پس برای او بر آن قریب است که
 بهترین چیز است از برای این جهت که محال از او میگذرد و هیچ گاه
 و غرات آنها نیست باشد قوت کباب و اما در آن و نیز نگاه میدارد
 قوت اوویه را چنانکه اگر گوشت حیوانی یا ثمره از آنها را
 در غسل اندازند مدت مدید بر قوت خود باقی مانده فاسد
 نمیکرد و شیخ داود بر قول دیادریوس بحث کرده که اندر
 ماخس ثانی که مقدم است بر بقراط ترکیب کرده اجزای
 ترباق فاروق را بعسل و بعضی جواب داده اند بحث شیخ
 داود بر دیادریوس که میخواند بود که مرادش بقراط ثانی
 اقلیوس باشد پس بیاشد کلام آن درست
 میفرماید که ترکیب معا جین با عسل اقدم است
 بر اسقلیوس و شاکردان او زیرا که لایزال
 که بحضرت موسی علیه السلام نازل گردیده
 نسخه آن مرکب است اجزای بعسل و نیز بپوش
 مسطحه بر شیا فیه که حضرت جبرئیل علیه السلام از
 برای موسی آورده اجزای آن مرکب است بعسل حضرت یونس
 بسیار اقدم است از اسقلیوس از تلامذه بواسطه حضرت

سليمان بن داود عليه السلام است و حضرت موسی
عليه السلام اقدم است از حضرت سليمان بن داود
میتوان گفت آنست که اگر چنانچه ترکیب مساوی که
نویسد که اجزای آنها به هم وصل می شود و اندکی در میان
اطباء این امر را اول بقراط شایع کرد پس گویند ترکیب بخون
افترج است و آنچه مقرر کرده شد که ترکیب سفوف از
صناعت اقدین است از حکماست و نزد بعضی مقرر است
که از اجزای یونان است نیز غلط است زیرا که حضرت
اوم مرگده اولاد خود را که روز اول تحول آفتاب بر ج
صلح تا سه ماه تمام هر روز یک درم رازیا نه و یک درم
شکر طبرزد را کو بنده سفوف نموده هیچ استعمال نمایند
که موجب حفظ صحت تمام انسان است و باید دانست
که قوت سفوفات بسیار باقی نمی ماند چنانچه بعضی گفته
قوت آن تا چهل روز و بعضی گفته تا دو ماه باقی میماند و
سفوفات بهترین اودیه است از برای معده و امعاء
بهترین اودیه مستعمل در ضعف کبد و طحال و کلیه است
و نیز او را آنست که فرا گرفته شود سفوف از اودیه و
حقایق یا سبب آنست که عقاقر سفوف می باشد چنانچه
فعل فی ذاتها از غیر عانت و واسطه چیزی دیگر و گفته
سفوفات ضد اثر به اند و بخون سفوف مسهل و ضعف
معده و شدت امتلا کرده اند که آنکه خالی از کرب باشد
مانند سفاک و از چیزی که مستحیل بفیاد شود و بنوده باشد
در آن چیزی که بسبب شدت لطافت خود برود و نفوذ
کنند و کبد مانند غار یقون و نیز بنوده باشد که چیزی
برود و می خورد شود از معده مانند شمشیر و جالینوس گفته
که جمیع سفوفات قوت آن زیاده از دوا به نبوده پس
بعد از آن قوت و فعل شان ضعیف میگردد و بدانکه
دستور ساختن سفوف آنست که آنچه جهت قبض و سنج
وز حیرت ترکیب کنند باید که خوب و بزور یک در آن داخل
است چون حب الرشا و قلیا تا دوز قطن و تخم
سحان و مانند آن بعد از آنکه بریان کرده باشند با سحر
اودیه تا کوفته بیا میند خصوص بز قطن که البته آنرا
تا کوفته داخل نمایند و بهتر آنست که تخم سحان و مر

و حب الرشا و بارنگ و امثال آنها را نیز تا کوفته
بسدانه آنکه سار را دویه کوفته را در هم نموده و مزج نمایند
و نیز بهتر آنست که اجزای سفوف بسیار نرم نموده
بلکه مانند اجزای جوارش اندک درشت و ریزه باشند
تا از معده زوده نگردد و اگر غرض فیض باشند و خواهند
که نفع آن بیشتر معده ظاهر شود و الا نرم کوفته بخینه
استعمال نمایند و نیز باید که اودیه تازه و نو باشد
و کهنه و بوسیده نباشد و بدانکه سفوف حب الاس و
ابریشم و اهل و اقیقون و سفوف مسکن و صغ فیونی و
خشتی لش و بلج و انبرباریس و انجبار و الفچه و برون
و البلیج و بسفاج و تربد و شمشیرج و تیموج و جلنار و
جستلیا و اوجوب چینی و حجر الیهود و خشت اکندیند و
و در اجینی و راوند و سرطان و سماق و صندل و
طباشیر و عود و بنده و کبر و کون و کندر و کرم و لولو
و لاجورد و دافیلون و دوج و مهند با هر یک در سوم
خود با ذکر یافتند و میبایند و آنچه مذکور نشد این جا
ذکر می یابد و از خاک و خاشاک و اشیا غریبه پاک
وصاف کرده باشند قبل از کوبیدن وزن نموده
در هم نمایند و سفوف اسطاطالیس مسلم اول که
سفوف اسکندر نامند صاحب جامع التریکیب حکایت
کرده که اسکندر نوشت با اسطاطالیس شکوه از سوز
مهمم طلب کرد از دودای جامع غالب بر اکثر اودیه
که نافع باشد از برای اکثر امراض پس این سفوف
را تالیف نموده فرستاد و نسخه آنرا بحجت اوشیج داد و
گفته که من دیدم رساله در تدبیر رساست که علم اول
نوشته پیش اسکندر فرستاد و عبارت آن که صورت آن
این است که فرستادم بسوی تو سفوفی که ذکر کرده ام
نسخه آنرا در مقاله سابقه پس گیر دان این سفوف را
طبیب حاضر و مستغنی گردان و این سفوف از اطباء این
سفوف نافع است از برای سوز و هم و ضعف معده
و ضعف شهوت طعام و وزب و ریح غلیظه و از برای
وسواس و قطع بخار و حرق فاسد و از کج خبیثه از
تمام بدن میکند و زردی رنگی می برد و بوی دانه

خوش میکند و دل را قوت میدهد و فرج می آورد و نسیان
را و در میکند و بیجان در می آورد و شهوت طعام و شهوت
باه را و دفع سوزش و حرقت فم معده میکند و قوت
این سفوف تا سه سال باقی میماند و مقدار شرب آن
تا دو مثقال است با صنعت آن بنسخه شیخ رئیس قزقه
الطیب ساج مهندی هیل بو اعود و قاری فاه اسرار
شامی مصطفی رومی طبعه کمالی منزوع النوی نازک
اکلیل الملک و فرخ شک نازقصر زبیر کرانی داجینی
فلفل و فلفل زنجبیل و فلفل حب الرمان جوز بوا
قافله از هر یک دو جز و شک بیتی عنبر شهبازی
کا فور از هر یک یک جز و نیات سفید شش وزن
اودیه را کوفته بخینه سفوف سازند شربتی از آن
وزن یک درم تا سه درم با آب سر و ناشتا بعد از طعام
عظیم النفع است و آنچه ذکر کرده باشد میفرمایند
به تحقیق رسیده نزد فقیر نازقصر خاش شقیال النعان
و این نسخه با نبات است و مزج جز و است و در نسخه
بن عیسی این جز را اکلیل الملک اخل نیست و باقی
مساوی نسخه شیخ رئیس است و در نسخه صاحب میزان
الطیالغ عود قاری اکلیل الملک و نازقصر داخل
نیست و در نسخه مظفر الدین شقای اکلیل الملک و
ناقصیر داخل نیست و کا فور قیو که نیز و جز و در نسخه
نسخه شیخ الرکس افزوده و نبات بوزن مجموع اودیه
است و گفته که نقل کرده صاحب جامع التریکیب این
نسخه را و اخذ کرده صاحب منهاج این نسخه را از غیر تصنی
و این نسخه اصل است که من دیده ام در تدبیر رساست
بیونانی و با آن نسخه کرده ام این را استاد ابو الفرج
گفته که جالینوس درین سفوف عوضا از شک نازقصر
ریون و چینی و عود مندی آورده از هر یک و جز و داخل
نکرده و نقل را و گفته که این صحیح است و لایق باین
ترکیب است و گفته با اعتقاد من آنست که این سفوف
منزل باشد بر افرجه بار و در طب شیخ داود گفته که اگر
تصریف درین سفوف توان کرد آنست که استعمال نمایند
بدل جوز بوا طباشیر و بدل شک فیون بدل و شک

کشتن خشک کنند و گفته شود که کافور کافور است و در
 بخت آنکه عنبه در قباله کافور است و گفته که باکی نیست
 بدخل کردن بخت در امر چه صفرا و دانه و انون و انچه
 سودا و دیر و ترید و مرجه بلغمیه و مندل اگر در کف صفی
 باشد و طین از منی و طین خنوم بدل تر فعل بر منی
 بدل بلغمیه و در مطلقا اگر خفقان از حرارت باشد و نبات
 در هر یک از این نسخ با مساوی تمام اوویه باید که باشد و
 نسخ این سفوف را که حکیم میر محمد مومن که در قرابادین
 النونین ذکر کرده مساوی آن نسخه را میس است سوای
 آنکه کافور و دیر و مرجه و انون و انچه و در کف و گفته
 که ناریقین عرب ناگسیر است که لغت بند است و آن در
 روی است منی از هیوفار بقون است و در کفیکه فی الکف
 علی تحقیق اوویه داشته باشد حیرت از کلام این فاضل
 دست میدید که کدام غلط آنرا درست کند یعنی از متاخرین
 بجای ناریقین ناروانه آورده اند محض غلط و تصرفاتیک
 درین سفوف نسخ داود کرده همه بی جا و بی موقع است
 سفوف این با سوویه نافع از برای ریح و ریح را مجرب است
 صنعت آن تخم خنوم سفید مقله بریان کرده تخم خنوم
 مقله بریان از هر یک یک درم نشاسته بوداده و سفوف
 صمغ عربی بوداده گل از منی از هر یک نو و سفوف کوفته
 بخته سد درم از صمغ و شام با یک درم طباشیر سفید صمغ
 عربی و گل از منی خیساییده و صافی نموده باشند بنوشند
 سفوف عنبه از سطون نافع از برای صنعت معده و در
 و سوای قطع بخار صنعت آن طباشیر سفید و در
 سفید مقله بریان و صمغ خنوم سفید بلغمیه و صمغ
 سفید که از ابروی میل گویند و از آن مر با سازند از
 هر یک سد درم گلاب فارسی دم الاغ و صمغ عربی قاقله
 صفرا و قاقله و صمغ خنوم بدل تر فعل بر منی
 مغربوط پوست کونار ناروانه در جان قمری که در
 صمغ سماق از هر یک دو درم و درم و درم و درم
 نبات سفید چهار درم مشک خالص و دانه یک درم
 یک دانه کوفته بخته سفوف سازند و سفوف اطفال
 از خلاصه التجارب گفته که این سفوف سازد و حیرت ابل

است مقوی معده و رافع اسهال اطفال است و صنعت
 آن پوست لبلله زرد و مصطکی پوست بیدون بسته از هر یک
 یک جزو را از بانه پوست تاریخ پوست انار شیرین از هر یک
 نیم جزو و کله را کوفته و نرم بخته نکاهار از گاهی به آب
 و گاهی با آب عذب خالص با آب بعضی از میوه ها مناسب
 بخوراند و اگر بخت عذبت اطفال نصف مجموعه اوویه
 قند سفید اضافه نمایند شاید و قدر غروراک موقوف بر
 طبیب گذاشته به سفوف دیگر نیز منقول از خلاصه
 التجارب صنعت آن مر داسک قنه با دیان از هر یک
 دو دانه یک ساینده با آب خیار با درنگ و سیب
 ترش بدهند و گفته که این یک خربت است به سفوف
 بز قطن و صنعت آن بر قطن و تخم بجان با رنگ
 تخم تره نیز یک این هر چهار را بریان نموده تا کوفته
 تخم حاض تخم خرفه زرد و نشاسته تخم مرصم عربی
 گل از منی تخم خنوم سفید این همه را کوفته بخته
 یک جا کرده سفوف سازند شربتی و و سفوف
 سفوف حبت اسهال بلغمی تالیف حکیم میر محمد زبانی
 صنعت آن ناخواه کند رگنار از هر یک یک جزو
 دانه و دیر و مرجه و دانه مسک استعمال نمایند
 سفوف حبت اسهال اطفال از میر بابت حکیم میر محمد زبانی
 غیر اطفال را نیز نافع است به صنعت آن حبت الرمان
 بوداده بسیار گرم صلایه که در طباشیر سفید صمغ
 کثیر مصطکی سفید تخم مور و گل سرخ گل از منی اجزا
 مساوی سفوف کنند و با اطفال نیم منقال صلب و
 نیم منقال شب با شربت یا شربت سیب ترش بدهند
 سفوف دیگر حبت اسهال مراری فرمن دیو اسیری
 از امیری حار و نافع است به صنعت آن
 گل از منی انار ناروانه بوداده و دانه انار که از سرکه بریان
 آورده باشند بوداده از هر یک نیم منقال صمغ
 گل سرخ صمغ عربی بوداده از هر یک سد منقال طباشیر
 گل خنوم یا دانه غسانی از هر یک دو منقال و دانه قاری
 مصطکی از هر یک یک منقال قدر شربت و و سفوف
 بر بوب مناسبه سفوف الاسهال منقول از حنین حبت

صنعت معده که با سهال باشد و تبیل و اشتیای طعام
 آورده صنعت آن زیره کرمانی کون بلبل که یک شیار و درم زرد
 و سرکه خیساییده خشک کرده و بوداده باشند هر یک
 سد درم حب الاس خنوم کشتن خشک برده اوویه و درم
 از دینق آرد و بخار ناروانه و دانه هر یک سد درم و درم
 از هر یک ده درم سنگ سد درم و دیر و مرجه سد درم کوفته
 به بر دین و صمغ بخته خنوم سد درم با میوه صاف
 صمغ و شام و سفوفیکه انواع اسهال که با صمغ و صمغ
 حرارت باشد نافع است به صنعت آن تخم خنوم تخم خنوم
 از هر یک یک درم نشاسته صمغ عربی از هر یک یک درم
 کوبیده اندک بوداده و و سفوف با شربت مناسب بنوشند
 سفوف حبت اسهال خون و تخم به صنعت آن طباشیر
 و نشاسته صمغ عربی گل نارنگ سرخ از هر یک یک منقال
 روناس و و سفوف از عطران یک منقال و شربتی یک منقال
 بارب به بنوشند و اگر قرص کنند بهتر است به سفوف
 دیگر نافع از برای جمیع اقسام و بدان صنعت معده
 صنعت آن پوست لبلله زرد و دیر و مرجه کابی مقله بریان
 جزوی تر به سفید محلول ملوت بروغن با دانه شربتی
 وزن هر دو فانی و صمغ خنوم و وزن مجموع اوویه شربتی
 ده درم به سفوف بز خطی به صنعت آن بز خطی سفید
 تخم خنوم از هر یک دو منقال نشاسته گل از منی صمغ
 عربی از هر یک چهار منقال کوفته بخته سفوف سازند
 سفوف بزوری نافع است از برای جمیع صمغ و شام
 صنعت آن کوبیده انیسون زیره کرمانی قاقله ناخواه تخم
 کرفس از هر یک دو درم و درم و درم و درم و درم
 و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 بخته درم آمیزند شربتی و درم به سفوف خرو با سهال
 و استرخا معده را سودا و درم صنعت آن خرو با
 صمغ الی منق از حبت زیره کرمانی سد بر سماق منق از حبت
 تخم مور و آرد کونار آرد بلوط کشتن خشک بریان مصطکی
 روی اجزا مساوی کوفته بخته سفوف سازند و عند الحیا
 بکار برند سفوف خنوم نیم معده و بدن از بلغم
 نماید صنعت آن تر به سفید در بر سامی نکی و خنوم

بزرگ کابی اجرامسادی کوفته بخته سفوف سازند شربتی
از آن چهار درم تا شش درم آب گرم با سفوف در دوج
خفکان سرور اسود دارد و صنعت آن و روح عقری
لسان الثور از هر یک شش درم زرد باد و دو درم کوفته بخته
شربتی یک مثقال با یک چهار یک شراب کهنه یا مارا غسل
سفوف سبعة تنقیه تمام بدن از سودا کند و نافع است از
برای مالخولیا و قیحه سودا در تمام بدن باشد و صنعت
آن پوست بلبله کابی بلبله سیاه اقیهون اقریطی از
هر یک دو درم بصفاح حب البیل ساکی از هر یک درم
ترید سفید نصف مجموع ادویه کوفته بخته قدر مستعمل از
از چهار درم ناچار مثقال با سفوف سقراط حکیم نافع
جمع امراض بارده و خصوص امراض بارده و ماغیبه
خصوص نسیان و رعوت و حرق را نهایت نافع است
صنعت آن کند روح ترکی زنجبیل از هر یک پانزده درم
سعد کونی سافج هندی داجینی قرفل از هر یک هفت
درم نبات سفید لوزن مجموع ادویه هم را کوفته بخته
سفوف سازند شربتی سه درم با سفوف سبب نافع است
از برای قویج و ریاح و رطلن و از برای استسقا
صنعت آن بکنینج پوست بلبله زرد از هر یک یک جزو
حب الرشاد و تخم کش از هر یک نیم جزو کوفته بخته و شسته
نگاه دارند شربتی دو درم با آب نیم گرم با سفوف
طرب الحاصل نفع و نشاط آورد و ملقوی عضای ریه
است و در تقویت باه و اساک منی و دفع سحر است
انزال بی نظیر است و صنعت آن بسیار سفوف عفران و آن
بیل بو اقرفل داجینی بهمن سفید بهمن سرخ مثقال
مصری خولجان از هر یک یک مثقال خشک خالص
عنبر شهب ورق طلا از هر یک یک دانگ چرب خالص
سه مثقال نبات سفید بخته مثقال کوفته بخته نگاه دارند
شربتی از یک دانگ و نیم با سفوف طین و آن را
سفوف بسباج نیز گویند بخت زحیر و ج و سهال و
دموی و اسهال میرای نافع است و صنعت آن
بزرقطون با رنگ تخم و کتان تخم حاض تخم خرفه
نشاسته صمغ عربی گل ارمنی طباشیر سفید از هر یک یک جزو

بزرگ و رابعه را بریان کرده در شب بکند از
وسا را دوید را نیز بریان کرده کوفته بخته
همه را در هم بیاورند و سفوف سازند
و نگاه دارند شربتی دو درم بار و عنبر یا داجینی
بار و عنبر گل چرب کرده بپزند و سفوف طین و دیگر که
در اسهال کبیدی و اسهال موی بکار آید و صنعت
آن گل ارمنی مغسول طباشیر سفید صمغ عربی بریان
حب الاس از هر یک ده درم دم الاغ وین و کند از
هر یک دو درم و نیم کوفته بخته نگاه دارند و در وقت
حاجت شربتی یک مثقال با آب مورد بپزند
سفوف طین دیگر که از اسفوف نشاسته نیز گویند
صنعت آن بر رقوطان تخم و کتان نشاسته صمغ عربی
گل ارمنی اجرامسادی بریان کرده نشاسته صمغ عربی
و گل ارمنی را گویند و با ادویه دیگر درست داخل
کرده سفوف سازند شربتی دو مثقال با سفوف طین
نافع از برای زلق امعاء و صنعت آن گل ارمنی مغسول
طباشیر سفید کبرای شیمی غنچه گل سرخ منزوع الاقلاع
اجرامسادی همه را کوفته بخته نگاه دارند و در وقت
حاجت شربتی سه درم بخورند و سفوف طین بزودی
بخون آمدن از هر عضو زحیر را نافع است و صنعت
آن طین مخموم طین ارمنی از هر یک هفت درم کبریا
پوست انجیر گلزار فارسی آفاقا از هر یک سه درم
و نیم صمغ عربی بریان تخم خرفه کسبه خشک نشاسته
تخم حاض جله بریان از هر یک یک مثقال کوفته بخته
لوزن همه اجزا بر رقوطان نصف آن تخم مورد و برایش
تخم کتان و سه تخم را درست غیر محرق داخل نمایند
و سفوف سازند شربتی از آن چهار درم بالعاب شرب
خطی و آب برک با رنگ بیاشانند و سفوف طین
ارمنی نافع از برای زحیر منقول از طب الاس عم
صنعت آن کبر طین ارمنی و بریان با آتش لایم
و حوت بیض بزرقطون و صمغ عربی از هر یک جزو مسادی
کوفته بخته برای بزرقطون استعمال نمایند و سفوف عود که
نافع است از برای انزال کبی و صنعت آن و زخات معده

در طبوت و برودت آن صنعت آن عود که حب الاس
آرد و طبوت نبات سفید مصطلک پوست نار از وی ستر از هر یک
یک جزو لیان زنجبیل از هر یک پنج جزوی کوفته بخته نگاه
دارند و در وقت خواب از یک مثقال تا دو مثقال
یک هفته بخورند و گوشت بخورند این شربتی را در وقت
ذکرده و موافق است با شربتی صاحب جامع التراکیب و در
شربتی دیگر شکر طبرزد و لوزن مجموع ادویه است و صفای کلی
عود که کک مغسول آورده و قلاشی گفته که این سفوف
گوشت بخورند که غلظت است با سفوف عود و جهت درم
نگو که هندی طباشیر کوبیده صنعت آن عود و گوشت
و آن گلوله ایست که در گوی آن بپاشند خشک نموده
بسیار سه قرفل جزو بودا و اجینی از هر یک یک جزو مساد
نرم کوفته بخته زنجبیل خشک شکر اول که هندی سوخته
و ستوانا مندر بر ابر بر پنج جزو نرم سائیده و تخم زرد
در شیشه نگاه دارند شربتی سه باشد و وقت صبح ناشنا
بخورند یک هفته یا دو هفته تا وقتیکه شفای کلی حاصل
شود و در ایام خوردن از ترشی و شیرینی و آب و گوشت
پرهیز نمایند و سفوف الفراق حببت فراق شنبلیله که از
امتلحاحات شده باشد و صنعت آن تخم کشن جایی
زیره که کرمانی با سویه سفوف ساخته نگاه دارند شربتی
یک مثقال با آب تمام با سفوف قاض حکیم میر محمد مؤمن و
تخفیه نوشته که این سفوف مکرر در تجربه آمده جهت
اسهال حراری و خصوص اسهال دموی و بهترین ادویه
است و صنعت آن صمغ عربی را هر روز سه مثقال سائیده
بنویسند تا سه روز یا ده روز و اگر با اسهال سده
بناشد آتش میدن پوست خشک که مثل عصاره سائیده
باشند از یک مثقال تا دو مثقال از جربا است و اگر با
مخروج کنند بدستور با سفوف قرفل معده سرد و تپهار
سودا دارد و صنعت آن قرفل کباب از هر یک یک جزو
سمبل مصطلک از هر یک سه درم عود خام سبب درم و نیم
طبرزد و لوزن آن همه شربتی یک مثقال با دو درم
گفتند سفوف لقط دم البواشیر مجرب است منقول از معالج
بقراطی عجیب الفحل است و صنعت آن جوز محرق

یک جزوه ده تخم مرغ سوخته یک جزوه کج بوداده
سه جزوه مجموع را سائیده و دو مثقال با شربت سیب یا
شربت آس یا سیاس نباشته استعمال نمایند سفوف
قیح جهت اسهالات فائده عظیم دارد و صنعت آن ورق
الغلب بریان کرده و پنجبیل نیمه شسته و از فضل از هر یک
نیم مثقال مصطکی رومی اند و اند بریان کشیده خشک بریان
از هر یک چهار دانگ صمغ عربی یک دانگ پوست
خشک باشد بوداده یک مثقال و یک دانگ کوفته بخته
هر روز یکدرم آن را بخورند با آب سرد و سفوف دیگر از
تالیف الطبای هند برای انواع اسهالات و صنعت
آن کبرند ورق الغلب نو پاکیزه از ورق های خشک
آن جای که گل میدرد و آنرا بر دهن بخته با دهم جزوه
نمایند و قلیلی از شیر علفی که آنرا بپزند و دوپ کوبند
و قلیلی از شیر ناخواه و مغز جگرده بدست بروق الغلب
بمالند و در سفال آب ندیده بریان نمایند بر قفس
فرو داده بعد از سرد شدن همین عمل نمایند تا
هفت مرتبه این هر دو شیر را در آن نیک انداخته بدست
مالیده برشته نمایند پس کبرند از آن ورق الغلب بدبر
چهار مثقال مصطکی رومی زنجبیل برشته از هر یک یک
مثقال و همه را کوفته بخته وقت حاجت یکدرم آنرا
با آب سرد تناول نمایند و بهتر است که زیاده بر یک
دانگ خورده نشود و سفوف مرجان جهت سیر بسیار
نافع و صنعت آن مرجان محرق که مرجان را ریزه ریزه
کرده در کوزه نموده سر آنرا محکم نموده کوزه را بر آتش
گرفته در تنور گرم یا تون حمام گذارند تا سوخته گردد و در
سفید شود پس بر آورده بسایند و هموزن آن نرج
بریان و صبر جملة را مساوی کثیر اینم جزوه کوفته بخته با مثل
آن شکر سرخ مخرج نموده سفوف نمایند شربتی از یک
حبه تا نیمدرم موافق برداشت مزاج و سن و سفوف
مسکر گفته اند که این سفوف مفتح و منشط و مشتی و مسک
انزال است و صنعت آن مغز بادام ششون مقشور بود
مغز پسته مقشور بود و مغز انجلیک بوداده مغز چغوزه
بحرینی خصیة الثعلب مصری و اجینی خولجان بسیار

همین شرح بهمن سفید مثقال مصری اینم مقرض از هر یک
یک مثقال دانه میل بود اینم مثقال زعفران یک دانگ
و نیم مثقال لعل عنبر اشهب و ورق طلا از هر یک یک
دانگ چرس خالص اعلی و مثقال نبات سفید پنج
مثقال کوفته بخته شربتی از نیم دانگ یا یکدرم بحسب
عادت با سفوف مسکر دیگر که همین منافع دارد و
صنعت آن مغز پسته بوداده مغز بادام شیرین مقشور
بوداده و اجینی سیلانی نبات سفید از هر یک دوازده
درم چرس اعلی یک درم کوفته بخته سفوف سازند
شربتی یک درم و سفوف مسکر که همین منافع دارد و
و مقوی معده و باطنم طعام است و صنعت آن دانه جینی
و دانه میل بود مصطکی رومی لغان خشک از هر یک هفت
درم پوست تریج ناخواه را زیاده زنجبیل زیره کرمانی
مدبر خولجان بسیار از هر یک سه درم چرس خالص
اعلی یک درم کوفته بخته شربتی یک درم با گلاب ذره
مثقال تناول نمایند و سفوف مسکر دیگر که همین
منفعت دارد و صنعت آن ناخواه مدبر در آب لیمو
سه درم با دیان خطائی زنجبیل بوداده هر یک و آنرا
درم و اجینی قرقفل و دانه میل بود از هر یک هفت درم
چرس خالص اعلی یک درم کوفته بخته سفوف سازند
شربتی یکدرم با سفوف مسکر دیگر که بسیار سستی آورد
و تقویت اعصاب را میسر میکند و فواید بسیار است
صنعت آن عنبر اشهب یک جزوه و فستق خشک دو جزوه
کثیر اینم جزوه مجموع را در یک روز سه مرتبه تناول نمایند
بسیار نافع و مجرب است با سفوفات مسهل هر یک
در رسم خود ذکر یافتند مثل سفوف اقیقون و الیچ
و سبفاج و تربد و غیره با سفوف مفتح زحیر و مستقارا
نافع باشد و صنعت آن ریوند جینی مغز تخم خیارین
تخم کرفش بریان انیسون بریان بلبله سیاه در ریت
بریان نموده اجزا مساوی کوفته بخته سفوف سازند
مقدار مستعمل از آن دو درم تا چهار درم چهار تخم باید
درست باشد با سفوف مقلیان که سر و مغز اجازا مفید
است و نافع است از برای اسهال کهنه و زحیر و غیره

معده از برو دت و معص و لوباسیر محلل راج است
صنعت آن حرث بریان کرده یک رطل و نیم زیره کرمانی
بسر که خیساییده یک شهاب و زخمشک نموده و اندک لیمو
داد نیم رطل تخم کتان تخم کندهای بنطی بلبله سیاه در
زیت بریان کرده یک رطل زیره کرمانی ربع رطل مصطکی
رومی یک و قیه و نیم کوفته بخته در شیشه نگاهدارند شربتی
یک مثقال با سفوف مقلیان با رو و صنعت آن
بزر قطونا است مثقال تخم ریحان تخم بارتنگ تخم
خشکاش سفید از هر یک ده درم تخم خرفه تخم خاص
نشا است از هر یک هفتدرم صمغ عربی ده درم گل انی
پانزده درم تخمها را بریان کرده همه را سوای چهار تخم
اول کوفته بخته یک جا کرده سفوف سازند شربتی یک
مثقال تاد و مثقال و صنعت این سفوف که ثواب میرزا
محمد باقر موسوی حکیم باشی در رساله عجایب خود ذکر کرده
و قلی نموده که این بزر است که معروف گردیده
مقلیان چنین است بر قطونا است درم تخم مد تخم
ریحان بارتنگ نشا است تخم خشکاش از هر یک ده
درم تخم خرفه تخم خاص مقشور گل سرخ از هر یک هفت درم
صمغ عربی بست درم طین ارمنی سی درم بدستور سفوف
سازند و در نسخه قلاسی صمغ عربی و طین ارمنی از هر
یک ده درم است و در نسخه دیگر از هر یک پانزده درم
است با سفوف مقلیان که سید اسمعیل در ذخیره و رساله
معده ذکر کرده و صنعت آن بلبله سیاه بلبله آله منقعه
همه را در زیت خالص بریان کنند از هر یک پنجدرم
زیره کرمانی مدبر تخم کند تا بریان حب الرشاد بریان از
هر یک هفت درم تخم کرفش مدبر انیسون مدبر از هر یک
چهار درم مصطکی رومی سنبل هندی قافله عود هندی
قناری خام قرقفل از هر یک دو درم سعد کوفی سه درم
اجزا سوای حب الرشاد کوفته بخته همه را یک جا کرده
نگاهدارند شربتی صبع سه درم و شام سه درم بخورند
سفوف مقلیان با رو نافع از برای زحیر و اسهال
صفراوی و صنعت آن بزر قطونا بوداده بست درم
گل انی درم صمغ عربی ده درم تخم خشکاش سفید

بریان ده درم نشاسته درم طباشیر سفید چیدرم بدست
سفر سفوف سازند شربت سی درم آب سفرجل یک اوقیه
و در نسخه دیگر وزن نشاسته چیدرم است به سفوف مقلیان
دیگر صنعت آن بزرگ قطونا تخم ریحان باریک
خمس تره نیز کین چهار بریان کرده تا کوفته تخم
حاض تخم خرفه در درون نشاسته تخم مرو صمغ عربی
گل ارمنی تخم خشتخاش سفید این همه را کوفته بجفت
همه را یک جا کرده سفوف سازند شربت سی و در شقال
سفوف مقلیان تا که نافع است از برای زحیر و استسقا
صنعت آن زیره کرمانی مد برنج شقال بزرگ کتان تخم
گندنا بلبله سیاه در روغن بریان نموده از هر یک ده
شقال مصطلکی رومی یک شقال جله را کوفته بجفت
پس بست درم حب الرشاد درست دران بیا مین
و سفوف سازند مقدار مستعمل چهار درم با ماء الاطعمه
سفوف مقلیان تا که سید سمعیل در سنج معار علیا آورده
صنعت آن تخم مرو بزرگ قطونا باریک تخم حاض
شاه مقوم تخم خرفه مقشر مغر تخم گل یعنی در رو
تخم عظمی سفید از هر یک و شقال همه را بریان کنند
طباشیر سفید طین قیولیا نشاسته بریان صمغ عربی بریان
از هر یک چهار شقال گل ارمنی دو شقال که با چهار
شقال اجزا را سوای بزرگ قطونا کوفته بجفت همه را یک جا
کرده شربت سی از سه درم تا چیدرم با شرباب مورد و سائر
انتر به بنا سبه نبوشند و بعضی بزرگ قطونا تخم مرو تخم
حاض تخم شاه سفرم همه را بریان کرده بر روغن
گل با دام چرب کرده داخل میکنند و بدانکه سید سمعیل
این سفوف را با اسم سفوف مقلیان تا که ذکر کرده و حال آنکه
مقلیان تا نام حب الرشاد است و حب الرشاد درین نسخه
داخل نیست به سفوف مقلیان تا که سید سمعیل در ذخیره در
زحیر یک سبب بلغ باشد آورده به صنعت آن بلبله کالی
بلبله آله از هر یک یک اوقیه همه را در آب سفرجل
بجوشانند و خشک نمایند در سایه و بریان کنند بر روغن
گا و بکوبند و وزن کنند تخم کتان بریان تخم گندنا
بریان حب الرشاد و بریان مصطلکی رومی از هر یک نیم

اوقیه گل ارمنی یک و قلیه جزا را سوای حب الرشاد کوفته
بجفت همه را یک جا کرده در شیشه نکند از شربت سی
حاجت سه درم به سفوف مقلیان تا که سید سمعیل
درین موضع آورده صنعت آن بلبله شقال از لوی
بست درم در شرباب قابض یک شیار و از بخندان
و در سایه خشک کنند تخم کتان بریان تخم مرو بریان از
هر یک ده درم حب الرشاد بریان چیدرم کوفته بجفت
ماء العسل سبب شند و اقراص سازند و خشک کنند و
مرتب دیگر بریان کنند به نحوی که سوخته نگردد و بوقت
حاجت سوخته شربت سی و درم تا سه درم به سفوف
مقوی معده کبد احشا به صنعت آن قاقلیه قاقلیه
از هر یک ده شقال سعد کوفنی سانج هندی سبب لطیف
طباشیر سفید قفل از هر یک شش شقال غولخان
سج بنفشه قاقلیه زرشک شقی دار چینی از هر یک
پنج شقال نبات سفید بست شقال کوفته بجفت سفوف
سازند سفوف منقول از مجربات ابابکیم احمد ولی نظیر است
صنعت آن کشنیر خشک بوداده تخم خشتخاش سفید
بوداده تخم کاهوی مقشر از هر یک دو شقال و نیم
نبات سفید و از ده شقال کوفته بجفت سفوف سازند
شربت سی و دو شقال به سفوف نافع از برای ضعف کبد
و معده و طحال و اسهال و موی و مکر به تجربه رسیده
است به صنعت آن طباشیر سفید حب الاس گندنا
فارسی کثیر صمغ عربی تخم خرفه سماق شفته ایوست
بیردن پسته گل ارمنی پوست پنج انجبار صندل سفید
بگلایب سود که بای سمعی از هر یک نیم شقال طراش
شیرین دو درم کوفته و با شرباب حب الاس یا شرباب
انجبار یا شرباب سفرجل یا شرباب فواکه مرشته تا و ل
نمایند سفوف نشاسته حکم بند و اسهال را نافع باشد
صنعت آن بزرگ قطونا بوداده تخم مرو بوداده تخم ریحان
بوداده نشاسته صمغ بریان گل ارمنی از هر یک دو
شقال کوفته بجفت کجا دارند به سفوف هندی
پتهای خفه و سعال فرسن و ناقین را نافع باشد و
قوت معده بد و اشتیای طعام آورده صنعت آن نبات سفید

سی و دو جزو طباشیر سفید شانزده جزو دار چینی هشت جزو
دار قفل چهار جزو قفل و جزو همه را کوفته بجفت سفوف
سازند و قدر مستعمل از یک درم تا دو درم باشد به قاقلیه کالی
وصفا از هر یک دو جزو نیز افزایند به سفوف هندی
این سفوف را ما از کتب طبایعی هند ترجمه نموده نافع است
از برای اوجاع ظهر و سستی آلات تناسل و از برای سستی
انزال و مقوی الفاظ است به صنعت آن قفل هندی
و کفنی هفت شقال و نیم در شقال آب ندیده بوداده
دار چینی هفت شقال و نیم به ستر کوفته بجفت بر روی
آتش نرم گذاشته با چهار عدد زرده تخم مرغ بقد آن
معمول شود و مغز بسته دو شقال و نیم نبات سفید شند
و دو درم کوفته نبات مخلوط کرده مجموع یک درم بخورند
میفرمایند این مقدار دار چینی را در یک روز بخورند
البته ضرر میرساند به سفوف نافع از برای زمان حاله
و طرد ریح و نفوت کبد و معده به صنعت آن در روغن
ناسفته عاقر قرحا از هر یک یک درم به سفوف مصطلکی از
هر یک چهار درم زرباد و در سنج چینی تخم کرفه زردی
خیر بوخیز بوخیز دار چینی از هر یک دو شقال از
سج تخم زازان از هر یک یک شقال شکر بوزن تمام
اودیه شربت سی یک شقال به سفوف نافع از برای حرارت
و از برای حمی و حمزه و شری و عطش و اشتیاق لسان
و برسام چون بر زبان بالند به صنعت آن مشک
و انگ سک حفص از هر یک یک درم کافور قیصر
یک درم و دو دانگ قاقلیه قفل جوز بو از هر یک چهار
درم گل سرخ گندنا فارسی طباشیر سفید از هر یک یک
شقال نبات سفید صنعت درم اودیه را کوفته بجفت
مخلوط سازند و اگر حرارت بر مزاج غالب باشد آورند
از اجزای این سفوف جوز بو را شربت سی درین سفوف از برای
مردم بزرگ نیم شقال و از برای طفل با نیم دو حبه یک
قیراط و بعضی درین سفوف اصل السوس چهار درم
افزوده اند به سفوف نافع از برای طحال و دروات
هضم و لون به صنعت آن بکیزد حرف سفید به کبلی
آزاد در پاتیل آبی حلوانی کرده روغن کجد تازه

آن مقدار که از روی آن برگردد در آن انداخته باشد
لایم بچشانند تا سرخ شود پس بکوبند مغشای بغدادی
هفتاد و یک درم زیره کرمی چهار درم ناخواد و درم
کوبیده دان داخل نمایند و هر صبح کفی از آن را با آب
بخورند و از سرکه و ماهی شور و ماهی تازه و لبنیات و
بقول دان فوکه رطبه بریزند نمایند سفوف نافع از برای
علت های کبد مانند درم ویرقان و سوءلقینه و استسقا
و از برای علت های امعاء مانند قولنج و کرم امعاء این
سفوف گرم است در درجه ثانیه و خشک و اوائل درجه
ثالثه و فاکه عظیمه هر گاه بوده باشد من از برودت
صفت آن شبرم سنگین استستین روی از هر یک جزوی
رازیانه از خرنوب با آب انجبین و همچنین بلبلیله زرد و قتیله
حرارت استداد داشته باشد و اگر با امراض مذکوره یا
غلظت بود زیاده کرده میشود بر اجزای این سفوف
اسارون و سیله از هر یک دو جزو و گاهی زیاده کرده
میشود بر اجزای این سفوف هر گاه اراده زیادتى
اسهال باشد مقونمای مشوی بوزن یک جزو از
اوائل و گاه زیاده کرده میشود در استسقا انیسون
و گل بنفشه تخم کاسنی تخم محرق را پنج از هر یک
مانند تربیعین و جوز و فرنیون مانند مقونمای یعنی یک جزو
اگر نوده باشد در آن حال حرارتی و اگر حرارت باشد
واحد است عطش کند تا التهاب داخل کنند در آن تخم
خرقه مقشقه و مغز تخم خیار از هر یک جزوی مگر در او اخر
و در وقتیکه برودت باشد این هر دو را حذف کرده
میشود و بدل این هر دو زنجبیل و قسط تلخ داخل میکنند
و گاهی حذف کرده میشود از این سفوف مسهلات را
و قتیله حاجتی بآنها نبوده باشد پس بدل کرده میشود
بوزن زنجبیل و شبرم مصطفی و بنفشه بگل سرخ بوزن آنها
و این سفوف از سرخ داود است به سفوف که نافع است
از برای قولنج و ریاح و رطین و از برای استسقا
صفت آن سنگین پست بلبلیله زرد و از هر یک یک جزو
حب الرشا تخم کرفس از هر یک نیم جزو و کوفته بنجیه
مشیشنگا بهارند شربتی و درم با آب نیم گرم

سفوف دیگر از افضلیات نماید و از خارج بلغم کند و
تنقیه شانه و کلیه نماید از حصاة و غیره مافیه است
از برای امراض رحم از برودت به صنعت آن هر یک
صافی سعد کوفی بزرگ قطونا و بدل از خردار حبیبی بوط
حب بلسان اجزا مساوی زعفران نصف یک جزو
پس اگر بوده باشد از حرارت باید که بدل سعد کوفی
بزرگ قطونا و بدل از خرخشم خرقة مقشقه کرده شود و اگر
درین حال خونی فاش شده و متعقد گردیده باشد
در کلیه و مثانه و مجاری بول یا بوده باشد قمر و قند
حرقت در بول اضافه باید که در این سفوف از زنجبیل
که مشوی کرده باشد در آن تخم شامخ بوزن درم
تخم کرفس و حجر اسفنج و حجر الیهود از هر یک بوزن درم
وزن محرق بوزن نصف زعفران و هر گاه بر آید
ببول رده یا بوده باشد در مثانه عفونی حذف کرده
میشود و مسعود و عوض این هر دو تخم خرزهره میکند
هر گاه حرارت قوی باشد پس اگر حرارت قوی باشد
با تخم خرزهره محلب و پوست بچ که از هر یک بوزن
اوائل داخل باید کرد و گاهی اضافه کرده می شود
برین سفوف مغز بادام شیرین مغز بادام تلخ حبک
از هر یک بوزن زعفران و این وقتی پست که بوده
باشد در بول تقاطر قلیله و خروج این بر پنج طبعی نباشد
و بوده باشد از برودت و گاهی اضافه کرده میشود
بر آن درین حال قوه الصبغ و حب الغار ربع وزن
زعفران و هر گاه با آن نفخ و ریاح و وجع در لواحی
لطن بسیار باشد باید که حذف کرده شود از آن بزرگ
را حالیکه حرارت نباشد و زیاده کنند سنبل هندی
سلخه انیسون اهل از هر یک بوزن زعفران و یا
حرارت بزرگ و ریاح کذاشته زیاده کنند بر اجزا
آن تخم خیار و تخم فته از هر یک بوزن یک از
مذکورات و گاهی اقتصار کرده میشود در علاج حصاة
کلیه و مثانه بر را عقیارب حجر الیهود و حجر اسفنج بنجیه
که در آنها میباشند از برای نفی حصاة
چون بیاشامند از آن تا بوزن یک مثقال یا عمل

میفرمایند که اعتقاد آن است که زیاده کرده شود
در آن صمغ اجاص که ناگاه این او دیه موجب نفخ کردند
و اگر حرارت زیاده بود کثیرا نیز داخل کنند و لطن من
آست که اگر آلبینه محرق و حب القلت از هر یک بوزن
یکی از اجزا داخل نمایند می باشد در نهایت نفع و همه
اجزا را بدین ازادان مناسبه باید چرب نموده
سفوفیکه حرارت جگر بنشانند و تخم رافع کند و اسهال
صفراوی باز دارد و و غلبه خون را ساکن کند و کسیرا
که آثار جدیری و حصیه ظاهر شده باشد سودد هر یک
صفت آن غنچه گل سرخ متزوع الاقلع ده درم بپاشد
سفید نسبت درم سماق منقی تخم حاض عدس مقشقه
ز رشک منقی تخم خرقة مقشقه تخم کاهو مقشقه تخم
خشتخاش سفید از هر یک بجز درم صندل سفید و درم
و نیم کافور قیصری یک درم کوفته بنجیه شربتی شبرم
با شرب اجاص یا شرب زبانه یا شرب حصوم بخورند
صفت آن سفوف بنجیه قلاسی غنچه گل سرخ متزوع
الاقلع پهل مثقال طباشیر سفید بست مثقال سماق
منقی از حب پنج مثقال تخم حاض عدس مقشقه ز رشک
منقی تخم خرقة مقشقه تخم کاهو مقشقه تخم خشتخاش سفید
از هر یک یک مثقال صندل سفید و درم کوفته بنجیه
شربتی شبرم درم با شرب اجاص یا شرب زبانه یا شرب
حصوم بخورند سفوفیکه سده جگر و سده لحال را نافع
باشد صفت آن طباشیر سفید ریوند حبیبی پوست
بچ که از هر یک و درم عصارة غافث یک درم ز رشک
منقی شبرم درم ایر سلیک درم کوفته بنجیه شربتی و درم
با سلجمین بزروری به سفوف دیگر قلی فرموده اند که از
اقران والد با جد فقیه است قدس سره از برای اصحاب
نفث الدم و سل به صنعت آن پوست بچ انجبار
دم الما خون مروارید ناسفته که بای شیمی عری السک
عود الصلیب السوسل انیسون سرطان محرق نتااسته
بر بیان شادنج عدسی مغشول گل ارمنی صمغ عربی کثر
مغز بادام شیرین از هر یک یک مثقال افیون زعفران
از هر یک شش قیراط کافور قیصری نیم مثقال کوفته

بجته مجموع را چهار ده حخته نموده هر روز صبح یک حخته را
 با شیر زرد شیر زرد که با رنگ و داخل کرده باشند بنوشند
 و شام حخته دوم را با آب بارنگ و درم بیاشامند
 سفوف دیگر را تا لیفت طنای هند نافع از برای تیمای
 هر که بر من و مرفه مزمن و این سفوف معده را قوت
 دهد و اشتهای طعام او را و نافعین را نافع باشد
 صنعت آن طباشیر سفید شانه زده درم دار چینی هشت
 درم دار فلفل چهار درم قرفل دو درم نبات سفید
 سی و دو درم کوفته بجته سفوف سازند و در شیشه
 نگارند سر سبزه و در شیشه سفوف سازند و در شیشه
 سفوفیکه دل و دماغ بار و قوت دهد و نافع است
 از برای خفقان بار و صنعت آن که برای شمع و
 چند بیدستر از هر یک یک درم پوست زرد و انجیر
 و خجسته از هر یک یک درم کوفته بجته شربتی یک درم
 سفوفیکه معده را قوت دهد و اشتهای طعام آورد
 انواع اسهال و بواسیر و زحیر را نافع است و نافع
 بسیار دارد و صنعت آن که برای و دار چینی
 قرفل جوز بودار فلفل سبیل الطیب صندل سفید
 مغز تخم کنول از خرکی اسار و نعود هندی طباشیر
 زنجبیل فلفل زعفران از هر یک یک مثقال نبات سفید
 بوزن مجموع او و کوفته بجته شربتی یک مثقال تا
 دو درم با سفوف دیگر که دل و دماغ و معده بار و
 قوت دهد و جهت خفقان بار و نبات مفید است
 صنعت آن نفع خشک که برای شمع از هر یک یک درم
 سدر حرق و آله بیل بود از هر یک یک درم قرفل دو
 درم کوفته بجته شربتی دو درم با شربت سیب شیرین
 یا با شربت انگوری یا با میوه طیب پد مهند سفوف
 نافع از برای دغ اسهال که آله و سورا القینه که
 بالیت طبع باشد منقول از خط میرزا محمد حسین طبیب
 صنعت آن رو چینی عصاره غاف از هر یک نیم
 مثقال لک مغسول یک مثقال راز یا نه بزر سرسوق
 از هر یک یک مثقال و نیم شنتین رومی دو مثقال
 تخم کاسنی یک درم تخم کشوت چهار درم تخم کرفس

و دو درم کوفته بجته سفوف سازند شربتی یک مثقال
 با یک اوقیه سنجبین بزروری یا شامند سفوف
 نافع از برای کوفته بجته و معده و احشا که
 بسبب ضرب و قطره و صدمه باشد مفید است
 صنعت آن گل محموم طین ارمنی از هر یک سده درم
 اکلیل الملک چهار درم لک مغسول رو چینی از هر یک
 سده درم زعفران دو درم قصب لذر بیره سده درم قسط
 تلخ و دو درم کوفته بجته سفوف سازند شربتی دو درم
 با آب عنیب انقلب که خیار خنبر دران حل کرده صافی
 نموده هر روز صبح با دایم شیرین بران چکانده باشند
 و در نسخه دیگر بجای زعفران غار لقون سفید بوزن
 زعفران داخل است و این نسخه بهتر است و سفوف
 دیگر نافع از برای حرارت کبد و یرقان و سده با و
 نفت الدم صنعت آن بهدانه مقشتر نشاسته مغز
 تخم خیارین از هر یک چهار درم گل ارمنی مغسول و
 غنچه گل سرخ مترو ع الاقلع سبیل الطیب و رب
 السوس از هر یک یک درم طباشیر سفید یک درم مصطفی
 رومی دو دانگ کوفته بجته شربتی یک درم تا دو درم
 با آب سرد بیاشامند سفوف نافع که اسهال باز گیرد
 و معص نبشاند و دوده و گرده و صنعت آنرا و تب
 را سو دوار و دیارهای کهنه را با صلاح آوردن
 صنعت آن بزر قطنو با رنگ خشکاش سفید از
 هر یک یک درم تخم حاض بستانی تخم بادروج
 تخم شاه سفوف تخم حاض بری مقشتر تخم
 صندل از هر یک دو درم صمغ عربی خروب بظلی از
 هر یک یک درم و نیم گل ارمنی یک درم طباشیر سفید
 ارد بلوط اثنی از هر یک یک درم تخمها را بریان
 کرده سوا می بزر قطنو با رنگ و تخم حاض بستانی
 و تخم بادروج و شاه سفوف و تخم مرد باقی او ویرا
 کوفته بجته همه را یک جا کرده شربتی از دو درم تا
 سده درم با سفوف قلمی فرموده اند که این سفوف
 از قدوه الحکما و اسنادا و لوری السید اسند و الدراج
 فقیر است قدس سره مقوی معده و قلب است

و در طریقت صنعتان مصطفی رومی طباشیر سفید کشنیر
 خشک آله نقی ساق منقش گلنار فارسی پوست بیدستر
 پوست اترج ابریشم مقرض سبیل الطیب سعد کوفی
 سبک المسک را یک زیره کرمانی مد بر زیره بیدستر
 سازج هندی شونیز دار چینی خولجان قرفل و دارچین
 تا صنعت که برای صندل سفید کما فطوس کما درم
 خار خشک مرئی قوه الصمغ تخم کرفس از هر یک یک مثقال
 ورق نقره نیم مثقال عنبر شیب خشک شیب زعفران
 از هر یک شش قیرا نبات سفید بست مثقال کوفته
 بجته هر روز صبح و شام یک مثقال آنرا با دوده درم
 بیاشامند سفوف دیگر از مغزی البیه دفع رطوبات
 نماید و مقوی معده بر طب و باضم طعام است و صنعت
 آن دار چینی سعد کوفی عود قاری خام ناخواه با دایم
 خطائی فلفل سیاه دار فلفل دانه اهل بواصع فارسی
 راز یا نه انیسون کشنیر خشک مقشتر زیره کرمانی مد بر
 زیره سفید مد بزر خجیل مصطفی رومی کوفته بجته شربتی یک
 مثقال با عرق بادرنجبویه بیاشامند سفوف دیگر از
 مغزی البیه همین صنعت دارد و صنعت آن دار چینی
 سیلان مصطفی رومی قرفل بادیان خطائی زیره
 کرمانی مد بر زیره بیدستر از هر یک یک درم نبات سفید
 بوزن مجموع او و کوفته بجته شربتی یک مثقال
 سفوف از تالیف اطباء مهند از برای کثرت سیلان
 رطوبات از احام و فرج زنان و از برای کثرت و
 وندی و سیلان منی و این سفوف را از مجربات شمرده اند
 صنعت آن گل انبه گل فلفل گل پسته و اگر لاف
 گل پسته پوست بیدستر و نیم صمغ و عسل از هر یک یک مثقال
 خشک سفید یک توله کوفته بجته با شیر کا و بخورند و سفوف
 نافع است از برای دماغ و ریه و سینه و ملین طبیعت
 صنعت آن مغز بادام شیرین مقشتر فانیذ بخری غنچه
 گل سرخ از هر یک یک درم گل بنفشه خشک یک درم
 کشنیر خشک مقشتر نیم درم کوفته شب و دقت خواب
 یک درم از آن بخورند و سفوفیکه دفع خار نماید و حرارت
 جگر نبشاند و فی و اسهال صفرا نافع باشد و غلیان

خون را ساکن گردانند و صنعت آن تخم کاسنی مقشر
 خشک مقشر تخم کرب زرشک منقح سماق منقح عدس
 مقشر غنچه گل سرخ منزع الاقماع شیر سفید اجزا مساوی
 کوفته بخته شرقی سه درم با یک طسوج کافور قیصری یا
 شربت انار بخورند و سفوفیکه حرارت فراج قلب و جگر
 معده را بپاشند و خفقان و صنعت قلب بسبب حرارت
 را نافع باشد صنعت آن غنچه گل سرخ منزع الاقماع
 طباشیر سفید از هر یک یک درم کشته خشک مقشر دو درم
 کافور بامی خمدانک کوفته بخته در شیشه گاهدارند شرقی
 یک مثقال با آب سبب شیرین یا آب انار شیرین یا آب
 به شیرین و سفوف دیگر نافع از برای مایه یولیا و صواب
 و سواس سوداوی و خفقان حادث از سودا و آن
 صنعت آن پوست بلبله کابلی بلبله سیاه آله منقح تخم
 فرخ خشک تخم بلنگو اسطوخودوس گاه در بان قهیم
 اقریطی گل ارغلی عود هندی سعد کوفی قنفل کشته خشک
 مقشر از هر یک سه درم و درایز اسفند کربابی شش
 ابرش مقصرن جگر امینی سوده خسول از هر یک یک درم و نیم
 تخم خرفه مقشر تخم کدوی شیرین از هر یک چهار درم
 کوفته بخته شریک مثقال با عرق بادرنجبویه یا شراب
 سبب شیرین و سفوفیکه خون از رحم و از معده باز دارد
 صنعت آن کشته خشک مقشر بریان سماق منقح از هر یک
 دو درم مازوی بنوی سوراخ بلوط بریان گلنا فارسی
 قنفل از هر یک یک درم چند بیدستر صدف سوخته
 کربابی شش ببحرق از هر یک ده درم کوفته بخته شرقی ده
 باب سردیاش است و سفوفیکه زنان آب تن را سود
 دارد و با درم را پراگنده کند و معده و جگر را قوت
 صنعت آن مراد ازیدنا شفته عاقر قرحا از هر یک درم
 از خلیص مصطلی از هر یک پنج مثقال زرد بادرنجبویه
 تخم کرفس جوز بوا و قنفل و ارجینی خیر بوا از هر یک
 سه مثقال پودنه تخم بادیان از هر یک یک درم و نیم
 قیات سفید بوزن مجموع ادویه کوفته بخته شرقی
 از دو درم تا سه درم و سفوف نافع از برای معده
 رخی استعمال کرده شود بعد از تنقیه ماده و طرح خصوص از

برای صداع منعی رنگی و دو وار و سه وار کابوس دوی
 و طنین و امثال اینها صنعت آن سداب یا سب از بانه
 انیسون فوچ کون کرمانی مدبر از هر یک یک جز
 پوست بلبله زرد پوست بلبله آله منقح از هر یک و جز
 نبات سفید بوزن مجموع ادویه کوفته بخته مقدار عمل
 از آن دو درم و سفوفیکه ادوار بول بقوت تمام نماید
 و چون با خمین بزدوری بار و یا حار یا معتدل نباشند
 استسقای زرقی را مفید باشد و صنعت آن مخمر تخم خرفه
 مخمر تخم خیار و از مخمر تخم خیار با درنگ از هر یک
 پنج درم تخم کثوث تخم کاسنی از هر یک سه درم تخم
 کرفس بر بولان از بانه یا سوسن خوه الصنغ از هر یک
 دو درم زرشک منقح چهار درم ریز خطائی یک مثقال
 کات مغسول چهار دانگ سنبل الطیب زعفران
 مصطلک رومی انستین رومی از هر یک یک درم
 کافور قیصری دو دانگ بدستور سفوف سازند
 قد مستعمل از آن یک درم و سفوفیکه نافع است از برای
 بادبای معده و سپرد و معده و اعصاب قوت دهد و اشتها
 آورد و مجرب است و صنعت آن ناخواه تخم کرفس
 صبر سقوطی اجزا مساوی شکله طرز مثل مجموع کوفته
 بخته سفوف نمایند شرقی یک مثقال و سفوف مقول
 از خط سید الاطباء میرزا محمد محمد علی فرموده اند که این
 سفوف مخمر عالیجاه صاحبی امین میرزا محمد باقر محمد
 باشی شاه سلطان حسین که برای بیوست و دماغ و سه
 فرغ مرکب فرموده اند است ولی نظیر است و صنعت
 آن کشته خشک بو داده تخم خشک اس سفید بریان
 تخم کاهوا از هر یک دو مثقال و نیم و باد و زده مثقال
 نبات سفید کوفته بخته سفوف سازند شرقی و مثقال
 سفوف قلمی فرموده اند که تالیف از حضرت علامی
 قدوة حکما و اساتذ اطباء میر محمد بادی قدس سره والد
 ماجد فقیر است و همین خاصیت دارد و صنعت آن
 کشته خشک بریان تخم خیار بریان از هر یک پنج
 مثقال تخم مرد بریان سه مثقال و دانه هیل و مثقال
 نبات سفید پانزده مثقال کوفته بخته شرقی مثقال

و اگر در معده صنعت باشد بجای نبات سفید خاک چغندر
 میکنند و سفوفیکه تقویت معده و دماغ کند صنعت
 آن دانه هیل صندل سفید قنفل و ارجینی جوز بوا از
 هر یک دو مثقال زعفران پنج مثقال قد سفید یک درم
 مثقال اجزا کوفته بخته سفوف سازند خوراکی یک مثقال
 و نیم تا دو مثقال و سفوفیکه مقوی معده است و اسهال
 خون را باز دارد و صنعت آن طباشیر سفید حب الاس
 گلنا فارسی صنغ عربی کثیر از هر یک نیم مثقال طر
 و دو دانگ تخم خرفه مقشر سماق پوست بیدون لیسته پنج
 انجبار گل ارغلی حبسانید کربا از هر یک نیم مثقال
 کوفته بخته سفوف سازند و با شراب مورد یا قطر باطل
 یا شراب انجبار یا شراب فاک بخورند و سفوف جهت
 رفع اشتهای روده در وقت حمل و جهت تقویت معده
 و اشتهای طعام و نیکو کردن رنگ رخسار و صنعت
 آن زرنبا و تخم کرفس از هر یک دو درم ناخواه کند
 از هر یک سه درم چند بیدستر سفید ریز کرمانی دو
 دوم سفوف سازند و سفوف الحفظ جهت تقویت دماغ
 و تنقیه او از رطوبت فاسده و زیاده حرارت غریزی
 زائل کردن نسیان و صنعت آن کند مصطلک رومی
 و دارچینی و قنفل عود لسان الثور یا در بنجوبه سیادی
 الوزن کاکج یا زده دانه شکر سفید مثل همه قدر شربت
 دو درم تا دو مثقال با آب گرم در تابستان یک درم
 نمایند و یک روزنه و سفوف جهت قطع سیلان منی و
 ندی و دوی و صنعت آن تخم کاهو تخم سداب تخم
 پنجکشت از هر یک سه درم سعد کشته تخم از هر یک درم
 گلنا فارسی یک درم شرقی سه درم با آب سرد و سفوف
 جهت قطع شهوت جماع از زنان و مردان و صنعت
 آن بزرابنج تخم خرفه تخم کاهو تخم شبت از هر یک یک
 جز و نیلوفر و جز و شرقی سه درم با آب تخم خرفه
 سفوف که جهت سپرد مجرب است و تا یک هفته زائل
 میکند مقول از تذکره و صنعت آن مرجان سوخته
 یک درم کثیرا و دو دانگ بنوشند و بدستور سکر سرخ
 یک جز و عرق بهار چارده جز و مرجان دو دانگ کفوف

ماومت نمایند موجب است به سفوف مجرب حبت
 حرقة البول ووجع حین بول به صنعت آن مغز تخم
 خربزه مغز تخم خیار مغز تخم کدو تخم خرفه خشکاش سفید
 تشاسته کثیر آب السوس بزرگ الیچ سفید قد مساوی و
 ووشقال را با جلاب ساده یا شربت بنفشه بنوشند
 سفوف نقرس منقول از محمد بن زکریا میفرمایند که مجرب
 است جهت دفع نقرس بارود و در مفاصل بارود و با کلبه
 قلع میکنند صنعت آن ناخواه ابل ورق سداب
 خشک تخم کرفس رازیانه دو قو از هر یک یک جزو فود
 بادام تلخ سبیل قطط حلوز را و تدبیر حرج از هر یک نیم جزو
 و هر روز یک درم بمقال نمایند ابتدا از دستان نمود
 تا وسط بهار و بعد از بمقال بن سفوف تا چهار ساعت
 چیزی میل نکنند و از ماکول و مشروب بعد از تنقیه بن
 بمقال نمایند به سفوف حبت در دیشیت و در شکم
 و ذبول و فی و تقویت اعطاف و سستی اکلات تناسل و
 مجرب است از حکمای هندستان از ترجمه بام نقل شده
 صنعت آن فلفل مفت و مثقال و نیم صلایه نموده در
 سفال پاک اندک بود دهند و در جینی مفت و نیم درم
 بر سبزه کوفته بخفته صاف نمایند و بر روی نرم آتش
 گذاشته به چهار پنج عدد زرده تخم مرغ بقدر آنکه معجون شود
 آمیخته مغز بنفشه دو مثقال و نیم نبات و ووشقال و نیم
 کوفیده بر آن تشار کرده مجموع آنرا در یک روز تناول
 نمایند مجرب النفع به سفوف بر لب و جع افون به
 صنعت آن میل و ناخواه فلفل سیاه هر سه مساوی
 نرم کوفته بخفته قدری در گوش بریزند و قطور شیر
 اینها نیز سفید است به سفوف تالیف میر محمد موسی
 صاحب تحفه المومنین حبت تب و دق و سل و سرفه که
 با تب باشد و جهت لیت طبع و منع نزلات حاره مجرب
 قدر شربش و ووشقال است به صنعت آن با قلا هفت
 مثقال کثیر تشاسته صمغ عربی تخم خطی مغز تخم کدو و مغز
 تخم هند و اندک السوس مغز دانه به طباشیر سفید مغز
 تخم خیار بخیه التیس گل ارمنی از هر یک چهار جزو
 خشکاش سفید سرطان محرق از هر یک ده جزو مغز

با دام اقا قیال کلنار از هر یک دو جزو و سفوف سازند
 سفوف حبت در و سیر که حرارت باشد از حکیم محمد
 زمان حوم به صنعت آن گل سرخ بار کبر از هر یک سه جزو
 که یک خبانه روز در سر که خیساییده و خشک کرده باشند
 از شک سیدانه بوداده سه جزو و بودار منی اسفودند
 ریون از هر یک دو جزو و اگر نباشد بدل آن سنج کبر و تخم
 که شش از هر یک دو جزو و یا نقره الطرفا و غار لقیون از هر یک
 یک جزو کنند شربتی از یشقال و نیم تا دو مثقال
 با شیر شرب باارسل یا آب جوب گز یا سنجبین بنوشند

باب السیمین مع القاف

سقمونیا بضم سین ممله و فتح آن نیز آمده و سکون
 قاف و آنرا بعضی محو نامند عصاره نبات بر شیر
 است که شاخهای بسیار از یک پنج میزدند بقدر سه
 چهار ذرع و بر روی زمین پهن میشوند و بعضی مکان
 باشد که راست ایستند و ظاهر آن بار طوبت چسبیده
 و برگش مثل برگ لیلاب نرم تر و پنبه تر و باریک تر
 ازان و گلش سفید مستدیر و میان و فلفل را که کشش
 سفید بقدر زر در یک عظیم جسم و کوتاه بدو بریز طوبت
 و چون ابتدای او را قطع کرده اطرافش از خاک حالی
 نموده برگها فرش کنند و طوبتی لبنی آن بر برگها
 جمع شده بردارند و بهترین آن صاف سبک وزن
 پر سوراخ شبیه با سفنج است که زرد ریزه شود و با گل
 بزردی و کوبنی سفیدی باشد و محلول آن در آب سفید
 شود و زبون ترین آن چه معانی است که از بلادر مغان
 می خیزد و سیاه آن قتال است هر چه بصفت مذکوره
 نباشد مصنوع از شیشه و توغات خواهر بود و قوت غیر شوی
 آن تا سی سال باقی است و بعد از آن قوت سست آن
 زائل گردیده و در میشو و میشو آنرا تا سی سال قوت
 باقی است و شرط است که در میان سیب و به و خمر
 تشویه کنند و با مثل این صلیحات بمقال نمایند مصطفی
 عود و کثیر او را بجبل و بنفشه و صبر و روغن بادام
 این تلمیذ سناکی و انیسون را بهترین صلیحات دانسته اند

و در محرومین با عصاره گل سرخ در بمقال نمایند
 و باید مبالغه در ساینیدن او نکنند که باعث ضعف
 فعل آن است اگر در محرومین صنعت القاب اطفال
 صنعت لاشنا و در هوای بسیار سرد بسیار گرم بمقال آن
 نکنند و ای است در سوزم گدیم و در داخ و در مضمض شک
 مسهل صفرا و لزوجات مخلوط آن و جاذب راقاضی
 بدن و متوی فعل هر سه و بغایت سیرج فعل قاتل
 جنین و گرم معده و جالی و مخلوق صمغ و در فضلات
 و جهت گردیدن عقرب شرب با قفا و نافع و با مثل آن
 تر به چون با شیر بنوشند جهت اخراج اقسام گرم معده
 و امعا مجرب بالا جور و جهت امراض سوداوی با کلبه
 و تر به جهت مواضعی نافع و زیاده آن مضر و ممل
 و امعا و مورت تشنگی و کرب غم و رافع شتهای زیاده از
 نیم درم آن کشنده است و کفایت آن حبت برین وقت
 و بار و غن بادام حبت در و سیر و بار و غن زیتون حبت
 اخراجات با عسل حبت عرق النساء و با سکه حبت
 قویا و صدراع ضربانی و با زهره گاو و ترس طبع چون
 بر حوالی ناف طلا کنند حبت سهال نمودن اطفال
 و صنعت الاحشامو شرو و سنج آن محرق و محلل و ضاآن
 حبت برص در و مفاصل و تحلیل او را م نافع و ضاد
 برگ آن در افعال صنعت تر و سنج آن و فرج حبت
 اجزای آن مخم حبت و قاتل آن قدر شربش نیم
 و انگ تا دو دانگ و از برگش تا یک درم و بدل اش
 یک وزن و نیم آن صبر زرد و نیم وزن آن لیلیه زرد
 و گویند لاغیه بدل آن است و چون سقمونیا را با کلاب
 و آب ساق و به ساینده قرص کنند به جهت بیاض که
 و خوردن و ووشقال از بهی که در آن محبوس را میشود
 کرده باشند با قدری بنفشه حبت جمیع امراض صفراوی
 و رفع یتها مفید می مفرات است به دستور مشهوری
 نمودن سقمونیا آن است که میان سیب یا بهی را
 خالی نمایند و سقمونیا آن مقدار که در میان آن سیب یا
 گنجد بکنند و در پارچه کتانی بسته و در زیر در میان
 تنور بکند به گرمی معتدل باشد بگذارد که خمیر بخفته گردد

در رشته شود پس برآورند و خمیر را از سیب یا سیب جدا
کنند و سقونیای از میان آن بیرون آورند و در سیب
شک سازند و بعد از آن استعمال نمایند و اگر به سیب
نباشد در پوست تخم مرغ که سر تخم را سوراخ کرده اند
در اندرون آن است برآورده پاک شده سقونیای
را در آن گذاشته به سیب یا سر و بالای آن ریخته
سر تخم را بند کرده به خمیر گرفته نشوید و به خمیر خفا
نیز تخم را نموده اند و تخم را زنی گفته که اگر به سیب
هم نرسد با بنفشه ساییده استعمال نمایند حقیق گوید در
این صورت اگر اولاد در پوست تخم یا در خمیر گرفته نشوید
کنند بعد از آن با بنفشه ساییده استعمال نمایند بهرست

فصل در بیان نسخ جوارشات سقونیا

جوارش سقونیای مشهور جوارش سفید خفکان
با دوا سیر و اوج خاصه و حالبین و قو لبح را سقونیه
بود و با که در محدوده باشد بکشاید به صنعت آن سقونیای
مشوی ترید سفید تر اشیده بروغن بادام حرب کرده
از هر یک پنج مثقال فلفل قاقله از هر یک مثقال و نیم
دارچینی آله بسا سه قرفل جوز بوا از هر یک دو نیم
مثقال سرکی دو مثقال شکر طبرزد پنج رطل عسل
گرفته و چند اودیة اجزا کوفته بخته معجون سازند و
بعد از ششاه استعمال نمایند شربتی از دو مثقال تا
پنج مثقال و در نسخه کمی داخل نیست و در نسخ دیگر
افیتون قرطبی یک مثقال و نیم داخل است اودیة
کوفته یک رطل شکر طبرزد را کوفته با آن مخلوط کرده
مجموع را با عسل بپزند شربتی تمام از آن چهار مثقال
در نسخ دیگر وزن شکر طبرزد درین جوارش نیم رطل
است که رطلی یکصد است و هشت درم و نیم است
و در قرابادین فلاشی مسطور است که شربتی از این
جوارش هجده مضموم دو درم است و هجده است
فرجش گرم و خشک در اول درجه سوم جوارش
سقونیای مشهور جوارش مندی و جاع مفاصل فقر
و وجع ظهر و قو لبح را نافع باشد صنعت آن سقونیای

مشوی ده درم جوز بوا قاقله یکبار از حبشی و نیم رطل
نارنگ فلفل از هر یک پنج درم ترید سفید تر اشیده
مصنع است درم ترید را بروغن بادام حرب نموده
اجزا کوفته بخته بخته بخته بخته بخته بخته بخته
سقونیای دیگر از حبشی که کربا قو لبح فلفل و دارچینی
باشد به صنعت آن سقونیای مشوی یک انگ از هر یک
سفید یک درم مصطفی یک انگ از حبشی و دارچینی فلفل
از هر یک نیم انگ با قند بپزند مجموع یک درم است
باشد جوارش سقونیای برای وجع مفاصل و خارش
بی نظیر است به صنعت آن سقونیای مشوی ترید سفید
مدبر از هر یک هفت و نیم درم دارچینی آله منق سبب
مصطفی روقر فلفل جوز بوا از هر یک چهار درم و نیم
فلفل سیاه زنجبیل از هر یک چهار درم اودیة کوفته
بخته با سببند آن عسل بپزند شربتی هجده مضموم
دو درم و از برای اسهال شش درم با جوارش سقونیای
مشهور جوارش قیض قو لبح و فقرس را نافع باشد
اخلاط غلیظه از جوارش کند و بلغم بگذارد و صنعت
آن سقونیای دار فلفل زنجبیل بلبله ترید سفید از هر یک
دو اوده درم قند سفید شانزده درم تخم کرفس شش
عاقه قرچانک طبرزد از هر یک شش درم کوفته بخته
بعسل بپزند جوارش سقونیای شکر را نموم کند و
با دوا بشکند و بلغم خام را دفع کند در و تریگاه و بن
ران و قو لبح را نافع باشد و با دوا سیر و در کنند و
بر دوت و در طوبیت آنرا سیر و صنعت آن ترید سفید
مجموع مصنف مدبر بخته سقونیای انطاکی مشوی
فلفل قاقله از هر یک سه درم زنجبیل و دارچینی آله
منق بسا سه قرفل جوز بوا از هر یک یک درم قند سفید
یک صد درم اجزا کوفته بخته با عسل بقدر کفایت
بپزند شربتی چهار مثقال بهجت سقونیای مسهل
صفر است به صنعت آن به نسخ حکیم محمد صالح فان
سقونیای مشوی گل بنفشه از هر یک دو مثقال و نیم
عربی نیم مثقال صمغ را با آب حل کرده اودیة کوفته
بخته با آن سرشته بهما سازند شربتی یک درم تا یک

مثقال به دوا سقونیای مشهور جوارش سیب یا سیب
لزوج و بلغم مخلوط و طبوبات فاسده را ازین فرود
آورده محرب است به صنعت آن سقونیای مشوی یک
پندی و دارچینی از هر یک دو درم قاقله نیسون از هر یک
دو درم و نیم دار فلفل یک انگ و نیم شکر سفید چهار
درم مجموع را کوفته بخته شربتی چهار درم با آب گرم و
قوت این دوا تا دو سال باقی میماند به سقونیای
مسهل صفر تا لیف شربتی به صنعت آن کبیر عسل
مصطفی و با شکر و سرکه انگوری که کینه چنانچه در حبشیان
جالیوسی و حبشیان سانج شربتی در کدو شده و بپزند
چنانچه وصف کرده شد و در حین طبع کبیر عصاره
قنار الحار و سقونیای انطاکی از هر یک یک اوقیه
یا زیاده و یا کمتر بقدر حاجتی که اراده شده و سایند
و در کیسه کرده چنانچه نصف کیسه خالی باشد و کیسه
حکم بندند و کیسه را در یک اندازه و ساعت بسازند
کیسه را با بالند و بفشارند و خمیر که آنرا بکشاید تمام گردد
شود و چربی در کیسه ماند و چون بقوام آید از آن کش
بر گرفته سرد کرده در غشیه بگذارند و اگر بجای
سقونیای عصاره قنار الحار بریزند در آن اصل سقونیای
یا پنج کرفس و پنج بادیان در پنج اول روا باشد و
سید اسمعیل گفته که در صورت اول مثلاً در کینه شکر
یا عسل از هر یک از سقونیای و قنار الحار چهار درم باشد
و این دو جز و را در خرقة کتانی بسته در و یک اندازه
و خرقة را با بالند تا تهی شود و در صورت ثانی پنج بادیان
ده درم و پنج کرفس یک درم و سقونیای قریب دانگی
و عصاره قنار الحار دانگی در هر شربتی که یک اوقیه
است باید که قند و اگر عصاره قنار الحار ریافت شود
بدنش رب بلبله کنند یا رب ترید و صفت این هر دو
رب در باب بلبله ذکر شد و شربتی ازین سقونیای
اوقیه با گلاب یا جلاب سکری دهند میفرمایند که در معلوم
نیست که این فاصل از کلام شیخ چه نموده که تفسیر
باین عبارت نموده و بر صاحب دنی ظاهر است که
این تفسیر کلام شیخ نیست و صوت ثانی که پیش خود

فرد آورد و از این نسبتی بقسم ثانی که شیخ قرار داده است
 همچون سقمونیا صفر او بنعم براند و کانی را که از خوردن
 سبب است که اهیست کنند موافق بود و صنعت سقمونیا
 مستوی مغز بادام مقشر مغز حب القرط کجند مقشر از هر یک
 سه درم مرکی فکری طبرزد از هر یک است درم شربتی دو
 درم با گلاب گرم و همچون سقمونیا محو و الزاج را نافع باشد
 و فصل تابستان موافق بود و درم را نرم دارد و صدراع
 سفراوی را سوده و بدین را از اخلاط پاک سازد و
 صنعت آن سقمونیا می شود بنفشه سناکی پوست لبلب زرد
 گل نیلوفر گل سرخ از هر یک دو درم اجزا کوفته بجسته
 بر درغن بنفشه بادام با بادام صفت حرب کنند و باخته
 چندان کنند و غسل بپوشد شربتی سه درم با گلاب بنوشند
 همچون سقمونیا مشهور همچون راحت قولنج بکشاید و با این
 کند و نافع است از برای در دشت و صنعت آن
 بنفشه حادی صغیر سقمونیا می شود قنقل زنجبیل قنقل
 و از قنقل مصطکی از هر یک دو درم کوفته بجسته با گلاب
 بپوشد شربتی یک مثقال و همچون راحت بنفشه شافعی
 صنعت آن سقمونیا یک درم قنقل دار قنقل سداب
 زیره کرمانی خولجان قرفه از هر یک ده درم غسل صابون
 یک صند چهل درم بدست و مقرر همچون سازند شربتی
 یک مثقال و همچون راحت قولنج را در ساعت بکشاید
 صنعت آن سقمونیا هفتاد درم قنقل دار قنقل زیره
 کرمانی زنجبیل سداب خولجان قرفه از هر یک ده درم
 غسل مصطکی صند چهل درم شربتی یک مثقال و همچون
 سقمونیا و گریه صفر او بنعم و نفع کند و صنعت آن سقمونیا
 مغز کافشه مغز بادام از هر یک ده درم زعفران یک مثقال
 نبات سفید است و بنفشه درم در گلاب بگذازد و
 دار و را کوفته بجسته بدان بپوشد شربتی یک مثقال

باب السین مع الکاف

فصل در ذکر نسخ سگ

سگ اهلی بدانکه این جزله و منهاج گفته که سگ اهلی
 بعضی سمن مملو و کاف مشدود و متحاذ عصاره آله طرب

است و از اسک صینی نیز گویند و چون درین بلاد
 بسبب آنکه طیب آله هم نمیرسد ممکن نیست انچه آن
 عوض نموده شده بعضی و آب غوره خرمای که بلخ نامند و گاه
 اضافه کرده میشود و سوی وی مشک غیر آن بحسب
 خواج و آن زمان میگرد و سگ المسک حکیم مومن و
 تحقیق گفته که آن نوعیست از راک که دو درم سر و خشک
 و حالبس قی و طبع و مقوی ماسکه اعضا و قاطع عرق و
 راکه نوره و بد بوی بدن و قدر شربش تا دو مثقال
 و بدیش راک است مسک المسک و صنعت آن
 سنبل الطیب زنجبیل قنقل کباب صینی سانج هند
 از هر یک دو مثقال قرفه الطیب با سده از هر یک
 مثقال نار مشک یک مثقال فلفل خولجان سعد گونی
 فافره صندل سفید صمغ عربی از هر یک پنج مثقال
 عقیص سبز غیر مشقوب هفت مثقال کوفته بجسته اقراص
 سازند هر یک قدر رفتنی و در سایه خشک نمایند و
 اگر سگ المسک خواسته باشند یک مثقال مشک بتی خاص
 اضافه نمایند و صنعت سگ المسک به ستم است و گاهی نیز
 آب بلخ یعنی غوره خرمایا بعضی که مائل بسفیدی شده
 باشد ده رطل و بپوشانند و کف از آب گریه پس داخل
 کنند و آن سه رطل عقیص سبز که سوراخدار نباشد که
 از آرم حق نموده خیمه باشند و آبش نرم و در گ
 سنگی به پندتا اندکی متعقد شود پس از آتش بر گرفته
 بگریزند و در فارسی یک رطل سنبل عصفور با س
 لسان العصافیر جو زرد و قنقل میل و اوقاقه عود
 از هر یک پنج یک مثقال و از صینی سده اوقیه صندل
 سفید نیم رطل زعفران پنج درم صمغ عربی یک رطل
 همه را کوفته بجسته یا آن آب بلخ و عقیص مطبوع بپوشند
 و از اقراص سازند و بگذازند و گفته که باطابین اللوز
 و در سخته گیر و بدین بدین البان است و آن اقراص
 خشک سازند پس با آن اقراص را طعن نموده
 داخل نمایند و آن ده مثقال مشک بتی سوده و
 به پنج غیر کنند و ده روز عجمین دار بگذازند تا خمر
 گردد پس خشک نموده باز بسایند و به پینچ شربته

اقراص سازند و کف نمیزان و در سایه خشک نمایند که
 بعون الله تعالی نافع است گفته اند آب بلخ مطبوع
 یا عقیص را هر گاه بگیرند و اقراص سازند خشک نمایند
 از اسک نامند و چون اضافه نمایند بدان و در سگ
 از اسک المسک گویند که سکیاج کبیر سمن مملو و سکون
 کاف و فتح بای موحده و الف و جیم معرب سرکه است
 آن غذا کی است که با سرکه ترکیب میدهند و لطف قطع
 و مبرود قاطع صفر و سکون غلیان خون و مضر خفایا
 و علل عصبانی و سوداوی و سرفه و سحج و صنعت معده
 مثانه و رحم و قولنج و درد مفاصل و مضر بشارت در سده
 است و مصلح اش حلوبات و پالوده است و در طرق تربی و
 آنست که گوشت را بجد و سطره زرد کرده اگر مرغ باشد
 بند بجا کنند و نیم خسته بسازند و پیاز و زردک و گند نار
 چند جوش داده از روحت آنرا گرفته با آب سرد بپوشند
 و باز گوشت و سرکه داد و یخ و شیوه هر آنچه با عمل و غیر
 چاشنی داده قدری زعفران اضافه کنند -

فصل در ذکر سنجین و اقسام نسخ مختلفه آن

بدانکه سنجین معرب سگ سنجین است چه سگ لغت
 فارسی یعنی سرکه است چنانکه میگویند سگ آهلی یعنی
 آهلی محلول بکسر که شیخ داود گفته که سنجین معرب که آهلی
 است یعنی مرکب از سرکه و انگبین و زعفران و فارسی هم غسل
 و این سنجین است از شیخ داود و بسبب عدم معرفت
 با اینکه سگ در فارسی یعنی سرکه آمده چه اگر معرب سرکه
 انگبین بود یا بی که معرب آن سرکه انگبین بودی اگر
 معرب قاعده مقرری نیست باید داشت که سنجین
 از جمله اشربه است و آن شرابی معروف و مشهور است و
 از اقسام است و بدانکه سنجین از ترکیب قدیم است
 بعضی اصحاب قرا بدين گفته که اول شرابیکه تالیف شده
 مارا غسل بود و آنرا فیتا خورس ترکیب کرده آن را
 بیونانی او در مالی گویند و بعضی گفته که ماء القاطن
 همان است و القاطن اختیار کرد و شرابی مرکب از حلو و عقیص
 و آنرا سنجین نامند و جالینوس اختیار کرد و از برای آن

سک و انجین یعنی خلخال غسل را که معربان سنجین است
و این در حقیقت سرکه است و اختیار کرده از جمیع شربت
عسل را بسبب برودت هوای یونان و تریاقیت عسل
و زیادتی فوائد آن بر جمیع شربت با و اختیار کرده شنج
رئیس شکر را بسبب آنکه مقاومت کند رطوبت سرکه با
پیوست سرکه تا اعتدال حاصل آید و بدانکه سنجین تنوع
میشود بحسب آن مکان و مزاج و قبض و اطلاق تری
و تقطیع اخلاط و حفظ صحت و از آنکه امراض بسوی انواع
بجهت آنکه یا آنرا گرفته میشود و از برای حفظ صحت و یا
از برای از آنکه امراض و هر یک از این دو لابد است که
بوده باشد و یکی از آن مندریکه از بلاد و هر حال
لا بد است که قصد کرده شود و آن صلاح نوعی از انواع
مزاج و هر یک از اینها ساخته میشود و اصل آنچه قرار داده اند
یعنی سرکه با آنچه نایب منایان باشد چون قمر مندی
و نارنج و آب تریج و لیون و قفاح خامض و سفوف
خامض و جمیع اینها با عسل است که اصل است یا با شکر
و دوشاب مثلث و سنجین قفسر یا در آنرا که اقسام سنجین
بحسب ماده آن و زمان و مکان و سبب استعمال
میکند آنرا و غیر آنها یک هزار و دو صد و شصت قسم است
پیر اقسام سنجین زیاده از اقسام شراب است زیرا که
اقسام شراب را منحصر میدانند در شش قسم و
سنجین را مسائل نفورده است که متصدی جمع آنها
گردید شنج رئیس و محمد بن زکریا رازی و امام فخر رازی
و غیر ایشان و باعث آنکه از برای احکام آن رسا کل
منفرد تا لیف شده جمالت قدر و بزرگی شان است
و رسا کل احکام آن مشتعل است بر جمیع احکام ذاتی و
عرضی آن و ما درین کتاب جمله از احکام ضروری آنرا ذکر
میکنیم آن چنان احکامی که کفایت حاصل می شود
طالب را از معرفت این احکام سنجین تا لیف شده
پس بدانکه سنجین بنابر آنچه جمیع محققین ذکر کرده اند
مگر است استعمال آن از جمیع دواهای حفظ صحت و
از آنکه امراض هر گاه حاصل باشد آنرا معرفت
به تنهایی اقسام آن که ذکر شده بسوی آنچه در نیت علی که

نیست ابو و آن مخصوص قسمی از آن چنانکه بعضی ذکر کرده
اند بلکه صحیح نزدن آنست که هر قسمی از آن است
بحسب نسبت خاص یا فراخی و زمانی و مکانی خاص
بجهت آنکه هر گاه دانست که شکر حار و رطوبت است در
درجه دوم و سرکه بار و دیاس در درجه دوم مثلاً پس
ابو و آن از برای حفظ صحت معتد لاین آن است که
سرکه و شکر هر دو در آن برابر باشند بجهت آنکه اعتدال
آن مشروط است مساوی این هر دو جزو اگر گفته
شود که سرکه بار و دیاس است و مثلاً شربت است در
تعدیل که کم کرده شود و سرکه از شکر مقدار یک پنجم باقی
مانده مقاومت تواند کرد و با شکر که اعتدال حاصل
آید و سنجین است حکم عسل در آنرا خارج از اعتدال
بجانب رطوبت و از برای هر فراخی ابو و آن است
که ترکیب هنجیکه بوده باشد در آن حرارت یا برودت
یا رطوبت یا پیوست بمقدار یک بوده باشد مقابل
و مضاد آن سوی مزاج و غیر این تفاوت
واقع در آن به مزاج ساختن آن با آب یا با مائے
سرد و یا مطلب با نقطه کردن در آن چیزی یا پس
میضفت حار یا میضفت یا پس بار و عدم مزاج آن و مز
نور آن از غیر سرکه از باقی خصوصیات بر اختلاف
درجات آنها و اصل در استعمال آنها آن است که
استعمال کرده شود و قیله نبوده باشد و چی در سینه
در هر گاه مزاج و زمان سرد باشد باید که ترشی ریح
شرابی باشد و اگر نه گرم باشد سرد پس ترشی را در
ثلث یا نصف و ثلث ترشی باید کرد و در عسل آن
اربع اخل نکند مگر آنکه در تابستان ساخته شود و
رای بعضی آنست که داخل کنند عسل آن را مطابقاً
و هر گاه مرضی در سینه باشد و نبوده باشد چاره
از استعمال آن چنانکه در سل و دمه در سینه باید که
مزاج نمود دید و ای مغری چون صنع عربی و
کثیر استعمال کرده میشود و سنجین سا فاج از برای سنجین
عطش و تقطیع سد و صداع حار و تقویت معده و
کبد پس اگر از سرکه و عسل باشد بالمساوات گرم است

با اعتدال و جهت امر آنرا یعنی تقطیع سد و تقویت کبد و
معده و پنهانی مرکب نافع است و اگر از سرکه و قند باشد
و هر دو مساوی باشد باطل است سردی و به تقطیع سد
و دفع تشنگی و قاطع صفراست و حمیات و امراض طحال
و کبد و معده را مفید است و اگر سرد تر خواهند سرکه را
زیاده کنند و اگر معتدل خواهند قند را و چون آن سرکه
کنند و اگر سرکه و دوشاب با گوری باشد یا پیوسته مساوی
باشد معتدل است و اگر استعمال کرده شود سنجین سبکی
و فصل گرما و بلاد حاره و علی در سرد و سنجین و دوشابی
در اعتدال و از برای جودت مهمیم و از برای قبض
سفر حلی و از برای خفایان و قیله نبوده باشد بسبب
ریاح قفاح که نبوده باشد با آن ریاس و در مثل
جدری از حاض و در امراض لحوال از سرکه خالص
و یا از سرکه غصص جمیع اینها شربت مذکوره و گاهی کوب
کرده شود و سنجین یا بز و از برای زیادتی تقطیع آن سر
سد را اما از برای دفع و حمیات حاره پس یا بز و
بارده و اما از برای دفع و حمیات مزمن پس یا بز و
حاره و گاهی ترکیب کرده میشود میان بز و بارده
و بز و حار چنانکه در حمیات سرکه مثلاً اگر گرفته
شود از برای حمیات حاره و اخلاط صفراویه باید که
فر گرفته شود از تخم کاسنی و تخم خیارین و تخم خربزه و
پوست تخم کاسنی و باید که تخم خیارین و تخم خربزه را به
حسب مقدار زیاد کرده شود و بسبب ضعف قوت
آنها که بعد مسلک آنها که اطراف عرق است و از پوست
تخم کاسنی مقداری اقل داخل باید کرد و به سبب
آن شریک بز و است و دفع از برای حمیات حاره
و قاصد است نفع آن از بز و مقدار تخم کاسنی را
از تخم کاسنی زیاده کنند بسبب بسیاری منفعت آن
در حمیات حاره لیکن از تخم خیارین و تخم خربزه کمتر
باید کرد و بسبب آنکه تخم کاسنی در قوت اقوی از تخم
خیارین و تخم خربزه است و از قوی باید مقدار اقل
از ضعف داخل مرکب نمود و اما در حمیاتیکه نبوده باشد
ماده آنها یا بار و پس باید که فر گرفته شود از تخم قفسر

و انیسون و تخم کاسنی بجهت آنکه تخم کاسنی مرکب القوی
 است و بیشتر که است نفع آن و جمعیات حار و بارده
 و از اصول این برور و لیکن باید که اصول را زیاده اند
 برور کنند بسبب ضعف اصول نسبت برور پس باید
 که داخل کرد مثلا از اصول بخورم و از برور شده درم
 گاهی داخل کرده میشود و اصول و برور و مساوی المقدار
 بسبب تعارض و بسبب مثلا اصول از حیثیت آنکه
 قوت آنها ضعیف است مقتضی آنست که زیاده داخل
 شوند و از حیثیت آنکه شمار کنند با برور در فعل و
 نمیکنند اصل و محمود دران تقضی تعلیل اند و گاهی
 اعتداف کرده میشود با نادر و درم از حشیش غافق
 کمتر از اصول نیزه سبب قوت آن و سیاهی مرارت
 آن و اگر سنجبین فرا گرفته شود از برای صلابت
 لحال پس باید که اصل و محمود دران تخم فنجکشت
 و پوست کبر باشد بسبب قیاس برور و در کثرت
 نفع از برای امراض لحال و اگر فرا گرفته باشند از
 برای صلابت کبد پس باید بگردانند اصل و محمود دران
 بدل تخم فنجکشت و پوست کبر برور و سنجبین لکس
 مفصول و اگر فرا گرفته شود از برای ادرار طست
 بگردانند اصل و محمود دران تشک طراش و فطرا
 سالیون و گاهی اضافه کرده میشود و سنجبین قبول
 در امراض سودا و دیه و بد آنکه متعال کرده می شود
 از برای یرقان و تحقان و سودا و صمغ فزمن
 و صلابت طحال و کبد و ضعف کرده و حرقت یول
 سنجبین برور و اعوی و برور آن را زیاده تخم
 کرفس و تخم کاسنی و امثال این برور باشد و اصول
 آن اصول برور مذکوره و انیسون اگر بلغم غالب
 باشد و ناخواه اگر ریاخ بسیار بود و اسهال و
 اگر سده غالب باشد و تخم شبت و خولجان و در
 قوی و تخم خطمی و ضعف کرده و تخم ترب در حرقت
 یول و جمیع اینها اگر بوده باشند جمیع امراض و ترک
 باید که در آنها آنچه غالی باشد بدن از موجب
 آن و این ادویه را در طوط و حامض شربوط مذکوره

تقوایم باید آورد و این دستور که ادویه را بیکوفته در
 سرکه و آب یک شب یا یک شبانه روز بخیسانند
 صبح برور و دیگر با تش ملایم بچوشانند تا نصف رسد
 و بعضی گفته اند که ادویه را اول باید که دران مقدار
 از سرکه و آب بخیسانند که یک و آنکشت بالایی آن
 آید پس با سده وزن آن آب صافی با تش ملایم طبخ
 و مهند تا پشت رسد و بهترین نرگس برای طبخ
 و یک سنگی یا قنبره یا مس تا نود کلمی کرده است و
 اجتناب واجب از نرم است در طبخ اشیا می حامضه
 از مس بی قلعی و برنج که باعث سمیت آنها می گردند
 و نیز گاه داشتن درین ظروف روح قوتیا نیز
 بد است پس بیالایند و با غسل مصطفی یا شکر مصطفی
 یا دو تناب انگوری یا شیر سیلان خرمایا میسخت بجوم
 آورند پس اگر با آنچه مذکور شد اراده اسهال نیز باشد
 برور و سنجبین و ضعف عضای ریه و صمغ و لا جوره
 و حرازی در اینجولیا و جنون و ترید و جوز الفی در
 بلغم داخل کنند و اگر بوده باشد ضعف هشتم و
 دماغ و صدر و معده مصطلک و عود الصلیمیت و
 اصل السون و عود و سنجبین داخل کنند و در صلابت
 لحال اسقو قنبره یون و در حمی طباشیر سفید و در
 قی الدم و اسهال دم الاغون و اقا قیاسه درم
 در هر یک رطل سنجبین داخل نمایند و نرگس فراط
 صفرا مقدار یک مثقال سقونیا در یک رطل سنجبین
 سازج باید داخل نمود و این طریق که سقونیا رسوده
 در صره کتانی که نصف آن خالی باشد از سقونیا برور
 سرور و حکم بسته در وقت طبخ دران سنجبین اندازند
 جالینوس گفته که آن صره را از میان آن سنجبین برگز
 نباید آورد و شیخ رئیس را اعتقاد آنست که و قتی که
 آن سنجبین تقوایم آید صره را نیکو بدست بالند و
 بفشارند تا جمیع قوت آن در سنجبین باز داده شود
 البته آن صره را باید و کرد و شیخ داود گفته که این
 اصح است بجهت آنکه ماندن آن در آن سنجبین بعد
 از آن که شیر و آنرا آرد و دره باشد و نقل سفیاضه

در صره مانده باشد عبت و لغو است بلکه آن صره
 را باز بنجود جذب میکند و لیکن آنرا اگر بدست بالند
 و بفشارند چنانکه رای جالینوس است باید که صره را
 دران واگذارند تا آنکه تیدکج یو فایه اجزای لطیفه
 مسکه آن گداخته مخلوط با آن سنجبین شود پس اگر در
 ابتدا کیسه را بر دران البته ناقص میماند فعل آن این
 بود و تفصیل قول در میان اقسام سنجبین و منافع آنها
 و اما از برای سهولت امر بر معلم طالب احتمال این کلام
 و محصل این مراد را بعباری و جیز ذکر میکنم اگر چه کار
 مقال است و لیکن خالی از فائده نیست پس میگویم
 که سنجبین ساده سگری شربانی است کثیر المنافع فاجع
 النفع از برای حفظ صحت و اکثر امراض مادیه و ساجه
 بلکه از برای جمیع آنها لایسب از برای حمیات و تنکین
 حرارت و منع عفونت و تفحیح سده با و قطع مراد میباش
 مختلف مزاج آن باختلاف ترکیب بسبب مقدار سرکه
 و مقدار شکر پس سنجبین فرا گرفته از سرکه صادق القوم
 و شکر سفید شدید البیاض که در و شل سرکه باشد و قوام
 آن رقیق باشد و در جن نوشیدن میباش و در طب
 و نافع از برای حمیاتیکه در نهایت حدت و حرارت باشد
 چون محرقه و غلب لازم و سنجبین فرا گرفته از سرکه و گاهی
 کهنه و شکر مخمض مثل سرکه و غلیظ باشد قوام آن مائل
 است بحرارت و نافع است از برای حمیات مرکبه از
 صفرا و تخم و سنجبین عسل مستعمل است از برای حمیات
 مرکبه و حمیات بارده و گاهی فرا گرفته میشود از سرکه
 عنصل و آن مستعمل است در امراض بارده و این تخم
 سنجبین حار است و جالی و لطیف و سنجبین برور
 فائده آن زیاده است در تفحیح سده با پس اگر در
 حمیات مرکبه حرارت و صفرا غالب باشد برور آنکه
 بوده باشد برور بارده باید اما در امراض باره و حمیا
 بارده پس باید که بوده باشد برور آن برور حار
 اما برور بارده و اصول بارده مثل تخم کاسنی و تخم
 خیارین و تخم خربزه و پوست پنجه کاسنی و اصل السون
 است اما برور حار پس مثل تخم کرفس و انیسون

در ازبانه و تخم کاسنی است از هر یک درم و پنج کاسنی
و پنج کرفس و پنج بادیان از هر یک پنج درم و یک شوش
نیز سه درم و غافث و ریونجینی از هر یک دو درم و در
هر یک سیلین در نسخه شکر یک رطل و سرکه یکصد و بیست
و نهشت درم است و اما در حمیات مرکب پس باید که جمع
نمایند و در بارده و نیز در حاره را بحسب غلبه خلط حار
و خلط بار در حمیات و اما در غیر حمیات مثلاً اگر بسا زرد
بجهت صلابت طحال پس بگردانند صل و عود و دران
بزرگنکشت پوست کبر مقدار یک اکثر و تخم کاسنی و تخم
بادیان و پوست پنج بادیان از هر یک مقدار یک رطل
و انیسون مقدار یک متوسط بجهت کثرت منفعت انیسون
درادرار بول و از تخم خیارین و تخم خربزه و تخم خرفه
تبرکام حاجت بسوی تعدیل و مضاده آن بر خلط
سوداوی را و بسیار گردانند مقدار آنرا بصفت
آن درادرار و اما اگر فرافیه شود از برای کبد پس
زیاده کرده شود و ریونجینی لک مغسول و
از خربزه و مناسب نیست داخل کردن بزرگنکشت
بسیب عدم مناسبت آن در امراض کبد اگر فرافیه
شود از برای ادرار طلت داخل کرده شود دران
مشکط مشایع داشته و سداب گاهی داخل کرده
میشود دران فیتون و مانند آن در امراض سوداوی
و گاهی داخل کرده میشود دران از برای اسهال
ادویه سهله چون ریوند و سنا و ترب و جوزاقی و لاجورد
و حجر ارنی و متونیا چون معلوم شد که اصل در سکجین
سافج است و اصل دران سکجین عسل است که تالیف
جالینوس است پس اول مرتبه ذکر می کنیم که اقسام
سکجین سه و سه پس ذکر می کنیم اقسام دیگر سکجین
سکجین ساذج تالیف جالینوس و صنعت آن گل
جید خوشبو و بگذارد آنرا بر آتش ملایم و کف آنرا بگیرد
و سرکه انگوری جید بر آن ریزند و باید که آن سرکه
بسیار ترش نباشد و ضعیف نیز نباشد بلکه متوسط باشد
پس آنرا با قش ملایم اندک اندک بچوشانند تا با خلط
شود و عسل و سرکه تمام نمایند پس از آتش زدود آورده

در ظرف چینی یا شیشه نگاه دارند پس هرگاه اراده
کرده شود استعمال آن پس باید که روغ کرد و آنرا
با آب مثل شراب و استعمال نمود که بوده باشد سکجین
مکروه طبع سکیمه می آید از اسباب جفنت یا خلط
آن و سکیمه اراده این داشته باشد که انشی آن ظاهر
باشد پس باید که سرکه آنرا زیاده کنند و آن بسبب
آنست که نیست محمود استعمال آن با مقدار واحدی
از آب شیش رئیس گفته که رای من آنست که این شیشه
است با سنج بجامی آورند بعضی ناس که امر می کنند
جمعی از کسانیکه خرمی آشفته اند نگاه مخروخ میکنند
خر را با آب از غیر علم یا آنکه در آنها کسی است که مقدار
است با شامیدن خرم که کثیر المزاج و قله لطمه باشد
پس اگر بیاشامد خرم صرف غیر مخروخ متالم میگردد
سر آن در ساعت و در میان کسی است که مقدار است
با شامیدن خرم قوی پس اگر بیاشامد خرم کثیر المزاج
تروع و غشیان عارض میگردد و آنرا پس هرگاه غل
این عارض شود از شراب خمر و حال آنکه از عادت
مردم است که همیشه از آن بسیار بیاشامد پس چگونه
عارض نشود از شراب سکجین زیاده و حال آنکه
عادت مردم با شامیدن سکجین افاست از شامیدن
خر بسیار و سکجین از خمر اقوی است پس بنزد او است
که بگردانند اعتدال را حاکم بحسب طبع و سکیمه می آید
نه بحسب نمان معتدل و واجب است که بدانی که
او فایز برای سکیمه می آید از آنست که بوده
باشد نزد او و ازین جهت می باشد نفع آن از برای
او اکثر سکیمه متاخر می شود و از آن کسی است که نفس
آن عاق باشد از خوردن آن و خوش نیاید و را
خوردن آن و اعتدال انواع سکجین آن است که
ساخته شده باشد از آنرا آنکه موافق اکثر مردم باشد
و آن اینست که داخل نمایند یک جزو سرکه انگور
را و در و جزو عسل گرفته و با قش ملایم بپزند تا
خلط شود و طعم سرکه با طعم عسل و سکجین طعم عسل
طعم سرکه و نیز نمائند سرکه خام باید که به خوش اند

سکجین را با آب و اول طبع آن و ازین جهت است
که واجب است که در هر جزوی از عسل چهار جزو آب
صافی داخل نمایند پس با قش ملایم بپزند تا آنکه آن با
آید و عسل روی کف بسیار بالای آید و پس ازین جهت
محتاج این است بطبعی زیاده و مقداری اکثر از آب آن
مقدار یک انگشت و دو چون آن مقدار آب که مخرج آن نموده
باشد در صورت ثانی نصف آن بوده باشد مثل خل
کنند و آن سرکه مثل نصف وزن عسل و باز بچوشانند
از آنرا بگردانند سرکه خلط عسل غلیظ شود و باقی نماند سرکه
خام و گاهی ساخته میشود و این سکجین بدل بستور که
اول مرتبه انواع نسخه یعنی عسل و آب و سرکه که سرکه
یک جزو عسل و آب چهار جزو اول مرتبه هم را یک
کرده بچوشانند و کف آنرا بگیرند تا برع رسد و بقیه
آید و بعضی گفته اند که تا بحسب سدیعی یک قش آن را
ماند و اگر خواسته باشند که اقوی باشد گردانند سرکه
مثل عسل در وزن و بیاشامند و آسامید و بپزند
مخروخ آب و هر روز بیاشامند بلکه یک و نیز با شامیدن
یک روز بیاشامند که مباد و اضر را سازد و فم مده پس
بدرستی که این سکجین عوض میکند و مفاصل را ممتد و
کیموس را از امعای غلیظ و محلل رطوبات است ازین
و بعضی مردم آنرا بدون آب می آشفته و آن کسی است
که اراده داشته باشد که جلاد و در طوبیت را از فم
و مخدر سازد و بسوی افضل و سکیمه صبح بیاشامد آن را
یا میان روز باید که بران صبر کنند پس استعمال کنند که
گوشت جوان مرغ و نیز باج است نسخه سکجین جالینوس
مشهور و نیز جمهوری سکجین ساده جالینوس نسخه
جیس بن الحسن در کفایه الطب و صنعت آن سرکه
می کمین و در طحال سکجین جید صافی پنج رطل آب
چند آنکه ضرر باشد بپزند و در یک غلیظ بپزند و کف
آنرا بگیرند تا بقوام آید و بسیار دارد و در نسخه دیگر
سرکه و ده رطل است نسخه و کف صحت است سکجین
سافج سکیمه تالیف شیح رئیس و صنعت آن بگردانند
سفید فاقی و در یک غلیظ کنند و سرخ آنرا مستور

پس بریزند بر آن سر که خمر شده گفته آنقدر که برنگ آن
غالب آید و بپوشاند روی آن شکر را و اگر خواسته باشند
که بسیار ترش نگردد و در سر که در این مقدار کمتر کنند پس بپوشند
را بر آتش آهک گذارند و بر آتش شعله ضعیف تا آنکه
گداخته شود و کف آنرا به طاس بگیرند و بپارچه صافی
نه طاس را پاک کنند و دوایم چنین کنند تا دیگر کف بر سر
نیاید و دوباید دانست که این وضع گرفتن شکر که شش
رئیس در آنجا آورده غیر وضع معروف است و بسیار
خوب است پس چون دیگر کف بر سر نیاید و در آنجا بپارچه
صفیه صافی نمایند که در دورلی که در ته آن باشد جدا
گردد پس آب صافی بر آن بریزند که رفیق شود و به نرمد
تا بقوام آید و بقی گفته اند که در هر یک من شکر هفت
او قیة گلاب داخل نمایند و بعضی در وقت طبع دوسه
طاقه فلفل تازه در آن فرو برند یک دو جوش داده
لغناغ بر آورده و در میکند و سنجبین را سر در کرده و در
نگاه میدارند سنجبین از جگر سگری تا لیت محسوس
این زکریا گفته که این سنجبین حفظ صحت کند و موافق
جمع انرجیه است و صفرا را ازل کند و جمله یارها را که
ادگری باشد سود دارد و دفع سده و مزمل با فم از معد
است اما به رانقصان دارد چون بسیار خوردند و در
مازیان دارد و اصلاحش آن بود که بعد از وی جلاب
خورند و صنعت آن سر که می کهن دور طل است مانند
آب همان داخل کنند آن مقدار که حدت سر که را
بشکند پس در هر طلی از سر که یک من نبات سفید بپوشند
و در رنگ شلی آتش نرم بپوشانند و کف آنرا بگیرند
تا بقوام آید و نگاه از آتش برگرفته سرد نموده و در ظرف
چینی یا شیشه نگاه دارند و بکار برند و بعضی گفته که
قند سفید مصفیه بگیرند و سر که بقدر کفایت بر سر آن
ریزند و قدری گلاب داخل کرده بپوشانند تا بقوام
آید و سر که خام نمائند پس نگاه داشته استعمال نمایند
سنجبین فوج سگری محمد بن زکریا بنسوخه قلا نسی بگیرند
خل خمر یک بزر و آب شیرین و دیز و و تکر طریز و سر که
همه ملایم چاک کرده بپوشانند و بقوام آورند بسیار باشد

که سنجبین در سر که آن خم کاسنی و پوست جگر کاسنی
سیکزد و تبرید و قتیح آن زیاد و سنجبین با فوج سگری
بنسوخه محمد بن الیاس شیرازی گفته که این سنجبین حفظ
صحت محرومین و مبر و کبد و در بول و فضول قاسخ
صفر است و نافع است از برای حمیات حار و عطش
و سده و جلابی معده از صفرای رقیق و بلغم موافق
جمع انرجیه است و مفید است از برای جمیع امراض
حار و از صفرای رقیق و بلغم موافق جمع انرجیه است از برای
جمع امراض حار و از صفرا هرگاه آنها بر نه نباشد صنعت آن که اگر
گفته پنج من آب شیرین صافی قدری که عوصنت سر که
را بشکند پس در هر نیم رطل سر که یک من شکر سفید
داخل کرده و آتش ملایم بپوشانند و کف آنرا بگیرند
تا بقوام آید از آتش برگرفته بگذارند تا سرد شود و
در ظرف چینی یا شیشه نگاه دارند و سنجبین سانج
بنسوخه سید مظفر الدین شافعی قند سفید یا عسل مصفیه
هر کدام که باشد یک من در دیگر سقلی یا قلی کرده
یک چهار یک سر که اگر گوری بر روی وی کنند و
بپوشانند تا بقوام آید و یک دقیقه گلاب در آن
ریخته و دو جوش دیگر داده فرو آورند و سنجبین
سانج و دوشابی و سنجبین ساده و تخم از سیلان خرم
و سنجبین ساده و بنسوخه صنعت آن هر سه آنست که
بگیرند سر که و دوشاب یا سیلان خرم یا بنسوخه مساوی
هر دو مساوی هر دو آب بکنند و آنقدر از بپوشانند
که ثلث بماند و کف آنرا دایم بگیرند تا دیگر کف بر سر
نیاید و پس قدری گلاب در آن داخل کنند و دو
جوش دیگر داده فرو آورند و بگذارند تا سرد شود
و نگاه دارند و آب آید دانست که بر غم قوی سر که کل
عمود است و سنجبین و آنرا درین مر کبش ترشی
نمی تواند نمود و لیکن ز عسم فرقه آنست
که میتوان در سنجبین بدل سر که ترشی دیگر
داخل نمود و بنا بر عسم این فرقی سنجبین
از میاه فواکه حار مضه بغیر سر که میتوان
ساختن پس باید که بنا بر عسم این فرقی طریق

اتخاذ از اینها بیان نمایم پس بدانکه طریقی اتحاد سنجبین
ساده از آب لوزج و آب نانج و آب لیمون و آب بیاس
آنست که قند سفید یا شکر سلیمانی یا عسل یا دوشاب
یا سیلان طیب یا بنسوخه هر کدام را که خواسته باشند بقوام
آورند و کف آنرا بگیرند پس بر آتش آهک نهاده و رنگ
سنی اندک اندک کی از میاه مذکوره هر کدام را که خواسته
باشند بر آن بریزند تا بر سده تمام آن حلاوت و عوصنت
باعتماد از لذت از برای شخصی که میباید و ساخته میشود چون
باین حد و بقوام لایق آید فرو آورده سرد کرده و او
نگاه دارند در شیشه و اگر از نفاغ حامض یا آب
سفرجل حامض یا آب عمر و در سازند آب تازه آنها را گرفته
در دیگر شلی کرده و چند جوشی داده از آتش فرو آورده
بگذارند تا شیشین گردد پس از آب لال صافی هر یک
از آنها را گرفته با مساوی آنها قند یا شکر سفید یا حلاوت
و دیگر مثل عسل و دوشاب یا سیلان خرم یا بنسوخه هر کدام
که باشد مساوی وزن آن آب داخل کرده بپوشانند
و کف آنرا بگیرند و بقوام آورند پس فرو آورده سرد
کرده و در شیشه نگاه دارند و اگر از انبر یا پس یا ترندی
یا اجاص سازند پس بگیرند خشک آنرا و نیم رطل آنرا
در یک رطل آب بنجیساند و آب صافی هر کدام که باشد
بگیرند و یک رطل قند سفید یا شکر سلیمانی یا سائر
حلاوت مذکوره بقوام آورند و فرو آورده سرد کرده
و در شیشه نگاه دارند و سنجبین ساده و تخم از خل کبر خل
مستقل و امراض لجال باید که بجای سر که خالص سر که
که در آن گل کبر یا خرم یا اغصان تازه کبر و از همه بهتر
آنکه پوست بنج کبر را در آن سر که مدبر نموده باشند و
چون نیم رطل روز گذشته باشد با شکر یا عسل یا دوشاب
و یا بنسوخه بدستور سنجبین ده مرتب نمایند و سنجبین بزر
حار بنسوخه محمد بن الیاس شیرازی حبت سده کبد و معده
و طحال داور را بول و تنقیه فضول بلغمیه از معده و
حبت استسقا و تهج و سور القهیه و حمیات بار و دوشاب
عطش کاذب نافع و صنعت آن بگیرند تخم کرفس از آب
انسون از هر یک پنج درم بنج را از میاه مذکوره کرفس از

هر یک هفت درم تخم کاسنی تخم کشوت از هر یک
پنج درم عصاره غافق ربو و تخم زردی از هر یک سه درم
و در نسخه دیگر این دوائی خیر از هر یک ده درم است
و در نسخه دیگر از هر یک دو درم است و نسخه اول اصح
است و نسخه دوم قریب بجهت و نسخه ثالث بعید از
او و در راجعیش کوبیده یک شبانه روز در یک رطل
سرکه شراب کهنه و سه رطل آب صاف بخیا ساند پس
بریزد و در یک شب پاکیزه قلمی کرده یا سنگی یا نفوذی
و صندل آن را با آب و سرکه آن برود از آتش فرو آورد
زمانی که از آتش سرد شود و نیاید و بشارند و یک
من قند سفید داخل کرده با آتش ملایم بخوشانند
آنرا گرفته بقوام آورند شربت یک اوقیه و یک
بزرگ جاریه و یک منظر الدین شفا فی صنعت آن
تخم کاسنی تخم کشوت تخم کرفس تخم رازیانه انیسون از
هر یک پنج درم و نیم کوفته و در یک من سرکه انگوری کهنه
و قدری آب یک شبانه روز بخیا ساند پس بخوشانند
تا ربع آن برود و بپالایند و بایک من غسل مصفا
تا قند سفید هر کدام که خواسته باشند بقوام آورند
و یک من بزرگ جاریه و یک منظر الدین شفا فی صنعت آن
کبد و امراضیکه بمشاکت امراض بارده کبد باشد
چون صداع حاد و بمشاکت امراض بارده کبد
بسیب صعود ریح و اخلاط السوی و ماغ چون استعمال
کنند بعد از تنقیه اخلاط بمثل شراب ویناری صنعت
آن رازیانه تخم کرفس از هر یک هفت درم پوست
خج رازیانه تخم کرفس انیسون از هر یک ده درم و
مجموع را نیم کوفته یک شب سه رطل آب نیم رطل
سرکه انگوری بخیا ساند و صبح بخوشانند تا ثلث بپالایند
بپالایند و یک رطل قند سفید داخل کرده و بقوام
آورند شربت از ده درم تا شانزده درم و اگر سرفه
باشد سرکه داخل نکنند و از همین جزا شراب بزرگی
حار متب نمایند و اگر یک من بزرگی حار سفر جلی
خواهند درین نسخه بجای قند بوزن آن رب بپزند
داخل نمایند و یک من بزرگی بارده کبد

استعمل در ذخیره مفتوحه است مدبول و مفید
از برای تخم کبیر چون بعد از مسهل در نوبت پنجم
و ششم استعمال نمایند صنعت آن یک من خج رازیانه
خیارین و تخم خنجر از هر یک ده درم و
شیره لادن هر دو را در آب بر آورند و تخم کاسنی ده
درم و آنرا در سرکه انگوری و آب خالص از هر یک
سی درم آن مقدار بخوشانند که نصف رسد پس
بپالایند و شیره باره در آن داخل نمایند و سی
قند سفید درین داخل کرده بخوشانند و گفت آن را
بپزند و بقوام آورند و یک من بزرگی بارده کبد
پنج درم تخم کاسنی تخم کشوت تخم کرفس تخم رازیانه
انیسون از هر یک ده درم و نیم کوفته و در یک من
سرکه انگوری کهنه و قدری آب یک شبانه روز بخیا
ساند پس بخوشانند تا ربع آن برود و بپالایند و
بایک من غسل مصفا تا قند سفید هر کدام که خواسته
باشند بقوام آورند و یک من بزرگ جاریه و یک منظر
الدین شفا فی صنعت آن تخم کاسنی تخم کشوت تخم
کرفس تخم رازیانه انیسون از هر یک پنج درم و نیم
کوفته و در یک من سرکه انگوری کهنه و قدری آب یک
شبانه روز بخیا ساند و صبح بخوشانند تا ثلث بپالایند
بپالایند و یک رطل قند سفید داخل کرده و بقوام
آورند شربت از ده درم تا شانزده درم و اگر سرفه
باشد سرکه داخل نکنند و از همین جزا شراب بزرگی
حار متب نمایند و اگر یک من بزرگی حار سفر جلی
خواهند درین نسخه بجای قند بوزن آن رب بپزند
داخل نمایند و یک من بزرگی بارده کبد

و امراضیکه بمشاکت امراض حار کبد باشد چون
صداع حاد و بمشاکت کبد بسبب صعود ریح و اخلاط از
کبد بسبب رگه استعمال کرده شود بعد از فصد کحل تنقیه
به مثل شراب ویناری و صغیر صنعت آن تخم کاسنی تخم
خیارین از هر یک هفت درم رازیانه پوست خج رازیانه
از هر یک ده درم پوست خج کاسنی پانزده درم جزا را نیم
کوفته و در سه رطل سرکه انگوری یک شب بخیا ساند تا ثلث
بپالایند و صافی نموده یک رطل قند سفید داخل نموده و بقوام
آورند شربت از ده درم تا شانزده درم و اگر سرفه
باشد سرکه داخل نکنند و از همین جزا شراب بزرگی
حار متب نمایند و یک من بزرگی حار سفر جلی
انیسون از هر یک ده درم و نیم کوفته و در یک من
سرکه انگوری کهنه و قدری آب یک شبانه روز بخیا
ساند پس بخوشانند تا ربع آن برود و بپالایند و
بایک من غسل مصفا تا قند سفید هر کدام که خواسته
باشند بقوام آورند و یک من بزرگ جاریه و یک منظر
الدین شفا فی صنعت آن تخم کاسنی تخم کشوت تخم
کرفس تخم رازیانه انیسون از هر یک پنج درم و نیم
کوفته و در یک من سرکه انگوری کهنه و قدری آب یک
شبانه روز بخیا ساند و صبح بخوشانند تا ثلث بپالایند
بپالایند و یک رطل قند سفید داخل کرده و بقوام
آورند شربت از ده درم تا شانزده درم و اگر سرفه
باشد سرکه داخل نکنند و از همین جزا شراب بزرگی
حار متب نمایند و اگر یک من بزرگی حار سفر جلی
خواهند درین نسخه بجای قند بوزن آن رب بپزند
داخل نمایند و یک من بزرگی بارده کبد

وقت و بیاض و قلت بول و ثقل کبد است و عدم جمیع
صنعت آن پوست چخ کاسنی تخم کاسنی تخم حماض
تخم خیار را جزا مساوی نیم کوفته در کمره و گلاب بچوشانند
و بیالایند و از آن سرکه با نبات و عسل سکجبین زنند
کشتوت نیز گرم نیست و مفتوح است و فعل آن قریب به
ریوند است اگر داخل کنند خوبتر می شود و سکجبین
بزوری معتدل دیگر نافع از برای جمیع امراض کبد
امراضیکه بشارکت امراض کبد باشد مانند صداع حاد
بشارکت کبد بسبب غم و بخارات و اخلاط از کبد
یسوی سر و صنعت آن تخم کاسنی بادیان انیسون
تخم کرفس تخم خیارین از هر یک پنج درم پوست چخ
بادیان پوست چخ کرفس پوست چخ گوار هر یک ده
درم پنج کاسنی سبت درم مجموع را نیم کوفته در چهار
رطل و نیم آب و یک رطل شکر نجیساند یک شب قیض
بچوشانند تا ثلث بماند و بیالایند و با یک رطل قند سفید
و در شکر دیگر یک من است بقوام آورند شش مرتبه
از ده درم تا شانزده درم و اگر سرفه باشد سرکه داخل
نکنند و از همین اجزا شراب بزوری معتدل مرتب
نمایند و اگر سکجبین بزوری سفر جلی خواهند درین
سکجبین بزوری بجای قند آب بوزن قند داخل کنند
سکجبین بزوری معتدل که همین نفع دارد و صنعت
آن تخم کرفس تخم رازیانه تخم کاسنی از هر یک سه
درم پوست چخ کاسنی ده درم مجموع را نیم کوفته با سه
رطل آب و ربع یک من سرکه انگوری و یک من قند
چنانکه مذکور شد بقوام آورند و در شیشه یا ظرف چینی
نگاهدارند و سکجبین بزوری معتدل بنسخه حکیم صالح
خان خال آن مرحوم و صنعت آن چخ بادیان مغر تخم خیارین
پوست چخ کاسنی از هر یک چهار مثقال تخم کاسنی رازیانه
تخم کرفس مغر تخم خرزهره از هر یک ده مثقال
نیم کوفته یک شبانه زور آب خالص و نو و مثقال سرکه
انگوری و نو و مثقال گلاب نجیسانند پس بچوشانند
و صافی نموده نبات سفید یکصد و پنجاه مثقال داخل
کرده به قوام آورند شش مرتبه یک اوقیه سکجبین

بزوری معتدل بنسخه حکیم بن عیسی بن خیر له لطیف
کننده و کشاینده قطع کننده است و تحلیل باد را
کند و بول را براند و لیکن سینه و اعضای تنفس را
زیان دارد و مصلح اش شراب خشتخاش است صنعت
آن بگیرند سرکه انگوری کهنه جیده رطل آب خوش
طعم کنند یعنی حدت آنرا بشکند و پوست چخ کرفس
و پوست چخ رازیانه از هر یک شش درم و در شکر
دیگر که بنام بزوری سگری ذکر نموده سه رطل است
تخم کرفس رازیانه انیسون از هر یک و اوقیه در سرکه
مذکور نجیسانند یک شبانه روز پس با تنش ملائم بنهند
چون نیک بخت شود از تنش فرود آورند و صافی
نمایند و پوست رطل شکر سفید داخل کرده بچوشانند
و گفت آنرا بگیرند و بقوام آورند و اگر عسلی خواهند
هر دو رطل پنج رطل عسل مصفی داخل کرده به قوام
آورند و سکجبین بزوری معتدل بنسخه حکیم محمد بن
صنعت آن قوه الصبیغ که آنرا بفارسی روانی است
پوست چخ کبیر پوست چخ بادیان انیسون تخم کاسنی
گل کاسنی گل غاف زوفای خشک فستقین رمی
از هر یک ده مثقال تخم کرفس جعد سنبل الطیب
اسارون از هر یک هفت مثقال مجموع را نیم کوفته
یک شبانه زور آب خالص سفید هفتاد و پنج مثقال
سرکه انگوری یک صد و دوازده مثقال نجیسانند
پس بچوشانند تا بنصف سد صافی نموده قند سفید
چهار صد و سی مثقال داخل کرده بقوام آورند و قی
اجزا را با آب خالص نجیسانند سرکه را بعد از آن که
بقوام آید داخل می کنند و سکجبین شبنم نافع است
از برای عمل البول که سبب ستن خون در مثانه
باشد و صنعت آن بگیرند شبنم یا نی دو درم و در
سرکه انگوری یک شبانه زور نجیسانند پس صاف کنند
و از آن سرکه با عسل سکجبین سازند و سکجبین عسلی
مسمی با کسوفالی و صنعت آن خل عسلی پنج قوطی
که هر قوطی هفت اوقیه باشد یک درم و من عسل
چند صافی ده قوطی بر آتش بگذارند و ده جوش

داده فرو آورند و در ظرف شیشه یا چینی نمایند و
عند الحاح حبس بکار برند و سکجبین سنبل الطیب
رمی و با شری را نافع باشد و صنعت آن عذاب رجانی
بزرگ دانه پنجاه دانه افتیمون شش درم همه را در سه
رطل آب شنب نجیسانند و صبح بچوشانند چون یک رطل
آب بماند بیالایند و نیم رطل سرکه انگوری کهنه و ربع
رطل گلاب و یک رطل قند سفید داخل نموده بقوام
آورند و سکجبین فواکی که امراض صفراوی و رمی را
نافع بود و خفاق گرم و طاعون را سود دارد و صنعت آن
خل خمر یک من و نیم آب غوره آب نار تر شری با نار شیرین
آب به شیرین آب عاقل با ترج آب و ریاس آب توت
شامی قلع سماق قلع زرشک از هر یک نیم من صاف
کوکنار ترخون از هر یک ده استار هم را بیالایند و چهار
من قند سفید داخل کرده بقوام آورند پس ده درم
کا فور قیصری سه و ده با قدری از زین سکجبین در باون
سنگی بسته باند تا نیکو صلا شود و آزاد را به تن
شراب بیالایند و با شیر چون سازی بر هم زنند تا نیکو
همیخته شود و در ظرف چینی یا زجاجی یا کاشنی بچوشانند
خوبی یک اوقیه با گلاب بنوشند و سکجبین سهل بلغم
صنعت آن عسل مصفی سرکه انگوری کهنه از هر یک یک
قسط بنزد بقوام آید پس بگیرند مغر حبل القرم یک
اوقیه و نرم بکوبند و در آن داخل نمایند و سکجبین
مسهل بلغم بنسخه دیگر و صنعت آن بگیرند یک من شکر
سفید و در یک سنگی کرده و سطح آنرا مستوی سازند و
بدست پس بریزند آن سرکه مختص که بسطخ شکر رسد
و از روی شکر بریزند و در یک مطن شکر کشتوت باشد
و دیده شود پس با تنش ملائم برقی بنزد و گفت آنرا
بگیرند و چون دیگر گفت بر سر نیا و در صافی نموده داخل
کنند در آن پنج استار مغر حبل القرم نرم کوبیده و
نیکو بر هم زنند و بگیرند سبت درم تریب مصغ و نرم
کوبیده در پارچه کنند که آن پارچه تخیل النسخ باشد
آن پارچه از تریب بر نیا شد و سر آنرا محکم به بندند و لجه
بلحه پارچه را ببالند و بشارتند تا باقی نماند در آن صره

چیزی از ترید و بقوام بخندید آید فرود آورده سرد
 کرده و شیشه یا ظرف چینی نگا در انداختن از ده دم
 تا پانزده دم بخنجین مسل سواد صنعت آن بگیرند
 غسل مصفا و سرکه انگوری از هر یک یک قسط و در هم
 کرده بپزند و بقوام بخنجین آورند و فیتون اتریطی
 یکا و قیه سوده در آن داخل کرده به تیر مجون سازی
 بر هم زنند تا نیکو مخلوط شود پس در ظرفی که ده پنج روز
 بگذرانند و بعد از آن استعمال نمایند بخنجین سهل صفرا
 از کناش لطیفش با صنعت آن بگیرند غسل مصفا و سرکه
 انگوری که تندرست از هر یک یک قسط و پیرز تا بقوام آید
 پس داخل کنند مقننیا مسوق بقدر نیم اوقیه و
 نگا در انداختن یا ظرف چینی و پسند آید بخنجین
 پیش از غذا یک لقمه پس بر سبزی که سهل صفرا کنند
 سنگجین مسل مراره از معده از کناش لطیفش
 صنعت آن بگیرند نیم کاسنی پوست بچ کاسنی شسم
 کشت تخم شاهره غنچه گل سرخ منوع الاقاع از هر
 یک ده درم و تخمساند در سرکه انگوری که نیمه شش طل
 و آب خالص دو درم و نیم پس بپوشانند تا ثلث
 آن برود پس با لایند و داخل نمایند در آن سرکه سفید
 سه درم و بپوشانند و گفت آنرا بگیرند و بقوام آورند پس
 از آتش فرود آورده سر اوقیه صبر قوطری سوده
 داخل کرده به تیر مجون سازی بر هم زنند تا نیکو مخلوط
 شود شترتی ده درم با گلاب بخنجین و ردی منقول
 از قرا بدین سید مظفر الدین شقای حرارت خمار را
 به نشانند اسهال صفراوی باز دارد و کسی را که جگر
 و حصه ظاهر شده باشند نافع است صنعت آن سرکه
 انگوری جید گلاب خوشبو از هر یک یک من عین گل سرخ
 یکصد درم گلنار فارسی است درم هر دو را در سرکه
 و گلاب شبار و زنجبیلان پس بپوشانند و با لایند
 و با یک من قند بقوام آورند شترتی یک اوقیه
 سنگجین و ردی نیمه قلاشی نافع از برای معده
 حار و صنعت آن بگیرند گلنار سگری و بکباب گرم
 حل نموده بپاشانند و با لایند و داخل کنند در آن سرکه

بقدر کفایت و لقانون مقرر طبع نمایند تا بقوام آید
 فرود آورده سرد کرده نگا در انداختن یکا و قیه
 سنگجین مهندی باقی منقول از قرا بدین کوتوالی تب
 و گرمی جگر را سوده دارد و سدهای جگر و طحال را بکشد
 و بخار و درد سر را از اکل گرداند صنعت آن بگیرند
 آب کاسنی تازه و بپوشانند و گفت آنرا بگیرند و از آتش
 فرود آورده بگذرانند تا در آن ته نشین شود پس
 بگیرند از آن سی ستار و یک من قند سفید صافی نموده
 داخل کنند و بپوشانند و گفت آنرا بگیرند تا قریب به
 قوام رسد پس پنج ستار سرکه انگوری جید و آن داخل
 کرده بقوام آورند و از آتش برگرفته سرد کرده و شیشه
 یا ظرف چینی نگا در انداختن و در وقت حاجت دوا و قیه
 آنرا بکار برند و بخنجین اترچی و اجاصی و اسفیلی و
 خل اشتر عازی و فیتونی و انبر با رسی و انجدانی و
 افحاجی و تخم بندی و راوندی و ربانی و مار یونی
 هر یک در درم سوم خود با ذکر یا فتنند

باب السین مع اللام

فصل در ذکر سلا قات

ید آنکه سلا قه بضم سین ممله و فتح لام و الف و فتح
 قات و با آبی است که از رویه بعد از بپوشانیدن
 گرفته باشند سلا قه که درم لته و استرخای آن را
 نافع است صنعت آن طراشیت قرطشب یا تی
 پوست انار ترش سماق اجزا مساوی و آب بپوشانند
 و آب آن مصفیه نمایند سلا قه دیگر از قدما که همین
 منفعت بخشد صنعت آن ورق لیس و حجاز السیر و گلنار
 باز و زمارج اجزا مساوی و آب بپوشند و سرکه دکل
 نموده مصفیه کنند

باب السین مع المیم

سماق بضم سین ممله و فتح میم و الف و قاف
 و خت آن قریب بدشت آنار و بر گش زغب دار
 و دنداندار مثل آره و اندک سرخ رنگ و دانه ها

مثل عدس خوشه آن مثل خوشه حب خضر و شترش
 با قبض مستعمل پوست دانه آنست که مسمی بگر آنست
 و قوتش تا سه سال باقی است بهترین آن سرخ بسیار
 ترش تازه بزرگ است در دو دم سرد و خشک و حبلی آن
 در سوم و برودت بر گش کمتر از دوا آن در اربع و دلیغ
 معده و مقوی احتشای حار و قبالض و رافع صفرا
 حبت فی و غنجان صفراوی و لفت الدم و نزت دم
 و ذرب و اسهال فرمن و منع رختن صفرا معده و عاوا
 اکثر بول نافع و نیم کوبان بازیره حبت فی و غنجان
 مجرب و هیچ اشتها و بازده تخم مرغ و کشیر قاطع مال
 دلوی که با آن پخته شود بدستور قبالض و ساینده آن
 آب سر و قاطع سیلان خون از فوق و تحت سفوف
 گرمی که بر روی آن سبت جهت قطع سیلان هم و سون
 آن جهت تقویت لته و قلال جنبه و در و دندان گرم
 خورده و قوطو خسیانیده آن در گلاب آب صوفی با قدری
 اکثر جهت جرب و معده و سلاق و حله و منع برودت لجه
 چشم و سیلان جگر گوشه آب حبت ابتهای رمد و
 لظول آب طینج آن نافع درم ضربه دوشی و ضا د آن
 با آب حبت منع و درم تخف و سایر اعضا و باز قال چا
 بلوط حبت بواسیر مفید و چون از با برگ و جوی شناها
 در آب بپوشانند تا بقوام غسل رسد و در جمع فعال مثل
 خنضن جهت تحلیل و رام و منله و قروح طبله نزت
 رحم و فساد لته و قروح شهنیه کلف و و اخس و درم
 چشم و امراض حبن نافع و طبع برگ آن مسوموی
 و حقه بطینج آن حبت قرحه امعا مفید و چون برگ
 آن را هم کنند و آب از استقار سازند و در دغ و تیرید و
 قبض مثل قاقیا است طلای محلول آن با آب بارتنگ
 حبت قروح خبیثه و سلس البول و استرخای اعضا نافع
 و ضا در گران بر معده اطفال رافع اسهال و مقوی
 احتشا است و مضر معده و جگر بار و مصلح اش مصطلک
 و الیسون شترش بخیر درم و بدش سرکه است و صنف
 درخت سماق طمید الیسون با اجزای حاره دیارده
 را دغ و محلل است جهت اتصاق جراحات و حدت لهر

و شکین در دندان و امراض حین غید و زردش
راش بواسیر است ساق الدمان نوعی از مازوی
از سره کوی است و عجمی گویند که ساق که در باغیان
جلو و قیقه را بآن داخت میکنند و در جمع فعال
مثال ساق و بیشتر است و جوارش ساق اسهال
معدوی باز دارد و در حقیقت آن ساق بست دوم
حیا لاس و درم خونی است سی درم صمغ عربی
گلان را در دانه پوراده اند هر یک پیچیده م کوفته بخیته
یا موی پخته در باره بوی بهد شرفی درم بهد آتش
ساق و کمر اسهال باز دارد و در حقیقت و درم
صفت آن ساق و درم سیلاس یک درم انار دانه
قرش و غیرین از هر یک یک درم خونی است سی درم
صمغ عربی گلان فارسی از هر یک یک درم کوفته بخیته بر
پیشین سه وزن او به پیرشد اگر خواسته باشد
او به را بغیر رب البغوان سفوف بگذارد و اگر خواسته
استه حصرم و سوبق کنار بر اجزای مذکور زیاده نمایند
حب ساق با رف از برای رطوبت معد و با حرارت و از
برای سیلان لعاب زردان خواه در سیداری خواه در
خواب هر گاه که بسبب طوبیت حار باشد و آثار قلهای
خون ظاهر باشد و صفت آن که در ساق طباشیر سفید
حیا لاس زرد و در نشاسته اجزا مساوی سوده حب
سازند شربتی یک مثقال و از برای سیلان لعاب از
دهان آب صمغ عربی سرشته جیها مثل دانه با تسلا
ساخته در دهان گیرند و لعاب که ترا فرو برند و سفوف
ساق حرارت معد و کبد و تشنگی بپاشند و اسهال باز
دارد و صفت آن طراشیت شیون حب لاس گل زنی
کردنی بریان کرده پوست بیرون بسته طباشیر سفید
ساق بریان گلان فارسی صمغ عربی بریان از هر یک
یک مثقال و نیم این اجزا را کوفته بخیته تخم در بریان
بزرقطونای بریان تخم بریحان بریان کرده از هر یک
یک مثقال و نیم با زنگ بریان یک مثقال دران
داخل نموده مخلوط سازند و هر روز دو مثقال و نیم
آنها را رب به شیرین تنه ای نمایند و سفوف ساق

تشنگی نباشند و اسهال معدی را نافع باشد و صفت
آن ساق ده درم حب لاس انار دانه بریان از هر یک
پیچیده درم خونی باز ده درم صمغ عربی گلان فارسی
از هر یک دو درم کوفته بخیته سفوف سازند شربتی
یک مثقال و سیاف ساق حب و طبعش و نوش و
جود عین را نافع بود و صفت آن ساق سی مثقال با
آب باران به پزند و پیا لایند باز بپاشند تا غلیظ شود
بگذارند تا سرد شود و ده درم سفید آب از بریان پیشین
و مشبات سازند و بخیته آب ساق را می جوشانند
تا غلیظ میشود و اگر و ساق را بآن سرشته
شیات میسازند و شیاف ساق سفید آب است
یک جزو کثیر افیون از هر یک یک جزو در بعضی
نسخ سفید آب شسته سه جزو واقع شده باب ساق
مذکور شیاف سازند و بعضی در آب ساق مذکور باز
ساق را بسیار نرم صلا به کرده و نرم بخیته داخل کنند
و سیاف سازند و سیم سیم و سیم و سیم و سیم و سیم
سیم و سیم و سیم و سیم و سیم و سیم و سیم و سیم
بفارسی بچند گویند و بخت حبش جلایان نامند و
قوتش تا دو سال باقی است در اول گرم و در بعضی
و مصلح از زخمش و خلق و مواد سوادی و اخلاط
سوخته و صامخ غذا و قلیل التغذیه و ملین معاد مقد
و سمن و محل اورام خوردن آن با شراب جهت گرمی
عرق می و با مثل آن شکر و خشخاش و عصاره آن
نیم ایض و صفت آن با دام که هر دو را زخمی آن
یک و قیقه استعمال نمایند جهت فربه کردن بدن مجرب
و مولد پیه کرده و شیر کوبیده آن با نبات جهت رفع
سوزش معد و مری و ترش شدن رطوبت معد
سوادی و حرقت و لذت و ادویه شرب و به مجرب خوردن
و در هم آن با یک درم گردگان سوخته جهت قطع
خون بواسیر مجرب و فعلا دان محلل اورام و را فاع
آثار سیاهی و دسم انصر و مطهری عصب و تشنگی آتش
دفع آله آن و قوی معوی قولون و لظول به آب
برگ آن باعث و رازی موی و سیاهی آن و دفع

پوشش سوادی سرد و مطبوخ آن با شراب جهت
تحلیل و درم چشم و صربان آن نافع و آب طبع کبیر
یا خور و در حقیقت و کسقط چنین دو و او قیقه آب طبع آن
باب فصل و موی و یک و قیقه و نیم روغن کبیر و صفت
او قیقه اینسون که ناشسته بنوشند جهت رفع خارش بدن
و در شتی جلد و شقاق مجرب است و اندو بطی المصنوع و
مری اعضا و مورت بدوی و بان و صمد و مصلح
عسل و بودادن آن و قدر شربتی بچند درم و بدل اس
تخم کتان است و روغن آن از اوقات تا هفت سال باقی
است و درم گرم تر و در شتی و تسیم و ترطیب رفع
استراقات خلط و حرقت البوال مثل اصل آن و درم
حقیق لفسر معال یا بسنج یا بس در حره ریه و قیر
از کبیر و درم و مری به شرب از کبیر و بان و مداوت
خوردن آن جهت قرصه شش و رفع نهال مجرب طمای
آن با سفیدی مرغ محلل صلابات و اورام و بارون
ریتون در ده تخم مرغ رافع و درم چشم و لعاب بزرقطونا
جهت خشونات و خارش بدن و سوسنگی آتش و جراحی
که از زهره هم رسد مجرب و جوشانده آن با خلط سفید
و مصطکی جهت کشودن سده گوش مفید و بطی المصنوع و
معد و مری سوادی و مفسد مرغ ضعیف و درم استخار
بعضی و مصلح جوشانیدن آنست با نیک خیر و خوردن
آب لیمو آب نامه و امثال آن بعد از آن و قدر شربش
تا ده درم و درش روغن با دام شیرین است و جوارش
سیم معد و راقوت و در و شش و در و زان حاله را
دفع کند و رنگ را نیکو گرداند و اشتهای طعام آورد
صفت آن زربنا و تخم کرفس درم که گمانی ناخواه
از هر یک دو درم کبیر و تخم کرفس و درم کبیر و تخم کرفس
خلط قاقله و در حقیقت از هر یک درم کبیر و تخم کرفس
مثقال کوفته بخیته بگلای به شرب و حلوا می سیم که
بفارسی حلوا می بچند و بهد ریوری نامند و صفت
آن کبیر و تخم کرفس را و صفت نموده بقوام آورند
سنگی یا جوی بزندان تا تا رسد و سفیدی و تشنگی
بهرسان پس قرص های نازک ساخته و بچند شرب

در ظرف کرده بر آتش جگر گذارند تا بجنگد گرم شود و بعد از آن
 قهوه را در اندازند تا از گرمی نم بردارد و دمدم حرکت
 داده باشند تا بجنگد از هر طرف بچسبد و اگر خوشبو خواهند
 قدری گلاب قوام او داخل کنند کثیر غذا بطی الهضمه
 ردی الکیموس است به صنعت آن نوع دیگر مفسر نموده
 را از ماسینه و شکر القوام آورند و لهانه ساخته بدان
 برهند و اگر شکر بپاشند و شاپ هم میتوان ساخت
 سفوف سیم این را سفوف زمان آلبستون گویند جهت
 آنکه ایشان را نافع است و شهوت های بد که ایشان را
 بهم میرسد دفع کند و معده را قوت دهد و اشتها طعم
 آورد و در رنگ رو را نیکو گرداند و بدن را فربه سازد
 صنعت آن زربنا و تخم کرفس را نخله زردیه کرمانی
 بد بر از هر یک دو درم کند و زردیه درم یکصد و شصت
 زنجبیل فلفل دار فلفل سیاه بوا قاقله کبار را چینی از
 هر یک سه درم قدر سفید نیم کوفته بخت در شیشه
 نگاه دارند و وقت حاجت بقدر حاجت تناول نمایند

باب السین مع النون

سنار ملی سنالنج سین و نون و الف گیاهی است
 ربیعی و ساقش باریک شبیه گیاه خا و برگش از ان
 بزرگتر و ضخیم تر و اکل به کبودی و دانه آن پهن و کوچک
 صنوبری شکل مائل بر رازی و در غلافی شبیه به باقلا و
 سبک که در بند و بنگله میشود و بسیار دارد و لیکن از ان
 بسیار نازک تر و پهن تر و مجازی آنرا برگ بزرگتر و ضخیم تر و
 اصل تر از عظیم آبادی آن و مستعمل برگ تازه و صغیر آن
 است و قوتش تا هفت سال باقی و در آخر ورم گرم و
 در اول خشک سبب بلغم و سودا و صفرا و اخلاط سوخته
 و منفی دماغ و شدید القوی بعین بدن و قوی آن بی
 جلد و جهت مفاصل و امراض بلغمی و سوداوی و
 جنون و صرع و در تحقیقه و در دپلود و شرب مطبوخ آن چهار
 مثل آن روغن زیتون که نصف رسد جهت در کوب
 در کین و بوا سیر مفید و ضاد مطبوخ آن و در سرکه بیک
 قوام بجز ساند جهت جرب و کله و کلف و بقی و انزال

از خم کنند و منع رختن مواد با حاجت سیاه کردن
 آن موثر و همچنین طلائی آن با مسکه جهت جرب و کله و
 قروح خبیثه و اندال جراحات مفید و با هموزن آن
 برگ حنا و مسکه نیز مخصوص در حمام و تکرار عمل و آب
 مطبوخ آن بهتر از جرم آن و یک مثقال ز مسوق
 آن با عسل که از سه روز تا یک هفته هر روز بپاشند
 جهت و جمع مفاصل و امثال آن جرب است و مورث
 کرب و نقص و غثیان و مصلحش پاک کردن زوجه و شامخ
 و آلودن بروغن بادام و با لیلیه زرد و گل سرخ و فین
 و بنفشه و آب میوه استعمال نمودن و با کله بدون گل
 سرخ جگر نداشتند و اندو قدر شربش از جرم آن از
 دو درم تا سه درم و از مطبوخ آن تاده درم و شرب
 مثل آن ترب و نصف آن لیلیه زرد و در روغن زیتون
 است و شیخ الریش در قانون متعرض ذکر آن است
 اندر مفردات نه در مرکبات به حسب سنار ملی
 منقول است از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه
 و آله و سلم که این گیاهان می بخشد از خدر میسی و
 بقی و دیوانگی و قیاح و لقوه و اگر ورم بدانند که
 در سنا چه صنعت با است هر آینه قیمت مثقالی از ان
 دو مثقال ذهب میشود و صنعت آن سنا کی پوست
 لیلیه زرد و پوست لیلیه کالی لیلیه سیاه و موز و شکر
 حب جز مساوی جدا جدا کوفته بخت و سنا و لیلیه را
 بروغن بادام شیرین جرب نموده بمویند سرشته جوید
 سازند و هر روز تا شش ماه درم آنرا فرو برند و
 هنگام شب نیز همین مقدار آب گرم بر آلائی کن
 بنوشند هیچ فواید کوره را بخشد و بهترین دوائی
 است و اگر شش درم تا شش درم از آب شرب با عرق
 اسطوخودوس و گاو زبان نیم گرم فرو برند و صبح
 بست مثقال کلکند آفتابی و یک مثقال برگ
 گاو زبان و این مقدار اسطوخودوس و عرق
 عناب الغلب شامه بخشانند و مالیده و صاف
 کرده نیم بپاشند و پنج و شش مجلس بفرغت
 اجابت می نماید و خفقان و توحش و اکثر امراض غلیظه

را مفید و مجرب است به حسب نسخه حکیم عالم خان جمعه بند
 صنعت آن سنا کی غنچه گل سرخ از هر یک پنج مثقال
 تر بد سفید مدبر سوختن مصری از هر یک دو مثقال نیم
 شیر خشک خراسانی دو مثقال شیر خشک را بکباب حل
 کرده باقی ادویه کوفته با آن سرشته جوید تا زنده شربت
 دو مثقال به حسب حاجت امر اصل و با عی و صیق
 النفس و سرشته بار و در طب فاع به صنعت آن سنا کی
 شش درم پوست لیلیه زرد و پوست لیلیه زرد و مسکه
 کوفته بخت بروغن بادام جرب نموده با عسل یا کله
 یا شیر تر بپاشند سرشته جوید تا زنده شربت از یک
 مثقال تا سه مثقال با آب نیم گرم فرو برند و اگر بکدرم
 ورق گل سرخ اضافی نمایند جهت اصلاح سنا و جهت
 سفوف سنا در نفع اتوی از حلیه است تحقیق بدن
 سه واکند و قلیقه سوا عام و جمع بدن باشد و مالینویا
 را نیز مفید بود و صنعت آن سنا کی لیلیه کالی فستق
 حب لیلیه از هر یک سه درم پوست لیلیه زرد و پوست
 لیلیه کالی لیلیه سیاه و الفیون ورق گل سرخ تر بد سفید
 مدبر از هر یک دو درم ادویه کوفته بخت بروغن بادام
 جرب نموده شربت چهار درم تا چهار مثقال با آب شیر گرم
 یا ادویه مناسب بنوشند و اگر تر بد را نصف مجموع ادویه
 کنند آن زمان سفوف تر بد تا مند سفوف سنا کی
 جهت عرق السنا نافع از قداست به صنعت آن سنا
 کی ده درم سورخان بنجر درم شیطخ هندی دو درم زعفران
 نیم درم کوفته بخت با مثل آن شکر سفید مخرج نمود
 سفوف نایب شربتی از سه درم تا ده درم و سفوف
 دیگر که اسهال بر فک کند به صنعت آن سنا کی مثقال
 هر یک مدبر یک مثقال و ربع مثقالی زنجبیل مصطلک از
 هر یک نیم مثقال کوفته بخت با آب گرم با اثر به مناسب
 کف نمایند و اگر سنا تنها را مقدار سه مثقال تا شش
 جو شانه صاف نموده و با مقدار دو مثقال کلکند
 آفتابی حل کرده صافی نموده باشند داخل نموده با
 بران باشد شیر گرم نموده بنوشند اسهال بر فک کند
 و اگر ده از ده مثقال شیر خشک نیز در آن لیلیه

میگرد و اقوی با سفوف سنانا فحبت افراض بلغمیه و
 رافع قبض و دافع بلاغم از رطوبات است با صنعت
 آن سنانکی پوست بلبله کالی بنجیل سفید هر چه خرد مساوی
 کوفته بنجینه شربتی یک درم آن یک مجلس دو درم آن
 دو سه مجلس سه درم آن زیاده موافق قوت و صنعت
 مزاج و اگر شب وقت خواب میل نموده اندک آب گرم
 بران میاشامند صبح زود موافق آن یک دو سه
 و زیاده بغیر اعت و آسانی اجابت می نماید و بی غایله
 هست به صفا و سناجیت جرب و حله مجرب است
 صنعت آن سنانکی بلبله زرد درم داسنگ سفید اب قلعی
 با سویه سوخته بار و عن گل بنفشه صفا و نمایند ۲ -

فصل در ذکر نسخ مطبوخات سناری

مطبوخ سنانکی مهمل بلغم صفرا و سوای سوخته است
 و امراض دماغی را نافع به صنعت آن گل نیلوفر گل سرخ
 بسیار دشان عناب شعلب برگ گاو زبان اصل السوس
 منقش با و بنجیاز هر یک دو درم اسطوخودوس و
 به فاج کفستق پوست تراشیده پوست بنج کاسنی از
 هر یک دو درم و نیم فیتون اتریطی شامه تره پوست بلبله
 از هر یک سه درم و نیم سنانکی شش درم تا شست درم
 تخم کاسنی نیم کوفته راز یا نه از هر یک دو درم گل گویان
 یک درم عناب آلوئی بخارانی از هر یک دو دانه
 از خیر زرد و هفت دانه موز منقش بهست دانه سپستان
 سی دانه او و به انچه کوبیدنی ست جو کوب نموده شب
 در عرق کاسنی و راز یا نه و عناب شعلب از هر یک
 پنجاه مثقال بنجیسانند و صبح با تش ملائم طبع دهند تا
 بنصف یا آن مقدار که توانند خور و آب بماند و یا یک
 در صین طبع سطر را بسته دارند که بخار و قوت و دا
 بیرون نرود پس فرود آورده سردیگ با بعد از آنکه
 بخار و حرارت آن کم شده باشد باز نمایند و قدر سه
 مالیده صاف نمایند و بسیار نماند که جرم دو آب بسیار
 بر آید و غلیظ گردد پس بنجیاز شش شربتی
 ترنجبین تره مندی از هر یک دو دانه مثقال تا پانزده

مثقال و بست مثقال دران حل نموده صاف کرده
 روغن بادام دو مثقال بران چکانیده گرم نموده باشد
 و اگر صفرا و تب وحدت و گرمی و مزاج بسیار باشد
 آب برگ کاسنی تازه بست مثقال صافه نمایند
 و اگر طبیعت عاصی باشد از برای عانت بر عمل تنقیه
 مواد دماغی با دو مثقال ایاج فیکر ایاج یا
 با دو مثقال لقوح صبر سقوطی رر و بنوشند و
 از برای اخراج صفرا با ستمونیا مقدار یک مثقال و
 یا مقدار یک دو مثقال ترید سفید خراشیده و جوف
 و طنج داخل نمایند زیرا که جرم ترید را هر گاه سفوف
 نموده و روغن بادام چرب کرده با بنجیل و مصطلکی
 بنجورند اسهال بنجی می نماید به طبع و اذابه و چون
 در مطبوخ اندازند و جوش دهند اسهال صفر می کند
 و برای اخراج بنج بقویت یک مثقال یک نیم
 مثقال ترید سفید جوف مصمغ مخلوک بر روغن بادام
 چرب کرده کوبیده که مبالغه در کوبیدن آن نکرده
 باشند و بنجیل نیم درم یا گل قند رشته یا با حبیبیال
 و دانه تا بنج دانه که در دند نکرده و برای تنقیه
 سودا یا حب لا جورد یا سفوف آن خورند بدین قسم که
 هر یکی از اینها و غیره را شب وقت خواب یا یک دو
 ساعت پیشتر از صبح بخورند بعد از آن مطبوخ را بنوشند
 و یا آنکه جوب را در آخر شب فروزند و صبح مطبوخ را
 بنوشند و اگر جوب این خشک شده باشد و عرق
 بادیان خیسایند فرو برند یا با گل قند یا موز منقش
 رشته و در او اکل حمیات بلبله جات داخل نمایند
 و اگر سرفه باشد بنج کاسنی و آب برگ کاسنی را اسقاط
 نمایند و بهدانه یک درم تخم خبازی تخم طمی از هر یک
 یک مثقال اضافه نمایند و در امراض کبیدی شکای
 در روغینی و با داور دانه هر یک بقدر مناسبت
 نمایند و صبریات نمهند و از برای امراض حاره
 کبید ز شک یا عصاره آن داخل نمایند و او و به
 حاره که نمایند باقی موطا برای طبیب است ۲ -
 مطبوخ سنانکی حیات حاره انا فح باشد و مقرر را

نفع کند به صنعت آن سنانکی هفت درم بنفشه گل نیلوفر
 عناب شعلب از هر یک سه درم عناب سپستان آلوئی
 سیاه از هر یک بست عدد گل سرخ چهار درم همه را در سه
 رطل آب بنجی شاتند تا نصف با بلبله فرو گیرند و بیالایند
 ترنجبین شربتی از هر یک ده درم ترنجبین بست
 درم دران بالیده حل نموده مکرر صاف کنند و بنوشند
 مطبوخ سنانکی فوالی مهمل صفرا و دافرحه حاره و
 پتهای صفراوی را سود دهد به صنعت آن سنانکی
 بنجدرم گل بنفشه گل نیلوفر گل سرخ پوست بلبله زرد
 از هر یک چهار درم و نیم سفینین رومی تخم خبازین
 تخم کاسنی پوست بنج راز یا نه از هر یک سه درم عناب
 بسک دانه سپستان سی دانه آلوئی بخارانی سیاه
 کشمش از هر یک ده دانه تره مندی زرد سبک منقش
 موز طالعی از هر یک ده مثقال جوشانیده صاف
 نموده ترنجبین پانزده درم شربتی فلوس خبازین
 از هر یک ده درم دران حل کرده بیاشامند و اگر قوت
 خواستد دو دانه و دانه و بنجی و یک نیم درم ترید
 کرده و نوش فرمایند مطبوخ سنانکی صاحب ات
 الحنج و نفث الدم و عی محرقره را سود دهد به صنعت
 آن سنانکی بنجدرم گل بنفشه گل نیلوفر از هر یک چهار
 درم عناب سپستان از هر یک بست عدد گل سرخ کاسنی
 خبازی از هر یک سه درم شربتی ترنجبین از هر یک
 پانزده درم دران حل کرده بیاشامند مطبوخ
 سنانکی سرام و صداع گرم و تب مطبوعه را سود دارد
 صنعت آن سنانکی بنجدرم بنفشه نیلوفر از هر یک چهار
 درم تخم کاسنی سه درم آلوئی بخارانی عناب سپستان
 از هر یک بست عدد الرسم طنج نمایند خبازین
 ترنجبین از هر یک ده درم دران حل نموده بنوشند
 مطبوخ سنانکی که صفرا و بلغم و سودای سوخته دفع
 کند و امراض سودای و انا فح باشد به صنعت آن سنانکی
 کل منقش درم گل سرخ چهار درم پوست بلبله زرد بلبله
 سیاه از هر یک بنجدرم بنفشه گل سرخ اصل السوس
 تراشیده راز یا نه از هر یک دو درم اسطوخودوس

پرسا و شان شاهه گوزبان با درخوبه بنفشه افیتون
نیلوف از هر یک سه درم مویز منقہ سینسان از هر یک سی
وانه مجموع را در سه رطل آب بخوشانند تا نصف آن با
افیتون را در لکه کتان بسته در آفرینند از دوازده
فر و گریز و پالایند گلکند آفتابی ده درم فلو س خیار
که بر وزن با دام چرب سوده باشند و ترنجبین از هر یک
پانزده درم در آن بالند و مکر رصاف بایند و بیاض
مغجون سنی کی مسهل صفر و لغم بود و صداع و درد
شقیقه را نافع باشد و کوی و خارش را سود دهد
صنعت آن سنی کی بیخاه درم ترنجبین سی درم
بنفشه نیلوف گل سرخ تر بد سفید تراشیده بروغن
با دام چرب نموده از هر یک ده درم کشمش کوفته
درم مالیده و غسل صاف از هر یک نیم رطل ترنجبین
را بگلاب صاف کنند و با غسل بقوام آورند و او دوی
کوفته بیخته بروغن با دام شیرین پانزده درم متقال چرب
سازند و آن بر سر شمشیری از دود درم تا سه درم
مغجون سنی کی بنفشه دیگر مسهل صفر و لغم بود و صداع
و شقیقه را نافع و سرخه و شقیقه النفس را سودمند بود
صنعت آن سنی کی بیخاه درم تر بد سفید تراشیده
گاوزبان درق گل سرخ از هر یک چیدرم مویز بیدانه
بنفشه خشک نیلوف از هر یک ده درم ترنجبین سی درم
در نسخ و دیگر شیر خشک بست درم قند سفید غسل
صاف از هر یک بیخاه درم است تر بد را بروغن
با دام چرب کنند و او دوی کوفته و درم بیخته و ترنجبین
و قند را بگلاب صاف کنند و با غسل بقوام آورند
چنانکه رسم است بر سر شمشیری سه درم آب نیم گرم
مغجون سنی کی مسهل صفر است مزاجا سودا و بلغم
بالطبع و صنعت آن سنی کی بیخاه درم ترنجبین مویز
از هر یک یک رطل مصری شیر خشک سی درم گل
بنفشه گل نیلوف درق گل سرخ از هر یک دو درم
روغن با دام تازه پانزده درم ترنجبین و شیر خشک
را در آب خیسانیده و به قوام آورده او دوی کوفته
بیخته آن بر سر شمشیری و اگر سیه وزن کل او دوی غسل

بقوام آورده بر سر شمشیری است به معجون سنی کی
از تالیف حکیم میر محمد مومن امراض حاره و مویز
سودا و دوی را بعد از صبح و قویج را نافع است و شربت
آن تا پنج مثقال است و صنعت آن سنی کی گل بنفشه
از هر یک سی مثقال گل سرخ بسفاج از هر یک پنج
مثقال مغز تخم کافش بست مثقال نشاسته محمود
مشوی رب السوس از هر یک پنج مثقال لمبله سیاه
پوست لمبله کالی روغن با دام از هر یک بست مثقال
غسل مصغی دوزن او دوی غسل را با بیکه در آن سنی کی
گل سرخ بنفشه لمبله سیاه از هر یک ده مثقال
لمبله کالی بست مثقال جو شانیده یا شند بقوام
آورده او دوی را کوفته بیخته بروغن با دام چرب
کرده در آن بر سر شمشیری قویج سنی کی قریب العمل است
به مطبوخ آن و در حرارت از آن کمتر و در امراض
و حمیات حاره نافع و صنعت آن برگ سنی کی
شش مثقال گل بنفشه گل سرخ از هر یک بست مثقال
پوست لمبله کالی چار مثقال بیخ کاسنی مرفوض
نیم کاسنی نیم کوفته از هر یک و مثقال نیسون یک
مثقال بسفاج برگ گاوزبان با درخوبه از هر یک
یک و نیم مثقال مغز فلو س خیار شربت مثقال
شیر خشک ترنجبین از هر یک هفت مثقال او دوی
شب و آب سیرا گرم چو شان مقدار یک رطل یک
رطل بخیسانند صبح اندک مالیده صاف نموده روغن
با دام دو مثقال بر آن چکانند گرم نموده بنوشند
و اگر صفر غالب باشد دهانه آلودی بخار و شش
مثقال تر مند ی میفرایند و هشت مثقال آب برگ
کاسنی نیز و اگر حاضر باشد بجای آب در عرق کاسنی
بخیسانند و اگر سرخه باشد پوست لمبله و آلودی تر مند
و بیخ کاسنی را حذفت نمایند بجای آنها اصل السوس
مقشر بیدانه مرفوض از هر یک یک مثقال تخم
خطمی تخم خیازی از هر یک یک مثقال و نیم
میفرایند و همچنین جهت خلط سودا و دوی مختصه بآن
در امراض راسل دوی مختصه راسل و در کبد او دوی

مختصه سیکه علی بن القیاس در اوزان و مقدار آب
نیز برای اقویا بحسب حاجت بنفرایند و از برای صنعت
و اطفال بکاهند و نقوع و مکر رصاف حمیات بعضی مرفوض
بارده بلغمیه و صنعت آن بکیر ند برگ سنی کی دوازده
ماشه تخم رازیانه نیم کوفته چهار ماشه نبات سفید و دوی
و وقت صبح نیم آن را آب بخوش و دهند تا صبح آن برود
پس دوی را در آن ریخته مالیده سر سبز او پوشیده تمام
روز بگذارند شب وقت خواب با مالیده صاف کرد
نیم گرم نموده بنوشند تا صبح چند دست بفرایند
میکنند به سنبوسه بلغم سیسین و سکون لوزن و تخم با درخوبه
و سکون او و بلغم سیسین و با بیونانی برادر و دهند
پوری نامند از اخذیه معروفه دست طبیعت آن گرم
تر و موقوی عصای سمین بدن و مویز شتها و کشیر غذا
و لیکن لقیل و مسدود مولد ریاح خصوص در معده
صنعت مصلح آن سنجبین در صفر اوی مزاجان را و
جوارشات حاره مانند کونی و فلا سفه و فلا فلی است
اینها و در آخر چارده بلغمیه و صنعت آن آنست که
بکیر ند او میدهند و با شیر و روغن داغ کرده خمیر
کرده وین کنند و گوشت را چیده کنند و بار و روغن بسیار
بریان نمایند و با تخم و مقشر بیدانه و قفل و زعفران
و قفل و دوا چینی و نیل بوا از هر یک قدری که از
خوشبوگر داند داخل کرده و روغن آن کنند یعنی
در آن پیچیده به شکلی که خواهند ساخته در روغن
بریان نمایند و در تنور و یا در قرن که از دانه تارشته
گرد و تناول نمایند و صنعت آن بیخه دیگر آنست
که بکیر ند آرد گندم را بدستور خمیر کرده وین کنند باز
به مقدار که خواهند و در بای تابه و یا قرن دیگر که
و پاره آن چار آنست بلند باشد و قدری روغن
در آن ریخته آنرا در آن پین کنند و بر بالای آن
قیمه بیخته بدستور مذکور فرش کنند و بالای آن یک
لایان اندازند و باز قیمه فرش کنند و تا بیخه بیخته
دو و یا سه انگشت گرد و پس سر آنرا پوشیده در تنور
یا فرن بگذارند تا پخته گردد و با آنکه بر سر پاره آینه

و غیر آن گذاشته در زیر و بالای آتش خشک کنند
تا برشته گردد و در ملاحظه می نموده باشند که نسوزد
پس بر داشته بطریق لوز بریده بعد سرد شدن با نیل
تبادل نمایند بسیار لذیذ باشد سبیل بضم سین مصلح
و سکون نون و تخم بای موحده و لام مخفی خوشه است
و برفت اطبا شامل سبیل هندی و سبیل رومی و
سبیل حبلی است و بیونانی ناروین نامند و از مطلق
آن مراد سبیل هندی است که هندی چرو و بهر لغت
چنانی و لغتی ناروس نامند و آن گیاهی است
بی ثمر و بی گل سببه بدنه سمور و دله از آن بار کثیر
و بر رازی انگشتی و زیاده بر آن و سیاه مائل بر روی
و خوشه و خیش صلب از منده خیزد و قوتش تا سه سال
باقی است در دوزخ گرم و خشک مفتوح و مقوی فرم معده
و جگر بار دوزخ بول و طیف و محفط رطوبات معده
و سینه و ففول و ماعی و مانع انصباب ماده با معاد
معده و دافع لذع آن و مفتحت حصات و حابس
طبع و جهت بر قان و بواسیر و بر غده و درد سپرز و سینه و
تحلیل نفخ و استسقا و اورام با فستقین و صندل
بغایت مشتی است و مقوی معده و با آب سرد و جهت
غثیان و خفکان و ضادش قاطع عرق و باعث
خوشبوی بدن و اکمال با آب کشنیز جهت حره شیم و
تقویت با صره و در و باندن شرکان و با علف حصرت
و معده و بر فرجه و جلد و در طبع آن جهت تنقیه و
کشودن حیض و در و آن جهت التیام جراحت و
جلای مطبوخ در خمیر جهت سیاه کردن و در از کردن
مو موثر و مضر کرده و مصلح اش کثیر او شربش تا یک
مثقال و بدش از خمر شراب آن که رطوبی را در پانزده
رطل آب انگوری بچوشانند تا نصف رسد سه هفته در
آفتاب بگذارند در جمیع افعال مذکوره اثرش قوتیر
است و سبیل رومی پنج و سانی ست گلدان و خوشبو
و با صلابت و در شکل و شباهتی به سبیل الطیب ندارد
و حرارتش زیاده از آن و قبض آن در افعال
کثر و ضعیف تر است و در بول و با تریاقیت و کل

نفخ معده و درم سپرز و جگر و رافع در دمانه و کرده
و شراب آنکه نیم رطل از ادرسی رطل آب انگور انداخته
بعد از دو ماه صاف کنند و روزی سبست مثقال را
با شصت مثقال آب بنوشند جهت جمع امراض بارده
کرده و معده و جگر و دیر قان و عسر البول بغایت
مفید است و روغنی که از سبیل و سبیل رومی تربیت
و مهندسی بدین ناروین و سبیل هندی قوتیر سبیل
افلیط است و سادج او را بطریق سائر ادیان میسازند
و آن لطیف و محل جهت جمع امراض بارده اعضا
ظاهری باطنی نافع و قدر شربش تا یک و نیم است
سبیل حبلی که بقارسی ریشه والا گویند و مؤلف تذکره
گوید که آن پوست و لپه ادری غیر او دانسته و گویند
برگ نباتات و شبیه بقرصه و شانه های آن مثل
شاخ آن از آن که بی و بی خار و بی ساق خیش
زیاده بر دوزخ و در از و بر دوزخ مائل به سیاهی
و اندرون سفید و خوشبودن بی ثمر و بی گل است قریب
القوت بسبیل و مقوی اعضا حضا صفا معده و جگر
و مقوی قوت ماسکه و محل ریح و نفخ و رافع استسقا
و قی بلغمی و شراب آن در منافع مثل شراب سبیل است
و قدر شربش تا یک مثقال است و سبیل فارسی
شامل بر سیادشان است و شبی از ریاحین است که
بازگرس میرود و در غایت خوشبوی و برکش و پیازش
قریب به برگ و پیاز زنگش گلشن بنفش و بعضی سفید
فیز میباشند و شکل با سمن و در هر ساقی چندین عدد
بر بالای یک و دیگر در افعال قریب به زنگرس و پیاز
و ضعیف تر از پیاز زنگرس است و سبیل قلیطی سبیل
رومی است و جوارش سبیل الطیب بقول از قرابادین
افندی صالح طیبی حکیم باشی ابراهیم سلطان قدس سره
مقوی عضای میسبست و محل ریح و معین بر معده
غذا و صنعت آن سبیل الطیب و درم گل سرخ
نیم درم کبابه چینی عود هندی مصطکی رومی و کبابه
سادج هندی انیسون پوست خربزه قرص گل سرخ
قالیه از هر یک یک درم و دو مثقال و رومی حب الصندل

کبابه شتی شامی مغز بادام شیرین قشیر از هر یک نیم درم
مشک ترکی ثلث درمی صمغ عربی کثیر از هر یک ده
درم شکر سفید بقوام آورده بقدر کفایت بدستور
مقرر مرتب نمایند شربتی یک درم و دهن سبیل و
سبیل رومی ذکر یافت و شراب سبیل الطیب بترخه
معصومی در دوزخ و در جگر و در سپرز و دتپهای
رافع باشد صنعت آن سبیل الطیب حبلی درم و دو
نسخه دیگر است درم است در سه من آب صاف بنفشه
و بچوشانند تا دو حصه بماند انگار صاف نمایند و با
دو من قند کمر بچوشانند بقوام آورند شربتی ده درم
شراب سبیل دیگر سو فرج بار دوزخ معده را مفید
دتپهای خرمین را سود دارد و صنعت آن سبیل هندی
خوشبو است درم و دو من آب بچوشانند تا نیم من بماند
بیا لایند و با دوزخ غسل مصفی یا شکر سفید بقوام آورند
شربتی ده درم و درم سبیل الطیب آماس صلب را
که در معده و سپرز و جگر باشد سود دارد و صنعت آن
سبیل الطیب لقا ح از خر سلیمه سودا گل سرخ منزع
الاقماع و بونجینی قصبه لذیره از هر یک سدرم
زعفران مکی صافی انیسون قسط سفید تلخ از هر یک
یک درم مقل ارزق مصطکی رومی از هر یک دو درم
اشق نیم درم اشق را بمثلث حل کرده باقی اودیه را
کوفته بخیته اقرص سازند قرصه و درم شربتی یک قرص
از هر آماس معده با مثلث بنوشند و از جهت آماس کبد
با کجبین و از برای صلابت سپرز با کجبین حبلی است
گفته که این قرص در دوزخ صلب معده بعد از خوردن
شیر شتر یا با غسل یا روغن بیدانجیر که مغز خیار شتر در آن
حل نموده باشند یا با الاصول یا روغن بیدانجیر و
روغن بادام تلخ و روغن سوسن باید که یک قرص
را که یک مثقال باشد هر روز با بیخه بپاشانند و
نسخه که او ذکر کرده مقل ارزق و مصطکی و اشق و مثلث
داخل ندارد و قرص سبیل بنفشه و دیگر صنعت آن
سبیل الطیب قصبه لذیره سلیمه بونجینی از هر یک
سه مثقال مقل ارزق مصطکی رومی از هر یک دو مثقال

مرکی صافی قسط تلخ فلفل انیسون زعفران از هر یک
 یک مثقال شق مجتعل مثقال و شق را در مثلث
 آب گرم حل کنند و باقی او را کوفته بخیته بان سخته
 اقراص سازند شربت دوزیم برای درم یکبار استنجین و
 برای درم معده با مثلث پنجمون سنبل الطیب معده
 و کبر را نافع باشد صنعت آن سنبل الطیب ققاح
 از خرقصه لذریره از هر یک چهار درم موزیر منقح سلیمه
 یکی انیسون زعفران از هر یک پنج درم فلفل سیاه
 مقل از هر یک یک درم مقل و موزیر را در مثلث حل
 کنند و دارو با کوفته بخیته در آن بیا میرند و با عمل معجون
 سازند و در شکر و کبر سنبل الطیب ققاح از خرقه از هر یک
 دو درم است پنجمون سنبل دیگر که همین نفع دارد و
 صنعت آن سنبل الطیب قسط تلخ ققاح از خرقصه
 لذریره موزیر منقح از هر یک چهار درم سلیمه پنج درم
 مقل از زرق و دو درم مرکی صافی زعفران انیسون
 فلفل سیاه از هر یک یک درم مقل را در مثلث خیسایند
 حل نموده او را کوفته بخیته با سه وزن آن عمل بپزند

فصل در ذکر نسخ انواع سنونات

بدانکه سنون بضم سین ممل و نون و سکون و او و نون
 در آخر از او به مخصوصه با مراض دندان است عم از آنکه
 بران باشند و یا بجزی باشند و یا قرص سازند
 و مولف تذکره گوید که سنون مثل شباف است و آنکه آنرا
 معجون کرده در سای خشک کنند لیکن این مخصوص
 با دویه نم است پس اگر استعمال کرده شود در غیر نم نادر
 است و نیست سنون از تراکیب قدیمه بعضی گفته اند
 مختصرات چیزین که تیشوع است و او اول طیبی است
 که در تند وین طب بدینش پور کرده و نقل کرده طیب
 از یونانی با سربلی و طیب خلفای عباسی بود و در
 استعمال سنون باید که معده متلی نباشد و قبل از
 استعمال آن درین را با آب مطبوخ و یا معصود او یک سنجاب
 بشوید و بمسواک پاک کنند بدانکه استعمال سنونات عموما
 وقتی جائز است که علت عام باشد جمیع انسان و عموما

آنها و آنرا را و الا بکامیکه مخصوص دندان واحد باشد
 زیرا که اکثر آنست که در چنین حالات باعث ترفیق
 و تحریک میل مواد با انسان و گیر میگردد و کما لا یغنی
 و حکیم مومن گوید که این کلام یعنی بودن آن از خرقه عیار
 جز این صلی ندارد و ظاهر آنست که از قدما می اطباء
 و این نیز صلی ندارد و چنانچه در طب اللامعه از
 عبدالمشبن مسعود از طبرانی از خالد قاط گفت
 اما که درین علی بن موسی الرضا علیه التحیه و الننا
 این ادویه را برای بلغم فرموده بگیر الیلج صفر و
 عاقر حوا از هر یک یک مثقال خردل و دو مثقال و
 بسیار نرم کوفته بخیته بردن مال بدستیکه دور
 میگردد و اند بغم را و دهان را خوشبو میکند و متحکم میگردد و اند
 و دندانها را صاحب کافی روایت میکند این محبوب
 از ابی ولاد که گفت دیدم من ابو الحسن اول را اند
 و شنیدم من از آنحضرت که در دکر دندان پس گرفتیم
 من سعد را و مالیدم بر دندان پس نفع بخشید و ساکن
 گردانید و حج آنرا و بچند روایت دیگر منقول است که
 مالیدن سعد بر دندان دهن را خوشبو میکند و قوت
 باه را زیاده میگردد و اند سنون ابیض منقول از معالجات
 بقراطی جهت تحکم نمودن دندان و گشت بن دندان
 و رفع خون آمدن و منع کرم خوردن و قوتن مولد
 و مرغ بین دندان بغایت مفید است و رفع بد بوی
 دهان میکند و جلای دندان میدهد و چون بار دندان
 از بیون یا قطران سرشته بر دندان در دناک گذارند
 در حال رفع الم آن میکند و چون با سرب مخلوط کرده
 محضه نمایند دندان متحرک را متحکم میگردد و اند و بترین
 سنونات است صنعت آن عاقر حوا کاسا زج هندی
 کز ازج سعد کوفی از هر یک شش مثقال پوست پنجه ناله
 مازوی سبز کندر گلنار فارسی گل سرخ مروارید ناسفته
 بسد سفال چینی از هر یک سه مثقال پنجه سوسن کبود
 چهار مثقال شاخ گا و گوی سوخته دندان فیل طباشیر
 دار فلفل تخم خرفه نشاسته کتیرا کشنیز خشک بریان
 عدس از هر یک هفت مثقال زردا لیمونک شک خسته

حار و ن سوخته شب میانی از هر یک یک مثقال نیم
 فلفل سفید مصطکی عود و لبان از هر یک یک مثقال
 کوفته بخیته و دوا ناک کا فوراضا نه نموده سنون نمایند
 سنون دیگر از تالیف میر محمد زان جهت و یا نیدن گوشت
 بن دندان و دفع بد بوی دهان مجرب است و نهایت
 نافع است صنعت آن دم الاخوین کز مانج انزروت
 سفید جوز لیسر و کند پنجه فی سوخته طباشیر سفید اقا قیه
 گل سرخ گلنار فارسی جفت بلوط پوست نار ترش از
 هر یک یک خرد قصبه لذریره نیم خرد و کوفته بخیته
 وقت خواب استعمال نمایند سنون دیگر از تالیف
 میر محمد مومن جرجانی صاحب تحفه گوید موافق اکثر
 از جبهه است و در شکنج الم و رفع آمدن خون از دهان
 و لثه و و یا نیدن گوشت لثه و قروح فم و منع بختن
 مواد از نموده است صنعت آن سعد کوفی طباشیر
 سفید گل سرخ حب لاس گلنار فارسی فلفل کز مانج
 گات هندی اقا قیا از هر یک خردی ساق سه خرد
 کوفته بخیته استعمال نمایند سنون دیگر که همین صنعت
 دارد صنعت آن طباشیر سفید فلفل مرجان قرمزی
 مرجان سفید مروارید ناسفته صدف سوخته کشنیز خشک
 شاخ گوزن سوخته پوست تخم مرغ سوخته کوفته بخیته
 سنون نمایند سنون دیگر فلفل فرموده اند که از تالیف
 حضرت علای میر محمد هادی والد حقیر محمد باشم خطاب
 بعلوی خان ست بجهت قللع و قروح فم و لثه و عموما
 دوا و رام لثه و صلاح فضا و اسنان و ضعف اسنان
 د آمدن خون از دهان و لثه و عموما و در جمیع آنچه مذکور
 شد عدیل ندارد و صنعت آن پوست بلبله زرد پوست
 بلبله کالی بلبله سیاه پوست بلبله آله منقحی از هر یک
 قدری آب لیمو و گلاب بقدریکه از روی دوا با بر گردد
 بنجیسانند پس بگیرند و توتیای هندی معروف بزاج آن
 و نرم بسایند و در هر یک جز و از آن زنجیر و طین احمد
 یزدی داخل کنند و گاهی که از برای قروح خبیثه و
 فضا و اسنان و کرم دندانها باشد بدل طین احمد زردی
 قبیل کنند و هر دو را نرم سائیده یک جا کنند پس

انگشت را باب لیمون و گلاب مریور تر کرده بروی
سنون مذکور نهاده بر کلام و دمان و اسنان و بن
و نهاده بماند تا بپس دمان را باب و لیمون و گلاب کوبیده
این سنون بشویند که اثر این سنون در دمان نماید پس
بگیرند ساق طباشیر کشتیر خشک دم الاخون اقای
گات هندی فلفل سافج هندی سفید کوفی مسک مسک
سینبل الطیب را یک پوست لبلله زرد پوست لبلله
کابلی لبلله سیاه و سیلیم و اریشخوان زرد و عاقر قرحا
کز مازج اجزا مساوی کوفته بخیته سنون بمایند و ب
امراض بعضی ادویه خاصه آن امراض را از یاد
باید کرد این ادویه مذکور به حسب رای طبیب کم
میتوان نمود چنانکه اگر حرارت غالب باشد جائز است
که قدری کافور اضافه این سنون نمایند و اگر از
برای زستن جم نشد باشد زرد آوند و حرج و ایرا و مثقال
آن داخل کنند و در علاج لثه در منه علف شب میانی
گلنار فارسی و مانند آنها داخل کنند و در قرح خشک
فتار کنند مرصافی حنظل کمی و امثال اینها اضافه
نمایند و در جلای اشان و صلاح فساد آنها زبد البحر
بسد محرق شاخ گوزن سوخته غیر مغسول و امثال اینها
داخل کنند و علی هذا التیاس در سایر امراض فم و
لثه و اسنان آنچه مناسب دانند بران سنون افزایند
و آنچه کم کردن باشد کم نمایند سنون مارون الرشید
منقول از تذکره که در زمان مارون رشید تالیف یافته
جهت استحکام لثه و دندانها و خوشبو کردن دمان و قطع
دراکه که بر روی آن تحلیل او را م و دفع سیلان اب از
دمان مفید است و صنعت آن نمک سوخته ده جزو
و نان سوخته هفت جزو و عود هندی شمش جزو مسک
سه جزو کن مارچ دار فلفل فلفل زرد البحر قاقله از
هر یک دو جزو کوفته بخیته با شرب قرح سازند و در سایه
خشک کنند صاحب تذکره گوید که با سر که بپزند این بهتر
است و بتشوع از برای مارون الرشید شیخ ارمنی
ور راوند و حرج از هر یک هفت جزو اضافه نموده و
جبرئیل ولد او قرق را و زرد و گلاب و عاقر قرحا و

کرده و با شرب سوسن و آب غسل سرشته و بعضی
ادویه را اضافه نموده صندل سفید سعد کوفی گل سرخ
فلفل خاکستر شاخ گاو کوهی از هر یک سه جزو و بزرگتری
دو جزو و در نسخه گلنار فارسی علف مسک اقامت
عصاره که لیمون و تیسل زهر یک یک دم داخل و آورده
که بصل سرشته استعمال نمایند و با خشک بپاشند حکیم
میر محمد مومن گوید که اطلاق پوست لبلله زرد و پوست لبلله
کابلی لبلله سیاه داخل کرده اند و بهتر است چیزها از
برای شستن ادویه دندان سرکه است که در آن زیر
کرمانی غلیظ نمایند باشد و همچنین مضمضه آن بهترین
اشیا است پس سنون که جهت امراض حاره عظیم النفع
است مذکور در کامل و شال و حاوی کبیر و تذکره و
جهت رویانیدن گوشت لثه و صلاح نقص قلاع
و آکله فم و حرکت دندان و مجرب است فوائد آن
صنعت آن طباشیر سفید گل سرخ از هر یک سه جزو
مروارید ناسته گل ارمنی برشته دم الاخون از هر یک
دو جزو مرجان سوخته صندل سرخ حب العروس
مرصاف کز مازج مایران از هر یک دو جزو کوفته بخیته
سنون سازند و سنون حاره که جهت امراض بارده
عظیم النفع است و صنعت آن عاقر قرحا شمشیر حرج
هندی فلفل خردل تحلیل بورک ارمنی اجزا مساوی
با قطن یا بلخ زیره بپزند و سنونیکه دندان را
محکم کند و خون رفتن از لثه باز و دوی دمان خوش
کند و صنعت آن پوست لبلله زرد پوست
لبلله آلمه قی گل سرخ شب میانی اقای گلنار فارسی
قطر طباشیر سفید عاقر قرحا مساوی کوفته بخیته
سنون سازند و سنونی دیگر که همین خواص دارد
صنعت آن پوست لبلله زرد گل سرخ شاخ گوزن سوخته
نمک اندرانی سوخته از هر یک دو جزو گلنار فارسی
یکدم کوفته بخیته بر لثه و دندان افشانند و سنونیکه
قلاع را نافع بود و دوی دمان خوش کند و دندانها
محکم گرداند و صنعت آن شیان مایثا طباشیر سفید
گلنار فارسی زرد و گلاب مازج عصاره لسان الحل

لبلله زرد و زیتون شب میانی مساوی کوفته بخیته
استعمال نمایند و سنونیکه در نهایت جلاست و تحلیل
او را م لثه و دمان میدهند و نقول از تصرف صنعت آن
پوست کدوی تلخ بخت جزو نمک اندرانی مویز جلی از
هفت جزو کوفته بخیته سنون نمایند و گاهی داخل
کرده میشود درین سنون خاکستر سوسن گندم و گاهی سرشته
میشود و اجزای آنرا با قطن یا بلخ یا در جهت امراض
حاره و صنعت آن گل سرخ مازوی سیرک مازج ساق
از هر یک جزوی عاقر قرحا فیون از هر یک نیم جزو
کوفته بخیته بلخ بلوط و پوست خیار و مورد سرشته از آن
سازند و در وقت حاجت کوفته سنون نمایند
سنون مجرب برای آندن خون از دندان و درد و
حرکت آنها و صنعت آن زبد البحر اقای گلنار فارسی
پوست نار از هر یک دو مثقال مازوی سیرک مثقال
نمک طعام یک مثقال کوفته بخیته سنون نمایند و بعد
از آن با ساق که در گلنار سیاه باشد مضمضه نمایند
سنون مجرب و صنعت آن فلفل گات هندی از هر یک
سه مثقال کز مازج عاقر قرحا اقای از هر یک مثقال
کوفته بخیته سنون نمایند و سنون که از برای جلای اشان
در نهایت نفع و در دندانها میبرد و ساکن میگردد و اند
و سودمند بود و از برای سقوط لومات و تقوی لثه است
صنعت آن شاخ گوزن سوخته هشت مثقال سعد کوفی
فلفل از هر یک هشت مثقال مرصافی یک مثقال
نمک را یک مثقال فلفل زرد و شب میانی نوشادر زبد البحر
مازوی سیرک گلنار فارسی طباشیر سفید سینبل الطیب عود
هندی از هر یک یکدم کوفته بخیته سنون نمایند
سنونیکه دندان را جلا دهد و محکم سازد و گوشت بن دندان
بروید و صنعت آن پوست لبلله زرد و نمک هندی
بریان کرده از هر یک پنجدم قرقه پانزده درم سعد
کوفی دارچینی از هر یک سه درم شب میانی ساق
هر یک و درم عاقر قرحا هفت درم و در فلفل آلمه
نوشادر زعفران از هر یک درم کز مازج گلنار فارسی
قاقله از هر یک چهار درم زرد و گلاب و شمش کوفته بخیته

ملون سازند سنون که دندان را جلاد و در لثه را کمر
بوی دمان خوش نماید صنعت آن شب یسانی
تخ خسته از هر یک ده درم عاقر قرحا چهار درم کوفته
بخته سنو سازند سنون و گیر که دندان را محکم کند
گوشت بن ران بر ویاند بوی خوش کند گوشت
آن قوتیای هندی و درم گات هندی چهار درم
فلفل و فلفل زنجبیل مساهندی از هر یک یک
درم کوفته بخته با گشت در پنج دندان بالنده سنون
که خون آمدن بخ دندان را بر طرف سازد و در دندان
خشک کند و لثه را محکم نماید صنعت آن شب یسانی
بودن کوبی گل گز آله از هر یک سه درم عصاره کلبه
گل ختم ابل از هر یک درم و از چینی بندرم گلزار
فارسی گل سرخ سعد کوفی ساق مرجان از هر یک یک
درم کوفته بخته سنون سازند سنون و گیر که اکثر امراض
اسنان و لثه و فم را نافع است و زرد و در دندانها چرک
و کرم و حرکت از داف است صنعت آن فاسخه
جو سوخته پنج شبت گل سرخ ساق زرشک گلزار و سی
گل از منی دم الاخوین کشنیز خشک طباشیر سفید گرد
بزر قطونا کوفته بخته سنون سازند سنونیکه اسنان
مستخرجیه را قوت دهد و لثه را سخت کند و بوی دمان را
خوش گرداند و لون دندان را صاف کند و پاک سازد
صنعت آن تخم مرو و عود کز مانج بوره از منی ابکیه شامی
حنامر کی زرد البخر اجزا مساوی کوفته بخته سنون نماید
سنونیکه دندان را سفید کند و از چرک پاک نماید بوی
دمان خوش کند و منع آکله نماید صنعت آن بود از منی
پوست انار زرد البخر صافی شونیز از هر یک جزو سه
کوفته بخته سنون نماید سنون منقول از دخیره
بوی دمان را برود و خوش کند و پنج دندان محکم کند
و خون آمدن بار دارد و گوشت بن دندان را جلاد دهد
صنعت آن گل سرخ گلزار فارسی کز مانج شب یسانی
ساق منقی عدس سرخ از هر یک درم طباشیر سفید
فلفل هندی کف دریا از هر یک دو درم کوفته بخته
در پنج دندان بیا شند و یک ساعت بکارند و بیا لند

و بعد از ساعتی دور کنند و پیش ازین سنون سرکه که
کز مانج دران جو شانیده باشند مضمضه نمایند و اگر
خواهند که گوشت بر ویاند و پنج دندان محکم کنند درم
آرد کرسنه و عسل و سرکه بریان کرده سخت نموده دران
زیاده کنند و بالنده سنونیکه گوشت بر ویاند و همان
خاصیت دارد صنعت آن ساق منقی گلزار فارسی
شب یسانی از هر یک چهار درم طباشیر سفید بد البحر
فلفل پوست لیلله زرد از هر یک دو درم گات هندی
سعد کوفی از هر یک یک درم کوفته بخته اول سرکه و
نمک سدرد بان بکارند پس بشویند و بعد از آن
بگلاری که کز مانج دران جو شانیده باشند مضمضه نمایند
سنون بجز برای قلاع و آکله دمان و ماکل اسنان
و وجع آن و عفونت آمدن از دمان و اکثر امراض
اسنان و دمان صنعت آن تخم مرو و حله از هر یک
دو درم کثیر تخم مرجان از هر یک یک درم زنجبیل
از هر یک بندرم کوفته بخته به سفیده تخم مرغ سرشته
قوس سازند و بچیر گرفته بریان نمایند پس خیر را از آن
جد کرده مرتبه دیگر نرم کوبیده و متعال نمایند
سنون منقول از جزو ثانی قرابادین قانون که شفیه
دندان کند و کند و کمر و اند و بوی دمان را خوش کند
و قروح لثه را سود دهد صنعت آن گینه نمک اندرانی
کوفته بصل بشویند و در کافذی پیچیده بر آتش بپزند
تا بگرد و مثل آغل از آتش بر آوره بقطران خاموش
کنند آن را یا لثه را بر بکافی پایی سوسن و بکازند تا
سرد شود و بکوبند و بکیر نماز آن یک جزو و از زرد البخر
جزوی دیگر دانند با این هر دو دار چینی جزوی مرد
صافی جزو سه را و شیخ سعد از هر یک جزوی قراح سد
جزوی عود قاری نصف جزوی نبات سفید جزو
کافور عشر جزو کوفته خلوط سازند و هر شیخ آن سنون
نمایند سنون نافع از برای لثه و دندانها صنعت آن
مازوی سبز در آتش انداخته چون بریان شود در
سرکه آنرا سرد کرده خشک نموده با طباشیر سفید کوفته
بخته بزر قطونا داخل کرده بر پایی دندانها بیا شند

سنونیکه حاجی ابراهیم از مصر شکر آنرا آورده و صنعت آن
پوست لیلله زرد و شیخ منقال غنچه گل سرخ خطمی با در هر
معدنی آرد کرسنه کشنیز خشک از هر یک و منقال
کوفته بخته سنون نماید سنون نافع از برای آکله دمان
و لثه صنعت آن تخم پیاز سوخته تخم دمان از هر یک منقال
طباشیر سفید عاقر قرحا کافور و صوری از هر یک منقال
کوفته بخته وقت خواب در دمان بیا شند سنون
قلبی فرموده اند که از قذوقه الحکماء الدماجد و استاد فقیر
است قدس سره که از برای جمیع جوششها قروح دمان
و زبان و حلق و حنجره و مری و از برای آکله و جوشش
جدری افرنجی و دمان و حلق و قلاع فم هر قسم که باشد
خصوص قلاع خبیثه و از برای فساد اسنان و ماکل آنها
موجب است صنعت آن طین مغره نه جزو قوتیا هندی
یک جزو پس اگر جوششها قروح تازه باشد قوتیای
هندی را بریان کنند و الا غیر بریان هر دو را نرم کوبند
و بخته بکارند پس طریق استعمال این سنون در
جوششهای حدیث فم آنکه گیرند پوست لیلله کاملی
پوست لیلله زرد لیلله سیاه پوست لیلله آله منقی از
هر یک یک منقال و بکلاب و آب لیون بخیسانند
پس بیا لایند و بکیرند اندکی از آن در پیاله تهنه خوری
و انگشت را بان تر کرده بروی سنون انحرک و رگشته
بر موضع قروح و بشوید دمان و زبان بیا لند و سه مرتبه
این فعل را مکرر کنند و زمانی صبر کنند که آب از
دمان آید پس دمان را آب لیون و کلاب که بلیله جات
را در آن خیسانند و اند بشویند تا از سنون انحرک و رگشته
پس بگیرند ساق منقی طباشیر سفید کاز زبان محرق کشنیز
خشک دم الاخوین گات هندی فلفل زرد و ر
گلزار فارسی سیک را یک از هر یک یک انگ کوفته
بخته بیا شند و اگر زبان انتها باشد و حدت ماده دزد
نشسته باشد سافج هندی سلخه سیاه دار شینخان سعد
کوفی دار چینی درین سنون اخیر داخل نمایند و اگر قروح
و بشوید آتشک در دمان باشد در لقوع بلیله جات
چوب چینی یک منقال داخل نمایند و بعد از آن

از سنون احمري از سنونيكه در مرقع تفكك كرده ميشود
بره بان پياستند و الر اكلمه و قروح جبيشه و طالع جبيشه
در دمان پياستند در لقوع بليله با برگ عاقر قرحا
مرعي و ارجوني جعبه كز مانج از هر يك يك مثقال يك
طبر زوجه و در خطاي از هر يك دو دانگ ضافه ناييد
و بجائ آب ليمون سر كه انگوري و قوتاي هندی در سنون
احمر نام باشد و بعد از شستن بان از سنون احمري از
سنونات مناسبه و اكلمه قروح جبيشه قروح خبيثه ذكر
كرده ميشود پياستند و اگر فساد و تاكل در اسنان باشد
عاقر قرحا كز مانج سعد كوفي از هر يك يك مثقال يك
طبر زوجه و دو دانگ در لقوع بليله جات داخل ناييد
بعد از شستن و دمانها از سنون احمري قروح ذكر كمي از
سنونات نافع از براي فساد تاكل اسنان پياستند
و اگر جوشن قروح در حنجره و حلق باشد تازه باشد كشته
عدس مقشر پوست خشكاش كز مانج برگ حنا پوست بليله
زرد پوست بليله كابل بليله سياه پوست بليله آلمه منقي
حفظ كمي از هر يك يك مثقال در گلاب و آب ليمو
جوشانیده صافی نموده بقدر نيم درم سنون احمري داخل
كرده غرغره ناييد و اگر با جوشش حنجره و حلق و جوي
و قروح اين اعضا سرفه باشد او به راباب جوشانیده
دو دانگ سنون احمري داخل كرده غرغره ناييد بعد
از آن در زركه مناسب باشد پياستند و اگر قروح و ثبور
آتشك در حلق و مری و حنجره باشد كز مانج عاقر قرحا
سافج هندی سنجيه سياه و ارشيعان برگ حنا چوب جني
پوست بليله كز پوست بليله كابل بليله سياه پوست بليله
آلمه منقي در در چوب صنوبر ذكر گلنا از هر يك
يك مثقال جوشانیده صافی نموده دو دانگ از سنون
احمر ذكر داخل كرده غرغره ناييد كه بعون الله تعالی
نافع است و اگر در قروح عتيقه و جبيشه اعضا و در سوسه
دمان و زبان و حنجره و حلق و مری استعمال كرده شود
اين سنون نيز نافع است باین نحو كه چنانچه در شراب
پوست بليله با جعبه برگ حنا از هر يك يك مثقال يك
يك قوه خوري از آن را گرفته پرمري را بان تركرده

بره دي سنون احمري كز داشته بر زخم بالند و لحي صبر كند
پس زخم را با شراب بشویند كه اگر سنون احمري نماند پس
هر يك مناسب باشد بر آن زخم كز در مرقع سنونيكه
دندان با حلك كند فساد و زردی رنگ و دمانها برود
صنعت آن طندل سفید سوخته تخم ترب تخم پندل
مسادی كوفته بخته بر دمانها بالند سنونيكه برای
در دندان خرب است و صنعت آن فلفل سفید
چكي و كهنی بنای بوداده كز مانج گلان و خردكات
هندی سفید از مصطك زاج سفید بریان راج كز
هندی كسين امت از هر يك يك توله قوتاي هندی
بریان كچك كه حضرت آن نماند ششاشه از راج كوفته
بخته سنون سازند و بر صبلح بر دندان فاسد پياستند
سنونيكه صنعت شان را نافع است و صنعت آن
قرفل سعد كوفي كز مانج پوست بليله زرد و صندل سفید
مسادی كوفته بخته سنون سازند سنونيكه حاصيت
همین دارد و صنعت آن پوست بليله زرد و لك هندی
از هر يك دو درم عاقر قرحا هفت درم نوشادر فلفل
آلمه منقي زعفران از هر يك يك درم گل كرسنگ شك
قاقا گلنا فارسی از هر يك چهار درم زرد نیا شانه
درم كوفته بخته سنون سازند سنونيكه دمان را از
جرم پاک كند و صنعت آن لحي اندرانی جو سوخته
زبدالحمق مسادی يك و كز كوفته بخته سنون سازند
سنونيكه دندان متحرک را محكم گرداند و صنعت آن گلنا
شب يانی آلمه خشك قاقا مسادی كوفته بخته سنون
سازند سنونيكه همین حاصيت دارد و صنعت آن
شب يانی گلنا فارسی كز مانج مسادی كوفته بخته
بركه برشند و در سايه خشك كنند و دیگر باره بپزند
و سنونيكه سنونيكه نافع است از برای در دندان
كه سبب آن درم نشه باشد و صنعت آن تخم خرفه
كشتيز خشك مساق عدس مقشر صندل سفید عاقر قرحا
كافور مسادی كوفته بخته بر لثه و دندان پياستند
بعد از آن گلاب و سرکه يك ساعت در دمان بماند
سنونيكه بچه دندان را سخت كند و دندان باز دارد

صنعت آن شلخ كوزن سوخته نكند درانی سوخته
پوست بليله زرد و گل سرخ از هر يك دو درم گلنا يك
كوفته بخته بر لثه افشانند سنونيكه دندان را محكم كند
و خون آمدن را باز دارد و بلوی دمان را خوش كند
صنعت آن بليله زرد و بليله آلمه مقشر گل سرخ قاقا
گلنا شب يانی طباشير عاقر قرحا مسادی كوفته بخته
سنون سازند سنونيكه فتن خون را از بچه دندان باز
دارد و صنعت آن شب يانی سوخته يك درم شك
بریان دو درم ساق سوخته سه درم كوفته بخته سنون
سازند سنونيكه از اسنون الملوك گویند در دندان
نافع باشد و بلوی دمان را خوش كند صنعت آن مری
اهل جوزا و عاقر قرحا مسادی يك و دیگر كوفته بخته
استمال ناييد سنونيكه ناسور دندان را با صلاح
آور صنعت آن پنج سوسن عاقر قرحا از هر يك يك
شب يانی گلنا فارسی از و ساق از هر يك دو درم
كوفته سنون سازند سنونيكه زردی و سياهی از دندان
پیرود بلوی دمان خوش كند و صنعت آن كز مانج و
زنجبیل زرد و الجودار فلفل قاقا از هر يك دو درم شك
لک بریان كرده ده درم جو سوخته هفت درم كوفته
بخته سنون سازند سنونيكه خون فتن از لثه باز دارد
و بلوی دمان خوش كند و صنعت آن شب يانی نخل
بودنه كوی ده درم كوفته بخته سنون سازند سنونيكه
نافع است از برای در دندان كه سبب آن رطوبت باشد
صنعت آن فلفل دار فلفل مری از هر يك ده درم
پوره ارمني يك درم و نیم عاقر قرحا زنجبیل مونیج از
هر يك يك درم كوفته بخته سنونيكه استعمال ناييد و صنعت
آن سعد كوفي گل سرخ از هر يك پنج درم گلنا فارسی يك
فلفل از هر يك درم و الا خون كند فلفل لحي اندرانی
مصطك بودنه سوخته از هر يك و درم خود تمام
يك درم كوفته بخته سنونيكه استعمال ناييد
سنونيكه دندان را محكم بخت كند و خون
رفتني باز دارد و صنعت آن از ترش ده
درم شب يانی هشت درم عاقر قرحا گل سرخ كز مانج

از هر یک چهار درم طبع هندی پوست بلبله زرد و ساق
از یک دو درم کوفته بخته سنون سازند و سنونیکه
خون رفتن ازین دندان باز دارد و صنعت آن
کات هندی گندار فلفل گل سرخ ساق دم الاغین
اجزای مسادی کوفته بخته شب بر دینیا شند صبح بکباب
و آب ساق صنعت کنند و سنونیکه دندان سیاه را
سفید کنند و صنعت آن پوست بلبله زرد و درم
چهار درم حامه درم ساق هندی دو درم باز
سوخته هشت درم کوفته بخته بر دندان بالند
سنونیکه لثه را محکم کند و شفت رطوبات نماید و صنعت
آن گندار زده درم نوشادر درم مورخ درم باز
یک درم پودنه سوخته ده درم نمک لصل شسته شسته
و درم کوفته بخته استعمال نمایند و سنونیکه دندان را
جلاد و دله را محکم گرداند و بوی دهن را خوش کند
صنعت آن شب بیکانی سوخته تلخ اندرانی زرد البحر
جو سوخته چوب تاک سوخته از هر یک ده درم عاقر قرحا
کباب چینی گل گز از هر یک چهار درم طبع هندی پوست
بلبله زرد از هر یک دو درم کوفته بخته سنون نمایند
سنونیکه خون رفتن از دندان باز دارد و لثه را محکم کند
صنعت آن گل گز آمله خشک از هر یک درم عصاره
ریه لیس گل مغنوم ابل از هر یک یک درم دانه چینی
بندرم کوفته بخته استعمال نمایند و سنونیکه دندان را
سفید گرداند و بوی دهن خوش کند و صنعت آن
بندرم زرد البحر کوفته بخته استعمال نمایند و سنونیکه
دندان را سفید گرداند و صنعت آن نمک بر بان دو درم
عود سوخته جو سوخته شقال چینی گز از هر یک عاقر قرحا
قرنفل قز و نامک ساق گل سرخ سعد ساق از هر یک
بندرم زرد و نطویل حب الاس از هر یک درم
کوفته بخته بر دندان بالند و سنونیکه چون در محل
داروی آتشک بر دندان و دهن و دند و دندان
افتشاند چو ششی که از آن دارو با هر سد منع کند
چو شیده باشد استعمال نمایند با صلاح آورد
صنعت آن را و اندم حرج برگ مور و کندر سعد

کوفی کلنار پنج سوسن دم الاغین باز و مسادی کوفته
بخته استعمال نمایند و سنونیکه قلع را نافع باشد و بوی آن
را خوش کند پنج دندان را محکم گرداند و صنعت آن شیان
بامیاطا شب بخته گل لسان طبل پوست بلبله زرد و کلنار
بزرگ زیتون گز از هر یک شب بیکانی مسادی کوفته بخته
استعمال نمایند و سنونیکه آکله و ناسور پنج دندان نافع
باشد و دندان را محکم کند و خون رفتن باز دارد
صنعت آن عرق نود پنج سوسن درم سرخ عاقر قرحا از هر یک
یک درم شب بیکانی کلنار فارسی ساق باز و زهر یک
و دو درم کوفته بخته سنون نمایند و سنونیکه دندان را محکم
کند و صنعت آن مرشب بیکانی نوشادر و شاشه
گل سرخ ساق پوست آنار ترش استخوان بلبله زرد
سک کلنار فارسی باز و گز از هر یک اجزای مسادی
کوفته بخته بر دندان نشانند و سنونیکه دندان را
از چرک پاک کند و دندان را محکم کند و صنعت آن
بوی دهن خوش نماید و خون رفتن باز دارد و صنعت
آن ریشه فی سوخته زرد البحر گز از هر یک نمک سوخته
جو سوخته سک چو ده هندی صدف سوخته کلنار
عاقر قرحا قرنفل ساق هندی حامه سعد کوفی گل
سرخ ساق اجزای مسادی کوفته بخته سنون سازند
سنونیکه استرخای لثه و سقوط اسنان را نافع است
صنعت آن پوست آنار سی درم مادوی بر شب بیکانی
عروق لصباعین از هر یک ده درم ساق باز و درم
نمک هندی چیدرم اجزای کوفته بخته بر بای دندان
بپاشند و سنونیکه ناسور لثه را به صلاح آورد
صنعت آن صلل السوس عاقر قرحا از هر یک یک
شقال شب بیکانی کلنار عرق از هر یک و شقال
ساق سه شقال کوفته بخته سنون سازند و سنونیکه
لثه را محکم کند و صنعت آن کلنار فارسی بلوط ساق
پوست آنار گل سرخ حب لاس باز و سی عروق
لصباعین اجزای مسادی کوفته بخته سنون سازند
سنونیکه لثه اطفال را محکم کند و صنعت آن کلنار
در و حب لاس ساق حنا لقص عدس صندل سفید

فلفل جزای مسادی کوفته بخته سنون سازند و سنونیکه
که جهت خون آمدن و چرک آمدن و نقص حرکت دندان
و درم پای دندان نافع است و صنعت آن را و
چوب زر فلفل ساق کلنار مرجان سوده باز و سی
سوخته نشاسته گز با و رواید سوده گل ارمنی برگ
درخت گز شب بیکانی پوست درخت لوت سفید کافور
از هر یک و دانه کوفته بخته سنون سازند و سنونیکه
دندان را محکم سازد و صنعت آن برگ درخت
سرو را سوخته بر پای دندان بپاشند و آب برگ زهر
مضغه کنند و سنونیکه دندان را از چرک پاک سازد
صنعت آن زرد البحر نمک سوخته شیر سوخته صدف
سوخته خاکستر پنج فی نمک اندرانی زرد و حرج اجزای
مسادی کوفته بخته سنون سازند و سنونیکه نافع است
دندان را محکم کند و سبب آن رطوبت باشد و صنعت
آن سعد کوفی سنبل الطیب نمک اندرانی گز از هر یک
سوخته اجزای مسادی کوفته بخته بر پای دندان
بپاشند و اگر موی سر آدمی را پسوزند و بار و عن گل
مخزنج سازند نافع است در دندان را و در و گوش
سنون که بوی دهن خوش کند و دهن دندان سخت
گرداند و خون بر طرف سازد و گوشت بر باندن
بن دندان را بر طرف سازد و صنعت آن گز از هر یک
کلنار حرم گل فلفل سعد کوفی ورق مور و درم و اید
ط با شیر سفید از هر یک یک شقال دم الاغین
از هر یک نیم شقال صندل سفید صندل سرخ از
هر یک و شقال کوفته بخته شب سنون سازند و صنعت آن
با آب برگ مور و بشویند و سنونیکه دندان را جلاد و
دندان را خوش بو گرداند و صنعت آن سک گز از هر یک
و از فلفل قاقله صغار زنجبیل از هر یک و شقال طبع
تان ده شقال عود محرق پنج شقال زرد البحر چهار
شقال شعیر محرق هفت شقال اجزای کوفته بخته سنون
سازند و سنونیکه نافع است در و عینکه بسبب جوشش
و قلع کوشش بن دندان کم شود و صنعت آن آرد
کر سنه دم الاغین پنج سوسن مسادی کوفته بخته

عند حصول عسل مصفی پس شکر در موضع عسل گذاشتند
و اگر عسل مذکور چکه شود باین شکر عمل نمایند و شکر در
فلکل فلکل پس قندکار نمک سوخته از هر یک یک گرم
شب یما فی دو درم مازور نمک بسیر که سرشته از هر یک
دو درم و نیم و عفران سوخته یک مثقال کندر یک مثقال
کافور سوخته دو مثقال اجزا نرم کوفته با سرکه سرشته
اقرص سازند و در سایه خشک ساخته در وقت حاجت
سود و بر دندان بماند و بعد از آن با آب غوره آب
ساقی و بن را بشویند و منضمه کنند و اگر سوزش
بیشتری کند بر دهن گل سرخ نیم گرم منضمه کنند کیساعت
در دهن نگاه دارند و باین دستور عمل کنند که اگر از آن
موضع خون بیاید بعد از آن باین منضمه منضمه کنند تا
بکشت موضع چکه شود و جراحت برود بزرگ بود و فوذج
دستی گلکار که زانچ کافور و آب جوشانیده عصاره
نوده منضمه کنند و سنون که جهت استحکام دندان تحریک
مهر است به صنعت آن کند رزرا و در طرح مرجان
سرخ برسیا و شام پنج بند از هر یک پنج مثقال منقل
سفید و مثقال کوفته بخیه سنون سازند و سنون که
قلاخ را نافع بود و بوی و بان خوش کند و پنج بند از هر یک
صنعت آن شیان با شام نیم گل سان اکل پوت
بلبله زرد و گلکار فارسی بزرگ زیتون که زانچ شب یما فی
پست بلبله زرد و گلکار فارسی بزرگ زیتون که زانچ شب
سامانی مساوی کوفته بخیه ستمال نمایند و سنونیکه دندان
تحریک را محکم سازد و به صنعت آن مرکبی قتیای هندی
شب یما فی نقاشه گل سرخ ساقی پست آنار ترش
استخوان بلبله زرد و مسک گلکار مازور کزانی سنای کوفته
بخیه سنون سازند و سنون که بنین خاصیت دارد
صنعت آن پنج سوسن عاقر قرحا از هر یک یک مثقال
شب یما فی دو درم گلکار مازور ساقی از هر یک یک مثقال
کوفته بخیه سنون سازند و سنونیکه سرشته رود و به
نقد باشد و دندان را از هر یک یک مثقال و به صنعت آن پوت
گلکار زرد و جوج شیان فی از او از هر یک یک مثقال بخیه
ستمال آن کت شسته راج سفید محرق
از هر یک چهار و الگ قتیای هندی محرق و الگ

صنعت آن مرفوشا و زردی سوسن جزا مساوی کوفته
بخیه ستمال نماید و سنونیکه دندان تحریک را محکم کند
صنعت آن شام گلکار کوی نمک سوخته از هر یک یک
درم و عفران مرکبی بلبله الطیب مصطکی و سداب از
هر یک دو درم ساقی گلکار فوکل طباشیر از هر یک
یک درم کوفته بخیه سنون سازند و سنونیکه جهت
سستی و چنیدن دندانها بسیار نافع است به صنعت
آن طباشیر سفید کشنیر خشک گلکار ساقی شت کانی
دم الاخون قشاک کندر سافج هندی سعد کونی عاقر
سود و بعد از منضمه دندان بسیرکه و گلکار سنون نمایند
سنونیکه قلاخ را نافع است به صنعت آن نیم خرفه
ساقی زشتا ستمس متشکر حنظل سفید طباشیر حنا
کشنیر خشک از هر یک هست درم کافور نیم گرم کوفته
بخیه بر دهن بالند و سنون نافع جهت سان کردن
دندان به صنعت آن عاقر قرحا یک مثقال و شام
سه مثقال مغر نیم مثقال و سه مثقال کوفته بخیه در بن
دندان گذارند آن کتده شود و سنون نافع جهت
درد و استحکام دندان به صنعت آن فلکل سیاه و
فلکل دراز فلکل و کشنیر خشک بزرگ کابلی مازور
زبره ناخواه از هر یک یک مثقال نمک سینه حنا
نمک سیاه سعد از هر یک دو مثقال کوفته بخیه سنون
سازند و سنون که برای تقویت دندان در دهن است
و حسن دندان و حسن خون و تحریک به صنعت آن
مصطکی روی گل فوکل که هندی موچرس نامند
دم الاخون مادی خشک گلکار پست بلبله زرد
آله مطی بزرگ خاک کات سفید خالص کشنیر خشک از
هر یک یک جز و نمک موری نیم جز و ادویه کوفته بخیه
ستمال نمایند و سنون نافع جهت درد دندان از
هر یک که باشد به صنعت آن زانچ بریان عود سوخته
گلکار ساقی سعد کونی اجزا مساوی کوفته بخیه
ستمال نمایند و سنون که جهت ترمیم و خوش
دندان به صنعت آن کت شسته راج سفید محرق
از هر یک چهار و الگ قتیای هندی محرق و الگ

قالبه کبار بخیدانک اجزا نرم کوفته بخیه سنون سازند
سنونیکه چرک از بن دندانها پاک سازد و به صنعت
آن نمک درانی سوخته زرد بلبله سوخته استه بلبله زرد
سود و پست بلبله از هر یک نیم مثقال کوفته بخیه شب
برای دندانها که چرک داشته باشد یا بشند و صبح با آب
بشویند و آریه مرفوشا سست به سنون نافع برای
مسترنجیه و دامینه اسنان تحریک به صنعت آن جوج
ساقی سوخته بزرگ دخت گز محرق گلکار فارسی از هر یک
نیم مثقال مرجان سفید محرق مرصاف زانچ محرق
طباشیر سفید از هر یک دو مثقال قصب فارسی جوج
رما دم الاخون از هر یک یک مثقال عاقر قرحا
کافور قیصری از هر یک یک مثقال کوفته بخیه بزرگ
سنگ صلا یه چندان کتایند که ملایم و نرم شوند
دور پای دندان باشند و بعد از یک ساعت با آبیکه
این ادویه او را جوشانیده باشند بشویند و ادویه این است
فوکل یک مثقال زانچ جفت بلوط بزرگ نیم بزرگ دخت
گز پست دخت قوت از هر دو مثقال طباشیر سفید
نیم جوشه گلکار فارسی عنبل الثعلب طراغث از هر یک
نیم مثقال شب یما فی یک مثقال مجموع را در نیم من گلکار
دو مثقال سرکه یا آب غوره چندان جوشانیده و نصفه
بماند بعد از آن صافی نموده و منضمه نمایند و سنونیکه
گوشت بن دندان را محکم کند به صنعت آن مرجان
سفید طباشیر سفید کشنیر خشک از هر یک نیم مثقال
استخوان بزمندی ساقی شت از هر یک یک مثقال
کمر بای شمی فوکل از هر یک یک مثقال کات هندی
دو و الگ کوفته بخیه و از آب کشنیر تازه شسته
بپاشند و سنون و جهت تامل دندان و بد بوی
و بان و چرک دندان از بن دندان با به صنعت آن
مازوری بنیر غیر متقونی و جز و مرصاف یک جز و بارخون
گل سرخ بالند و یا سرکه منقل منضمه نمایند و سنونیکه
جهت قلاخ سیاه سودای نافع است به صنعت آن
مویز بنیانا مینون هر دو مساوی سرشته بر زبان
و دهن بپاشند صاحب حاوی صغیر این سنون را

مضمضه ذکر کرده سنون دیگر نافع جهت قلعاع
 صنعت آن برگ زیتون برگ عوج اقا قیا از هر یک
 یک جزو قلع طار صفت شب یمانی راج سفید از هر یک
 خمس جزوی پنج سوسن ثلث جزوی زعفران ربع
 جزوی کوفته بخیته سنون نمایند سنون دیگر نافع جهت
 جعال قلعاع صنعت آن شب یمانی و عقیص مساک
 سائید سنون کنند سنون دیگر نافع از بر لاس
 آکله و قروح خبیثه در دهان و درم و سقوط دندان
 و راحه خبیثه دهان صنعت آن اقا قیا سه جزو
 زرنیخ سرخ و زرنیخ زرد و نوره آب نمیده شبتانی
 از هر یک نیم جزو و صافی کثیر صمغ عربی از هر یک نیم
 کوفته بخیته لیسر سرشته اقراص سازند گاه از سنون
 نافع جهت قلعاع صنعت آن در در و نشاسته طباشیر
 سفید عدس متشتر تخم خرفه کشنیر خشک حنظل کی از مساک
 کافور اندکی کوفته بخیته بر دهان بالند نگا در اندر دهان
 قدری سنون دیگر جهت جوشیدن دهان نافع است
 صنعت آن فلفل اقا قیا سماق منقعه طباشیر سفید
 گلنا ز فارسی در قگل سرخ جو نیم سوخته مجموع مساک
 کوفته بخیته اول لیسر که دو و چند ان گلاب بن بشویند
 و بعد از ان سنون نمایند سنون که جوشیدن بن دندان
 و آکله نافع است صنعت آن پوست آمارش ده
 دم کز نازنج نمک مهندی از هر یک چهار درم کوفته بخیته
 سنون نمایند سنون منقول از اختیارات ابن سینا
 جهت بردن گوشت متعفن و آکله نافع باشد سیلان
 خون لثه را بنهایت بی عدیل صنعت آن زرنیخ
 سرخ و زرد و آب نمیده راج سفید از هر یک
 متساوی کوفته بخیته لیسر سرشته اقراص سازند و آنی
 از ان بر لثه بالند و بعد از ساعتی بشویند سنون
 نافع جهت قلعاع ایض صنعت آن نمک کوفته
 بصل سرشته بر دهان بالند و همچنین در دهان نگا در
 سنون که دهان را خوش بو کند صنعت آن سعد کوفنی
 سبیل الطیب سافج مهندی پوست انار ج مساک
 قزفل حمال گل سرخ حود و مهندی سوران کرده مصطط

نمک محرق بصل مساوی کوفته سنون سازند
 صنعت اوراق طبع باید که نمک بکوبند و بصل خمیر
 کرده در خرقة کنانی بسته بگل گرفته در تنور تا بپزد
 پس از سر و شدن تنور بر آورند و گل را از ان دور
 و نرم سائید و ساقال نمایند سنون که چون بر
 دندانها بالند گوشت بن دندان را سخت کند
 و بوی دهان را خوش کند دندان را سفید سازد صنعت
 سفال حبیبی کف دریا مسحو قونیا شجرا طبع اندانی
 از هر یک یک درم جو سوخته مورد سوخته سبیل الطیب
 کز نازنج حب لاس شب یمانی سوخته در سرکه انداخته
 از هر یک ده درم عاقر قرقص خجدرم اگر مزاج دهان
 باشد صندل فلفل از هر یک دو درم کافور یک
 اضافه نمایند و اگر متعطل باشد این با اضافه کنند
 و اگر سرد باشد قزفل خیر بوا کباب از هر یک ده درم
 مشک تبتی و دو دانگ ضافه نمایند سنونیکه صحت
 سنان کند صنعت آن شام گوزن سوخته سوزان
 بلبله سوخته کز نازنج گل سرخ سعد کوفنی سبیل الطیب جزا
 مساوی نمک اندرانی ربع جزوی کوفته بخیته با سنون
 نمایند سنونیکه صحت در دندان بار و مناسب است
 صنعت آن عاقر قرقص در لیسر ج پوره ارمی بصل
 کوفته بخیته اجداد مضمضه لیسر که دران عاقر قرقص
 و پودر جو شاند و باشد بر پای دندان باشد نگا در
 کنند بجا و رس گرم کرده و با بکوبند و فلفل را عدیل
 سرشته بر پای دندان بالند سنونیکه نافع از بر لاس
 جلای سنان پاک کرد دندانها از بزرگ و اخیسه
 بر آنها بسته شود که از افقارسی یک یک گویند صنعت
 آن سفال حبیبی نمک طعام زرد لیسر کوفته بخیته بر دندانها
 بالند سنونیکه نافع است صنعت انسان را
 آن صندل سرخ کباب فلفل از هر یک پنج درم
 بقم چهار درم و از حبیبی دو درم اجا کوفته بخیته با نشاسته
 گنم سرشته سنون سازند سنونیکه دندان را محکم کند
 از افقار و بجا بار و در صنعت آن سعد کوفنی سه درم
 پوست بلبله زرد و کلسا از هر یک پنج درم قرقه الطیب

و از حبیبی از هر یک پانزده درم سماق زعفران شب
 یمانی از هر یک دو درم عاقر قرقص هفت درم نوشادر
 و از فلفل سنگ از هر یک یک درم گلنا ز فارسی کز نازنج قاقا
 از هر یک چهار درم زرنیخ و شاند و درم کوفته بخیته بر دندانها
 بالند سنون که وجع دندان گرم خورده و غیر آن
 سودمند و نافع است صنعت آن مصططک راج
 که بپزدی کسین نامند تخم جوزا لقی که بپزدی مین چل
 نامند زنجبیل بریان سنگ حراحت راج بریان
 سنگ برمه نمک سیاه که بپزدی نمک سینه حان نامند فلفل
 سیاه بریان کرده کشنیر خشک گت سفید سعد مهندی که
 مهندی ناگزرها نامند اجزا مساوی زیره کزانی بریان
 کرده برانجمع او و بیا کوفته بخیته لیسر سواک بر دندان
 بالند و بعد از ان بقا صله یک ساعت آب سرد
 مضمضه نمایند سنونیکه جلای دندان بد و قوی
 آنرا از اکل کنند هر گاه بسبب زیادتی رطوبت باشد
 چون بعد از استقرار ساقال نمایند صنعت آن نمک
 نمک بصل سوخته نمک رانی صدف سوخته زرد آوند
 مد حرج خاکستر نزع جو سوخته سفال حبیبی سائید
 بر دندانها بالند سنون دیگر که همین صنعت دارد
 صنعت آن آبلیمه سوخته مسحو قونیا سینا و ج انگشت
 خصوص انگشت پوست با و ام سائید و بر دندانها بالند
 سنون که زردی و دیگر رنگهای قوی شده را از دندان ببرد
 صنعت آن زنجار با عسل لیسر بر دندانها بالند
 اگر مسحو قونیا و آبلیمه را نرم کوبیده آن بیامیزند قوی تر
 گردد سنون که ماده که موجب تغییر لون دندان باشد
 تحلیل دهد صنعت آن سعد کوفنی پنج درم سبیل
 یک درم فلفل شش درم قسطر را آوند مد حرج حلیت
 از هر سه درم کف دریا مسحو قونیا شجرا رنبا و ج از هر یک
 دو درم کوفته بخیته بالند سنون زرنیخ نافع از برای
 در دندان متاقل و گرم خورده صنعت آن زرنیخ
 قلی متساوی هر دو را حق بلبله نموده به سفید تخم سرخ
 سرشته پس در میان پوست تخم سرخ بر کنند و آن
 سرخ را بخیته زرد زرنیخ سرخ بالند تا فیه سوخته شود

پس از زهر کش بر آورند و نیمه آنرا در کوزه ای بپزند و در وقت
 بیضه است نکند و بدارند و بگذارند از آن مقدار نیم نخود
 و بر روی دندان و بر بالند سنون بهشت دندان تحریک
 بسبب طوبست مستخرجه حفظ صحت آن و تحریک سنان
 را نافع است به صنعت آن سعد کوفی در دهم کز مازنج
 سنبلی الطیب طح اندرانی قرن ایل محرق اجزا مساوی
 کوفته بخت بر دندان بالند اگر بسبب نقصان گوشت
 نش باشد به صنعت آن گیرند شب یا فی عود هندی
 محرق سعد کوفی ساق چلند کوفته بخت سنون نمایند
 نقل از بیاض میرزا محمد فی حکیم باشی که بحریات خود را
 بخط خود در اینجا املا نموده اند نموده شد سنون فلفله
 صنعت آن بورد از منی شکار شب یا فی مرصافی اقای
 از هر یک هفت گرم کوفته بخت بهر کوزه در صحن از
 و بعضی کتب قلی داخل کرده اند سنونیکه قوس تر
 و سرلیج الاثر تر اندکن است به است آن نمک سوخته
 صدف سوخته زردند در حرج پنج سوخته جو سوخته
 سفال چینی اجزا مساوی کوفته بخت سنون نمایند
 سنون که هرگاه زردی رنگ سنان و یا رنگهای دیگر
 آن بسیار قوی باشد و در جوهر دندانها نفوذ کرده باشد
 نافع است به صنعت آن رنگار اصلایه کوبه بر دندانها
 بالند و اگر قویتر خواهند مسقونیا اعضا نمایند
 سنون منقول از ایلاتی که بخت رفع سیاهی اندانها
 مجرب است به صنعت قبیل ده ورم فلفل سیاه
 چهار ورم حمامه ورم سافج هندی علف محرق از
 هر یک دو ورم کوفته بخت سنون سازند و سنونیکه بخت
 کنند دندان ناب مناب گلین سب و کارا نکه میکند
 منقول از کافی به صنعت آن عاقر قرحا پوست خنظل
 پوست پنج کبریت زرنج زرد پوست چوب توت شمر
 مازر لون اجزا مساوی مجموع را سائیده سر زرد و در
 بختانند و حلیت را با نصف آن نقل ازرق اول
 در سر که حل نموده و در آن آب بشوید بوقت استعمال
 احتیاط نمایند که دندان هیچ نرسد لکه دندان محار
 در دندان آراخیم و موم غلات کنند سنونیکه اسوکه را

با صلاح آورد و صنعت آن زرنج پنج سون عاقر قرحا
 از هر یک یک گرم شب یا فی گلنار فارسی مازوی سبز
 ساق از هر یک دو ورم کوفته بخت سنون نمایند
 سنون و گیر که آکله و ناسور پنج دندان را نافع باشد
 و خون رفتن باز دارد و به صنعت آن مرصافی نوشادر
 زرنج پنج عاقر قرحا مساوی کوفته بخت سنون نمایند
 سنون و گیر بخت آکله این دو بهترین دویه کله است
 صنعت آن برگ سداب خشک ورم ساق آکله
 آب نمیده زرنج از هر یک یک گرم حله را سوده و در
 تند بخسایند و دوزده نو کرده در گل گیرند و سرش
 را محکم بندند و در آتش هفت تا سحر گردد و افلاطون
 بخت شود پس بر آورند و مقدار وانی تا دو دانگ از آن
 بر آکله بپاشند و بار حاجت نشو و سنونیکه آکله
 و سبزی دندان را زایل کند به صنعت آن بورد
 زرنج احمر کبریت از هر یک یک جزو کوب نموده
 در پارچه بسته به لفظ سفید تر کرده بسوایند پس بسایند
 و دندان متاثر و سبز شده بالند سنون نکست
 و بان را خوشبو کند به صنعت آن سافج هندی و
 در دهنی اهر عود هندی خام مرصافی پوست
 اترج جزا سائیده بخت بران بالند و بعد از آن
 مضغه نمایند بخت غنصل و اگر اول مضغه نمایند
 و بعد از آن سنون کنند بهتر است سنونیکه فالج و آدن
 خون از لثه را نافع است بوی دیان را نیکو گرداند
 صنعت آن خرف چینی زرد البحر طح اندرانی مسقونیا
 قلی از هر یک سه ورم سنبلی الطیب عود هندی محرق
 اصل لسوس محرق شعیر محرق سعد حب لاس کرانج
 سب یا فی محرق مصفا در سر که گل شرح از هر یک
 دو ورم عاقر قرحا چهار ورم اجزا کوفته بخت سنون
 نمایند و گاهی زیاده کرده میشود برای محروین برن
 صندل سفید فلفل و قلی کافور زیاده کرده میشود
 برای مطبوعین قرض و کباب و جوز بوا سنون نافع
 چت لثه و امیه و تحریک سنان به صنعت آن زرد
 سب یا فی اقایا گلنار فارسی ساق منقی مازوی سبز

پوست انار نکند اندرانی اجزا کوفته بخت سنون نمایند
 و بعد آن مضغه کنند بخت بکلیه دران ساق خیسایند
 باشند سنون سورنجان در سورنجان مذکور میشود و بیان
 اوویه که دندان اطفال را با سالی بر ویاند به صنعت
 آن روغن مسکه و شحم حیوانات و داخلخ مانند مغز گاو
 و ساق آن و مغز سرخ کوش بخت بر فک آن بالند و نیز
 مالیدن شیر سگ مفید است و هرگاه در اثباتی و یا نیک
 در دو و حبه بسیار کند عصاره برگ عنب ثعلب را در
 گل عرق ک کرده نیم گرم انگشت را بدان آلوده کرده و
 مالیت بر فک آن بالند و چون دندان بروز کند سر
 و گردن و بنا گوش دقت فرا بوم روغن چرب نمایند
 و اگر قطره از روغنهای مناسب در گوش آن بپاشند
 بسیار نیکوست طفل را از مضغه و خاکیدن اشیاء از
 دار که آنرا به تحلیل می بردند

باب السین مع الواو
فصل ورد کمر سنخ سواک سورنجان

سواک آل لغیا منقول از منهلج الدکان مزج رنگد
 و گرم گرداند و شفت رطوبات آن نماید به صنعت آن
 راس بال که میل بو است قرض کباش اقایا می غار
 جو ز الطیب دار فلفل را مالک لیل اوویه کوفته بخت
 مانند سره وزن کرده به تقطیل و تنطیف و خوش بو
 کردن بکلیه قرض و عود دران خیسایند و مشک
 دران حل نموده باشند استیاک نمایند و نوشته که آن
 سواک جلیل القدر است به سواک آخر مزج منهلج الدکان
 قریب لنفع بدان به صنعت آن گردیا پوست نخود
 هر دو را زرم نمایند و مانند سره بسایند و بدستور تقطیل
 و تنطیف و لطیف بکمان بالند سورنجان بدانکه
 سورنجان لغت یونانی است و بعضی سنون را با این
 اسم می نموده اند سورنجان مشک میکند لثه مستخرجه را
 استوکاری بسیار هرگاه سنون کرده شود و آن و نافع
 است از برای ورم خلق و در دیکه عارض شده باشد
 بسبب ورم هرگاه نفوخ کرده شود و خلق به صنعت

از هر یک سه درم کوفته بختیاب کرب مشتمل بر سبزه سبزه
 هر چی بقدر فلفل شربت از دو درم تا سه درم به حب
 سورنجان اوجاع مفاصل و نفوس و عرق النساء و الفاسه
 نفع دارد و در بدو علت توان داد و صنعت آن پوست
 بلبله زرد سورنجان سفید از هر یک است درم صبر سقوی
 چهل درم ادویه کوفته بختیاب بصرا کرب غلبه انقلب
 بمرست بختیاب سازند شربت در دو درم و نیم به حب سورنجان
 دیگر مسمی به حب سورنجان کبر اراض بارده مذکور
 مضمون و نفوس را مفید است و صنعت آن سورنجان
 مانعی از هر چه بوزیاد از هر یک یک درم ایار ج فقر اثر بید
 بد بر از هر یک سه درم و نیم فلفل قطور یون و قیق از هر یک
 یک درم افزینون دو درم شیطرح زنجبیل چند سیرستر
 فلفل خردل از هر یک یک درم ادویه کوفته بختیاب
 حبوب سازند بختیاب بقدر فلفل شربت از یک درم تا
 دو درم و این حب را بمقم الزمن نیز نامند و گاهی
 سقویا و علتیت جاوشیر و قینه نیز از هر یک یک درم
 زیاده میکنند جهت زیادتی تقویت به حب سورنجان
 جهت نفوس بارده و در دوق درم و نیم نافع و صنعت آن
 سورنجان بوزیادان مانعی از هر چه بختیاب یون و قیق
 از هر یک یک درم و نیم فلفل قطور از هر یک یک درم افزینون
 چند سیرستر جاوشیر و قینه از هر یک یک درم
 سقویا زنجبیل خردل شیطرح هندی فلفل از هر یک
 وانی ایار ج فقر اثر بید از هر یک یک درم
 ادویه کوفته بختیاب حبوب سازند بختیاب بقدر فلفل شربت
 کامل و متوسط را در شربت و صفا را سه یا چهار
 است به حب سورنجان صبر از هر یک یک درم سقویا
 مشوی ریح درم تخم کرفس یک درم کوفته بختیاب حبوب
 سازند حب یک شربت کامل است به حب سورنجان
 دیگر جهت علت مذکور نافع و صنعت آن سورنجان
 صبر سقوی از هر یک یک درم سقویا ریح درم
 صبر سقوی از هر یک یک درم سقویا ریح درم
 کل سرخ یک دانگ کوفته بختیاب حبوب سازند حب یک
 شربت کامل است مراقیار به حب سورنجان مفاصل

عرق النساء و نفوس و دوج و رک را نافع است صنعت
 آن سورنجان بختیاب ریح قطور یون و قیق سبک از هر یک
 دو مثقال ترید سفید بختیاب درم عاقر قرحا یک مثقال
 صبر سقوی سه درم تخم فلفل فوه غار یون شش
 سفید از هر یک یک درم و نیم کوفته بختیاب حبوب سازند
 بقدر فلفل شربت از دو درم تا سه درم به حب سورنجان
 جهت اراض مذکور نافع و صنعت آن سورنجان
 سفید پوست بلبله زرد صبر سقوی اجزای مساوی
 کوفته بختیاب حبوب سازند شربت از یک درم تا
 سه درم به حب سورنجان مسمی به حب العاقر قرحا جهت اراض
 مذکور و صداع و شقیقه و قتل و سرد و جعین نافع
 صنعت آن سورنجان پوست بلبله زرد از هر یک
 یک درم ترید بید و درم کل سرخ بنفشه قسیمون
 طحسبی انیسون سقویا مشوی بوزیادان فلفل
 غار یون بختیاب از هر یک و شلت و درم اجزا کوفته
 بختیاب حبوب صفا سازند بدانکه حبوبیکه جهت اوجاع
 مفاصل و نفوس و غیره است سازند یا بد که بسیار
 کوچک باشد تا زود و تحمل گشته با حاق اعضا برسد
 بخلاف حبوبیکه از برای اراض راس است چنانچه
 به تفصیل در صدهم بحث حبوب ذکر یافت و دوا
 سورنجان از برای اوجاع مفاصل و عرق النساء
 و نفوس و غیره به صنعت آن به شش شیخ الرئیس روح
 و محاسبات قانون در اوجاع مفاصل کبر سورنجان
 زیره کربانی زنجبیل از هر یک یک درم صبر سقوی سه
 دو درم و نیم کوفته بختیاب با طبع شربت یا شامند حب
 یک شربت کامل است مراقیار در دقت در و را
 ساکن میگردد اندک دوا سورنجان دیگر حبوب به
 یحیی بن خالد بنایت نیکو اثر و موجب است از برای
 اوجاع مفاصل و نفوس و دوج و رک و صنعت
 آن سورنجان مصری سفید ده درم سنابلی یک درم
 زنجبیل زیره کربانی دار فلفل از هر یک دو درم کوفته
 بختیاب بصل مرسته شربت دو مثقال با آب نیم گرم
 و اگر بر سبیل سفوف یا حبوب خورند شربت

یک مثقال بختیاب مناسب باشد کافی است و دوا سورنجان
 که جهت اراض مذکور نافع است به صنعت آن
 سورنجان مصری دوازده درم حقیق هنری سه درم فلفل
 زیره کربانی از هر یک چهار درم ادویه کوفته بختیاب
 یک مثقال آنرا با ماء لعل یا شامند به دوا سورنجان
 که نزد شدت و جع چون استعمال نمایند تحقیف تسکین
 بخشند به صنعت آن سورنجان سفید نبات مساوی
 هر دو کوفته بختیاب شربت سه درم با آب سرد یا شامند
 و اگر زنجبیل فلفل بختیاب براسه تقویت حمل نیکو
 است به دوا سورنجان که تبین فائده بخشند به
 صنعت آن سورنجان سفید یک درم و نیم حبوبیکه شربت است
 و دوا یک شکر سفید یک درم و نیم حبوبیکه شربت است
 با آب نیم گرم و دوا سورنجان دیگر به صنعت آن
 سورنجان سفید از هر یک دو مثقال کوفته بختیاب
 باره و غن جود و طبع شربت از هر یک یک دانگ کوفته بختیاب

فصل در بیان نسخ سفوف سورنجان

سفوف سورنجان تألیف حکیم حیات الدین محمد
 صنعت آن سورنجان مصری ده مثقال سنابلی هفت
 مثقال پوست بلبله زرد سه مثقال مغز بادام شیرین مقطر
 شش مثقال محمود و مشوی یک مثقال زعفران نیم
 مثقال قند سفید سی مثقال سفوف سورنجان و دیگر به صنعت
 و مثقال با آب سرد به سفوف سورنجان و دیگر به صنعت
 آن سورنجان پوست بلبله زرد از هر یک هفت درم
 بوزیادان در قی کل سرخ از هر یک هفت مثقال سنابلی
 کی ده مثقال پوست کبر مغز بادام شیرین از هر یک
 سه مثقال در دهناسه درم زعفران یک درم سقویا
 مشوی یک مثقال قند سفید هفت درم کوفته بختیاب
 سفوف سازند شربت و مثقال به سورنجان از اقترح
 آن هر دو نافع است از برای جمیع اقسام مفاصل
 مفاصل و نفوس و اوجاع قطور عرق النساء و شش شیخ
 مواد غلیظه و این سفوف را منافع بسیار است و
 مجرب است به صنعت آن سورنجان مصری سفید

هفت مثقال غنچه گل سرخ منزع و الا قاع سنائی از هر
 یک پنج مثقال پوست بلبله زرد در تریب سفید محبوب تر است
 بروغن بادام شیرین چرب نموده مغز بادام شیرین از هر یک
 چهار مثقال سقونیای مشوی لاجورد مغسول چهار منی
 مغسول از هر یک یک مثقال بوزیدان سفید شسته
 پوست تراشیده مصطکی رب السوس یک مثقال زعفران
 دو دانگ قند سفید ده مثقال کوفته بخته در
 شیشه نگاهداند شربت دودرم بآب سرد و سفوف
 سورنجان صده و جگر و ادجاء مفصل و همه بپارید
 که از ماده سودا بود و دارد در صنعت آن سورنجان
 مصری سنائی از هر یک پنج درم برگ حاد و درم مغز بادام
 شیرین پنج درم رب السوس یک مثقال زعفران
 یک دانگ کوفته بخته سفوف در سفوف سورنجان
 منقول از خط میرزا ابراهیم قمی نافع از برای نفوس
 ادجاء مفصل و دوج طر و عرق النساء و ادجاء درک
 صنعت آن سورنجان مصری ده مثقال سنائی هفت
 مثقال کوبیده بخته سفوف سازند و اگر ماده بلعی باشد
 ترب سفید در پنج مثقال اضافه نمایند و نصف وزن
 سقونیای را کم کنند و سفوف سورنجان دیگر بپخته سید
 مظفر الدین سنائی ادجاء مفصل نافع باشد
 صنعت آن سورنجان هفت درم زبیره کرمانی بریان
 کرده بود از هر یک دو درم فلفل یک درم ترب سفید
 دو درم سنائی پنج درم کوفته بخته سفوف سازند شربت
 سه درم سفوف سورنجان نافع در درجت مفصل
 و عرق النساء و نفوس صنعت آن سورنجان مصر
 یک درم دار چینی سیلانی طبا شیر سفید شش دانگ
 بلیل با عود و صلیب از هر یک نیم درم اگر کوفته بخته
 سفوف سازند جمله یک شربت و از عقاب آن شیر
 تخم کاسنی و شیر تخم خربزه در ازبانه و شربت فواکه
 گلاب بنوشند و سفوف سورنجان دیگر ادجاء مفصل
 و نفوس و در ادعصار نافع باشد و سسل خطاط طبله
 باشد و صنعت آن سورنجان مصری یک درم سنائی
 پنج درم ترب سفید محبوب تر است و بروغن بادام چرب

کرده سه درم بوزیدان پوست بلبله زرد از هر یک نیم درم
 مغز بادام مقشر پنج درم بسفاج پوست کبر غار لیون
 اسطوخودوس از هر یک سه درم تخم خنظل یک درم
 سقونیای نیم درم کوفته بخته بدستور مغز سفوف سازند
 شربت دودرم بآب گرم سه سنون سورنجان صنعت
 انسان را نافع باشد و صنعت آن سورنجان قرنفل
 سعد کوفی که از ج زرد و پوست بلبله زرد و سفوف
 مساوی کوفته بخته سنون سازند و مطبوخ سورنجان
 ادجاء نفوس و مفصل را سود دارد و صنعت آن
 سنائی هفت درم رازبانه انیسون قنطیر یون و قیق از
 هر یک دو درم گل سرخ پوست بلبله زرد کافور از هر یک
 چهار درم سورنجان مصری پرسیاوشان گاو زبان
 بادرنجبویه از هر یک سه درم جوشانیده صاف کرده
 کفند ده درم تربنجمین بخت درم دران حل کرده بنوشند
 مطبوخ سورنجان اخلاط محرقه و بلغم لزج دفع کند
 مفصل و نفوس گرم را نافع باشد و مزاجهای گرم
 سود دارد در زمان که مایه میتوان داد و صنعت آن
 سنائی هفت درم اصل السوس تراشیده سورنجان
 مصری عنب الثعلب از هر یک پنج درم ترب تراشیده
 رازبانه از هر یک یک درم زنجبیل نیم درم تخم کاسنی
 بنفشه از هر یک سه درم انجیر عذاب از هر یک پنج درم
 پستان بست دانه اجزا جوشانیده تربنجمین و غیره
 دران حل کرده صاف نموده بنوشند

فصل در ذکر نسخ معجون سورنجان

معجون سورنجان مسل بلغم و صفا باشد و مخصوص
 بمفاصل و نفوس و عرق النساء است و صنعت آن
 به نسخه مصری قندی در اصول الکراکین سورنجان شش
 مثقال مانی زهرج زبیره کرمانی پوست تخم کبر و در شربت
 دیگر پنج کبر است شیطر ج هندی بوزیدان از هر یک دو درم
 پوست بلبله زرد هفت درم تخم کرفس نمک هندی
 برگ خازن بلغم فلفل سفید رازبانه صغیر از هر یک یک
 مثقال گل سرخ زنجبیل سقونیای کشیده خشک از هر یک نیم درم

ترب سفید پانزده درم روغن بادام چهار درم و تخم
 صاف صده و پنجاه درم شربتی پنج مثقال تا بهشت مثقال
 معجون سورنجان به نسخه دیگر جهت در مفصل بلغم
 نافع صنعت آن سورنجان مصری محمود الطالی شش
 از هر یک شش مثقال زنجبیل کرمانی دبر قرنفل قسط
 تلخ از هر یک سه مثقال کوفته بخته با سه چندان ادویه
 مصطفی مقوم سرشته معجون سازند شربت دودرم تا درم
 معجون سورنجان دیگر که ادجاء مفصل را نافع باشد
 صنعت آن سورنجان ده درم سنائی پنج درم ترب سفید
 سه درم اسارون زنجبیل زبیره کرمانی دار فلفل از هر یک
 دو درم کوفته بخته بعسل بستر مصری سی مثقال فلفل
 ورق حنا از هر یک دو مثقال زبیره کرمانی شیطر ج هندی
 از هر یک دو درم پوست کبر و مثقال و نیم زبیره
 نمک هندی و فلفل از هر یک دو مثقال ترب سفید تراشیده
 بروغن بادام چرب نموده چهل درم زنجبیل هفت درم
 بوزیدان پنج درم سقونیای سه درم پوست بلبله زرد
 پنج مثقال کوفته بخته با سه چندان عسل کف گرفته بستر
 شربتی هفت مثقال سه سوسن ببلون داد میان
 دو سین عمل اول مفهوم و ثلث مفتوح و لون و آخر
 معرب از سوساناسریالی است و بری و بستانی و هر یک از آن
 سفید و کبود میباشد و پنج اقسام آن متفرد باشد و هر دو
 طولانی و سفید و نیمه شبیه بهوی کهنه شده و اندک آنرا
 عوام پنج بنفشه نامند و گل سوسن سفید یا عطریه قوی و
 غیر سوسن انار است و آن اسم فارسی زنبق است و
 اشتباه جماعت از عدم فرق اقسام آنست و این صفت
 قسمی از سوسن کبود بری و چلی است گلشن بسیار که کلر از
 سوسن کبود بستانی و بیش یک عدد دراز و پیر کرده و
 قوت اقسام سوسن کبود مرکب از حرارت محله و ارضیا
 لطیفه و قوت بجمعه و قابضه است و در جفت و در جمیع
 افعال مثلاً اراض رحم دانه بال زخمها و دفع چوک آن
 و بواسیر و در دگر اراض شش و سپر زخما نیز و
 حنیف تر از اسهال است و هماد آن با سرکه و آرد جویت
 درم عار نشین و رانحه آن محلل ریاح دامی و حرکات

زنان و در تفریح قریب بر عزان و عسل و کافور و بنیان آن
سرکه و گل و در ظرف مسک تابشی آنقاد جو شامینه باشند
جالی و بختیانی لذت و جوت جراحات اطراف عضلات
و روغن کن شل روغن ابرساست در جمیع افعال و
خوردن آن جوت قوی و ایلا و س صفا و جوت اطراف
رحم و در جوت شمر با و ضا و مفید و فائیدن بیخ آن
جوت رخ بوی خمر و ضا و برگ آن و خوردن آن
جوت گزیدن و دام نافع و قدر شربت از جرم آن تا دو
شغال و از ملبوخ و در عمن آن تا یک اوقیه است و قوی
از سوس که در جوت در خنان میر وید و گشتن زرد و کوبیک
و عین سلیبی آن گشت و خوشبو تا محلی است قویتر از سوس
اگر بود و سفید ضعیف تر از ابرس و گشت گرم تر از ملبوخ و
ملبوخ بیخ آن با شرب محلی او رام بختی جوت و در دند
نافع است و بختی جوت که یک که این قوی است و مرست در
عمن المانع مع الیا ذکر یافت. ۱۰ جوارش سوس این
جوارش از تالیف اطباء روم است و صنعت معده و
کبد و استقامت ای نافع است و صنعت آن
از بیدان سیاه یکرطل را از یانه ناخواه تخم کرفس از هر یک
چهار اوقیه و بیخ سوس آسمان گونی نیم رطل و فلفل سیاه
۱۰ اوقیه و کوفته بختی یا سه وزن اودیه و عسل و صیفی برشته
شربت و دو روز باد و شغال طبی به صنعت و دهن سوس
سازد و کبر سوس این معنی و دوا و قیه روغن کجند تازه
پخته و اوقیه در شیشه کرده و آفتاب بگذارد تا روغن
قوت آنرا جذب کند و دهن سوس مرکب سیحی بن
سیحی بن بزرگ گوید که این دهن یا پس است و در بختی
تعالیه مطلق و ملین و مقوی اعتدال است نافع است
از برای اعیان موافق است پیران را و مفید است از
برای امراض عصب حادثه از سردی و قریح سرد و
و طین گوشت را و تر بایق بیخ و کشتن تر و فلفل و نافع
است از برای درد های رحم و هرگاه قتل آنرا پیش
کشند خلیل سید در آب نازل و در چشم را به صنعت آن
بر بختی این جزله حبیب بلسان سینه قسط و دهن سوس
و عمن آنرا یک سب اوقیه و قرفل و قرقه لطیف از

هر یک نیم اوقیه و سی عدد گل سوس سفید که نیک در روز
میان گل را در کرده باشند در یک رطل و نیم روغن
کجند داخل کرده در شیشه نموده و در سایه بگذارد و در جوت
مستدل تا فزاید و قوت دوا را را روغن کجند پس
بیا لایند و قتل آنرا علمیه در شیشه نگا دارند و روغن
آنرا علمیه در شیشه دیگر و سر آنرا محکم بکنند و در شیشه
منجاج الدوکان مکان قرفه جو زرد است و در شیشه
دیگر مکان روغن کجند ریت طیب است به دهن سوس
بر نیم سید لعل که در زخمیه در مرض فالج ذکر کرده
صفت آن سینه قسط تلخ حبیب بلسان زعفران مصطفی
از هر یک یک اوقیه و قرفل قرقه لطیف از هر یک نیم
اوقیه اودیه را سوسای زعفران نرم کوفته همه را در شیشه
نگا دارند یک من ریت بر روی آن کرده سی عدد
گل سوس سفید پاک کرده اضافه نموده و جسل روز
آفتاب بگذارد و دهن سوس به شیشه شغالی برودت
معده و اشتقاق رحم را سود دارد و کرده و مثانه سرد
اگر گرم گردد و صنعت آن سینه حبیب بلسان قسط تلخ
از هر یک ده درم کوفته قرفل مصطفی از هر یک پنجم
گل سوس سی عدد زعفران ده درم زردی از سوس
بر آورند و یک رطل و نیم روغن کجند در شیشه کنند و
دار و کوفته بر روی آن کنند و نزد یک آفتاب در
سایه چیل روز بگذارد پس بیرون آورند و روغن را
ظرف علمیه گاه دارند و شرب سوس این شرب
رامی سوس می نامند تلخ است از برای صنعت
معده و کبد و از برای غشی حادثه از تنفراخ مغرط
و از برای خلفه و خروج خون و از برای ضعف قلب
صفت آن گل سوس آنرا چهار عدد در قرفه در روز
همان اتداد در کنند و چون کنند بر پا در پاکیزه آشاک
شود پس بگیرند قسط هندی قرفل قسط حبیب الذریه
از هر یک دو اوقیه و قیه مجموع را نیم کوفته پس بگیرند ظرف
زجاجی و یک نصف از گل سوس در آن بپزند و
صفت دیگر آنرا اودیه و عمن و عین تا تمام شود و یک شارب روز
بگذارد و بر آن پس بریزند از ششت جید شانه و رطل

پس بگیرند زعفران نیم اوقیه و شکسته بی دو شغال و با
قدری شکست حل سازند و داخل نمایند در اودیه پس
ببند از بند بران میوه سالیه چهار اوقیه و روغن بلسان یک
اوقیه و سرفق را یک ساعت و اندازند بران کاغذی
پاکیزه و بر بالاس کاغذ پارچه کشانی بندند و بر بالای آن
گل بگیرند بطین حرکه لبوس جو خیر کرده باشند و در سایه
در موضع شمالی شیشه بگذارد پس بکار برند و در شیشه
محکم محصور بجای شک عبور بوزن ششت اخل است
صفت شرب سوس مسلی بی سوس به شیشه محصور در یک
که در حاوی صغیر ذکر نموده بگیرند گل سوس آسمانی چهار
صد عدد و اقل گها و زردی میان آنرا در کرده بر
پارچه پهن نمایند و در سایه بگذارد تا گها خشک شود
پس بگیرند قسط تلخ قصب الذریه قرفل سنبه لطیف
حمام مصطفی از هر یک ده درم و زعفران سی عدد از هر یک
سی درم و بلسان کوبیده سی درم پس در شیشه یا در
ظرف چینی به بالا گل داده را بکنند و یک شانه روز بگذارد
که گها سرخ گردد و روز دوم شرب انگوری شانه رطل
بر روی کجند پس بگیرند زعفران پنجم درم شکسته بی
جید و شغال و در اندک سترابی حل کنند و داخل نمایند
در آن و آن شیشه را در سایه بگذارد و در جوت که اطراف
شیشه باز باشد و باد شمال بان نرسد و شیشه را با کاغذ
پاکیزه یک یک به بگیرند پس بر بالاس آن کتابی بکنند و
بچنان و اگر دارند تا شامه پس استعمال نمایند و گشت که
این شرب مسک حرام نیست زیرا که نمک جزو این شرب
است و شرب را بر قسط لبوس که بیسازده سوئی اسم عربی
از جمیع ماکولات است که بپزدی ستوانند و لبوب اطباء
هر از این داده آن است و شرب است و در آن که بعد از
بودادن جو بات را یکبار باب سر و بشویند و خشک شود
نگاه دارند و سوئی کنند و سوئی جو و گندم جهت تسکین
التهاب و بی دهناسه حاره و امراض اطفال و سوئی
جو در تر و تخفیف و تسکین حرارت و سوئی گندم در
ترطیب اتوی است و سوئی از قریب لبوس و شربت
و سوئی منفر شارب و سر و دین و مولد و عسل و شربت

و غسل در آن زمانه و امثال آن در وعین گردگان است
 و سولق شعیر با آب نارین جهت فی صفراوی و صفرا
 از بخار و حرق و طوبیت معدن باشد با شراب و رو
 و روغن پیر کرده جهت سحیح عظیم و تقاضا بسیار بی علق
 و قی و اسهال اطفال و تقویت بدن ایشان بغایت
 موثر است و سولق میوه های خشک کرده بوداده حتی
 نموده جهت دفع اسهال و حرارت و غلیان خون و اگر
 کنار و اندر سبب ترش و ترش و زرد و در امثال اینها
 حالبس طبع مبرود و مسکن حرارت اندم و دستور غسل
 سولق آرد و گندم وجود امثال آن که خواهند بود
 ترش کرد و در فنج نازل نشود و آنست که آب جوشان
 گرم بر آن ریخته و بگذارد تا بر آید سرد بر آن ریخته
 بر دارد و اگر بر نگیرد بر آن آب جوشانیده دوم به
 می باشد بهتر و اگر باقی نباشد از خوردن شترتی آب
 سرد و با شکر یا نبات یا قند بقدر حاجت در آن اخل
 نمایند و بیاضا منده سولقیه مؤلف تذکره گویند که
 شراپی است که از جوب و غیر با سازند و سوم
 گرم و خشک و قاطع باغم خام از سینه و شش و قفسه
 جگر و سپرز و می و دانه و جهت یرقان و استفراغ
 تانغ و مصدع و منقرض و منحل از ذره محرق اخلاط مسکن
 حرارت و تشنگی و سوزش معده و از گندم مولد قوی و
 صلح است و همچنین است به صنعت آن بگیرند بهر چه را
 کوفته بخته بچوب شاند تا بس یا غلیظه شود و یا شیره
 میوه یا غسل یا شکر اندکی آب نزاروان سازند و قوی
 و قوی و لب با سله ها نموده دور و در تانچ روز
 در طری که ده که بر هم ریخته و استعمال نمایند و از چوب
 گندم و نان خشک نیز ترتیب دهند و بهترین
 همه از بهر چه و عملی است به

کتاب الشین المعجمه
 باب الشین مع الالف

شاد و نجرب از شاد و نجرب است بهر چه
 نامند جهت قی و در آن سیلان خون بد آنکه در رنگ

شبهه چون باشد و آن شکی است در شکل مشبهه بعد
 و در دشتن و با آن شکاره مشا هده شده تیره مانع
 بسیار می را هندی گویند و شرج را مصری آن بهتون
 اقسام است بعد از آن در دابلق و سفید و زردترین
 همه خاکستری رنگ تیره رنگ آنست حکیم میر محمد
 گفته حقیر نوع سفید را در فیروزه کوه و سرخ و زرد و
 ابلق را در حوالی و جوار می و قسم هندی را در جبال
 قزوین مشا هده و تجربه نمودم و قلمیکه مصنوعه از
 محرق است سیاه و زرد و مسکن تراز معدنی میباشد
 جمیع فعال مثل معدنی است بجلالت مصنوعه از جوار
 محرق که اغیر و قلیل الوزن است و شاد و نجرب غیر مغسول
 در اول سرد و در آخر دهم خشک و مغسول و در آخر
 اول سرد و دوم خشک و مغسول آن مستعمل و قوی
 تا بست سال باقی است مجفف و قابض بی لزج و
 رادع و خاتم و مقوی عصب و عضل و قوت باصره
 و جالبس سیلان خون عضای باطنی و ظاهر می و
 خوردن آب نارین و امثال آن جهت نفک الهم
 و با شراب جهت عسل الجبل و حیض دایم و در درمی
 و با د و یک مناسبه جهت اسهال و موی و قرحه معاد
 ز حیروسل و طلای آن با سفیدی تخم مرغ و امثال آن
 جهت درم حار حیم و سائر اعضا و با سرخ و سونگی
 آتش و اکحال آن با شیر و ختران و امثال آن جهت
 رمد و معده و سوزش پاک چشم و سلاق و جرب و کله
 و قرحه و با آب حلیمه جهت امراض المپی چشم و زرد آن
 جهت رفع گوش زیا و جراحت و در ویندن گوش
 مجرب است و با آب کشنیر و مانند آن جهت قروح و
 شوره عاره و درمنه و جراحت مقعده و درم و قنصب و
 عضای عصبانی بی عدیل است و قدر شربت آن از
 یک انگشت تا نیم مثقال مضر شاد و نجرب و صلح است کثیرا و
 و در ش مقناطیس سوخته است و در د و یک عین
 و در غیر آن دم الا خون با طریقه غسل شاد و نجرب آنست
 که شاد و نجرب را بسیار نرم ساخته و در وین و امثال آن
 و در آب ریخته بر هم زنند تا با آب مخلوط گردد و با شکر

در ظرف دیگر ریخته و در آن از باز سائیده و به دستور آب
 داخل کرده و در ظرف دیگر ریخته تا مجموع مثل عنبر گشته
 با آب مخلوط شده و در ظرف دیگر رو و بعد از آن رو
 ظرف را بهوشانند تا غلیظه داخل نشود و در شین گرد
 پس به شین را خشک کرده استعمال نمایند

فصل در بیان اقراص شاد و نجرب

قرص شاد و نجرب منقول از مجربات میر احمد باقر
 حکیم باشی ولد حکیم عابد الدین محمودینی شیرازی نافع
 از برای سل و دق و قطع سیلان خون از عضای باطنی
 و نافع از برای اسهال مراری و زردی و تبهای دوی
 سرفه و از برای جمیع افعال مذکوره مجرب است به صنعت
 عدی مغسول تخم خرفه مقشره کشنیر خشک تخم شمشاد
 سفید گل سرخ منکر کوع الا قلع طباشیر سفید گل ارغی
 مغسول طین رومی از هر یک پنج مثقال کوفته بخته
 بلعاب بزرگ قطونا سرشته اقراص سازند شترتی کشتقال
 بشیره تخم خرفه به قرص شاد و نجرب منقول از تذکره که بهتر از
 کبر با است جهت تبهای مر کبه اسهال و قطع خون
 از جمیع اعضا و تخفیف قروح و بقایای آتشک فحایت سفید
 است به صنعت آن کشنیر خشک بوداده خشک شمشاد
 از هر یک یک شدرم کبر با مر جان تخم خرفه از هر یک یک شدرم
 گل مختوم اگر نباشد گل ارغی شاد و نجرب گاو گوی سوخته
 پوست تخم مرغ سوخته کثیرا صغیر عینی از هر یک درم
 دود محرق بر آبلنج شاد و نجرب از هر یک یک شدرم و در خرفه دیگر
 بدل شاد و نجرب مقناطیس محرق مغسول است و قدر شش
 یک مثقال قرص شاد و نجرب تا لیت حکیم میر محمد موسی صاحب
 جهت تب و ق و قطع سیلان خون هر عضو باطنی
 و اسهال مراری و زردی و تبهای دوی و سرفه عار
 مجرب به صنعت آن تخم خرفه کشنیر خشک شمشاد سفید
 شاد و نجرب گل سرخ طین ارغی مغسول طباشیر طین رومی
 طین شین از برای از یک پنج مثقال سرطان سوخته و
 مثقال کتر از بسیار سوس همی شاد و نجرب مغسول انجا
 شاد و نجرب سوخته از هر یک سه مثقال از شاد و نجرب

زعفران از هر یک یک مثقال بالجاب بزر قطره
اقرص سازند شربتی بر شقال بهر هم شادخ بوی
شقاق مقعده را نافع است به صنعت آن شادخ عذوق
مغسول گل از منی عصاره حلیه التیس از هر یک سه درم
افیدن نیم مثقال سفید آب دو درم زعفران یک درم
روغن بنفشه بادام روغن گل از هر یک سه درم موم سفید
پنج درم بستور مرقر مرم سازند و در نسخه معصومی طین
قیرسی بوزن گل از منی نیز داخل است به شاهرخ معده
از شاهرخ و هندی کبیت یا پیره ویت یا پیره گویند و
میباشد یکی را بر یک بسیار کوچک و سبیه بنفشه و گل
بنفشه و یکی را بر یک عرینیه و گلش سفید و هر دو شاهرخ
طعم تلخ و با اندک تند و تبخ و برگ آن بهتر است
اجزای آنست مرکب القوی و در حرارت معتدل و در
دوم خشک و گویند در دو گرم است و شربت
اول سرد و آنست مفتوح سده جگر و مقوی معده و در بول
و مراد و سهل غلاط نامه خصوصاً سودا و در معده محترقه
وصاف کنند خون و باعث اشتها و خشک آن در
لقویت معده قوی و جهت امراض سردی و بلغم سرد
و پنهانی کنند و با سرکه جهت قی صفراوی و غلیان بلغمی
و آب تازه آن با کمر بندی جهت تنقیه معده و امعاء
رفع قویا و یرقان و جرب و حکم و اکتحال عصاره آن جهت
لقویت با معده و باضغ جهت منع رویدن شکر منقلب
که کند و باشد و معضنه آن جهت جراحت کام و زبان
و حرارت و تنقیه و ضما و خشک آن با حاک که در حاکم
استحال نمایند جهت جرب که جرب و شربت سراب
منقوح آن جهت رفع قمل و صبیان که رشک باشد
و ابریه نافع و این با سوسه و تازه آن جهت گزیدن
زنبور بسیار موثر دانسته اند و بخش معتدل و حرارت
و در افعال محمد بن احمد جالینوس قویتر از سایر اجزا
دانسته اند و گویند مضر شش است و
مصلح اش کاسنی و قدر شربت از جرم سه درم
یا چوب درم از آب آن از سی مثقال تا شصت
مثقال و در مطبوخ تازه و در هم و بد شش

نصف وزن آن سنا و دوا لث هلیله زرد است و
قیمی از گیاه سبیه بشا هیره است و از آن تیره رنگ
و برکش بار یک تیره و شیبیه با شستین و گل آن مائل سیاهی
بی مزه و با رنگ بد بوی و قاتل گار است و در غیر شاهرخ
و غیر مستعمل است به حجب شاهرخ نافع از برای جرب
قویا و حکم و صنعت آن پوست هلیله زرد است
هلیله کالی هلیله سیاه از هر یک پنج مثقالی صفت قوی
شک مثقالی ستمو نیاسد مثقالی سوده باب شاهرخ
حب از زرد بوزن آن که ستمو نیاسد آب شاهرخ دو مرتبه
سحق نموده خشک کرده باشد شربتی از یک مثقال
تا سه درم و در نسخه شقالی وزن هلیله جات از هر یک
پنج درم و صفت در هم و ستمو نیاسد و در هم است
و این شاهرخ آب شاهرخ تازه را گرفته باشد و در
روغن کنجد تازه بچوشانند که آب رفته روغن باقی
احتیاط نمایند که ضرر و آتش ملایم باشد و اگر شاهرخ
تازه نباشد خشک آن را نیم من در دو من آب یک
شبهانه روز بخیسانند پس جوش داده صاف نمایند
و با نیم من روغن کنجد تازه با نقش ملایم جوش دهند
تا آب رفته روغن بماند شربت شاهرخ از این اسوه
معده و کبیر را نافع است به صنعت آن پوست هلیله
زرد پوست هلیله کالی از هر یک تازه درم و نسخه
و دیگر پوست هلیله زرد پوست هلیله کالی من کل واحد
عشره درام کام کوزبان بری و بستانی گیلانی و بنفشه
مجع شستین کشت از هر یک شاهرخ درم عرق اسود
گل فودیل از هر یک چهار درم افیتون بسفنج از
هر یک شش درم به شرب شاهرخ به نسخه این جمله
معده را قوت دهد و امعاء را نیک بود و قطع فی کند
صفرا و شاهرخ زنان آبستن را چون فی کنند نیک
بود به صنعت آن بکیر سفید سیاه مر و دانه ترش
ساق از هر یک یک جزد و بکوبند و آب نه را بگیرند
و با نقش ملایم بپزند پس فرو آورده بگذارند تا که
نه نشین شود و صافی بالایی آنرا گرفته باز صافی نموده
در دکان را در گذر و صافی را باز زرد و یک کرده

بچوشانند تا بقوام آید پس فرو آورده بگذارند تا نام
شود و ظرف چینی یا زجاجی نگاهدارند عرق شاهرخ
جهت امراض صفراوی و سوداوی نافع به صنعت
آن بکیر شاهرخ تر را صاف نموده و در یک من آن
چهار من آب نیم من داخل نموده بطریق متعارف
عرق کنند و اگر شاهرخ تازه نباشد و در یک من شاهرخ خشک
و پنج شش من آب داخل کرده عرق کنند و اگر شاهرخ
خشک است یک بار روز و آب بگذارند و بعد از آن
عرق کنند بهتر است و ستمو نیاسد آب شاهرخ
آن است که جهت مواد سوداوی با شستین و
و جوب افغان بنوشند جهت شربت سرد و تصفیه
خون با سنجبین بزوری ساده و شربت شاهرخ
آن سه مال کنند و تخمین و شربت و غار شربت
و گلخانه آغایی و مرای بنفشه حلیه حاجت و در هر صوفی
اضافه کنند و شاهرخ را باید که گویند آب آنرا صاف
نمایند و با قدری پوست هلیله زرد جهت رفع شربت
یک شب بگذرانند و روز دیگر صاف و آنرا بنفشه شقال
تا شصت مثقال یا دویست و یکصد بنوشند و جوب
مسلم را قبل از روید و ساعت میل کنند و اگر خواست
اجزای مسلم را مثل هلیله جات و افیتون و ترش
غار لقیون و امثال آن شب و آب آن خیسانند
صاف نموده بنوشند غذا نخورده آب آتش جوشانند
یا تر جوب حاجت تناول نمایند باذن الله تعالی
نافع است به مطبوخ شاهرخ خداوند و در غار شرب
سود و به صنعت آن پوست هلیله زرد درم
ساقی شاهرخ از هر یک یک جزد درم کاسنی سه درم
عناب سیستان از هر یک بیست دانه گل عرق افیتون
بسفنج فستق از هر یک ده درم بنفشه سه درم
چنانچه رحم است چوشانند صاف نموده و در نیم
پانزده درم در آن حل کرده بنوشانند به مطبوخ
شاهرخ دیگر سودا و الحاق گرم بکیر ستمو نیاسد و جوب
آن پوست هلیله زرد درم شاهرخ معده و جوب
سیاه پنج با دانه و پنج کبیر را باز از هر یک یک جزد

کافی تخم کاسنی از هر یک چهارم کنند و ده گرم
چنانچه رسم است طبع نموده بنوشند مطبوخ شاد
و دیگر سوزان را جگر و سپهر را سود دارد و سده بشناید
در بقیان را نافع باشد و صنعت آن پوست لیلز
شادتره تخم کاسنی پنج کاسنی سنائی از هر یک پنج گرم
کل شرب ده گرم غلبه پنج درم آبی تجاری
پانزده عدد و ترمندی دو درم ترمین پانزده درم
چنانچه رسم است در کپل آب پنج نایند تا نصف کند
صاف کرده و ترمین در آن حل نموده بنوشند نافع باد

باب الشین مع الرار المملک

فصل در ذکر اشربه

پراگنده اشربه از ترکیب قدیمه متبر اند و با اعتقاد
جمع اول کسکه تا نصف شراب نموده و فیما غور است
و با اعتقاد اشربه در لطیف و نفی سده با و امراض حاره
اقوی و اولی از او یک مرکب دیگر است و در نفس را اعتقاد
است که اشربه زود و درین فاسد میگردد و در سیرج الاحار
بیا نشاند خط و قول هر دو بسیار اختلاف از نتیجه امراض مختلفه
و طریق استعمال آنها حق است و شیخ الرئیس گفته که
اعتقاد من آنست که اصل اشربه از حکمای قرن است
که یونانین رسیده یعنی اشربه مانند اشرب الاس
و اصل نفس و اب ایتم و اترج و شراب و احاصی و اخر
در سیرجوان و سطوخ و دوس و اسقیل و تقایا و قیون
را شستین و خشتاش و زویل افیون و آله و انبرکس
و انج و انجبار و المیلج و با در نجویه و بنج و ترمین و توت
شامی و تفاح و ترمندی و طین و جزر و جوب چینی
و جنطیانا و خیارش و دینار و زمان و زوفای بایس
و سفجل و سنبل الطیب و سوسن و شادترج و غسل
و سفندل و عنبر و عود و هندی و کبر که سنی به شراب
مفاصل است و کشت و لسان الثور و لیمو و نارنج
و ناخود و در هر یک مرکب مفرد و در رسم خود
مکرر نموده و بنوشند اما شادترج و زویل افیون و طنج
بجمل اشربه مفرد و مرکب و بعد از آن شیخ آنها با اعتقاد

و فوائد و خواص ذکر می یابد باینکه قانون در طبع اشربه
مفرد آنست که بگیرند آب میوه یا یک شراب آنها را
میخواهند مرتب نمایند آنچه اصل باشد مانند سفندل
و قفل پوست آنها را جدا نموده و تخم آنها را دور کرده
کوبیده آب آنها را بگیرند و با دوشل و با دوشل آبیان
بجو شاند تا اکتلاث یا نصف باقی ماند پس مساوی باقی
شکر مصطفی داخل کرده بقوام آورند و اما در اشربه مرکب
باید که حشاشی که در اشربه باشد یک روز پیش از طبع
یا بیشتر و آب جنسی مانند پس بچوشاند و صافی نموده
با شکر یا عسل مصطفی یا سیاه فوکی که خواهند بقوام
آورند و هر چه از برگ و شاخها گل تازه باشد کوبیده
آب آنها را گرفته با عسل مصطفی یا شکر مصطفی یا دوشاب
یا مثلث و یا آب میوه و امثال اینها بقدر که مقصود
بقوام آورند و در غریبه های فو که شربتی ثلث آب میوه
باشد و قد گفته اند که چون مریض را قوتها تغییر یافته
و با طبع جگر آن مشتاق شربتی و جاذب است پس اگر
شکر و امثال آنرا در اشربه نیاورند و بیشتر جذب
میکند و اگر کمتر کنند جذب آنرا حسابا توقع نمی کنند
و شکر و عسل و امثال اینها از شربتها که در اشربه میکنند
باید که در جبراج آنرا با آنچه شربت از آن می سازند
ملاحظه نموده موافق قصد خلط سازند و هرگاه المی
در اعضای تنفس باشد و با مریض را سعال باشد
استعمال اشربه حاضیه جائز نیست و اگر ناچار باشد
از استعمال آنها باید که صمغ عربی و کثیرا و غیر اینها از
مغریات با آن اشربه حاضیه استعمال نمایند و باید
دانست که عمر اکثر اشربه زیاده از یک سال نیست
و بعد از یک سال استعمال نباید نمود بسبب سرعت
فساد آنها بخلاف شربت بیکه مدت تا ماند چنانچه در مقدمه
در فصل نهم ذکر یافت و گاهی در اشربه سگری اند که
عسل در آن داخل میکنند تا منع تخم آنها کند و از
اشربه آنچه مطلب باشد مثل جنبر و مشک باید که آنها
را اضافه آن شراب کنند و بعد از آنکه از آن قش فرو
آورده باشند و گرمی آن کم شده باشد و اولی آنست

که استعمال کرده شوند و اشربه حال گوناگونیه عمل کرده باشند
در بعضی و گاهی اشربه را رفیق و گاهی بعنوان لوق
میسازند بسبب بعضی استعمال محلول آنها در بعضی
و دیگر چنانچه در ضیق و در امراض رطوبی صدر و از جمله
اشربه بچینا است بعضی از آنها نیز در ذیل ادویه
مفرد که اصل و عود اند در آنها باشد شراب جلا
و اصل نفس اب شمع و حاض اترج و او خرو و سارون و افای
و اسطوخودوس و اسقیل و افیون و شستین و خشتاش
و انج و انجبار و المیلج و با در نجویه و بنج و ترمین و توت
شامی و تفاح و ترمندی و طین و جزر و جوب چینی
و جنطیانا و خیارش و دینار و زمان و زوفای بایس
و سفجل و سنبل الطیب و سوسن و شادترج و غسل
و سفندل و عنبر و عود و هندی و کبر که سنی به شراب
مفاصل است و کشت و لسان الثور و لیمو و نارنج
و ناخود و در هر یک مرکب مفرد و در رسم خود
مکرر نموده و بنوشند اما شادترج و زویل افیون و طنج
بجمل اشربه مفرد و مرکب و بعد از آن شیخ آنها با اعتقاد

نخ را زبانه نخ کرفس کاسنی از هر یک ه درم و در
 نشخه و دیگر از هر یک بست درم است انجیر زرد بست
 عدد موثره شقی چهل دانه فلفل از خروزه درم مجموع را در آب
 بنجیساند پس بچوشانند و بیالایند و چهار رطل عسل صافی
 داخل کرده بقوام شربت و زرد شرابی با نروده درم است
 درم و گاهی زیاده کرده میشود درین شراب سنبل الطیب
 اسارون و سلیخه از هر یک ده درم و اگر بجای عسل قند
 کنند شاید شراب صول بنفشه شقایق مواد غلیظه را
 نصف و در سده یکبار بکشاید و باد با بشکند و سوادا
 و استقاده و جمع امراض بارده او در سار و دیگر معده
 را قوت دهد و صنعت آن پوست نخ کرفس بنج را زبانه
 کرفس پوست بنج کاسنی از هر یک سی درم را زبانه کرفس
 از هر یک با نروده درم نیم نخ کاسنی بست درم انجیر زرد
 سفید از هر یک بست دانه موثره شقی چهل دانه فلفل از خروزه
 سنبل الطیب اسارون و سلیخه از هر یک ده درم قند سفید
 یک من علی الرسم ترتیب دهند شراب اصول بنفشه
 معصومی سده بکشاید و پنهانی مرکه و فرم را سود دهد و
 سوادا القینه را نافع باشد صنعت آن پوست بنج کرفس
 پوست بنج کبر را زبانه انیسون سنبل الطیب پرسیاوشان
 کشوت گاو زبان از هر یک سه درم بر روی صینی و سلیخه
 زرد تریاشیده از هر یک ده درم و درم یک درم موثره شقی
 ده درم انجیر زرد بنفشه بنجیسانند و بچوشانند و بطریقی
 معول عسل بقوام در بنفشه شراب صول بنفشه دیگر مواد
 غلیظه را نصف و در سده بکشاید و سوادا القینه بنفشه
 جمع امراض بارده را که در معده و دیگر و نیز با نروده بود
 صنعت آن پوست بنج کبر پوست بنج راز زبانه پوست بنج
 کرفس پوست بنج کاسنی از هر یک چهار درم موثره شقی
 بست درم انجیر زرد بست دانه بنفشه بنج سنبل الطیب
 فلفل از خروزه اسارون و سلیخه از هر یک ده درم مجموع را
 گرفته یک شب در آب بنجیسانند و بچوشانند و داده صاف
 نموده با یک من عسل بقوام آورده در بنفشه شراب صول بنفشه
 از خط نواب میرزا محمد باقر سوادا القینه فرموده اند که
 این شیراز خجالت الدین حسین نقاش شده صنعت

آن بنفشه شقی پوست بنج راز زبانه از هر یک بست درم
 پوست بنج کبر را سن اصل انیسون قند مانا از هر یک بست درم
 درم بنج سوسن آسمان جونی انیسون از هر یک بست درم
 درم بر سیالیون عاقر قرحا از هر یک بست درم اسارون
 و از صینی از هر یک بست درم بنج راز زبانه یک شب
 در آب بنجیسانند و صافی نموده با نروده قوام آورده
 شراب عاقر قرحا از مولفات حکیم از زنی منقول از قرا با دین
 قادری آن بهجت اقدام سرفه تر خشک و می دق
 نافع صنعت آن عتاب چوبانی دانه کلان بست
 دانه سیستان بالیده کلان صنعت دانه اصل السوسن
 مقشر تخم خطی تخم خبازی گل نیلوفر گل بنفشه هر یک
 هفت درم بهدانه بنج درم کبریا بنج عینی از هر یک ده
 درم برگ روسیک طل قند سفید و درم اوویه را
 سوادا صمغ و کشاید بچوشانند و صاف نموده به قوام
 آورده پس کبریا و صمغ عربی را گرفته بنفشه داخل نمایند
 و در سده عجارت از با نروده است که گل از سفید می باشد
 و مشهور و کثیر الوجود است با نروده و هندی شراب مرده
 معصومی سده باشد صنعت آن امربه کوهی رسیده
 آب از البیره و با قند بقوام آورده در بنفشه شراب
 تالیف بنقولاوس منقول از قرا با دین افندی صالح
 چلی حکیم ابراهیم سلطان معصومی که تریاشیده و
 عجائب النفع است از برای امراض رحم و درم اگر
 گردانده و ریاح باره رحم تحلیل دهد و سده و رحم و
 حیض بسته بکشاید و نافع است از برای زانیکه
 حامله نشود و معین عمل است و هر علت که سبب
 عقر باشد را حل کند صنعت آن بنجیسانند و سوادا
 با و بنجیوسه مشک طرا مسیح کا کچ ابل مرز بنفشه
 کما قرین هیو فاروق کما فطوس اخوان قند را زبانه
 و قیق سداب اطرون لسان الثور راز زبانه کرفس
 بنج انیسون آس بری سود کونی نرل پودنه بنج بنفشه
 و قنادیا از هر یک کفی حب حشر کرده یا مقدون کباب
 انیسون موثره کافور بوسط اسارون عاقر قرحا سلیخه
 و صمغ قاقله هر از هر یک بنج منقال شکر بنفشه کبابیت

مقرر شراب از شراب بنج منقال شراب بنج
 بنج شقایق معده و جگر را نافع باشد و باد و با نروده
 و معالصل بر سود دهد و صنعت آن پوست بنج کاسنی
 سی درم پوست بنج راز زبانه نخ کاسنی از هر یک بست درم
 راز زبانه کرفس پوست بنج کرفس از هر یک بست درم
 کشوت در کلان بنفشه بنج درم اجزا یک شب با بنجیسانند
 پس بچوشانند و بیالایند و با یک نیم من قند سفید
 بقوام آورده و در سده دیگر و زدن پوست بنج کاسنی بست درم
 بست پوست کبریا درم نیم درم داخل است و در سده و دیگر تخم
 کاسنی داخل نیست شراب بزوری بنفشه صاحب
 اختیارات بدی منتفع سداب است و معده و جگر را نافع
 است و شقایق نهایت سودمند حیات مزمنه و طحال
 را نافع است صنعت آن پوست بنج کاسنی سی درم تخم کاسنی
 پوست بنج راز زبانه هر یک بنج درم بچوشانند و بیالایند
 با قند سفید صافی یک من و نیم بقوام شربت آورده
 شراب بزوری بنفشه معصومی اورا بول کند و معین بکشاید
 سنگ کرده و مثانه را بریزد اند و بر قان و سده کبر
 طحال را نافع است و پنهانی آنکه راز اکل کند صنعت
 آن تخم کاسنی راز زبانه بنج بنفشه تخم خبازی بنج کبر
 حب اقرطه از هر یک بنج شقایق پوست بنج کاسنی بنج
 خطی گل عاقر قرحا اصل السوسن سنبل الطیب انیسون بنفشه
 گاو زبان از هر یک سه شقال انچه باید کوفت نیم کوفت
 و مجموع را در بنج رطل آب یک روز و یک شب بنجیسانند
 و بست درم موثره شقی دران بیت از زدن بچوشانند
 ده رطل باقی ماند صاف کند و یک من قند دران
 اضافه نموده بقوام آورده در بنفشه شراب بزوری منقول
 از خط نواب میرزا محمد قلی فرموده اند که این شراب
 معول حکیم شرف است بهجت اکثر حیات صغیر
 صنعت آن پوست بنج کاسنی هفت شقال تخم خیار
 تخم خیار بارنگ تخم خروزه که مک زهر یک بنج شقایق
 نیم کوفت و یک من آب یک چهار یک سرکه اکوری
 بنجیسانند پس بچوشانند و صاف نموده یا قند سفید
 نو منقال بقوام آورده در سده یک و قیه شراب بزوری

و در گلاب خوشبو نیم من آب خالص و من در جینی کباب
چینی قفل مصطکی رومی سنبال الطیب جوز بود و چون آن
از هر یک یک پیمانه در عود قاری خام بسیار شده اند و هر یک
سه درم زعفران سه مثقال مشک خالص نیم مثقال
عند الشبک یک مثقال غیب دبه را در آب انگور بکاشانند
و کفن آنرا بکیرند تا این هر دو مهر شوند پس از آنش خود
آورده بگذرانند تا سرد شود و ببالین آید و به
کوفته در کیسه کتان کرده در وقت جو شامیدن کیسه را
در دیگ ان اخیه و لجه بپزد کیسه را با لند و شیر و آنرا
بر آورند پس سید و به با فرو آورده بگذرانند و در وقت
کیسه شکو مالیده شیر و آنرا بر آورده کیسه را در وقت
مطبوع را ببالین و در کوفته در خم ریزه مشک از عود
و نیز از شرب را بگلاب بوده در آن داخل نمایند و سر
خم را می کنند و بعد از شامه سر خم را آورده شراب را
استعمال نمایند و شراب و میتراس مسکه چین از دوی
مقرطیس نقل کرده که او گفته که این شرابیت نافع
برای ضعف معده و طحال و فساد مزاج و صنعتان
به نسخه شیخ رئیس ابرسار از یانه فلفل سفید از هر یک
یک درم سیلنه سیاه چهار درم مکی صافی تخم فستقین از
هر یک دو درم کوفته در شیشه کنند و خمر انگوری جید
انقدر بر سر آن کنند که چهار انگشت از روی
آدویه برگردد و در شیشه را تخم بسته بعد از شامه استعمال
نمایند و در نسخه دیگر غسل سفید خوشبوی مصفا درین
شراب یک دور ورق داخل است و سید جمیل در نسخه
گفته که این شراب را بعد از چهل روز بکار دارند و در
نسخه دیگر گفته که یک طل غسل بان بیا میرند و بعد از
شامه استعمال نمایند و حکیم میر محمد و موسی گفته که این
شراب را به نسخه شیخ رئیس ساخته و در شیشه کرده سر آنرا
بر گنج بکیرند و در بگذرانند و بعد از چهل روز و پیش از
غذا و بعد از غذا بنوشند و شراب دوی مقرطیس
مسکه به نسخه قلاسی به صنعت آن ابرسانه قراط از یانه
مسکه به نسخه قلاسی به صنعت آن ابرسانه قراط را
فلفل سفید از هر یک یک درم سیلنه چهار درم و به

در ظرف چینی یا زجاجی کرده شراب انگوری جید بپزد
هفت رطل و نیم بر روی کوفته و در ظرف را به رخ
گرفته چهل روز بگذرانند پس استعمال نمایند پیش از
غذا بعد از غذا و در نسخه حکیم موسی وزن شراب صد
و صنعت مثقال است و شرابیکه زکام و سرفه را سود
دارد و سینده را نرم کند و صنعت آن عتاب است و آن
پستان پنجاه دانه میوز بیدانه یا ترده درم کشک
پنج درم بیدانه سه درم کثیرا یک درم اصل السوس یا ترده
درم پوست خشک از هر یک یک پیمانه از هر یک یک
انچه سفیده دانه زوفای خشک پرسیاوشان از هر یک
سه درم پوست بنج را ز یانه چهل درم چنانکه درم است و
آب صاف یک شنبه بخیسانند و صبح طبع نمایند و
پیا لایند و با قند بقوام آورند شربت یک دقیقه با قدر
آب نیم گرم بپزند و شراب سعد مسکه از هندیان
است و اسیر را سود دهد و معده را قوت بخشد و دوی
و بان را خوش کند و صنعت آن سعد کوفی است
درم آله منقی ده درم کند که یک چهار یک سعد و
آله نیم کوفته یک من آب و قند و در ظرف چینی کرده
یک هفته در زمین دفن کنند بعد از آن بر آورده و
صاف نمایند و بقوام آورند شربت ده درم شراب
سعال سرفه کند و بانایت مفید و سینده را از اخلاط
پاک کند و رطوبت نفس را نافع باشد و صنعت
انچه زرد خشک او قیه سیاه غصیل یک دقیقه انیسون
نیم او قیه و قدری خل تخم و آب بخیسانند سه روز پس
بجو شامه تا ببلشت رسد پس صاف کنند و با دود رطل
قند سفید بقوام آورده و شراب سعال دیگر نسخه که
ضیق نفس و ربور نافع است و صنعت آن
عتاب جرجانی پستان از هر یک یک پنجاه دانه انچه زرد
است دانه تخم خطمی تخم خبازی برگ گاو زبان از
هر یک یک مثقال تخم صلبه زوفای خشک را ز یانه
از هر یک سه مثقال پرسیاوشان اصل السوس مقشر
مخصوص گل سفید گل سفید و گل خطمی از هر یک یک مثقال
مثقال بیدانه صمغ عربی کثیرا از هر یک چهار مثقال

شکر مثقال بست مثقال تربخین صاف کرده سی مثقال
علی الرسم با هم بپزند آن آدویه نبات سفید بقوام آورند
کثیرا و صمغ عربی را کوفته بپخته در آخر بعد تیزی بان
بپزند شربت کینه مثقال تا سه مثقال یا آب گرم و اگر
حرارت در مزاج غالب باشد تخم صلبه زوفای ز یانه
داخل نمایند و نشاسته و مغز تخم کدو و مغز تخم خرمزهره از
هر یک هفت مثقال نرم کوفته داخل نمایند و با صفت از
شیره بادلهای مناسب بنوشند و شراب مسکه
تالیف مسیح طیب نسخه حبش بن حسن کفایه الطیب
صحاب امرتیه باره و طبریه انبساط سودمند است
و بکرم در غلظتهای فاسد را از معده پاک کند و صنعت
آن زنجبیل و در چینی از هر یک یک پیمانه از هر یک یک
بهار از هر یک دو درم قفل یک درم همه را نیم کوفته در
دیگ شکی کنند و هفت رطل شکر طبره در آن انداخته
تا شش ملاکم بپزند تا بقوام آید و در آورده سرد کرده
در شیشه نگهدارند و وقت حاجت شربت یک ساعت
و محمود بن ایاس این شراب را در هادی مغیر ذکر کرده
و گفته که در مطبوخ آدویه پنج من شکر سفید داخل کرده
بجو شامه و کفن آنرا بکیرند و نیم درم زعفران داخل نمایند
بقوام آورند و چون بقوام آید پیا لایند سرد کرده و در
شیشه نگهدارند شربت پنج درم و این نسخه موافق نسخه
قلاسی است الا آنکه قلاسی گفته که بعد از صافی کردن
آب مطبوخ شکر را داخل نمایند و چون بقوام آید زعفران
را داخل کرده فرو آورده سرد کرده نگهدارند و در
شراب سلمیه از تالیف قدماست مقوی معده و دشمن
نافع است از برای خفقان و صنعت آن پوست
زرد اترج مراخور یک یک دقیقه و قفل و مثقال ده
عود هندی خام یک مثقال همه را نیم کوفته و پنج رطل
شراب انگوری جید بر روی آن کنند و سه روز
بگذرانند پس سه رطل نبات سفید و یک مثقال مصطکی
رومی و نیم درم زعفران و یک دانه مشک بیتی
خالص در آن اندازند و بجو شامه تا شش ملاکم پس
سرد کرده در شیشه کنند و استعمال نمایند با طباب

شراب سیله او را حوض و کسر ریاح غلیظه کند و قوی
و مقوی معده بارد و طب باشد و استعمال نمایند در
افعال بنظر است به صنعت آن سیله سیاه است و پنج
مقال و در فستقین رومی پنجاه مقال در چهار رطل آب
بجو شاند تا نلک باشد صافی نموده با دو رطل قند سفید
بقوام آورند شربت می آید درم تا پانزده درم به شراب
شفاف است بحب و حیات صفای و دومی و ذرات
الریه و در سینه و ریه و رانای است به صنعت کل بنظر
پستان عذاب جرجانی مساوی در آب بجو شاند
بیا لایند و با سه وزن ادویه قند سفید با شربت
بجو شند شربت یک از قیه به شراب شفاف است
حیات و با نیم و جدی و حصه نافع است
صنعت آن گل شفاف است به صنعت شفاف در آب
بجو شاند و صافی نموده چهل مقال قند
سفید داخل کرده بقوام شربت آورند
شربت از برای اطفال نیم مقال و برای مرضیه
مقال به شراب تپهای بلخی و قوی و ریخی و شارب
حامض را نافع باشد به صنعت آن بنفشه سید سبیل
صقر ناخن و زنجبیل گل سرخ پودنه کشین خشک
سه درم و نیم شرفی است و آنه مجموع را در دو صد درم
بجو شاند تا نلک بماند پس بیا لایند و در وقت
سی درم آنرا گرم کرده بنوشند به شراب صقر و یک
حکیم مصوم به صنعت آن صقر فارسی ناخن و زنجبیل
گل سرخ کشین خشک از هر یک سی درم و نیم طافنی
مقوی از حب و صد عدد مجموع را در پانزده رطل آب
بجو شاند تا پنج رطل بماند پس بیا لایند و با عمل
بجو شربت بقوام آورند شربت می آید درم تا پانزده درم با لایند
شراب فواکه شیرین به صنعت نافعین و تقویت اشتها
صاحبان لیت طبع و اصحاب سعال را نافع است
صنعت آن یک رطل آب انگور شیرین رسیده هر قدر که
خواسته باشند در یک کرده بجو شاند تا نلک باشد
بر دو و یک نلک باقی بماند پس بوزن آن از هر یک
از آب انار شیرین آب سفرجل شیرین آب امرود و

سوم حصه مجموع شکر سفید داخل کرده با نلک ملایم
بجو شاند و کف آنرا بگیرند پس بقوام آورده بردارند
و بعضی یک و چند سفید نیز داخل میکنند به شراب
فواکه زمینی ترش و شیرین بمول متاخرین مقوی
قوتها و اعصاب و بهجت نافعین و ضعف اشتها نافع
است به صنعت آن آب انار ترش و شیرین آب
سفرجل ترش و شیرین آب سیب ترش و شیرین
امرود ترش و شیرین از هر یک یک جزو آب
زرد در آب زرشک از هر یک نیم جزو با نلک مجموع
آنها شکر سفید بقوام آورند و بعضی یک جزو آب انگور
نیم جزو آب غوره داخل میکنند و این نسبت است
و باید که اول مرتبه آب انگور و آب غوره را بجو شاند
مقدار یک و دو نلک آنها را در دو نلک بماند پس با
آبهای دیگر شکر سفید بقوام آورده بجا دارند و بعضی
درین شراب بنفشه اصل آب سماق و آب غوره از
هر یک نیم جزو داخل کرده اند و اگر شربت فواکه ترش
خواهند از آب میوهای ترش مذکور ترتیب دهند
هر یک ازین اشربه را بعد مذکور را موافق مزاج
هر شخص تقویت با دویه مناسبه می توان نمود که ادویه مناسبه
را کوفته در پارچه بسته در آن بجو شاند به شراب فواکه
شیرین دیگر سده بنفشه و ضعف جگر و معده را نافع
باشد و قوت دهد و قوت باز دارد و حدت صفرا بشکند
و دل و شارب مفید باشد به صنعت آن آب سفرجل
آب سیب آب سماق آب زرشک آب انار زرد
مساوی یک یک آب حامض آب لیمون از هر یک نیم جزو
مجموع را در یک سبکی کرده با نلک بجو شاند تا نلک
نلک آن بماند پس قدری قند سفید که کفایت کند
اضافه نموده بقوام آورند و از آنش بر گرفته سر درده
بجا دارند و بعضی گفته اند که آنها را بجو شاند تا نصف
رسد هر یک من از آب نصف یک من قند سفید
داخل کنند و اگر نیم من قند را داخل نمایند بهرست
شراب فواکه بنفشه یک من عیسی بن جزو مقوی معده
و شتاب است و قاطع سعال و اسهال و نافع از براسه

زنان حامله که بسیار قی کنند به صنعت آن یک جزو سفرجل
کشمش انار ترش و شیرین سماق زرد و از هر یک یک جزو
و یک جزو بنفشه و بیا لایند و با نلک ملایم بنفشه بنفشه
شود و اگر خواهند که شربت قوی داخل کنند پس باید که مثل آنها
شکر طرز داخل کرده بجو شاند و کف آنرا بگیرند پس
هر گاه که بقوام جلاب رسد از آنش بر گرفته سر درده و در
طرف چینی یا زجاجی بجا دارند به شراب فواکه بنفشه
اعتبارات بدنی مقوی معده و دل و جگر است و دفع
قی کند و صفرا بشکند و زنان آبستن را سودمند باشد
صنعت آن آب سفرجل آب سیب مساوی یک یک اگر آب
غوره و آب لیمو و آب ترنج قدری داخل کنند شارب
بجو شاند تا نصف رسد پس هر یک من از آن منصف
یک من قند سفید داخل کرده بقوام آورده سر درده
بجا دارند و اگر خواسته باشند آنها را بغیر قند بقوام آورند
بجا دارند به صنعت این شراب بنفشه قلا نسی سفرجل
سیب ترش کشمش انار ترش سماق ترنار زرد و زرشک
از هر یک یک جزو در باون سبکی کوفته آب آنرا بگیرند
و داخل نمایند در آن بوزن آن شکر طرز و بجو شاند
تا نصف رسد پس از آنش فرود آورده بجا دارند و سر درده
شود صافی نموده باز در یک سبکی کنند و در طرف چینی یا
زجاجی بجا دارند به شراب فواکه دیگر قطع اسهال کند و
صفرا باز نشاند و معده و دل و جگر را قوت دهد و قی و
غثیان را نافع باشد به صنعت آن یک جزو حامض اترج
زرشک ریاس از هر یک یک رطل لعل انار و سماق
از هر یک سه رطل سفرجل حلو و حامض سیب نار امرود
از هر یک چهار رطل مجموع میوه باراد آب بنفشه است و در
شارب و زینس بجو شاند تا بقوام آید و بردارند به شراب
فواکه دیگر بنفشه قلا نسی نافع از برای اسهال و مقوی
معده و کبد به صنعت آن امرود خشک سیب مقدور
حب الایس حب الرمان زرشک منقح شفاف نیم جزو
در آب انار ترش چهار نلک جمع میوهها بجو شاند تا آنکه
نلک آنها باقی باشد پس بیا لایند و بنفشه سبکی
آید پس فرود آورده بجا دارند به شراب فواکه بنفشه دیگر

با صفت راقوت و پودسته باز دارد و طعام هم می خورد
بماورد و صفت آن آب سیاه است آب انار شیرین
و ترش آب ابرو و آب زرشک آب خوره گلاب زهر کبک
یکرطل نخل تازه یک قبضه رازیانه پوست سیون
پسته از هر یک ده درم خود سبزی سنبل الطیب قاقله
از هر یک پنج درم قند و سن ابرو کفتر در هر یک
به بند و در آب میو با بند از بند و آب کش مالک و ریاض
شکر جوش دهند و هر کس که دوا را با مالند و بشارت
قوام آید صرکه دوا را بر آورند و بشارت دوا را با مالند
اقوام آمد و باشد سرد نموده بستر درم صرکه و می نرم
سوده در آن بپایانند و در ظرف چینی بپایانند و در ظرف
ده درم و شرب قوا که که بشنود و دیگر نافع می است و
استهلاک طعام آورد و تقویت معده و کبد گرم کند
صفت آن سفرجل سیب ترش حاضر از ترج کمری
انار آب این مجموع را بکشد و بخیساند در آن چربی
از ساق و خند و لیل خشک و حب الاس و نم که از خشک
زرشک منقحی که اینها را ریزه ریزه کرده باشند و یک
شبان روز بگذرانند پس روز دیگر بپالند و بشارت و پیال
و آب کش مالک و در یک سنگی بچوبشاند تا بقوام آید
شرب قوا که ملین طبع را نرم دارد و مزاجهای گرم را نافع
بود و قوای خفیه را سرد دارد و صفت آن انار زرد
ست وانه موین سیدانه سیاه یک چهار یک آلو سیاه
غالب از هر یک پانزده دانه شمشیر ده درم پستان چناه
دانه شفا آلو خشک ده دانه مجموع را بکشد و در آب
بخیساند و جوش داده صاف کنند و با یک چهار یک
شکر بقوام آورند و در درم بنفشه خشک و خرقة لیسه و
در خرقة دیگر سقونیانیم درم بسته در یک نان از نان و خط
بخط بسته بپالند تا بقوام آید و در آخر پاپیر بر آورند
شربتی ده درم و صفت آن شمشیر مقدوموین
طافنی منقح از دانه از هر یک یک رطل سرش
صفائی آلو سیاه غلبه آلو بخارا آبی
از هر یک نیم رطل انار سیاه موین سیاه منقح
از دانه انیسون عین از هر یک پنج استار پستان است

در آب آن مقدار که از روی میو باد و شست بر کرد و یک
شبان روز بخیساند و روز دوم بچوبشاند و بپالند
پس شکر سفید یک رطل داخل کرده بچوبشاند و کف آنرا بکشد
پس بکشد و بنفشه بخیرم و در کبک کتانی کرده در آن
انار زرد و بچوبشاند تا بقوام آید پس فرود آورده و کبد دارد
شربتی که بقول از خط میرزا ابراهیم می طافنی فرموده اند
که این شربت تا یمن میرزا محمد حسین قوی است و مسکن
حرارت مزاج و سود مزاج حار است و نافع است از
برای حیات دقیر و حیات غلیظه بعد از تفتیه و صفت
آن زرشک منقح پنج مثقال جو شکر کشنی خشک است
یک کفی گل مخوم طاب شیر سفید از هر یک پنج مثقال
نیم کاسی سه مثقال زرشک جو کشنی زرد آب باران
در ظرف چینی سه شبان روز بخیساند بعد از آن بدست
آنها را اند و صافی نموده در یک سنگی نموده و در یک
سنگی بکشد سفید قوام آورند پس باقی ادویه نرم کوید
آن مخلوط نموده و بشارت نمایان شربت یک او قیه ده
شرب از جوش که در پتهای لغنی در زانیکه از خرقة
قوی باشد بپا آید و صفت آن مزج جوش از خرقة
بابونه خود پنج از هر یک بخیرم نیم کوفته موین منقح از
سی عدد جلد دارد و صمد درم آب بپزند تا مالش بماند
پس بپالند و پیش از وقت نوبت یک ساعت مقدار
سی درم گرم کرده بخورند و در نسخه معصومی عاقر قاق
داخل است و شربت سبیل تا یمن ابن ماسویه بلغم و
سود از جمیع بدن فرود آورد و معده را قوی گرداند
صفت آن گل سرخ تازه متروخ الاقلع ده رطل
و چهار رطل آب خالص یک شبان روز بخیساند پس
بچوبشاند تا بنصف رسد پس یک او قیه فیمون درو
آهن و یک جوش دیگر داده از آب کش خود بکشد و بکشد
مالک و بشارت بپالند و یک رطل و نیم فانیخ جدید
داخل کنند و بچوبشاند و کف آنرا بکشد پس بکشد
سقونیای انطالی بخیه در کبک کتانی کنند و در آن
انار زرد و نیم کبک کتانی بپالند تا کبک کتانی شود پس
عود سندی سبک اصله بسیار از هر یک ده دانه

کوفته بخیه و روی افکند و بپزند تا بقوام عسل آید پس
بر دانه نگاها دارد و استعمال نمایند و شرب سبیل و دیگر
سبیل حکیم میر محمد و مومن گفته این شربت جنت امرق
بارده و ضعف معده و دماغ و نفخ سبیل و امراض سودا
بیمایت نافع است و بهترین مسلمات است و صفت
آن گل سرخ متروخ الاقلع سنالی زهر کبک مثقال
گل بنفشه لیست مثقال ترب سفید جوش غاریون سن
سفید بنشین روی از هر یک پنج مثقال تخم کثوت مصطک
روی سوط خود و سن از هر یک سه مثقال سنبل الطیب
و مثقال غلبه پستان از هر یک نیم دانه در شربت
مثقال آب خالص یک شبان روز بخیساند پس بچوبشاند
سبیل بر سرد و باد و صمد و بنفشه مثقال ترب بنشین خالص
پاک کرده و بکشد تا بقوام آورند و فرود آورده و در
کرده و شیشه نگاها دارند شربتی از پنج مثقال ده
مثقال شرب سبیل و یک کسسل بن ماسویه و قوی معده
و قوی است شرب سبیل بن ماسویه و صفت آن
به نسخه قلاسی بکشد گل سرخ متروخ الاقلع و در آن
رطل و یک شبان روز در چهار رطل آب گرم بخیساند پس
بکشد و ترب سفید محاکم مخومین در پارچه کتانی بسته
در روی افکند و بچوبشاند تا بنصف رسد پس بکشد
یک او قیه و در خرقة کتانی بسته در روی افکند و بچوبشاند
و در جوش دیگر داده فرود آورند از آب کش بپالند تا
سرد شود و بپالند و صمد و رالی بن قوی و بشارت
و در کبک کتانی در رالی بپالند گل سرخ رالی بن قوی
و بشارت بکشد و بکشد و بپالند و باز در یک کرده
داخل کنند در آن یک رطل و نیم فانیخ و بشارت و کف
آنرا بکشد پس سقونیای انطالی وزن دو درم و غل
عود قلهای خام سبک آبی بسیار از هر یک زن یک
و ناک کوفته و قوی و در صرکه کتانی کرده سر آنرا
بسته بپالند از در آن و بپزند و در آب مالک تا بقوام
عسل آید پس از آب کش برگرفته صمد و بپالند و بپالند
بشارت بپالند و قوی و در صرکه کتانی کرده سر آنرا
بپالند و در شیشه یا ظرف چینی نگاه دارند و بپزند

ماحت در وقت احتیاج کار برنده شراب سهل بلغم منقول
از کانش غنیوس صنعت آن ماهودانه متغی از قشربیک
او قیسه سبل الطیب که شراب پنج قسط او به را کوفته در کیم
لکان کشاوی کرده بسته چنانکه قدری از آن خالی باشد
در شراب اندازند که بخیسند و پنجره بگذارند پس هر
بر آورده بالند و بشمارند فشار وونی قوی و بیاشامند
ازین شراب پیش طعام یک مرتبه آب گرم به شراب
سهل صفر منقول از کانش مذکور صنعت آن کیم
سکینه سیاه یک و قیسه سقونیای نطائی نیم او قیسه بخت
در کیم لکان کشاوی کرده سر آنرا بسته چنانکه قدری از آن
خالی باشد و در پنج قسط شراب جید پنجه و پنجه اندیش
بر آورده بالند و بشمارند و صوره را در آورده بیاشامند
ازین شراب پیش طعام یک مرتبه آب گرم پس بخت
سهل صفر منقول شراب لیون باه را زیاده کند
و شانه و گره را یک کند از غلط غلیظ و رطل و صفات
و حسن ل انا فیه است صنعت آن تخم لیون سی شقال
ر در و رطل آب جوشانده تا شب رطل یک بالند و صافی
نموده در یک من قند سفید داخل کرده بقوام آورند
بعضی نیم من قند گفته اند شترتی ارد و در تماده درم
شراب لیون از قزاقین معصومی بدن را فربه کند و
قوت باه زیاده گرداند و لوط آورد و پیران را موافق
بود صنعت آن تخم لیون مغربا و ام حب القرم شقال
بهینین تخم زرشک قره بخیل قرنفل جوز بلایا سه
در نیم از هر یک ده درم اجزا نیم کوفته در و رطل آب
جوشانده و صاف سازند و با یک رطل مثلث به قوام
آورند و در آخر مشک سوده زعفران هر یک نیم درم و رطل
کنند و او قیسه با مال و حلوی معده گرم نباشد
شرابیکه شیخ داود از انصاری نقل کرده نافع است از هر
بر دست معده و کبد و ضعف کرده و صنعت بر آن
مهم و تسبیح و از برای عقره صنعت آن کیم طلاک
عبایه شراب غلیظ است سه قسط غسل صفی کیم قسط
زنجبیل خردم زعفران دو درم رطل بوا قافله کار از
هر یک دو دانگ و نیم شکر تندی نقل و از غلغل از هر یک

یک انگ نیم اجزا را کوفته بخت شترتی سل مذکور باشند
در آفتاب بگذارند تا غلیظ شود و بقوام آید شترتی یک
ملحقه با آب سرد شرابیکه تسکین حرارت و غلظت التها
در دهن خفان حار را نافع است صنعت آن آب نار
ترش آب الوی بخارانی آب آلودی سیاه آب هندانه
آب غوره آب ترچ اجزا مساوی قند سفید بقدر
مجموع او به بقوام آورند شرابیکه مسکرا از طبای هند
که آنرا هندی ناخده گویند و با حقا و ایشان این
شراب هندی ناخده گویند و با حقا و ایشان این
جمع امراض مزمنه را از کل میکند و از اسهال حکامی
است که آنرا از تخم نهان میدارند و جو گیان هندی
شراب ادوی حنفی میکنند و غوره و نیز آن مدومت دارند
صنعت آن قند سیاه هندی یک کند یک من گل لای
و ده سیر پوست مغیلان که آنرا هندی کیکر نامند و پنج
سیر هم را در هم کرده بقدر سه مشک آب بر روی آن
به کنند و بگذارند تا جوش آید و از جوش فرو نشیند پس
بیا لایند و با زور هم کرده یک عدد را سیاه که آنرا سرفوم
دور کرده اند از پس اجزا را یک پنج سیر بختی و مندی
از هر یک ده سیر طرح سیاه بخت گشت از هر یک یک سیر
کوفته داخل نمایند و بعضی ناخواه انیسون و شونیز ادوی
و زیره سیاه از هر یک ده سیر داخل میکنند و بعضی آنرا
برای قوت باه گوشت کبوتر و مرغ جوان که از حریفی
و استخوان جدا کرده باشند از هر یک بقدر حاجت نقل
میکند پس بر روی آن موم که اخته یا پیه گداخته
بقدر دو انگشت ریخته سرخ هم نموده کیسالی می
گذارند و بعد از یک سال استعمال میکنند شترانی ملین که
رفع قبض نماید و صفر براند و حرارت را ساکن گردانند
صنعت آن گل گاوزبان گل بنفشه شاهره از هر یک
ده شقال تخم هندی چهل شقال زرشک منقح چهل
شقال الوی بخارانی الوی سیاه از هر یک یک عدد عدد
همه را در و رطل آب یک شنب نجیسانند و صبح جوشانند
تا بنصف رسد یا لایند و نیم خشت خراسانی یک
صد شقال زنجبیل خراسانی یک صد پنجاه شقال

در آن داخل کرده و یکد و جوش داده باز صافی نموده
بجوشانند تا بقوام شراب آید مجموع ده شربت است
هفته یک روز شربت ازین شراب با بگل آب حل کرده
بنوشند شترانی مسکه که معده و دل را قوت دهد و هر من
سوداوی بلغمی را نافع بود صنعت آب سیب شیرین سه
رطل آب سیب شیرین و در رطل دو یک کالی کنند و قند نقل یک
و نیم عدد هندی دو درم گاوزبان با در نیمه رطل گل
سرخ از هر یک یک و نیم کوفته در کیم بسته در یک سالند از ده شربت
تا آب سیب سیب نصف رسد و در هم ریزند و شراب ریخانی
دو من برمالی آن بریزند و قند سفید یک رطل و نیم
اضافه نموده سرخ را بگیرند و بست روز در آفتاب
گذارند و بعد از آن صافی نموده استعمال نمایند
شرابیکه از جهت مالخو لیا و ام اصل سوداوی نافع است
صنعت آن تخم کاسنی تخم فرخ شکر تخم بادرنجبویه از
هر یک هفت درم و نیم را ساده درم و شش وزن او به
گلایه و رطل او به آب سیب شیرین بجوشانند تا به
ثلثی آید و با یک من قند شربت بپزند شرابیکه امراض
سوداوی و مالخو لیا را نافع باشد و بر فرق اسهال سودا
کند صنعت آن تخم کاسنی فرخ شکر بادرنجبویه از هر یک
ده درم گاوزبان سه درم بادرنجبویه هفت درم و نیم
ابرسانند درم اصل السوسن بخاردم را زیاده بسفاح شربت
از هر یک درم او به نیم کوفته در آب صاف و صاف نمایند
بجوشانند و با لاکا و گل آب سیب شیرین از هر یک
نیم رطل اضافه نمایند و با یک من قند بقوام آورند و نیم
شقال زعفران دو دانگ و یک درم خرق سیاه و
یک درم محموده سائیده اضافه نمایند شرابیکه پهای گرم
و جوانان و محروم و المراج را فایده دهد و بر آن را و فراج
سرور انصاف کنند صنعت آن شکر شربت از
هر یک ده درم آب سیب شیرین است درم آب کشنیزده
درم مجموع را در قندی آب جوشانده و صاف نموده
با قش ملائم بقوام آورند و در آخر یک درم بقو بنامه یک
دانگ کافور در آن حل کنند شترتی خردم با شرابیکه
معدرا قوت دهد و تسهل بلغم غلیظ بود و معده را از رطوبت

پاک کنند صنعت آن فقه سلخه سنبل الطيب المندی
از هر يك پنج درم ورق گل شتر مفتح درم شنبلیله درم
ترید سفید پنجه درم اسارون دو درم رازانه چهار درم
را نیم کوفته چنانکه رسم است یک شب بخیا کنند و صبح
صاف نمایند و با نیم من قند بقوام آورند و در آن بکند
سقمونیا و ریونید درم غار لوقین یک درم سوده در آن مرغ
کنند و شرا نیکه صاحب آبله را سودمند است و زرد
آبله را بزود فرماید صنعت آن ورق گل شتر مفتح
از هر يك مفتح درم انجیر زرد رسیده ده عدد و کبر
موز مفتح ده درم لک مغشول سده درم رازانه نیم گرم
از هر يك چهار درم انجیر را باید کوفت نیم کوفته و مجموع
در یک و نیم من آب طنج نمایند و صاف نموده بقوام آورند
و یکد آنک زعفران سوده در آن بیا میزند و این جلد را
لبسه دفعه در یک روز بدهند و شرا نیکه سنگ و رگ
گرفته و مثانه را بریزند صنعت آن حب قلقله زرد
درم برسیا و نشان اسقو لوقین ریون از هر يك مفتح درم
دو قوطر آب لیمو از هر يك چهار درم حبک ده درم انجیر
زرد ده عدد و بدست طنج نمایند و با قند به قوام آورند
شربت لبست درم محو و المزاج را با شیر و تخم خیار و
و مبرد و المزاج با ماء الزهر و بنوشند و شرا نیکه و راحض
کنند و بچه مرده بیندازد صنعت آن بودنه و شنی اهل
و ارجینی انستین رومی سلخه اسارون مشکطرا شمع
میخ با لبه ایرسا انسون از هر يك ده درم انچه باید
کوفت نیم کوفته مجموع را یک شب و یک روز بخیا کنند
پس بخوشانند و صاف کنند و با قند و عسل بقوام
آورند شربت پانزده درم با آب نیم گرم -

باب الشین المجهه مع المیم
فصل در ذکر نسخ شامه و شومبا

شامه که تقوی دماغ بارده امراض بارده و ماخیه
نافع و حجت خفقان و ضعف قلب بارده و غیرست
قلمی فرموده اند که تالیف استحقاق شامه و شومبا
مستند الملوك عاوی خان است صنعت آن خود قاری

خام پنج مثقال قرفل سنبل الطيب زعفران قاقله صفا
انقار الطيب اسباسه پوست زرد اترج از هر يك
یک مثقال و یک آنک و نیم عنبر اشبه و نیم مثقال و نیم
شکبته با رازانه از هر يك یک مثقال علفک
مندی که آنرا هندی ملج گویند حصی لیان از هر يك
دو مثقال و نیم اجز که فتره واون شکی بگلک اسباسه و عطر عنبر
و عطر عود و مندی و عطر نالکس از هر يك نیم مثقال و
روغن زکس روغن یا سین که آنرا هندی جلیلی می نامند
از هر يك یک مثقال داخل کرده و در آن چندان
سالند که قابل بستن شود پس در اشکل سیبی بسته سله
خشک نموده و نیم بویند شامه دیگر که همین صنعت
دارد صنعت آن عود مندی چهار مثقال بهار نارنج
سنبل الطيب قرفل حب الخلب مرزنجوش از هر يك
دو درم پوست زرد اترج دو مثقال عنبر اشبه
یک مثقال لاون میخه سالک از هر يك یک مثقال
و نیم اجز را بعرق نارنج صلایه کرده و عطر حصی لیان
و عطر عنبر عود مندی از هر يك یک آنک داخل کرده
در اشکل سیبی سازند و در سایه خشک کرده و نیم بویند
شامه دیگر که همین منافع دارد صنعت عود مندی
چهار مثقال کیا به چینی قاقله صغار قرفل حب الخلب
اسباسه از هر يك یک مثقال عنبر اشبه شکبته از
هر يك دو دانه لاون زعفران از هر يك چهار دانه
کوفته بعرق بهار نارنج صلایه کرده روغن زنبق دو
مثقال عطر عود مندی دو دانه داخل کرده شامه
بندند صنعت این شامه به نسخه دیگر عود مندی چنان
مثقال عود الصلیب سنبل الطيب قرفل پوست زرد
اترج زعفران بهین بوا اسباسه از هر يك یک مثقال
عنبر اشبه دو مثقال شکبته نیم مثقال بهار
نارنج دو مثقال حصی لیان دو مثقال کوفته بگلک
صلایه نموده عطر عود قاری عطر عنبر نالکس از هر يك
یک مثقال روغن زکس روغن زنبق از هر يك یک مثقال
مجموع را بعرق بهار نارنج مرشته شامه سازند شامه
دیگر که نفع از برای سده خیشوم و زکام و سده های ماغ

را یکشاید صنعت آن بگیرند شونیز در سرکه یا شراب
ساجت بخیا کنند پس در سایه خشک کرده آنرا بوز
و در پارچه کتان نخی بسته و نیم بویند شومبا که سر
گرم را سود دهد صنعت آن آب سیب یا آب اس تر
گلک صندل سفید سوده چله را بهیم بیا میزند و کافور
داکی داخل کرده بویند و تخم بنفشه و نیلوفر سدر
صداع گرم و سرسام گرم را نافع است شومبا که دوا
که از سوز مزاج بار و طب پود و سود دهد صنعت آن خشک
سافج نام مرزنجوش از هر يك یک جز و لبستا چهار جز
جز و کوفته شومبا که صداع بار و نسیان را نفع دهد
صنعت آن جو بوا شخ قرفل مرزنجوش از هر يك یک جز
اسباسه چهار جز و کوفته بختی آب سیب میخه بویند شومبا
مصرع را سود دهد صنعت آن سداب مرزنجوش
شبت جمع کرده و نیم بویند شومبا که خواب و زرد
آن مرزنجوش بار و کتان بگلک مرزنجوش نموده بویند
دور شومبا که مسمی است بغالیه و متدل است و بخت
تقویت دماغ مفید صنعت آن عنبر اشبه یک درم
عود مندی دو درم صندل مقاصری سه درم عنبر
بگلک گرم بکند از نود و عود و صندل نرم ساییده در آن
بیا میزند و بویند شومبا که امراض بارده و ماغی
سود دارد و این را غالیه نیز گویند صنعت آن
عنبر اشبه بار و دو درم مشک یک درم روغن بان
بکند از نود و بویند شومبا که مصرع را سود دهد ایضا
خفا حنین است صنعت آن آرد جو لیس که انگور
مرشته تخم کنند و شامه سازند و در حال صرع و بدون
صرع بویند شومبا که صداع سرد و فراموشی اناغ
بود صنعت آن جو بوا و مرته ترکی مرزنجوش قرفل
از هر يك یک درم اسباسه بودنه جلیلی از هر يك دو درم
همه آکوفته بختی آب سیب بنوشند و بویند شومبا که هم
صداع سرد را فاکده دهنم دماغ را گرم کند بسیاری خواب
ناطیه را از اکل کنند صنعت آن لاون مرزنجوش
قیصوم از هر يك یک درم زعفران نمید درم عنبر
دو دانه قحط از نود و درم کوفته بختی و صره کرده

بویند و شوموم دیگر مصرع را سود دارد و صنعت آن
 سداب مزه خوش است و در جلی از هر یک خرد و هم
 کرده بپوشد و شوموم دیگر مصرع و امه انجیلیان را فایده
 و در صنعت آن خود بپزند و فایده چند بید تر از
 هر یک و دود انگ آب مزه خوش کرده بپوشد
 شوموم خواب آورد و قوت دماغ بخشد و صنعت آن
 گل شاهبهرم مرغ نواح زعفران خشک است از هر یک گرم
 افیون نیم گرم از کوفته آب مزه خوش آمیخته بپوشد
 شوموم دیگر دماغهای یا بس انافع بود و تقویت رطوبت
 بخشد و صنعت آن آب خیار با دود انگ آب کشیده
 آب سبب گلاب آب کا هو گل نیلوفر گل خبازی و خج
 نواح از هر یک قدری در هم آمیخته بپوشد و شوموم دیگر
 دماغ را قوت دهد و خواب آورد و صنعت آن تخم
 خشتاش تخم کا هو کشیده خشک تخم شیت از هر یک
 یک خرد و هم پوراده کوفته در صره بسته بپوشد و شوموم
 دیگر که سده و بلغ را کشاید ز کام گرفته را و آکنده صنعت
 آن شونیز بوده و چند بید تر خود فایده انجیلیان
 کوفته در صره بسته بپوشد و بدانه بود که عاقر قرحا
 سوده اگر مصرع را عطسه آورد امید باشد که از آن
 خلاصی یابد و شامه غیر جهت تقویت دماغ بازید
 است و در غیره که خواهد شد انشاء الله تعالی و
 شومومات را در تعدیل مزاج و دماغ اثر قویست
 به حسب حاجت در سوء مزاج از چیزهای خوشبو که چون
 یاسمین و زهر جی سوسن و نام و غیره خشک و در بپزند
 و چیزهای ملطج جاری و دماغ چون شونیز و چند بید تر
 و صغیر و مثال اینها در سوء مزاج حار شایع عطریه
 سرد چون در دوشسته و نیلوفر و گلاب و فواکه بار و ده
 و انوار از اینها و صندل و کافور انداخته و شوموم
 باید که در بپزند و دماغ و شمس المعالجین این همچون کی
 از افغان حضرت از برای تقویت باه فی نظیر است
 و مقوی اعصاب و ریه و تقوی آورد و صنعت آن مغز
 فندق مغز لسته مغز جالیزه مغز بادام شیرین مقشر
 تخم خشتاش کچی مقشر از هر یک چهار مثقال لسان فی

خونچان بوزیدان از هر یک مثقال مغز تخم خیارین
 هفت مثقال بخت شمشیر و غیره و در جلی از زعفران
 هر یک مثقال مثقال مثقال چهار مثقال زنجبیل تخم لیمو
 جوز بواغی شرب خصیة الثعلب مصری از هر یک
 یک مثقال رب سبب شیرین شربت فواکه شیرین
 از هر یک سی مثقال فایده بخوری عمل مصفی از هر یک
 یکصد پنجاه مثقال لوز حشیشة الفقرا لیست مثقال
 بدستور مقرر مرتب نمایند

باب الشین مع الهای

شمنشاهی مغز و مقوی اعصاب و ریه مصرع حلیب
 و دماغ و شنی و مغز است و فواکه بسیار دارد و صنعت
 آن بلبله مر با شنی از لوزی پنجاه مثقال آله مر با شنی
 از لوزی یکصد مثقال یا قوت رانی مر و اید با شنی
 بستاق شنی از هر یک مثقال کهرای سمی شیت
 لعل بدشتی گل داعتانی زعفران از هر یک و دو مثقال
 تخم خرفه مقشر تخم مثقال ورق طلا ورق نقره خشک
 بتی آغشته به مصلی روی کند در اندام لیل بر شیم
 مقرر از هر یک یک مثقال ورق گل شمشیر با در شمشیر
 ز خشک گل کا و زبان از هر یک مثقال گل نیلوفر خج
 مثقال شربت زرشک شربت سبب شیرین شربت سبب
 شربت شربت اکو شربت شربت شربت شربت شربت
 از هر یک سی مثقال نبات سفید یکصد پنجاه مثقال
 شیر خشک خراسانی بست مثقال دل مرتبه بلبله و آله
 در خشک را در گلاب عرق کا و زبان و عرق شانه تر
 و نیلوفر از هر یک نیم من بپزند تا ماهر شود پس از
 پالایش بکند از نبات سفید و شیر خشک خراسانی
 با آب حل کرده بپوشد و کت آنرا بکیند و با شنی
 مذکوره در بلبله و آله داخل نموده بقوام آورد و با
 سائرا و دویه بدستور مقرر مرتب نمایند شربت مثقال

باب الشین مع الیاء المتناهة النحانیة

فصل در بیان شیات و نسخ آنها

در آنکه شیات و نسخ شایع است آن در لوز میانه
 یا از برای امراض عین و انقباض یا از برای امراض معده
 و غیر آن اما آنچه از برای امراض عین الف است پس
 آن عبارت از آرد و دویه مناسبه چند است که بسیار نرم
 سائیده با آب یا بعضی عصارات و غیر آن رسته باز سائیده
 نیکو نرم و مخروم و مخلوط گردانند پس کو یک طلای فی
 با شکیال مختلفه برای علامت و تفرقه ساخته و سائیده
 خشک نموده و عند الحاجة با آب یا بعضی عصارات
 مناسبه بکیند و در چشم بچکانند و یا از بیرون بدو چشم
 بالند و در چشم بچکانند و هم در دو چشم بالند و گاه
 در بینی نیز بکیند از دویه آنکه چون چشم مضبوط بسیار
 پس باید که در تحصیل دویه آن که جیده و آرد و صافی و دویه
 غیر ششوش و صندل باشد کمال اعتبار نمایند و آنچه
 قابل احراق و تقوی است مبالغه تمام در آن نمایند
 و از گرد و غبار محفوظ دارند و دستور احراق و تقوی
 اگر آرد و دویه مانند آرد و آرد و سفیداج و اقلیمیا و دویه
 از قوت و قوتها و شادخ و شایع افیون و در دریا
 شیات الفع برای جراحت پلهها و غیره چشم و آن
 صنعت آن حضرت می را که زرد و چوب افیون با آب
 سائیده شبات سازند عند الحاجة سائیده بالائی چشم
 یا لند سیاف بای منا از روت سفید شیر خرد و در
 چشم بکیند از هر یک یک مثقال کو بیده بحر ریخته با آب
 گل خطمی یا آب که در شربت شبات سازد و شبات که منقول
 است از خاساوت پناه میزد احمد حرم حکیم باشی قلمی فرمود
 که نسخه این شبات از حکمت پناه میزد احمد حرم حرم
 ابو طالب گرفته و قوت تقوی می نموند که از برای در چشم
 بسیار نافع است و صنعت آن آب غوره بی نمک و من
 و نیم وزن شاه قوتیا قلمی چشمیز که کثیره صد مثقال
 مغز بادام شیرین هفتاد مثقال نبات سفید صد مثقال
 کثیرا و آب غوره نیم من بپزند و چشمیز که مقشر کرده با قوتیا
 بکیند و از یافتن بپوشد بیرون کرده بر آن
 بپاشند و هر صبح و شام دست بزنند
 تا پانزده روز در روز پانزدهم نیم من شاد

آب کشنده تر داخل نمایند مغز بادام مقشره کوبیده
بانیات سفید داخل کنند و روز چهارم و پنجم را که آخته
روغن آنرا داخل کنند هر روز از صبح و کفای دست بزنند
تا غلیظ شود بعد از آن شیان سازند سیاه و سیاه شیان
سبل و نظره و سلاق و بیاض را نافع بود و صنعت آن
شاد رخ مغسول شد در صمغ عربی بخورم مس سوخته
زاج سوخته از هر یک یک درم صبر سقراطی افیون از هر یک
بخورم زعفران از هر یک یک درم یک درم زنگار درم
و نیم کوفته بجز بخت شیان سازند و استعمال نمایند و در
نسخه دیگر زاج محرق و دو درم اضافه شد و وزن زنگار
یک درم و دو نسخه دیگر زنگار سه درم است و افیون درم
صاف از هر یک یک درم و زعفران نیم درم و دو درم
قلقطار محرق اضافه شده شیان آخر دیگر سلاق
و غلط اجنان که در آخر مدبر سد نافع بود و صنعت
آن شاد رخ عدسی مغسول و دو درم مس سوخته هشت
درم صمغ عربی کثیر صاف از هر یک دو درم و وارید
ناسفته بسد سافج هندی از هر یک چهار درم زعفران
دم الاغون از هر یک یک درم صلابه کرده شیان سازند
شیان اخضر جرب سبل و بیاض را نافع بود و صنعت
آن زنگار سه درم اقلیمیای نقره و اشق صمغ عربی از زیر
سفید از هر دو درم صمغ عربی و اشق را در آب
سداب حل کرده و دوی دیگر کوفته بخت بدان بشند
و شیان سازند سیاه سودا برای حرارت
چشم نافع است و معده بکند و درد و سوزش چشم
و سبلی را که با حرارت باشد لفع دهد و صنعت آن
صمغ عربی مرصافی از هر یک یک درم سفید اقلیمیای
چهار درم اقا قیا بخورم سبل الطیب افیون از هر یک
چهار و انگ آب شیان سازند شیان سوخته دیگر که
رمد قره عین و دمع سبل را که با حرارت بود نافع
باشد و صنعت آن اقلیمیای طلا سداب زریز صمغ عربی
افیون از هر یک چهار درم مس سوخته سبل الطیب از هر یک
از هر یک یک درم و نیم اقا قیا شسته است و چهار درم
کوفته بخت بعضی را در آب سرد کرده و آب غلب

سیاه سازند و شیان صفر نافع است جهت باد که
در چشم و عین بود کشیدن و طلا کردن و صنعت آن مس
سوخته افیون از هر یک یک درم زعفران شیان با نیا
از هر یک یک درم و وارید ناسفته بسد از هر یک یک درم
اقا قیا بخورم کوفته بخت آب باران بشند و شیان
سازند شیان صفر بنوع دیگر و صنعت آن بسیار زرد
توتیای هندی از هر یک یک درم غلغل سفید صمغ عربی
از هر یک یک درم زعفران یک درم آب رازانه
تازه سرشته شیان سازند شیان فیکه نقل سمع و
طنین و دوی که سبب آن رخ غلیظ باشد و وجع یعنی
گوش و طرشی که سبب آن اخلا غلیظ باشد را که گواند
صنعت آن تخم خطل یک درم بوره از منی سه درم و دو درم
در حرح غصا سه درم قسط از هر یک و انگ و نیم
چند بیدستر بخورم فریون و انگی کوفته بخت نیم درم
گواند و بشند و شیان سازند و در وقت حاجت یکی
از آن را بر وزن بادام تلخ کرده در گوش بچکانند
شیان فیکه جرب سبل و تخم رازانه را نافع باشد و صنعت
آن سازد هندی شش درم صمغ عربی بخورم زنگار سه
درم مس سوخته قلقطار سوخته از هر یک دو درم و
افیون از هر یک یک درم زعفران نیم درم کوفته بخت
آب سداب سرشته شیان سازند شیان دیگر که
خاصیت دارد و صنعت آن زنگار سه درم سفید آب
از زیر اقلیمیای نقره صمغ عربی اشق را در آب سداب
حل کنند و دیگر دار و کوفته بخت بآن بشند و شیان
سازند شیان و در آخر ریشما و بنور و مور سرج را
نافع و قیچ چشم نماید و بقایای رمد را به تحلیل برد
و حقما که در سطح قرینه بهم رسیده باشد از قرح بر سازد
صنعت آن بزرگ گل سرخ تازه بنفاد و و و متقال
اقلیمیای محرق مغسول سرمه صفافی تو بال مس
سوخته شسته شاد رخ مغسول سفید آب سداب از هر یک
شش درم صمغ عربی بست و چهار درم صمغ رازیم
بگوید که مانند مرمر گردد و تخته اودی را از منی بخت
سرشته نیکو صلابه بنوده شیان سازند شیان

حاشیه قون کند و جرب سبل و سلاق و استرخای جن
رسم سبل را نافع باشد و صنعت آن سازد مغسول
و دانه درم صمغ عربی ده درم قلقطار سوخته بخورم مس
سوخته چهار درم افیون زعفران از هر یک یک درم کوفته بخت
آب رازانه تازه بشند و شیان سازند سیاه
حلتیت خیالات و ابتدای آب را نافع باشد و صنعت
آن حلتیت خرق سفید از هر یک ده درم صمغ عربی
بصل بشند نافع باشد شیان صوفی باد را بر انگند
که در آس ملتجه بنشانند و صنعت آن مس سوخته سه درم
اقا قیا و دو درم کثیر صمغ عربی سبل زعفران از هر یک
یک درم آب باران شیان سازند شیان او برنج
از برای سلاق و سبل و جرب کند و بیاض را نافع بود
و سوختن چشم را باز دارد و نفع دی بعلت شیره بیشتر
اختصاص دارد و صنعت آن صمغ عربی کثیر اقلیمیای
مغسول سفید اب مری صبر در زنگار در رنج نافع قلقطار
محرق را سخت و غلغل فاضل سیاه غلغل سفید زرد و جو
نشاسته شکر العشر تو بال مس سوخته از هر یک ده درم
دم الاغون یک درم و نیم اقا قیا یک درم و نیم از زرد
سه درم توتیا حوض سبل مازوی سوخته از هر یک
یک قه در آب حاضل ترج حل کرده اودی را بدان
و سوختن ماز و پایش بود یا بار غن زیت ادی آن
بود که بر روی آتش برشته کنند و در شراب یا کرک بپزند
و برون آدره خشک کنند شیان و نیار کون از برای
رمدیاس نافع و صنعت آن سفید اقلیمیای
شسته از هر یک ده درم افیون نشاسته از هر یک یک درم
کثیر یک درم و نیم کوفته بخت شیان سازند شیان
حلالی سبل و نظره و جرب را نافع است و چشم را حلا و
صنعت آن اقلیمیای طلا سفید اب زریز از هر یک
درم کثیر از هر یک یک درم و وارید ناسفته از هر یک
بسد اب هر یک چهار درم و نیم صمغ عربی اقا قیا از هر یک
چهار درم افیون هفت درم زعفران بسیار دی شیان
از هر یک دو درم کوفته بخت شیان سازند شیان
که رمد بارده را نافع است و صنعت آن حوض هندی

که سورت نامند زرد چوبه یا یک شنبه یا میران یا آب
 زایان کوفته بخیته شیان سازند شیان زرد چوبه
 را نافع باشد صنعت آن کندر و عفران از هر یک
 یک درم زرد چوبه سرخ نیم درم شیان سازند و آب کشید
 تازه و شنبه کشند شیان زنجبار و جگر و جگر و سلق و فلفل و
 و سلق و فلفل و کشتن و بنان را نافع باشد صنعت
 آن توپای کرمانی شش درم امیران شیان مایه
 از هر یک یک درم و فلفل و زنجبیل و زبد البحر و پوست لبلب
 شاد و چمن و فلفل شیان از هر یک یک درم و عفران
 زرد چوبه و عفران از هر یک یک درم و شیان کوفته بخیته
 آب غوره و پرورده شیان سازند شیان زنجبار و دیگر
 که از برای جرب سبل نافع بود صنعت آن سفیداب
 قلعی چهار درم زنجبار یک درم اشتق صمغ عربی از هر یک
 چهار درم و شمس درم و اودی کوفته و زرد چوبه و اشتق را
 آب سرداب حل نمایند و آب و روغن بپزند و شیان
 سازند شیان زنجبار و دیگر زنجبار یک درم پوست لبلب
 نیم درم توپال مس سوخته چهار درم مریخ و عفران
 و انی شمس صمغ عربی و زنجبار از هر یک یک درم
 کثیر یک درم و فلفل و دیگر شیان سازند شیان
 زنجباری جرب سبل نافع بود صنعت آن از زرد
 سفیداب صمغ عربی زنجبار و سالی یا آب شیان
 سازند شیان زرد چوبه را نافع است صنعت آن سافنج
 سدر و جگر و سخت و دو درم سدر و زرد چوبه یک درم
 و نیم صمغ عربی کثیر از هر یک دو درم و فلفل چهار درم
 زرد چوبه سرخ و مالاخون زعفران که از هر یک یک درم
 اجزا از صلابه نموده و چون چوبه مرع خاکلی شیان
 سازند و با شیر زنان و چشم بپزند شیان علامی شیان
 صنعت آن توپای کرمانی شش شیان شیان پوست لبلب
 زرد چوبه شیان صمغ عربی زنجبار از هر یک یک درم و شیان
 یک درم و عفران و فلفل و زنجبار از هر یک یک درم و شیان
 و فلفل امیران شیان از هر یک یک درم و شیان و شیان
 شیان کثیر از هر یک یک درم و شیان و شیان و شیان
 و شیان و شیان و شیان و شیان و شیان و شیان و شیان

غوره سرشته شیان سازند و فلفل و جگر و جگر و سلق و
 خوب و در دو صنعت آن شیان و فلفل و جگر و جگر و سلق و
 یک شیان صمغ عربی کثیر از هر یک یک درم و شیان کوفته
 بخیته آب باران سرشته شیان اندک بزرگ سازند و
 در سایه خشک نمایند و غذا حاجت آب کشند تازه
 با سفید کچم مرغ حل کرده و چشم طلا نایب شیان
 فریون که خون از بینی بیارد و صنعت آن کندر
 و زرد چوبه و فلفل از هر یک یک درم و شیان شیان
 کوفته بخیته آب و سرشته شیان سازند و در بینی
 شیان قند که همین عمل دارد و صنعت آن شیان قند
 زهره و سوسار زهره و گرگ حساب لظیف و عطر و مسکه
 کوفته بخیته بر روغن سبیل شیان سازند شیان
 خرق که ابتدای نزول آب نافع باشد صنعت
 آن حریق سفید یک و قند فلفل نیم و قند اشتق یک درم
 آب ترب شیان سازند شیان با فلفل و فلفل و فلفل
 و دیگر نافع باشد صنعت آن شیان و شیان و شیان و شیان
 و صمغ عربی مس سوخته از هر یک یک درم و شیان
 سوخته زنجبار از هر یک دو درم و آب زایان سرشته
 شیان سازند شیان مایه امراض صمغ عربی نافع
 است و صنعت آن گل مایه یک و شیان و شیان و شیان
 صمغ عربی از هر یک دو درم و زرد چوبه و شیان
 از هر یک یک درم و عفران یک درم و شیان و شیان
 تازه شیان سازند شیان از کوکب الدین
 لاغیب گوید از برای درد های سخت و زرد چوبه و فلفل
 و موریخ و موریخ که در شیان های متاثر نافع
 بود و آثار قروح را ببرد و صنعت آن انیسون و شیان
 سفیداب قلعی که مس را میگذارد زرد چوبه و درم سدر
 سوخته شیان گل شمس از هر یک یک درم و شیان
 افیون کثیر از هر یک دو درم و شیان آب باران شیان
 سازند شیان معروف بکوفت شیان دیگر صنعت
 آن افیون کثیر از افیون از هر یک یک درم و شیان
 چهار درم و موریخ کوفته بخیته آب بزرگ و آب
 کشند تازه سرشته شیان سازند و در سایه خشک

کند شیان مایه سازد از جالیون و شیان و شیان
 و در های سخت و امراض عین و رانها و صنعت آن
 و قلعی مایه مصلوب شیان تازه شیان افیون شیان
 سانس حرق چهار شیان سافنج هندی زعفران و شیان
 سبیل لبلب چند سید ستر از هر یک یک درم و شیان
 شیان سفیداب قلعی سید شیان از هر یک یک درم و شیان
 صمغ عربی و شیان آب شیان سازند شیان
 مریخ گوید که این شیان شیان شیان و اورام آنرا سوزاند
 صنعت آن مریخ از شیان شیان کندر از هر یک یک درم
 و دیگر آب و آب کشند تازه و سرشته شیان سازند
 و در وقت حاجت در چشم کشند شیان مریخ و شیان
 ابتدای نزول نافع باشد صنعت آن زهره و کنگر
 زهره و کنگر زهره و شیان زهره و کنگر و شیان
 خشک کرده با فلفل و درم شیان شیان و شیان
 یک درم کوفته بخیته آب زایان سرشته شیان سازند
 شیان مریخ و شیان و شیان و شیان و شیان و شیان
 آب را نافع بود صنعت آن زهره و شیان زهره و شیان
 زهره و شیان زهره و شیان زهره و شیان زهره و شیان
 یک درم آب زایان تازه سرشته شیان سازند شیان
 دارات بنوی و دیگر صنعت آن زهره و کنگر زهره
 یک زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر
 زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر
 زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر
 زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر
 یک درم خشک کرده و شیان آب باران که در دارات
 کوفته بخیته آب سرشته شیان سازند شیان دارات
 و دیگر زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر
 زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر
 زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر
 کوبیده و شیان فریون با آب با دیان تازه کرده و شیان
 را در آن بپزند و شیان سازند شیان دارات
 اگر ابتدای نزول آب و شیان و شیان و شیان و شیان
 و شیان و شیان و شیان و شیان و شیان و شیان و شیان
 صنعت آن زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر زهره و کنگر
 یک درم مادی و در بره لظیف زهره و کنگر زهره و کنگر

اما شیا فایستقله و امراض معاد لمیکن الطین و قوایج و
امراض اجماع میں طایف صنعت آنها اور حدیث الطین
مانند نسبت مختلفه بابت لبوی مسلمات است حیثیت
و طبعیات است و در ترکیب و دو مقدار طول آنها
بقدر اجمع و کمتر و زیاده است تا آنکه بجای مستقیم رسا
و اثر آن بقولون اگر از برای قوایج و تمین طین حال
نایند و اما اگر از برای اوجاع درک و عرق النساءین
باید که بفرجا بردارند تا آنکه بسبب طول کث و مقام
در موضع قریب بعلت تاثیر آن زیاده ظاهر گردد و
و اما شیا فایستقله و حیات پس لیس ترین و سرد
ترین و بترین آنها شیا فیست که از اهمیت لیس معقود
پس از ناطف اتخاذ از خکر سرج که قیسله نمک بران
پاشیده باشند و بعد از آن آنچه از سرگن موش و
ناطف و اندکی بوره از منی ترتیب اده باشند و گاهی
زیاده کرده میشود بر آنها بحسب حاجت گل خطی بنفشه
نزد پیوسته معا و خشکی نقل و گاه نیافت متخذه از
روغن منجد یا تلخ اقوی است از جمیع شیا فایست
و گاهی ساخته میشوند شیا فایست بیدستر و انیون
مساوی نزد شدت و جمع قوایج برای تسکین آن و
گاه شیا فایست حاره متخذه از برای قوایج و تخمین از
برای کرده از خرمافانید و لبوب حاره نزد رخنه
آنها می سازند و گاهی شیا فایست قابضه پس بعضی از آنها
سنتال کرده میشود برای تقویت مقعد و مسامه
مستقیم برای امساک نقل مانند شیا فایست متخذه از لبوب
و گلنار و اقا قیا و کز مانج و دوزت و برنج و صغ عرفی
بعضی از برای سح و زجر مانند شیا فایست متخذه از سفید
و صغ عربی و دم الاغون و زعفران و کندر و مصطکی
و حصص و گاهی داخل کرده میشود در آن نزد شدت
و جمع اندک انیون و بتر آن است که رسائی در
آن قرار دهند که نزد تسکین و جمع نیروی برآورند
بسیار نیست که شیا فایست متخذه از فیو تیه استی است
استمال آن زیاد نمود و جهت مغز است آنها بقوت با آن نزد
شدت حاجت بسیار رود و دیگر و گاه از شیا فایست

سده مفتحه فواء عروق پس نهامانند شیان متخذه از
 سر شیان و خرق ابریش و آخر بیون و فو قخ جلی و سکنج و
 امثال اینها است اجرا مساوی برای تشابه تساوی
 قوت آنها در حرارت و منفعت و در آنچه مطلوب است از آنها
 با آب پیاز باید سرشته شیان سازند و بر او زرد دانا
 شیان فاسک و قاقا بضا فواء عروق و تسدید آنها پس
 آنها مانند شیان متخذه از کل عفن شیان قاقا و کل
 و جلند و کدی را اجرا مساوی الوزن است مگر کدی که
 سیمب گرمی آنرا کمتر باید نمایند کوفته بخفته با صمغ عربی
 سرشته شیانهای کوچک سازند بمقدار راسته سنجین
 شیان متخذه از برای قبل و قرار رخ معینه بر جل از
 افادیه و طویب صمغ و غیر اینها و گاهی ساخته شود
 شیان از برای دفع کرمهای شکم از تخم خط و بیل
 و حبیبیل و شیخ و قستین و مغز است زرد آلوی تخم
 با آب برگ شفا لوه که صبر سقوطی در آن حل کرده با
 سرشته شیان سازند و آنها شیان با نفسجیه نافع
 جهت حمایت اکثر امراض معده و معاینه صنعت آنها
 بدین پنج است شیان بنفشه شکریخ و سنجین از هر یک نیم
 سقوطی تریب پوره از هر یک دم و این جزو آخر است
 بسبب جز و اول قوی آید در فعل و کیفیت لهذا مقدار
 کمتر باید نمود و آنها را زیاد مقدار نکند نه چه کمتر بر
 شدت قوت اسهال و او ویه کن شکرو و سنجین را حلا کرد
 و سایر او ویه کوفته بخفته آن شیان سازند و انشیا
 حار و قاحه در قویج بار و سنجین و اسهال بلغم از برای
 آن پس حاد ترین و اسرع ترین آنها در آنها اسهال
 عابون است خصوصاً رقی آن که از آن شفا در انشیا
 بر دارد نه تنهایی و با با نایند و غسل بر آتش گذاشته
 و کشتن و در تریب و حبیبیل و تخم خط و سقوطی و انشیا
 آنها از او ویه پس اگر قوی خواهند و از او ویه حلا
 ریح مانده و نیز و کون و چند بیت و مانند اینها
 اگر سرشته با صمغ حاره مانند جا و شیر و سکنج و قاقا
 و قبل جهت است و نسبت متوا فته و قو این ترا کینه
 و انشیا فاسک حاره که قویج را تحلیل پس به صنعت

آنها بدین پنج است که بگرد جاو شیر مقل اشق ملع مقل
شم خنقل بوره سقونیا حب اکیل اجزا مساوی حوت
تساوی قوت و منفعت آنها صومغ را در آب سداب
نماید و سار و ادویه کوفته بخیته آن سرشته شیان سازند
و گاهی زیاد کرده میشود آنها حب ایل و صومغ و قشر دانیز
نیز و گاهی سرشته میشود با زهره گاو زهرای زیادتی
اجتناب بسوی تقویت وحدت دریا که کوفته میشود در
وجع درک ماهی زهرج و ترید و انزروت و زخمیله باز
و عطش و سوزن و بوزیدان و جندید و اشتعال
بقدر احتیاج و ضرورت از تعداد ادویه بکشت و اکثرا
اوزان آنها به شیان قلوب خیا شیشه قوچ بکشاید و
طبع را نرم و صنعت آن بنفشه و دودرم خنقل و درم
سنا بخیر درم یک مهندی یک درم سسل خیار شیشه شکر
سرخ از هر یک دودرم طلی الرسم شیان سازند شیان
که قوچ بکشاید و صومغ و صفا و قوچ بکشد و در آب سداب
صنعت آن سکنج مقل جاو شیر اشق ملک مندی
بوره از منی شم خنقل سقونیا حب ایل مساوی یک یک کوفته
بخیته صمغ را در آب سداب حل کنند و دار و دارا کوفته
بخیته بدان سرشته شیان سازند و هر یک دودرم
شیان فیکه در دشت را سود دارد و صنعت آن در آب
سکنج جاو شیر مقل ازرق اشق انزروت ملک مندی
سورخان شقاقل شم خنقل جندید ستر مقل ازرق و
قسط نامی زهرج برگ سداک انیسون بوره از منی
میوه ساکنه حبک اجزا مساوی یا از هر یک یک درم احتیاج
کوفته بخیته شیان سازند شیان فیکه قطع طشت نماید و درم
بو اسیران نیز صنعت آن کن در گلنار قاقیا کل باز
اجزا مساوی کوفته بخیته آب کند سرشته شیان سازند
شیان فیکه حبس خون بو اسیر نماید و دانه آنرا خشک سازد و
صنعت آن عود قاری حسن لیمه مساوی سوخته کوفته
بخیته چوب کتان را پوست کنده که کوبیده فیکه سازند و
در دهن کتان گذارند و ادویه را بران پاشیده بران
شیان فیکه در دشت و وجع مفاصل که سبب آن بلغم
سردی بود نافع است و صنعت آن سکنج جاو شیر

مقل ازرق اشق ملک مندی بوره از منی سورخان
مصری شقاقل شم خنقل شم کفش را از پانه انیسون
انزروت جندید ستر را در آب و قسط نامی زهرج
سعد کوفی سداب خشک ملک مندی مساوی کوفته
آب یک تازه سرشته شیان سازند در دشت او جاع
مفاصل و بوسیر نافع است و شیان و گیکه و تیر
سکنج مقل ازرق باز و شم خنقل بیدار زهره
بوزیدان از هر یک یک درم زهره بیدار و نیم سورخان
ترید از هر یک درم جندید ستر و درم آب کند سرشته
شیان سازند شیان فیکه مقوی با هست و صنعت آن
حالتیت خرفون از هر یک یک درم مشک خالص نیم درم
کوفته بخیته شیان سازند شیان فیکه حبس طشت و
درم بو اسیران نیز صنعت آن کن در گلنار قاقیا
باز و کل از هر یک مشت مثقال کوفته بخیته آب کند
سرشته شیان سازند و کجا برند شیان فیکه شکم بیده
صنعت آن قاقیا صمغ عربی که مزاج بلوط برنج بریان
کرده مساوی کوفته بخیته آب مورد سرشته شیان سازند
شیان فیکه نافع از جبت زحید و اشتعال و درم است و صنعت
آن صمغ عربی قاقیا افیون باز و بر الیج کند و برنج
بریان بوداده گل از منی کوفته بخیته آب مورد آب شیشه
تازه سرشته شیان سازند شیان فیکه از جبت کرم
کوچک که در معای سفلی اطفال باشد سود دارد و
صنعت آن شم خنقل قنطاریون دقیق ملک مندی
منغز استخوان زرد الوی کوفته بخیته شیان سازند
شیان فیکه سوزش بول و سوزاک را نافع است و صنعت
آن استه اکوبالو منغز کپاس منغز دانه صمغ عربی کثیر
شیر خشک شم الاخون انزروت گل از منی کوفته بخیته
آب شیان سازند و هر فیانی مثل سوزنی باریک در
احلیل گذارند نافع با د شیان بخت رحم و صنعت
آن برزرا کخلی برزرا الحباری برزرا الکثان کوفته بخیته
آب سکنج سرشته شیان سازند و جلوس نیز درین باب
نافع است و صنعت آن برزرا طلی حلیه برزرا کثانی
برزرا کثان برگ خنقل عدس اگر درم شیده و زیادت

بسیار باشد باین شیوه عمل نمایند سداب بخیته روغن
گل سرخ زرده تخم مرغ بر معده گذارند شیان زهر جنت
آن زعفران خنقل کل مرکی افیون کند را جزا مساوی
کوفته بخیته شیان سازند شیان عذیبه قاقیا کل کثانی
صمغ عربی کوفته بخیته آب زهره سرشته شیان زحامت
استعمال نمایند شیان که جبت دفع باقم موجب خصوص
در بو اسیران صنعت آن شم خنقل بوره از منی ملک طمام
با شمشیر صمغ شیان سازند شیان لیند این شیان
چون استعمال کنند طبیعت را نرم کند و صنعت آن گل
خنقل سفید بوره از منی از هر یک یک درم کوفته بخیته شکر
سرخ تازه بر آتش نرم کرده ادویه را با آن سرشته و شیان
سازند و در بیماری گرم و تبها استعمال نمایند اگر خواسته
ازین تو حیر باشد قدری شم خنقل صمغ کثانی اسهال
بیشتر نماید و اگر خواهند که نرم تر و ملین تر بود ملک طلی
سرشته و شیان فیکه ساخته خشک کرده استعمال نمایند
شیان فیکه شکم به بندد این شیان سودمند بود و اگر
اسهال داشته باشند و خون نفیشتند و زخم پیش از چرک
صنعت آن قاقیا صمغ صندل و افیون باز و سوزن کند
و کرطین قیولی با برنج فارسی بریان کرده از هر یک
یک درم کوفته بخیته درم آمیخته آب مورد و تراب شیشه
تازه یا آب ساق سرشته و شیان سازند و هر یک با زهره
در میان نهند شیان فیکه اطلاق طبیعت کند و منقول از
محررات حکیم عاهد الدین و بخط مغری الیست و صنعت
آن بوره نان ده درم شم خنقل مقل ازرق سکنج سقونیا
از هر یک یک درم اجزای خشک را کوبیده و صمغ را
حل کرده درم سرشته شیان سازند شیان فیکه در غین
حل کرده در گوش چکانند گرافی گوش و دودی و ملین
را که از ریح غلیظ یا از بلغم و اخلاط غلیظ باشد را حل کنند
و در بر در اند شیان فیکه طبع را نرم گرداند و قوچ
بکشاید و دود صغار که در معای مستقیم باشد و سبب ریش
مقده شود بکشاید و صنعت آن خنقل یک درم بوره از منی
سده در جندید ستر زرد در حرج عصاره آتشین و در
هر یک یک درم قسط تلخ یکد انگ و نیم خرفون یکد انگ کوفته

نیمه بر هر گاه و سه شنبه از آسمان در شیا فیکه در
حققت معلوم الحال کرده شود هر گاه که در فعل معلوم
تقصیری واقع شود و صفت آن صابون رقی که مشهور
بصابون عراقی است کل حلقی ملک طعام از هر یک در
شکر سرخ و زنجبیل از هر یک پنج درم مجموع را در هم
شیات سازند و شیا فیکه حیض و رخسار را نافع باشد
صفت آن مرکب زعفران که در انبوت از هر یک
نشت فقال کوفته نیمه یک شنبه تازه شتر به حلیه
نقیه کرده در سایه خشک کنند و در وقت حاجت استعمال
نمایند و چون غماهند بیرون آورند با شکر رگرفته بران

کتاب تصادق الالهیه

باب تصادق مع الاله

فصل در بیان نسخ صابون

بدانکه آن دوای حار و محرق است و چون شیا فی الزمان
ساخته در هر یک در قلع کفایه و اسهال بلغم خام کسیر
و جلا و بدو خوردن آن مفرح و معفن و تری آن قایل
هر گاه آشفته شود و احوال قریب نبوده و در کوی
وی بقی باب گرم است و در وقت کینه پس با شامیدن
شورای سرخ با روغن بادام و گویند از خواص آن است
که اگر زن مقدار یک باقلا از آن لایع کند یک سال بخت
نشود و چون مقدار دو باقلا که در پیر باشد در سال بخت
زاج سفید را سه شنبه نرم بایده با صابون از نو
بر قوی تازه سرخ رنگ طاز نایه در طلی است با کمال
صفت آن بکیرند ازای هر یک کحل از روغن و کمال
از قلی حیله شانی بری حاود و پنج کمال از نوره جید
مطافا پس مخلوط کنند قلی کوبیده و نوره و بیا شد بر آنها
آب و مخلوط کنند بر دو خط جید پس چون مخلوط شدند
بریزند در خمی بر رگ یا در حوضیکه قرزوه باشد از اوین
باید که بوده باشد از برای آن حوض قری و دیگر آب
از آن ترشح کنند در آن بر که آید و همچنین از برای خمیر
میری و دیگر باشد و چون رنجند در آن فراغت آب
از آن نوره و قلی وحدت را پس آن آب را علی بگویند

و بریزند بر آن آبی دیگر و همین عمل کنند و مرتبه سوم و
چهارم نیز همین عمل کنند و برین دستور وقتی چون آب
نخستین یافت شود در آن حدت پس قرص کنند بر آن
باقی نمانده در آن چیزیکه محتاج باشد آن پس بکیرند
آبی را اگر در آخر هم بر آمده و حدت آن از همه کسرت
و باروخن در و گب کنند و اگر روغن زیت باشد
از به روغن بهتر است و با قش معتدل بچوشانند
و حرکت دهند تا مخلوط شود با آب کشته آن بر روغن
کنند در آن آبیکه قبل ازین گرفته اند یا مغز طرفی
که بجانب قدر باشد بریزند و مخلوط کنند با آب بسیار
و بگذارد تا سر شود پس بیا شد بر آن آب قلی و
نوره معتدل و وحدت که از آب اول باشد بگذارد
خالص و رابع باشد و حرکت بند تا آب نه نشین
شود و روغن بالا آید پس واکند صبر بر آن نغار که
در آن روغن سر کرده اند در آن دو مرتبه یا سه مرتبه
و بجا آورند با آن آنچه بفعول آورده اند و دفع اولی
سر کنند همچنانکه در دفع اولی سر کرده اند و آب کرا
بکیرند و همین فعل را مرتبه سوم و چهارم و پنجم بکنند
ولیکن در دفع پنجم بریزند بر آن آب نوره و قلی که
و تند ترین مباد است و آن آبیکه گرفته اند از قلی
نوره اول مرتبه و درین و قلی پنجم نیست احتیاج بآن
آنرا در ظرف دیگر کنند و با آنکه بریزند در آن آب قلی
صافی نموده اند ولیکن آن روغن میگردانند و مانند خمیر
نرم پس اگر خواست که بکیرند نشاسته صابون بریزند
بر او و زنده و زرد بر آن آتش کمی که نشفت و طوبت آن
کنند پس آنرا مغز بر رویای بریزند و بگذارد تا که
خشک شود و اگر اراده اتخا و صابون با نمک باشد
پس مخلوط کنند با آن نصف کوی نمک یا نرم کوبیده
بر روی آتش غلطی بکوس پس کنند آنرا بر رویا و
اگر اراده کنند که آن صابون زایه نشاسته سازند
باید که فرا گرفته شود نشاسته بقدریکه خواسته باشند
از کثرت و قلت از مهت رطل و آب حل کنند و
داخل نمایند در آن نمک کوبیده یک کوبه کوبیده

و بریزند بر آن صابون در و بکیرند بر آتش باشد حرکت
و میندازند تا نیکو تسقید آن کنند از آب بقدر احتیاج آن
بکیرند و مثل عسود بر رویا بریزند که در آن پور یا نشاسته
نخسته رنجیده باشد و واکند از نشت طوبت آن نشود
پس بر این قطعات و گندارند صابون نموده دیگر
صفت آن بکیرند از قلی یک جزو و از نوره نیم جزو پس
هر دو را نیکو سق نموده در حوضی کنند که با این تر از آن
مختل آن حوضی باشد و بریزند بر آنها آب پنج بر این
آن هر دو بقدر دو ساعت بر هم زنده باید که بوده با
از برای آن حوض را پی بسته پس هر گاه ساکن شود آب
حرکت و تیشین گردد قلی و نوره آن راه را واکند تا
بیاید آب صافی آن در حوض خردی که مختل بر آن
پس هر گاه فرود آید صافی آن راه را مسدود کنند
و بریزند بر آن نوره و قلی که آب تازه دیگر و حرکت دهند
در دستور مذکور آنرا بکیرند و همچنین بتبدال نمایند با ابی
غندر آب طعم آبی قلی و آب را جدا جدا بکیرند پس
بکیرند از زیت خالص ده برابر آب اول در یک گوده
بر آتش گذارند و چون بچوشد بکیرند نشاسته یا نشاسته
آنرا اندک اندک پس تسقید آن کنند از آبیکه قبل آن گرفته
اند و همچنین تا در آخر تسقید آن کنند آبی را که اول
مرتبه گرفته اند و درین حالت میگرد و مثل خمیر پس
همین کنند آنرا بر رویا یا بر حصیر بگذارند تا خشک شود پس
بر برند قطعات و بر رویا پس کنند و این صابون خالص
است و نیست این را احتیاج که بریزند و غسل دهند
باب سرور شنای طبع و نصیص با نوره و قلی و نمک بسیار
نرم سوده نصف وزن نوره داخل میکنند و بعضی داخل
میکند در آن نزد قرب از طبع آن جزوی از نشاسته
و بعضی تبدیل زیت بغیر آن از ادیان مثل روغن
قرطم در روغن بر زینی روغن بید انجیر و روغن کنجد
و شحم میکنند و حید خالص اول است و صابون سی قلی
و آن صابونی است که از شمار الیه است و صفت کبیا
صفت آن بکیرند زیت بوزن آن آب داخل کرده
بیزند تا کثرت آن بر روغن داخل کنند و آن را

بوزن آن آب و جو شانه چوبین تا سه بار و باند که ایستد
داخل آن کرده بشود در غیر اول گرم باشد پس چون سرد
میشود تمام شود بغير آب آنرا بچوب شانه کثرت آن برود پس
بپزند از لوره گرم غیر مصلقات کثک قلی و نظایر آن بسیار
سرخ اجزا مساوی و چهار انگار بند و در سه شل آنرا آب و بجز
عاقه آب صافی آنرا بگیرند و اعادة کنند تا نه شل آنرا
آب تازه و برهم زنند و در ساعت بگذارند تا نه تصفین شود
پس بچوب شانه آب صافی آنرا بگیرند و همچنین تا بهت مرتبه
پس بچوب شانه زیت مذکور را و تصفیه آن کنند آب مذکور
تا آنکه قلع شود شکله و خان او فرو نشیند از آنش برآید
و این صابون شارب الیه در یک یا سه صابون بدن
شوی که گوشت و پینه آرد و ترس و با قلیا یا سیم شکس
و قلیا از هر یک صغیر شکس برگ کنار آرد و خود آرد و جو
بماند از یک کسره کل صغیر شکس صغیر اگر کم در با تخم
خربزه تخم جن جن دانه تخم کافور تخم کسره کسره سفید
صندل سفید لادن و غیر شکس کوفته بچوب شانه
صابون رقیق قدر حاجت داخل کرده و بچوب شانه تا
بقوام آید و صابون ساخته در سایه خشک نمایند و صابون
بنا بر این چیز که به صنعت آن بخواه تن روغن کج شیار
اشنانی نیک و کسره کسره و راکب نیک بچوب شانه بپایزند
و تخم سرساند چنانچه ذکر یافت و مرتب نمایند و بچوب
صابون سرشوی بچوب بفتنه لادن حنا از هر یک یک و در
تخم بماند از ناسخ لیلک سیاه سکر العشر و الیه سیاه گل
خلی کل شکسین بزرگ مقشر صغیر برگ و بهار خجده لاله مقشر
از هر یک سه و درم کف در میان کج از هر یک دو درم بچوب
شانه از لوره زرد تخم حور و ریحان جنب غلب از هر یک
بچوب شانه قلیه بپایز و صابون بپزند و اچرا کوفته
مزوج سازند و صابون جهت آشک و جلد و جرح
مفاصل و درد گردن و انوف و اکثر اعراض که از باد آشک
بهر سیده باشد به صنعت آن سیاه و از آشک از هر یک
یک مثقال صابون طلی کثقال که از روغن زیت ساخته
باشد صابون را کوبیده سیاه را در کاس کوزه اندک
انکه در آنکه ریخته قطره آب لیمو و قطره قطره آب گرم

بر آن چکانید بسیار بماند تا آنکه از آشک تمام صرف
گردد و کف بسیار بر آرد و در هر چند بیشتر بماند و ترس
پس قرحها ساخته نگارند و عت حاجت یک قرح
از آن را با آب لیمو سائیده که کف بر آرد اگر بپزند زخم
باشد بر آن زخم بماند و لوله اسطوخودوس آشک بپزند و آنرا
و کمرگاه و زانو و دست و پا و جرح مفاصل و اسهال و شکم
و بپلو و بضمیه بماند و دو سه نوبت با این طریق عمل نمایند
و شب بماند و صبح بجم زدند و اگر اسهال باشد از به
احتیاط نمایند و از ترشی و باده و بپزیات پرهیز نمایند
و اگر در بدن شقاق باشد بر آن بماند سوا سه سه
صابون دیگر که همان فائده دارد به صنعت صابون
خراتی آله متقی کفول که دو اسهال هندی است کلاب
خالص از هر یک یک کسره صغیر عری صندل سفید از
هر یک یک تخم انار جو و ده اگر یک آله آشک خالص تخم
روغن یا سیمین کسره بپزی است بچوب شانه اول صابون را
در آب اندازند و بچوب شانه و صابون نمایند و آنرا نیز
بدستور و صغیر را در آن حل نمایند و هر دو را با کلاب
در ظرف گلی طبع نمایند تا غلیظ گردد و سائید و در و فل
کرده یکدو جوش داده که قابل افتاد گردد پس فرود
آورده و صابون ساخته نگارند و در عت حاجت کافور
و این صابون بسیار مطهر و خوشبو و کثیر الفائده است

فصل در نسخ مراهم صابون

مراهم صابون زخم را از زخم پاک سازد و به صنعت آن
صابون عربی صافی صبر سوطی مرده سنگ خمد سفید
از هر یک یک جزو از زرد تخم جزو همه اسحق لیمو نموده
با موم غیر شکر هم چند مجموع آرد و به روغن گل سرخ ده
چند آرد و به سر سوزانند به مراهم صابون دیگر
یاب بولانا فرنگی به صنعت آن صابون نیم پاک موم
چهار تله که کند میر و زره یعنی بار زرد سفید روغن سید بخیر
یا آونار بدستور مراهم سازند به مراهم صابون دیگر جهت
انقباض دایمل و تحلیل اصلاط و جرب و رطب متفرج
صنعت آن روغن کج تازه یا آونار بر آتش گذارند

تا گرم گردد و صابون و موم سرخ نرم بوده بشود نرم سائید
هر یک نیم پاک و در آن اندازند از چوب نیم برگ و سائید تا کثرت
شود و نیمه مزوج گردد پس فرود آورند و عت حاجت
بکار دارند و اگر رقیق خواهند قدر روغن را زیاده نمایند
مراهم صابون دیگر از جوبات حکیم ابو الفتح جهت ناصور و
زخم آشک و سایر زخمها و دیگر به صنعت آن صابون
سه مثقال روغن کج دو از ده مثقال در ظرف مسی این
بر آتش گذارند و بچوب شانه برهم زنند تا بسوزد و غلیظ
مثل مراهم شود فرود آورده عت حاجت بکار بپزند باغ
با و به صابون ج احکمت حکیم میر محمد مومن نوشته که بهجت
شد و وصل و غیره بغایت مستحکم است و مؤلف کتاب
میکل که حاکم بالیسر باشد مستحکم ترین چیز باد انسته به صنعت
آن خشت اکید و کج را با لاله صندل با خون کوفته سرشته
استعمال نمایند و حقیر بجای خون کوفته سفیدی تخم
مرغ و گاهی سریش و گاهی شیر گنده بغایت مستحکم باشد
نموده و در شد و وصل قدحین و قرح اثنی عشر کاس سحوق
با سفیدی تخم مرغ و کج آب ندیده بچوب شانه آب سریش که
سریش است سرشته و بدستور با سفیدی تخم مرغ فقط
بسیار آرد موده است و بدستور آب آب ندیده باز زد
تخم مرغ مستحکم ترین اشیا است خصوصاً چون آب با
قدری بنه کوبیده باشند و عوین سفیدی تخم مرغ و زرد
و شیر و صغیر مذکور را ت بدل میشود و سریش هم در اتصال
چینی و شکسته و غیره از کسورات اجار و شیشه بترتیب است
که هرگاه صدمه آن چیز برسد موضع دیگر شکسته مکان
موصول شکسته و جدائی گردد و در وصل شد آشک عری
اجلو و قرح راست و در علاج که دندان میل است و در شیر
مایه و شانه و امثال اینها سریش مایه و نیمه و غیر گندم
که آرد خالص را غیر سخت نموده با آب بسیار بشوید تا آنکه
بسیار لزج و چسبیده گردد و پس اندک سفیداب سرشته
استعمال نمایند

باب الصاد مع الباء الموحدة

صغیر بفتح صاد ممل و بکسر یای موحده و سکون راء ممل

عصاره قی نباتی است که آنرا برگی میخیزد بسیار طویالی دارد از شیشه
بزرگ گاو و از آن صیقل میزند و به پنج نبات صبر بقدر شلغم و از
هر یک پنج دریا زده بر یک میزد و باند رنگ آن در طویل
قریب به دروغ و پیر از رطوبت در نهایت تلخی میباشند و
چون مدتی بگذرد از رطوبت بر کما ساقی میزد و قریب به دروغ
و پیر از رطوبت ساقی باند کی حلاوتی که کما را کما و کما
مثل غوره خراست و در آخر سرخ میشود و آنچه از جیره
سقوطی و یمن می آید زرد و مائل بسرخ میزد و زرد و شکن
و براق و خوشبو و به یمن اقسام است به علامت بهترین
و خوبی آن آن است که آب محلول آن مانند زعفران
در آن کما آن مانند خشک آن زرد و شکن و زرد و صفائی
باشد و قمر بندی آن که در اکثر بلاد هند و نکاله و غیره از
عصاره بزرگ آن که کما و در عصاره معقود آنرا صبر
و بول و ایلوانا مندی گویند بهترین اقسام است بعد از آن
مخفف بی لذت و در قبض میست و از کلت لذت آن
آنست که لذت نمی کند جراحات رویه را و قمر عری آن
که از جیره عرب آورند صلب تر و لذت تر از آن و زرد
و در خشندی آن کمتر است و علی بن عیسی آورده است
که صبر سقوطی خوردن را شاید بخیلان صبر عربی که
در طایفه آید و قمر بخانی که آنرا صبر فارسی نیز گویند
بد و مائل بسبایی و بی در خشندی و زرد تر از همه اقسام
است و مطلق آن مدی عقل و مقوی و مصفی فواید است
و محمد بن احمد بنوری گوید که نوع دیگر که بصبری مشهور است
میباشد بعد از سقوطی بهتر از عربی است و از فارسی
و هر چه از آنخا ذان بهت سال گذشته باشد بلکه از چهار
سال ضعیف اصل است استعمال نیاید کرد و آنچه بد بو
سیاه رنگ و بی در خشندی و در شکن و صلب باشد
استعمال آن جائز نیست و باید که در سائیدن صبر با لغ
نمایند و اجتناب فرمایند از استعمال آن جو افانی و
مخروین و اصحاب ضعیف اشتیاق و صفا صفا جان
خفت جگر و اموا و سده ماسار و بوا و اسیر و علل مقعد
و در هوای بسیار سرد و هوای بسیار گرم استعمال نیاید کرد
صبر در درجه دوم گرم و خشک و در اول و گویند و رنوم

خشک است و در درجه دوم نیز خشک گفته اند سبب قوسه
است هر مردی که جمع و همیا باشد در دفع را و ضعیف
لاثر است و در آنچه میانشده باشد از برای دفع و خرج
سودا و بلغم غلیظ دانی و صفرا و بایست و مفتخ سد و
سودا و سد و جگر و محمل بریاح اشتیاق و منوم و مفتخ
به لذت مخصوص شسته آن و با صفت تلخی و بی نهایت
مفصل مفید است و با غار یقون جبهه سرد و رطوبت سینه
و با گل سرخ و به صفت جبهه امراض صده و با آب سرد
جبهه نفس ادم سینه و با دود و به مناسبت جبهه یرقان و
جمع امراض سوداوی و اخراج قسام گرم و امراض
طیال و گرده و دفع تشنگی که از صفرا غلیظ به بلغم باشد
و با خاصیت مضر جگر و صده است و اشتیاق آن موجب
اسهال و موی و کمنه و انواع زردی آن گاه باشد که
تا دو سه روز در صده بماند و مورت کرب گردد و مصلح
آن مقل از رزق و مصلح و پوست بلیله زرد و کیترا و
زعفران و شنبلیله است و خیم علی در شرح قانون در
بحث سر نشسته استعمال حوضات با تامل و صبر بسیار
یاد است از برای عقل و قدر شربش یک مثقال است
و بدیش و اورام و جراحات و در چندان حفض کبی
و در اسهال غیر وزن آن ترید مفید در قدری سقوطی
و طای آن حاطه جسد است از فساد و با عمل جبهه
ضربه و سقط و اورام و جراحات و دفع آثار و زلات
صداع و کله و حمه و آکله و قروح خبیثه و اخش آب
کشیز و سر که جبهه با سرخ و بشری و با سرخ گرم کدی
شیرین جبهه جراحات بینی و با مورد و شراب جبهه
سیاه که در موی و دفع قمل و در و بانی این موسه که
از چغلی ریخته باشد جرب و با شراب یا عمل جبهه اورام
و کوفتی و بر ندرت مخصوص اورام و کوفتی عضلی که در
طرف زبان است و نیکوست از برای قروح عرقه و لثه
خصوصا که بر و بر و ندرت و کوفتی و لثه باشد و با سر جاع
ظفر و مفصل را و بار و عن گل و جبهه جبهه تنقیسه
فضول صفراوی از دماغ و صداع مفید و جبهه
قروح جبهه و جرب و جاع که از جبهه باقی باشد و جبهه

رطوبات آن است و با شراب طویلت دانه های و اسهال
بر آمدگی آن و اشتیاق مقصوده و قطع خون سائل از آن
شراب آن مسهل صفرا و نافع است با لوبلیا را و مفتی فضول
صفرا و به بلغمیه جبهه است که در صده و مفصل باشد
و نیز مسهل سودا و مقوی با صره و سایر خواص است مقدار
دو لقمه است آن شراب سرد یا فاتر و بر دانه و به جبهه
اطل باشد و فاسد گشته و مصلح اشتیاق و التهاب کان
در لثه از حرارت صفراوی صده و گاه است که تناول
کرده میشود صبح و شام مقدار جبهه از آن مخلوط به مصلحات
پس اسهال بطن نیاید و فاسد نمی گردد و اند طعم را و
بسیار است که نفع می بخشد و با جاع صده را در یک روز
آب گرم و مقدار یک و نیم در خمی از آن مسهل است
و سه در خمی از آن خلط فاسده و مقدار معتدل از آن
دو در خمی است و با مار لعل مسهل بلغم و صفات و چون
با دود و به مصلح داخل کرده شود و از ضرر آن است از
صده و گفته اند که عمل مقوی فعل نیست و چون افادیه
خلط نمایند قوی میگرد و فعل آن و مصلح ادویه مسهل
است از صده را و از اکل لقمه یرقان است با سهال
خود و مفتخ صده و لیکن مضرب آن است و مقل آن با سر
جبهه خراش و صده و در التهاب مفید و اکتال آن مقوی
با صره و جبهه سلاق و جرب و حکم و مطبوخ آن با سر
و سلخ احیه جبهه سقوط دانه و اسیر و امراض مقعد و نظیر
و در دران مخفف زخمها و التیام و جبهه قروح قضیب
و زنج و اعضای عصبانی نباتات نافع و با اشتیاق آن
پوسیده با سویر و نافع فواید و آکله و قروح خبیثه جرب
است و چون قطعه از هر یک آن شش نموده زرد چوب
و اینون بران قدری ترم سوده باشد و بر آتش گرم
کرده بر خیارک لیمی و رنم گران گر ما گرم بندگی
آنرا بداند که صبر منقول اسهال از صبر غیر منقول بسیار
کمتر است شیخ الرئیس گفته صبر منقول اسهال آن کمتر
است و لیکن نفع آن از برای صده بیشتر است و از
خواص صبر است که چون پیش از باندن عرق مدی که
بفارسی پیوسته بندی نا و نامند که چند روز سه روز

متعاقب برایشانست بدین طریق که روز اول نصف درم
 روز یکم درم روز دوم یک و نیم درم و قدری بر موضع
 عرق مدی گذارند آنرا باطل میکنند و بر بنی آید و اگر برون
 آمده باشد بمصلحت از اسرب که وزن آن یک درم باشد
 بچیده بعد از آنکه تمام آن بیرون و استراحت نمایند
 اگر گنجینه و پاره نگرده و هرگاه گنجینه گردد و موضع آن
 متورم گردد و باید که سم استرسوخته را با استرسه تناول
 نمایند و چند روز بدین مداومت کنند و دستور غسل صبر
 آنست که بگردد صبر را در باون بهواری و آب استسک
 و بجز بر بیزند پس بگردد شستن روی یک رطل مصطکی
 صندلسان و در چینی عود بلسان سینه سنبال الطیب سارون
 از هر یک سه درم در آب جوشانیده صافی نموده صبر کوبیده
 و نیمه در باون اندازند و بریزند بر آن از آن مطبوخ و
 برست حرکت دهند و آنچه مخلوط بآن شود در کاس بریزند
 آنچه باقی مانده در باون باز سختی کنند و در آن آب بریزند
 آن بریزند و بر سر نمزد آب مخلوط را در کاسه کنند و
 عمل گفته تا زمانی که در باون غیر مل و جاره چیده از
 صبر مانده پس بگذارند تا صبر ته نشین شود و بجز غلظت آب
 آنرا بگیرند و بیاغیزند بر آن زعفران سائیده و در طبق
 چینی پس کرده بگذارند تا خشک شود پس بردارند و
 بگذارند و وقت حاجت استعمال نمایند و صبر خوش
 نقش بر روی ضعیف میگردد و دستور غسل صبر و عود
 بگردد سنبال الطیب قصب الذریر و عود بلسان حسب
 بلسان و در چینی اسارون مصطکی سینه سباسبه قفاح
 جوز بوا از هر یک سه درم استعمال همه را نیم کوفته و در رطل صبر
 و از آن سائیده با بن بوز مخلوط کرده در پارچه بگذارند
 و غلظت آنرا در کرده آب را بگذارند تا ته نشین شود
 آبش را بجز غلظت بکشند و ته نشین را خشک ساخته بکار برند
 و بعضی فستقین روی بقدر ربع صبر صافه اودیه مذکور
 بنمایند و گویند که چون صبر را کمر بدستور اقلیم یا بشویند
 رفع حرارت بالکلیه آن میشود و بیست استخار و صبر است
 که بگردد بزرگ صبر تر و تازه را و بشارند و صافی نموده
 در طبق بکشند و بگذارند تا خشک شود و هر روز در دم

بر هم زنند که فاسد نشود و زرد خشک گردد و
فصل در ذکر ادویه مرکب که در عموم در آنها
صبر است و از آنجا که ایا جات است
 بدانکه ایا راجح بکسر همه و فتح با می تنه و تنه و افست
 و رای حمله و جیم معرب ایا ره است و ایا ره با خست و نانی
 یعنی دوی الهی است یعنی دوی که تاثیر آن در عالم
 امر است از غیر آنکه مشوب باشد لایق تمامی و همه آن
 و به تقسیم مسلمات یا ایا جات آنست که تاثیر آنها
 بنحایت است که حق سبحانه جلشانه و عظم بر با نه با قدر
 در آن ادویه و دلیلت نموده و نیست آن عمل مشوب
 بقوتی طبعیه محسوسه آن شیخ الرئیس گفته که ایا راجح
 مسهل مصلح است و این تاویل آنست سبب از تغییر آن
 بدوی الهی یا دوی شریف و وجه آنکه سهل را دوی
 الهی نامیده اند آنست که عمل مسلمات از عالم امر است
 نه از قوتی جسمانی و بعضی گفته اند که اولی مسهل از
 مسلمات معروفه با راجح و نفس است و قدما ی اطباء
 مسل با بران استعمال میکردند و بس پس نام نموده
 شد بر آن و بر غیر آن از مسلمات که اصلح کرده شود
 ایا راجح و وجه آنکه قدما اطباء اختیار کرده اند استعمال
 ایا راجح را یعنی مسلمات اصلح کرده شده را آنست
 که اطباء قدیم حذر میکردند از استعمال مسلمات صرفه
 مانند خرق و تخم غفل و صبر و غیر آنها از خوف ضرر و
 غاکه آنها و چون بضرورتی اراده استعمال آنها میکردند
 مخلوط میکردند و انداخته اند بر قدره با و مسلمات دفعه
 و حاصل میگردد و ایشان را اجرات بر استعمال آنها و اطباء
 متاخرین از ایشان اعتبار آنکه بدینا و طبایع استعمال
 مسلمات الهی بهم رسانیده بودند و از استعمال آنها
 بچندان متعذر نمیکردیدند حرارت بهم رسانیدند استعمال
 آنها پس فراگرفتند از آنها مطبوعات بجهت آنکه ضرر
 و غاکه مطبوعات کمتر است از جرم و جوهر آنها و چون
 بدینا و طبایع استعمال مطبوعات مسلمات خود پیر شدند
 و از استعمال آنها چندان متعذر نمی شدند و اطباء بعد از

ایشان دلیر گردیدند بر استعمال آنها یعنی آن مسلمات و اقعه
 و مطبوعات و لایق تمام پس فراگرفتند جرم آنها را در جوب و
 سقوط داخل کردند و متعارف شد میان ایشان استعمال
 جوب و سقوطات مسلمات پس کسیکه با هر است و طب می دانند
 که ایا رجات الهی باشند از مطبوعات و مطبوعات از
 جوب و سقوطات مسلمات و آنکه درین عصر متروک است
 استعمال اکثر ایا رجات نزد اطباء آنست که ضرر ایا رجات
 زیاده است از مطبوعات و جویات و سقوطات مسلمات
 چنانکه بعضی جمال طبایعمان کرده اند بلکه از راه تفهنا
 است از آنها بسبب خوی ابدان و طبایع بدیع مضار
 غاکه مسلمات صرفه چه هرگاه خوکند بدنی و طبیعت
 شخصی بدوی مضرس می متضرر نمی گرداند آن بدن و
 آن شخص از آن ضرری متعذیه و دفع ضرر و قائلانند
 طبیعت آن شخص میکند چنانچه شخصی که خود عاجز گردد
 بتوشیدن ایون از مقدار کثیر صرف خالی از مصلحات
 و تریاقات آن بدن او متضرر نمیکرد از آن مقدار که
 متضرر میگردد از آن شخص میکه عادت و نحو یا شامیدن آن
 نداشته باشد بلکه متضرر نمیکرد و اگر چه عذر وزن آن با
 با مصلحات و تریاقات استعمال کند و با وجود این معنی
 نیست اطباء این عصر را متعذری تمام از استعمال
 ایا رجات بجهت آنکه مطبوعات و جوب و سقوط مسلمات
 نمی توانند که جذب مواد غلیظه از اعماق بدن و موضع
 بعیده نمایند چنانکه ایا رجات جذب میکند و چون این
 معنی معلوم شد پس بدانکه شریقی از ایا رجات چهار شقال
 علی است که سه شقال صیرفی باشد و وقتیکه اراده رحمت
 خروج ایا رجات از معده باشد که مباد بسبب طول مکث
 مضرت برساند باید که آن ایا راج قدری نمک طعمه
 با آب نیم گرم برایشانست تا آنرا از معده اخراج نماید
 و بدان نیز بداند که با ایا رجات باید استعمال کرده شود
 شیخ الرئیس گفته که اوقی چیز با یک با ایا رجات می آید
 مطبوخ اقیقون و زریب است مخصوص بنسخه که از قدما
 منقول است چنانکه آن اقیقون اقلیطی چهار درم
 و زریب سرخ منقی ده درم و زریب سیاه شش درم و زریب

سده درم آب سه رطل اودیه را با آب بچوشانند تا بنظر طل برسد
پس برآیند و ایا را ج را با دوی بناسند تا بپاشانند و
مطبوخ دیگر که بعضی ایا را ج را با آن میدهند و صفت
آن شاه تره چهار درم غار یقون سفید یک درم سوزن مستطی
از حب ده درم افقون قرطبی چهار درم بلبله سیاه هشت
درم کافور اسطوخودوس بسفنج خشک لسان الثور
از هر یک سده درم در سه رطل آب بچوشانند تا بنظر طل برسد
صافی نموده نمک لاهوری بنمزد سوده داخل کرده بعد
از ایا را ج بپاشانند و اگر ایا را ج در عمل کند اضطراب و
قلق پیدا شود از عقب آن این مطبوخ را بنوشند و صفت
آن تخم خبازی بنمزد تخم خلی یک درم در آب بچوشانند و
پالانند و مقدار یک درم تا یک مثقال روغن بادام شیرین
و مقدار خود نمک طعام داخل کرده بنوشند و تا سه روز
بعد از استعمال ایا را جات از طعام بازیر یا ج بخورند و شراب
ممنوع بپاشانند و بدانکه باید که حرارت آتش با ایا را جات
نرسد هرگاه آنها را ببلبله مجنون باید که چنانچه در سائر
معاجمین بلکه بهتر آن است که عمل تمام باشد از غیر آنکه
آتش بآن رسیده باشد و اودیه را با آن بسوزند و اگر
از برای قوام در مهای گرم و با هوای بارطوبت محتاج
باشد بقوام آوردن آتش پس باید که بعد از قوام آوردن
از آتش برگیرند و بگذارند تا خوب سرد شود پس اودیه را
با آن بسوزند و در ظرف چینی یا زجاجی تا لوله نکند آرند
و پیش از آنکه ششماه از ساقین ایا را جات کبار نگذرند
استعمال نکنند و زیاده بر چهار مثقال طی از ایا را جات
نخورند و بدانکه اصل ایا را جات ششست کی صغیر که
ایا را ج فخر است و از تر اکیب البقر است و پنج کی است
که ایا را ج کوفس و ایا را ج ارکا غانیس و ایا را ج اندر فاس
و ایا را ج لوغاذ و ایا را ج جالینوس است و آنچه بر این
شش افزوده اند بهتر از مرغ اندر این شش ایا را ج
را که بعضی از آنها فروغ ایا را ج صغیر است و بعضی مرا یا ج
کبار را به ایا را ج فخر بدانکه فخر بلفظ یونانی معنی مر است
پس معنی ایا را ج فخر اودیه سهل اصلاح کرده شد
تلخ است و چون عمود اصل درین ایا را ج صغیر است

و آن تلخ است آنرا ایا را ج فخر نامیده اند و بعضی گفته
فیقر یعنی صبر است یعنی ایا را ج صبر و این ایا را ج اصل
ایا را جات صغیر است و از استیلا استیلا بقراط و
ناخ است از دلس امر این ستر مخصوص امر ضعیف از
انچه باشد و تنقیه معده میکند و اعضای غذا را پاک
میسازد و فضول از سر فرومی آورد و استیصال بلغم
میکند و اسهال آن انگ است و دیر می باشد که روز
دوم اسهال کند و مواد از اعالی و اعماق بدن جذب
میکند و خداوند لافقه و گرانی گوش و زبان و استرخای
مشانه و سائر بدن را ناخ و دوا جامع و مفصل و قوی که
سودمند و قوتش تا دو سال باقی است و بعضی گفته که
قوتش تا چهار سال باقی میماند شربتی از آن بنمزد که
عسل ندارد و درم است آنی گفته که ایا را ج فخر
مضرست بطنیه و مصلح آن عناب است و بعضی گفته که
غرضش گرم است و در آخر درم و صفت آن بنمزد شنب
رئیس که در قرابادین قانون ذکر کرده و مطبوخی روی
و از چینی زعفران اسارون سنبلیط عود و بلسان
حب بلسان سیله از هر یک یک جزو صبر سقوطی دو
چند مجموع اودیه که گفته اجزا را جدا جدا کوفته بنمزد و زن
کرده همه را یکجا جاندوده و در شیشه نگارند شربت
درم با عسل و آب نیم گرم یا بایکی از د مطبوخ فلفل
که ذکر شد بپاشانند و این نسخه نه جزو است و در آتش
گرم و خشک در آخر درم دوم و اصل و عمود در آن
صبر است و داخل کرده شده و از چینی بسبب لطافت
تا بر تخته آن باشد و بنفعی که در چینی را بچند و
امداد احتیاج است و دفع مضرست صبر از مواد احتیاج
معده کند و مصلحی نیز باین سبب داخل کرده و نیز
بسبب آنکه حفظ قوت کبد و سیخه نیز چنین است و زعفران
از برای انضاج مواد و تقویت و قلب و بسا باشد که
مادد گردد و از زعفران صمداح پس از برای چنان
کسی زعفران را کمتر باید کرد و یا مطلق حذف باید نمود
و صاحب ذخیره خواهم شاهی گفته که خداوند عز
صمداح حار را زعفران کمتر کنند و یا بعضی آن در

نخل سرخ کنند و بچین از برای خداوندان غنیان و ست
زعفران نباید کرد و بعضی آن ورق نخل سرخ کنند و
داخل کرده شده اسارون از برای اعانت بر اسهال
و جذب رطوبات و تقویت استیلا و بسا باشد که بعضی
اسارون که با چینی کنند و آن لطیف است و تقوی شش
داخل کرده شده حب بلسان از برای تقویت معده و
تحلیل و قاعده هریست و بعضی از اطبا افزوده اند بر اجرای
این ایا را ج قحط از خرازی برای منجی که متوقع است از
صبر و گل سرخ از برای دفع ضرر حرارت آن به معده و
دفع و بعضی اطبا مجنون میکنند اجرای آنرا بدو مثل اجزا
عسل مصفا و بعضی غیر از آنکه مجنون کنند شش و در شیشه
نگارند و در وقت حاجت استعمال می نمایند و
شیخ رئیس گفته که من قرص کرده ام اودیه فخر این
ایا را ج را با آب مقل ارزق و در سایه خشک کرده و
استعمال در آرد درم یا قلم این را در لفع ابلغ و می باید
که وزن مقل مثل یک و از اجزای مصلحات این
ایا را ج باشد و بعضی از قدما ای اطبا اختلاف کرده اند
در مقدار مصلحات بعضی زیاده کرده اند چنانچه بعضی
وزن اودیه را شش و زن صبر کرده و بعضی شش
وزن آن و بعضی کم کرده تا یک یک برابر صبر بلکه نصف
وزن آن کرده اند و گاهی فرا گرفته میشود این ایا را ج از
بهر خسول و آن در اسهال ضعیف تر است و از آنچه از
صبر خسول فرا گرفته باشد موافق تر است از برای
صبر و درین و احتیاج سمی و باید که بخوراند این ایا را ج را
بهر مجموعی بلکه مجموعی بخوراند که تپ او ملائم باشد و اگر
قدما فرامیگیرند این ایا را ج را از صبر غیر خسول و این در
اسهال اقوی است و لیکن ضررش از برای صواب سمی
زیاده است و شیخ رئیس گفته که من این ایا را ج را و قیله
از غیر خسول فرا گرفته بودم خود را بنمیدم بقوی از صواب
سمی و ضرری بایشان نرسانید و نیز گفته که این ایا را ج
از دو اسهال نمی کند بلکه اسهال بن برقی و اگر است
بعد از مدتی دیر و بسا باشد که در روز دوم و مقل آن ظهور
آید نیست فلفل جذب از بعد بلکه اسهال مصلحی که ملاقی

و کما در یوس داخل ندارد و باقی مطالب نسخه هموست
و اعتماد بر نسخه اول بیشتر است هر چند نسخه دوا و الفطاک
سیان اطبا اشهر است و در نسخه محمد بن زکریا ششم خط سهل
و در رم است و او ویه که در نسخه جمهور دو اویه است
و در نسخه او است و رم است که طایل نسخه جمهور باشد
و او ویه که در نسخه جمهور یک اویه است و در نسخه او یک اویه
که نیم اویه باشد و او ویه که در نسخه جمهور دو ورم است
و در نسخه او یک اویه است و بعضی گفته اند که دستور ساختن
این ابارج آنست که صمغ را در شراب سیکانی یا در خل
عصسل بنیسانند پس در باون سنگی بسته باشد تا محل
شود پس سه وزن مجموع او ویه غسل را بتمام آورده اند
آتش فرو داده و در یکدند تا سرد شود و او ویه را بآن سرشته
مچون سازند شریقی از چهار مثقال تا شش
مثقال از آن حب کرده با آب گرم و غسل فرود بندند
از آنکه ششماه از ساختن آن گذشته باشد و این ابارج
را فرود بندند از آن شربت اسطوخودوس مرکب
بقدر حاجت در آب گرم حل کرده بنوشند یا با آب
ارکا غانیس به نسخه فویس به صحت آن فراسیدون
کما در یوس غار یقون شش سفید شحم خط اسطوخودوس
از هر یک است مثقال جاد شیر کینج فطر السالیون زر آوند
در ج فلفل سفید از هر یک پنج مثقال دار چینی زعفران
سنبلی الطیب حبه از هر یک چهار مثقال او ویه خشک
را کوفته بخینه و صمغ را نیم کوفته در غسل نصف سه وزن
او ویه حل کرده او ویه خشک را بآن سرشته مچون سازند
شرقی چهار مثقال یا باار غسل که یکد رم نمک طعام
در آن داخل کرده باشند یا باج ارکا غانیس به نسخه
و یکد صحت آن شحم خط سبی و دو مثقال فراسیدون
اسطوخودوس خربق اسود کما در یوس قنونیای شوی
قلقل سفید و فلفل از هر یک چهار اویه پیاز عسل
شوی فریون صبر فوطری زعفران فطر السالیون
خنبلیله اشتی جاد شیر از هر یک یک اویه حبه سلیخه
دار چینی سنبلیله صافی سنبلی الطیب فلفل از هر یک
نیم زر آوند طویل از هر یک دو ورم با عسل مصفی غینه

سه وزن او ویه بدستور مچون سازند شریقی کامل از آن
چهار مثقال و این نسخه سوا ی عمل است و پنج جزو است
و فراختر قریب است براج ابارج ارکا غانیس به نسخه
جمهور یا باج از هر یک دو ورم و در نسخه او یک اویه
اصبار طشت و از برای جدام و فزع یا الخولیا یا
صحت آن اسطوخودوس کما فی یوس غار یقون شش
سفید خربق سیاه فلفل سیاه فلفل سفید ماذریون
سقونیای پیاز عسل شوی از هر یک یک اویه در رم عفران
فریون اشتی از هر یک یک اویه در رم مکی چهار ورم عصا
الحار سه ورم عسل مصفی خط سبی بدستور مچون سازند شریقی
و در رم با آب یکد رم عسل و اندکی نمک طعام و در نسخه
و یکد یون داخل ندارد و این ابارج اندر و ماخس
طیب تافع از برای اوجاع معده و لطن به صحت
آن دار چینی سلیخه سودا قصب الذریره و عود بلسان
فلفل از هر یک شش از هر یک سه اویه و نیم او ویه را نیم
کوفته و یک مثقال فوی کوفته شش زورق آب
با این پانزیر بند بچوب شانه تا نصف رسد و با لایند
پس بکوبند چهار کمر طیل و داخل کنند و آن آب
با آن بقدر کفایت و صحت کنند و نیم در یوس عسل بند
از آن او ویه که داشته باشند و در یوس داخل کنند
و این آب افادیه مذکور تا صحت کنند و در آفتاب
ما خشک شود پس یکد عفران در مکی مصططه روی
از هر یک یک اویه و نیم و در نسخه قدیم از هر یک
یک اویه است مجموع را کوفته بخینه و شیشه نگاه دارند
و در وقت حاجت بکار برند و شریقی از آن یکد رم
است با آب نیم گرم و شریقی را شربت از آن بقدر
قوت است و نیز این ابارج تافع است از برای
تنج و صدمه و ضربه و از برای وجع پهلوی و نفخ
معده و اوجاع خاصه و نفث ادم و تافع است از
برای اولام صلب خوردن آن با سکنجبین و ضماد کوه
میشو بآن از برای ورم چشم با آب فلفل با آب
عنب الثعلب از برای ورم ادرم و نفثه بار و عن گل
سرخ و شراب کوبی و از برای کسوف و قروح که حادث

میگردد و در انظار چون در سرکه انگور سی حمل کرده طلا
نمایند و از برای احراق فم مخصوصه و غرغره کردن
بآن با آب برگ کاسنی تازه و آب برگ عنب الثعلب تازه و
آب برگ بر قلع و ناو این ابارج طویست یا با ج فلفل
ایبارج الطعنا فطر و منافع از برای اوجاع و جاع و در جاع
یا در معده به صحت آن صبر زر و سنج و در جاع و در جاع
مثقال مصططه روی و در مثقال سارون عنبه کل سرخ
منزوع الا فم فلفل از هر یک صافی سلیخه سیاه
از هر یک نیم اویه کوفته بخینه و شیشه نگاه دارند و مانند
ایبارج فلفل است و این ابارج تافع از برای اوجاع
ایبارج فلفل است از برای اوجاع طویست تافع از برای اوجاع
و طحال و یکد وجع اوجاع سودا ویه و لطنه و از برای
حفظ قوت لبر و تقویت آن و سکن وجع سرد احمی
و تافع است از برای و از برای وجع که از اگلی
گویند به صحت آن کما در یوس فلفل سفید اسطوخودوس
فلفل سیاه عسل شوی از هر یک شش اویه کوفته بخینه
بجسل سفید و صغی سه وزن او ویه مچون سازند و لید
از ششماه استعمال نمایند شریقی چهار ورم و در نسخه
و یکد سنبلی الطیب لیخ از هر یک دو اویه و در داخل
است و باید که بیانشانند این ابارج را با طویست افینون
بعد از این به این ابارج ثابت بن فو تافع است از برای
صداع و نفثه و ضریان سرد و علت های و در های
معده و یکد و طحال و این ابارج زیاده میکند قوت
با صبر و تقویت آن میکند به صحت آن شحم خط
و در رم کما در یوس سلیخه فلفل سفید فلفل سیاه عصا
افستینون از هر یک دو ورم صبر زر و مکی صافی کنند
و عفران از هر یک یکد ورم سقونیای شش در عسل بقدر
کفایت بدستور مچون سازند شریقی چهار ورم با آب
نیم گرم یا باج شیر یا یوس الکر اسم باد شاهی است از
ملوک یونان که این ابارج از برای او ویه و زمان او
ساخته اند و با او موسوم گردانیده اند و از برای لیب
اندر و ماخس ثانی سنبلیله و بعضی گفته اند که از استنباط
الفرط است و بعضی گفته اند که خنجر که از مرقم

ایارچ نیادر لیس صغیر نافع از براسه اعراض جاذبه از
برودت و بلغم و بالجمد در منافع قریب است نیادر لیس
اکبر صنعت آن صغیر طوی سی درم غار لیون شش سفید
دوازده درم و ج ترکی زعفران مصطک و می
سود و بجان سیخه از هر یک سه درم کما در لیس
اسرار و ان فاعلی سفید از هر یک دو درم فلفل سیاه و
جندید تر از هر یک چهار درم مرکب ریون و جندی صافی
سنبیل الطیب از هر یک یک درم عمل مصفی بقدر کفایت
برستور چون سازند و در ظرف جری نگاه دارند و بعد از
شش ماه استعمال نمایند شری چهار درم و در نسخه دیگر
بجای مرکب ریون نیادر لیس و دیگر که همین
منافع دارد و صنعت آن انجوان نروده درم چون ریون
سیخه سودا ستونیاسه مشوی از هر یک دوازده
درم صغیر طوی شصت درم غار لیون صغیر چهل درم
و سنبیل الطیب از هر یک یک شست درم و ریون
سفید درم حماما فوفه الصباغین فلفل سیاه و فلفل
از خرمکی از هر یک دو درم کوفته نیمه کبسل مصفی بقدر
کفایت برستور چون سازند و بعد از شش ماه استعمال
نمایند شری چهار شقال با آب گرم به صنعت آن
ایارچ پنجم شش شش انجوان شانزده درم چون ریون
سیخه ستونیاسه از هر یک ده درم صغیر طوی شصت
درم غار لیون چهل و چهار درم ریون و جندی سیخه درم
فلفل سفید خطیانا سار و ن عود و بسان از هر یک
چهار درم زعفران و فلفل و ج ترکی مصطک و جندی
از هر یک شش درم سنبیل از هر یک یک شست درم
استودریون و هندرم حماما فوفه فلفل سیاه و فلفل
از هر یک دو درم و کوفته نیمه کبسل مصفی بقدر
کفایت چون سازند و بعد از شش ماه استعمال نمایند
شری چهار درم با آب گرم یا یارچ نیادر لیس سول
اخلاط فاسده را از بدن دور آورده و اعراض صعبه را
چون فالج و لقوه و سیات و شنج و صرع و آنچه باین
اعراض مانع زائل کند و سدهای جگر بکشد و ظلمت
باصره و در بار منافع باشد و بالجمد منافع آن شش منافع

ایارچ نیادر لیس اکبر است به صنعت آن به شش
شش درم صغیر طوی شصت درم غار لیون شش سفید
است و چهار درم مصطک زعفران و جندی و ج ترکی
سنبیل الطیب از هر یک شش درم زراوند حب بسان
روغن بالونه فرنیون فلفل سیاه فلفل سفید و فلفل
خطیانا از هر یک چهار درم کما در لیس فلفل از هر یک
پنج درم سیخه سیاه و فنیون فلفل از هر یک دوازده درم
درم و فلفل از خرمکاما از هر یک دو درم و ریون سیخه
مشوی است و درم عمل مصفی بقدر کفایت برستور چون
ساختن و طریق استعمال و صنعت در شربت آن
شغل ایارچ نیادر لیس سیخه سیاه و در نسخه دیگر این
ایارچ بجای سودا صافی آورده شده و در نسخه همیشه بن
ماسویه نقل کرده ریون و جندی بوا حل است و
فلاح از خرمکاما و اخل ندارد و باقی مثل نسخه شش
درم است الا آنکه ثلث و زنه نسخه شش درم است
ایارچ نیادر لیس با جویوان نافع است از براسه
جمع اعراض سر که گند شده باشد و از برای جنون
و وسواس و صلا و در واد و صرع و ضعف باصره و
اوجاع کبد و طحال و کلیه و قوی و در اول طوط است
و سفید است از برای جذام و برص و قرح و اوجاع
مخاض و وجع حوض و حیضات فزیه و اسهال و
عقیده و اسهال با شفت است به صنعت آن به شش
شش درم صغیر طوی شصت درم غار لیون شش سفید
است و چهار درم مصطک زعفران و جندی و ج ترکی
فلفل سیاه و فلفل روغن بسان فرنیون خطیانا
حب بسان از هر یک چهار درم فلفل سیاه و درم و ج
ترکی مصطک و جندی سنبیل الطیب فلفل از
هر یک شش درم سیخه سیاه و جویوان از هر یک دوازده
درم کما در لیس شش درم و ج صغیر شش از خرمکاما
هر یک سه درم ستونیاسه مشوی از هر یک ده درم از هر یک
نروده درم عمل کفایت بقدر کفایت برستور چون
سازند و بعد از شش ماه استعمال نمایند شری
چهار درم با طبعی فنیون یا آسج جالینوس الطع

از ایارچ نیادر لیس شش زراوند بستان است و از ایارچ
نیادر لیس اکبر کما تر و لطیف تر است نافع است از بر
اقوه و فالج و شنج و اسهال و خله و شانه و آمدن بول و بی
اختیار و تقیه بدن از اخلاط کبیر بلغم و صفرا و سودا
کند و صلا و کب رانافع باشد به صنعت آن به شش
چهار درم فلفل سیاه فنیون شش سفید سیاه و فلفل مشوی
اشق ستونیاسه مشوی شش سفید سیاه و فنیون فرنیون
از هر یک شش درم و درم سیخه سیاه و فنیون فلفل از هر یک
از ریون کما در لیس قراسیون سیخه سیاه از هر یک شصت
درم و در نسخه دیگر از هر یک نه درم شست جندی سیخه
فلفل سیاه لیون از هر یک چهار درم و درم و ج شک را کوفته
نیمه و صمغ و امثال جنسها بنده و مجموع را با عمل مصفی
برستور و بعد از شش ماه در وقت حاجت استعمال
نمایند شری و فلفل با آب مطبوخ فنیون مذکور
در اول ذکر ایارچات و ندرم و کما بنده و قوت
این ایارچ تا چهار سال یا بی نهایت پس ضعیف میگردد و
و این نسخه است و چهار جزو است و مزاجش گرم و خشک
است و را واسطه در چه سوم و بعضی چهار درم زعفران
برین اجرا افزوده اند و در بعضی نسخه فراسیون و اخل
نیست یا یارچ جالینوس جمهور بنسبه و دیگر به صنعت آن
شش فلفل اشق غار لیون شش سفید خرق سیاه خرق
سفید سیاه و فنیون فرنیون از هر یک چهار جزو سیخه
افنیون کما در لیس سیخه سیاه از هر یک چهار جزو
درم جزوی مرکب فلفل سیاه لیون سیخه جندی سیخه
نروده و درم و ج و جندی و اخل فلفل سیاه
از هر یک یک جزو کوفته را کوفته نیمه و صمغ و مزاجش
با آب جنسها بنده حل کرده بر روش ایارچات مقدم با
سه وزن او و عمل مصفی چون سازند و بعد از شش ماه
استعمال نمایند شری چهار شقال با طبعی فنیون مذکور
با طبعی به صنعت آن این است شش درم و درم
عنا بجز جانی سی وانه لیون سیخه سیاه و درم و ج
هر یک شش درم و ج فلفل یک شقال و درم و ج آب
چون سازند تا ثلث نمایند پس لایند و درم و ج و دران

حل کرده صافی نموده بجان حبس نموده طبع فرود برند
ایاچ جالینوس بنفشه قویست به منعت آن کما در یوس
فلفل سفید و فلفل خارا یقون شش سفید اسطوخودوس
خزوق سیاه تخوم نیای شوی سنبل الطیب انقیون پیاز
عنصل شوی از هر یک شش مثقال و صافی در صافی زعفران با شق
پیوند یقون از هر یک شش مثقال عسل مصفی بقدر
کفایت بدستور بخون سازند یا ایاچ جالینوس
بنفشه این سرانقون به منعت آن شش مثقال چهار درم
کما در یوس پیاز عنصل شوی خارا یقون شش سفید
تخوم و خزوق سیاه اسطوخودوس سیاه فلفل از
هر یک سه درم و یک دانگ انقیون اقلیطی جسد
مقل از بوق کما فیطوس فرسیون صبر قوطی سلیمه
سیاه بختیاق بنفشه از هر یک یک درم نیم فلفل سفید
فلفل سیاه و از فلفل و صافی در صافی چند بیدستر
زعفران جاد شیر سلیمه فلفل سیاه یون زرد و مدخل و
زراوند و صبر قوطی نازقون از هر یک نصف و دو
ثلث نصف و می عسل صافی بقدر کفایت بدستور
بخون سازند شری از آن مثل شربت ایاچ و غاذا یا
و نافع مثل شافع آن است یا ایاچ در یوس تقیت
سر کنند و فرود می آورند و فلفل را از روی می کنند
و نافع است از برای اوامین بارده غنی مزین سر و سوت
و برص و وجع مفاصل لطیفی مزین و عرق النساء
صنعت آن شش مثقال که دان با و پست خنقل را از آن
جدا کرده باشد و از هر یک است و درم فلفل سفید
زراوند و صبر قوطی سیاه از هر یک نیم درم جاد شیر
سلیمه از هر یک شش مثقال و درم سنبل الطیب اسان الوصافین
یا ریحانی سیاه زعفران نیم مثقال جسد از هر یک
چهار درم و دیشک که در اگفته نیمه صغ بار را
خیسایند و داخل کرده او و خنقل را بآن بر سر کنند
و نگه دارند و در بنفشه ایاچ صبر قوطی است و اگر و ده
شده یا ایاچ و در بنفشه انداول یا ایاچ که تالین شده
از ایاچ جات کبار این است و بعضی ایاچ
را کافور بنفشه و بنفشه اند و با بکله این ایاچ تقیت

سودا نماید از بدن نافع است از برای سکه جیح امراض
سودا و ی بلخی و در اسهال اسود و در پهنیت
آن بنفشه شش مثقال شش مثقال کما در یوس
خارا یقون از هر یک شش مثقال جاد شیر سلیمه از هر یک
شش مثقال فلفل سیاه یون زرد و مدخل فلفل سفید
فلفل سیاه از هر یک شش مثقال و درم سنبل الطیب
اسطوخودوس زعفران جسد و صافی از هر یک چهار
مثقال مراد و شراب بنفشه و حل نمایند و باقی
نود و یک را کوفته بنفشه عسل صافی سرشته بخون سازند
و در ظرف بپزیند و نگه دارند و جدا شده استعمال نمایند
شرقی جاد بنفشه و در بنفشه دیگر خارا یقون و دیشک
داخل است و در بنفشه دیگر چهار درم جزا است و درم
یا زرد جز و فراختر گرم و در و در و نیم و خشک در
نود و درم و درم و درم و درم نیم صبر داخل نیست به
ایاچ و روش بنفشه شاد برون سبل به منعت آن شش
مثقال است و درم صبر قوطی زراوند و مدخل فلفل سیاه
و سفید فلفل سیاه یون از هر یک نیم درم و خنقلان درم
کما در یوس است و درم سلیمه جاد شیر از هر یک است و درم
سنبل الطیب بخودار چینی زعفران از کببیل صافی
جسد از هر یک و درم او و یک کوفته بنفشه عسل سفید
بخون سازند شرقی چهار درم با آب گرم و عسل و شکر
ناشناخته جسد از هر یک و درم و درم و درم و درم
جسد شاد برون سبل که بخت سرانی است کما فیطوس
و غا یقون و فراسیون از هر یک و درم و درم و درم و درم
است و بنفشه شاد برون سبل بقدر جزا است و
فراختر گرم و خشک است و در و درم و نیم و بنفشه
صبر بنفشه است جزا است و فراختر قوی است
نزع بنفشه شاد برون سبل یا ایاچ و روش بنفشه محمود
بن الیاس به منعت آن مانند ایاچ شش مثقال است
و بنفشه که شرقی انان و دیشک تا چهار مثقال با آب
طبیخ انقیون و شاهره و بیل سیاه و مویط الطیفی
منق و خارا یقون شش سفید اسطوخودوس کما فیطوس
و گاو زبان جو شایند و صافی نموده یا شند و نیم درم

نمک هندی داخل نموده یا شایند و باید که استعمال
کرده شود این ایاچ بعد از گذشتن شش مثقال از ساقه و
یا چهار سال قوی بیاید یا با سبب و روش بنفشه و دیگر
صنعت آن شش مثقال است و درم فلفل سیاه یون زرد و مدخل
مدخل از هر یک نیم درم سنبل الطیب سلیمه و درم سنبل الطیب
و درم سنبل الطیب و درم صافی از هر یک و درم عسل مصفی
بقدر کفایت بدستور بخون سازند شرقی از دیشک و شقال
تا چهار مثقال با آب طبخ انقیون و شاهره و بیل سیاه
سیاه شکر و سبب یا با سبب و روش بنفشه و دیگر به منعت
آن شش مثقال است شقال کما در یوس غا یقون از هر یک
و درم شقال تخوم نیای شوی چهار درم نیم جاد شیر
فلفل از هر یک و درم و درم و درم و درم و درم و درم
و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
چنان مجموع او و عسل را بقوام آورند صغ را و درم و درم
کرده چون غلیظ شود او و دیگر را داخل کرده چون سازند
و جدا از چهار ما و یا شش ماه استعمال نمایند و مقدار
استقل از آن چهار مثقال با بنفشه انقیون و درم صبر
نیت به منعت آن بنفشه انقیون استعمال این ایاچ
سبب اسطوخودوس بیل سیاه از هر یک و درم و درم و درم
انقیون چهار درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
یا لایند و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
ایاچ را جها ساخته یا بنفشه و درم و درم و درم و درم
شش مثقال او علی بن سینا ج نافع است از برای جنون
و در سواس و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
و یا بنفشه و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
و نافع و نافع است از برای جسد و درم و درم و درم و درم
خلط و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
بیکر اند و خطا صحت می نماید و قوت با درم و درم و درم و درم
صنعت آن خزوق سیاه بنفشه شش مثقال و درم و درم و درم و درم
هر یک یک درم شش مثقال غا یقون شش سفید فلفل سفید
از هر یک یک مثقال صبر قوطی شش مثقال و درم و درم و درم
هندی یک درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم

ماهر و المهابی باهر است و از شاگردان سلیمان حکیم است
که آن بواسطه از ملائکه حضرت سلیمان بن داود است
ولی غلو یا باین ایام هیچ میلان المهابی اختیار یافت و این
ایارجی است بلکه و قلمی فرموده اند که استادان این
بنده حقیر این ایارج را از ساره یارجات اختیار فرموده اند
زیرا که نفع آن بیدن بسیار است و نیست آنرا ضرری
و اسمال آن بی غایت است و تقیه بدن می کنند آن
و قاضی و اطراف آن و اسمال آن بی طفت است و
بی عتف و شفقت و جمیع فضول بدن و اخلاط فاسده
را با اسمال دفع کند و نافع از برای جمیع امراض باد
یا در چون صداع و تپقه و بیضه و دوار و مایغولیا
و عنب و جنون و و هم و صرع و حکم و فالج و استرخا و
لقوه و عشه و تشنج بلکه از برای سکنه نیز بخت هر یک
از اینها آتشایدن آن و سحوط کردن بآن از برای
و جاع عین و اذن و منقی و مقوی و دفع سد های کبد
و از برای ششوت کلی و اوار طشت میکند و غریب
عکس از برای حمی ربع و جمیع امراض بلغمی که بسبب
آن بلغم پنج باشد و امراض سوداوی و پتواسه
نایبه و او جاع مفاصل و تقرص و عرق النساء و اولحمه
و داء الخلب و داء الضیل و قروح خبیثه و زمره در
سر و در غیر سر و از برای بین و برص و قوبا و تشنه حبله
و خدام و خزانیر و ادرام بارد و دوسرطان و سحفه و
زرد کرده و درد دانه شنج داود النطاکی گفته که این
ایارج اخراج میکند هر خلط اعرض غرق را و هر خلط
خلط لزج را خصوص در خلط بارد و جمیع آن
به نسخه سزیمون و همین نسخه نیز از شاگردان سلیمان
و از صهار بخت است تخم خطل نمیدرم پیاز عسل
منشوی غار بقودن بش سفید بقونیا و خرق سیاه
اشق است و در بولن از هر یک سه تپا و در هم و نیم به نسخه
سزیمون و در نسخه شاگردان صهار بخت و از هر یک دو
در هم و نیم است فیتون اقلیطی که در بولن نقل اندون
صهار بختی از هر یک سه در هم و نیم غار بقودن
سزیمون و در نسخه سزیمون و در نسخه سزیمون و در نسخه سزیمون

نافعل سفید را فلفل و زعفران و اجزای لبنی سفید
سبکینچ جاوشیر خندبید ستر مرغی صافی فطر اسالیبون
از او و طول عصاره استین فرنیون جاما سفید الطیب
و بنجیل از هر یک دو درم اسطوخودوس خطبیا ناز هر یک
یک درم و نیم است و در نسخ دیگر وزن این اجزا
از هر یک دو درم و نیم است سواهی لبنی که سته درم
ست خطبیا ناز اسطوخودوس از هر یک یک درم و نیم
و در نسخ دیگر وزن این اجزا از هر یک دو درم با عسل
مصفی بقدر رغابت بیشتر شد شربتی تمام از آن چهار
شقال با آب نیم گرم و عسل یا لبن یا تخمبوم و سودا قطعی
شیر و او انطی که گفته قوت این ایارج تا چهل سال
باقی میماند و شربتی از آن تا یک شقال است و آن قوت
سره میفرماید که آنچه به تجربه آورده شربتی تمام از آن
سه شقال صمغینی است که چهار شقال ملخی باشد
و نیز شیخ را و گفته که دیدم در نسخ قوت این باقی
میماند و شربتی باق فله و ق و چون از او سه سال آن
ماند باید که فراموش از آن مقدار چهار درم و نیز گفته که در
نسخ دیگر این ایارج همان شش سه درم و در این نسخه
یک شقال از هر یک حال محلول و در ق و محلول از هر یک
یک شقال و نیم و این است و باید که شمع را در شراب حل
کنند و باقی او را در ق و نیمه بنوعی مجموع را عسل مصفی چون
سازند و شربتی گفته قوت ایارج لوغاز یا تا چهل
سال باقی میماند و او لی آنست که شب وقت خواب
خورد و صبح جلای از لبن سفید و زعفران و فلفل
و اقیقون و پوست پلینه کاجی را گاو زبان و اسطوخودوس
و سودا قطعی و ق و در نیک بیاضند یا ایارج او غایب شده
فیله یوس بهشت آن شمع فلفل خارق یون شش سفید
اشق پوست خرب سیاه و در آن نسخه و پوست خرب سفید
ست ستونیا یا شوی سوزنا یون از هر یک دو شقال
و تخمبوم اقلیطی ایارج شش شقال از آن که در یوس
صورتی فرا سیدون سیاه از هر یک شش است
شقال فلفل سیاه و فلفل سفید را فلفل و اجزای لبنی سفید
سبکینچ جاوشیر خندبید ستر مرغی فطر اسالیبون و بنجیل از هر یک

و در او را مفید است و قوی تر از انخلوط فارس و می کند
و نافع است از بسیاری المایح و لایبانه صفت آن خضیب است
رنگ آن در هر چه سلیخته و از چینی سبیل الطیب فلفل بویه
نظر السالیون که از یوس اطوخودوس پودنه کوهی گیا
و آن مصطکی است از هر یک یک درم مرصافی چهار درم
حب البیان زعفران از هر یک یک درم و نیم صیر قوطری
مجید و درم ششم خنظل شش درم و نیمه بخینه و در غسل مصفی
سه وزن او و یه چون باز نهد و بعد از ششماه استعمال
نماید شربت چهار درم باب یه گرم و این ایارج
ششانه و خبره است و فزاجش گرم خشک است و در و
درجه و در بقا بلون که توالمی از اول تا دایر چینی و وزن
آنها از هر یک یک درم و از فطر السالیون تا مصطکی
از هر یک و وزن صیر قوطری شش درم و نیم است

و در آنها صبر و ایارج فیکرا است

بدانکه بعضی از اطباء گفته اند که جویب مسهل الطهف
مسلمات است و بعضی دیگر گفته اند که اثرش بر مسهل الطهف
مسلمات است و صاحب اختیارات بدین گفته که همه
جویب مسهل قوت آنرا تا دو ماه باقی میماند در قوت
خود و بعد از آن ضعیف میگردد و بهترین آن است که
یک روز قبل از استعمال ساخته دو سیاه پشت غوبال
پس کرده خشک نموده و سحرگاه با آنچناناسب باشد
در بیدار قات فرو برند و نیز بد آنکه آنچنانچه جویب مسهل
است از برای امراض و ماعنی باید که اجزای آن
نرم و جویب آن آنکه بزرگ باشد تا بند پیچ نخمل
گشته از آن یک بدماغ برسد و بنیانچند و بیست جویب مذکور
شدو نیز باید که اجزای آنرا هر یک از صلیب
تانبوی غش نخند نموده جدا جدا کویید و پیخته در سم
نموده سرشته جویب سازند و بنیانچند فصلی مذکور میشود
جویب این جسم نافع است از برای تقویت بدن از
جسم فضول یعنی از بلغم و مرقه مفرطه سودا و پنهانی
نافع است از برای معده و تقویت معدة سین و از آنکه

و تقویت آن و از برای لطیفه و از برای تپهای گسترده
سکن اخلط مذکور و دسکن خون است و فزایل انواع
جروح و حکم و از برای کسیکه بواسیر داشته باشد و مستاج
شود با شامیدن این حب باید که حرب کنند انگشت سیاه
و انگشت ابهام خود را بر دغنی با دام شیرین و باین دو
انگشت بمانند خمیر این حب را تا خوب چرب شود و اجزاء
آن پس با سهلان انگشتان را چرب کرده و بآن حب
سازند و فرو برند تا ضرر بواسیر نرسد سازند به چنعت
آن یا بارج و قیصر است و چهار درم لطیفه سیاه پوست
لطیفه زرد و از برای کشنده رم مصطک رومی و اینسون
عصاره غایت عصاره فستقین رومی از برای یک دو
و پنجاه گل سرخ چهار درم که کوته بخند بآن حب سازند
چربی بقدر غلظی شترتی کیدرم و نیم تا دو درم لب دانه
و ساعت که از اول شب بگذرد که هنوز خواب نکرده
باشند با آب نمک گرم فروزند پس بخوابند و اسهال میکند
این حب با مین و مجلس ناچار مجلس و عمل این حب
بر و است این حب این حوادث فخر است از برای
بقی فاحش و از آنکه آن میکند و سه روز و نیز این
حب نافع است از برای حمل اوریاج و اوجاع مفاصل
و در مریض لغوی و سوداوی به چنعت آن پوست
لطیفه زرد و لب سیاه صبر قوطری از زوت سفید
مقل سرخ شکر نیم خطل از برای یک پنج خورن اسفنج
صخره فارسی شونیزه میره که بانی ملک طبرزد و مصطک
رومی از برای یک خرد و سمع و از برای سی با آب
گندمانا بقدر یک اودی را با آن خمیر توان کرد و بخسایند
دور آفتاب گذارند تا محل شود و باقی اودی را گوشت
چینه بآن مخلوط سازند و بر شند سر شتی جید و حب
سازند سر چربی بقدر غلظی دو رسای خشک نانین شترتی
یک قوال آب نمک گرم و دو روز قبل از استعمال این حب
از جمیع اشیا سواک نان و زردیاج پرهیز نمایند و
حب با برقی برید ظاهر النفع است از برای بواسیر و طلق
ریاج خصوص ریاج بواسیر و از برای صفره خام
و مبق و حکم و آشناسیده شود و هر روز و هر شب و در

الباقی و در میان به صفت آن پوست بلبله زرد
 بلبله سیاه پوست بلبله کالی از هر یک دو از ده مثقال
 اول منقش مثقال شش طرح هندی در افاض از هر یک
 پنج مثقال چون طرح درانی از هر یک یک مثقال و سیس
 تر به سفید بخون صفت ترشیده بروغن بادام شیرین
 چرب نموده صبر مطهری از هر یک سه مثقال گرفته
 بخوبی دروغن بادام چرب نموده اندک آب یا
 عرق زانیه یا نه میزنوده مانند شمع لبازند و در سایه
 خشک نمایند پس باز کوفته با آب ریشته حب ساند
 بهیچ اقد بخورده می شود شش مثقال انصت شب
 با آب گرم فروزند پس بدستیکه دیده میشود و آن
 شفته عجیب به جوش است و خود در صبر بلبله و خود
 در یافت به حب سکنه ری صرع فایح و اقوده در عینه
 و نهایی یعنی را نافع باشد و اخلاط از ریه نافع
 اندک به صفت آن شش مثقال سقونیای مشوی الطامی
 خرق سیاه نقل اندوز از هر یک جزوی از فیتون و
 اندوز از هر یک نیم خورده بخت با آب گرم
 ریشته حب ساند شش مثقال یک درم با آب نیم گرم
 سبب استغیا منقول از کتاب اکلیل محمد بن زکریا زدی
 فزق بلبله و تر سودا سه فاسد عین صفت به صفت
 آن ایارج فیقر انصت و آن از هر یک به جود فایقون
 شش مثقال چرب آن از هر یک یک درم سقونیای جید
 الطامی نیم درم کوفته بخت با آب و فایح شش حب
 ساخته لنگه در اند شوی از دو درم ماسه و درم با آب
 نیم گرم شش و در پیش این حب بعد از آن شش
 و در نیم نیم ساند به حب سقونیای شش و این است
 که این حب از جیشوع است و ایکن فزق آن است
 که این فزق حب نباشد بخت آن لفظ سقونیای
 سر بانی است و معنی آن منقش اخلاط بارده است و
 و این شهادت میدهد بر فزق این حب از اهل بار و نمان
 باشد و صحت آن است که از فزق این نامی یونانی است
 و می توان گفت که صاحب سقونیای فزق است و
 این لفظ از جیشوع باشد چه اگر بطیبه خیر یونانی

و دانی ترکیب کند از اسم یونانی نماند لازم نمی آید که
 از آن نباشد مثل آنکه ایارج لفظ یونانی است
 و ایارج است از غیر این یونان نیز میباشد و مثل لفظ
 حیات که یونانی است و اطباء غیر یونان را نیز
 تر با قات میباشد خیش بن الحسین گفته که در حب
 صبر فیتون و در فارسی حب سنده و سنده و با حب ساند
 حب سقونیای اخلاط تلانه از بدن و در سیکند و حفظ
 صحت می نماید و در سیکند و سواس سوداوی را در
 بهیچ او در سوداوی و صفت سنده و فیتون و
 صفت کله یا به صفت آن صبر مطهری یا زرده
 درم بلبله شش مثقال فیتون از هر یک شش درم
 سقونیای شوی خالی فیتون شش مثقال شش
 از هر یک یک درم سنبیل الطیب سلبه سودا و عرقان
 حب بلبله یک حب سندی اسار و آن درج ترکی عود و حب
 فیتون روی سقونیای از خور و زرد چینی زرد آرد
 در ج و در چینی از هر یک یک درم و دو گانه زرد آرد
 میشود و آن ایارج فیقر او در نسخه دیگر بلبله زرد و در
 نیز داخل است اجزا کوفته نیمه حب ساند
 سبب استغیا منقول دیگر از نافع ایارج اراض حار و
 از بلبله غلیظ از ج و در سودا و فیتون بدن از فیتون
 فزق کله به صفت آن تر به سفید مبر و درم
 صبر مطهری حب الدنیل از هر یک یک درم شش مثقال
 و دو انگ سقونیای مشوی و دو انگ کوفته نیمه
 با آب ریشته حب ساند شش مثقال و دو درم ماسه و درم
 و در نسخه دیگر حب سقونیای از هر یک یک درم است
 و آورده که اجزا کوفته نیمه با آب گرم ریشته
 حب ساند حب سقونیای کندی که شش ابو علی
 بن سینا و قانون ذکر کرده این حب سقونیای محدود
 است و اشتها سه طعم آورده و نافع است از هر یک
 معد که بد و طحال و فیتون حواس میکند و اسهال را
 پاک میکند و اخراج فضول تلانه یعنی مره فزق او
 سودا و خلط تلانه میکند از تمام بدن صاحب
 نیز از الطیب ایارج گفته که این حب بدن از بلبله غلیظ

و سودا و باد و بای بد پاک سازد و فزق آن گرم است
 و در اول درج موسوم و خشک و در درج دوم درج و درج
 نیز ایارج نیم درم ایارج خود گفته که این حب سبب است را
 ایارج است و صاحب ذخیره گفته که این حب سبب است را
 از بلبله پاک سازد و به صفت آن بلبله پاک شش جزو
 یک حب سندی فیتون روی غار فیتون شش مثقال
 سقونیای از رزق مشوی از هر یک یک درم و اسار و آن
 انیسون شش مثقال از هر یک یک درم و جز تر به سفید مبر
 فزق جزو فیتون از رزق مشوی از هر یک یک درم و اسار و آن
 سبب جزو فزق یک حب جزو اجزا کوفته نیمه حب ساند
 بلبله اندک اندک آید و در آن حب ساند باشد و این
 مقدار چهار جزو و باید که مقدار آب انصت باشد که چون
 فایقون در آن نیم ساند و و شاپ شده باشد و اجزا را
 با آن نیم فزق که از اجزا با آن نیم کرده و ساند و در جی
 بقدر فایقون شش مثقال و در سقونیای و ذخیره ایارج
 فزق از هر یک است و در جی حید بن حکیم عود الدین محمود
 گفته که شوی از این حب یک مثقال است به حب
 سقونیای کوفته و در فزق مثقال سقونیای کندی است
 صفت این ایارج فیقر تر به سفید مبر از هر یک و در
 و درم نقل از رزق شش درم پوست بلبله زرد و فیتون
 از رزق فایقون شش مثقال سقونیای فزق یک حب سندی
 شش مثقال سقونیای الطامی مشوی از هر یک و درم
 و دو درم کوفته نقل را در آب انیسون حب ساند و در
 کرده او در با آن شش حب ساند جی بقدر فایقون
 شش مثقال و درم با آب نیم گرم به صفت این حب به نسخه
 صاحب ذخیره ایارج فیقر او درم پوست بلبله زرد و
 فیتون شش مثقال از هر یک یک درم حب الدنیل
 و درم شش مثقال و درم نقل از رزق از سده و درم تا جی
 بلبله انیسون به حب سقونیای و دیگر این حب صفر
 از سده شش فرا آورده و در سقونیای خشک کله به صفت
 پوست بلبله زرد و ایارج فیقر از هر یک یک درم حب الدنیل
 یک درم کوفته نیمه با آب ریشته حب ساند و درم سایه
 خشک که در وقت حاجت و درم با آب نیم گرم فروزند

وقت خواب فرو برند باید که قبل از استمال و بعد از
استمال این حب یک روز یک مرتبه بخورند و حب یکینج به استخ
صاحب اختیارات بدینج به صنعت آن صاحب قوطری
سیکینج فرزندش از زودت سفید است باید زرد از
بر یک دو درم نیم تر بد سفید را سفید بر روغن بادام
شیرین چوب نموده و دو درم نیم خط یک درم نیم مجموع
را کوفته نیمه با آب حب سازند و با آب رازیانه تازه
سرشته حب سازند بهتر است فرقی سه درم و مودین
الیاس و برین نشود و داخل کرده و در نشود و دیگر درین
تر بد و درم است و یک درم قوطری و داخل است
حب سیکینج و یک قطره آب باقی و قوطری و قوطری و او جاع
مغاصیل از ازل گردانده صنعت آن سیکینج چاوشیر
اشق نیم خط از هر یک ده درم فاضل سیاه دار فاضل
و نیم خط شیطرج بندی ناخواه جنبه بستره غفران از
هر یک دو درم پوست باید کالی پوست باید کالی
سور بخان مصری از هر یک سه درم تر بد سفید و
قوطری می شود از هر یک نیم درم صبر قوطری است
و درم با آب بند ناحب سازند و نیم درم نیم تاسه درم
حب سیکینج و دیگر که همین مغاصیل دارد به صنعت آن
سیکینج اشق مقل از زرق چاوشیر و نیم خط نیم خط
از هر یک دو درم و درم صبر قوطری نیم درم تر بد سفید
چهار درم و درم نیم دیگر چهار دانگ است که در
آب کرب بنیسانند تا حل شود و باقی او ویرا کوفته
بیمه بآن سرشته و حب سازند و یک شربت است
حب سیکینج فالج و لقوه و نفوس و وج و طه و ریاح
غلیظه را دافع کند و حیض کشاید به صنعت آن سیکینج
صبر قوطری اشق چاوشیر مقل از زرق چاوشیر است
باید زرد و نیم خط از زودت سفید به ستور مقر حب
سازند و شربت و دو درم نیم سیکینج بنویسند این جز که گفته کرد
این حب و دو قوطری و دو درم و دو درم و دو درم و دو درم
و دو امیر را نافع است و باقی غلیظه را دافع کند و
حیض کشاید به صنعت آن یک درم صبر قوطری نیم درم
سیکینج نیم درم از زودت سفید پوست باید کالی و از هر یک

نیم درم تر بد سفید است و درم نیم خط سه درم اجزا
تجدید کوفته و درم نیم درم نیم درم و حب سازند
هر چه بقدر قوطری شربت سه درم نیم حب سیکینج به نشود
و دیگر از جوت حل کردن و وج نیم نافع باشد و
صنعت آن صبر قوطری و درم نیم خط از زرق چاوشیر
سیاه از هر یک دو درم تر بد سفید سیکینج از هر یک نیم
درم کوفته نیمه حب سازند و شربت سه درم نیم حب
سازند و نیم خط از غلیظه صنعت آن تر بد سفید
صبر قوطری از هر یک ده درم نیم خط نیم خط سقونیای
شوی از هر یک سه درم انیسون نیم خط طحام از
هر یک دو درم کوفته نیمه حب سازند و شربت سه درم نیم
قوطری شربت از برای افویار و دو درم با آب صنعت
یک مثقال حب شیطرج مقل از موصوفی او جاع
و نیم درم و عرق انسا را سه درم و دو درم و دو درم و دو درم
را دافع سازند به صنعت آن سیکینج مقل فرنیون
اشق چاوشیر از هر یک یک درم صبر زرد و انیسون
غالیون از هر یک یک درم نیم درم از زودت سفید و درم
و نیم درم نیم درم از هر یک دو درم و درم نیم درم
نیم خط ناخواه نیم درم کفش مکی از زرق انیسون
از هر یک چهار دانگ باید زرد و سور بخان از هر یک
از هر یک دو درم نیم درم نیم درم سفید شیطرج بندی
نیم خط و نیم درم نیم درم از هر یک چهار دانگ
او و یک کوفته نیمه با آب کالنج حب سازند و شربت و دو
درم باشد به حب شیطرج و دیگر او جاع مغاصیل و
اعصاب و فالج و لقوه و اختلاس حیض را نافع باشد
صنعت آن صبر قوطری است و درم و
خردل سفید نیم خط نیم خط بندی و نیم درم شیطرج
بندی از هر یک یک درم فانی چهار درم او و یک کوفته
بیمه با آب کرب حب سازند و شربت و دو درم نیم
حب شیطرج مقل از قانون به صنعت آن تر بد سفید
صبر قوطری سور بخان مصری از هر یک ده
درم شیطرج بندی و نیم درم نیم درم نیم درم خط
غالیون نیم درم از زرق انیسون که حل است مقل سیکینج

از هر یک دو درم نیم درم نیم درم فاضل فاضل مقل خردل
انیسون مقل ناخواه از هر یک یک درم نیم درم سیاه
فتیمون از برای از هر یک نیم درم کوفته نیمه با آب کرب
یا کالنج سرشته حب سازند و شربت و دو درم با آب نیم گرم
حب شیطرج و یک نافع است از برای او جاع و مغاصیل و
نفوس که از نیم باشد و قوطری نیم خط باید و غلیظه نیم
بیمه و نیم درم صنعت آن شیطرج بندی پوست باید کالی
زرد از هر یک نیم درم تر بد سفید و نیم درم نیم درم
نیم خط چهار درم سور بخان مصری شربت و نیم درم
از هر یک سه درم نیم درم نیم درم نیم درم نیم درم
نیم درم فاضل از هر یک یک درم نیم درم نیم درم نیم درم
ناخواه انیسون از هر یک یک درم نیم درم نیم درم سیکینج
و آب کرب تر که ده نیم درم فانی و درم داخل کرده
و باقی حق نمایند تا حل شود و او ویرا باقی سرشته
حب سازند و شربت و دو درم نیم تاسه درم نیم درم حب
شیطرج و دیگر که همین صنعت دارد به صنعت آن پوست
باید زرد و صبر قوطری و نیم درم نیم درم نیم درم نیم درم
نیم خط فاضل نیم درم بندی شیطرج بندی از هر یک
یک دانگ و نیم درم قوطری شوی سه دانگ و نیم
مجموع را کوفته نیمه با آب غلب شربت سه درم حب
سازند و شربت یک درم با آب نیم گرم فرو برند به حب
شیطرج اسحاق این حب نافع است از برای فالج و
قوطری و اگر از این و دو درم نیم درم باشد و باقی
غلیظه از زرق فاضل و دو درم و دو درم نیم درم باشد
بیمه شیطرج را یک ساید به صنعت آن صبر قوطری است
و درم تر بد سفید و دو درم نیم درم نیم درم نیم درم نیم درم
و دو درم نیم درم فاضل و نیم درم عاقر قرحان از هر یک یک
درم شیطرج بندی و نیم درم نیم درم نیم درم نیم درم نیم درم
و درم فانی نیم درم چهار درم از کوفته نیمه با آب سرشته
حب سازند و شربت و دو درم با آب نیم گرم فرو برند
حب شیطرج عرق انسا و او جاع مغاصیل و وج نیم درم
نافع باشد به صنعت آن صبر قوطری است و درم
پوست باید کالی و دو درم فاضل و نیم درم از هر یک

بیدارم خورم در مطبخ سندی نمک سندی شکر حنظل
 انجیر انیسون و درم فانیخه سنجری چهار درم بابک
 حبثه سنجری یک درم تاد و درم بیدان حبثه شیار یک درم
 شیار اسهال حبثه سنجری آب آنگه غیب خورده بران
 خواب سکنده تا خلعت شب و سکون و آرام خواب باعث
 زیاده فی عمل آن را و گویند یاقوت و یاقوت است و در شانی
 روز و پیری و حرکت باعث خلعت عمل آن است به حب
 شانی تقیه سده و سکنده و قوت در معده و حب
 فو قایه صحت آن صفتی است پست بلبله زرد تریه
 سفید صفتی رومی مقونیا می شود می شکر حنظل انجیر
 سواد می کوفته بخت آب حب سازند شری و درم و درم
 نشه و کوفته بخت آب حب شیار و دیگر بقول از
 زادین کوفته تقیه معده و دماغ کف از اخلاط و
 رطوبت فاسده و در همه اوقات استعمال توان کرد و
 صحت آن صفتی است پست بلبله زرد و درم و درم
 از هر یک درم و درم انیسون و درم گل بنفشه و درم
 اصل از درم و درم کبر اندر مجموع را جدا جدا کوفت
 بخت و درم و درم آب حب و درم شری و درم
 درم حب شیار و دیگر تقیه معده و قلب را از سواد
 منوله از صفرا و فانیخه است از برای بانجوبه صحت
 صفتی است و درم و درم سفید انیسون سنای می شانی
 پست بلبله زرد و درم و درم و درم و درم
 غنچه گل سرخ مثل آن صفتی است که در وقت آب سبب
 شری و درم و درم شری و درم و درم و درم و درم
 بلبله زرد و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 و بانجوبه و اعراض سواد می و غسل این حب
 عام جمیع بدن نیست بلکه مخصوص است با استفراغ مواد
 از برای قلب و معده و دماغ و مخصوص است که بود
 آن شخص سواد می به صحت آن انیسون اقلی است
 بلبله کالی از هر یک یک درم ابارج فقیه البساج از هر یک
 نیم درم و درم شکر حنظل و درم و درم و درم و درم
 فشر و حب ثلث درم و کوفته بخت جدا جدا وزن نموده
 درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم

شرقی از یک درم تا یک مثقال و وقت خواب فرویند
 صحت این حب شیار و بخت و دیگر ابارج فقیه البساج
 و نیم پست بلبله کالی انیسون و درم و درم و درم
 اسطوخودوس و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 صفتی است که در وقت خواب و درم و درم و درم و درم
 سدس جزو کوفته بخت آب سبب شری و درم و درم
 سازند شری و درم تا یک مثقال با کلاب سیس
 گرم فرویند و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 و دیگر بخت پست بلبله کالی پست بلبله زرد است
 و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 و دیگر بخت پست بلبله کالی پست بلبله زرد است
 سواد می و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 مثقال و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 اسطوخودوس پست بلبله کالی از هر یک یک
 مثقال و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 مثل از درم و درم و درم و درم و درم و درم
 شری و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 سازند و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 سیاه است و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 شری و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 او جاع معده و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 آن صفتی است که درم و درم و درم و درم و درم و درم
 سرخ صفتی است که درم و درم و درم و درم و درم و درم
 آب و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 شری و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 زرد و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 گار و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 انیسون و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 است به حب شیار که اخراج اخلاط صفرا و می مخلوط
 به بلغم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 است و درم و درم و درم و درم و درم و درم

مقونیا می شود از هر یک از هر یک از هر یک از هر یک
 سکنده و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 چهار درم کوفته بخت آب حب سازند شری و درم و درم
 آب نیم کرب و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 برای تقیه و احوال سواد می و درم و درم و درم و درم
 صحت آن درم و درم و درم و درم و درم و درم
 بلبله کالی اسطوخودوس از هر یک یک درم و درم و درم
 یک جزو نیم عود می نیم جزو و درم و درم و درم و درم
 حب سازند شری و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 و دیگر و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 است به صحت این حب به سرخ و دیگر صفتی است که درم
 و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 از هر یک یک درم و درم و درم و درم و درم و درم
 لاجرم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 آب سبب شری و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 وقت خواب آب نیم کرب و درم و درم و درم و درم
 انیسون از حبثه بن السین و درم و درم و درم و درم
 توان استعمال نمود و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 و دماغ و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 صحت آن صفتی است که درم و درم و درم و درم و درم و درم
 سفید صفتی رومی پست بلبله زرد و درم و درم و درم و درم
 و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 سرخ و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 شب و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 معده و دماغ را از اخلاط فاسده پاک کند به صحت
 آن صفتی است که درم و درم و درم و درم و درم و درم
 یک درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 تاد و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 شب و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 کنند به حب شیار و دیگر بخت تقیه دماغ و قلب از
 سواد می و درم و درم و درم و درم و درم و درم
 آن صفتی است که درم و درم و درم و درم و درم و درم
 شانی و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم و درم

مصلحتی از روی از هر یک یک جزو و ثلث جزو
 کوفته بخت آب سبب شیرین شسته چنانکه شترتی
 تا چهار درم وقت خواب با آب نیم گرم فرو برند
 بسیار عمل سودا به صنعت آن ایارج فیه یک جزو نیم
 پوست بلبل کالی اسطوخودوس افیتون مصری شش
 قلیل از هر یک یک جزو حب بلبلان خربق سیاه از هر یک
 یک جزو حب یک دانگ جزو لاجورد و حب یک جزو
 و دو دانگ عود هندی مصلطه روی بسفاج فستق از
 هر یک نیم جزو کوفته بخت آب سازند شترتی از یک درم
 تا یک مثقال شب وقت خواب با آب نیم گرم فرو برند
 و بر آن بخوابند حب بسیار دیگر به صنعت آن پوست
 بلبل از سه درم صبر سقوی از ده درم ورق گل سرخ
 مصلطه افیتون از هر یک دو درم کبریا یک درم بیدر حب
 غلظت شترتی دو درم نیم حب بسیار اسمی شقی الی داغ
 و حوالی القلب من السودا و الفاص به صنعت آن
 ایارج فیه یک جزو نیم پوست بلبل کالی افیتون از
 هر یک یک جزو اسطوخودوس دو ثلث جزو خربق
 سیاه ربع جزو نیم مصلطه روی مصلطه عود هندی
 بسفاج فستق از هر یک نصف جزو نیم جراحی شول
 جزو نیم با آب سبب شیرین حب سازند شترتی یک درم
 تا یک مثقال با کلاب نیم گرم فرو برند و در شکر عود
 سندی داخل نیست و در آن جراحی مصلطه شول
 جزو است و در شکر و گلابی پوست بلبل کالی پوست
 بلبل زرد است و وزن جراحی و ثلث جزو نیم است
 صنعت این شسته یک ایارج فیه یک درم نیم افیتون
 پوست بلبل کالی از هر یک یک درم اسطوخودوس دو
 ثلث جزو خربق سیاه سدس درم مصلطه عود و یک
 بسفاج فستق از هر یک نیم جزو نیم مصلطه شول
 از هر یک ثلث و نیم کوفته بخت آب سبب شیرین شسته
 حب سازند شترتی از یک درم تا یک مثقال شب وقت
 خواب فرو برند صبر غره و تانید یک کوبیده و اگر
 از هر یک حب بسیار دیگر که اخراج سودا می نماید و
 پاک بیل از قلب را از سودا به صنعت آن افیتون

قوی ایارج فیه اسطوخودوس از هر یک نیم درم
 جراحی جزو نیم مصلطه شول شش مثقال نمک
 سندی غلظت یقون شش سفید از هر یک یک درم عود هندی
 تمام مصلطه روی شش خشک از هر یک یک دانگ
 سقوی نیمای شش نیم دانگ خربق سیاه یک مصلطه
 اجزا کوفته بخت بر و غن با دام شیرین یک درم حب
 نمود حب سازند شترتی بقدر خودی شش وقت
 خواب با آب نیم گرم فرو برند حب شربت فستق
 حب بسیار دیگر که بهین سناغ دار و اخراج سودا
 مخرج از غلظت سبب به صنعت آن صبر سقوی
 دو درم سناغی شسته از هر یک یک درم پوست بلبل
 زرد مصلطه روی از هر یک یک درم دو دانگ درم
 لاجورد مصلطه حب بلبلان گل سرخ نیم درم اخراج
 از هر یک یک درم کوفته بخت بار و غن با دام شیرین
 حب نیمه حب ساخته شب وقت خواب چهار درم
 از آن با آب سبب شیرین فرو برند حب بسیار
 دیگر از بر اسودای حصص به صنعت آن ایارج
 فیه یک درم نیم پوست بلبل کالی اسطوخودوس
 افیتون از هر یک نیم مثقال از هر یک یک درم حب
 بلبلان خربق سیاه از هر یک یک درم و یک دانگ
 و می لاجورد مصلطه یک درم دو دانگ درم
 مصلطه عود هندی تمام بسفاج فستق از هر یک نیم
 و نیم کوفته بخت وزن نموده و در نیم کرده و غن با دام
 شیرین دو درم حب نیمه حب با آب شسته حب
 سازند شترتی بقدر شترتی از یک درم تا یک مثقال
 شب وقت خواب با آب سبب شیرین فرو برند
 حب بسیار حکیم امیر الدین مهمل صفا و کتب است
 صنعت آن ایارج فیه سبب و پنج مثقال بلبل
 پوست بلبل زرد و ورق گل سرخ از هر یک شش
 مثقال انیسون دو مثقال او و یک کوفته با آب سرشته
 حب سازند شترتی نیم مثقال با آب نیم گرم حب
 بسیار حکیم مسیح بلبل و در و تار یک نیم
 سودا و در به صنعت آن ایارج فیه چهار درم

نمک اندرانی انیسون پوست بلبل زرد از هر یک یک درم
 بلبل سیاه نیم درم غن گل سرخ دو درم ترید سفید درم
 مجموع را کوفته بخت با آب حب سازند و بخت حاجت
 و دو درم از آن با آب نیم گرم وقت خواب فرو برند
 حب بسیار به صنعت حکیم صالح خان روی خال و الی ثلث
 صنعت آن صبر سقوی دو دانگ و بخت شال
 پوست بلبل زرد و ورق گل سرخ مصلطه روی ترید سفید
 درم سقوی نیمای ششوی از هر یک دو مثقال او و درم
 کوفته بخت حب سازند شترتی از یک مثقال تا دو درم
 حب بسیار مارجوبه در و در اسودا و در و فستق سد
 است که حادث از بلغم باشد و در اسودا و فستق سد
 غلظت پاک گرداند به صنعت آن ایارج فیه یقون
 شش سفید از هر یک سه درم پوست بلبل زرد پوست
 بلبل آمله شش از هر یک یک درم نمک اندرانی افیتون
 از هر یک دو درم زرد سفید شش درم قیل از هر یک
 درم مجموع را کوفته بخت با آب سرشته حب سازند
 شترتی دو درم نیم وقت شش با آب نیم گرم فرو برند
 حب بسیار و در و در و فستق سد با در و راقوت
 شش و در و در و در و فستق سد با در و راقوت
 صبر سقوی زرد و سه درم پوست بلبل زرد و غن گل سرخ
 مصلطه ترید سفید درم افیتون از هر یک یک درم سقوی نیمای
 ششوی نیم درم کوفته بخت با آب از آن تانید سرشته
 حب سازند شترتی یک مثقال تا دو درم با آب نیم گرم
 وقت خواب فرو برند حب بسیار از برای سبب طراج
 او و می و سودا و می باشد به صنعت آن ترید سفید درم
 افیتون غلظت یقون سفید اسطوخودوس پوست بلبل
 کالی صبر زرد از هر یک یک درم ایارج فیه یک درم و نیم
 عود هندی نیم درم کوفته بخت با آب سبب شیرین حب
 سازند شترتی از یک درم تا یک مثقال به صنعت این
 حب بسیار به صنعت دیگر پوست بلبل کالی افیتون
 شش مثقال از هر یک یک جزو ایارج فیه یک جزو نیم
 اسطوخودوس دو ثلث جزو خربق سیاه ربع جزو
 مصلطه روی بسفاج فستق از هر یک نیم جزو نیم جراحی

مستعمل ثلث جزوی کوفته بخفته با آب سیب بیشترن جها
سازند شترتی اریده رم تا یک شقال به حب ششبار خورج
فلاط بلغم به صحت آن پوست بلبله زرد گل سرخ مصطک
زرد از هر یک یک درم و از صحت اخراج صطراستقونیا نیم
درم کثیر نیم درم اعتقاد نمایند حب صبر که کفنی صده
درست و نافع است از برای اعراض صده و اعراض
سر خصوص قتیله بشارکت صده باشد لایسما از برای
سایت بشارکت صده و چون تنقیه صده باین نمایند
صحت آن صبر قوطری زرد و سفید شقال پوست
بلبله کالی بلبله سیاه ترب سفید در سیب قاصد ششبار یکی
از هر یک دو شقال زنجبیل مصطک رومی و انیسون
دوازده چینی زعفران اسارون از هر یک نیم شقال کوفته
بخفته با آب بلبله زرد یا نه حب سازند شترتی از دو شقال
اچار شقال حبس سفید مصغی با آب گرم حل کرده
فرو برند به حب صبر دیگر و نافع انجیره از سه درم و نافع
صحت آن صبر قوطری زرد چهار درم بلبله سیاه
بلبله کالی بلبله زرد از هر یک چهار عدد و یازده چینی و
مصطک رومی گل سرخ منزع الاقناع غار لقون شش
سفید شش افیتون افیطی افیتین رومی از
هر یک یک درم غمی شوی سفید درم کوفته بخفته
بروغن با دام شیرین یک شقال حب نموده با آب
را از با نازده حب سازند شترتی دو درم با آب بکر
فرو برند به حب صبر شش محمد بن زکریا در سه درم
صده با سودا و به صحت آن صبر قوطری سکه درم
پوست بلبله زرد و ورق گل سرخ مصطکی رومی زرد سفید
در از هر یک یک درم کوفته بخفته با آب سرشته حب سازند
شترتی دو درم شب وقت خواب با آب نیم گرم فرو برند
حب صبر او جاع مفصل و نفرس و فالج و لقوه و
عوق الناس را نافع است و تنقیه صده از احتلاط بلغمیه
کند و مقبول غلیظه را از سه درم و صده پاک سازد و
صحت آن صبر قوطری یک شقال ترب سفید مدبر
یک درم و نیم غار لقون شش سفید انیسون حب بلبله از
هر یک نیم درم کوفته بخفته با آب کرش سرشته حب سازند

و در نسخه دیگر شش خط نمک بند می اندازد یک انگ
نیم درم و حب او اخل است جمله یک شترت تمام است
حب صبر نافع جهت طحال به صحت آن صبر زرد
قوطری تنکار بریان قند سیاه کشته پنج شش سال
اجزا از ساوی از هر یک سه شقال کوفته بخفته با آب
سرشته حب سازند یک حب صبح و یک حب
شام به طول بپزند و اگر طفل باشد یک حب صبح
کافی غذا دل باور که بند می آر هر نامندی روغن
نخورانند به حب صبر شش صاحب حاوی صبر مسهل
بلغم و سودا است و صداع را نافع است به صحت
آن صبر قوطری یک شقال حب النیل غار لقون
شش سفید از هر یک نیم درم زرد سفید درم یک درم
شش خط نمک مقل اندک کثیر المصطک رومی از هر یک
یک دانگ و انگ یک بند می اندازد و نیم کوفته بخفته
با آب را از نازده سرشته حب سازند شترتی دو
شقال به حب صبر صبح را مفید بود به صحت آن
ابار و قیصر نیم شقال افیتون اسطوخودوس و
سیب قاصد یک بند می غار لقون از هر یک نیم انگ
ترب سفید پوست بلبله زرد و شش خط نمک کثیر استقونیا
از هر یک و نفعی کوفته بخفته با آب حب سازند به حب
عوق الناس حکیم میر محمد موسی و قراباين مختصر
نوشته که قیصر نیم بود و این حب را بسیار مکرر یافته
رازی میگوید که در ساعت رفع بلبله و چند نفر از
پیران که یک سال از او داشتند و نمک نبود ایشان
از حالی بحالی گردیدن باین حب معالج
نمودم و پنج شش مجلس الطلاق می فرمایند مجموع
یک شترت است به صحت آن صبر قوطری زرد
پوست بلبله زرد و سور بخان مصری از هر یک یک
درم کوفته بخفته با آب حب سازند به حب عشره
منقول از اکلیل محمد بن زکریا مقتدا این حب نافع است
از برای بیماری های حادث از بلغم به صحت آن
پوست بلبله زرد پوست بلبله کالی پوست بلبله و
شش خط نمک مقل اندک کثیر المصطک رومی و نافع
حب صبر زرد و غش و فالج را نافع باشد

زنجبیل از هر یک یک درم صبر قوطری زرد و شقال مجموع
او و به کوفته بخفته با آب کند یا با آب حب ششبار سرشته
حب صبر سازند مانند نفعی شترتی از یک درم و نیم تا سه درم
با آب نیم گرم کفنه که گاهی زیاد و میسر و این حب با می صبر
یک دانگ و مقونیا یک دانگ انگ از برای است که سیب
و طبخ است و او اعتصام باشد و اغلب بر نواح او زارت
باشد و بسکه خواهد قیصر بلوبات از مفاصل کند و کسیکه
بوده باشد او را بولواسیه به حب عشره و این خیزه کفنه که این
حب نافع است از برای درد مفصل و نفرس و فالج و
لقوه و بیماری که از سردی و باغ باشد خصوص اعراض
بلغمیه و ماعی و حبشی به صحت آن زنجبیل و غار لقون
فلفل شش از یک شش خط نمک بلبله سیاه پوست بلبله و
ناخواه صده کوفنی از هر یک و دو درم صبر زرد و قوطری
دو درم کوفته بخفته با آب بلغم به حب شش سرشته
حب صبر سازند به حب لقوه رومی و سایه شش کرده
شترتی دو درم با آب نیم گرم به صحت این حب به شش
سید نفیر الدین شغانی و زنجبیل و غار فلفل شش از یک شش
صده کوفنی و از چینی سلیمه اسارون و غار لقون حب مصطکی
رومی از هر یک و دو درم صبر قوطری زرد و پوست
دو درم کوفته بخفته با آب کرش سرشته حب سازند
عشره به شش محمد بن ابیاس شیلانی کفنه که این حب
نافع است از برای او جاع مفصل و نفرس و فالج
و لقوه و اعراض بار و بلغمیه و ماعی و حبشی به صحت
آن فلفل سفید فلفل شش از یک شش خط نمک بلبله
سیاه پوست بلبله ناخواه صده کوفنی و غار فلفل از هر یک
دو درم صبر قوطری زرد و دو درم کوفته بخفته با آب
عنب الثعلب سرشته حب سازند شترتی دو درم
و نیم به حب عشره و دیگر که قیصر انفع است بدان
صحت آن ترب سفید یک درم پوست بلبله سیاه
بلبله کالی غار لقون فلفل سفید کوفنی از هر یک
نیم درم صبر چهار دانگ گل سرخ و انگ مقل و انگلی
محمد و کفنی نیم انگ کوفته بخفته با آب حب سازند
حب عشره و لقوه و غش و فالج را نافع باشد

با آب نمکرم به حب قوایا محمد بن ذکر با نافع است
 از برای صرع و جمیع امراض بلغمی و معدده و سردی
 صنعت آن ایارج فیقر یکدرم ترید سفید اسطوخودوس
 از هر یک نیم درم سقونیای ربع درم تخم خنظل ثلث درم
 کوفته بخته با آب سرشته حبوب سازند و حبه یک شربت
 کامل است قوایا میر محمد زمان به صنعت آن ایارج
 فیقر تخم خنظل سقونیای مشوی پوست لیلیه
 زرد اسطوخودوس ترید سفید از هر یک بقدر حشا
 کوفته بخته حبوب سازند شربتی دو درم به حب قیصر
 حب و حب قیصر نیز گویند منقول از معالجات
 کناش طبری معروف به بقراطی تنقیه معده از رطوبات
 از حبه نماید و تقویت کت از او نگذار و که رطوبات فاسد
 موجب صفت معده و سرگرد و چون الله تعالی و چون
 هر روز زن و ول کنند بعد از طعام یکبار رطوبت از حشا
 با جابت اخراج مینماید و معده را ضعیف میکند و اند
 صنعت آن ناخواه زیره کرانی که و یا انیسون لیلیه
 سیاه بلغمی از هر یک یک مثقال مصطک سته مثقال
 صبر سقوطی مثل جمیع او ویه کوفته بخته با آب برگ
 اترج سرشته حبوب سازند شربتی یکد انگ و دو انگ
 و تانیک مثقال نیز گفته اند و در نسخه دیگر که و یا نیست و
 بجای مثقال درم است به حب کوکوالی اعضای سرد
 معده را از اخلاط پاک کند و فلیح و لوقه و دوا و الغلب را
 نافع است و چون یکدرم ازین حب یکدرم ایارج فیقر
 حب سازند و با آب گرم فرو بر چشم را روشن کنند و منع
 نزول آب چشم نماید و اخلاط فاسده را از بدن بران
 آورد و این در حقیقت حب قوایا به جالینوس است
 صنعت آن صبر سقوطی زرد سقونیای مشوی تخم خنظل
 منقار حب عصاره افستین مصطک رومی از هر یک
 یکد انگ نیم مثقال ازرق یکد انگ کثیر ای سفید نیم
 د انگ دو ویه کوفته بخته با آب سرشته حب سازند و حبوب
 لاجورد و زرد لاجورد و زرد کور میشود انشا الله تعالی به حب
 المانیو یا ایارج فیقر افستین از هر یک چهار درم و
 لاجورد و مغسول غار لیون بش سفید از هر یک دو درم

سقونیای مشوی یکدرم نقل بست و اند کوفته بخته
 با آب شیرین سرشته حبوب سازند شربتی هر هفت یک
 مثقال به حب سهل بلغم خالص صنعت آن ایارج
 فیقر ترید سفید مدبر از هر یک دو درم تخم خنظل نیم درم
 غار لیون ش سفید یکدرم کوفته بخته با آب سرشته
 حب سازند شربتی از دو درم تا سه درم به حب سهل
 منقول حاوی صغیر نافع از برای بقی و برص و سکنه
 و سبات و جمیع امراض سوداوی به صنعت آن ایارج
 فیقر یکدرم افستین اقراطی ده درم لاجورد مغسول
 هفت درم سقونیای مشوی تخم خنظل از هر یک
 دو درم سبیل الطیب انیسون از هر یک یکدرم کوفته
 بخته با آب راز یا نه سرشته حب سازند شربتی دو درم
 و در نسخه دیگر صاحب غیره درین حب خرمق سیاه و زرد
 دو درم داخل است و شفافی نیز این نسخه صاحب حاوی
 صغیر را ذکر کرده و گفته که او ویه را با آب کرفس حب سازند
 شربتی دو درم و نیم به حب سهل منقول زرد با دین
 قانون نافع از برای حمایت غرمن حادث از اخلاط
 مختلفه و از برای اوجاع کبد و ابتدای استسقاء
 صنعت آن صبر سقوطی زرد افستین رومی یا عصاره
 افستین هر کدام که باشد عصاره غافله لیلیه زرد
 مصطک زعفران ریون نیم مثقال لک مغسول انیسون
 شاهتره خشک ایارج فیقر از هر یک یک جزو کوفته
 بخته با آب غلب الثعلب سرشته حب سازند شربتی
 وزن یک مثقال با آب یکدرم شب وقت خواب
 فرو برند و در نسخه دیگر صبر داخل نیست و اگر فرو باشد
 مخلوط کنند او ویه را با سوسن مثل نصف وزن
 بخورند او ویه به حب زرد به حب سهل جهت اسهال
 صفر مخلوط به بلغم و سودا به صنعت آن صبر سقوطی
 زرد است درم زعفران سه درم غار لیون ش سفید
 ش شد درم حمال یکدرم کوفته بخته با آب سرشته حبوب
 سازند شربتی دو درم با آب گرم به حب سهل دیگر
 جهت حمایت و دفع صفر بسیار نافع منقول از حاوی
 کبیر به صنعت آن صبر سقوطی زرد سه جزو عصاره

غافله عصاره افستین مصطک پوست لیلیه زرد و گل سرخ
 از برای مساموی از هر یک جزوی سقونیای مشوی
 ثلث جزو کوفته بخته با آب سرشته حبوب سازند شربتی
 یک نیم درم تا دو درم با آب مطبوخ شاهتره و لیلیه زرد
 حب سهل دیگر جذب مواد سودا ویه کند از اقصای اعضا
 و دفع میکند اکثر امراض غرمنه و علل و مانع و خوش را
 نافع بود به صنعت آن ایارج فیقر افستین از هر یک
 دو مثقال و رومی اسطوخودوس غار لیون سفید بسفاج
 فستق از هر یک نیم درم تخم خنظل ربع درم سقونیای مشوی
 منقل ازرق یکد انگ مندی از هر یک یکد انگ
 سودا حب سازند حبوب بزرگ هر حب نیم انگ شربتی
 سه درم به حب سهل سودا مستعمل و را امراض سوداوی
 صنعت آن ایارج فیقر یکدرم لاجورد مغسول غار لیون
 ش سفید منقل ازرق ترید سفید مدبر کثیر ای سفید پوست
 لیلیه زرد از هر یک یکدرم کوفته بروغن بادام شیرین
 یکدرم چرب نموده حب سازند و بوق نقره سه درم
 به حبید نصف شب با آب نمکرم فرو برند حبه یک شربت
 است صبر فاس خیار شیرین یا زرد مثقال شیر خشک
 تراسانی کلقتد آفتابی از هر یک از مثقال با آب
 کاسنی تازه و آب راز یا نه تازه حل کرده بیا لایند
 اما باید که آب کاسنی تازه بخته مثقال و آب راز یا نه
 سی مثقال باشد پس یک مثقال روغن بادام شیرین
 داخل کرده بیا شامند و غذا میان روز و شب با آب باشد
 حب سهل سودا محترق از صفر به صنعت آن سنار کل
 یک جزو صبر سقوطی زرد و جزو شاهتره لاجورد مغسول
 حب بلسان گل سرخ از یک یک جزو پوست لیلیه زرد
 مصطک رومی از هر یک یک جزو دو انگ جزو سه
 کوفته بخته با آب حب سازند شربتی چهار درم با آب
 سیب شیرین به حب سهل سودا منقود منقول از برای غش
 میرزا محمد حسین حکیم به صنعت آن ایارج فیقر
 پا زرده درم افستین اقراطی دو درم و در نسخه دیگر
 دوا زده درم است بسفاج فستق غار لیون سفید
 از هر یک دو درم خرمق سیاه یکد انگ مندی از هر یک

پنج درم اسطوخودوس هفت درم کوفته بخته با آب
سازند و شربت می شود درم و حبس می شود که استفراغ سودا
از معده و لواحق قلب و باغ و تمام بدن کند و استعمال
کرده میشود این حب در هر یک از امراض گفته مذکوره
وقتیکه ماده در تمام بدن باشد و مرد از استنزال سودا از
تمام بدن باشد و صنعت آن ایارج فیکرا افیمون اقریطی
از هر یک سه درم اسطوخودوس بسفید شفته غار یقون
شش سفید از هر یک نیم درم تخم حنظل ربع درم سقونیای
مشوی ربع نفطی مقل الیهود از هر یک یک دانگ مقل را
در آب حل کرده صاف نموده باقی آدویه کوفته بخته
آن سرشته بدست و حبس سازند و حبس می شود اقوی
از نسخه قبل و صنعت آن ایارج فیکرا افیمون
اسطوخودوس از هر یک نیم درم ربع درم خرق اسود
یک طسوج و نیم عود قناری هندی مصطک لغناغ خشک
هر یک یک دانگ تخم حنظل غار یقون حجر ارمی مفصول حجر
لاجورد مفصول ربع نفطی از هر یک ربع درم سقونیای
مشوی دو طسوج بدست و مقرر حبس سازند و استعمال نمایند
واجب است که باقی خرق هرگاه واقع شود در
مطبوع از آن قلیلی تا یک درم و در حبس اقل از آن
از نصف دانگ تا یک دانگ نمیدانند از انکایت و
ضرری و حبس مطرانی تب ربع رخمیات بلغمی و سودا
و امراض سوداوی و بلغمی را سودا و دوقونج بکشاید
در دجبر و معده و نفرس و او جاع مثقال را سفید باشد
صنعت آن صبر سقوطی زرد و بست درم عصاره افیمون
عصاره مصطک روی پوست بلبله زرد پوست بلبله کالی
بلبله سیاه حب النیل غار یقون شش سفید تخم حنظل
شاهتره از هر یک دو درم و سقونیای مشوی نیم
مثقال کوفته بخته جهاه خرد بر دانه فلفله
سازند و شربت یک مثقال و در نسخه کامل الصانع
عوض شاهتره ماهی زهرج است و حب مفصل
ایارج فیکرا یک درم ترید سفید یک مثقال سورنجان
نیم درم تخم حنظل حب النیل یک هندی زنجبیل مجوده
از هر یک یک دانگ و نیم گل سرخ انیسون مصطک از

هر یک انگلی مثقل دو دانگ کثیر اسطوخوی کوفته بخته
با آب خالص حب سازند و حبس بلوک قونج بکشاید
با دمای غلیظ را دفع کند و صنعت آن صبر سقوطی
پنج درم ترید سفید بر زده درم پوست بلبله زرد پوست
بلبله کالی از هر یک سه درم نمک هندی دو درم مصطک
مصطک زعفران سافج هندی سلیمه سیاه روی جینی
سنبل الطیب زنجبیل انیسون تخم کرش تر نفطی خربو
و اینی کباب کثیر قاقله از هر یک نیم درم سقونیای
و مثقال مشک و انگلی کوفته بخته بگلای سرشته
حب سازند و شربت می شود درم و حبس بلین طبیعت را نرم
نماید و بی نقص است و صنعت آن صبر سقوطی
زرد و چهار مثقال پوست بلبله زرد پوست بلبله کالی
بلبله سیاه از هر یک پنج مثقال سنبل الطیب مصطک
از هر یک سه مثقال زنجبیل نمک هندی از هر یک
دو مثقال کوفته بخته با آب سرشته حب سازند و شربت
تا دو درم پیش از طعام و بعد از طعام توان خورد و
حب نفی سودا و قلی فرموده اند که این حب لبا است
صنعت آن ایارج فیکرا هفت مثقال و نیم پوست
بلبله زرد و بلبله سیاه پوست بلبله کالی لاجورد مفصول
بسفید شفته افیمون اقریطی با درنجوبه اسطوخودوس
از هر یک پنج مثقال سقونیای مشوی نیم مثقال و
کثیر دو دانگ و در نسخه دیگر چهار دانگ است و
طلای محرق مکلس یک مثقال و یک دانگ و نیم
کوفته بخته بگلای سرشته جهاه سازند و شربت بقدر
شودی بوق طلای سجیده شب قوت خواب و حب
آزاد و مثقال عرق گاو زبان و گلاب فروزند
حب منقن القراطاق است از برای قالج و لقوه و
قونج و نفرس و مفصل و تخمیل ریح از اندامها
کند و استرخای اعضا را بر دوسه تنگی حیض بکشاید
صنعت آن صبر سقوطی زرد و سکنج اشق جاوشیر
مقل از زرق تخم حنظل ترید سفید پوست
بلبله زرد و از زردت از هر یک جزوی صغیر را در
آب حل سازند و آدویه را کوفته بخته با دای سرشته

حب سازند و شربت بقدر قلی و در وقت حاجت دو درم
از وی با آب نیم گرم فروزند و صاحب خیره و صاحب
اختیارات بدین گفته اند که شربت از این حب درم
است و حب منقن اکبر منقول از قانون نافع است از
برای وجع مفصل و نفرس و در پشت و زانو و پاک
میسازد بدن را از اخلاط غلیظه و صنعت آن جاوشیر
اشق صبر سقوطی زرد و سکنج بزر حنظل افیمون
اقریطی از هر یک ده درم سقونیای مشوی شش درم
و اینی سنبل الطیب زعفران چندید ستر از هر یک
دو درم فریون یک درم صموغ را با آب کنند و باقی
خیسانده حل سازند و باقی از کوفته بخته آن سرشته
شربت می شود و در نسخه دیگر شربت را دفع غلاط غلیظه و دفع
نافع است از برای او جاع مفصل و خاصه و از
برای بوق و برص و جندام و دار الفیل و اینج
است بحب ماهی و صنعت آن اشق سکنج جاوشیر
مقل از زرق صبر سقوطی بزر حنظل پوست بلبله زرد
تخم حنظل از هر یک هشت درم شمر افیمون اقریطی
فریون شیطرج هندی سورنجان مصری از هر یک چهار
درم ترید سفید بر زده درم سقونیای سه درم چندید
غار یقون شش سفید از هر یک دو درم زعفران قاقله
سنبل الطیب شش مثقال سفید مصطک روی و اینی
خونچان از هر یک یک درم دو نسخه دیگر از هر یک ربع
یک درم است صموغ را در آب حل نمایند و باقی آدویه
کوفته بخته با آن سرشته حب سازند و مقرر این حب
گرم است در دجبر و نیم و حب منقن کبیر نسخه
قلانسی نافع است از برای قالج و لقوه و نفرس بار
و از زمین گیر بودن و قلع بلغم خام از مفصل میکت
و قایم مقام یا رجات کبیر است نامیده شد این حب
بحب منقن بحسب آنکه بعضی آدویه آن کریمه الایمه است
صنعت آن ایارج فیکرا ده درم تخم حنظل قنطاریون
و قسیت ماهی زهرج از هر یک
پنج درم فریون دو درم و نیم چندید ستر
زنجبیل حقیقت سکنج جاوشیر شیطرج هندی

خود فلفل از هر یک یک درم صمغ را با آب سداب تازه
حل کرده و باقی ادویه را کوفته بخته با آن مخلوط کرده چشند
و حب از مقدار شترتی از وی از یک درم تا چهار درم
و بعضی گفته که از دو درم تا چهار درم و در نسخه خط میرزا
محمد بن حکیم و زین محمد حنیف بجای ماهی زهره
عصاره قصار را کار است و حب منتن کنده منقول از
قانون اوجاع مفصل فقرس و جمیع اوجاع حادث از
بلغم خام و صفرا و سودا و فاج را نافع است و صنعت آن
صبر سقوی زرد پوست بلبله زرد تخم هزار اسپید
افیتون از طبی تر بد سفید بر افش جا و شیر مقل الیود
سکینج از هر یک چهار جزو تخم خنظل سه جزو تخم نیا مشوی
و از جزو فنیون چندید ستر و حبینی زعفران از هر یک
یک جزو صمغ را در آب گندای تازه و یا آب کرنیک
شبا زرد و نخیساند پس با لیده صاف نماید و باقی ادویه
کوفته آن برشته شترتی نیکو و حبوب چند هر چه
بقدر فلفل و در سایه خشک نماید شترتی دو درم شب
باب نیم گرم فرو برد غذا شورای پیچ مرغ باشد و شراب
ننید غسل یا زرب یا دو شب عوض آب و حب
منتن بار و پیچ فلاشی که این حب استعمال است و
در تابستان بجای حب منتن کیر است و صنعت
آن تخم خنظل ربع درمی کثیر ثلث درم سورجان
پوزیدان ماهی زهره از هر یک ثلث درمی پوست
بلبله زرد و نصف درمی بد سورجان زرد جمله کثیر است
است و در نسخه دیگر گل سرخ نیم درم تخم نیا مشوی
یک انگ داخل است و حب منتن فاج و فقرس و
لقوه و اوجاع مفصل که از سردی باشد و وجع
نهر را نافع باشد و بادای غلیظ دفع کند و حیض بکشد
صنعت آن سکینج اشق جا و شیر مقل حرمل تخم
خنظل صبر سقوی تر بد سفید پوست بلبله زرد
انزروت اجزا مساوی انزروت را در آب حل کنند
و در بار کوفته بخته با آن برشته و حب از مقدار شترتی
دو درم و حب منتن اکبر به نسخه دیگر اقوی از نسخه
صاحب و خیره که مذکور شد صنعت آن صبر سقوی

مقل از رقی جا و شیر سکینج تخم حرمل تخم خنظل منقی از حب
از هر یک هشت درم افیتون چهار درم تخم نیا
پوست بلبله زرد و حبینی از هر یک دو درم و حبینی
زعفران سنبل الطیب از هر یک یک درم و نیم فنیون
قرنفل از هر یک نیم مثقال سورجان شرم از هر یک
چهار درم صمغ را در آب حل کرده باقی ادویه را
کوفته بخته با آن برشته جهاسازند هر چه بقدر فلفل
شترتی دو درم و نیم باب گرم و صنعت آن نسخه دیگر
صبر سقوی زرد مقل از رقی اشق جا و شیر سکینج
تخم حرمل تخم خنظل منقی از حب قشر پوست بلبله زرد
تر بد سفید انزروت سفید اجزا مساوی کوفته بخته
با آب حب از مقدار شترتی از آن از دو مثقال تا چهار
مثقال با آب گرم و غسل فرو برد و حب منتن محمد
بن زکریا را از وی در منافع مثل حب منتن البقر است
صنعت آن آماج فقیرا که با می می از هر یک پنج درم
تخم خنظل قنطاریون دقیق عصاره قنار کار از هر یک
دو درم و نیم فنیون یک درم و یک انگ و نیم
چندید ستر حلیت فلفل سکینج جا و شیر شیطون
مندی تخم اسپندان از هر یک یک درم صمغ را در
آب گرم حل کنند و باقی ادویه را کوفته با آن برشته
حب از مقدار و هنگام حاجت شترتی دو درم با آب گرم
فرو برد و حب منتن منقول از بیاضن خط حکیم
عطارد اندک مغزی الیاز بیاضن خط استاد خود
حکیم محمد باقر حسینی نقل نموده صنعت آن ایارج فقیرا
دو درم تخم خنظل قنطاریون دقیق و عصاره
قنار اطرا از یک پنج درم فنیون دو درم و نیم
چندید ستر حلیت سکینج جا و شیر سراج مهند
از هر یک یک درم صمغ را با آب سداب حل سازند و
باقی ادویه را کوفته بخته با آن برشته و حب سازند
جمله ده شربت است و حب نارمشک مسیح تو بوج
بکشد و در مفصل و فقرس را سود دارد و
صنعت آن صبر سقوی است درم فلفل مویز
سراج مندی صمغ فارسی فلفل سیاه از هر یک یک درم

و نیم اجزا را کوفته بخته با آب غلب برشته حب از مقدار
شترتی دو درم فرو برد و بعد از آن آب گرم بنوشند
حب نارمشک بن جزو فلفل را نافع است و از بر
در مفصل و وجع فقرس شود مندر بود و بر سیری
گر سنگی توان خورد و صنعت آن فلفل مویز سادج
مندی صمغ فارسی و از فلفل سیاه یک مندی
زنجبیل حب بلسان و حبینی نارمشک از هر یک یک
درم و نیم بلبله سیاه سه درم صبر زرد سقوی است
درم کوفته بخته با آب غلب برشته جهاسازند
در سایه خشک نماید شترتی دو درم تا دو درم و نیم
باب نیم گرم فرو برد و حب نارمشک سه ربع الانزروت
است و جهت تحلیل ریح و تقویت معده و رفع
تهج و در معده که از احتباس طبع باشد نهایت
نافع است و یک درم یک مجلس حاجت میکند و صنعت
آن مصطی رومی زنجبیل قرنفل و حبینی فلفل سیاه
نارمشک از هر یک یک مثقال و یک انگ تخم نیا
مشوی الطالی شکر طبرزد از هر یک یک درم سوده باب
حب از مقدار هر چه بقدر خودی و حب نیا منقول از
قانون حب فاج و لقوی و اوجاع مفصل در کبه
بلغمی سیار نافع و صنعت آن از رعیارقی و آن
دوای مندیست ساطل ستر زنجبیل و آن نیز دوی
مندیست تر بد سفید بد حب الفیل غافث از هر یک
یک مثقال به پیچاه رطل آب بچوشانند تا نصف آید
پس با لیده صاف نماید و صافی را در دیک کرده
بر آتش گذارند و بچوشانند تا غلیظ گردد و پس بریزند
بر آن دنجینی منقی از پوست و زیانه اندرون لب
که مثل لسان العصاره بار یک است غار لقون شش
سفید مصطی رومی صبر سقوی زرد بلبله کالی مقشر
عصاره سوش از هر یک بست مثقال و در اجزاء
ادویه را علجه نرم کوفته بخته با آن آب برشته و
حبوب از مقدار شترتی از دو دانگ تا چهار دانگ نهایت
یک درم و حب زنجبیل الدین سمرقندی از برای اخراج
بلغم و سودا و تنفیه دماغ و صنعت آن تر بد سفید یک

مثقال ابارج فیکر یکدرم اسطوخودوس دوداگ و غار یقون نیمدرم مقونیا کدنگ و نیم زنجبیل یکد انگ گل سرخ یکد انگ مقل ارزق دوداگ بدستور مقرحب سازند و حب نجیب لوبون که تنقیه سودا کند اخراج سوا نماید کسانیکه مقدور نداشته باشند آشامیدن مطبوخ اقیتمون را به صنعت آن اقیتمون بست درم بسفاج فستق غار یقون سفید از هر یک ده دم خریق سیاه نمک هندی از هر یک پنجدرم اسطوخودوس هفت درم ابارج فیکر پنجدرم حب سازند شربتی سته درم به حب لفظ مشوب بجالیونوس قوی الفعل است در امراض سواد و نافع است از برای هر مرض بار دماند فاج و لقوه و ریاح بارده و نفرس و قوی و امراض بارده و مفصل و عرق النساء و فوت این حب تا سته سال باقی میماند و شربتی از آن دودرم است محمد بن زکریا گفته که این حب مضراست به کبد مصلح وی زیت است و اسحق گفته که مفتح بواسیر است و شیخ داود گفته که این قول صحیح از اول است و ذکر کرده مصلح آنرا آن مرحوم نوشته اند که نزد من مصلح آن کثیر است یا آب عتاب هر کدام که باشد یا هر دو معا به صنعت آن بنه شیخ داود الطائکی صبر سقوطی پانزده درم ماهی زهره پوست بلبله زرد و زهر حریل صغ سداب و اگر یافت نشود صغ سداب بدل آن دوزن صغ برگ سداب کنند جاوشیر مقل ارزق سلینج چندیدتر از زروت سفید شحم خنظل منقی از حب از هر یک ده درم و در نسخه دیگر ترب سفید اصل السوس از هر یک هفت درم داخل است و صواب ترک این دودوا است اگر بنوده باشد بلغم و نهایت افراط و در نسخه دیگر اقیتمون هفت درم داخل است و صواب ترک آنست اگر بنوده باشد سودا غالب و گاهی داخل کرده میشود حلیت و حب لغار و این صیغ هست اگر بنوده باشد حله و یا بوده باشد مرض بعد از آشامیدن سم یا گزیدن جانوران سمی مجموع ادویه یا سه را کوفته بخیته صمغ را در لفظ سفید با قدری آب گرم خل کرده همه را

خلوط کرده بنقط سفید سرشته حب سازند و در قرابا وین رومی بنظر رسیده که بغسل بر سرشند و این خطا است و باید که در حذر باشند از آن که محرق شحم کرده است گاهی اصفافه کرده میشود و بر اجزای این حب بوزیدن شیطاح هندی فاقله سورجان ابارج فیکر از هر یک پنجدرم پس میگردد و نفخ آن عظیم در او جاع بارده خصوص در او جاع مفصل و نفرس به صنعت حب لفظ بنه حنین بن اسحق پوست بلبله زرد و صبر سقوطی شحم خنظل ماهی زهره شحم حریل چندیدتر از زروت سفید مقل ارزق اشق جاوشیر سلینج صغ سداب لفظ سفید از هر یک پنجدرم صمغ را با لفظ سفید در آب گرم حل سازند پس باقی ادویه را کوفته بخیته بان بر سرشند و جهای کوچک ساخته در سایه خشک نمایند شربتی دودرم باب نیمگرم به حبیکه تنقیه دماغ و سرکتند و سدهای کبد کشاید و نفی بدن است به صنعت آن ترب سفید محجوف تراشیده بر روغن بادام چرب نموده بست پنجدرم پوست بلبله زرد پوست بلبله کالی از هر یک پنجدرم نمک لفظی ششدرم ابارج فیکر یکدرم کل سرخ منزع الاقاع چهار درم انیسون سته درم چندیدتر یک مثقال کوفته بخیته باب کاسنی تازه سرشته حب سازند هر حبی مثل فلفل در سایه خشک کرده در شیشه نگاها رند شربتی از آن سته درم باب نیمگرم و پیریز کنند بران شش روز پیش از آن حب و بعد از آن به حب بیرقان به صنعت آن صبر یکدرم صمغ و انگ و نیم غار یقون چهار دانگ عصاره غافث دوداگ کوفته بخیته باب کاسنی حب سازند جمله یک شربت کامل است به حبیکه تنقیه مخرج کنند صنعت ابارج فیکر او و لث درمی ترب سفید مد بر یکدرم مقل ارزق نمک هندی از هر یک دوداگ و غار یقون و لث انیسون یک طسوج کوفته بخیته باب سرشته حب سازند هر حبی بقدر خودی جمله یک شربت است به حبیکه تنقیه دماغ و عصاب کنند نافع است از برای فاج و لقوه و رعشه و

امثال این امراض به صنعت آن ابارج فیکر از هر یک سدهای کبد کشاید و نفی بدن است به صنعت آن ترب سفید محجوف تراشیده بر روغن بادام چرب نموده بست پنجدرم پوست بلبله زرد پوست بلبله کالی از هر یک پنجدرم نمک لفظی ششدرم ابارج فیکر یکدرم کل سرخ منزع الاقاع چهار درم انیسون سته درم چندیدتر یک مثقال کوفته بخیته باب کاسنی تازه سرشته حب سازند هر حبی مثل فلفل در سایه خشک کرده در شیشه نگاها رند شربتی از آن سته درم باب نیمگرم و پیریز کنند بران شش روز پیش از آن حب و بعد از آن به حب بیرقان به صنعت آن صبر یکدرم صمغ و انگ و نیم غار یقون چهار دانگ عصاره غافث دوداگ کوفته بخیته باب کاسنی حب سازند جمله یک شربت کامل است به حبیکه تنقیه مخرج کنند صنعت ابارج فیکر او و لث درمی ترب سفید مد بر یکدرم مقل ارزق نمک هندی از هر یک دوداگ و غار یقون و لث انیسون یک طسوج کوفته بخیته باب سرشته حب سازند هر حبی بقدر خودی جمله یک شربت است به حبیکه تنقیه دماغ و عصاب کنند نافع است از برای فاج و لقوه و رعشه و

و مضطرب و معاش کثیر است به صنعت آن تر می نماید
در بر سر سقوی زرد و از هر یک دوازده قطعه از آن
چهار شقال بسطاج از روت از هر یک شقال
خام هندی تخم فلفل سیاه و نیای مشوی از هر یک دو درم
کوفته بخیته با آب سرشته حب سازند شربت تا دو درم
تجیکه بیا بر هیای آشک و در و مفصل و اعضا را
سودمند بود به صنعت آن ایاب فیه یک شقال
ترید سفید مد بر غار لقیون ایچور و معقول پوست بلبله
زرد سور بخان از هر یک نیم درم سقویای مشوی یک
دالک اجزا را کوفته بخیته بجا آب سرشته حب سازند و
شربت و دو درم غذا بخور آب مرغ جوان و سر به حب
مجر با نفع از برای از اوصاف طحال به صنعت
آن صبر سقوی زنج سفید قند سیاه کشته در جان خرق
شیرین هندی پوست کبر شق اجزا را مساوی کوفته
بخیته با آب بکنده سیاه که گیاهی است هندی و اگر نباشد
با سرکه انگوری کشته شربت خوب سازند شربت به قدر
خود ای اطفال را بر آب استنان یک حب و یک
حب وقت خواب با آب گندیده یا سرکه انگوری
کشته اگر سر نه نباشد و الا با مصلوح مناسب یک از
پرسا و نشان و اصول و زرد و بدین و بر آن پهلوی
مقدار یک ساعت بخوابند و جوان و کثیر الا نشان
نماید و تا یک شقال بدستور بخوراند و حب صبر
و گیزان اتوی به صنعت آن صبر سقوی پوست
نخ کبر پوست پنج گوزان سفید قند سیاه از هر یک دو
درم غار لقیون شش سفید ریزه بینی از هر یک یک درم
اجزا را کوفته بخیته بدستور شربت قبل مرتب و استعمال نمایند
دوا را صبر نافع از برای آله و قرحه شانه و ابل و
جسم قروح بخیته به صنعت آن صبر سقوی و گندانه
قاری گل ارمنی موی سر آدمی پوست کبر و سرشته کندر
از هر یک نیم شقال توتیای گران فی شسته سفید ابی
شسته از هر یک یک شقال عسل کوفته بخیته
استعمال نمایند و اگر از برای سوزاک خونی و گند
خونی صافی اضافه نموده با سرکه تخم خنجر کیده

قیمه نموده در جوی بول بگذارند و اگر از برای آله در
حلق و کام باشد و در دینی کرده در حلق و کام بند
بعد از آنکه غرغره آب برگ نارنگ کیده باشد و
اگر تلخی صبر زخم و دود و در آب برگ نارنگ
حل کرده صحنه و غرغره نمایند که بعلون الله تعالی
نافع است عصاره صبر که اورام صلب کبد و طحال و
معده را نافع باشد به صنعت آن صبر سقوی و
زعفران از هر یک یک درم انستین رومی سنبل الطیب
از هر یک یک درم و نیم اجزا را کوفته بخیته بجا آب گرم کرده
شربت عصاره و نانی و باقی عصاره و آن صبر است
در حرف الصاد و ذکر خواهد یافت انشاء الله تعالی
طالک صبر نافع است از برای تحلیل اکثر اورام بار و
بخیته به صنعت آن بکیند صبر زرد و سقوی را در آب
چام گهاس که گیاهی است هندی و در بنگا و شیو و
نیده حل نموده آنقدر که غلیظ گردد گرم نموده و طحال
نمایند و مکرر کنند زائل گردد و قرحه صبر که منع النیب
نزلات بچشم و گوش و حلق و سینه و شش و شکم نمایند
به صنعت آن صبر سقوی چهار دالک فینون خرفان
از هر یک یک دالک مجموع را کوفته با آب برگ سرکه
سرشته اقراص سازند و در وقت حاجت یک قرص را
بپهنده تخم مرغ ساییده بر دویاره کاغذ بدستور
نیز کور و اقراص نزلات مذکور و انیون مالیده
بر هر دو موضع بچسباند به طبخ صبر و قوی این مطبوخ
را با سم نقوع صبر و کیده و این بهتر است
باد های غلیظ را بشکند و غلط غلیظ را از تن پاک
کند و در سر که از او باد و غلیظ باشد سود دهد
به صنعت آن سعد کونی سنبل الطیب انستین رومی
فقال از خرم کرم من تخم بادیان ناخن آه و زیره
کرمانی از هر یک یک شقال در یک من و نیم آب
بپزند هر گاه که نیم من آب باقی ماند صاف کنند و
یک اوقیه صبر سقوی سوده در آن حل کنند و
یک اوقیه ریزه بینی نمایند و در آفتاب بپزند و در
چهارم یک اوقیه را بپالایند و با دو درم با سرکه در آن

حب خرم بیا شامند و قوی وزن صبر را در سقوش
درم آورده اند شربت از آن را دو اوقیه در او ده اند
با یک درم بادام شیرین به بخون صبر با و با سیکه و اسما
باشد و در کندر و رطوبات معده و امعاء دفع کنند و
سدا باشد و امراض مغنی مزین را فایده دهد و اخراج
بلغم و سودا از اعماق عروق کبد به صنعت آن صبر زرد
حب ارشاد شونیز فلفل زنجیل بلبله سیاه از هر یک
نیم درم و نیم را مساوی کوفته بخیته با سرکه وزن کل دو درم
عسل بپزند و هفت روز در روز سه درم در دست
کنند بخون ایاب که صمد ع مزین را سودا را در مقبول
از قرابادین کبیر و ایاب به صنعت آن غار لقیون سفید
اسطوخودوس از هر یک یک درم ایاب فیه یک درم نمک
هندی سقویای مشوی تخم فلفل سیاه و انیسون
پوست بلبله کابلی پوست بلبله کلمه متقی از هر یک یک درم
ترید سفید مد بر چهار درم همه را کوفته بخیته بعسل کف
گرفته بپزند شربت میانه سه درم و ناسدوم و نیم نیز
آمده به بخون فیه طبع را نرم دارد و شهوت روید از
گل خوردن و نمک نگشت و مانند اینها را زائل کند
به صنعت آن ایاب فیه قند او دوازده درم پوست بلبله زرد
پوست بلبله کلمه متقی از هر یک دو درم نمک لفظ یک درم
و نیم کوفته بخیته بعسل کف گرفته بپزند شربت از سه درم
تا چهار درم با مطبوخ خورده به بخون صبر می به بخون
مفصل منقول از طب فرنگی به صنعت آن صبر سفید
و اجینی صطله اسارون انار دین زعفران از هر یک
شش شقال صبر سقوی زرد و مقدار دو شقال
اجزا را کوفته بخیته با نیم من بتریزی عسل صیفی مقدم علی الزم
مخون سازند شربت از یک شقال تا سه شقال

فصل در ذکر نسخ نقوع صبر
نقوع صبر که عصاره حار را نافع است به صنعت
آن آب کاسنی تازه هفت شقال صبر سقوی چهار
در آن حل کرده شب و جای گرم بگذارند و صبح شربت
نقوع صبر نافع صداعی که از اخلاط سوداوی باشد

صنعت آن آفتابین وی بخیر صبر سقوطی چار
وانگ هر دو را نیم کوفته در شیشه کند و یک رطل آب گرم
بر روی آن کند و سه روز متوالی در آفتاب نهند
شب و جای گرم گذارند و بعد از آن صاف نمایند
و ده درم روغن بادام شیرین و مجموع این اخلاط
صبح گاه بنوشند و نفیج صبر دیگر که بخت در سر بلغم
و سوداوی نافع است به صنعت آن آفتابین وی
ده درم اسارون بخیر قنطوریون و قیق مصطی از
هر یک سه درم همه را در یک تن و نیم آب بریزند تا نیم
بماند صاف کنند و شش درم صبر سقوطی در آن
داخل کنند و در شیشه کرده سه روز در آفتاب
نگاه دارند پس هر روز صبح دو اوقیه از آن تا چهار
وقیه بایک درم روغن بادام شیرین بیاشانند به صنعت
این نفیج صبر منبج اصل که از یونان بر سر فیون
و گفته که صدای را که از بلغم باشد در نهایت مرتبه
نافع است بگیرند آفتابین ده درم اسارون بخیر
گل سرخ قنطوریون و قیق مصطی از هر یک سه درم
صبر سقوطی شش درم همه را بکوبند و بیزند و در شیشه
کرده یک رطل و نیم آب گرم بر روی آن کنند و روزی آنرا
در آفتاب گذارند و شب و جای گرم نگاه دارند و بعد
از آن بقدر حاجت بایک درم روغن بادام شیرین نیم
گرم بیاشانند و نفیج صبر منسوب به یوسف شاهی او
سر اخلیل دهد و در سه روز اسودد و بوی و صنعت آن
باو آورده شاهره از هر یک ده درم و در او رطل
رطل آب بریزند تا نصف رسد صاف کنند و نگاه
دورم صبر سقوطی در آن حل کنند و قدری روغن
بیدار و روغن بادام شیرین آن بیاورند و سحگاه
بیاشانند و نفیج صبر دیگر صد اعمیکه از رطوبت باشد
سودار و در دماغ را پاک کند به صنعت آن پوست
بیخ کرفس پوست بیخ رازیانه از هر یک دو درم مصطی
سنبل الطیب از هر یک یک درم و نیم اسطوخودوس
اکا و یون آفتابین فانت از هر یک سه درم گل سرخ
و دو درم و نیم قنطوریون باریک اسارون از هر یک

و دو درم تر بدسته درم مجموع را در دو رطل آب خیسایند
بست و چهار درم صبر سقوطی در آن انداخته سه روز
در آفتاب بگذارند و شب در خانه گرم نگاه دارند و بعد
از سه روز صاف کنند و هر روز مقدار دو اوقیه با
یک درم روغن بادام بنوشند

فصل در بیان شیخ مصنفات

صنعتی که حمه متکره در برص ناخن و برص هتوی اعضا
و کبودی رنگ چشم را از آن کد و سیاه گرداند از آن است
است به صنعت آن نخود پوست و در شیطون هندی
از هر یک یک دانگ سرخسین برگ خای خشک
از هر یک دو دانگ نرم ساینده در شیشه کنند و روغن
کچال خنثی متقال سرکه ده متقال بر آن ریخته و در آفتاب
بگذارند و کمر بریزند و استخوان رنگ آن کنند
بپشت ناخن چون تغییر دهد صاف نمایند و بچشانند
با نش ملایم تا سرکه رفته روغن بماند و جهت رنگ
نمودن برص بسیار بر آفتاب نهند تا ناخن را بسیار
رنگین کنند و این صیغ استخوان و شلخ و امثال آنها
را نیز رنگ میکند به صنعت دیگر که امراض جلدها را
هتوی و برص که قابل علاج باشد رفع میکند و الا
یکسال بزرگ اصلی بدن میدارد و به صنعت آن
گا و سگین سوخته گا و زعفران کد میخشت الحامید
خشت الفوال و شیطون هندی پوست بیخ که با تخم آن
پوست از آن نارس بازوی سوخته از هر یک جزو
نرم ساینده و با خون عقاب و سرکه بکشد و در آفتاب
بباید که هر مرتبه خشک شود تا رنگ آن زرد گردد
و در وقت حاجت با سرکه خمیر کرده صبح و شام بر
شستن بماند تا سه روز متوالی پس از آن بشویند
و هرگاه تغییر رنگ زیاده از مطلوب داده باشد
بر روغن بنفشه تدبیر نموده بجام روند و بشویند
روغن بادجان نیز هتوی و برص را رنگ میکند
و حرفه با خون خفاف ساینده نیز همین عمل دارد
صنعت دیگر که برص را بمون بدن گرداند بقول از

قرابادین سر قندی به صنعت آن شوره ای مرصاتی
و در وی حمر طین مغزه شب یانی فوه الصنع از هر یک
قدری با سرخسین با سرکه انگوری سرشته طلا نمایند
بسیار تا اینکه بزرگ بدن آید تا بست روز رنگ آن
بجای صلی میماند به صنعت دیگر که همین عمل خشک
ان شیطون عاقر قرحا خنثی خردل شونیز گل شقایق
مرصاتی زرد رخ زرد زرد و جوهر فوه اجزا مساوی
کوفته بخیه بخون جز سرشته بماند به صنعت دیگر که همین
بخشد به صنعت آن شیطون هندی فوه نیل شیطانی
گل سرخ اجزا مساوی کوفته بخیه در سرکه انگوری
تند یک شیار و در خیسایند روز دیگر بماند به صنعت دیگر
که هتوی اسود را بر و بزرگ بدن آورد به صنعت آن
تخم ترب ده درم کدش قسطرغ از هر یک دو درم سرکه
عنبی کهنه شسته استعمال نمایند به صنعت دیگر که هتوی
ابریض را بزرگ بدن نماید به صنعت آن تخم ترب
شیطون هندی فوه کدش خردل کوفته بخیه و سرکه
کهنه خیسایند استعمال نمایند به صنعت دیگر که رنگ را
رخ کند به صنعت آن زعفران فوه کدش
مرکی صاف مصطی اجزا مساوی کوفته بخیه آب
بلبوس سرشته شب بماند و صبح آب گرم بشویند
صنعت که نشان آئینه و جراحات و ریشها بر و بزرگ
بدن آورد به صنعت آن مرد اسنگ شسته سفید کرد
که رنگ نامزد بیخ کد کد آرد و خود آرد و برنج آرد و آب
استخوان بوسیده مغز تخم خرزجه حب لبان قسطرغ
بخ از هر یک قدری کوفته بخیه بلعاب صندل تخم کتان
سرشته شب بماند و صبح با سبوس و آب گرم بشویند
صنعت دیگر که همین منفعت دارد به صنعت آن اسر
قسطرغ و اسنگ مشول شلخ گوزن سوخته پوره
ارسی اشق اجزا مساوی کوفته بخیه با بادا الشیر
سرشته شب بماند و صبح بشویند

باب الصاد مع الحاکم الملمه
صحنه بفتح صاد و ملامه سکون و فتح نون

والف و الباقی ما هیانه نامند محمول بر دل نارس است
و توابع آن در دو م گرم و خشک و محض رطوبات محله
و رافع بدوی و بان که از رطوبات معده باشد جهت
خارج و در حج و رک و امراض بارده و مداومت آن
رافع بدوی حق و مومد خلط سوداوی امراض حاد
از آن و محرق دم و مورث تشنگی و بعضی خلط و مصلحت
بالجائزیت از کبیل است و استعمال سرکه و ترشی با آن
مفید است آن بکینه های زهره و خشک کرده و سرودم
آزاد در نموده پاک شسته و ظرف سفالی بریان
خامنه مانند قوه که فی الجمله برشته گردد پس بر آورده
نرم کوبیده در تربان یا خمی کرده آب گرم ذره وزن
آن نمک چهار وزن آن داخل کرده در زین فن
کنند و در آفتاب گذارند و سر آنرا بپوشانند تا ده پانزده
روز که برسد پس صاف نموده خردل مقدس درست
تا کوفته چهار وزن ماهی و قدری قنصل و دانه چینی
و بیل و او جو کوب نموده در آن اندازند و عنایا حجت
بقدر مطلوب بر آورده بعضی بر لکنت قدری روغن
را در آن نموده گرم در آن میریزند که دانه های
خردل بشکند یعنی شق گردد و آب لیون یا بر سر که
داخل کرده پس بر نان پاشیده تناول می نمایند
و بعضی همان قسم بدون قنصل و دانه چینی و غیره
و بدون آنکه در روغن داغ اندازند بر نان پاشند
و یا نان را در آن فرو برده میخورند و این را بخورش
بکارگان فرمایند و آنچه حکیم میر محمد موسی رحمة
صفت آنرا نوشته اند اصلی ندارد

باب اسهال و المامه مع النون

صندل بفتح صاد و المامه و نون و دال ممل و لام و حجت
آن بقدر درخت گردگان و غرش شبیه جوشه جله
و قوت چوب و تا سه سال باقی است و آن سفید و زرد
و رخ می باشد رخ آنرا رکت چندان و سفید آنرا
چندان و زرد آنرا ملائکه نامند و در اکثر بلاد هندو
و کن بسیار میشود و سفید و زرد آن در سوم سرود

و در دو م خشک و تلخ و القلسن و مقوی معده و
دل و رافع و رافع و قابض و با تره ایت و مسدود
و حجت خفقان حار و تپهای تند و التهاب منع صعود
بخارات بدماغ نافع و طلاهی آن حجت رافع بدوی
نوزده و در سر حار و باد رخ و غله و جره و نفوس و
اورام حاره میند خصوصاً باب غلبه تشنگی و الجال
و امثال آن و بالنصف آن از زرد و سفید می خورند
مرغ حجت منع نزلات در چشم و سایر اعضا و بالی صفت
طلاهی آن و مورث خارش بدن و حرارت به تشنگی
مسام و رافع آن لب که در و غنه های گرم لطیف و
لبایت مضربه و قاطع آن و مضر صوت و تشنگی
عسل و نبات و شتریش یک مثقال و بدل سفید
آن نصف آن کافور و بدل رخ آن مثل آن
نوفل است و ضاد صندل رخ بار و عن زین حجت
ایجاد و با کلاب حجت قلاع میند و صندل سرخ در
سائر آثار سوای قنصل مثل سفید است و ترشی در رخ
قانون گفته است و در زمان مادر اضحیه و خیر آن
صندل سرخ است و در شربیات هند سفید حجت
اتفاق کرده اهل زمان ما بر آنکه و صندل سرخ
جز و حار و ری نیز میباشد که نفوذ می نماید اجزای ده
را از خارج داخل و ازین حجت اقوی است فضل
آن بخلاف صندل سفید که نیست در آن جز و حار
و از جهت بهرگاه استعمال کنند از داخل مسبب
بتودن جز و حار در آن پس تخمین میکنند و میباشند
اقوی و فعال از صندل سرخ صاحب شفا را لا قسط
گفته آنچه مشاهده کردیم ما را از اطباء آنست که استعمال
میکند صندل سفید را در اسهال صندل سرخ صندل
رخ را در اسهال مختلط و با صفا و تخم صندل سرخ
و نبات سرخی میباشد مثل عین الدار که بقدر
نخودی و پهن بشکل عدس و مغز او سفید و عسل
از مغز تخم او حبت بول لدم و حرقه کبول و دخی
که بجای منی خون نزال شود و سودمند و جالبه
و اطباء هند با آب زنجبیل ترکه او رک می نمایند

قرابادین کیم

استعمال می نمایند و جوارش صندل ترکیب حکیم
جوینوری خفقان و ضعف قلب کب و معده را نافع
است به صنعت آن صندل سفید صندل سرخ از هر یک
پنجم با کلاب سائیده طباشیر سفید تخم خرفه بریان
خشک بریان پوست پیرون پسته از هر یک و در دو م
مصطک زعفران از هر یک یک درم مر و اریدنا مسفته که
مرجان رخ قادر بر معدنی کل از می از هر یک و در دو م
مشک خالص یک درم قند نیم سن تبریز قند را و در نیم
کلاب گداخته بقوام آورده او دیه کوفته بخیته آن
جوارش سازند و جوارش صندل حلوی نافع از هر
امراض مذکوره به صنعت آن صندل سفید صندل
سرخ با کلاب سووه از هر یک هفت درم طباشیر سفید
تخم خرفه بریان کشنه خشک بریان پوست پسته از هر یک
سرد در مصطک عود هند می غنی و در هیل قاقله
کبار دار می زعفران سیاه پنج هندی از هر یک یک درم
مر و اریدنا مسفته که در نیم در جان فزنی قادر بر معدنی
طین ارمنی و داخستانی طین مخوم و رقی آنرا محلول
از هر یک و در دو م مشک خالص و رقی طلا محلول
از هر یک یک درم کافور قیصری یک درم و اگر از بر ل
میرود المزاج یک درم عنبر اشک اخل نمایند نیز خوب
است اجزا کوفته بخیته با سه چند او دیه نبات و عسل
بالمناصفه شربت سیب شیرین شربت به شیرین از هر یک
بست مثقال بقوام آورده بر شند شربت با شند
تا دو درم میل نمایند و بالای آن کلاب و بر مشک
نوشند و جوارش صندل حامضی نافع و صنعت
آن مثل صنعت جوارش صندل حلوی است الا
آنکه خصوصیت آن بمردین و این رافع میکند و الا
بمردین زیاده است و بر اجزای مسطوره آن
منقذ از شک منقذ از هر یک سه مثقال و آب لیون
یا آب غوره از هر یک ده مثقال و شربت سیب ش
و شربت به ترش و شربت حاضی از هر یک پانزده مثقال
افزوده است به حبت صندل لی معتدل و مقوی
و رافع اسهال است خصوصاً سها لیکه زنا را بعد از

و ورق نقره از هر یک نیم مثقال گلاب یک صندل
مثقال عرق بید مشک هشتاد مثقال قند بر اب گلاب
و عرق بید مشک سودر حل کرده با نقش ملائم بقوام
آورند پس سفید که تخم مرغ و با شیر و آب در هم کرده و
زنده تالف کن بکن آنرا بران کنند و ده تیر معجون ساز
بران زنند تا خیر شود پس بنسب و مشک با
قد رس نبات سفید سوخته داخل نمایند و هر هم زنند
پس ورق طلا و ورق نقره محلولین داخل کرده هر هم
زنند پس صندل را داخل کرده نیکو بر هم زنند
لگا بدارند و خمیر صندل حامض صندل و حکیم محمد حسین
و لکیم میر محمد باقر بن حکیم میر محمد الدین محمود
صنعت آن صندل سفید سوخته بست مثقال یک
شمار و زبکاب و عرق بید مشک بنجستان پس
با نقش ملائم بچو شاند تا بنصف رسد نیکو بماند و
بپالایند پس آب انار ترش پنجاه مثقال و آب
گلاب بی چهل مثقال آب لیون هشتاد مثقال
قند سفید یکصد و پنجاه مثقال نبات سفید یک صد
پنجاه مثقال مجموع را با نقش ملائم بقوام آورند و
عبر اشب و دوشقا ورق طلا و ورق نقره از هر یک
سه مثقال داخل کرده تیر زنند تا چون خیر شود پس
صندل سوخته سه مثقال طباشیر سه مثقال
کافوری قیصری یک مثقال داخل کرده خوب بر هم زنند
شرابی یک مثقال با شیر تخم مرغ مقشر بخورند و اگر
قند و نبات را با عرق زرشک و گلاب که در آن
صندل را خوب سوخته باشد اول بقوام آورند و
پس از آن بتدریج آب بار داخل نمایند و بقوام آورند
پس دوباره داخل کنند از ترکیب مذکور بهتر خواهد
بود و خمیر صندل حامض سودر مزاج حار قلب و
خفقان حار و حیوان صفراوی و اسهال مزاجی
متووع و قی صفراوی را نافع است به صنعت آن
صندل سفید آه سوخته سی درم کشنیز خشک مقشر
پنج درم در آب غوره یکصد درم سرکه انگوری ده درم آب
باران یک من گلاب عرق بید مشک از هر یک نیم من

یکشنبه روز بخینساند پس بچو شاند تا بنصف رسد
و دو دست مالند و از یارچک کتان نازک بگذارند
پس کین قند سفید داخل کرده بقوام آورند و تیر
زنند تا چون لهامه شود پس بگیرند صندل سفید
سوخته ده درم مروارید ناسفته لیشب سبز هر دو
صلایه زعفران از هر یک یک درم کافور قیصری نیم
مثقال طباشیر سفید ده درم هم را با آن بسرشند
شرابی پنج درم به خمیر صندل دیگر ناسفته قلب
شرابی پنج درم به خمیر صندل دیگر ناسفته قلب
و مفرح است و نافع است از برای خفقان حار و
اصحاب مالینو لای حراقی و بخت اسهال صفراوی
و متووع و قی صفراوی نافع است به صنعت آن
صندل سفید سوخته سی درم و دو شبانه روز و زور گلاب
و عرق بید مشک و عرق گاو زبان از هر یک پنجاه
مثقال آب حد دان کین بخینساند پس بچو شاند
تا بنصف بماند و بپالایند پس بگیرند قند سفید ده
رطل عمل یک رطل آب سیب شیرین آب
به شیرین آب انار شیرین آب زرشک آب ترش از
هر یک بست مثقال داخل کرده بقوام آورند پس تیر
زنند تا چون لهامه شود پس بگیرند صندل سفید
سوخته ده درم زرشک مثقالی مفت درم طباشیر سفید
ورق گل سرخ پوست پیرون پسته از هر یک چهار
درم بهمن سفید بهمن سرخ از هر یک سه درم و دو
عقرو چینی معطلی رومی از هر یک یک مثقال پوست
سه مثقال مروارید ناسفته یک درم و نیم
بسد محرق لیشب سبز یا قوت ربانی ورق طلا و
از هر یک یک درم ورق نقره محلول عبر اشب از
هر یک یک مثقال مشک بلقی خالص نیم مثقال
پسته و خمیر مرتب نمایند شرابی نیم مثقال
سفوف صندل اکثر ارض بطن و احتشار انا نافع
بود و قبض بکشاید وادرار بول نماید و اقسام
قروح کلیه و مثانه و مجاری بول را نافع بود و در
زقوت و بد و کید را نافع بود به صنعت آن صندل

سفید و زرد که آنرا بهندی ملائیم گویند صندل سرخ
نبات سفید غنیمت گل سرخ منزع و ع الا قمع از هر یک چهار
درم و نیم ریوند خطائی نشاسته رب السوسن شش
گوزن سوخته صمغ عربی از هر یک دو درم و نیم مغز
تخم خیار با و رنگ از هر یک یک مثقال و ثلث مثقالی
کثیرا مغز تخم کروی شیرین از هر یک یک درم
و نیم کافور قیصری کرباسی شیمی از هر یک ربع درم
کوفه پیخته در نشسته لگا بدارند شرابی از دو درم تا چهار درم

فصل در بیان نسخ شرب صندل

شراب صندل ساده مقوی قلب و کبد جاریست
و نافع است از برای خفقان و جمیع امراض حاره قلب
امراض حار و در قلب از خون و امراض حار و حاد شود
در سایر اعضا بشارکت امراض و موی قلب خفقان
مانند صمد اع حاد بشارکت خفقان و موی و قلب
و نافع اسهال و قی صفراوی و حالم سیلان خون است
صنعت آن صندل سفید سوخته بست مثقال دو
نیم رطل گلاب بخینساند پس بماند و بپالایند و
آنرا در نیم رطل آب بچو شاند تا بنصف رسد بماند
و بپالایند و هر دو را یک حاکر ده با کین قند سفید
بقوام آورند شرابی پنج مثقال به شراب صندل سالیخ
بنسب و دیگر که همین منافع دارد و اقوی از نسخه اول است
صنعت آن بگیرند صندل سفید ثلث یک رطل و در
شش من گلاب بچو شاند چون بنصف رسد بپالایند
و ثلث رطل دیگر صندل سفید سوخته در آن داخل
یاد بچو شاند تا یک رطل و نیم گلاب بماند بپالایند و
بگیرند و نیم قند سفید در آن داخل کرده بقوام آورند
شرابی از یک او قیه تا یک و قیه و نیم به شراب صندل
حامض نافع از برای التهابات قلب و معده و کبد و
از برای خفقان و تب حرقه و قتیکه سرفه نباشد
صنعت آن صندل سفید سوبان که ده چهل درم
کشنیز خشک پنج درم در یک صد درم آب غوره ده درم
سرکه انگوری راست مزه و یک من گلاب خوشبو یک

شبان روز بخمسازند و بچو شنانند تا نصف رسد پس
از آتش بر گرفته بگذارند تا سرد شود و دست بمالند
و بپالایند پس بچو شنانند تا نصف رسد در آن داخل کرده
بقوام آورده و بکندرم زعفران را بگلایب سوده
داخل کرده از آتش فرود آورند و نیم مثقال کافور
قیصوری سوده و ده درم طباشیر سوده داخل کرده
به تیر معجون سازی بریزند تا خوب مخلوط شود پس
در شیشه یا ظرف چینی نگاهدارند شربت بی چهار مثقال با
شیره تخم خرده مقطره صنعت این شراب بنفشه سید
اسمعیل در حمی محرقه بکندرم سفید بگلایب سوده سی
درم و در شیشه دیگر چهل درم است کفیر خشک بچندرم
در آب غوره پنجاه درم و سرکه انگور سی قدره و آب
خالص کن یکشان روز بخمسازند و روز دیگر آتش
ملایم بچو شنانند تا نعلب بماند فرود آورده بگذارند که
گرمی آن ساکن گردد و دست بمالند و به خرده گستان
شیره آن را بکشد و با یک من نبات بقوام آورند پس
از آتش فرود آورده زعفران نیم درم طباشیر سفید
صندل سفید از هر یک ده درم کافور قیصوری
ریای نیم مثقال سوده داخل نمایند و به تیر معجون
سازی بریزند تا مخلوط و مستوی شود و شربت بی نیم
باشیره خرده مقطره شراب صندل حاصل بنفشه محرقه
بن الباس که در عاوی صغیر آورده به صنعت آن
صندل سفید صنعت درم و در یک صد و سی درم
سرکه انگور با آب غوره هر کدام که باشد و سرکه طاب
یکشانه روز بخمسازند پس بچو شنانند آن مقدار که
نصف بماند پس از آتش بر گرفته بگذارند که حرارتش
کم شود نقل آنرا بمالند و بفشارند و بپالایند و با یک
من قند سفید بقوام آورند به صنعت این شراب
بنفشه و میرزا ابراهیم در مناج که در حمی محرقه آورده
بکندرم صندل سفید سیاهی که ده پنجاه درم و یکشانه روز
صبح استار سرکه و صبح استار آب غوره و نیم من آب
بخمسازند پس بچو شنانند تا به نیمه رسد و بپالایند
و با یک من قند سفید بقوام آورده و اگر سرفه باشد

با گلایب بخمسازند و در شیشه دیگر این شراب بجای
پنجاه درم صندل سفید نو درم است به شراب
صندل ترکیب شرف الدین زبان مارستانی به
صنعت آن بنفشه کلاسی بگیرند انار دانه و شکر پنجاه
درم زرشک منقح پنجاه درم بزمهرندی سه درم الو
سیاه خشک کرده بست دانه براده صندل ده درم
ریون چینی یک درم تخم کاسنی نیم کوفته سه درم
رازیانه یک درم همه را در سه من آب یک مشت بنفشه
و روزش بچو شنانند تا نصف رسد پس بپالایند پس
داخل نمایند در آب مطبوخ آب غوره پنجاه درم آب
سیدب سی درم آب لیون هفت درم شکر سفید مصفا
و دمن و پنزد بقوام آید به شراب صندل بنفشه
کلاسی به صنعت آن براده صندل پنجاه درم
در یک رطل گلایب و نیم رطل سرکه انگور می کنند و
شبان روز بخمسازند پس بچو شنانند تا به نصف رسد
فرود آورده بمالند و بپالایند و با یک رطل قند سفید
بقوام آورند و از آتش فرود آورده کافور قیصوری
زعفران از هر یک یک درم سوده بر آن ریاشند و به تیر
معجون سازی بریزند تا نعلب بماند و مخلوط شود شربت
پنجاه درم باشیره تخم خرده مقطره شراب صندل به
نصفه و میرزا محمد مؤمن مذکور در تحفه المؤمنین نافع از
برای تقویت قلب و جگر حار و معده و دافع اسهال
سیلان خون به صنعت آن صندل سفید بست
مثقال بگلایب سیاه یک درم نیم رطل گلایب و دوشبانه
بخمسازند پس بپالایند و گلایب را نگاه داشته جرم
صندل را در آب بچو شنانند تا بقیه قوت آن در آب
باز داده شود پس بپالایند و با گلایب سابق داخل
کرده هر دو را با یک رطل شکر سفید مصفا به قوام
آورند و اگر قابض تر خواهند یک اوقیه انار دانه
ترش را با صندل بخمسازند و بمالند و بپالایند
پس بچو شنانند و معانی نموده بقوام آورند و با شکر
اگر قسم ترش خواهند بجای گلایب سرکه با آب لیون
کنند و در شربت صندلین سرخ و سفید بمالند

عطر صندل و بن آنست مقوی قلب و دماغ و بایه اکثر
عطر باست که و بنیت در اصل آنرا نیست مانند
عطر خاک و خش طبیعت آن سرد و خشک به صنعت
آن بگیرند صندل خوشبوی نوع اعلی را در بر آورده
یکشانه روز در آب بخمسازند پس به دستور مقرر بقرع
ابرق عرق کشند و بگذارند تا سرد گردد و عطر آن را
از روی عرق بالتام بگیرند و در شیشه نگاهدارند و
عن اسماحت استعمال نمایند و عرق آن نیز مقوی قلب
حار و خفان و تقویت معده و رفع تو حش شراب
نافع به معجون صندل دل را قوت دهد و خفانرا
زایل کنند و نشاط و قرح آورده و زبان را نیکو
گرداند به صنعت آن طباشیر صندلین از هر یک هشت
مثقال و روایز بنفشه بسد کبرای شقی گا و زبان
عود قوام از هر یک دو مثقال تخم کاسنی خشک تخم
خرده مقطره از هر یک پنج مثقال اقیقون و ورق گل سرخ
از هر یک شش مثقال سازج هندی زربناد تخم
فرخ خشک تخم بادرنجبویه ششاش سفید گل ار منی
بنفشه از هر یک چهار مثقال در روغ عربی و بنفشه
از هر یک دو مثقال کافور قیصوری مشک بیتی از
هر یک یک مثقال ادویه کوفته بنفشه با شراب سیدب
بقدر حاجت سرشته معجون شایسته شربت از نیم مثقال
تا دو مثقال به مفرح صندل خاتخقان و خوش
و ضعف دل که از برودت باشد مفید است به صنعت
آن صندل سفید صندل سرخ طباشیر تخم خرده مقطره
زرشک منقح آله منقح از هر یک پنج مثقال اکمن سرخ
همین سفید تقابل مصری بوزیان تخم فرخ خشک -
تودری سفید تودری سرخ تودری زرد تخم بادرنجبویه
از هر یک دو مثقال و ورق گل سرخ و انار دانه از هر یک
سه مثقال و نقل عود غرق بنج لفاح بزر الیچ سفید
بسبب سه جوز بودار چینی از هر یک یک مثقال و نیم
روایز بنفشه چهار مثقال یا قوت رانی یا قوت زرد
علل در خشان کبرای شقی مرجان قرمز اقیق بیانی
عطر شرب مشک بیتی کافور قیصوری و ورق طلا محلول

از هر یک یک درم معطران ورق نقره محلول از هر یک
 دو درم اجار را با گلاب و بید مشک بر مشک ساق صندل
 نموده باقی ادویه کوفته بجنه با شربت سیب شیرین و شکر
 به شیرین از هر یک بست متقال و نبات و عسل از هر یک
 هفتاد متقال با گلاب و بید مشک بقوام آورده علی الرغم
 بپزند و از برای هر دو المزاج کافور داخل نه نمایند و یا
 قدری قلیل نمایند شربت یک درم تاد به درم با گلاب
 و بید مشک بنوشند مفرح صد لیل بد قوی را نافع
 باشد و دل را قوت تمام بخشد و تحقان را سود دهد
 و طبع را به بند دو اسهال و بانی را بسیار نافع بود
 هرگاه که تب نباشد توان داد و اگر تب باشد بسیار
 نباید داد و خواب آورده صفت آن صندل سفید
 با گلاب سوده شش درم صندل سرخ سه درم تخم
 بوداده کشمش خشک بوداده کشمش سفید بوداده
 از هر یک یک درم زرشک بیدانه بیدانه بیدانه بیدانه
 ورق گل سرخ پوست بیرون پسته از هر یک چهار درم
 بهمن تخم کاسنی تخم کابو از هر یک سدر درم درونج
 عرقی مصطکی رومی از هر یک یک متقال پوست
 ترنج سه متقال حردارید ناسته یک درم و نیم بسوخته
 چوبیش یا قوت ربانی زر محلول از هر یک چهار درم
 و آنک ورق نقره عجز از شنب از هر یک یک متقال
 مشک خالص سه دانگ آب سیب آب کبابان شیرین
 حاض عرق بید مشک گلاب از هر یک بست متقال
 بعضی عرق بید مشک و عرق گاو زبان از هر یک درم
 پنجاه متقال داخل میکنند قند سفید نبات سفید بید
 حاجت با عرق بقوام آورند و آب فو که در آخر اضاف
 کنند و آهسته آهسته تا تسکین نرم بچوشانند تا بقوام باز
 آید آگاه ادویه کوفته بجنه بان بپزند شربت از یک نام با متقال

کتاب الضاد المعجمه
 باب الضلوع المسم
 فصل ربان نسخ اضمه

بدانکه اضمه جمع ضاد بکسر ضاد معجمه است و آن عبارت
 است از ادویه غلیظه القوام که بایه و نرم باشد و عضو
 به اند و بستند اعم از آنکه موم روغن داشته باشد
 و یا نداشته باشد ضاد و یک از جهت اختلاط عقل در
 اعراض خار و نافع است صفت آن آرد جو دو
 درم سبوس گندم بپخته از هر یک یک درم خطمی سفید
 درم باب برگ بید در روغن گل و قند سرخ شکر ضاد
 کنند ضاد سه که اختناق رجم را سود دارد و
 صفت آن عکاب الانباط مصطکی کسبل الطیب از
 هر یک ده درم روغن سوسن روغن شبت از هر یک
 بست درم شکر انبه هفت درم عاقر قرحا غلظت
 شونیز فودنه کوبی از هر یک یک درم اکلیل الملک شسته
 درم اجز کوفته بجنه عکاب و مصطکی را در روغن کافور
 مجموع را در حمام آبیخته بپزند و به تیرگاه و استخوان بزنند
 و کرم ضاد کنند ضاد یک از اخراج میثمه چنین است که
 صفت آن تخم خطمی قسط سداب از هر یک دو درم
 یک درم کوفته بجنه بزمهره گاو بپزند در عانه و نبات
 ضاد نمایند ضاد دیگر که اخراج بزرگان و خار را
 آن از بدن کنند صفت آن پیاز بزرگ شش و پنج
 از هر یک جزوی کوفته بجنه با عسل و ضاد کنند
 ضاد دیگر که همین عمل کند صفت آن برگ
 شمشاد برگ انجیر بزرگ البیض آب جوز نازج با عسل
 ضاد نمایند ضاد دیگر که همین عمل کند صفت
 آن زرد آرد ندراسن و دمع سرطان کوفته بجنه با عسل
 سرشته ضاد نمایند ضاد دیگر که در ارطش کند و ضاد
 بکشاید صفت آن سداب غلظت یون دققی تخم
 کرفس بر سباج سمن مرزنجوش پودنه دشتی مشک
 انیسون از هر یک جزوی روغن سداب روغن باج
 در روغن شبت از هر یک قدری کوفته و در قند
 آب طبع نموده و روغنها اضافه کرده درام سرشته
 بر عانه و تیرگاه ضاد نمایند ضاد دیگر استخوانه زن
 آبستن و غیر آبستن باز دارد صفت آن عسل
 پوست انار ترش برگ مور خشک سازد از هر یک

یک جزوی کوفته بجنه بخل خمر سرشته بر پشت زهار ضاد
 نمایند ضاد دیگر استسقای زنی که سبک آن حرارت
 مزاج جگر باشد نافع است صفت آن آرد جو سدر
 کوفی بشکل گوسفند پوره از منی گل ارمنی مساجی
 کوفته بجنه ضاد نمایند ضاد دیگر که بجهت استسقای طبع
 بر جگر گذارند صفت آن صندلین عود و لادن یک
 کوفته بجنه ضاد نمایند و اگر از بروت باشد و الا
 و قند و یون و سبوسینا با روغن بادام تلخ بنوشند و
 عاقل و سبوس گندم گرم کرده بر شکم گذارند
 ضاد دیگر استسقای منی را نافع باشد صفت آن
 آرد جو سرگین گاو سرگین گوسفند کمنه پوره از منی زرد
 کرمانی سدر کوفی اجز کوفته بجنه با سرکه بچوشانند و بر
 اعضا بماند خصوص بشکم و بگذارد تا خشک شود
 بعد از آن با آب گرم یا در حمام بشویند و باز بکر کنند و با
 معجون خیاشنه و حب یاره اسهال فرمایند ضاد دیگر
 استسقای طبع را نافع باشد صفت آن فرخوش
 بابونه اکلیل الملک شبت فودنه از هر یک دو درم و
 زیره کرمانی سه درم کوفته بجنه با آب سداب ضاد کنند
 ضاد و الاستسقا بجز زرد با شرباب بکوری بچوشانند
 تا ممل شود بعد از آن مازولون نظرون از هر یک دو
 متقال کما فیطوس شبت متقال کوفته بجنه با یکدیگر
 سرشته ضاد نمایند ضاد و الاستسقا از زنی
 صفت آن پوره ارمنی پنج سوسن از هر یک متقال
 قروا نامونج بیک بر از هر یک سه متقال تخم کلم
 هفت متقال آرد جو سرگین گاو از هر یک شش متقال
 شلینر یعنی حلبه کوفته بجنه بعرق راز یا نه سرشته بر شکم
 ضاد نمایند ضاد دیگر که همین عمل کند صفت
 آن پوره ارمنی پنج سوسن قروا نامونج از هر یک
 سه درم سرگین گاو بیک بر از هر یک پنجاه درم با آب
 و نمک بپزند و بر شکم ضاد نمایند ضاد دیگر که
 استسقا از زنی را نافع است صفت آن گل ارمنی
 آرد جو سرگین گاو خشک بشکل بز خاسته لموطا کستر تاک
 اجز اسادی کوفته بجنه ببول شتر ببول گاو یا بز

سرکه سرشته گرم کرده بر ناف یا حوالی آن ضما و نمایند
ضماد دیگر که اقوام مستقر امفی است به صنعت آن
سنبیل الطیب صبر زرد خاکستر سرکین گاو سرکه سرکه زرد
سرکین آبله سعد کوفی قروانا بر ساقسط نفع از هر یک
شیخ شغال نو شاد را شسته چنانکه سلیقه عود و بلسان بورد
ارمنی صغیر نمک ترکی جفتا تا از هر یک یک پنج باشد که قوت
بیخته با بول قشر ضما و نمایند ضما و یک استغفار ای زنی را
نافع باشد به صنعت آن پشاک گو سفید که خشک شده
باشد بورد ارمنی زرد که باقی سجد کوفی از هر یک یک
جز و کوفه بیخته با عرق راز یا به سرشته و بر شکم ضما و نمایند
ضماد و یک الاواع استغفار انا نفع بود به صنعت آن نو شاد
کلای الملک شسته چنانکه ورق درخت غار مرز بخوشش
گرم کرش انیسون راز یا به ایر ساسا سلیقه کند ر میوه
مرکی از هر یک ده درم جاوشیر پنجه برم آنچه باید که گشت
بر و عن سداب بگذارد و مجموع را در هم آمیزد و در باون
بسیار چند آنکه همچون مرهم شود بر شکم ضما و نمایند
ضماد یک اسهال مفرد باز دارد و تشنگی را بکشاید
صنعت آن گل ارمنی زرد که کوفی صندلین را یک
آقا قیا آب برگ راز یا به آب به بر معده ضما و کنند
ضماد که بد و حال اسهال را مجرب است
صنعت آن صندل سرخ چهار درم گل سرخ ده درم
گلنار فارسی دو درم آقا قیا شسته درم گل ارمنی
ساق از هر یک یک درم عصاره بیخته التیس بکلا ب
سرشته بر شکم ضما و نمایند ضما و یک چون بر آت کشند
و بر معده گذارد اسهال سودا کند و چون در زیر
بغل اندازد اسهال صغیر کند و چون بر مایه و رگین
ضماد کنند بغل بر اند و این ضما و از اسهال طبا است
اطفال و پیران و کسانی را که طاقت اسهال بد و
مسسل نباشند برین معالج کنند به صنعت آن ترس
مقش یک کف بگرد و در دیگ کنند و آن مقدر
از شیر تازه دو شیده بران بریزند که آت را چو شاند و
بجو شاند تا ترنس شیر را جذب کند و بعد از آن مساد
آن روغن گاو اضافه کنند و بچو شاند تا بقوام آید

استعمال کنند و چون خواهد که قطع اسهال کند آن را
بر دارد و موضع را بکلا ب بشویند و ضما و یک اسهال
صغیر لوی را نافع باشد به صنعت آن آب گرم مورد
گل سرخ گلنار صندل باز و آمله لاون ساق اقا قیا
حفظ مساوی کوفه بیخته با آب مورد سرشته بر شکم
ضماد کنند به ضما و یک اسهال دماغی را بکار آید
صنعت آن خردل سیاه و ورق القار از هر یک یک شغال
مرکی صبر زرد یک یک شغال مصطلک یک و انگ و قوت
کوفه بیخته با اندک سرکه و آب کشیده تازه ضما و نمایند
ضماد یک اسهال باز دارد و مخصوص زرق الامع است
مغزای را به صنعت آن برگ شبت برگ تازه مورد
گل سرخ گلنار باز و سبک لاون را یک با جز مساوی
کوفه بیخته با آب به سرشته بر شکم ضما و نمایند
ضماد یک اسهال را که سبب آن ضعف قوت باخته
بر و دوت جگر باشد نافع است به صنعت آن سنبیل
الطیب فصب الیزیر به استتین روی قشور کند
مصطلک لاون برگ مورد گل سرخ صندل زهر یک
درم پوست انار ترش آمله از یک باز زده درم کوفه
بیخته بشرباب کهنه سرشته ضما و کنند به ضما و یک اسهال
معدی و ضعف باخته که سبب بر و دوت باشد بوسند
بود به صنعت آن قشور کند مرکی مصطلک حب الاس
گل سرخ پوست انار ترش آمله مغزی از هر یک یک درم
کوفه بیخته بشرباب کهنه سرشته ضما و کنند به ضما و یک
اسهال معدی و ضعف باخته و اسکه را سودمند بود
صنعت آن مرکی کند مصطلک حب الاس گل سرخ
پوست انار باز و گرد ساق از هر یک دو درم سعد
نیک درم زعفران یکد انگ گلنار فارسی لاون صندلین
از هر یک یک درم مجموع کوفه بیخته با آب به با آب
برگ مورد و سرشته بر معده ضما و نمایند به ضما و یک
اسهال صفراوی باز دارد و صنعت آن حفظ کی
آقا قیا کند ساق کز باز ج حب الاس گل سرخ گلنار
از هر یک یک جزوی کوفه بیخته قدری روغن مصطلک
دران اضافه کرده با آب برگ مورد برشته و بر

معدی ضما و کنند به ضما و حجت اسهال از ضعف
قوت با ضما و معده و سردی جگر باشد باز دارد به
آن سنبیل الطیب فستقین لاون فصب الیزیر به قشور
کندر مصطلک برگ مورد گلنار صندل سرخ از هر یک یک
سبک پوست انار ترش زهر یک هفت درم و نیم مجموع
را کوفه بیخته با شرباب کهنه برشته و بر معده ضما و کنند
ضماد حجت اسهال باز دارد و قوت جگر و معده به
صنعت آن ککاب چغندر آن ذخیره شونیز سعد کوفی از
هر یک چهار شغال شب یامنی دم الاخرین ناخواه
پوست زرد و تیج جاو رس مرصانی کند را یک و دو
شغال با آب برگ مورد سرشته ضما و نمایند و هرگاه
حجت تقویت معده و جگر استعمال نمایند و اسهال
بنا بر هفت شغال صبر سقوطی در گل نمایند و با
آب برگ مورد روغن گل کنند ضما و انچه قوت نافع از
انچه اسهال معده و کبد و طحال و مجاری و ام است
صنعت آن استتین روی سنبیل الطیب پوست سیاه
سیاه صبر سقوطی زرد و از هر یک سه درم عود و بلسان
زعفران از هر یک دو درم موم سفید شسته درم موم
زرد روغن نارون یا روغن قسط یا روغن زیتون
گداخته او و به کوفه بیخته و اخلاک ده با قدر گلاب
باون بماند تا مستوی گردد و به ضما و انچه قوت نافع
آلانی به صنعت آن استتین روی سنبیل الطیب سلیقه
از هر یک سه درم صبر سقوطی میوه سالک مصطلک روی
از هر یک چهار درم زعفران عود و بلسان زهر یک
درم و نیم موم و دو شاد روغن یا سیمین روغن زیتون
از هر یک چهار شاد روغن صبر ضما و نمایند به ضما و یک افراط
حیض باز دارد و به صنعت آن عدس مقشر پوست
انار ترش برگ مورد و خشک از هر یک یک جزو کوفه
بیخته بشرباب کهنه سرشته و بر شکم و بر معده ضما و نمایند
ضماد یک جهان نفع و به صنعت آن سعد
کوفی سرخ استتین گلنار لاون صبر زرد شربابی
از هر یک یک جزو عدس مقشر پوست انار ترش باز دارد
هر یک ده درم خربطه خاک سی و درم خوار و شراب

چون شانه نازم شود و لاون را در وی نرم کنند و باقی
و دوا را کوفته بپزند و بر پشت و بر ناف و عارض
ضماد نمایند و ضماد را در دوا خنک است از بر آب
و سسقه و کسیکه تمدی در بپوشی او باشد و از بر آب
او جاع مفصل و عرق النساء و حلق مرصع عقیقه
صنعت آن بوم زفت روی از هر یک یک کف دست
صنوبر یعنی راسخ یک کف دست فایق هشت رطل
از رخ مرغ ذبی شب بانی نوره آب ندیده از هر
دو اوقیه بوم زفت را و زیت کداخته صمغ را
صل کرده بانی آرد و بر کوفته بچینه آن سرشته ضماد
راخته استعمال نمایند و ضماد را در دوا خنک است
عجیب صلاح است در هر جا که اراده باشد که کشید
شود از اینجا چیزی بخارج و این ضماد مغز سگ و اندک آن
موضع را و بر روی آید از اینجا دوا فاسده و صلاح
از برای سل و نازم است از برای التیام جراحتها
صنعت آن که بزرگ بیکد که اگر کشیده شود از مرنباتیکه
از برای نانی مولانا کشیده شود و سرخ و شاد و زرد آرد
از برای رخ و آرا بخار صمغ البطل از هر یک بست
استعمال لعل و از لعل اشق حمانا و بکسان کنند
زکرمی صافی را شش یا بس طین معشول شیر حنظل
توت از هر یک ده مثقال بوم سی مثقال پیر کرده
پانزده مثقال روغن سوسن مقدار یک کانی باشد
بپزند بآن آرد و بر بعد از آنکه آرد و بر خشک را
کوبیده بچینه و بوم را حل کرده از هر یک عطرده و دوا
بر سرته بالند و باید بی نیکو پس مخلوط سازند و چون را
و بالند و لاون و لعل و جن سوسن را و او اصل
کرده بپوست بالند تا آنکه جمیع خلوه و شوره از حد
نیکو پس برداشته و بپزند و هرگاه احتیاج شود
ببوی آن استعمال نمایند و از بر آب و بر ساقین
احیای پس باید که فرگرفته شود و از آن از بر لبه و
خاند از هر یک سه اوقیه و بوم را و در هم مخلوط کرده و
نمایند و ضماد دیگر اطلاق البطل را با زردار و صنعت
آن لاون نیم قولر اقا قیام صمغ عربی سفید و روغن

مورد که اخته تقدیر اینجا خیر شود و مجموع را در لاون
نرم کرده ضماد سازند و بالند که صنعتی که کت لسی
فرموده اند که از تالیف بنده درگاه محمد شاه العالی
است از برای شور و جراحت متقرصه و زردار و لانی
سعه و فله و قرص جبینه به صنعت آن شق و
مثقال بستر که انوری خیسایند و در لاون سب
بدسته اسیر ببالند تا هموار شود و سیاه گردد پس
بگیرند مغز تخم کد و بوداده مغز تخم خیار بوداده
مغز تخم هندوانه بوداده سفید آب قلی شسته
سرب بکوفته دم الاغین برگ خنجر و جویوه و توتیل
کرمانی معشول پنج بده از هر یک یک مثقال کافور
قیصری دو دوا یک کوفته در اشق و اصل کرده
روغن گل شش پنج مثقال اضافه نموده و در لاون
بدسته ببالند تا چون مرهم شود و استعمال نمایند
ضماد دیگر بنوعی را شش بپزند به صنعت آن
روغن گل سه کاه در پنج کاه سب که انوری باتش
لایم بچینه تا سب که بزود و روغن ببالند پس
مرد اسنگ و دوا شش برگ خنجر و شلیل شسته
از هر یک شش بده کوفته بچینه آن یک سرشته ضماد نمایند
ضماد دیگر بنوعی را سب را خشک سازند و بکسان خون
از و آرد و صنعت آن پوست آمار حنظل بوطوط
چون سب و گندار کنند از هر یک جودوی کوفته بچینه
بآب برگ تاک بپزند و ضماد نمایند و ضماد دیگر
بر عیال طفل را از بر آب سازند و صنعت آن
صنوبر زیت رخ شش بانی گوگرد زیت
از هر یک جودوی زفت را و روغن و سب که ببالند
بجز از کوفته بچینه آن سرشته ضماد کنند
ضماد دیگر بر دود و صنعت و آماس و نفخ جگر را
نافع بود و صنعت آن سبیل الطیب سازند و حمانا
سبیل طیب لذیره سعد از هر یک ششین مصطله از
هر یک دو درم زعفران سه درم اکلیل الملک هفت
درم کوفته بچینه با شرب کنه بپزند و بر جگر ضماد کنند
ضماد دیگر بول الدم را جیس کنند به صنعت آن

گل از منی گل و مخموم صمغ عربی نیم خرفه کثیر گل سرخ
گلزار فارسی شام کوزن سوخته عصاره بچینه انیسون
هر یک دو درم ماند و یک درم با آب مورد ضماد کنند
ضماد دیگر کثرت بول را نافع است و قتی که بوده باشد
بآن کشیده بچینه آن حنظل لبان از هر یک یک درم
اقاقیا چهار درم بجا و آلاس رطب سرشته ضماد سازند
ضماد دیگر بهشت حنظل بول و کفایت حصاة نافع است
صنعت آن سرطان محرق با شرب بانی سرشته ضماد
سازند و ضماد دیگر عسل بول و قنطیر را سب و دوا
صنعت آن کدر عصاره بچینه انیسون لاون از هر
یک دو درم اقا قیام چهار درم ماند و یک درم بچینه کوفته
بچینه با آب برگ مورد ضماد نمایند و ضماد دیگر
که بین گل کدر و سنگ گرده و شانه بپزند و دوا را
بول نمایند و صنعت آن شربت حبل النار حنظل
از هر یک یک درم اکلیل الملک بونه آرد خود تخم خیر
و شتی تخم ترب تخم کرفس از هر یک سه درم فطر اسالیون
حمانا از هر یک دو درم اجزا کوفته بچینه روغن بایون
روغن سداب و روغن سوسن از هر یک قدری در
یک پیاله آب مجموع را طبع نمایند تا اندم هم گردد
بر عانه و حوالی کرده ضماد کنند و ضماد دیگر بواسطه
حبس البول و کفایت حصاة بر عانه و حوالی کرده
وزیر حنظل از مد به صنعت آن حبل النار شربت حمانا
اکلیل الملک و بخود بایونج و دوقوز را فیل تخم از هر
کوفته بچینه بر روغن بکسان سرشته آب برگ ترب
اضافه نموده ضماد نمایند و ضماد دیگر چون بر عانه ضماد
نمایند و در لاون نمایند به صنعت آن مرمری رطب سب
فودنج برنج سبیل الطیب زنجبیل گل خطی
تمام شلغم برگ ترب شیش بایونج شربت آب بسیار
بپزند و در آب آن بپزند و نقل بر عانه ضماد نمایند
ضماد دیگر بقی و بر ریش در روغن برص حیوانات که آبله
گویند خلط بپزند و در روغن بایونج موی دوا را حنظل
و دوا را شلغم سرریع الاثر است و نهایت حاد و شلغم
النفوذ است و زیاده از نیم ساعت نباید گذاشت

و بعد از شستن آن صندلین بخت رفع حدت و سوزش
آن طلا کنند و بر اعضای ریه طلای آن چای برینیت
و هرگاه مریض اسهال آن متعده و باشد یکبار
بر همه مواضع بناید ضماد نمود بلکه بر بعضی
ضماد نمایند و بعد از آنکه کردن یکبار اسم مناسب علاج
صنعت آن سلیمانی یک جز و صندل سوده و پیچیده
با آب سرشته استعمال نمایند و اگر صندل را بخیل یا
یا از جو بدل کنند و قسط تلخ و از زردت نیز داخل
کنند بهتر است حیم میر میوسن گفته که من تجربه نمودم
صندل جهت و د آب لازم نیست و ضماد و یک
عصیانم سازد و صنعت آن اشق علیک لبط
جاوشیر ختمه سالک و روغن لسان زوفای خشک
فلفل زعفران چند بدست از هر یک دو درم موم
زرد مغز ساق گاو پیله روغن بابونه روغن یاچین
از هر یک یک درم هم قرار داده و پیچیده حل سازند و پیچیده
روغن از هر چه باشد با هم جویش و پیچیده و اجزای گفته
بیخته مجموع را در نیم آینه برشته و در اول خوب
بمالند و بسایند و بر اعضا ضماد کنند و ضماد جهت
فلج مایل به صنعت آن شویند با بول سرشته ضماد
نمایند و ضماد دیگر که همین فلج دارد و صنعت آن
سکن کبخشک را با لعاب و بول لسان و سفیده تخم
مخ مزج نموده بر مایل ضماد نمایند و ضماد و لیمو
بر آمدن فقرات پشت را که حدی گویند نافع باشد
صنعت آن راسن ابلج از هر یک چند کوفته
بیخته در شراب طبع نمایند تا ماهر شود و قدری مقل
در آن حل کنند و ضماد سازند و ضماد و لیمو و دیگر
که اندک تفاوتی با نسخه اول دارد و استخوان که گفته
باشد و بر رقتن اعضا و رقتن و متعده و متعده
نافع باشد و صنعت آن معاش بعد از وی معاش
هندی که هندسی میده لکڑی نامند آرد و ماش
گل از منی مورد از هر یک بست درم صافی خطی
سفید از هر یک ده درم اقا قیاسچند درم کوفته پیچیده
بسیفیده تخم مرغ و آب برگ مورد و روغن گل سرخ

سرشته بر پاره کر یا بر آب بنیده مالید و ضماد نمایند
ضماد دیگر که کسر انافع باشد و صنعت آن معاش
ماش گل از منی از هر یک چهار درم خطی مرکی از هر یک
دو درم کوفته پیچیده اقا قیاسچند درم کوفته پیچیده
یک درم کوفته پیچیده باب برگ مورد و زرد که تخم مرغ
سرشته ضماد نمایند و ضماد دیگر که رافع است
صنعت آن نمک فلفل سیاه صابون از هر یک یک
قلمی که هندسی سخی نامند همه را بسیار نرم ساییده در
ماست مزج نموده ضماد نمایند و خشک نشده
بشویند و دوسر و زاین عمل نمایند و ضماد دیگر در
جره بعد از قطع لکڑی آید و آن بتره باشد بسیار گرم
و سوزان و با خاص صعب و پوست سوزان و
خشک ریش سیاه بر آورده مانند موم خنیکه داغ
کرده باشد و کم رطوبت باشد و صنعت آن عدس نشسته
برگ لسان کحل نان خشک را که در دوسر بسیار باشد
پیچیده ضماد کنند و ضماد دیگر در اعتبار و انتهای جره
سود دارد و صنعت آن انار ترش را بشکافند و در
سره که پیچیده و بسایند و بر خرفه مالیده ضماد نمایند
شماره و ز ستره قبه و ضماد دیگر که حبس شکم کند
صنعت آن اقا قیاسچند درم کف رسد و خرفه سبیل لطیف
مصطکی از هر یک یک درم کک ذله درم کوفته پیچیده
با آب تازه ضماد کنند و ضماد که حرارت دل و
جگر و معده را تسکین دهد و صنعت آن موم سفید
سنی دوم روغن گل روغن بنفشه ابرام از هر یک
بست درم کشیند سبز آب کاسنی سبز آب برگ خرفه
آب حی العالم از هر یک بست درم مجموع را در پاتیل
کرده با کش نرم بجوشانند تا بقوام قیر طی آید بنفشه
حی العالم گل سرخ صندل سفید از هر یک چهار درم
قصبه لذریره دو درم کافور یک درم اجزای گفته نرم
بیخته مجموع را در هم بیاورند و در باون سنگ و
با گلاب و آبهای مذکور بسایند چند آنکه مثل مرگ
شود و برشته کنان مالیده بر معده و دل و جگر
هر جا که مطلوب باشد ضماد کنند و ضماد خرفه انار

صنعت آن بنفشه سبوس گندم آرد و خطی سفید آرد با قلی
اکلیل الملک مساوی کوفته پیچیده بر روغن بنفشه دوم
ضماد کنند و ضماد دیگر که حرق النار را نافع است
صنعت آن کچد سیاه را سوخته و نرم ساییده با روغن
کچد مزج نموده ضماد نمایند و ضماد دیگر که بوی گلاب
هندست ساییده بر عضو که تازه سوخته باشد مالید
و همچنین ضماد دیگر و شام گل که هندسی هندسی
مفید و مجرب است و ضماد دیگر که جهت حرارت و سوزش
کف و دست و پانای نافع است و صنعت آن بیدانه
در عرق شاهتره لعاب بر آورند و برگ خنک و
شاهتره تازه و اگر تازه نباشد خشک قدری نشانی
بسیار نرم ساییده مزج آن نموده بر کف و دست
و پانیک بمالند و چون خشک گردد باز اضافه نماید
و بعد از سه مرتبه شسته از سر نو پالند و در سه چهار
بار چنین نمایند تا سه روز و ضماد نافع از بیکه سخی
مختلف و شطرنج صنعت آن لادن عانی
روغن موم حله کرده گل سرخ سبک را یک کوفته
بیخته بران پاشیده بر رو کر یا س آب بنیده مالیده
بر معده ضماد کنند و در وقت خلوص معده و ضماد
حی العالم که نافع است از بیک حرارت دل و معده
و کبد و درم جگر و صنعت آن بنفشه چای و شقال و
حی العالم گل سرخ صندل سفید از هر یک چهار درم
قصبه لذریره دو و شقال کافور یک درم کوفته پیچیده
باب کشیند تازه سرشته ضماد نمایند و ضماد حی العالم
دیگر نافع است از بیک ضعف کبد و قلب و معده
در امر اعن حاره هرگاه ضماد کرده شود بر سینه و کبد
و معده پس بدستیکه این ضماد تسکین میدهد
حرارت آنها را و صنعت آن موم سفید سبوس و قبه
روغن بنفشه دوم و ذواقیه روغن گل سرخ و ذواقیه
موم را در روغنهای مذکور و بگذارد تا سرد شود پس
در باون کرده بپاشند بران آب حی العالم و گلاب
و آب خرفه تازه و سرکه انگوری و آب کشیند تازه و آب
کاسنی تازه و ایم از هر یک سی درم اندک اندک

و بدست بماند تا آنکه برداشته داخل نمودن نماید
و شد و مستوی شود پس فرو برد در آن پارچه کثیف
و ضماد کنند بر موضع مطلوبه و ضمادیکه خنار زیر ران باشد
است صنعت آن کثیرا بجز در آنما خناره و دو دم صفت
یکدم با آب کشیده تازه ضماد کنند و ضمادیکه خنار زیر
رانغ باشد صنعت آن زعفران مری زنگار از
بریک جزوی کوفته نرم سینه بر محل خنار ضماد کنند
ضماد دیگر که خنار زیر مطلق او را حلیله و دما میل
نافع است و صنعت آن عسلک بطعم اشق میوه سالیله
مقل از زرق مغز کاه و پیله بطعم سیفند حلیله کتان
روغن سوسن جزا کوفته سینه ضماد ساخته بکار برند
ضمادیکه خنار و خنار زیر رانغ است و غده و دو دم
گلو و زینل و بن ران را حلیله در صنعت آن
چند و در نقش زهر مره کشیده تر از هر یک تدریس مساد
زرباد نصف وزن و اگر بار و المراج باشد زرباد
رانیز مسادی کنند و نرم ساییده ضماد نمایند و ضماد
خنار و هر دو دم حار و غده و خنار زیر رانغ است
صنعت آن آرد جو آب کشیده تازه و سرکه سرشته
نمایند و اگر ماده مرکب از صفر و لیمو باشد آرد و گندم
آب کشیده تازه مفید است و ضمادیکه دایه ایل نافع
باشد و صنعت آن تخم کرب خاکستر زرد قوی تر سر
قطران پشتک برزد قوی حلیله سکنج از هر یک جزو
کوفته سینه باب را زبانه بسپارند و ضماد کنند و ضماد
دقی جهت درد و فاصل بارد و فاج و امراض عصب
جیفا نافع است و فتح و محلل قوی و جاذب خارد
و یکان از عمق بدن است و بجر به رسیده که در
ضماد آن بر هر پایه پشت و مفصل باعث نجات جوی
کنه از استرخاد و سنج چند ساله شده و صنعت آن
تخم انجبه سبب متقال بوزیدان بوره از منی نشاء
زرد و بدخ شحم خنظل عسلک بطعم از هر یک سنج متقال
خنظل و از خنظل عاقر قرا از هر یک چهار متقال
مقل از زرق و دمانا عودلسان کند و مصلط مری
حسانی را سنج زاج استخوان ابل سنستین رومی و

سبز و مقوی سعد مندی از خرکی زرقون سوزن
از هر یک سه متقال شق چهار متقال بن مقشر و از ده
متقال موم جمل و پنج متقال حبلسلاطین مقشر
شش متقال بار و عن سوسن یکصد و پنجاه متقال
یا اشال آن روغن سوسن بدستور یکده و قاعده ساق
مرهم مذکور است ترتیب دهند و صبح و آرد سرکه حل
کنند و عسل بقدر سرکه اضافه نمایند و ضمادیکه در
رانم سازند و او را م نافع باشد و صنعت آن خرد
سیفند تخم کتان حلیله بخیر زرد از هر یک جزو بار و عن
کتان و قدری موم اجزا کوفته سینه بسپارند و بچون
مرهم نرم ساخته بر دل گذارند و ضماد و دیگر دل را
پخته سازند و سر و اند و صنعت آن خمیر ترش حشر
بوره از منی سرگین کبوتر سرگین خرگوش از هر یک
جزوی روغن زیت آنقدر که اجزا در آن درشتند
بر دل بگذارند و ضماد و الاغفار الدما میل صنعت
آن موم سیفند پنج متقال زفت و دو متقال را شیخ یک
متقال سیر مرغ خانی روغن گاو و دیگر که گداخته
تخم و حلیله تخم حلیله جاما از هر یک یک متقال خاکستر
رشته کلم استخوان ترهندی کثیرا بادام صمغ کوفته سینه
بایکدی که مخرج ساخته ضماد نمایند و ضمادیکه در
پهناوند و صنعت آن تخم جبر کوفته روغن گاو و بزر
دزم بسایند و مرهم سازند و بر سینه نهند و ضمادیکه
و ما میل را منفر سازد و صنعت آن برگ حلیله زهره
دانه دم میوه سالیله چهار دم موم سیفند سبب دم بر روغن
یا سیمین ضماد نمایند و ضمادیکه دیدان و حبس لقرع
و حیات را کشند و با سهال دفع کند و صنعت آن
شحم خنظل زهره گاو و عصاره قنار الحما صبر قطران
از هر یک جزوی باب سنستین بسپارند و بر جوانی ناف
ضماد کنند و ضمادیکه دیدان از فیصل حیات و حب
القرع را کشند و صنعت آن شیخ از منی تریب از هر یک
و دو دم شحم خنظل عصاره قنار الحما از هر یک یکده
صبر تر سنستین رومی زهره یک سه دم کوفته باب
شیخ از منی ضماد نمایند و ضمادیکه دیدان و حیات را

اخراج نماید و صنعت آن لکفند ریان فاروق قسطرخ
مرزخوش مرا زهر یک جزو و باب شیخ ضماد کنند و ضمادیکه
چون بر روی شکم نهند جهت اخراج کرم مفید است
صنعت آن شحم خنظل زهره گاو و عصاره قنار الحما قطران
صبر بدستور ضماد نمایند و ضمادیکه سیمین نفخ دارد و
آن دو دم شونیز کوفته باب خنظل سرشته بر ناف ضماد
نمایند و ضمادیکه ذات الحجب و شویه رانغ باشد
صنعت آن آرد جو با قلا بنفشه حلیله سیفند گل نیلوفر
ورق گل سرخ سبوس گندم اجزا مسادی کوفته سینه با
قدری آب بنزند و موم سیفند و روغن بنفشه اضافه کنند
و در هم آمیخته ضماد نمایند و ضمادیکه جهت ذات الحجب
نافع است و صنعت آن آب برگ توله که خنار می است
آب برگ بنفشه شیر گاو تخم توله که تخم خنار می است با لیمو
سیفند آب نشاء برگ بنفشه اکلیل الملک زرده تخم
مرغ کثیرا در آب برگ کلم حل کرده انچه کوفتی است کوفته
مجموع را در هم آمیخته بر سینه کرایس ب نندیده مالیده
نیگرم روزه سه بار بچسبایند و ضماد جهت ذات الحجب
ذات الصدر و صنعت آن آرد جو آرد گندم آرد
آرد با قلا مسادی با آب کدوی تازه آب حنظل القلیب
شیر و خنار گل حلیله روغن کدو و خمیر کرده نانی به حجم دو
آنکشت ساخته بر تابه نیم پخته بعد از مالیدن قیرونی بر آن
نیگرم بر موضع و رو به بنزند اما باید که بعد از استقرار
او باشد و ضمادیکه ذات الحجب ذات الریه رانغ است
صنعت آن شیر بنفشه با لیمو تخم ثبث سبوس گندم تخم
حنظل تخم کتان آرد جو آرد حلیله همه را بنزند و ضماد کنند
و روغن بنفشه داخل کرده باز بنشینند تا غلیظ گردد
ضماد نمایند و در سنج دیگر روغن بنفشه با لیمو است و ضماد
ذات الصدر جهت نفخ و صنعت آن برگ کلم برگ
را زبانه اکلیل الملک سر بنفشه جو مقشر نیم کوفته و دو دم
در پی مرغ غانی و پیله گداخته حل نموده با هم آمیخته
بر روی کرایس ب نندیده باز زرده تخم مرغ سرشته
یا قلیله روغن زیتون روغن دوز و بار و شک و بار نیگرم
بر آن موضع بچسبایند و ضماد لرعات که چون اندک

بر پشانی مالند و قوی را نماند بر یا فوج نهند قطع خون
نمایند هر چند بسیار باشد صنعت آن آله را آب برگ
باز رنگ و اندک کافور هم سائیده بطریق مسطور استعمال
نمایند به صفا و دیگر که همین عمل دارد صنعت آن آله را
آب برگ کشیده تازه و اگر نباشد آب نقوع کشیده
خشک و اندک کافور سائیده استعمال نمایند به صفا و دیگر
که همین اثر دارد به صنعت آن تخم خشخاش تخم کا هو
و اندک کافور سائیده استعمال نمایند به صفا و دیگر
که همین اثر دارد به صنعت آن تخم خشخاش سرگین تازه
گرم نیز به نهائی همین اثر دارد و اگر اقلیل است به
صفا و لوبج الشدیدی را به صنعت آن اکلیل الملک
بزرگ آلتان زعفران رقیق الکاح اجزاسا حبه با
سفیده تخم مرغ صفا و کنند صفا و یک ریش سر کدو کان
بینی را نافع است به صنعت آن زرد آوند طول جنبش
الحدید فقه مرد اسنگ بر و عن زیتون صفا و نمایند
صفا و دیگر که همین عمل کند به صنعت آن مرد اسنگ
مغز بادام تلخ زرد جو به با سر که در و عن گستر سرشته
صفا و نمایند مکر را به صفا و دیگر که همین نفیع دارد به
صنعت آن دم الاخوین را بار و عن تخم کدو شیرین
سرشته صفا و نمایند و اگر در و عن تخم کدو بسیار باشد
مغز تخم کدو و مغز تخم هندوانه مغز تخم خیارین و
دم الاخوین و گل ارمنی با اندک آب بسایند و یا به
آب صفا و نمایند به صفا و یک ریش میان بینی و خیشوم
را نافع است به صنعت آن دم الاخوین سفید آب طی
شسته مغز تخم کدو شیرین مغز تخم هندوانه مغز تخم
خیارین کافور قیصری کوفته با شیر و خمر نیکو صلا به
نموده در اندرون بینی صفا و نمایند و این صفا و برک
ریش را طفال نیز مفید است به صفا و یک زرق الامعا
که بسبب ضعف قوت ماسکه باشد باز دارد به صنعت
آن سعد مصطک افاقی الاون الحیة التیس مازوی سبز
نمایند از هر یک سه درم به است جو سماق گلزار از هر یک
چهار درم کوفته با آب برگ مورد و بشنند و بر شکم صفا و کنند
صفا و دیگر زرق الامعا صفا و می را باز دارد و

نافع باشد به صنعت آن برگ مورد خشک برگ
اسفند گل سرخ گلزار از هر یک جزوی کوفته بخیته آب
بشند و صفا و کنند به صفا و دیگر زرق الامعا را نافع
باشد به صنعت آن سعد مصطک افاقی الاون الحیة التیس
تمام مزخوش از هر یک پنج درم عود هندی و زلف جزوی
از هر یک دو درم اجزا کوفته بخیته با آب برگ مورد و بشند
صفا و نمایند به صفا و دیگر که سیر زرقا نافع است
صنعت آن برگ سداب خشک ده درم پودنه
سه درم بوره از منی پنج درم اشق هفت درم لوزه و
اشق را در سر که کشته حل سازند و سداب و پودنه کوفته
در هم بشنند و بر سیر صفا و نمایند صفا و یک سر ساج
را نافع است به صنعت آن تراشه کدو و خیار بر
کا هو برگ غنبل اشعلب همه تر و تازه با گل آب و سر که
صفا و نمایند و اگر همه بدست نیاید آنچه هم سازد به نهائی
صفا و سلویه قلا سنی زوی نقل کرده و گفته میگوید
که اگر این صفا و را بر نم سده صفا و نمایند قوی آورد
اگر بر سر صفا و کنند اسهال میکند و اگر به صفا و نمایند
ادوا را غنم میکند به صنعت آن گینه بد برنج کالی مقشر
حصارده قمار انهار از هر یک سه مثقال خربز سفید
مرد اسنگ از هر یک چهار درم زبد المهر پنج درم عکر زیت
ده مثقال دم پنج درم موم را در عکر زیت بگذرانند و
ادویه را کوفته بخیته آن بشنند و بر کا غذا لیده
صفا و کنند به صفا و سلویه و بخیته و دیگر به صنعت آن
بزرگ کالی مقشر عصاره قند و اسکار از هر یک سه
مثقال خربز سفید مرد اسنگ از هر یک چهار درم
پیر گو دره موم سفید موم زرد از هر یک پنج درم موم
را در روغن زیت بگذرانند و باقی ادویه را کوفته بخیته
بمان بشنند و بر کا غذا یا به کا غذا لیده صفا و نمایند
به صفا و کافور یا عانه و بهر یک که خواهند بعضی بخیته
زیت عکر زیت آورده اند و در نسخه حکیم معصوم به
گروه و موم داخل نیست و در نسخه حکیم میر محمد مؤمن
زیت چهار درم است به صفا و یک شیر نار از پاره کند
صنعت آن آب باطلا آب برگ با در و ج از هر یک

ده درم تخم با در و ج پنج درم کوبیده سرشته صفا و نمایند
صفا و یک کرم شدن شیر زان را سود دارد و صنعت آن
اکلیل الملک سوده آرد با قلا با سر که کشته سرشته صفا و
نمایند به صفا و یک شیر سیان زیاده کند به صنعت آن
آرد با قلا تخم با در و ج از هر یک جزوی و بهر یک در سیان
صفا و کنند به صنعت این صفا و به نسخه دیگر آرد با قلا ده
درم با در و ج پنج درم کوفته بخیته با آب با در و ج صفا و کنند
صفا و یک شیر زان کرم کند به صنعت آن فلفل پودنه
و شتی از هر یک یک درم با در و سر که بشنند و بر سیان
صفا و نمایند به صفا و یک همین عمل کند به صنعت آن
قدری در سر که کشته اکلیل الملک را با قلا از هر یک
جزوی بهر یک در سیان صفا و کنند به صفا و یک صفا و
با در و نافع است به صنعت آن با لونه اکلیل الملک
در نه ترکی شیت و قی دخت غار مزخوش جزا ساد
کوفته بخیته بر و عن خیری سرشته صفا و کنند به صفا و دیگر
صداعی را که از زخم و یا عنبه بهر سیده باشد سود دارد
صنعت آن برگ مورد و تر برگ سر و تر و عن گل سوسن
لاون اکلیل الملک قصبه لذریره گل ارمنی شبنم
همه اجزا را برابر آنچه خشک باشد بکوبند و بهر یک
و آنچه تر باشد سحق کنند و در هم آمیخته بر سر صفا و
نمایند به صفا و دیگر صداعی را که از عنبه و نقطه با
نافع بود به صنعت آن گل بنفشه گل نیلوفر سفید
با لونه از هر یک دو درم اکلیل الملک یک درم آرد و ج
سه درم همه را کوفته بخیته با قند و سر که در و عن بنفشه باوم
صاف طبع نموده و با آنچه بقوام فالوده آید بر سر صفا و
کنند و با رجه نازک نرم بنزد به صفا و دیگر صفا و
گرم صفا و می را نافع بود به صنعت آن برگ خرفه
شیات ماینا صندلین گل سفید فلفل از هر یک یک درم
افزون ده یک اجزا را برابر که بشنند و بر سر صفا و کنند
صفا و یک جمیع امراض انواع صداع را نافع است
صنعت آن تمام فوج بری صفت فارسی زودا اجزا
برابر سر که عصاره سرشته صفا و کنند به صفا و یک صفا و
مر من زلات مر من و تقویت و باغ را سعید لی است

صنعت آن نمک سنگ نمک طعام بود که سوخته خرق
سفید مویج شوره خردل سرخ زرد الباز هر یک یک
سرخ سماق کبریت زرد و دیگر خاکشک و خربزه
صمغ عربی کندر زعفران قند و عود هندی زرد سرخ زاج
سایه هندی سبیل الطیب جوز بوا از هر یک نیم جزو
کوفته بخیته سرکه راجوش آورده صابون رنی و دوزن
سرخ اودی را در آن حل نموده اودی را با آن مزج کرد
اثر اصل ساخته عن الحاحت آب گرم حل کرده ضماد
نمایند ضماد که صلابت طحال را سود دارد و
آن اشق بود که از منی نمک هندی مقل از هر یک چهار
درم که سینه که مزاج از هر یک شش درم سفیداب شست
درم که گرد و دو درم انجیر زده عدد و انجیر را در سرکه بنزد و
اشق و قفل را در آن بگذارند و باقی اودی را کوفته بخیته
اضافه نمایند و در هم بپزند و ضماد کنند
ضماد دیگر که صلابت او درم سپهر اطفال را نافع بود
صنعت آن انجیر سیاه پنجاه درم مسطح حری چهار درم
مغز بادام تلخ نقش زده درم پوست بخی که سره درم انجیر
را بر سر که گند بخیسانند و نرم کنند و باقی اودی را کوفته
بخیته مجموع را با موم سفید و روغن خیری بپزند و بر
کاغذی طلا کنند و هر گاه معده از طعام خالی باشد
کاغذ ضماد را بر سر بگذارند و بعد از دو ساعت بزارند
ضماد دیگر که صلابت طحال را نافع است و صنعت آن
که سره نخود اکلیل الملک بر طلیه بابونه سبیل الطیب
ترسل از هر یک یک درم انجیر زرد و پوست و چهار درم کوفته
بخیته بروغن بابونه بار و روغن سداب ضماد کنند به
ضماد که صلابت عضو شکسته و از جارفه باصلاح
آورد و صنعت آن حبس خرق نقش زده و نرم بکوبند و
نیم جزو روغن گا و قدری زیت در هم بپزند و ضماد
نمایند ضماد دیگر که صلابت عفو شکسته و از جارفه
شده را نرم کند و صنعت آن خرما پیسه تازه بزنند و
درم بکوبند و قدری روغن داخل کرده ضماد نمایند
ضماد دیگر که ضعف معده را که سبیل آن حرارت با
نافع بود و صنعت آن حبس لاسک که گنار و دهنش

برگ مور و پوست به پوست سیب گسرخ قند زرد
صندل سرخ و سفید کوفته بخیته بگلآب و آب سیب
سرشته ضماد کنند ضماد دیگر که ضرب و صدمه و سقطه را
نافع است و صنعت آن آرد و ماش مناش برگ مور
اهل پوست انار طلی سفید صبر گلابی از هر یک جبر
کوفته بخیته با سفید که تخم مرغ بپزند و ضماد نمایند
ضماد دیگر نافع جهت ضرب و سقطه و صدمه و صنعت
آن میوه لکڑی که مناش هندی است آله منقی زرد و جبر
از هر یک یک تو لوبل بری مصطک از هر یک شش درم
ایون سه باشد اودی کوفته بخیته با عصا که کربل
تازه که هندی ادرک نامند سرشته گرم نموده ضماد نمایند
و اگر ضرب تا استخوان رسیده باشد قدری سفید مرغ
اضافه آنها نموده بر پایه که پاس بین کرده بر عضو
مکسور به پیچید و بر اطراف آن جوهای راست باریک
مستحکم نمایند و هفت یک مرتبه واکند و تجدید نمایند
در سایر اوقات روغن کجد بر عضوی چکانیده باشند
و اگر وجع شدید باشد قدری خاکستر سفید مطبخ یا
دکان بخور و بریزان که هندی بخر و بخیته نمایند و نیز
اضافه نمایند ضماد دیگر که همین فسخ دارد و صنعت
آن میوه لکڑی حبس لاشاد که هندی بالوم گویند
زرد جو به چوب سحی قند سیاه که هندی که نامند
از هر یک قدری نرم آب سوده گرم کرده ضماد نمایند
و بعضی دین بخیته که هندی چرموندا نامند و قدری
سلاجیت که عرق الجبال است داخل نمایند
ضماد دیگر که ضعف معده و جگر را نافع بود و اسهال
کبدی را باز دارد و صنعت آن ککک بغدادی
چهار درم مصطک انستین کندر از هر یک دو درم صبر
قند لکڑی عود هندی آقا قیا از هر یک یک درم
لاون دو درم به از دانه پاک کرده بخیته شش عدد خرق
قصب پنجاه عدد موم سفید روغن نار و دین از هر یک
پانزده درم و ککک و خرق و قصب را در شراب بخیته
و به رازین در شراب بنزد و اودی کوفته بخیته موم را در
روغن نار دین با کشش بگذارند و مجموع را در هم کرده

چنانچه رسم است بپزند و ضماد کنند و ضماد دیگر جهت
ضیق القفل یعنی جگر است و صنعت آن آرد کرس
آرد و شکر شونیز اصل سوس عاقر قرحا از هر یک یک درم
کوفته بخیته بروغن سوسن زده شقال و زرد و تخم مرغ
یک عدد و مغز قلم کا و موم کارنفر نموده سرشته بر سر که کربل
آب نموده مالیده نیم گرم بر سینه ضماد نمایند و ضماد
الطیال و صنعت آن سداب زده درم بود که از منی درم
اشق هفت درم اشق را در سرکه بخیسانند و اجزای کوفته بخیته
ضماد کنند ضماد و لافطه ناخن سفید شده را بنزد و زرد
ناخن نور و یاند و صنعت آن در شراب سوخته
درم در روغن دو درم موم سه درم روغن گل پنجم درم با هم
بپزند و ضماد کنند ضماد و ظفره دیگر جزو السدر و آرد خور
ترسل از هر یک جزوی کوفته بخیته سرکه بپزند و ضماد
کنند ضماد و ظفره دیگر که همان فسخ دارد و صنعت
آن زرد سرخ جزو السدر و سرشته مایه با سرکه ناخن
ضماد کنند ضماد و ظفره که ناخن معلوب را بیندازد
صنعت آن صمغ سر و چند روز بر آن بسته و از دانه نام
شود پس سوزان دین ناخن زنند ناخن بسیار برود
پس خنای خشک با سرکه کوفته ضماد کنند چند روز بپزند
ضماد و ظفره که چون پوست از گرد ناخن برخاسته باشد
با صمغ آرد و صنعت آن مصطک سه درم در پنجم درم
روغن گل بگذارند و دو درم در نمک با آن بپایمیزند
و بر آن موم خنای بپزند و ضماد و دیگر که ناخن رفته را
بر و یاند چون مکرر ضماد نمایند و باید که آب بر آن کم
برسانند و صنعت آن برگ خنای خشک ساییده با سر
بط و پیوه سرشته دهم جزو ناخن افتاده بنزدند
ضماد دیگر عرق النساء و اوجاع و رک و مفاسل را نافع
بود و صنعت آن پوست بخی که بود که کوبی عاقر قرحا
از هر یک دو درم مسطح خرق جیر از هر یک می رفت پنجم درم
رفت را در روغن زیت بگذارند و باقی اودی را کوفته بخیته
در هم بپزند و ضماد کنند ضماد دیگر عرق النساء
دو جزو درک را نافع است و صنعت آن پوست
بخی که بود که کوبی عاقر قرحا از هر یک دو درم عصا

سایه ضاوت نمایند و اگر یک باشد راجح
سفید سوخته نیز اضاف نمایند است و اقوی و ضاوت
که قوای اناضست به صنعت آن تخم پواز که چگونگی
نامند و آب غسیایند چون گرم گردد و بر سر سنگ
نرم ساییده در ده توله آن ششماشته باشد فیه
بندی رال نامند ساییده در آن داخل نموده
ضاوت نمایند و اگر قدی است گویا آب لیمو اصل
نمایند نیز خوب است به ضاوت که قوای رانغ باشد
آن سداب با بونه اخیل الملک مراد سنگ تخم خطمی
انواع گسرخ کوفته با آب برگ کلم و زرده تخم مرغ
روغن گسرخ ضاوت نمایند به ضاوت دیگر که همین نوع دارد
و قوی رانغ سفید است به صنعت آن حب لاجورد
با تخم کشف ساییده ضاوت نمایند به ضاوت دیگر که
همین نوع باشد به صنعت آن گل دگیدان که تخم
زنگ میباشد که دو بربخ سفید با سوبه کوفته نیمه
آب سرشته ضاوت نمایند به ضاوت دیگر که به صنعت
سودمند بود به صنعت آن هند کشف گسرخ برگ
سور و از هر یک هفت درم سکه قاقیا سعاد کند رنگ
بنفادوی از هر یک سه درم کوفته بختی با آب برگ مور
بشند و بر معده ضاوت کنند و ضاوت دیگر که باز دارد
و سفید رانغ بود به صنعت آن گسرخ سکه از هر یک
پنج درم سفید را یک از هر یک چهار درم حدود
درم زعفران یک درم کافور و یک جمود او و بر کوفته
بختی با آب برگ مور و بشند و بر معده ضاوت کنند
ضاوت دیگر مفوی کبد و معده است به صنعت آن
سقط سنبلیلتین از هر یک پنج درم و قفل از چینی
سک تقبیل از هر یک و دو درم کندر سه درم
کوفته بختی با آب به ضاوت کنند به ضاوت دیگر که بول
قطر آن رانغ است به صنعت آن کند را و قوای
بختی سنبلیلتین از هر یک و دو درم قاقیا چهار درم باز و
یک درم کوفته بختی با آب برگ کلم و ضاوت کنند و ضاوت
کاف و بختی و بر معده و آثار جلد و برش و خیلان رانغ
است و از آن ترشح شیخ رئیس است به صنعت آن بختی

و و شفقان مغرب و ادم تخم دریا و آن چندان بسیارند که
اثری از بختی نماند پس تخم خرفه بکشته ساییده و آن
داخل کرده نرم بگویند تا با هم مخلوط شود و کوبند و را
کسبه لیده ضاوت کنند و در ده دیگر بشویند و باز بکنند
و تا یک هفته استعمال نمایند بدین قسم به ضاوت دیگر
لبن که بستان زنانه است به صنعت آن تخم قیو لیا
مازوی سبزه اسفند راجح قاقیا از هر یک و دو درم یا
قاری روغن مصطک و آب برگ سداب بشند و بر
پستان ضاوت نمایند به ضاوت دیگر که مانع بزرگ شدن پستان
است به صنعت آن کند و روغن سوخته از هر یک
آرد و تخم جز و تخم راد سرکه سرشته و در هر یک سه درم
متوالی ضاوت کنند و در نسخه کشکالی کند و آن خل نیست
ضاوت دیگر همین صنعت دارد به صنعت آن زیره کهانی
قدری کوفته بختی با آب سرشته پستان بالند و بعد
از آن لته را بر سر که کرده بر پستان اندازند و
بهر این عمل کنند تا یک ماه که مراد حاصل است
ضاوت دیگر مانع بیرون آمدن ناف است به صنعت آن
شب یلانی سه درم و روی سرکه شش درم مازوی سبزه
سه درم کوفته با روی سرکه ضاوت کنند به ضاوت دیگر
مانع بروز زان زنانه است به صنعت آن رو با قلی
ماز و گنار فارسی پوست انار و سرکه از هر یک
تخم مرغ اجزا مساوی کوفته بختی سه درم است تخم
مرغ یا قندی آب بلخ و بختی با سرکه و آخر پوست
تخم مرغ را بان سرشته ضاوت نمایند به ضاوت دیگر که مانع
بیرون آمدن ناف باشد به صنعت آن از و ضاوت
کوفته بختی با سه درم سرکه ضاوت کنند و بر فاده کلم
ببازند و ضاوت دیگر که بزرگ کند بختی بلخ شیخ رئیس
گفته که این ضاوت خوب است و بر بختی را حیل است
بهر این آن به صنعت آن بختی بختی با سرکه و قوای
کند آن سرکه و آب کاسنی تازه و ضاوت کنند به
موضعی که طلب نیست بختی آن به ضاوت دیگر که
عضو بند مجروح سازد به صنعت آن دل کوبیده
سکین کوبیده تازه هر دو مساوی در هم سرشته با آب

انجیر خسته شده بر موضعی که روده کفج آن باشد ضاوت
نمایند به ضاوت المثانه رفیق حرک و بول و قوای مثانه را
ناف باشد به صنعت آن سوم کافور کوبیده که باخته
سید سساکه و ریاون یکسان کرده بر پشت و باز بکنند
ضاوت دیگر بر معده مثانه و درم و قوای مثانه و حبس
بول مداوم که از اسباب مذکوره باشد ناف باشد
صنعت آن در قوای شش خطمی سفید کوفته با آب غسیایند
در روغن گل سرشته بر مثانه و پشت و باز بکنند
ضاوت دیگر بحال جمیع او را باشد به صنعت آن بخار آرد
کند تخم خطمی سفید با بونه طلیه تخم کتان با قند کمر
روغن با بونه ضاوت نمایند به ضاوت دیگر که خلل و ارام کند
صنعت آن مقل حب لاجورد تخم زهر یک درم
درم سنبلیلتین شش خطمی از هر یک پنج درم سوم
درم روغن نارون یا زرده و درم صندل را و درم آب
حل کنند و باقی او و بر کوفته بختی اضاف نمایند و با بونه
روغن ضاوت کنند به ضاوت دیگر که همین قاصیت دارد و
صنعت آن طلیه شب یلانی خطمی بزرگ با بونه مصطک
از هر یک پنج درم سنبلیلتین سعد کوفتی قصبیل از هر یک
او و از هر یک و دو درم روغن با بونه یا زرده و درم بول
مقر و ضاوت کنند به ضاوت دیگر که خلل صلابات است و بول
مقده و قصبیل است به صنعت آن گل خطمی تخم کتان
کندر و طلیه موجود از هر یک بختی قاقیا کوفته با آب سرشته
ضاوت نمایند به ضاوت دیگر که خلل جمیع صلابات است و
ناف است از بول خنایر و صلابات طحال و او را
صلبه معده و امعاء به صنعت آن بزر طلیه بزرگ کتان
حب لغار گل خطمی اخیل الملک قحاح از هر یک
کشتالافنتین روی قسط تخم سنبلیلتین مصطک
روی از هر یک چهار دانگ و نیم اشق و قفل از زرق و
قصبیل از هر یک از هر یک نیم شغال سوم زرد و سپید
هر یک و شغال و نیم آنچه کوبیدی است کوفته بختی
اشق و قفل در کلاب خلک و اجزا را با بختی
موم و سپید را در هر یک باخته صافی نموده و در شش
داخل کرده ضاوت نمایند به ضاوت دیگر که خلل قوی است

صنعت آن چند بیدتر صبر سقوطی کند زکرات زودت
سفید صمغ عربی قسطی کوفته بخیته با شراب بیکانی یا آب
ریحان ضماد نمایند ضماد مسهل که چون بر معده و بیضا
ضماد نمایند اسهال کند به صنعت آن زهره کا و غسل زهره
شخم خنظل زرشخ اجزا مساوی بدستور مرتب نموده ضماد
نمایند ضماد مسهل محمودین زکریا گفته که چون این ضماد را
بر شکم ضماد نمایند طبع را نرم کند به صنعت آن بجز در وقت
بیدار بخیموم ریت در وزن یک و سیخ خانه کس غسل همه را
در حمام مخلوط کرده بر شکم ضماد کنند و گویند که عصاره قنار
الحمار با شیر شرم یا سستونیا یا شخم خنظل یا زهره کا و دوان
همه یک یک این همه باید و بیشتر برین بسازند و ضماد کنند
استقریخ تمام حاصل خواهد شد ضماد دیگر معده سرد
را گرم کند و قوت دهد به صنعت آن سعد کونی مصطفی
سنبل الطیب قسطی استنقین زهر یک و دو دم کوفته بخیته
باب به ضماد نمایند ضماد دیگر معده سرد را قوت دهد
و گرم کند به صنعت آن سعد کونی استنقین قسطی
سنبل الطیب زهر یک سه دم کند چهار دم مصطفی
چند دم نقیب لذریه از خمر یک و نقل و ارجینی از
هر یک دو دم با شراب کهنه بسازند بر معده ضماد کنند
ضماد دیگر برو دت معده و کبد و خمال را مانع بود
صنعت آن استنقین و سی سنبل الطیب سیخ زردی
صبر سقوطی از هر یک سه دم عود لبسان زعفران
از هر یک دو دم موم سفید مشیت در موم را در روغن
نارون یا روغن قسط یا روغن زیت بکند از دوابی
او دیر را کوفته بخیته با دتر سازند و ضماد کنند ضماد دیگر
سده سرد را مانع باشد به صنعت آن ورق گل سرخ
صند سفید صند سرخ شیان مایشا کا فور قیصر
سوده آب برگ حبث ثعلب و قدس سر که مرشته
ضماد نمایند به ضماد دیگر معده بار در اگر گرم کند و قوت دهد
صنعت آن سعد کونی استنقین و سی سنبل الطیب
قسطی از هر یک چند دم از خمر یک و نقل و ارجینی و
نقیب لذریه از هر یک دو دم کوفته بخیته با شراب
مرشته ضماد نمایند ضماد مانع برک حرارت عظیم

معده به صنعت آن آرد جو آب مور و مرشته ضماد
نمایند ضماد مانع از برک ز طوبیت معده که چون
بر معده نمند قولنج کمتر شود به صنعت آن را یک
لاون هندی خام از هر یک سه دم گل سرخ چهار
دم سنبل الطیب مصطفی از هر یک دو دم مشک آبی
کوفته بخیته با آب مرز خوش با آب نام مرشته وقت
خلای معده ضماد نمایند ضماد دیگر که معده بار
گرم کند و قوت دهد به صنعت آن سعد کونی مصطفی
سنبل الطیب استنقین و سی از هر یک چند دم از خمر یک
و نقل و ارجینی نقیب لذریه از هر یک
دو دم کوفته بخیته ضماد کنند ضماد بواسطه منقض
از بیرون شکم بالند به صنعت آن مرداسنگ آرد
بکوبنی بز قوطی تا اخیل لنگ بره گرانی کوفته
باب گرد زرده تخم مرغ و روغن جلنا سرخ مرشته
بیکم ضماد نمایند ضماد منفاصل که جمیع ارض
منفاصل انواع آنرا مانع است به صنعت آن
خطی اخیل لنگ از هر یک بست دم اشق جاوش
مقل از زرق از هر یک ده دم موم و سرکه سیخ درم
روغن شبت بست درم ضماد نمایند ضماد دیگر جوج
منفاصل و در کرده و زانور را بنایت سودمند بود
صنعت آن روغن زیت کهنه و قیق حلیه از هر یک
پانزده دم قطران علق البطم از هر یک ده درم
فرغون ده درم ایرسا چهار درم حنظل سه درم
و بر محل در ضماد نمایند به صنعت آن
از برای جمیع اورام حاره چون دت کفنه بگذرد
در و بقصان آورد که دوان استعمال متضاد است
صنعت آن گل بابونه اخیل لنگ از هر یک
شقال خبازی گل خطی حنظل ثعلب تخم و زرنجان
مرز خوش از هر یک سه شقال آرد و چون شقال
او دیر را کوفته بخیته با موم زرد و روغن گل سرخ یا
روغن کچنه مرشته ضماد کنند دوان ضماد در ذات
الجنب و ذات الصدر نیز بسیار مانع است ضماد
بمغز که چون بر اورام و دامیل نمند بجز سازد

صنعت آن محصفر پوست جوز آنکه مقل اجزا مساوی
کوفته بخیته در آب برگ حبث که هندی گهیگاه از انند کوشا
تا بقوام آید بعد از آن بر برگ بیدار خمرین کرده بر درم
و ماسیل نمند و به نمند و یک بشا زرد نمند از دوان
از آن باز نمایند اگر منفرشته باشد باز به نمند تا
شود و لبی اخراج و دفع مواد براهیم التیام دهند
ضماد دیگر بخت بروز مقیده بعد از حجامت لیست سفید
است صنعت آن در قی خطی حنظل بکوبنی زرد
قسطی گل شیان مایشا مرداسنگ کوفته بخیته با آب
باز رنگ و مغز تخم گاو زرده تخم مرغ و روغن گل سرخ
شیان ایض کافوری شیر و خمر آقا قیابروالی مقیده
بالند ضماد دیگر منفضج اورام و دامیل است و اورام را
بخیته و رسیده گرداند به صنعت آن بابونه تخم و تخم
کشان حلیه خطی از هر یک دو دم کوفته بخیته با روغن کتان
و موم سفید نموده نمایند به موم سازند و بر دامیل و
اورام بکند از دوان ضماد دیگر منفضج و دامیل و محل اورام
است به صنعت آن بکند جدا و خطانی زنجبیل خشک
پوست کالیسفل سیاه کالی زیری اجزا مساوی
کوفته بخیته در آب گرم باشند و بر زنده نامزد و جرد
اندکی بر آتش نهند تا آب آن بجمعه بماند پس برداشته
او را بیکه کرده و قیق مواد آنها باشد شیر گرم بر اطراف
آن بالند و در وسط راهم منفضج بکند از دوان و او را
اراده تحلیل آنها باشد بر تمام آن بالند ضماد منفضج
و دیگر صنعت آن اخیل لنگ بابونه تخم کتان حلیه آرد
باقلا گل خطی حدس مقیده سیوس گندم آرد جو او دیر
کوفته بشیر کا و بخیته ضماد نمایند ضماد منفضج اورام
قسطی فرموده اند که از قدوة الکحکام سیاه است
والد ماجد فقیر است قدس سره که دامیل و اورام
و جراحات را مقیده است و مستعمل است و جانیکه زاده
میل مواد و خراج باشد به صنعت آن زردت تخم زرد
کثیر مغز است نمندی مغز جلیب خمر تخم ریحان از
هر یک جزوی گرفته بشیر کا و بخیته زرده تخم مرغ و روغن
گل سرخ روغن بابونه و اخگر ده نیم گرم ضماد نمایند

و اگر صلابت و امیسل و جراحات زیاده باشد بزرگتر آن
از جمله بایونر اکلین الملک و فایکس حینران برگ
چند گل خطی مقل رزق از هر یک خبری و احسن
نمایند و بجای روغن گل سرخ و روغن حب لخری کنند
و اگر بسیار سخت باشد حب سلطین ربع جزئی و اصل
نمایند چون نفع یافته شود و بسبب سختی جلد منفر نشود
و بخوابد باشد که بیشتر از این گانده صابون عراتی
سرمین بویور و سرگین بزکوی و اگر نباشد بشکل بزاسه
هر یک ربع جزئی و کوفته داخل نموده ضماد نمایند و اگر
ازین ادویه نیز منفر نشود بقدر قاطی سم الفار بران
ضماد بر موضعیکه مجامعی باشد که خواسته باشد
از آنجا منفر شود پاشیده بران ضماد نمایند که در همان
ادویه منفر شود و بون الله تعالی عز و جل دم الفار با
این دو اسطوانات و جمیع ادوام و ثبورات صلبه در
نهایت صلابت را در سه روز بر می آورد و نه تنها اگر
بسیار صلب باشد تا پنج روز مجرب است به ضماد منفر
و یک استعل در جمیع ادوام حاره اگر جمیع ماده نفع یافته
باشد و خواسته که سر و کند به صنعت آن از زودت
تخم مر و کثیر اسفراسته که مندی سفر حب لخری و حب
نان برگ چند کوفته بشیر گا و پخته زده تخم مرغ روغن
حب لخری زهره گا و داخل کرده ضماد نمایند و اگر
بسیار آن موضع سخت باشد و دیر سر و کند
سخت و نیا سرگین بویور همین ضماد بر موضعیکه خواهند
که کند پاشیده ضماد نمایند و اگر ازین ضماد سر و
نیز نکند بیشتر باید زده ضماد یکد زلات و تقویت
و باغ و رافع است و حج مفصل و نقرس عرق النسا
و امثال اینها از آنکه گرداند و مجرب از استخراج
انطای است به صنعت آن بویور از منی نمک لاری
نمک طعام سوخته خرب سفید آبکه بویور بویور
نزد زباج از هر یک متقال کبریت زرد گل سرخ
ساق برگ حنا و خرمی مار و سبز فاسیون صمغ عربی
کنیز و نقل عود هندی صبر سقوطی آسمان جو
برخ سوسن زرد رخ زاج سفید جزو اسنبل الطیب

هر یک پنج مثقال کوفته بخیمه و صابون عراقی تراشیده
در سرکه انگوری حل کرده با شش نرم جوشانیده او در
را اضافه نموده قهصا سازند و در وقت حاجت
بآب گرم حل کرده ضماد نمایند و ضماد حبت نصیج
و امیسل و جراحات و ادوام صلبه خصوص بر ساق
در سیکه بعد از سختن عرق مدنی که بنده می نار و در
فارسه میو تا مندر حاد شود به صنعت آن شیشه
کوفته بخیمه آرد و ماش زرد و چوبه فلفل مرغ پیاز بخیمه
با و بخان روغن چیرغ مجموع را در هم در ظرفی بخیمه
تا مثل مرم شود دیگر مرم در هم آن بندند مجرب است
ضماد یک نفعه طحال را نافع باشد و صلابت آنرا نرم
گرداند به صنعت آن سداب زده در بویور از منی بویور
از هر یک سه درم اشق چهار مثقال کوفته بخیمه لیسر که
سرشته ضماد نمایند به ضماد یک نقرس و ادوام حاره را
نافع باشد به صنعت آن صندل عدس مقشر فلفل
شیان مایشاگل از منی کوفته بخیمه بگلای آب کاسنی
تازه سرشته ضماد نمایند به ضماد یک و لقرس حاره
استعمال نمایند به صنعت آن صندل سرخ صندل
سفید فلفل عدس مقشر شیاف مایشاگل از منی
بویور و پیزند و آب کاسنی العالم یا گلاب و آب کاسنی
ضماد نمایند به ضماد یک نقرس اسود و در پی صنعت آن
مغاث خطی تخم مر و آرد و بویور بخان مسادی یکدیگر
بار و روغن گل و زرده تخم مرغ ضماد نمایند به ضماد
نقرس که همان نفع بخشد به صنعت آن بایور تخم
کمان اکلین الملک برگ درخت غار برار اسپند
برگ کرب مغاث علك البطم اجزا مساوی کوفته
بخیمه قدری روغن بلسان داخل کرده ضماد نمایند
ضماد یک نقرس گرم و انواع مفصل را نافع باشد
صنعت آن بایور خطی اکلین الملک از هر یک سی
درم اشق جاوشیر مقل از هر یک زده درم سور بخان
موم سرکه روغن زیت از هر یک بسبب درم چنانچه
رسم است ضماد نمایند به ضماد یک و جویو اسیر که
بسبب خون معاد باشد و در دهر دهر و دهن رگبار

یا سور باشد به صنعت آب پیاز بخوریم مقل قنه زهره
گا و مجموع در هم مخلوط نموده ضماد نمایند به ضماد یک و همان
نفع دهد و در خون بویور باشد به صنعت آن برگ
سداب بخوریم از هر یک قدری بار و روغن انخوان امیخته
ضماد کنند به ضماد یک و او جلع مفصل سود و ادوام
صنعت آن خطی اکلین الملک از هر یک زده درم اشق
جاوشیر مقل از هر یک بخوریم پیزر که زده بز مغر ساق گا و
میشاگل از هر یک زده درم موم سه درم روغن شبت و روغن
سداب از هر یک بخوریم سرکه گند قدری مجموع را در هم
امیخته بسرشد و بدستور ضماد کنند به ضماد یک و معروف
به ضماد و مختصر است جمیع ادواج را نافع باشد مانند قمر
و مفصل و عرق النسا و وجع و کین را سود و ادوام
صنعت آن برگ کرب و آب پیزر تا مرم شود و زرده
تخم مرغ و در سرکه اضافه نموده در هم مزج کرده
ضماد نمایند به ضماد دیگر که همین نفع دهد و مجموع در دهر
و ادواج مفصل را سود مند بود به صنعت
آن سور بخان مغاث خطی خا صابون عراقی و لیسر
آرد و مرکی زعفران بزر را بلیغ صبر زرد و زیت موم
صمغ بادام ورق خار عاقره و قاطط بلخ اجزا مساوی
کوفته بخیمه با در دهر آب سرشته ضماد کنند به ضماد دیگر
که ادواج و ادوام مر که معده و کبد را نافع باشد به
صنعت آن اکلین الملک بایور تخم خطی غلب الثقلب
آرد و از هر یک دو درم مرکی صافی زعفران شیاف
مایشاگل بنفشه از هر یک یک درم کوفته بخیمه با آب
غلب الثقلب یا آب کشیز تازه سرشته ضماد نمایند
ضماد دیگر محمد بن زکریا از منی بویور از منی آسمان
و گوش و شقیقه به صنعت آن گل بنفشه خشک بایور
اکلین الملک گل خطی سفید آرد و تخم خشخاش پوست
خشخاش از هر یک یک نیم کوفته با آب پیزر تا مرم شود و
بویور با سمون گرد و در روغن گل شمشیر و احسن
کرده در ادوام بمانند تا چون مرم ضماد نمایند بر لیسر
و سر و جایگاه شکوه در دوران حاجت باشد به ضماد یک
ادواج و ادوام رخی مفصل را نافع است به صنعت

آن جد و از پیشانی که دو آهندی است بخت که در
تلیح که بپند ی که نه نامند کانی زیری جوز بو ایفون و
زنجیل زانی اجزا مساوی کوفته بخت و اد راتی ترا که
ساییده باب برگ تا تو له مرسته ضما و نمایند و اگر
توانند در آفتاب نشینند تا خشک گردد و بهتر و الا شب
مالید برگ بید از بکر گرم کرده بران بسته بخوابند و بعد از
خشک شدن باب گرم بشویند و ضما و یکد اوجاع
مفاصل غلیظه الا خلاط را تسکین دهد و نفخ سازد و
صنعت آن بگزیند حبس از جوع مقشر سه اوقیه و بابک
اوقیه و روغن گاو و بسانید و یک اوقیه غسل محزون
کرده بر مفاصل طلاء نمایند و هرگاه داخل کرده
میشود درین برای سرعت اثر و تقویت سر که انگور
تند و سرگین گاو از هر یک یک اوقیه و این ضما و اوجاع
طهر و زانو را نیز مفید است و ضما و دیگر که نافست
اوجاع و اکثر امراض را جذب میکند خار و استخوان
و غیره از عمق بدن بسوی ظاهر و استخوان فاج را نیز
نافع است و صنعت آن بزلاله بجزه مقشر نه نشا و ر
زبد البورق از آوند حرج پنج خطل علك لا بناط
از هر یک ببت مثقال حلیه دار فلفل از هر یک ده مثقال
اشق و دانه مثقال قمل قرومانا عو و بلسان مرکب
کندر پیر ز اینچ از هر یک ده مثقال موم زرد سه
رطل بقیه شست رطل شیر از بجزه صحرانی هشت مثقال
صمغ رادر شراب فانی بقدر کفایت خیساییده
و حل کرده ساکناد ویه کوفته بخت موم رادر روغن
سوسن که اخته او ویه رلبان مزوج کرده نیکو ساید
ضما و نمایند و فی الحقیقت این نوع مرهم است و
ضما و دیگر نافع اورام بلغمی و امام نژاد و صنعت
آن گل داو و خشک یک قندها گشت کشاده تخم
رازیانه یکدم زیزه سفید نیمدم گو بیده و راسب
بسیار نرم بپزند تا مثل مرهم شود و گرم نموده ضما و
نمایند و ضما و دیگر جهت تحلیل اکثر اورام صلبه در
هر موضع که باشد و صنعت آن گل سفید که بپند
اکلی متی نامند در چوب سیاه رنگ کرده از هر فرد

و قد سے ماخواه و اندک ایفون همس را با آب
نرم ساید گرم کرده ضما و نمایند و چون خشک
گردد چند پند نمایند و ضما و یکدم و در دلو اسیر را
بغایت نافع است و صنعت آن اکلیل الملک نقشته
بابونه جاز می خطی شبت از هر یک جزیه بارو عن گاو
و آب گرم بشنند و ضما و نمایند و ضما و یکدم و در دلو
اسیر و زحیر را نافع باشد و صنعت آن برگ
کرز به بچشاند تا مرشد و روغن گل و زرد تخم
مرغ و ران بپایزند و باطسوجی ایفون مرهم نموده
ضما و نمایند و ضما و یکدم و در دلو اسیر را نشاند و در
راساکن کنند و صنعت آن حلیه خطی برگ چغندر
برگ کرنب بابونه اکلیل الملک از هر یک جزیه
طبخ نمایند چند آنکه مرشد و در بادون بسانید تا نامند
مرهم شود و نیمدم زعفران و طسوجی ایفون و یکدم
مقل در آب گند ناعل سازند و باز زده تخم
مرغ مجوع را در هم خلط نموده بسانید تا بهر کسین
بر بالاب پارچه پلیده بروغن گل جرب کنند و بر
مقده بگذارند و ضما و یکدم و اورام سپرز را تحلیل
صنعت آن حلیه تخم گمان سبوس جو با قلا از هر یک
چهاردم مقل سه دم انجیر ده عدد انجیر را در سرکه
خیساییده نرم سازند و اجزا کوفته بخت بآن بشنند
چنانچه رسم است بر سر ضما و نمایند و ضما و یکدم
اورام سپرز را تحلیل دهد و صنعت آن حلیه تخم
گمان سبوس جو با قلا از هر یک پندم کرنبه شکل
ایر سا از هر یک دو دم بوره از سی پوست بخت کبر از
هر یک چهاردم مقل سه دم انجیر ده عدد انجیر را در
سرکه خیساییده نرم سازند و اجزا کوفته بخت بآن بشنند
چنانچه رسم است بر سر ضما و نمایند و ضما و یکدم
اورام پستان را نافع است و صنعت آن نان گندم
خشک شده آرد با قلا حلیه خطی زعفران از هر
یک جزیه کوفته نرم بخت باز زده تخم مرغ و روغن گل
بشنند و بر پستان ضما و کنند و ضما و یکدم و در
پستان را بپزند و سرد کنند و صنعت آن تخم گمان

حلیه گنجه کنجد پنج سوسن میوه سالک سرگین کوبیده شکل
قطران را اینچ از هر یک جزیه با قدری موم و روغن
گل چنانچه رسم است بشنند و در دلو پستان ضما و کنند
ضما و یکدم و در انشین و قصبه را که از گرمی باشند
نفخ دهد و صنعت آن ورق کاج آرد با قلا از هر یک
عدس باب برگ عنب الثعلب ضما و کنند و ضما و یکدم
که عین حمل کند و صنعت آن برگ کرنب نیم من انجیر
ده عدد آرد حلیه بابونه موز بیدانه از هر یک ده دم
در قدری آب طبخ دهند و روغن کنجد نیم اضافه
کنند و ضما و نمایند و ضما و یکدم و در صلب قصبه
انشین را که از برودت باشد نافع بود و صنعت
آن موز بیدانه پیر کرده بز قلم گاو سپید و روغن
گل موم سفید پیر مرغ از هر یک پندم مصططه سه دم
مقل حلیه تخم زنجبیل از هر یک چهاردم با قلا در دلو
با قلا و موزینج را طبخ نمایند تا نرم و مرشد و در هم
مالیده پیر و موم و روغن را در هم گذاخته صاف کرده
و باقی او ویه را کوفته بخت با هم بشنند و ضما و سازند
ضما و یکدم و در حرارت حلیه قصبه و قصبه را نافع باشد
صنعت آن برگ عنب الثعلب حلیه برگ کاج برگ
شاه سفرم تازه سرگشت تازه سبز بوش در بند می از
هر یک جزیه در هم بسانید و نرم نموده ضما و کنند
ضما و یکدم و در صلب حلیه را نرم کنند و صنعت
آن شکل بر حلیه بابونه موز بیدانه از هر یک جزیه انجیر
بزرگ و روغن کنجد از هر یک قدری طبخ نموده چند آنکه
مرشد و حلیه ضما و کنند و ضما و یکدم و در صلب
حکمران نرم کنند و تحلیل برود و صنعت آن نقشته
برگ عنب الثعلب از هر یک چهاردم گل سرخ حلیه
عصه الراعی برگ لسان حمل از هر یک جزیه نرم
بکوبند و بر جگر ضما و نمایند و ضما و یکدم و در
بارده جگر و سپرز از جالینوس و صنعت آن میوه سالک
موم از هر یک ده مثقال مصططه حما از عفران بونج
اکلیل الملک از هر یک چهار مثقال صبر سقوطی ده
اصغیر از هر یک ده مثقال حبس لسان زعفران از هر یک

سختن شغال شش سفت شغال شش را در شراب و سرکه حل نموده باقی او و دیگر را کوفته بخیته بر وزن سوسن چرب نموده ضماد نمایند و ضماد دیگر که اورام حاره کبیر معده را میند باشد به صنعت آن غنچه گسیب بنفشه حلی اعلا صند سفید از هر یک چهار درم کافور قیصری یک درم قصبه لذریره دو مثقال کوفته بخیته آب کشینر تازه سرشته ضماد نمایند و ضماد دیگر که اورام صلب و کبیر معده را میند است به صنعت آن صبر سقراطی زعفران از هر یک یک درم سنبلین رومی سنبل الطیب از هر یک یک درم و نیم اجزاء را کوفته بخیته بگلایب گرم شسته ضماد نمایند و ضماد دیگر که اورام سبزه را تحلیل و در صلابت آن از نرم کند به صنعت آن مرغی مقل رزق اشق کند از هر یک جزوی همه در وزن برابر در سرکه چسبایند نرم سازند و بدستور بر سر ضماد نمایند ضماد دیگر که درم شانه و استرخای اعضا و جوده تعین را نفعست به صنعت آن مصطلک ربع رطل مغز ساق گاو موم سفید روغن گل سرخ از هر یک پنج درم پیچیز بر دانه درم مصطلک را کوفته و شش خنجر و مغز کاکا را در روغن کداحته صافی نموده مصطلک را داخل کرده ضماد نمایند و ضماد دیگر که اورام مادی و دماسیل را نفع و درم و نیم و مندل سازد به صنعت آن تال کمانه که دانه کمر بند است بزرگ کابی بر دو مسادوی کوفته بخیته در شراب الگوری کشته جو شایند تا بقیام آید و بر بارچه مالیده ضماد نمایند و هر روز صبح و شام تبیل کنند نهایت تا ستر روز صبح یافته مغز کداحته ضماد دیگر که همین نفع دارد و در دماسیل صلبه عسله الاند مال را نفع است به صنعت آن صابون رقی را بوند صبر سقراطی مقل رزق اجزا مساوی مقل را در آب چسبایند باقی او و دیگر کوفته بخیته در آن ریزند و بر آتش گذارند و بر هم زنده تا منعقد گردد پس فرو آورده علی لرم بکار برند و ضماد دیگر که اورام باره درم جگر و طبعین صلابات و در دینه مزمن و در دفاصل حرق الساده لقرس و در دومان +

چون استعمال کرده شود و بعد از آن که بهتر است و پیچیده رسیده به صنعت آن زوقای رطب آن چرب است که جمع میشود در زیر دانه کوفته که می آید و پیچید باید که آنرا کوبیده بشم و اجزاء را کوفته با پیچید و پیچید از یک از هر یک ده درم حل کرده سرشته ضماد نمایند ضماد دیگر که اورام جگر را نفع است به صنعت آن جو در سرکه چسبایند تا مهر شود و پیچید درم طباشیر فوفل از هر یک نیم درم سنبلین رومی گل سرخ قصبه لذریره صند سفید شیان مایا از هر یک یک درم کافور دانه کوفته بخیته با جوسطور سرشته بر لخته کتانی بر بویض جگر ضماد نمایند و ضماد دیگر که اورام جگر و معده را نفع است به صنعت آن صبر سقراطی زعفران از هر یک قدری کوفته بخیته آب گرم ضماد نمایند و ضماد دیگر که درم صلب و در تحلیل و در دمانیک مدت آن بطول انجامد و حرارت ساکن شده تب نماید باشد به صنعت آن بنفشه خشک ده درم گل سرخ پیچید درم سنبل الطیب مصطلک از هر یک یک درم سعد کونی از خنجر کی قصبه لذریره از هر یک دو درم آرد حلیه سبت درم گل حلیه سفید گل بابونه آرد جواز هر یک ده درم مجموع را با بلایب بزرگان سرشته موضع را اولاً بر روغن نار دین نیم گرم چرب ساخته ضماد نمایند چهار ساعت قبل از طعام و بعد از آنکه طعام خورده مهم شده باشد و معده خالی باشد ضماد دیگر که اورام صلب معده را تحلیل دهد به صنعت آن حلیه شب یمانی گل حلیه سفید بزرگ بابونه مصطلک از هر یک پیچید درم سنبل الطیب سعد کونی قصبه لذریره از خنجر از هر یک دو درم موم سفید درم روغن بابونه یا زنده درم بدستور طبع نموده ضماد کنند و ضماد س که درم بلغمی معده را میند است به صنعت آن جعد پیچید درم سنبلین رومی سنبل الطیب صبر از هر یک سه درم قیر کند رسد درم پنج خطی هفت درم پیچید شش درم پیچید درم موم سفید یا زنده درم چنانچه رسم است ضماد سازند و ضماد

مقول از منهلان الدکان نیکو از برای جمیع اورام حاره خصوص نار فارسی به صنعت آن بکیر نیکو کس می نوزد و قصبول نمایند از آب بهفت مرتبه و صافی نمایند و خشک سازند و بکیر نوزد خشک آن بهفت اوقیه و آب چغندر دو اوقیه موم سفید چهار اوقیه روغن گل سرخ قافق بقدر حاجت و همیا سازند از جمیع ضماد بی بکار بر نموده ضماد دیگر که حجت اورام صلبه بسیار نفعست به صنعت آن زوقای خشک حلیه شلب تخم سرکه کتیر از دروت حلیه بزرگ کوفته بخیته بشیر تازه بخته ز روده تخم سرخ روغن گل داخل نموده در بادون بدسته با لخته تا چون مرهم شود و نیم گرم ضماد کنند و گاه چون خشک دیگر چغندر نیز داخل نمایند و ضماد دیگر که بلغمی معده را تحلیل و به صنعت آن جعد پیچید درم اکلیل الملک حبابا بوند سبت مصطلک از هر یک هفت درم کندش شش درم پنج خطی یا زنده درم پیچید درم سبت درم موم سفید سی درم چنانچه رسم است ضماد کنند ضماد بوم الکبیر به صنعت آن سنبل زعفران حلیه الفار اکلیل الملک بابونه آب برگ زرد روغن یا مکن ضماد نمایند و ضماد دیگر که درم بار و حلیه را نفع است به صنعت آن آرد و یا قلا حلیه بابونه کمون کرمانی سوز منقره روغن کبیر درم سرشته ضماد نمایند و ضماد دیگر که اورام صلبه نرم کنند مثل دماسیل و غیره به صنعت آن کبیر شایند و گل سرخ بزرگ الکسان حلیه بابونه اکلیل الملک تخم سبت از هر یک دو مثقال کوفته بگلایب سرشته ضماد نمایند ضماد دیگر که جمیع اورام حاره را لورایت را نفع بود و ماده را دفع کند به صنعت آن شیان مایا اتوقیا فوفل صند لشرخ آب حلیه شلب ضماد کنند و ضماد بوم المقعه محب به صنعت آن مرد سنگ پیچید درم شش درم سبت درم سفیداب موم زرد روغن گاو از هر یک هشت مثقال پیچید هفت درم روغن کبیر حلیه کفاف و ضماد دیگر که نفع است حجت اورام باره و حلیه و لپسان به صنعت آن پیچید مرغابی کداحته در روغن کبیر بعد از آن مصطلک را در روغن مذکور که

طبا شير منقح طاسي نهاله وفتح باے موحدہ والے
و کسر شین مجرب و سکون یاسی شنه تخمینہ در اکمه
چیز نیست شبیه بگرهای نه که در جوف نوعی آنی که
بزرگان هندی تیره بالنس نامند که در طرف سله
توای آن از بنگال بسیار میشود و در ابتدا می آن طو
ست سیال مثل آب و بتدریج منقح گردد و چون
آن را نشکافند از میان آن برمی آید و جوف آن
سیند شفاف شبیه بگر استخوان است که در جوف
منقح شده باشد که چون در آب اندازند حل و تفت
نماید و در بک جالب تر شود و این قسم را به هند
مبنس و چین گویند و قسم دیگر آن است که در جوف
خوب منقح نشده باشد و بک شگافتن فی آن تبدیل
منقح گردد و باریزه ریزه بسیار خرد باشد و بعد
از آن که بک بید حب بندند و این قسم نیز مفید بسیار
و لیکن زود تفت و در آب حل میگردد و در شند
که گاهی آتش در شیان آن می افتد و نه باے
شگافته و سوخته میگردد و طباشیر باور میان خالستر
می افتد آنها را جمع نموده آنها نیکه خوب و بزرگ است
جدا نگاه میدارند و آنها نیکه سوخته و ریزه شده است
کو بیده جدا خوب سازند و این قسم بسیار است
بسیار مفید نیست و نیز زود تفت و در آب گداخته
میشود و طعم این خالی از حدتی و بولستی نیست و
هر قسم آن در دم سرد و در دم خشک و لیکن خشک
قسم اول کمتر از قسم سوم است و مقوی دل حار
و جگر و معدة حار و قاطع فی تصفراوی و همال رموی

جوارش طبایش که معقوی معده و مانع صعود انجره
صفراوی است از معده بدماغ و مانع است از بلع
دور و سرد حادث بسبب سوء مزاج صفراوی معده
بشارت بسبب صعود انجره صفراوی و صعود نفس
اخلط صفراوی از معده بدماغ به صنعت آن طبایش
گل سرخ منزوع الاتقاع صند سفید آمله منقح کشنیر
خشک از هر یک ذره درم حبلا س پوست زرد و انج
ساق منقح مصطط از هر یک پنجم درم کافور تصوری
یکتقال گرفته سخته مجموع را در سه وزن اودی و با
به یا گلاب بقوام آورده بپزند شربت و نوشقال
جوارش طبایش و دیگر جراحات معده بنشاند و تشنگی
ساکن کند و اشتها کسی طعام آورد و معده را قوت داد
و قهر را بهای بدر آورد و کند به صنعت آن طبایش
سفید گل سرخ از هر یک ذره درم مصطط یکدرم ساق منقح
از حب ذره درم گلنار فارسی قاقاقه یکبار از هر یک یکدرم
اجز گرفته سخته با قند و غسل بالمناصفه سه وزن اودی
بپزند شربت و درم جوارش طبایش نوعد یک
صنعت آن طبایش ذره درم گل سرخ سه درم گلنار
یکدرم قاقاقه بزرگ یک درم مصطط عود از هر یک
نیم درم در شربت به شیرین بپزند شربت سه درم

جوارش طباشیر سیلان منی دوی وندی و او را بول
 که از گرمی باشد اصلاح آورد و صنعت آن گسرخ
 بهشت در صمغ عربی تخم حاض طباشیر سفید زعفران
 از هر یک یک درم قصبه ل زبره صندل سرخ در شکر
 منقعه از هر یک سه درم کوفته بخیه به نبات سفید صاف
 کرده بپزند شربت و درم با جلاب به جوارش طباشیر
 ایونی تب و اسهال صفراوی را نافع باشد و تشنگی
 نشانده صنعت آن طباشیر سفید حب الاس گل
 سرخ از هر یک ده درم تخم حاض صمغ عربی از هر یک
 هفت درم خروب شامی گلزار فارسی سماق عصاره
 لویه التیس از هر یک شش درم زعفران ایونی از هر یک
 دو درم کوفته بخیه به نبات سفید شربت
 سه درم و در نسخه و شفا فی خروب و داخل نیست
 جوارش طباشیر مسهل صفرا و بلغم بود و در المراج را
 راناف بود و صنعت آن تربید سفید برده درم
 و قهوی نیای شوی یک درم طباشیر سفید ورق گسرخ
 زعفران از هر یک یک درم و نیم اجنه کوفته بخیه
 با قند عسل بپزند شربت از سه درم تا پنج درم
 جوارش طباشیر مسهل یک درم از محرات محمد بن زکریا
 معده را از رطوبت و صفرا پاک کند و صنعت آن
 تربید سفید یک درم قهوی نیای یک دانگ گل سرخ
 عود چندی عصاره افسنتین از هر یک نیم درم طباشیر
 یک دانگ کافور قیصری یک جبه اجزا را کوفته
 بخیه به نبات سفید برده بپزند مجموع یک شربت
 باشد به جوارش طباشیر مسهل اسهال صفرا و بلغم
 گرم مزاجان را نافع باشد و صنعت آن تربید سفید
 یک درم متقال قهوی نیای شوی یک دانگ گل
 سرخ طباشیر سفید از هر یک سه درم مجموع یک شربت است
 در نسخه دیگر مغز بادام برشته یک عدد و اضاف
 شده و اگر خواهند نباتات و عسل بپزند و اگر
 خواهند نباتات و عسل هر دو بپزند و طباشیر
 مسهل طباشیر سفید عصاره زرشک بخیه گسرخ
 از هر یک دو متقال محو ده شوی ده متقال کثیرا

یک متقال کوفته بخیه با آب برگ کاسنی تازه رفته
 خوب سازند شربت از دو متقال تا پنج متقال
 سفوف طباشیر معده گرم و تشنه و خانی را سود دارد
 صنعت آن گسرخ طباشیر سفید از هر یک ده درم
 سماق سه درم کشنیز خشک بکسر که تر کرده بریان نموده
 پنج درم شربت سه درم با آب به ترش یا کنجبین سفوف
 یا آب انار ترش به سفوف طباشیر لولوی امراض
 حار که قلب و معده را به نهایت میزد باشد به
 صنعت آن طباشیر صندل سفید سماق منقعه
 از حبلا از هر یک دو درم مرادید یا سفته کشنیز خشک
 منقش کافور ایونی از هر یک چهار درم غنچه گل سرخ ده درم
 ابرشیم مقرض ورق طلا ورق نقره از هر یک یک
 درم بدستور مرتب نمایند شربت یک متقال
 سفوف طباشیر لولوی کافوری سو مزاج قلب را
 که از حرارت باشد سود دهد و صنعت آن طباشیر
 سفید ورق گل سرخ از هر یک سه درم کشنیز خشک
 دو درم صندل سفید مرادید یا سفته که با از هر یک
 نیم درم کافور دانگ اجزا کوفته بخیه به نبات سفید
 بخورند شربت و دو درم به سفوف طباشیر کافوری که
 خفقان گرم را سود دارد و صنعت آن طباشیر
 که با از هر یک یک درم گل ایونی کشنیز خشک از هر یک
 درم کافور جو دانگ نیکه کوفته بخیه به نبات و مرغ
 کافور بپزند و سفوف طباشیر لولوی کافوری دیگر
 گل گرم را سود دارد و صنعت آن گسرخ طباشیر
 از هر یک سه درم کشنیز خشک و دو درم پوست جوز
 مرادید یا سفته که با از هر یک یک درم کافور قیصری
 و دو درم کبک کنجبین سفوف جلی بنوشند

فصل در بیان اراض طباشیری

هر نفس طباشیر به نسجه از آب میرزا محمد باقر بن حکیم
 عماد الدین محمد حکیم باشی منقول از خط معزی الیه
 گفته که این همه اختلافات که در قرص طباشیر است
 بجهت اختلاف ارضیه است و اختلاف اعراض

اعراض طبیب حاذق که عارف بامزجه اشخاص باشد
 از برای شخصی بحسب مزاج او و دیگر عرض ها که واقع باشد
 کم و زیاد و داخل این ارض در اذن آن البته میکند
 تا موافق عرض آن گردد و مجلی در قاعه این قرص
 این است که می باید که امثال بعضی از این ادویه باشد
 مثل تخم کاسنی و تخم خرفه منقش و مغز تخم خیار و مغز
 تخم باد رنگ و مغز تخم کدوی شیرین و طباشیر سفید
 و گل سرخ و صندل سرخ و صندل سفید و تخم حاض
 و کافور قیصری و گل نیلوفر و گل بنفشه و رب السوس و
 کثیرا و نشاسته و صمغ عربی و گل ایونی و گل مخموم و
 زرشک منقعی و سماق و غیره در هر وقت بواسطه مصلحت
 بعضی از این ادویه را اختیار می نمایند بوزنیکه مصلحت
 اقتضا کند و ترکیب نمایند مثلاً اگر بجهت حرارت دل
 و خفقان ترکیب نمایند دو یا یک که بآن بیشتر خصوصیت
 داشته باشد اختیار کنند چون صندلین و کافور و تخم خرفه
 و گل سرخ و تخم کافور و تخم خیارین و اگر برک حرارت
 بکسر ترکیب کنند مثل زرشک و تخم کاسنی و دیگر اغراض
 و در امراض کبد مثل رب لیمو صینی اختیار کنند و از جهت
 سرفه و خشونت صدر کثیرا و رب السوس و صمغ عربی
 و امثال اینها دران داخل نمایند و در وقت قبض
 طبیعت گل بنفشه گل نیلوفر مغز تخم کدوی شیرین
 و همدان و تخم کبک داخل کنند و در وقت یسین طبیعت
 گل ایونی و گل مخموم و تخم حاض و از جهت تقویت
 معده گل سرخ و گلزار فارسی و حب الاس و سماق داخل
 کنند و همچنین اغراض و دقایق بسیار است و بر ترکیب
 کننده پوشیده نیست و در اینجا ذکر آنها لائق نیست
 بشما که تفا نمود تا باعث تنبیه گردد و به قرص طباشیر
 دیگر که حکیم محمد باقر حکیم باشی و الدار شد حکیم عماد الدین
 محمد صینی شیرازی و ربیاض محرات خود بخط املا خود
 نموده و گفته که این نسخه از پدر من حکیم عماد الدین محمد
 است که در قرابادین تالیف نمود ذکر کرده و در اشاد
 ذکر اراض طباشیر چون این نسخه منقول است
 ذکر شود تا مبصران را لطف تمام حاصل آید و آن

گفته که والد با جد فرموده اند که در اصول از کبیر مذکور است که بعضی اقوام از برای حرارت مزاج و حیوانات حاره است در آن مثل تخم کاسنی و تخم خرفه و تخم خیارین گل نیلوفر و گل سرخ و کوسه سفید و زرشک و طباشیر سفید و صندلین و کافور و صندل و امثال اینها باید که داخل کرده شود و متداول طبایست داخل نمودن این ادویه پس فرموده که قیصر گوید که بعضی ادویه غلطه مواد مثل خشخاش و بزر بلنج و نشاسته و کثیر داخل نمایند و او قیصر را غلیظ میگردد و انداز بر سر معیت و دفع باندک محکی مثل تلین و تخمین و با اثر اندک از گل سرخ و تا آنکه طبیعت باندک نوبت آنرا دفع تواند نمود و آنکه زعفران و درین اقراص داخل میکنند بجهت آنست که زود اثر بر پدید آید و بر راجع رساند و نیز دل را حمایت کند از افساد مواد حاره و مایه بارده و محفوظ دارد و آنرا زرشک داخل میشود تا جگر را محفوظ دارد و تخم حاضر گل سرخ از برای حفظ معده و امعا است تا از فساد آمدن مواد بسوخته آنها متاخر می نشوند و تخمین که درین اقراص داخل میشود بواسطه آنست که مواد را بواسطه تعدیل توأم سهل الابدفاع سازد و چون مردم را از برای کافور و زعفران است از آنکه شنیده اند که ضرر بیاورد میسازند یا آنکه دل و دماغ حار را قوت می بخشد و بزر بلنج در همان مرتبه برید دارد و اگر در آن مرتبه نیست قریب است بدان اندکی در مقدار همان برید میکند تا غلیظ قوی و منع سیلان مواد اخذ را آنها با اعضا شریقه کنند پس فرموده که قیصر التفانی کرده و ترتیب داده و نسخه آنرا قرص طباشیر سرد نام نهاده و چون از تجارب موافق انراض مطلوبه آمد آنرا باین اسم بسیاری مردم دانسته اند صنعت آن مردان را اصلاح کرده طباشیر سفید را بر آب و متعال هنده سفید و سفید گل نیلوفر و تخم خشک و قشر گل سرخ و مزاج الاقمار تخم حاضر تخم خرفه و قشر تخم کاسنی مغز تخم کدو و شیرین مغز تخم من و آنکه از هر یک سه مثقال نشاسته رب سوس

کثیر از هر یک یک مثقال بزر بلنج و متعال و نیم تخم خشخاش سفید چهار درم کوفته بجهت بلعاب بزر قطونا و دو مثقال سرشته یعنی دو مثقال بزر قطونا و در آب اندک بخیسانند و او به رابان بی آنکه تخم از آب بالا نیاید برشند و اقراص سازند میفرمایند که فقیر معقل الملوک محمد شاهی میگوید که چون اقراص زعفران و زعفران بخورید بگویند بیا شد اگر بزر قطونا را پنهان کنید و با تخم آن قرص سازند تخم بگویند می آید و اسپغول گویند نزد جهور سمیت دارد پس حکیم عماد الدین رحمتی در کتابی گفته که هر دو اینکه ادویه را بخواهند که بصل کبیر بسبب غرضی که عین آن با عسل یا مثل عسل منافی آن غرض باشد و خواهند که قوت آن بدخول بنوا در آن ضعیف نگردد و آنرا بایستی مناسب عین کنند و شکل مغز که شکل پهن است میسازند که در اجزای آن چسبند از طوبی است مانند که آنرا متکرج و مقصود سازد و در سایر آنرا خشک سازند و تخم صندل و قندیل و عسل را با سبب نگون گذارند و قرحه را از پشت عربال در سایه گذارند تا زود خشک شود و اگر خواهند که زود تر استعمال نمایند قرحه را تا آنکه تر سازند تا زود خشک شود و اینکه اقراص آمد و در نمیکند بسبب آنست که چون قرص را بمقدار شربت میسازند و اگر شربت آن یک مثقال میباشد اگر خوب بود و در سازند اکثر ظاهر آن مخالف باطن آن میباشد سبب بزرگی آنکه ظاهرش خشک گردیده و باطنش تر میماند و خوب فساد اجزا میگرد و بد آنکه شیخ رئیس و دیگر طبایا اقراص او را اصل حییات منع کرده اند بجهت آنست که اغلب مواد آنها مرکب میباشد پس استعمال اقراص و ادواخل حییات غلطی که با مواد آن ترکیبی باشد موجب نفی و اجتماع مواد آن میگردد و در بعد از آنکه مواد دفع شود و موزن مزاج باقی ماند و اقراص را در حال نفی تمام دارند و هرگاه حجت مثبت بود ضعیف باشد و ماده در کمال حدت باشد و ادواخل استعمال اقراص بارده مخوف نیست

قرص طباشیر شکر را فرو نشاند و حرارت جگر و معده را نافع باشد به صنعت آن طباشیر سفید گل سرخ مزاج الاقمار از هر یک پنج درم تخم کافور مغز تخم خیارین مغز تخم کدو از هر یک سه درم رب سوس و دو درم تخمین را با گلاب حل کرده صافی نموده ده درم ادویه کوفته بجهت بآن سرشته اقراص سازند و قرص طباشیر و دیگر که همان صنعت دارد و زاینکه مرفه نباشد به صنعت آن طباشیر گل سرخ مزاج الاقمار صمغ عربی کثیر از هر یک چهار درم مغز تخم خیار باد رنگ تخم خرفه و قشر صمغ عربی گل کدو از هر یک یک درم زعفران و دو درم نشاسته سه درم کافور قیصر میگوید که کوفته بجهت بلعاب بزر قطونا سرشته اقراص سازند صنعت آن طباشیر سفید تخم حاضر حلال حب ارباب گل سرخ مزاج الاقمار زرشک شکر از هر یک پنج درم لک مغز و روغن چینی از هر یک یک درم زعفران یک درم بهر اقراص سازند و اگر مرفه نباشد صمغ عربی کثیر نشاسته از هر یک یک درم رب سوس و دو درم بزر بلنج مذکور ه اضافه نمایند و قرص طباشیر حلال به صنعت آن در دسم هشت درم تخم حاضر شش درم طباشیر سفید چهار درم نشاسته صمغ عربی از هر یک سه درم زعفران یک درم کوفته بجهت بلعاب سرشته اقراص سازند شربت قوتش تا ششماه میماند و قرص طباشیر سطلانی دق و ذلول و سل را نافع است به صنعت آن طباشیر سفید تخم گل سرخ مزاج الاقمار از هر یک پنج درم تخمین مغز کدو و نیم تخم کاسنی از هر یک یک درم و نیم تخم خرفه قشر مغز تخم خیار باد رنگ مغز تخم کدو و شیرین از هر یک سه درم تخم کافور تخم کاسنی از هر یک چهار درم هنده سفید سه درم سلطان نهری رب سوس از هر یک یک درم زعفران کافور قیصر میگوید که نیم کوفته بجهت بلعاب بزر قطونا یا بلعاب بهر سرشته اقراص سازند و بعضی طبایع و دواخام و سبب الطیب و درین نسخه وزن کافور داخل کرده اند و قرص طباشیر قاصص صنعت آن طباشیر سفید هنده سفید صمغ عربی نشاسته شاد بلوط

و با سوس تخم حنظل از هر یک دو مثقال گلنار فارسی
افاقا از هر یک یک مثقال چغندر گسرسخ منزوع الاقحاع
شش مثقال رشک سفید ساق شقی از هر یک یک مثقال
کثیر از شش کوفته بخته آب زرشک سرشته
اقراص سازند و در سایه خشک نمایند شربت یک مثقال
و اگر با سهال خون خالص صرف باشد بپوشه بپوشی یک
مثقال که با می شمس بسد سرخ از هر یک یک مثقال پنج
انبار و دو مثقال خاضه نماید شربت یک مثقال
قرص طباشیر ملین منقول از منهای الککان المادویه
این جزو نافع است از برای حیات حاده و محرقه و
حیات ملتبه صفراویه و دوییه از برای سرخ و خونی
هسته و حرارت هیسته و شش را تسکین دهد و سنگ الیه
و طش مفراط است و از برای سرفه طریز نافع است
صفت آن ورق گسرسخ ترنجبین سفید از هر یک پنج درم
و درخت دیگر از هر یک شش درم است نشانه سوس
کثیر صمغ عربی طباشیر سفید از هر یک یک درم و درخت
نمودن الیاس که در عاوی صغیر ذکر کرده یک درم
زعفران نیز داخل است ترنجبین را آب حل کرده
صافی نموده باقی ادویه را کوفته بخته در ترنجبین محلول
سرشته اقرص سازند و در سایه خشک نمایند شربت
یک مثقال و قوت این قرص دو سال باقی میماند
قرص طباشیر ملین دیگر بخته منقول از قرابادین که توانی
صفت آن ورق گسرسخ ترنجبین پاک کرده از هر یک
شش مثقال نشانه گل بخته از هر یک سه مثقال
زعفران صمغ عربی کثیر طباشیر سفید از هر یک دو مثقال
ربا سوس یک مثقال ترنجبین را در آب حل کرده
باقی ادویه را کوفته بخته آن سرشته اقرص سازند
شربت یک مثقال و وزن است از چهار مثقال
قرص طباشیر حرارت کلیه و ذیابیطس و خرقه بول
را نافع است به صفت آن طباشیر سفیده درم
ترنجبه کا هو قشر از هر یک یک مثقال و درم کشنیز
خشک که سه شان روز در سرخس خسانده خشک
کرده بریان نموده باشند پنج درم گل سرخ گل ارغی

منقول از هر یک پنج درم گلنار فارسی دو درم صندل
صمغ عربی افاقا از هر یک دو درم کافور قیصر
بندرم بدستور اقرص سازند شربت یک درم آب
انار یا رب حبلا آن قوتش تا شش ماه میماند
قرص طباشیر حلی دق و سل را نافع است به صفت
آن طباشیر سفید ملین از برای مغز ترنجبین سرخ
که و تخم خشکاش سفید ورق گسرسخ از هر یک پنج درم
ربا سوس صمغ عربی کثیر از شش از هر یک یک درم
اجز اکوفته بخته آب برگ بارتنگ سرشته اقرص
سازند شربت یک مثقال میل نموده با لای آن
یک درم تخم بارتنگ را بر آب با عرق بپوشد با لای آن
و قانما سبه پاشیده بنوشند قرص طباشیر تپا که
کربنه را سود دارد و سودا بکشد و امراض کبد را
نافع است به صفت آن طباشیر سفید سبت و درم
گل سرخ و دوازده درم عصاره غافث سفید الطیب
از هر یک پنج درم ریوند چینی ربا سوس از هر یک دو
درم و نیم کوفته بخته بگل آب سرشته اقرص سازند
شربت از دو درم تا چهار مثقال به قرص طباشیر حلی
حاره و سهال صفراوی و خون از عصاره نافع است
صفت آن ورق گسرسخ شش درم صمغ عربی
کثیر از هر یک چهار درم تخم حاض طباشیر سفید از
هر یک سه درم کوفته بخته با آب بزر قطونا سرشته
اقرص سازند شربت یک مثقال به قرص طباشیر
منقول از مجربات بیاض از آب یکیم محمد باقر یکیم باقی
بخته معزی الیه گفته که این قرص بهترین و صحت
از برای حیات دوییه و صفراویه و عرقه و سنگین طش
و نافع است از برای سرفه گرم و خشک سینه
استیاج باین به صفت آن مغز ترنجبین مغز ترنج
که دوی بشرین از هر یک دو مثقال نشانه صمغ عربی
کثیر تخم خشکاش سفید از هر یک یک مثقال کوفته
بخته ترنجبین را با آب بزر قطونا حل کرده صاف
نموده ادویه را کوفته بخته با ترنجبین محلول سرشته
اقرص سازند شربت یک مثقال و قوت این قرص

تا شش ماه باقی میماند و اختلاف این قرص با قرص
سابق در اوزان است و ادویه هر دو نسخه مساوی اند
و در نسخه معصومی طباشیر چهار مثقال و ترنجبین سه مثقال
و باقی اجزای مساوی از هر یک یک درم است به قرص
طباشیر قابض نافع است از برای سهال صفراوی
و دوی و قطع کاذب خون از هر یک دو مثقال باشد سرخ
و ریوند اسود منداست و سرخ را طلب را سفید
صفت آن طباشیر سفید نشانه صمغ عربی گلنار فارسی
گسرسخ منزوع الاقحاع حبلیون شخ گوزن محلول
منقول از هر یک پنج مثقال زعفران چهار مثقال کت
سرخ انبار گل از برای سرخ و خونی که از هر یک سه
مثقال مازو سه سوزم الاخون تخم حاض از هر یک
و دو مثقال کوفته بخته آب بارتنگ سرشته اقرص
سازند شربت یک مثقال با دوییه مناسبه به قرص طباشیر
قابض شدیه القیض به صفت آن طباشیر که با بسد
با حرکات باج بلوط گلنار فارسی از هر یک پنج مثقال
گل محموم حب الاس صمغ عربی که هر دو بلو داده
باشد از هر یک پنج مثقال تخم حاض و در عروق
شخ گوزن سوخته اشنه مویو خیش الحیدر بر زرشک
منقه نشانه بریان ساق بریان منقی شایخ عدسی
منقول خربزه بطبی و قطره اثبت بر ریوند سفید ورق
گل سرخ از هر یک سه مثقال پوست تخم مرغ سوخته کشنیز
خشک بریان افاقا دم الاخون و قاق ریوند چینی
کندر یک منقول فیون از هر یک دو مثقال کوفته
بخته اقرص سازند هر قرص یک مثقال شربت یک
قرص با شیره تخم خرقه قشر با شرب حاض یا هر دو
قرص طباشیر قابض کافوری تپا که کشته مرکبه را
سود دارد و سودا بکشد و امراض کبد را نافع است
صفت آن طباشیر سفید سبت و درم گل سرخ و دوازده
درم عصاره غافث سفید الطیب از هر یک پنج درم
ریوند چینی ربا سوس از هر یک دو درم و نیم کوفته
بخته بگل آب سرشته اقرص سازند شربت از دو درم
تا دو مثقال به قرص طباشیر قابض نافع از برای

امراض دوی و قاطع نزول دم از هر موضعیکه باشد
و مفید از برای سرفه رطوبی و از برای بواسیر و صفت
آن طباشیر سفید نشاسته صمغ عربی گلنار فارسی گل سرخ
از هر یک پنج مثقال فینون زعفران حبس لاس از هر یک
یک مثقال گل ارمنی سه مثقال قرن بابل محرق متسول
خربوبه بلی آرد کنار مازنی سبز تخم حاضرم الاخون
از هر یک دو مثقال کوفته بخته آب برگ بار تنگ
و آب برگ بزر قطره نارسیده اقراص سازند شربت و دو
درم با شرباب سفیر جل و قرص طباشیر قابض منقول
از خط نواب میرزا ابی حکیم محمد باقر حکیم با شعی عرف
میرزا بزرگ والد ارشد حکیم عماد الدین محمود حسینی
یشترازی این قرص مبر و مطبوخه دافع است از برای
اعلال کبد و صفت آن طباشیر زده درم گل سرخ
منوع الاقلام پنجم مغز تخم کدوی شیرین تخم کاهو
تخم کاسنی تخم خرفه مقشر از هر یک سه درم صندل سفید
دو درم کافور قیصری یک درم کوفته بخته بلعاب
بزر قطره نارسیده اقراص سازند شربت و دو درم
دیگر نوشته که شربت از ان و دولت یک درم است و در
هر دو نسخه افراط و تفریط است و روزان شربت این
قرص و گفته که درین قرص بزر پنج سفید یک درم و اصل
نمایند لطیفه عجیب کند و آنرا خاصیت است در شرباب
و تیرید جگر و قرص طباشیر قابض دافع از برای اسهال
صفراوی و حیات حار و صفت آن طباشیر سفید
گل سرخ منوع الاقلام از هر یک پنجم و گلنار فارسی
دو درم و نیم کوفته بخته اقراص سازند شربت و دو
درم و دو نسخه دیگر این قرص وزن گلنار دو درم
و هر یک از صمغ عربی و نشاسته یک درم و نیم داخل
است اجزا کوفته بخته اقراص سازند هر قرص دو درم
و شربت یک قرص با یک دقیه رب یشترین و آب
سویق جود اگر در یک شربت از ان مقدار یک حبه
افینون زیاده کنند میگرد و در عمل قوی و قرص طباشیر
قابض دیگر منقول از خط میرزا محمد باقر ولد حکیم عماد الدین
از بیاض بخل نواب میرزا محمد باقر ولد حکیم عماد الدین

مجموعه یشترازی و ان بیاض مجربات خود را املانموده
نافع از برای حرارت معده و جگر و تپهای حار
و تفتک با اسهال مراری ذوبانی باشد و صفت آن
طباشیر سفید سماق منقی در شک منقی از هر یک هفتم
صمغ عربی تخم حاض نشاسته گل سرخ منوع الاقلام
گل ارمنی از هر یک ده مثقال او دیر اسو له
طباشیر و گل سرخ بریان نموده و همه را کوفته بخته
اقراص سازند شربت یک مثقال و قرص طباشیر
قابض دیگر و صفت آن طباشیر سفید و گل سرخ
منوع الاقلام از هر یک ده درم تخم حاض سماق منقی
از هر یک پنجم و گلنار فارسی صمغ عربی از هر یک دو درم
کوفته بخته اقراص سازند هر قرص دو درم شربت یک
قرص آب سفیر جل سانج و قرص طباشیر قابض
تپهای صفراوی و جمیع حیات حار و اسود دارد و
تشنگی نباشد و صفت آن بنفشه سید سمیلان رذخیره
طباشیر سفید پنجم گل سرخ هفت درم نشاسته
صمغ عربی تخم حاض گل ارمنی در شک منقی تخم
خرفه مقشر بریان کرده گلنار فارسی از هر یک سه درم
صندل سفید مقاصری دو درم تخم شامسفرم ده درم
زعفران یک درم کوفته بخته اقراص سازند شربت و دو
درم با شرباب سفیر جل و قرص طباشیر قابض منقو
صاحب کل الصناعة که در کتاب خود ذکر کرده
صفت آن طباشیر سفید پنجم و زرق گل سرخ هفت
درم صمغ عربی طین فارسی تخم کاسنی تخم حاض از
هر یک چهار درم نشاسته بریان کرده دو درم زعفران
یک درم کوفته بخته بلعاب بزر قطره نارسیده اقراص
سازند شربت از یک درم تا یک مثقال و
قرص طباشیر قابض تپهای صفراوی و حیات حار
و نافع است و شکم به بند و قاطع نزول دم است
و تشنگی نباشد و صفت آن ورق گل سرخ
پنجم طباشیر سفید سماق منقی در شک منقی از هر
یک هفت درم کوفته بخته بگلان سرشته اقراص
سازند و قرص طباشیر قابض نافع از برای خود

و سایر تپهای صفراوی و تپهای حار و از برای حرارت
جگر و معده و اسهال صفراوی و اسهال ذوبانی
صفت آن طباشیر سفید گل سرخ منوع الاقلام از
هر یک دو درم و نیم تخم خرفه مقشر تخم کاسنی مقشر
از هر یک سه درم مغز تخم کدوی شیرین مغز تخم خیار
از هر یک دو درم صندل گل سرخ صندل سفید و لاسوس
نشاسته بریان از هر یک یک درم کافور قیصری یک
دانگ و نیم زعفران دو دانگ کوفته بخته اقراص سازند
شربت و دو درم و قرص طباشیر قابض نافع از برای
تپهای صفراوی و اسهال صفراوی که بسبب یاقوتی
صفرا باشد که علامت آن تلخی دهان و حرارت و درم
رنگ بر از است و صفت آن طباشیر سفید و سماق
منق از هر یک پنجم تخم حاض بریان زده درم تخم
خرفه مقشر بریان گلنار فارسی از هر یک سه درم و
صمغ عربی بریان هشت درم بدستور و قرص سازند
شربت از یک مثقال تا دو مثقال و قرص طباشیر
قابض لوبوی اسهال کبدی و دوی و ذوب و فشت
الدم و قی الدم و نافع است و صفت آن مر و از این صفت
طباشیر سفید از هر یک سه درم لاسوس کاسنی تخم
حاض بری طراشیت صمغ عربی از هر یک دو درم و
خشخاش سفید بریان پنجم کوفته بخته بگلان سرشته
اقراص سازند شربت یک مثقال و قرص طباشیر
کافوری سوزش آن سینه و تپهای گرم را سود دارد و
صفت آن گل سرخ مشتمل طباشیر سفید کثیر از
هر یک چهار درم مغز تخم خیار با درنگ مغز تخم کدو
یشترین تخم خرفه مقشر از هر یک شش درم زعفران
نشاسته از هر یک سه درم کافور قیصری یک درم کوفته
بخته بلعاب بزر قطره نارسیده اقراص سازند شربت
و دو درم با پنجمین سانج و قرص طباشیر کافوری و
نافع از برای تب محرقة و تب و تشنگی نباشد و
سرفه حار را از ان کل کند و صفت آن طباشیر سفید
ورق گل سرخ صندل سفید مقاصری مغز تخم خیار مغز
تخم خیار زده با درنگ تخم کاسنی مقشر تخم کاهو مقشر

تخم خرفه مقشر از هر یک چهار مثقال کافور قیصوری
یک درم کوفته بچینه بلعاب بزقطو ناسترشته اقراص زنده
شراب یک مثقال به قرص طباشیر کافوری که چون
منافع دارد و قطن بکشد و طبع را نرم دارد و به صنعت
آن گسرخ زده درم طباشیر مغز تخم خیارین از هر یک یک
تخم کاهوی مقشر مقدرم تخم خرفه مقشر شش درم تخم
موز که دی بیشترین چهار درم رب اسوس سه درم تخمین
یا زنده درم کافور قیصوری نیدرم تخمین را در لعاب
بزقطو ناصل کرده صافی نموده باقی ادویه را کوفته
بچینه آن سرشته اقراص زنده به قرص طباشیر کافوری
تا لطف حکیم ابو البرکات اودمانی صاحب اختیار است
بلعی این قرص را با اسم قرص طباشیر سیمی کرده معتدل
است در قطن و تلپین نه باعتبار آنکه معتدل است در
کیفیات الفحالی بلکه بار دیو با بس است این قرص
نافع است از برای جگر و دل سینه و معده و گرم و تلپین
التهاب و سوزش و حرارت این اعضا دهد و تشنگی فرو
شاند و تپهای گرم و تب محرق را بنهایت سود دارد
صنعت آن طباشیر سفید ورق گسرخ زرشک منقح
از هر یک سه درم و در نسخه محمود بن الیاسی عاوی صغیر
از هر یک دو درم است مغز تخم خیارین مغز تخم کدو
شیرین تخم خرفه مقشر صندل سفید مقاصری از هر یک
یک درم کافور قیصوری یک درم انگ اجزا را کوفته بچینه
بلعاب بزقطو ناسترشته اقراص زنده شراب یک
مثقال به قرص طباشیر کافوری تپهای گرم و حرارت
سینه و معده را نافع است و نفث الدم و دی الدم
را بنهایت سود دارد است به صنعت آن طباشیر سفید
زرشک منقح از هر یک هشت مثقال تخم حاض و
طین ارمنی طین مخوم صغیر عربی حب لاس از هر یک
ده مثقال گسرخ منزوع الاقمار یک مثقال بلوط
شش مثقال کبریا صغیر بسد از هر یک یک درم
کافور قیصوری نیدرم کوفته بچینه بارب مود و شش
اقراص زنده شربتی از یک درم تا یک مثقال به قرص
طباشیر کافوری منقول ز خط نواب حکیم محمد باقر طبرانی

در افعال مثل قرص طباشیر کافوری لولوی این محرم است
صنعت آن طباشیر سفید چهار درم کبریا صغیر عربی
از هر یک سه درم گسرخ منزوع الاقمار شش درم تخم
تخم خیارین مغز تخم کدو شیرین مغز تخم خرفه مقشر
از هر یک یک درم کافور قیصوری نیدرم کوفته بچینه بلعاب
بزقطو ناسترشته اقراص زنده شربتی یک مثقال به قرص
طباشیر کافوری قاطع
به نسخه صاحب کمال الصناعة خداوند تپ گرم را نافع
بود و اسهال دسوی و اسهال کبدی و اسهال ملاری
را بنهایت نافع است به صنعت آن مغز تخم کدو
شیرین تخم خرفه مقشر مغز تخم خیارین مغز به لانه تخم
خشخاش این مجموع را بریان کرده از هر یک شش درم
صغیر عربی بریان تخم حاض طباشیر سفید طین قبری
از هر یک سه درم نشاسته بریان زده درم ورق گسرخ
بچیدرم کافور قیصوری یک درم کوفته بچینه بلعاب
بزقطو ناسترشته اقراص زنده شربتی یک مثقال
با آب سیب بیشترین و آب پشیرین و آب برگ مور
و عرق صندل یا نشامند به قرص طباشیر کافوری
ب نسخه قرا بادین دار الشفای شیراز که جان منافع دارد
و از برای مساک طبع و اسهال کبدی زاول قوی
است به صنعت آن تخم حاض بریان کرده گل مخوم
صغیر عربی حب لاس بریان کرده از هر یک زده درم
زرشک منقح طباشیر سفید ورق گسرخ از هر یک بیت
درم نشاسته بریان کرده بچیدرم بلوط چهار درم کبریا
سه درم زعفران سه درم کافور قیصوری نیدرم کوفته
بچینه با آب بیشترین سرشته اقراص زنده شربتی
یک درم تا یک مثقال به قرص طباشیر کافوری لولوی
از افرح نواب حکیم محمد باقر حکیم با شنی نافع از برای
جميع افعال مذکوره در نسخه قبل و شرح شده است
صنعت آن طباشیر سفید چهار مثقال گسرخ منزوع
الاقمار شش مثقال رب اسوس کثیرا صغیر عربی
مغز تخم کدو مغز تخم خیار و زنده مغز تخم کدو انگ از
هر یک ده مثقال سنبل الطیب سعد کوفی زعفران

مروارید ناسترشته از هر یک یک مثقال کافور قیصوری
و انگ کوفته بچینه بلعاب بزقطو ناسترشته اقراص زنده
و با شربتی مناسبه هر مرض استعمال نمایند و زیاده کرده
میشود درین قرص هرگاه اراده زیاده ای بکنند
ریوند صینی و از برای زیاده ای فیض تخم حاض بریان
و طراشیت و طین ارمنی از هر یک دو مثقال تخم خیارین
سفید از هر یک یک مثقال و از برای تقویت معده
بسد یک مثقال مصطک و دو مثقال به قرص طباشیر کافوری
لولوی قوی فرموده اند که از افرح اقل لعاب حکیم محمد
الملوک علوی خان است از برای تپ دی و سل او
تحققان حار حیات محرقه و قتی که با سهال شد و نافع
است از برای نفث الدم و دی الدم و اسهال موی
و کبدی و اسهال ذوبایی و کبریا صغیر به مجموع
امراض اعراض مذکوره به صنعت آن مروارید مقشر
طباشیر سفید سلطان مشوی تخم خشتی اش سفید تخم خرفه
مقشر کثیرا از هر یک سه مثقال کبریا صغیر رب اسوس
خفیه گسرخ منزوع الاقمار از هر یک دو مثقال مغز
تخم خیارین تخم حاض صغیر عربی بسد محرق از هر یک یک
مثقال کافور قیصوری یک درم زعفران ابریشم
مقرع از هر یک دو درم انگ کوفته بچینه با آب برگ
بارتنگ سرشته اقراص زنده هر قرصی یک مثقال شربتی
یک قرص به قرص طباشیر لولوی مجرب با نفع از برای
سوی و دی و تپهای حاره با سهال اسهال خون
بواسیر و بجهت تپهای حاره با سهال به صنعت طباشیر
سفید گسرخ منزوع الاقمار از هر یک شش مثقال مغز
تخم کدو و مغز تخم هندوانه گل ارمنی مغز تخم خیارین تخم
خرفه مقشر از هر یک سه مثقال بارتنگ مروارید ناسترشته
کبریا صغیر کچیه التیس از هر یک و مثقال صندل
سفید بگلایپ سویده یک مثقال کوفته بچینه با آب بیشترین
سرشته اقراص زنده شربتی یک مثقال و نیم بارب
خشخاش و در بعضی امزجه با شربتی هندوانه و از
اصحاب سل سلطان محرق و دو مثقال عناق کنند و از
برای مدقوقین کافور قیصوری و زعفران از هر یک

یک مثقال صفا از اجزای قرص نماید و قرص طباشیر
بر نسج و جوهر تلخیص طبیعت نماید و نافع است از برک
حیات حاره محرقه و از برای سرخه و خشونت سینه و
ذات الریه و ذات الحجاب صفراوی و مسکن التهاب
عطش مغرط است و حرارت سینه و شش و تسکین
صفت آن طباشیر سفید و درم ترنجبین و از برای
یکدم و نیم مغز تخم خیارین مغز تخم کدو و نیم شیرین
از هر یک یکدم و نیم نشاسته صمغ عربی کثیرا تخم
خشخاش سفید از هر یک یکدم ترنجبین راد و لهاب
بر زرقطونا حل کرده صافی نموده باقی ادویه را کوفته
بجخته با آب سرشته اقراص سازند و در ساق خشک نموده
نگاه دارند شربت یک مثقال و درم طباشیر سفید
است از برای حیات صفا و عینه و تقویت معده
و مسکن حرارت است و تشنگی نباشد و صفت آن
طباشیر سفید یکدم زرشک منقی یکدم و نیم سقمونیا
مشوی غنچه گل سرخ منزع الا قلع از هر یک یکدم
کوفته بجخته با آب کاسنی تازه سرشته اقراص سازند
جمله شربت است و در نسج و جوهر تلخیص از برای
یک و دو درم قند داخل است و درم طباشیر
تلخیص بنفشه رسیده سملیل در زخیره که در حیطه ذکر کرده
صفت آن طباشیر سفید عصاره زرشک از هر یک
یکدم سقمونیا مشوی غنچه گل سرخ کثیرا از هر یک
یک درم کوفته بجخته با آب کاسنی تازه با آب عسل
یا آب کاج سرشته اقراص سازند و درم طباشیر
تلخیص بنفشه و دیگر و صفت آن طباشیر سفید گل سرخ
منزع الا قلع از هر یک پنج مثقال صندل سفید
بگللاب بوده یک مثقال مغز تخم کدو شیرین
مثقال مغز تخم خیارین مغز بهار نه رطل سوس
زرشک منقی صمغ عربی کثیرا از هر یک دو مثقال جزا
کوفته بجخته دو مثقال ترنجبین و درم کلاب حل کرده صفا
نموده اجزا را با آن سرشته اقراص سازند و اگر خواسته
باشند که تلخیص آن زیاد شود رطل بنفشه غار یقون
سفید از هر یک سه مثقال صفا از اجزای آن نمایند

مقدار شربت از آن یک مثقال و درم طباشیر سفید
دار الشفای چند تا پودر و صفت آن طباشیر سفید
چهار درم ترنجبین یکدم مغز تخم خیار زده مغز تخم
کدو شیرین نشاسته صمغ عربی از هر یک یکدم
کثیرا تخم خشخاش سفید از هر یک دو درم ترنجبین
حل کرده صافی نموده ادویه را کوفته بجخته و ترنجبین
راد و لهاب بر زرقطونا حل نموده با آن سرشته اقراص
سازند شربت یک مثقال و این نسخه بالنسبه جمهور
اختلافی که دارد در اوزان است و پس به قرص
طباشیر سفید و تلخیص آن مرحوم از برای اصحاب
سل و حیات و قیه و قشقه با آنها اسهال براری و زو بانی
باشد و صفت آن درم گل سرخ شش مثقال
صمغ عربی نشاسته گل رسی کثیرا از هر یک چهار
مثقال تخم حاض طباشیر سفید از هر یک سه مثقال
تخم زرد بریان مغز تخم کدو و تخم خشخاش سفید کبریا
بر و از اینها سفته سلطان محرق از هر یک دو مثقال
کوفته بجخته بلباب حبلسفر حل سرشته اقراص سازند
شربت یک مثقال و درم طباشیر تلخیص دیگر
صفت آن طباشیر سفید گل سرخ منزع الا قلع
از هر یک پنج مثقال صندل سفید بگللاب بوده
تخم کدو شیرین سه مثقال مغز تخم خیارین بهار نه
مقشره رطل سوس زرشک منقی صمغ عربی کثیرا
ترنجبین منقی از هر یک دو مثقال ادویه را اسو
ترنجبین کوفته با غنچه تلخیصی است بجخته و ترنجبین بگللاب
حل نموده صافی کرده ادویه را کوفته با آن سرشته
اقراص سازند و اگر تلخیص زیاد مطلوب باشد
رطل بنفشه غار یقون سه مثقال از هر یک سه مثقال
اضافه نمایند شربت یک قرص باب سفر حل سازند
قرص طباشیر منقول زبیا ضیضه منقی حکیم که
مغزی از بیا ضیضه لواب حکیم محمد باقر نقل کرده
صفت آن طباشیر سفید کثیرا از عطران از هر یک
دو مثقال نشاسته سه مثقال و درم گل سرخ ترنجبین
سقی از هر یک شش مثقال ترنجبین راد و لهاب حل

کرده صافی نموده باقی ادویه کوفته بجخته با آن سرشته
اقراص سازند و درم طباشیر تلخیص منقول از سنباج
پهای محرق و درم راناف باشد و تشنگی نباشد و تلخیص
را نرم کند و صفت آن درم گل سرخ ترنجبین سفید
پاک کرده از هر یک یکدم نشاسته صمغ عربی طباشیر
کثیرا از هر یک دو درم زعفران یکدم ترنجبین راد و لهاب
حل کرده باقی ادویه را کوفته بجخته با آب سرشته اقراص
سازند شربت یک مثقال قوت این قرص و درم مثقال
باقی میماند و قرص طباشیر نافع از برک لثه الدم
و غب خالص سائر حیات حاره و قیه است این نسخه
بنفشه قبل و صفت آن طباشیر سفید زعفران کثیرا از
هر یک دو درم و درم گل سرخ ترنجبین از هر یک یکدم
ترنجبین راد و لهاب حل کرده صافی نموده باقی ادویه را
با آن سرشته اقراص سازند و لعوق طباشیر و سرخه حاره
و حیات حاره که با سفال باشد سود دارد و صفت
آن طباشیر سفید چهار درم مغز تخم خیارین مغز تخم
شیرین مغز چلغوزه صمغ عربی و از برای اسهال از هر یک هفت
درم نشاسته کثیرا از هر یک ده درم نبات سفید صفت
مثقال عسل مصفی یکصد و بیست مثقال نبات و عسل
و البقوام آورده ادویه را کوفته بجخته با است درم رطل
بادام شیرین چرب نموده با آن بیامیزند و لعوق سازند
شربت از شش درم ماده درم بهر رطل و لعوق نمایند و اگر
حرارت زیاد باشد عسل شهد ترنجبین کنند و یکدم
کافور قیصری بفرزینند و لعوق طباشیر بنفشه
قرص ریه و سوال حاره راناف باشد و صفت آن کباب
سفید چهار درم نشاسته کثیرا مغز تخم کدو و مغز چلغوزه
صمغ عربی از هر یک هفت درم قند سفید صفت
مثقال جزا کوفته بجخته با رطل بادام و عسل شیرین
و مقدار دو مثقال لعوق کنند و طباشیر بطلای
و بای مو حده اسم گشته است که در درم و غنها
کنند و گویند مراد از آن کباب شامی است مقوی
مده و محقق و طوبت آن و موافق ناقین قوی المده
و مقوی اعضا و مضر ضعیف الا شفا است

فصل در بیان شیخ طجات

طبع الشولب و جزو الطلب و حار الوحش و البصبة
 العجا و این عرس و اشتال اینها شستن در هر یک
 از اینها نافع است از برای شیخ ابتلائی و وجع مفار
 بار و لقمه مفصل بار و دو وجع و درک و عرق الشک
 بلغمی و سوداوی و نفوس به صفت آن بگوید هر که
 که خواسته باشد و بکشد و زنده به تر است یعنی چنین
 درست با پوست و شکم نازک گشته زنده در دیگ اندازند
 و شبت و شک بسیار داخل کنند و آن مقدار بخورند
 که هر شود پس بیالایند و گرم در تغار بزرگی یا حوض
 کنند و در میان آن مرض نبیند تا وقتیکه سرد شود
 دو سه روز اول ماه و سه روز میان ماه و سه روز آخر
 ماه هر روز از یک آن سه روز یک مرتبه صبح و یک مرتبه
 شام بدین نحو عمل کنند و یک طبع را پیش از سه روز استعجال
 کنند و می باید که گفتار نباشد که چون الله تعالی
 نافع است و گفته اند که چون از آب بر آید بدن آب
 گرم بشویند و از دهان ملاحظه نمایند و بعضی گفته اند که
 اصل درین شیعه عجا بر این است که اگر آن نباشد پس
 آن رو باده یا گوشت خردند و باید که استعمال کرده شود
 این طبع بعد از تفتیه بدن و طبع صندل عجا و صندل
 تند و در آب زرات و طبع انسی و انسی و طبع اسود
 اسود و صندل و صندل و طبع هر دو در زیل هر دو اندک شود
 طبع فواکه سهیل صندل و بوم است به صفت آن غلاب
 جراتی بست عدد و انچه زنده دانه سپستان موز
 بنفشه از هر یک سی دانه سنائی و رقی گسرخ برفا
 فستق از هر یک هفتاد و دو در طحال آب بخورند تا نصف
 رسد بیالایند و غیره شربت خراسانی و ترخین گلشن
 آفتابی از هر یک و دو در دران حل کرده صفائی نمود
 بنوشند و اگر رطوبات غالب باشد تقویت این طبع
 نمایند به قویات الطفاکی و اگر حرارت غالب باشد
 در نه نباشد آلو سیاه دانه و غیره شربت شقی
 بست و دم اضافی این طبع نمایند به طبع باز کوی
 نافع است از برای طبع و خدر و استرخا و شیخ و

مفاصل و جزام به صفت آن برنج و نان و در طب
 حرل شبت و رقی انار سداب زنجبیل از هر یک
 یک من مجموع را و در نه عدد من آب بخورند چون
 به نصف رسد مار کوسه زنده را و دران اندازند و به
 جوشانند تا نه شود پس زرد زرد کلان یا در حوض
 آکوچک بیالایند و سه من زیتون دران داخل
 کرده مرض دران نشیند و مره بعد از خرمین نماید
 طبعیکه تی باز دارد و دو سه روز وقت دهد به صفت
 آن نار دانه و در مصلطه فستق خشک از هر یک
 یک درم و یک رطل آب جوشانند تا نیمه بماند و صاف
 کنند و دو سه از هر یک یک درم کوفته بخت
 اضافی کنند و بنوشند به طبعیکه حیض براند به صفت
 آن سارون یک درم سداب نیم درم رازیانه دو
 درم بویای سرخ بچرم عسل و ده درم جوشانند و
 صاف کنند و سه روز متوالی بخورند به طبعیکه همین
 خاصیت دارد و درین مردانی را که بول ایشان مختل
 شده باشد نافع است به صفت آن افشین رو
 و در نه ترکی قریس شامی شاداب رازیانه تخم ترش
 از هر یک و دو درم انچه زرد و رقی عسل و ده شقال
 بجوشانند چنانچه رسم است و صاف کنند و سه روز
 متوالی بخورند و سه روز دیگر استراحت نمایند و باز
 سه روز دیگر بنوشند و همین عمل کنند تا علت زایل
 گردد و طبعیکه همین خاصیت دارد و به صفت آن بیاب
 سرخ حلیه انیسون قوه حلیه اقلات که بندی می نمایند
 از هر یک چهار درم سداب سه درم رطل آب جوشانند
 تا بر طلی آید صاف نموده قدری شکر اضافی کنند و
 صبح چهار درم بنوشند به طبعیکه همین خاصیت دارد
 صفت آن بویای سرخ سه درم قریس رو
 از هر یک چهار درم فودنه و دو درم و سه رطل آب جوشانند
 تا به نیمه آید و صاف کنند و قدری به طبعیکه اضافی
 کنند و صبح بنوشند نافع باد

باب لطایف الرا و الامه

طریقی بفتح طای همه و طای همه نیز زنده و طای همه
 انسب است مقوی قلب و معدنه و شط است و نشاط
 آورد و نیکو میگرداند فکر را و نافع است از برای خفقان
 و التهاب اشتیای طعام و سوداوی و سوداوی و قلب
 و باخول و این معجون را طریقی باین سبب نامیده اند
 که هرگاه تناول کنند از ان شربت میگرد و طریقی از
 جود فکر و بسیاری نشاط و نیکوی گفتار به صفت
 آن یا قوت رمائی و رقی طلا و رقی نقره پس در حق از
 هر یک و دو درم مروارید ناسفته سه درم لعل خدشی
 عقیق منی کمرابی شمع از هر یک و دو درم صندل سفید
 صندل سرخ از هر یک هشت درم طباشیر سفید گل
 نیلوفر از هر یک بچرم گسرخ منزع الا قاع سافج
 سه درم از هر یک یک درم سعد کوفی اشنة ناخواه انیسون
 تخم کرفس از هر یک سه درم زعفران با و بنج و از هر یک
 ده درم افشین و رطلی سه درم گل کاو زبان گیلانی
 هفت درم تخم زنجبیل زرشک مسکه عود هندی
 همین سفید شقال مصری عنبر اشهب از هر یک سه درم
 مشک منی ابریشم مرقع از هر یک یک درم آله منق
 پوست انیس کابلی از هر یک بست درم گلاب نبات
 سفید و عن بادام شیرین از هر یک هفتاد و شش شربت
 سیب شیرین شربت به شیرین آب نار شیرین از هر یک
 پانزده درم مغز نار حیل مقشر هیل با و جوز بو از هر یک
 سه درم دران و در طویل درانند و جمع در پنج عقری بیبی
 از بناد از هر یک نیم درم روغن بلسان تخم کاسنی حب
 بلسان از هر یک سه درم بقدر حاجت معجون سازند
 چنانکه قانون مفرجات است شربت از ان از شقال
 تا یک شقال به طریقی الحی منقول رخط حکیم احمد
 موسوی عفر الله قلمی فرموده اند که این منقول است
 از خط حکیم عماد الدین محمود شیرازی به صفت آن
 و رقی طلا و رقی نقره یا قوت رمائی لعل خدشی مروارید
 انشنة کمر با عنبر اشهب مشک از هر یک و دو شقال
 پس در حق دران قریس از هر یک سه شقال همین سفید
 همین سرخ و رقی عقیق با و بنج و زبان گسرخ

صند سفید صند لیسج کباب چینی و نقل و رب و توری
گلگون مرزنجوش سبز زبان افروز ساج زندی مصطک
عود قاری خام سعد کوفی سنبل الطیب زعفران از هر یک
پنج مثقال عسل که مر با صفت مجموع او و دیه آب نو از کوزن
عسل آن عسل سفید کف گرفته بقدر حاجت بدستور مقرر
مجموع سازند و در آب الجلسون بکوبند و معوی اعضای ترسیده
است و راوردن نشاط و شکفته بے نظیر و معوی باه
است و معده را قوت دهد و اشتهای صادق آورد
و طعام بهتر کند و پیران و سرد مزاجان را نهایت بوی
ست و صفت آن بازت زمانی مر وادید با صفت کباب
سبز لعل چینی از هر یک دو درم لایحور و محمول فیروزه
نیشاپوری از هر یک یک درم کرباسی شمی از هر یک
عقیق میانی مرجان از هر یک یک مثقال فلفل
زنجبیل نارنگی در دو درم عرق زنیبا و ساج بندگی
پوست پلنگ کالی کشنه خشک گل نیلوفر از هر یک
چهار درم سعد کوفی شقائق مصری مصطک رومی و
زرنجک طغی از هر یک سه درم سنبل الطیب قره
قاقه کبار قاقه صغار گل محموم گل رخی باز و جوی
از هر یک یک درم تخم کاسنی تخم زنجبیل
تخم بالنگه با درم از هر یک دو درم جد و اخطائی و
فرخ خشک با درم نیمه از هر یک سه درم ورق طلا درق
نقره خلوصین از هر یک پنج درم کباب چینی و دو درم و غیر
اشتبیک یک درم مشک بنی بنیدم گلاب عرق برنج خشک
عرق گا و زبان از هر یک یکصد درم نبات مساک
تمام اجزا عسل مصطفی دو درم از اجزای مذکور بدستور
ترکیب نموده بعد از چهل روز استعمال نمایند و طب
الجلسون بنی نسخه از متاخرین است قوت دل و مع
و جگر و معده دهد و پشت و گرده را بنهایت قوی گرداند
و نفوس آورد و دوا به راقوت و دوا اشتهای طعام آورد
و با صبر راقوت بخشد و صفت آن یا قوت زمانی
لعل چینی مر وادید با صفت مرجان قرمز فیروزه
نیشاپوری از هر یک یک مثقال کرباسی شمی سه درم
محرق محمول جد و اخطائی و دو درم حب از لم و لجان

شقائق مصری صند لیسج صند لیسج صند لیسج
توری از هر یک دو درم توری ساج ترکی لسان العصف
حب لبان مغز تخم خیارین تخم بلبلون حب مرکب
چینی لیسج و در چینی اسارون و نقل و جزو با قسط
شیرین در دو درم عرق زرنج خشک گل گا و زبان تخم
فرخ خشک با درم نیمه صند لیسج صند لیسج
بوزیدان از هر یک دو درم شقائق تخم خرفه تخم شمر تخم
گند نام تخم جزو عود قاری خام نارنگی خشک و فلفل
از هر یک یک مثقال مغز بادام شیرین قشقه نارنج
عقشقه مغز بنه قشقه کبوتر قشقه از هر یک چهار مثقال
زعفران سه مثقال عینر اشهب یک مثقال شقائق
خالص نیم مثقال ورق طلا درق نقره از هر یک
یکصد درم جزو اخطائی شقائق رومن جزو عظم مقدار
او و دیه رابان چرب سازند عسل مصطفی سه درم مجموع
او و دیه بدستور مقرر مجموع سازند و بعد از چهل روز
استعمال نمایند شربتی از بنیدم تا یک درم

باب الطار مع اللام

فصل در ذکر نسخ اطلیه

ایدا که اطلیه جمع طلا است و طلا کطلای جمله و لام
و الف اسم او و یه رقیقه القوی است که بر بدن ببالند
و طلا با نیکه در آنها افیون و بزر الیخ و پوست خشک
بود و افیون ذکر یافت و آنچه در آنها نیست اینجا
نویسم می باید و طلا نیکه استقامی نمی را سود دارد
صفت آن در سنه ترکی صند سوخته بوزه از منی
سنگین گا و کمنه مساوی با سر که طلا کنند و طلا نیکه
در تحلیل رطوبات بدن مستحق مجرب است صفت
آن گوگرد و دمازوی سبز سوخته صند سوخته حنا
سوده مار قشیشا ریم آن سنگین گا و کمنه بوزه کوفته
بیخته و بر شراب زبول طفل یا گا و و سلجین عسل
سرشته بر موضع نفع طلا نمایند و طلا نیکه که بر یک
استقامت نافع است و صفت آن سنبل سعد
قر و نامر می ایر ساقسط تلخ بار و عن باسان با

طلای دیگر حبت استقامت صفت آن صند سوخته
کبریت از دجا مسکین کبوتر چند بیدر حرق بلبل
اشق زعفران بوزه از منی اجزا مساوی کوفته با آب
سذاب طلا نمایند و طلا نیکه خداوند آتشک با آب
تا فیه است صفت آن مایه ان چینی موسمیایی بیدر زندی
شیرین زنجار زنجار سفید صند زوز از هر یک دو درم سور بخان
کنر در دمازوی پوست تلخ بیخ بقیعه رومن گل روم
سفید از هر یک سه درم قوتیای کرمانی برگ حنا شق
کوبیده طلا بوزه از منی از منی کشته از هر یک بنیدم
پیه بوزه سیاه زده درم رومن گل سی درم مغز ساق گا و
لبست درم اجزا کوفته بخیته زنیبا رابا حنا و آب بلبلون
یکصد درم و رومن در دمازوی مغز ساق گا و و روم یکصد درم
و مجموع را در دمازوی خوب بیا میزند و خوب سخن کنند و در
سایندن بسیار مبالغه نمایند نگاه بر بدن طلا کنند
طلا نیکه اسهال و فی باز دارد و صفت آن گل سرخ
بنیدم افاقیا گلنار دمازوی سبز شب میانی جزو السور
صند طین عدس برگ مور و از هر یک یکصد درم طباشیر
درم با آب برگ به بر شکم و معده و پشت طلا کنند
طلا نیکه زخم آتشک را زود با صلاح آورد و درین باب
نظیر ندارد و صفت آن قوتیای شسته سفید با
شسته و دمازوی مر و اسنگ از هر یک سه درم و دیگر
یکصد درم مغز و از شقاق بنیدم مجموع را نرم بسایند و بر
گل بیا میزند و طلا نمایند و طلا نیکه اسهال زود دارد
و شکم به بندد و صفت آن افاقیا سعد کوفی مرکی
کنر کنگ جزو السور دمازوی ساج آله گل رومی و
گا و دس بیخ عدس بلوط گلنار بزر الیخ صند لیسج
مور و با آب بسایند و بر شکم ببالند و طلا نیکه را بستانند
سعیین بیا شد صفت آن حب لسان جا و شیر مقل
ارزق با درم مساوی کوفته بخیته بوزه گا و و
فضیله طلا کنند و بگذارد تا خشک شود و بعد از آن
سبب نمایند زنیبا بستان شود و طلا نیکه او را حاره را نافع
است و صفت آن صند لیسج شفاف یا شفاف از هر یک
سه درم گل رومی درم فلفل قیحا صند مکی باز

از هر یک دو درم صید آرد زیر و استنگ از هر یک
یک درم طین قیو یا بچرم کوفته بخیته آب کاسنی تازه
بسرشد و گاو اما سازند و در وقت احتیاج یکی را از آن
آب کشیز تازه ساید طلا نمایند طلا یک آماس
خفیه را که بزرگ شده باشد و سخت گشته و رنگ سرخ
بود و رنگا بکود و اخته باشد بحال آورد و به صنعت آن
بالونه کلیل الماک خطمی شیاف یا شالوش در بندی
از هر یک سه درم بنفشه و دو درم کوفته بخیته آب کاسنی
تازه و گاو آب سرشته طلا کنند طلا یک آماس خفیه
در و سوزش خفیب را سود دارد و به صنعت آن کل
بنفشه کل خطمی صید از هر یک یک درم حاک قیوم از
هر یک دو درم بالونه کلیل الماک از هر یک چهار درم
کل نیلو فریک درم و نیم کوفته بخیته آب کاسنی تازه
سرشته طلا نمایند طلا یک آماس خفیه و سختی که از
رطوبت و سودا باشد سود دارد و به صنعت آن بالونه
کلیل الماک قیوم از هر یک هفت درم کل خطمی
صید چهار درم کل سرخ دو مثقال و نیم کوفته بخیته
بلعاب بزرگ کتان و بلعاب تخم و سرشته طلا نمایند
طلا یک برص را برود و صنعت آن سفیدان سفید
زنج سرخ مسای با شیت تازه ساید طلا نمایند
طلا یک برص و بهی را زائل کند و صنعت آن فوه
کنش شیطیح هندی خردل تخم ترب مذیون تخم
خفیل خرق سیاه و صید موزنج سقونی از هر یک
یک درم شقائق از هر یک کوفته در سرکه خیسایند
یک شاز و طلا کنند طلا یک بهین خاصیت دارد
و مجرب است و صنعت آن با بچی که بچی نامند یک
وزن گیر شش وزن اول با بچی را با آب
ادرک که زنجیل تراست خوب ساید که مثل زنج
شود بعد از آن که در خوب ساید و داخل نمایند
با با هم نیکو ساید و حق کنند و خوب بسته نگارند
و وقت حاجت با آب ادرک ساید بر موضع برب
طلا نمایند و در سرخ و دیگر یک وزن کبریت زرد و صا
که بندی کند حاک آله ساز نامند و اصل است و این

اقوی است و صبح در سرخ و دیگر وزن هر سه مساوی
طلا ای دیگر که همان خاصیت دارد و به صنعت آن
ایر ساختن صید مساوی اوزن با سرکه انگوری
ساید که راستقال نمایند تا زائل گردد و همچنین
اطلیه دیگر را بدون خرق نیز صید است و طلا
دیگر که بهین صنعت دارد و به صنعت آن تخم پوار
گیر و از هر یک با و سیر پوست سرخ خردل هر یک
بندی کینر صید گویند چهار توکه با آب زنجیل ترکیه
بندی ادرک گویند حق بلغم نموده خوب بندند
وقت حاجت با آب زنجیل تر ساید همان موضع
برص بعد از آنکه آن را با سرکه کینر خشک و صحرانی
یا پارچه خشکی خاریده باشند به طلا از آب برص صنعت
آن پوست بچ کینر صید هندی تخم ترب از هر یک سه
مثقال بوره از منی قسط تلخ از هر یک پنج مثقال و
خردل سرخ دو مثقال اجزا کوفته بخیته آب کاسنی
طلا نمایند طلا یک برص را نافع بود و به صنعت آن
شیطیح هندی عاقره و قاضی خردل سرخ شویزه
کل شقائق زنج زرد و می فوه اجزا مساوی کوفته
وزن بخیته با خون بر طلا نمایند طلا یک بهی سیاه
و صید را بر طرف کند و صنعت آن مروارید زیره دان
با سرکه کینه سخی کنند و بر محل بهی بماند که مجرب است
طلا یک بهی همان نفع بخشد و صنعت آن غسل بلاد
هفت درم عاقره و حاسد اب فریون شیطیح هندی
شقائق النعمان از هر یک یک درم اجزا را نرم کوفته
بخیته با سرکه طلا کنند طلا ای دیگر که برص انبات
نافع و مجرب است و صنعت آن کبریت سوخته
چهار درم فریون سوخته بلاد سوخته از هر یک دو
درم خرق سیاه شیطیح هندی شقائق النعمان از هر
یک یک درم اجزا را نرم کوفته بخیته با سرکه طلا کنند
طلا ای دیگر که همان نفع دهد و صنعت آن مغز
با دام ترس تخم ترب خردل تخم جبر تخم زرنج
حرف زرد و طلا ای خرق سیاه شیطیح هندی
جفیله نافرین اجزا را هم برابر بکوبند و با طبع

بسرشد و طلا کنند طلا یک بهی سیرق اسود اسود
دارد و به صنعت آن کل شقائق سقونی یا شیطیح تخم
خردل تخم ترب صغیر آواز هر یک یک مثقال کوفته
بخیته در سرکه خیسایند یک شاز و طلا کنند و صا
کینه بران مالیده باشند باند طلا ای لیهق لیهق
زنگنه که بر بدن حادث میگردد و به صنعت آن پوست
تخم مرغ را در سرکه کینه سیرق و زنجیله که محل شود
بعد از آن نوشادر و نیک کوفته با یکدیگر مزج سازند
و سه روز متوالی بمانند اگر بر طرف شود و الا با دیگر
کل از منی داخل نمایند که انشا الله تعالی زائل شود
طلا ای دیگر که بهین صنعت دارد و به صنعت آن مورچه
یا شیره خشر عمل کرده طلا نمایند و طلا ای آب گیاه
بجنگره که گیاه هندی است نیز صید است و آب بر
یالک جوهری سیرق سقونی یا شیطیح سوش را با زاج
سیاه طلا نمایند یا شاز و یونجهینی با سرکه طلا نمایند
طلا یک برص و بهی را نافع باشد و صنعت آن تخم
ترب مرکی کینر قسط تلخ قطران زنج کبریت زرد و اجزا
مساوی کوفته بخیته با سرکه بسترشد و بعد از آنکه محل
برص از پارچه خشن درشت مالیده چند آنکه سرخ
شود طلا نمایند و شش ساعت بگذارد پس با آب
گرم بشویند و بعد از آن بر وزن زرد تخم مرغ خرب
کنند و چهار پنج بار بر همین طریق عمل کنند که نافع است
بما کفغ اکثر اطلیه بلکه کل اینا وقتی ظاهر میگردد
که بدن خالی از اخلاط فاسده باشد و تنفیه شده قلیله
تحت جلد و مواضع بعیده مانده باشد که اطلیه ترا
تحلیل دهد و همچنین اخسده و کمادات و امثال اینها
طلا یک با سیر خونی و بادوی را نافع است و صنعت
آن عناب را بسوزانند و با لبها شیره صلایه نموده
بر موضع بوسید بماند و طلا یک بوی ففیل را بر طرف
کند و صنعت آن شنب چانی مرکی کل سرخ برگ
مور و مرد استنگ از هر یک قدری کوفته بخیته بگل
سرشته اول ففیل را با آب ایشان بشویند و بعد از آن
طلا کنند و طلا یک بوی ففیل را بر طرف کنند

صفت آن را سن ز آوند طویل برگ خاز عفران
آبکیه سوخته کاغذ سوخته از هر یک جزوی کوفته بختیه آب
سور و برشته و شاف ساخته خشک سازند و به یک
حاجت باخل را به کسبه حمام چند آن باندند خون او ده
شود و بر ششانی ازین را با کلاب سوده باندند و یک
شب بگذرانند و روز دیگر پاک سازند و طلائی دیگر
که بوی اخیل را از اکل سازد و صفت آن صندل
سعد قصبه لندی به پوست سیردن تیغ مری تو تیا
مروانک از بوش ظفار الطیب گل سرخ برگ مور
از هر یک جزوی کوفته بختیه آب ساینده و در غلظت
کنند طلا یک بشیر را اصاف کند و کلفت و بنوسه
را از آن نماید صفت آن ایر سا بوره از منی اشق
شاسته فرخنده خورده استخوان بوسیده بخیل آرد
طبله و با قلع و کبریت و کبریت و کبریت و کبریت
کوفته بختیه آب تیغ برشته و طلا کنند و بعد از آن
بشیرند و بعد از شستن بر وزن بادام تلخ بپزند
طلا یک رنگ بشیر را اصاف کنند و صفت آن یک
خا خشک کرده مسکوف نمایند و با قوری آرد کنند
خلاف کرده آب خیم نموده بر دالیده بشویند
طلا یک برش و خش و خالهای سیاه که بر رو پیدا
شود بر طرف سازد و رنگ رو را اصاف گردانند
صفت آن ز تیغ کندش بوره از منی تخم کرب تخم
ترک کوفته بختیه طحالب حله برشته بر رو طلا کنند
طلا یک بوا سیر خشک سازد و سیلان خون باز دارد
صفت آن عصاره الحیمه التیس صفت بله طحالب
ابن از هر یک جزوی کوفته بختیه یک شب در آب
غضب الثعالب بخیل انداخته از آن نرم بسایند چند آن
بچون نرم شود و بر مقده طلا کنند و ساعتی بپزند
بخوانند و طلا یک بوا سیر خونی و او را مقده را
نافع باشد و صفت آن سفید آب کافور و سدر گاو
موم سفید از هر یک قدری بستور طلا کنند
طلا یک خون بوا سیر را که بسته باشد و در کثافت
بود و خون بکشد و در دس آن گردانند و صفت

آن آب پیاز صبر زرد و زهره کافور از هر یک قدری
در سحر بپایند و به سحر طلای کنند و دفع است
طلای دیگر جهت قطع خون بوا سیر و صفت آن
نیل را با آب خالص ساید طلا نمایند و اندک در
جوف مقده باندند طلا یک جهت نبات اللیل
و جرب نافع باشد و صفت آن خطمی با بونه کلیل
از هر یک چهار دم تر مس بوش و برندی از هر یک
یک دم مری شیان یا شیا از هر یک یک دم و نیم
آرد و با قلع و کبریت کوفته به آب کرفس طلا کنند
طلا یک بر تل و آماس نرم که بعد از بار بار دراز
در پشت چشم و بر پشت پا درو پیدا شود و اکل کند
صفت آن عصاره قاقا سیر شیان یا شیان عفران
خضض مکی گل از منی کوفته بختیه با سکر و آب الثعلب
نمایند و طلا یک کلیل را بر طرف سازد و
صفت آن شنان فارسی مس سوخته بوره از منی
از نگار نو شاد ز تیغ آبک آب نذیده از هر یک
قدری بازهره کافور بشیرند و بر ایل طلا نمایند
طلا یک قلع کلیل کند و صفت آن باز تخم خیم
شب یا منی کوفته بختیه بزه کافور شسته چند کوبند
طلا کنند و طلا یک قلع زبان را از اکل گردانند
صفت آن عاقر خا خردل نو شاد و قلع کوبیده
و بیخ زبان باندند و این قوی است و اطفال صغیر
جرات نمی توان نمود و طلا یک جرب و حله
یا بس نافع باشد و صفت آن زرد و به قسط
کندش بوره از منی مری از هر یک بست درم
یک طعام زیت مقبول از هر یک درم مجموع را
در بست درم مانت چکیده مزاج ساخته طلا کنند
و یک ساعت بگذرانند و بعد از آن بشویند
طلا یک جرب رطب را نافع باشد و صفت آن
زرد و به بوره از منی مری قسط کندش از هر یک
یک دم موم سفید از هر یک درم و عن گل تر ساخته در جام
طلا کنند و بعد از سه ساعت بسپوس و آب گرم بشویند
طلا یک همین خاصیت دارد و صفت گوگرد زرد

یک مثقال به بر دو مثقال بر وزن گل ده مثقال
پیاز را در وزن بگذرانند و گوگرد را صلا بپزد و آن
مزاج ساخته شب باندند و صبح در حمام بشویند
طلا یک جدام را نافع است و صفت آن نظرون
اشق و فینون گوگرد زرد و برگ خیم سادی نرم ساید
با سکر طلا کنند و طلا ای جهت جرب خشک و صفت
آن روغن بنفشه روغن کدو روغن بادام تلخ و
روغن گل سرخ سکر که شراب کهنه مری سنا مکی مراد
بپزند و در سحر شسته طلا کنند و طلا یک جدام
منی زبان کبی اختیار از ایشان روان شود و باز در
صفت آن عصاره سیف و صندل سرخ گل یا بونه کلیل
گل خطمی از دو تخم بختیه کشت کوفته بختیه بکلاب
خما و نمایند و طلا یک جدام را نافع و به
آن قطر اشق و فینون گوگرد زرد و برگ خیم
سادی کوفته با سکر شسته طلا نمایند و طلا یک جدام
نفع دهد و صفت آن کبریت زرد و قسط تلخ از هر یک
ده درم مادی سوخته و زنج از هر یک پنج درم برگ
صندل و حله لغا از هر یک بست درم کوفته بختیه با سکر
بشیرند و بر بدن طلا نمایند و طلا یک حرقت نار را
نافع باشد و صفت آن برگ خطمی برگ ملو خیا آب
صافی بپزند تا امر شود و کف آنرا از سردی دور کنند
و بسایند که بچون نرم شود و همراه قدری مری مراد است
پرورده سفید کرده و اسفنداج و روغن گل کبک بشیرند
تر و آب عناب الثعلب بشیرند و طلا کنند و طلا یک
دیگر که همان نفع دارد و صفت آن آبک شسته
که صفت بار با آب سر و شیرین شسته باشد و خشک
نموده مقدار ده درم اسفنداج از زیر بچید و طین
قیولیاسه درم مجموع را در روغن گل یا بونه کلیل
کنند و طلا یک حرق الزار را نافع دهد و صفت آن
برگ خمار دا سنگ از هر یک پنج درم سفید آب از زیر
از هر یک دو درم طین قیولیاسه درم اجزا کوفته بختیه
بسفید کافور و روغن گل یا بونه کلیل و طلا کنند
طلا یک سوختگی کش را از اکل کند اگر ابو لفافات

و فرج باشد صفت آن عین مشهور در گل هر دو
سایه بسیار نرم ساییده آرد جو روغن گل اضافه
نموده طلا نمایند شیخ زینب گفته که نسبت به بستر
از بستر سوختگی آرد جو و زیره و روغن گل و سرکه
طلا یک سوختگی آتش را باد و دوسومش باشد دفع تمام
دهد به صفت آن عین مشهور گل سرخ از هر یک جزو
سبزند تا خوب حراشو و سفید آید از زیر آرد جو از هر یک
قدی در هم آمیخته مجموع را با روغن گل در بادون
سایند که همچون مرهم شود و بر عضو سوخته طلا کنند
طلا یک به آن دفع دهد و سوختگی که از آب گرم بود
دید صفت آن سفید آید از زیره تخم که و مغز تخم
رد اسفند م الاخوین از هر یک جزو یک با روغن گل
آمیخته طلا کنند و طلا کردن آب برگ سوختگی که باشد
گل هندی نام و خاص است و گل آن الوان نشان
بزر و شبیه گل زیان در قفا و از آن بزرگتر و خود و
و مزروع پیدا شد تا یک ذرع نهایت که نیم ذرع
باشد میشود و خوش منظر سفید و غرق کردن عضو
آب آن نیز به دستور طلا یک حصه را نافع باشد
صفت آن برگ حنا یک از هر یک جزو یک کوفته
بجسته با سرکه و گلاب برشته و بر بدن طلا کنند و بعد
از یک دو ساعت آب سرد و سوسپس بشویند
طلا و دیگر که همان دفع دهد به صفت آن صندل
سفید از وی سبزه چوب از هر یک جزو یک کوفته
بجسته با سرکه و گلاب برشته و بر بدن طلا کنند و بعد
از یک دو ساعت آب سرد بشویند به طلا
و یک حصه و سری را نافع باشد به صفت آن سرکه
گلان روغن گل صندل سرخ آب کشیده طلا کنند و بعد
و یک به صفت آن کاج آرد جو از هر یک جزو یک با آب
عنب الثعلب و آب کشیده و سرکه با هم آمیخته و بر
بدن طلا نمایند به طلا یک با فراط حقیق را با زرد و
صفت آن گسرخ عین مشهور از هر یک پنج درم
اقاقیا گنار فارسی سفید لیم از هر یک سه درم طلا
با و از هر یک یک درم گل ارمنی چهار درم اجزا کوفته

بجسته آب بر عانه و پشت ز با طلا کنند به طلا یک
جهت حکایت نافع است به صفت آن تخم خشک شل
کوفته در سرکه خیسایند و حمام طلا کنند به طلا یک حکم
خصیه را نافع باشد به صفت آن شیان مایشاف
از هر یک چهار درم ایشان دو درم نوشادر و اسفند
زعفران یک طسوج کوفته بجسته با روغن گل و سرکه
سرشته طلا کنند به طلا یک به همین خاصیت دارد
صفت آن شیان مایشاف اقا قی از هر یک سه درم و
عسره و طری نوشادر از هر یک چهار دانگ شیان
ایک درم با سرکه و گلاب سوده طلا کنند به طلا یک
که حبالب قرح و گرم و از اطفال را اخراج کند
صفت آن اسفندین روی برگ شیان از هر یک ده
درم بر هر کا و یک عدد سرشته بر حوالی ناف طلا کنند
طلا یک حصه را نافع باشد به صفت آن زعفران صبر
مقو طری قاقی از فلفل گل ارمنی گل سرخ شیان مایشاف
آب کاسنی یا آب عنب الثعلب ساییده طلا کنند
طلا جهت حبس بطن به صفت آن سرکه کبوتر و
عسل حل کرده بر روی شکم بماند به طلا یک حصه
عرق کند به صفت آن برگ مور و گنار را ز سواد
کوفته بجسته آب غوره با آب مور و تر ساییده به
بدن طلا کنند به طلا یک جهت خارش و تحریک بید
از حکمای هند به صفت آن تخم سیاه مس سوخته
گوگرد زرد و در آن از هر یک هشت مثقال و زن گاو
پنج مثقال جز کوفته بجسته و ظرف آهن با روغن گل
حل نمایند تا رنگ او سیاه شود بعد از آن بر بدن
طلا کنند به طلا یک خنازیر را نافع است به صفت
آن خاکستر حوبانگور زفت روی را در روغن زیت
بکشد ازند و خاکستر را داخل کرده مرهم سازند و طلا
نمایند طلا یک خون آمدن از بینی باز دارد به
صفت آن اقا قی شیان مایشاف آب برگ مور و آب
برگ زلسان محل همه را در هم آمیخته بر پیشانی طلا
کنند به صفت آن زنجبیل خشک
یکج و پوست بیدار و جزو و سرکه و آب کاسنی

صلای کنند و بر عضو طلا نمایند و در الیدن چند مرتبه
بر طرف میشود به طلا یک خون آمدن از بینی باز دارد
صفت آن گل ارمنی عین مشهور گنار سفید صفت
عربی کندر حقیق کی اقا قی از هر یک یک درم کافور یک
برگ درخت انگور برگ با و روغن گل محتوم از هر یک نیم
کوفته بجسته بر پیشانی طلا نمایند به طلا یک و اگر غلبه
نافع باشد به صفت آن فرفیون خردل سفید و انار
از هر یک شش درم گوگرد خرق سفید از هر یک دو درم
بر روغن زیت برشته و طلا کنند به طلا یک و اگر غلبه
که بفارسی موزره نامند مفید است به صفت آن کبیر
و صلی السوس مشهور در کم ریش با و آب ساییده مکرر طلا
نمایند بجز آب است و اگر آب برگ بختک ساییده و با
هر است به طلا یک و اگر غلبه بلغمی را سود دارد
صفت آن خرق سفید و سیاه فرفیون و سداب همه
برابر با هم زرد و روغن بیدار بختک سرشته طلا کنند
ایضا دار الثعلب به صفت آن سرخوش را خشک کنند
و بسوزانند و خرد و سایند و با عسل طلا نمایند
طلا یک و اگر غلبه صفراوی را سود دارد به صفت
آن کف و دریا سوخته قطران سرکه کرم حوش حلیا شیار
عاق و حاشیه سوخته همه را برابر با زیت سرشته طلا کنند
طلا یک و اگر غلبه سوداوی را خاکه در ده
آن شونیز بریان کرده سه درم فی سوخته بیدق شود
سرکه کرم حوش بختک کوفته سفید سیاه و شیان سرخ از وی
عاق و خا خرق سیاه مجموع را بریان کرده بر روغن
با دام مزج نموده طلا کنند به طلا یک و دیگر که همان
دفع دهد به صفت آن زبید البجر بختک سفید هم رسته
مجموع را سوخته بر روغن زیت آمیخته بعد از آنکه فلفل
علت را به سبب از منصل چندان بماند که سرخ شود
طلا کنند طلا نافع جهت رعاف به صفت آن عین مشهور
خطمی سفید صندل سفید شیان مایشاف عین ارمنی
شب بانی کافور ساییده بر پیشانی با آب برگ مور و
آب برگ بارتنگ طلا نمایند و طلا یک رعاف صفت
آن روغن گل خطمی گل ارمنی اقا قی صندل

بر پیشانی و صدقین طلا نمایند به طلای دیگر که صدق
بلغمی و دراع برخی را سود دارد و به صنعت آن زنجیر
مرز بوش برخی چند بیدستر صبر زرد و فنیون جوز بوا
بر کمر که با کوفته بخت آب کرفس طلا کنند
طلا نیکه صرع مادت از ارتقاء بخارات از جانب سابق
پای یا از دست را سود دارد و به صنعت آن خول فنیون
خفصل غسل طلا سود دارد و به صنعت آن بویسکه بخار از
انجا صعود میکند بگردانند تا آید کند و آید به خشک
آب زان جاری گردد و مادت ننگه زان که خشک
نمیشد گردد و طلا نیکه نافع است از برای طحال بزرگ
تفتیه به صنعت آن تخم سداب خشک پانزده درم
در سر که انگوری یک بشاز و زنجیر ساند و بعد از آن
قدری سبب باندازد سپر ز چیده بدن تر کرده بطلال
گذارد و طلا نیکه که اهریت بوی عرق را بر طرف سازد
صنعت آن فایحه سبک برگ گل سرخ سعد شب یانی
مرکی برگ مور و از هر یک جزوی مجموع را کوفته بخت
با گلاب بپزند و بر تمام بدن طلا کنند و بعد از آن
ساعت بشویند و طلا نیکه که اهریب عرق تن آن
را از اهل کند به صنعت آن سبک گل سرخ سعد کوفته
سبب الطیب شب یانی از هر یک قدری کوفته بخت
بجلا بتر ساخته بر بدن طلا کنند و طلا نیکه عرق
بلوی را خوشبو گرداند به صنعت آن قسط طری
سعد برگ گل سرخ حنا مور و خشک ذخیر برگ سدر از
هر یک جزوی کوفته با گلاب بپزند بر بدن طلا
کنند و بعد از ساعت بشویند و طلا نیکه و دیگر بسیار
عرق را از اهل کند به صنعت آن آب باب برگ
مور و آب برگ سر و از هر یک نیم طل گل سرخ کطل تم
طرح نمایند و طلا کنند و پس از یک دو ساعت بشویند
طلا نیکه بسیار عرق را بر طرف کند به صنعت آن برگ
مور و خشک پوست نازک زانچ جوز السرو از هر یک
جزوی کوفته بخت با آب برگ مور و بخت طلا کنند
طلا نیکه چون بر پیشانی و پشت چشم بماند را سود
دارد و ماده را بر ع کند به صنعت آن شیاف مایه

صبر سقوطی حنظل می گسخت فلفل عفران مسوی
کوفته بخت با آب کاسنی تازه طلا کنند و طلا نیکه
شترناق را نافع باشد به صنعت آن صبر سقوطی
یک درم شیاف مایه اقا قیام رسد از هر یک دو
درم زعفران نیم درم کوفته بخت با آب کاسنی تازه طلا
کنند و طلا نیکه جوی طبعین را سود دارد و به صنعت
آن صبر حنظل می اقا قیام رسد از هر یک نیم درم بخت
عنب الثعلب طلا کنند و طلا نیکه درم چشم ایشان
و در دساکن کند به صنعت آن عدس مقشر صندل
مشرخ از هر یک دو درم کافور دانگی و نیم باب کاسنی
تازه سرشته بر پیشانی و چون طلا کنند و در نسخه دیگر
گل سرخ نیز داخل است به طلا نیکه همین خاصیت
دارد و به صنعت آن صبر سقوطی شیاف مایه
حنظل می زعفران اقا قیام از می صندل سرخ
مسوی با آب عنب الثعلب یا گلاب طلا کنند
طلای مقوی که قضیب را بزرگ گرداند صنعت
آن خراطین و علق خشک کرده بکوبند و بخت
بر وزن کجی بمیزند و بر ذکر طلا کنند و طلا نیکه
مقوی و ممسک به صنعت آن بخیه کج خشک را
با مسکه مخلوط کرده بر هر دو کف پابماند تا که جذب
شود مقوی و ممسک است و همچنین چون خون
خفاش بر کف پابماند نفوذ آورد و مجرب است
طلای مقوی و ممسک دیگر به صنعت آن سبزی
که از میان کنول گله بر می آید یک عدد و خردل
زرد و چهار دان اسپند پانزده دان تخم ناتوره ده دان
پوست پنج حنظل یک رتی نرم ساییده با لعاب
و این خمیر کرده سه چهار ساعت پیش از مقاربت
کف پا و دست طلا کنند و طلا نیکه و دیگر بر آفت
باه به صنعت آن سرطان را بار و عن کاویار و عن
کبیر بریان کرده بر قضیب طلا نمایند دراز و سبط و
صنعت و بر قوت گرداند و طلا نیکه قوبار نافع است
صنعت آن گوگرد و درم سفید آب زرد بر پشت
درم مویز یک درم با سرکه طلا نمایند چنانچه در علم است

طلا نیکه همین خاصیت دارد و به صنعت آن خول فنیون
ترید صراف سوخته نظرون از هر یک سه درم کوفته
بخت به سر که تر کرده طلا نمایند و طلا نیکه همین
دارد و به صنعت آن اشق ترسل از هر یک یک درم بورد
از می و درم لب که کشته سرشته طلا کنند و بعد از
ساعتی با آب گرم بشویند و طلا نیکه مجرب است جهت
امراض جلدی مخصوص قوبا جمیع اصناف آن
صنعت آن شونیز صندل سرخ سرکه کشته با آب برگ
کشینیز تر بماند و طلا نیکه قوبار را سود دارد و نافع باشد
صنعت آن خول تخم ترب کندش تخم جیر از هر یک
سه درم با آب گرم بپزند و طلا کنند و طلا نیکه
که همین صنعت دارد و به صنعت آن روغن گل سرخ
مر که کشته از هر یک قدری بورد از می یک درم درم
مخمر ج نموده طلا کنند و طلا نیکه قوبار نافع بود
صنعت آن گوگرد زرد و درم سفید از هر یک هفت
درم مویز تر مس بورد از می از هر یک یک درم مجموع
را کوفته لب که مخمر ج نموده خوب درم بپزند و طلا
نمایند و طلا نیکه قوبا و سفید نافع بود و صنعت آن کندش
تخم حنظل و گوگرد از هر یک سه درم مایه شست
درم مرداسنگ چهار درم از کوفته بخت بر وزن
طلا کنند و طلا نیکه قوبا و خارش که در مقده و قضیه
باشد نفع دهد و به صنعت آن اشق تر مس صغ سداب
از هر یک پنج درم سفید از هر یک چهار درم گوگرد و مویز
از هر یک سه درم شب یانی سوخته پنج درم مجموع را
کوفته بخت بر وزن کل و سرکه آمیخته طلا کنند
طلا نیکه می و بهینه را نافع باشد به صنعت آن پاک
سبک گوگرد و ساق از هر یک جزوی کوفته با آب برگ
مور و آمیخته بر معده طلا کنند و طلا نیکه مقوی کبد
ست صنعت آن صندلین ده مثقال کل رخی
ساق طباشیر گلنار طین قوسی عصاره لویه القیس
لسان محل کوفته با آب لسان محل و لب عصی اللی
و گلاب و آب برگ زرد سرشته بر کبد بماند و طلا نیکه
کری و خارش را نافع است به صنعت آن تخم

دو هم آمیخته در حمام بموی و روش طلا کنند: طلا نیک
موی را بر روی اند و از التقلب را نافع باشد: صفت
آن لادن سوخته چوب کتان گل تعلق ققاح از خرقه
سعد با زردی سوخته سحر استر سوخته اجزا کوفته بخت
بروغن مورد و روغن مصطک آمیخته طلا کنند: طلا نیک
برنج ابروات مو کنند و نگذارند که مو بر آید: صفت
آن در عنبر و اورسای خشک کنند و کوفته نرم بپايند و
خون لاک پشت خشک کرده آب کبابوره و مرده سنگ
سعد سوخته از هر یک قدری آب بپاشند و در محلی که
خواهند مو بر نیاید طلا کنند و اگر موی بر آمده باشد
موی را بکنند و طلا کنند: طلا نیک که همان نفع و در
در مرغ ابروات موی بر لبست: صفت آن بشیر
طایه مورچه ترشی بخیخ از هر یک قدری آب بپاشند
و در محلی که خواهند موی بر نیاید طلا کنند و اگر موی
بر آمده باشد موی را بر کنند و بکرا بخار از سنگ
شکر آن و اینون طلا کنند دیگر موی از بخار نیاید
طلا نیک مرغ روئیدن موی کند: صفت آن آب
لادن که طبع نموده بعد از نفع موی طلا کنند
طلا نیک موی را بر دکه نوره نامند: صفت آن
آب نندیده چهار چیز دانه بجز و آب کباب
حل نموده صاف نمایند که بسیار غلیظ باشد و زنج
رازم ساییده بان مرغ نموده بگذارند و دست
کامل تا مزاج گیرد پس در جایی که قطع موی آن منظور
باشد باند و لجه بکمال ملاحظه نمایند چون موی را را
جدانموده باشد آب گرم بشویند اگر آب کباب
ندیده باشد آب کباب محلول نیز خوب است و اگر
بعد مرغ نموده و در پنج قدری بر آتش گذارند که یک
جوشی بخورد پس فرود آورده بگذارند تا گرمی آن
کم شود پس طلا نمایند: صفت آن اگر جهت کمر است
حالت آن یکید و در فیه که مرغ مرغ نمایند نیک
است و اگر عیال آن موضع زخم یا خراشی شود مفید
تر مرغ از مرغ بر روغن گل تازه کرده طلا نمایند: طلا نیک
کاف هندی آب ساییده یا خشک محفوظ نموده

بر آن باشد نه ز نافع است به طلا یک که منع نزلات
در معنی کند و نگذارد که بر سینه و شش بریزد و صنعت
آن اوقایا به شیان اما با حفض کی کل از منی و
صمغ عربی زعفران گویند از هر یکی اجزا کوفته بخیته
بسیفند که تخم مرغ بسترند و به شقیقه پیشانی طلا نمایند
طلا یک نشان آید بر دوش و کبشه را صاف کند صنعت
آن مرد اسنگ بر برنج نه خشک کرده آرد و خود
استخوان بوسیده آرد برنج تخم خربزه حبلسان
قطط اجزا بر مراباب جلبه کند و دارو با را با
بسترند و طلا کنند به طلا یک که نفوذ آورد و ذکر را
حکم کند صنعت آن بسیار مغز پنبه دانه تخم ترب
حقوق حاجد و از خطای پیاز زنگن سارون از هر یک
جزوی کوفته بخیته بستی و یک بار همراه شرباب کشند
یا عرق کنده و خشک سازند و نگاهدارند و هنگام ضرورت
قدس از آن با آب دمان کرده بر حوالی قضیب و
خصیه طلا کنند به طلا یک که نفوس مرکب را نافع بود
صنعت آن مغناط خطمی تخم مورد آرد و جو سوزنجان
اجزا کوفته بخیته قدس آب را بجوشانند و اجزا آن
بیا میزند و طلا نمایند به طلا یک که نافع جهت منش که
بر وجه بود و صنعت آن نمک شنان است و هدف
محرق از هر یک دو جز و آب یک جز و در ما و تقیوم
در ورق الغار حب لغار کوفته بخیته مفرد یا مجموعا
بسی که خمر استعمال نمایند به طلا یک که نافع است از بر
و جمع مفاصل زجربات حکیم عماد الدین محمود و
صنعت آن مو میانی معدنی جد و از خطای صنعت
مرد و حب لغار کند زرد نماید اگر ترکی بود نه بابونه یا
روغن سوسن با دام تخم طلا نمایند به طلا یک که نزدیکی
مستقل زجربات حکیم محمد باقر و حکیم عماد الدین محمود
حسینی شیرازی از خمر محوری البیه نافع از برای و دام
حاره که در عین مغنا بن باشد و صنعت آن صنعت
سرخ عصاره اما شگل سفید معرفت بود و منی و
حفظ کی فلفل زعفران کوفته بخیته بستی و افراس
بشکل همراهی نزد و سازند و بخت حاجت یک را با آب

کاسنی تازه و گلاب و آب عنبر مخلوط ده طلا نمایند
طلا نرودی ابن رضوان نافع از بره بر مع ماده
در ابتدا می جمع اورام حاره که خنک با شند بر مع
صفت آن عند السخ طین قیولی و اگر طین قیولی
یافت نشود بدان طین اندکی که از طین مغزی
نیز گویند از هر یک پنجم عند السیفه عصاره امینا و
رهبانی از هر یک سدوم گل زنی ده درم فلفل اقا قیا
حفظ مندی از هر یک و دودرم مردانگ سفید آب
از زیر قوتی کرمانی از هر یک یک ورم اوویه را کوفته
بخیته آب کاسنی تازه سرشته گلاب را ساد و شکل
هرای نرودی طلائی نرودی بخیته گویند جمع اورام حاره
را در ابتدا بر مع ماده کند صفت آن عند السخ
شیاف امینای رهبانی از هر یک و دودرم از زیر سفید
دوم فلفل اقا قیا حفظ مندی از هر یک و دودرم از زیر
سفید آب مردانگ از هر یک یک ورم طین قیولی یا پنج
دوم کوفته بخیته آب کاسنی تازه سرشته گلاب را ساد و
بشکل هرای نرودی و در وقت حاجت آب کاسنی ساید
طلا نمایند طلائی نرودی در ابتدا می اورام حاره مواد
را منع کند از انقباض و منافذ و مجاری را فلفل گرداند
صفت آن عند السخ عند السیفه اقا قیا و رقی
گل سرخ گلزار فارسی شیاف امینا و یک حفظ مندی
از زیر اسادی کوفته بخیته گلاب را بشکل هرای نرودی
و در وقت حاجت گلاب و آب کاسنی تازه و آب
کشیده تازه ساید بر موضع حاجت طلا نمایند
طلا یک ورم حار جگر را نافع بود صفت آن بنفشه
خطمی و جود از هر یک هفت ورم گل سرخ چهار ورم و
صندلین بابونه اکلیل الملک ششم کاسنی مخمر کثرت
نیلو فر از هر یک و دودرم شیاف امینا سدوم ریوندرینی
یک ورم سنبل الطیب پنجم ورم کوفته بخیته گلاب و آب
کاسنی تازه طلا نمایند طلا یک ورم حار خضیه را
نافع بود صفت آن اکلیل الملک خطمی شیاف
امینا سدوم از هر یک هفت ورم عند السخ
از هر یک سدوم بنفشه و دودرم کوفته بخیته گلاب و آب

کاسنی تازه طلا نمایند و طلا نیکه چون خصیبه باشد
گذارد که طلا شود و صنعت آن طین قیو نیا نیست
از زیر از هر یک دو درم شب یانی باز و از هر یک یک درم
و نیم کوفته بختی بفسل روغن مور و چند لوبت طلا کنند
طلا نیکه بخت دوم بختین نافع به صنعت آن
صندل سرخ گل زمینی شیاف مایشا پوشش و ریزی
حضض کی طین قیو نیا شاموش برقیه سنگ پشت آرد
باقلا با آب کاسنی تازه و آب جنب الغلب آب کاهو
و سرکه کسه سنا بکند طلا نمایند و طلا نیکه نافعست
درم خصیبه را به صنعت آن اکلیل الملک با بونه طی
مقل الیه و در بر زالم و طبله و آرد و بخورد و زهره از هر یک
جزوی مجموع را کوفته بلعاب بر کتان سرشته طلا نمایند
طلا نیکه درم خصیبه را سودمند است به صنعت آن
آرد با قلا آرد و عدس خطمی گل بنفشه کوفته آب جنب الغلب
و گلاب سرشته طلا نمایند و طلا نیکه درم خصیبه را که از
گرمی بوده باشد نافع است به صنعت آن آرد و
آرد با قلا آرد و کمرسته آرد عدس خطمی گل بنفشه کوفته
آب جنب الغلب و آب کشین تازه و آب مایشا
گلاب سرشته بر خصیبه طلا نمایند و طلا و لورم خصیبه
صنعت آن زهره گاو کندش صبر سقوطی طلا کنند
طلا نیکه درم گوش را نافع بود به صنعت آن صندل
سرخ گل زمینی شیاف مایشا فلفل عدس قشر حضرت
کی از هر یک و یی آب کشین زهره و آب بستان فزونی
بسیارند و درم طلا کنند و طلا و سرکه که همین
دارد و صنعت آن صندل سرخ فلفل شیاف مایشا
زعفران صبر سقوطی هر کی مساوی یک گلاب سوده
طلا نمایند و طلا و دیگر که درم و حرارت جگر با نافع
باشد صنعت آن صندل سفید گلاب آب برگ
حی العالم مجموع را با هم آمیخته بر جگر طلا نمایند و طلا
و دیگر که همین صنعت دارد و به صنعت آن صندل سفید
رینود صینی تخم کشت کوفته بختی آب جنب الغلب آمیخته
بر جگر طلا کنند و طلا و دیگر که درم جگر از حرارت
باشد شود و درم و به صنعت آن صندلین آب برگ

عناب الغلب آب برگ حی العالم گلاب بنفشه آرد و جو
چنانچه رسم است در هم آمیخته بر جگر طلا کنند و طلا نیکه
بخت هیضه نافع است به صنعت آن آرد قاقی گلزار
کون طین از سنی صندل سرخ قشور الرمان سولق
الشعیر اجزا مساوی با آب مورد و آب سقر جل و
آب تفاح سرشته طلا کنند و طلا و حب الاس
و اسفنداج و دانیونی و خشخاش و اینون و رمان
و جو بختی و زینق و صبر از هر یک درم سوم خود
بکورد کنند و طلا و فلفل طای مملو و سکون لام
و قاف آنرا کوکب الارض و عرق العروس نیز نمایند
و بغاری ابرق بقاف و بهندی ابهرک نکاف گویند
سروست و آن سفید لغره مانند و زرد طلا می و
یانی و بهندی و مغزی میباشد و بهست برین آن
یانی است که صفای آن بزرگ و بسیار رقیق جدا
شود و براق و صمدنی رنگ باشد و مثل بسیا می باشد
در دم سرد و در آخر سوم خشک و مستعمل محلول و
محبوب آنست و طریق طب و اقسام حل و مذکور
میشود و چون به تنهایی میسوزد احراق آن را با
نوشاد و و طلس البقیس ممکن استند و شرب آن
جست اسهال و موی و کبدی و زرق اندام اعضا
و پنهانی حاره و در بر ایندن سنگ گره مثانه و با
عسل جبت سرفه حاره و آب بارتنگ جبت نفث
الدم سینه و رحم و بواسیر و عدیل و طلا می آن جبت
قرع و طبله قضیب و اعضای عصبانی و عکله و جرب
و جذام متفرج و آثار میاهی جلد و ادرام حاره و بواسیر
بغایت میهند و هر سه بر نه و کرده و مصلح است کثیرا
و تخم کرفس و شربش تا نیمه مثقال است و شکر رفع
قشیت او با اعضای باطنی میکند و چون محلول را
باشد عصاره سائیده و در غنک آنرا بشستن مکرر
نموده یا صمغ عربی و آب جل کنند در اعمال نقاشی
و مانند آن بهتر از ورق لغره است و چون زعفران
افزاده نمایند مثل رنگ در ق طلا محلول و باز نگارند
و با عصاره قشقه میشود و چون باشد یانی و خطمی

و مغره و سرکه و سفید تخم مرغ بر اعضا طلا کنند نافع
سوز ایندن آتش است و ابل صناعه طلق را مظهر
قلعی میدانند هرگاه آن گداخته شود و دست و محلول
کردن طلق آنست که طلق را با آتش سرخ نموده و در آب سرد
نمایند و بگویند تا ریزه گردد و اگر دو مرتبه با آتش سرخ
در آب طینی نمایند بهتر است پس طلق در سرکه که باس
مستحکم نموده سنگ ریزه با بقدر فندی در آن انداخته
کسیه را بقوت تمام ببالند و در آب گرم یا آب طنجیر
بفشارند تا مثل شیر از کسیه تراوش کنند پس ببالند
تا نه نشین شود و آب بالای آنرا ریخته نشین را بکشد
نموده استعمال نمایند و طریق موصوفین طلق بطور
هندی آنست که طلق را بطرفه نرم سازند پس
در و در سرکه انگوری که بسیار تند نجیبانند و پس از
سه روز بهمان سرکه چند خوشی بدینند و از سرکه جدا کنند
و پاره های سنگ ریزه سخت در آن آمیخته و در کسیه
کرده و در طینی بگذارند و ظرف را از سرکه محلول سازند
و بتندی یک کسیه را از دست ببالند که یکی طلق محلول
گردد پس از کسیه بر آورند و بر سرک سنگ نرم بسایند
و صفا ساخته و ظرف گلی کنند و ظرف دیگر بر سر آن
ظرف محکم نمایند و تمام ظرف را بگل حکمت گذارند
در میان آتش سرگین گاو و صحرانی بنوعیکه در وقت
قتل آن من مذکور شد بگذارند که خاکستر گردد و هرگاه که
آتش بر می آورند آب بچنگره و آب برگ تا نوزده
آب بلبله و بلبله و آله هر یک جدا جدا مکرر بسایند
و صفا نموده خشک ساخته باز در صفای کرده بهمان
طریق آتش دهند و به تکرار بطوریکه مذکور شد آتش
کنند و گفته اند که تا سه صد بار بلکه زیاده آتش ببالند
و اید و نهایت سوختن طلق آنست که هرگاه در بر آتش
بگذارند در خشندگی نداشتند باشد و برانی از خاکستر
سوس شود و نگاه استعمال نمایند و نکلیس طلق
آنست که طلق را مفرض نموده و در کسیه که باس محکم
و دلالی کرده چند عدد دانه حرماد در میان آن کسیه
اندازند و در میان آتش آب گرم بدست ببالند تا از

کسیه پرون آید پس آب را بر حلقه از وی بکشد و خشک
 باشد و عقاب مساوی وزن حق بلع نموده در لوزه
 مطین حکم کرده سر آنرا مسدود کند و از آتش شدید
 در شبانه روز بدین آنگاه بر آورد و در روز و شب
 اگر عقاب بالقیام رفته باشد و الا باز آتش و متبنا
 بالقیام برود پس مساوی آن شود و قوی صلب بلع
 نموده بدست را دل و کوزه مطین نموده آتش دهند
 بسیار سفید مگس خوابد شب پس در امر حق نموده و
 بخت فالج و بواسیر کار برین صفت و خوب است منافع
 آن طبایعی مندر عقیده آنست که طلق نشسته و
 عطشی باوی را دفع میکند و فزونی آن را و فزونی را
 می افزاید و طعام ختم میکند و سنگ و ریاب کرده
 و مثانه می ریزد و از انواع اسهال را مفید باشد و
 حرارت غریزی می افزاید و مقدار شربت آن و
 و آن است تا نیم مثقال همراه بعضی از او و یک مثقال
 بر این مذکور داشته باشند و دستور حل طلق چنان
 است که طلق را شش گانه ورق و در آن هم مساوی
 و ریزه ریزه نموده و در ظرفی از آگینه که خنک باشد
 بول انسان بر بالای آن کنند و ظرف را از بول
 انسان محلول سازند و در آن چهل روز طلق را در میان
 بول بگذرانند پس از چهل روز از میان بول بگردانند
 و خشک سازند و در مثانه گاوی که ده مثانه را در میان
 ظرف آگینه ختم بگذارند و ظرف را گیسو را در جی که از مرکز
 آگینه محلول باشد و گیسو را در جی که سر که داخل ظرف
 آگینه نشود و بعد از آن ریزه ریزه در آن ظرف آگینه را
 از میان سر که بر او ریزد پس بقدرت آبی جوشانده تمام
 که اخته اند از آب صاف شده باشد و دستور حل طلق
 بنوع دیگر باید که سر تربی را سوزانده کرده و در آنرا
 غالی نموده از طلق محلول محلول ساخته و در آن آب
 پاره های تربی مسدود کنند و در زیر سر کین تازه سه
 روز بگذرانند پس محلول او را چون آب سفید مشابه
 نمایند به حل طلق بطریق سهل سابقون حلی را بر طلق
 بالند و طلق را در بوشه کرده بر آن آتش برافروزند

و بعد از آن بطریق جواهر بر روی سنگ ساق صلب
 نموده استعمال نمایند و در حق طلق منقول از طب
 کیمیا بر سر کلسوس قروح و صلبات را نافع است
 محنت آن که بر نایط مگس هر قدر که خوابد و حل
 کنند و در سر که قطره پس تقطیر کنند از آن سر که را و
 آنچه باقی ماند در سفل قروح حل نمایند بحل رطوبت
 و بکار برند

فصل در ذکر نسخ قراص کوکب

قرص کوکب گفته اند که این قرص اول قرص است
 که تالیف شده و تالیف ساجوس حکیم است و بعضی
 دیگر گفته اند که اول قرصی که تالیف شده قرص اندر
 ساجوس است که جزو تریاق فاروق است و شیخ اوده
 انطالی گفته که وجه تسمیه این قرص بقصر کوکب این
 است که صاحب این قرص ساجوس حکیم شیخ کوکب
 یعنی زحل کرده بود و در زم سلیوس آن نشانه زحل
 بان خطاب کرده بصفت و منافع این قرص و شیخ
 رئیس گفته که باید که ده اندر قریب ای اطباء و عظیم این
 قرص و ناسیده اند از آن قرص کوکب و این قرص نافع
 است از برابری ضعف معده و قلیله بسبب ضعف
 قبول نمایند فصولی را که متوجه آن می شود از سایر
 اعضا و از آله کشای ماضی میکند و طلای آن
 در پیشانی ساکن میگردد و اندر صراع را نافع است از
 برای فزولت و از برای درد دندان و که آتش میشود
 بر دندان که خورده پس ساکن میگردد و اندر آنرا
 نافع است از برای در گوش و قشالدم و سیالان
 خون از هر عضو که باشد و از برای سرفه مزمن و حیات
 مزمنه و اگر چون در آب مزجش خورده شود
 برای سوز مله و غده و مشرب چون آب مطبوخ
 سداب یا شامه و از برای قروح و جوشانده چون
 با شربت شامه شود و شیخ داود انطالی گفته
 که این قرص نافع است از برابری ضعف معده و
 و باغ و کب و طحال و از برای فصول غلیظه و صدام

و فواق و سرفه الدم مطلقا و قروح معا و تلخ صفا
 میران طبایع گفته که چون این قرص را با آب گندمی
 سود و بر پیشانی طلا نمایند در سردی و سردی است و
 با شربت سقر جل برای اسهال خون و قروح معده که از
 بلغم باشد و از برای قروح کلید و شانه سودمند باشد
 و غرغره کرده شود به محلول آن در شیخ خنق بلغمی را
 باز دارد و سید امین در ذخیره آورده که طبیبان پیشین
 این قرص را مبارک دانسته اند و منافع بسیار است از
 برای آن همزه افاده از جمله منافع که ذکر کرده اند
 از برای آن آنست که چون با آب مزجش حل کرده
 در حلقه اندر گوش را داخل کند و کسان را که
 از جانوران زهر دار گزیده باشد یا زهر خورده باشد
 چون با آب سیاب بخورند سود دهد و از برای اسهال
 و قروح معده که از بلغم باشد و قروح شانه چون با شربت
 سقر جل یا شامه سود دهد و از برای خنق بلغمی
 چون با آب الجوز یا شیخ غرغره نمایند زایل کنند و
 شیخ رئیس گفته که چون جزو عده این قرص کوکب را در
 است و اکثر اطباء اعتقاد آن است که کوکب الارض
 طلق است و از آن قرص کوکب از آن جهت نامیده اند
 و بعضی را گمان آنست که طین شاموس است و میفرمایند
 که طین من آنست که قول اول صحیح باشد زیرا که طلق
 میچسبد بخل معده ترکیه آن میکند و قوت میدهد
 آنرا با اعتبار آنکه جمع میشود حرارت معده در باطن
 پس بسبب حرارت در باطن قوی میگردد و فعل حرارت
 غریزی در عضو لیکه جمع باشد در معده و احتشاد تحلیل
 میدهد آن فصول را و نیز نمیکند از فصول از اعضا
 دیگر ضباب یا بجمعه و باید دانست که طلق منفصل
 میشود از حرارت غریزی چنانچه سایر ادویه که چون
 وارد بدن شود منفصل میشوند از آن زیرا که تا منفصل
 نشوند از حرارت غریزی کیفیت بالقوه آنها
 بفعل نمی آید تا فعل کنند و چون منفصل میشوند پس
 فعل آن در بدن کیفیت نخواهد بود بلکه اثری است
 از آن در بدن از غیر فعل و فعال چنانچه اثر کوکب سما

که بغیر فعل و افعال میباشد پس گمان من این است
که تسمیه آن بگوشت همین اعتبار باشد بچنانکه کلمات
عنصری دیگر که اثر نمی کنند در بدن مذکورند
از حرارت غریزی تا کیفیت بالقوه آنها بفعل شده
کنند در بدن به صنعت آن شیخ زکریا گفته که
و اگر میگویم اجزای این قرص را برشته که از قدر این سیده
بسیار زیاد است و نقصان و تغییر در او زمان و کیفیت ترکیب
آن یکبار در صافی می چندید پس سنبل الطیب پودست
بسیار از سنبل طیب پودست از هر یک چهار درم قسط
ایون زعفران کوکب الارض مخلوط با آن طلق است
از هر یک چهار درم و در بعضی نسخ چهار درم است و تخم
خشتخاش سفید شش درم و در نسخه دیگر هفت درم است
و دو قویسیون بزرگ سیالیوس بزرگ البیض سفید سیاه
تخم کرفس از هر یک هشت درم صغیر را در شراب ریحانی
خیسانیده حل سازند باقی ادویه را کوفته بیخته بدستور
مقرر اقرص سازند هر قرصی بوزن نیم درم و در سایه
خشتاک شتر یک قرص و صاحب میزان اطباء مع
گفته که مزاج این قرص گرم است و خشک درجه
اولی و خشتاک است و در یک درجه و باید که استعمال
کرده شود بعد از شش ماه از ساختن آن و در مرکبات
اختیارات بدلی گل از منی چهار درم و نسخه دیگر در آن
بجای آن بوزن آن از منی شیخ زکریا افزوده
و از اجزای نسخ شیخ زکریا فستق و ایون و زعفران
و خشتخاش داخل نداده و وزن کوکب الارض چهار درم
است و گفته که مریضه سالک را در مثلث بگذارند و
باقی ادویه را کوفته بیخته بآن بپزند و قرص سازند
و شربت بنفشه شال و قوت این تا دو سال باقی میماند
و صاحب ذخیره این قرص را ضعیف کرده ذکر کرده
و گفته که انحطاط علت این قرص را با شیر شتر
با طبع را از یانه بجهت تقویت کایب میدهد و قرص
کوکب الارض بنفشه شیخ را در انطاکی چه صنعت
آن دو قویسیون بزرگ سیالیوس تخم کرفس انیسون بزرگ البیض
سفید سیاه سالک از هر یک هشت درم جسد سید ستر

سنبل الطیب پودست شیخ لفتح طین مخموم مرکی صافی
سینج سیاه طلق مخلوط از هر یک چهار درم و در نسخه دیگر
تخم خشتخاش شش درم داخل است و گفته که نزد من
واجب است که اضافه کرده شود برین اجزاء مصلطه
ملح طباشیر سفید زعفران حلیت از هر یک یک درم
پس بر سینه آنرا سانس است تمام دارن برای قطع
حیات و در جگر و اگر زیاد شود بران کافور و
یا ایون که شریک است در دفع خون و در دفع
حرقت بول خوب است و بعضی اطباء گفته که قرص با
آنرا از هر یک یک درم باید ساخت و بعضی گفته اند که
این قرص را قرص کوکب نامیدند بجهت وجود طلق
در آن که مسمی است بگوشت الارض و نیز گفته که مظهر
کردیم و در کتب این قرص و بقرص و مقرطیس این
بجمله آن بود و لیکن در قرص وی مقرطیس مرکی
مضاعف این قرص است زیاد کرده به اجزای این
قرص را از یانه را و نیز گفته که این قرص معتدل است
در حرارت و برودت و با یس است در درجه اول
و قوت آن تا چهار سال باقی میماند و شربت ازین
قرص تا دو شقال است و قرص کوکب الارض
منقول از قرابادین شفا فی معده ضعیف را قوت
دهد و نلارد که فضول در آن جمع شوند و چون بر
پیشانی طلاق کنند صدراع رانافع باشد و منع نزله
کند چون بارز بآن میامیزند و بر دندان نهند در د
آنرا ساکن کند و چون باب مرز بخوش در گوش
بچکانند در دیشان و نفث الدم و سیلان خون از
هر موضع که باشد باز دارد و سرفه کند را سود دارد
و تبهای دائمی را نافع باشد و اگر با شراب بنوشند
اسهال دموی و قروح اسهال و مثانه را نافع باشد
صنعت آن مرکی صافی چند سید ستر سنبل الطیب سینج
گل مخموم پودست شیخ لفتح از هر یک چهار درم ایون
زعفران قسط کوکب الارض مخلوط که آنرا طلق گویند
از هر یک یک درم انیسون و دو قویسیون بزرگ البیض
سیاه سالک تخم کرفس شش درم از هر یک هشت درم

صغیر را در شراب ریحانی حل کنند و ادویه دیگر کوفته
بیخته بآن بپزند و اقرص سازند هر قرصی یک درم
و در سایه خشک کنند.

باب الطاهر مع السیار

طین حلیت خشتاک است در درجه سوم و نافع است
از برکت نفث المده چون آشامیده شود با شراب
خشتخاش و چون ترک کنند از اسهال که خرد بگذارد بر سنج
گزیلین ساک و بوانه نفخ میدهد به صنعت آن طین حلیت
انگشت نماس گل خطمی موی سر آدمی مقراض کرده اجزا
مسادی نرم کوبیده بپزند با آب شترتی بنک و بسیار
رزه دهند و قرحها سازند و نگارند به طین حلیت
و یک جهت آن حکام ظروف که تاب آتش آورند به صنعت
آن گل کوزه گری را که خاک رست کوبیده باید که ازین
یاک کرده در آب حل کنند تا رقیق القوام گردد و این اجزا
را بقدر نصف گل بعد خشک شدن اضافه کرده تا
سه چهار روز که بر بام زنند و با خشت الحیدری و سکن
اسپ کوفته بیخته گل خطمی موی بر مقراض کرده در سایه
اجزا را کوفته بیخته با آب نمک بپزند و بکار برین
طین حکمت دیگر که موصوفه اند که بهترین قصابان است
صنعت آن موی مقراض نمک طعام ز قاقا گل خطمی
خشت الحیدری پودست تخم مرغ نمک یک جزو گل پالوده
جزو بدستور عرب نمایند به نسخه دیگر و چند نسخه
است و مکرر بخوبی بر سیده صنعت آن خاک کوزه
گری را با قادی کاه کوبیده و نمک مسحق و خاکستر
بیخته با آب خمر کرده استعمال نمایند و اگر از کرم
که بر پوست کوزه و سب و در حین طبع در کوزه می نشیند
عرب نمایند بهتر است.

کتاب العین الممله

باب العین مع السیار الموحدة

فصل در بیان نسخ عبیر
عبیر طاساسای مطهر قوی دل دماغ است

صنعت آن بکسر ندرنجی و جوف آن از انالی کنند پس کسبه
 در آن بکشد بشیر طبعه در آن غنیمت شکر و کلاب
 از هر یک قدری داخل کرده باشند پس در دیگر می
 آتش ملایم بچوشانند تا کلاب در آن خشک شود پس
 از دیگر بر آورده صندل زرد که بکشدی ملایم ترانند
 و عود قاری و صندل سفید و دواخل کرده در
 ظرف چینی بپزند بسیار بماند تا نیکی و مزوج گردد
 بکار برند این بهترین عیبر است به عیبر عظم ششای
 خوشبو و عطری و مقوی دل و دماغ است به صنعت
 آن زرب اخفای الطیب که میو لا قبل سکنه که کسلا
 هر یک است و چهار شقال ادویه که کوفته عطر کلاب
 عطر مجروح و عطر عود و عطر صندل از هر یک دو درم
 بآن مزوج نموده در محال نمایند به عیبر دیگر بسیار
 خوشبو است به صنعت آن صندل سفید که کسلا
 حصی لبان یک آله که قنقل جوز باو بسیار است و این
 اهل با از هر یک دو تو که مشک خالص ششای
 میوه سالک سفید الطیب با کنگی که نوزاد از هر یک
 نیم آله ادویه کوفته عیبر بسیار نر و در محال نمایند
 عیبر دیگر که مقوی دل و دماغ است به صنعت آن
 صندل سفید سه جزو ریش و الا بچشون گل سرخ
 سوسن کبود و بهار نارنج سفید الطیب گل سرخ نارنگ
 شیرازی از هر یک جزوی بسیار نرم ساینده محال
 نمایند و اگر قدری بسیار کمی از مشک اضافه نمایند
 قوی تر میشود و اگر عطر کلاب و عطر عود و هندی نیز
 اضافه نمایند از قوس و الطیب بسیار سرد و

باب لعین مع الراء الممله

فصل در بیان نسخ عرقهای مفیده و حریم

در انکه عرق عبارت از آب قطره کلاب و شکوفه و یا
 غنیمت و دیگرها و بجزا و چوب است که آب در قرق و قرق
 تقطیر نمایند و سابق الیام سوای ما الورد که عرق
 برگ در دمج کل سرخ است بخاری کلاب نامند
 مستعمل نموده و از احوال جدیده است و دست بدست

زیاده شده است و عرق بجز لطیف تر از جرم آن چیز
 است و خواص آن قریب آن و در بعضی امور از آن
 اتوی و در بعضی مواد از آن ضعیف تر است که دستور
 تقطیر عرقها بدو طور است یکی بطریق تنگیس و دوم
 بطریق قرق و اینق به اما طریقت تنگیس آن است
 سر لوشن بزرگ قبه واری را محکوس که قبه آن در
 اندرون و یک باشد بر سر دیگر بگذارند و محاذی
 بکشد آن سر لوشن طاسی یا بادیه یا ظرف دیگر مطلق
 بیاورند که عرق در آن جمع گردد و کنار سر لوشن که
 متصل بهین و یک است عیبر ششای که مطلقا
 بخار بیرون نرود و در جوف آن سر لوشن آب سرد
 کنند و چون گرم گردد تبدیل نمایند و همچنین تا تمام
 رسد و اما طریق قرق و اینق باخی مختصه است
 و بهترین آن بدین قسم است که بدو سر لوشن بیاورند
 بکشدی از مس اگر سر لوشن و دیگر از مس باشد و
 یا قرق اگر قرق باشد بر آب سرد و عرق بسیار
 بر آید بکشد و یک طرف آن متصل سر لوشن
 از آن بیرون بیاورند و برای خالی نمودن آب میان
 آن دو بیاورند قرار دهند و کشته نمایند و هرگاه
 آب گرم گردد باز نمایند و همچنین بر سر لوشن محاذی
 آن لوله لوله دیگر قرار دهند که کناره آن از کناره
 سر لوشن جای سوراخ مطلق بلند باشد و در اندرون
 سر لوشن نیز بیاورند و آنکه بلند نباشد و در اندرون
 قرار دهند محاذی لوله که عرقها باز در دیاب نرود و
 جمع شده تمامی آن از آن لوله در قابله بواسطه نیکی
 بدین شکل و عرقهای مخصوصه هر دو در ذیل
 آن در رسم خود ذکر یافت مانند اسوکه عرق قندی
 است و عرق ابریشم و پوست بهار اترج و اسار
 و از خرد و سطوخ و دوس و اینق و اینق و اینق و اینق
 اینسون و اینلیج و حرف الالف و دیار و نجویه در
 حرف الباء الموحده و تانبول و قنار و قنار و قنار
 حرف التاء المقتنه الفوقانیة و همین قسم هر یک
 حرف خود ذکر یافت از اینجا جوین به بدایه عرق

را بعد از سرد شدن در تنگ با صراحی شیشه با چینی بکشد
 قلع دارد و از روح تو با کلاب دارند و سر آنرا بکشد
 و آنچه صاحب بو است مدام که بوی بآن است و خوشبو
 است قوت آن باقی است و چون ضعیف و
 زایل شد ضعیف و باطل میگردد و به عرق رازیخ در دم
 گرم و در اول خشک مفتوح و در و محمل ریاح و اخلاط
 و رافع رطوبات و با سلجین جهت تهیای کنند و با خنجر
 خشکی و شکر نیز مانند سنگ شود نموده جهت برفه
 بلغمی رطوبتی نافع به صنعت آن بکسر ندرنجی رازیخ
 تازه خوب و از خشک و اششای غریبه پاک سازند
 بکشد و زرد شش چندان آب خالص شیرین
 بچشاند پس عرق کشد بطریق مذکور اگر کشتند و
 سگین خواهند و اگر سگین ملایم خواهند آنرا بحسب
 آن زیاده نمایند و صنعت عرق بزرگ رفس و بزرگند یا
 و بزرگ و دیگر نیز بسته عرق بزرگ رازیخ است به
 عرق لسان اجل که برگ بارتنگ نامند و در دم سرد
 و در اول خشک لطیف و قابض و حالبس نرغ الدم
 جمیع اعضا است و مقوی جگر و مسکن عطش و جهت
 سل و دق و نفث الدم و قی الدم و سیلان در بوی و
 قرحه ریه و بول الدم و جو ششهای و بان و تپهای
 عاده و سده جگر و کوفه نافع به صنعت آن بکشد
 برل بارتنگ تازه هر قدر که خواهند از کدو و غبار پاک
 بشویند و با چهار اینچ وزن آن آب خالص شیرین
 عرق کشد و عرق بر کهای دیگر نیز بدین قسم است و در
 خواص قریب خواص آنها و الطیف به عرق حذو قنار
 دوم گرم و در اول خشک جهت استسقا و اوارام بارده
 نافع به صنعت آن مثل صنعت عرق برگ بارتنگ است
 که برگ تازه آنرا گرفته عرق کشد و اگر تازه نباشد
 از خشک آن راج وزن تازه بکشد و عرق طایف
 بری که بی ساده نامند در دم سرد و در اول خشک
 مفتوح و جگر و ملطف و رافع خفقان و کلی و جهت
 ضعیف معده حار و تهیای محرقه صفراویه و جمیع امراض
 حاره و در مصداق ما نافع به صنعت آن نیز مثل

صنعت عرق برگ بارتنگ است که برگهای تازه آنرا
گرفته پاک شسته عرق کشند به صنعت بهارکتیا است
که بکیرند بهارکتب هر قدر که خواهند با چهار وزن یا زیاد
آب خالص و شیرین بطریق مقرر عرق کشند به عرق
خلاف بلخی که بهار مجیز نامند و بفارسی بهر مشک
و در شام شاه سپید گویند و سرد است و در اول جمعی
در اول گرم و مال بختی می نمایند و اصل ندارد و محلل و لطیف
و مفتوح و حقیقه و ماعنی و مقوی دل و داغ حار و مسکن
صداع که از بخار مواد حاره باشد و ملین طبع و معین باه
محورین و مقوی دل و داغ حار و صعود بخارات
بدماغ و مایع غلیان خون و گفته اند که فطر شیرین
است و مصلح آن گلاب و در حیح افعال قوتیر از سایر
عرق بهر ساده است که خلاف بری نامند به صنعت
آن آنست که گل آنرا که قبل از برگ بر می آید بگیرند
هر قدر که خواهند و با بهشت وزن آن نریا و آب
خالص بدست مقرر عرق کشند به یاد آنکه عرق سنگین
غلیظ است که آب کم و گل بسیار باشد بسیار نمی ماند و زود
فاسد می گردد و الله اعلم -

بیان عرقهای مرکبه

عرق مسمی چهار عرق محلل ریاح و از برای وجاع
بارد و معده و قولنج ریخی نافع و موجب است و از برای
افزج بارد و مفید به صنعت آن ناخواه پادیان صغیر
افزج از مسادوی یک شنبه در آب غیسائی و خوش
عرق کشند و گاهی بعضی از خرد ج ترکی می کنند و گاهی
صغیر و از خرد و پنجاه صغیر و در چینی بحسب حاجت انداخته
نمایند به عرق خطه مسکری با دانه چرب را نافع کنند و
قوت و بهر نشاط آورده و سرد و در اجاز موافق باشد
صنعت آن بکیرند گندم پاک کرده یک من شاخه جانی
و آنرا نیم کوفته در چهار من آب بچوشانند و بهر لایند
و مقدار ده سپهر شاخه جانی کشند سیاه کنند داخل کرده در
خم کنند و در سرکه آب پیچد و کندن و چون جوش خورد
و برسد به لایند پس قرفل چهار درم جو ز بو

خونجان از هر یک پنج درم قرفل سنبل الطیب از هر یک ده
درم برگ تابنول است و پنج عدد داخل کرده یک
شبانره و زبک از اند پس مرتبه دوم عرق کشند و در مرتبه
مرتبه در مشرب که عرق در آن میچکد پنجم مشک تبخی
سوده در پارچه کشادی بسته بگذارند و چون عرق
کشیده شد مره را نیکو بمانند و بفشارند و در کشتند
پنج توله آن صبح و پنج توله آن را شام بیاشامند
عرق خوشبو به صنعت آن در چینی چهار سپهر جو ز بو
بسبب از هر یک دو سپهر قرفل نیم سپهر برگ تابنول
سفید خوشبو یا فندوق و در چینی که آنرا بهر گل
سیوتی و بفارسی گل شکلی گویند چهار سپهر و هندی
نیم سپهر عرقان چهار توله همه را نیم کوفته هفت صغیر
عرق قرفل که با گلاب کشیده باشند بر روست و سه
کرده و دو شبانه روز بگذارند پس آنرا عرق کشند و عطر
گرفته علمی ده گاه دارند و عرق آنرا بعد سرد شدن در
شیشه با کرده علمی ده گاه دارند و صبح پنج مثقال بخورند
و اگر مسکر خواهند بجای عرق قرفل که از گلاب کشیده
باشد عرق قرفل که از عرق کنند یا
عرق خراکشیده باشند اجزاء عرق کشند به عرق
دوب بدانکه دو باب گاهی است بزرگ که بر سطح زمین میزند
و بهین میشود و آنرا مرغ نامند بهر پوست این عرق از پوست
و قبض عرق پوست درخت میخلان کمتر است به
صنعت آن بکیرند دو شبانه خشک کرده ریزه
کرده نیم من قند سیاه کنند یک من و دو باب بچاک
پوست میخلان داخل نمایند لیکن دو باب و دو باب
پوست میخلان باید که پوده باشند و در خم
کنند و در سرکه آب پیچد و کندن و بعد از آنکه برسد
به دستور عرق کشند و نگاه دارند به عرق سلطان
دو نسخه آن در افشرد و دو نسخه دیگر در می نخلور
میشود عرق شایان از اینها اطباء میهند به صنعت
آن بکیرند عرق قندی یکبار ده من آب گز پنج من
قرفه الطیب دو سپهر قرفل و آنرا بهر گل
سفید سوپان کرده سازج هندی از هر یک یک سپهر

نایک و دو سپهر گل سرخ پوست نارنگی شنه از هر یک یک سپهر
سنبل الطیب یک سپهر پانارنج دو سپهر و بهر نیم کوفته
در شرباب و آب زرد که ده سپهر و بهر منقح از جباران
جوشانیده و با لیه باشد که بهر نیم کوفته باشد بهر نیم
نخمسایند و هفت روز در خم مدفون در ذیل سپهر
پس عرق کشند و در وقت عرق کشیدن او بهر را
در چرخ خطه کتان کشاده بندند و در مشرب که عرق
در آن میچکد بگذارند که عرق بران مر با بچکد و
خوشبو شود و لطیف گردد و او بهر این است صندل
سفید سوده پنج مثقال غیر شنبه قرفل مشک خالص
عود هندی سوپان کرده از هر یک دو مثقال زعفران
در چینی نیم کوفته از هر یک یک مثقال پوست زرد استرچ
تازه پوست نارنگی تازه از هر یک یک مثقال به عرق
شیر جهت حمی دق و حیات حاره و امراض حاره نافع
صنعت آن شیر بز تازه دو شیده سه شمار آب خیار آب
ل و آب بزدان از هر یک دو مثقال صندل سفید کشند
مشک نیم کاسنی گل بنفشه برگ گاو زبان از هر یک
دو توله همه را در یک عرق کشند و بدستور یک باشد
کافور قیصری در پارچه نازی بسته بسر بنجه بندند و
شربت بنی القدر احتیاج بنوشند به عرق فتنه جهت
تحلیل ریاح و تقویت اعضای ریه معده نافع و
خطه یا بهر صنعت آن بهر سبب بهر صنعت
نارنج شش مثقال ناریجک دو مثقال صندل سفید
و الا از هر یک یک صغیر و پنجاه مثقال حصی لبان سنبل
الطیب پنج سنبل سعد بهار انور علف هندی سوپان
از هر یک هفتاد و پنج مثقال عود قماری سی مثقال
میوه سائله پانزده مثقال پوست اندرون نافه مشک
بقدر مقدار در گلاب و عرق بهار و عرق صندل و
مثقال اینها بقدر آنکه چهار انگشت بالای او و بهر نیم
نخمسایند عرق کشند و بر دهن بچوشانند و در قباله
مشک ندانند و بهر نیم کوفته عرق قشر میخلان نافع
جهت خفقان و تقویت قاف بدن به صنعت آن
قند سفید پوست درخت میخلان در خمی کرده

و در مشک آب بر روی آن کرده در سرگین سب و فن نمایند
و بگذارند تا برسد پس آنرا عرق کرده مقدار سب سیر
پس بکشد گل گا و زبان نیم سیر همین سرخ همین سفید
شقاقل خوب لجان و از چینی از هر یک پنج توله برشته و قوی
پا و سیر و پنج چینی و آنرا هیل نو زید آن از هر یک و کوله
خصیة الثعلب مصری ذله توله عینة گل سرخ پا و سیر زرد
پنج سیر او و بر اینکوفه زرد و ک را وزن کرده و در اصل
کرده عرق کنند و در وقت عرق کشیدن یک توله عنبر
اشب بر زبان بچندند و عرق گل بید بخیر منافع
بسیاری از برای آن نوشته اند از بخت آنکه هر کس
بچندم آنرا بخورد و آنقدر براه را بفرزاید که چهل زن را
خوشد و تواند و دوا مساک منی آورد و منقول از چینی
همند و صفت آن گل بید بخیر ذله دم تخم بید بخیر
تخم کوبیده تخم ترب تخم گز حلیه ناخواه تخم کوش
از هر یک و دو دم و از آن بزرگ و الا آن خرد از هر یک
و دو دم و نیم تخم درخت سنبل ده سیر حلیه را نیم کوفته
شرب در آب بنشینانند و روز دیگر عرق کشند بقیاس
ذله سیر و پنج دم آنرا بخورند و عرق مسکی یا دانه
از غرغرات حکیم سیر محمد مؤمن محرم صاحب تحفه گفته
در جمیع امور بهتر از شرب است و مسک نیست و تقدیر
وقت باه و اعضای رسیه وقت باضمه و سائر قوتها
طبیعی و حیوانی و نفسانی نماید باقوت تر یافته باشد
و فتح و دفع و دیر بول و جانی و لطیف و خوم و شستی
و باطنی صیت مسک عطش و در جمیع امور جاست و در
رفع اکثر علل احشایی عدیل و قوی الاثر است
صفت آن سبز زرد و از هر یک و دو دم شاه شکر
صند سفید زنده کرده گل سرخ گل گا و زبان از این
با در بنجوبه و از چینی کبابه سحر بهار نارنج گل سنجاب
هر یک یکصد و پنجاه شقال برگ و پوست بترنج
سه صد شقال جوز بواریشه و الا از هر یک هفتاد
پنج شقال علف هندی از چهل شقال تا هفتاد شقال
جمع را جو کوب نموده سوله برگ ترنج و نارنج کرده
آنرا کوبیده و داخل باید نمود و آب مقدار شش من

شاهجهانی بچو شاند و در چینی کرده هر روز یک ربع
زنند تا مانع جو شدن آن گردد و در سوله گرم
تا هفت روز بگذرانند و در سوله سرد تا ده روز
هر چند آب کته باشد قویتر میشود پس بدستور گلاب
عرق کنند و اگر عنبر بدوین پنج بندند بهتر است و
روغن این عرق در غایت خوبی و عطریست مشابه
شده و چون بعد از عرق کشیدن با یک من و نیم شکر
مخلوط نموده سه چهار روز بگذرانند پس پوست بترنج
یا نارنج یا برگ نارنج یا نارنجک بقدر نیم من اضافه
کرده با عرق کشند همان آثار برود و اگر ترش میگردد
عرق با آب بچو و دیگر که همان آثار دارد و به صفت آن
سبز شکر خام زرد و پاک کرده از ریشه جدا کرده و
ریزه ریزه نموده از هر یک یک و نیم من شاهجه
یا زنده من آب جو شده و دانه ناچخته گردیده و بدستور بگذرانند
تا برود و در دسین این دویه اسهال برود و در آن
خفایانده بدستور متعارف عرق کشند و او دویه این
است و از چینی پنج دم صند سفید زنده کرده یک
چهار یک حصی لبان سی و پنج شقال گل گا و زبان
انسون از هر یک یک چهار یک با در بنجوبه و کوه ریشه
و الا است سنبل الطیب مشک از هر یک پنج شقال
علف هندی سی و پنج شقال پوست اندرون نافه
مشک ده عدد علی الریم عرق کشند و عرق سبزی
و شاهی زالیف مجربین هندی و صفت آن انسون
ربع شیر شاه جانی مغز بادام شیرین سنبل الطیب
هر یک نیم سیر جوز بواریشه پنج کاوی قوی فربه
خونجان و از چینی و فلفل صند سفید تخم کاسنی
منقح تخم سیاه تخم گز تخم ستا و در شقاقل است
برگ گا و زبان آخار خاک شونیز از هر یک یک سیر
خصیة الثعلب مصری موی سیاه از هر یک و دو سیر
همه را نیم کوفته اول مرتبه یک من قند سیاه و نیم من
نبات سفید در گرم کرده چهار مشک آب داخل نموده
پوست درخت مغیلاان یا زنده سیر ریزه ریزه کرده
در آن اندازند و بگذارند که جوش خورد و برسد و

پیش از آنکه از آن عرق کشند او به نیم کوفته و مغز بادام
شیرین را که چون ستره ساییده باشند و همه را بر وزن
گا و چرب نموده یک روز بگذرانند و داخل آن کرده
بعد از یک شبانه روز عرق کشند و مرتبه دیگر آن عرق
با آب گل سرخ یک سیر گل سیوی پنج سیر مشک عنبر
و عنفران از هر یک دو ماشه گوشت بز غاله فربه یک
راس مرغ پر دازی و دو قطعه گوشت بز غاله و مرغ را از
استخوان و چربی جدا کرده با مسکه گا و بریان کرده
یک جا کرده عرق کنند و عرق مزه پخت هندیست
و آن نوعی از کدو است و آنرا نیز هندی میگویند تا بماند
و پخته نیز گویند این عرق از تجربه هندی است و صفت
آن حبه به دو من قند سیاه کشته یک من فلفل یک سیر
پوست لیلیه کابل و دو سیر وادی پنج سیر فلفل موی
سدن یک سیر زنجبیل بزرگ کابل و فلفل سیاه
جوز بواریشه از هر یک سدس یک سیر مزه به ریزه
پاره پاره و ریزه ریزه کرده او دویه مذکوره را بچو
همه را قند مزه به یکجا کرده سب آب و در گرم کرده
یک هفته در زیر زمین در سرگین سب و فن نموده بعد
از آن بچین بکار برند و با عرق کشیده بکار برند
عرق که از بختی و طبای هندی این دوا را سراج امور
نامند و صفت آن برگ صبر یک صد و ششتاد
قند سیاه دو از ده سیر زنجبیل فلفل سا فنج هندی
دانه هیل بواریشه سدس کوفی اصل انسون از هر یک
شش دم او دویه کوفته قند را آب صبر حل کرده او دویه
در آن اندازند و در چینی کرده در جای گرم بگذارند
تا بجوش آید و از جوش فرو نشیند پس صافی آنرا گرفته
در شیشه کرده بکار برند و اگر عرق کشیده بخورند بهتر است
عرق گل مغیلاان سدر و خشک در دو دم و مقوی قلب
و قاطع اسهال و مفتوح است و صفت آن مثل صفت
همه را بید است و عرق گل موی که گل نباتی است
عظیم النفع بر گش شبیه برگ پودنه و گل سرخ مثل
کمه و کوشن قریب بوی گلاب با نکت لمونی و گرم
در دو دم مقوی دل و دماغ و موده و دافع خنازیر

و تپور و دامپیل و اورام جمیع اعضا است و جهت از
 رحم و فرج و برقان و زردی و بثور و حرقة البوال و حلق
 صفه آن نافع به صنعت آن بگیرند گل تازه موثری را در
 چهار و پنج وزن آن آب خالص شیرین یا زیاد
 حاجت عرق کشند و هر صبح ناشتا صفت را برپا دارند
 شقال تاسی شقال آنرا خالص یا با شراب گاو زبان
 یا غیر آن از اثر بیمناسبه بپاشانند و از ترشی و
 بادی و هوای سرد و گرم بسیار و حرکات بسیار و
 احتیاج فرمایند به عرق خالص و آخر دم گرم و
 خشک بمخل و لطف و رافع قوی رگج و قوی اعضا
 رگبیه و موافق برودین است به صنعت آن بگیرند
 برگ و شاخ و گل خالص اگر تازه باشد بهتر و الا خشک
 و هر یک از برگ شاخ و گل آن که بدست آید و آب
 خالص شیرین یا بستور و قوی عرق کشند و عرق را در
 آب شیرین گل نمیرین و گل مشکین و در بعضی بلاد گل عنبر
 نیز مانند مقدار حرارت و زردی و بعضی گرم و خشک
 است و در او اکل دوم و قوی دل و دماغ و حواس
 و مفتوح سده دماغ و موافق جگر بار و جهت غشای و
 فواق رطوبی نافع به صنعت آن بگیرند برگ گل
 آنرا با چهار پنج وزن آن آب خالص یا بستور و قوی
 عرق کشند و سر و کرده در شیشه نگاه دارند

باب العین مع السین الممل

عسل نخل بفارسی تخمین کنند و بهترین آن را بای
 مائل بر حنی و قوام دار است و با اندک حایت و خوش
 طعمی و بوی خوش باشد و بعد از آن سفید و زرد و بن
 سبز و سیاه و خشک و تلخ و کینه است که زیاد برود
 سالانند و باشد و آنچه در غایت حایت باشد و خوش
 جنون و محر و خلط و هملک گفته اند و عسل خام
 از واحد و اقرب مدایت و سهل خلط از هر دو محر
 سرفه و نفخ و موافق معده و در دوزخ و در امراض
 غذا و در خلط و حدت قوی تر از آتش دیده شده و
 صبحی است و عسل مطبوخ کف گرفته حدت آن کمتر

و نفوذ و الفناج و غذای است آن بیشتر و بی فتح و مدد
 بول و مسکن بر قوام است و مجموع آن در آخر دم گرم
 و در او اکل آن خشک و جالی و مفتوح و مقطع بلغم
 در رطوبات و مقوی جوهر حسیارت عزیز و
 جاذب رطوبات از عمق بدن و مفتوح و دهنهاست که با
 و تریاق مسموم بارده و حافظ قوت او و به و رساننده
 آن با اعضا و جهت فصول اعنی و سینه و قصبه
 ریه و معده و جگر و سپرز و استسقا و برقان و حصه
 و عسر بول و فاج و نفوذ و امثال آن و الواع ریح
 و تقویت اشتها و باده مخرج او آب مطرب اعضا
 و مدد بول و مفتوح و قوه مثانه است و بالخاصیت
 مسکن مخص و تشنگی و تن کردن آن جهت ضرر
 ایوم و مسموم بارده و بار و عن شونیز جهت مفاصل
 و تقویت باه و جوب و آب زیره جهت رفع ضرر
 سمیت و نمک سنگ جهت و فطر و خشکاش سیاه
 و گردیدن سنگ و دیوانه و احتیال و آب یا جهت
 بیاض و مدد و حکم و جوب و زردی و آب یا از زردت
 و نمک سنگ جهت ریح و رطوبت گوش و تفتیه
 پیرکان نافع و باغذیه جهت تفتیه زحمات و برودن
 گوشت زیاد و الیتام آن موجب و بانوشاد جهت
 برص و هب و طلای او حافظه جشمیت از فساد
 مانع لطف گوشت و پیچ و مراره و حافظه قوت سائر
 اشیاء و با سرکه و نمک جهت تحلیل اورام و رفع کلف
 و حوال و جهت علل حمز زان فساد و ضاوش جهت
 رفع قل و در شک و قوی کردن قصبه که بعد از
 حمام مکرر تخمید نمایند و با آرد و گندم جهت کشودن
 و ط و لطف اورام و باز راوند طویل و کرسنه جهت
 الیتام جراحات عمیق و جوب و بخلاف سائر شیمی
 با جهت قروح لثه و دلمات و تقویت دندان و مقیاس
 و مطبوخ او با شبت جهت دفع آثار ضربه قویا و
 غرغره او جهت پاک کردن چرک جراحات حلق و
 بوزن و حقه او آب باز رنگ تاسر و زوجه
 قرحه امعابی عدین و مفرج و رین و سریع الاستحاله

بصفه او مصدق و مفید و مانع حار و مصلحش سرکه و کشیدن
 در بوب ترش و آب میوه های ترش قدر شش یا زده
 شقال و بدین و شایب نگوری است و از خواص مجرب
 عسل است که چون زن حامله آب شربت نموده ناشتا
 بنوشند باعث معص گردد و در غیر حامله این اثر مفقود
 است و بستور طبع عسل آنست که قدری آب در آن
 داخل کنند و با تش ملائم طبع نمایند و کف آنرا بگیرند
 تا بقوام لایق مطبوخ آید و احتیاط نمایند که نشوزد

فصل در بیان شش شرابهای عسلی

شراب عسل از مراضی بارده و راناف و مسمومی و مسمی
 و مقوی اعضا است به صنعت آن بگیرند شراب
 کینه قاضی و جز و عسل جید نیکو یک جز و در ظرف
 کرده بگذارند تا برسد به شراب عسل تا لیف محمد بن زکریا
 جمیع امراض بارده و امراض بلغمی را سود دارد و خصوص
 ریه و فاج را که نهایت مفید است و معده بارده را
 نیز سود دارد و صنعت آن منبج و حشیش بگیرند عسل مصفای
 یک رطل و تا شش رطل آب باران سبز و چنانچه خلط را
 بپزند کف آنرا بگیرند پس فلفل سفید و تخمیل و خالجان
 مصفای روی از هر یک یک شقال چون سرکه بپایند
 و در پارچه کتان بسته در آن فلفند و بچوشانند و
 شعله بپزند و در پیچ او و به رابدست بماند و شیره آنچ
 در آن است از او به پیرون آوند و چون شراب
 بقوام آید و بوی خوش و سرد کرده نگاه دارند و هنگام
 آشامیدن و در بدنه شراب عسل به نسخه محمود بن الیاس
 سخن معده و کبد است و امراض بارده و بعضی نافع
 صنعت آن سنبلیله و طیب و در بعضی مصفای روی و قلد
 هیل و او عود هندی خام بسیار سه زهر کین و درم
 و فلفل کیده و مجموع را نیم کوفته در دیگ بپزند و
 رطل آب عذب داخل کرده بچوشانند تا بهار رطل
 باقی بماند پس بپالانند و آب طبع ده رطل عسل
 مصفای و خلط و بچوشانند و کف آنرا بگیرند تا بقوام
 شراب بپسند و آتش بر گرفته بگذارند تا برسد و شود

و صافی نموده در ظرف چیتی یا زجاجی بپا دارند و بعضی آن را فرو آورده این شراب را از آن جدا کرده و در مصطکه سوده داخل کرده برهم میزنند تا یک مخلوط شود و سر کوزه گاه دارند و بعضی تر فلفل داخل نکرده اند و حکیم میر محمد موسی ازین شراب درده رطل عسل از هر یک از او دو ریختی و فلفل در دو مثقال آورده و در دو مثقال دار فلفل نیز افزوده و شراب عسل که فلفل را بخرد سازد و قوی و لطف و مفصل است از اجتناس فلفل را نافع باشد و صنعت آن شراب جدیدی است که قط عسل مصطکه یک قط مصطکه رومی سه اوقیه مصطکه را کوفته در پارچه کتان نازکی بسته بیاورند و در آن شراب عسل و شکر و زنگنه اند تا مصطکه بختیست پس کسب یا بیاورند و شیره آنرا بر آورند تا کسبه خارج شود و بیاورند ازین شراب پیش از غذا یک مرتبه آب گرم پس بدستیکه اخراج فلفل و تقویت معده میکند و شراب عسل که فرومی آرد و بلغم را به صنعت آن مغز حبه لقمه چهار درم می شراب جدیدی است که قط عسل مصطکه یک قط مغز حبه لقمه را بگویند و در پارچه کتان بسته در شراب مزج عسل بیاورند چنانچه عرق شود در آن و پنج روز بگذارند پس شیره آنرا کشیده کسبه را در کینند و هر روز پیش از طعام ازین شراب بنوشند پس بدستیکه بلغم را فرومی آرد و شراب عسل قوی را شفا باشد مذکور است به صنعت آن عسل عجب قاصد و جز عسل جدیدی که در ظرفی گشاده کنند و بگذارند تا بجزش آید و اندک اندک نمک در آن ریخته تا آنکه گفت آن بریده جدا گردد و از جوش بپاشند پس درخی صافی نمایند و بکار برند و صنعت آن عسل قند از هر یک یک جز و ده آب صاف و در جوی آب شش ملائم طبع دهند تا دو ثلث بماند پس استعمال نمایند و این از قبیل میوه خج است به آرد عسل معده سوز را قوت دهد و اشتهای طعام آورد و بول براند و عسل را سودمند بود و با بجمه جمیع امراض غلبه رانفع باشد صنعت آن بگوید عسل و دمن مصطکه در چهار من

آب بپوشانند و کف آنرا بکنند و با چار من از مجموع بماند پس بکار داشته بکار برند و این را در عسل سوده است و اگر مقوی خواهند در جینی شش مثقال زعفران و خولجان و زنجبیل و جوز ابو اسبه از هر یک چهار مثقال قافله مصطکه رومی از هر یک شش مثقال نیکوفه و کسبه کتان کرده در وقت طبع و در یک اندازند و متصل کسبه را بدست یا پشت کفچه بمانند تا قوت او به جای عسل آید و چون بچار من رسد کسبه را نیکو بپاورد و بپاشند و در کوزه و ماء العسل سرد کرده بگذارند و این جزیه در منج الاویه آورده که ماء العسل مضطرب و با صحاب مزجه عاره و صفراوی مزاج را در مصطکه آن ربوب فواکه حاض است و گفته که اگر در ماء العسل مصطکه رومی زعفران و فلفل و فلفل کوفته بپخته داخل کنند گرمی دی زیاده میشود و بداند که با ماء العسل ابیونانی یا لیمون طین نامند زیر کلفت ایشان مالی بپخته عسل و فراطین است و آب و ماء القراطین که مستعمل اطباء است معرب است و آن ملین طبع و رافع مزاج است او به قتاله و قوا قوی و مقوی اعضای بارده و معده و جالی و منضج غلیظ و مقوی اشتها و در بول و حیض و رافع ضعیف که از جماع بهم رسیده باشد و مقهور و رام چار اشتاد صفراوی مزاج و مصطکه ربوب میوه های ترش و مقدار شش تا سی مثقال است به صنعت آن بگویند عسل خالص یک جز و ده آب باران و با آب خالص صافی و در جوی آب شش ملائم طبع دهند تا ثلث که همان وزن عسل بماند و بکار برند شیخ رئیس در قانون در بحث قوی گفته چون آتشامیده شود جهت قوی بایده که شدید الطبع باشد یعنی بسیار جوشانیده باشد پس بدستیکه ضعیف الطبع آن مورت لفع است به

باب العین مع الشین المعجم

فصل در بیان عشبیه مغربیه
بدانکه عشبیه طیان است و آن با سیمین بر می است و اصل اندلس مغربیه از عشبیه النازکونید و بهتر و قویتر آن قسم مغربی است و آن نباتی است شبیه بلبلاب و در هم پیچیده بلکه اشبه است با سیمین عین که بندی چینی نامند گلش بسیار خوشبو و با حدت می از بر شاخهای آن خار است شبیه خار گل سرخ گلش از با سیمین نباتی که چکتر و خیش سیاه و باریک و شبیه یوقش تا بست سال باقی میماند و مزاج یخ این و در از روی تجربه آنچه معلوم میشود است که بویست و حرارت بر آن غالب باشد چه در مزجه حار مضطرب و در مزجه یالسه زیاده و چون حرارت و بویست آن محسوس ظاهر است و بویستش زیاده بر حرارت محسوس میشود گمان اینست که در اوسط و در جوی دوم گرم و در او خرد در جوی دوم یا سیمین شد و گفته اند که مزاج یخ آن گرم و خشک در چهارم است و نیز در او اخر سوم گفته و سایر اجزای آن در اوسط سوم و شبیه بلاد دیگر مضطرب و ضعیف الاثر است و بول میدن گل آن نافع است از بیماری و در سر و شقیقه سرد و عن آن جهت علل آن در و در بول و سعال مزمن و فالج و لقوه نافع است و سقوف آن هر روز یک مثقال یا نباتات تا یک هفته زیاده جهت وجع مفاصل مزمن مجرب است و حمل آن در حیض مسقط جنین و طبع شاخ و پنج آن که نیم اوقیه آنرا در یک رطل آب بپوشانند تا نصف سد و با شکر و امثال او بنوشند جهت صیق النفس و سرفه که نه و فالج و استرخای مزمن بی عدل است و نیز طبع برگ و شاخ آن بقدر رسته درم یا مثقال آن بسفاج و مصطکه و مقل رزق مهمل قوی است خلط سوداوی را بغیر کرب و صفصه طبع آن با سرکه انگوری جهت در دندان نافع و یک مثقال از پنج آن کشنده لقی و کرب و مفص و در قوت مثل خربق سیاه است و مهمل بلغم و سودا است و با آب خبازی مقل قوی و مهمل و ملطف و قدر شش

بجو شانه تا نصف رسد صافی نموده نبات سفید
داخل کرده گرم گرم بنوشند و در غذاها و آشپزی
اجتناب از اغراض نفسانیه و حرکات متعبه بدین
و غیره واجب و غیر واجب مثل چوب چینی است که در
در آشپزی عصبه بخور نموده اند اما دستور است از اطباء
قدوة الحکما میرزا مسیح ولد میرزا محمد تقی موسوی شاف
وال با جابجواب مفقود میرزا محمد بادی قیس سرمتقول
از خاتون مخفوران است که بگزیند تا یازده روز هر روز
بچوب چینی عصبه مغزیه را و بدم کار در ریزه کرده
چنانچه مغز آن ظاهر گردد و دو باب چهارمین تیر
کتاب و یک چهار یک عرق بید مشک و یک من آب
شب بخیسند و صبح بچوشند تا نصف رسد صافی
نموده و دوازده مثقال نبات سفید داخل کرده در
حوض یکیشانه روز بنوشند بطریق قهوه گرم گرم
اما دستور یک قلی فرموده اند که مستعمل حضرت سید
سندقد و حکما سید محمد بادی والد با جابجواب فقیر
است قیس سراف از برای اغراض باره مغزیه
این است که بگزیند تا یازده روز مثقال عصبه مغزیه
و بدم کار دانه کل بشکافند و از عرض ریزه نمایند
بنالکشت که چکتر در چینی بادیان خطائی انیسون
خونچان این هر چهار را نیم کوفته در یکسکه گدائی کرده
با عصبه مغزیه یکشب در کاسه چینی بکباب و عرق
بید مشک از هر یک چهار یک من تیر بخیسند و صبح
یاده من و نیم تیر زاب در یکسکه گدائی یا مس تا زده
قلعه نموده کرده تا از الطبع سفالی پوشانند و
اوقات آنرا بخیر آرد و اش حکم نموده بار کرده سنگی
بر روی بگذارند و مقدار دمن و نیم نیمه
باریک و شاخ آتش لایم در زیر آن بسوزانند
با تمام رسد پس فرود آورده بطریقیکه در چوب چینی
ذکر شد در عرض یک شبانه روز بکار بند و باز همین
دستور طبع نمایند از برای که روز دیگر باطریق دیگر
عصبه را با چوب چینی طبع نموده بنوشند از آن حضرت
قدس سراف از برای اغراض مغزیه بارده

صنعت آن این است که بگزیند عصبه مغزیه پنج مثقال
چوب چینی اعلا سه مثقال و نیم این هر دو را بدستور
ریزه کرده در چینی بادیان خطائی انیسون و
خونچان از هر یک یک مثقال ادویه را یک شب
در گلاب و عرق بید مشک از هر یک یک چهار یک
در کاسه چینی بخیسند و روز دیگر یاده من و نیم
آب در یک سنگی یا مس تازه قلعی کرده بار دمن
نیمه قلی باریک طبع نموده فرود آورند و بگذارند
تا حراتش بکشد سرد کردن را بدستور مقرر در
چوب چینی بکار آید بدارند و در عرض یک شبانه
روز بکار بند و شب چهارم و نیم دانه بطریق
ذکر در چوب چینی بقرق نشینده اگر عرض بسیار
از من باشد دوازده روز کفایت کند تا بابت و
یک روز میتوان داد که هر چهار روز یکشب بقرق
باطریق آشناسیدن مطبوع آن دستور اطباء
مخرب است که مقدار است مثقال از بادستور مقرر
ریزه ریزه کرده شب در یک پیاله چینی با گلاب
بخیسند و روزش باد من تیر زاب خالص
که در چوب چینی ذکر شد طبع نمایند تا نصف رسد
صافی نموده بدستور چوب چینی بنوشند همان دستور
که بقرق نشیند یازده روز تا بابت و یک روز
و بعضی اوقات که مرض قوی باشد تا چهل روز و
نذا بر تیر بدستور غذا بدین تیر است که در نشیند
مطبوع چوب چینی بطریق تقوی کمال آورده میشود
تقریب فرموده اند که فقیر نیز باین دستور داده بسیار
ناجیه دیده بداد دستور آشناسیدن عصبه مغزیه به
قول حکیم توفیق کی بسد و شست به روش اول
از من است که چهل روز هر روز نیم مثقال عصبه را بکار
ریزه ریزه کرده در اول شب یک پیاله تیر شوی خوری
آب بر آن ریزند و صبح بچوشند تا نصف رسد صافی
نموده نبات سوده داخل کرده بطریق قهوه بنوشند
و نقل همان روز را چهار پیاله آب بر ویشش کرد
بخیسند و شب بخوشند تا نصف رسد چینی در پیاله

بماند همان طریق بنوشند از من روش اعلا است
در روش اوسط بابت و یک روز تا بابت و شش
آخر چهار روز غذا باید بخورد آب باشد با دویه
حاره و زعفران و ملاحظه از ترشی و لبنیات
مباشرت باز مان و نمک لازم است و اگر مقهور با
آب عصبه مغزیه را بنوشند و انقال را خشک کرده یا
پسل و نقل و دار چینی و جوز بکوفته یا قند بچون
سازند شربت صبح و عصر و مثقال
فصل در بیان دستور آشناسیدن عصبه بطریق قهوه
فرموده اند طریقی که سید احکام استاد اطباء میرزا
محمد مسیح والد میرزا محمد تقی موسوی که سند طبابت و الد
باج فقیر و فقیر نیز ایشان میرسد و از ایشان باطباء
حیران و از حیرانان به بقرق نشیند و آن است
که بگزیند عصبه مغزیه پنج مثقال و نیم و از عرض بشکافند
چنانچه مغزش ظاهر شود و در طول ریزه ریزه کرده
با یک چهار یک من تیر زاب و یک چهار یک عرق
بید مشک و یک من تیر زاب شب بخیسند و صبح
در یک سنگی یا مس بنوشند تا نصف رسد صافی نموده با
بست و در مثقال نبات سفید قوام آورند تا یازده
روز هر روز نیم مثقال صبح و شام آب گرم کرده بنوشند
و از ترشی با لبنیات و مباحثت غذا و ملاحظه از این
و خود اگر نگارند انشاء الله تعالی نافع است
بدانکه ستاخرین را در قهوه عصبه مغزیه بطریق کشف
است بحسب احوال و اوقات باطریق مشهور میان
اطباء آن است که بگزیند یک مثقال و نیم عصبه مغزیه را
و بطریق مقرر ریزه ریزه کرده چای خطائی که مثقال
در چینی سیلابی بادیان خطائی از هر یک نیم مثقال
یا یک من شاد آب بچوشند تا ربع رسد
صافی نموده بعد از آن غذا بقدر دفعه و فحان و نیم
گرم گاهی نبات سفید و گاهی لبنیات بنوشند
اما دستور یک حکیم با شتم طهرانی از برای آشناسیدن
مطبوع آن بطریق عرق و بطریق قهوه فرار داده

آن است که آنچه از روی قیاس و تجربه بر نفسیه
ظاهر شد هم به طریق قوه و هم بطریق عرق به نحوی است
که در چوب پیچنی است و بیان نموده شد و دستور است
ندارد بلکه هر یک از مقدار غشیه و مقدار شربت هر روز
و آب و عرق و جو شاییده بحسب حال امر چه و
امراض در ضعف و قوت و حال بیمار آن کمال خلطان
دارد و زیر آن در مزاج قوی و مرض صحت من زیاد
از روز و روزگاه باشد که زیاده از بس است و در تابستان
در روز محتاج گردند و در شش شش شش شش شش شش شش
به دو شش شش و نیم ختم نمایند و اگر مزاج ضعیف باشد
و در او کم از دو سه روز در شش شش شش شش شش شش
چهار پنج شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
روز زیاده دارد و در شش شش شش شش شش شش شش شش شش
داوده می شود هر روز قدر قلیله ضروری می شود که
بدرستی اضافه شود و با در مزاج و ابدان و امراض
متوسطه میان این دو حال ممکن است بقدر شصت
شش شش در عرض نه روز بطریق مذکور کافی باشد
و همچنین در امر چه شش شش شش شش شش شش شش شش شش
عرقهای سرد و آب و عرق بازای یک شش شش
غشیه پنجاه شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
بیشتر و اصل نمایند چندان که شش شش شش شش شش شش
رسد و هرگاه برودت و رطوبت غالب باشد با
گلاب و عرق زریانه و عرق اذخر که گفته نمایند و
اگر در مزاج سرد و غالب باشد عرق گاو زبان و
باد بخوبی و شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
از آب و این عرقها باید که بازای هر یک شش شش شش شش
بست و پنج شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
ساخته چندان که شش شش شش شش شش شش شش شش شش
این مراتب منوط بر مزاج و بین و مرض و رغبت و
عدم رغبت باشد پس هرگاه درین امر چه و ابدان
و امراض مختلفه بدستور قانون مذکور خورده شود
نفع و اثرش بنهایت و بیشتر خواهد بود و اگر چه
و عین مراتب سهل و آسان نیست به اما بر سبیل

اجال بطریق و دستور یک حقیر که در امر چه مختلفه که در
نموده و انتفاع کلی یافته بیان نمایند و امید از توفیق
حق سبحان آن است که هرگاه برین پنج سلوک نمایند
حق تعالی مقارن آن صحت کامل که امر است فرماید
طریق اول که در امر چه و ابدان و امراض متوسطه
مستعمل است و تقویت قوای طبیعی و حرارت خزینه
میکند است که سه روز هر روز شش شش شش شش شش شش
بصد شش شش آب و پنجاه شش شش شش شش شش شش شش
عرق بید مشک بچوشانند تا بنصف رسد که صد
شش شش شش شش صافی نموده بدستور بنوشند و
سه روز دیگر هر روز شش شش شش شش شش شش شش شش
شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
بچوشانند تا بنصف رسد که یکصد و شش شش شش شش شش
باشد بنوشند و سه روز دیگر هر روز شش شش شش شش
غشیه را با یکصد و دو شش شش شش شش شش شش شش
شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
بچوشانند تا بنصف رسد که یکصد و سی و شش شش شش
بنیم باشد باشد و بنوشند و ازین قراق و عرق آن
در نه روز شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
و هم که بجهت امر چه و ابدان ضعیفه است آنست
که هرگاه حرارت و برودت و رطوبت بر مزاج
غالب باشد سه روز اول هر روز سه شش شش شش شش
و انگ غشیه مغریه اگر حرارت غالب باشد با آب
و عرقهای سرد بقدر یکصد و پنجاه شش شش شش شش
سودا و بیت غالب باشد با عرق گاو زبان و شش شش
و باد بخوبی تنها یا با قدری از آب که بازای هر یک
شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
حالت مثل اول سی و سه شش شش شش شش شش شش
بدستور شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
بچوشانند و صبح جو شش شش شش شش شش شش شش
رغبت با آب و عدم رغبت بان رسیده صافی نموده
بدستور بانبات یا بدون نبات بنوشند و سه روز

دیگر هر روز چهار شش شش شش شش شش شش شش شش شش
از هر روز بدستور جو شاییده بنوشند و سه روز دیگر
روز پنج شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
درین شش روز اضافه میشود از هر یک از آب و عرقها
بهمان نسبت که بیان شد اضافه نمایند و بنوشند
تا آنکه از حرارت غالب باشد بازای هر یک شش شش
غشیه مغریه پنجاه شش شش شش شش شش شش شش شش
شش شش و سه شش شش و دو و انگ شش شش شش شش
مقدار خوراک غشیه درین سه روز سی و شش شش شش
بنوشند و هرگاه تحصیل قوتی در مزاج و طبیعت شده
و احتیاج باقی باشد چند روز دیگر بقدر ضرورت
هر روز پنج شش شش شش شش شش شش شش شش شش
روز دیگر پنج شش شش شش شش شش شش شش شش شش
دوازده شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
و چهار شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
گرد و هرگاه ارتفاع کلی درین یازده روز که بقدر
و شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
و دیگر محتاج نباشد فواید مطلوبه را از شش شش شش
تجاوز کرده چند روز دیگر که ضرور باشد بهمان طریق
که هر روز یا هر دو روز یا هر سه روز یکبار اضافه نموده
بود که ساخته که بقدر پنج شش شش شش شش شش شش
شش شش بست برسد و هرگاه در عرض نه روز خورده
غشیه تحصیل قوتی نشده باشد و طبیعت تصفیه در
زیاده از پنج شش شش شش شش شش شش شش شش شش
کرده میشود که در یازده روز پنجاه و هفت شش شش
خورده شود و طریق سوم که در امر چه و ابدان قویه
امراض صحت مستعمل است چنانست که سه روز اول
هر روز هفت شش شش شش شش شش شش شش شش شش
شش شش و سه روز دیگر هر روز شش شش شش شش
دیگر روز شش شش شش شش شش شش شش شش شش شش
مدت دوازده روز یکصد و دو شش شش شش شش شش
احتیاج باقی باشد از ده شش شش شش شش شش شش
دیگر هر روز نیم شش شش شش شش شش شش شش شش

برسد مثلا سیر در تمام مثقال و نیم و چهاردهم مثقال
 هم چنین تار و ریش کشش مثقال میشود که قرابادین
 و عرق خالص و مزاج و مقدار و جوشانیدن که
 آب و عرق خالص و مزاج و مقدار و جوشانیدن
 بنات و انصاف رسیده است که در وقتیکه
 با آب بطریق قهوه نوشیده شود و در واسطه هر
 و شب بخورند و نوشیدن آب نموده اند و اما در وقتیکه
 عرق ممکن نباشد نوشیدن آب صرف و بهتر است
 هرگاه و فائزند آب عنبیه مخصوص در اوقاتیکه مقدار
 عنبیه بسیار کم است لعل عنبیه هر روز و در آب ستور
 جوشانیده و بجای آب بنوشند و اگر تشنگی غالب آید
 و آب عنبیه و آب لعل اکثران را نموده آب عنبیه
 را بطریق خوردن قهوه در دو طرف روز بخورند
 محده بنوشند و آب جوشانیده تنها یا با نانک گلک
 مزاج نموده در باقی اوقات بنوشند و مشروط
 آنکه بسیار سرد نباشد و اما دستوریکه حکیم میر
 قزوینی در حقه المومنین از برای نوشیدن عنبیه کرده
 آن است که بعد از نماز سه شریع استعمال آن نمایند
 و طریق استعمال آنست که هر روز پنج مثقال
 آنرا بقدر جوی ریزه کرده با گلاب عرق بید مشک
 و عرق رازیانه از هر یک نو مثقال یکشب فیسانید
 بطریق چوب چینی بگوشتانند تا به نیش رسد پس
 صافی نموده سته صده کرده صبح و ظهر و شام با قدری
 نبات نیم گرم کرده بنوشند و تا دوازده روز بخورند
 پنج بیاضا کند و بعضی زیاده ازین نیز تجویز نموده اند
 و برین دستور است که در چوب چینی مذکور شد و اگر
 عضو علیل را به بخار آن بداند از نافع است و تحقیق
 قبل از شریع لازم است و بعضی جوشانده است
 مثقال آنرا جوشانیده صافی نموده در عرق دوازده
 روز میدهند و بعضی قدر سه روز یکبار قهوه جوشانیده
 صاف نموده سته صده کرده سه روز بنوشند و گفته
 که حقیر را مفلون آنست که بجا جوشانیدن البته
 موجب فساد آن گردد و هر روز فیسانیدن جوشانید

بتر است و موافق قاعده حکایه سلف است
فصل در بیان استعمال عنبیه مغربیه
بطریق سفوف و محجون
 و طریق سفوف آنست که هفت روز یا یازده روز
 هر روز یک مثقال آنرا که بید بانبات بقدر حاجت
 با گلاب سفوف نمایند جهت مفصل مزاج مجرب است
 و در بعضی احوال از بلخ آن اقوی است و دستور
 دیگر سه روز هر روز یک مثقال و نیم عنبیه در امرجبه
 ضعیفه و دو مثقال در امرجبه متوسطه و دو مثقال و
 نیم در امرجبه قویه و سه روز دیگر هر روز سه مثقال در
 امرجبه ضعیفه و سه مثقال و نیم در امرجبه متوسطه و چهار
 در امرجبه قویه تا نه روز اگر باز احتیاج باشد از چهار
 مثقال اضافه نفرمایند و هر روز نیم مثقال که کند تا
 دوازده یا یازده روز گرفته بخت با چهار مثقال گلاب
 بنوشند و در سقوطات مرکبه که در چوب چینی ذکر شد اگر
 بجای چوب چینی عنبیه مغربیه کنند بفتح بلخ خواهد داد
 و اما محجون عنبیه مغربیه از آن جایزه است که مجموعی که
 حکیم هاشم طهرانی تالیف نموده جهت امراض و
 او بلع بلغمیه و ضعف محده و ضعف قوت با صمه
 و کم اشتها بسبب طوبت و مجرب بفتح گفتند
 صنعت آن عنبیه مغربیه بجا مثقال سیخه دار پس چینی
 از هر یک پنج مثقال و نیم لعل قرضل دانه سیلانه
 قاقاقه کبار عرقان از هر یک سه مثقال عسل مصفا
 و لیست مثقال عسل را بقوام آورده و ادویه را
 کوفته بخت آن محجون سازند و صبح و شام تناول
 نمایند و با گلاب قدر شربت از دو مثقال تا چهار
 پنج مثقال به محجون عنبیه مغربیه دیگر به صنعت آن
 عنبیه مغربیه شانزده مثقال شونیز کند و ذکر قرضل
 در چینی قرقه الطیب از هر یک هشت مثقال کوفته
 بخت بروغن زیتون چوب نموده اصل مصفا درین
 ادویه بقوام آورده محجون سازند
فصل در بیان استعمال عنبیه مغربیه بطریق حکما و فرنگ

مستقول از رساله که ترجمه نموده اند از زبان فرنگی بترکی
 احمد بن طیف النکر مولوی افندی بفرنی باز ترجمه نموده
 و از آن بفارسی ترجمه نموده میشود و آنست که عنبیه مغربیه
 را بربان فرنگی بسیاریه نامند و آن پنج نباتی است
 طولانی تا چهار پنج ذرع طول آن میباشد و بسیار قوی
 نمی شود بلکه نهایت بقدر انگشت باریک میباشد و
 منبت آن در ارض بر دمن از بلاد ارض جدید است
 و مغربیه یا بسبب نسبت آن بسوی مغرب یا برای
 بودن آن بلند است در جانب غربی از آن ارض
 جدید یا برای اجتناب و اخذ آنست اول از بلاد غربی
 از بلاد فرنگ و از آنجا به بلاد دیگر و اطباء فرنگ
 بر می آورند آن ریشه را و جمع می کنند و در سایه خشک
 مینمایند آنرا و محاجمی نمایند آن امر ارض صعبه را
 و طبیعت و مزاج آن موافق باخچه یا نته اند مجرب بین
 بقیاس صحیح و تجربیه قهار است در درجه اولی و
 خشک است در درجه ثانیه و بهترین آن آنست
 که چون بشکنند از رون آن سفید و سخت و بزرگ باشد
 و شریخ و نرم باشد و فرق میان نو که گفته آن به
 او صاف مذکوره است و دیگر آنکه چون بشکنند اگر
 از جوف آن گردی بر نیاید و سفیدترین باشد تازه و
 خوب و قلیل است و اگر از آن گرد بر آید زرد یا سرخ باشد
 که نه است و خاصیت چندان ندارد و بعضی از اطباء
 فرنگ ترجمه داده اند این را بر چوب چینی در بعضی احوال
 خصوصه مثل آتشک که شجر نیز می نامند تا آنکه گفته اند
 این دوا به تنهایی از برای این مرض نافع است و
 احتیاج ترکیب ندارد و از ادویه جدید و نادر قوی
 که بعضی مصلحات و تقویات اعضای رطوبه در بعضی
 اوقات در بعضی امراض بخلاف غیر آن از ادویه جدید
 که به تجربه معلوم کرده اند که محتاج به ترکیب است که
 غیر خود و قلیکه باشد مرض مسطور گفته و ممکن در مرض
 و نیز ترجمه دادند از این ادویه را بر ادویه دیگر است
 عدم استعمال آن در جمیع انسان و ابدان و اوقات
 و طبای حاره و بارده و رطبه و یابس و خاصیت

عصیده که مسمن بدن و تقوی بیه است. بصورت
آن خرمای خربه پیدانه و دهن در دهن آب بچوشان
تا مهر اشود پس غسل و دندان هر یک را که تل زعفران
و دودرم کماک خشک کوفته بپخته نیم من بخوراد و
مغز و گان مغز فستق از هر یک بست در کوفته بپخته
مجموع را با شیر بخوراد چنانکه در بایکین روغن
چنانچه رسم است تلخ نمایند و بقدر حاجت تناول
نمایند که که عصیده که اغفل متعارف عنبه و بستان
از مخا و جده و لبن و غیره است که بچوش و در
سسل که برای حبالت رخ میدهند از شیر برنگ
کبابی منقش و سناکی و غیره و بعد از فراغ عمل خرمای

و قوای آن منفتح و منبسط و مرق و مقطع و معرق می
است و در آن جزو لطیفه موافق روح حیوانی متوجه
حرارت غریزیه و دفع عضویت و نیز در آن فاو
هر چه هست که مقاومت با سوسوم میاید و زایل کنند
سبب احتلاط و غیر آنست و نیز در آن نوعی از غایبی
بسیار است که سائلان میگردانند و جامع را دفع میدهند
او را مرق را تحلیل میدهند آنها را و برای رفع ضرر رخا و
آواز معده ختم میکنند بسوی او و نیز طبع اندکی متوجه
ساده مثل نفع و مصطکی و غیر آن از او میگویند که معده
و فضیلت و ترجیح داده اند این دو را بر غیر آن بایک
فاو هر چه که درین دوا هست زیاد است از او و نیز
فاو هر چه دیگر و طریق استعمال آن بچند وجه است
اشهر آنها استعمال آب مطبوخ آنست که قوت آن
تمام در آب باز داده شده باشد باین نحو که بگیرند
سی درم عشب جدید تازه نو موصوف باوصاف مذکور
را و بطول کشا کنند از عرض قطعات صغیر نمایند و
در شستن طل آب شیرین خالص گرم یک شبانه روز
در ظرف چینی بخیسانند پس در یک سفالی که اندک
آن لعاب شسته داشته باشد که ده سرانرا بخیمر
منوده که اصل او مطلقا بخار سیرون نرود و سوراخ
شکل سیر بوشن آن برای گرفتن قیاس سیران آب
شکل کشا کنند آن سوراخ را به قیاس که سیران
منوده باشد بسیار ملاک بچوشانند تا بشکست رسد یعنی
در طل بنوشند از آن بخار درم شیر گرم با شکست
برسانند بخار آنرا بر باد و بدن خود در چ و اول شب
و عرق نایم باین دوا اگر بدن را قوت و احتمال
آن باشد و الا در شبانه روزی یک مرتبه کافی است
و باقی آن آب را در ایام دیگر بچند دستور یا شام
و بدن خود را از هوای سرد محفوظ دارند و از نمک و
ترشیهها اجتناب نمایند و شغل آنرا باده و از در طل
آب خالص طبع نمایند تا آنکه بهشت در طل باشد آنرا
بصرف طعام و شراب و قوه آورند و همین منوال
حاصلت تمام مدت بر هر روز یا سی روز یا بست روز

بدانکه عطر بکسر طای مهمل یعنی خوشبو می گشت و بوی خوشبو و خوشبو شدن عطر را که به بوی عطران هند وار که بوی بختی بختی غالبه را گویند و اگر که در حوضت الالف ذکر یافت به صنعت آن بیکر نرسند و سفید مقاصری اعلی بیخ استار صندل زر در که طلا گیسو باشد یا که استار عود قماری غرقانی اعلی اینم استار اظفار الطیب که آنرا بهندی بکند گویند و آنرا بهیل بود که آنرا بهندی الاچی خور دو گویند قر نعل و در بیک وقت صندل زهر یک بیکر بم سبب الطیب بختی گل سرخ با قلع گل سفید که آنرا بختی و در بختی و بختی طای سیوتی نامند از بختی یک استار اکسیر یا و سیر علفاک بهندی که آنرا بهندی باجه نامند یک استار کاغذ رقصوری شش باشد جوهر بود و در بختی میسر باشد از هر یک پنج توله گل مرده ریحان سیار یک و در بختی گل و او دی از هر یک بست دام لالون زینتی از هر یک ده دام و اگر گل زینتی نباشد بجای آن گل نرگس نهند گل سبزی گل کیشی گل کیو را گل قندول از هر یک بست دام بهار نارنج همی دام ناچیه مشک ده توله هم را باب خالص و دودینا کباب و دودینا حرق بهار در دیگ که ده عرق کشند در وقت عرق کشیدن سه توله عطر اشب را در پنج توله عطر صندل و یک توله عطر کباب و یک توله عطر عود بهندی که اخته مشک بختی خالص کباب شکو سائیده و داخل کرده در ت مشرب که عرق در آن میچکد بگذارند و عرق کشند ساق بر روی عنبکه اخته و غیره بچکد چون مشرب می شود آنرا در پشت تازه قلعی نهوده کرده آن را بیکر نهند و بگذارند تا سرد شود و اگر دیگ نیمه عرق باشد

باز عرق کشند و در پشت و کمر مله بگذارند و باین
 تادیکه عرق را در غلاط باقی نماند پس بعد از آن که
 عرقا خوب سرد شود عطر هر یک را علی با کفرنگه بکار
 و اگر خواسته باشند که این عطر را در صافی نمایند قدر
 کتاب را در آفتاب که از آن پس عطر را در آن بریزند
 برام زنده پس قدر است و دوباره صافی و این بریزند
 و در سایه که از آن عطر صافی بر سر کتاب بسته شود و
 در دانه نشین گردد و اگر از یک مرتبه که عمل کنند خوب
 صافی نگردد مرتبه ثانی و ثالث بکار گیرند که خوب
 صافی گردد و در بر صافی عطر و دیگر بنیاد و لایق
 بادشاهاست به عطر که به بنفشه و دیگر به صنعت آن
 سندان سفید و بنفشه و سیاه بجمانی ملائیکه یک سیر عود
 قاری غرق خام افکار الطیبانه میل بوا قفل و پختنی
 میوه ساله گل دو نه گل صد برگ از هر یک بنفشه و سیاه
 سندان طیب علفا که آنرا بهندی باجه نامند از
 هر یک یک سیر کافور قیصری شمشاد شنباسه
 توله و یک شمشاد گل مرداگل داودی از هر یک یک
 دانه و سیاه عرق کشید عطر آنرا بکار گیرند به عطر
 به بنفشه و دیگر به صنعت آن سندان سفید و بنفشه
 بهندی غرق گل سرخ از هر یک دو سیر شام بجمانی و
 دانه میل بوا و سیاه و نیم قفل دو توله و یک شمشه
 سندان طیب نیم علفا که پختنی که آنرا بهندی
 باجه نامند یک سیر کافور قیصری شمشاد شنباسه
 بنفشه و سیاه شنباسه است و بنفشه و سیاه و دانه و
 عطر شنبه دو توله و پختنی بنفشه و سیاه ساله و دانه
 و نیم گل دو نه و دانه و نیم گل مرداگل از هر یک یک
 سیر است گل داودی گل بنفشه از هر یک دو دانه
 گل صد برگ دو دانه و نیم گل سیاه از هر یک یک
 است و دانه گل مندرله بنفشه و سیاه عرق کشند و
 عطر آنرا بکار گیرند به عطر که به بنفشه و دیگر به صنعت
 آن سندان سفید و بنفشه و سیاه بجمانی ملائیکه یک سیر عود
 سندان طیب ساله و سیاه بنفشه و سیاه و دانه و نیم
 بهندی از عطر آنرا بکار گیرند به عطر که به بنفشه و دیگر به صنعت آن

توله لادن شکار از هر یک دو توله گلاب چهار ستار
 بدستور عرق کشند و عطر آنرا بکار گیرند و توله عطر گلاب
 خالص اضافه نموده استعمال نمایند به عطر که به
 بسیار خوشبو و لذت بخش است به صنعت آن عود و غرق
 بنفشه و سیاه سندان زرد پودست نارنج خش که بنفشه و
 جامی است از هر یک یک ستار سندان سفید یک
 ستار و یک پا و بهار نارنج قاقله صغار از هر یک یک
 بهشت توله سندان طیب چتر پله که شمشه است از هر
 یک دو دانه و سیاه یک و نیم دانه باجه که علفا که
 بهند است شمشاد شنبه و عطر آن یک دانه لادن و عطر
 شمشه و بنفشه و سیاه شمشاد شنباسه و دانه و
 لادن و عطر بنفشه و سیاه بنفشه و سیاه بنفشه و سیاه
 متعارف باد و از دانه و ستار گلاب عرق کشند و سیاه
 نموده عطر آنرا بکار گیرند و استعمال نمایند به عطر که
 که از عطر بای ارفع است به صنعت آن سندان
 سفید و ستار صافی لبان انشی نیم ستار عود قاری
 غرق نیم ستار لادن ربع ستار علفا گل سرخ با
 قاقح چهار ستار ریحان سیاه تازه فرج شمشاد از
 هر یک یک ستار عطر آن که آنرا بهندی و دانه و سیاه
 بنفشه و سیاه جامی که آنرا بهندی خش گویند از هر یک یک
 دو ستار و دانه و پختنی که آنرا بهندی سیونی نامند برگ
 مورد پودست نارنج گل مرداگل از هر یک یک ستار و دانه
 انگور ققاح شاکل یا سمین از هر یک یک ستار شمشه
 سیر یک سیر قفل بنفشه و سیاه شمشاد شنباسه
 شمشاد بنفشه و سیاه ساله و دانه و نیم گل سیر
 و نیم میل بوا چهار توله زرباد سه توله زعفران
 بهشت توله پودست بنفشه و سیاه شمشاد شنباسه
 سیر یک سیر و دانه و سیاه سیر عطر گلاب ده توله
 افکار الطیب شمشاد و انچه زرباد سیاه ساله و دانه
 سیر یک و دانه و نیم گل خندان یک ستار سندان طیب
 یک ستار و دانه و پختنی سه توله میوه ساله سه توله گلاب
 ده و زان بنفشه و سیاه و سیاه و سیاه و سیاه و سیاه
 عطر آنرا بکار گیرند به عطر که به بنفشه و دیگر به صنعت آن

عود بهندی صافی لبان انشی نیم ستار از هر یک یک ستار
 سندان سفید و ستار صافی دو ستار بنفشه و سیاه
 آنرا بهندی خش گویند علفا گل سرخ با قاقح چهار ستار
 عطر آن که آنرا بهندی و دانه و سیاه بنفشه و سیاه
 عطر آن که آنرا بهندی و دانه و سیاه بنفشه و سیاه
 سندان طیب از هر یک یک سیر لادن بنفشه و سیاه
 هر یک یک سیر و دانه و نیم گل زرباد از هر یک یک ستار
 زعفران شمشاد و دانه و نیم گل توله سیاه و سیاه
 میوه ساله از هر یک یک ستار و دانه و سیاه بنفشه و سیاه
 یک سیر شمشاد بنفشه و سیاه ساله و دانه و نیم گل
 عطر گلاب سه توله زرباد بنفشه و سیاه کافور قیصری و دانه
 توله قفل شمشاد توله علفا که پختنی که آنرا بهندی
 باجه گویند یک سیر برگ صد برگ سندان گل زرباد
 دو توله تادیکه بنفشه و سیاه طیب بنفشه و سیاه
 کشید و عطر آنرا بکار گیرند به عطر که به بنفشه و دیگر به صنعت
 آن میوه ساله شمشاد خالص از هر یک یک ستار
 حب لعل اسعد کوفی قاقله صغار قفل بنفشه و سیاه
 سافرج بهندی ریحان حبشی و بنفشه و سیاه ریحان بنفشه
 از هر یک سه توله زرباد پودست نارنج از هر یک یک دانه
 بنفشه و سیاه شمشاد که باجه بنفشه و سیاه یک ستار
 سندان طیب بنفشه و سیاه کافور قیصری شمشاد شنباسه
 آنرا بهندی سیونی نامند گل بنفشه از هر یک یک ستار
 بنفشه و سیاه گل دو تادیکه چهار دانه گلاب بنفشه و سیاه
 سندان سفید از هر یک یک سیر بنفشه و سیاه سیر
 عرق کشید و عطر آنرا بکار گیرند به عطر که به بنفشه و دیگر به صنعت
 امام رضا علیه الصلوة و السلام و الحامیه و الدانه صنعت
 آن عطر شنبه و شمشاد شمشاد بنفشه و سیاه شمشاد
 عطر گلاب سه تادیکه بنفشه و سیاه شمشاد شنباسه
 یا سمین که بهندی بنفشه و سیاه بنفشه و سیاه شمشاد
 با عطر گلاب سه دانه و سیاه یک جا که ده سیاه بنفشه و سیاه
 شمشه ای که چک نگار از دانه و سیاه بنفشه و سیاه

که آنرا بستی سنتی که نامند به صنعت آن عطر گلاب
عطر خالص عطر صندل عطر عود هندی چودا عود
هندی خالص عود از هر یک ده مثقال عطر قندنج
مثقال دل مرتبه چوده را در گلاب یک گلیاسین چوش
و ده باشد بشویند و چوده را در آن گلاب که از نزد
روز دیگر نیز باین قسم تا چند روز که بوی دو و از چودا
بکی دور شود پس همه را یک جا کرده بکار ببرند
عطر مجموع بابت بواب شاه نواز خان به صنعت آن
عطر یک توله عطر اگر یک توله عطر گلاب شش شانه
مشک خالص یک و نیم باشد عطر در ظرف نقره
یا ظرف شیشه که باشد با اگر عطر عود هندی
و گلاب مجموع ساخته مشک را خوب باین و نرم بخیه
داخل نمایند و چهل روز نگاه دارند که مزاج گیرد بعد
از آن با استعمال آورند به عطر عود دیگر به صنعت
آن با و یک چهار آنرا صندل و عود هندی که اگر نامند
با و با یک سیر چوبین زرد که ملاک نامند آنرا با و
بسیار بخیه بنفشه از هر یک پنج درم عطر الطیب
نارنج یا بهار نارنج از هر یک چهار درم حب ملجول
که و لا نامند یک درم سنبل الطیب و الا شنه که هندی
چهار ملا و اگر نامند از هر یک دو درم عطر شرب چهار
توله مشک خالص و توله کافور نیم باشد زعفران
یک باشد چودا اگر سه توله در گلاب بطریق متعارف
عرق کشیده عطر آنرا بر آورند و بکار ببرند به عطر صندل
و عطر عود هندی و عطر کبوتر و عطر کبکی
و عطر و در آن هر یک در جای خود ذکر یافت و
می باید از آن جا جویند انشاء الله تعالی

فصل در ذکر عطوسات

بدانکه عطوس در اکثر دویه یا سه را گویند بسیار
نرم سائیده در پی کشتن و یا دمنبلی و اسطوخودوس
بنوبه یا غیر آن یا آنکه با قصابی نف سید و عطسه
و باید که استعمال عطوسات مطلقا بعد از تصفیه و تقیه
ماده باشد و خورنمایند از استعمال آن زمانه و امتلا

بدن از مواد و پیری محده از طعام و پیش از فراغ
زیرا که عطوسات محرکه مواد اند و بالذات و تمایز
تحرک نشان بدن را حرکت عینا پس خور و خور آنها
در وقت پیش از فائده و دفع آنست و بسیار است
که بسبب کثرت و غلبه مواد باعث خطر عظیم میگردد
که فالج و لقوه و سکت و امثال اینها باشد و اعراض
بارده را نافع باشند و تقیه و دماغ کنند و عمل بر
سود دارد و از خارج متمم کنند به عطر سنبل طیب
اعراض مذکوره به صنعت آن کنند شونیز فریون
قلقل جن بسیار زرد و آنرا در حرج حب بلسان عاقر
قره مشک خالص زرد از منی مساوی کوفته بخیه در پی
و من عطر کبکی که همین خاصیت دارد و صنعت آن سحر
تخلیل قلقل اسطوخودوس چند سیر از هر یک سیر
کنند شست درم کوفته بخیه قدری در پی و دمنبلی
در اینجه کتانی بسته بآن تقطیس نمایند به عطوس دیگر
که جهت سده دماغ و مواد بارده نافع است و دفع
مواد عطسه میکنند به صنعت آن کنند چند سیر
خرق خردل زرد و آنرا در طویل مفروده و مجموع چون نرم
سائیده و بر مرغ سائیده در پی کشند به صنعت
عطسه گیر و دو به عطوس دیگر که فالج و لقوه و اعراض
دماغی را مفید است به صنعت آن صبر زرد و خرق
سفید نو شاد و مرزنجوش بود را در منی شیطون همک
مشک با لویه سوده استعمال نمایند به عطوس که نافع
است از برای صدمع بار و وسات به صنعت آن
خرق اسود مرزنجوش از هر یک ده درم نشان کنند
شونیز از هر یک پنج درم مشک یک آن قلقل و در قلقل
از هر یک سه درم نرم کوبیده در خرقة کتانی بسته بستر
کنند به عطوس دیگر که نافع است از برای فالج
صنعت آن کنند شل قلقل عاقر قرحا زنجبیل بود
از منی نو شاد بود و شرح صبر قوی و دمنبلی مرزنجوش
خرق سفید چند سیر تراج مساوی کوفته بخیه
تقطیس آن نمایند به عطوس دیگر که فالج و لقوه را
سود دارد به صنعت آن شونیز بود را در منی چند سیر

فصل در ذکر عطیه الله

بدانکه عطیه الله دوائی شریف است بنابر این
ادویه اعطیه الله نامیده اند و ساخته این دو با نفع
در خزانگی از ملک یافتند از شیخ رئیس گوید که در قوم
بود در نسخه اش که این دو با نافع است از برای بواسیر فساد
معه و مودی مزاج و آفتاب طعم و آفتاب طعم
آورد و در آنرا کند موجب حفظ صحت است و چون
خورده شود در زمان بهار و زمستان سه ماه در هر
مرا به صنعت آن بلبله سیاه پوست بلبله آله مشغ
و ح ترکی زرد و آنرا در حرج زرد و در طویل سول و آقا فائده
مثقال مصری قفل تخم بابونه زنجبیل کوبیده سیاه غیر قشر
از هر یک شش او نیمه بود و آنرا بر سفید سنبل الطیب موف
و دو قواسارون تخم کرفس بوسی فریون از هر یک دو
او نیمه ناخواه نشاسته گندم تخم کند ناگودری سفید
نشتاش سفید زرد و در و ح عرق پیوسته بخیه
حما عاقر قرحا طابشیر سفید زرد سیالیوس طبعیت
سنت زرد که مانی از هر یک مساوی سنبل قلقل
و از پی شیطون هندی شیطون فارسی قلقل مویان
کوفی اصل السوس نیلوفر در قلقل قره طیب چند سیر
سزار هر یک پنج او نیمه جا و شیر سبکینج از هر یک

بهار اوقیه پوست بچ کرش ماست اوقیه خشتا کبیر
 سخته کرده که سه هفته آنرا برآورده باشند کینه با سکه
 و یک هفته آب و غسل و یک هفته باز سکه با آب
 کرده از سکه هفته پنجم است از یک روز در سکه یک
 روز در سکه یک روز در راه غسل و سه هفته دیگر این کار
 را کنند بدین طریق که در کتب پیش آنرا در سایه خشت
 کرده بسیارند تا مانند خیار شود و باقی ادویه را که هفته
 بازاری هر سه جزو از او و یک یک جزو از خشت اکیدید
 مذکور داخل کرده مجموع را با روغن گاویار و روغن بادام
 سازه شیرین چرب نموده غسل بید خود شود و خوش طعم
 بقدر حاجت و فایده بخوری بوزن خشت اکیدید چون
 سارند باین نحو که فانی را اول مرتبه بگذارند غسل
 صافی را در آن داخل نمایند و بچوشانند و کف آنرا
 بکوبند تا باقی ام آید پس ادویه را بآن بپاشند و در سکه
 سبزه کباب را بپاشی کرده سه روز آنرا گرفته در خود فن کنند و
 ششگاه بگذارند پس بخور از آن مقدار عصبی صبح
 ناشتا و بعد از آن تا سه ساعت هیچ بخور نپاشند بخور
 غلایم معتدل در گرمی و سردی و بهر چیز نمایند از
 چیزیکه موجب خشم باشد و سائر تائید را غلبه که خوف
 قدر داشته و زخم بچینه از اطباء آن است که این بخور
 باز میدارد و شرم قائل از بدن با وزن انداخته قاع
 و مورت صحت از جمع احوال و علل است و خط صحت
 میکند و این ترکیب بچاه و سه جزو است باروغن گاویار
 فانی غسل و وزن اجزای غیر از فانی و مسهل روغن
 گاوی و خشت اکیدید مقدار و سه اوقیه فانی و خشت
 اکیدید و زاجش گرم و خشک است در دو درجه و نیم
 صنعت عطیه است به سینه دیگر بلیله سیاه پوست بلیله
 آلمه و قوت ترکی زرا و نمرد عرج زرا و نمرد طول شفا
 مصری وانه بیل بودانه قاقه که با گل بابونه و زنجبیل
 کبیر مقشتر از هر یک است متقال جو زبوا سبیل الطیب تر
 سفید مرغی صافی قوه تصفیه دو قه اساده و قه قه
 فطر اسالیون فرغین از هر یک سه درم زرا و نمرد و زنج
 عقربی پوست بچ کرش ماست اوقیه خشتا کبیر

تو در ی کلون تخم خشتا حمالا طباشیر سفید صلیب
 بزر سیسایوس زایره که مانی از هر یک چهار مثقال و نیم
 بل مندی شیطرح مندی فلفل موی سه مثقال و نیم
 پنج خیلو فرار فلفل قرقه الطیب دار چینی چند برشته
 هر یک هفت مثقال و نیم جادو شیر سیلنج از هر یک شش
 مثقال پوست بچ کرش دوازده مثقال خشت اکیدید
 سه صد مثقال خشت اکیدید راسه هفته در شراب قند
 نگه دارند و بعد از آن بر آورده و یک هفته در راه غسل
 بگذارند و بعد از آن بر آورده و یک هفته در سکه انگوری
 نگه دارند و بعد از آن بر آورده و یک هفته در سکه زرد
 سکه تازه بگذارند و بعد از آن باز سه روز در شراب قند
 بگذارند و بعد از آن بر آورده سه روز در راه غسل
 نگه دارند و بعد از آن بر آورده و یک هفته در راه غسل
 در سایه خشت نمایند و بر وی سنگ ساق آنرا صلا
 بلنج نمایند که مثل سکه گردد و باقی ادویه را که هفته
 سه وزن ادویه و یک وزن خشت اکیدید را هم آمیخته
 بروغن گاویار و روغن بادام شیرین چرب نموده و
 بوزن مجموع فانی در گلاب حل کرده و دو برابر
 ادویه غسل سفید صفا داخل کرده به قوام لائق
 آورند و ادویه را بآن بدستور مقرر بخور سازند
 سرد کرده در عرتبان چینی کرده ششاه در میان خجگاه
 دارند و در ششاه استعمال نمایند شربت یک مثقال

باب العین مع القاف

عقربا بر عربی اسم کردم فارسی است و آن شیار و
 جواره و الوان میباشد و آنچه در عین حرکت و دنبال را
 بلند دارد شیار نامند و آنچه دنبال کشته جسد را
 و او از شیار که بکتر میباشد و بوزن ترین اقسام
 آن سیاه و پر از است و بهترین آن در راه و از رد شیار
 است و بهر چه رسیده که چون آجر بای آب اندیده را
 اندک آب پاشیده بر روی آن بگذارند مخصوصا در
 سبستان عقربا بسیار آنرا نمکون میشود و در آخر سوم
 سر و خشک چون شکافته آنرا بر موضع گزیده عقربا
 بندند خوب سمیت میکند و آشامیدن برشته کرده آن

جهت قرحه سینه و سر و در فرغ سموم عقربا گزیده مفیده
 سوخته آن باد و یک مناسب جهت سنگ کرده و مثانه
 و عسر بول بنظر است و الحال آن با فلفل و ادویه حار
 جهت بیاض و دانسته چرخ حیوان و انسان محرب
 دانسته اند و با سکنین مثل بقدر نصف آن جهت
 تقویت بصرو طلای آن جهت ساقط کردن دانه کبیر
 رفع هق و برص و منش و کلف و قروح خبیثه قوی الاثر
 است و روغن آن که زنده آنرا بعد از بست و ششاه
 و روغن زیتون که باز سه هر عدد سه ده مثقال
 باشد انداخته چهل روز در آفتاب بگذارند جهت
 عرق النساء و فالج و بواسیر محرب است و طلای برشته
 کرده آن بروغن زیتون که بچ سوختن زرد جهت
 رویانیدن موی و از التعلب که عدیل و بستن یک
 عدد عقربا قدیم کرده بر آن زینک همیشه استقاط خن
 او شود و باغ سقوط میگردد و گزایندن عقربا بر غیر عصب
 را رفع فالج و از جربا بپاشند و اند و آشامیدن آن
 مضر نیست و مصلح اش گل انژی و تخم کرفس و شربش
 تا نیم درم است و احراق عقربا که با د العقارب نیز
 با من چنانست که عقربا زنده را در ظرف مسی یا در
 ظرف آهن یا سقال انداخته سرفوف را به خمیر محکم
 کنند و در تنور یک از همیشه زگر گرم شده باشد و آتش
 را از تنور بر آورده باشند شب بگذارند صبح بر آورند
 البته باید که تنور بسیار گرم نباشد که عقربا تمام خاکستر
 شود و باید که عقربا زنده باشد و علامت نرمی او آنست
 که ضعیف و لاغری باشد و نود عدد بکشد که ضعیف
 و لاغری باشد و نود عدد بکشد که عقربا
 را در شیشه که گل حکمت گرفته باشد کرده سر شیشه را
 محکم نموده در تنور یک بسیار گرم نباشد مقدارش
 هفت ساعت بخومی در میان آتش گذارند اگر قابل
 سخی شده باشد بهتر و الا در سه ساعت دیگر آن مقدار
 که قابل سخی گردد باز در آتش گذارند پس ساقیده
 یک دانگ تا یک درم بحسب احوال و قوت د سن با
 ادویه مناسبه و دهن العقارب نفیست حصاة کلیته

عقرب را نهایت نافع باشد و صنعت آن عقرب مرق
سه درم و نیم جنبانما فلفل دار فلفل از هر یک یک
درم و نیم زنجبیل یک درم پنج کاج پنج درم چند
بیدستر چهار درم کوفته بخیته اسه چند آن عسل
بستر مقدار شریک یک دانگ با قدری آب
اگر فلفل بدو چون عقرب و دیگر جنبانما فلفل سنگ
کرد و دوشانه صنعت آن عقرب سوخته خطیانا
از هر یک سه مثقال فلفل دار فلفل از هر یک دو
درم زنجبیل یک درم کاج پنج درم چند بیدستر
چهار درم ادویه کوفته بخیته عسل سه وزن ادویه
بستر شود و در نسخه دیگر زنجبیل نیز یک درم و نیم است و در
نسخه قلماسی از هر یک تمامها یک و نیم درم است

عشبه بفراسی انگور و تبرکی و زردمانند تبرین
 شیرین و نازک پوست بزرگ و اندک کم تخم است در
 آخر اول گرم و شرو در غذایت بهترین میوه و بجا
 معده بدن و مستدل و غلیظه و صاف است بکند
 خون صالح و جهت افزون پدید گردد و در رفع مواد
 سودا و احتراق فاضل نافع و مصالح حال سینه و شش
 و معده و طبعه ریجی و صالح است زیاده از زیاده مضر
 سده جگر و سپرز و قوی ریجی و مصالح آن تخم کرفس
 و ملین طبع و مورت تشنگی و مصالح آن سیب خلیل است
 و غذایای ترش و آب سمر و بعد از انگور اجابت
 معده آن و مورت است و پتهای معده است و
 باید که بعد از چیدن آن بدو روز تناول نمایند
 باین دو طعام خورده شود و دانه او در دو م سرد
 و خشک و مولد ریاح و معده و امهاد سوخته
 آن جهت جراحات و جلای باصره و طبع چشم
 و پوست او مولد ریاح و بسیار لطیف و انجدار است
 و انگور نارس و معده بایل ببرد و کشیف است
 و در عین انگور که بکر آب و لعل آن در و عین میوه
 چوشانید و صاف کرده باشد بجایت عمل و

مسكون و ليس جلد است بدو از شصم قاع صغرا
و مسكن عيش و حیات صغرا و ی راناف است به صفت
آن بگیرند آب حرم که غوره انگور است و با هم وزن
آن یا زده یا کمتر به طور مسطور در جوارش رمان ساده
مترتب نمایند و عند الحاجة بقدر ضرورت تناول نمایند
دیس عنب بغاری و دو شتاب انگوری مانند و در آخر
اول نهد و در دوم گرم و مولد خون صالح و من و مفتوح
و در اوست آن بشیر تازه و اندک بادام جهت برال
مفرط و خفقان و ضعف نجیب الازهر و باندک
سرکه جهت برقان و سپرد و باندک زعفران جهت
رفع یغم و غم و غضب شدید و با سداب جهت صرع
و حیرت و انشاندن و با افیون جهت وحشت و جنون
و با مغز گاو جهت رفع شری و برمان روز و با انجرو
حلبه جهت سعال مزمن و در رو سیننه و با انشیر جهت
حصاة و در بول و شیخ قدس سره فرموده که دس
عینی یا آب سیب و قدری برگ ریحان و اندک
عسل در هیچ افعال قائم مقام خمر است جهت اسکارد
ضما و طبوخی آن با خلط جهت تحلیل او راح و کشودن
و دل نافع و قدر شربش از دو مثقال تا ست مثقال
و انرا آن محرق خون و صمد و مصلح اش تخم ریحان
و خشکاش است به صفت آن بگیرند آب انگور رسیده
از هر نوع که باشد و بچوشانند با گل و دو شتاب تا برنج
رسد و شیرین کرد و اگر بدهن گل آب انگور را خلص
را به تنهایی بچوشانند تا خوب شیرین می گردد و باندک
ترشی میباشد و موسوم بطوخ عنب و رب عنب و
به پنج است و حل عینی و آن سرکه انگور است
که رب القوی و در آن سبزه است یک جزو حار و
یک جزو بارد و یکا جزو یابس که بهر یک فایده علی
حصاء و دیگر دو مشهور است که در دوم سرد و خشک
گویند خشکی آن در صوم است قابض و بسیار شفاف
و صریح القوه و رساننده قوت ادویه با عضاد لطیف
و قاطع اخلاط غلیظه و در دفع تشنگی و معین بر هضم قاق
نزف الدم و اعضا و محرک اشتها و گدازنده بلغم و سپرز

و موافق معده ملتئم و بلغمی و جهت قطع صفرا و تقطیع
سده با سار قیاس و سپرز و مداومت خوردن آن ناشتا
قاتل کرم معده و کرم کرده او با غسل جنه نفس لایق
نافع و قی کردن بعد از خوردن کرم کرده آن جهت
ادویه قتال در دفع چود خون و شیر و معده و بانگ
جست دفع ضرر سم خط و سبک دیوانه گریه و کیدن آن
بترسج جهت زکوی که در خلق مانده باشد و سرکه که نشه
رطوبی و غرغره آن جهت منع سیلان فضول به خلق و
خفاق و سقوط لعات و درد دندان و مضمضه آن بانگ
جست قطع خون بن دندان که کنه باشد و با لاج فید
جست خون نشه و سستی آن و طلای آن جهت
سرخ انتشار و قروح خبیثه و با وسرخ و حمه و نمه و جگر
مقروح و با وسیر و داحش و درم ظاهری و باطنی و نافع
درم جراحت تازه و در دیر عار و خارش بدن و
اگر بدن حیوانات سمیه و مسمومی آتش زبانت مجرب و
چون بر عضوی یا اندامی متع و متع قول ماده از عضه مجاور
خود میکند و قطول آن جهت که بدن حیوانات سمی
در موضع نزم الدم ظاهر بدن جهت قطع سیلان
خون و طعم میکند با سرکه که بخت باشد منع سیلان فضول
بشکم میکند و ضاد انجیر که دندان طعم یافته باشد
جهت سوزش عضه و شش و نت آن جرب و با گوگرد
جست نقرس و با غسل جهت دفع آثار شست چشم و
خون مرده و بار و غن گل جهت در دیر کله از قاتل
حادث شده باشد و بار و جهت خفاق و درم
پستان و بناوش و با فاکست کرم جهت اغرد و درم
بارد و با حرل جهت خیز و که از غصا صلی و جود
آن با گلاب که یا چربا بان تر کرده بر سر کلاه کنند
جهت در دیر که از صفرا و بخارات حمام حادث شده
باشد جرب و با سیدن بر سنگ گرم کرده و بدستور
سنگ را در آن انداخته بخار آن جهت در دیر مزمن
و نزلات و سرفه مزمن و با وسیر و خوردن انجیر و
مویز که در آن خیساییده باشد جهت پیرز خصوص
با پوست بچ که بر خوض که نیز خیساییده باشد

و مضمضه طبع آن باز یسه و صغر تسکین در دندان
و قروح خبیثه نشه جرب و قطور آن جهت کرم کردن
آن جهت در وی و طین و اگرانی سامه و تقطیع سده
غشیم و بوییدن آن جهت سده مضغات و با
گلاب و روغن بادام و روغن گل جهت سرسام
و بیان نافع و چون یک اوقیه سیاه عسل خشک
و رقی کرده در سرکه بچوشانند تا ممتد و یک هفته
آفتاب بگذرانند پس نمایند و هر روز ناشسته و درم
از آن را بنوشند جهت بد بوسه دهان که
بیشتر کرم معده باشد و صیقل النفس بار و چرب است
و در جمیع افعال مثل سرکه عسل است که در سفیل
نکوشند و مضر پیران و سودای مزاج و قوت باه
و صاحبان سرفه تازه و سعال یابس و مضر اعصاب
و اعضای عصبانی و در حمه و نقرس و مبرودین و
صاحبان ریاح غلیظه و در مفاصله و مداومت
آن مورت است و شفا است و صاحبان ضعف اشتنا
و شش و ضعف بصیر و مورت زردی رخسار و
سج و لاغری و صلح آن شیرینی با گوشت آب
چرب و شراب سرخ غلیظه و در دفع ضرر سرفه شربت
در روغن بادام و ادویه صیف الحار و در ضعف
اعصاب و عمل و ادویه خاده و در سج و لایها و قشر
شربتش تا هفت شغال و با شش در لیسفه امور شراب
و در لیسفه آب لیمو است و سرکه تازی و با حرل مضر
بعضب نیست و درین عقیده العنب و رادبان ذکر
یافت به راد گرم که خاکستری و درخت انور باشد
جهت تقویت حیات و تحلیل او را م بارده و جینه
و خوزه و شقیقه و با وسیر نافع اما جهت تقویت
حصاة کرده و مثله و در هم به تنهایی و یا با یک
درم سنگ سرمایی با طبع حب القلت نیاشانند
که بست شغال حب القلت تا شب در یک رطل
آب بخیسانند و با شش ملاطمت و بند تا بر بوسد
اما در اعراض مذکوره دیگر با سرکه طلا و ضاد نمایند
دستور احراق آن آنست که بگیرند و چوب دخت آنرا

و در ظرف سفالی کرده بر آفر و زرد بر آتش تا سوخته گردد
و بسیر حدادیت رسد پس برداشته بکار بر بند شراب
حصرم که بقرسی نموده باشند شنگی بنشانند و تب گرم را
سود دارد و خار دفع کند به صنعت آن بگیرند حصرم که
غوره انگور است و بنشانند و آب آنرا بگیرند و صاف
کنند و بچوشانند تا بنصف آید و زمانی بگذرانند تا به طین
اگر و دیگر یابس و لالی و یا زیاده بیالایند و در هر
یک من آن یک یا من قند اضافه نموده شربت پیرزند
و اگر خواهند میخوش آن یعنی غیر سرنگو به همین نحو
ترتیب دهند و بنشیند شراب عنب نافع است از براسه
در دگر و آماس آن و از برای قروح معده و ضوخت
آن بنشیند شیش رئیس بگیرند آب انگور عسل قافض شش
رطل و پیرزند تا شش بماند پس داخل کنند در آن عسل
سفید صفا که رطل سماق اصل اسوس مازوی سبز
گلزار فارسی غنچه گل سرخ از هر یک شش ستارز عفران
دو درم هر یکی صافی شب بانی از هر یک یک درم
و بچوشانند و بیالایند و یا شام و در شش دیگر ادویه
که درین نشه شش استار است چهار شغال است
و باقی موافق این نشه است به شراب عنب
تفریح و نشاط آورد و مقوی کرده دباه است و شوت
جماع آورد به صنعت آن بگیرند و عصب سبب شش سبیده
دومن و در خم اندازند و بگذرانند تا بچوش آید که
آنرا بگیرند پس پیرزند و در چینی بسیار خولجان به شش
پیرری پوزیدان بهین سرخ شغال مصری مسال العصار
نم شلغم نیم جبر تخم لیون حب القلقل اجزا
مسکوی از مجموع ده استار که نمه بعد از ششاه شغال
نمایند شربتی بقدر مزاج شش به شراب ریحانی نیسان
اعراض یعنی راناف بود و معده را قوت دهد و پیران
را موافق بود به صنعت آن آب انگور حید یک من و در
خم ریزند شش من قند سفید اضافه نمایند و در چینی
خم ریزند و شش من قند سفید اضافه نمایند و در
فلفل بسیار جو زرد از هر یک دو درم مجموع و با کوفته
در کنند و در خم اندازند و سرخم را بگیرند و بعد از

از ششاه استعمال نمایند و باید که خم را در اول پاک
بشویند و اندرون آنرا موم که آخته بگردانند و خشک
و غیر ششاه بویاگردانند و مثلث آب انگور است
که در مثلث آن در پنج رفته یک مثلث بماند و در همین
طرح کف آنرا گرفته باشند در منافخ قریب بخم و مولد خون
صالح و مقوی باضمه و موافق صاحبان آبله و صعب
و ذات البجب و ذات الصدور و مقوی باده مبرورین
و اکثر آن مضر و درین و اما آنچه محمد بن محمود آلی
بشرح کلیات الیاقی و بکلام شیخ الرئیس در کلیات
قانون نوشته آن است که بگردانند عصب سبز و جز در
آب خالص یک جز و در بوجوشانند تا اینکه یک مثلث
مجموع برود و در مثلث بماند و گفته که آنچه اطباء در خرقه
غلط است و منشای غلط ایشان حمل مثلث فحمی است
بر مثلث طبی و عدم فرق بینما و این غلط عظیم است
لذا آن ملحق بپس یا رب عجب است پیچیده که آنکه
بدانکه آن معرب از می پخته فارسی است و بعربی عقیده
العنب نامند در دوم گرم و در اول خشک و مرکب
باده و ملین طبع و موافق سینه و شش و آبله و صعبه
و در مبرورین و اکثر آن مولد صفای غلیظ و مصلح
اش آب میوه های سرد تر و بدش و شباب انوری
است و صنعت آن آب انگور را آنقدر طبع دهند
که زیاده از دو مثلث آن بسوزد و غلیظ و مائل
بسرخی گردد و کیلانات این را در و شباب ترش
نامند و چون با خاک و شباب بچوشانند شیرین میگردد
و آنرا در و شباب گویند و در پس ذکر یافت
عنب بهترین آن رسیده بآب سرد سرخ رنگ شیرین
است و خشک آن بهتر از تازه و محتاج در حرارت
و برودت و مائل بر طوبت و قوتش تا دو سال باقی
است و ملین احشاد و مسهل خلط و رقیق و متفح و غلیظ
رافخ خضونت سینه و طبع و آه از صفات کثیره
خون و مولد خون صالح و مسکن التهاب و ششایی
و جدت خون و جگر و جفت سرخه و بر بود در سینه
و گرده و شانه و امراض معده و فساد مزاج جگر

و با سنجین چرت شری بے عدیل است و اکثر آن
تفاخ و دیهیم و مصلح اش شکر و مویز و قطل منی
و مصلح آن غسل و ادویه بامیه و در مبرورین و کلاب
و شکر و برکش میفرز الله است بحمدیکه تمیز طعم
نتوان نمود و شرب طبع بزرگ آن هر روز نیم گرم
قاری شکر در عرض پنج روز رافع خارش بدن
و خرب است و ذر و خشک آن در رفع آکله
قروح خبیثه و خرب مخصوص چون بواسطه اکر دن
عسل در نمایند و پوست شاخ درخت آن به
تنهایی یا با سفید است قروح خبیثه بے عدیل
و شرب نشاء که خوب ادراغ عکله و جوب و سح و
طلای آن جابر شکر است اعضاد بیرون رفتن و حرکت
کردن استخوان است و شرب عنب ساسیده با
دانه او را در افق و امواضع او با سرکه جدت قو با
باد و دیه مناسبه و تنهایی جهت امراض چشم مفید
و قدر شربش تا پنجاه عدد و بدش سپستان و
خاکین برک تازه آن باعث خدرت و نیافتن
طعم و لبه ادریه بشبع الطعم است چنانچه اگر قبل
از خوردن مسهل و ادویه ببتفیکد و برک از آن
خاکین و نقل آنرا بید از اند طعم ادویه بشعه کم معلوم
گردد و شیخ رئیس در مفردات قانون می فرماید که
جالیونوس میگوید که ندیدم من درین فائده و نه
طعمه در حفظ صحت موجوده در استرداد صحت
مفقوده و غیر جالیونوس گفته نفع بختند حدت
خون گرم را و گمان میسر من که این فائده برای
تخلیض است خون را و سیکه گمان کرده است که
آن صاف میکند خون را و غسل میدهد با آنرا طبعی است
که نیست تسل و توجه من بسوی آن و غایت آن
بسیار کم و گفته که قول حکیم فاضل جالیونوس بسیار
نیکی است و صواب است و سنجین عنبی در سنجینیات
ذکر یافت و شرب عنب ساده آبله و ما شری و در
سینه و سرفه و غلبه خون را نافع باشد و صنعت آن
عنب جرجانی نیم گرم در دو من آب بچوشانند

و بدست بمانند و صاف کنند و یکم طم قند سفید بقیام
آورند و شرب عنب به شش و ادویه انطالی موافق
نسخه مذکور در اصول التریب تریه خون کن و مصلح
سینه و اسافل بدن نماید و سنجین عطش کن و نافع است
از برای اطفال خصوصاً در جاری و قوت این شرب
زیاده بر دو ماه باقی نمی ماند و صنعت آن عنب
جرجانی یک رطل کشیز خشک عدس غیر قشر تخم
کاسنی از هر یک یک ادویه و گفته که هر کس که غیر این
گفته خطا کرده پس ادویه را با دانه مثل آن با آب باران
پس آن بچوشانند تا مثلث آن باقی ماند پس پالانید
مثل وزن صافی آب مطبوخ شکر سفید داخل کرده و بچوش
و گفت آنرا بگردانند و بقیام آورند و در نسخه دیگر بوجوش
تخم کاسنی پنج کاسنی است و نسخه اول صح است
شربتی در دم و شرب عنب به نسخه نجیب الدین
سمرقندی نافع جهت جمیع امراض دموی و صنعت
آن عنب خراسانی طمان چهل دانه آلودی سیاه
بست دانه زرشک منقی ساق منقی از حب هر یک
بست درم و ورق گل سرخ پنجم درم قند سفید یکم رطل
کلاب ربع رطل ادویه را بچوشانند صافی نموده با
قند و کلاب بدستور بقیام آورند شربتی یکا و قیه یا
بسته لوبات و حلیات یعنی شیر جات بر و در حب
مزاج بکار برند و شرب عنب قلمی فرموده اند که
این نسخه از بنده اشتم محمد باشم مخاطب بسید علویخان
نعمت الملوک محمد شاهای است نافع از برای جمیع امراض
دموی خصوص خفقان و امراض قلب دموی و
صداع و مشارکت امراض دموی قلب و صنعت آن
عنب دانه بیرون کرده سی عدد گل نقشه گل نیلوفر
گل گاو زبان گل سرخ منزع الا قلع از هر یک
مثقال در شش رطل کلاب و شش رطل عرق
بید مشک بچوشانند چون نصف رسد پالانید
ادویه مذکوره را بوزن مذکور دران مرتبه ثانی
نموده باز بچوشانند چون سه رطل بماند پالانید
سفید بچوش منقی شیر خشک خراسانی از هر یک یک

رطل در آن داخل کرده و جوشی داده پالایند و
بار دیگر در دیگ کرده بقوام آورند شربت و آغیر و
در اثر به نیز چند نسخه ذکر یافت به لوق غلاب هم حلق
و تشنگی را نافع باشد و خوشنیت زبان را بر طرف
کند و سرفه و امراض سینه را سودمند بود و صفت آن
غلاب پنجاه عدد و تخم خطمی ده درم کثیر است درم موثره
است و پنجدرم بنفشه اصل السوس تراشیده نیم کوفته
از هر یک یازده درم بزر قطونا است درم محبوب عاود
بافت رطل آب بچوشانند تا مثلث بماند صاف کنند
و یک رطل فانی را اضافه کرده بقوام آورند و در عنق
بنفشه بادام سه درم داخل کرده و وقت حاجت لوق
نمین به مطبوخ غلاب سیمی محلی خلط منفع اخلاط غلیظ
و حاره و سرفه حار را نافع است به صفت آن غلاب
سیستان از هر یک پانزده دانه تخم خطمی چهاری از هر یک
یک و پنجدرم تاد و درم کل بنفشه سه درم اصل السوس
مخلوک مضمحل یک اشغال گل نیلوفر از سه عدد تا
پنج عدد پرسیاوشان دو درم تخم از یانه نیم کوفته
یک درم بهدانه بنیدرم تایاک درم ادویه را شرب
آب بنیسانند و صبح چوش کی داده صاف نموده نیم گرم
بنوشند همان گرمی طبع از غیر آنکه بگذارد تا سرد شود
و تا نیا گرم کنند و بنوشند و اگر درین مغلی قدری شکر
اضافه نمایند بایست به نقوع غلاب موسوم بنقوع
خلو صوفی و صنداق را نافع باشد به صفت
آن غلاب است و ده مویر طالق سنی و ده سیستان
سی و ده بنفشه هفت درم شرب و دیگر رطل آب به
خیسانند و صبح صاف نموده بدمت درم شربت
و بدمت درم ترنجبین در آن حل کرده باز صاف نموده
قدری غلاب و عرق بید شاک داخل نمایند و بپخت
ده و ده سرش اشغال فانی نیز درین نقوع داخل کرده
عینرم از نوعی نخل است که در جزایر که در میان دریا
واقع است بر جبال آن جزایر و درختان آن انواع
نخل خانه ساخته عسل در خانه های خود میدهند از
برای ذخیره باقی که شبنم بر گل باغی ماند و شربت با شرب

خانه های ایشان را کنده بر می آید و در عسل آن شسته
گشته موم خالص می اند و موی این قول است آنچه
از تنفات شنیده که در سواحل بلاد کسند و در جزایر
و موت دین و مالک پسر حضرت نوح آنها بنده است
کاتب غیر تازه زرد رنگ نرم مثل خمیر شیرین بسیار
خوب شوی یا بنده حکام و اعزّه آنجا به قیمت اعیان
خریده بخوانش تمام می خورد و بی گویند که بسیار
مقوی باه و قوی و در اوج است و نیز فقیر شماسه
عینر و دیده که مثل نخل جانوری جلد و پشت آن
صلب و خدنی بود در آن شماسه بسیار بود یعنی زیاد
بر صرد عدد و لیکن قول بر آنکه آن رطوبت است که
از جردن دریا چون معدن قفر و مویائی بر می آید
و بسبب جزیره و در بر روی آب آمده بنجوه که در
و بطلاطم امواج پرده پرده بر روی آب و در مثل
شماسه و اشکال دیگر میگردد و بسا حل می افتد نزد
احقر اقوی است اما قول آنکه عینر و شماسه یک
نوع از حیوان دریائی است که موج آنرا بسا حل
می اندازد قول بر آنکه عینر رطل یعنی شبنمی است که
بر روی دریا شسته و بطول مدت و زمان معین
منقذ میگردد و چنانچه صاحب اخوان الصفا بیان است
بسیار بید می نماید و الله اعلم بحقائق الامور و بدانکه
از عینر آنچه صافی باشد و زردی مائل و از تحریک
امواج بپای در پی جمیع مائل بتدریج خلط به خاک و
آن شماسه و شبنمی نامند و آنچه خلط به خاک و
رمل است رملی و این بسبب آن است که شبنم آب میشود
و آنچه بشکل و صفاح میباشند و سیاه رنگ آنرا
عینر شخته می نامند و بهترین آن شماسه شبنم مائل
بسفیدی و زردی است که در نیت آن غالب و
از خائیدن چون مظل و صغیر بطم از آن مفصل نشود
و این قید اخیر به جهت آن نموده شد که فقیر شماسه
عینر شبنم دید که در وزن سنگین بود و در نیت کم
داشت گفت که آنرا از میان دو حصه بنایم چون آنرا
دو حصه نمودند میانش میزد رمل بود و علامت دیگر

عینر حیدر است که خوش بو باشد چون سوزنی را گرم کرده
بر آن بکشند بوی بسیار خوش از آن آید و بر موضع داغ
چیزه مانده و در عنق داغ کرده مخلوط نباشد و ظاهر
باطن آن درین معنی شریک و یکسان باشند و چون در
بگذرد و باز آن موضع را داغ کرده شمس المسفیدی
گرد و با نقطه های بسیار ریزه سفید در آن پیدا شود
که آنرا بهار عینر می نامند و چون در عینر آنها ظاهر شود
میگویند عینر بهار کرده است و چون با چهار ریزه عینر را
در پارچه کرپاس بسیار تنگی بسته در آب بسیار گرم چوشانند
خرد و ریزه های نگار از آنرا عینر که خسته شود پس از
آب بر آورده بگذارند تا صاف گردد و گرمی آن کم شود و فی
الحکم ایجاد می نماید و هر ساند فشرده که خوب بود و اجزای
آن در هم نشینند نگاه پارچه کرپاس را از بالای آن باز
کنند و یک عینر ریزه شده و یک رطل آمیخته را
در قدر مضاعف با غلاب که باخته به روغن و دهنی
از پارچه بسیار نازک بگذارند و در غلاب گرم سر کرده
ریخته بگذارند تا زرد و سنگ ریزه آن در ششون گردد
پس شماسه سازند و چون در آن بگذرد این هم بهار میکند
و اینها همه خوب و فاضل است بعد از شمس عینر
مائل از رقی و بعد از آن مائل بسبزی است و زردترین
به صفاحی است و بدترین صفاحی سیاه رنگ است
و از آن زردترین عینر می است که میگویند مایی آن را
بسبب خلط و تیکه دارد و زرد میزد و چون مایی آن را
خرد و در خصوص ماییکه سیمی بسبب است می گردد و
بر روی آب می آید و موج آنرا بسا حل می اندازد و
چون که مایی را بر سواحل زنده ماندن محال است می میرد
و گسایند که در آن سواحل میباشند این معنی را میدهند
زرد و شک آن مایی را در دیده آن عینر پیرون آورند
و آن عینر سیاه رنگ و زردون میباشد و تبارز که
بوی سهوکت یعنی سیمت مایی سید هدا مضموع عینر
پس باره بار می آید و یکی از اقسام مضموع آن است
که از لادن و کچ و موم و عینر سیاه هر وزن که خواسته
باشد میسازند و از عینر صفاحی چند محضره را گرم کرده

از هر یک ده درم جوز بواجدرم و در نسخه دیگر پنج عدد است
 سنبل الطیب مصطلک عنبر اشهب از هر یک دو درم مشک
 خالص دو درم بزرالنج سفید افیون از هر یک یک درم
 روغن بلسان ششدرم ادویه کوفته چینه افیون را
 در یک سرکه که بپازی سوجو که گویند شراب انگوری جید
 بنمایند پس عسل مصطفی بقفه کفان بقوام آورده
 افیون را نرم کرده اند که اندک داخل آن کنند در
 حالت که آتش عسل را بسیار ملایم کرده باشد سجده
 خوش خور تا آنکه تمام شرابی را که افیون در آن حل
 کرده اند شرب نمایند پس عسل مقوم را آتش برگرفته
 ادویه را بآن بر سرشند و باید که عنبر را در روغن بلسان
 که ذکر شد بر روغن حب البان بقدریکه تمام ادویه
 سقوفه را بآن چرب توان کرد بگذارند و ادویه را کوفته
 چینه بآن چرب سازند پس عسل مذکور بر سرشند و بعد از
 ششاه استعمال نمایند شربت یک شقال به جوارش
 عنبر معروف به جوارش خسروی سردی معده و بدی
 هضم و خفقان و اوجاع رحم را نافع باشد و از برای
 پیران نهایت سفید است به صنعت آن قاقله کبار
 قاقله صغیر بسیار در چینی از هر یک چهار درم اشنه
 عنبر اشهب مصطلک سنبل الطیب از هر یک درم فرقه
 قرفل زعفران زنجبیل دار فلفل از هر یک دو درم
 و نیم جوز بواجدرم و در نسخه دیگر عنبر نیرنجدرم است
 و اول اصح است مشک ترکی خالص یک درم کوفته
 چینه لعسل مصطفی بر سرشند شربت یک شقال
 جوارش عنبر خسروی به نسخه میز ابرهم در منهاج از
 سید اسمعیل که در ذخیره ذکر کرده نقل نموده و گفته
 که این جوارش از برای امراض معده و برووت آن
 در بلع معده و قوی نافع است و سید اسمعیل گفته
 که نسخه در بلع و در معده داشت و بسیار معالج کرده
 او را از آن رنج شفا شد آخر باین جوارش
 شفا یافت و این جوارش در معده و خفقان
 و جاریهای رحم را سود دارد و پس بآن را سخت
 سواقی است به صنعت آن پوست زرد اترج و

عود قماری خام قرفل کباب چینی قاقله جوز بواجدرم از هر یک
 پنج درم نارمشک انیسون تخم کرفس چند بیدستر
 افیون بزرالنج سفید برگ بادرنجویه مرزنجوش
 زعفران از هر یک سه درم روغن بلسان دو درم
 عنبر اشهب یک شقال عنبر را بر روغن بلسان حل
 کرده و هر دو را در عسل حل کرده و ادویه را کوفته
 چینه بآن بر سرشند شربت از نیم درم تا یک درم و مزاج
 این جوارش گرم است در اوسط درجه و درم و خشک
 است در درجه دوم به جوارش عنبر مسلی به جوارش
 خسروی منقول از قرابادین مصوفی گفته که این
 جوارش دل و معده را قوت دهد و باده را زیاده کند
 و بوی و بان خوش گرداند و نشاط تمام آورد و تشنگی
 بچند به صنعت آن عنبر اشهب قاقله کباب بسیار
 قرفل جوز بواجدرم زنجبیل سنبل الطیب صندل سفید
 شقال مصری قرفة الطیب و ادویه پس بهمن سفید
 بهمن سرخ از هر یک دو درم حصیة الثعلب مصری
 بهفت درم افیون ده درم زعفران دار فلفل فلفل
 بزرالنج بهشت درم اشنه دو درم و نیم مشک بتی
 و اچینی بهشت درم اشنه دو درم و نیم مشک بتی
 نیر درم ورق طلا ورق نقره از هر یک نیر درم عسل
 مصطفی سه وزن ادویه بدستور مقرر مرتب نمایند و
 بعد از ششاه استعمال نمایند شربت بقدر خود
 و اگر خواهند افیون را بست درم کنند شاید میفرمایند
 که یک درم افیون درین جوارش از برای حفظ ترکیب
 کافی است و اگر از یک درم زیاده کنند ترکیب مشوش
 میشود به جوارش عنبر مسلی به جوارش خسروی منقول
 از قرابادین که توانی معده را قوت دهد و ترس
 معده را نازل کند و فالج و لقوی و ریشه را سود
 دارد و برووت کلیه بر دواءه را زیاده کند و قوت
 دهد و عقل را تیز گرداند و حفظ و فهم را زیاده کند
 صنعت آن خیر بواجدرم کباب بسیار به سنبل الطیب
 مصطلک عنبر اشهب از هر یک دو درم زنجبیل فلفل
 از هر یک دو درم و ادویه در چینی سه درم قرفة الطیب

بزرالنج سفید افیون مشک از هر یک یک درم زعفران
 قرفل از هر یک ده درم جوز بواجدرم و در روغن بلسان
 ششدرم شراب ریجانی یک من و نیم عسل مصطفی
 ادویه افیون را در شراب حل نموده و عسل داخل کرده
 بچشانند تا شرب قفه عسل باند عنبر را در روغن بلسان
 و نیم گرم نمایند تا که داغ شود پس در عسل مذکور داخل
 نمایند و بیامیزند و مشک را صلایه کرده بر آن افکنند
 و باقی ادویه را داخل کرده نیکو بر هم زنند تا آمیخته شود
 و در ظرف چینی نگاهدارند و پس از ششاه استعمال نمایند
 شربت یک درم تا یک شقال به جوارش عنبر مسلی به جوارش
 خسروی به نسخه دیگر به صنعت آن خیر بواجدرم کباب
 و اچینی از هر یک چهار درم دار فلفل زنجبیل از هر یک
 دو درم درم مصطلک اشنه سنبل الطیب بزرالنج سفید
 عنبر اشهب افیون مشک بتی از هر یک دو درم قرفة
 الطیب قرفل زعفران از هر یک سه درم جوز بواجدرم
 عسل مصطفی بلسان ششدرم با عسل مصطفی سه وزن
 ادویه مرتب نمایند به جوارش عنبر مسلی به جوارش خسروی
 به نسخه دیگر باده را میفرایند و دل و دماغ را قوت دهد
 صنعت آن بسیار لبان ذکر قاقله کبار و ادویه پس
 زنجبیل از هر یک چهار شقال قرفة الطیب افیون
 بزرالنج سفید مشک از هر یک یک درم عنبر اشهب
 بهفت درم روغن بلسان چهار درم عنبر را در روغن
 بلسان بگذارند و مجموع ادویه قند سفید و دو
 وزن عسل مصطفی بقوام آورند و ادویه را بآن بر سرشند
 شربت یک درم و در نسخه دیگر دار فلفل بدل و ادویه پس
 است به جوارش عنبر خسروی به نسخه حکیم صالح خان
 خال آن مرحوم نافع از برای درد شکم و درد بواسیر
 صنعت آن پوست زرد اترج عود هندو قرفل
 کباب چینی قاقله کباب خیر بواجدرم از هر یک پنج درم نارمشک
 انیسون تخم کرفس افیون چند بیدستر بزرالنج سفید
 از هر یک سه درم عنبر اشهب یک شقال روغن بلسان
 دو درم بادرنجویه نیم مرزنجوش زعفران از هر یک
 سه درم عنبر را در روغن بلسان یا روغن خیری گذاشته

و افیون را با سرکه انگور سه حل سازند و باقی ادویه را
کوفته بخیته همه را بصل سفید مصطفی بقیام آورده و در زن
ادویه بسرشد و بعد از ششاه استعمال نمایند شربت
دورم و این جوارش خفقان و دورم و معده و بیماریها
رحم را سود دارد و جوارش عنبر قوی معده و جگر است
صنعت آن قاقله خرد و قاقله کلاب با سه دارچینی از
هر یک چهار درم قرفه زعفران زنجبیل دار قفل
از هر یک دو نیم درم و دانه مصطفی عنبر جوز و از هر یک
پنج درم غسل مصطفی وزن ادویه موافق معهود قیام
سازند و جوارش عنبر که شهور بجاوش کبرخی است
دل را قوت دهد و بدی هضم و اولع رحم را نافع
بود و در تقویت و حفظ قوت پیران نهایت عجب است
صنعت آن عنبر شنب دو درم قاقله کلاب با سه
دارچینی لیان الذکر از هر یک چهار درم دار قفل
زنجبیل از هر یک دو اذنه درم قرفه یک درم قرفل
زعفران از هر یک ده درم اشنه دو درم و جوز بو
پنج درم سنبل الطیب مصطفی از هر یک دو درم و
مشک ترکی خالص جز را پنج افیون از هر یک می
روغن بلسان شش درم افیون را در مثلث حل کنند
و عنبر را در روغن بلسان بگذازند و اجزا کوفته بخیته
با سه چندان غسل صاف بقوام آورده بسرشد و در
طرف چینی یا شیشه نگا بدارند و بعد از بخت
روز استعمال نمایند شربت از نیم درم تا یک درم و
جوارش عنبر سبلی بجاوش خسروی منقول از منهاج
این جزله نافع از برای سردی معده و خفقان و
و بد گواریدن طعام و دورم و پیران را بسیار
موافق است و صنعت آن بسیار قاقله ضعیف
قاقله کلاب دارچینی از هر یک چهار درم دار قفل زنجبیل
از هر یک هشت مثقال و در نسخ دیگر از هر یک ده درم
اشنه دو درم قرفه الطیب قرفل زعفران از هر یک
ده درم جوز بو پنج درم مصطفی رومی سنبل الطیب
عنبر شنب از هر یک دو درم مشک ترکی خالص
جز را پنج سفید افیون از هر یک یک درم روغن بلسان

شش درم افیون را در شراب حل کرده عنبر را در
روغن بگذازند و ادویه کوفته بخیته با سه سازند
و با سه وزن مجموع ادویه غسل مصطفی بسرشد شربت
یک و نیم درم و جوارش عنبر سردی معده و خفقان
بارور نافع و گوارنده طعام است و صنعت آن
زنجبیل قفل دار قفل سنبل الطیب دارچینی جوز بو
صندل سفید حب بلسان قاقله با سه نار مشک
قرفل طالیسفر طباشیر سدر کوفی عنبر شنب و خود
هندی از هر یک پنج درم کافور قیصری مشک ترکی
از هر یک دو درم و نیم قند سفید و دانه نیم اجزا را
کوفته بخیته در سه چندان جمله ادویه غسل سفید مصطفی
بقوام آورند و بدستور مقرر ترکیب و هند شربت
یک مثقال و جوارش عنبر به نسخ دیگر خفقان را
نافع بود و معده را قوت دهد و بیماریهای رحم را
سود دارد و عجب است و صنعت آن پوست ترنج
عود هندسی قرفل کلاب قاقله خیره از هر یک پنج درم
نار مشک انیسون تخم کرفس افیون چند بید ستر از
هر یک سه درم عنبر شنب یک مثقال عنبر باروغن
بلسان بگذازند و افیون داخل کنند و با ادویه غسل
بسرشد و بعد از دو ماه استعمال کنند شربت دورم
جوارش عنبر بنوع دیگر و صنعت آن خیره با قاقله
دارچینی بسیار از هر یک چهار درم دار قفل زنجبیل
از هر یک دو نیم درم قرفه سه درم قرفل زعفران از
هر یک سه درم جوز بو اذنه عدد سنبل الطیب مصطفی
عنبر شنب تخم بنگ سفید افیون مشک از هر یک دو
درم روغن بلسان شش درم بصل معجون سازند و بوقت
حاجت بکار و در آورند و جوارش عنبر قوی فرموده اند
که این از تالیف کلب آستان حضرت امیر المومنین
محمد باقر مخاطب به حکیم معتمد الملوک شید علویان است
که در سبیک هزار و یکصد و هجده هجری بهجت
دار و در گنج زاده سلطان محمد بیدار بخت که از مدت
چهار سال مرض در بداشت اطباء از علاج آن
خسته شده بودند و در اضعاف قوی مرتبه رسیده بود

که طاقت قیام و قعود داشت و شش قریب به هفتاد
سالگی رسیده بود چون مداوست باین جوارش نمود و آثار
درب مشاعر الیه بکلی دور شد و آنرا قوت بر تیر شد که
یک فرسخ راه را پیاده می توانست طی نمود و در آن
سن قادر بر از الیه بکارت شد و صنعت آن قاقله کلاب
قاقله صفار بسیار و دارچینی از هر یک دو مثقال زنجبیل
دار قفل از هر یک یک مثقال طباشیر سفید پوست
از و اترج سافج هندی از هر یک یک مثقال نیم
مصطفی عنبر شنب قرفل زعفران قرفه الطیب از هر
یک یک مثقال جوز بو اذنه مثقال و نیم مشک خالص
سینسم مثقال مروارید ناسته و اعلی یک مثقال و
دانه نیم کوفته بخیته بصل مصطفی وزن یکصد و بست
مثقال بسرشد و در قاقله چینی نگا بدارند شربت یک
مثقال و جوارش عنبر که آن معروف بهجت شامبزه و
قد سلطان محمد بیدار بخت که بسبب از سه سال ضعف
معده و تشنج و تهج پا و شطرنج که بدت یکسال
استدایافته بود بعد از آنکه بتدبیر شافیه شافی حقیقه
در عرض مدت چهل روز جمیع آزارهای معظم الیه زایل
گردیده و ضعف بدن و معده باقی بود این جوارش
را ترتیب داده معظم الیه را خوار نمایند باندک مدتی
ضعف بدن و معده او زایل گردیده و رنگ خساره
که همیشه مائل بر روی بود بخت سبدان شده و فری گردید
صنعت آن عنبر شنب دو مثقال مشک ترکی خالص
چهار دانه کلاب چهل مثقال نبات سفید شنب و مثقال
مشک و عنبر را با مقدار ده مثقال نبات سفید کوفته
از آرد بنیر موئی یا پاچه نازک بگذازند و تخته نبات را
بکلاب حل کرده بقوام آورده تیر زنند تا نیکو سفید
شود و عنبر و مشک کوبیده را با آن مخلوط کرده چند تیر
دیگر زنند و اقراض سازند هر قرضی یک مثقال و هر
روز یک قرص از آذنه مثقال کلاب تناول نمایند
جوارش عنبر ساده و صنعت آن عنبر شنب یک مثقال
قند سفید یک من قند را بقوام آورده تیر زنند تا سفید
شود و بعد از آن عنبر را با آن مخلوط کرده بر روی سنگ

بریزند و بکار برند و جوارش غنبر ساد و بنسخه دیگر و صنعت
آن نبات سفید گلاب از هر یک یک من نبات سفید
کوفته بگلکاب حل کرده بقوام آورند و کف شیر با سفید
تخم مرغ بران زده تیر زنند تا سفید شود و غنبر شنب
شقال تا چهار شقال با قند سفید سائیده بآن مخلوط
نموده بر روی سنگ بریزند و برنگدازند مقدار
مستعمل ازان دو درم تا چهار درم و حب غنبر و تقویت
با و در نوبت و شعله تمام دارد گفته اند که بعد از شش
ساعت از خوردن این حب یا بعد از دو اوزه است
نوشه آردا خود را بآب سرد نشویند بر طرف نمی شود
و چون در دهان گیرند در عرض یک شب از آب
نیشور و صنعت آن غنبر شنب مایه شتر اعزای و
خصیصه غلبه خولجان از هر دو یک و دو شقال شک
بقی خالص مصطلکی روی از هر یک یک شقال کوفته
بنسخه علی الرسم خوب سازند هر چه بقدر مغز فندقی
شرقی یک حب با شیر تازه دوشیده بآب تره نیزک
یا شور با سی خود آب و این تا نیم شقال توان خورد
حب غنبر دیگر که بجهت نواب اشرف خان ساخته بودند
صفت آن غنبر شنب عود هندی غرقه خام صندل
سفید مصطلک روی اسارون شک خالص کثیر از هر
یک یک شقال و از چینی بسا سه فلفل سفید خصیصه
الغلب مصری قصب الذریره زعفران انیسون
و قریطی از هر یک دو شقال بدستور بگلکاب سرشته
خوب سازند هر چه بقدر خودی بوق طلائیک درم
پخته و در سایه خشک نمایند شرقی یک حب تا و حب
حب غنبر دیگر از تقرب خان صنعت آن غنبر شنب
یک شقال صندل سفید نیم شقال ورق طلائیک
وانگ و نیم با صمغ مخلول در گلاب سرشته خوب سازند
شرقی یک حب در دهان نگاهارند تا آب شود و
این حب در دهان را خوشبو میگرداند و بخرانافع است
خمیره غنبر مقوی قلب و پیران را موافق است و
صنعت آن بگزیند شکر سفید یک سن و صاف
کرده بقوام آورند و کف سفیده تخم مرغ بران زده

تیر زنند تا نیکو سفید شود و غنبر شنب شقال نباتات
سفید کوفته بخیته اندک اندک بران ریزند تا نیکو مخلوط
شود و شرابی یک شقال و خمیره غنبر تالیف حکیم
علی گیلانی گفته که این خمیره خاصه ما است و
صنعت آن غنبر شنب که خشک باشد با شنبه
تقل تراش و کار و برشاند و آنچه از غرشته آن بهر سر
وزن کنند و با دو مثل آن نبات سفید نیم کوفته
در بادون بمالیت و آهستگی در وقتیکه هوا خشک باشد
بسائید و کوفتن جائز نیست و از مثل بگذرانند
و نمخله آنرا با نباتات دیگر بسایند پس بگزیند شک
خالص جید ربع وزن غنبر و بسایند بگلکاب بگذرانند
تا صافی شود و بجز علقه مرق کرده آن مقدار
نبات که بآن خمیره شود را پانیل ریزند و غنبر و نبات
را بران ریزند و بر خاکستر گرم با شنگلی بمالیده قطره
قطره ازان گلاب میداده باشند تا خیسر حل شود
و باید که تمام نبات ذره برابر غنبر باشد و اگر زیاده
هم کنند جائز است و اگر خواهند که سخت شود مقدار
غنبر و نبات و عمل جید صافی خوشبو اضافه کنند
این خمیره را اگر بعد از یک سال استعمال نمایند
به نهایت خوشبو باشد و باید که در بادون و پانیل طلائیک
نقره بمالند و اگر در رسس سازند غنجان آورد و
سوط غنبر و ادیت کرده جاف برین جابر طائی از
موسوی بن یزید صیقل واد از پدر خود عمر بن یزید
که او گفت که نوشت جابر بن ضیان موفی حضرت
ابی عبد الله که یا ابن رسول الله صلی الله علیه و
آله و سلم بی تعب آورد و مرا ریاح شاکی که فرا گرفت
مرا از ستر آقام پس دعا کن بجناب الهی از برای
زائل شدن این مرض از من آن حضرت دعا کرد
او را و نوشت لبوس او که بر تو باد و سوط کردن تعمیر
گذاخته در دهن زینب یعنی روغن یا سمن صبح ناشتا
که عافیت می یابی ازان باذن الله تعالی عزوجل
پس سبحا آورد جابر گفته آن حضرت را دانند مرض
ربانی یافت و شرب غنبر و سوده و عصاب را

سفید با غنبر و صنعت دل و خفکان بد و مانع باشد و
پیران را موافق و سودمند و صنعت آن بگزیند سفید
خوشبوی جید یک من و در دو من آب باران غسان
بجو شانند و کف آنرا بگزیند و بقوام آورده غنبر شنب
زعفران از هر یک یک شقال سوده داخل نموده
نگاهدارند شرقی بخورم و در نسخ شقای در قرابادین و
در نسخ سیرا ابراهیم در سور مزاج رطب معده و وزن
محسل دو من است شمع غنبر که تمام مجلس را روشن
و خوشبو گرداند و با غنبر را سوط ساز و صنعت آن
بگزیند قدری غنبر را با موم و روغن بگذرانند و فقیله
شمع را بدان دلخ نمایند چنانچه ضابطه است پس
قدری غنبر دیگر با موم خالص سفید کافور که گداخته
دوسه برده بران فقیله ریزند و بالای آن خالص
موم و غنبر الحاجت برافروزند و شمولات غنبر شوموم
و غالبه مذکور شدند و میشوند انشاء الله تعالی و
عرق غنبر تالیف صاحب کتاب فرج بنفس که از اطباء
این عصر است و این کتاب را در هند تالیف نموده
و این نسخه اگر چه بسیار شوش است نه بقانون اطباء
هند است و نه بقانون اطباء یونانی و ایران لیکن
ذکر کرده شده صنعت آن چوب چینی نیم سیرا چینی
یک سیرا فلفل بسا سه بهمن شمع بهمن سفید جوز بوا
با در نیمه گاو زبان سعد کوفته و شمع کی سنبل لطیب
ببخ بنفشه از هر یک پا و سیرا نیمه خلیل خصیصه الغلب
مصری زرباد است سافج هند صندل سفید
شقال کباب چینی خولجان از هر یک نیم پا و گل دبا و
یک سیرا مصطلک روی عود هندی زعفران از هر یک دو
درم پوست سفیلان ذره سیرا سیاه یک من نبات
سفید نیم من غنبر شنب و شک بقدر حاجت اگر
اراده باشد که بسیار خوشبو و پر غنبر باشد شانه زده
تول غنبر که لبست و یک ادویه است سوا سه چوب چینی و
مخل و صاده و پوست سفیلان و قند و نبات و قند کنند
و اگر اوسط خواهند شست تول غنبر که چهل و یک
ادویه است احتیاج نمایند و اگر درون ماین خواهند

چهار تو له که هشتاد و یک ادویه است بکار برند و
علی هذا القیاس داخل نمودن مشک از چهار تو له تا
یک تو له نسبت اول و دوم و سوم بطریق عنبر اعتبار
نمایند و همه ادویه را نیم کوفته در خم نمایند و آب خالص
آن مقدار از بالای آن کنند که از روی ادویه برگردد و
در زیر زمین در سرگین اسپ دفن کنند و دوازده
روز بگذرانند تا بچوش آید بعد از آن بطریق سقر عرق
کشند و در چینی و قزقل و سیل بوا و بسا به و جز بوا
و عنبر و مشک و زعفران در میان نیچ کنند و عرق
کشند و فقیله عنبر که دو آن مجلس را معطر گردانند و
دل و دماغ را قوت دهد و صنعت آن عنبر اشهب
و و مشکال عود هندی غرقه خام نبات سفید از هر
یک پنج مثقال صندل سفید یک مثقال اجزا را
بگلایاب سوده نبات را کوفته بچخته داخل کرده و
فتیله با سازند و در وقت حاجت آتش بر سر آن با
نهند تا بتدریج بسوزد و در نسخ دیگر حصی لبان نیز
یک جزو داخل است و فقیله عنبر دیگر که مجلس را
خوشبو کند و دل و دماغ را قوت دهد گردانند و صنعت
آن عنبر اشهب مشک خالص از هر یک یک مثقال
عود غرقه خام صندل سفید از هر یک صد مثقال
عنبر لادن پنج مثقال حصی لبان صمغ عربی از هر یک
دو نیم مثقال زعفران چهار مثقال نبات هشتاد
مثقال صندل و عود را بگلایاب سوده ادویه کوفته بچخته
با آن سرشته فقیله با سازند و چوبه در آن نصب
کرده قدری صندل را گذاشته بعد تیار سی بران
مالیده در سایه خشک نموده عند الحاجة آتش بر
آن گذارند تا بتدریج بسوزد و این فی الحقیقت
فتیله عود است چنانچه در نسخ دیگر عود و صد
مثقال است فقیله عنبر به نسخ دیگر و صنعت آن
عود هندی عرقه دو تو له عنبر اشهب شش ماشه
مشک خالص یک ماشه عود را سائیده با مشک و
گلایاب حمیر نمایند و یک روز کامل بسایند پس فقیله
سازند و خشک نموده بر بالای آن صندل را سوزد

بران بماند و خشک سازند و عند الحاجة آتش بران
گذاشته بسوزند و قرص عنبر از ترکیب محمد بن زکریا
است معده و دل و دماغ را قوت دهد و حرارت
عزیزی را برافروزد و اشتیاقی طعام آورد و صنعت
آن عنبر اشهب یک مثقال مرورید یا قوت رمانی
لعل بدشتی مشک تیتی از هر یک نیم گرم دار چینی
سافج هندی مصطکه رومی از هر یک یک گرم حب
اکس پوست استرج طباشیر سفید عود هندی گل سرخ
منردع الا قلع از هر یک دو گرم اجزا را انچه صلا
کردنی است بروی سنگ سماق با گلایاب صلا نمایند
و باقی ادویه را سوا می عنبر کوفته بچخته عنبر را در
روغن مصطکه گذاشته اجزا را با آن چرب کرده
یک روز بگذرانند و روز دیگر مجموع را بگلایاب شتر
یا قرص سازند شترتی دو گرم با گلایاب و عرق بید
مشک و آب به شیرین یا شرباب سیب شیرین و
تخم فز خشک بکار برند و قرص عنبر به نسخ معصومی
دل و دماغ را قوت دهد و صنعت آن عنبر اشهب
یک گرم فند سفید یک چهار یک گلایاب پنجاه گرم کافور
زعفران از هر یک نیم گرم چنانچه رسم است محسوزند
قهوه عنبر تقویت قلب و دماغ نماید و تفریح آورد و
صنعت آن عنبر اشهب یک حب صمغ عربی بنفشه
زعفران از هر یک نیم گرم گلایاب و بید مشک از
هر یک هفت مثقال گلایاب و بید مشک را بر آتش
گذارند و عنبر را ریزه ریزه کرده در آن اندازند
تا که اخته گردد پس سایر اجزا را نرم سائیده در آن
اندازند و بر هم زنند و مقدار یک و نیم مثقال تا
و و مشکال عود خالص یا نبات سفید در آن ریزند
و بر هم زنند تا فی الجمله طنج یا بد پس بطریق قهوه
سیل نمایند و چون عنبر بقوی اعضا می رسد و
باهت و صنعت آن عنبر اشهب خصیة الثعلب
مصری از هر یک پنج مثقال مصطکه رومی کند و
بهمن سرخ بهمن سفید از هر یک دو نیم گرم مشک
خالص یک نیم مثقال زعفران یک مثقال

ورق نقره دو مثقال ورق طلا نیم مثقال عسل صفا
صد مثقال ادویه کوفته بچخته محسل را آب زردک
بقوام آورده عنبر را نبات سائیده اولاً مزوج محسل
نمایند بعد از آن سائر ادویه را شترتی یک مثقال تا
یک و نیم مثقال و چون عنبر دیگر که همان نفع دارد
صنعت آن عنبر اشهب ورق طلا از هر یک مثقال
عود قماری مصطکه از هر یک دو اوزه مثقال عسل سه
برابر تمام ادویه بدستور مقرر چون سازند

باب العین مع الواو

عود هندی بضم عین مهم و سکون واو و وال
مطلوب درختی است از جزایر هند و دکن و چینیان
که از جزایر شهر نادر حد چین واقع است و بچوبی خط
استوار عرض سی و چند درجه بسیار میشود و اکثر از
کوهستان جیتا متصل سلطنت که از مضافات صوبه
بنگاله است می آورند و در آنجا بسیار میشود و درخت
آن بسیار عظیم و بزبان هندی اگر ناسند و غرقه آنرا
که چون در آب بیندازند ته نشین گردد و اگر رویه و
غیر غرقه را سملد گویند و عود قماره مراد از قسم
غرقه آنست و درخت آنرا بعد از قطع رقی و خشک
دفن میکنند تا انچه چوب و خام ناپخته به و منیت
آن باشد بوسه و بچخته و منیت دار آن بماند و بعد
از بر آوردن انچه بی چوب شلین غرقه با و منیت
معطر است جدا کرده قسم اعلی می نامند و انچه در
اندک چوب خام مانده باشد از دم کار و غیره از
آلات آهنی آنرا جدا کرده و تراشیده و از اجواف او
بر آورده باشند آنرا اگر مستطیل میگیند و قسم اوسط است
و چنانچه آنرا غیر مستطیل و سیلانی نامند و قسم اولی
است و جرم عود در دو شکل و ریشه دار است قبل آن
نیست که از آن چیزی ساخته شود و قطعه بزرگ آن
نهایت تا یکین تبریزی میباشد و آنهم کج و اج غیر
مستوی و جابجا محوف و آن بسبب آنست که تمام
اجزای درخت آن بچخته نیباشد بر استوار و انچه چوب

<p>عود زیاده در خاطر مانده بوسید دست و سبک شده باشد خوردن آن مولد حمل دانسته اند و قضا عود هندی هر با سم بلد آن موسوم است مثل سمندور و دهنی و قماری و غیره و بهترین آن سیاه غرق صلب براق خوشبوی تلخ با ذینیت است که در تریب نشیند و چون در آفتاب گذارند روغن که عطر آنست تراوش کند و در آب غرق شود روز چند زیاده باشد بهتر و اعلی است و سمندی و ذینیت غالب هندی سیاه و قمار و کنگ و بری و جلی او با خطوط سفید و هر چه بر روی آب است و کم بود و کم ذینیت باشد است و زو تر بود و عود قماری گرم است و در او خردوم و خشک است و رسوم و قاطع اقسام بلغم و در تقویت مده مبدیل و مغز و لطیف و مفتوح سد و تحلیل ریاح و مقوی دماغ و دل و جگر و حواس و اعصاب احشای جالب طبع و دافع رطوبت مده و عفونت آن او را بول که از طبیعت و برودت و ضعف مثله باشد و حافظ و با هم صحت عوامل و چنین است و جهت بود استقا و خفقان و سرده و خشکی و ضیق النفس و غشای سبز و تقویت باه نافع و مطبوخ آن با شراب ریحانی با زهر سموم و بخور آن محلل نفوس و ماضی و مقوی دل و مده و سوخته آن جهت جلالی ندان</p>	<p>سویان نموده در کوزه گلی کرده در تنور یا اجاغ چنان بسوزانند که زغال گردد</p>	<p>و خشک نموده عند الحاجة در مجره بخور نمایند این فی الحقیقت بخور است</p>
<p>فصل در بیان نسخ بخورات عود هندی</p>	<p>فصل در بیان نسخ جوارشات عودی</p>	<p>فصل در بیان نسخ جوارشات عودی</p>
<p>بخور عود مقوی قلبی مایع است به صنعت آن عود هندی را خرد نموده مقدار بند انگشت و با قلاب در آب یا گلاب خیسانیده در عود سوزن نمایند بخور عود موسوم به بخور برکی مقوی قلب و دماغ است به صنعت آن نبات پنجاه شقال یا دوصد شقال گلاب در و یک کرده بخور شاند تا نبات گداخته گردد پس سه صد شقال غبار با قدری نبات سود و در آن اندازند تا غبار گداخته شود و پس و اصد شقال عود هندی خرد نموده مقدار بند انگشت و با قلاب در آن اندازند و با تش ملایم بخور شاند تا تمام رطوبت گلاب را عود جذب کند پس فرود آورده خشک نموده در شیشه نگاهدارند و وقت حاجت با اندک گلاب تر نموده در عود سوزن نمایند مجلس را خوشبو و معطر سازد و طبیعت را فرح حاصل گردد بخور مرکبی نوع دیگر به صنعت آن عود غرقه یک آشار سیب عنبر است و پنج عدد عنبر اشوب و دودام گلاب نبات از هر یک سه آشار نبات را با گلاب بقوام آورند و عود در اسامیه و سیب را پارچه پارچه نموده و عنبر را در گلاب گداخته و همه را یک جا انداخته بخور بند تا یک سان شود و عنبر را در آن داخل نمایند و اقراض سازند و عند الحاجة جوش آتش بقدر مطلوب بسوزند و چند نسخه بخور دیگر در بخورات ذکر یافت به عود مسکه که طریقه نامند صنعت آن آن است که عود تمام غرقه را ریزه ریزه کرده در گلاب و جلاب خیسانند تا بخیسد و نرم گردد پس بگذارند تا رطوبت آن کم شود و نگاه قدری مشک خالص و عنبر شیب داشته نرم نموده با آن خوشبوی میزند که آغشته گردد</p>	<p>بخور عود مقوی قلبی مایع است به صنعت آن عود هندی را خرد نموده مقدار بند انگشت و با قلاب در آب یا گلاب خیسانیده در عود سوزن نمایند بخور عود موسوم به بخور برکی مقوی قلب و دماغ است به صنعت آن نبات پنجاه شقال یا دوصد شقال گلاب در و یک کرده بخور شاند تا نبات گداخته گردد پس سه صد شقال غبار با قدری نبات سود و در آن اندازند تا غبار گداخته شود و پس و اصد شقال عود هندی خرد نموده مقدار بند انگشت و با قلاب در آن اندازند و با تش ملایم بخور شاند تا تمام رطوبت گلاب را عود جذب کند پس فرود آورده خشک نموده در شیشه نگاهدارند و وقت حاجت با اندک گلاب تر نموده در عود سوزن نمایند مجلس را خوشبو و معطر سازد و طبیعت را فرح حاصل گردد بخور مرکبی نوع دیگر به صنعت آن عود غرقه یک آشار سیب عنبر است و پنج عدد عنبر اشوب و دودام گلاب نبات از هر یک سه آشار نبات را با گلاب بقوام آورند و عود در اسامیه و سیب را پارچه پارچه نموده و عنبر را در گلاب گداخته و همه را یک جا انداخته بخور بند تا یک سان شود و عنبر را در آن داخل نمایند و اقراض سازند و عند الحاجة جوش آتش بقدر مطلوب بسوزند و چند نسخه بخور دیگر در بخورات ذکر یافت به عود مسکه که طریقه نامند صنعت آن آن است که عود تمام غرقه را ریزه ریزه کرده در گلاب و جلاب خیسانند تا بخیسد و نرم گردد پس بگذارند تا رطوبت آن کم شود و نگاه قدری مشک خالص و عنبر شیب داشته نرم نموده با آن خوشبوی میزند که آغشته گردد</p>	<p>جوارش عود و اطیب جوارشات است مقوی مده و سخن آنست تسخنی لطیف به صنعت آن عود قماری غرق خام و در رم با گلاب سوده بکیر تل قند سفید را بقوام آورده با آن بسوزند و قدری زعفران قرقفل و قاقا و مانند اینها یک یک با هم جمع و داخل در حبیب حاجت نگاهی داخل کرده میشود در آن نیز آب لیمو یا اترج آنقدر که بگرد و مزه آن نیکو و گاهی اضافه کرده میشود با آن و قتی که تسخین و کسر ریاح و تحلیل فضول مده مطلوب باشد قرقفل سیاه قرقفل سفید و از قرقفل قرقفل میل و از زعفران قاقا و خولجان و از چینی گل سرخ مصطک لباسه کبابه چینی مشک عنبر سیخه سافرج هندی آشنه قرقه الطیب بنیل الطیب از زعفران خور و از صغریا سی قرقه مشک نار مشک زنجبیل خشک گل اجزای بعضی اجزا از هر یک بقدر احتیاج علی الرسم جوارش سازند به جوارش عود دیگر با صند را قوت دهد و اشتهای طعام آورد و بلغم و رطوبات را دفع کند به صنعت آن عود سوزن یا نروده در رم قرقفل سه درم قاقا کبابه بنیل الطیب از هر یک دو درم زعفران یک درم قرقه سیخه قرقه لبیل مصطک بسوزند در نسخه دیگر عود و چند درم است جوارش عود دیگر سده را قوت دهد و با صلاح آوز و اشتهای طعام افزاید به صنعت آن عود و گماری خام پوست زرد اترج پنج درم مصطک رزی یک درم و نیم نبات سفید یک درم نبات را بقوام آورده او به را کوفته سیخه با آن سرشته بر سنگ ریخته و بطریق لوزیات بسوزند و نسخه دیگر عود قمار و عود درم اترج ده درم مصطک یک شقال نبات یک درم و نیم است به جوارش عود سوزن و دیگر به صنعت آن عود هندی پنج درم پوست زرد اترج مصطک</p>

از هر یک یک درم نبات سفید یک من نبات را بقوام
آورده او دیه را کوفته بچینه عود را بگللاب سوده این
بهرشند و برزند به جوارش عود به سخته و دیگر به صنعت
آن عود قماری خام بچیدم و قفل قرفه از هر یک یک درم
نبات سفید یک من نبات را بگللاب بقوام آورده
او دیه را بان سرشته جوارش سازند به جوارش عود
و دیگر به صنعت آن عود قماری خام پوست زرد اترج
از هر یک بچیدم و قفل مصطلک از هر یک دو درم نبات
سفید یک من بدستور مقر مرتب سازند به جوارش
عود دیگر به صنعت آن عود قماری خام بچیدم و قفل
پوست زرد اترج قرفه الطیب دار چینی سیلانی از
هر یک دو درم نبات سفید یک من بدستور مقر مرتب
نمایند به جوارش عود دیگر به صنعت آن عود قماری
خام پوست زرد اترج از هر یک بچیدم قرفه الطیب
و قفل از هر یک یک درم نبات سفید یک من بدستور
مقر مرتب نمایند به جوارش عود دیگر به صنعت اوقوت
و بدو بلغم و رطوبت را دفع کند و اشتهای طعام آورد
صنعت آن عود هندی بچیدم و قفل مصطلک رومی
بسبب سسته نشسته گندم از هر یک سه درم سنبل الطیب
فاقله کبار جوز بوا قرفه الطیب از هر یک دو درم پوست
زرد اترج بچیدم زعفران یک مثقال زنجبیل یک درم
نبات سفید دو من نبات را بگللاب حل کرده بقوام
آورده او دیه را کوفته بچینه آن بهرشد شربت و
مثقال و در سخته او دیگر نشسته داخل نیست به جوارش
عود دیگر گفته اند که اصل این جوارش از تراکیب
جالینوس است و لیکن متاخرین درین تصریفات
کرده اند و بسبب بعضی تصریفات ترکیب شوش گردیده
و اصل آن مقوی معده و قلب است و قتیله بسبب
برودت ضعیف شده باشد و رطوبت را دفع کند
و دملغ را قوت دهد و بران را موافق باشد به
صنعت آن عود قماری خام بچیدم بسبب سسته قاقه
کبار زعفران جوز بوا مصطلک رومی سنبل الطیب
از هر یک یک درم قرفه الطیب پوست اترج طبایشر

سفید و قفل از هر یک شش مثقال نفع خشک و زبان
و قفل زرب از هر یک یک درم و نیم قرفه خشک و ده
درم زرباد بچیدم و زنجبیل دار چینی را از یانه از هر یک
دو درم مثقال بچیدم انگ عسل مصطفی بقدر ضرورت
بدستور مقر مرتب نمایند شربت یک مثقال به
جوارش عود دیگر تالیف ابن ماسویه معین بر مضم
و دفع امراض معده و قلب و کبد و عشی خفقان
و قدر شربش از یک مثقال تا دو مثقال است و
این جوارش منقول از فرا بادین افندی صالح حلبی
است که تبری نوشته به صنعت آن گل و شمع خمر و
الاقلاع عود قماری خام از هر یک شش درم و قفل
سنبل الطیب بسبب سسته جوز بوا قرفه الطیب کباب چینی
فاقله کبار قاقه صغار مصطلک دار چینی زرباد و سعد
کونی همین شمع همین سفید از هر یک بچیدم از هر یک شش
قسط تلخ نرودارید با سفته مر جان و قمری که با می نشسته
پوست خرزیزه حکم با نگو یعنی قرفه خشک نفع خشک
مرزنجوش و از قفل زنجبیل از هر یک سه درم مثقال
ثلث درمی غبار شرب یک مثقال شربت به شیرین
بقدر کفایت سرشته بدستور مرتب نمایند به جوارش
عود دیگر تالیف شیخ رئیس باد با شش درم خفقان
دل شکری را زائل گرداند و مقوی معده و مضم است
و موجب است و حلیم سدید گوید که مرآت کثیره این
جوارش را تجربه نموده ام یافته ام نافع و تقویت
بضم و دفع خفقان و کسریایح و دفع نفوس و صنعت
آن عود هندی را از یانه خشم کرسن و ج تر که
سنبل الطیب از هر یک سه درم کافور قیصر
بلغم درم مثقال بنی خالص ثلث درمی نار شش
بسبب سسته کونی و قرفه خشک زرباد از هر یک
یک مثقال دار چینی مصطلک رومی زنجبیل و قفل و
قفل از هر یک دو درم گاو زبان بچیدم اجزا را
جاء کوفته وزن نموده بسبب سسته وزن او دیه
بهرشد مزاجش گرم و خشک است در آخر و جود
شربت از دو درم تا دو مثقال به جوارش عود دیگر

تالیف شیخ رئیس بوعلی سینا به صنعت آن دار چینی
سنبل الطیب سلیخه سیاه زعفران قفل و قرفه خشک
زرباد از هر یک بچیدم سعد کونی زرباد ساج چند
و قفل از هر یک سه درم عود قماری خام درم عود شرب
یک مثقال لاجور و مقبول کافور مقبولی از هر یک
دو درم انگ ترد سفید چهار درم نمک لاهوری یک درم
او دیه را جاد احمد کوفته بچینه وزن کرده بسبب
یا جللاب نبات بقوام آورده سرشته جوارش سازند
و نگار دارند شربت یک مثقال تا دو مثقال مزاجش
گرم و خشک است در آخر درجه ثانی به جوارش عود
شیخ داود انطاکی مقوی معده و جفط رطوبات و
نافع است از برای خفقان و صنعت کبد و مضم را
سودمند بود به صنعت آن عود هندی سنبل الطیب
سنبل رومی مصطلک رومی و قفل سبل بوا جوز بوا
از هر یک دو درم پوست بلبله کابلی قرفه الطیب سیون
برزگر من از هر یک یک درم پوست زرد اترج بسبب
زعفران زنجبیل از هر یک بچیدم کوفته بچینه به عسل
مصطفی جوارش سازند و اگر از لاق لطن باشد
سیک مسک اصلی یک درم داخل نمایند حکم بون
در حقه المومنین این جوارش را از شیخ داود قفل کرده
و وزن پوست اترج را یک درم آورده و این اجزا
بشسته و نگو را فروداده است با در بنویس زرباد از هر یک
یک درم مثقال بنی خالص بازاری هری مثقال زاده
بنم مثقال و گفته که او دیه را بقدر یک وزن نیم عود
بقوام آورده جوارش سازند و در ظرف چینی نگارند
شربتی و دو مثقال به جوارش عود شیخ داود بنویس و دیگر
صنعت آن سنبل الطیب بنبل رومی تخم کرسن سیون
مصطلک رومی بسبب سسته از هر یک یک درم سیک مسک
اصلی و قفل قرفه الطیب پوست بلبله کابلی و شرب
تر کرده بریان نموده نقیب لذریه غنچه گل سرخ
مزاج الاقلاع عود هندی خام از هر یک یک درم لاجور
سه درم کوفته بچینه به سیه ساده بهرشد شربت و دو مثقال
جوارش عود دیگر صنعت قلب و خفقان و صنعت

معدده را نافع است و با صندرا قوت دهد و بلغم در طبع
 دفع کند و اشتها می طعام آورد و صنعت آن قفل
 سودم قافله کبار و در دم عود قماری خام پنجم درم زعفران
 یک مثقال سنبل الطیب و دو درم مصطلک رومی بسیار
 از هر یک سه درم جوز بوا قرقه الطیب از هر یک دو درم
 پوست زرد آتش پنجم درم زنجبیل یک درم نبات سفید و دو
 من بدستور جوارش مرتب نمایند جوارش عود دیگر
 حیضه و اسهال و ضعف معدده را فائده دهد و کوه
 گرداند و صنعت آن عود هندی و ارجینی بل بوا
 صمغ عربی از هر یک پنجم درم زنجبیل بست و درم قفل
 سه درم کند و دو درم مصطلک یک درم زعفران یک درم
 و نیم نشاسته چلدرم نشاسته را بوداده اجزا را کوفته
 بچینه با سه چندان قند بقوام آورند و بشیرند و بر رو
 شک بخینه پهن کنند پس بکار بریده بر دارند مقدار
 خوراک از دو درم تا سه درم و جوارش عود معدده و در
 قوت دهد و پیران را موافق باشد و صنعت آن عود قمار
 قرقه الطیب سانج هندی زنجبیل قافله فرخ شک
 دانه فلفل از هر یک دو مثقال زعفران یک مثقال
 ادویه را کوفته بچینه بصل مصطفی بقدر حاجت بشیرند
 و در نسخه دیگر بجای قرقه فلفل است و وزن زعفران
 یک درم است و در نسخه دیگر بجای دانه فلفل و ارجینی
 است و بجای قرقه فلفل شربت از یک مثقال تا دو مثقال
 جوارش عود منقول از اختیارات بدی گفته که این
 جوارش مستعمل من است با صندره قوت دهد و معدده
 را قوی گرداند و اشتها می طعام آورد و بلغم در طبعات را
 دفع کند و با دانه بکشد و پیران را موافق باشد
 صنعت آن عود قماری خام پنجم درم پوست ابرج
 و فلفل مصطلک بسیار از هر یک سه درم قافله کبار و
 سنبل الطیب قرقه الطیب از هر یک دو درم زعفران
 یک مثقال و در نسخه دیگر یک درم و نیم است جوز بوا
 زنجبیل و دانه فلفل از هر یک یک درم نبات سفید و دو
 من بدستور مرتب سازند و در نسخه دیگر وزن جوارش
 نبات سفید بوزن مجموع ادویه و عسل مصطفی و در وزن

مجموع ادویه است کوفته بچینه وزن نموده جوارش
 سازند شربت و دو درم تا دو مثقال و جوارش عود
 منقول از قرابادین کوه قوای معدده را قوی گرداند
 و قی باز دارد و دفع بکشد و صنعت آن عود خام و دو
 مثقال مصطلک رومی و دو درم نارمشک یک درم
 و نیم زعفران یک درم شکر سفید یک من بدستور مرتب
 جوارش سازند شربت و دو مثقال جوارش عود
 بنسخه دیگر معدده را قوت دهد و دفع و با دانه بکشد
 صنعت آن عود قماری خام پنجم درم گل سرخ من فرج
 الا قمار از هر یک یک درم بسیار قرقه فلفل از هر یک
 یک درم شکر سفید نیم من ادویه را کوفته بچینه شکر
 بگلاب سوده بقوام آورده ادویه را با آن بشیرند
 جوارش عود بنسخه دیگر ششین معدده کند و معدده را
 قوت دهد و دانه باز دارد و اسهال را مفید باشد
 و دفع بکشد و گرانی سر را برده و صنعت آن عود
 قماری خام یک مثقال قافله کبار و صندره زنجبیل
 از هر یک یک درم نارمشک خیر بوا و ارجینی انیسون
 از هر یک چهار درم کوفته بچینه پنجاه درم شکر عسکری
 بقوام آورده اجزا را با آن بشیرند شربت از یک درم
 تا دو درم و جوارش عود دیگر و صنعت آن عود
 هندی پنجم درم قفل و دو درم سنبل الطیب یک درم
 نبات سفید یک من بگلاب حل کرده بقوام آورده
 ادویه را کوفته بچینه با آن بشیرند جوارش عود دیگر
 صنعت آن عود قماری خام سه درم سنبل الطیب
 قافله کبار و دانه فلفل قرقه الطیب و فلفل زعفران
 از هر یک دو درم مصطلک رومی چهار درم مشک تبی
 یک درم قند سفید یک درم و دو درم بدستور مرتب سازند
 جوارش عود منقول از حرمت و عفران پناه سیادت
 و نجابت و دستگاه حکیم سلیمان قدس سره و صنعت
 آن عود هندی خام پوست ابرج از هر یک پنج
 مثقال و فلفل چهار مثقال قافله کبار قرقه الطیب
 سنبل الطیب از هر یک دو مثقال مصطلک رومی
 بسیار از هر یک سه مثقال زنجبیل جوز بوا و دانه فلفل

زعفران از هر یک یک مثقال نبات سفید یک من
 بدستور مرتب نمایند جوارش عود این جز که گفته که
 این جوارش را سکر نیز گویند معدده را گرم گرداند
 قوت با صندره را مدد دهد و بلغم در طبعات که در معدده باشد
 دفع کند و با دانه بکشد و اسهال را سود دارد و صنعت
 آن عود هندی سه درم سنبل الطیب مصطلک رومی
 جوز بوا بسیار قرقه فلفل از هر یک یک درم انیسون نیم
 درم زعفران از هر یک یک درم پوست بلبله کابلی دو درم قافله
 کبار و چینی زنجبیل و ارجینی زعفران دانه فلفل
 فلفل گرد از هر یک یک درم و نیم کوفته بچینه شکر
 سفید نیم من شکر را در پاتیل کرده با آتش ملایم بعد
 از آنکه قند ری گلاب در آن کرده باشند و کف آنرا
 بگیرند و بقوام آورند و ادویه را در آن بریزند و برهم
 زنند و در سینی مس تازه قطعی کرده پاکیزه کرده بعد
 از آنکه سینی را بر وزن بادام شیرین یا بنفشه بادام
 چرب کرده باشند بریزند و بکشد تا سرد شود بریزند
 و بکار در آورند و اگر بوعن شکر عسل کنند بهتر است
 جوارش عود بلبله پنجم درم صنعت آن پوست بلبله زرد
 پوست بلبله کابلی بلبله سیاه آمله منفی پوست بلبله
 غنچه گل سرخ از هر یک پنج مثقال مصطلک سه مثقال
 اسارون شامی از خرمکی از هر یک دو مثقال عود
 قماری خام هفت مثقال مشک تبی خالص نیم
 کوفته بچینه با یک عدد و بست مثقال عسل مصطفی بقوام
 آورده بشیرند شربت و دو مثقال و جوارش عود
 بلبله دیگر و صنعت آن عود قماری خام سه مثقال
 پوست بلبله زرد پوست بلبله کابلی آمله منفی از هر یک
 پنج مثقال نمک هندی تربید سفید بدستور نیاس
 مشوی از هر یک یک مثقال قرقه الطیب قافله کبار
 دانه فلفل بوا و فلفل مصطلک کبار چینی اسارون شامی
 زعفران از خرمکی گل سرخ نارمشک از هر یک دو
 مثقال نبات سفید دو مثقال عنبه اشهب مشک تبی
 از هر یک نیم مثقال کوفته بر وزن بادام شیرین چرب
 نموده بصل سفید مصطفی بقوام آورده سه درم وزن

ادویه بسرشدن شری از دوشمال تا بخیرم با کلاب
بنوشند و جوارش خود ترش به نسخ منقول حکیم
عطارد و حکیم طیف الله به صنعت آن خود هند
سی و دوشمال آله منقی و اجینی سیلانی پوست زرد
اترج قرفل زعفران بادرنجبویه سنبل الطیب مصطکی
از هر یک نه شقال و نیم دانه هیل بود و دانه قاقله کبار
از هر یک هفت درم شربت سبب شیرین ترش یک
صد و پانزده شقال نبات سفید چاه صد و پنجاه
شقال آب لیمون بست و پنج شقال ادویه کوفته
بخیمه نبات را بقوام بلند آورده در آخر آب لیمون را
داخل کرده باز بقوام آورند و ادویه را با آن لیسند
جوارش خود ترش دیگر به صنعت آن خود هند
بخیرم قرفل مصطکی مروارید ناسفته زعفران از
هر یک یک شقال بادرنجبویه آله منقی جوارش از هر یک
سه شقال قاقله کبار دانه هیل از هر یک دو شقال
آب سبب ترش آب بر ترش آب لیمون کلاب غسل
صفی قد سفید از هر یک یک صد شقال بدستور
ترتیب نمایند جوارش خود ترش دیگر به صنعت
آن خود هندی پنج شقال قرفل مصطکی رومی
و اجینی رازیان پوست اترج زعفران نبات از هر یک
دو شقال کوفته بخیمه رب سبب شیرین آب لیمون
کلاب غسل از هر یک بست شقال قد سفید چهل
شقال بدستور مرتب نمایند جوارش خود ترش
معمول اطباء سی فارسی منقول از خط حکیم محمد
ولد حکیم سلیمان شیرازی صنعت آن خود هند
دو شقال قاقله کبار سنبل الطیب زعفران پوست
زرد اترج قرفل بادرنجبویه مصطکی رومی از
هر یک سه شقال آب سبب ترش پنجاه شقال کلاب
صد شقال آب لیمون سی شقال قد سفید نبات
سفید غسل سفید از هر یک پنجاه شقال بدستور
ترکیب نمایند و در ظرف چینی نگاهدارند شربت
دو درم جوارش خود ترش به نسخ میرزا محمد
طیب که خود ترکیب نموده منقول از خط مغربی

صنعت آن رب سبب ترش رب شیرین با لیمون
هر یک یک صد شقال کلاب پنجاه شقال غسل صفی
و قد سفید از هر یک یک صد شقال قرفل مصطکی
رومی از هر یک یک شقال بادرنجبویه سه شقال
مروارید ناسفته یک شقال زعفران یک شقال
خود هندی ده شقال مله منقی جوارش از هر یک
سه شقال قاقله کبار دو شقال ادویه کوفته بخیمه بعد
از آنکه ربوب غسل و قد را بقوام آورده با
ادویه را با آن لیسند شربت از یک شقال
و نیم جوارش خود ترش سیرا محمد حکیم به صنعت
آن آب لیمون چهل پنج شقال شقال و آب
سفرجل حامض چهل و پنج شقال کلاب قد سفید
از هر یک بست شقال غسل صفی منقی شقال
مجموع را یک جا کرده با تش ملایم بچوشانند و
آنها بخیرند و بقوام آورند پس بکینه خود قناری
قام هشت شقال مصطکی زعفران سنبل دارچینه
قرفل از هر یک نیم شقال کوفته بخیمه با آن لیسند
و همین نسخ را از اطباء سی زمان دوازده ان بعض
اجزاء تصرفات نموده اند تا بخوبی که آب سبب ترش
بست شقال آب لیمون نو و شقال کلاب پنجاه
شقال غسل قد از هر یک بست و پنج شقال
آورده اند و گفته مجموع را بقوام آورده خود هند
ده درم زعفران پوست زرد اترج مصطکی از هر یک
دو درم قرفل بادرنجبویه قاقله از هر یک یک درم
کوفته بخیمه با آن لیسند و در ظرف چینی نگاهدارند
و تفاوت در نسخ های اینست که نسخه اول برآ
ضعف معده گفته است که بادویه معارفه فایده
ندیده باشد و نسخه اخیر برآ ایام نقاهت و
معده حار است جوارش ترش نه نسخ حکیم
محمد رضا ولد حکیم سلیمان شیرازی رحمه الله صنعت
آن خود هندی سی شقال قاقله سنبل الطیب
زعفران قرفل پوست اترج بادرنجبویه مصطکی از
هر یک نه شقال کلاب سه صد شقال آب لیمون

یک صد و پنجاه شقال رب سبب ترش قد سفید نبات
سفید از هر یک دو بست شقال بدستور معجون زنده
جوارش خود ترش دیگر به صنعت آن خود قناری
خام پنجاه شقال دانه هیل زعفران کلاب از هر یک
یک شقال ابرشیم مرقض طباشیر سفید از هر یک یک
شقال و نیم پوست اترج بادرنجبویه صندل سفید
و اجینی سابق هندی از هر یک دو شقال مصطکی
رومی یک شقال زرشک بیدانه چهار شقال رب
شیرین بست شقال نبات ترش بست شقال نبات
سفید چهل شقال شقال غسل صفی یک صد شقال
کلاب سی و هفت شقال بدستور مرقض جوارش از
جوارش خود ترش میرزا محمد حکیم که امر به حاره را
نافع در ایام نقاهت میفهمد است به صنعت آن
آب سبب ترش بست شقال آب لیمون نو و شقال
کلاب پنجاه شقال قد سفید غسل صفی از هر یک
بست و پنج شقال این اجزاء را همه یکجا نموده با تش
ملایم بسیار در دیگ سنگی بچوشانند و بقوام آورند
بگیرند مصطکی زعفران پوست زرد اترج از هر یک
دو درم قرفل بادرنجبویه قاقله از هر یک یک درم
خود قناری خام ده درم کوفته بخیمه با آن لیسند و
در ظرف چینی نگاهدارند شربت یک شقال جوارش
خود حامض قلمی فرموده اند که از الیف احق البهار
الملك المنان محمد باشم مخاطب بحکیم معتدل اللوک
علو بخان است غفر الله له والدیه معده راقوت
دهر و اشتها می طعام آورد و مقوی قلب و کبد
و ماغ است و معده را که در آن صفرا خلط طبع
بلغ باشد سود دارد و موافق جمیع امراض و انسان
است و در هر بلد و فصل مانع و دل شکلی و خفقان
را زایل کند و اینجولای می رانی و معوی را سودمند
و مفرح و اسهال معدی و معوی حادث از رطوبات
و صفرا را مفید و معده را با مصالح آورد و کسالت
خار را زایل کند و تحلیل بخورده و در معده و خور
برای کند و ریاچ لیسند و نفخ را دور کند و با کلاب

خواص بسیار دارد و صنعت آن آب سیب شیرین
سیب ترش آب به شیرین آب به ترش آب زرشک آب
کیل آب ریاس آب امرو د آب انار شیرین آب انار ترش
از هر یک لبست و چندرم آب لیون آب اترج گافرق
منحل عرق گاو زبان عرق بید مشک از هر یک سی
در نبات سفید و ظل عمل مصطفی انیر طر گوا تخمین
خالص غیر طر عود قاری غرق خام هفت درم
مرا رید ناسفته ابرشیم مقرر پست بیرون ربت
طایفه منحل سرخ منحل سفید نشاسته تخم فرف
مشرقی مگل سرخ مصطفی روی سافج بندری
پست زرد اترج با در بخوبیه فرج مشک دارچینی
در بخوبیه قری دانیه بیل با از هر یک چهار درم و
از غلزان کدرم کافور قند و رسه نیم درم عنبر شب
مشک قری خالص از هر یک و دو دانگ اول مرتبه
آب میو ارا سوای آب لیون و آب اترج و عرق با
نبات و عسل و گوا تخمین بجا کرده بخوبی نشاند و کف
از آن بکشد و بپا لایه پس بقوام آوردند با تش ملائم که
آب میو با سوخته نگردد و تلخ نشود پس اندک اندک
آب لیون و آب اترج را داخل نمایند تا تمام آب لیون
و آب اترج را تشرب نماید و قوام بحال باشد پس
او دیار داخل نمایند و اگر فواسته باشد و ورق طلا
درق نقره محلولین از هر یک نیم درم داخل نمایند
بست شترتی کینقال به جوارش عود حامض
مقوی قلب معده و کرده و کب است و اشتیای
طعام آورد و صنعت آن آب حامض اترج آب سیب
ترش از هر یک یک لطل با تش ملائم بخوبی نشاند تا بصف
رسد پس داخل کنند در آن قند سفید شهد خالص
سانی گلاب خوش از هر یک نیم درم و بخوبی شاند
با تش امضه گردد پس بنید از آن در آن زعفران
قرنفل مصطفی دارچینی از هر یک یک درم عود قاری
خام نیم درم با در بخوبیه درم و به ترمیون سازی
نیکو بریزد و در ظرف چینی نگاهدارند شترتی
درم به جوارش عود حامض حکیم معصوم در قلابدین

معدوی معده را قوت دهد و سفید را نافع باشد
و با ضمیر را قوی گرداند و خفقان را بر طرف کند
و قوت اعضای ریه و هورق و تورع را مسود کند
باشد و صنعت آن عود و هندوی خام پنجم درم بسیار
قافله کبار زعفران جوز بوا مصطفی روی منبل الطیب
از هر یک یک درم قرفه پست زرد اترج زنجبیل
قلفل از هر یک دو درم دار فلفل ابرشیم مقرر و
طبا شیر سفید فلفل خشک لسان الثور زرنجب و
قرنفل از هر یک یک درم و نیم فرخ مشک دارچینی
را از آن از هر یک دو درم مشک خالص و دو دانگ
رب به شیرین رب به ترش زرشک رب سیب ترش
از هر یک ده درم شربت حب الاس سی درم عسل مصطفی
و دو وزن مجموع اودیه بدستور مرتب نمایند
شرتی دو درم دود نشه دیگر بجای شربت حب الاس
آب لیون پانزده درم است به جوارش عود
حامض نیمه دیگر نافع از زله رطوبت معده هر گاه
سور مزاج بارد و با فراط باشد و دمان مائل به تلخی
و خشکی باشد و صنعت آن عود و هندوی خام و ده
درم منبل الطیب قافله صغار زعفران پست زرد
ترج قرنفل دارچینی با در بخوبیه مصطفی روی طبا شیر
سفید از هر یک یک درم آب سیب ترش پنجاه منقال
گلاب شصت منقال آب لیون و منقال قند سفید
عسل مصطفی از هر یک هفتاد منقال بدستور مرتب
سازند شرتی از یک منقال تا دو منقال در نشه
و دیگر بجای حب اجزای که در نشه اول یک درم است
از هر یک سه درم است سوای آنکه قرنفل و دو درم
است و سه درم لک مغسول نیز داخل است آب
زرشک سی منقال نیز داخل دو دو بجای عسل قلاب
سفید بوزن عسل مصطفی داخل دارد و به جوارش عود
حامض دیگر صنعت آن عود قاری ذی
منقال دانیه بیل دارچینی از هر یک یک منقال
زعفران نیم منقال مصطفی روی آله متقی زرشک
متقی از هر یک پنج منقال طبا شیر سفید سه منقال

قرنفل کینقال منحل سفید سه منقال پست اترج
منبل الطیب از هر یک دو منقال با لیه میاه و دو منقال
و نیم شربت اترج یکصد منقال عرق بید مشک یک
شیشه عمل بقدر حاجت بدستور مقرر مرتب نمایند
جوارش عود حامض و دیگر صنعت آن عود و هندوی
و پنج منقال قرنفل مصطفی دارچینی را از آن پست
از د اترج و زعفران زرد با از هر یک دو منقال کوفته
نیمه رب سیب ترش آب لیون گلاب عمل سفید
مصطفی از هر یک لبست منقال نبات چهل منقال
بدستور مقرر جوارش سازند و در ظرف چینی نگاهدارند
شرتی از دو درم تا سه درم به جوارش عود حامض
تالیف زعفران آب میو زامد حسین حکیم مقرر از
سودات مرحوم میرزا محمد حسین به صنعت آن
رب سیب شیرین رب سیب ترش رب سرفر علی آب
لیون قند سفید عسل مصطفی از هر یک یک صد منقال
گلاب پنجاه منقال عود و هندوی ده منقال مردارید
ناسفته زعفران قرنفل مصطفی از هر یک یک منقال
قافله دو منقال با در بخوبیه آله متقی جوزیو از هر یک
سه منقال با در بخوبیه آله متقی جوزیو از هر یک
عسل و قند و نصف گلاب را در و یک سنگی با تش
ملائم بخوبی شاند تا بقوام آید پس آب لیون را داخل
کرده بتدریج بخوبی شاند تا بقوام آید پس زعفران را
باقی گلاب حل کرده داخل نمایند پس مردارید
محقق را پس مصطفی باقی اودیه را داخل کرده
تبریزند تا مخلوط شود شرتی از یک منقال تا ده
منقال به جوارش عود و زعفرانی امر حق قلب معده
را نافع باشد و از برای بخور و کثرت سیلان ریه که
بیشارکت معده باشد نهایت مفید است به صنعت
آن عود و هندوی خام پنجم درم پست اترج چهار درم
قرنفل بسیار سه مصطفی از هر یک سه درم و نیم قافله
کبار منبل الطیب زعفران از هر یک یک درم زنجبیل
دار فلفل دو جوزیو از هر یک یک درم قند سفید با لعل
مصطفی بحسب مزاج هر کدام که باشد یکصد و لبست منقال

بستور مرتب نمایند شریقی از دو درم تا سه درم
جوارش عود ساده مقوی قلب و معده است و دماغ
و معده را گرم کند گرم کردن غیر از انراط و نشفت
رطوبات و دلم از معده دماغ کند و بوی و بان
خوش گرداند به صنعت آن عود قماری خام دو درم
بگلایب سوده در یک غل قند سفید بقوام آورده داخل
کرده در طبق چینی ریزند و بطریق لوزیات ببرند
کاسه زیاده کرده میشود برین جوارش زعفران و
قرنفل قاقشین مصطکی باور بخوبی و امثال اینها
یک کاس یا بعضی یا مجموع بحسب حاجت و گاهی دال
کرده میشود در آن آب لیمو یا آب ترنج بکوبند
طعم آنرا بخوش پس میگردد و احسن و گاهی داخل میکنند
در آن گلایب پس میگردد و طیب و گاهی آب سیب
و آن داخل میکنند پس میگردد و در تقویت قلب
اقتوی و گاهی اضافه کرده میشود برین جوارش
قوانین چون حب الاس و گلزار فارسی و طباشیر
سفید و پوست برون بسته و ذر و در و مان اینها
و اجزا را بجرم سفر جل مطبوخ یا شراب که عبارت است
از نیمه ساده یا رب سفر جل و نبات سفیدی برشته
پس میگردد و صالح از برای صفت قلب که با سهال
باشد و گاهی اضافه کرده میشود باین جوارش مثل
ترنج سفید و بر و قنونا از ادویه مسهل بقدر احتیاج
و زعفران و مصطکی پس میگردد و سهل طیب مقوی
سوده بنیاد که گویند نیمه قانون است از برای
تراکیب جوارشات که شش حبیب الدین سمرقندی
اصول تراکیب ذکر نموده به جوارش ساده و دیگر
صنعت آن عود خام بخیر درم پوست زرد و اتج قرنفل
قرقه الطیب و ارچنی از هر یک دو درم نبات سفید
یک من ادویه را کوفته نیمه عود را بگلایب سوده
نبات را بقوام آورده بدستور مقرر مرتب نمایند
جوارش عود ساده به نیمه دیگر به صنعت آن عود
قماری خام چند درم نبات سفید یک من نبات را
بقوام آورده عود را بگلایب سوده داخل کرده

بر سنگ ریزند و بطریق لوزیات ببرند به جوارش عود
ساده و غیره به صنعت آن عود هندی خام خچرم
عبارت شش بکشتال نبات سفید یک من نبات را بقوام
آورده و غیره را دان حل کرده عود هندی را بگلایب
سوده بعد از آنکه نبات را از آتش برگرفته باشند
داخل کرده برهم زنند و نگا دارند به جوارش عود
شیرین تالیف لواب سیادت کاب حکیم سلیمان
موسوی حکیم باشی نواب اشرف اعلی شاه عباس
صفوی موسوی به صنعت آن قرنفل چهار مثقال
قافله کبار سنبل الطیب قرقه الطیب از هر یک دو
مثقال عود هندی پوست زرد و اتج از هر یک پنج
مثقال زعفران جوز بوانه خجیل خشک و ار فلفل از
هر یک یک مثقال مصطکی ببا سه از هر یک مثقال
نبات سفید یک من ترنج بدستور مرتب نمایند جوار
عود شیرین دیگر از حکیم سلیمان شیرازی به صنعت
آن عود هندی پوست اسرج از هر یک پنج مثقال
قرنفل چهار مثقال قافله کبار سنبل الطیب قرقه
از هر یک دو مثقال زعفران جوز بوانه خجیل خشک
و ار فلفل از هر یک یک مثقال مصطکی ببا سه از
هر یک سه مثقال نبات سفید یک من ترنج بدستور
مرتب نمایند جوارش عود فاو زهری به صنعت
آن عود قمار که به خام بخیر درم قرقه الطیب یک درم
و نیم قرنفل پوست اتج مصطکی رومس و فاون و زهر
اصططانی از هر یک یک درم نبات سفید یک من
بدستور جوارش سازند شریقی یک مثقال جوارش عود
کافوری نیمه شش ریس به صنعت آن عود هندی
رازیانه نیمه کرفس و ج ترکی سنبل الطیب از هر یک
دو ادره مثقال کافور قیصر کیمتال مشک تبخی
یک مثقال و دودانگ ببا سه نارمشک سحر کنی
فرنجشک زربا و زرب از هر یک پنج مثقال و دو
وانگ و ارچنی مصطکی زنجبیل فلفل قرنفل از هر یک
بست مثقال قند سفید نیم من ترنج بدستور مرتب نمایند
جوارش عود کافوری نافع از برای سوره فلاح مصطکی

معده و خفقان هر گاه با بلغم صفرا مخلوط باشند صنعت
آن عود هندی غرقی خام رازیانه نیمه کرفس و ج ترکی
سنبل الطیب از هر یک سه درم ببا سه نارمشک سحر
کونی فرنجشک زربا و زرب از هر یک یک مثقال
کافور قیصر کیمتال مشک تبخی از هر یک دو ادره مثقال
و ارچنی مصطکی فلفل قرنفل از هر یک دو درم و
گا و زربان بخیر درم عمل سفید مصطکی سه وزن تمام و دو
بدستور مرتب نمایند جوارش عود کافوری به نیمه
و دیگر به صنعت آن عود هندی شش مثقال کافور
قیصری نیم مثقال مشک ترکی چهار دانگ ببا سه
نارمشک سحر کونی برگ فرنجشک زربا و زرب از
هر یک دو مثقال و نیم و ارچنی مصطکی زنجبیل فلفل
قرنفل از هر یک چهار مثقال برگ گا و زربان دو مثقال
رازیانه نیم کرفس و ج ترکی از هر یک شش مثقال قند
سفید عمل مصطکی از هر یک دو و صد و پنجاه مثقال گلاب
یک من ترنج زعفران پنج مثقال بدستور مقرر جوارش
سازند شریقی یک مثقال تا دو درم به جوارش عود
مسهل ایلیمی تالیف حکیم اشرف قی حکیم عمل مثقال از
خط حکیم ابراهیم ولد اشرف مغری الیه به صنعت آن
پوست بلبله کابلی پوست بلبله زرد و دس باغچه
قرنفل از هر یک شش مثقال عین شمشک یک
خالص سقونیای شوی از هر یک یک مثقال قلمی
فرموده اند که سقونیا در اصل نیمه یک مثقال بوده
و در آخر دو مثقال شده و آن غلط است پس بوا
و ارچنی زنجبیل زعفران سلخه فلفل سیاه در بنا و
سحر کونی نیم فرنجشک از هر یک پنج مثقال عود قمار
خام ترنج سفید مر از هر یک دو مثقال لاجورد خور
و و مثقال نمک هندی سه مثقال و نیم نارمشک پنج
مثقال کافور قیصری کیمتال و نیم نارمشک پنج
وزن ادویه بدستور مقرر مرتب نمایند شریقی شش
مثقال و بعضی اوقات کافور داخل کرده نمی شود
نافع باد به جوارش عود مسهل اسهال مصطکی رومس
بلی شفت به صنعت آن عود هندی مصطکی رومس

از هر یک یک درم تربید سفید مدبر چهار درم مقوی نیای شش
بندرم کوفته بجنه بصل مصطفی بقله حاجت بسرشد
شری پنج درم جوارش عود مسهل بن جوارش راجوش
بختی نامند به صنعت آن تربید سفید مدبر درم
عود هندی قرفل زعفران جوز بو از هر یک دو درم
در شش دو یک یک انگ است مقوی نیای شش
در شش دو یک یک انگ است اجزا را کوفته بجنه بصل
سفید با بصل مصطفی سه وزن او و جوارش سازند
جالب یک شربت است جوارش عود ملین تالیف شیخ
ریش ابوعلی بن سینا به صنعت آن دار چینی بصل
سیخه سیاه سنبل الطیب عود قرفل و تخم خشک از هر یک
از هر یک سه درم عود قمری تمام درم غیر شش شش
لاجر و مسول کا قمری قمری از هر یک دو درم
تربید سفید چهار درم نمک لاهوری یک درم او و جوارش
جدا کوفته بجنه وزن کرد بصل مصطفی یا بصل نبات
بقوام آورده سه شربت جوارش سازند و نگارند شربت
از یک مثقال تا دو مثقال مزاجش گرم و خشک است
در آخر در جبهه نایه جوارش عود ملین و دیگر به صنعت
آن تربید سفید مدبر چهار درم قرفل عود قمری و
زعفران جوز بو از هر یک یک درم مقوی نیای شش
بندرم اجزا را کوفته بجنه بصل سه وزن او و جوارش
شرقی کثقال تا دو درم با آب گرم جوارش عود
ملین و دیگر به صنعت آن تربید سفید بصل و دو مثقال
عود هندی خام قرفل جوز بو از عود آن از هر یک
بصل مثقال مقوی نیای شش مثقال اجزا را کوفته بجنه بصل
مصطفی بقرفل کفایت شربت جوارش سازند و در ظرف
چینی نگارند از شربت و دو مثقال و نیم تا سه مثقال
جوده عود هندی که قوام از عطر عود دست مقوی
و قلب و دماغ بار دست و مقوی حواس به صنعت
آن بگیزند چوب اگر هفت در که خواهند
و در آب خیسایند سه و جو کوب نموده
در شش سه با سه مطین گردان دراز کرده
بطریق قرح معکوس که ظرف سفال را در وسط آن

سورخ کرده و ظرف را بر سر پاه گذارند گردن شیشه
را از آن سورخ بیرون کرده کاسه را آب کرده فصل
و بن آن که در بن آن شیشه در آب باشد و بر بالای
آن ظرف و شش شیشه آتش سرگین گاو و برافروزدند
تا تمام و هینیت آن مقرر گردد و هر وقت در آن خواهند
بدین شیخ گرفته جمع نمایند پس با آب و گلاب مکرر
شسته که بوی دود آن را از آن گردان استعمال نمایند
این بود صنعت جوده مفروضه اما صنعت جوده
مربک این است که بگیزند عود قمری غرق اعلی سی
و هشت درم و جو کوب کرده و گلاب آن مقدار که
گرد و خیسایند خشک نموده حصی لبان بختقال
عبر شش چهار مثقال میوه ساله مثقال میوه آید
بوزن آن کوفته بجنه مزاج کرده بطریق مسطور در
شیشه مطین بطن حکمت کنند و گوی شیشه را از
لیف پر کرده بطریق تنکس با شش زبل بقری مقرر
نمایند و بعضی چهار مثقال موم خالص از روزه جوده
مثقال روغن کجند داخل نمایند پس بطریق مسطور
شسته استعمال نمایند و اگر بجای روغن کجند عطر
عندل نمایند بهتر و قوی است به حیمه عود خاصه
صنعت آن آب سیب شیرین چهل مثقال آب به
ترش آب به شیرین از هر یک یک صند و پنجاه مثقال قند
سفید سه صند مثقال بقوام آورده تیر زنده تا چون
لما نه شود عود هندی پنج مثقال عندل شیخ و
مصطفی رومی با درخت به از هر یک دو مثقال سار
سنبل الطیب غیر شش سنج هندی ورق نقره از
هر یک یک مثقال ورق طلا یا قوت رمانی مرادید
تا سفته که باقی شقی از هر یک نیم مثقال با ستور ترکیب
و هندی شربت از یک مثقال تا دو درم به حیمه عود
ترش که یک از شش حین ست مقوی معده و اعصاب
ریشه است و صحبت رفع غشیان و بدی هضم و
آوردن ششهای طعام و تجارت ناخ است
صنعت آن آب سیب شیرین آب سیب ترش آب
انار شیرین آب لیمو از هر یک یک صند و پنجاه مثقال

قند سفید سه صند مثقال همه را یکجا کرده به قوام آورند
پس عود هندی پنج مثقال صند سفید سه مثقال
خنجره گل سرخ مزاج الاقناع قرفل مصطفی رومی
با درخت به از هر یک نیم مثقال کوفته بجنه بدستور در آن
داخل نمایند به حیمه عود ترش شیخ داود و انطاکی
گفته که از ترکیب محین زکریا است و انفع مفرحات
است ناخ است از برای سوزن و سواس و خفقان
و انواع جنون و ضعف معده و دماغ و قلب و کبد
و کلیه و از برای ابتدای استسقا و نسیان و ضعف باه
و بالجملة این انفع اشرب است مطلقا و استعمال کرده
می شود بدون شربت به صنعت آن به شش شیخ
داود و دیگر اسرارون شامی قاقه کبار میل بود شش
خشک شش از هر یک نیم اوقیه مصطفی رومی زراوند
طباشیر سفید ابریشم خام زرب قرفل و تخم خشک از
هر یک چهار درم مجموع این کوفته بشار و در چهار
رطل آب خیسایند و بجا نشاند مقدار که بلیغ آن بماند
پس بالن و بپالایند و داخل نمایند و در آب صافی
آن آب عذاب آب سیب شیرین آب ریاس آب سیب
ترش آب زرشک شسته آب انور آب انار ترش آب
انار شیرین آب سفرجل از هر یک چهار اوقیه
پس همه را داخل کرده بقوام آورده سه وزن مجموع
او و یعنی مطبوخ اول و درین آبها قند سفید داخل
کرده بقوام آورند پس بگیزند عود هندی سیاه رنگ
غرق چهار اوقیه مر و ارید تا سفته مر جان و مرز سسه
که باقی شقی از هر یک سه درم یا قوت رمانی یک درم
د نیم همه را در گلاب و عرق به در شش از هر یک نیم رطل
آب لیمو آب ترنج از هر یک چهار اوقیه همایه کرده در آن
داخل نمایند و برهم زنند و چون بقوام لایق آید و
عبر شش محلول و درم و رقی طلای محلول و رقی
نقره محلول مشک خالص زعفران به گلاب سوده
داخل نمایند بعد از آنکه از آتش فرود آورده باشند
و در ظرف چینی یا زجاجی نگارند شربت از هر یک
مثقال تا دو درم به مقوی عود ناخ از برای صنعت

قلب معده و سوری آن و لعام نخم کند و اشتیاقی تمام
آورده و چشمت آن عود هندی و دودرم و نیمه طابا شیر سفید
قافله اصل السوس ریو و چینی گل سرخ منزع الإصعاع
مضطک روی کباب چینی فرخ شک فغاع خشک نم
گرفس از هر یک یک درم قند سفید سبت ورم کوفته بخیه
بیکار دارند شربت تاسه ورم و سفوف عود نوع دیگر
معه سردار اگر گرم گردانده چشمت آن قرفل کباب چینی
از هر یک یک درم مضطک سنبال الطیب از هر یک یک درم عود
خام سبت ورم نبات سفید بوزن مجموع او سیه کوفته بخیه
یک شقال آن را با دودرم کافور و قناری بخورند و پیر

فصل در ذکر نسخ اشربة عودیه

شراب عود و این است این ماسویه مقوس قلب و
دماغ و نافع است از برای معده و بطن و کبد و اند
و مفید است از برای بطوی و اخلاط و غذا و بطن آن
هرگاه بسبب طوبت و برودت باشد و بوی دبان
خوش کند و چشمت آن به نسخه محمود بن الیاس و در
حادی و غیره و ده بایند گلاب خوش و وزن دودرم
و در نسخه دیگر که طلال است و در و یک شالی پاکیزه کنند
پس بچند عود هندی سبک از هر یک یک درم و درم و
سنبال الطیب قرفل از هر یک یک درم مضطک روسته
جوزبوا از هر یک یک درم و نیم و در نسخه دیگر حادی و غیره
بجای قرفل قوئل بوزن آن است مجموع را نیم کوفته
در سیه کتان کرده سر آن را به بندند و دایم کسبه بمانند
انرا از زرد و باقیش ملاط بخورند و دایم کسبه بمانند
و بشارند مالیدن و فشرده و نیکی و تا آنکه بشارت رسد
پس را بر آورده خوب بمانند و بشارند چسبید
قوت آن بگلاب باز داده شود و دیگر طل نبات سفید
در گلاب مذکور داخل نموده چند آن بخورند که به
قوام گلاب رسد و بعضی گفته اند که چون از آتش
برگیرند که آنک مشک تبی در آن داخل نمایند
شریعتی بچند درم تازه درم و در اصل نسخه بوی ابر علی
بن جوزله در منماج الادویه قرفل است و گفته اند که

اگر در مزاج حار است باشد بجای جوزبوا سنبال الطیب
قوئل و قوئل و قافله و در قوئل گل سرخ داخل کنند
و این نسخه اصح است چشمت این شراب بنسخه
قافله سبک گلاب دودرم عود هندی مشک خالص از هر
یک یک درم سنبال طیب قرفل مضطک جوزبوا از هر
یک یک درم اجزا را یکو بند کوفتنی درشت و در
صه کتان کشاوی کنند و سرش را بسته در گلاب کور
انرا از زرد و پیر نر تاملت گلاب بر دوسه صه را بمانند
و بشارند و دودرم کنند و دودرم طل شکر طر زرد و ران
داخل نموده و قوام آورند پس فردا آورده یکد انگ
مشک خالص سلوده داخل نمایند و فشرده کتان
شراب نافع است از برای معده بارد و موافق مزاج
پیران است و شراب عود دیگر که در منافع مشل
شراب عود این ماسویه است چشمت آن پوست
زردا تر ج ذه ورم عود هندی هفت درم زنجبیل
قافله سبک هندی فرخ شک و قرفل از هر یک
دو شقال قرفل مضطک سنبال طیب جوزبوا از
هر یک یک درم اجزا را کوفته قتنی جرش و هر یک
را جدا جدا و خرقة کتان کشاوه بندند و در سیه
گلاب بخورند تا بصف رسد و دایم خرقة پارا
بمانند و بشارند و در آخر همه را نیکی بمانند تا
شیره و قوت آنها بگلاب باز داده شود و بشارند
و در کندن و دمن غسل سفید خوشبو صافی
بکس نبات سفید داخل کرده قوام آورند و از آتش
برگیرند و مشک خالص و عنبر شریف زعفران از
هر یک یک شقال شقال سلوده داخل نمایند و نگاه دارند
تا شربت از سه درم تا چند درم به شراب عود دیگر که همین
منافع دارد و چشمت آن عود هندی خضام مله
مضطک از هر یک یک درم سنبال طیب مضطک و
قرفل جوزبوا از هر یک یک درم قافله کباب روست
بیرون پسته ورق گل سرخ بودنه نهری زرد کافانی
از هر یک یک درم مجموع را نیم کوفته در کسبه کتان
کشاوه کرده سرش را حکم بندند و در بکس آب

بخورند و دایم کسبه را نیکی بمانند تا تمام قوت دواها
در آب باز داده شود پس کسبه را بر آورده در نیمه طل
گلاب نیکی بمانند و بشارند و گلاب را مطبوخ مذکور
داخل کرده با یکم قند سفید بقوام آورده فردا بچند
نیم درم مشک خالص سلوده داخل نمایند و چشمت
این شراب بنسخه صفائی عود هندی خام مله صفائی از
هر یک یک درم سنبال طیب قرفل مضطک روسته
جوزبوا از هر یک یک درم مجموع را نیم کوفته در کسبه
کتانی کرده در سه چهار یک گلاب بخورند و کسبه را
دایم بمانند تا قوت آن بگلاب باز آید پس کسبه را نیکی
بمانند و بشارند و در گلاب مطبوخ کنند و با یکم
قند سفید بقوام آورند و فردا آورده نیم درم مشک
تبثی خالص سلوده داخل کنند و بتر معجون سادی
برهم زنند تا نیکی مخلوط شود و نگاه دارند و شراب
عود دیگر از محمد بن زکریا رازی منقول از کتاب
مهن لا یخفیه الطیب چشمت آن عود هندی و
سبک اصل از هر یک یک درم سنبال طیب قرفل
جوزبوا مضطک از هر یک یک درم اجزا را نیم کوفته و در
کتانی بسته در یک طل گلاب بخورند تا تاملت آن برود
و کسبه را نیکی بمانند و شیره آنرا کشیده بشارند و در
کند و با یک طل قند سفید بقوام آورند و بیک قراط
مشک تبثی خوشبو سازند و در ظرف چینی بکار دارند
شراب عود این حج که در ارشاد آورده و چشمت
آن عود هندی رطب و اگر ممکن باشد و الا قافله
و آن عود و چشمت که آنرا خمری میباشند که باطن و
ظاهر آن سیاه مایل برنگ بنجا و سنگین وزن و بر
روغن بگیرند از آن پوست و چهار درم و در آب بسیار
گرم یک شبانه روز بخیسانند تا قوتش بیرون آید پس
بخورند و صافی نموده با چهار طل قند سفید و
یک طل غل بقوام آورند و نگاه دارند و وقت حاجت
بکار برند و شامه عود در حرقت الشین مع الیم
مذکور شد و عطر عود مقوی قلب و دماغ آورده و
است و استعمال و استشمام آن چشمت آن بخورند

چوب عود را بر قدر که خواهند بچسباند و چوب خود
 با آب بسیار و بطریق قریح و انیق عرق کشند و عرق
 بگذارد تا خوب سرد شود پس نهایت آن را با تمام
 بر سوز عطر گلاب با بالای آن از پر سرخ بر داشته
 در شیشه جمع کنند و گلاب بر سر آن ریخته و در آفتاب
 گذارد تا سه چهار ماه پس با گلاب مکرر شسته استعمال
 نمایند و این هر چه گرد کند بهتر و معطر و فاسد نکند
 لیکن غلیظ میشود و اگر قدری عطر گلاب خاص مخرج
 آن کرده استعمال نمایند میگرد و اوقه و الدرد
 و طبیب و بعضی قدری عنبر نیز داخل مینمایند بطریق
 حل در قدر مضاعف و قتیله عود موسوم به بخور
 بر مکی مقوی قلب و دماغ به صنعت آن صند سفید
 عود هندی خام غرق از هر یک یک جز و دهم
 لبان و دوبر و نبات سفید بوزن مجموع اودیه کوفته
 بخیته بگلاب سرشته قتیله با سازند و در سایه خشک
 نموده بوقت حاجت بخور نمایند و اگر عنبر و مشک
 از هر یک نیم جز و اضاف نمایند میگرد و اوقه
 قتیله عود و دیگر مقوی قلب و دماغ و خوشبو کننده
 مجلس است به صنعت آن اگر غرق خام یک آمار
 لاون عنبری بهشت اوقه خفی لبان سه توله و الوه
 توله نبات چهار توله گلاب چهار شیشه اودیه کوفته
 بخیته بگلاب مذکور بچو شایند تا قابل فستیل
 ساختن گردد پس فستیل ساخته عند الحاجة
 برافروزند و قرص عودنی و بخیته را سو و مند بود
 صنعت آن عود هندی خام چهار درم کباب چینی
 مصطک و فلفل سنبل الطیب از هر یک دو درم
 قد سفید شانزده درم کوفته بخیته بگلاب سرشته
 اقراص سازند و قرص عود بخیته دیگر معده را قوت
 دهد و از پس فی کردن نافع بود به صنعت آن عود
 هندی خام چهار درم و فلفل کباب چینی از هر یک
 یک درم مصطک سنبل الطیب از هر یک نیم درم کوفته
 بخیته بگلاب سرشته اقراص سازند و قرص عود
 بخیته دیگر معده را قوت دهد و طعام هضم کند و اشتها

طعام آورد و بوی دهان خوش کند به صنعت آن
 عود قماری خام قریح الطیب پوست زرد و انرج را
 هر یک یک درم و فلفل مصطک از هر یک سه درم قافله
 سنبل الطیب بسیار از هر یک دو درم کوفته بخیته
 بگلاب سرشته اقراص سازند و قرص عود و دیگر جهت
 تقویت اعضا و رگها و معده نافع به صنعت آن عود
 هندی خام غرق عنبر مشک خالص جد و
 مجرب از هر یک یک مثقال دار چینی مصطک رومی
 فلفل قریح از هر یک یک و نیم مثقال و در بخیته یا اگر
 ترکی گاو زبان را زیاده تخم کرفس سنبل الطیب پوست
 زرد و انرج از هر یک دو مثقال کوفته بخیته با سه چارده
 نبات سفید و عسل مصطک مقوم بسر شسته شربت از یک
 درم تا دو درم به بخور عود ملین از شیخ رشک حبت
 تقویت معده که با پیوست باشد به صنعت آن سبیل
 و خبثین از چینی سیلخه زعفران فلفل سیاه و تخم مشک
 از هر یک از هر یک پنج مثقال سوز زرب و سانج
 هندی قریح از هر یک سه مثقال عود خام هفت
 مثقال لا جورد و دو دانگ کافور یک دانگ ترب
 چهار مثقال نمک یک مثقال با عسل مصطک و مشک
 سفید برشته و اگر مشک و عنبر از هر یک نیم مثقال
 پوست بامبله کافور یک مثقال محمود و دو مثقال انجونا
 نمایند بهتر است به بخور عنبر ملین مقوی معده و
 قلب و دماغ و باضم طعام و دافع ریاح است
 صنعت آن عود خام سه مثقال مشک عنبر جد و
 از هر یک نیم مثقال دار چینی مصطک و فلفل
 فلفل از هر یک یک مثقال و نیم با در بخور گاو زبان
 تخم را زیاده تخم کرفس سنبل الطیب اگر ترکی
 پوست زرد و انرج از هر یک دو مثقال با سه وزن
 اودیه و عسل و نبات علی الرسم برشته و در شیشه
 الریس کافور یک دانگ و نیم افزوده است
 بد آنکه نه بفتح لون و سکون و آل ممله قریح است
 مرکب از عود و عنبر و نبات و غیره که بفارسی گفته
 بروزان رسته نامند مقوی قلب و دماغ و حواس

محرك باه است شربا و بخور آن حبت رفیع سمیت هوای
 و باقی نافع به صنعت آن عود غرق خام چهل مثقال
 عنبر اشب چهار مثقال نبات سفید یک صند مثقال
 اودیه را کوفته بخیته با گلاب سرشته اقراص سازند
 آنکه نبات را با گلاب حل نمایند و دو مثقال مشک
 اضافه سازند میگرد و اقوی تر و دیگر اقوی از اول
 صنعت آن عود غرق خام عنبر اشب صند سفید
 حصی لبان پوست تاج با رنگ آن اجزا مساک
 بوزن گل نبات سفید کوفته بخیته با گلاب سرشته
 اقراص سازند و اگر عشر یک وزن مشک تبی اضافه
 نمایند میگرد و اقوی و زیاده نمودن بعضی اودیه مناسبه
 و کم نمودن آن بحسب منظر برای طبیب است
 و شربت آن از یک درم تا دو درم و در تخیر هر وقت که
 خواهند و مطلوب باشد بسوزانند و محذور المزاج را
 مضرت خوردن و استنشام آن به

کتاب الغین المعجمه

باب الغین مع الالف

غار ليقون چیز نیست بشبهه پنج و از جزا کردی
 روم آوردند و در جوف و خست انجیر و حمیر و امثال آن
 بسبب متعفن شدن میشود مانند قار که از درخت بلوط
 بهم میرسد و بهترین آن سفید سبک و زدن است که
 با نذک بالیدن از هم بریزد و با طبقات و بزرگ مقدار
 باشد و این قسم را انش نامند قسم نر آن به طبقات
 و در صفات بخلاف انشی است و استعمال خارج نیست
 و قسم سیاه آن از سموم و زرد و مسخ آن قریب به سموم
 است و شرط است که بدون گرفتن بر روی پر ویزن
 با انش تا طیف آن بگذرد و اجزای سمیه آنکه بشبهه
 به ناخن چیده است مانند چه هر گاه کوفته شود اجزا
 اودیه هم از پر ویزن میگذرد و قوتش تا چهار سال
 باقی است و مرکب بقوی و در دو درم گرم و خشک
 با حلاوت و تند می و تخم و سبیل بلغم و سودا و صفرا
 خلط طهریک و محلل و نفخ و مقطع مواد غلیظه و مفتوح

سده جگر و گرده و با دهن گزیدن افنی و عقرب بغایت
مقوی عصب و جاذب مواد از افاضی بدن و تقوی
دل و مخرج بالعرض و مدد بول و رافع دهن نفس و
بالله کابلی و مصطک منقی و مرغ و رافع شقیقه و در
سر مزمن و بار رب السوس و اینسون جبت در سینه
و سرفه جینق النفس و انشال آن و آب جبت قطع
نزف لدم و سینه و با فاد اینا جبت صبح و بار یون
جبت امراض جگر و معده و پنهانی و جبت ترش شدن
طعام در معده و نزلات و بار از یانه جبت سنگ گرده
و مثانه و درد احشا و کمر و گردن و اسهال جبت و با
سکجین جبت سیر و یون سدی و با شش و ان
الماء دن جبت استسقا و با غسل جبت و لیخ و الیاع
ریاح و با صبر جبت عرق السنا و با صبر جبت و پنهانی
نوبه لرزه امراض عصاب و اختناق رحم و قرحه آن
و با جند برید جبت اقسام قویخ و حقنه آن جبت
پنهانی و بانی و قویخ و غزغزه آن با پیچ جبت و
ماره خلق نافع و داشتن آن با خود مانع گزیدن
عقرب و اقسام زبون آن نمک و مورث کرب
و مصحح آن در کله افعال جند است و قدر ترش
نایک شغال و بدیش نصف آن شخم خطل و نر و جبت
نشان آن ترید و بیج آن زنجیل و نر و جبت و
چندان بسفاح فستق است

فصل در بیان نسخ جبوب غار لیقون

جبوب غار لیقون که تنقیه بدن و سر از سودا
محقق نماید و با یخ و لیا و صلا و سودا و بی رافع باشد
صنعت آن غار لیقون شش سفید که از پشت آرد و نیز
موی بیرون کرده باشد لاجر و دانستین از هر یک
دو جز و پیله سیاه یک سیاه هندی شخم خطل ترب
سفید و بر جگر از منی حب النیل سقونیای مشوی از
هر یک یک جز و کتیر رب السوس از هر یک نیم جز و
مقل از زرق یکجینج جاب و شیر از هر یک یک جز و
بجینه بطیخ اینسون سرشته حب سازند شربت و

شغال با مار العسل با بطیخ انیمون و حب غار لیقون
پنجاه و یک که همین خاصیت دارد و طبع را نرم کند
چون هر شب یکدم از آن بنوشند به صنعت غار لیقون
دو درم عصاره غار لیقون از هر یک دو درم
قد سفید یا نر و درم کوفته بجینه آب حب سازند
حب غار لیقون نافع جبت و بطنی و تنقیه صدر از
بلغم و صنعت آن غار لیقون شش سفید شش از غزال
موی گذرانید یکدم شخم خطل بنیدم کوفته بجینه
جبوب سازند مجموع یک شربت است با مار العسل
وقت سحر بنوشند هر شب و اولی آنست که و باهی
یکم تبیاد و در تبیاد در هفته یک مرتبه بنوشند و حب
غار لیقون دیگر منقول از موزن ایلانی نافع از برک
همین علت به صنعت آن غار لیقون سه درم و ربع درم
شخم خطل ربع درم رب السوس بنیدم کوفته بجینه
جبوب سازند جلد یک شربت است به حب غار لیقون
از ناسر جوینتی عدد و فیه ریه است از اخلاط
بلغمیه و نافع ربو کاین از باغ غلیظ را به صنعت آن
غار لیقون موصوف چهار و نیم دانگ شخم خطل
یک و نیم دانگ عصاره قنار احکار یک دانگ
رب السوس بنیدم نرم کوفته بجینه بر و عن بادام شیرین
جرب نموده جبوب سازند جلد یک شربت است
حب غار لیقون نافع از برای همین نوع ربو
صنعت آن غار لیقون موصوف بنیدم شخم خطل
بوره از منی از هر یک دو دانگ رب السوس شخم
انجره ایر سازند هر یک بنیدم کوفته بجینه بر و عن
بادام شیرین جرب نموده جبوب سازند جلد یک
شربت است و بعضی بوره درین داخل یعنی نمایند
صنعت این حب بنسخه سمرقندی شخم خطل ثلث
درم غار لیقون نصف درم رب السوس ثلث درم
انجره ایر سازند هر یک بنیدم کوفته بجینه آب شسته
جبوب سازند و با مار العسل بیاشانند و این قلیا
موسوم حب ایر سازند نموده اند به حب غار لیقون
و دیگر که نسخ زین در ربو کاین از اکثر رطوبات

آورده و گفت لابد است استعمال بن حب در برای
دومرتبه و قتیکه علت قوی باشد و سزاوار است اینکه
استعمال کرده شود و بعد از حقنه متخذه از آب چند روز
بگذرد و ببرد و مانند آن به صنعت آن غار لیقون
رب السوس فراسیون از هر یک یکدم ترب سفید موصوف
بنیدم یا بج فیقر اچار درم شخم خطل نصف شغال
اینسون یک شغال کوفته بجینه آب سرشته جبوب سازند
شربت و درم به حب غار لیقون بنسخه دیگر قوی از دل
صنعت آن غار لیقون سه درم رب السوس فراسیون
شخم خطل از نر و ت سفید مرصانی از هر یک یکدم ترب
موصوف بنیدم یا بج فیقر اچار درم کوفته بجینه
بر و عن بادام شیرین جرب نموده با پیچ شسته جبوب
سازند شربت و درم با مار العسل به حب غار لیقون
شش مطلقه این شغالی به صنعت آن غار لیقون سفید
ترب سفید موصوف از هر یک سه درم اصل السوس
شخم خطل یا بج فیقر از نر و ت سفید از هر یک دو درم
کوفته بجینه آب سرشته جبوب سازند شربت یک شغال
با مار العسل و نسخ زین بنسخه برای ربو کاین
نموده و لیکن در آن از نر و ت نیست به حب غار لیقون
و دیگر مسهل بلغم منقی سینه و ریه و نافع از برای ربو
انتساب نفس و سرفه کهنه و جمیع امراض بارده بلغمیه
کاشنه در عدد و ریه و قصبه آنست به صنعت آن
غار لیقون تربید بر از هر یک سه درم رب السوس
شخم خطل یا بج فیقر از نر و ت سفید از هر یک دو
درم انجیر زرد خشک ده عدد گل بنفشه یک درم
زرد آوند مدح بنیدم را زبانه زو فامی خشک از هر یک
یکدم کتیرا دو درم کوفته بجینه آب سرشته جبوب سازند
شربت و درم به حب غار لیقون دیگر منقی صدر
است و مفتح سد و آنها نافع است از برای امراض
مذکوره و در نسخ قبیل به صنعت آن غار لیقون یکجینج
از هر یک سه درم صبر سقوی زرد خالص چهار درم
جند بید شتر بنیدم سقونیای مشوی دو درم شخم
خشک شش یکدم مغز چغوزه دو درم اجز کوفته بجینه

لباب بدان سرشته چوب سازند شتری و دو درم آب گرم
 حب غار لیتون دیگر نافع از بر سینه و بوقین و نفوس
 و فیکه باشد صاحب آن محروم از مساجد یا بان
 تب باشد به صفت آن غار لیتون ربع در هم بنفشه
 رب السون ز یکدم کثیر اندر هم به وزن بادام شیرین
 چرب نموده خوب سازند جمله یک شربت است
 حب غار لیتون که اقوی از کل است به صفت آن
 غار لیتون شش سفید تر بد سفید بر افیتون سارنگی
 کثیر گل بنفشه رب السون رب سارنگی نیم در هم
 از زردت سفید کیدانک مغز چغندر و دو دانگ
 کوفته بخت با جلاب سکری سرشته خوب سازند جمله
 شربت است با آب گرم به حب غار لیتون دیگر که رب
 رانافخ است به صفت آن غار لیتون سفید یا
 فیتر از هر یک یکدم گل بنفشه ابریا از هر یک نیم
 تر یکدم سقونیای سفیدی کیدانک مثل زرد
 دودانگ کوفته بخت آب سرشته خوب سازند جمله
 یک شربت است به قرص غار لیتون رم سیرک
 بسیار صلب و غلیظ باشد تحلیل دهد و سده جگر کشاید
 و طبع را نرم دارد به صفت آن غار لیتون گل سرخ
 از هر یک پنج درم طباشیر سفید زرد شک متی از هر یک
 دو درم عصاره غاف سنبلیطی یک مصلح
 ریونند چینی پوست بخت که از هر یک دو درم از هر یک
 بخت در سر که خیسایند خشک کرده غار لیتون را
 از پشت غزال بگردانند و مجموع را با سنجبر
 برشته و قرص سازند شربت و دو درم به حب غار لیتون
 مشهور بمجون هر مسطحام را بهضم کند و خداوند
 و اوجاع مفاصل و معده و قروح کلیه و شان
 و امعاء اسود دارد و باد باشد کند و بر قان و استقا
 و لقوه و قوی بلخ ریگی و بلغمی و استرخای اعصاب
 فایده دهد و اخلاط غلیظه و لزجه و فضله با سیرک
 و گرده و مثانه باشد پاک کند و حیض بکشاید و در
 اعضا و مفاصل را بغایت سودمند باشد
 صفت آن غار لیتون بخت ترکی اسارون فرومانا

تخم سداب نامخواه و فضل از هر یک دو اوقیه جنبیا نا
 رومی شش اوقیه حاشا تخم کرفس از هر یک سه اوقیه
 سنبلیطی یک اوقیه پودنه کوهی فطر اسالیون کما ذریوس
 اسقودریون از هر یک شش اوقیه همه را کوفته
 بخت با الکین مصطفی بسترند و درایم ربیع بکار برند
 شربت از یک شقال تا دو درم به معجون غار لیتون
 بنفشه دیگر خداوند لقرس و اجراع مفاصل و اوجاع
 معده و کلیه و قروح امعاء و استقا و بر قان را سود
 دهد و باد که در معده و امعاء باشد بشکند و قوی بلخ
 بلغمی و ریگی و لقوه و شش را نافع و فضله با سیرک
 اندرون کرده و مثانه باشد دفع کند و حیض بکشاید
 صفت آن غار لیتون فوج اسارون فرومانا باشد
 سداب تخم سداب فرونون فوه زوناف خشک از هر یک
 یک اوقیه زرد آوند طویل حاشا تخم کرفس بخت
 طباشیر نامخواه و فضل از هر یک دو اوقیه جنبیا نا
 شش اوقیه سنبلیطی مرکبی پودنه فطر اسالیون
 از هر یک دو اوقیه قسط بلخ سیلخه فراسین جبه از
 هر یک سه اوقیه کما ذریوس کما فیطوس اسقودریون
 از هر یک شش اوقیه همه را کوفته بخت با سیرک
 غسل کنند گرفته بسترند شربت از یک شقال تا دو
 درم به غاف ثنای شانه و کسر فاشک و گیاهی
 کبود را بل بختی و طویانی و بلغم و با عفو شربت و
 بر گش و راز و عیض و زعفران و از او وسط بر کما
 شاهی مجوف خشونت دار میر وید و قوش تا سال
 باقی است در دو درم گرم و در اول خشک و لطیف
 جانی و مفتوح سده جگر و مقوی معده و جگر و در بون
 و حیض و شری و عرق و سمل اخلاط سوخته و حاره
 و رافع تپهای مر کبه و سده سیر ز و جگر و در و جگر
 آن الیتام دهند زخمها و حمل آن در قوی حیض
 و گویند مضر سیر ز است و مصلح اش انیسون و بلش
 مثل آن اسارون و لصف آن انستین و شربت
 آن سه درم و مطبوخ هفت درم است به حب غاف
 سداب کشاید و امراض طحال و بر قان سرد را نافع

صفت آن عصاره غاف پوست بخت کبر انیسون تخم
 کرفس از هر یک شش درم طباشیر سفید چهار درم و ریون
 چینی دو اوقیه درم اوویه را کوفته بخت با سیرک
 خوب سازند شربت از یکدم تا یک مثقال به عصا
 غاف است که بکوبند غاف را و آب آن گرفته در
 آفتاب گذارند تا منعقد گردد و پس قراض سازند و آن
 بسیار تلخ و بسیار به طبیعت آن سرد و خشک فعال و
 خواص آن طعنت و مقطع و رافع جرب و حکم و تپها
 کمنه و در و جگر با آب شانه و سنجین مقدار شربت
 آن تا یک شقال گویند مضر انستین و مصلح آن مصلح
 بدل آن و زین غاف و گویند و زن آن سابق است

فصل در ذکر اقراض غاف

قرص غاف بر قان سدی و در دو درم جگر و
 سیر ز رانافخ با بخت و تپهای کمنه و تپ بلخ را بر طرف کند
 و سداب کشاید منقول از منهلج الا وویه ابن حنبل
 صفت آن عصاره غاف بخت درم سنبلیطی
 درم طباشیر چهار درم کوفته بخت با آب بادیان سرشته
 اقراض نمایند هر قرصی یک درم شربت یک قرص
 و قرص غاف بنفشه دیگر بپاریهای سیر ز و جگر و تپهای کمنه
 را و در مندر بود و صفت آن عصاره انستین عصاره
 غاف از هر یک پنج درم از خرد عفران سنبلیطی
 بخت کبر از هر یک سه درم مصلح انیسون گل سرخ از هر یک
 دو درم کوفته بخت آب سرشته قرص سازند به قرص
 غاف و دیگر تپهای کمنه را اسود دارد و به صفت آن
 عصاره غاف شش درم گل سرخ عصاره انستین
 از هر یک سه درم مصلح اسارون سنبلیطی از هر یک سه درم
 از هر یک دو درم کوفته بخت آب سرشته قرص سازند
 و قرص غاف که شش درم در قرابادین نالون در و
 و گفته که مجرب است از برای تپهای کمنه
 که بالتهاب و عطش باشد و از برای سداب و او درم
 کبد و طحال و از برای بر قان سدی به صفت آن
 عصاره غاف شش درم است سداب گل سرخ پاک کرده

سنبلیطی بزرگ است و استار تخمین پاک کرده شش
 استار طبایش سنفید چهار درم اوویه را کوفته اقراص سازند
 قرص غافث دیگر سده با یکشاید ویرقان اصفر را نافع
 باشد و استسقا و سور القینه را که با حرارت باشد سودا
 صنعت آن عصاره غافث بست درم طبایش سنفید
 گل سرخ از هر یک ده درم سنبلیطی چهار درم و
 ریونجینی خطائی عصاره زرد شک منقحی را با سوسن
 هر یک ده درم کوفته بختی با جاب برز قوطو ناکه تخمین آن
 خان کرده صافی نموده باشد سرشته اقراص سازند
 قرص غافث دیگر خداوند آماس جگر و سپهر را نافع
 است و استسقا و ویرقان سدی را سود دارد و
 صنعت آن عصاره غافث سرخ از هر سنبلیطی
 زعفران پوست پیچ که از هر یک سه درم جوده قط
 قردا ناحب البان اشق جاویش زرد و نخل و
 کما ذریوس کما فیطوس سفیل مشوی بار زرد گز بار
 از هر یک یک درم اشق جاویش بار زرد گز بار و آب
 کاسنی تازه بچینا ساند تا حل شوند در باون بدست باند
 پس باقی اوویه را کوفته بختی آن سرشته اقراص سازند
 و هر قرص یک درم شربت یک قرص پاک تخمین
 قرص غافث منقول زجربات حکیم محی باقر صنعت
 آن عصاره غافث ریونجینی و ورق گل سرخ را زان
 افستین از هر یک یک شقال زعفران یک شقال
 و نیم کوفته بختی آب کاسنی تازه سرشته اقراص سازند
 قرص غافث منقول زقرابادین ابو البرکات جت
 سور مزاج کبد و حیات متطاو له به صنعت آن گل
 سرخ منزع الاقلع لک منقحی عصاره غافث از
 هر یک یک جز و تخم خرفه منقش و جز و طبایش سنفید
 نیم جز و رب السوسن ربع جز و کوفته بختی بگللاب
 سرشته اقراص سازند هر قرص بمقدار شقال
 شربت یک قرص بد قرص غافث که سید اسماعیل در
 ذخیره آورده نافع است پتهای مزمنه را و او آخر
 نفع دهد و سده با یکشاید ویرقان سدی و در جگر
 و سپهر را زائل کند به صنعت آن عصاره غافث پیچ

سنبلیطی بزرگ گل سرخ از هر یک دو درم طبایش
 سنفید سه درم تخمین منقحی ده درم بدست اقراص سازند
 شربت یک شقال بد قرص غافث حیات مرکبه باشد
 رانافخ و سور مزاج کبد را سودمند است صنعت
 آن عصاره غافث سی درم گل سرخ منزع الاقلع
 صنعت درم طبایش سنفید چهار درم کوفته بختی بدست
 اقراص سازند شربت دو درم بد قرص غافث دیگر که
 همین صنعت دارد و به صنعت آن عصاره غافث
 شش درم گل سرخ منزع الاقلع سنبلیطی
 طبایش سنفید از هر یک دو درم تخمین ده درم بدست
 سقر اقراص سازند شربت یک شقال بدست
 غافث استسقا با حرارت رانافخ بود به صنعت آن
 عصاره غافث ریونجینی زعفران تر بدست
 هر یک سه درم عصاره افستین فقا ح از هر جز
 کاسنی تخم خیارین تخم خرفه منقش از هر یک دو درم و
 لک منقول تخم کشوث از هر یک چهار درم اجزا
 کوفته بختی لبسل بسرشته شربی از یک شقال آب
 بلاب یا آب هند یا آب غلب لقلب

فصل در ذکر نسخ اغالی

بدا که غالیه بخت عین مجود الف و کلام فتح
 باد شانه تخمینه و با او یک مر کبیطیه را که را کوبند
 و از مرکبات قدیمه و تخم آن جالینوس است و اصل آن
 مرکب ز شک و کافور و روغن بان و حصی لبان و
 عو قهای خوشبو است و بحسب احوال عود و مسک
 و امک و موم و لاون اشال اینها اضافه می نمایند
 جهت اصلاح حال حم و او جاع بارده آن داد را
 نمودن طشت و احتناق و نفیقه آن رفع بجا شان
 و تمی کردن آن از برای آبستنی حمو لا و قرزیه
 و جهت تقویت دل و لذت جماع و رفع امراض
 و فالج و لقوه و خدر و صرع و تقویت قوتها و
 ارواح و اعضا و تحلیل قلیمن او را مصلیه است
 صداع بار و طلا و شاد و در مندی آنرا از گچ نموده

و بعضی نسخ از گچ در حوض لاف زکریا فیه غالیه
 منسوب به حضرت امام حسن با مام رضا علیه السلام و آن
 صنعت آن منقش سبب شقال مشک ترکی
 چهار شقال عصاره زرد و روغن یا سمن ششت شقال
 شخته مشک سوده دران و خاک کرده در باون
 بدست باند تا کسان شود و اگر درین غالیه غلاب
 و عطر عود و مندی از هر یک یک شقال و نیم خل
 نمایند مجرب و خوب است و در شیشه باس کوچک
 بجا دارد و در تقطیر آن نمایند به غالیه دیگر که مقوی
 و باغ است و خضاب کرده میشود و آن مور او این
 غالیه منقش و افقی است به صنعت آن کما فیطوس
 پیچاه درم مور و درم کیر و نیم آب خالص چهار درم
 هر سه را در هم بچینا ساند تا بصفی رسد از آتش فز
 آورده برگ و نیم برگ بنابر گل خطی از هر یک پیچاه
 درم باروی بسرشته در مزاج ده درم صمغ عربی پیچید
 داخل کرده بپزند تا غلیظ شود و در جوب عود و مندی
 در هم زنده بپزند و از او خوشبو کنند و در نقل و مشک و
 شک خطی از هر یک یک درم و شکا بارند و به کیر
 و زان نزد حاجت یک شقال و باند بر سر و شرب
 بر دو خشک کنند از آن قطره که فر گرفته شود از آن
 شانه که بکشد این از آن نزد بخ سوی را پس بشویند
 سوی را و این غالیه را بران باند به غالیه که
 جالینوس در کتاب زینت العروس آورده ملین
 او را مصلیه است و بچینیدن آن در گوش و مصرف
 آن نافع است از برای درد گوش و مصرف را
 نفع میدهد بپوشیدن آن و پیش می در داد را
 و نیز بپوشیدن منقش قلیب است و نافع است از برای
 او جاع رحم که بسبب سردی باشد و حمول آن نافع
 است از برای او را مصلیه او را مصلیه رحم و او را مصلیه
 اند و نافع است از برای احتناق رحم و میل رحم
 و نفیقه رحم میکنند و مستعد میگردد اند رحم را از برای
 حمل و چون قدری آن در شراب داخل نموده
 و بزودی و بسیاری سکر می آورد و صنعت آن

وسر و طایع را از اخلاط غلیظه پاک کند و صفت آن اینست
زرد زنجبیل عاقر قرقاط و فلفل را با فلفل مریمچ و زرد
صدتر اصل السوسین و پوستیج که کوفته بخیل بصل آید
غزغزه نمایند به غزغزه که سخته و فایح و قتل زبان را
سود و به صفت آن مویج خردل سفید زنجبیل پیرا
عاقر قرقاط فلفل و زرد فلفل بزرگ از می و مرزنجوش
مسادی کوفته بخیل یکدم از آن را با سنگین با غزغزه
کنند غزغزه که دماغ را از فضول پاک کند و صفت
آن مویج دانسته و نیم عاقر قرقاط خردل زهر یک نیم
دوم کوفته بخیل با سنگین اصل آید غزغزه
نمایند به غزغزه که اصلاح سر کند و بلغم فرو آورد
صفت آن عاقر قرقاط زرد فلفل زنجبیل زهر یک دو
دوم خردل ششدرم انار دانه ترش سودم کوفته
بخیل با سنگین آید غزغزه که سخته و غزغزه که سخته
فضول با منی و هر چه یک در سر حادث شود و ساکن کند
صفت آن مرزنجوش صدتر فارسی جبار را با سنگین
بریان حبس سقوطی مسادی بختانند و با سنگین
آید غزغزه نمایند و بدانکه تنقیه دماغ بجز غزغزه
تنقیه بدن بمهمات و فصد جبار نیست خصوص
که ماه بسیار باشد بخیل حبس مواد در صورت
احتلا جبار نیست زیرا که مودی بفساد میگردد و غزغزه
که ماه را از دماغ و سینه فرویزد باز دارد و
صفت آن جبار اس گل سرخ گلنار که کنار از هر یک
یکم گلشن خشک نیم جز و در آب بختانند و غزغزه
کنند به غزغزه نافع از برله امحباب و عیش
صفت آن حاشان و فایوده صفت عاقر قرقاط
جوشانیده و فصل و سر که فصل با سنگین
و انکار ده غزغزه نمایند به غزغزه نافع جهت جوف
المن حادث از طبیعت به صفت آن اسپند و
شونیر مسادی کوفته بخیل مرزنجوش غزغزه نمایند
غزغزه که در دوزخ خنق و دوزخه مستعمل میشود
صفت آن آب کشیز تازه آب غلبه غزغزه که
و گلشن خشک و اصل السوسین و زردان پیرند و

صافی نموده فلوس خیار شیر و ان حل کرده صاف
نموده غزغزه نمایند به غزغزه دیگر که خنق و دوزخه
بعد از فصد و هفت و در تراید علت استعمال میشود
صفت آن پوست گردگان تر را بگویند و فستازند
و صافی نموده بوزن آن شکر سفید داخل کرده
بجوشانند و وقت آنرا بگیرند و بقوام آورده غزغزه
نمایند به غزغزه دیگر که خنق و دوزخه را بعد از فصد
و هفت سودمند بود و صفت آن انار دانه ترش
عددی انار شیرین عددی با پوست پاره کنند و
آنقدر اسپند که مهر شود پس بالند و به فستازند
صافی نموده باز بجوشانند تا بقوام آید پس شب بانی
بازوی سبز گنار فارسی از هر یک نیم کوفته و
بخیل و زردان لبشند و بوقت حاجت بسره که انگوری
حل کرده غزغزه نمایند به غزغزه دیگر که صفت آن
عدس قشنگ گل سرخ خشک گلنار فارسی سماق
و آب جوشانیده صافی نموده بآن غزغزه نمایند
غزغزه دیگر که صفت آن گلشن گل سفید عندک
سفید و سرخ فلفل نیکوفته در آب کشیز تازه یا آب
عنب الثعلب بخته صافی نموده مشرب غزغزه
در آن حل کرده غزغزه نمایند به غزغزه که فایح
و لته و راه و دار و به صفت آن خردل صدتر
و دوزخه خشک مویج زنجبیل فلفل مرزنجوش و
عاقر قرقاط زهر یک و دوزخه حب الیمان بریان
کرده دوزخه دم بگویند و با سنگین و آب گرم مرشته
غزغزه نمایند به غزغزه برله فایح به صفت آن
عاقر قرقاط مویج از هر یک یکدم مصطک نصف دم
کوفته بخیل مرشته افراس سازند و خشک نمایند
و عند الحاجة در آب با یک از عصاره مناسب حل
کرده غزغزه نمایند به غزغزه نافع اندک العمل
سسته یا بخدا یا آب الکری و کل با حار و
تنقیه فیما فیها و المرزنجوش الصیف و تر غزغزه
غزغزه دیگر که صفت آن مریمچ صافی دوزخه
و زعفران یکم و با شراب خردل بخیل غزغزه کنند

تا الفج و به غزغزه که درین باب نافع است و صفت
آن فلوس خیار شیر و شیر و تازه حل کرده غزغزه نمایند
ایضا بخیر و در حله آب بخته صافی نموده فلوس خیار شیر
در آن حل کرده صافی نموده غزغزه نمایند به غزغزه
دیگر که صفت آن عصاره برگ کلم گرفته مسکه گاو
که اخته در آن داخل کرده غزغزه نمایند به ایضا
تخم گردگان تخم زردک کوفته با شراب غزغزه نمایند
ایضا اصل السوسین و سرخ خطمی و شراب شلت چندان
بجوشانند که شلت بماند پس پیاز ترش کوفته و داخل
کرده غزغزه نمایند به غزغزه دیگر که صفت آن بوز
سرخ بوز از می حلیت مرگی سرگین خطاف سرین
خردل فلفل چند بیدستر نشاد عاقر قرقاط حار اسپند
خردل تخم ترب اجزای مسادی کوفته و شراب خردل
با سنگین حل کرده غزغزه نمایند به غزغزه که کعب
انفجار و پاک نمودن موضع از ریم بکار آید
صفت آن روغن گاو و آب آید غزغزه نمایند
ایضا روغن بادام آب نیم گرم آید غزغزه نمایند
غزغزه که بعد از پاک شدن ریم بکار آید و صفت
آن که مایع اصل السوسین زهر یک یکم و آب
جز و در آب بخته غزغزه نمایند به غزغزه دیگر که
بکار آید به صفت آن دوزخه تخم مرغ روغن بادام
نشاسته کثیر و در آب گرم حل کرده غزغزه نمایند
غزغزه که صاحب خنق صفراوی را در اول علت
بعد از فصد و اسهال صفرا نافع است و صفت
آن سرکه در گلاب با سنگین یا شراب خردل
با آب غوره یا آب سیاق یا گلنار عصاره گلشن
خشک غزغزه نمایند و شراب گردگان که مذکور شد
نفع دهد به غزغزه که در ابتداءی خنق صفراوی
از فصد و اسهال صفرا نافع باشد به صفت آن
آب کشیز تازه مورد و بلوط قشقه نیکوفته جوشانیده
صافی نموده غزغزه نمایند به غزغزه دیگر که در ابتداء
خنق مذکور بکار آید به صفت آن سبوس گندم
و آب جوشانیده صافی نموده فلوس خیار شیر و ان

حل کرده صافی نموده غرغره نمایند به غرغره که جهت
خناق حار و صفت آن آب انار ترش مصور یا تخم
رباوت و آب کشیز تازه غرغره نمایند به آب انار ترش
بازنگ آب عنبل اشعاب آب سماق مطبوخ با صفت
غرغره دیگر جهت خناق حار که زمان اقبه گذشته و نفخ
یافته باشد نافع است به صفت آن ربالسوس و
از سنی و در صافی غرغره نمایند به غرغره دیگر که به جهت
نفخ نافع است به صفت آن انجیر زرد و حلیه است
ترش و اصل السوس جو شاییده صاف نموده فلوس
خیارشنبه در آن حل کرده غرغره نمایند به غرغره دیگر
که جهت نفخ و به صفت آن عدس مقشر است
ترش و گلکشی تخم مرچو شاییده صاف نموده
ربالسوس در آن حل کرده غرغره نمایند اگر صاف
در دگر و آب نباشد مرصافی و زعفران غرغره نمایند
غرغره جهت اورام حار و بارده حلق به صفت آن
عدس مقشر گلزار فارسی گلکشی که مانج جو شاییده
صاف نموده ربالسوس در آن حل نموده غرغره نمایند
غرغره قلمی فرموده اند که از حضرت علای السید السند
الاستاد میر محمد اوی والد حقیر محمد شام الحیاط به
علوخیان است بجهت اورام حلق و درجه و خناق حار
صفت آن آب کاسنی تازه آب کشیز تازه آب
عنبل اشعاب آب برگ کاهوی تازه شیره عدس
مقشر فلوس خیارشنبه ربالسوس غرغره نمایند
غرغره قلمی فرموده اند که از حقیق و مجرب النفع است
از برای درجه و خناق حار و اورام خجوه و لثام و زخم
و حلق و نواحی آن به صفت آن کشیز خشک عدس
مقشر و سبب خنثاش عنبل اشعاب گلزار فارسی گل
سخ اصل السوس جو شاییده صافی نموده فلوس
خیارشنبه حوض کمی سوده در آن حل کرده صاف
نموده غرغره نمایند به غرغره جهت خناق و صفت
آن آب برگ نافع آب برگ کاهوی آب کشیز تازه آب
عنبل گز فلوس خیارشنبه در آن حل کرده صاف
نموده غرغره نماید که در سنین سگشکاری روغن بادام شیرین

در آن داخل کرده غرغره نمایند و در نسخه دیگر کاه
سبب سبب سبب فضل انسان آورده شده به غرغره که
خنق و درجه و صفاوی و در سنی نافع است و حرارت
نشانده به صفت آن گلکشی طیار شیر سفید زرد
زعفران از هر یک نیم درم تخم کرفس سه درم مازوی سبز
سماق از هر یک نیم درم قند سفید چهار درم کوفته بچین
داخل کرده غرغره کنند و در نسخه دیگر که در آن
نیست به غرغره منقول از حادی صغیر نافع از برای
درجه حادث از غلبه خون و مره صفا و صفت
آن خمیر ترش سبب درم و آب حل کرده
بگذرانند که نشین شود و صاف کنند و حل کنند
در آن عصاره الحیة التیس کثیرا لافیا نیم مثقال
شرب یانی و دو درم گلکشی یک درم طیار شیر سفید یک درم
کوفته بچینه غرغره نمایند به غرغره دیگر که آب بطور
نافع از برای خناق و درجه و وقت نفخ و انقباض
صفت آن شیره تازه مساوی و قیقه خیر ترش سه درم تخم
مرکوبه به هم راور هم کرده غرغره کنند آن
غرغره دیگر نافع از برای ورم حلق حادث از
ورم صفاوی به صفت آن آب عنبل اشعاب
آب کشیز تازه آب کاهوی آب کاسنی تازه آب
عنبل الراعی از هر یک یک اوقیه ربالسوس خیارشنبه رب
لوت از هر یک شش درم آب سماق خمیر ترش شیره
عدس مقشر آب انار ترش از هر یک پنج درم قدری
روغن گل سرخ داخل کرده غرغره نمایند به غرغره
که ماده خناق بارور و به صفت آن مریمی زعفران
شرب یانی گلزار فارسی عاقر قاقا گل سرخ مایه لسان
مازوی سبز نو شاد رام و سیاه شیان مایه عصاره
الحیة التیس سماق دار فضل مقبل لذریره افاقیا
اجز مساوی کوفته بچینه با آب جو شاییده صاف کنند
و با آب لوت و یارب غرغره غرغره نمایند به غرغره که
خنق بلغمی را سود دارد به صفت آن تخم هزار اسپند
عاقر قاقا حذر دل سفید تخم ترب مرکی نظرون نوشادر
قلقل بودند و ماد الخطاطیف اجز مساوی کوفته بچینه
با آب جو شاییده بگللاب و قدری انگبین محجول زرد
و در وقت بگللاب حل کرده غرغره نمایند به غرغره که
ماده خناق بلغمی برانده صفت آن حلیه حب لرشاد

غرغره دیگر نافع از برای و در دگر و لهما که افتاده با
صفت آن غسل شبت تازه گلکشی از هر یک یک درم
عصاره الحیة التیس مساوی و قیقه شبت را در غسل بپزند و باقی
روغن را کوفته بچینه در آن داخل کرده غرغره کنند
غرغره که خناق و آماسن بیان را که از حرارت باشد نافع
است به صفت آن آب عنبل اشعاب تازه شیره عدس
مقشر آب برگ کاهوی تازه آب غرغره تازه رب لوت
در هم کرده غرغره کنند به غرغره که خناق صفاوی
بلغمی و در سنی نافع و در ماده بریزانده به صفت آن
تخم لسان حلیه از هر یک پنج درم عناب سیستان مریمی
صفت عدس مقشر ترش را زبانه از هر یک ده درم بنفشه
گل سرخ از هر یک هشت درم مرزنجوش بودنه صفت از
هر یک دو درم عنبل اشعاب ده درم انجیر کوفتی باشد
یکو بند و در آب جو شاییده و صاف نمایند و بپزند
درم فلوس خیارشنبه و سبب درم رب لوت اضافه نموده
یک درم غرغره نمایند به غرغره که خناق گرم را سود دارد
صفت آن آب لسان الحل آب عنبل اشعاب آب
عنبل الراعی از هر یک یک اوقیه فلوس خیارشنبه رب
لوت از هر یک شش درم آب سماق خمیر ترش شیره
عدس مقشر آب انار ترش از هر یک پنج درم قدری
روغن گل سرخ داخل کرده غرغره نمایند به غرغره
که ماده خناق بارور و به صفت آن مریمی زعفران
شرب یانی گلزار فارسی عاقر قاقا گل سرخ مایه لسان
مازوی سبز نو شاد رام و سیاه شیان مایه عصاره
الحیة التیس سماق دار فضل مقبل لذریره افاقیا
اجز مساوی کوفته بچینه با آب جو شاییده صاف کنند
و با آب لوت و یارب غرغره غرغره نمایند به غرغره که
خنق بلغمی را سود دارد به صفت آن تخم هزار اسپند
عاقر قاقا حذر دل سفید تخم ترب مرکی نظرون نوشادر
قلقل بودند و ماد الخطاطیف اجز مساوی کوفته بچینه
با آب جو شاییده بگللاب و قدری انگبین محجول زرد
و در وقت بگللاب حل کرده غرغره نمایند به غرغره که
ماده خناق بلغمی برانده صفت آن حلیه حب لرشاد

ختم کتان شیرخیزه خیز ترش از هر قدر که کوفته با انگبین
 و روغن گاو و بقدر حاجت همه را در اندک آبی جوشانده
 غرغره نمایند غرغره معتدله که جمیع او را مطلق را نافع
 است به صنعت آن بزرگ کتان اکلیل الملک از هر یک
 یکم و دو عدد چاره جز و کشنیه خشک شش جز ختم کتان
 و جز و نه ادرسی چند آن آب بجوشانند چون ثلث
 بماند صاف نموده غرغره نمایند و اگر فلوس خیار شیر
 یا رب توت یا رب جوز حبیب مزاج و قدر جادوان
 حل نمایند مثل قویتر خواهد بود غرغره که خنای
 در آن است در روز اول به صنعت آن گلزار
 فارسی انار شیرین و انار ترش جوشانیده صاف نموده
 قویتر است به صنعت آن غرغره که غرغره نمایند به صنعت
 در معده نماید موده را به غرغره که در روز دوم این علت
 نافع است به صنعت آن در آب کشنیه تازه و آب
 برگ عناب گلیخ منزع الاقمار اصل السوس
 را جوشانیده صاف نموده مغز فلوس خیار شیرین و پیچ
 در آن حل نموده غرغره نمایند غرغره که بعد از انفجار
 نافع است به صنعت آن گلزار فارسی فلفل خربوب
 بنطی عناب الثعلب لیلیه سیاه پوست خنخاش پوست
 انار در شیر گاو جوشانیده صاف نموده غرغره نمایند
 غرغره جهت خنای حار به صنعت آن آب انار ترش
 که با تخم آن افشوده باشند بار ب توت و آب کشنیه تازه
 غرغره کنند به غرغره دیگر به صنعت آن بار تنگ
 آب عناب الثعلب تازه آب ساق مطبوخ در هم کرده
 غرغره نمایند و بعد از چند روز که شمع یافته باشد
 در رب توت پوره از منی مرغی حل کرده غرغره نمایند که
 بسیار مفید است به غرغره که بعد از الفج مادی بسیار
 نافع است به صنعت آن اچیزه و حلیه تر بند و
 اصل السوس جوشانیده صافی نموده با فلوس خیار شیر
 که در آن حل کرده باشند غرغره نمایند میفرمایند که
 خن فیکر است که در اصل نسخه ترهیری و بی بوده که
 حکیم میر محمد مومن ترهیری خوانده و آورده به غرغره
 که جهت ادجاع خلق نافع است به صنعت آن

مقشر ترهندی گل سرخ تخم فرو جوشانیده صافی نموده
 رب السوس در آن حل کرده غرغره نمایند غرغره
 که جهت ادجاع و او را م حاره و بار ده خلق نافع است
 صنعت آن گلزار فارسی عنقه گلیخ عدس مقشر
 که مزاج جوشانیده صافی نموده رب السوس در آن
 حل کرده غرغره نمایند به غرغره نافع از برله و دم
 خلق که بسبب برودت باشد و منع النصاب نزل
 از خلق کند به صنعت آن عناب ببت وانه عدس مقشر
 است در پوست خنخاش ده دم همه را در است
 طل آب بجوشانند چون یک رطل بماند صافی نموده
 تخم غرغره نمایند به غرغره که استرخای لمات را
 نافع است به صنعت آن گلزار فارسی عدس مقشر
 اکلیل الملک عذبه پوست لیلیه زرد برگ توت
 جوشانیده صاف نموده رب السوس و اصل کرده غرغره
 نمایند به غرغره دیگر همین خاصیت دارد به صنعت
 آن طباشیر سفید مازوی سبک گلزار فارسی گل از منی
 افاقا کوفته بنجیه با آب خارشتر سرشته غرغره نمایند
 غرغره که سقوط لمات را که سبب آن رطوبت باشد
 نافع است به صنعت آن گلزار فارسی شش دم
 شب یامانی و دو شقال و نیم زرد و اقمار همان حلو
 از هر یک یکدم و نیم کوفته بنجیه رب توت سه وقیه
 و اصل کرده غرغره نمایند به غرغره دیگر از برله
 سقوط لمات از رطوبت به صنعت آن گلزار فارسی
 شش دم شب یامانی و دو شقال کوفته بنجیه رب
 توت سرشته غرغره نمایند به غرغره که سقوط لمات را
 که سبب آن رطوبت باشد نافع بود به صنعت آن
 گلزار فارسی شب یامانی نمک اندرانی از هر یک
 جزوی اقمار در آن تخم گل از هر یک نیم جز کوفته
 بنجیه بار ب توت غرغره نمایند به غرغره که فرج
 خلق را نافع است به صنعت آن زاج سفید زاج
 میاه کاغذ سوخته مازوی سبک گلزار فارسی
 هر یک یک شقال نمک هندی سوخته نوشاد از هر یک
 پنج شقال کوفته بنجیه سسر که داخل کرده غرغره

نمایند و در نسخه دیگر زاج سفید زاج سیاه کاغذ سوخته
 مازوی سبک گلزار فارسی سبک گلزار فارسی از هر یک نیم
 کوفته سسر که انوری و اصل کرده غرغره کنند به غرغره
 دیگر که همین خاصیت دارد به صنعت آن رب السوس
 مازوی سبک کاغذ سوخته از هر یک قدری سبک گلزار
 غرغره نمایند به غرغره جهت دم لیمه حار صنعت
 آن آب عناب الثعلب لیلیه سیاه آب ساق مطبوخ ساق
 آب طبخ پوست انار آب طبخ گل سرخ آب طبخ خنخاش
 با گلزار فارسی یا افاقا غرغره نمایند بنجام اینها
 هر یک که خواسته و موده باشد و اگر اهمیت از او
 فالبه داشته باشند استعمال نمایند لعابات با آب
 برگ لسان الحل و آب برگ خرفه و مانند اینها
 غرغره جهت دم لیمه بار و به صنعت آن قسطر لیمه
 با اصل السوس سالیله یا جوشانیده غرغره نمایند
 غرغره نافع از برای دم لیمه که اندک باشد دفع دهد
 چون استعمال کرده شود بعد از استعمال بنفوحات
 و تبرید با با با و پیش و خنخیه به صنعت و احتیاج از
 لحوم هرگاه صفراوی باشد و بعد از دفع و استعمال
 بمسلمات هرگاه مودی باشد به صنعت آن سسر
 آب عناب الثعلب آب بار تنگ یک کشنیه تازه که در دنیا
 غنیسایند باشند غرغره نمایند به غرغره که در او را
 حاره لیمه که بسیار باشد با کار آید به صنعت آن رب
 السوس گلیخ ساق خربوب بنطی مازوی سبک گلزار
 افاقا گلزار فارسی و آب بنجیه عدلی نموده غرغره
 نمایند به غرغره که بعد از برداشتن ملازه استعمال
 میشود به صنعت آن حسب الماس که مزاج ساق در
 گلاب جوشانیده صافی نموده غرغره نمایند به غرغره
 که بعد از استعمال قوالی اگر پوسته در ملازه
 بهر سیده باشد دفع دهد به صنعت آن برگ کاهوی
 رب آب خربوب ترش توت در هم آمیخته غرغره نمایند
 و آب کاهوی و کجین ساده نیز مفید است به غرغره
 جهت خنای به صنعت آن عصاره مایشا گلیخ
 ساق قوی رب السوس زعفران نوشاد عاقر قضا

فلفل صغیر کنایه گنار فارسی زرد و جوش بمانی و
 بلبل زرد و زردی سبز حنظل می برک خا خا خا خا
 فاقه زرد و زردی سبز حنظل می برک خا خا خا
 و استخوان با دوزانیده باشند خطاطیف سوخته است
 از آنکه کوفته بختی در بنویس کرده بدست لعل از آنکه غره
 با آنکه کوفته بختی در بنویس کرده بدست لعل از آنکه غره
 سرف که سبب آن زلزله باشد به صفت آن گل سرخ
 گنار فارسی خربزه جوشانیده صاف نموده مثل
 حوب غره نمایند غره که مرض آتشک را
 نافع است به صفت آن جوده گنار فارسی پوست
 بلبل زرد و زردی سبز حنظل می برک خا خا خا
 نمایند غره بخت قروح حلق در آتشک است
 است به صفت آن رو سنج گل رسی کاغذ سوخته
 کوفته بختی غره نمایند

باب الغین مع السید المملک

فصل در بیان نسخ عشولات

بدانکه غسل بفتح غین معجم و همین جمله و سلون
 و او و لام آهای را گویند که بدان که غنی را بران
 بشویند به غسل بخت خراز باید که هر روز سر را بران
 بشویند به صفت آن آرد و خود بستر و جیره و لعاب
 خطمی در هم مفرج کرده بکار برند به غسل لیکه خراز را
 نافع است به صفت آن آرد و خود بستر و جیره و لعاب
 سبوس گندم پوره نان زجاج سفید خردل از هر یک
 پانزده درم خطمی زده درم مجموع را کوفته با اندک سرکه
 خرداب در هم کرده سر را بران بشویند به غسل حنظل
 چند در آب پیاز برزند و بولور را برنی سوده داخل کوف
 کار برند به غسل حبت صاف کردن رو
 صفت آن نشان سبز آرد و با قلاتر سس خود پوست
 و از قلاتر سس خود خربزه زرد را بجز کل ازنی
 بالسویه بیشتر از آنکه در کس غسل شطال کنند و روز
 بشویند به غسل و دیگر که همین عمل نمایند به صفت
 آن از غفران روئاس کنند مصطک بالسویه باب پیاز

سرسه قدری زان باب گرم بماند و بعد به سست
 عمل نمایند به غسل لیکه روی را نهایت سرخ کند و
 مجرب است به صفت آن خرد و سفید زردی با السویه
 بیشتر از آنکه هفت روز بر دمانند و این از دقایق شک
 ذه درم زعفران سه درم شکر سفید مثل هر روز بر کوبند
 و هر روز و در شغال بخورند و روی را با طبع با دامن
 بشویند و بدست خور و دن حلیت و سبب و
 آب نار شیرین باعث سرخی رخسار میسر گردد
 عشو لیکه و حال گونه را سرخ کند به صفت آن شطیح
 هندی را در سرکه و جوش واده لته را با آب تر کرده
 چوب بار بر دمانند به غسل لیکه بشویند و این
 و سرخ گرداند و آثار کلف و منش و آثار جراحت و
 نقطه های سیاه را از ازل کند و یک هفته استعمال
 باید نمود به صفت آن حب الحلب و رفون سریش
 خولجان و بوزج نبات مصطک پیاز مالول از هر یک
 ده جزو پیاز غنصل صمغ عربی پوست سبز لسته مغز
 سده خردل سفید از هر یک پنج جزو و قحط گل سرخ از
 هر یک چهار جزو و گنار شمش جزو و بامیان زرد و جیره
 فلفل خشک و دود که از دینج از هر یک دو جزو
 همه را کوفته و بجز بختی باب سبوس گندم است
 جزو و شیر و خزان پانزده جزو و سفید تخم مرغ شش
 عدد و شیر و خنث انجیر ده جزو و بستر و قرحا
 سازند و قح حاجت باز زده تخم مرغ شب مالیده
 رو ز باب و اشنان سوخته بشویند و بر روغن گل
 رخسار را چرب کنند عشو لیکه دست و پا را از
 چربی و بوی های کرب پاک سازد و خوشبو گرداند
 صفت آن سعد از خرد و نبات و سبیل الطیبان
 هر یک یک جزو و آرد و خود سبز و آرد کوفته مجموع را
 در هم آمیخته بدست بماند و بشویند به غسل و این
 عرق دست و پا را بر طرف کند به صفت آن برگ
 مور و کرناج جوز السرد از هر یک جزو و کوفته
 بدست و پا بماند و بشویند به غسل لیکه بوی پوره
 از بدن ببرد به صفت آن شا به سقم سعد کوفی

گل سرخ از خرد برگ حنا صندل از هر یک جزو و کوفته
 کلاب بهامیزند و بعد از آن که کشیدن بدن را بران
 صاف و پاکیزه و خوشبو گردد و به غسل لیکه چون رو
 با آن بشویند صاف و پاکیزه گردد و به صفت آن
 نشانه آرد و خود آرد و با قلاتر سس خود خربزه زرد را بجز کل ازنی
 جزو و بیشتر از آنکه هفت روز بر دمانند و این از دقایق شک
 همین عمل دارد به صفت آن سفید آب نشانه از هر یک
 دو درم آرد و خود ده درم سفید تخم مرغ یک عدد و در هم
 آمیخته در روی سر بماند و باب گرم بشویند به
 غسل و دیگر که چون بدن و با آن بشویند بوی عرق
 را بر طرف کند به صفت آن برگ مور و کرناج
 گل سرخ و سفید پوست انار از خرد از هر یک جزو و کوفته
 با قلاتر و جزو و در هم آمیخته بر بدن بماند و بشویند
 عشو لیکه سبوس گندم که در بشویند به صفت آن
 صفت آن آب برگ چغندر لعاب خطمی لعاب حب
 روغن بقیه با دامن مغز تخم خربزه از هر یک جزو و
 در هم آمیخته در سر و رو بماند و باب گرم بشویند
 غسل و دیگر که صفت آن جوز السرد و کرناج برگ
 مور و نشانه گل سرخ پوست انار سعد و خرد از هر یک
 جزو و بوی بخون قشر پیاز میزند و در بدن مالیده و بعد از
 آنکه بشویند به غسل لیکه بوی را نرم و بار یک و ملائم
 گرداند به صفت آن لعاب خطمی لعاب حب و غسل
 روغن با دامن روغن گل از هر یک جزو و بوی پوره را
 ربع جزو و در هم آمیخته بوی سر و درش با آن بشویند
 عشو لیکه بوی را جمع گرداند به صفت آن پوره
 کرناج برگ خرد کل خیزی آله مرو استاک برگ سب
 از سر یک جزو و بوی پاک نیم جزو و مجموع را با باب برگ چغندر
 پیاز میزند و بر روی بماند و بشویند به غسل لیکه بوی
 سیاه گرداند به صفت آن آب آله برگ مور و حنا
 در هم مفرج کرده مو را با آن بشویند و بعد
 از آن بر روغن مور و قدری قدری لادن و ان که بخت
 باشند چرب کنند به غسل لیکه رنگ رو را سرخ گرداند
 صفت آن سفید علاج نشانه فوه از هر یک جزو و در

خود نموده بخورم آرد و در سق فادرم سرسبیم ماهی کند
 حر دل از هر یک دو درم اجزا را کوفته بخیته با سفید
 مرغ آمیخته بر روی بالند و بعد از آن بشویند و غسولیکه
 رنگ رود و اسفند تازه گرداند و صفت آن استخوان
 بوسیده نشا ره علاج مغز بادام شیرین قلع از هر یک دو درم
 سفید یک درم مغز تخم خرزهره و کدو از هر یک دو درم آرد و خود
 آرد با قلا از هر یک یک درم آمیخته در آب بشویند و غسولیکه
 رنگ بشیر را از رو کند و صفت آن از رو جو به و قلع
 و حلیه مرد اسنگ از هر یک یک درم سفید آب شکر
 ماهی از هر یک سه درم پیله برنج یک درم گل معصفر
 درم مجموع را در هم آمیخته بر بشیره طلا نمایند و بعد
 از ساعت بشویند و غسولیکه بشیره را صاف کنند
 اثر دانه پاک و در رو باشد زایل کند و صفت آن جو مقشر
 نیم کوفته آب یک و قلع در غلظت شیر تازه بخوشانند
 تا تمام شیر خشیده شود پس خشک کنند کثیر التماس
 سفید اب از هر یک دو درم مغز تخم خرزهره تخم جیرانه
 هر یک نیم درم مجموع را با سفید تخم مرغ آمیخته بر بیدین
 در رو بالند و آب گرم بشویند و غسولیکه کلف و آنا
 دانه با و نشان پاک در بدن و در باشد و در کند و بشیره
 را صاف بسیار و صفت آن پوست تخم مرغ انسان
 پرورده آب خرزهره آرد و جو بیخ فنی آرد با قلا و فلفل
 زبد البحر امیران دار چینی از هر یک دو درم آرد و خود
 ده درم مغز بادام سه درم اجزا کوفته بخیته
 با شیر پیش آمیخته به صبح و هر شب بر روی بالند
 و آب گرم بشویند و غسولیکه حرارت کف دست و پا
 را تسکین دهد و صفت آن پنخ از خربانک خاک آن
 و گل سفید سوختی بسیار نرم صوده آب سرد بسیار
 مخموج کرده دست و پا را در میان آن تا یک ساعت
 با هر مقدار که تسکین دهد حرارت آنرا بگذارد و اگر
 یک مرتبه رفع حاجت نشود مکرر نمایند

باب الثین مع الیم
فصل در بیان شیخ غره با

غره که در سنج کردن رو عدیل ندارد و به صفت آن
 کندش زعفران و فانس مرصاف مصطلک بالسویه
 آب پیاز طلا کنند و غره که جهت دفع زردی بشیره
 و بر قان مجرب است به صفت آن بر سیاه شان
 جوده شیخ از منی مرزنجوش با بونه انجوان شبت و حاکم
 اترج بالسویه جو شده آب آن روی را مکرر بشویند
 غره که بشیره را از رو بشیر به بعضی کند و صفت آن
 زیره که مانی چهار درم زرد جو سه درم آرد و گندم یک درم
 او و کوفته بخیته آب معصفر غما و کنند و لطیف آنجیسر
 بشویند و غره که روی را سفید و صاف و براق
 گرداند و صفت آن آرد جو آرد و خود آرد با قلا
 نشاسته کثیرا تخم ترب کوفته بخیته بشیره آمیخته
 شب رو بالند و صبح آب گرم بشویند و غره
 و دیگر که همین خاصیت دارد و به صفت آن آرد جو
 آرد و خود آرد با قلا از هر یک یک جز و عدس مقشر
 نشاسته کثیرا زعفران از هر یک نیم جز و تخم خرزهره
 و جز و سفید تخم مرغ مشرب بالند و صبح
 یا یک در آن پوست خرزهره و بقیه جو شایند و باشند
 بشویند و غره و دیگر که همین صفت دارد و به صفت
 آن آرد با قلا آرد و کرسته ترس تخم ترب مغز خرزهره
 خود نشاسته کوفته بخیته در رو بالند و بشویند و غره
 دیگر که کون را نیکو و سفید و مال بجزه براق و مسلح
 سازد و آثار جراحت و کلف و بهق و کش و برص
 و سودا و بشیره را زایل کند و صفت آن حب ملج
 مقشر اصل لکرم صمغ عربی پوست پیسته حب السفرجل
 خرد و بجزین از هر یک پنج مثقال اصل لقا را پس
 مشوی بسفاح منافع افندی از هر یک چهار مثقال
 زعفران امیران حبینی لغناغ خشک خربانک خشک
 سورنجان از هر یک دو مثقال اصل اللاغیب
 شکر طبرزد اصل یا پس از هر یک هشت مثقال
 بلبل سران سرین حبلی مصطلک از هر یک ده مثقال
 اجزا کوفته بخیته با شیر حوت و بشیره آنجیسر و
 سفید تخم مرغ و آب خال سرشته طلا نمایند و صبح آب

نیم گرم بشویند و بعد از آن خاکستر انسان در آب ریشته
 بخوشانند و سر سیاه آن بدارند بعد از آن رو خود را
 بکتاب بشویند و باید که هفت شب چنین کنند و غره
 زردی لون را صاف کند و در قطر مردم عین بنامین
 صفت آن و بشویند خشک کرده آرد و خود آرد با قلا
 برنج آرد عا سنجسوع را کوفته بخیته آب پوست
 خرزهره سرشته شب بالند و صبح با غسول ملی بشویند
 غره که همین نفع دارد و به صفت آن جو مقشر چهار
 درم تخم خرزهره مقشر آرد با قلا ترس نخاله جو الک
 آرد و خود از هر یک دو درم سرشته بر رو بالند و صبح
 بشویند و روز تا پنج روز و غره که در رو اینک و صفا
 گرداند و صفت آن جو مقشر ترس در شیر تازه
 و بشیده بخوشانند تا شیر خشک شود پس از رویت
 زرد جو به کثیرا ای سفید از هر یک سه درم با سفید
 مرغ سرشته تا یک هفته روز بالند و آب مطبوخ
 نخاله گندم بشویند و حکیم از زانی و قرابادین قادی
 بعضی غره با را بنام غره نوشته

کتاب الفاء

باب الفاء مع الالف

فا و اینا اکثر از الفها صحیح نموده اند که فا و اینا
 عود الصلیب است و اما نفیس در معالج و صمغ در شیخ
 موجز گفته تحقیق غلط کرده کسیکه فا و اینا را عود
 الصلیب دانسته از جهت مشابهت پنخ و برگ و هر دو
 با هم و لیکن فرق بین اینا را بیان نفرموده و پنخ کثیر
 و رفوات قانون از هر یک از عود الصلیب و فا و اینا
 را جدا جدا ذکر کرده و فرق بین فیامینا ذکر نفرموده
 بلکه مشتبه بیان کرده و عود الصلیب ماهیت
 آنرا تفصیل ذکر نموده و گفته که بسفور بدین مکان
 کرده که عود الصلیب را نامیده اند بعضی مردم
 ذوالاصابع و بعضی دیگر علیسی که معنی آن بعر
 حلوة الیچ است و آن نباتی است که ساق آن مقلد
 در شیر خشک و بشیره کثیره باشد و برگ نفع

آن مشابه بزرگ شاه بلوط و بزرگ نوع ماده آن به
بزرگ سمر و تون و بر طرف سابق آن غلافی است
شبهه لطیف بادام که چون شکافته شود بر می آید
از آن دانه های بسیار سرخ مثل خون مشابه چوب
الریان مابین آن دانه های سیاه مائل به سفیدی
چون از آن بطریقی خشکی و طول آن مقدار ششتری
و یکایق و بیخ ماده آن را شعله ای شبیه به بلوط است
بیشتر می باشد و در اهیت فاوانیا مثل بنفله در بیان
نموده که زوده می باشد از آن سبزی است سفید بطبری
و بیخ ماده آن را شعله ای سرخ و درخشان و در خواص
و الصلیب گفته چون نویخته شود باز زده چوب
از آن با مار العسل که با العسل است نفع می بخشد
و از آن در آن سبزی نافع است لذیذ معده را و
چون از آن بنفشه از یک دانه زانیکه پاک نشده باشد
در نه ای ایشان از فصول همیشه از فاسخ بوزن یک
بشود و ابلان ایشان با مار الطشت و خوردن آن لفع
می بخشد و جراح ارحام و شکم و گرده و مثانه و دیرقان
و شرب چوبانیده آن در شرب جالبس شکم است و شرب
دانه سرخ آن ده تا دوازده دانه باشد آب شود و باقی
تقاطع زرق الدم رحم است و چون لطفال را با ایشان
در ابتدای تولد حصاره زائل میشود و حصاره ایشان
در خوردن ده جباران باشد آب سلی نفع می بخشد
اقتناق ارحام را و در طبع خواص فاوانیا فرموده
که گرم است نه بحد شدت و نافع است صرع راحه
و تلیق آن در تحقیق آن تجربه کرده شده است و تلیق
از زایه تنهایی از برای صرع و گفته که بیودی گفته که
تفصیل آن نفع می بخشد بین معده و عین را و زائل
میکرد اندامها و همچنین خوردن آن بگلشن نفع
می بخشد و نفع بسیاری میگوید من یعنی شش ترس که
قریب است اینکه باشد این خواص و فاوانیا به
دردی بدست که فاوانیا که می آرد نازد از نوزاد و
این همه فائده از آن مشاهده نشده و شرب باز زده
چند از آن با مار العسل یا با شرب نفع می بخشد

کابوس و جیس میکند طبیعت را و شرب مطبوخ آن
در شرب به عصبه نافع انصباب مواد است
سوی معده و تخم آن مسکن و جمع و دفع معده است
و بیخ آن نافع است یرقان را و دفع سده کبک
نوشیدن آن با شرب و در رات در طشت و بول
است و باقی خواص که در عود الصلیب بیان کرده
بخشیه بیان فرموده و صاحب المصنف الطیب جمله
گفته که برگ آن شبیه برگ جوز است و طبع آن گرم
و خشک و بهترین آن روی است که
چون بشکنند آن را در جوف آن دو خط صلیب و
مقاطع یافته شود و این مخصوص بعود الصلیب
است و عود الصلیب ماده لطفال بلوط می باشد
در آن خطوط صلیب نیست و نزد اطلاق مراد از
آن است و چون بیانشانند مقایسه یکدیگر هم از آنرا
با مار العسل در طشت میکند و باید که بسیار نرم باشد
و مباحنه در حق آن نمایند و چون خورده شود مطبوخ
از آب شرب بعضی برای حبس بطن باید که بشوین
کرده شود و به شکم که به تنهایی باشد و یا مشروب
بیشترین باشد و بعضی گفته اند عود الصلیب که نافع
است از برای ارحام و رحم ماده آنست و چون
ببایند فاوانیا را در صرجه بسته مدام مصرف آنرا
به بوی نفع می بخشد و در امقوی جگر با قوت
قابضه و ملل ریاح غلیظه جهت اکثر امراض
و داعی مفید است و ضاد آن جهت صرع و صرجه و
سقطه و رفع آثار سیاهی بشه و فقر منفع و تلیق
نمکان و قلا ده صبیان را رفع قرح و مانع حصول
ادرام است در دماغ ایشان و تلیق آن متروکین
و مسافین و ربایان با و صواب باعث ماموی است
از آفات و معوطه و عین نثر آن که جب آنست
به تنهایی و با مشک و زعفران جهت دفع نافع و
مضر معده و مصلح اشک و دیگر گفته که مضر
کرده است و مصلح اشک سوین عبیر است و مصلح
و مقدر شربش تا یک مثقال و بدشکس بوزن

آن پوست رمان و گیسر همور و استخوان ساقی است
و آن بیطار گفته که جالینوس فرموده که بیخ این بیطار
را قبض می است و چون خاییده شود بعد از نظر می باشد
از آن حدی و حرارت باطنی کمی و ازین جهت در حوض
است و باقی خواص که بیان نموده با آنچه ذکر شد برابر است
و حکیم میر محمد مؤمن گفته فاوانیا بیخ نباتی است کمتر از
توزی پر شعله و قشر آن شبیه به نبات زردک و بیخ اش
یکدر و دقت در شرب و بسطه می بخشد و چون بشکنند دو
خط صلیب از جوف او مشاهده گردد و امدا او را عود
الصلیب است و با است ماده و باقی خواص بیان شتم
که بیان شد ذکر نموده و گفته که گلشن بنفش مائل بسیار
است و در آخر دم گرم و خشک است و گفته که قشر
نموده اند که چون آفتاب در برج میزان بود و در غیر
آن آفتاب قطع کنند در آثار بانی طبیع موثر است
و آنچه صیغه صلیب باشد در خواص بهتر از زرد و انسته اند
و داشتن صلیبی او با خود که در پارچه زرد بسته باشند و
حالیض من و زرده باشد و بشو و طه مذکور قطع کرده با
جهت عسر ولادت و رفع سحر و سمیت و زهر و جربانسته اند
و گویند در خانه کلاه باشد جن و جانوران گنده داخل
نمیشوند و تخم آن مخرج اخلاط از جاست و قاع و عرش
صرع و جنون و دوسواس نافع است و بدل او در
صرع زمره و در سایر امراض زرد و اندک حج و قوتش تا
هفت سال باقی است و این خواص از تذکره انطالی
و کرده و به حب فاوانیا ام الصبیان و زنان را بعد
از وضع حمل امراض بارده که عارض میگردد و فالج
و لقوه و اکثر امراض بارده دماغیه را نافع است
صفت آن فاوانیا و مثقال چند بدست مشاکل
از هر یک یک مثقال زعفران نیم مثقال نرم گفته
بجمله با عرق دار چینی سرشته خوب سازند و هر چه بقا
قلقه و بخوردی اطفال را یک حب که چک تاد خوب
در شرب در غده حل نموده و دیگر از یک حب تا سه حب
بزرگ یا عرق دار چینی یا مار العسل به حب فاوانیا
و دیگر از آن قوی به صفت آن فاوانیا و در دم چند بدست

مشکک الصفتی از هر یک یک درم حبس اسلاطین در
یک و نیم درم کوفته بیهوده برستور خوب بندند و مقدار
شربت این طفل و ضعف را همان مقدار است و اقوی
رادی و چند تا سه چند و این مسهل است و حلوائی فادانیا
جست فنان بارد المراج مرطوب بعد از وضع حمل
اطفال ضعیف القوه بارد المراج تلغ و هفت آن
بگیرند فادانیا از قسم اعلی و بسیار نرم بگویند و با
برابر آن آرند و با شانه زده و زان آن قند سفید
بطریق معمول حلوائی برزند و بار و عن مسکن تازه بقدر
ضرورت بر این نموده بکار برند و شربت مایه طفل را
از یک مثقال تا چهار مثقال و طفلک را از یک حبه
تا دو حبه و اگر قلیله مشکک چند بید سر اضافه نمایند
در صورت اقوی و مجرب است و باید که در ایام خوردن
آن با این دهن تمیز نمایند هم بد آن مایه طفل را
و هم طفل را به هفت دهن عودا صلیب عودا
بسیار نرم ساییده در آب طبع دهند تا وقت آن آب
تمام باز داده شود و با شمش و زان آن روغن
بچونشند آتش بسیار ملایم که سینه خنجر و دو آب
روغن بماند پس روغن را بر بدن و سر و دست و پا
پا بمانند و در آغوش و اینا شخص را به هفت بید
عارض شده بود و کبیر السن و ضعیف القوی و سبب
این مرض بسیار ضعیف شده بود و توان تا یک قند
هر روز تا شش فقر جامع اوراق این و در آن یک بید
با خورایند با ذن الله تعالی شفا یافت و هفت آن
فادانیا سترنی جد و انجرب عودا هندی غرق زهر
ایساده هر یک دورتی مشکک خالص زعفران زهر
یک یک سترنی عنبر نیم رتی طیاره چهار رتی اجودارا
با گلاب بسیار نرم سوخته ملحق فرموده بالا ای گلاب
و بید مشکک زهر یک یک توله بوشانند هر روز این
مقدار و اگر در مزاج گرمی باشد مشکک عنبر داخل
نمایند و با شیره تخم خرفه و کشنیز خشک بدهند و این
دو اکثر امراض و ملغ و قلب معده را نیز سفید است
معجون فادانیا جهت جمع و فارج و عشه و اکثر این

و اعنی و رحم را نافع است و هفت آن عودا صلیب
نرم و ماده از هر یک چهار مثقال بسیار نرم کوفته و در
یک شب بخیسانند و روز دیگر نرم بسایند و هفت نمایند
و با پنج برابر آن نبات سفید یا آنقدر که طعم آن
شیرین گرداند بقوام آورند و اگر جای نبات غسل سفید
سفید نمایند نیز خوب است و رقی ظاهرا و رقی
محلون از هر یک پنج مثقال داخل نمایند و چون
یک مثقال نرم ساییده بعد سر و شدن بان بسایند
ایمختنی نیکو شستی کبیر السن را از یک درم تا یک مثقال
و صغیر را از یک حبه تا دو حبه و اگر قدری مشکک نیز
اضافه نمایند شاید و فی الحقیقت این خیره فادانیا
است اگر با سم خیره نامند و ادوی است به فایند
باید که به اهمیت آن اختلاف است بعضی معتقد
است که شکر باعتبار بعد از طبع و انفعالی هرگاه
باید به هفت باشد از آن قند سیاه گویند و اطباء آنرا
شکر احمر یعنی شکر سرخ نامند و اصل آنست که شکر
باعتبار نیست که نوع بیاض شد که سیاه رنگ که
بهندی کوه نامند و بیخی سرخ رنگ که شکر احمر است
و بهندی لال حنی و شکر تری نامند و اگر شکر را
چینی می نامند و کمی سفید و آنرا کوه نامند و چون
شکر سفید را آب گداخته بچونشند و کهنه شکر و یا
سفید که مرغ بر آن زنند و صافی نموده هفت گرد
آن را نبات سفید گویند چون بر تله و کوه هفت بید
و نیز بر تله بریزند که در آن جدا گردد و آنرا شکر سیاه
گویند و چون دیگر باره طبع نمود و هفت آن نمایند
و در غالب جنوری بریزانند و از آن فایند که بفارسی
قند نامند و اگر در طبع تالنه مبالغه فرموده باشند
البوجه که بفارسی شکر گد و بهندی اوله نامند و هرگاه
در قالب مستطیل مساوی اطرافین بریزند معروف
بقلم است و چون طبع دیگر داده و شیشه بریزند نبات
قراری و سخری نامند و چون در طبع تالنه شکر
او شیره تازه اعناده نموده بچونشند تا منعقد گردد
آن را طبرزد گویند اکثر قند کمر را مخصوص این

اسم و البته اند و بعضی را گمان است که شکر سفید
چون مرتبه دیگر تصفیه نمایند بطبع و در کفچه کرده بچون
بریم زنند که جابها هم رساند و قصبه های کوچک
بریزند بر روی پارچه سفیدی یا بویا پاکیزه یا خیار
بشیمیکه حصای آن محووت جانی باشد و بگذرانند
شود و بسته گردانند و از آن فایند و بهندی نباتا نامند
و قوسه دیگر گویند که چون آب نیشکر سفید را بر تله
بطبع تصفیه نمایند و صافی نموده بقوام آورند و
آتش فرو و آورده تیز زنند و کف شکر پاک سفید
بیشینه مرغ و تیز زدن آنرا فایند و بفارسی شکر
بگذارند تا بسته شود و آنرا فایند و بفارسی شکر
گویند و اکثر را زهر نامند که شکر سفید را چون
مرتبه دیگر بطبع تصفیه نمایند بچون گفت آن تا آنکه
دیگر کف نیاید پس صافی نموده بقوام آورند
بعد قوام و هفت نرا به بست بچونند و درین کشیدند
و قند بدفعه آنرا چوبی یا بچونه پاکیزه بریزند تا سفید
پس قصبه ها سازند و از آن فایند نامند و بعضی اطباء
کوه مغزی می خوانند چون جو زنبی گردگان و او
بسته معطر و مثال نیاد داخل می نمایند و آن
از احوالی مغزی گویند و بعضی بر سر زیادتی
آن مقدار ربع آن غسل هفت نیز داخل می نمایند و آن
اگر بر روی بے صافی آن کجاست یا شند آنرا حلا
و بهندی را طبعی و بعضی ناطف نامند و صاب
اختیارات گفته که فایند است که بقوام آورند
سفید و بعضی مرتبه تالنه از هفت شکر سیاه که در
خز و طی رخته باشد و غسل با فادانیا که بفارسی
گویند بعد از تصفیه بر چوبی که از آن گویند زنده
سفید شود پس آنرا قطعات نموده استعمال نمایند
فایند نامند و از ترنجبین نیز همین قسم ترنجبین
در فایند خزان و فایند سخری نیز احتیاط است
و الاذن سازند و بی آنکه در فایند خزان
و آنچه را از غسل فادانیا برنجین مرتب و بهندی
آرد و بر آن پاشند و نگاه دارند فایند سخری

مهر یکدی می منسوب به خست است که معرب بکریستان است
 جمله درای محرم است و بالفعل معروف به میستان است
 و غلط کرده آنکه گفته که فایده سحر است بجمین
 سکون حای محلیتین که منسوب است بسحر که آن ملکیت
 از آن و فایده منقول است در حرارت و رطوبت و
 طبعین طبع و انقباض از برای خنق النفس سینه و منقبض
 بخون نایب تا لیف این ماسویه جهت خنق النفس
 سر گرفته و فرجه ریه نافع به صنعت آن شافیه در
 فایده مغز است مغز با دام مقش خنقناش سفید
 از هر یک یکدم داغی و فصل زنجبیل یا اسوس
 کثیر اصغ عربی نشاسته مغز تخم هندیانه مغز تخم خیار
 مغز تخم کدو از هر یک یکدم و نیم کافور نیمه سحر شمشک
 حب با شربت بنفشه و قند سفید بقدر کفایت بدستور
 مرتب نمایند و فالو بخ سحر بالوده است که با عمل
 قدیم الطبا عبارت از تحلوای نشاسته است که در
 با سها و خلیکها و پیاله پاکه کرده روغن پسته با دام
 بر آن رخیه بخیزند به صنعت آن نشاسته را در آب
 حل نموده طبع نمایند و عند الطبخ قندیانبات یا فایده
 و امثال آن از شیره تنی یا بقدریکه ذایقه آراشیرین
 گردانند و خلط ده طبع نمایند یا بنفشه و غلیظ و بافتاد
 رسد اگر خیار هندی نیم گرم بر آوده در ظرف کرده
 روغن بادام یا پسته بر آن رخیه تناول نمایند اگر
 خواهند قدری روغن گاو تازه و یا گوسفند تازه و یا
 مسکه گاو داغ کرده در آن ریزند و قند بریان
 نموده در ظرف بر آورند الگانه روغن بادام یا پسته
 بر آن رخیه تناول نمایند و اگر قدری مشک خالص
 باز عطران سوده اضافه نمایند بهتر است و با عمل
 جدید است که نشاسته را در آب گرم حل کرده طبع نمایند
 آن مقدار که صفای آن زایل گردد و بعد انقراض رسد
 پس در ظرف چینی یا سسی تازه قلعی یا عرق آن رخیه
 میگذرانند تا سرد شود و آنگاه بشکل نوزدها یا بسیار
 ریزه کوچک بریده در شربت آب سرد و بیدر شربت
 گلاب که در آن قندیانبات یا عسل سفید خوشبو

و امثال آن از شربت حاصل کرده باشند و بعضی
 قدری تخم شربت یا ریحان در گلاب یا آب خیسایند
 در آن رخیه با قاشق میخورند و در موسم برف و یخب
 برف و یخب را ریزه ریزه کرده در آن می ریزند
 نوع دیگر آن است که نشاسته را بعد از طبع در سیدن
 بسحره انقراض و طبع شمشک که پاتیل مس سوراخدار
 است اندک اندک رخیه به پشت قاشق می مالند
 زیر آن در ظرفی آب سرد کرده میگذرانند تا سوراخ
 آن طبعی در آنه با مثل مروارید بر آمده در آب رخیه
 منقعه گردد پس بر آورده بهمان دستور در شربت
 رخیه با شربت قاشق میخورند و این را فالوده مرادند
 میگویند و فالوده با عمل جدید الطیف و مصلح المضم
 تر از فالوده با عمل قدیم است و فالوده جهت
 از دیابالین و مضغات به صنعت آن نشاسته تازه
 و متقال و شیره و مغز جلیقه زده و شیره یخ و مغز پیله آن
 و مغز تخم خیارین و مغز انجلیک و مغز حب السمیه
 و مغز حب الزلم و تخم چند رو مغز بادام و مغز پیله
 و مغزین و شیره خشک دانه و مغز خسته آلو بالو و مغز
 فندق و تخم اسپست و دانه اهل و آب بستان
 افروز از هر یک پنج مثقال زعفران و دودانگ و
 نبات بقدر ضرورت علی الرسم با کش ملائم زعفران را
 با گلاب سوده و در آخر اضافه نموده در سه کاسه
 چینی کرده سه روز صبح یک کاسه را بسیار شامند
 فرقی بعضی محلیه نامند کثیر الذرا و سبب و سمن بد
 و مقوی کرده و مولد منی است و جهت خنق
 خلق و سرفه و یوست طبع نافع و مسدود مضر حکم
 ضعیف و در دمعه سرد و طبی المضم به صنعت آن
 آرد و یخ را با آب شیرین نصف چندان بجوشانند که
 شود پس قند بقدر حاجت اضافه نمایند و چندان
 طبع دهند که غلیظ شود و قریب با انقراض رسد پس
 قدری گلاب در آن رخیه فرو آورده در ظرف
 چینی بریزند و بگذرانند تا سرد شود پس مغز پیله
 کوبیده بر آن پاشیده با قاشق میخورند و اگر قلیله

مشک و گلاب حلو کرده در آخر طبع در آن رخیه فرو
 آورند و طیب و الذمه گردد و بعضی آرد و برف را
 بشیره کیشیده با شیره بهمان دستور طبع میدهند و این
 و از است به شیره فالوده در افعال قریب بفرنی است
 صنعت آن آرد و یخ را در آب بشیره کیشیده طبع یا خمس آن
 نشاسته در آن حل نموده در آب و شیره الما نصف طبع
 شامینا خامی برف و نشاسته زایل گردد و غلیظ و
 بسحره انقراض رسد پس فرو آورده در ظرف ریزند
 و بگذرانند تا سرد شود پس قدری آب با هسته دلاست
 بالای آن ریزند به سکه کپرده بالاسه آن شکسته
 نگردد که آب نفوذ در اندرون آن نماید و یکد و سست
 بگذرانند پس آب را با هسته از بارچه که پاس سفید یک
 از روی آن بردارند و بشیره نبات که گلاب و بیدر شمشک
 در آن داخل کرده باشند بر روی آن رخیه با قاشق
 تناول نمایند شیره فالوده مصنوع از بشیره بادام
 شیرین نیز بسیار خوب و لذیذ است

باب الفاء مع التاء المشاه الفوقانیه

فصل در ذکر نسخ قنابل

بدانکه قتیله بفتح فاء و کسبه یای المشاه فوقانیه و
 سکون یای مشاه تختانیه و فتح لام و یاد وانی است
 که کوبیده تخم کرده با یک بمقدار انجلیک و یاز یازده
 و کمتر در باریکی و سطره بی و طولانی و کوتاهی بقدر حاجت
 که در جوف اعضا و جرج و قروح بینی و گوش و احلیل
 و در قروح گذارند و قتیله که رعاف باز دارد و
 صنعت آن ماندوی سوخته در سرکه انداخته و دو دریم
 زاج سیاه چهار دریم شب یا منی شش دریم کافور یک
 قتیله از کتان ساخته و بدان آلوده کرده در سینه
 گذارند و قتیله دیگر که بهین خاصیت دارد و صنعت
 آن زرد آوند حج اهل تر مس حرف از هر یک جزو
 کوفته بخینه بزره گاو بشیر شد و قتیله سازند
 قتیله دیگر که بهین صنعت دارد و صنعت آن تخم
 خبازی خردل سفید قتل ازرق از هر یک جزو

کوفته بخت با قطران برشند و فیتله سازند به فیتله که
منع رطوبت نماید صفت آن فیتله از گتان ساخته
در سیر که غمزه برده زاج صغری نرم سوده بران پاشند
در بینی گذارند به فیتله دیگر نافع بر سعال رطوبت
که منقطع نشود صفت آن صبر سقوطی یک درم
کنش و درم نرم ساییده و فیتله از گتان ساخته
در سیر که فرو برده بدان آلوده در بینی گذارند به فیتله
گادوی جرات اندرون بینی را پاک سازد به صفت
آن فیتله از بر شیم ساخته زاج ساییده بران پاشند
در بینی گذارند به فیتله که به پوی بینی را به صفت
آن مرصافی پوست انار ترش از هر یک و درم و
قصبه لندیره بزرگ از هر یک یک درم فیتله را بشیر
تر کنند و او را کوفته بخت با آن پاشند و در بینی
نهند به فیتله که عفونت و ملغ را از آن کند به صفت
آن نمک سوخته مازنی سوخته صبر سقوطی حماما
گل مرغی سفید الطیب اقا قیلاون مرکی و فلفل
گل سرین برگ یا سمن قصبه لندیره از هر یک
قدری نرم کوفته بخت با خراب و عسل سرشته فیتله
سازند و در بینی گذارند به فیتله که دیگر که قروح بینی
را نافع باشد به صفت آن زاج سیاه شنبلیلی
مازنی سبز تو بال مس سوخته از هر یک یک درم زراوند
طویل شش درم کند و در او درم مجموع را کوفته
بخت و در دهن آب بریزند و با آن دانه باز بخورند
و بقیه ام آورند و فیتله را بدان آلوده کرده در بینی
گذارند به فیتله که نزول رطوبات و چشم را نافست
صفت آن سعد کونی صبر سنبلی گل سرخ و فلفل
کوفته بخت با آب پودنه بشیرند و فیتله را با آن آلوده
در بینی گذارند بعد از آنکه بینی را با گلاب و سرکه
چنان بویژه شسته باشند به فیتله که بخت تن را نافع
که سبب آن معده و ریه بنده باشند به صفت آن
مرصافی اقا قیلاون حماما مستطوی کوفته بخت فیتله را
بجسل آلوده و در او بران پاشند و در بینی گذارند
فیتله که آمدن چرک و ریم از گوش را بپزد

صفت آن بکیند زباله جو را درم ساییده و بخت
بسرکه انگوری حل کرده فیتله از گتان خطائی سی
ساخته با آن آلوده در گوش گذارند به فیتله از
حضرت علامی قدس سره نافع از برک اکثر امراض
خون و فیتله استعمال کرده شود و بعد از فصد و فیتله
بدان دو ماغ به صفت آن فیتله از گتان خطائی سی
ساخته بجسل زرد و سرخ آلوده کرده از روت سفید
صبر سقوطی سفید اب قلعی دم الا خون سوده
بران پاشند شب در گوش گذارند و بهمان دست
بخوابند به فیتله که گرانی گوش را به برده
صفت آن انجیر زرد از روت سفید
تخم مرکب کوفته بجسل سرشته فیتله را با آن آلوده کرده
در گوش گذارند به فیتله که گرانی گوش را به برده
صفت آن انجیر زرد و فربه را بشیرند و تخم از روت
آن جدا کرده و پوره از سنی و قروما و خردل کوفته
بدان بشیرند و فیتله ساخته در گوش شش گذارند
فیتله دیگر به صفت آن گردا سیاق را کند و صبر
زرد و سرکه و سفید تخم مرغ سرشته فیتله سازند
فیتله از سرخ ریس بخت رطوبت به صفت آن
سریش باچی را بسوزانند و با یک وزن آن کافور
ساییده فیتله که آب برگ با تشنگ بر کرده باشند
پاشند و در بینی گذارند که در وقت صبر رطوبت
کند مجرب است به فیتله از بر سعال حصاة مثانه
صفت آن فیتله از پنبه ساخته بر وزن عقرب حرب
نموده سبکین موش سوده بران پاشند و فیتله
گذارند به فیتله نافع جهت جراثیم مر بول که
بندی سوزاک نامند به صفت آن شیر خشک
نیم درم صبر سقوطی و درم زعفران و درم
کوفته بخت با عاب بهدانه سرشته فیتله ای بار یک
سازند و در مر بول یک فیتله آنرا بگذارند و چون
بر آید باز فیتله دیگر گذارند چنانچه نام روز پنج شش
فیتله را بجعل آورند و چون فیتله با خشک گردد
بلعاب بهدانه تر نمایند و باز بگذارند به فیتله بخت

رفع حرقت بول و قطع مده و قح و در دوح مثانه و بول
و البیام قروح مثانه و اعلیل چون فیتله بار یک درم
در سوراخ اعلیل گذارند و نیز نافع است از بر سعال
نواصیر و حکه فرج و حکه مقدره چون فیتله موافق فقط
در فرج ساخته بگذارند به صفت آن در روت و توتیای
کرمانی قلعی مغسول مرد اشک محرق مغسول سفید
قلعی شسته گمان فارسی گل رسی مغسول سوی
آردی سوخته پوست کرمی سوخته کند را فیلون اجزا
سادی کوفته نرم کوفته با حریجه اب کشتی تازه
سرشته فیتله های موافق سازند و در وقت حاجت
استعمال نمایند حکیم میر محمد موسی گفته که این فیتله
مجبوب و از اسرار است به فیتله که مانع آبستنی باشد
صفت آن تخم جد قو قاسمین فیل فلفل خردل حب
الخریج استخوان زعفران سادی کوفته بخت بهدانه
سرشته بهدانه آلوده زن خود بردارد و بهدانه
نشود و اگر آبستنی باشد بخت بیدارد و گفته اند که
هر زنیکه بگوید و حبس فرج را بلع کند یکسال آبستنی
نشود و اگر دو عدد دو سال و اگر سه عدد سه سال

باب الفایده الارواح

فصل در ذکر شیخ فرجات

بدانکه فرجه بضم فاء سکون رای تمام و فرج زاک
مجموعه فتح جیم و هایشم پاره یا خرده را تا منکتر کرده
و با دویه خستک سوده آلوده کرده و یا با دویه رطوبه
آلوده زن خود بردارد و فلفل و صفت و فرجات
و محولات در اراض رحم و قبل بسیار قوی الاثر است
زیرا که بواسطه بعد مسافت قوت دوائی مشرب
و ما کول ضعیف میگردد و یعنی تا از مطلق مبداء
و از معده بدیگر اعضا گذشته تا با آن محل که مطلوب
است برسد چندان قوت و در دوائی نماید که
فعل آن در از آن مرض قوی باشد پس درین
صورت استعمال آن بطریق الفع خواهد بود و همچنین
فعل شایف و در امراض مقدره و اعلیه در امراض

از این می پخته بود پخته نیست به فرجه که بپزد
درنده بنید از دبه صنعت آن استنان فازی
عاقه قرحا شونیز سداب فرا سیون از هر یک قدر
بخته بار و عن زیت بپزد و استعمال نمایند
فرجه که بر آبستنی معین باشد به صنعت آن
بر کوه یا به خرگوش از هر یک در سه کوفته بخته
اسل گرم کرده بپزند و با پشم پاره فرجه نمایند
بعد از ظهر به فرجه دیگر که همین خاصیت دارد
صنعت مایه خرگوش و آبستنی غیر زاج نبات
سیند مسادی کوفته بخته بکتاب بپزند و استعمال
نمایند فرجه که بر آبستنی معین است به صنعت
آن زعفران حما سنبیل الطیب اکلیل الملک از
هر یک سه درم سانج بندی قرمانا از هر یک درم
پیرا پیله مرغ بز زده تخم مرغ بریان نموده از
هر یک بست درم روغن نار دین یک درم آنچه کوفتی
است کوفته بخته و آنچه گداختنی است گداخته در هم
آمیخته بشیم پاره آلوده بعد از ظهر زان بخورد و دارد
و بعد از آن با شوره خود زردی که جوید باذن الله
تعالی آبستن گردد به فرجه که همین عمل کند
صنعت آن مایه ان چینی سور بخان مصری از این
زید الحجاز از هر یک دانگی باشد سرخ فرجه سازند
فرجه دیگر که همین عمل کند به صنعت آن الفخه
خرگوش سرگین خرگوش زهره گرگ زهره ماهی از
هر یک قدری در هم آمیخته با اسل بشیم پاره نرمی
آلوده کرده بمان و دستور عمل نمایند به فرجه دیگر
که همین عمل کند به صنعت آن میوه سالک مرستط
بار و جاجا و شیر بنید سرقتل رزق متراک خالص
کوفته بخته فرجه سازند و بعد از ظهر چوبه نوبت
استعمال کنند و بعد از آن چهار ساعت مباشرت
نمایند به فرجه دیگر که همین عمل کند به صنعت
آن مایه خرگوش سرگین خرگوش از هر یک قدر
اسل بپزند و بشیم پاره آلوده پس از ظهر
بر دارند و شب چوبه نوبت کنند و بعد از آن مر و با

زن صحبت دارد به فرجه که بپزد مرده فرو آورد به
صنعت آن مرچا و شیر خرق سفید مسادی کوفته
بخته بر هر که بپزد و استعمال نمایند به فرجه که
حیض براند به صنعت آن استنان عاقه قرحا جاجا و شیر
سداب از هر یک یک درم فریون سیند گرم کوفته بخته
بقطران بپزند و فرجه سازند به صنعت که منع
عمل کند به صنعت آن ماز و حب لاس کوفته بخته
آب گرم بپزند و فرجه سازند و پیش از بجا صحت
استعمال نمایند به فرجه که حیض بندد به صنعت آن
گلنار کندر ماز و سر مرچا قاقیا شب یامانی مسادی
عصاره الحیة التیس گل سرخ و عسل کتان سوخته در
مسادی کوفته بخته بر زده تخم مرغ سرشته استعمال
نمایند به فرجه که حیض براند به صنعت آن پودنه
مرزنجوش مرکی از هر یک چهار درم اهل بشند درم
سداب درم مویز منق کوفته بخته بر و عن گاو
سرشته فرجه سازند به فرجه ثابت بن قسره
میگوید زنی هفت سال حیض او نیامده بود بدن
سشیاف کشاده باشد به صنعت آن استنان
عاقه قرحا سداب شونیز فریون اجزا مسادی
قدری مشک و چند بید شریار و عن بان سرشته
بر بشیم پاره بردارند و فریون خالص را چون فرجه
نمایند همین عمل کند به فرجه که افراط آمدن
خون حیض را مانع است به صنعت آن مرکی
اقاقیا گلنار صدف سوخته شب یامانی از هر یک
یک درم فریون دو دانگ کوفته بخته آب برگ مور
بپزند و فرجه سازند به فرجه نو عید دیگر
که همان نفع دهد به صنعت آن اقایا لادن
ریوند چینی زعفران کافور گل رسی اجزا مسادی
کوفته بخته آب لسان الحمل بپزند و فرجه سازند
نوع دیگر که همان نفع دهد به صنعت آن گل سار
شب یامانی گل رسی آب برگ مور و آب برگ
لسان الحمل آب برگ سر و مجموع را در هم مزج
نموده یک دانگ کافور در آن بپایمیزند و پاره

از بشیم یا قیلا از پاره کتان نرمی در آن آلوده کرده
بر دارند به فرجه دیگر به صنعت آن کافور سوخته
ماز و اقایا عصاره الحیة التیس گل سرخ حیض و
پوست خشک اش سوخته بخت بلوط از هر یک جزوی کوفته
درم بخته آب برگ مور و بشیم پاره بشیم یا قیلا
از کتان نرمی بدان آلوده کرده بر دارند به فرجه
دیگر که حیض براند و بچه مرده بنید از دبه صنعت
مرکی فودنه اهل از هر یک چهار درم سداب
پنج درم مویز منق دو درم کوفته بخته باز هر که گاو
مویز بپزند و فرجه سازند به فرجه دیگر که حیض
براند و بچه مرده و زنده بنید از دبه صنعت آن اهل
سداب شنه مایا مشک طر استیع قنه از هر یک
نیم درم شونیز فرا سیون از هر یک یک درم بقطران
و استعمال کنند به فرجه دیگر که شمشه و چوبه نوبت
بر آورد به صنعت آن زراوند حجج اهل حرف
از هر یک جزوی کوفته بخته با قطران سرشته فرجه
سازند به فرجه دیگر که بچه مرده بنید از دبه صنعت
آن مرکی جاجا و شیر خرق سفید فریون از هر یک
قدری کوفته بخته باز هر که گاو سرشته استعمال نمایند
فرجه که همان نفع دهد به صنعت آن استنان
عاقه قرحا جاجا و شیر سداب از هر یک یک درم فریون
نیم درم کوفته بخته بقطران سرسه فرجه سازند
فرجه که حیض بندد و افراط طشت را سود دهد به
صنعت آن سرسه گلنار تنکار اقایا شب یامانی
مازوی سبز کافور سوخته از هر یک جزوی کوفته
بخته آب برگ مور و بپایمیزند و پاره بشیم در آن
آلوده کرده بر دارند به فرجه که مانع آبستنی شود
و نگارد که زن آبستن شود به صنعت آن سرسین
فیل جزول حب القلقل مستخوان زعفران اجزا
برابر کوفته بخته با میوه سالک بپزند و بشیم پاره
آلوده بر دارند آبستن نشود و اگر آبستن شده باشد
بنید از دبه فرجه دیگر که مانع آبستنی باشد و بچه مرده
و زنده بنید از دبه صنعت آن شکوفه کرب تخم

کرنیل نشان از هر یک قدری کوفته بخیه باب سرشته
استعمال نمایند و فرجه دیگر که مانع آبستنی باشد و
نگذارند که زن بارگیر و اگر بار گرفته باشد ساکت شود
صنعت آن باز و چهار دم برگ سداب صحرائی دو دم
قطران یکدم اهل نیندم کوفته بخیه با سیکه از مسکن فیل
تازه فشرده باشد برشته و چنانچه برسمت بردارند
فرجه دیگر که همین نفخ دهد و صنعت آن قطران یک
دم سقونی یکدنگ در هم آمیخته قدری بریشم نرم
آلوده بردارند و فرجه دیگر که همین نفخ دهد و مانع آبستنی
باشد و حکم رحم را مانع بود و صنعت آن کافور
زعفران از هر یک و انگه در اسنگ و دو انگه حب
الغار نیندم کوفته بخیه بسفیده تخم مرغ و روغن گل
آمیخته فرجه سازند و بردارند و فرجه که مرجع رحم
و بواسیر را مانع است و دو دم صلب رحم را نرم کند
صنعت آن بابونه پیه بطافون مساوی پیشم
پاره بردارند و فرجه که در ام رحم را مانع است
صنعت آن کندر از روت دم الاخون حب لاس
گل زمینی آقا قیا کوفته بخیه با آب لسان الحمل برشته
پیشم پاره بردارند و فرجه که رحم را قوت دهد و فرج
را نیکو و تنگ گردانند و خوشبو سازند و صنعت آن
بباسبه سنبل الطیب مرزنجوش قشار کند و صغیر او خ
کلی گلشن پوست بچ کبر تر مس از اجزای مساوی یکدیگر
کوفته بخیه بروغن بادام برشته و پیشم پاره آلوده
بردارند و فرجه که همین خاصیت دارد و صنعت
آن قفاح او خرمعد و قماری و قفل از هر یک یک
دم عنبر شهب نیندم مشک و انگه آمله نیندم انگ
کوفته بخیه بگللاب برشته و پیشم پاره بردارند و فرجه
دیگر که حکم رحم را که آنرا انبساط نمایند مانع باشد
صنعت آن سداب کوبی فناع و شتی خشک انار
عدس قشر شیان مایه از هر یک جزوی در گللاب
و قدری سرکه بپزند و پیشم پاره نرمی بخورد و در
نسخه دیگر شیان مایه داخل عیست و فرجه که
او را صلب رحم مانع باشد و صنعت آن کند

مقل بار ز از هر یک دو دم زعفران جاوشنرو
اشق از هر یک یکدم مصططک خند بیدستر میده سائله
روغن سوسن پیه بطر و غن بابونه از هر یک سه دم
صمغها را در پنج حلقه سیازند و پیه را در روغن بکند از
و باقی او دوی کوفته بخیه بان برشته و استعمال نمایند
فرجه که احتناق رحم را مفید است و صنعت آن
پیه بطر زعفران سنبل حماما مصططک از هر یک یکدم
روغن بلسان روغن سوسن از هر یک سه دم موم
شسته درم آنچه کوفتی باشد بکوبند و آنچه باید گذشت
بکند از دود مجموع را در هم بیاورند و پاره پاره پیشم
نرم آلوده کرده بردارند و فرجه دیگر که صنعت
رحم را مفید بود و صنعت آن حب بلسان
روغن نار دین از هر یک سه دم و قفل جوز بوا
کشان سوخته از هر یک درمی اجزا کوفته بخیه
پاره روغن بلسان برشته و بر پاره پیشم آلوده کرده
بردارند و فرجه دیگر که ریح رحم را فاعله دهد
صنعت آن تخم شبت قه سکنج مصططک زیره حماما
قسط میوه سائله سنبل الطیب علك الانباط اشق
خند بیدستر اجزا مساوی کوفته بخیه بار و غن شبت
و بابونه بیاورند و بنوعیکه ذکر یافت استعمال کنند
فرجه دیگر که در او که از بواسیر با درم صلب نسیم
رحم باشد سود دهد و صنعت آن بابونه پیه بط
موم سفید مقل اشق از هر یک جزو صمغها را
پنج حلقه سیازند و پیه و موم را بکند از نیکس
نیم را در هم بیاورند و فرجه سازند و فرجه
دیگر که فرج را تنگ کند و گرم و خوشبو سازد و
صنعت آن سگ اصلی زعفران سفید کوفی عود و هند
و قفل از هر یک یکدم قفاح او خرم و در از هر یک یکدم
مازوی سبز کبود و عنبر شهب و دو انگه مشک انی
آمله یکدم کوفته بخیه بگللاب برشته با پاره پیشم و در
فرجه دیگر که فرج را تنگ کند و خشک سازد و در
رحم را زائل کند و صنعت آن سگ اصلی زعفران
از هر یک جزو در شراب بچوشانند و پاره کتانی را

بدان آلوده خشک سازند و پاره پاره کرده گلوله سازند
و آن بخورد و در و فرجه دیگر که سیلان رطوبت فرج
را باز دارد و صنعت آن مازوی سبز تخم حاصل از هر یک
و دو دم سرخه خیش الحید از هر یک نیندم گلنار قازکی
یکدم کوفته بخیه و در شراب بچائی بچوشانند و در آن
تر کنند و این دو پیه را نیز خشک مسحوق نموده بان باشد
و بردارند و فرجه دیگر که فرج را تنگ و خوشبو کند و مکنند
صنعت آن مازوی سبز قفاح او خرم سگ را یک از
هر یک نیندم مشک زعفران از هر یک یکدنگ پیه
در قدری شراب بچوشانند و پاره پاره صوفی در آن سیالند
و در قبل بردارند و فرجه دیگر که سیلان طوبت از
رحم باز دارد و فرج را تنگ سازد و صنعت آن زوی
سبز تخم حاصل زفت بلوط کزبانج برگ مور و گلنار
از هر یک جزو نیم کوفته بخیه بچوشانند و صاف کنند
خیش الحید و سر از هر یک یکدنگ نیم سوده در آن
بیاورند و پاره پاره کتان در آن آلوده کرده خشک
نمایند و پاره پاره از آن بردارند و فرجه دیگر که فرج را
تنگ و گرم و خوشبو سازد و رطوبت رحم را شفت کند
صنعت آن سگ برگ گلشن برگ مور و کزبانج گلنار
سنبل الطیب پوست انار و قفل از هر یک جزو نیم
نیم کوفته بخیه بچوشانند و صاف کنند و نیندم مشک سوده
فرجه دیگر که همین منفعت بخشد و استعمال نمایند
فرجه دیگر که همین منفعت بخشد و صنعت آن زوی سبز
و قفل عود و هند از هر یک سه دم سعاد و درم مشک
نیندم کوفته بخیه باب برگ مور و سرشته بصوفه آلوده
بردارند و فرجه دیگر که قریب الفعل است بان صنعت
آن قافله صفار و قفل مازوی سبز از هر یک سه دم سعاد
آقا قیا سنبل از هر یک دو دم کوفته بخیه باب برگ
سیب سرشته بپاره آلوده علی الرسم بعل و درند
فرجه دیگر که همان فاعله بخشد و صنعت آن قافله
کبار سنبل الطیب سعاد مازوی سبز از هر یک سه دم
و قفل و درم سگ نیندم کوفته بخیه باب برگ سرشته
بطریق مسطوب بعل رند و فرجه دیگر که فرج را تنگ و

و خوشبو گرم گردانند و در طوبت و بارطوبت کنند
 صفت آن سبک را که از عرقان راس و کف سر
 یک یک در سبک بلطیب قیاح از خزان هر یک در
 نیم گرم درم لادن یک درم مشک دو درم اجزای
 گوشت بختی بکباب سرشته و قیاح یا ساند و در دارند
 و زرد که در کف سر و افران گردانند چنانچه اگر در خزان
 از عرقان سر که در تحت از لادن بکارت او توان کرد
 صفت آن نمک ندرانی و روقن گاو و عمل صاف
 از هر یک قدری در نیم آینه خفته و زرد کند

باب السین المبل

سور لیون بفتح فاء و هم سین و سکون او و کسری
 هر دو جمله و سکون یای مشنه و ترانید و هم قاف و سکون
 و او و نون بفتح یونانی نام دوائی است خشک تر از
 قنطاریه است و در آن که در سبک یا فاع چون طلا کنند
 در آن صفت آن مراد سبک یک جزو و قنطاریه
 قنطاریه از هر یک دو جزو و سبک که عاقل بسیار و در یک
 آینه کرده گل گزند و در نیم سبک یا فاع چنانچه در وقت
 از هر یک در تان سبک سیردن آرد و استعمال نماید

باب الفاء مع اللام

فلک میون بفتح فاء و سکون لام و فتح نون و سکون
 فاء و کسری و هم یا و شانه و محتایه و سکون و او و نون
 بفتح یونانی نام دوائی است که چوبه پای دندان
 را سود دارد و دندان را سفید کند و بوی ناخوش از دندان
 بردارد و دندان را جلا دهد و صفت آن نوره آب ندید
 یک و نیم در نیم و در شیب یا فاع از هر یک هفت درم
 بر صافی چهار درم آفتاب و دانه درم کوفته بختی
 بسکه که سرشته افراس سازند و خشک کرده وقت
 حاجت استعمال نمایند این فلک میون است بینه
 قنطاریه فاع و فتح قاف و لشد و الف و هم جمله
 اسم نوعی از بینه است و سبک است و از چنانچه در سبک
 و بینه در ترین انواع است و طب و مدربول و

جهت سرفه و امراض حاره نافع و مضر کرده و حجب
 دماغ و اعصاب مصلحتش دویه حاره و آنچه از نان و
 سبک سبک و قنطاریه و سبک سبک و سبک سبک
 معده و احشای بی فسخ است و گرم ترین قنطاریه
 عسل و خربانی و مویریست و صفت آن بکینه سبک
 هر سه و قسبی که خواهند در هر سبک رطل از آنها
 یک مثقال از عود هندی و قنطاریه و سبک سبک
 و سبک کرفس و قنطاریه و قنطاریه و قنطاریه
 و داخل کنند و بندی قنطاریه را بوزه نامند و در حرف
 انباشتن از انواع ذکر یافت و در حرف النون بعض
 اقسام بینه انشاء الله تعالی ذکر خواهند یافت

باب الفاء مع اللام

قنطاریه جمع قنطاریه است بکسر سیر و فاء و هم نون
 و سکون لام و عرب پیل بیای عجی است و زرد و طبع
 مراد از آن قنطاریه سیاه و سفید و در قنطاریه است و
 قنطاریه سیاه را بیهوشانی از بقیش نامند و بندی گوی
 و در قنطاریه گوی که در گوی که در قنطاریه گوی
 و در قنطاریه رطل و در وقت قنطاریه مانند لبلاب
 و ناهول نیم و بیا رده دارد و در بزرگان مانند بزرگان
 و از آن سخت تر و کوچکتر و با حذت و تلخی و قنطاریه
 و رخامی مثل غرغره با دانه های ریزه هم پیوسته
 و بعد رسیدن و بزرگ شدن مثل خوشه و طولانی
 بعد از یک انگشت و زیاد و بیا رده دانه های
 آن که قنطاریه است با طراوت آن خوشه متصل به
 چوب بسیاری باریکی پیوسته و قنطاریه مثل قنطاریه
 و دانه قوت بزرگ است و مانند خوشه طولانی نیز و
 انجام است سبز رنگ و بعد رسیدن اندک نفخ
 میشود و بعد خشک شدن چوب دار میگردد و آنچه
 مشهور است که سفید نیز بیا رده اکثر گفته اند
 چنین و مشاهد نیز شده بلکه همان سیاه بسیار است
 چنین دار است که پوست آن جدا شده ریزه سفید
 افس میگردد و از بعضی گفته شده که سفید

نیز بیا رده و لیکن چنین پوست آن کمتر است و گویند
 که آن بری و بستانی بیا رده و قنطاریه سیاه با پوست
 گرم و خشک است و در آخر درجه سوم و سفید و قنطاریه
 در اول آن درجه و بری آن قوتی از بستانی و باضم
 جذاب و محلل و جالی و تریاق هموم بارده و قنطاریه بلغم
 و دافع سرفه بار و در حقیق القنطاریه بار و دافع و قنطاریه
 و مقوی حافظه و مفتوح سد و بیا رده و قنطاریه
 و روقن کشته خون سرد و دین و لطیف اغذیه غلیظه و
 غلیظه غلیظه و دافع آرد و غرغره و مقوی جگر و معده
 و سخن آن و بادویه قنطاریه جهت تقطیر لول نافع
 و بادویه غلتهای عصب و اعصاب و عصبانی و هموم
 است و محمول آن مخمخ جنین و بیا رده و دافع حل و
 حنا و آن بازفت محلل خنار و دافع و آخس و برص
 با حن با حنا جهت و بیا رده ناخن زاکل شده از
 قنطاریه و بیا رده و بیا رده و بیا رده و بیا رده
 بیا رده جالی بقی و بیا رده و بیا رده و بیا رده
 جهت رو بیا رده موی و در موضع و او الثعلب با عمل
 جهت تهج ریخی و چوشانیده آن در روغن حاجه فاع
 و خدر و امراض بارده و رفع قشریه و پنهان
 بارده سفید و احتمال آن جهت ظلمت بصرفه و فاخته
 و طلای چوشانیده آن در گلاب جهت دفع زلات
 بارده و در دندان خوب است و در سبک سبک
 آن که با پوست خنخاش چوشانیده با بیا رده است
 و خوردن آب چوشانیده که گویند آن جهت دفع
 سمیت اینون که مکرر بخوراند و بداندانی فواید
 و بار بخوراند و همچنین تا اثر اینون باقی است و جهت
 سم بار و بیش نیز بیا رده است و حکما به هند گفته که
 چون بیش را با قنطاریه و آب زنجبیل تازه سخی بلغم
 نمایند دفع سمیت آن میشود و سنون آن جهت
 دندان گرم خورده سرفه الاثر است و چاییدن آن
 با مویزج جهت دفع رطوبات دماغ و معده نافع
 و محقق منی و صبح و خنخاش بینه و خلق است و مضر
 کرده و جگر حاره و جمیع خون ایشان و فور نداشت

وجبات باطنی و الم مجاری بول داشته و مصلحت است
 سردی و غنای سردی و در مری وین عسل مصطفی بقد
 شش و اینک ایشمال و بدش و تخمیل است به جوارش فلا فلی
 منصف صاحب کامل اصناعه و معده و شہوت کلی را
 سردی و غنای سردی و باد و باطنی را دفع کند و طعام را
 هم نماید و جمعی بچ را از آن گرداند و از برای جشای
 بستی و سوداوی و ایجاد تنقید معده به بی شغل است
 صنعت آن فلفل سیاه فلفل سفید و فلفل زرد
 و در نسخه که سیل ستمفیل در ذخیره ذکر کرده از هر یک است
 درم و عود بلسان دانه درم و تخمیل تخم کرش بزرسیا ایوس
 سیل سیاه اسارون شامی را سن از هر یک یک درم
 او و یک کوفته بختی بصل مصف سه وزن او و یک درم
 شربتی از یک درم تا دو درم آب گرم و در نسخه دیگر
 استخیمیل که در ذخیره در جمعی بچ آورده سنبل الطیب
 حاما از هر یک چهار درم و وزن عسل را دو وزن
 او و یک ذکر کرده و گفته که شربت از یک درم تا یک مثقال
 است و با سم عجون فلا فلی ذکر کرده به جوارش
 فلا فلی دیگر که همان نفع دارد و بلکه نفع است
 صنعت آن فلفل سیاه فلفل دار فلفل زهر یک
 سی و درم و در نسخه که سیل ستمفیل در ذخیره در جمعی بچ
 ذکر کرده از هر یک است درم است بلسان دانه درم
 است حاما سنبل الطیب زهر یک دو درم و تخمیل تخم
 کرش بزرسیا ایوس اسارون شامی سیل سیاه
 از هر یک یک درم او و یک کوفته بختی بصل مصف
 بدست و در جوارش سازند شربتی از یک درم تا دو درم
 آب گرم و گفته اند که این جوارش سردی و بسیار
 رطوبت و ضعف باضمه و تب بچ و تنهای بلغمی را
 ماضعت به جوارش فلا فلی منقول از قرابون کبر
 افندی صلیح چلی سخن معده است و دفع فواق
 و تب بچ به صنعت آن فلفل سفید فلفل سیاه
 و فلفل زهر یک یک درم انیسون حاشا زنجبیل اند
 هر یک دو درم عسل بقدر کفایت بدست و در مری
 نمایند به جوارش فلا فلی پنجه این جزو گفته که این

جوارش سردی معده و بسیاری رطوبت و ضعف
 باضمه و باد و باطنی را دفع کند و تنهای بلغمی را
 است و بول براند و صنعت آن فلفل سفید فلفل
 سیاه و فلفل زهر یک یک درم و عود بلسان دانه درم
 سنبل الطیب حاما از هر یک چهار درم و تخمیل تخم کرش
 بزرسیا ایوس سیل سیاه اسارون زرد شک منقذ از هر
 یک یک درم کوفته بختی درم آینه دانه و اسارون
 مجموع او و یک عسل مصف ترکیب نمایند به جوارش
 فلا فلی به پنجه صاحب مناج سردی معده و جگر
 و بسیاری رطوبت که در بدن غالب باشد و سودا
 استمرار و باد و باطنی را دفع کند و تنهای بلغمی
 در من سودمند است و بول براند و صنعت آن
 فلفلین دار فلفل زهر یک چهار درم و تخمیل تخم
 کرش بزرسیا ایوس سیل سیاه اسارون زرد شک منقذ از
 هر یک یک درم کوفته بختی با سه چندان عسل کف
 گرفته بدست شربتی از یک درم تا دو درم است
 و همین الفلفل منقول از طب بر اکتوس جمیع خواص
 فلفل را دارد و اقوی است و فلفل از آن لیکن
 نیست در آن حرارت فلفل و نافع است جمیع
 امراض بارده را و قتی که استعمال کرده شود از آن
 یک قطره تا سه قطره به صنعت آن بگیند فلفل را
 هر قدر که خواهند و جو کو ب نمایند و در هر کپیل از آن
 یک و قیقه نمک داخل نمایند و در آب گرم عسل را
 هر طای فلفل شش رطل بخیسانند و تخم نمایند
 در مکان گرم یعنی که فی الجمله جوش آید و برسد یا در
 سبکین سپ دفن نمایند پس تقطیر نمایند بقرع و
 انبلی بطریق مقرر و درین را از روی آب بگیرند
 و در شیشه نگاهدارند و عند الحاجة بکار برند
 فلفل فلفل باضمه و تقوی معده و دفع رطوبات
 است به صنعت آن بگیرند و خوشبوهای فلفل نارسیه
 را و در سکر کنند از اند تا برسد و تناول نمایند
 بقدر حاجت و اگر قدری زنجبیل و فلفل بر سبک
 تقویت و راحه آن داخل نمایند بهتر است

عجون فلا فلی پنجه صاحب کامل اصناعه و معده
 و شہوت کلی را سودمند و باد و باطنی را دفع کند
 و طعام مضرم نمایند و برودت معده را بر طرف سازند
 صنعت آن فلفل سیاه فلفل سفید و فلفل زرد
 است درم و عود بلسان دانه درم حاما سنبل الطیب
 فادر از هر یک چهار درم و تخمیل تخم کرش
 سیل سیاه ایوس را سن از هر یک یک درم مجموع او
 کوفته بختی با سه چندان عسل برشته بطریق معمول
 عجون سازند شربتی یک درم آب نیم گرم

فصل در ذکر شخ فلر فینون

بدانکه فلر فینون بفتح فاء و سکون لام و فتح و
 همزه و سکون فاء و همز یای مثناة تحتانیه و سکون
 واو و نون اطلاق کرده میشود بر دو سکه مرکب
 حاد اکال قاطع بواسیر و خنازیر و دحم زانکه فلا فینون
 نافع از برای لثه و امید و قرح غشیه لثه و تقفن لثه
 را از آن کند و خون لثه را قطع کند و آگله و قرح غشیه
 و بان و آگله نم و لثه را با صلیح آورد و لثه را محکم کند
 و لثه مسترحیه را نافع بود و ناصور لثه و فنج و مقعد را
 نافع باشد به صنعت آن نوره آب ندیده سه درم
 شب بمانی دو درم نمک درانی سوخته یک درم و نیم
 قاقا دو درم و نیم مرغمانی سه درم زرد شکر و در شکر
 سرخ از هر یک دو درم و نیم نوشادر چهار دانگ در
 همه را سحق بلیغ نموده بخل الاس عتیق مخلوط کرده
 خطی غلیظ و بروی آجر نو آب ندیده پهن کرده و
 سایه بگذازند تا خشک شود و بعد از آن بردارند
 قطعه یا نموده نگاهدارند و هرگاه خواسته باشند
 استعمال نمایند بگیرند قطعه از آن را سحق نموده و بچ
 بر انگشت خرقة کتانی و در سکر انگوری فروزند یا
 از آن بروی این دو آگله از چنانچه بسیار بران
 چسبیده نشود و بعد از آن بمانند بر لثه و عمود زنج
 و دندانها و همچنین بر فنج و مقعد تا زانیکه از اعضا
 مذکوره خون روان باشد و بعد از آن صنعت نمایند

گیدم و پیش افغان و وزیر بقیه فرمایا است و اما
فروغ پرست پس ساقی های آن متفکر و متدبر
و بطریق دیگرش ریزه مالک با ستاره و گمشدگی
به تخمین آن گرم و خشک است و در اوائل و در حین
و نهایت لطیف و در عرق و حین و قاتل جنسین
و تریاق گردیدن جانوران و تخریب اخلاط و سلسل
سودا و حال ریاح و نافع از برای استیقا و یرقان
و واقع پیرز و جذام و آثار جلد و سیاهی آن چون
با سرکه بنامد و فرغ صندل و آن قاتل و تخریب
جنین و شش و است مخصوص که از آن نیست بخورند
و تامل و جلد و س و طبع آن جهت حکم در ریاح
و حریم و صلاحت آن و صندل و آن علی الدوام نافع
است تقریب و شستن آب طبع آن مسکن حکم
است و آشامیدن آن با آب انار یا شربت انار
با سرکه مسکن و قیاح و حرکت معده است
و همچنین آشامیدن سحوق آن با سرکه مخمر با آب
و بوییدن سحوق آن در سرکه نافع غشاق و خوردن
آن با بقیه اخلاط از سینه و با عسل و
بک مخرج فصول معده و نافست که از او صفا و
سخ گفت و در صفا و معده و نافع پیرز و جذام و
آثار سیاهی جلد و پوست آن جهت شش و ستون
سودا و آن جهت تقویت لثه مفید و معده را معده
و معده شش کثیر او قدر شربتش تا دو درم و بد شش
یک وزن و نیم آن پودنه نری است و شش از
پودنه نری را با شش راز و نرم و مالک سیاهی
و گش خوشبو و تند مالک پودنی و جمع افعال
خفیف تر از اقسام فروغ است و آفا و ده جلیلی
پس آن مشکل مطیع است و قوی تر از همه اقسام
است و افعال و گش نبوه و بزرگ تر از بزرگ
پودنه نری یا شش و مالک با ستاره و چون گوشت
از آن نبوه و شیر و بزرگ خون شود در آن خنوم گرم
و در وسط آن خشک و بنایت در حین و نفاس
است و قاتل جنین و مفت حماه و جهت اخراج

فصل در ذکر نسخ خود مجی و جوارشات

فودجی و شراب فودج و عرق آن
فودجی و دودمه را و دودمه را که سبب آن بود
باشد و حیات باقی و تب بلیغ و چهار است که را سود دارد
و فودج و ریاح غلیظه را تحلیل و دودمه و صنعت آن بود
نری پودنه که فودجی فطر اسالیون میسالیون نری یک
روانده و دم تخم کرفس با پودنه حاشا از هر یک چهار
دم کا شتم پانزده و دم فلفل سیاه چهل و چهار و دم
کوفته بخینه با سه وزن از دودمه غسل مصفا معجون سازند
شراب یکدم آب گرم و صنعت شفا فی با این برابر
است بد فودجی و دیگر نافع از برای ادجاع است
و طحال و کبد که از برودت باشد و از برای قشره
شده و حیات و اثره بار و دودمه و صنعت آن بود
فودجی نری پودنه نری پودنه که فودجی فطر اسالیون
میسالیون نری یک است و دم تخم کرفس با پودنه حاشا
از هر یک چهار دم کا شتم پانزده و دم فلفل چهل و چهار
و دم دودمه و دیگر است و چهار و دم است کوفته بخینه
یا غسل بد ستور قمر معجون سازند و این صنعت نه جز
است و وزن آن یکصد و پنجاه و یکدم است

نسخ دیگر اصل و بنا بر نسخه دیگر یکصد و سی یکدم است
و در این نسخه بنا بر نسخه اصل گرم و خشک است و در دو درجه
دریم و فودجی نسخه قلا نسبی نافع است از برکس طعم
و کسر ریاح و ضعف معده به صنعت آن فودجی خشک
فلفل نامخواه کرد و یا کاشم برگ سداب بنجیل و فلفل
و از حبیبی اجزا مساوی عسل مصفای سه وزن او و
مجموع سازند شربت دودم و فودجی که سید ایل
در جزیره تحت سداب های یکدمی ذکر کرده به صنعت
آن مانند نسخه شیش میل است که ذکر یافت
فودجی به نسخه این جزله که در منهاج ایشان ذکر کرده
و گفته که نافع است از برای تهیای لرز که در از کشته
باشند از برای تب بلع و فرخ و ریاح غلیظه و در معده
که سبیلان رطوبت باشد به صنعت آن بود و فودجی
بوده که وی فطر اسالیون سیسالیون از هر یک و از
درم فلفل سیاه چهل و چهار درم تخم کرفس بون جاشا
از هر یک چهار درم کاشمشم و ده درم کوفته بنجینه با سب
چندان او و عسل مجموع سازند شربت یکدمی و آن
همان نسخه است که در اول ذکر شد با اندک تفاوتی
و در نسخه نمود بن الیاس وزن کاشمشم یکدم است
و در نسخه دیگر وزن کاشمشم با نوزده درم است و فودجی
از خط نواب عفران آب شیشه الحاکم حکیم سلیمان بن
صنعت آن فلفل سیاه سبیل الطیب فودج کاشمشم
نامخواه انیسون شونیز از هر یک سه مثقال کنند
گلزار فارسی از هر یک شش مثقال عسل صفت
مصفا و وزن او و به دستور مقرب ترکیب نمایند
و بدانکه فودجی را جوارش و مجموع فودجی نیز نمایند
جوارش فودج اصل بن جوارش از جالینوس است
و گفته که این جوارش نافع است از برکس این
نافع است از برکس آن جوارش کوفتی چنانچه از
الشرقی و کون ذکر کرده خواهد شد به صنعت
آن فودجی نری فودجی بری فطر اسالیون از هر یک
دوازده درم بنجیل شش درم تخم کرفس و
انواع جاشا از هر یک چهار درم کاشمشم شازده درم

فلفل چار و شش درم سیسالیون فودجی در شش
و بعضی گفته اند که در خمی یک مثقال است اجزا را
کوفته بنجینه عسل مصفای سه وزن او و به سب
شربت یکدمی تا دودم باب گرم شغالی گفته که این
جوارش نافع است از برکس بر دوت معده و در
معده و جگر که از سردی باشد و از برکس کیمیات یعنی
و سوداوی و تهیای کمنه و در نسخه که شغالی ذکر کرده
با بون چهار درم خمی داخل است و جوارش فودج
به نسخه قلا نسبی نافع است از برکس هضم طعام و
کسر ریاح و ضعف معده به صنعت آن بود و
خشک فلفل نامخواه کرد و یا کاشمشم برگ سداب بنجیل
و از فلفل و از حبیبی اجزا مساوی عسل مصفای سه وزن
شربت دودم و درم و جوارش فودج بنجیل و فلفل
افندی صلح چلبی حکیم باشی ابراهیم سلطان جیصر
دوم مقوی معده و محمل و عین برهم فودجی شش
صنعت آن بود و مقرب و سی و خربری از هر یک شش
درم بنجیل سه درم تخم کرفس جاشا از هر یک دودم
کرد و یا شش درم فلفل سیاه ده درم عسل مصفای
کفایت بدستور مقرب نماید و درم الفودج
محمل و نافع است از برای بنجینه نافع است از برکس
آن فودجی به صنعت آن مانند صنعت و بنجینه بود
است در او بان ذکر یافت به نوع دیگر است که
بقع و انبغی مقطر نمایند به شرباب فودجی که در
صنعت شهور بسبب حرارت و بکار آید به صنعت
آن بگیرند آب انار شش معصور با شحم یک جز و در
آب بود و تازه نیم جز و شکر سفید بود و هر دو
همه را یک جا کرده بچونانند و کف آنرا که بکسر
آور و بگیرند تا دیگر کف نیار و دو صافی نموده با
در و یا سبک کرده به قوام آورند و بکار آورند
شرباب فودجی در تحریک اشتها بمرتبه موثر است
که شرح نتوان کرد و منقعی معده است از اخلاط شت
و دافع بلغم و مسمی است چون بر اثر معاجین با این
نوشند و در سرعت اثر به عدیل است به صنعت

آن آب فودجی افشوده بست مثقال خودل سرخ
بست مثقال شش یا فانی یک مثقال سوده بانور
مثقال خمیر ترش کرده در هزار و دو صد مثقال بنجینه
با نصف رسد پس صافی نموده با شش صد مثقال
بنات سفید بقوام آورند شربت یا ملحقه به عرق فودجی
مصنوع و با عظم و مسکن صفر و جت یرقان و سیر زده
نافع به صنعت آن بگیرند فودجی تازه چید و با بنجینه وزن
آن سه که انگوری تند بطریق مقرب عرق کشند و در
شیشه نگا دارند و عند الحاجة بقدر ضرورت بطریق
افشوده باقی یا بنات یا غیر آن تناول نمایند به عرق
فودجی ساده مقوی قلب و معده و با حنظل است و در آب
دوغ داخل کرده آن باعث خوشی طبع و راحی است
صنعت آن بگیرند برگ فودجی تازه هر قدر که خواهند
و با شش وزن آن آب خالص بطریق مقرب عرق
کشند و فراطیقون بدانکه آن عرق فاو و الف و کسر
طاهر سه حله و سکون یای شانه خنثا نیم و عظم قاف
و سکون و او و نون بلغت یونانی دوائی است که از
برای مراض عین نافع است به فراطیقون ابضیل از
برای فرج عین بامده به صنعت آن نشانه صفت
عربی از دردت مر با بنات سفید اجزا مساوی کوفته
بنجینه استعمال نمایند به فراطیقون صفر از برکس
حادث از رطوبات به صنعت آن عصا که مایه شایک
مثقال نوز و شش سفید مر با بنجینه مثقال زعفران
صبر مقوی از هر یک یک مثقال اینون یک دانگ
کوفته بنجینه استعمال نمایند به فراطیقون و مادی از
برای فرج عین به صنعت آن فودجی سه که مانی
مفسول بست مثقال صدق سوخته چهار مثقال
بنات سفید شش مثقال بدستور مرتب نمایند
فوز و نوش فون و در حرف الالف و راحیون
و فیوز و نوش مسک یعنی مسک و در حرف الالف
مع الهام و در الیچ مذکور شد به فودجی بضم و سکون
و او و فتح ذال مجیم و جیم معرب بوزنه ست و ماده ارباب
و کاه و بعضی ترشهار اینز مایه میشود و چون به سر

در دهن گل سرخ بپاشند و بر جوب خارش بدن طلا
نمایند نافع باشد و چون بر دل نهند آنرا ضعیف و اول
را تحلیل و بعد به صنعت آن بچینند آرد و جو یا
گرم می نمک خمر کنند و قوس سازند و سوراخی در میان
آن کنند و در برنگ بچیند و در ظرفی نهند و در
سایه بگذارند تا استغن و بوسیده شود پس بیرون
آورند و بکار بزنند و بعضی بران ادویه خوشبو افزانند
نموده پس که مخلوط میسازند و مدتی در آفتاب میگذرانند
و استعمال نمایند

کتاب القاف باب القاف مع الالف

قار بفارسی مشهور بقا است از زمین باب گرم اند
چشمه با سبوح سیاه مائل بسرخ و مائل به بعضی
صلب بعضی سیال میباشد و برادانی جوی و حتی
با و حیاض و حمامات میالند بر لبه نگاه داشتن آب
و لیکن در صورت آنرا با قدری خاک طبع میدهند تا توان
بر شستی و امثال آن اند و در قوش تاسی سالیانی
میساند گرم و خشک در سوم و در افعال قریب به قفرو
منفج و ملل و امیل و اورام و اخلاط غلیظه را حبه
و دماغ و مانع تغیر آب و طعام و فساد هوس و بانی
و همین بر مضیم و خاسیدن آن نافع رطوبات و بان
و نقل زبان و فساد لثه و ضرب کبلی خسی دندان
و جهت معده و جگر و سپرز نافع و آب و طرف قیاز در
دری تدبیر میماند و مانع تغیر است و آشامیدن آب
از طرف قیازند و مصلح غلبه آب و دفع طاعون
و مانع استسقا و مژاسمیکه و رخ قیازند و ترتیب دهند
گرم بپنج اخراج تر از بدن و شمار آن کمتر و اکثر
عزیز در قیام و در حیات و مصلح آتش صمغ عربی
و لعابها و شربتیش تا یکدیگر بهم و بدش فقر المهور است
قاوند اسم و درین بچینه است شبیه به پیچ و بی
که از حبشه و نواح یمن می آورند و در قیام و نواح
گرم مائل خشکی محل ریا ح و محرک باه و با لعاب با

حریر باراف سرفه قیام و در زانو و تپیکاه و صنعت
اعصاب و شربتیش تا سه دم است و قیاز و با قیاز
و امیست سیاه رنگ مرکب که بعد از چیدن سب
استعمال میکنند و این لفظ مرکب است از ترکی و قار
صنعت آن نوشادرس سوخته از هم بریکد و درم
نویساد و ازاده و درم کوفته بچینه و در قیام و نواح
در پوست تخم مرغ اندازند و در گل حکمت بچینند
و کوزه نو نهند و کوزه محاذی گذارند تا بچینه شود
بعد از آن بسیار نرم صلایه نموده و در قیام کنند

فصل در بیان نسخ اقراص

بنام که اقراص را بابی و سبع است و مفتح این باب
ابتداء و اندام و ماضی ثانی تمام کتیده تریاق کبیر است
که ترکیب تریاق افای نموده است و ترکیب اقراص
موجب حفظ قوتهای ادویه است و قریب است بحدود
در احوال و مرتبه و اقراص متوسط میان سفوفات
معاجین است و قوت اکثر اقراص تا چهار سال باقی
میماند و محلی در اقراص طایفه نیز ذکر یافت و قیام
بعضی تالیف حکیم اشرف قیام منقول از خط والد ایشان
مغزی الیه مرزا ابراهیم نافع بر این نوع و غنیان
و مقوی معده چون با عسل غلظت تازه و قیام سازند
صنعت آن گل سفید و معنای سی که کوفتی تخم کراش
عود هندی صندل کوبیده بچینه آب غلظت تازه قیام
سازند و قیام و محمول از حلهای ای غلظت است
که سوطی این زمان و لطیف و مفتح و جهت استسقا و در
جگر و سپرز و معده نافع و صناد آن جهت در و سرفه
و زلات قدیم و تحلیل و رام بار و بسیار نوزاد
در ایون در تریاق سیاه سوطی از کور شد و اینجا
نیز نسخ منقول از قرا بادین رازی مذکور میگردد و
اختلاف این نسخ با نسخ قبیل حسب و زان دود
است و صنعت آن حماماد ارشید خان غلظت سفید
قصبه لند بره قسط ناخواه و نقل از هر یک یک
دانه شقال فووزن و در حبه و در چینی مصلح است

زعفران از هر یک دو دانه شقال سنبل الطیب ساف
هندی از هر یک نیم شقال مرکب صانی دو دانه شقال
کوفته بچینه بشراب ریحانی جدید بسیار لائق اقراص سازند
قوس مستقامنقول از مختار و مجرب است و صنعت
آن عصا که در خشک یا از خشک منقش از هر یک یکد و در
گل سرخ بچیند تخم خیار تخم مرغ تخم کرفس مصلحی اگر
منقول ریوند بچینی از هر یک یکد و در سنبل الطیب بچیند
علی الرسم بقدر یک شقال قوس سازند و یک قوس
را با چهل درم آب کاسنی و لبست و درم آب غلبه الشلب
و دود درم سبجین و بچیند و مغز خیار شسته استعمال نمایند
قوس اندر و خوردن نافع از برای ثامه حبشه متا کله
و از برای آکله به صنعت آن مازوی سبزمی کنند
شب میانی از هر یک شقال زرد و درم جرج و شقال
تلفدیس کینشال مجموع را کوفته بچینه بشراب
ریحانی مرشته اقراص سازند و خشک کرده بکار سازند
و در وقت حاجت بگلایاب سوده طلا نمایند و قیام
اندر و خوردن منقول از بیاض مجربات حکیم محمد باقر
حسینی شیرازی بچینه مغزی الیه بن قیام و زالیان
قدماست و نافع است از برای نار فاری و آتشک
و قرح مزمنه و ابل روم و فرنگ آنرا حب میسازند
صنعت آن آرد گندم هشت شقال زیت منقول
سه شقال فیون عیند اششب از هر یک نیم شقال کوفته
بچینه اقراص سازند و شرط است تنقیه بدن و ترک
حموضات و نمک و قوش تا دود و شقال با صیت
و چهار روز آنرا استعمال نمایند و هر روز دو شقال
و بعد از چهار روز سه روز دیگر بجای این قیام بن
و و اگر ذکر میشود استعمال نمایند به صنعت آن کبیر
عقصر زرد و درم جرج از هر یک یک شقال مرکب
شب میانی از هر یک چهار شقال تلفدیس کینشال
کوفته بچینه با گلایاب اقراص سازند و شربت کینشال
اقیام اندر و خون مستعمل در تریاق افای که
تریاق فاروق است و در حرف الالف در افعی و بانی
در ایون ذکر یافت و قیام و قیام سقیل آن را بنام

کاسنی مقشرد از هر یک ده درم رب السوس نشاسته
کثیر از هر یک ده درم کوفته بختیه باب کا هو یا العباب
بزر قطونا سرشته قرص سازند حله نسبت شربت
است و اگر یک درم افیون نیز اضافه نمایند شاید
قرص خلقت تب بجز را عظیم نفع بود و باد که در ده
و موده باشد بشکند و صنعت آن خلقت طبیب
موصوفی برگ سداب خشک فلفل از هر یک یک درم و مساو
کوفته بختیه و صسا از شرابی که شقال به قرص خربزه
دموی و غیره دموی را نافع باشد و صنعت آن مازو
سهریبه سورخ خربزه شامی که مازو کثرت فارسی
جند بید ستره سون صمغ عربی از هر یک ده درم اجزا
کوفته بختیه قرص سازند شرابی نیم درم یارب به قرص
الدق تالیف میر محمد زمان دله حکیم میر محمد موسی
دقی دخی مطبقه و محرقه و اسهال صدق و دموی
که بابت باشد لغایت از موده است و صنعت آن تخم
بارنگ و نشاسته کثیر صمغ عربی از هر یک یک درم گل
از منی طباشیر از هر یک چهار درم خشخاش پنجه درم
گل سرخ مغز تخم کدو مغز تخم خیار کن تخم خرفه از هر یک
شش درم مغز بهمان مغز تخم هند دانه از هر یک
هفت درم رب السوس ده درم نشاسته کثیر تخم
خطمی را از زیاده از هر یک هفت درم بالعباب بزر قطونا
اقراص سازند به قرص ذات الجنب ذات الجنب
و سرده را از زیاده باشد و صنعت آن رب السوس شیشه
از هر یک ده درم نشاسته کثیر تخم خطمی را از زیاده از
هر یک ده درم کوفته بختیه بلعاب بزر کثانی یا بزر قطونا
سرشته اقراص سازند شرابی سه درم با شراب بنفشه
قرص ذیابیطس بنفشه ثابت بن قوه و صنعت آن
حب لاس تخم حاض بره مقشرد از هر یک دو
درم صمغ عربی نشاسته از هر یک یک درم اجزا
کوفته بلعاب بزر قطونا سرشته اقراص سازند
قرص ذیابیطس و دیگر و صنعت آن طباشیر و رب
السوس از هر یک ده درم تخم کا هو و دو درم تخم خرفه
مقشرد از هر یک ده درم گل سرخ کشتیز خشک از هر یک

پنجه درم اقاقیا صند سفید گل از منی گلزار فارسی از
هر یک سه درم کا فور پنجه درم کوفته بختیه به کلاب
سرشته اقراص سازند شرابی سه درم با شراب بنفشه
قرص ذیابیطس بنفشه و دیگر و صنعت آن طباشیر
ده درم تخم کا هو تخم خرفه از هر یک پانزده درم کشتیز
خشک پنجه درم گل سرخ گلزار از هر یک دو درم و
گل از منی پنجه درم با آب انار ترش بنوشند شرابی دو
مقال به قرص رمادی نفث الدم و قه الدم را
نافع است با حله حصی آن مدن خون از اعضا را با منی
هر عضو یک باشد نماید و صنعت آن بنفشه و بنفشه
سرمقندی که در رساله دوا و دانه ذکر کرده که با آب
کندر از هر یک سه درم و ما و قشربین مصطک روی
کشتیز را و شلخ کوزن را و سلطان سجری از هر یک
دو درم و الاخوین گلزار فارسی از هر یک پنجه درم
کوفته بختیه بلعاب بهمان بهمان بهمان بهمان بهمان بهمان
و تخم کا فور بزر البیخ و افیون و تخم کا هو از هر یک
یک درم اضافه کنند بهتر است و قرص دوزینون
چیت تهراس حاره و داور ام جگر و تب شطرنج
و رفع تشنگی بسیار نافع است و صنعت آن سرف
نخ خربزه مغز تخم خیار کن مغز تخم کدو شربین
از هر یک دو درم شقال رب السوس شش درم کثیر اجزا
درم نشاسته طباشیر تخم را از زیاده گل سرخ از هر یک
دو درم زعفران یک درم بالعباب بزر قطونا قرص سازند
قد شرابی یک مقال به قرص زحیر خون شکم قریه
و نفث الدم را سودمند است و صنعت آن
گل تخم گل از منی قوط طباشیر طراشیت بلوط آرد
کنار حب الاکسل از هر یک دو درم تخم حاض بری
صمغ عربی گلزار از هر یک چهار درم نشاسته کثیر
از هر یک سه درم تخم کشتیز ساق مصطک از هر یک
یک درم مازو و زیره که مانی مد براز هر یک پنجه درم کوفته
بالعباب بزر قطونا سرشته اقراص سازند شرابی یک
مقال با شراب تخم خرفه مقشرد قرص زحیر دیگر زحیر
و انواع اسهال را نافع باشد و صنعت آن گل

قرص طباشیر مسک طراشیت بلوط آرد کنار حب الاکسل
از هر یک دو درم تخم حاض صمغ عربی گلزار فارسی
از هر یک یک درم مازو و زیره که مانی مد براز هر یک
پنجه درم اجزا کوفته بالعباب بزر قطونا سرشته اقراص سازند
شرابی یک مقال با شراب خرفه مقشرد قرص زحیر دیگر که
هرگاه زحیر با قرا و در یاج باشد نافع است صنعت
آن تخم شبت بزر البیخ را از زیاده ناخواه تخم کرفس از هر یک
دو درم زیره که مانی مد بر سه درم کندر چهار درم کوفته بختیه
اقراص سازند شرابی یک مقال به قرص زرخ نافع
از برای آگه و کلک سوداوی و بدیوی و دمان که
سبب آن اخلاط فاسده باشد و صنعت آن
زرخ نافع زرخ زرد بویه از منی شبت بانی زاج
کشتیز آن قلعطرا از هر یک سه درم کف دریا یک درم تخم
مازوی سنبه پوست انار از هر یک چهار درم اقاقیا دو
درم اجزا کوفته بختیه بقطران سرشته در هر یک بندند
گل کشتیز و با شش نهند تا بسوزد پس بسایند
اقراص سازند و در وقت حاجت یک قرص را ساینده
بر دندان بسایند به قرص زرخ دیگر که در بدیوی
و دمان که سبب دندان دین دندانها باشد و صنعت
زرخ سرخ دو درم و نیم کاغذ مصری سوخته درم
کاغذی ساق منقذ زنجبیل فلفل سوخته فلفل
از هر یک دو درم کوفته بختیه با آب برگ مور یا آب
شیرین اقراص سازند و در وقت حاجت سوده بر دندان
نهند تا بمانند به قرص زرخ دیگر که در بدیوی
مظفر الدین شقای آگه و دمان و لثه را نافع باشد
و صنعت دمان را دفع کند و صنعت آن مازو و زیره
زخ آگه زنده از هر یک ده درم زنگار قلعطرا از هر یک
پنجه درم شبت بانی اقاقیا گلزار از هر یک سه درم کوفته
در سر که خیسایند یک هفت درم آفتاب بکند از زنده
و بعد از آن خشک کنند و اقراص سازند و در سایه
خشک نمایند و در وقت حاجت از آن را بکند و
دندان و دمان بمانند و کیساعت بکند از زنده
از آن قدر روغن در دمان بکند و در دمان و قرص

جنت سعده و قبا و اوام بارده و بعد از آن بخت
بجایست و صنعت آن زرد و جو به خور باد و ترنج
هر یک یک جزو قفل رزق و دو جزو قفل رادر سرکه
انوری کشته خیسایند و سه روز متوالی و او دو
کوفته بخت داخل نمایند و باید که نیک صلا نمایند
و اقراص بنهند و در وقت حاجت باب برگ کاسنی
تازه بسایند و طلا نمایند و قرص سعدی جهت
سوزش فم معده مخصوص وقت اخراج ادری و فم
نافع صنعت آن بگزیند سعد کوفی را و آب زرشک
بسیار نرم ساینده از بار چکه پاسبان گذرانیده
صافی آنرا در ظرف سفالی بر کرده بروی آتش
بگذرانند و طوبت آن منجذب شده خشک گردد
قریب بر بیان مندر رسد لیکن بر بیان نشود پس
بر داشته با عرق دارچینی یا قفل یا سیل گلاب
سرشته اقراص سازند هر قرص ثلث در سه روز
یک قرص یک دو قرص بخورند و اگر نیم جزو قفل
در یک جزو و عود هندوی اضاف کنند و یک دو قرص
قرص شب خون آمدن از هر عضو که باشد باز دارد
صنعت آن شب یمانی محل عضفانی اند هر یک
یکدم که با بر و اید ناسفته اقا قبا از هر یک سه دم
دم الاخوین صمغ عربی کثیر از هر یک دو دم سه دم
سحق نموده اقراص سازند شربت از بندم تا یک
مثقال و قرص شب پنجه مصدومی صنعت آن
شب یمانی شلخ گوزن عرق کثیر اگل از منی تخم خرفه
مقشر اجزای مسادی کوفته بخت باب برگ خرفه
اقراص سازند شربت یکدم با شرباب حبلا اس
قرص شب پنجه و دیگر صنعت آن شب یمانی کلان
دم الاخوین از هر یک سه دم کثیر است شدم صمغ عربی
دو دم کوفته بخت باب برگ خرفه سرشته اقراص
سازند شربت یکدم با شرباب حبلا اس و قرص
شیرم که اسهال را و اسهال کند و نافست از بر است
زنی که از برودت کبد باشد جهت استقرار طوبت
صنعت آن شیرم پوست پیلید مسادی کوفته بخت

اقراص زنده شربت از یک دانگ ابتدا کنند تا
یکدم و با سکنجبین پاشانند و قرص صمغ
دشوار می و صمغ را آسان گردانند و یکدم در زنده
را در ولادت بیرون آورده و صنعت آن هر یک
جاوشیر از هر یک یکدم حلیت منقش بنهند و کوفته
بخت با آب سداب یا آب خالص سرشته اقراص
سازند جمله یک شربت است و قرص طراش خور
آمدن از جمیع اعضا باز دارد و مخصوص زنده
آمدن از بواسیر و از برای نفث الی م صنعت آن
طراش شربان چهار دم خربوب انجبار از هر یک
سه دم زرد و کلان فارسی اقا قبا دم الاخوین
بسیار محرق حدف محرق از هر یک دو دم مازنی
سبز نشاسته کثیر صمغ عربی از هر یک یکدم افون
زعفران کافور قیصوری از هر یک یک دانگ
کوفته بخت بلعاب بزر قنونا سرشته اقراص ساز
شربت از یک مثقال تا دو مثقال و قرص طحال
تالیف میر محمد زمان ولد حکیم میر محمد منقول
از مرکبات تحفه جنت و دم در د سپرز که نهایت
باشد مجرب است و صنعت آن گل سرخ شش دم
از خشک مده دم تخم خیارین تخم خرفه از هر یک دو دم
ریوند حبیبی طباشیر لک مغسول کافور قیصوری
حصاره آمنتین زعفران ثمره الطرافایر ساز
هر یک یکدم عصا ره غاف بنده سنبل الطیب
یکدم کوفته بخت اقراص سازند شربت یک مثقال
با سکنجبین و آب کاسنی یا آب رازیانه یا آب
شاه تره بنوشند و قرص طحال دیگر گویند طحال را
بسیار مجرب است صنعت آن پنج سوسن آسان
جوی چهار دم قفل بعضی سنبل الطیب است از
هر یک دو دم شربت را در سرکه خیسایند و بعد بر
شقای قرق سازند و قرص طحال دیگر منقول
معالجات طحال قانون شیخ الرئیس رحمه الله فرمود
اند که از مجربات ماست و فی الحقیقت چنین است
و دیگر تجربه رسیده و صنعت آن پرسیاوشان کوفته

بخت کبیر تخم خرفه مقشر سداب تخم فنجانش زرقا
خشک اجزای مسادی کوفته بخت اقراص سازند شربت
تا سه دم با سکنجبین ساده بدانکه هر گاه سرشته باشد
با سکنجبین نشاید باطنخ بخت کبیر و پرسیاوشان بخت زرقا
و زرقای خشک و اصل السوسن مقشر از هر یک
یکدم و قلیله به دانه و اگر حرارت بسیار غاکب
باشد با شربت تخم خرفه مقشر پاشانند و قرص طین بول
الدم را نافست و صنعت آن مغز تخم خرفه کثیر
تخم فنجانش انجبار کلان دم الاخوین شب یمانی
گل ارمنی اجزای مسادی کوفته بخت بلعاب سیفول
سرشته قرص نمایند شربت یک مثقال و قرص طین
دیگر که بول لدم و جرب و قرص و صنعت کرده و شانه
را سودمند بود و صنعت آن گل ارمنی گل مخموم گل
قرسی صمغ عربی بریان نشاسته بوداده بلوط بریان
کرده حبلا اس از هر یک سه دم اقا قبا دو دم
کوفته بخت در عصا ره لسان الحمل سرشته اقراص
سازند شربت دو دم با شربت تخم فنجانش با شربت
تخم خیارین و قرص طین دیگر بول لدم را باز دارد
و قرص شانه را سود دهد و صنعت آن طباشیر کثیر
گل مخموم صمغ عربی تخم خرفه مقشر تخم خیارین از
هر یک ده دم کوفته بخت با سکنجبین کبیر شند و اگر حرارت
غالب باشد بالعباب بنگویند سیفول بسر شند
شربت دو دم با کشکاب و قرص فنجانش سپرز
را نافه باشد و صنعت آن فنجانش تخم کاسنی تخم
خرفه مقشر مغز با دام مقشر مغز تخم کدو مسادی
اجزای کوفته بخت با سکنجبین سرشته سه دم فودنج
و ورق السداب از هر یک دو دم و نیم بزر النام
دم صنعت یک مثقال ناخواه یک دم شربت یک
مثقال باطنخ زیره و قرص فوه که شیخ الرئیس در
قرابادین قانون ذکر کرده و گفته که نافه است
از برای جساوه طحال و وجع کبد و پهاس مزمنه
صنعت آن فوه الصباغین دو از ده دم پوست
بخت کبیر اصل السوسن را وند طویل از هر یک یک دم

و در نوبت دیگر از هر یک و درم است و بعضی دو درم
ایر ساینز آورده و ظاهر آنست که در نسخه پیشین
صحنه است و چون در اصل سوسن که ایرسا است اجزا
را کوفته بختی با سنجین ساد و سرشته اقرص سازند
قرصی بوزن دو درم شش سینه یک قرص با طبع
فستقین و بعضی گفته اند که با طبع انیسون و ایضا
قرص فو به نسخه سید سبطیل در ذخیره صنعت آن
فوة الصبح که آنرا افقاری روانس گویند پوست
بج کبر ز آوند مدح فستقین روی اجزا را برابر
کوفته بختی اقرص سازند هر قرص یک مثقال ششتری یک
قرص با سنجین ششتری بختی بختی فو به نسخه دیگر
سودمند است بختی آنچه در قرص قبل ذکر شد و آن
بیلک اضحی طحال جوهر است صنعت آن فوة الصبح
و و از ده درم پوست بختی کبر ایرسا ز آوند طول از
هر یک دو درم کوفته بختی سنجین سرشته اقرص
سازند ششتری دو درم قرص طراسمال صغری
را که در پها هم میرسد نافست صنعت آن قرص
طراسمال بزرگ الحاض بریان کرده حب الاس بلوط
اجزا مساوی کوفته بختی اقرص سازند ششتری
یک درم تا یک مثقال با شرباب سبب یا مورد و قرص
کرمای بختی صاحب اصل نافع از برای جمیع
امراض طحال و گفته که او میان باین قرص را کل
سید دانند صلاست طحال را صنعت آن که مانع
بها و مثقال فاعل سنبال الطیب سارون شق از یک
فوة مثقال شق را در سر که غصص غیسایند حل
سازند و بانی دو ا کوفته بختی بآن سرشته اقرص
سازند و قد مستعمل یک مثقال با سنجین
بزروری یا ساد و قرص لبوب فو به مجاری بول و
مثانه را از ریم پاک کند صنعت آن مغز فندق
مغز لیمه مغز بادام شیرین مغز دانه آبی مغز تخم خربزه
مغز تخم خیارین مغز تخم که و مغز تخم هند و آنه مغز
دانه محلیک تخم خشخاش نشاسته تخم کفلی تخم خیار
رب السوسن گل ارمنی مغز چا خوزه و دو قوراز یا نه

تخم کرفس از هر یک و درم اجزا کوفته بختی بالعاب
تخم کتان بستر شده و حب سازند و خشک نموده هر
روز یک مثقال با جلا یک مثقال باشد و کل
کرده برهند و قرص مبارک تیدق و محرق و قران
را با خفاش و تخم کفلی بنفشانه صنعت آن ورق گل
سرخ تخم کتان از هر یک پنج درم طباشیر سفید مغز تخم
خیارین از هر یک یک درم تخم کاهوسه درم تخم مغز
تخم کدو و درم رب السوسن یک مثقال کافور یک
دانه و تخم کوفته بختی بالعاب بزرگ قطونا البشیری
بنفونامند و قرص سازند قرص سیر از املای حرم
حکیم محمد باقر حبت حیات حاره و عطرش و قایمقام
قرص کافور است صنعت آن مرادینا سفته
طباشیر مرصانی از هر یک دو مثقال صند سفید
سرخ نیلوفر کشین خشک گل سرخ تخم حاض تخم کافور
تخم خرفه تخم که و تخم هند و آنه از هر یک مثقال کافور
نشاسته بر الیخ از هر یک دو مثقال خشخاش سفید
چهار مثقال بزرگ قطونا را در آب غیسایند و آنکه
صاف کنند با او قرص سازند این قرص لوق طبیعت
است که مغز نماید از شرباب کافور و قرص مرو حبت
جبل در از حقیق نافع است صنعت آن مرکه
صافی دو درم طباشیر دو درم تخم کاهوسه خرفه از
هر یک پانزده درم کشین خشک پنجم درم کسیر خیلنا
از هر یک دو درم گل ارمنی پنجم درم کافور نیم درم
با آب انار ترش نبوشند ششتری دو مثقال و قرص
نافع حبت ادر حقیق صنعت آن مرصانی سه درم
ترمس پنجم درم ورق سداب فو به پنج مشکطرا مشغ فو
حلیت سنجین جا و شربط سنبال از هر یک و درم
با آب سداب قرص سازند ششتری یک مثقال و قرص
مسمل تالیف حکیم میر محمد موسی گفته که در امراض
حاره و تپهای مرکه و دفع فو به پنج ثقلی بغایت نافع
و بیح العل و یغایله و بهترین اقسام و صفا کسیر
است صنعت آن بنفشه پنجم درم صندل انیسون
هر یک یک درم گل سرخ طباشیر نشاسته کثیر از هر یک

و درم حبیب الملوک پاک کرده و ده عدد بلعاب بزرگ قطونا
قرص کافور از تخم مثقال تا یک مثقال باشد و او
مناسب است حال نمایند و چون حبیب الملوک را با اکثر
و انیسون و صندل ساید و دوسه روز در آب بپزند
بختی ساند بهترین تدبیر آنست قرص صندل منقول
من الصندل منقول من او لی اللباب مقوی و نافع
نافع نزلات و سائر انواع صداع و بی نیاید و کافور
خورنده خود را از سعال و صنعت آن نمک اندرانی
نمک طعام نظرون همه عرق زبد البحر بپزد از برای سفید
خوب سفید کنند و بنفشه خردول طریح عرق از هر یک
یک جزو کبریت گل سرخ باز و سماق حنا از هر یک
صغری کند و قرص غود و هندوی صبر سقوی را آن
در شش شب یانی سافج الطیب جوهر از هر یک نیم
جزو و کوفته بختی با سرکه که در آن صابون بوزن چهار
برابر او و جو شایند با باشد سرشته اقرص سازند و در
وقت حاجت در آب گرم حل نموده بر سر باندند و قرص
نوره ناصور و آکله بن دندان را سود و ارد و در قرح
امداد حقیقها مستعمل است صنعت آن نوره یعنی
آهک باندیده شب یانی آفاقا از هر یک و درم و درم
سرخ و درم از هر یک یک درم نوشادر پنجم درم صبر زرد
درم اجزا کوفته بختی لبه که سرشته اقرص سازند
و در آفتاب خشک نمایند و قرص نوره و دیگر که همان
نافع دهد صنعت آن آهک آب باندیده مازدی سبز
شب یانی و قرص سونخته زرد و درم سرخ از هر یک
مساوی کوفته بختی اقرص سازند و عند الحاجة
استعمال نمایند و قرص نوره بنفشه دیگر صنعت آن
آهک آب باندیده زرد و درم سرخ سبز ماز و شب
یانی آفاقا از هر یک و درم کوفته در سرکه بنفشه و درم
نوشادر آفتاب بگذارد و هر روز یکبار با سرکه بسایند
بعد از آنکه چهل روز در آفتاب پرورده باشد خشک
سازند و هنگام حاجت با سرکه بسایند و بر ناصور
آکله طلا نمایند و قرص نوشادر آکله لب دبان و لثه
را که حکم شده باشد نافست صنعت آن نوشادر و قط

قلقه پس نمک سوخته از هر یک یک گرم و دهان مصری
سوخته و دو گرم کوفته بس که انگوری سوخته و قاصه سازند
و در سایه خشک نمایند و صبح یک قاشق و عصر یک قاشق
سایه بان مصفیه نمایند تا خون برآید پس بایست
عزله یا آب سماق و گلاب با آن بشویند و اگر طاق
سوزن نداشته باشد پس روغن گلشن گرم کرده یک
ساعت در دهان نگاه دارند و چنانچه بر تپان قرض مصفیه
کنند تا خون قاصه تمام برآید و نشان آن آنست که
خونیکه بعد از آن بر می آید بنمک و خوشبو باشد پس
دارو مصفیه کنند تا گوشه تانچه سخت از سر فروید
و جراحت دور شود و هر یک که قرحه در لبش کرده و نشانه
و جگر را پاک کند چغندر آن صمغ عربی صمغ آلبو
کثیرا نشسته تخم خرفه طباشیر گل معجم مغز تخم خیار
از اجزاء مساوی کوفته سنجیده قرض سازند شربتی از
دو گرم تاسه درم باخته و هر یک که قرحه در دهان نشانه
و سوزش لب و لبه و لالدم را نافع بود چغندر آن
خشک اش سفید و سیاه از هر یک چهار مثقال نشسته
کثیرا صمغ عربی از هر یک یک مثقال بزرابنج چغندر
راوند چینی نیم مثقال جز کوفته سنجیده یا آب سماق
سخته قرض سازند شربت و دو گرم با سنجبین سفیدی
و هر یک که سنگ در دهان نشانه باشد شکست
برآورد چغندر آن تخم جیر بری تخم کرفس بستانی
سینه دار چینی سنبل الطیب از هر یک جزوی کوفته
بخته بدست قرض سازند شربتی دو گرم با حبس
و صمغ افشالیم را با زردار و دول و دملغ را قوت
دهد چغندر آن گل سرخ و دو گرم طباشیر سردار
ناصفه صندل از هر یک یک گرم مغز تخم خیار بن
تخم کدو از هر یک یک گرم تخم خرفه سه گرم زعفران
نیم گرم اجزاء کوفته سنجیده با گلاب بزر قطونا قرض سازند
شربتی یک مثقال با سنجبین و قرحه که مسلول
و افشالیم را سود دارد و چغندر آن صمغ عربی
گل ازنی از هر یک دو گرم خرفه شامی پشیا و شامی
شاه بلوط نشسته بریان کرده از هر یک یک گرم

بدست قرض قرض سازند شربتی یک مثقال شرب
حب الاس و قرحه بخته قاف و صمغ را و سکون را و
دما و بکسر سرد و نیز آمده و سکون نیم تخم مصفیه
که بایستی تخم کافشه و خشک دانه و در گیلان تخم
گاجیره و بهندی که کاف کاف تازی و در لای چهار نقطه
هندی و کسینه کافین نامند و آن تخم از لیس است
سفید اندک طولانی صغیری شکل پهلوانی باشد
و دو گرم گرم و در اول خشک و شیره آن مسهل
اخلاط و بلغم لایح و راف سرفه و ربود و مفتح سده و
سجده کنند و شیره در معده و گدازند و سنجید آن حبس
مالخولیاد و سواس و جذام و جرب و نیکو کردن
از نمک رخسار و استقارخی و زنی نافع و چون بخورم
آنرا با نیم طل شیر تازه حل کرده صاف شود و بنوشند
لایح ریاح و زلات و امراض بارده و منقی سینه و
صوت است و سی مثقال ز شیره آن با فیتون
حبست امراض سوداوی و باخیرا شنبه جرب پتهای
بلغم و با عسل و نظرون و مغز بادام و انیسون
خلل حبست تنقیه و ماع و بدین از جمیع اخلاط و با
بخیرا با عسل مخرب کرده حبست قوی و اسهال
بلغم محترق قاصد و در مفاصل و شری و بخار آ
و موی و بامزوره فاش و نخود آب منضج و محمل و
مسهل بلغم رفیق و سوخته و قنده یا شیره آن قوی و
امراض و ماعی را میند و جو شایند آنرا قوت مسهل
ضعیف تر و مغز معده و مصاغش انیسون و فیتون
از ده درم تا بست درم و قرحه بری شیشه پستانیست
و سا قهای آن بزرگ و سفید و در آخر میان برگ
گل و شمش طلا بر می شود و گل آن زرد است و دو گرم
خشک و در گرمی معتدل و شرب کینه قال با
برگ و ثمر آن با نیم مثقال خلل با شربا حبست
گزیدن عرق نافع و گویند ما دام که عرق بگریزد
آنرا در دست نگاه دارد احساس را کم میکند و چون
بپزند و در اک میناید و دواء القرحه شامی الکمش
فرموده که موافق ترین دوا حبست از برای پیران و

و اسهال با نیم چغندر آن مغز حبس القرحه قطره تلخ از
هر یک سه درم و رخی ابولوسات انیسون نظرون از هر یک
یک درم و رخی ادویه کوفته سنجیده با بخیرا خشک و عسل
سجود سازند شربتی مقدار یک گرم در گلاب یا د و گرد
گلاب بدست که اسهال با نیم تاسه و لیسیت میناید و
ابولوس یکدانه مثقال و بقوی یک گرم است و دوا
در رخی یک مثقال و بقوی یک گرم است و دوا
القرحه دیگر نیز از شامی الکمش و گلاب پیران البسینا
موافق است و راف قبضیت ایشان چغندر آن
بگیرند حبس القرحه هر قدر که خواهند و با ده وزن آن
بخیرا شسته مقدار یک جوزه عذال حبست تناول
نمایند و تا د جوزه نیز و اگر خواهند شیره آن هر دو را
گرفته اقوم آورده مجون سازند شربتی یک و نیم
تناول نمایند و در آن قرحه قریب الفعل است بدین
بزرگ کتان و قایمقام بزر انجور است و از آن ضعف
حبست ربو و تحلیل و ارام و اخراج گرم معده و اسهال
شکم نافع و مضر معده و مداومت شربا و نه بین آن
مورث برص یافته اند و چغندر آن بگیرند معطر
حبس القرحه را و نیم کوفته آب گرم بران پاشیده به بقور
و درین بادام که در دهان مفروده ذکر یافت بزر و فیتون
که درین آن مستخرج میگردد و بکار بزنند و مرس و قرحه
طبع و مسهل بلغم و اخلاط از حیات چغندر آن
بگیرند مغز حبس القرحه بست دانه فلفل بنجی از مری
او قیه مغز حبس القرحه و فلفل را کوفته در مری مخلوط
کرده استعمال نمایند و اگر چند دانه با موی دانه اضافه
نمایند میگردد و اقوی و اسهال بلغم و اگر چیا در رخی
بسفاج فیتون نیز اضافه نمایند اخراج خلط سوداوی
مینماید و اگر بجای بسفاج فیتون نمایند میگردد
اقوی و شاید که بست دانه مغز حبس القرحه سهوی آن
کاتب باشد بست درم بوده که بست دانه نیاشسته
مرس حبس القرحه و دیگر حبست اسهال بلغم برفق
چغندر آن بگیرند مغز حبس القرحه بست درم و یک
طلاب گرم بخسینا نند و با ده درم فایند ابض مالید

صاف کرده بیاشته اند همچون لقمه قویج بچشاید
صفت آن مغز حبه لقمه است و درم سبک و ده
بزم کوفته یا فانی شده سرشته همچون سازند شری
درم و درین نسخه و در جز است و مزاجش گرم و خشک
در آخر و درم و نافع لقمه حبه است خارج اخلا
مانند صفت آن مغز حبه لقمه مغز با دم متفانی
کوفته با عسل بطریق نافع نماند و بتقارین
قبل از نشستن و نماند و نافع علوی تبیده است
و نقل بیا سبزی و ترکی میخک و بهندی و نیک نماند
و آن شکوفه و خستیت که در جزیره از جزایر زیاد است
سخت و بهندی و بجا و در نیز می شود و در خیار خجالات
نیش و در آن بالفعل بولند که از در فضا ری
و او این جزیره غیر آن جزیره است که در آن
جزیره می شود و چنانچه ذکر یافت و ولندیز خود آورده
در بنا و سیف و شد و عطر و درین و برای خام آنرا
نیز از آنجا ساخته می آورد و گویند درخت آن شبیه
به درخت کناره و بگمای آن شکل برگه نار و از آن
در از تر و بعضی تره شانه های آن باریک و بلند
مانند ساختن ریاسمین که بهندی چینی نامند
بلند شده باز بر گشته بر زمین می باشد و در نقل نر
ماده می باشد از آن دانه های بزرگ کم بود و کم طعم
خشی است و ماده آن دانه های خوشبو و نماند
و بهترین آن دانه های بالیده ماده تند طعم باندک
شیرینی و خوشبو با عطری قوی الحاد است که در
خاک بیدان و کوبیدن اجزای آن نرم و ستوی باشد
و بر سر دانه های آن چیزه جالبه که می باشد نیز تند
طعم و خوشبو و تند باشد در سوم گرم و خشک و مفتوح
و محل و مقوی بدن و دل و سینه و معده و جگر و
طحال و اعضای باطنی و دماغ و دهن و سکن و
صداع با و در حفظ و مقوی با و با صفت و مفتوح و در
شجاعت و رافع قوی و خفقان و فواق و استسقاء
لحمی و علل سوداوی و بلغمی و تقطیر البول و سلس البول
و بر یارح غلیظه و امراض بارده رحم و سخن آن و

وزن الا معطر طوبی و نزلات متوالی و بد بو است
دهان و مقوی لثه و فالح و لقوی و جمیع امراض
بارده دماغی و دشت و امراض و در سواست خفقان
و نیز درم آن با بیشتر از به شرط مدامت بغایت مرکب
با و مدامت یکدم آن در وقت طهر زنان باعث
حل ایشان و در و بدن یک عدد از قسم آن هر روز
سبب منع حل و احتمال آن جهت قوت با صره و
رفع سبل و غشاده و طلای آن بر سر باعث تسکین
صداع بارده و طب و بر حلیل ملذذ و جماع و قوی فم
رحم بالجه چون و نقل از جمله او و یا عضاد و ریشه
است زیاده میگرداند جماع را و متین بر باه است
بهر تم که استعمال کرده شود و ضا د آن بر یافوخ حبه
سکته و سد دماغی و نزلات بارده و مجرب و
سقوط آن و نفوخ آن نیز همین اثر دارد و در دندان
بر وجه معلوم متاکل خواه یا آب سائیده یا درون آن
سقوط مسکن و جمع و الم است و نگاه داشته
قطع آن در جوف دندان گرم خورده نیز مسکن
و جمع است و عرق و نقل مرکب که خواهد آمد
در جمیع افعال قایم مقام خمر و تر یاق سموم و مقوی
بدن و حواس و مفتوح سد و جهت تعدیل خلط
و رفع اعیاد امراض بارده و سبب است و شراب
آن بر امتیاز خمر قویتر و اگر در نقل یا با گلاب
صرف تقطیر نمایند می باشد ماده خوشبو می باشد و گویند
و نقل مضر کرده و امعا است و مصلح صمغ عربی
و قدر شربش تا یک مثقال و بدیش مثل آن
و اجینی و نصف آن بسیار است و گفته اند که
و شتی نیز می باشد و آن دانه های ریزه صلیب است
و بسیار کیفیت که از خوردن آن کیفیت بسیار عارض
میگردد و در نقل بستانی و در خشک است که بهندی
را تم تسبی نامند و نقل که اش نوع از و نقل
کبار است به جوارش و نقل مقوی اعضای در سینه و
رافع غشای و رطوبات فاسده معده است
صفت آن و نقل کشش درم بسیار و بنیاد و خولجان

صندل قرصن از چینی عود مندری سبیل لطیفه نام
و در نقل از هر یک یک درم کل سنج چوبه درم
صل سوس قرص غالیله در هر یک یک درم کباب چینی
عسل شنبلیله هر یک یک درم مشک سبزی نشت درمی با
شکله سفید و عسل سفید بقیام آورده بقدر کفایت
با دستور مقیر مرتب نمایند شری یکدم تا در درم چوب
و نقل دیگر صفت آن و نقل عود خام از هر یک
سه مثقال و صطبله با قرص از هر یک یک مثقال تخم گز
تخم مشبث راز یا کشنر خشک ناخواه تخم کرفس از
هر یک دو مثقال و دانه را که گفته بخیته با سه برابر آن
همه جزا فانیند همچون سازند و هر روز سه درم ناشسته
بخورند و درین الق نقل منقول و طب کیمیای بر
اکل سوس گرم و خشک است و در وجه سوم نافست
جمیع امراض بارده و امراض کبد و معده و قلب و
امعا از بردن را و مقوی ارواح و نافست امراض
سوداویه را و قوت و کثر از قوت دهن بلسان نیست
از داخل و خارج و قایم مقام دهن بلسان است و در
معا جین کبد و مراحم و التیام بخشنده جراحات تازه
است و نافست امراض دماغ و ضعف با صره را
و قتیکه نوشیده شود مقدار قلیله از آن با لقمه از
طبوخات مناسبه و اگر جوارش ساخته شود با شکله
و اشتغال کرده شود نافست است امراض مذکوره را
و نواز قویه را و جهت تحلیل ریاخ و فواق ریکی
و تقویت با صمه و جمیع امور و فوائد یکده و نقل آن
نافست آن نیز نافع البست با زیادتی اثر و لطافت
صفت آن بگیند و نقل جید هر قدر که خواسته اند
هر یک طلای از آن یک دقیقه نکند و خلط ده باب
اگر باز لقمه هر یک رطل شش رطل بنجیسانند و در
در جای گرم بگذرانند تا تخمیر یابد یعنی فی الجمله
بجو ش آید و یاد بر گیران سبب دفن کنند پس تقطیر
نمایند بقرع و اینج و جدا کنند دهن را از آب و
بر دارند و در شیشه کرده نگاه دارند و عند الحاجة
بکار برند و شراب و نقل و دماغ را قوت دهد

در فح و نشاط آورد و دفع سودا باشد و صنعت آن
بنات سفید یک من پوست میلان ده سیر تخمین آب
بر روی او کنند و در خم اندازند و در گریب سبب حم را
در فح کنند و در ده روز که بسیار باشد آنرا با لوبه
عرق کشند پس و فلفل سبب سیر شاهی و خنجران و سیر
شاهی و در آن داخل کنند که یک شیار در بگذارد و در روز
دیگر عرق کشند و در وقت عرق کشیدن زعفران تخمیر
شاهی بگلایب سایند و در پارچه کتانی کرده و در مشرق
گذرانند که عرق بر آن بچکد و چون تمام عرق بچکد
زعفران را بفشارند و در کفند و عرق را نگارند
شراب فلفل دیگر را بتیاز حرقه تیرست و چون بن
شراب را با شکر بچویم آوردند جهت اراض بارده
صعبه نظیر ندارد و صنعت آن بچرخه فلفل بچرخد
آب نارین شانزده جزو و عمل صنعت یک جزو و در
شیشه کرده با هم خوب بر هم زده یک هفته در سیر
سبب و فح کنند تا برسد پس بقدر حاجت استعمال
نمایند و عرق فلفل مرکب مذکور جهت تقویت
معد و کلیه و باقی خواص آن در فلفل ذکر یافت
صنعت آن فلفل یک نار بزرگ گل سرخ گاو زبان
از هر یک یک و نیم آثار بزرگ تا بول نیم آثار جک
تازه ده آثار مجموع را کوفته و در گلایب شب سایند
عرق کشند و بقدر احتیاج بیاشانند و چون فلفل
مفرق و مقوی اعضائی را کسیده و معده و آلات غذا
و باه است و در ریاضت نیز وارد و در سفید ریزش
و منافع بسیار دارد و صنعت آن فلفل چهار درم
و تخم سنبل و در فلفل خیر و اجوز بواشیط جندی
قافه کبار و اعیانی سیلانی لسان العصاره و در پنج
عمری مصططه با و در خنجر لسان الشرف و خنجر شک
خنجران مراد پید تا سفته و مراد علی و صنعت
اصل بخشی از آن و در حجب سیلانی سرخ یا توته را می
پوشین از هر یک یک درم پوست بلبل یک درم زعفران
در و از آن هر یک یک درم پوست بلبل یک درم زعفران
در و از آن هر یک یک درم پوست بلبل یک درم زعفران

سخته بر عمل سرشته و چون سازند شربت بیک درم تا دو
شقال و پنج بزاری که در و دیگری قیاق نامند
و آن چند قسم میباشد یک قسم سبز آنرا که در سبب
گویند و یک قسم سرخ رنگ مدور باندک طولانی
خیاره دارد و آنرا که دوی یکی در دوی و بزاری که
سیرین و بندی میگویند که در کدیمه نامند و یک قسم
سفید مدور بزرگ و در آن اندک باریک صراحی
شکل بعضی اندک طولانی و بعضی بسیار بزرگ و در
پوست آن تخمنا و در سمن شاه بچرخد و بعضی
از آن مدور و شکم دارد و بعضی طولانی و یک قسم
دیگر بسیار طولانی باریک تا بسبب ذرع دست و دیده
و قطر یک شبر و کمتر از آن و یک قسم دیگر بسیار کوچک
مدور بقدر سبب بزرگی در بندی و دیندن نامند
و در شاه جهان آباد و اکبر آباد و کهن بسیار میشود
این دو قسم مخصوص به بلاد هند است و بسیار نرم و
نازک و لذیذ و مخصوص در بندی و قسم بسیار طولانی
بباریک در رنگ که نیز میشود و یک قسم دیگر سفید مدور
طولانی بزرگ در بلاد هند و بنگاله یافت میشود که
بندی پیله و بنگالی کو مژه نامند این نوع از همه
غلظت تر و بر دوت و در طوبت آن غالب و بعضی
گویند که دوی رومی همین است و با لوبه مجموع آنها
در دم سرد و تر و ملین و متفتح و در بول و عرق و
سکر عیش قلیل القدر و چون آبوش طبع و حن
بباید اسرعه و اجود ایشان از جهت انضمام و خوردن
را موافق و مزورایت که جهت تهاسه حاره و سرده و
حرارت که از آن ترتیب و در نهایت نیک و در طب
بدن و دماغ است و سرده و خرد و سبب که با کدیمی
یافته باشد یا با مغز تخم آن را فح عشی و حیسات
خشیمه حاره و سمیت اخلاط بیدار است چون
نیکو انضمام باید و فاسد نگردد و الا متولد میگردد
از آن خلط روی یعنی خام و فاسد میگردد و اندک
و سایر اخلاط را و اگر آن اشیاس مناسبه هرگز
نامند باش و صفت آنرا و حصر و ساق در دین

با دام شیرین و نافه و بازیر حاره بحسب اعراض
افزافه کرده طبع نمایند بحسب امراض حاره حاده
و حیات ملتهبه فح خصوص بآب عنبره و آب انار
و سرکه و در می هر کدام که باشد هنگامیکه سرفه نباشد
بجوهضات سرفه حاره را و با لوبه انضمام کدیمه و سیرین
و امراض حاره را فح و مولد فح و مضبوط و مستط
استهوا و مضبوط و نافه و سودا و در حرقه از بلغم و
استهوا که خلط موجود و با اغذیه بقلب بطبع غالب
میگردد و مثلاً با مالخ تولد خلط شود و با بعضی فلفل
میکنند و همچنین و چون در معده فاسد گردد و در خیار
مولد خلط سمی میگردد و در مصلح اش زیره و فلفل و
سازد و در حاره و در صفراوی آب عنبره و سرکه و
انار و امثال اینها است و ضما و آن جهت اورام
حاره و التهاب معده و احتشاد و سرد و بخوانی رفع
و خشکی و طبع و قطور آب معصور آن بار و عن کل
جهت در دگوش و درم حاره آن و سقوط آن با شیره
و خزان جهت سرسام و بی خوابی و پین مریخ و
عنبره و آب آن مفرد و یا با وویه مناسبه جهت
خناق و در دگوش و خورون آن جهت سرفه و در سینه
و التهاب صفراوی و در دگوش و احوال بآب گل آن و آن
شمر که از آن جهت رفع رمد و زردی بر تان که در شیم
باشد بغایت موثر و در پوست خشک سوخته آن
جهت قطع زرق و دم حار حات و رفع آلوده و زخمها و جوب
و طمائی پوست سوخته آن بار و عن کبوتر تازه جهت
سوختگی آتش و با سرکه جهت بوق برص و خوردن
آن جهت بواسیر و زرق و دم احتشاد فح و چون
چون کدور اخیش الحارید مملو ساخته بعضی از خیل و ز
آب آنرا گرفته با خنجر بکشند و خضاب نمایند خضایی
بسیار نیکوست و خنجر تخم آن در دم سرد و اول
و شیر که آن جهت حرقه الیول و لاغری کرده و قرحه
مثان و امعا و خشونت سینه و سرفه و فح الدم و در
و پهای حاره و خشکی مغیره و درون تخم آن در دین
آن جهت رفع بخوابی و پوست دماغ و نفوس صفراوی

دل و تنهای حاره تند بینا و شراب بیدیل و قد زشت
از مزاج آن و روغن آن هفت شقال و بدش چشم
هناء دانه و فنج آن سکه مانند سنج نفاخ و پنج شنبلی
است و چون که در از پوست جدا کرده مجموع را با پیچ
گروه برود و بنیکو بالن و در آب پیچوشانند تا همراه
شود و بگذارد تا سرد شود و چربی آنرا جمع نمایند و در
ترطیب قویتر و سردتر اند و عن آنست که باره عن
کنج ترطیب میدهند و اطباء اینها کسیکه گشته فلزی
از فلزات خورده باشد و خواهند که دفع از دست آن اند
نمایند و دفع سازند یک عدد پیچ را گرفته سر آنرا
بریده قدری انداخته آن برآورده محوفا ساخته و بگذارد
نیم یا یک قدر سیاه که بپزدی اگر نماند که یک پارچه باشد
و چون آن گذاشته سر آنرا انداخته که بریده اند
بسیار شب تحت آسمان میگذاردند و صبح آنرا از آن قند
گذاشته انده آب آنرا میخوردند و صبح آنرا از آن قند
بوشب و دیگر نیمه آن قند و پیچ را با در تحت آسمان
گذاشته صبح آب صاف نموده بخوراندند و همچنین تا
رفع غلظه آن گردد و دست امتحان بول آنرا در ظرفی
میگیرند و میگویند که آن فلز بجنبه به او را در دست
میشود و برمی آید و معلوم فرج در خواص قریب
بر مای آنست و بی روغن آن اقوی از روغن آن
آن صنعت آن مانند اترج و سیب که به سبب و به
تو که یافت و دهن القرح بگیرند که در او پوست آنرا
در کرده بدستور بنامی بکوبند و آب آنرا افشوده
بگیرند و با بلع آن روغن کبوتر تازه بخورشانند و تا
آب رفته روغن بماند جهت حمی دق و مایخولیا و
حرارت و یوست و ماغ و تشنج یا بس و سردی
و نرم کردن صلابات بسیار مفید و طبع آنرا سرد
و تر و مرطوب بدن است و اگر آب محصور آنرا با طمان
انری بخورند و صاف نموده باره روغن تحت کد
و قدر مقدار اعتدال بخورشانند که آب رفته روغن بماند
و وقتی از آب آن در آن باقی باشد تندترین بدن
و قطور آن جهت صداع حاره خشکی و ماغ و درشت

بیخوابی و در دگوش حاره خصوص آنکه اندک آب
کدوی تازه مزوج با آن نموده باشند و چون آنرا بر
یا فوج و میاشیم کف دست و پانیز بالند یعنی در
تنظیم بیدیل است و قرح المکر که دوی تلخ است و
پنزدی نو طری نامند که یک میشود و بسیار گرم
و سخی اندکی از آن یعنی قوی و قوی فرمودن با آن
جهت صفتی النفسی سرد باد و در طوبی نافع و هیچ آنکه
پنزدی بجهت نمانند بحلال و رام بارده است طمان
و صفا و اسفودا و مرگبا با دوی مناسبه دیگر و گویند
چون کدوی تلخ خشک را بشکافند و در سر آن
چند که باشند پرده عنبکوت میباشند و در نیم
سوده اندکی از آن را سوط نمایند بر آن اصفرا
که چشمها در خساره همه زده شده باشد نافع است
بخرج طوبیت و بلاغم زرد رنگ زبیدی و از نموده
است و ما و القرح علو جهت اکثر امراض حاره مانند
صداع حاره موی و صفراوی و حمی دق و سلی و
حمیات صفراوی و دمووی و حرقة البول و سوء مزاج
حار که به عطش مفاط و التهاب نافع است و
صفت آن آنست که بگیرند یک عدد و شیرین
که تخم آن خوب بسته نشده باشد بسیار خام هم باشد
و آنرا بگل سرخ و آرد جوهر هم سرشته و با آرد جوهرها
و یا بگل تنها و اگر در زیر آرد جوهر بالای آن گل گیرند
بهر است و بعضی جوهر دست بسیار بر آن کد و فرو
می برند و بنمیز آرد جوهر گل گرفته بدستور و بگذاردند
بر روی تاب یا بر آجری در تنور یک گرم آن فرو
نشسته باشد و تمام شب در آن تنور باشد تا نشوی
گرد پس صبح آن تنور بیرون آورده گل و خیسرا
از آن جدا کنند و سر آنرا بریده آنرا بپاشانند و آب
آنرا بگیرند و صافی نموده یا بر ف و پنج سر و کد و با
آب نار یا سون شیخ و یا تنها یا شکر سفید یا شکر
تنها یا شامند و در درازا که صفا باشد یا با عرق
مناسبه بنوشند و اگر سر فنیاشد و در سرنگ هم سر ف
سویق شفیق و قلیبی شربت بنفشه گرم و اگر شربت

گرمی و التهاب و عطش بسیار باشد به تنهایی و چنان
بیا شامند و آشتامیدن آن با عسل و اندکی از نظر
سهمای عدال و صفرا است و با فلووس خیار شنبه و
شیرین و خیره و بنفشه جهت پتاس صفراوی و دوسه
و یا تر سندی و شکر جهت اخراج صفراوی سوخته و حرار
ماغ و سواس و مایخولیا و جنون و در سرد و در سرد
از بخارات حاره باشد و تنقیه مواد کرده و با عسل
مقدار شربت آن تا چهل و پنج شقال و صاحب شفا
الاستقام تا چهار اوقیه گفته و شیخ الرئیس و معالجات
قانون در ذات الحجب نوشته ما القرح و خیزد نافه است
از جبهه و لبها است که ضربه بسیار اند و عفت می آورند
اکثر است و در خود و مایه فرج که سیر نامند انطاکی گویند
که وضع آن القرح است عسل آن معتدل و مرک
باه و سمون بدن و مفتوح سد و در فضلات و ملطون
اخلاط و مقوی احشا و کثیر غذا و دفع اخلاط سوخته
است و سگری آن در اول بروز حرارت معتدل و
مول خون صالح و مانع صعود اجزیه بدماغ و مایخولیا
و سرد و در انواع جنون و در سینه و سرفه و
ضعف معده و جگر و حرقة البول و یا خشکی اش جهت
رفع بیخوابی و با سوزن بادام شیرین جهت تسهیل بدن
مؤثر و صفت آن بگیرند که در او پوست و تخم و
پوده آنرا در نموده هم آنرا قطع است بریده اند که
خار زده و یا ریش ریش بریده و یا از کد و تراش گذا
در آب آنکس زانی بگذارد پس بر آورده و بنیکو شسته
پخته بدستور مایه اترج یا عسل یا شکر بر تانند
و اگر اندکی صندل و مصطک اضافه نمایند میگردد قوی
مخلل فرج و ملطون و با غم و مسکن حدت خون و مفاط
است صفت آن بگیرند قرح را بدستور که در میان
تو که یافت و لیکن قطعات این را که چک تر و در آن
کد و بطریق ریش نیز بریده مرتب میسازند و در
بدن ریش اکثر ریشهای دهنند و بعد بریدن زانی
در آب آنکس صاف بگذارد پس بر آورده و پاک شسته
آب پیچ و دهنده و بنفشه آنرا از افشوده از پارچه پاکیزه

نکته اشفت رطوبت آن نموده در سر که اندازند و قدی
 نکند و چند دانه قنفل و قلیله سیاه دانه خرما خاک
 ناشن نموده در آن اندازند و بگذارند تا برسد و اگر
 ناشنی دار خولنه سر که را با قدری شکر چاشنی گرفته که
 را در آن اندازند و بیکد و جوشیده داده مصالح مسطوره
 سوای نمک در آن اندازند و چند روز یک بگذرانند تا
 برسد پس عند الحاجة تناول نمایند و قنفل و قلیله
 قاف و کسر آمله و بای مشتاة تخمینه و صابون
 که غذا نیست که از لحوم لطیفه تر میباشد و سکنجبین
 حدت خون و صفرا و قاطع بلغم و مضر سودا و علل
 اعضا تناسل است و صفت آن بکبریه های یا
 بزغال یا چوبه مرغ یا پارچه گو سفند یا هر کدام که باشد
 و خواصند بکسر و یا ترشهای دیگر و میوه های تر و
 تازه که فاسد نشده باشند طبع نموده میل نمایند

باب القاف مع السین المله

قد بضم قاف و سکون سین المله و طای حمله مشتال
 یعنی است تشبیه به پنج نقاش و از نوای هند خیزد و
 بناتش مفروش بر زمین و بی سامان و برکش عریض
 و قسم میباشد یک شیرین و سبک و سفید با عطر است
 از قسط سحر و عربی نامند و مستحب با آنک زردی مائل
 بسیار و سبک و سطر و کم بود تلخ و از قسط هندی
 گویند و شمی مائل به سبکی و سنگین و در وزن تشبیه
 شمشاد و خوشبو و بی تخم نیست و از مطلق آن بر
 قسط شیرین است و بهترین آن سفید تازه و قی
 گرم خورده است که اندک زبان را بگذرد و قسط بجز
 نامند و بعد از آن هندی سیاه سبک وزن که بجز
 گشت نامند و بعد از آن سیاه شامی و قنفل تا چنان
 سال باقیست و فرق میان آن از راسن که قسط
 شامی نامند عدم عطری است و عدم گزندگی زبان
 و صلابت آن در سوز گرم و خشک و گفته اند که در
 گرم و خشک است مدر بول و حیض و جاذب سوز
 و خون و سایر اخلاط از عین بدن و ترایق حیوانی

خصوصاً عرق شیرین است و مفتوح سار و جگر و در دها
 و قاطع اخلاط غلیظه و از جبهه و کشتن که اقسام
 اگر موده است و جهت در درج و در سینه و سگ
 عضل و تقویت معده و جگر و در پاست مزمنه بارده
 و اعنی و لیث غش و عضلات معده و منصف و مفصل
 و برانده گردانیدن ریا ح غده که دماغی و تحلیل ریا ح
 و اخراج سنگ کرده و ادرار بول و اخراج دیدان و
 حریا قرح و جهت ششین بر عضویه اراده کشین آن
 باشد و یا سکنجبین جهت تب بلع با عسل جهت رطوبت
 کشین النفس و سرفه کشنده و تنقیه سینه از اخلاط
 ویرقان و علل و میوه و مستقا و کشین و کز از و عشت
 خدر نافع و خوردن یک مشتال آن با خمر و ششین
 مزیل و جاع و در ترایق سم الغی است و بخور آن
 قاتل جنین و منج آن در رخ با و ز کام و مضاد آن
 جهت کف و عرق النساء و دروهای بارده و از آن
 آثار حله و بار و عن زبون جهت رفع زرد قاطع و
 استر و در گوش و سقوط آن جهت و در سر مزمن
 و در و کشته آن جهت قرح و طبعه مفید و زجه آن
 در حیض و قاتل جنین و منج آن به دستور جابوس
 در طبع آن و تلویح آن بر سر جهت نیان و طلا و
 آن با سر که و قطر آن و غسل جهت دار التقلب و
 رو یا بدن سوزی آن موضع و تنش و برش نافع
 و مضر شانه و مصلحتش کمال بکین و مضر ریه و مصلحت
 اش نیس و و قدر ششین یکدم و بدش نقص
 وزن آن عاقر قرحا است و و او اوستط شیخ
 رئیس گفته که این دو نافع است از هر یک که موده
 صفت آن در چینی سیاه سفید از هر یک سی
 درم زعفران هشت درم انیسون تخم کرفس از هر یک
 ذره درم اسار و ن بصبت و درم ریون چینی ذره درم
 قحاح از هر صافی از هر یک است و چهار درم مر
 در شراب غلیظ بنجیاسانند و بیالایند و او ویه را کوفته
 پیخته و عسل مخل کف گرفته شده و در آن او ویه را
 آورده اول مرتبه برادران حل کنند پس باقی او ویه

را با آن بپزند شربت از یک درم تا دو درم +
 فصل در کسرخ و یا نیکه اصل و بود از آنها قسط است
 در سن القسط الصغیر شامیدن آن نافع است از
 برای برودت اعضا خصوصاً کبد و معده و مفتوح سده
 و مشد و مقوی اعضا است و نافع است از بر سله
 قاح و لقوه و استرخا و تشنج و رنگار و رانیکو گردانند
 حفظ کند موی را از سفید شدن و صفت آن بنفشه
 شیخ رئیس در قرابادین قانون قسط تلخ ذره درم سیلخه
 اسود شش درم برگ مراخو ذره استار نیم کوفته و در شراب
 یک شب بنجیاسانند پس روغن کچن تازه که یک رطل
 در آن داخل کرده در قند مضاعف تلخ دهند تا آنکه
 شرباب تمام تحلیل نماید و روغن نماند و بیالایند و در
 شیشه گرم کرده سر آنرا محکم بسته نگاه دارند و در شیشه
 ضنین بن اعقوبی بجای مراخو بزرگ مراخو یک مثقال
 آورده و در شیشه دیگر قسط تلخ یکصد درم سیلخه شش درم
 و برگ مراخو و چهل مثقال و در شیشه محمود بن الیاس
 قسط تلخ ذره او قیه و سیلخه سیاه شش درم و برگ مراخو
 یکصد درم است در سن القسط و دیگر بنفشه شیخ رئیس که
 استعمال طباست ناقص است از برای وجع کبد و معده
 و وجع مفاصل از رو دشت و استرخای شقی از بدن +
 صفت آن قنفل یک و نیم مثقال از هر یک سبیل
 الطیب سا فوج هندی میوه سا المله اصل السوسس
 آنما بخونی قرفه الطیبیاشنه قسط تلخ از هر یک که
 او قیه راسن سیلخه سودا از هر یک یک او قیه مرکه
 صافی نیم او قیه او ویه را نیم کوفته در سر که انگور
 یک شب بنجیاسانند و آب و روغن کچن بازیت هر کدام
 که باشد از هر یک یک رطل بر روی آن کرده و در قند
 مضاعف بپزند تا آب برود و روغن بماند پس
 فرود آورده بیالایند و نگاه دارند و در شیشه بیالایی
 و این مرکب صافی پیچیدم است و یک او قیه عود
 بلسمان افزوده او ویه است و وزن قنفل نیم او قیه
 است آورده اند که او ویه را نیم کوفته در سر که من آب

بجوستانند تا یک من برسد پس نیم من روغن کبیر
در آن داخل کرده باز بجوستانند تا آب برود و روغن
بماند و در نسخه دیگر عود بلسان و دواوقیه و جویو ایک
مشتال داخل دارد و باقی موافق نسخه شیخ ریس
درین القسط الصغیر نسخه صاحب اختیار بدلی
صفت آن قسط تلخ چهل دم سلیخه سوده ششده
ورق مرزنجوش چهل مشتال مجموع را نیم کوفته و شراب
کنه یک شبنم و زنجبیل سازند و بعد از آن بجوستانند
با شش ملائم و بیالایند و با نیم من روغن کبیر تازه
بازیت کنند که در آن داخل کرده و با ششده بجوستانند
تا آب برود و روغن بماند و صفت این درین به
نسخه حبیب بن یحیی بن حزم قسط تلخ دواوقیه سلیخه
سیاه ششده برگ مرزنجوش چهل مشتال اجزاء نیم
کوفته در یک طل و نیم شراب یک شبنم و زنجبیل سازند
پس یک طل نیم روغن کبیر داخل کرده و قدر مضایقت
بجوستانند تا شراب برود و روغن بماند پس فرود آورده
سر کرده بیالایند و در شیشه نگا دارند و صفت
این درین به نسخه قلاسی قسط تلخ دواوقیه سلیخه
سوده ششده ورق مرزنجوش سیر که هر سیر چهار
مشتال است و اگر برگ مرزنجوش معدوم باشد بدل
آن برگ مرزنجوش داخل کنند اجزاء نیم کوفته و شراب
و شراب بعد سیکه از وی آن برگ و یک شبنم و زنجبیل
بجیسانند پس بجوستانند تا نصف رسد بیالایند و
داخل کنند در آن پنج وزن آب زیت طیب بر
آتش خمر گذارند تا آنکه آب بماند برود و روغن
بماند بر داشته سر کرده و در شیشه نگا دارند و صفت
نگا دارند و صفت آن نسخه صاحب مناجاج اگر کان
قسط تلخ پانزده دم مرزنجوش سلیخه از هر یک شش
درم ادویه را نیم کوفته یک شبنم و زنجبیل سازند
یا سکه نیم جیسانند پس دو طل زیت اتفاق داخل
کرده بجوستانند تا حبه برود و روغن بماند پس
بیالایند و درین القسط دیگر نسخه صاحب مناجاج
الذکان نافع از برهله ریاح و از برهله فالج و لقوه

و صفت اعصاب و صفت اعضا سه رتبه و کز از
و تشنج نافع و برود حیات و صفت آن قسط
تلخ سی دم سلیخه سیاه برگ مرزنجوش و اگر نباشد
بدل آن زنجبیل از هر یک نیم کوفته و شراب
کوبیدن آن نیم کوفته و شراب کهنه بقدر که
از روی در آب برود و شب و یکبار و زنجبیل سازند
و داخل کنند در آن زیت اتفاق یک طل و بجوستانند
از آب آتش خمر یا آتش ملائم تا آنکه شراب برود
و زیت بماند پس بیالایند و یکبار و زنجبیل طیب
سنبیل بر وی سینه سازند و قفل جویو از هر یک
یک مشتال چند بیدستر نیم کوفته نیمخته در آن
حل کرده و در بادن سنگی بدسته بماند تا نیکو مخلوط
در شیشه سر کرده و سر زبسته نگا دارند و درین القسط
و دیگر این درین قسط را سید اسمعیل در زنجیره
و کر کرده در مرض سکه و چون این درین رادر
سکه و بلغمی بهر برای پشت و گردن و عصب سر
بماند نافع است و این درین سرودند است از
برهله حبیب امرض و ادویه تلخ حاد و در سر
اعصاب و مفصل و صفت آن اصل و در سر
را سون قح ترکی از هر یک دوازده دم قسط تلخ سی دم
سنبیل طیب دوازده دم مجموع را نیم کوفته در یک من
و نیم آب بجوستانند تا نیکو آب خوب سرخ شود پس
بیالایند و دوازده استار زیت طیب داخل نمایند
و مقدار بجوستانند که آب برود و روغن بماند
پس سه دم چند بیدستر و یک مشتال فریون داخل
و داخل کنند و در بادن سنگی بدسته بماند تا نیکو
مخلوط شود و نگا دارند و درین القسط دیگر که قریب
است به نسخه دوم شیخ آریض رحمه الله امراض
بارده را نافع باشد و محلول مواد غلیظه بود و اعضا
را قوی گرداند و صفت آن قسط تلخ سلیخه سیاه
از هر یک ده دم قصبه از هر یک سنبیل طیب ششده
سافیر هندی چند بیدستر قسط تلخ از هر یک است
دم در یکی صافی بچندم نیم سون آسمان بخونی

را سون از هر یک سه دم جویو از هر یک دوم ادویه تلخ
کو قطنی سست نیم کوفته در دوزن آب خالص یک شبنم و زنجبیل
بجیسانند با شش نیم بجوستانند و بیالایند و دوزن
روغن کبیر داخل کنند و چندان جوش و در آنکه آب
سوخته و روغن بماند پس فرود آورده سر کرده در
شیشه نگا دارند و در نسخه دیگر نیم سون جویو از
و اسن داخل ندارد و درین القسط حبیب امرض
سلیخه مخصوص صناع بلغمی و شقیقه و فالج و لقوه و
سنا و سکه و جویو مخصوص و امثال این برای امراض
نهایت نافع است و در صناع بلغمی و شقیقه و لقوه و
فالج و در صناع بلغمی نیز از خوردن چوب حبیبی بپزیرد
در دستورات ذکر شد مالدین این روغن بر سر
نفع بلغم دارد و صفت آن قسط تلخ حاد و در سر
عاقه قح و قفل از هر یک هفت دم نیم کوفته در
یک طل شراب ریحانی یا آب شبنم بجیسانند و صفت
یک طل روغن زیتون یا روغن کبیر داخل کرده
با شش ملائم بجوستانند چندا نیکو تمام آب برود و روغن
بماند صافی نموده و در مشتال و نیم جیسانند و سر
در آن حل سازند و بعد از دوزن هفته بکار برند و درین
القسط دیگر تا لیف نجیب الدین سرفه می صفت
آن قفل بچندم سنبیل طیب نیم کوفته و زنجبیل
سافیر هندی قسط تلخ از هر یک ده دم عود بلسان
را سون سلیخه سیاه از هر یک بچندم هر یکی صافی سه
دم مجموع را نیم کوفته یک شبنم و زنجبیل سازند
بجیسانند پس بجوستانند تا شش رسد بیالایند
پس یک من روغن کبیر داخل کرده بجوستانند آن
مقدار که آب سوخته و روغن بماند پس در شیشه نگا دارند
و در وقت حاجت این روغن را بار روغن اول
یعنی روغن قسط صغیر یکا جا کرده استعمال نمایند
درین القسط مارستانی و صفت آن قفل
یک ادویه از هر یکی هشت دم زعفران چهار دم
سنبیل هندی سنبیل رومی نیم سون آسمان بخونی
اشنه فرود قسط تلخ از هر یک دواوقیه سلیخه سیاه یک

اوقیه مرکبی صافی نیم اوقیه ادویه را نیکو کوفته کیشانه
روزی در هر که انکسور بخیند پس پنج رطل زیت طیب
در چ رطل روغن انجدر در آن حل کرده با آتش ملائم
بخوشانند تا سه که رفته روغن بماند از آتش فرود
بیا لایند و در شیشه نگاهدارند و در آن را حکم کنند
و این القسط دیگر مستعمل در بارستان بد صفت آن
و قسط یک اوقیه قصب الذریر سه رطل هندوی سنبل
روزی میوه سالک پنج سوسن آسما بخونی قندهار
قسط آن از هر یک دو اوقیه در نجیل راس فارسی سلیمه
از هر یک یک اوقیه مرکبی صافی نیم اوقیه ادویه را نیم
کوفته در شراب کهنه خوشانند روز بخیند پس آتش
ملائم بخوشانند آن مقدار که قوت دوا بهار انشرب
باز داده شود پس فرود آورده بمانند و بیا لایند
داخل کنند در آن زیت طیب و روغن انجدر از هر
یک یک رطل و با آتش ملائم بخوشانند تا آنکه خمیر برود
و روغن بماند پس فرود آورده سرد کرده در شیشه
نگاهدارند و در آن را حکم کنند و اگر قصب الذریر
نیست شود و در آن بوزن آن سنبل و از خر
کی در ربع در آن زعفران داخل نمایند و قسط کرده
این را قاضی فتح الدین از کتاب ابدال از محمد
بن زکریا رازی و دهن القسط بنسخه ثابت بن
قره نافع از برای فلج و رطوبات فاسده و اضم
حاده از بطن و صفت آن قسط تلخ یک اوقیه قنب
عاقور قزاقیون از هر یک سه اوقیه چند بیدستر
اوقیه مجوس را نیم کوفته در نیم رطل آب خالص
در نیم رطل روغن خیری بنده ستور مقرر طبع نمایند و در
وقت حاجت آبیکه تر بخیند بعد حاجت در آن
حل کرده صافی نموده با شیشه بقد ر یک
مشقال داخل کرده بکار برند و دهن القسط بنسخه
دیگر نافع از برای فلج و رعشه و تشنج و خدر و چون
بر شامت اعصاب طلا نمایند و صفت آن قسط
تلخ هفت مشقال سنبل الطیب سه مشقال کوفته
در آب بخوشانند تا یک رطل رسد پس یک رطل زیت

بخوشانند تا آب برود و روغن بماند پس هر روز
به ستور اول در آب بخوشانند و در روغن مذکور
داخل کرده با بخوشانند تا آب رفته روغن بماند
و چنین تا سه مرتبه پس صافی نموده چند بیدستر
در آن دو مشقال قنقل سوده میوه سالک از هر یک
ده مشقال داخل کرده در باون سنگی بدسته بمانند
تا نیکو مخلوط شود بهر موضعی که می خواهند طلا نموده
اول کیسه خام بر آن بمانند تا سرخ شود پس
روغن را بمانند و نجانی پوشیده بخوابند تا صبح
صفت این دهن بنسخه دیگر قسط تلخ بست مشقال
سنبل ده مشقال کوفته در یک رطل زیت بخوشانند
و صافی نموده هر دو را باز در آن بخوشانند و بیا
و مرتبه سوم نیز همین عمل نموده پس بعد از صافی
نمودن چند بیدستر سوده و از قنقل سوده از هر یک
بست مشقال میوه سالک ده مشقال در آن داخل
نموده در باون سنگی بدسته بمانند تا نیکو مخلوط شود
پس در شیشه نگاهدارند و بوقت حاجت استعمال
نمایند و دهن القسط بنسخه صاحب منهای الدکا
گفته که مستخرج این دهن مرا معلوم نیست صفت
آن از خرکی سنبل الطیب لبان ذکر مصططه روئی
از هر یک دو درم قسط تلخ یک اوقیه ادویه را
آب بخوشانند بغیر از مصططه و لبان تا قوت ادویه
آب باز داده شود پس آنرا بیا لایند و نیم رطل
زیت طیب داخل کرده بخوشانند تا آب برود و
روغن بماند پس مصططه و لبان را داخل نموده
بگذارند تا این هر دو گداخته شود پس از آتش
بر گرفته سرد کرده در شیشه سرشته نگاهدارند
و دهن القسط منقول از منصوری بن زکریا رازی
صفت آن قسط تلخ دو اوقیه چند بیدستر قزاقیون
عاقور قزاقیون از هر یک چهار درم ادویه را نیم
کوبیده پس بکیند یک رطل روغن خیری و از آتش
نیکم نموده و ادویه کوبیده را در آن داخل کرده
مخلوط سازند و در شیشه سرشته کرده بست روز در

آفتاب بگذارند و هر روز دو مرتبه برنج زنند و بکار
برند و دهن القسط بنسخه شیخ داود الطاطائی نافع
برای امراض بارده مانند استرخا و فلج و لقوه و
این روغن مجمل راج است و منفتح سد و آن صفت
آن قسط تلخ سی درم سلیمه سوده برگ مرغان از هر یک
پانزده درم سنبل الطیب قنقل از هر یک یک مشقال
چند بیدستر آشنه جوز بوا از هر یک نیم مشقال بیدستر
چنانچه مقرر است لیکن با سرکه انکسوری و زیت طیب
بکار برند و در اصل نسخه آشنه داخل نیست و دهن القسط
بنسخه حکیم میر محمد موسی نافع از برای رعشه و فلج و
تشنج و خدر و امثال اینها و از برای اعصاب و جرب
و باید که اعصاب و اعضای درونک اکسیسه
بمانند تا سرخ شود و در شیشه بدین نموده بخواب
روند و صفت آن قسط تلخ سنبل الطیب از هر یک بست
و دو مشقال کوبیده در یک رطل زیت طیب
یک رطل آب بخوشانند تا آب برود و روغن بماند پس
بیا لایند و باز آن روغن را با یک رطل آب برود
ادویه کرده بخوشانند تا آب برود و روغن بماند
بیا لایند و باز آن روغن را با یک رطل آب برود
ادویه بخوشانند تا سه مرتبه و اگر بعضی آب هر
عرق بهار نارنج یا عرق بادیان کنند بهتر است
پس بیا لایند بعد از آن چند بیدستر قنقل سیاه و نیم
میوه سالک از هر یک ده مشقال در آن حل کنند و
در شیشه نگاهدارند و دهن القسط دیگر بنسخه صاحب
نخیه و صفت آن اهل راسن و ح ترکی از خرکی
قسط تلخ از هر یک جزوی سنبل و جزوا جزوا انکسور
در آب بپزند تا آب سرخ شود پس بیا لایند و باز
در و یک کرده مقدار ثلث آب زیت داخل کرده
با آتش ملائم بپزند تا آب برود و روغن بماند پس فرود
آورده در باون سنگی کرده چند بیدستر قزاقیون
کوفته بنسخه داخل کرده بدسته بمانند تا نیکو مخلوط
شود و در شیشه نگاهدارند و دهن القسط بنسخه
و لقوه را نافع بود و عصبها را قوت دهد و جگر

و معده را سودا و اسهال و سیاهی موی را نگاهدارد و در
آن قسط تلخ و ده درم قفل سیاه سه درم عاقر قرحا چاه
درم زعفران سه درم زرد بیدستر دو درم و نیم نمک
یک کوفته و نیم نمک شراب ریخانی یک شیار و نیم نمک
پس با آتش ملائم جوش دهند چند آنکه نصف نمایند
پس بمانند و پالایند و نیم نمک زیت طیب داخل کرده
بجوشانند تا شراب برود و روغن بماند از آتش فرود
آورده نگاهدارند و دهن القسط جگر و معده را زایل
بود و چون بیاض مانند چون بر حلیک موی رفته باشد
بمانند موی را بر ویانند و اعصاب را محکم کند و صفت
آن قسط تلخ یک صد درم جوز بواجیل و درم سیلی
سیاه شش درم مجروح را نیم کوفته و در شراب ریخانی یک
شب بخسانند و روز دیگر بخشانند و پالایند و نیم
پس با یک زیت طیب بار روغن بکشد داخل کرده بخوش
تا شراب تمام برود و روغن بماند پس فرود آورده بر
گذاشته تا سرد شود و در شیشه نگاهدارند و بوقت
حاجت بکار برند و دهن القسط نافع از براس
قلاع و نقوه و برودت عصب و خلط غلیظ و نفخ
خام که در عصب باشد و صفت آن قرفل
تخ درم مسبل الطیب سافج هندی ایر سابع
ساکله قرقه الطیب از هر یک ده درم راسن سیلی
عود و لبان از هر یک پنج درم مرکب صافی سه درم
همه را نیم کوفته در ده رطل آب بخسانند و یک شب
بگذارند پس دو رطل روغن بکنند و ران داخل
کرده بر آتش میزند و بجوشانند آن مقدار که آب
برود و روغن بماند صافی نموده نگاهدارند و قفل
آن را باز در دیگر کرده نگاهدارند و آب و
روغن را مرتبه دیگر بر روی آن کرده بخشانند تا آب
برود و روغن بماند باز صافی نموده این روغن
را بار روغن اول داخل کرده نگاهدارند و قفل
را بعد بکنند و این نسخه قریب منشی سمرقندی است
فصل در ذکر نسخ معالجین قسطی

معجون قسط منقول از مصومی و جامع کبد و معده
را نافع است صفت آن قسط تلخ دار چینی سیلی
سیلی از هر یک ده درم اسارون سبت و نه درم
و زعفران هشت درم قفاح از خرکی از هر یک سبت
و شش درم اجزاکوفته بخیه با سه چندان غسل صاف
بشکنند و معجون قسط بنفشه منجلیج صفت آن قسط
تلخ مرکب قفل از خراصل از خرا از هر یک سی درم
دار چینی بوست سیلی از هر یک هفتده درم
انیسون تخم کرفس اسارون از هر یک سی و نه درم
زعفران زرد و نه درم حرج ریوند چینی از هر یک سبت
درم اجزاکوفته بخیه با سه چندان غسل صاف
بشکنند و معجون قسط مشهور بخون حقیقون جهت
فساد مزاج و ضعف و برودت نافع است
صفت آن قسط المرحا مسبل الطیب مصطکی سیلی
مرکی صافی از هر یک و دانه درم زرد و نه درم
قفل سیاه تخم شبت تخم انجبه تخم کرفس انیسون و
ناخواه کون کرمانی و قوفطر سالیون سیالیون کاکم
اسارون انشیتین انجدان سیاه فوج خربری انجاء
خشک از هر یک چهار درم با سه وزن ادویه
غسل مصفی مقوم بشکنند و در نسخ مصومی انجبه
و انجدان داخل نیست و معجون قسط بنفشه منجلیج
داود و نطاک صمداع و شقیقه و زلال و اوجاع
صدر و ضعف معده و سائر امراض بارده را
نافع است و محلل ریح و مقه سده است چون با ما
بغسل یا شامند و قوت آن تا دو سال باقی
میماند و شربت آن تا یک شفاست صفت آن
قسط سیلی زرد و نه درم از هر یک یازده درم انیسون
کرفس مرکب اسارون از هر یک سبت و چهار درم
از خرکی سبت و سه درم زرد و نه درم زعفران
چهار درم ادویه کوفته بخیه با سه وزن ادویه
بطریق معمول معجون سازند و معجون قسط و دیگر
معده و جگر را نافع است و صفت آن قسط
تلخ دار چینی از هر یک هفت و نیم درم انیسون تخم کرفس

اسارون از هر یک سه درم کوفته بخیه با سه وزن ادویه
غسل مصفی مقوم بشکنند و در نسخ مصومی انجبه
و انجدان داخل نیست و معجون قسط بنفشه منجلیج
داود و نطاک صمداع و شقیقه و زلال و اوجاع
صدر و ضعف معده و سائر امراض بارده را
نافع است و محلل ریح و مقه سده است چون با ما
بغسل یا شامند و قوت آن تا دو سال باقی
میماند و شربت آن تا یک شفاست صفت آن
قسط سیلی زرد و نه درم از هر یک یازده درم انیسون
کرفس مرکب اسارون از هر یک سبت و چهار درم
از خرکی سبت و سه درم زرد و نه درم زعفران
چهار درم ادویه کوفته بخیه با سه وزن ادویه
بطریق معمول معجون سازند و معجون قسط و دیگر
معده و جگر را نافع است و صفت آن قسط
تلخ دار چینی از هر یک هفت و نیم درم انیسون تخم کرفس

باب القاف مع لطاف
قطاف بفتح قاف و طای ممل و الف فاء
است که از خمیر روغن و نانهای رقیق کوکبک تیب
داده مغز بادام و پیسته و قند کوبیده و در جوش آن
پز کرده و در روغن بنفشه و این را بفارسی سنبل
قندی کوکبک گویند و بدستور از سنبل یاخته و گو
قیمه کرده و با تخم و پیسته با پایا و قفل و غیره پز کرده و
روغن سرخ نموده تناول می نمایند و این را بفارسی
سنبل و سبندی پوری نامند و اقسام آن پوری
خون تبین و سمن بدن و کثیر غذا و سبی و در پیغمبر و
سده و از سنبل یاخته و سبندی و پوری و در طیب افغانی
و قفل غذا از سائر اقسام و صلح اش غسل قسار قفا
سبکبید و این از کتب لغت معلوم میگردد و قطاف
بمعنی سنبل است نه قطاف و قطاف بفارسی شسته
خطائی نامند و در اطریه بیان آن شد قطن بضر قطن
و سکون طای ممل و لون بفارسی پیله و تبری قطن
و سبندی نامند و درخت آنرا سبندی کیاس و
تخم آنرا بنو که گویند در اول گرم و خشک و بعد
شکفته آن بغایت مفرج و یک اوقیه آن قریب
با سکار و شراب آن بقدر سبت درم و این
خفکان اختناق رحم و دوسواس و همت است و انجون
و ضما و سگوفه و برگ آن و بدستور نیمه سوخته محلل اورام
در افحک و مانع آب که گردن و سوختگی آتش و آب
برگ آن قاطع اسهال است بشرطیکه با شربت سبب
بدفحات تاریخ از آن بنوشند و پوشیدن لباس با
از آن یا مشوبه آن سخن و بخفت و پیله تازه مقوی
و موافق صبا جان و عشته و کز از و فاج و ضما و برگ
آن بار روغن گل جهت نفوس معیدیل و جلوس و
طبیخ آن جهت اختناق رحم و بخور آن جهت زکام
و سوخته آن و قطع خون جراحات مجرب و چون قطن

از آن ساخته که طرف آنرا بر آتش زده طرف دیگر را
تا لیل گذارند بجای که قریب بدفع رسد و سه روز بکار
کنند در دفع تا لیل مجربست و چون شلخ پنبه را در
گوش گذاشته طرف دیگر بموزانند آنجا که در گوش افتد
باشد جذب کند و پنبه کهنه بوسیده را دفع گوشت مرده
و زخمهاست و ضماد جمیع اجزای آن مقوی معده و محلل
و جاذب خون بظاهر جلدست و مغز پنبه دانه در
مخروبین و بادار در سرد و دین بغایت مهبی و قد شربت
از شکوفه آن تا بجوده درم از مغز دانه آن بخورد
در روغن تخم آن مطط و مهبی در افغ سرخه و مغض
و بون بان جلت امراض بارده بجدیلست و چون
پنبه نو که تازه از درخت چیده و از غلاف آن آلود
باینه دانه مروض نموده گرم کرده و برگ گیاه که آنرا
گرم گرم کرده باشند در زیر آن فرش کرده بر خصیه که آب
در آن نزول نموده باشد ببقعه خوب کشیده بینند
و چند یوم چنین کنند و مداومت نمایند و آب بدان
رسانند زایل گرداند و بخلیل برود اگر تازه آن
بست نیاید کهنه آن نیز آن خاصیت دارد اگر آن
نیز نباشد پنبه گرم کرده خصوصاً پنبه بسیار کهنه نیز مؤثر
است جوارش حب القطن اعضای ریشیه از قلب
و دماغ و کبد را تقویت بخشد و باه را میفزاید و صفت
آن مغز حب القطن چهار شقال لسان العصاره شرب
مغز حب الصنوبر همین سیخ همین سفید از هر یک دو
شقال سافج هندی باور بخوبی در روغن عرقی و گل
گا و ز بان خصیة العناب مصری قرضل دار چینی
خونجان زعفران زنجبیل قاقه که کبار قاقه صنعا از
هر یک یک شقال عنبر اشهب یکد انگ و در نسخه دیگر
قطن مصری عنبر اشهب نیم شقال داخلست
ادویه نو فربه نیمه با سه وزن آن نبات سفید غسل
علی الرسم سه شند شربتی از یک شقال تاد و شقال
شراب زهر القطن حبت خفقان و توحش و طمش
قلب و دوسواس و ابتدای جنون و اختناق رحم
نافع صفت آن گل پنبه تازه نیم من در دمن

اسب باران یک شب از روز بخساند پس آبش را
بخوشانند تا ثلث آب بماند پس تا لیده تصاف نموده
بایک بن قند بقوام آورند و آخر مقدار نیم مثقال
زعفران سوده اضافه نمایند شربت بست ورم باک
و سید مشک و عرق گاوزبان بیاشانند + معجون
حب ابلج جلیل القدر عظیم النفع و از جالینوس است
اعاده شهوت باه میکند بعد از نومیدی و آذون
را تصاف میکند و سده بکشاید و ضعف کلیه و مثانه
را از ازل میکند و بجهت حرقة البول نافع و گرده
و سنگ مثانه را میسوزاند و دشواری نفس و ربو را
نافعست و قدر شترش دو مثقال و قوتش تا سه
سال باقی میماند + صفت آن لب حب القطن
بست مثقال دارچینی قدر نقل حب الصنوبر تخم انجیر
از هر یک پنج مثقال زنجبیل شقاقل از هر یک دو
مثقال دارششعان هفت مثقال قسط شیرین
بزرکتان مقلو مصطکی از هر یک چهار مثقال با سه
وزن ادویه غسل گرفته کفگیر نشیند +

فصل در ذکر نسخ قطورات

بدانکه قطور بفتح قاف وضم طای مملد و سکون واو
درای مملد آنچه را از انشای سیال که در چشم و بینی
گوش آن چکانند نامند و بدانکه قطور است در اذن
باید که اکثر شیر گرم باشد یعنی نیگرم نموده در گوش
چکانند زیرا که سرد آن مضرست و قطور یک ششکوری
را برده و صفت آن آب سداب تازه آب کشیده تا
مسای بخوشانند تا به نیمه آید چشم چکانند و قطور یک
چوظا و برآمدگی چشم را مفیدست و صفت آن گل
آب غوره آب سماق در هم بیاورند و در چشم
چکانند و قطور یک در انخطاط را مد نافع و محلل و
مسکن و مانع ظهور ثور و قرصه است و چشم صفت
آن قلعی را بجهت دست بسیار بماند تا اوست
بسیاری سیاهی آن را بر دار و پس با گلاب
کف دست را تر کرده سیاهی را جمع نمایند و با شیر

و قمر آن در نیم چکانند و سیاهی سر بر را نیز خفایت
هینست + قطوریکه در راس سودمندست چفت
آن حوض کلی یک درم شب یا می مقداره نخودی و شیر
بزنان حل نموده در نیم چکانند + قطوریکه در راس
ثقل سامعه یعنی چون استعمال کرده شود بعد از
تنقیه بجب قوایا یا بایاج فیهام کب باشم خصل و فیهام
و نمک هندی + صفت آن چند بیدستر سه درم
نظرون که بوره سرخ است خربق سفید از هر یک یک
درم و نیم و در نسخه و دیگر خربق سفید چهار انگ و نیم
نظرون دو دانگ است کوفته با آب سداب شسته
اقراص سازند و در وقت حاجت یکی را سائند
گوش چکانند و در نسخه معصومی روغن نیز داخل است
و بعد از آنکه چند مرتبه با ابل در گوش چکانند با
فیتنه را با ابل تر دارند با ادویه مذکوره بگردانند
و در گوش نهند + قطوریکه نافع جهت تسکین وجع اذن
که از رفتن آب و غیر آن حادث شده باشد + صفت
آن بگیرند بول گاو که بعد از فرج از شکم او بر آورده
باشد و با آب کامه مزج نموده نیگرم کرده مدت نیم
قطره در گوش چکانند + قطوریکه همان فائده بخشد
صفت آن آب سیراب از زهره گوسیند جوشانیده
نیگرم در گوش چکانند + قطوریکه دیگر آب برگ ترب را با
زهره گوسیند و انجبین مزج نموده نیگرم در گوش چکانند
قطوریکه دیگر + صفت آن بگیرند روغن گل سرخ مقداره
یک جزو و با سه جزو سرکه انگوری با آتش ملایم بجوشانند
تا سرکه رفته روغن بماند نیگرم در گوش چکانند + قطوریکه
که قریب الفعل است در آن + صفت آن بگیرند
هند در او بار روغن یا سمن طبع دهند بدستور متعارف
و آن روغن را در گوش چکانند و خراطین را در
روغن گل جوشانیده روغن را نیگرم قطوریکه نمایند
قطوریکه در گوش را که از گرمی باشد ساکن کند
صفت آن روغن گل ششدرم روغن بادام
شیرین یکدرم و در نسخه معصومی سه درم سرکه فمر درم
با آتش نرم بپزند چنانکه سرکه برود و روغن بماند

نیکرم در گوش بچکانند قطور که طین و گران گوش را
بهر دو صفت آن کند زعفران چند بیدستر فوین
خریق سفید مری از هر یک سه درم بوره ارمنی نظرون
از هر یک دو درم نیم کوفته بخت در شراب حل کرده در
گوش بچکانند قطور یک گرم گوش را بکشد صفت
آن آب برگ شفتالو آب برگ پودنه آب برگ تو
از هر یک پنج درم خریق سفید سقونیان فستین بوره
ارمنی زراوند حرج از هر یک یک درم کوفته بخت
بآبهای مذکوره بیاورند و در آفتاب نهند تا خشک
شود بعد از آن در سرکه و آب برگ شفتالو بپزند
و در گوش بچکانند قطور یک درم گوش و نقل
سامعه را نافع بود صفت آن زهره گاو تازه دو
مشتال روغن گل خیری دو مشتال و در نسخه دیگر
مشتال بست بچکانند تازی زهره برود روغن بانه
قطره قطره در گوش بچکانند قطوری که در گوش
که از سردی باشد ساکن گرداند صفت آن چند
بیدستر فوین از هر یک دو درم و در نسخه دیگر شفتالی
بدلی فوین افیون است کوفته بخت و در شراب
بقوام آید روغن گل یا روغن سوسن حل کنند
و نیکرم در گوش بچکانند قطور سه کطرس را
نافع است صفت آن خریق سفید یک مشتال چند
بیدستر مشتال نظرون و آنکه و نیم کوفته بخت با سرکه
کند و گوش بچکانند و یا آب سرگین تازه در گوش
بچکانند و یا آب ترب یا عسل بچکانند و در گوش
بچکانند قطور یک نافع است کسی را که آب در گوش
رفته باشد صفت آن آب ترب آب پیاز هر دو
را مساوی بچکانند و در گوش بچکانند قطور یک
در گوش تازه را دفع کند صفت آن سیر نمک کوفته
بازهره گاو بچکانند و صاف بچکانند و صاف نمایند
و نیکرم در گوش بچکانند قطور یک گران گوش بسرد
صفت آن شحم خنظل سه درم بوره ارمنی یک درم
چند بیدستر قط زراوند فوین فستین از هر یک
یک مشتال کوفته بخت زهره گاو بچکانند و گلو لهاسا

و در وقت حاجت یکی را از آن بر روغن بادام
بپایند و نیکرم در گوش بچکانند قطور یک دوی
طین و گران گوش را نافع باشد صفت آن
شحم خنظل یک درم بوره ارمنی نیم درم چند بیدستر
زراوند حرج از هر یک یک درم نیم عصا فستین
فوین قسط از هر یک یک انگ و نیم کوفته بخت زهره
گاو بچکانند و گلو لهاسا زنده و در وقت حاجت بچکانند
بادام حل کرده دو قطره در گوش بچکانند قطور
و دیگر نافع از برای دوی و طین بسبب خلط غلیظ
از جگر گاه در گوش بچکانند و جگر قرصه را ساکن
کند و جگر گوش را پاک سازد صفت آن غفران
مرکی صبر سقوری زعفران بارو روغن بادام مخلوط
کرده و اگر در بسیار باشد اندک افیون نیاده کرده
بدستور بچکانند و آب برگ زیتون با عسل و همچنین
در آب حل کرده بارو روغن گل قطور نمایند و از زهره
بامو لعل یا با شیر دختران نیز مفید است قطور یک
درین قسم نافع است صفت آن برگ صنوبر برگ
درخت غار چوشانیده و صاف نموده در گوش
بچکانند قطور یک خاریدن گوش را زایل کند و کوی
و گران را فائده دهد صفت آن فستین قدری
چوشانیده و صاف نموده بارو روغن بادام تلخ
کرده در گوش بچکانند قطور یک انواع در دوا و جگر
گوش را نافع بود صفت آن مرکی صافی یک
مشتال مغز بادام تلخ مقشره بخت دانه کند سر
مشتال زعفران چهار مشتال عصا فستین شش دو
مشتال نرم سائیده مجموع را همراه سرکه بپزند
و قرص نموده خشک کنند و هنگام حاجت در گوش
گل حل کرده در گوش بچکانند و بدستور شایان
بعض با شیر دختران و روغن نبشته یا کافور و آب
الشعلب نیز مفید است و سفیده مرغ به تنهایی
بالحی صیت و با عسل نیز مفید است قطوری که
گران و گرم در گوش طین را نافع باشد صفت
آن خریق سفید یک مشتال چند بیدستر نیم مشتال

قطران ربع مشتال جزا کوفته بخت با سرکه و روغن گل
کوفته در گوش بچکانند قطور یک بمان نفع دهد
صفت آن طین غوج عصا زهره باد روغن از هر یک یک
در سرکه و روغن بادام شیرین و بارو روغن آمیخته در گوش
بچکانند قطور یک جگر غلیظ گوش را پاک سازد
صفت آن زهره گاو کوفته بخت بوره ارمنی سرکه کهنه روغن
گل از هر یک قدری در هم آمیخته در گوش بچکانند
قطور یک گرم و گران گوش را نافع بود صفت آن
روغن نار دین چند بیدستر عصا فستین زهره گاو
از هر یک قدری همراه آب برگ ترب در هم خوب
سائیده و مزج کرده در گوش بچکانند قطور یک
طین و گران گوش را فائده دهد صفت آن
روغن بادام تلخ فستین چند بیدستر روغن سوسن سرکه
کهنه از هر یک قدری در هم آمیخته در گوش بچکانند
قطور یک در گوش را و گران که از سردی باشد
دارد صفت آن زهره گاو تازه باشد و شفتالی
در روغن گل خیری ده مشتال بچکانند که تری زهره
برود و روغن بانه دانه سیر کوفته یک درم در آن حل
کنند و قطره قطره در گوش بچکانند قطور یک هوام
و حشرات که در گوش رفته باشد بکشد صفت
آن آب فستین صبر زراوند طویل آب دمنه
ترکی آب پودنه دشتی بوره ارمنی از هر یک بقدر
در هم مزج کرده در گوش بچکانند قطور یک بمان
نفع دهد صفت آن مغز که در مغز تخم بند وانه با
شیر دختران سائیده در گوش بچکانند و قطور این
در مجرای بول جهت تسکین وجع آن مفید است
قطور یک دوی و طین را بغایت نافع است نقل
از معالجات بقراطی صفت آن چند بیدستر نظرون
که بوره سرخ ست خریق سیاه با سوسن در سرکه حل کرده
در گوش بچکانند و باید که نیکرم باشد قطور یک
قرصه کهنه بر جگر را سودمند است صفت آن
بکیر نخل خبث الحیدر را و شیر گرم نموده چند قطره
در گوش بچکانند صفت آن خل خبث الحیدر

چنانست که خشت الحیدر را در سر که انگوری تند یا زیاد و بخیا نندیس صاف نموده سر که را بکار برند بعضی گفته اند که فل خشت الحیدر است که خشت الحیدر را بسایند و بسره که بشویند و خشک سازند و بشویند تا هفت مرتبه و بعد آن خشک نموده در سر که که بشویند تا بقوام غسل آید و قطور یک جهت و دی و سه که از اجتماع حرک بهم رسیده باشد و پس را نافع و می بقصر خریق است و صفت آن خریق سفید و درم بوره سنج بخیرم زعفران سه درم با سر که خشت ساخته با دهن مناسبه حل نموده در گوش بچکانند قطور یک دفعه آن علت مذکوره در ساعت کنند و خشت آن صر سیاه را در کوزه سفالی سوزانیده خاسته از آب بول گاو و بول خوک بچکانند و صر صر را خشت صفتانی زخره گویند و بلغت دیسی و سنگانی خیک و بلغت مندی بچینگر و آن حیو امیت شبیه به بخت قطور دیگر از جبات میر علی الله حیدر مخته آلوده گران سامه و گری سامه و پسین را نافع است و صفت آن را مک بوره ارمنی تخم خطل خندید برتر از هر یک نیم شقال زرد او دند جرح خطاره افشیتین از هر یک نیم شقال و در فیون یک دانگ قسطلخ بانه گاو در شته بار و غن با دام تلخ حل کرده در گوش بچکانند قطوری که جهت کری که دفعه واقع شده باشد و صفت آن طبع افشیتین را باز هره گاو استعمال کنند و زهره سلخه را که سنگ شیت باشد بار و غن با دام بسیار نافع و چکانند دو قطره از نظرون که با حفظ بار و غن قسطل حل کرده باشند و صبح و شام بدان مداومت نمایند جهت جمیع انواع در گوش و مویاد بار و غن جرب است و قطور یک جهت رفع سیلان قطور گوش اطفال نافع است و صفت آن شب یانی زعفران بوره سیرخ از هر یک دانگی غسل و شیر آب از هر یک نیم شقال قطور کنند و بار و غن شبی یا شبی را با آلوده کنند و بکند از زنده قطور یک منع سیلان خون سده و ضربه از گوش کند و صفت آن پشیر مایه

خرگوش اسکرده بچکانند و بدستور گرد های گاو و بز را با قدری سه کرده که باب نیم خشت کرده آساده و افشوده در گوش بچکانند از جرات است و قطور نافع جهت شدت و جج اذن هرگاه که با حرارت باشد صفت آن کافور قصوری یک طسوج در روغن بیه انجیر حل کرده در گوش بچکانند و همچنین قطور بیه بیض نیگرم و شیر زنان نیگرم در گوش بچکانند و قطور یک جهت الفضل قرحه اذن نافع است و صفت آن لعاب بز حلیه لعاب بز مرد و لعاب بز کتان با شیر زنان در گوش بچکانند و قطور یک منع سیلان خون از گوش کنند و صفت آن بکیر نندار خامی و با سر که خمر طبع نمایند و بیفشارند و در گوش بچکانند و لیکن سزاوار است که صس نمایند مگر قنیکه اوطا نماید و قطور یک گرم گوش را بکشد اعم از آنکه از خارج در گوش رفته یا در گوش تولد یافته باشد و صفت آن آب برگ شفتا لو آب برگ پودنه مزوج نموده در گوش بچکانند و قطور یک جهت حرک از گوش دور نماید و صفت آن روغن بادام تلخ جلی شب در گوش بچکانند و صبح به حمام بروند و گوش را بر آجر گرم بگذارند و رخانه گرم آنکه خانه سوم است بدستیک حرک و در صبح آنچه باشد بر آید قطور یک گرم حار گوش را تحلیل دهد و صفت آن آب برگ گندنا با سر که مزوج نموده در گوش بچکانند و قطور یک منقول از جالینوس گوش را زنده پاک کند و روح آنرا از امل سازد و صفت آن بکیر نند بوست انار و بزیر اند بول صبیان بران را آتش گذارند تا گرم شود و در گوش بچکانند و قطور یک گرم در گوش را از امل کنند و صفت آن غسل مزوج با آب یا شراب شیر گرم روزی چند مرتبه در گوش بچکانند و آب پیاز یا سفیده مرغ نیز من فائده بخشد و قطور یک نافع جهت قروح اذن و شبیه مذ و قح آن و صفت آن بنید مزوج روغن گل شیر گرم در گوش بچکانند و قطور یک که قرحه

احلیل و سوزش بول را نافع است و صفت آن سفید آب زردت صمغ عربی نشاسته دوم الاخون اجزا مساوی کوفته بسیار نرم بخیه لقا ص با زنده بچکانند ساخته در سایه خشک نمایند و عند الحاجت قدری ازان در شیر و خمران حل کرده در احلیل بچکانند و روزی سه چهار مرتبه و قطور یک سنگ کرده و شاکه در احلیل بند شده باشد بر آورد و صفت آن روغن حصار و غن ترسیا ز هر یک ده درم روغن عقرب سه درم حجر الیود مغز تخم که و حب کاکج از هر یک پنج درم حب القلت دو درم آب خشک تازه با درم آب پر سیا و شان ده درم اجزا شایند و نموده آب را بار و غن با جوش دهند تا آبها بسوزد و روغن با نده حجر الیود در قدری اذن و غن ساییده در احلیل بچکانند و قطور یک سوزش قرا در ریش مجرای بول و قرحه البول را نفاست نافع بود و صفت آن شیان بیض مغز تخم هند و انار و خیار و کدو دوم الاخون و شافیه مغسول از هر یک قدری نرم ساییده با شیر زنان که ربحی کنند و مجرای بول بچکانند و قطور یک سوزش و حرارت ریش مجرای بول را سود دهد و صفت آن مغز تخم هند و انار لعاب بز قطونا شیان بیض سفیده تخم مرغ و روغن که و آینه و در احلیل بچکانند

باب القاف مع الفاء

قمر الیهو و بفتح قاف و سکون فا و رای مهمل و قمر میا شدیدی آنکه در ساحل دریا حاصل میشود که مسمی الحجة الیهو دست و مصنوعی که در قدیم الایام کفر میگفتند و آن چیز سیست بنفش مائل بسرخ و جرب بر و غالب و از دریا با ساحل می افتد و قمری دیگر آنکه برین کنار آن دریا را که حفر میکنند بر می و مولف مذکره آنرا مخصوص به بحیره طبرستان دانسته و آنچه از جبال هم رسد از عرق الجبال و اقسام مویالی است و از قمر الیهو الطفت و از مطلق آن مراد

و سترن آن سیاه براق زود شکن بی خاک سنگ سبک
 است که در راحه شبیه به نطف باشد و این نوع از اجزای
 تریاق فاروق است نه سایر اقسام دیگر و سوم گرم و
 یوقا هم مقام زفت و قیر و قطران و مویالی است
 شرب آن جهت شکستگی اعضا و ضرب و سقطه و سرفه مزه
 و عرق النساء و گزیدن هوام و رفع اسهال و رطوبی و
 کرم معده و ریاح غلیظه شکم و قراقر و تقویت باضمه و
 اعصاب و قرحه ریه و اخراج چرک از سینه و ربو و نور
 تین و خناق بلغمی و سوداوی و صلابت رحم و ضعف
 جگر و گرده و تقطیر بول و بواسیر و باجند بیدستر و شراب
 جهت رفع احتباس حین یا یوس العلاج و باسبرک
 جهت اذیه خون تجدد در معده و ضما و آن جهت تقویت
 اعضا و باسوم و آرد و جو و نظرون جهت مفصل و نفوس
 و ادرام صلبه و باادویه مناسبه جهت التیام زخمها و
 نرم کردن ادرام و منع حر اجات و انصاف هوا
 از یک چشم و صاف کردن رنگ بشه و تحلیل خیار
 و رفع برص و ده با و بخور آن گزیننده هوام و مار و
 پشه و جهت جروح رحم و اختناق و نزلات و نافع
 و حقه بآن بمار الشیخ جهت قرحه امعا و سنون آن
 جهت درد دندان کرم خورده و در رفع راحه کرب و آن
 و احتمال آن در رفع بیاض و مالیدن بر درخت انکوب
 مانع کرم زدن آن و محرک مصروعین و مضر محرورین
 و صلیح آن سرکه و آب میوه های سرد و بدیش زفت و
 قیر و مقداره شربتیش تا یک گرم است و دهن قفر الیه و
 جهت اکثر امراض مذکوره شراب و ضما و نافع و صفت
 آن بگیرند قفر الیه و هر قدر که خواهند نرم سوده با و
 وزن آن روغن گل یا زیت یا کچند تازه بر آتش ملایم
 بگذارند و کار بر نهند قیر و طی قفر الیه و جهت اکثر امراض
 مذکوره نافع تر نهند و صفت آن بگیرند قفر الیه و یک گرم
 و نرم سوده با و در نرم زیت یا روغن گل گداخته پس یک گرم
 سوم زرد صافی در آن انداخته قیر و طی ساخته بخار بر نهند

باب الفتاف مع النون

قنبیل هندی کیله نامند و آن کبیر قاف و سکو
 لون و کسریابی موده و سکون بای تشنه و تخانیه و
 تمام خیریت شبیه به پوست و پنخ درخت سائید
 سفوف نموده از قنبیل قرفه و سیلخه و همین سرخ و پنخ
 انجبار و چوب بقم و در و ناس کوفته بخیه رنگ آن
 سرخ تیره و هر چند جید خالص نو تازه باشد رنگین
 میشود و معشوش آن بگرد و بخار در مل و غیره و
 کهنه آن کزنگ نارنجی می باشد و آنچه تحقیق پیوسته
 درخت آن یک و نیم پا و قامت شبیه درخت مصف
 و برگ آن نیز شبیه برگ آن و از آن بسیار بزرگتر
 و خانه دانه باخارهای درشت بلند و ثمر آن بی شکل
 نارنج کوهکی و بر سر آن خار می باشد بلند و بعد
 رسیدن و نچته شدن زرد رنگین می شود و پس گدا
 چیز می مانند آرد سرخ رنگین از جوف آن بر می
 که همان قنبیل است و آن گرم و خشک و در دوم
 و بعضی سرد و خشک و در دوم دانسته اند مسهل
 رطوبات و لزوجات و مخرج اقسام کرمهای معده
 و امعا از حیات و حب القرع و غیره و در آن بغا
 محففت زخمها و در افج حب رطب و سده خصوص آن
 موضع حب و سغه را آب گرم شسته و بر و غصه
 مناسبه باشد و روغن تخم ناگیس حب نموده نرم شود
 یا باشند و باید که آب بر آن مطلق نرسد و مضر معا
 و منقش شیخ و کثیره و قدر شربتیش تا دو گرم و در
 چشمه نرگ گفته اند و اطریفل قنبیل چند نسخه آن در
 اینج و در ضمن اطریفیات ذکر یافت یکی بنام اطریفل
 ویدان و یکی لعرق مدنی و دو بنام قنبیل و حب
 قنبیل و در حبوب مذکور شد و دوا القنبیل حب
 القرع و کرم در آن را بکشد و اخراج کند و صفت
 آن قنبیل سرخ تر من حب النیل از هر یک نیم گرم
 و در مننه ترکی تر بد بد بزرگ کابلی مقش از هر یک یک
 و در منک هندی و انگلی کوفته بخیه باشد و شکر یا میزند
 و یا شامند و دوا القنبیل و دیگر همین صفت
 و آرد و صفت آن قنبیل یک و در م

بزرگ کابلی مقش سه درم تر بد بر فید و در م حب النیل
 نمک هندی از هر یک نیم گرم کوفته بخیه موز ملایم بشن
 و تناول نمایند و دهن قنبیل در او بان ذکر یافت
 مر قنبیل برای تروح و جرح خبیثه و ساعه خصوص
 زخم آشک نافع و مجرب و صفت آن کبی کبابی
 نیز نامند و دای هندی است قنبیل فوسفاتی رنگین
 از هر یک یک توله مردانک شش شانه قریب است
 هندی بریان یکاشه هر چهار جزو را نرم کوفته و بر
 بخیه وزن نموده باهم مخلوط کرده یک جاصلیه باشد
 و در نظری نگا هارند و غند الحاح است بقدر ضرورت
 با قدر سه روغن گاو بسیار گفته و انغ کرده و صاف
 نموده مزوج کرده خوب بر تم زنند و بر زخم بگذارند
 و یا مانند و بر بالای آن یا رجه بندند و شب زرد رنگ
 بعل آوردند بعون الله تعالی یک هفته صحت حاصل
 میگردد و از بادوی و ترشی و لبنیات احتراز نمایند
 معجون قنبیل مانع تولد و قاطع ماده عرق مدنی
 و حب القرع و سائر ویدان است و صفت
 آن قنبیل قسم اعلی خالص که بسیار سرخ تیره می باشد
 پوست بلیله کابلی پوست بلیله آله منشی تر بد سفید
 بد بزرگ قنبیل اجزا مساوی کوفته بخیه با سه وزن
 اجزا غسل مصفی بقوام آورده بشن شترتی و در
 و گفته اند مداومت باین مدت بست بوم تهیه
 ماده آن امراض می نماید و قن کبیر قاف و پنخ
 نون مشد و دوا القناری بار زرد و تبرکی فاستی و
 هندی بیری و بختی گنده بر دوز نامند آن صمغ
 نباتیت بر گش شبیه برگ خیار و مشابه به نبات
 سکینج و ساقش باریک تر از آن و سفید آن مائل بزر
 باشد و در بالیدگی شبیه بکندر بهتر از سرخ و زرد آن
 القنبیل است و آنچه تحقیق پیوسته تازه آن سفید و نرم
 غیر نمیداشد و هر چند گفته شود مائل بزر دوی و در
 و انجا و دیگر دوسرین مجذبان بسیار گفته و تیره آن
 گفته تر گرم در اول و سوم و در دوم خشک و
 گفته تر گرم و خشکی می افزاید و قوتش تا ده سال

باقیت مفتوح و محلل و ملین و سخی و مدح و محض مستطاب
 چنین و با غسل مفتحت حصاة و منخ سده کرده و
 حریق سموم و جاذب آن و جبت عسل نفس و سرفه
 کسور بود و اشتاق رحم و صرع و بواسیر قطع عسل و
 امراض عصبانیه و علل باغمیه و منصف معده و جگر و سیر
 و اشتراک جبت سم طیفون نافع و ضیادش جبت و دل
 خازیر و عباد و از اول کلفت و قلع آثار و یا مریض جبت
 و یابیدن گوشت و گذشتن آن بر دندان کرم خور
 نافع در آن و بخورش جبت صرع و اشتاق رحم و خور
 چنین و شیشه نافع و منفر و باغ و منکش روغن بنفشه و
 کافور و منقذ گوشت و جبت و قشرش تا کبیر و در جبهه سموم
 تا یک شتال و بدیش نیم وزن آن یک لیخ و در
 آن جاد شیر و قلع آن با روغن سوسن جبت در
 گوش و صدراع بغم سفید است و دهن القه ادرام
 رحم را از قبیل او ارام و اشتاق حیض و جبت
 او جاع اعصاب و تقویت باه و عصاب آن شراب
 و ترخا و نه بنیان نافع و صفت آن قه خاکستر جوب
 آینه برود مسای در هم مزج نموده در قرع و این
 روغن کشند و بکار برند

باب القاف مع الیاء الشناه التی فصل در ذکر شخ قیر و طیت

بدانکه قیر و طیت کبر قاف و سکون یا شناه تهنیه
 و ضم را و کس طای مده و یا بفارسی موم روغن نامند
 و آن شامل موم و مرکب است یعنی اعم از آن که به
 تنهایی موم را با روغن گذاشته خوب در هم نمایند و
 در باون سنگی و خواه با انگشتان در ظرف نیکو بماند
 و آب سرد مکرر بشویند و یا نشویند و آنرا قیر و طیت
 و موم روغن سافج نامند و یا بادویه و دیگر که جبت
 حاجت و غرض ترکیب نمایند و آن را قیر و طیت
 و موم روغن مرکب نمایند و دستور عمل قیر و طیت
 آنست که بازای هزاره درم از هر روغن که مطلوب
 دو درم تاده درم و نیم موم بگیرند پس بگذارند

موم را در روغن و در باون اندازند پس سرد و
 خواهند انداخته مارا یا سبب خات و یا آنچه مقصود
 اندک اندک بران ریخته بدستور بر هم درند و نیکو بماند
 تا ببرد و مثل تخم و یکسان اقسام آن بحسب ماده
 و احتیاط ادر و مختلفه و هر یک مسمی بنامی است به
 قیر و طیت و اولی که در او غلبه اندک و کور شد و قیر و طیت که
 معده و جگر که سبب آن حرارت باشد نافع است
 صفت آن صندل سفید و رقیق گل سرخ از هر یک
 چهار درم اکیل الملک پنج درم زعفران دو درم
 کافور و قیصری یک درم موم سفید و درم روغن
 گل سرخ نیم رطل اجزا را الهوی کافور و زعفران در
 آب بجوشانند و با الیاء موم را بر روغن گذاشته
 پس از آن آب منطبوخ اندک اندک بران بپاشند
 و بر هم زنند تا دیگر آب منطبوخ را جذب کنند
 در آخر زعفران و کافور سوده را داخل کرده و بپزند
 بر هم زنند تا چون تخم شود و در شیشه نگاه دارند
 بکار بر اند و قیر و طیت دیگر که تلین طبیعت کند
 صفت آن موم زرد و و متقال در ده متقال
 روغن حب الخروع گذاشته پس بگیرند عصاره قه
 الحار و شیر شرم اندک اندک در آن داخل کرده
 در باون بدستور بر هم زنند آن مقدار که دیگر روغن
 تشراب از عصاره و شیر شرم نداشته باشد پس
 شخم منقل سوده در آن داخل کرده و قدری زهره
 گا و اضاف نموده بر هم زنند تا چون مرهم شود بر
 نافت و شکم بمانند که موجب تلین میشود و از آله
 یبوست مزاج پیران می نماید و قیر و طیت دیگر
 صفت آن گل سرخ پیله و روغن دینه تازه و
 رومی افیون زعفران از مجموع بدستور قیر و طیت
 مرتب نمایند و قیر و طیت دیگر که قتل آواز و خشکی
 سینه را نافع بود چون بر سینه بمانند و صفت
 آن روغن بنفشه با ارام مسکه میش لعاب
 گل خطمی سفید لعاب بهمانه لعاب حلیه آب کمر
 آب شلغم پیله مرغ گذاشته از هر یک جزوی در شخم

اندازند بعد از آن بر هم زنند تا کلی شود و پس طلا نمایند
 اگر با طبع نمایند بدستور کافور نیز با زست و کبیر
 دیگر نافع از برای ذات الحصب و ذات الصدد و
 او جاع جنب و صد و صفت آن سرخ بنفشه و
 خشتا ش غلبه الثقل اصل السوسن با بون با ناله
 تازه از هر یک کفی جوشانیده و صافی نموده پیله کرده
 پنج متقال روغن گل از ده متقال روغن زیتون پنج
 متقال روغن با بون سه متقال داخل کرده و بپزند
 تا آب برود و روغن بماند از هم سرشته بگیرند موم
 بمانند و قیر و طیت دیگر که همین عمل کند و بدن را از پیله
 صفت آن لعاب زرد کتان لعاب ریشه خطمی پیله
 بز پیله مرغ پیله روغن زیتون روغن یاسین سدر
 مقرر موم روغن سازند و استعمال نمایند و قیر و طیت
 دیگر که بدن را از پیله و قوی گردانند و صفت آن کبیر
 روغن بادام تخم کاهو کوفته پیله بز تازه غنبر موم
 بطریق مقرر روغن سازند و بر بدن بمانند
 قیر و طیت دیگر که مالیدن آن بر مقعد بواسیر و شقاق
 را نافع بود و صفت آن روغن کوهان شتر و روغن
 روغن مغز استه زرد آلو مغز گاو پیله مرغ روغن
 اگر اش از هر یک جزوی با یکدیگر ترکیب نموده و با
 نمایند و قیر و طیت که خوردن و مالیدن آن تلین و
 تلین ادرام صلبه که در ظاهر و باطن باشد نمایند
 صفت آن حلیه با بون برنج صفت از هر یک خطمی
 حاشا زراوند گرو صفت حری از هر یک یک اوقی
 مجموع را نیکو کوفته در دو رطل آب و نیم رطل روغن
 کبیر یا زده درم روغن خرمخوار و چنانچه رسم است
 اجزا را جوش دهند و صاف کنند و با روغن دینه
 جوش دهند تا آب رفته روغن بماند و درم موم
 و پیله و روغن دینه از هر یک ده درم در آن
 داخل کرده در باون خوب بمانند تا به یکسان شود
 پس استعمال نمایند و قیر و طیت که ادرام معده و جگر
 که سبب حرارت باشد سوده و صفت آن
 صندلین و رقیق گل سرخ از هر یک چپ ادرام

اکلیل الملک پندرم زعفران و درم کافور نیم درم
موم سفید ده درم روغن گل نیم رطل اجزا را در قلی
آب پیچ نموده در روغن گل و موم سفید داخل کرده به
آتش ملائم جوش دهند و در آخر دو انگ کافور داخل
روده و در کف آینه سرد نموده استعمال نمایند قیو
که شوه و ذات الحجب را نافع باشد و صفت آن
لعاب بزر قطونا لعاب خطمی سفید روغن بادام
سفید نهفته اکلیل الملک گل بابونه از هر یک جزوی
طبخ نمایند و سیاه و پهلور ابدان چرب کنند قیو
دیگر که ترکیب در دست و پا را که از سر باشد سود
صفت آن آب برگ کرنب آب حنظل آب شلغم از
هر یک یک اوقیه موم سفید پیچ کرده در روغن دانه
در روغن بابونه از هر یک یک سیر بدستور طبخ نمایند و
دست و پا را ابدان چرب سازند قیو
وجع مفاصل مزمن و صفت آن موم سفید هفتاد
در روغن متقال علك الانباطسی و شش متقال اجزا را
در روغن یک کرده بر بالای آتش گذارند تا موم در روغن
حل شود پس صافی نموده درخت لیته دوازده
متقال قاسی لاون از هر یک دوازده متقال اجزا
را کوفته با روغن مذکور جمع نموده خوب برهم زنند تا
چون مرهم شود بعد از آن استعمال نمایند قیو
که خشکی دست و پا را بر طرف سازد و صفت آن
لعاب خطمی لعاب حلبه تخم کتان آب برگ حنظل از
هر یک نیم سیر پیچد موم سفید پیچ ده درم روغن
که دانه هر یک یک اوقیه با آتش ملائم جوشانند تا
بقوام آید و اگر خواهند که خوشبو شود و مشک گلاب
داخل کنند قیو
طی که بدن را فربه کند و با صفا و
طراوت گرداند هر گاه که کمر بر بدن باشد و صفت
آن جود و اخطائی گلاب سوده سورنجان عود آب
مومیالی کافی از هر یک سه درم پیچد پیچ شتر
موم بادام روغن نپه دانه از هر یک ده درم بقوام
استعارف طبخ نمایند قیو
طی که ریش
دخشی بینی را سود دارد و صفت آن

زردفای تریه مرغ مغز ساق گاو موم زرد قدری
عسل مجموع را در هم بکشد و در باون نیکو بکشد
و استعمال نمایند قیو
طی که چون بر بدن باشد
بدن را نرم و خوشبو و باطراوت دارد و صفت
آن روغن بنفشه بادام روغن زیتون که رازقی نیز
نامند روغن زنگس از هر یک و موم درم موم سفید
پیچ مرغ روغن دانه مسکه میش روغن نپه دانه از هر یک
پنج درم لعاب خطمی سبت درم در هم طبخ نمایند و
نیم درم مشک سوده و یک درم عنبر در آخر در آن
داخل سازند و در باون بکشد که خوب در هم آمیخته
شود قیو
طی که آتشک را نافعست و صفت
آن موم سه درم روغن گاو پنجه درم پیچده بزر
سیاه چار متقال سیاه را در قدری آب جلا
و قدری آب دهن خوب کف مال کنند آنگاه اجزا
را با هم مخلوط کرده در باون بکشد تا همه یکسان شود
پس مجموع را سه بخش کرده هر دو بخش را در تمام
بدن بکشد غیر از زیر بغل و بین رانها که در بین
دو محل نباید رسانند و خود را از هوای سرد محافظت
کنند قیو
طی که بواسیر و شقاق مقده را
مالیدن فایده مند بود و صفت آن روغن
استخوان زرد و کوفته ساق گاو و پیچ مرغ روغن
که دانه شتر روغن کرات از هر یک جزوی با هم
بکشد ازند و بکشد تا همه یکسان شود و استعمال
نمایند قیو
طی که ملین و سبب بود و چون بر شکم
مالند سبب ملغم باشد و صفت آن بزرگ
کابلی قشاق انجاسنای کمی شبرم از هر یک ده درم
کوفته در یک رطل آب خیسانده جوش دهند تا باریق
آب بماند و در هم مالیده صاف کنند پس روغن زیتون
در روغن حب القرط روغن گل از هر یک یک سیر
پیچد پیچ مرغ روغن کوفته از هر یک نیم سیر موم زرد
پنج درم اضافه کرده جوش دهند تا آب تبخیر شود
روغن بماند صاف کرده استعمال نمایند قیو
که فایده در عشته را نافعست و صفت آن

روغن سوسن روغن قسط روغن فریون از هر یک
ده درم موم زرد و پنجه درم میوه سالک دو درم میوه
موم را در روغن بکشد ازند و چند بیدستر و قسط از هر یک
ده درم کوفته نخیه در آن بیا میرند و در باون بکشد
که مجموع در هم خوب آمیخته شود استعمال نمایند
قیو
طی که همان نفع دهد و صفت آن قسط
چند بیدستر میوه سالک روغن رازقی که روغن زیتون
است پیچد از هر یک جزوی در باون بکشد که
کیسان شود استعمال کنند قیو
طی که شقاق را
و درشتی که در رو و دست و پا باشد نافعست و
صفت آن کثیر از دفا از هر یک یک درم موم سفید
سه درم روغن بادام ده درم روغن بادام را که
گرم کرده کثیر از دفا تر داخل کرده در باون
بکشد و استعمال نمایند قیو
طی که محو ران را
سود دهد و بدن را ملائم و نرم و خوشبو سازد و صفت
آن موم سفید روغن بنفشه بادام از هر یک سبت
درم روغن گل سی درم کافور نیم درم صندل بکلا
سوده پنجه درم عرق بهار و گلاب از هر یک سبت
درم چنانچه رسم است در هم مالیده استعمال کنند
قیو
طی که بدنه ای گرم مزاجان را موافق باشد و
بیوست و خشونت جلد را سود دهد و صفت آن
روغن بادام روغن که دانه هر یک سبت درم موم
سفید هفت درم پیچد موم لعاب کثیر لعاب
خطمی لعاب بزر قطونا لعاب بهار دانه روغن بنفشه
ده درم روغن بنفشه بادام مسکه نازده از هر یک ده درم
مجموع در باون بکشد ازند و در باون بکشد تا همه یکسان شود
در آن داخل کنند و در باون بکشد تا همه یکسان شود
آمیخته شود آنگاه استعمال نمایند قیو
طی که دیگر
صفت آن موم سفید مغز قند گاو کثیر از روغن حبلی
روغن بنفشه بادام یار روغن که دانه روغن بنفشه
اگر تریه بیشتر مطلوب باشد لعاب بهار دانه روغن
اضافه کنند استعمال نمایند قیو
طی که جفت
باز از مجربات حکیم سعد الله و صفت آن سفید آب

توتیا بوره از منی نوشا در از هر یک کشتقال تسلبا
 سم الفار از هر یک نیم شقال بار و عن کتید و سرکه و عن
 بطریق مقرر و طی ترتیب دهند و عن مضمون را
 باب گرم نشوند و بخورده خشی خوب بماند پس بدان
 جرب نمایند و قیرو طی که شقاق اورام لبهای سفلی را
 نافع باشد و صفت آن بگیرند موم صافی و روغن
 گاو و روغن بنفشه از هر یک یک اوقیه و در پاتیل کنند
 و بکشتانند تا موم که اخته شود و همیشه شود و هنگام
 حاجت بکار برند و قیرو طی که همان فائده بخشد و صفت
 آن استخوان قلم یک جزو موم صاف آمیخته نیم گرم
 بر شقاق منند و قیرو طی که شقاق دست و پا را که از
 سودا هم رسد نافع است و صفت آن بکشد
 روغن گاو و موم مساوی با هم که اخته همچنان گرم
 بر عضو بمانند و قیرو طی که شقاق لب در روی و
 بالای منی و صفت آن بگیرند موم زرد و روغن
 گل و روغن قاز و زرد و نیم بطریقی و کثیرا و نشانی
 و لعاب حب السفرجل و بکشد از موم و روغن و نیم
 را و بانی و و با کوفته نرم بخیزد در آن اندازند و در
 پاوان بمانند تا خوب بر هم شود پس بکار برند و باید
 که داخل حمام شوند و چون جای شقاق نرم شود
 در و کتیدی اسحق را مثل کل بپاشند و قیرو طی که
 است شقاق دست و پا و روی و لب نافع است
 صفت آن تخم گتان شمع صاف روغن بادام
 پیراجاج مغز ساق گاو و گل خطی کوفته کثیرا و صمغ آلو
 بطریق متعارف موم روغن بسیارند و بکار برند
 قیرو طی که شقاق نافع است و صفت آن روغن بادام
 کثیرا تخم کاهو یا شیره تازه بغیر موم روغن سازند
 و بکار برند و قیقه بفتح و وقاف در میان
 پای شناه تخم نایه ساکنه و با و را سه ممله در آرد
 و نون میان هر دو وقاف نیز آمده صمغ است
 شیره بسند روس زرد و شک بنفشه و بطلع مفید
 مانک زردی هندی رال و بقار منی لعل مجری
 و بر منی تخم می گویند اسم عبرانی سند روس است

و حال آنکه غیر سند روس است و اکثر از بلاد هند
 اراضی عرب می آید در سوم گرم و خشک و منین
 و مخرج جنین و منفی و دماغ و با با و العسل حبس صمغ
 استقا و زرد و بخورده خشی خوب بماند پس بدان
 یا آب جیت سپر و در رخ فرمی بدن و بدن آن
 جیت در دندان و انحال آن جیت صفت جیت
 در رخ آثار شرم و مرم آن جیت جراحات منند و
 در مرم و ذکر مرم آن خواهد شد انشا الله تعالی و
 قدر شمشیر ربع در می است و دهن القیقه که شمشیر
 بر روغن رال است جیت از آله اورام حاره و با
 در هر عضو که باشد خصوصاً خصیه و قضیب و استقا
 و قوبا و شقاق و بشو و خصوصاً بشو و داندان مخرج
 و قروح از جنیه و غیره و قروح اذن نافع طلار و
 قطور و صفت آن بگیرند قیقه هر قدر که خواهند
 نرم نموده با شست و زن آن روغن کچند خالص
 مخرج نموده یکصد مرتبه باب شسته استعمال نمایند
 و اگر قوی خواهند از روغن قدری کم نمایند
 خصوصاً در تابستان و دهن قیقه که هندی جود
 رال نامند جیت انواع جرب رطب و بران
 داء الشعلت باب لیمو کاغذی نافع و صفت آن
 بگیرند خالص آنرا هر مقدار که خواهند و ریزه ریزه
 کرده در و یک سفالی نمایند و بر سر آن بر بوش
 گذارند و بر سر بوش سوراخی کرده فی بران نصب
 نمایند و سر نه را و ظرف خالی گذارند و سر آن
 ظرف را بند نمایند که هوا داخل نشود و در زیر یک
 آتش ملائم کنند آهسته آهسته روغن آن بر می آید
 آنرا عند الحاجة استعمال نمایند و اگر خواستند
 و انبیک استخراج نمایند بهتر است لیکن کمتر و صفت
 تری آید و دهن قیقه و دیگر جیت انواع جرب قویا
 و قروح خبیثه و صفت آن روغن خالص آن که
 هندی جوده رال نامند سه ربع آنرا بر منی ساد
 آنرا در چهار توله زرد و چوبه آنکه هندی آنکه هندی
 مانند نیز چهار توله هر دو را بسیار نرم بکنند و بنزد و قویا

سیاب را در آن بیندازند و آله را بسیار بکشند که
 پس آن روغن مخلوط نموده قدری بر جرب و قویا
 بمانند تا سه چهار روز زایل گردانند.

کتاب الکاف

باب الکاف مع الالف

کافوی بفتح کاف و الف و کسر دال ممله و یاد
 که بزرگه کسک کاف و سکون یای شناه تخم نایه و و او
 فتح رای ممله و با هر دو اسم هندی است و بعضی که
 بفتح کاف و دال و رای مملتین نامند و کل آن را
 هندی کیو طسه که بچول یعنی گل کیو طرا و نوع صغیر
 آنرا که کوچک تر و زرد تر و لطیف تر و خوشبو تر
 لیکن نامند و در هند و دکن و بنگاله و حوالی عمان
 وین کثیر الوجود است و شایسته کی بدخت
 تارصل و قتل دارد و از برگ آن در زیر باد جای ناز
 و فرشتها از قبیل بوریای نخل بافند و باطراف منیر
 بسیار نرم تر از بوریای نخل است و برگ آن غلیظ
 و طوفانی تر از برگ نخل و از جیل و اطراف آن
 است بزرگ کلان که خند روس نامند و لیکن
 از آن بزرگتر و طولانی و برگهای آن نرم و خاردار
 و خوشبو و در وسط آن کفر که خوشه خراست خوش
 پرازد و در بنگاله گردان زیاد از آن است و بسیار خوشبو
 و تند در آخر دوم گرم و خشک و بعضی معتقدان است
 شاید که حرارت و یوست آن در آخر درجه اول
 باشد و بیش کثر از حرارت مقوی بدن و حواس و
 رافع خفقان داعیا و ماشری شور و هله و مسکن
 در دهای صعب و شربت آن که خوب آنرا کوبیده
 بچوشانند و آب آنرا با شکر بقوام آورند و نه آبله
 حصیه و عذام بهترین ادویه است و اصل هندی
 اعتقاد آنست که چون شربت آنرا بنوشند و در
 آبله قبل از ظهور آبله بسیار بخورند آبله تا بحد که آبله
 زیاد از شربت نه دانه بر می آید اصلی ندارد و لیکن
 محقق عوارض آنست که در در کوفته آن در و کوی

اطفال جهت تسکین درد و التیام قروح و جفت
 رطوبت زن و مستخرج از ان و خاکستر سوخته خوب
 آن جهت التیام جراحات و جراحت و دانسته اند و دانسته
 آن قوی دل و جگر است و در آب که رقیق از دانه
 و درش پوزن آن صندل پنج و نیم است و نمک
 اختیارات بدیع نوشته که در گرم سیریش از دخت که
 بسیار بود و بقراسی کل کیدی نامند قوی خطیر و خوش
 در دانه که باده که بوی وی کیده و تازه کرده و اگر
 وی از وی نمایی نشود و اصلی ندارد و شاید درختی در
 آن بود و درین که در مقوی حواس و مغز و نفس و
 سر و پا آورده و مانع از عوارض و اختلالات و استخوان
 کنند و بدن است و صفت آن بیهوشی کادی که
 کوبیده نامند یا کیتی هر که ام که باشد قبل از آن که
 آشوب شده باشد و در روغن کیده تازه انداخته و
 آفتاب بگذارد و مثل روغن گل جدید کنند و در
 و منهدم آب که زانفع از برای جدری و حصیه
 صفت آن بیهوشی که در تاز و بکوبند و
 آنرا آتش زده بگیرند یا تندی سفید بقدر احتیاج بنیو
 آورند و اگر تازه که در بهم نه رسد خشک آنرا بریزند
 ریزه نموده و جوشانیده صاف کرده و باقی بقدر احتیاج
 بنیو بنهند تا بقوام آید و این فی الحقیقت شراب
 که تازه است

فصل در ذکر نسخ اشربه کد

شراب کد که شیخ الرئیس ابوعلی بن سینا
 در قانون و در معالجه جدری ذکر فرموده در قرابادین
 صفت آن بیهوشی که در دانه و اگر آب آن
 حاضر باشد خوب که در رانده و با براده نمایند و یا
 بکوبند و بنیو یا نصف آن صندل براده کرده
 در سرکه مقطر با در آب غوره مقدار که از رو
 آن بر گردد و در هر یک که با آب غوره زیاد باشد بهتر
 است و در سراده و در دانه که در دانه که در دانه
 پس با شش ملائم بنیو و منهدم آنرا که در دانه

با اند و فشارند و صاف کنند پس بیهوشی که در آب
 بطریق نقطه که در مارچه صافی اندازند و یا لایق
 تروین که طبع دهند مثل طبع مار که بجهت آن
 از مایست جدا گردد و پس صاف نمایند و بکوبند
 چو در آب مایست مذکور اندازند و فجاج سازند
 بگذارد تا ترش گردد و مثل سرکه و تروین آن نمایند
 یعنی صاف کنند و مرتبه دیگر آورده و در آن ریخته
 فجاج صاف ترش و منهدم و همین قسم چند بار
 کنند بهتر است پس بیهوشی که در فجاج ترش مذکور
 پنج جزو از آب سرد و چینی آب به ترش شاد
 آب نار ترش آب سرد و ترش آب سیب ترش
 آب برف ترش آب نیمه آب آلودی ترش آب طبع
 معصوم آب کوس خمری که نوع کیده زعفران است
 طبعش طبرستان و لغاری کوچک و کسل زرد و تری
 از کسل نامند آب توت شامی که خوب ترشیده
 آب زرد آلودی خام ترش آب غوره آب سیاه
 عصاره عصاره درخت انکوره آب گل خاری که
 گل سرخ نامند عصاره نیشکر عصاره گل نیلوفر عصاره
 گل بنفشه از هر یک یک جزو از آب ترش پنج
 و آب ترش نارنج از هر یک دو شمش بزرگی آب
 برگ کشمش آب برگ کاهو آب برگ خوشنشان آب
 برگ کاسنی آب برگ خرنوب و ترش عصاره معصوم
 الراعی آب برگ بید آب برگ سیب آب برگ گند
 آب برگ زعفران آب برگ درخت گل سرخ از هر
 از این آبها ربع جزوی عصاره لیمو عصاره گل
 سرخ و گل نیلوفر عصاره مار که در خشک کرده و
 کاسنی تخم کاهو گلخانه فارسی تخم نیلوفر تخم گل سرخ
 از هر یک نصف عشر آب فلفل تازه شش ایک جزو
 آب زرشک تازه نصف جزوی بکوبند و جمع اجزا
 را از عصارات و ادویه یا سیر یا کوبند و بر
 آتش ملحم بگذارد و در زمان چهار جزو و
 دو جزو و در جزو سماق منق و دانه که در دانه
 جزو و بچوشانده با ششلی تا به نصف رسد پس از

آتش فرود آورده بگذارد تا سیر شود و بقیوت
 تمام بماند و صاف کنند پس داخل کنند در هر
 درم از آن بمشغال کافور قیصری ساییده این
 قسم که کافور است و قرح و یا آفتاب یا آب گرم که سیر
 و بلاست و آفتاب مطبوخ مذکور را بر آن ریزند و در
 محو نمایند که بخار آن مطلقا بیرون نیاید و بر آتش
 اخگر گذارند تا بخوش آید و ساعت بساعت از آتش
 برگرفته حرکت میداده باشند تا بقوام لائق آید فرود
 آورده بگذارد تا سیر شود و انگاه سر از آب باز کرده
 ظرف چینی یا شیشه که بگذارد و سر از آب بگذارد
 بوی کافور خالص نگردد و در دانه شری از این آماده
 درم است و معصوم اطباء داخل می کنند و درین
 سفید لطیف و بنفشه تخم رازیانه انیسون فلفل
 سفید سحر کوفی از هر یک مقدار که رای که رای طبع
 اقتضا کند بداند که چون این شربت بسیار ترش
 است احتمال گردیدن معده و اسهال و اسهال است
 و نیز شاید که بسبب رطوبت آبها و در تخم کردن و اگر
 جزو آب بزرگ قطونا و ربع جزوی صمغ عربی صمغ
 و پنج جزو نبات اصناف کنند و بقوام آورند و بکوبند
 از آنکه از آتش فرود آورده و بکوبند و در دانه
 یکصد درم طباشیر و صورتیکه هر جزو را یک من گرفته
 باشند و در استار طبی صندل سوده یا کافور سطل
 بر آن باشد و به تیر معجون سازی برهم زنند
 تا اینکه آمیخته شود و در ظرف چینی یا شیشه که در دانه
 بکوبند و بهتر است از آنکه کافور را و طبع داخل
 نمایند زیرا که بعد از طبع اثر و بوی وی شایسته اند
 شراب کد به بنفشه معجون الیاس در حاوی اخیر
 صفت آن کادی تخم منهدمی عذاب بزرگ اند
 بیرون آورده از هر یک یک رطل پنج ران یا نه
 درم صندل سفید صندل سرخ از هر یک ده مثقال
 گل سرخ منزع و اقاقی سفید لطیف از هر یک دو
 مثقال جزو انیسون و در چهار مثقال ادویه آب فلفل
 شیرین بچوشانده تا به ربع آن بماند و بیا لایند و بکوبند

آب انار ترش آب انار شیرین سرکه انگوری کهنه انار
هر یک یک رطل و اصل آن کرده در دیگ سنگی بپزند و بپزند
تا بزرگ بر قوام آید در رسد پس شکر صافی بپزند
یک رطل داخل کنند و بپزند و گفت آنرا بپزند و
بپزند تا بقوام بپزند و بپزند از آتش برگرفته حل کنند
در آن سرکه درم زعفران و سه درم کافور قهصوری
در شیشه نگاهد از نه شش ماه و درم شراب کادی
که در زیر گونید بنشیند و بپزند که بسترین شکر شراب کادی
است صفت آن بپزند خوب کادی و پوست آنرا
دور کنند و قهصوری شقی از قهصوری پوست و لیف
و غناب بزرگ بپزند و بپزند که بپزند و بپزند
از هر یک یک رطل تخم را از بانه و بپزند و بپزند
هر یک یک رطل صندل سرخ صندل سفید از هر یک
ده شقال سبیل الطیب یک رطل منقوع الاقواء از
هر یک دو شقال مجموع آن نیم کوفته در چهار برابری
ادویه خالص شیرین نجیاستن بپزند و بپزند
گفت آنرا بپزند تا بقوام بپزند و بپزند از آتش برگرفته
حل نمایند در آن زعفران و کافور قهصوری بپزند
از هر یک سرکه درم و بپزند و بپزند و بپزند
شیشه نگاهد از نه شش ماه و درم شراب کادی
بقدیر حاجت شراب کادی که در دیگر که از آب کادی
گونید منقول از کمال لیسنا که موافق نسخه مذکور
در جامع الادویه است جهت حصیه و جدیری و باد
سرخ و ماشری و جمیع امراض دوسوی و سنگین جراث
دوی و اظطاعه حمره که مشارکت دل بپزند و
جهت برقان و حرارت جگر و معده و درم ششلی و
عقروت فرسه اخلا و نیل کردن بی و دهان بپزند
سودمند است و صفت آن خوب کادی نیم کوفته
تخم بادیان برگ و شاخ بادیان بپزند و بپزند
ترشندی شقی از حب و قهصوری لیف غناب و آن
برون آورده از هر یک یک رطل گل سرخ
منقوع الاقواء نیم رطل سبیل الطیب یک رطل
از خوب از هر یک چهار شقال صندل سرخ و سفید

از هر یک دو شقال مجموع را یک شبانه روز در چهار
مثل ادویه آب خالص نجیاستن بپزند و بپزند
برای آید بپزند و بپزند و بپزند در آن سرکه بپزند
از کوفری دور رطل آب انار ترش آب انار شیرین از
هر یک یک رطل و بپزند تا بقوام بپزند و بپزند
شود پس یک من نبات سفید داخل کنند و بپزند
چون در دیگر دهند تا بقوام آید پس از آتش برگرفته
بر گرفته کافور قهصوری و زعفران از هر یک سه
شقال سوخته در آن حل کنند تا خوب منقوع شود
در ظرف چینی یا شیشه کرده سر آنرا بپزند و بپزند
ما را که کافور بپزند و بپزند و بپزند از هر یک
ساعت شقال و نیم و از برای اطفال یک شقال
شراب گل کادی بپزند و بپزند کادی که کوفته تا
در گهاس آنرا جدا کرده و خوشه آن را دور کنند
دور کنند و بپزند و بپزند و بپزند و بپزند
کوفته بسیار کمی و بپزند و بپزند و بپزند
و بپزند تا بپزند و بپزند و بپزند و بپزند
آن مقدار نبات یا قند داخل کرده بپزند و بپزند
گفت آنرا بپزند و بپزند و بپزند و بپزند
از گرد میان بر کهای گل آن و بعضی از خوشه و
آن نیز شربت مرتب می نمایند شراب کادی رسیده
صفت آن بپزند و بپزند و بپزند و بپزند
و پوست آنرا دور کنند اگر تر باشد و بپزند و بپزند
آنرا بپزند و بپزند و بپزند و بپزند و بپزند
و بپزند تا بپزند و بپزند و بپزند و بپزند
باشد رنده نموده یا کوبیده فریخ مثل آن آب
خالص نجیاستن یک شبانه روز پس بپزند تا بپزند
رسد پس صاف نموده در پاتیل کشته و صفت
وزن آن نبات سفید یا قند سفید داخل کرده
آتش ملائم بپزند و بپزند و بپزند و بپزند
سنگین یا تخم آید و عطر کادی تفیق در سرور
و نشاط و بسط و تقویت نفس و حواس نماید و
منع اعیاد و رفع خفقان کند و صفت آن بپزند

هر یک یک رطل کوبیده تازه یا کینی و در یک گند و بپزند
منقوع عرق کشند و در نه مشرب قهصوری عطر صندل
رینند که بر روی آن عرق بپزند و بپزند و بپزند
را از روی آب بپزند و بپزند و بپزند و بپزند
تازه باز عرق بر روی آن بپزند و بپزند و بپزند
نمایند و اگر عطر صندل نباشد قهصوری تراوده و بپزند
را در اول مرتب بپزند و بپزند و بپزند و بپزند
عرق کشند و عطر آنرا گرفته در نه مشرب و بپزند و بپزند
آن عرق گل تازه خالص کوبیده و بپزند و بپزند
محفوظ دارند استعمال نمایند کافور قهصوری
والف و ضم فاد سکون و او در ای سبیل الطیب
میباشد اول ریاتی برای سبیل و یای شناه
گفته اند و به سبب آن سبب تصاعدان یا سبب
و بعضی گفته اند ریلخ نام باد شاهی است که اول
آز یافته و یاد عصاره یافته اند و بنام او شهاب
و از این سبب سبب سبب نامند و آن صفت و بپزند
شبهه صفتی که خود بخود بطا هر درخت بر روی سبب
و بعضی گفته اند که تنه درخت از او صمغ بسیار نفیض
میرند اول از آن آب بسیاری تراوش میکند
پس مواضع دیگر ریاضه رده بعد تراوش رطوبت
و آنجا آن جمع می نمایند و آن ما را الکافور است و
بعضی گفته اند که سبب سبب است که بروخت آن می نشیند
و بعد انقواء جمع میگردد و درم قهصوری و آن
مانند صمغ سفید صمغ صافی شفاف است و در
چون درخت آن یافت می شود سوم کافور بومی
از ریزه های چوب درخت که از چوبشاندن آن
به هم می رسد و آن تیره رنگ نام صاف است و درخت
کافور مخصوص به بلاد زیر باد است و چوب آن سفید
رنگ رخومی باشد و بسیار کم است و درخت آن
عظیم و گونید که سبب کیمایی او آنست که گرمی هوا
آن مکان بلند و بار همیشه مجاور آن درخت
پیدا شود و آن سبب از آن درخت و چین قطع می
سوی بار الکافور است در نهایت تنه ریاضه

و غلیظ و مائل بسرخ در سوم گرم و خشک است و حالی
چون بدن و جامه و ظروف و کس نزدیکی با میکند
در ارفع در آفتاب و مفاصل و امراض بارده است
و اما کافور پس آن درخت سرد و خشک است در
آخر درجه سوم و ششم آن مصدع مبرودین و مصلح
روغن بنفشه و بوییدن آن در روغن و مشک و مسکن صدراع
سار و درین به تنهائی یا با گلاب و صندل سفید مخصوص
در حمیات حاره حاده و مفرح قلب حار و قاطع
الدم اعضا و رغات و اسهال حار و عرق و دفع
و التهاب کرده و قرص کرده و قرص ریه و سل و دق
و ذات الحجب و حرقة البول و جميع امراض حاره و
سقوی بواس مجرورین شراب و طلا و ترماق سوم جام
و منوم صاحبان دماغ حار و با مشک و غیره مقوی
مروج حیوانی مبرود المزلج ضعیف و سوط آن با آب
کشتر تازه یا سرکه یا عصیر بسیار آب برگ آس یا
آب بادور و ج بهت رغات و با آب برگ کاهوت
بجوابی مجرورین و بار و عن گل سرخ بهت اورام
نافع و سنون آن بهت و دندان کرم خورده و گداز
در جوف آن مانع زیادتی اوست و مجرب است
و قلع دهان را رافع و در آن بهت قروح
خیمه و ساعیه و با او ویه مناسبه بهت زخمهاست
حاره و حراحت تازه و قطع خون آن و شکین در مجرب
و احتمال آن بهت ریه و طلاست آن بار و عن
گل و خل خمر بر پیشانی بهت در دسم صفراوی
و شدت حرارت روفح دماغی مخصوص در حمیات
حاره حاده و ضداد آن بر یا فوخ و پیشانی در ص
رغات مجرب و مضرباه و مولد سنگ مثانه و اکثار
آن قاطع نسل و اشتها و مورت سفیدی مونس
و مصلحش عنبه و مشک و ادویه حاره خوشبو و
بسیار بوییدن آن مورت بخوابی و مصلحش روغن
سوسن و روغن گل سرخ و امثال آن و تخمین بسیار
بوییدن آن مشعشع باه و قاطع شهوت
جماع است و این ماسر بویه حکایت کرده است

که مروی از هیاب او مقدار کثیر قال کافور خود در
یک روز پس قطع شد باه او و روز دیگر با مقدار
خور پس باطل شد شهوت جماع او و روز سوم
پس خام شد معده او و یکدیگره غذا انفع نمی یافت و
قطره محلول آن با آب کشتر تازه بهت در دگوش
و قطع رغات دماغی و در چشم صاحب آبله بهت
بر نیایدن دانه آبله است در چشم و اگر بر آبله باشد
در سه چهار روز که مگر بچکانند زائل میگردد و اندر مجرب
است و محلول آن در روغن گل در بینی جبهه سوز
مزاج خار سازد و چشم نافع و علامت سوزن
سازد آن است که زیادتی و ارتقاع آفتاب باشد
و شدید میشود و به نقصان و انحطاط آن کم گفته
که اگر زن اندکی از آن برفج خود مالد مرد بر آن
قادر نتواند شد و قدر شترش تا یکدایم و شغال
آن قاطع باه و سفید معده و گویند و شغال آن
قابل است و بدیش و وزن آن طباشیر و یک
وزن آن صندل سفید است و کافور مصنوع
از موم بقدر و در هم و چرخ خام ده درم و روغن
بنفشه نیم درم و قدر کافور ترتیب دهند و بون و
زق آن با کافور اصلی نقل و چسبندگی است
در مصنوع میباشند و بوی اصلی شبیه بوی لیمو
و ترنج است و آنچه تحقیق پوسته آن است که کافور
و قسم است یکی اصلی غیر خلی و دیگری مصنوع
معجول و اصلی صمغ و جنینست که از درخت تراش
کرده بیرون می آید و جهای آن کوکب نسل
جهای متصلی و رنگ آن بناتی و در آنجا آن تند
با حدت و چون قدری قلیلی از آن را شقیقه باند
خشکی و حدت آن در چشم ظاهر شود و آب از چشم
جاری گردد و گویند فرق میان اصلی و معجولی
آن است که چون آگینه را بر آتش نهند و کافور
بر آن ریزند تمام آگه اخته گردد و معجول آن چنین
است و از آبله آن بر شقیقه آب از چشم
بر نیاید و درخت آن در آبی میشود و از چند لقمه

شسته شده که بسیار جز قلیلی اصل می آید و تمام
سال و شاید از چهار پنج تبریزی زیاد و اصل نمی آید
و بسیار گرا بهاست و نیز از چند شخص لقمه شسته شده
که سالی از آبی چند تحفه ضخیم از جوب آن در بند
هنگامی که از بنادر بنگاله است آورده بودند که آن
میریدند از جوف آن جای کافور بر می آید و جوب
آن رطوبت و شیخ الرئیس قدس سره در مفردات
قانون نوشته اند باین عبارت و اما خشیته فخره
کشتر او و خشک بهش خفیف و برهما افتق فی خلل شمی
من اثر الکافور و این کلام شریف شیخ مویذ قول
راویان تحفه جوب کافور است که مذکور شد و نیز شسته
شده که صند و قهای بزرگ از تحفه جوب کافور است
می آورند و بوی کافور از آن می آید و مصنوع آن
که اکثر از بندر چین می آورند بسیار و دوافر از آن
است و شسته شده که از تنه و برگ و بیج و دخت
که بندی کیلند نامند و جوب کافور و با چند و
دیگر ترتیب می دهند و آن چرک رنگ است و
آن مصنوع را نیز تصعیدی می نمایند و سفید و
می شود و آن را کافور چینی می نامند

فصل در بیان نسخ جوارشات کافور

جوارش کافور نافع است از برای ضعف معده
و کبد و دفع ریح غلیظه کند و معین است بر هم
صفت آن کافور قیسوری زعفران عود مندی
خام قافله وانه هسل بو اکبا چینی کاشم قرقه الطیب
و نقل اشته سنبل الطیب بسیار صندل سفید
فلفل دار فلفل دار صنی شیطرج مندی نارمشک
شقاقل مصری حو لنجان جوز بو اسعد کوفی فلفل
مویه اجزا مساوی کوفته بخیه شکر سفید بوزن
مجموع ادویه بدستور مقرر جوارش سازند و جوش
گرم است در اول درجه دوم خشک است در اول
درجه سوم شترتی یک شقال و جوارش کافور تو
از اول به صفت آن کافور قیسوری مشک کی

خالص از هر یک دو درم و نیم زنجبیل فلفل دار صنی
قرفة الطیب سافج هندی دار فلفل شیطرج هندی جوز
بواسنیل الطیب صندل سفید حب بلسان قاقله
بباسة قرفل باغی طالیف سعد کوفی طباشیر سفید
عود هندی از هر یک نیم اوقیه نبات سفید دو از ده
اوقیه و نیم اجزاء کوفته بختجه بعسل مصفی بدستور مقرر
جوارش سازند و در ظرف صینی نگاهدارند و مزاجش
گرم است در اول و برجه دوم و خشک است در اول
درجه سوم شربت یک مثقال بجوارش کافوری نافع از
برای ضعف معده و کبد و سوء استمرا و دفع ریح و
ضعف آن کافور قصوری زعفران جوز بوازنجبیل
بباسة و اجینی نارمشک قرفة الطیب فخرنجشک
قرفل فلفلیو اجزاء مساوی کوفته بختجه بباسة و زن
مجموع اودی عسل مصفی بسرشد شربت یک مثقال
جوارش کافوری ضعف را سودمند بود و ضعف جگر
را قوت دهد و سوء استمرا را بغایت مفید است و
بنیم غلیظ دفع کند و صفت آن زنجبیل دار فلفل
دار صینی قرفل سافج هندی شیطرج جوز بواسنیل
سفید حب بلسان قاقله بباسة قرفة نارمشک
طالیف سعد طباشیر عود خام از هر یک پنج مثقال
کافور مشک از هر یک یک شکر طبرزد برابر اجزاء
کوفته با عسل دو برابر اجزاء معجون سازند بجوارش
کافوری اسهال صفراوی باز دارد و تشنگی و حرارت
نشانند و صفت آن زرشک پاک کرده ده درم
گل سرخ هشت درم طباشیر سفید فلفل کبر بای سمی از
هر یک چهار درم برزخ الحاض بوداده هشت درم حب
الاس کشیده رم آرد سیب آرد سبزه از هر یک ده درم
از کناره پخت درم نامزدانه بوداده پانزده درم کافور
سه درم زعفران نیلوفر از هر یک پنج درم اجزاء کوفته
و باب زرشک سرشته با نبات یک وزن مجموع اود
معجون سازند شربت دو درم + حب کافور فلفلی و فلفل
اندکه از حضرت علای والدی قدس سره است
بجز برای امراض حله شدیدة الحرارة و حمیات

چاده و تب و دق که با سهال باشد صفت آن که
 قیصوری نیم شقال طباشیر سفید مروارید ناسفت
 صندل سفید کشنیز خشک از هر یک دو مثقال
 تخم کدو مغز بهدانه هر یک چهار مثقال گل ارمنی
 زهر کمره از هر یک یک مثقال صمغ عربی دو دانگ صمغ
 بقرق صندل حل کرده و آنچه ادویه صلاویه کردنی
 است صلاویه کرده و آنچه کوفتی و بختنی است کوفته
 بختیه و آنچه را نرم باید کوبید نرم کوبیده و مجموع را
 در هم مخلوط کرده نیکو بپوشند و چهار سازند هر چه
 بقدر بخودی شربت یک مثقال با آنچه مناسبند
 حسب کافور نافع جهت ایهوه بداند ایهوه مرغی است
 که اهل بنگاله و اطباء ایجاب متفق اند بر آنکه در سینه
 مردم آن دیار از انات و ذکور و صغیر و کبیر هم میرد
 علامت آن تب شدید و در دوسر و گردن و شانها
 و کمر و برافروختگی بشره و چهره دنیا بدن عطسه و حرمت
 اندرون خیانتیم است و صفت آن گل بنفشه یک
 مثقال صندل سفید کشنیز خشک تخم کاهوز هر یک
 یک درم مغز تخم کدو طباشیر سفید از هر یک نیم مثقال
 کافور چهار حبه اجز اکوفته بختیه باب برگ کشنیز تر خشک
 خوب سازند هر چه بقدر بخودی و در سایه
 خشک نمایند و عند الحاجة اگر خشکی و حرارت در
 دماغ باشد یک حب تاد و حب و سه حب بدفعات
 پییم در یک روز باب کشنیز تر سائیده سحوط
 نمایند و اگر علامت ایهوه نیز ظاهر باشد باب
 کوکنار یا باب خالص که در آن تر مندی خیانتیم
 باشند سائیده سحوط نمایند بر طرف گردن و دهن
 الکافور و صفت آن بگیه ندر و عن گنجد سفید تازه و
 هر مقدار کافور که خواهند در آن انداختند و یک شب
 بگذارند روز دیگر بر آورده در شیشه مطین کنند
 و بطریق مقرر بقرع و اینق روغن کشند و در شیشه
 کرده سر آنرا محکم نمایند و عند الحاجة بکار برند
 دهن الکافور منقول از طب براکسوس و بکی جهت
 حیات مجزیه و بانیه و طاعون بادویه مناسبه

آن علت و استعمال کرده میشود بر روح خبیثه یا دهن
عمره صفت آن بگیری که فو را در آب گرم
بخیناسند و بقرع انبوق تقطیر نمایند و دهن را از
آب جدا نمایند و در شیشه کرده سر آن را محکم کنند
و عند الحاجة کار برند +

فصل در ذکر فنخ عقیقهای کافوری

عرق کافور قلمی فرموده اند که از اختراع حضرت
علامی قدوة الاطباء و الحكماء سید السند میر محمد بادی
قدس سره و الدماجد فقیه است نافع از برای شولنج
حار و حی و دق و حمیات محرقة حاده و صفت آن گل
نیلوفر یک اوقیه بریزی برگ کا هو کنب بید کاستی
تازه جو مقشر از هر یک نیم من صندل سفیدی شغال
کدوی تازه با قلمای تازه از هر یک یک اوقیه گل سرخ
دومن تخم خرفه سه و نیم من طباشیر سفید کثیر از
هر یک ده مثقال عرق بید مشک عرق نیلوفر عرق
بید انجیر از هر یک یک من گلاب دو من بدستور
مقرر عرق کشند و در وقت عرق کشیدن نسبت
کافوری قصیری اول سوده در ته طاسی که عرق
در آن می جکد بپاشند تا عرق بر آن بکشد و عرق
کافور بنسخه دیگر نیز قلمی فرموده اند که از اختراع
بندگان حضرت مغزی الیه قدس سره است و این
منافع دارد و صفت آن گل نیلوفر گل بید عنجب
گل سرخ شاستره گل گاوزبان گل بید مشک با قلمای
تازه از هر یک یک اوقیه برگ کا هو کنب بید جو مقشر
رازیانه کدوی تازه سیب شیرین امرود شیرین از
هر یک نیم من صندل سفید صندل سرخ تخم کاسنی تخم
نخ که و مغز تخم خیارین تخم کا هو مقشر مغز تخم خرفه
گل بنفشه از هر یک ده مثقال کافور قصیری علی
بست مثقال با گلاب و عرق بید مشک و عرق
کاسنی و عرق بید از هر یک دو من آب بقدر ضرورت
بدستور مقرر عرق کشند و عرق کافور بنسخه دیگر که
بالحکمه تفاوتی با نسخه قبل وارد و صفت آن دیگر

گل سرخ شاه تره گل گاوزبان بید مشک تازه بطل
تازه از هر یک چهار یک من تبریز برگ کا هو کتب بید
جو مقشر تراشه کدی تازه رازیانه تازه سیب شیرین
شاه امرو دوز هر یک یک من تبریز کشتن خشک گل
بنفشه صندل سفید صندل سرخ تخم کاسنی مقشر مغز
تخم کدو مغز تخم هندوانه مغز تخم خیارین تخم خرفه مقشر
تخم کا هو مقشر طباشیر سفید از هر یک ده شقال
کافور قیسوری چهل شقال ادویه کوفته سواکی کافور
و جوداد در یک گلاب کشتی نموده گلاب چهار من
تبریزی عرق بید شش من تبریز عرق بید مشک
چهار من کاسنی چهار من عرق گاوزبان عرق نیلوفر
از هر یک یک من آب بقدر ضرورت بر روی آن
کرده کافور بر اسوده در پارچه کتان نازکی بستر
بدان نیلوفر نموده بطریق گلاب عرق کنند و در
شیشه های کوچک نگه دارند + عرق کافور نیز از
اختراع بندگان مغزی الیه قدس سره که یکی از
تلامذه حضرت مغزی قدس سره نقل با دوزان نموده
نموده باندک تصرفی در اصل نسخه + صفت آن
گل نیلوفر کاوزبان باقلای تازه غنچه گل سرخ
شاه تره از هر یک بست و پنج توله برگ کا هو تازه برگ
بید تازه سیب شیرین به شیرین امرو دوز برگ کاسنی
تازه جوده کدو جوده خیار جوده باد رنگ جو شتر
از هر یک یک سیر و سه ربع یک سیر کشتن خشک مغز
تخم کدو صندل سرخ صندل سفید تخم کاسنی
مقشر مغز تخم خیارین بادیان تخم کا هو مقشر تخم
خرفه مقشر گل بنفشه طباشیر سفید از هر یک سه توله
و نه ماشه کافور قیسوری هفت توله و نیم برگ نار
مشک تازه یک و نیم ربع سیر یک یک و نیم ربع
سیر تخم نار مشک گل سفید از هر یک سه توله و نه ماشه
عرق بید مشک عرق کاسنی عرق نیلوفر گاوزبان از
هر یک یک سیر گلاب هفت سیر آب خالص دوازده
سیر بدستور مقرر عرق کنند +

فصل در بیان نسخ اقراص کافوری

قرص کافور از اختراع شیخ الرئیس قدس سره
می باشد مطبقی التهاب معده و کبد و سل و دوق و
قرصی نشانه عطش و کرب را و نافع است از هر یک
نقش الهم و قی الهم و اسهال خون + صفت آن
تخم کاسنی مقشر تخم کا هو مقشر تخم خرفه مقشر از هر یک
دو درم مغز تخم کدو شیرین مغز تخم خیارین از
هر یک دو درم و ثلث درمی آب کدر اگر آفت
نشود بدل آن صندل سفید مقصری سه درم
سرطان مشوی رب السوس زعفران کافور از هر یک
یک درم گل سرخ منزع الاقراص چهار درم کوفته
بنجته بدستور مقرر اقراص سازند شتر کیتقال
صاحب میزان الطبائع گفته که بعضی اطباء طباشیر
سفید سه درم تخم ششخاش دو درم بر اجزای این
قرص افزوده اند و این صواب است و مزاج این
قرص سرد است در یک درجه و سه ربع درجه و
خشک است در آخر درجه دوم + قرص کافور
شیخ الرئیس ابوعلی بن سینا مطبقی الیسیب معده
و عطش را زایل کند و در معده و کبد و طحال
را سفید است و قاطع نفث الهم و قی الهم و
التهاب حیات است و از برای حیات حاده و
سل و دوق نافع + صفت آن طباشیر سفید چهار درم
ورق گل سرخ هفت درم تخم خرفه مقشر مغز تخم خیار
مغز تخم کدو شیرین نار دین صمغ عربی
رب السوس عود قاری خام قافله از هر یک سه
درم زعفران دو درم نبات سفید زعفرین از هر یک
هفت درم کافور قیسوری یک درم و نیم کوفته
بنجته بلعاب بزر قطونا سرشته اقراص سازند و در
خشک نمایند شربت یک شقال و مولانا سید
در شرح قانون کبای نار دین کثیر آورده است
قرص کافور غنچه دیگر از شیخ الرئیس گفته که این
قرص مجرب است از برای التهاب معده و کبد و
انداختن خون لقی و نفث الهم و از برای عطش و
حیات حاره و سل و دوق + صفت آن طباشیر

سفید چهار درم ورق گل سرخ ده درم عود قاری
خام قافله رب السوس از هر یک سه درم نبات سفید
زعفرین مغز تخم خیارین از هر یک دو درم زعفران کافور
قیسوری از هر یک یک درم ادویه کوفته بنجته بلعاب
بزر قطونا سرشته اقراص سازند هر قرصی یک درم
و در سایه خشک نمایند شترتی تا دو درم + قرص کافور
بنجته این جزله در مناج الادویه + صفت آن طباشیر
سفید چهار درم ورق گل سرخ هفت درم تخم خرفه
مقشر مغز تخم خیارین مغز تخم کدو شیرین از هر یک
چهار درم عود قاری خام صمغ عربی کثیر از هر یک
دو درم اصل السوس مقشر صندل مقاصد
زنجبین پاک کرده نشاسته قند سفید از هر یک سه درم
کافور قیسوری زعفران از هر یک یک درم کوفته بنجته
بلعاب بزر قطونا سرشته اقراص سازند شربت از
یک درم تانیک شقال و قوت این قرص شش ماه
باقی میماند + قرص کافور بنجته سید اسمعیل در ذخیره
صفت آن طباشیر سفید گل منزع الاقراص
مغز تخم خیار مغز تخم کدو شیرین تخم خرفه مقشر
از هر یک پنج درم کثیرا چهار درم متنبیل طباشیر
رومی عود هندی قافله رب السوس صندل سفید
از هر یک دو درم کافور قیسوری یک شقال کشته
کا هو سه درم کوفته بنجته بلعاب بیدانه سرشته آرد
سازند شربت یک شقال با گلاب بیاض مانند
قرص کافور منقول از سید اسمعیل جرجانی نافع از
برای حرارت کبد و قلب و حیات حاره و دوق و
ذبول و سل + صفت آن مغز تخم کدو و مغز تخم خیار
مغز تخم باد رنگ تخم خرفه مقشر مغز سبده انداز
یک پنج درم ورق گل سرخ سه درم صمغ عربی سبده
نشاسته کثیر از هر یک دو درم رب السوس طباشیر
سفید از هر یک سه درم تخم کا هو یک درم کافور قیسوری
نیم درم کوفته بنجته بلعاب بیدانه سرشته اقراص سازند
شترتی دو درم + قرص کافور دیگر که همین منافع دارد
صفت آن تخم کا هو مقشر هفت درم ورق گل

گل سرخ ده درم طباشیر سفید مغز تخم خیار مغز تخم
بادرنک از هر یک دو درم تخم خرفه مقشر هشت درم
مغز تخم کدو سه شیرین چهار درم رب السوس سه
درم ترنجبین ده درم کافور قیصوری نیم درم کوفته
بجته بلعاب بزر قطونا سرشته اقراص سازند شربت
یک شقال تادو شقال باماء الشحر بیاضا منده
کافوری منقول از ذخیره سید اسمعیل جرجانی نافع از
برای حار کبد و سود مزاج و حمیات صفراویه صفت
آن ورق گل سرخ طباشیر سفید صندل سفید از هر
یک سه درم تخم کاسنی تخم خرفه مقشر مغز تخم کدو
شیرین یک کاهو مقشر از هر یک دو درم کافور قیصوری
دو درم کاسنی شقال اقراص سازند هر قریص
دو درم شربت یک قرص بادوغ بنوشند + قرص
کافوری تالیف حکیم علی کیلانی در رساله مجربات
نورقلی نموده که این قرص خاصه است + صفت
آن کافور قیصوری چهار شقال زعفران سه شقال
مغز تخم کدو مغز تخم خیارین از هر یک دو شقال
عسل چهار شقال ادویه را نرم صلاویه نموده با عسل
واندکس آب قرص سازند هر قرص نیم شقال + قرص
کافوری دیگر که همین منفعت دارد استعمال کرده
شود زمانیکه طبع نرم باشد اگر اراده قبض باشد
صفت آن لک مغسول فوفل از هر یک هفت درم
زعفران سه درم ربونند چینی یک درم مصطکی روست
طین قبری پریادشان از هر یک سه درم کافور
قیصوری دو درم و نیم کوفته بجته باب عنق الثعلب
و آب کاسنی تازه سرشته اقراص سازند شربت یک
شقال آب ککچ یا آب کاسنی تازه بنوشند +
قرص کافوری منقول از کامل الصناعات نافع از
امراض حاره و تب و ق و غیره + صفت آن
مغز تخم کدو شیرین مغز تخم خیارین تخم خرفه مقشر
اصل السوس از هر یک هشت درم گل سرخ شش
درم صمغ عربی چهار درم نشاسته سه درم زعفران
و دو درم کافور قیصوری نیم شقال کوفته

بجته بلعاب بزر قطونا سرشته اقراص سازند و آب
بنوشند + قرص کافوری منقول از قرابادین قانون
شیخ نافع از برای حمیات حاده و تفتیح سده هاس
قوی کبد + صفت آن گل بنفشه گل نیلوفر از هر یک
هر یک سه درم ربونند چینی لک مغسول از هر یک یک
درم صمغ عربی کثیرا رب السوس از هر یک دو درم
کافور قیصوری یک شقال ترنجبین شکر سفید از هر یک
یک درم ترنجبین و شکر ابلجالب حل کرده صافی نموده
باقی ادویه را کوفته بجته آن برشند و اقراص
سازند شربت یک شقال با سکنجبین بیاضا منده
قرص کافوری از کامل الصناعات نافع از برای
حرارت قلب و کبد و خفقان حار و حمیات حاده
و تب و ق و غیره + صفت آن مغز تخم کدو شیرین
مغز تخم خرفه مغز سبده از هر یک یک درم ورق
گل سرخ سه درم بادیان یک درم کافور قیصوری
نیم شقال کوفته بجته بلعاب اسفول سرشته اقراص
سازند + قرص کافوری منقول از قرابادین کوفه
شاهی سود مزاج را که از گرمی و صفرا باشد سودا را
و تب و ق و تب غلب را نیکو بود + صفت آن
مغز تخم خیارین مغز تخم کدو شیرین گل سرخ از
هر یک سه درم تخم خرفه مقشر شش درم سفید تخم
کاهو مقشر صمغ عربی از هر یک یک درم و نیم کافور قیصوری
نیم درم همه را کوفته بجته اقراص سازند شربت
از یک شقال دو درم + قرص کافوری منقول
از کتاب مذکور همین منفعت دارد + صفت
آن مغز تخم خیارین مغز تخم کدو شیرین ورق
گل سرخ از هر یک سه درم تخم خرفه مقشر تخم خشتا شش
سفید طباشیر سفید صمغ عربی صندل از هر یک
دو درم ربونند چینی یک درم و نیم کافور قیصوری
یک درم و نیم کوفته بجته بلعاب بزر قطونا سرشته
اقراص سازند اطفال را یک درم و میان را
دو درم قوی را سه درم با شراب کاسنی نیم
قرص کافوری منقول از ذخیره سید اسمعیل جرجانی

صفت آن گل بنفشه خشک گل نیلوفر خشک ورق
گل سرخ از هر یک سه درم مغز تخم خیارین طباشیر سفید
زعفران ربونند چینی لک مغسول رب السوس از هر یک
دو درم کثیرا یک درم کافور قیصوری نیم شقال ترنجبین
خراسانی ده درم بدستور اقراص سازند شربت یک
شقال با سکنجبین ساخن بیاضا منده + قرص کافوری
منقول از شرح مولانا سدید بر موجز قرشی نافع برای
حمیات حاده و محرقة و ق و وسعال و رافع تشنگی و
خفقان حار و گرمی جگر و قلب + صفت آن گل
سرخ مغز و ق الاقماغ طباشیر سفید مغز تخم خیارین
مغز تخم کاسنی تخم کاهو مقشر تخم خرفه مقشر از هر یک
سه درم کافور قیصوری نیم شقال زعفران سه
شقال کوفته بجته با آب سه شیرین سرشته اقراص
سازند نازک در سایه خشک کنند و احتیاط کنند
که در وقت خشک کردن فاسد و متکثر نه گردد
یعنی بر پشت غزال پهن کنند و مکرر در بر و گوشتند
زمانیکه خشک شود صاحب اختیار است این قرص
باسم قرص طباشیر کافوری ذکر کرده و در نسخه صاحب
اختیار است زعفران داخل نیست و وزن کافور
یک درم و باقی اجزا از هر یک چهار درم است و گفته
که ادویه کوفته بجته بلعاب بزر قطونا سرشته اقراص
سازند شربت یک شقال قوش تا ششاه باقیست
محمود بن الیاس این نسخه را در حاوی صغیر آورده
و اختلافی که بالنسخه صاحب اختیار است دارد آنست
وزن کافور یک درم و نیم و باقی اجزا از هر یک
یک شقال است و این نسخه شهرست و سیمی این
قرص را در ماده خفقان حار آورده و بعضی تخم
کاهو تخم کاسنی داخل است و زعفران داخل ندارد
و گفته که در هر یک شقال از اجزای این قرص یک
طسوج کافور قیصوری داخل نمایند و تا هفت صا
خفقان حار هر روز یک شقال از این قرص بخورند
و گاهی اضافه کرده میشود بر اجزای این قرص
یک شقال مرورید تا سفته و درین حالت

آنرا قرص طباشیر لولوی کافوری نامند + قرص کافوری
منقول از بیاض میرزا محمد باقر حکیم باشی که از جربات
خود آنجا نقلی نموده اند و گفته اند که این قرص نافهست
از برای التهاب کبد و یرقان غلبانی و حمیات حاده
صفت آن گل سرخ منزع الا قلع طباشیر سفید
صندل سفید از هر یک سه درم تخم کاسنی مقشر
تخم خرفه مقشر مغز تخم کدوی شیرین تخم کاهو از هر
یک دو درم کتیرا یک درم کافور قیصری یک قراط
کوفته بخیته آب بزر قطونا سرشته اقراص سازند شربت
دو درم باکنجین سازج و گلاب بنوشند + صفت
کافوری یرقان و تب گرم را نافع باشد + صفت
آن زرشک منقی طباشیر سفید گل سرخ از هر یک
هفت درم تخم خرفه تخم کاهو تخم کاسنی کتیرا از هر یک
سه درم مغز تخم خربزه مغز تخم کدو از هر یک پنج درم
صندل سفید رب السوس از هر یک دو درم و در
نسخه دیگر از هر یک سه درم کافور یک درم کوفته بخیته
بلعاب بزر قطونا سرشته اقراص سازند شربت
دو درم باکنجین + قرص کافوری به نسخه دیگر در قوطی
محرقة بر نافع بود و تشنگی نشانند + صفت آن طباشیر
تخم خرفه تخم کاهو از هر یک پنج درم تخم کاسنی
صندل سفید رب السوس از هر یک سه درم
مغز تخم خربزه مغز تخم کدو از هر یک هفت
درم ترنجبین ده درم کافور نیم مثقال بلعاب بزر
قطونا سرشته اقراص سازند + قرص کافور بنسخه دیگر
وق و محرقة مطهره نافع باشد و تشنگی نشانند + صفت
آن طباشیر تخم کاهو تخم خرفه از هر یک پنج درم
تخم کاسنی رب السوس صندل سفید از هر یک
سه درم کافور نیم درم کوفته بخیته بلعاب بزر قطونا
قرص کافور اسهال مراری باز دارد و تشنگی نشانند
و تب های گرم را نافع باشد + صفت آن تخم
سایض بریان کرده گل مخوم صمغ عربی و موردانه
طباشیر سفید گل سرخ از هر یک بست درم کوفته
بخیته با گلاب قرص سازند کالنج بفتح کاف

والف و کسر کاف و فتح نون و حیم عوام تخم آن را
عروسک پس پرده گویند و بپند می رانند چگونگی نامند
و از انواع غلب الشعل است و بستانی و حبلی
میباشد و کالنج بستانی نباتش مانند غلب الشعل
و برگش عریضه و بزرگتر از برگ غلب الشعل و
در قوت مثل آن است و سر شاخهای آن گلگون
و خوش در غلاف سرخی شبیه بنبانه و دانه
بقدر فندق و بعد از رسیدن سرخ میشود و گل
آن سفید مایل به سرخی و حبلی آن را برگ مانند برگ
سیب و عصاره آلوده و سیاه و ساقش با رطوبت
چسبیده و نبات آن بزرگتر از بستانی و گل آن
بسیار سرخ و دانه اش زرد مایل به سرخی و در غلاف
زردی و نباتش سنگلاخها و آنرا کالنج منوم و
غلب الشعل منوم نامند و در تخمیر قوت آن
خوشاخش و مدبر بول و یک مثقال آن منوم و زیاده
از یک مثقال مورت اختلاط عقل و چون مراد
از مطلق کالنج بستانی آن است و مستعمل از آن
پوست سرخ و دانه آن است و قوتش تا سه سال
باقی است سرد و خشک در درجه دوم و مدبر بول
دافع امراض کرده و مثانه و قرصه آن و منخج صفرا
باورار و مصلح خال جگر و ربو و عسر النفس و قاع
کرم معده و ماییدن عصاره آن حافظ آنها
است و محلل صلابت بواسیر و رافع قروح خبیثه
گوش و مداوت آن هر روز مقدار یک مثقال
جست یرقان مجرب و بلع کردن هفت عدد و دانه
آن بعد از پایی از حصین جهت منع حل مجرب افتیه
اند و مخدر است و تشنگی کفند است و قدر
شرتش از پوست و دانه آن تا پنج درم است و
بدنش غلب الشعل است + جوارش کالنج ریش
گرده و مثانه را دفع کند و بول خون باز دارد و
حرارت نشانند و سوزش دور کند + صفت آن
بزر البنج تخم کرفس رازیانه از هر یک هفت مثقال
مغز تخم خیارین پنج مثقال بزر الحامض افیون

مغز خربزه تازه بریان مغز فندق بریان زعفران
مغز بادام تلخ بریان از هر یک سه مثقال کتیرا چهار
مثقال کالنج تازه پنج مثقال باد و شاب ترش شنبه
شرتبه یک قاشق با آب گرم و عسل +

اقراص کالنج

قرص کالنج قروح کرده و مثانه را نافع است و ادویه
بول کند + صفت آن بزر کالنج مغز تخم خربزه مغز
تخم خیارین مغز بادام شیرین مقشر رب السوس
نشاسته صمغ عربی دم الاخون کتیرا از هر یک ده
تخم کرفس دو درم افیون یک درم کوفته بخیته آب
سرشته اقراص سازند و در سایه خشک نمایند شربت
یک درم باکنجین مثال این قرص بی تخم خربزه یا زده جزو
است سه درم در یک درجه و نیم است و تشنگی در آخر
درجه دوم و در نسخه شغالی تخم کرفس و خل نیست
قرص کالنج منقول از شرح اسباب و علامات قرصه
مثانه را مفید است + صفت آن مغز تخم خیارین ده
درم کالنج سه درم تخم کرفس شده گل ارمنی صمغ عربی
از هر یک دو درم افیون یک درم اجز کوفته بخیته
شراب خوشاخش اقراص سازند شربت یک درم
قرص کالنج دیگر بنسخه سید اسمعیل جربانی که در ذخیره
ذکر کرده و گفته که این قرص تسکین وجع قروح کلیه
مثانه و گوشت تازه بر ویانند + صفت آن یک درم
مغز تخم خیارین بست درم گل ارمنی صمغ عربی کند
دم الاخون اجزا مساوی از جمله درم تخم خیارین
سفید مغز بادام شیرین مقشر رب السوس نشاسته کتیرا
از هر یک دو درم تخم کرفس دو درم و نیم افیون یک
درم بزر کالنج که خشک باشد شش درم بدستور مقرر
اقراص سازند شربت سه درم با شربت بنفشه مقدار
ده درم و قوت این قرص تا دو سال باقی میماند و
در نسخه شغالی وزن تخم خیارین پنج درم و وزن
الاخون سه درم است و باقی مساوی است قرص
کالنج دیگر صفت آن بزر البنج سفید تخم کرفس
از هر یک شش درم تخم رازیانه دو درم زعفران

نمونه حاصل مغز پیچیده افیون کندر مغز بادام شیرین
که یکی از هر یک سه درم کاج است و پنج عدد و نیم
نمونه خیارین بازده درم شادانه شش درم عسل کبیر
و نیم کاج است و شش افراس سازند و در نصفه نسخ
کاج یک کاه عدد و کندر و درم است و افیون این
افراس یک شانه نیت روزن است که یکی آن بر آس
طیب است و عسل کاج نیت گزده و شانه و بول
نیم مضبوط است و صفت آن تخم کرفس را از نیت
نیم شانه شش شال تخم خیار مقشر و درم تخم شکر
نیم حاضری افیون و حاضریون و غرض و بیشتر از یک
درم و غرض آن بندق شوی تشر بادام کاج مقشر
از یک درم و نیم حب الکا کاج الی کبیر است
و نیم و شش شانه و نیم درم شش شانه یک درم
نیم کاج کاه و شانه و بول الی درم و نیم و نیم
صفت آن بزرگ تخم کرفس را از نیت از هر یک هفت
درم و غرض آن مغز بادام تلخ بوداده از هر یک
درم و غرض آن درم حب الکا کاج است و پنج عدد
و نیم حاضری درم و نیم شانه شش شانه یک درم
و نیم از شانه یک درم با شش شانه شش شانه یک درم
شالی بجای مغز بادام مغز پیچیده و مغز تخم خیزه
و نیم حاضری و افیون نیز از هر یک سه درم داخل است
و نیم کاج است و شش شانه کاج و نیم کاه و نصف
و نیم و غای مجع لقا سی قاص و حج او کرفس و
آن نان خورشی است و دیت الیوس و مطبوع شد
معه و محرق خون و مایه مری است و در جوش
قریب بد است و تخفیف این کمتر از آن و بیشتر
بسیار و سر فست اما کثرت این باعث تهیای
عفی و او را درم مغز است و درم صفیان کوه کبیر
صفت آن یک درم خیر فطر از آرد جو کرده ساخته و
زیر کاه تاجیل روزنهان کنند تا نیم خشک شود
پس بر آرد و شیر گاو یا گوسفند بر آن ریزند و در
آفتاب بگذارند و فود و یا زیر حاره مانند سیاه
و نه و باد و روج و شک و امتحان اینها داخل

کرده بگذارند تا مزاج گیرد و بکار برند و هر قدر که در
بجای آن شیر تازه دو شده داخل نمایند و بدانند
کاه کامه را از دوغ و شیر خوشانیده و با بزرگ
ترتیب می دهند و کل مخ نوع دیگر منقول از کثیر القوا
صفت آن بزرگ نمان را او پارچه پارچه کنند و در
نباتی یا برگ انجیر تازه ته بته بچینند تا بر شود و در
آنها بچینند و بست روز بگذارند تا متعفن شود
پس بر آرد و در گهواره او در کرده نان را خشک
نمایند و گوید و خیر فطر نمایند و نان پنجه بدستور
اول پارچه پارچه کرده در مریبان بزرگ انجیر بچینند
در آفتاب بگذارند تا نیمه کرم شود و پس بر آرد و در
خشک کرده گوید و با شیر تازه دو شده نیمه
نمایند و در مریبان کرده در آفتاب بگذارند
تا سه روز و روز چهارم با شیر تازه دو شده نیمه
نمایند و چوب انجیر پوست گرفته در میان آن فرو
برند و در آفتاب بگذارند تا سه روز و روز چهارم
نمک داخل کرده غدا حاجت بکار برند و کاج
نوع دیگر صفت آن یک درم بزرگ یک درم کسند
خاص و در آب جوش دهند و جوش خفیف پس بر آرد
و خشک کرده تشر نموده اندک بریان نمایند
و پس کرده آرد نرم آنرا جدا کنند و در شش آنرا
معه او اند و نرم آنرا خمیه کنند تا نیمه کرم شود
و خشک نمایند پس بر آن سرکه یا شیده بر هم حیده
یا آفتاب بگذارند تا سه روز و در شش آن را
در ظرف سترگی کرده شیر تازه دو شده بر آن
ریزند و سیاهی چوب انجیر در آن فرو برده و آفتاب
بگذارند تا سه روز پس آنرا باز کرده ملاحظه نمایند
اگر خشک شده باشد شیر تازه دو شده بر آن ریزند
و بگذارند و آن نان سبز شده را پارچه پارچه کرده
بر آن ریزند و آن چوبهای انجیر را بر آرد و در
چوبهای دیگر بجای آن فرو برند تا نیمه ظرف
برسد و در آفتاب بگذارند تا سه روز و هر روز
زنند تا برسد و علامت رسیدن آن آن است

که بوی چوب انجیر بوی شیر شامی بهم رساند پس
استعمال نمایند و آنرا از آن بردارند بجای آن شیر
تازه را داخل نمایند و در آفتاب بگذارند تا نیمه کرم
گردد و بخورند و کاجی نصف کاه و نصف و سکون
نون و کبیر حیم و یا اسم هندی است که از جبهه سب
ماکول میسازند و بهترین آن از برج ست هفت
آن است که هر یک از چوب را که خواسته باشند
مهر پنجه صافی نمایند و در شیشه کنند و تا چهل روز
و یا زده در آفتاب بگذارند و آن جالی و قوی
اعضا و مسکن حرارت خون و صفرا و مضر معده و
مصلح عسل و کفند آفتاب است

باب الکاف مع الباب الموحده

کباب لفتح کات و دو بای موحده در میان هر دو
افت و کباب اسم عربی گوشت بر آتش برشته است
و اختلاص غرض آن بحسب اختلاف کوم است و
باید که در هر یک شش اجزای آن مساوی و یک
تواری باشد و آن مولد خون تن و سخن بدن و در
و محرک باه و آتما و موافق معده و مرطوبین و مقوی
اعضا است و در پیغم و بعد از هضم مولد خون صالح و
باساق و کشیز و فلفل و ساراد و یه حاره حالبین
مرطوبی و در محو و المزاج مورش صمد و مصلح است
سکینین است و خوردن آب بعد از کباب نجات
مضر و بهترین کبابها کباب گوشت باهی لطیف است
که در شش و در هر شش اجزای آن مساوی باشد
که لفتح کات و بای موحده و رای مملکت است
خار و او پر شاخ و برگش باریک و غلاف گل آن
زیتون گوش سفید و در وسط چیزی شبیه بوی قز
که خیار کبر نامند از بلوط در آن تر و تخم او زرد و
رطوبت لزجه و در خراها و کوهها بسیار می روید
یوست پنج آن قوی از سایر اجزا در سوم گرم
خشک شش الرقیس در آخر دوم گرم و در اول شش
نوشته و مفتوح سه جگر و سپر و قاطع اخلاط از جبهه

مقوی احتیاد بسترین ادویه سیر زخمی بر در ده آن
 بیکر و غسل و محمل برب و ترایق سوم و دهم و سده
 و جهت فلج و خدر و امراض بارد و داعی و عرق
 و وجع درک و مفاصل نافع و استحکام کننده اعضا و با
 ادویه خوشبوی مثل سنبلیط و اسطوخودوس و ادویه
 و غسل محمل بلغم سینه و مخرج آن و غرغره بلغم آن نافع
 بلغم اعصابی نفس و تازه رافع نفع عقل و عصب و شک
 آن رافع قروح خبیثه و با ادویه مناسبه محمل و درام
 بلغم صلیبه و خن از بر در مدت اندک و با سیر که
 رافع بوق و قوبا و با از ترس محمل و درم سیر و با از
 جود امثال آن و نیز بسیار است که استقرای می دهد
 طحال مایه سودا و یه غلیظه و مضغ کردن آن می کشد
 رطوبت را و تینین باصل و قصبان آن نفع میدهد
 بواسیر را و تینین بعصیر آن نفع میدهد عرق النساء
 و وجع درک را و بخور آن دافع بواسیر و مضغه طنبخ
 آن با سیر که و فایده آن جهت درد دندان لطایموس
 و کتاب زیت فرموده که چون بخور آن کبر را نرم بکنند
 و با مثل آن روغن بکنند و بوزن آن آب بخورشانند
 تا آب بالتمام رود و روغن تا به نصف بماند و پس
 از این سر صفا و غلیظ کنند موی را سیاه کند و هرگز نموی
 سفید زدید و مجرب دانسته اند و غیر آن قبل از شکستن
 که گل کبر نامند در دو درم گرم و خشک است و لطیف
 و مقطع در جمیع افعال ماستند آن و از آن ضعیف
 ترست و غیر بخت آن ملین لطن مخصوص است که
 تخم آن بخایند و بلعند و بغدادی نوشته که اهل
 بغداد در گرمانا شامی میخورند آن را و آب باغ
 میفرمایند و گمان می کنند که آن بسیار سردست و
 ذرور آن نافع نواصیر چشم و خیار کبر گرم و تر تخم آن در
 سوم خشک و خیار رسیده آن بدون فایده آن
 آن ملین طبع و ترشی گل و خیار آن محرک اشتها و جالی
 بلغم و مفتوح سده جگر و سیر و مضغ محو درین و خیار
 غریب و در ده آن بیکر که مفید معده است و ساق
 و برکش در آن سحر اول گرم و خشک و در افعال

ضعیف تر از گل آن محمل خن از بر و نواصیر چشم و عصب
 آن کشنده اقسام کرم معده و امعا و غماد آن با
 رفت رافع قروح شهنیه سرد قروح خبیثه و محمل
 قوی خن از بر و سائر اورام بلغمی مخصوص که در گردن
 و زیر بغل و گنج ران باشد و همچنین مخرج آن با سیر
 و در جمیع افعال ساق آن قوی تر از برگ آن است
 و غرغره طنبخ آن و در میم اجزا است آن منقی دماغ و
 مفتوح سده است و شستن سر با آب مطبوخ آن
 جهت قروح سر نافع و قدر شربت از آب آن تا
 شست درم است که با غسل و سیر که و شکست نشود
 و از این آن تا سده درم و در مطبوخات تا هفت شغال
 و مضغ شانه و مصلش انیسون و مضغ معده محو درین
 و مصلح آن بکچین و از کبر ایچ در بلاد عاره خصوصاً
 یا لبه میشود حرارت و میوست آن قوی ترست
 از ایچ در بلاد و بار ده میشود و ایچ بقر با آب وید
 العمل است و مفتوح و ردی و مفید و استعمال آن
 جائز نیست و از انواع رویه آن مانند فلزمی لبوی
 بسبب حدت آن جائز نیست خوردن آن
 حب که مشهور بحب طحال سیر از آن کینه منقول از
 اند که انطالی صفت آن پوست سنج کبر و یونیدی
 صبر زرد از هر یک و در شغال مرجان سرخ سوخته
 تخم کرفس غاریقون لمج هندی از هر یک یک
 شغال کوفته بختی با عرق بید و بهار شسته صبا
 سازند شربت یک شغال با ماء العسل و امثال
 آن بنوشند سفوف کبر از مجربات مرحوم محمد باقر
 آبی است جهت طحال صفت آن زرد فاشک
 پوست سنج کبر غلب الشعلب بر سیا و شان تخم
 فنجکست تخم سد اب بالسوی و درم با بکچین شانه
 تناول نمایند شراب سمی شراب مفاصل مفصل
 بلغمی و استرخای اعصاب را سود و درم و درم بلغم
 رطوبت لزج باشد و صفت آن پوست سنج کبر
 را از یانه انیسون ناخته های بهرچ سور بخان مزید آن
 از هر یک و در شغال تر به سفید و در شغال فند

و بکچین از هر یک یک من بطریق معهود شربت ساز
 و بقوام آورند مقدار شربت یک اوقیه
فصل در بیان نسخ اقراص کبر
قرص کبر اورام و ادواج طحال را نافع باشد و صلا
از اسودند دست و صفت آن پوست سنج کبر کبر
از او و در طول و درم تخم فنجکست فلفل سیاه از هر
یک ششدرم شق چهار درم شق را در سیر که و کبر
خیسانده حل سازند و باقی ادویه را کوفته بختی
شرشته اقراص سازند قدر شغل از این قرص یک شغال
است این تخم سنج جزو دست و مزاجش گرم است
در دو درجه و نیم و خشک است در اول درجه سوم و
بعضی بر این اجزا اسارون و ایر سوز از هر یک دو درم
زعفران نیمدرم اضافه نموده و گفته که با بکچین شسته
اقراص سازند و در نسخه شفائی وزن پوست سنج کبر
چهار درم است قرص کبر فنجکست دیگر که همین شغل است
صفت آن پوست سنج کبر حب الفقد از هر یک دو درم
زراوند و درج بزرگ سد اب تخم سندن شونیز از هر
یک سه درم اسقو لوقند ریون مفتوح درم شق
سیر که خیسانده حل سازند و باقی ادویه را کوفته بختی
با آن شرشته اقراص سازند شربت و درم با را لا صلا
یا با بکچین یا شامند قرص کبر سنج میرزا محمد باقر
که در بیاض مجربات خود حفظ خود شلی نموده و صفت
آن پوست سنج کبر حب الفقد از هر یک ده شغال
اسقو لوقند ریون یک شغال زراوند طول سدا
یا پس حوت بابلی و درع ترکی شونیز شق از هر یک
سه شغال شق را در سیر که انیسون خیسانده حل کرده
باقی اجزا را کوفته بختی با آن شرشته اقراص سازند
شربت و درم قرص کبر صلاست سیر را سود
دار و صفت آن پوست سنج کبر فوة السباعین تخم
فنجکست از هر یک مفتوح درم سنبلیط اسارون و
از هر یک یکدرم عصاره عافت عصاره فنجکست از
هر یک سه درم کوفته بختی اقراص سازند شربت از

بنخته آن سرشته اقراص سازند شربت دو درم
 سکنجبین بزوری یا ماء الماصول + قرص کبر که مائل به
 اعتدال است تالیف حکیم احمد موسوی صفت
 آن تخم کاسنی مغز تخم خربزه از کبریک سه درم پوست
 بچ کبر کشند در پوست رازیانه مغز تخم کدو از کبریک
 دو درم ایرساک متقال و تخم زراوند طویل فوة
 الصنع از هر یک یک درم کوفته بخیة اقراص سازند
 شربت یک متقال به تخمین بزوری + قرص کبر
 معتدل آماس سپرد و در آن را سودمند است
 صفت آن مغز تخم خیارین شش درم ورق گل
 سرخ تخم کشوث از هر یک دو متقال پوست
 بچ کبر گل گز کدوس سوخته از هر یک دو درم ریون
 چینی ایرسا از هر یک یک درم و تخم کوبیده بخیة
 اقراص سازند شربت سه درم ناهشت درم
 باب کاسنی تازه دو دستار سکنجبین ساده مخلل
 شکوفه کبر که بفارسی ترشی کبر نامند جهت طحال نافه
 چون ناشتا بخورند + صنعت آن کبرند غنچه و گل
 کبر بر آرد آب و نمک بخسانند آب نمک آید
 نمایند تا شیرین گردد و اگر از بر اس این آید
 یک مرتبه اتقا نمایند که اندک تلخی در آن یا
 باشد بهتر است پس بر آرد ده باب خالص
 شسته خوب فشرده تا آب از جسم آن بر آید در
 سرکه انوری تند انداخته آنقدر که چهار انگشت
 سرکه بر بالای آن باشد بگذارند تا برسد و استعمال
 نمایند و مخلل پوست بچ کبر درین امر ارفع و بلغ
 است و مخلل خیار زه خام کبر نیز مفید است
 کبریت کبر کاف و سکون بای موحده و کبر را
 و سکون بای شاة تخمانیه و تاسه تنه فواقیه
 بفارسی گوگرد و بهندی کند طک نامند
 و آن اصل حار و مالیه و زسق اصل بار و آنجا
 و آن چهار قسم میباشد یکی سرخ خفاف لامع که
 کبریت احمر نامند و یکی زرد مائل بسفیدی که آنرا
 اصطکاری و اصافی نامند و یکی سفید مسطحی به

یک درم تادو درم + قرض کبر بنج سیارستان محضه
پوست بچ کبر یا درم هم فنجکشت فلفل سیاه
اسارون زراوند طول ایرسا از هر یک دو درم زعفران
نیم درم کوفته بختیج سرشته اقراص سازند + قرض کبر
نسخه محمد بن زکریا در منصوره نافع از برای وجع طحال
گاه نموده باشد حرارت بآن به صفت آن پوست
بچ کبر فنجکشت از هر یک ده درم زراوند طول
برگ سداب حرف و ج ترکی شونیز از هر یک درم
اشق سه درم و نیم اشق را بر سه که حل کرده باقی ادویه
کوبیده بختیج بآن سرشته اقراص سازند هر قرصی دو درم
شترتی یک قرض با بجنین عسل با ماء الانا صول +
قرص کبر بنج دیگر نافع از برای اسهال و جاع طحال
سده بخانید صفت آن پوست بچ کبر اشق از هر یک
چهار درم زراوند طول دو درم فلفل فنجکشت از
هر یک شش درم اشق را بر سه که کهنه حل کرده باقی ادویه
را کوبیده بختیج بآن سرشته و اقراص سازند هر قرص
از یک مثقال تادو درم با بجنین دو درم و در نسخه
دیگر اسارون ایرسا از هر یک دو درم زعفران نیم درم
اضافه شده + قرض کبر بنج سید اسمعیل در فحیره
در دوسر اسودمندست + صفت آن بچ کبر
اشق از هر یک شش درم زراوند طول قطا شیرین
سداب خشک اشند از هر یک سه درم تخم
فنجکشت هشت درم اشق را در سه که انگوری حل
کرده باقی ادویه را کهنه بختیج بآن سرشته اقراص
سازند شربت یک درم و نیم تادو درم با بجنین بدهند
قرص کبر دو درم و نیم تخم کثوت پوست بچ از
هر یک یک درم کوفته بختیج اقراص سازند شترتی سه
درم با شراب + قرض کبر دیگر در دوسر زراوند و زری
با خند سود دارد + صفت آن پوست بچ کبر
تخم فنجکشت از هر یک ده درم اسقو لوقند
ریون هفت درم زراوند طول برگ سداب
سند ان وج ترکی شونیز فلفل از هر یک سه درم
اشق قدری و آنرا در سه که حل کرده ادویه را کهنه

سغالی سرگین گاو خشک کنند و آتش دهند و بیا آنکه
 خشک باشد آتش بدینند تا که گوگرد آب شود و از بار چوب
 ششماه که پاسبان گذاشته در میان شیر بجای آگاه گوگرد
 را از بالای شیر بردارند و عند الحاجة بخار بند حب
 کبریت جمیع امراض سوداوی و بلغمی را از غلبت
 صفت آن گوگرد مغبول فلفل سیاه از هر یک یکدرم
 بزرگ کالی دار فلفل نمک سیاه نمک طعام از هر یک
 دو نیم درم اجزا کوکبه نخیله باب لیمو که بهندی کاغذ
 تانند خیره کرده خشک نمایند و تا بهفت مرتبه تجدید
 کنند پس بقدر نخودی حب بندند و خشک نمایند
 شیر یک حب

فصل در ذکر نسخ دوا الکبریت

بدانکه این از ترکیب قدیمه مقدم بر تریاق فاروق
 است و از اسعادل تریاق فاروق در نسخ شمرده اند
 و این از ترکیبی است که استعمال کرده نشود مگر بعد
 از ششماه از ساختن آن و قوت این دوا سه سال
 تا چهار سال باقی میماند و گرم است در آخر درجه
 تا آله و خشک است در وسط درجه تا آله تا نفعیت
 از برای جمیع امراض بلغمی و سوداوی و از برای
 حیارات که با سردی آید و حیات فرمونه حادثه از
 بلغم و سودا و عرق الساس و جع مفاصل چون باب
 کرفس بخورند و جمیع اوجاع فرمونه و سر فاسد کنند
 حادث از رطوبات و یرقان و طحال باب قر فلفل
 و اوجاع عظم باب نیلوم و از برای زیادتی بلغم و کرم
 مشلخ و در بلاد یارده مانند روم با مارا عمل عکس
 اینها با عرق بید و اند برای نفیست حصاة و ادرار
 با سکنجبین زوری و از برای اسهال و جمیع امراض
 صمد چون ضیق النفس و ربوبه با بلغم پریاوشان
 و از برای اسهال معوم با لبن علیل بقری و ربوب
 و از برای اصناف بواسیر و امراض مقعده
 با آب گزنه و این دوا موجب لاعنه بدن
 است و مصلح آن با لیمو و مضمت کبد است

و مصلح آن غناب و کثیر است و شربت از آن
 یکدرم است و اطباء هند بسیار رغبت با استعمال
 این دوا دارند و ملوک چین استعمال این دوا
 میکنند از برای قوت و سیف فلفل الین شقایق گفته که
 از مباح عظیم این دوا قطع است از برای ادویه
 چون ایون و شوکران و زبر لیمو و بنج فلفل و بنج
 سمیت آنها و نفع از برای گزیدن عقر و
 رتیل و از مباح مینان نفع است از برای کز از
 استقامت صفت آن بنیخه یوحنا بن ساقون بنیخه
 سفید و دمانا کند زرد کرم صافی از هر یک و از
 شقال فلفل سفید ششدرم کرم زرد صافی
 و از فلفل قسط تلخ و زفیون زراوند طویل و بنج فلفل
 از هر یک سه درم صمغ بارابن پیچ حل کنند و باقی
 ادویه را کوکبه نخیله معجون سازند و در تب رنج
 و تبهای بلغمی یکدرم از و سه باب کرفس و آب
 بادیان بکار برند و قوتش تا چهار سال باقی میماند
 و در نسخ شش و دوا و ایون و زعفران از هر یک
 ده شقال بنیخه یوحنا افزوده است و گفته که
 صمغ عربی و زعفران و شلال حل کنند و باقی ادویه
 را کوکبه نخیله معصومی سه وزن ادویه بشیند و در
 ظرف صینی نگا دارند و باید که این دوا را در اول
 تابستان بسازند تا اول زمستان نفع آن
 تمام شود پس استعمال کنند که نافع است و بنیخه
 معصومی بنیخه شش و دوا و دست و وزن گوگرد ششدرم
 است و در نسخ دیگر شش و دوا و دوا که آن سلیمه
 سیاه و برگ سداب است از هر یک یکدرم نیمه زیاد
 کرده شده و در نسخ صاحب کامل الصناعات گفته
 یحیی بن عیسی بن جریر این دوا از هر یک ده شقال
 است و این نسخ اصح نسخ دوا الکبریت است
 دوا الکبریت بنیخه شش الریش صفت آن
 کبریت زرد و دمانا بنیخه سفید معیه سیاه صمغ
 عربی صافی از هر یک ششدرم سداب تلخ
 از هر یک ده درم ایون زعفران از هر یک دو درم

سلیمه سیاه و دوا زرد درم فلفل سفید است و دوا
 ادویه را کوکبه نخیله معصومی سه وزن ادویه بشیند و در
 ششماه استعمال نمایند و باید که بیاضا ازین دوا
 از وقت دور و تب بقدر شش ساعت و این نسخ
 موافق اکثر نسخ قانون است و در بعضی نسخ قانون
 با ادویه مذکور بهشت درم زرنج سفید ششدرم
 و در بعضی نسخ زرنج سفید بجای بزرگ از هر یک
 و این هر دو نسخه غلط است و نسخه اول که از نسخ ذکر
 شد صحیح است و بعضی گفته اند که شربت دوا از نیم
 درم تا یک شقال و شربت متوسط یکدرم است
 دوا الکبریت بنیخه معصومی حیات فرمونه بلغمی
 سوداوی و سر فاسد را نافع باشد و اکثر اوجاع
 بلغمی سوداوی و گزیدن حیوانات و حیات و
 عقراب را فایده دهد و بول و حیض براند و
 گرده و مثانه را بریزد و دفع مضرت زهر کند
 فلفل این ترکیب با تریاق فاروق نزد یک است
 صفت آن فلفل سفید گوگرد زرد از هر یک ششدرم
 زعفران ایون از هر یک ده درم فلفل قسط تلخ
 زراوند طویل پوست بنج فلفل افیتیمون زفیون
 از هر یک سه درم صمغ عربی و زعفران و شلال
 بنیخه یوحنا و ادویه کوکبه نخیله با عمل صاف بشیند
 و بعد از ششماه مقدار ششتری از یکدرم تا شقال با
 دوا الکبریت بنیخه دیگر در نفع مساوی باول
 صفت آن گوگرد زرد و زبر لیمو سفید و دمانا مرکی
 صاف معیه سداب صمغ فارسی از هر یک ششدرم
 سلیمه و دوا زرد درم بنج فلفل افیتیمون زفیون
 از هر یک سه درم اجزا کوکبه نخیله مر و ایون را در
 حل کنند و چنانچه رسم است با سه چندان عمل
 صاف بشیند و بعد از ششماه مقدار ششتری
 یکدرم باب نیلوم و دوا و ند تب بلغمی را باب کرفس
 یا آب بادیان بدینند و دوا الکبریت تا لیف حکیم
 سید محمد یونس تریاق معده گفت که این دوا

در تقویت اشتا و معده و جگر و در رفع از برای فایده
 شخ و نسیان و لقوه و تقویت باه و دفع ضرر سموم
 حفظ حرارت غریزی و تحلیل ریح و در اشتا و معده
 بدن سبیل است و در اول درجه باشد گرم است
 و موافق مبرودین و قدر شترش از نیم شقال تا یک
 شقال است و صنعت آن سبیل الطیب قطره
 سبیل مصطفی حب الفارز حبیل تر فعل بسیار از هر یک
 و در شقال زراوند طولی فضل سیاه تخم کرفس انیسون
 نانواه زیره کرمانی فطر سالیون اسارون کبریت
 زرد انجدان پودنه نعلی شکب تخم انجره کند رازهر
 یک چهار شقال و دو قوقح اخدرخی مرصافی افون
 از هر یک دو شقال عود هندی فضل سفید از هر یک
 یک شقال زعفران یک شقال ذیم شکب بیتی
 از فون از هر یک یک شقال باد و وزن او دویسه عمل مصطفی
 معجون سازند و بعد از ششماه استعمال نمایند

فصل در ذکر شخ و دهن الکبریت

دهن الکبریت نافع از برای سرفه و جرب و قوبا
 و خارش و جعبه او جاع بار ده بدن و نافع باشد
 صفت آن کبریت زرد و کوفته در چهار مثل آن بود
 و نه داخل کرده پاره کرپاس را بان آلوده نموده قلی
 سازند و فیلد روشن کرده بر روی چوبی سباز زیر
 بیاورند و هر رو غنیکه یکد در ظرف مسی بغیر قلی کرده
 بگرد و جرب و قوبا و خارش باشد که با مر الله عز
 وجل نهایت نافع است و دهن الکبریت از صنعت
 بر اکسوس نافع جهت امراض بارده عفته و جمع
 حیات عفته و غب و ربع و امراض بلغمی نافع
 طوایف و قروح و جروح و بواسیر و تا کل لثه و قروح
 دهان و امراض معده کبد و طحال و در جرم و شقا
 و مفاصل داده میشود و قدر قلیلی از آن با آبهای
 او و بر مناسبت و اند برای چمی شقیه هر روز قبل از نوبت
 یک ساعت با طبعی تحلیل الجیل و برای غب
 با طبعی قنطاریون در شراب و برای ربع آب

لسان الثور و برای طاعون با طبعی ترب بشراب
 و برای صرع با طبعی فاوانیا با قلیه تریاق فاروق و
 با طبعی زوفار برای سعال و برای بطلان شهوت
 با آب انستین و برای وجع معده و قلع با طبعی
 و برای برو دت کبد و استقبا با آب ابر ساد یا با
 خلد و نیا و برای سده و وجع طحال با طبعی کبریا یا
 الاصول و برای آتشک با آب شاهتره و بر سلس
 اخراج ویدان با آب شستین و برای وجع جسم
 با طبعی اقحوان و برای عسر البول با شراب و برای
 تقرس و وجع مفاصل با طبعی کما فیلوس و طحال
 کرده میشود بر قروح رویه و صفت آن کبریت کبریت
 زرد و خالص هر قدر که خواهند و با نیم وزن آن
 ساییده در شیشه گردن که کنند که بگل حکمت گرفته
 باشند و بگذارند بر آتش ملائم مساوی اجزای
 باین حیثیت که کبریت صوط کند و قطره نمایند
 و در زرد و دوشب پس بردارند یکیده آن را و
 در شیشه کنند و بکار برند و دهن الکبریت نو عدیکه
 صفت آن کبریت کبریت مکلس هر قدر که خواهند
 در قرع نمایند بالای آن سرکه اندری آن مقدار
 که شش انگشت بر بالای آن آید کنند و قرع را
 در سرکین اسب و فن کنند سه روز یا چهار روز
 پس بر آورند و مقطر نمایند از آن مایه را پس
 باقی می ماند روغن و روغن کبریت و بر قرع پس
 و فن کنند آنرا در سرکین اسب بست روز دیگر
 بر آورند و لقرع و ابقی مقطر نمایند و بردارند
 روغن را در شیشه نگاه دارند و بعد یک ماه که تصفیه
 یافته باشد بکار برند و دهن الکبریت بطریق
 صفت آن کبریت یک و نیم رطل نموش آرد
 یک او قیه نیمه اسحق بلغم نمایند و بخیسانند با یک
 وزن اندک نمک طعام حل کرده باشند پس
 تقطیر نمایند با قاطولانی پس تقطیر نمایند از آن
 مایه را و نگاه دارند و نهایت را و استعمال نمایند
 از داخل و خارج و این دهن نافع است جراحات

عصب را و دهن الکبریت نوع دیگر و صفت آن
 کبریت کبریت صافی و با نیم وزن روغن بزرگ کتان
 مزج کنند و با آتش ملائم طبع نمایند پس تقطیر نمایند
 با قنطاری و در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة استعمال
 نمایند عرق کبریت که اهل صناعت طالعروس نامند
 بغایت لطیف و بحف و جالی و مفتوح و متفرع اعضا
 شدید النفوذ و محرق و سخن اخلاط و بجهت مبرودین
 و مرطوبین و امراض بارده مثل ضیق النفس و طحال
 نافع و ماییدن آن بر دندان رافع وجع و املک کثرت
 آن و لیکن حضرت بسیار بدندانها دارد و عند الضرر
 در دندان موج و موم بگذارند که دندان دیگر رسد
 و یا نیمه را بان آلوده بران دندان بگذارند و اگر
 موضع کزدم گزیده بگذارند هم را جذب کند و ج
 را ساکن کند و اگر عرق صافی گذارند بر او و در
 اگر مقدار یک قطره از آن بر آب بکافند و داشته
 بخورند پس زرا تحلیل دهد و اشتیای طعام آورد و
 ضیق نفس را مفید و زائل کند و صفت آن قندیل
 از شیشه بدین شکل بسازند و یا کاسه صینی کعب از
 سه سو راخ یا چهار سو راخ نمایند و یا قنطاری قینی کلان
 از برای همچون گذاشتن غیر آن ساخته از صینی آرد
 کعب آنرا سو راخ نموده بتار آهنی و یا مس از کون
 بان تارها بیاورند و در زیر آن طبعی از صینی یا
 زجاجی گذارند که لب طبق از آب قندیل یا کاسه قنطاری
 از هر طرف مقدار دوسه انگشت بیرون باشد و سه
 پایه چوبی در میان آن گذاشته بالای آن چراغی
 بگذارند و اندک اندک کبریت خالص صافی که در
 آله ساز نامند در آن چراغ یا آخک سو زانند و اطراف
 قندیل را بجاغذ و غیر آن بگیرند و محافظت نمایند
 که در اصل بیرون نرود و تمام آن در قندیل بچد
 و باید که قندیل یا غیر آنرا اندکی محرقه بیاورند تا غبار
 همه از یک طرف بکشد و در طبق زیرین و باید که قندیل را
 حرکت ندهند و کبریت صاف و خفای باشد و اگر
 قندیل یا کاسه یا غیر آن نازک باشد و خوف ترکیدن

و شکستن از شدت گرمی باشد بر دهن از اجکت
 بکشد و باید که بر بالای تانها آرد و آتش نیالایند و اگر
 عرق کدو سیاه بر آید و خواهند که آنرا نصفه نمایند
 باید که آنرا در قرع و انبیک کوی مقلط نمایند و اگر مکرر
 مقلط نمایند بهتر است و بعضی شیشه قبه دار که قبه آن
 بسیار لطیف اندرون فرو رفته باشد در جوف آن
 آب کرده گردن شیشه را بتاری بسته معلق می آویزند
 و بدستور مذکور عرق میکشند و درین سبب برودت
 آب جوف شیشه عرق بسیاری بر می آید و لیکن باید
 که دهن شیشه را باز گذارند و چون آب گرم شود تبدیل
 نمایند ششتری از عرق آن مقدار بسیار کمی بطریق آتش
 یا غیر آن و بخور را ملایم را بسیار مضر و اگر بخوری را
 بر روی سه چهار شش بگذارند که طرف کشاد آن بر
 ششها باشد و ظرف تنگ آن بالا و قندی یا کاسه
 یا شیشه در وسط آن بدستور که ذکر یافت بتار
 سیاه و زرد و ستور را از کاغذ گرفته یکدوم در آن بگذارند
 برای منفذ آتش خاموش نشود و بزیر قندیل بماند
 و ستور کبریت بسوزانند اندک اندک از طرف دهن تنور که
 در یک طرف آن می باشد بهتر است و اگر تنور نباشد
 از سه چیزی مدد ساخته همان کاغذ گرفته بر سه سر آن
 و ستور را بگذارند و یک طرف آن را سوراخی بقدر
 آنکه دست در آن برود از برای سوختن کبریت گذاشته
 و بر آن پرده از کاغذ آویخته سه پایه چوبی یا غیر آن
 بلند در وسط آن گذاشته قندیل و غیره را بر آن
 سه پایه آویزان کرده بدستور ستور کبریت بسوزانند
 و عرق کشند و خوب است و این هر دو قسم در صحن خانه
 میتوان گذاشت و عرق کشید و احتیاج کبوشه و حجه
 نیست و طریق اسهل دیگر آن است که در طبق
 جینی بزرگ سه پایه آهنی گذارند که از محاسن
 بسیار آن سه پایه سیمای کج به بلند چپا
 انگشت منفرج برآمده باشد و ظرف کبریت را
 بر سه پایه بر سیمای کاسه را بکوس گذارند که بسیار
 کاسه دو اندرون طبق یعنی باشد که عرق آن

بکشد و کبریت اندک اندک سوزد و بقیاشق کوچک
 و شیشه بلند آهنی کبریت بر آن ریزند که دو دان این
 کس نرسد و اگر کاسه و طبقا و سه یا سه با همان
 متعدد باشد و یک روز عرق بسیار بتوان گرفت
 و درین احتیاج بخور آن کردن کعب کاسه نیست
 و اگر کاسه نازک باشد شش آنرا بجل حکمت بکنند
 بدانکه کبریت این قسم در میان ظرف آهنی یا بکوس
 روشن شود و روشنی آن باند بسیار شکل است
 طریق تسهیل آنست که قدری کبریت را در ظرف
 کرده بر آتش گذارند تا گداخته شود پس فرو آورده
 قدری زغال را کوبیده بان مزوج سازند و بگذارند
 تا سرد شود و قطعه قطعه نموده بکاسه یا در هر وقت که
 خواهند که پارچه های کبریت خالص را در ظرف
 آهنی گذاشته دو سه قطعه از آن کبریت مزوج زغال را
 روشن کرده بالای آن متفرق بگذارند و چون روشن
 شود تجدید نمایند و چون کبریت خالص سوخته شود
 باز قدری کبریت خالص یا قاشق آهنی در آن
 ریزند و همچنین تا هر مقدار که خواهند باید که مستعمل
 آن نموی نه محاسن و ابروهای خود را از دود آن
 محافظت نمایند و بعضی برای سرعت اشتعال
 قدری گوگرد را نرم سوخته بر پارچه کرباسی پاشیده
 فیتله ساخته در آن میکذارند و دود خوب مشتعل
 میگردد و کبوس نافع جهت استرخای مقعد بدانکه
 کبوس اوویه را گویند که بسیار نرم ساخته بر موضع
 علت پاشند و اگر نتوانند پاشید بر پارچه پاشیده
 بر موضع علت بپزند و این قریب اندر دست
 صنعت آن جفت ملوط قشار کنند و شش محرق
 صدق محرق مرد اسنگ اقلیه یا سه فضا با بوی
 بسیار نرم ساخته بر رخاوه پاشیده بر آن بپزند
 کبوس دیگر نافع جهت استرخای مقعد
 صنعت آن جفت بوطا کنند شش محرق و مالاخون
 که با سوخته گل از منی صدف محرق مرد اسنگ
 طبعی یا فضا اجزا مسادی بسیار نرم ساخته

بر رخاوه پاشیده بر مقعد بپزند نافع بود اگر کس
 کاف و تندی شفاة فوقانیه و میم نام و سمد است
 بری و بستانی میباشد بری آنرا در مازندران و
 تنکاجن شالمنی نامند یعنی بن نعل و آنچه به تحقیق
 میست آن برگ نیل است و برگ آن شبیه برگ مور
 و ساقش غیر مجوف و انبوه و شش بقدر قلفه و
 بعد از رسیدن سیاه میگردد و دومی و کوی آن در
 کنار رودخانه و یک زار ماهی رودید و در گرم
 و خشک و یا قوت جالی و قابضه و محلا و خادان
 با آب و نمک جهت صدمع رخی و با نمک و سمنه فوفه
 و رنغ زخمها بخورد و طلای آن جهت زکام و تقویت
 موی و مانع ریختن و آشامیدن آب آن و آب
 طبع آن بغایت مقلی و جهت گردیدن سنگ دیوان
 منید و بهترین پیراست از برای خضاب و ملاط
 گار وونی در شرح موجود در سودات شوشنه که
 و سمنه مندی جدید از دود خفیب و تلوس مته و
 و سمنه گرانی خفیب آن کمتر و دیرتر رنگ آن
 لیکن خفیب آن با مل بسیار بزرگ میست و
 بسیار سیت ندارد و حکم میر محمد مومن در حقه
 کتم را درای برگ نیل دانسته و درق میان این
 کرده بآنکه گیاه نیل شبیه گیاه کتان و برگ آن
 از برگ و ساق آن مجوف میباشد بخلاف سمنه
 و سمنه مضعف دماغ به صندیش قنفل و لاون و تخم آن
 که در رنگ و مقدار غلات شبیه تخم است مائل
 بسیاری بهترین ادویه مانع ترول آب و رنغ نار
 است و نسخ خضابات از سمنه و دود صندیش
 بچ آن در حرف الخا و حرف الیم و خضابات و
 مداوات ذکر یافت و می باید انشا الله تعالی
 و سمنه الکتم جهت بواسیر و امراض بارده مقعد
 و منع ریختن موی و رفع دردها سه بار و سه سیت
 صنعت آن بکشد آب برگ تازه آنرا هر قدر که خواهد
 و موزن آن از آن روغن بکشد تازه داخل نموده با ش
 ملاط و سمنه تا آنکه روغن بماند و سوزد بکار ببرد

فصل در ذکر نسخ الکالی که اندک سنگ
سرمه است در آنها داخل نیست

الکالی که اندک در آنها اصل و عمدت در حر
الافت در ذیل آمده ذکر یافت بد آنکه الکالی از
تر ارباب قدیمه است اقدم از بقراط و از ادوین
بودن و اشال آن از ادویه عین باید که نهایت سعی
و غایت اهتمام مرغی دارند که اشیا غیبیه داخل
آنند و فاسد نشده و جریش یعنی زیر و درشت و غیر تشا
الاجزا نباشد بلکه خارج از نوع جید نباشد و کمال
سبالت و درستی و صلاحیه و حرق و غسل و تدبیر و تربیت
آنها نمایند و اصل آنها و آن نور زرد زیر اکثر چشم عضو
بغایت شریفه و تفصیل این اجمال آنکه ادویه
عربی مانند شافرنج و توتیا و غیره آنها را بر سنگ ساق
نرم مانند غبار بپایند و آنچه محمل به تفصیل و حصول
ست بدستوریکه در اماکن خود ذکر یافت بعمل آرد
و آنچه محتاج به توضیح است مانند شافرنج و غیره باین
بدستور و آنچه محتاج به تربیت است مانند از روت
خیزد و توتیا با آب غوره نیز بدستور مسطور در جای
خود و همچنین سایر امور که مابقی مرغی دارند و هر یک
را جدا جدا گرفته و نرم نموده مانند غبار سائیده و
از آب و گرد و غبار خارجی محفوظ دارند پس یک جا
نموده با دستی کرده و در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة
بامیل طلا یا نقره یا اسرب یا چوب سنج زرشک که
بسیار نرم و لطیف ساخته باشند در چشم کشند و یاداران
بپاشند کل الجواهر که تقویت چشم نماید و از آفات
محفوظ دارد و صفت آن یا قوت کم قشیا به
از بی فلفل و از فلفل از هر یک یک مثقال لعل به
لا جوهر و محمول از هر یک یک مثقال توتیا به
کرمانی محمول سافرنج هندی بجز العصب از هر
چهار مثقال مشک بتی خالص یک مثقال پتور
ترکیب نمایند و کل الدمه به صفت آن توتیا
هندی پوست بلبله زرد و صبر سقوطی از

هر یک یک درم فلفل نیرم بدستور کل سازند کل
دیگر به صفت آن توتیا هندی حاکه پوست بلبله
زرد و مساوی هر دو را با آب غوره سحق نموده کل
سازند و کل الغر نیز نافع از برای ظلمت بصر و
ضعف عین و تشفط و رطوبت به صفت آن نخاس
مخرق مغسول اقلیمیای الذهب سافرنج هندی صبر
سقوطی توتیا به شکر بصری از هر یک یک درم
زعفران دو درم فلفل و از فلفل نوشاد از هر یک
نیرم مشک بتی خالص کافور قیصری از هر یک
یک دانگ بدستور کل سازند و کل منقول از منقول
محمد بن زکریا حدت بصر بخشد و ضعف بصر را که از
رطوبت باشد نافع است به صفت آن بگیند توتیا
مغسول بست و درم و در آب مرزنجوش تازه یک
شماره و زنجبیا نند پس صاف نمایند و با توتیا
بپزند و بگذارند تا خشک شود پس آنرا سحق نموده
بگیند زنجبیل و از فلفل فضل امیران از هر یک و
دو درم نوشاد و یک درم بهر آب رازیانه تازه
نرم خشک نموده باز بپایند و استعمال نمایند
کل دیگر موسی شرکان ریخته را بر رویانده و صفت آن
استه خرما سوخته بجز درم و خان کند چار درم
سنبیل الطیب حب لسان از هر یک سه درم و ملاجو
مغسول دو درم بدستور کل سازند و هر صبح و شام
بامیل اشعار عین بکشند و کل که نافعست بجهت
بیاض به صفت آن زرق خطاف را بعل شسته
به چشم کشند و کل نافع از برای السعال حدقه
صفت آن مراره زغال مراره کلنگ فلفل از
هر یک دو درم مراره شمر زعفران از هر یک دو درم
درم نظرون خریق بیض اشق از هر یک نیم درم
مرار است را خشک کرده و وزن نمایند و بهر آب بدستور
سحق نموده کل سازند و کل نافع از برای ریح
سبل از مجربات محمد بن زکریا به صفت آن بگیند
پوست بصری مرغ که بپزیر آورده باشد پس بپزند
ازاد سرکه انگوری کهنه ده روز متوالی پس صافی

نموده و در شیشه کرده و در آفتاب بگذارند تا خشک شود
و سحق نموده به چشم کشند و کل نافع از برای حول و ضعف
آن بگیند سندر دس صافی و سحق نموده به چشم
خرقه کتان نازک و فیکه کرده و در چشم بگذارند
کل نافع از برای بیاض چشم منقول از مجربین هند
صفت آن سنج زعفران تخم کرفی هر دو و راجون بر
سرمه نرم سائیده در چشم کشند و کل که محافظت چشم
کند و بصر را قوت دهد و جلاد دهد به صفت آن
توتیا کرمانی دو دانده درم کوفته بخیچه در آب زنجبیل
تر و آب رازیانه تر بر درند و خشک سازند و چند
مره بمر کنند پس بگیند صبر زرد و حوض کل شافرنج
مایا از هر یک یک درم و نیم زنجبیل فلفل و از فلفل
امیران صبی از هر یک یک درم کافور ریح درمی و نرم
بپایند و صبح و شام در چشم کشند و کل بیاض قوت
باصره بپزاید و دمه و حمزه و درم عقیق را سوخته
بود به صفت آن توتیا کرمانی سفیداب
کاشغری شسته نشسته اجزا مساوی با توتیا
بپایند و بکار برند و بعضی ربع یک جزو کثیر از
افزوده اند و کل که حفظ صحت چشم نماید به صفت
آن توتیا کرمانی ده درم صبر زرد و حوض کل شافرنج
هر یک یک درم شیان مایا سه درم کافور قیصری
یک دانگ سحق نموده استعمال نمایند و کل شافرنج
بصر را قوت دهد و دمه را باز دارد و حوض را
سود دارد و صفت آن شافرنج عدس محمول
سافرنج هندی از هر یک دو درم و از فلفل هم الا
از هر یک نیم درم از وی سوخته از هر یک یک درم
قافله مشک از هر یک یک دانگ کافور قیصری
یک طسوج کوفته بجز ریخته بان اکتحال نمایند کل
شافرنج به سنج و دیگر که همین منفعت دارد به صفت
آن شافرنج شسته دو درم شافرنج هندی دو درم
و از فلفل سنبیل الطیب از هر یک نیم درم و درم الا
یک دانگ روی سوخته نیم درم قافله مشک از هر یک
یک دانگ کافور نیم دانگ از وی سبز درمی کوفته

بسته بامیل و چشم کشند و بدانکه صاحب حاوی غیر
 این کل را با سم کل انفعی ذکر کرده است باعتبار آن که
 رنگ آن بزرگ نباشد است و در نسخه آن کافور
 داخل ندارد و کل شادنج دیگر مقدمه نزول آب و
 صفت بصیر و انتشار و سلاق را بنهایت نافع است
 صفت آن شادنج عدسی مغول توتیای کرمانی
 شسته تو بال مس سوخته مر و ایدنا سفته بسد سافج
 هندی اقلیمیای نقرس صبر سقطری سرطان سوخته
 زعفران سنبل الطیب از هر یک دو درم نوشاد فلفل
 سفید دار فلفل از هر یک یک درم و نیم مشک یک دانگ
 کوفته بخیته کل سازند و کل روشنائی سبل و ظفره
 و جرب را نافع بود و ظلت بصرد و مدد را فایده دهد
 صفت آن شادنج مغول شمشیرم اقلیمیای هندی
 مس سوخته نمک هندی بوره ارینی فلفل از هر یک چهار
 درم زبد البحر شمشیرم صبر سقطری قرفل سنبل
 الطیب از هر یک یک درم زنجبیل زنگار توتیای هندی
 از هر یک دو درم زعفران نوشاد از هر یک یک
 درم کوفته بخیته کل سازند و کل روشنائی بخیته دیگر
 صفت آن سوخته مس شادنج عدسی مغول از
 هر یک یک درم فلفل دار فلفل زعفران شخم فلفل از
 هر یک یک درم زنگار صبر سقطری بوره از هر یک
 یک درم اقلیمیای هندی دو درم بدستور کوفته و صلا
 کرده تا همچون عصار شود و وقت ضرورت بامیل در
 چشم کشند و کل دیگر که چشم را قوت دهد و پاک چشم
 و حدقه را صاف کند دما ده و ظفره را از چشم باز دارد
 و نور بصیر را تیز گرداند و صفت آن پوست بکلیله
 صبر زرد و امیران صینی زرد از هر یک دو درم نمک
 طبر زرد و ایدنا سفته زبد البحر زعفران سنبل
 هندی تخم از یانه شادنج عدسی مغول سرطان
 بحیری سوخته توتیای هندی مایشا کافور قصور
 سد اب قلعی اقلیمیای هندی ورق گل سرخ
 حفض کل پوست بکلیله زرد و اجزا مساوی
 کوفته بخیته بر روی سنگ ساق مکرر آب باویان

نازه صلایه کرده در سایه خشک نمایند و باز صلا
 کرده گاه هر از دو همیشه بامیل طلا و چشم کشند و کبیا
 نافع است و کل که بیاض و آثار قروح از چشم بر
 و شعیره را نافع بود و صفت آن زبد البحر اقلیمیای
 نفلی سفید آب قلعی مس سوخته از هر یک دو درم
 صمغ عربی از زردت سفید نشاسته مس قونی کتیرا
 از هر یک یک درم کوفته بخیته بکار برند و کل غسول
 بنسخه دیگر اقوی از نسخه گداول مذکور شد نافع
 از برای ابتدای نزول آب و انتشار و صفت
 بصیر و عشاوه و سلاق و آمدن آب از چشم و علت
 و مدد و صفت آن توتیای کرمانی اقلیمیای هندی
 صبر سقطری سرطان محرق زعفران سنبل الطیب
 از هر یک دو درم شادنج مغول شمشیرم فلفل
 دار فلفل نوشاد از هر یک یک درم و نیم مشک
 یک دانگ کافور قصوری نیم دانگ اودی و اسوا
 مشک و کافور کوفته بخیته مشک و کافور را در اجزا
 آن داخل کرده در باون شلی همواری چند
 روز صلایه نمایند و بجز بخیته آن احتمال نمایند
 کل رو سنج ظلمت بصرد و مدد را باز دارد
 صفت آن شادنج عدسی مغول دو درم و سنج
 یک درم سنبل الطیب دار صینی از هر یک نیم درم
 نازدی سبز یک درم سافج هندی دم الاغون قافور
 مشک از هر یک دو دانگ کافور قصوری طسوجی
 بدستور سخن و صلایه کرده در چشم کشند و کل زعفران
 تاریکی چشم و خاریدن و آب زعفران را نافع باشد
 صفت آن زعفران سنبل الطیب از هر یک دو درم
 دار فلفل یک درم کافور فلفل از هر یک نیم دانگ
 نوشاد در نیم درم باز و سه درم بدستور کل سازند
 و بکار برند و کل زعفران بنسخه دیگر ظلمت بصرد و
 و حله را بر دو سبل و ظفره و سلاق را سود دارد
 و کمره را در ابتدا نمک بود و صفت آن زعفران
 سنبل الطیب از هر یک دو درم باز و سه درم
 دار فلفل یک درم نوشاد یک درم فلفل سفید و

وانگ کافور طسوجی مجموع را کوفته بجز بخیته صلایه کرده
 در چشم کشند و کل از زردت اسحق گفته که این درو
 قروح عین را نیک باشد و صفت آن از زردت
 سفید سه درم نبات سفید نشاسته از هر یک یک مثقال
 کوفته بجز بخیته در وقت حاجت چشم کشند و کل یک
 مکدر و دیو بست چشم را نافع است و موجب مدد گردد
 صفت آن فلفل دار فلفل از هر یک یک درم
 زعفران چهار درم حفض کل شمشیرم سنبل هندی
 چهار درم کافور قصوری یک دانگ کوفته بخیته و صلا
 بنا لغه تمام نمایند و هنگام حاجت بامیل در کشند
 کل نافع از برای جعبه اوجاع عین حادث از زلات
 صفت آن یک درم بزرگ علق و یکونند و آب از بزرگ
 و صاف کنند و در سنگ صلایه نمایند و ببالند تا
 غلیظ گردد و دانگ آنرا گرم کنند پس بکشد مثل
 آن صمغ عربی پس آنرا با دانگ آب بنجینانند تا کمره
 و حل کرده بکشد و مثل غسل پس آنرا مخلوط سازند
 آب علق مذکور بشوند و با آن اقا قیا آن مقدار
 که تواند حب ساخته و در سایه خشک نمایند و
 نگاه دارند و چشم کشند و در نسخه دیگر اقا قیا و کل
 ندارد هر دو جزو را با هم بسایند تا قابل حب بستن
 شود پس حب بسته نگاه دارند و عند الحاجة بکار
 کل دیگر که همین نفع دارد و صفت آن توتیای
 کرمانی مغول ده درم امیران صینی نبات سفید
 سفید نشاسته از هر یک یک درم کوفته بوقت حاجت
 بامیل در چشم کشند و کل که مقدمه نزول آب و
 بصیر و انتشار و سلاق را بنهایت نافع بود و صفت
 آن توتیای کرمانی شسته تو بال مس سوخته
 مر و ایدنا سفته بسد سافج اقلیمیای نقره زعفران
 صبر سقطری سرطان بحیری سوخته سنبل الطیب از
 هر یک دو درم شادنج عدسی مغول شمشیرم
 نوشاد فلفل سفید دار فلفل از هر یک یک درم
 و نیم مشک و کل کوفته و نرم بخیته استعمال نمایند
 کل دیگر بیاض و آثار قروح را از چشم دور سازد

و شیر و راناف بود و صفت آن زرد البهرا قلیمای فقره
 سفید اب از زیر س سوخته از هر یک چهار درم و این
 با صفت سبیل الطیب از هر یک دو درم صمغ عربی کثیرا
 از زردت بهر البقیب نشاسته از هر یک یک درم کوفته و نرم
 سخی کرده بدستور کحل سازند و کلیلک نزول آب راناف
 بود و صفت آن زهره بزرگویی دو درم شحم خنجر یک
 شقال فرغون نوشادر از هر یک نیم شقال کسب و دو
 دانگ اجزا را آب یا آب یا آب یا آب یا آب یا آب یا آب یا آب
 و خشک سازند و باز کمر صلایه کرده در چشم کشند
 اگر طبع مشک اضافه کنند بهتر است و کلیلک کمر
 جدت بهر شود و منقذ نزول آب کند و صفت آن
 توتیای کرمانی ده درم با آب بادیان یا آب مرزنجوش
 کر پرورده کرده و خشک ساخته پس زنجبیل فلفل
 یا این صینی از هر یک دو درم مجموع را کوفته و بخت
 و کربار بر شست صلایه آب بادیان بسایند خشک
 کرده در چشم کشند و خل مرارات مقدور نزول
 آب و تارگی چشم راناف است و صفت آن
 عصاره بادیان نصف کی زهره کلنگ زهره خروس
 زهره بگ از هر یک سه درم زهره ماهی شبوطا کافور از هر
 یک یک و نیم دانگ زهره ماراد رسایه خشک سازند
 پس مجموع را با آب بادیان بسایند و بگذارند خشک
 شود باز بر روی سنگ کمر صلایه کنند با سیل کبار برند که
 سودمند و نافع بود و کل الرمان بایرستان چشم را
 جلا دهد و تقویت بخشد و صفت آن توتیای کرمانی
 مغسول یک اوقیه شحم رمان و دو کف عاقر قواش
 یا ابی از هر یک نیم اوقیه آب انار ترش آب انار شیرین
 از هر یک یک رطل در کشیده کنند و در آفتاب گذارند
 تا غلیظ گردد پس صاف نمایند و بریزند در هر یک
 رطل از مجموع آب انارین از هر یک از صبر سقوی
 فلفل سفید و فلفل نوشادر یک درم و با هم بسایند و
 سایه خشک نمایند و عند الحاجة بکار برند و این خل
 هر چند که شود بهتر است و کل روشنائی بایرستان
 جالی مقوی چشم است و صفت آن شاذنج مسحق

مغسول حجر سخت مسحق مغسول از هر یک تصفیه درم
 اقلیمیای فقه محرق مغسول مسحق سبت درم زنجار
 بوره ازنی زنجار عراقی از هر یک ده درم شحم و زعفران
 از هر یک دو درم ناخواه چهار درم بسیار نرم ساید
 استعمال نمایند

باب الکاف مع الراعی المله

گردن ج کسکاف و سکون رای مملد و کسر و ال مملد
 و فتح نون و ولف و میم و گردنک نیز نامند کبابی است
 که بعد از نیم خورده کردن و امثال آن با آتش برشته کنند
 و در وقت برشته کردن روغن و شیر بادام بر آن
 زنند جهت ترانصین و سود و تقویت بدن مفید و
 مضره ضعیف و مصلحت بسیار است

باب الکاف مع التین العجمی

کشوت بضم و فتح کاف و خمشین و سکون و او
 ثانی مثلثه و کشوت بضم تهمه و کشوت یا قلف و در آخر
 نر آمده و هندی امیریل و اکاسیل و ادراکه گویند گیاهی
 است مانند ریحان باریک سبزه برگ و ساق و مائل
 بزردی و تیرگی که بر خارها گیاه میروید و می تند و
 گلش ریزه مائل به سفیدی و در تلخی و عفو صفت است
 و تخش غالب است و تخش کوچک تر از تخم زرب و
 مائل به تندی و زردی و با وجود آن که کشوت مرکب
 القوی است در اول گرم و در آخر دوم خشک است
 و مفعله احتشاد منقعی او سلخ از شکم اطفال و مدبر
 بول و حین و عرق و شیر و مقوی معده و جگر و راف
 فضلات و محض عرق و لیکن طبع و جهت تها
 کنند و رقان و تنقیه بدن و اعتنای و ربو و عفن و
 ضعف معده و جگر و سپر و ریح آن را نافع است و
 خوردن آن با سرکه مسکن فواق و بسیار خوردن آن
 ثقیل بر معده و سائده عصاره خشک بری با
 شراب و در مقوی معده و مسک و طلای کشوت
 در حمام بر بدن زایل میگرداند و سلخ بدن را و آب

این بختین سسل صفرا و دافع رقان و مطبوخ آن
 در فتن و غیره سائده آن در اسهال قوی تر و قدر شتر
 از آب آن و اوقیه و از هر یک آن در مطبوعات پانزده
 درم و شحم و مصلحت کثیرا و تخم آن در اطفال قوی تر از
 اجزا و ضاوا آن جهت جرب و نفرس مفید و بوداده
 قابض و محول آن جهت ترقه الدم و سیلان رحم
 نافع و قدر شتریش و دو درم و گویند مضره برست
 و مصلحت سنجین و مضره برست و مصلحت کاسنی و پش
 بادریج و در ثلث آن فستقین است

فصل در بیان نسخ شرابا سیک

اصل و عمود در انما کشوت است

بدانکه گفته اند که کشوت در اشبه نباید کوبید
 بلکه درست و در خلیه بستر طبع نمایند و بعد طبع نمایند
 فشرده و در کنند و لهذا این را عوام تخم کیسه
 نامند و شراب کشوت قابض و تالیف آقا شریف
 صفت آن پوست سبج کاسنی پانزده شقال تخم
 خرفه مقشره از هر یک هفت شقال تخم کاسنی نیم خیار بازر
 سه شقال کشیه خشک بوداده سه شقال کل سرخ و
 شقال کزبانج سه شقال جو مقشره شقال عصاره
 لجه اتیس یک شقال تخم خاض گلزار فارسی صندل سفید
 از هر یک دو شقال آب زرشک است و تخم شفا
 آب سماق آب انار دانه از هر یک است شقال کل
 طباشیر سفید رب السوس کثیرا از هر یک سه شقال قند
 سفید هفتاد شقال بدستور مقرر مرتب نمایند و شراب
 کشوت معمول که مشهور به بزور میست و صفت آن
 تخم کاسنی از زمانه انیسون تخم خیارین تخم خرفه کرک
 تخم کشوت ریشه کشوت از هر یک یک شقال پوست
 سبج کاسنی پوست سبج رازیان از هر یک هفت شقال
 سرکه انور می چهل شقال قند سفید هفتاد و پنج شقال
 بدستور مقرر بقوام آورند و شراب کشوت معمول
 خط میزدانی میرزا رحیم غفر الله قلبی فرموده اند که این
 شراب را از برای آقا انیس ترکیب نموده در حالتیکه

مشقال اودیه را کوفته تخم کشوث گل کشوث در
کعبه کشانی بسته با سار اودیه در آب بجوشانند و
بیا لایند و بانود مشقال شکر صافی یا شیر خشت
خراسانی بقوام آورند شربت تاد و مشقال آرایا
شیره تخم کاسنی و شیرۀ تخم خرزهره با آب کاسنی تازه و
مشال آیینا بنوشند شراب کشوث منقول از خط
میرزا حیم قلی فرموده اند که این نسخه حکیم اشرف است
از جهت آردار گشت در ایام طهر می دهند از راه که از
حبس ملت بهم رسیده باشد مانند گرفتن دل و عشتی و
سودار اناض و مجرب است صفت آن تخم خیار
باد رنگ تخم خرزهره تخم کشوث گل کشوث شیرۀ کشوث
مغز انجلیک از هر یک ده مشقال گل سرخ گاوزبان
و دو تخم کاسنی بسط خود و تخم شاه تره از هر یک پنج
مشقال غلب الثعلب لوبیای سبز از هر یک هفت
مشقال گل گاوزبان مشکط اشعیع پر سیا و شان
زوفای خشک از هر یک چهل مشقال پوست بخت
کاسنی بست و پنج مشقال بزرک کنج سه مشقال کبر
انگوری کهنه یک تیشۀ شیر خشت و قند سفید از هر یک
مشقال تربچین پنجاه مشقال بدستور مرتب نمایند
شراب کشوث منقول از خط میرزا معزالدین محمد موسوی
حکیم باشی قلی فرموده اند که این نسخه در اصفهان
معمول است صفت آن تخم کشوث تخم خیار باد
تخم خرزهره پوست بخت تخم ازبانه پوست بخت کاسنی
تر از هر یک پنج مشقال ازبانه و دو مشقال و قند
فرموده اند که آنچه بنظر می رسد اگر گل سرخ و تخم
کاسنی از هر یک سه مشقال اضافه کنند شاید اولی
باشد اجزای نیم کوفته در بست و پنجدرم هر که دیک
صد درم آب بوزن شاه بنجیسانند و بعد از آن
در یک صد و پنجاه درم آب بوزن شاه طنج نمایند
تا گشت باقی ماند صافی کرده با بست و پنجدرم
بوزن شاه قند سفید بقوام آورند و هر روز ده
مشقال آنرا با عرق کاسنی یا عرق بادام شیرین که کدام
که باشد و مناسب مزاج بود بسیار شایسته و اگر بنوعی

با گشت بکشد و شراب کشوت بنیسه شرفانی صفت
آن تخم خیارین تخم خربزه زرنه و تخم کاسنی تخم کشوت
از هر یک ده درم و سر شنبلیله یک کرفس گل نیلوفر از هر یک
پنج درم و پنجه بادیان بکشد درم در کتان بسته بچوشند
و بپالایند و باد و من قند شربت سازند و شراب
کشوت متعج سد هاست و تپهای مزمنه را نافعست
صفت آن گل کشوت ورق گل صل السوس از هر یک ده
مثقال تخم کشوت چهار مثقال پنجه کشوت گل گاوزبان
رازیانه شانه پرسیاوشان از هر یک سه مثقال تخم کاسنی
مغز تخم خیارین مغز تخم خربزه پنجه رازیانه از هر یک یک مثقال
از رشک انقی بکشد مثقال او و راجوشانیده صاف
نموده شیر شست خراسانی چهل مثقال قند سفید یکصد
مثقال داخل کرده بچوشاند و کف آن را بکیند و بقبول
آوردند شربت یک اوقیه و شراب کشوت نافع از هر یک
سوز مزاج بار و کبد و تفحج سد های کبدی و استسقا
حمیات بلغمیه و مکره و صفت آن تخم کشوت چهار
مثقال انقین رومی گاوزبان و ورق گل سرخ زرنه
رازیانه مغز تخم خربزه مغز تخم خیارین پنجه کرفس تخم
کرفس پنجه از خر فلفل از خرا از هر یک ده مثقال
حناسیتان از هر یک پنجاه عدد تخم کاسنی ریوندری
و دیز سنبل از هر یک پانزده مثقال پوست پنجه کاسنی و
پوست پنجه رازیانه از هر یک سی مثقال سنبل الطیب
سعد کوفی ناخواه از هر یک پنجه مثقال گل قند علی سرکه
قند سفید از هر یک یکصد مثقال اجزا را بکشد و شراب
و سرکه بکیند و صبح بچوشانیده و صافی نموده گل قند
و نبات را داخل کرده چند جوش داد و فرو آورده
با کنند و صافی نمود و با نش ملائم بقوام آورند شربت
یک اوقیه تا بپزند درم با مطبوخ غلبه انقلب و پنجه
کاسنی و تخم خیار و رازیانه و باد آورده و بنوشند و شراب
کشوت دیگر و صفت آن تخم کشوت ریشه کشوت از
هر یک ده مثقال تخم کاسنی پانزده مثقال پوست
پنجه کاسنی سی مثقال تخم خیار تخم خربزه کوس کاسنی
غلبه انقلب تخم کاهوشانه از هر یک ده مثقال

عقاب ده دانه گوزبان پنج مثقال سرکه انگوری پنجاه
مثقال شکر سفید و دو صد مثقال بدستور مقرر مرتب
نمایند شربت از یک اوقیه تا دو اوقیه + شراب کشت
تالیف آن مرحوم جهت اورام رحم و خفقان سبب
ورم رحم و صفت آن پوست بخی را از یانه پوست
پنج کشت در کتان بسته از هر یک هفت مثقال
نیم تخم کاسنی تخم خیار تخم خربزه گاو زبان بادرنجبویه
را از یانه انیسون آفتون در کتان بسته از هر یک پنج
مثقال مجموع را در شش انار آب بجوشانند تا دو رطل
آب بماند و در آخر صندل تخم کشت و آفتون را داخل
نمایند و یک جوش دیگر داده فرو آورند و هر دو ص
دایم بالند تا مطبوع سرد شود پس هر دو را افزوده و در
کند و مطبوع را صافی نموده نبات سفید و رطل
برنجین خراسانی یک رطل داخل کرده و سه جوش
دیگر داده کف آن بکشد و فرو آورده صافی نموده با
در یک کرده بقوام شربت آورد و در وقت حاجت
یک اوقیه تا دو اوقیه آن را بنوشند + شراب
کشت بجهت سدهای کبد و طحال و سائر سدها و اور
نفول و حمیات مرکبه و حمیات بلغمیه را نافع + صفت
آن تخم کشت گل کشت ریشه کشت دو قوبو
پنج را از یانه فو اصبغ کالج زوفای خشک عصاره
خافت عصاره اش گاو زبان از هر یک پنج مثقال
تخم کاسنی پنجاه مثقال پوست بخی کاسنی چهل مثقال
را از یانه انیسون خشک اسارون خطیانا پوست
پنج کرفس از هر یک سه مثقال کزبانج ایرسا از هر یک
هفت مثقال تخم خیار تخم خیار بادرننگ تخم خربزه کرک
عقب الثعلب از هر یک ده مثقال عقاب چهل دانه
پوست بخی کبر هفت مثقال لوبیا سب سرخ سی
مثقال تخم شاه تره ده مثقال عسل مصفیه شربت
خراسانی از هر یک یک صد مثقال سرکه انگوری
ده مثقال بدستور مقرر مرتب نمایند + شراب
کشت دیگر معروف است بشرب شفا و نافع از
برای حمیات مزمنه و شطرنج و غیره خالص صفت

آن تخم کشت گل کشت ریشه اسطوخودوس سی و شش
اصل سکوس گل بنفشه گل سرخ عصاره خافت عصاره
زرشک از هر یک پنج مثقال را از یانه تخم خطی
سفید سرطان مغول از هر یک سه مثقال مویز
منقہ پستان از هر یک یازده عدد تخم خیار پوست
پنج کاسنی از هر یک بست مثقال تخم خربزه کرک تخم
خیار بادرننگ گاو زبان از هر یک هفت مثقال
عقب الثعلب ده مثقال در آب پنجه صافی نموده با
شکر سفید یک صد و پنجاه مثقال بقوام آورد و در وسط
و هر دو عصاره را کوبیده در آن داخل نمایند و در
زندان تا بشکر مخلوط شود و شربت از آن بحسب اقتضا
هر مرض با عرق بید مشک و آب عقب الثعلب
و آب کاسنی و گاسه اضافه کرده میشود باین شراب
قلیله سرکه انگوری بحسب اقتضای حال + دستور
آشامیدن کشت + جهت تقویت معده و جگر و
رحم و دفع استسقا و جهت سدها و تشوهای مریه
لغایت نافع و در اصفهان با سم شراب کشت
مشهور است و در سائر بلاد متعارف نیست و این تحقیق
سکنجین بزوری معتدل که بے سرکه می سازند
و گاسه سرکه و کشت و ریشه آن نیز داخل می کنند
و دوزن آن و بایک صد مثقال قند شربت ساخته
دوازده یوم بکار میدارند و در عرض این ایام دو
سه یوم سردار و اضافه میکنند و حکیم میر محمد مومن در
دستورات تحفه نوشته که نسخه معمول مرحوم حکیم محمد
شفیع اصفهانی که حقیر نیز تجربه نموده تحریری بنامه است
صفت آن پوست بخی را از یانه انیسون گل کاسنی
پنج کاسنی را از یانه تخم خیار زده تخم کشت گل کشت
تخم خربزه کرک از هر یک سه مثقال بنفشه تخم کشت
و گل آن ساز اجزا را اینم کوب نموده در آب بجوشانند
و روز دیگر جوشانیده آب آن را بشکر نود مثقال
بقوام آورند و با شیر تخم خربزه و تخم کاسنی و امثال
آن بنوشند بعد از دو سه یوم مسهل موافق خصوص
جوب مسهل تناول نمایند و در ایام شرب این شربت

و چند روز بعد از آن از بخی و نان اجتناب واجب
دانند و هرگاه جهت مبرود المزاج باشد تخم کرفس
مثقال اضافه اجزا کنند و با شیر را از یانه و امثال
آن بنوشند و هرگاه با سرکه ترتیب دهند اجزا را در
مثقال سرکه دو صد و بست مثقال آب خیسایند و با
تا به ثلث رسید پس با شکر بقوام آورند و هرگاه با
مناسبه استعمال نمایند اسرع التاثير است -

باب الکاف مع اللام

گل کامه لغت هندیت بضم کاف و سکون لام و
فتح کاف ثانی و الف و میم و با و بالفت در آخر نیز کوفه
زنان اهل هند برای خوشبوی بر پرده چوبی لباس خود
که پیشوازانند میمالند بلکه مردان زن صفت بغل
و شان و آستین نیمه خود نیز مالند + گل کامه ساده صفت
آن سفیدی گل بار سنگها را گرفته مالیده صاف نموده
در ظرف سفالی کرده در آفتاب میگذارند تا منعقد
گردد پس جها ساخته خشک نموده نگاهدارند و وقت
حاجت ساییده استعمال می نمایند و اگر با گلاب
بسایند بهتر است و عصاره گل های دیگر نیز ترتیب
دهند گل کامه مرکب که بسیار خوشبو و معطر است
صفت آن صندل سفید خوشبو و غرقه هر دو را
بگلاب ساییده عیبر مایه مشک خالص از هر یک یک
الاون شسته دو توله به را ساییده ممزج نموده با
برگ گل سرخ بران ریخته در آب بگذارند تا چهل روز
و همیشه آب گل تازه بران ریزند تا جوش بخورد و غلیظ
گردد اقرص سازند و عند الحاجت قرصی را بگلاب
ساییده بکار برند گل کامه دیگر + صفت آن عیبر
مایه عود هندی خالص صندل سفید خوشبو از هر یک
و توله مشک خالص یک توله به را ساییده در ظرف
چینی کرده در آفتاب بگذارند و آب برگ گل سرخ
بران ریزند و اگر بهار نارنج نیز داخل نمایند بهتر است
بعضی آب گل رای بیل و مانند آن از گل های خوشبو
نیز داخل می نمایند و باید که تا چهل روز و زیاده

آب گلهای تازه بران ریخته دست میمالید و باشند
نارسیاه و هلیطه و منقعه و قابل قرص ساختن گردن
و قرص ساختن در سایه خشک نمایند و عند الحاجة
با کباب سائیده استعمال نمایند

باب الکاف مع المیم
فصل در رفع کما د است

بهر آنکه کما د بفتح کاف و میم و الف و و ال مهمله او و می
یا بسمه اگر بگوید گرم نموده در پارچه بسته بر عضو معلول
بگذارد و بگذارد مجازا بر آب گرم یا آدویه حاره محلول که در
آب جوش داده صاف نموده گرم گرم در مشانه کرده
آن مشانه را بر عضو گذارد نمایند و یا پارچه صوفی
بریا که پاسی بدان تر کرده گرم گرم بر عضو گذارند و چون
سرد شود تجدید نمایند اطلاق نمایند کما دیکه صوفی
گرم را سود دارد و صفت آن آرد و گل خطمی صندل
سفید گل سرخ گل سفید جله را بر آب کوفته نیمه بکباب
قدری روغن و شکر سرکه سرشته بر سر تکیه نمایند کما
نافع بحسب صمدی که از سوء مزاج بارد پیدا شده باشد
طاف بود و در سر که از رسیدن باد سرد حادث شده باشد
در خید است و صفت آن بابونه اکلیل الملک
خطمی نیمه از هر یک جزوی کوفته بکباب نیمه کنند و در
کیسه نموده گرم کرده کما نمایند کما د که شقیقه و
و او جاع شده و در یخ غلیظه سردا سود دارد و
صفت آن برگ مرزنجوش بابونه از هر یک ده دم
کوفته بخیمه بلعاب حله سرشته تکیه نمایند کما و یک یا نیمه
سراقی را نافهست مقوی معده و در یخ آن را دفع
سازد و صفت آن فستقین شبت فو تنج بری زیره
سیاه اینون تخم کرفس معتدر آب بچشانند و صاف
نموده در مشانه گاو کرده در غلوی معده بر شکم تکیه
نمایند کما د نافع جهت درد گوش که سببش ملاقا
سرماد هوای سرد باشد بر صفت آن نمیرا و زیت
آلوده کرده نیم گرم نموده تکیه کنند و تکیه
بچیناس گرم نیز کهن اثر دارد و مانند تکیه

بجمله غیبه و امثال آن کما و یک جهت درد گوش که
سببش تورم خارج از سمخ باشد و صفت آن پارچه
سفید یا نمد پاره را در آب شیرین نموده در گوش
نهند و اگر درد شدید باشد به نمک گرم کرده تکیه
نمایند کما و یک جهت درد ورم و طرش که سببش خلط
غلیظ باشد باید که بعد تنقیه بعمل آورند و صفت آن
چند قوطی برگ خار مرزنجوش بر بنجاست تمام صفت آن
در آب بچشانند و اسفنج یا نمد پاره را بدان تر کرده
و یا این طبع را در مشانه گاو و گو سپند کرده بر حوالی
گوش و پس گردن تکیه نمایند کما د نافع جهت ضرب
و سقط و صدمه و او جاع بارده و صفت آن بچند
زرد چوبه و زیتان و برگ نمک از هر یک قدری
بسایند و در روغن گل و اگر نباشد کنجد بمقدار که
بریان شود بریان نمایند و گرم گرم در صره یا بسته تکیه
نمایند و چون سرد شود باز گرم نمایند و چون قدری
تکیه نمودند و صدمه را رانشوده آنرا گرم کرده بران نهاد
نمایند و بنهند و بعد و سرد و روز باز نمایند بعون
الله تعالی شفا حاصل است کما و جهت تسکین درد
شعره و صفت آن گینه پیا زرد و زیره و زعفران و زرد
در روغن بریان نمایند و در صره بسته گرم تکیه
نمایند کما د از مولفات حکم از زانی جهت
تسکین درد معده و امعاء و جگر و کلیه و سپر و جگر
اعضا و تحلیل ریاخ نافع است و در رفع فعل و نهیا
نافهست قونبر و صفت آن بابونه گل سرخ
حلبه سنبل تخم کتان تخم شبت سبوس گندم نمک
اکلیل الملک طایرچه نیم رسد بچشانند پس
مشانه گاو کرده تکیه کنند و اگر اسفنج یا نمد
بدین تر کرده بر عضو نهند قوی تر باشد و این را
رطب گویند کما و یک در معده ریخی را سود دارد
صفت آن ناخواه زیره را زیاده از هر یک
و دشقال گل سرخ پنج مثقال کوفته بخیمه در خمر لطیف
کر پاسی کرده نیم گرم معده گذارند و بدانند که در نیمه
معده شرط است که بر شرا سیف تکیه کنند و بر نیمه

و در وسط آن تکیه نمایند و شرا سیف سر خالاع سیلور
گویند کما و یک جهت منقعت دارد و صفت آن نمک
سوده سبوس گندم از هر یک ده درم ناخواه بخیرم کوفته
بخیمه و در پارچه بسته تکیه نمایند کما و یک خالاع
و سپر و تهمیگاه نماید و صفت آن حلیه شونیز کرفس ناخواه
همه را بگویند و آب نمک قدری بران بیاشند و در
خریطه کرده نیم گرم بر عضو گذارند و بر معده جگر تسکین
و تطویل تکیه جایگزین است کما و یک قصبه ریخت
کنند و استرقای آنرا از ازل گردانند و فربه و عظم سازد
صفت آن سرشت هاف ز صخره دل از جنسی که آب
پوست بنیخ خزه بره سفید تسلیم اجزا سادی تمام
یا آنچه بدست آید کوفته بخیمه گرم نموده بر آلت بمانند
روزی چند بار و اگر در تیراب سرشته بر پارچه بسته گرم
نموده تکیه نمایند نیز خوب است کما و جهت ضرب و
سقط و صدمه و صفت آن ناخواه زرد چوبه و زیتان
خشک کرده اجزا سادی کوفته نیمه در روغن و در صدمه
گرم نموده تکیه نمایند یکی بعد دیگری و اگر صدمه
روغن کنجد گرم بار و سنبل کتان زرد و تکیه نمایند
نیز خوب است کما و نافع برای ضرب و صدمه و صفت
آن مغز ناچیل خشک را کوبیده موم را زرد و زیره و زرد
بآن مخروب کرده در صره بسته گرم کرده تکیه نمایند
کمون لفتح کاف و ضمیم نیم و شکر و آن و سکون
و اول و نون حرب از خامون پودناست و بقراری از
نماند بری و بستانی میاشد و هر یک اموان مختلفه
سیاه بری و بستانی آن کمون کرمانی دانه در آنرا
و شامی و سفید آنرا بطنی نامند و اخیر زیره سبز است
و در اکثر اکنه پیدا میشود و بری هر صفت قوی است
آنست و یکی از بری سیاه و شنبلیله و قوی الحار است
است و از مطلق کمون را در کرمانی است و بونیالی را
باسلیقون نامند یعنی ملوک است و بهترین اقسام
کرمانی بری است و بعد از آن فارسی از اقسام دیگر قوی
است و زبوترین هر سفید است نیست و قوی است
سال باقی میانند و نبات از رازیانه کوچک تر

و بزرگ آن مستدیر و قبه آن مانند شبت است در اول
سوم گرم و خشک و بسیار جالی و لطیف و مدبر بول و
عرق و حالب طبع و حیض و تریاق سموم هوام و کل
ریاح و نفخ و باضم و محرک آروغ و لطیف و محوم غلیظه و
جست عرقش و تجمد و مغض و ریخی و بول الدم و در نع
خوایش گل خوردن و امثال آن و فواق رطوبی و در
ریخی سپید و بوداده آن جهت اسهال رطوبی نافع و
سرمه که در ده آن که بعد از آن برشته باشد قوی لطیف
و در نع رطوبات معده قوی و انار است و حقه بطبخ
آن کلل نفخ و فرجه آن بار و عن زیتون قاطع حیض
و مضغه بطبخ آن مسکن درد دندان و نزلات خصوصاً
باصغر و قطره آن جهت قرصه چشم و جرب و باسفید
تخم مرغ جهت رمدار و طمای جالی بشره و آب آشور
آن جهت طرفه و بانگ جهت سبل و ناخنه و سوط آن
بهر جهت رعات و ضماد آن بار و عن زیتون جهت
درد سر و زباد و باقلا جهت سار و اورام نافع و مضر
و یوگش کثیر و قدر شتریش و در دم و بدل کرمانی
سار و اقسام او و بدل کمون شامی که و یا و تخم گندنا
است و مداومت جرم آن و عرق آن و مور ش
لاغی و زردی رخسار است و چون آب زیره را بر
بدن موله و درین ولادت مانند بالی صیت و در
المرغ من کون قل میکند و از جربیات دانسته اند و
بطبی آنکه بفارسی زیره سبز گویند طبع است و نوع
برای آنکه شبیه بشویر است جهت گردیدن هوام و تقطیر
البول و اخراج سنگ شانه و عن بجمد در آن بعدیل
خصوصاً چون باب کرفس بتانی بنوشند و با سرکه
جهت فواق و گرم معده و ضماد آن بار و عن زیتون
و عمل رافع رنگ خون مرده تحت جلد است و
جهت اورام حار و اثیان مفید است و دستور بر
نمودن کون آنست که زیره کرمانی تازه که کهنه و بوی
نباشد از گرد و سنگ و چوب پاکیزه سازند آنگاه در
چینی یا سفال لعابدار کرده سرکه انگور ریخته بر بال
آن کنند چنانچه چهار انگشت سرکه بالای زیره آید پس

یک شب و یک روز بگذارند آنگاه بر آورده در سایه
خشک نمایند و بریان کنند بریانی اندک مقدار است
که بوی آن بمشام رسد و نسوزد و بجار بر نهد و اگر زود
خواهند که خشک گردد بر روی پارچه که ریاسه
پاکیزه بین کنند و دایم بر هم زنند تا خشک گردد و آنگاه
بریان نمایند +

فصل در بیان جوارشاتی که اصل و نمود در آنها مخموم است

جوارش کمون جالینوس نافست از برای فاق
و قبله می شکند ریاح بارده و تحلیل میدهد آنگاه
و نافست از برای کسکه و معده او طعام مضمر نشد
باشد صفت آن بوره ارمنی نیم جزو فلفل سفید فلفل
سیاه زیره کرمانی مدبر بزرگ سداب در سایه خشک
کرده از هر یک یک و شش الریس ابوعلی بن سینا گفته
که این جوارش بد و نسوزد ساخته میشود و بی آن جمیع اجزا
آن از بوره و غیره مساوی باشند و این نسخه بهتر
است از برای اصل طبیعت و نسخه دوم آنست که بوره
را نصف یک جزوی کنند و این نسخه بهتر است از
برای تقویت معده و بزرگ سداب را اگر بسیار خشک
کرده داخل نمایند هر آینه بسیار مرکب بسیار خشک
و تلخ میباشد سخنان آن بدرجه کمال و اگر سداب
بسیار خشک نباشد هر آینه باقی میماند در آن رطوبت
فصلی پس در آن حال چون داخل مرکب شود تخفیف
آن بحد تحمل نمیرسد و باین سبب از باب ریاح و نفخ
بالمره نمیکند پس در حقیقت چهار قسم است و هر یک از
اقسام مذکوره را گاهی می سرشد بعدیل نخل منزوع
الغره بقدر حاجت و گاهی می سرشد پیریز بلکه
او ویه را کوفته بخیته پیش از غذا و بعد از غذا توان خورد
و آنچه بعدیل سرشته باشد بعد غذا موافق تر است زیرا که
باعسل اقوی است در تحلیل ریاح و دفع آنها و تخم
غذا و باید که بوده باشد عمل آن جبهه و سمنه و او را
آنست که بوده باشد اجزای جوارش جریش بلکه

جمیع جوارشها باید که اجزای آنها را بسیار نرم بکنند
چالینوس گفته که این معنی معلوم من شد از آن تحقیق
این جوارش را ساخته اجزای آنرا بسیار نرم سالی
بسیب عدم علم آن باین معنی که اجزای جوارش را
بسیار نرم نباید سالی پس نگردد وید موجب خلط
آن اصلاً بلکه تقویت او را کرد پس اظهار کرد که معنی
را بمن متعجب بود و پرسید از سبب آن و گمان آن
این بود که معنی سبب خصوصیت مزاج شخصی آن باشد
پس چون معلوم کردم من که سبب آن سختی اجزای
بسیار نرم مرتبه دیگر این جوارش ساخته اجزای آنرا
بسیار نرم نگویید پس گردید تمام و عمل خود پس در هر
مرکب واجب است رعایت آنچه لائق بحال آن
تا خلل در فعل آن نشود و جوارش کمونی و لیطیس
این نسخه مستعمل جمهور اطباء است و نکوست از برای
بروت معده شده و از برای جشای حاضی و شت
کلی و فواق استلانی از کیموسات غلیظه و بلغمیه و از برای
تهای کمنه که بسبب برودت و سردی مضمر باشد
صفت آن جوارش کمونی به نسخه دیگر کمون کرمانی مدبر
بریان است درم زنجبیل شست درم فلفل سیاه شست
بوره ارمنی یک درم با سه چند او ویه عمل مصفیه بشوند
شراب از آن یک درم تا شش درم بعد از آنکه تخفیف
از ساختن آن گذشته باشد استعمال نمایند و بوی تخفیف
درم بود و باغی درین جوارش زیاده کرده اند و جوارش
کمونی شش الریس ابوعلی بن سینا صفت آن زیره کرمانی
تا زده مدبر هفت او ویه فلفل سه او ویه زنجبیل صنی چهار
او ویه بوره ارمنی ده درم کوفته بخیته به عمل مصفیه سه
وزن او ویه بشوند و جوارش کمونی بنسخه صاحب فخریه
صفت آن زیره کرمانی مدبر یک من فلفل زنجبیل
از هر یک نیم من بوره ارمنی ده استار او ویه را کوفته
بخیته وزن نموده بعدل صنف سه وزن او ویه بشوند
جوارش کمونی بنسخه صاحب حاوی صغیر یعنی محمد بن
الیاس نافع است از برای برودت معده و آروغ
ترش و شتهوت کلی و فواق حاد و شال بسیاری لغیر

و فضول و از برای برودت آتشین و حمیات سوداوی
بلغمی صفت آن زیره کرمانی مدبر بریان کرده در رطل
فلفل سیاه سه اوقیه زنجبیل چینی برگ سداب در
سایه خشک کرده از هر یک چهار اوقیه پوره ارمنی یک
وزن اودیه را کوفته بختی وزن نموده با عسل مصفیه وزن
اودیه برشته شربت یک مثقال + جوارش کونی
کبیر بنخه حکیم محل خان + صفت آن کبیر ندره کرمانی
مدبر یکصد و هشتاد مثقال فلفل سیاه نو دشتال بیل
سداب یابس از هر یک پنج مثقال پوره ارمنی
دوازده مثقال همه را کوفته بختی با عسل مصفیه یک
و پانصد مثقال چرب نموده بر اجزا بیفزایند و درین
حال بر عسل نیز سه وزن ترب هم بیفزایند و آن را
کونی بلین نامند شربت دو مثقال + جوارش کونی
یه نیمه شفتانی + صفت آن زیره مدبر کرمانی پنجاه
وزن فلفل سیاه پانزده وزن برگ سداب در سایه
خشک کرده زنجبیل از هر یک بست وزن پوره ارمنی
پنج وزن عسل مصفیه سه وزن مجموع اودیه بدستور مقرر
ترتیب نمایند شربت از دو وزن تا دو مثقال + جوارش
کونی بنخه صاحب بختی المومنین نافع بخت نفع و
ریح و از برای تقویت معده و دفع رطوبات
آن + صفت آن زیره کرمانی مدبر یک صد مثقال
زنجبیل بست مثقال فلفل برگ سداب در سایه
خشک کرده پوره ارمنی از هر یک دو مثقال اودیه را
کوفته بختی و لیکن بسیار نرم بنزد و با عسل مصفیه سه
وزن اودیه برشته شربت یک مثقال + جوارش
کونی بنخه و دیگر صفت آن زیره کرمانی مدبر یک صد
وزن فلفل زنجبیل پوره ارمنی از هر یک ده استار
سداب خشک چهار وزن اودیه را کوفته بختی و لیکن
بسیار نرم نباشد با انگبین کف گرفته برشته و
جوارش کونی دیگر معده را گرم کند و بادها بشکند
و آه و غش و ترش را بر دوسه بکشد و اگر کسی را
قولنج باشد از رزق بپوسته این جوارش را بکار برد و
از آن قولنج آید شود + صفت آن زیره کرمانی مدبر

یک صد وزن زنجبیل بست وزن فلفل سیاه دو وزن
اودیه قلیطی سی درم پوره نان هشت درم کوفته
بختی با عسل مصفیه سه وزن اودیه برشته بختی
این جوارش بنخه دیگر زیره کرمانی مدبر یکصد وزن زنجبیل
بست درم اودیه هفت درم پوره ارمنی بست
درم با عسل مصفیه سه وزن اودیه برشته + جوارش
کونی بنخه این جزله نافع از برای سردی مزاج معده
و احتشای ترش و شهوت کلبی و تپهای بلغمی و
سوداوی و سردی احتشای معاک از بسیاری بلغمی
باشد و فواق حادث از بسیاری بلغم فضول و از برای
سردی آتشین و گفته که این ترکیب از درمیان بست
صفت آن کون کرمانی مدبر یک من فلفل سیاه سه
اوقیه زنجبیل چهار اوقیه پوره ارمنی ده وزن برگ
سداب خشک چهار اوقیه کوفته بختی با سه وزن اودیه
عسل کف گرفته ترکیب نمایند و بعضی از اطباء لیکن
و از چینی قرقه الطیب قرقه حب بلسان مصطکی از هر
یک چهار درم زیاده کرده اند جوارش کونی نافع
از برای سردی معده و آه و غش و ترش و شهوت کلبی
و حمیات بلغمی و سوداوی و فواق امتلاک و
قله + صفت آن زیره کرمانی مدبر بریان نموده دو
مثقال فلفل سیاه بست و دو مثقال و نیم زنجبیل
سی مثقال پوره ارمنی هفت و نیم مثقال سداب
خشک سی مثقال عسل مصفیه سه وزن مجموع اودیه
بدستور مرتب را زنند و بعضی درین جوارش
و از چینی و سلیمه حب بلسان و قرقه و سنبل الطیب
و مصطکی از هر یک دو مثقال و نیم داخل کرده و
خوراکی از دو درم تا چهار درم + جوارش کونی
تقویت و تصفیه معده کند و نافع است از برای امراض
بارد معده و بطلان فوق و کثرت سیلان ریه که
سبب رطوبت معده باشند + صفت آن کون
کرمانی مدبر بریان سی درم زنجبیل فلفل و از فلفل
از هر یک پنج درم برسد مدبر پانزده درم و نیم
سداب صحر پوره ارمنی از هر یک دو درم و نیم

اودیه درم عسل مصفیه سه وزن اودیه بدستور مقرر
مرتب نمایند شربت از دو مثقال تا چهار مثقال
جوارش کونی دیگر صفت آن زیره کرمانی مدبر برگ
سداب در سایه خشک کرده فلفل سیاه زنجبیل از هر یک
سی و پنج درم پوره ارمنی ده درم کوفته بختی با عسل
الرغوده سه وزن اودیه برشته شربت یک مثقال +
جوارش کونی کبیر قلمی فرموده اند که این منقول از قرابادین
حضرت سید و استاد حکما و اطباء الدین فقیر
محمد هادی علوی قدس سره است که اکثر این جوارش
را بکار میفرمودند و مولف آن فقیر را معلوم نیست
که کیست نافع از برای سردی معده و احتشای کلبی
و تپهای بلغمی و سوداوی و سردی آتشین و قلیطی
رچی و فواق امتلاک و نفع معده و شهوت کلبی و
قولنج رچی و استسقای طبعی + صفت آن زیره
کرمانی مدبر بریان یک رطل فلفل سیاه یک اوقیه
نیم زنجبیل چینی دو اوقیه برگ سداب در سایه خشک
نموده سلیمه سیاه و از چینی قرقه الطیب مصطکی رو
حب بلسان سنبل الطیب از هر یک ده درم پوره ارمنی
پنج درم کوفته بختی با سه وزن اودیه عسل مصفیه
نقوآم آورده جوارش سازند باین دستور که اول
مرتبه پوره را داخل کرده برهم زنند و نگاها در نهند
تا دو مثقال و باید دانست که از جوارش و معانی
انچه در آنها پوره باشد نباید که جاویده شود و باید
رسد بلکه باید که بلع کنند بجهت آنکه ضرر نرسانند
و از دو صاحب نهج الاودیه این جزله گفته که این
جوارش کون را باید که با آب گرم بپاشند و
صاحب اختیارات گفته که متعلخ چنین است +
جوارش کونی تالیف ابن ماسویه منقول از قرابادین
ترکی افندی اصل چلی محلل ریح و تقوی معده و
بعضاب رطوبت است و حافظ + صفت آن کون
کرمانی مدبر ده درم زنجبیل و از چینی از هر یک چهار درم
و نقل عود هندی بسیار از هر یک دو درم و نیم و
چهار درم خشک بتی یک درم کوفته بختی با عسل مصفیه

مستحق بقوام آورده بقدر کفایت بدستور مقرر جوار
سازند شربت دوم درم و دهن کمون محلل ریح و غیر
البول را نافع است و صفت آن بیکه کمون کرمانی
دور طل و نجیسانند در سبت رطل آب گرم باد و آتیه
ملک و مدتی بگذارد پس قطره نماید بقرع و البلیق و بعد
کنند دهن را از آب و استعمال نمایند و دواء الکمون
بست رفع اسهال خصوص اطفال را که نزد دندان
بر آورده عارض میگردد و در او امل حبس نباید کرد
و در او از خصوص که شدت نماید این دوا بسیار
مفید و مجرب است و صفت آن زیره سفید
مقدار دوسه رتی تا چهار رتی غنچه انار تا ششگانه یک
عدد برگ درخت میلمان تازه رشته نازک اندک
تخمینا مقدار دوسه رتی باب نرم سوده صاف کرده
تا هفت روز بحسب احتیاج و کبیر السن را بحسب سن
آن در اوزان ادویه بفرمایند و سفوف کمون جهت
محلل ریح و تقویت معده نافع و صفت آن کمون
کرمانی تخمیز از هر یک یک رطل هر دو را در دو نیم رطل
سرکه انگوری در ظرف سفالی پرورده و در سایه خشک
نمایند پس بریان کرده سفوف سازند شربت از یک
مشقال تاد و مشقال و شراب کمون فواق و غشیان
بر ظرف کند معده را قوت دهد و صفت آن
کمون کرمانی انیسون پودنه کند از هر یک دو درم
نفع خشک صغر را زیاده ناخواه از هر یک در سه
بگوشتانند و صاف کنند و باقی بقوام آورند و در آخر
کندر را کوفته بخیته اضافه نمایند و شراب کمون دیگر
که همین نفع دهد و صفت آن کمون کرمانی انیسون
سعد سنبل الطیب پوست بیرون پسته ورق گل سرخ
از هر یک نیم درم اجزاء را نیم کوفته در سه رطل آب
بگوشتانند تا نصف باز آید صاف کنند و با یک رطل
میوه بقوام آورند شربت میوه درم با گلاب بنوشند
شراب کمون از مبدعات اطباء عاقبت است جهت
ریاح و ترقا و تهیای خرفی نافع و صفت آن زیره
کرمانی پنچ استار و یک من و نیم من گلاب

نجیسانند یک شصت و شش بگوشتانند تا نصف رسد
پس با کنند و با لایند و غسل مصفی یک من داخل
کرده بگوشتانند و کف آنرا بگیرند و چون دیگر کف نیاید
بقوام آورند شربت بجهت تهیای خرفی یک طعنه بد
مجموع کمون مسی بجاسر الریح امراض بادی و قوی
و تشاود در معده و ضعف آنرا که بسبب ریح باشد و
بستن حیض و ادجاع مفاصل و نفوس و حبس
البول را سودمند بود و صفت آن زیره کرمانی
در شش مشقال سداب مصطکی از هر یک مشقال
قرنفل و رقی گل سرخ انیسون و پنچ ناخواه پوست
بیرون پسته پوره ارمنی از هر یک دو مشقال ادویه
کوفته بخیته با سه چند ان غسل کف گرفته بپوشند و بعد
از دوا به شربت و مشقال بخورند

باب الکاف مع النون

کندر صغیر مخصوص به بلاد شجر عمان و جبال
مستطیل صلب مائل بسرخ و آنرا کندر زوکره و سفید
است و انشی نامند و تازه آنرا که در انبیا نهار
واده باشند مدح گویند و پوستهای رقیق آن را که
از سائیدن یکدیگر جدا شوند قشار کنند و نامند و پنچ
غیر صفیاجی و مانند آن را باشد و فاق کندر و قوت
آن تا بست سال باقی میماند و منوش و اوار آتش
شعله و آری گردد و درخت آن بقدر در دوزخ
خار و در برگ و تخم او شبیه برگ و تخم نورد در دوزخ
گرم و در سوم خشک لطیف و محلل ریح و حابس
سیلان خون ظاهر اعضا و مجب و باغ و نفث
الدم و مقوی دل و معده و با صند و حافظ و محف
بلغم و با تریاقه و منقی و مقوی روح حیوانی و دماغی
و جهت خفقان بار و دوصاف کردن آواز و با
مصطکی جهت رطوبات دماغی و غشیان و سق
و اسهال رطوبی و نیم درم آن با شل آن ناخواه
جهت زحیر و بار و غن زیتون و غسل جهت رفع
برودت استخوان که مزمن شده باشد و با صمغ جهت

رفع راحه که ریخته شود و عسل النفس و سرفه مزمن بطوبی
در بوب و با غسل و شکر حبث ضعف معده و ریح غلیظه
نسیان و با مویز و صغیر حبث ثقل زبان و باز دوه تخم
مرغ نیمه شربت جهت تقویت باه و تولید منی خصو صا
باجوز و بسیار و احتمال آن جهت جلای بصر و قوی
و خون بخورد در آن و دمه و سلاق و بیاض و جرب حمله
و ظلمت چشم خصوصاً با غسل و ذرور آن جهت
قرح ساعیه و خبیثه و قرحه منعقد و ضداد آن جهت قوی
نیایل و با پیوه مرغابی جهت جراحت سوختگی آتش و
شقاق که از سردی هوا پدید آمده و با نظرون جهت
قرح رطبه سرد بار و غن کبجه جهت تحلیل صلابات
و بار و غن مورد جهت ریختن موی و با غسل جهت و
و بازفت جهت شکاف عضل و با شراب جهت درد
گوش و با قیو لیا و رغن گل سرخ جهت اورام حار
پستان و با ادویه محله جهت ورم احتشامفید و بخور
آن جهت رفع و با سرفه رطوبی و قویا و گریز اندین
هوام و خائیدن آن جهت سرفه رطوبی و تقویت
وندان و لثه نافع و چون یک مشقال آنرا در آب
خیسانیده آنرا بنوشند و مداومت بدان نمایند
نسیان از مجربات دانسته اند و اکثر آن محرق خو
د بلغم و مصدع محرورین و باعث جنون و جذام و
سیاه و مصلح ریح فارسی و شکر قدر زیاده آن با کسر
و شراب کشنده است و قدر شربت درم و بدش
مصطکی است قشار کندر خشک ترا از کندر است و شربت
القبض و مجوف قویست بجهت نفث الدم بغایت
مؤثر و مقوی معده و مانع سیلان مواد با اعضا و رفع
قرحه امعا و حقه آن نیز بدستور جهت قرحه امعا
است و ضداد آن بر شکم قاطع اسهال و کشنده گرم
است و فاق کندر لطیف تر از کندر و منق و جالی در
افعال ضعیف تر از قشار است و تخم درخت کندر
رفع اسهال و مویست و دخان آن که دوده آن
باشد گرم و خشک و مسکن در چشم حار و مانع سیلان
رطوبات بچشم و منقی قرحه و التیام و پخته آن است

فصل در ذکر نسخ جوارشات کندی

جوارش کندی را این جوارش ایسی است که در جوارش
جوارش ایوب نامیده است ضعف قلب و خفقان را
نافع است و معده را گرم کند و طعام را بگوارد و اسهال
بلغنی باز دارد و در جوارش امراض بارده معده نهایت نافع
باشد و معفت آن کندی را ذکر بسید سفید از هر یک شصت
درم فلفل و در فلفل زنجبیل و خولجان از هر یک دوازده
درم و در نسخ دیگر از هر یک ده درم است جوارش بوی
و فلفل از هر یک پنج درم مشک خالص نیم درم اجزاء را
علیه عسل و کوفته بخیته وزن کرده بعمل مصفیه وزن
ادویه برشته شسته سه درم و این جوارش گرم است
در اول درجه سوم و خشک است در وسط درجه دوم
و در نسخ معصومی بسید سفید و اخل نیست جوارش
کندی بنحو دیگر و صفت آن کندی را ذکر دوازده مثقال
و در فلفل فلفل از هر یک دو مثقال و نیم و فلفل و ان
سبیل از هر یک یک مثقال و نیم قند سفید سبب مثقال
عسل مصفیه مقدار پنج مثقال بدستور مقرر ترکیب نماید
جوارش کندی را منقول از شرح اسباب و علامات
قرب و خلفه و النوع اسهال را که از ضعف معده
باشد نافع است و صفت آن کندی را گوناگون فارسی از هر یک
ده درم فلفل نانخواه سنبل الطیب کاشمش انیسون شونیز
از هر یک دو درم کوفته بخیته با سه چندان عسل و قند
برشته شسته سه درم و دقان کندی رجه رو یا نیدن
جواب است و صفت آن کبیر کندی را در ریزه ریزه کرده
و در چراغی فلفل گذاشته ریزه های کندی را بر آن بچینید و
برافروزند و ظرفی مانند قدح یا طشت بر بالای آن
آن معکوس نصب کنند و هر دو دیکه در آن جمع گردد و
بردارند و این را جوهر کندی نامند و دقان جوهر کندی
نامند و دقان جوهر حصی لبان و تخم کتان و امثال آن
نیز بدین طریق اخذ نمایند و بعضی کاغذی بشکل کلاه قند
پیمیده بر آن چراغ میگذارند و بقیه سوزد و دقان
در آن مجتمع گردد و این بهتر است و سفوف

کندی را برای اسهالات سودمند است و صفت آن
کندی را سعد خولجان زیره کرمانی شاه بلوط حب الاس
مسادی کوفته بخیته بنوشند و طلای کندی را از جوارش
حکیم سلیمان از برای افراط حیض و صفت آن کندی را
گلنار فارسی بازوی سبز قاقیا سه درم بسید شب یمانی
اجزایا سوسیه کوفته بخیته آب برگ بازنگ سرشته بر عین
طلایا نمایند و معجون کندی را حافظه را قوت دهد و فراموشی
برطرف سازد و معده را قوت دهد و پیران را موهن
باشد و صفت آن کندی را روح ترکی سعد کوفنی از هر یک
ده درم فلفل زنجبیل از هر یک پنج درم خولجان از
چینی از هر یک سه درم کوفته بخیته با سه چندان عسل
صاف نموده برشته شسته دو مثقال و معجون
کندی را دیگر که استرخای شانه و تقطیع البول را نافع
است و صفت آن کندی را حب الملح حب السدر آن
میوه خشک از هر یک سه درم پوست بلبله ادر
قدری آب جوش دهند و صاف کنند و با عسل
قائید سنجی از هر یک پانزده مثقال بقوام آورند و
باقی اجزای کوفته بخیته با عسل مصفی بقوام آورده شسته
معجون سازند شسته دو درم و معجون کندی را دیگر
بنسخه معصومی حافظه را قوت دهد و فیضان را برطرف
کند و صفت آن سفید کوفنی کندی را مرکب صافی فلفل
سفید زعفران از هر یک دو درم مغز پسته بونیز شتی
از هر یک پنج درم عسل کف گرفته سه درم و زن ادویه پودر
مقرر سرشته معجون سازند شستی از دو درم با دو مثقال
است و معجون کندی را دیگر که استرخای شانه و تقطیع البول
را نافع است و صفت آن کندی را صندل صندل گل برنی
دار چینی گلنار فارسی دم الاخوان تخم خشخاش
سفید صمغ عربی مرجان سرخ را زیاده کرد و یا زنجبیل
تخم ریحان گاو زبان بادرنجبویه تووری سرخ تووری
زراجر امتسادی الا تخم خشخاش که ضعف کی اجزاء
باید یعنی اگر از هر یک یک درم است باید که آن دو درم
باشد کوفته بخیته با عسل سه درم و زن ادویه علی الرغم
معجون سازند شسته دو مثقال و

باب الکاف مع الماء

کبیر یا بفتح و سکون با و ضم رای مملد و فتح بای موحده
الف مبتدی کبیر گویند و آن صمغ درختیست که از بلاد
اروس و بلغار و مغرب و غیره بای آورند و درخت آن
حوز بای مملد و زای معونه نامند و آن بسیار عظیم و مستطیل
آن بلاد شلو و بسیار سردست و آن دو قسم است
نبطی و رومی و رومی صلب و شفاف برای طلای
رنگ بلعی الذرب است و آنرا کبیر نامند و اقوال دیگر
در آن دارد دست چون اصلی نداشت ذکر نیافت
و از بعضی ثقات شنیده شده که در خزانه بادشاهان
هند یا رچه کبیری بود که در جوف آن بچه میبوی مانند
بود و حکیم میر محمد مومن در تحفه المومنین نوشته که حقیقه
کبیر باشد پاره نموده که کسی در آن مانده تخرج شده بود
و اد احوال حکمای ماقدم ظاهر میگردد که کبیری و
سندروس از یک جنس میباشند و سندروس کبیری
به بلاد مغرب و شمال میاشد و در ریودن گاه هر دو
شریک اند و سندروس باندک حرارتیک از مالیدن او
را بمرسد جذب گاه میکند و کبیر با محتاج بمالیدن
زیاده است و در سندروس سرخی و نرمی غالب است
و در کبیر باز روی و صلابت و در صمغ سوختن بوی شام
سوخته از آن ظاهر میگردد و انطی کی گفته بهترین کبیر است
که در ساحل بحر مغرب از زمین مزایع مغرب بهم میرسد
و الوان دیگر از کبیر پدید شده مانند سرخ شفاف
صلب و زرد بلعی رنگ کبیر با در گرمی و سردی قلیل
و در دو درم خشک و زرد بعضی در اول سردست و معجون
سده و دل و مفرح و قاطع نفوذ الدم جمیع اعضا
و حابس نفث الدم و اسهال دیوی و حیض و نزله
و ماغی و قی و ذوسنطاریای کبیری مخصوص آب سرد
مقدار نیم مثقال از آن و نیز صمغ سکینه خونی را که بکوب
انقطع عرقه از عروق صدر باشد با کباب حب
خفقان و حرقة البول و ضعف کرده و سنگ مثقال
و قاطع بواسیر و با مصططه حب ضعف معده و عسل البول

و از ادویه نافه چشم است و بالخاصیت جهت چرخان
 و طای آن جهت شکستگی و کوفتگی اعضا و با مو
 جهت عرق صفیاء با صفت ساقط کردن و آب بوی
 و آب جهت شوخی آتش و تعلیق آن جهت حفظ
 اشفا و جبرین منع سحر و دفع یرقان از جویات است
 و باغ و دانستن آن جهت تقویت دل و دفع طاعون
 و در آفتاب جهت جلد و دانه های مزه مزه و چون
 بوزن چهار شیره آنرا در طالع سلطان و درت نوزید فایم
 الکر کشش کنند حامل آن از جمیع نوعی نباید گویند
 مضر و مصلحتش نقشه است و بدلتش بند روس و اگر
 یافته شود و در آن طین ارمی و دلت در آن آن
 سلیخه و در تقیر ممر و درید و در رفع طاعون و جان و
 قدر شرفش هم مثقال است و دستور احراق که با آن
 است که کمر را از ریزه ریزه کرده و در کوزه طین بپزیند
 کرده و شب در تنور بگذارد پس بر آوره و بکار برند
 حب که با در حرف الحاد و جوب ذکر بابت و در آن کبریا
 جهت صرع و سکت و فالج بے نظیر است و نوشته
 میشود با آب سرکه مبارکه و یا با مای مزه بخوش طلای
 آن نافه است طاعون و تشنج و فالج را با بعضی از
 انان مناسب و سق آن با مای فطر سالیون نیست
 حصاة و در بول است و با مای برنج است برای
 ولادت و نوزل بارده شراب و طلای اختناق رحم
 شام و شراب و آشامیدن آن قبل از نوبت تب با آب
 شکر مبارکه و برای یرقان با آب خلد و یا با آب گازی
 با آب کشوت و برای ادرار حیض با آب برنج است و
 برای عسر البول و با شراب برای فی الیم و اسهال
 با آب طوطی نافه و احتمال آن با آب رازیانة مقوی
 قوت با صره و مضغه آن با آب برگ بارتنگ
 سکن و حج دندان و جوارش آن با شکر مقوی
 افعال طبیعیه است و صنعت آن بگینه کبریا می سفید
 را بر شین سوزی زیر بونید و با آب چند مرتبه بشویند تا
 چو اما آن در شود پس در قری که گردن آن بسیار
 طول نباشد نمایند و گلاب با آب تن که بر سر آن نهد

و قابل و سببی بر سر آن نصب کنند و آتش بسیار
 در زیر آن کنند تا اینکه سوزد و بسیار هم که نباشد
 که عرق بر نیاید پس دل قطره که بیک از آن است
 یا اندک روغن پس بیک روغن پس بردارند آن
 قابل را و نصب کنند بر آن قابل دیگر و زیاده بجا
 آتش را اندک اندک بیک از آن خیری سیاه پس
 زیاده نمایند آتش اما صوفی نماید و شود در آن و
 باقی ماند و در قرع و بن سوزج بایست پس جدا
 نمایند و بن را از آب و بچکانند آب مزه بخوش بران
 تا اینکه نیکی شود و آن محل و عقد نمایند و شود
 آنرا سه مرتبه و بچکانند و بن که با منقول از
 طب بر اگلسوس صنعت آن بگینه کبریا بر قدر که
 خواهند و بگویند و با آن سنگ ریزه مسجوق بوزن
 آن مخلوط نموده و در شیشه مال آن رقیق نماید پس سر
 آن مخلوط نمایند و باز بمقطر کنند تا سر بمقطر نشود
 و در عذر در قحچ بماند و بعضی مردم سق میکنند
 کبریا و با سبب چند روزی بپسیند پس بقیه بماند
 و آنچه بمقطر شده است بر روی آنچه بمقطر شده
 می ریزند و تقطیری کنند تا نیاید و بپسیند تا آنکه تمام
 آن بمقطر گردد و در کوزه روغن آن در قحچ و بن
 طریق برتر و آسان ترین طرق تقطیر روغن آن
 است و بسیار بر می آید مثلاً از لب و قه که با
 او قه روغن و این نافه است جمیع امراض
 و اعصاب مانند صرع و تشنج و فالج و مقدر از سبب
 آن یک قطره تاد و قطره است با آب سالو یا آب
 بنونکا و نافه جهت جمیع سموم و امراض و بایسته انواع
 امراض مثلاً با آب فطر سالیون و مقوی اعضای
 ریه است خصوصاً دماغ و خات و بنده است
 از فزاید مزه به سقوط کبریا که جس طون نماید
 خصوص جین نفث الدم حادث از فزاید و سقط
 صنعت آن طین ارمی کبریا می سفید کلنا فارسی
 و لک منقول دم الاخون اجراساوی کوفته بخیته
 شربت سه ورم با نیم قوطیون یا قحچ ساق مقدار

یک او قه با شراب به بیشین تناول نمایند و سق
 کبریا دیگر به شش قوطی کلسی با نیک تفاد و قی از سوزد کوه
 قبل گفته که این صوف قطع خون ماکل از کرده و تاز
 و رحم و مقعده نماید و صنعت آن کبریا با گل ارمی
 کلنا را از هر یک جزوی اینون ربع جزوی کوفته بخیته
 شربت کیمثال با آب به بیشین شربت

فصل در ذکر نسخ اقراص کبریا

قرص کبریا منقول از قریبا دین کوه کوهی اسهال خون
 و تر حر و خض را نافه باشد و تشنجی بنشاند و صنعت
 آن گلشن خردم اسفند تخم لسان اسفند از هر یک
 چهار درم تخم خرفه و تخم خشخاش از هر یک سه درم کلسول
 افاقا از هر یک یک درم نشاسته کثیر کلنا زلالی از
 هر یک دو درم تخم سور و کمال و نیم طباشیر سفید سه درم
 کبریا خردم آنچه بریان کردنی با نیک بریان کنند و
 اسفند و تخم لسان اسفند باقی او و کوفته بخیته
 در نیم بپسیند شکر و دو درم باب سفید یا رب
 مورد و قرص کبریا دیگر منقول از قریبا دین کوه کوهی
 خون رختن از شکم باز دارد و مض و تر حر و تشنج آن
 و معده را قوی گرداند و مض را نشکند و صنعت آن
 گلشن چهار درم کلنا و دو درم صمغ عربی و در مثقال سید
 کبریا از هر یک یک مثقال مصطکی یک درم تخم سور و تخم
 خشخاش از هر یک یک درم کوفته بخیته اقراص کبریا از هر یک
 دو درم تاده و درم شرب خشخاش و این نسخه منقول
 از سناج او و است و در کبریا منقول از قریبا دین
 شقای خون اندک آمدن باز دارد و صنعت آن کبریا
 شمشیری پیدم و در پیدم نسخه تخم خرفه شش از هر یک یک درم
 شاخ بزرگویی سوزد پوست تخم مرغ سوزد کبریا خردم
 از هر یک سه درم کشته خشک بریان کرده خشخاش سیاه
 از هر یک سوزد درم و در عرق بزرگویی از هر یک
 دو درم کوفته بلعاب بزرگ قوطی سوزد اقراص
 سازند شربت یک مثقال این نسخه سوزد
 جزو است و در آخر سر و یک درم و خشک است

در يك درجه ربيع: قرص کبر از تراکيب مولانا سيد
 گار و دني نافع از برای اسهال خون و سيلان خون
 از هر موضع که باشد: صنعت آن پنج انچه چهارم
 گلرنگ صمغ عربي که با سوده از هر يك سه درم نشاسته
 طين ارمني بسيد طباشير رب السوس گلزار فارسي از
 هر يك دو درم اقا قيا کدم و پنج کوفته بخته رب مور و دونه
 اقراص سازند شربت يك انتقال: قرص کبر با بخته
 دونه و ريش و دبا بول کدم را سوده دار و: صنعت
 آن کبر با صمغ بادام از هر يك بخم درم گلزار فارسي صابون
 لخته النيس گل رمني صمغ عربي از هر يك سه درم کند تخم
 کرفل نيون دم الاغون طباشير سفيد از هر يك دو درم
 کوفته بخته اقراص سازند و بارب سفيد بخته
 قرص کبر با منتول از مجربات نواب ميرزا بزرگ حکيم محمد
 باقر حکيم باني شجره منوي اليه از برای بول لدم صنعت
 آن کبر با صمغ عربي نشاسته مخم خوار و مخم کدو
 از هر يك سه درم گلزار فارسي دو درم اقا قيا کدم
 و نیم کبر با کدم کوفته بخته اقراص سازند هر قرص يك
 انتقال شربت يك قرص با آب بازنگ يا با شیره
 تخم خرفه يا شامند قرص کبر با نافع از برای بول لدم
 منتول از قرا بون حکيم کمال الدين حسين بخته منوي
 اليه: صنعت آن کبر با نشاسته صمغ عربي بزرگ بخار
 المنتول مخم کدو و نيون از هر يك سه درم گلزار فارسي
 دو درم اقا قيا کدم و نیم کبر با بخته بخته
 اقراص سازند شربت يك قرص با بخته تازه بوشند
 قرص کبر با که نافع است از برای نفث الدم: صنعت
 آن کبر با بخم درم صمغ جوز السوس و مثل آن گلزار فارسي
 عصاره بخته النيس از هر يك دو درم و نیم کند روم
 بزرگ کرفل کدم افون کدم کوفته بخته اقراص سازند
 هر قرص يك انتقال شربت يك قرص با لقتع
 ساق و غدا سما بخته و حصره باشد: قرص کبر با
 بوا سید و اميه فذ و سنطار يا دلفث الدم و
 فی الدم و بول لدم و افراط طمست را نافع باشد
 و با بخته خون آمدن از هر موضع که باشد باز دارد

و معده را قوت دهد: صنعت آن کبر با بخته
 شمع مسحق اقا قيا دم الاغون سرطان سوخته
 پوست تخم مرغ سوخته مصطک سوخته کند از هر يك
 یک درم نشاکت صمغ عربي کبر از هر يك نیم درم تخم
 خرفه منتول کشنه خشک بريان تخم حاض از هر يك
 دو درم افون بزرگ صمغ سفيد محرق از هر يك ربع
 درم مجموع را کوفته بخته بلعاب اسپنول يا لعاب
 بزرگ لسان الحمل شسته اقراص سازند شربت
 یک درم و دو درم و در شمع دیگر تخم کاهوی منتول طباشير سفيد
 از هر يك دو درم و اخل است: قرص کبر با بخته
 بیمارستان خلد شايو: صنعت آن مر و اید
 تاسفة بسيد سوخته کبر با بخته و دوح محرق کشنه
 خشک بريان شادنج عدسي منتول صمغ عربي
 بريان از هر يك دو درم عصاره بخته النيس و
 اقا قيا طباشير سفيد از هر يك چهار درم کوفته بخته
 آب لسان الحمل با آب گلزار فارسي شسته
 اقراص سازند شربت يك انتقال قولش تاشسته
 يا قيمه اند: قرص کبر با بخته شمع داود الطاکي
 گفته که نفع اين قرص مثل قرص جلزار است
 که از شمع داود و ذکر شده و گفته که عمل اين قرص
 در حیات بیشتر است: صنعت آن کبر با بخته
 مر و اید تاسفة بسيد محرق منتول تخم خرفه منتول
 از هر يك نیم درم طين مخموم و اگر نباشد بول
 آن طين رومي شلخ گوزن سوخته پوست تخم
 مرغ سوخته صمغ عربي از هر يك سه درم دوح
 محرق شادنج عدسي منتول از هر يك دو درم
 کوفته و بخته بدست و مقرر اقراص سازند اين
 نسخه موافق است با نسخه ابن جر که که در نهج ذکر کرده
 الا که در بعض نسخ نهج طين مخموم و لکت منتول از هر
 يك دو درم و در صيني سلاني نیم درم و اخل است گفته که این
 قرص نافع است از برای قروح العباد و اسهال خون
 و دوسنطار يا دلفث الدم و قی الدم و بسیار جريان
 خون حیض و نفاس اساق و بالجله قطع نرفت الدم از

هر موضع که باشد نماید و در نسخه دیگر نهج بيان
 این جزو صنعت آن نسخه چنین ذکر شده کبر با
 شمع بسيد مر و اید تاسفة تخم خرفه منتول از هر يك
 شلخ بزرگ کوی سوخته پوست تخم مرغ سوخته کبر با صمغ
 عربي از هر يك سه درم کشنه خشک بريان تخم حاض
 سفيد تخم ششامش سياه از هر يك شش درم دوح
 سوخته بزرگ صمغ سفيد از هر يك دو درم کوفته بخته
 بلعاب اسپنول شسته اقراص سازند شربت يك
 انتقال و قوت اين قرص ششاه باني می ماند
 قرص کبر با دیگر که ميرزا محمد باقر در بابض مجربات خود
 بخط خود قلمی کرده بخته بول لدم صنعت آن کبر با
 شمع مسحق محرق منتول تخم خرفه منتول از هر يك نیم درم
 تخم حاض شلخ گوزن سوخته پوست تخم مرغ سوخته
 گل رمني از هر يك سه درم صمغ عربي بريان کشنه خشک
 بريان از هر يك بخم درم دوح محرق گلزار فارسي
 از هر يك سه درم بزرگ صمغ سفيد کبر منتول
 طباشير سفيد کبر با شسته از هر يك نیم درم مصطک
 منتول مخم آن افون از هر يك یک درم سکبه
 درم و دو درم و شربت کبر با و از برای حصره آن در
 شرب خشک ششامش: قرص کبر با دیگر منتول از خط
 حکيم عطاء الله شاکر و ميرزا محمد باقر حکيم باني گوید
 که این قرص نافع است: صنعت آن کبر با بخته
 السوس شامند و سبل الطيب مصطک رومي کبر با
 شمع مسحق اجزا سادی کوفته بخته بدست و مقرر
 اقراص سازند شربت يك انتقال تا دو درم: -

فصل در بيان کلهوری

بدانکه کلهوری بکرات او شام با قوت لاجم سکون داد و
 کبر با و با بخته بخته بخته بخته بخته بخته بخته بخته
 را خوشبو و قوت را نیکو گرداند: صنعت آن کبر با بخته
 خالص کبر با شلخ ششامش شرب عجميه کبر با کافور
 کبر با شلخ با و آمار عط کلاب دو ماشه کلاب و عرق
 از هر يك یک سینه اول مشک کت و طباشير اساید

عسریه را در پوست نارنج بر کرده در گلاب عرق بهار
 طبع و سبب این آورده بعد از آن داخل نمود و کافور را
 اضافه کرده با گلاب و عرق بهار جیم کرده در سایه نگه
 دارند و دست نزنند چون قابل حبس شود خوب
 است در آفتاب خشک نمایند به کله‌ی دیگر فلفل سیاه
 اند که بده آنرا محمد با شتم این را برای محمد شاه ترکیب
 داده ماه و سده و نیکو کننده خسار و خوشبو کننده و
 صنعت آن گات پندی پندی که پندی یا پره گویند
 که خالص به سنگ ریزه باشد یک یک آنرا آزاد
 سطر نمایند تا بسیار صاف و خالص گردد و هر یک یک
 قطعه نمایند بهتر است پس چنانچه در وقت آنرا آیت تا
 پنج آنرا بماند و در وی آنرا در نموده صافی آنرا از آب
 گذرانند سه آنرا بر سر در و آنرا آب داخل نموده چنانچه
 تا دو آنرا باقی بماند از آب که رانیده در ظرف چینی
 پس نموده در سایه خشک نمایند پس سیده و نقل بسیار
 جویند و از پیچنی از هر یک یک درم فلفل سیاه براده و
 از هر یک و درم خشک تر عرق آن که در این ماسته از هر یک
 شش باشد و در این طلا در این فلفل سیاه از هر یک یک
 کوفته بنیچه عطر فلفل گلاب از هر یک و ماسته با گلاب و عرق
 و سبب خشک رشته سحر طبع کرده بگذرانند در سایه خالص
 حبس بستن گردد و پس خوب بسته بر جوی نقد انجور و یا
 تا ببول یا خالی استعمال نمایند -

کتاب اللام باب اللام مع الالاف

لا زور و بد آنکه لازم و بفتح لام و الت و کشای
 بجه و فتحه و او و سکون ما و وال همایین معرب الوجود
 بجهیم است و آن جریلت معدنی معروف و معروف
 آن کاشغری صاف و شفاف است که در آن کاشغری
 خاک نباشد و با نقطه های طلایی و رنگ آن کبود
 پس سخی و سخی مایل و چون بسوزانند و در آن لاجور
 باشد و آنچه از سنگ مرمر ترشید و سبده و یا از این
 بازاج و سنگ ریزه ترکیب کنند و در آن لاجور

نیاید به بخلاف غیر نفوش و همین قسم لاجور و محول
 از پوست تخم مرغ و جیره که ساینده از اجین می آورند
 و فلفل چندان ندارد و هیچ یک آنها استعمال در طب
 نیست بلکه مستعمل در کاشغری شفاف مسطوره است و
 در اکثر غیر معقول آن داخل ترکیب کرده میوه حبس
 تر یاقوتی قوت اسهال و جلا می آن و غیر معقول آن گرم
 است در اول و هر دو در ورم خشک سهل سودا و
 اخلاط غلیظه غلیظ خون و ضاکنده آن از گرد و
 و یا نخاصیت و دفع امراض سودا و سودای خوی
 قلب و جالی است و تعلیق آن را دفع خوف و خوف
 دل و منفج و جالی و با قوت قابضه و دفع دفع
 امراض سودا و وی و غم و سیم و توحش و جارات غلیظه
 و در بعضی و نیکو کننده رنگ رخسار و بالخاصیت
 و بالعرض مقوی قلب و نفع میدهد و جمع کرده و
 بهر خدام و برص و چون در او اکتحال آن جهت سلاق
 و در و دلمه و باطن و قرحه و بختن من گمان و در
 آن جهت آنکه و قرحه ساعیه و نفوح آن جهت عای
 و فرجه آن بار و عن زیتون جهت حفظ خنیل ز
 اسقاط و طلای آن با سکه که جهت تجوید می و
 قاطع تألیل و برص را سفید و مضره معده و صلیح
 اش و مصطلک و موجب کرب و غنایان و مصلحتش
 کثیر و عمل دفعه ترشش از نیم مثقال تا یک مثقال
 و بدلش حجازی است به طریق غسل لاجور و جهت
 او در عین و کتابت نقاشی اما جهت او در عین
 بدستور احوار دیگر کافیت و به جهت آشناسی
 منتقد من شرط نداشته اند بلکه باعث ضعف عمل
 آن میداننده اما جهت کتابت و امثال آن باید
 سنگ لاجور در اساینده و تسفیه باب تازه نموده
 جو شایسته اند که روغن زیتون اضافه کرده بدستور
 احوار غسل داده و دیگر احوار طبع و غسل کنند تا
 مثل خیار گردد و با او و به دیگر سوسه شود -
 غسل لاجور و نوع دیگر آنست که سنگ لاجور را
 کوفته بنیچه بسیارند تا مانند خمیر گردد و آنگاه بار و عن

کنند یا روغن سندروس نمیکرد و به ششید سبب گرم
 بدست بمانند و همواره اندک اندک آب گرم بر آن
 بریزند و دست بمانند تا خام شسته شود و آب اول
 را در کاسه بکشد از آنجا از آن نشین و لاجور علی
 است و دوم بار که بدستور اول بشوید آنچه از آن
 صاف شود و به نشین گردد و اوسط است و سیم بار که
 مکرر بشویند شسته باشد بهار فلفل چندان با وین مخصوص
 نواب محفوظ بهر در و در تریاق کبیر که خود تا لیسف فرود
 اند و غیر آنکه جالبی دیگر لیسف نموده اند که جراحی در
 زمان مامورون است و سبب و چون بیند که در روغن
 رنگ لاجور و مانند دیگر دست باز دارند و آنها را با سکی
 از روی سبب مسطور ریخته به نشین آنرا خشک نموده
 بهار بریند -

فصل در بیان نسخ حبوب لاجور

حب لاجور و تنقیه سودا کند و نافع است از برای
 جمیع امراض سودا و خصوص بالجو لیا و صحر سودا
 صنعت آن لاجور و سحوق معقول و حجازی محول
 سحوق از هر یک و درم بلبله سیاه و افیتون مصری نیم
 خط لاجور یک یا مثقال نقل از رزق صبر سقوطی و
 سقمونیای مشوی کثیر از هر یک یک درم غاریقون
 سفید شش سفیج مشتق از هر یک نیم مثقال کوفته
 بنیچه باب از این با آب اینسون شسته حبس کنند و
 بعد از دفع در بفته و در دستور آب گرم غسل میدهند
 و حنگاه نگار عمل کنند شسته بی از و مثقال تا چهار
 مثقال به حب لاجور و تا لیسف یک نیم مومن حرجانی
 اخراج بلغم و سودا و صفای غلیظه کنند صنعت آن
 لاجور و معقول مصطلک رومی پوست بلبله کاملی تری
 سفید محکوک صبر سقوطی غاریقون سفید پوست بلبله
 زرد سنار علی افیتون گل بنفشه از هر یک و مثقال
 گل بنج عود قاری خام کثیر از هر یک نیم مثقال سفیج
 مشتق اسطوخودوس از هر یک یک مثقال کوفته
 بنیچه باب سیب شیرین شسته حبس سازند شسته

از دو مثقال حب لاجورد و مثقال از شقایق سودا و دفع
کند و بالینویا و جمیع امراض سوداوی را نافع است
صنعت آن لاجورد و محلول سه درم اینسون و قلع
سقمونیای مشوی از هر یک یک درم غار یقون ششصد
پنج درم اقیقون ششصد و شش درم از هر یک چهار درم و باج
فیقل شش درم کوفته بنجیه باب کرفس حب سازند و در آن
سه درم با باجین حب لاجورد و دیگر تنقیه بدن و راز
سودا کند و جمیع امراض سوداوی را نافع باشد و صنعت
آن لاجورد و سوسون محلول و و جز و پوست بلبله زرد و
پوست بلبله کالی بلبله سیاه اقیقون از هر یک یک درم
سقمونیای مشوی نیم جز و رب السوس کثیر از هر یک پنج
جزوی کوفته بنجیه باب حب سازند و شنبلیله از هر یک
تا چهار درم و اگر در طبع قبض بسیار باشد این حب را
باین طبع سیاه کنند: صنعت آن سنار کالی اسطوخودوس
خود و سوس بلبله سیاه از هر یک دو درم اقیقون چهار درم
در آب خالص یک طبل سوخته تا نالک باشد صافی نموده
و در هر گل قند در آن حل کرده صافی نموده حب با فرو
بریزد: حب لاجورد و دیگر که اسهال سودا کند: صنعت
آن لاجورد و محلول چهار منی محلول مصطلک رومی لغنا
خشک نیم خط غار یقون ششصد و شش درم از هر یک
یک دانگ و نیم ایارج فیقل اقیقون اسطوخودوس
از هر یک نیم درم خربق سیاه طسوجی سقمونیای مشوی
بند انگ اجزا کوفته بنجیه بر دغن با دام شیرین چرب
نموده حب سازند جمله یک شربت تمام بود و حب
لاجورد و محلول که نافع است از برای مرضی تشنگ
و سایر قروح و اورام سوداوی و ادجاء مفصل از
مواد سوداوی و صنعت آن لاجورد و محلول پوست
بلبله زرد و سورنجان مصری از هر یک نیم درم ایارج فیقل
یک مثقال تربد سفید یک درم غار یقون ششصد
نیم درم اینسون کثیر از هر یک یک دانگ سقمونیای
مشوی یک دانگ و طسوجی کوفته بنجیه بر دغن با دام
شیرین چرب نموده بگلاب رسته حب سازند و هر
بند خودی بوقی نقره پیچیده باب گرم فرو برند

شربتی سه درم حب لاجورد و سه درم سودا و بلبله زرد
صغیر غلیظ با نهند و اسهال آن برقیق است: باب
صنعت آن حب لاجورد و سودا و مصطلک کوفی است
بلبله زرد پوست بلبله کالی گل بنجیه ششصد و شش
غار یقون ششصد و شش درم از هر یک چهار درم و باج
چاک خام سنار کالی اقیقون از هر یک دو درم و در هر یک
از دو چهار درم و درم گل کثیر از هر یک نیم درم اسطوخودوس
خود و سوس یک درم کوفته بنجیه باب سبب شیرین رسیده
رشته حب سازند و شربت از دو درم تا سه درم
حب لاجورد و بوق و برص و صرع و امراض دوی
و بلنجی را نافع است: صنعت آن لاجورد و محلول
سفید درم ایارج فیقل نیم درم اقیقون ده درم سقمونیای
مشوی نیم جز و خربق سیاه از هر یک دو
درم و سنبل الطیب اینسون از هر یک یک درم
کوفته بنجیه باب کرفس رشته حب سازند و شربت
دو درم تا چهار درم حب لاجورد و دیگر که اسهال
نفع دارد: صنعت آن لاجورد و محلول سنبل الطیب
اینسون نیم خط کثیر سقمونیای مشوی از هر یک یک
ایارج فیقل یک درم اجزا کوفته بنجیه باب کرفس رشته
حب سازند و شربتی از دو درم تا چهار درم حب
لاجورد و دیگر تشنگ را نافع است: صنعت آن
لاجورد و محلول پوست بلبله زرد غار یقون شش
سفید از هر یک نیم درم ایارج فیقل تربد سفید
از هر یک یک درم سقمونیای مشوی دانگ و یک طسوج
اینسون کثیر از هر یک یک دانگ کوفته بنجیه بگلاب
رشته حب سازند جمله یک شربت کالی است
سقوط لاجورد و مشهور سقوط سودا که با باجین
می آشناند از مولفات حکیم میر محمد زمان والد حکیم
محمد مومن جیبا تحفه: صنعت آن پوست بلبله کالی
بلبله سیاه از هر یک پنج درم غار یقون ششصد و شش
درم سقمونیای ششصد و شش درم از هر یک چهار درم و باج
از هر یک چهار درم نمک لقی لاجورد و در محلول
خربق سیاه از هر یک یک مثقال کوفته بنجیه ششصد

سازند شربتی دو مثقال: سقوط لاجورد و دیگر
سبب خفقان قلب سوداوی و صنعت آن شربتی
چون که در اسهال عود تماری و اریضی نیم جز و سفید
سرخ گل کثیر تشنگ از هر یک یک مثقال لاجورد
محلول مصطلک کوفی و خنده کل ختم کرم سودا و
الصلیب پوست تربد شربتی تشنگ از هر یک نیم جز و تشنگ
از هر یک نیم مثقال مر و از ناسفیه یک درم و در
سودا کوفی در پنج عقربی از هر یک یک دانگ تشنگ
خالص عطر شیب از هر یک نیم دانگ کوفته بنجیه
بر پوست کلاب بقد رسیده درم باشد و از عقرب آن
یک مثقال نیم بالنگ با شربت گاو زبان شربت
مثقال نیم درم لادن بنفع لادن و الف و فحل
هم و لون رطوبتی است غلیظ پیچیده که از اسهال
و برگ درخت کوفی نیم می رسد و آن درخت بقدر
انار شبیه بدخت و کوبی است بر کش عریض نیم
متصل رقیق و گلش مایل بسری و شربت با نذر تشنگ
و در بوق آن در سیاه بار یک آن رطوبت آن
ساق و برگ آن جمع میکنند و بهترین اقسام آن را
عربی نامند و در هر یک یک کلبه و بار یک خاک
آمیخته و پاریچو بزرگ و سفید و در حین بدن آن شربت
و از آن جدا کنند و بون ترین شام و نیم خنجر نیم
برسم راعی پیچیده و با خاک ریک پیچیده بزرگ و
تراز است و بعضی تقریر نموده که طوبی مذکور را
از قبوس که از اربلا است و موی حیوانات و در حین بدن
میچسبند و نمایند و بهترین آن نرم و خوشبوی سیاه مایل
سرخ و شربتی است در دو درم گرم و در اول خشک و
جاذب و با قوت قابض و منفض قوی و محلول و نفع
افزاه عروق و مدربول و حیض و عرق و شیر و خج
چین و شنبه و مقوی معده و رافع فواق و دردم
بارده و با شرب قابض طبع و طلاء آن رافع
صلح و صلابت معده و جگر و التیام دهنده زخمها
کنند و با شرب مزمل آثار قروح و آب و بار و در حین
کل بر با قوت لطفال حیات نزلت و شربتی آن و شربتی

آتش دافع و بر موده جهت تقویت آن و رفع غشای
و سیلان دهان و بایه خوک و دیگر گاو جهت دفع مفعول
و بار و عن و در بر وی جهت تقویت و دفع بخت آن
و فرجه آن جهت صلابت رحم و تقویت آن اعتبار
چیز و در و در و حقه آن بار و عن گل جهت سحر بارد
نحو آن جهت گریز اینده و بوم و چون زن بعد از بول
کردن بآن بخور کند و در حال باران از بول آید آن زن
قابل حمل خواهد بود و الا غلظت و مضطرب استامیدن
آن موجب کرب و مضطرب شدن رومی و شتر یک
در است و درین لاون جهت برودت اعضا
و تقویت آن و موده در کام رطوبی و سیاه کردن
موی و تقویت آن بغایت مفیده صنعت آن
بکند لاون یک اوقیه و در یک طبل و عن زیت و بخت
عل نموده و روز دیگر بر آتش خاکستر بکند از آن آفرین
بعد از روغن بوسه و دیگر بر بندد و درین لاون کبیر
موی را سیاه کند و از آن قنادن بکند و صنعت
آن لاون ساق بندگی حمالا حضرت کی آینه شقی از
سریک بنی و او در هر راکفته بخور و در هر طبل آب
آتش طایر بخور تا یک رطل رسید پس یک رطل و عن
کبیر بر آن گریز و بخور تا آنکه روغن بماند هر روز
سریک آب برگ کبیر و چند ریویند و آن روغن بکند

باب اللام مع البار الموده
فصل در بیان البان حیوانات

بر آنکه این بفتح لام و بای موده و نون بغایت
و بکری سودا مانند مرکب القوی و شکر است برینیت
و مایه و صفت و اما دسوت آن در اول گرم و
خشک و مایه آن در دوم گرم و تر و صفت آن
در اول سرد و خشک پس شکر بر کبیری در گرمی بکری
و پوست و رطوبت و صفت غلبه آن از اجزای لانه
تفاوت میباشد و شتر اکثر حیوانات با نفع دهنده
میشود و اما موده که آن و ریخا مرقوم میگردد
مغزین البان جهت تغذیه از حیوانی است که ولادت

آن اقرب به ولادت انسان باشد لاند از دیگر و بمان
سائر البان است و بعد از آن شتر و گوسفند و اسب و
شیر مرغ و خوک و گاو خراش و غیره و بماند وی
اقلی از گاو و بزرگ و گوسفند و بچین و بچین
سین و فصل مختلف میباشد به هر گاه بکرات و
بمخدرات تغذیه حیوان کنند مثل شتر و خنجر و شتر
آن و شیر آن و چند و مسکین و در آن مختلف است
و قوالب و مبروات و مبروات و شحات و مصلحات
و مصلحات و امثال اینها آثار آن متبدل میگردد و شتر
تازه و دهنده با حرارت لطیف است و آن بعد از
سرو شدن زایل میشود پس باید در حین استعمال
نمود تا موجب سرعت نفوذ آن گردد و از مصلحت شتر
بدون قیدی مراد شیر گاو است و هر چه صفت
در و غالب باشد سودا است و الا مفعول طلائی است
آن موافق و در مفعول و قرصه و در آن و در شتر
و در ارم خانه و در است و استعمال شیر بعد از شتر
بایامی و با شتر تازه و با مایه تازه و با شتر آن
چنان نیست چه مادامیکه از موده نگذشته باشد
چیزی خوردن و خوابیدن مفسد است و با وجود
اخلاط فاسده در بدن استعمال آن از مایه است
اند و قبل از آنکه چهار روز از ولادت و در رستان
بسیب غلظت آن و قریب الولادت را بسبب غلبه
مایه استعمال جایز نیست و در آخر فصل بار تا
اداسطه تابستان استعمال آن اولی است و اگر آن
مورث تبها و تولد نعل و جهت و سبب سبب است
بدن نیست و در اماکن تازه و موده ضعیف و در مفعول
سودا و بچین بایس از ج و مقادین باقیون و طیار
او در تخم و کبیرش در تبیین طبع قوی است و در
شیر با مصلحت و جالی و رافع اخلاط سودا و مفعول
نما سالی از آن و آب بکند و بچین با خام خوردن و شتر
امراض مختلفه است الا شتر زمان و الاغ و بعضی شتر
گاو را استنباط کرده اند و می گویند بطریق مایه که
هر گاه شیر گاو را که هنوز گرمی پستان در آن

باشد نوشند کار آسایش میکند و غیر از این دو سه
شیر چنانچه آن بکرات است و بطریق چنانچه
آن است که در چهار حصه شکر یک حصه آب شکر جانی
داخل کنند و با شکر ملائم چنانچه تا آب بماند و بعضی
بر آنند که شیر تازه و دهنده که هنوز گرمی پستان در آن
باقی باشد از هر حیوانی که باشد بکرات و با شکر
که البته خام آنرا نباید که بخورند بلکه گرم کنند و با شکر
نمایند و نوشند و شتر که از دوشیدن آتش و دساعت
گذشته باشد نشاید خورد و بعضی چهار حصه آب شکر
آن با شکر و انچه از گندم و ماش و نخود و عدس و حب
و سایر حبوب و گوشت هر حیوانی که باشد بکرات و با شکر
و بیاض و جمیع تعویلات و جموعات و مایه با شکر
است و با شکر آب گشته است و شیر و با شکر
مرین و لاغ و سر و تازه را بیده و قریب با قطعا
رسیده و شیر کبیر موده نیز ممنوع است و حیوانی که بارور
زایدن آن باشد خوردن شیر آن در دوسه روز
اول جایز نیست زیرا که غالی از سبب نیست و بکرات
و بعد از آن سودمند است اگر بکرات بلغمی باشد شتر
بکرات بلغمی مانع است و اگر در سن نمود اوست
بآن کنند و در طول و عرض بدن ای افزایش و شتر گاو
سیند و افق موده سودا است و گاو سیاه و افق صفا
و گاو نر و قاطع بلغم و گاو نر و دافع هر مصلحت و شتر
نر و بکرات از گاو و دیگر و هر شتر که در صفت و در آن
و در دوسه روز بعد از آنکه از دوشیدن شتر بماند
دستی را زایل کند و شتر گاو و بکرات و بعضی شتر و شتر
و زنج را که بکرات و بکرات و بکرات و بکرات
و بعضی شکر و بکرات و در و در آن سودا و بکرات
و ممانه و بکرات و بکرات و بکرات و بکرات
و علت رحم و استقامت را بر طرف سانه و قوت باه و
بکرات و بکرات و بکرات و بکرات و بکرات
و افق سانه و دوشیدن شتر بسیار مانع است و شتر
بعضی حکم و حکم شتر میداند که پس الا تان بکرات
و فتح تان شانه و فایه دالغ و نون شیر لانه است

ماست آن غالب لغایت قلیل الحیثیت و سببیت
و سردترین نیز با و بسیار طلب و میر دست و منفرج
و جالی و منفرج و بطی الاستقامت غالب بر معده و جبه
سل و دق از برای کسی که خورده باشد ادویه قناله و
نافع از برای استسقای حار و غرغره آن جهت این
و دمج و او را مائة و لوزین حاره مخصوص با منقوش
خیار شنبه محلول در آن و آشامیدن آن جهت این
حاره و دق و نهزال میسی و نه فرار و زلات ندر و عسر
النفس و لیط و نفث الدم مخصوص با کثیر و ضعیف
و مسکن التهاب خون و صنفه مخصوص با جبه سکه و
نموده و جراحت امعاء و منشاء و منشاء و حرقه البول
و قرحه امعاء و جرحه مخصوص با کثیر و جهت استسقای حار
و قلعور آن در بینی و گوش جهت در سردی و بخوابی
حادث از حرارت و میں در احلیل جهت حرقة البول
و بادام الاخون و روغن که و فکل از منی و کثیر جهت
فرجه مجاری بول و همچنین ترریق با شیره خالص و یا با
ادویه مذکوره و یا غیر آن از ادویه مناسبه حقیقت آن
بست بر حرجت امعاء و حرج و اسهال و موی خصوصاً
یا قایضات و مضغه آن جهت تقویت لثه و دندان
و ضماد آن جهت او را م حاره طاهره و باطنی خصوصاً
باز عفوان جهت دمو و سلاق مفید و مطهر طبعین
و در و سربار و مصلحتش کل انگبین قدر شش آن
و دوا و قیه تا نیمه رطل با شکر و کثیر و روغن تخم که و در
السوس و امثال آن و تعلیف آن با شیشای مناسبه
بر عطی شرط است و بدانش شیرین و سکه و شکر
لین انان جهت امراض حاره آنست که آن را
بقایسی الانع و حرقه و بندهی که ها گویند اولاً با شیره
مناسبه مثل جو و کاه و امثال آن از اشیای بارده
رطبه تعلیف نمایند پس وقت صبح در حضور طبعیه
طری جنبی با غیر آن از نفقه یا سسی تازه قلعی کرده
یا کشته و در میان آن کرم گذاشته بشیر و در میان
آن و بنده نر و خود آورده صاف نموده و کرم ریز
اول مقداری سی شقال با جو و سقوفات و قرا

مناسبه مثل حب مر و ارید و سفوف مر و ارید و
سلطان و کبر با و طباشیر و طبعین مخوم و امثال اینها
تنها هر قسم که مناسب باشد بنوشند و در و دق و منفرج
شقال اضافی نمایند و همچنین هر روز اضافی نمایند
مقداری طبیعت برداشت نمایند و اگر آنی نگیند پس
مقدار را چند روز بنوشند و دیگر زیاده نمایند و چون
معلوم نمایند که گرانی اینها بدو یا ترش میشود و در و دق
نمایند اگر از کم نمودن باد تخفیف نیاید ترک نمایند و
بعد چند روز بیدریج باز شروع نمایند و هر چه که جمی
غلیظ غرض گردد و زودی ترک نمایند و اگر از ابتدا
یا جمی و قوی نیز باشد میل نمایند و تدریجی قوی را با دق
و دیگر مانند مثل مار القرق و مار النیخار و شیرجات با دق
مناسبه اگر نمید که بسیار موافقت دارد و در و دق و منفرج
شقال و در و سوم و بنج شقال و همین قسم تا بهیچ
که دانند زیاده از آن باعث ثقل بر معده میشود
پس و دیگر زیاده نمایند و مار النیخار و مار القرق و
خرد بستوم و قرق و مار النیخار و شیرجات و با قوام آن
لین البقره و با دق و قاف و برای همه شیره گاو است
و گاو میش از جنس آن است و اخلاط از آن در و دق
دهنیت غالب و در و دق و قاف و قاف و قاف و قاف
کرم و ماکل اعتدال و غلیظ تر از سار شیرینانده
و بنده آن که رسو شده باشد میسر و منفرج
و میر و لیس و کثیر القوام و نیکو کننده زکات خنار
و مولد منی و کدر فضلات و مقوی جوهر دماغ و
تریا قی سحر است بقی و حافظ طوبات اصلی
ملین طبع و مرطوب دماغ و جهت سحر و بنیان دق
و سواس و تقویت بدن و قرحه و در و دق و قاف
باشد و امراض منی و جرب و قوبا و حکم و جذام
و منفرج آن با برنج کثیر و منفرج و قری نامند جهت
ملول و با گردگان و خنار جهت قری کرده و بدن
و دماغ کرده آن با آبن و سنگ نفع جهت سعال و قلعور
طلای آن جهت اکثر امراض چشم نافع و یا کوس
العلج از دق است آن جهت بلیا بدو با کثرت جهت

طرحه و با از تر و دق جهت ناخن و ساق و تنان و طلا
آن با سفید آب قلعی جهت نفق و او را م حاره و جبه
و بلایقون و موم و روغن بنیان و رافع و در و دق
حاره و قدر شش از نیمه رطل یک رطل است و منفرج
صاحبان حقیقان رطوبی و منفرج و کثرت آن مورت
سنگ شانه و کرده و تولد قلی و بر من سیرج الاستمال
بخلاط غالب و بر معده و مصلحتش شکر و عسل و شرب
آن باشد و شکر مانع از اجزاء است و چون بعد گردد
باعث لرنه و فشیخه و عرق سرد و غشی و احتلاط
عقل و خضای میشود و رافع آن قی با حرج و بنج
عسل و سرکه منفرج با فودنج و بدست و حرج و منفرج
با کرم است و شرب بنی یا به را تا بقدر یک شقال از
بجربات شمرده اند که کین را با ک نفخ را می طبع و نیم
و الف و کات شیرینان است و بنیت آن کدر
گرم تر از سار شیرینان و منفرج و محرک باه و اشتها و در
جفت و بول و غلیظ و از حرارت و بیست باشد و
ملین طبع و مواض قرحه شانه و مجاری بول حقیقت
که با کرم آن منفرج قرحه و حرج و حرج و حرج و حرج
بعد از طبعین بر محل عاقر است و از اصل آنست که
چون در هر سال که قلیل از آن با لطفال و بنده آن
سال بلرزیاد و زنده و اگر بر آوند زیاده بر چندند و با
و از حرجات مکرره است و ترش کرده سرادین آن
قرمانند و در اکثر اطفال قویست و جهت استسقا و
بعضی انواع دق لیس لیس مذکوره در لین آنانند
و در لین لیس از تعلیف بر از بانه و غیر آن مفید است
اند لین لیسان لیس صاف و الف و نون و بنده
است و بنیت و حقیقت آن غالب غلیظ تر از سار
و بهترین آن از بنیش باه و در تقویت باه و دق و قاف
جملع و ادویه سیمه و تقویت جوهر دماغ و منفرج
ریم و اسهال و دق و منفرج و رافع و روغن بادام و منفرج
جهت منفرج و در و دق و قاف و قاف و قاف و قاف
است بلر لیس لیس لیس لیس لیس لیس لیس لیس لیس
و بنیت آن از حرجات منفرج از مایه آن جدا میشود

و لهذا گرم و رقیق و مال بشویرست و منفح و مدربول
طشت و زرد آب که مایه او قوامند با عسل مقوی است
و قوام کننده بشو و محرک ماه و استنها و حیت سده و
پست جگر و اورام صلیه باطنی و ضیق النفس و یورو
استقامتی زنی و طبعی و علل سید و یواسیر نافع است
چون ببول شتر یا نیز سهرار زرد آب است و باید که
بیدار از خواب و قیحه نباشد تا بیکار طبل و در اورام صلیه
و غشای مجله نباشد مانند روغن سید از زردین و
بادام و سینه و امثال آن و بیضه گفته اند که شتر شتر
مسطوط لیلی لایحه از زردی و داخلی چون است
بالبان و دیگر و این سبطار گفته که لبین لایحه نافع است
استقامتی زنی و طبعی و علل غلط طبعی کاس در کاس
و اورام صلیه باطنی است و دستور استعمال آن آنکه
استقامت است که نیشامند و در او اصل از زردی که
اکل با استقامت است اصلا که بعد از استحکام
باید که قبل از استحکام نیشامند چینی از مار و حیث
میگردانند و در او اما بعد استحکام باید که استعمال
نموده و امیکتیب نباشد و در اورام غیر که استعمال
در اول امر باکی نیست آشامیدن آن به دستور سابق
لبین لایحه حیت انواع استقامت خصوص زنی و
طبعی ببول آن بنجایت نافع و با عسل و قدر
سنبل الطیب نیز مفید و سهل زرد آب و منفح سده
جگر و سهرار و دفع ضیق النفس با دست چینی عا ر این
گفته اند چون با اقرص و اشربه بارده مقدار مناسبه
بنوشند بدین قسم که شتر را تاده روز قبل از استعمال نیز
تعطیل با شتر مناسبه هر علت از حرارت و برودت
و غیره مانده روز اول شتر را زرد و طبعی نافع را مال
شسته خشک نموده با نش گرم کرده در آن بنوشند
و صاف نموده مقدار ربع رطل تا نیم رطل چهار شغال غسل
در آن ریخته و نیز شغال سنبل الطیب و در آن باند
و با سفوفات و ادراس او و به مناسبه دیگر شغل
لک و در دار لک و امثال آن بنوشند و در روز
و در اصفافه نمایند مایه یک به طبعی که در آن نباید باند

تا تا و از یک رطل کرده بدو رطل سده و اگر آنقدر
سنبل الطیب و عسل گرمی که در آن سرد و رقیق
کنند و از دو دم نیز قدری کمی و اقل نمایند و در کاس
طبعی موجب بناطه تا بقدر نیم وزن سنبل و شغال
باید که در او امیکتیب بول صلیه جگر بعد از شتر و یاده
از آن دفع نشود و زرد و سهرار و در او طلاق و طبعی
و تادار و روغن طبعی شتر یا نیز سهرار و ترک نباید کرد و
اگر طبعی طبعی در جگر دفع تبیین آن و در دار لک
سیکین تنه و اول نمایند و اگر اقل مقدار زرد آب بان
نیشامند و غذای دیگر و آب مطلقا بخورند تا سست
و اگر طلاق زیاد کند و باعث ضعف شود یک
روز بنوشند و در روز دیگر ترک کنند و مقویات فایده
مثل مصطلح و سنبل و در ضمن زرد شک قاضی استعمال
آن اضافه نمایند و تعریف شتر حمت تبرید بکاسنی
و اگر در و سنبل و کشت و امثال اینها و جهت دفع
تبیین به قالی که شوره نماند و کندر و درقه و در کاس
وز از یانه و سست و مانند اینها نمایند با بیکار
شتر و بهتر از قوام با بیکار است و برای دفع
رطوبات و سوراخ قنیه و استقامت در آن آنکه گرمی
کند و صفت آن بگیرد شتر یک رطل و نیم و در دار
سنبل یا یک شوش و زرد یک و نیم و اذقیه سنبل
بروزی مقدار یک کوب مزاج در آن پست بسیار
بعد از آنکه از جوب انحراف پست جدا کرده شتر
بر سر زده و انشاش فرود آورده بگذارد تا شتر شود
لبین که با رجه کر با پس و در لایحه انداخته آب آنرا بگیرد
و در یک رطل آب آن یک گرم کاک و دانی و بیکار
سفید گویده و خاک و ده بخورند و کف آنرا بگیرد
و چون دیگر کف نیاید و صافی نموده ملک طلی
از آن سیافانند پس هر روز اندک اندک بخورند
تا اینکه یک رطل سده لبین لایحه نیم و سنبل و عسل
وزای نیم شتر است و مایست آن غالب و
برودت و در کوبیت زیاد و ضرر آن شک که از
سار شتر است و در فضلات و بوالی طبعی و در

جراحات ریه و قلب علق و متانه و تبها مرنه و
دق نافع و غرغره آن در ورم لهما و خناق الفم
است خصوص با بیکار طبعی یا بیکار طبعی و در کاس
شغال آن تا چهل پنج شغال با بیکار شغال تا دو شغال
کثیرا نیم شغال رب السوس و صمغ بادام حیت نفث
الدم و سینه و علل سینه مفید است و همچنین شغال
گرم گرم آن با صمغ عربی و کثیرا گویده از هر یک نیم
درم حیت علل مذکوره و دستور مالک خام سارده
مغوال و در سار افعل مانند شتر گا و از آن لطیف
در ویش شتر گا و است و دستور علس آن استامیدن
آن بطریق مارا بیکار حیت امراض صفویه محرقه و
سودا و به نافع و اصلح انواع مارا بیکار است از رقر
سحر وین و کیفیت صنعت آن غشای انشال
تعالی و کفر و هدایت لبین لایحه کسوف و دفع تبیین
حمله و الفم سده و شتر زمان موافق ترین شتر است
است و از مولد دختر سهرار و در و در بول و در طبعی
و از جبهه و منفح سده خیشوم و رافع سل و دق و سست
و سهرار و سوسو آن حیت شکلی دماغ و بخوابی
و سهرار و اعطال عقل و ضاد و قطره آن حیت و در
چشم و خشونت ملک آن و در طبعی دماغ و در کاس
و در و در و در آن مفید و قدر شتر بش از دو و در
تا نیم رطل بدین شتر لایحه است و چون شتر عالمه را
بر روی قالی بپوشند و نل بپوشد و یازیرا باندان
زن بدینتر قالی خواهد بود و بیکار آن بر سر و انحراف
گفته اند و بهترین شتر زنان و سار البان کاست که
چون بر کاس نیش بر زرد جمع شود و با چسبندگی بسیار
نباشند و با اعتدال قوام بود و دستور خوردن لبین
النساجت سل و دق آنست که در و در و در شتر
از شروع و در آنمای آشامیدن آن نیز زن شتر
نار از شای میضره مثل حموضات و طویات و بقولات
و غیره باید شتر نمایند پس شروع نمایند خوردن آن و اگر
شتر و شتر باشد بهتر و اولی است و الا پس از لیسان
خوردن بهتر است از و نظر و ویده پس بر مقدار

بنگال است و میشود بحساب ورم می بستند و در کمال
 متوسل آن یک رطل با علی که صاحبان انزله قویه و
 ابدان رحیمه تواند استعمال نمود تا سه رطل و زیاده
 نیز قوی کرده اند و زمانه رطل نیز گفته اند و لیکن تدریج
 و دفعات چنانچه به تفصیل انشاء الله تعالی در مختصر
 نسخ آن بیان کرده خواهد شد که از مقدار شروع
 نمایند و آن مقدار معین را هر روز بیشتر گرم کرده سه
 دفعه بنوشند و فاصله باین هر دفعه را بعضی یک ساعت
 گاه گفته اند و بعضی گفته که نیم ساعت کافی است
 و اگر از دو ساعت فاصله دهند احوط است تا بر
 سده تقبل نشود و بر طبع گرانی منجمد و لب به هر مرتبه
 چند قدم راه روند نه بیست و بطوری بسیار معتقد
 نشی اصله قدم مقرر کرده اند و بالجمیع هر یک از اینها
 موقوف برای طبیب عاذق است که موافق هر
 شخص و هر مزاج آنچه مناسب داند بعمل آورد و اگر
 درین محتاج به تنقیح باشد اولاً قبل از شروع تیغ
 نموده بعد از آن شروع نمایند زیرا که در امتلاک
 بدن نباید استعمال نمود تا مغز نرساند -

فصل چهارم در بیان انواع مار الجبین

بدانکه مار الجبین سه نوع تربیه و تدریج نوع اول
 آنست که در سنجین سازند بدین قسم که شتر تاز
 دوخته از هر جوان که خواهد بچند و در ظرف
 سنگی یا سفالی یا نقره یا سس تازه قلعه کرده نماید
 و درین جوش شلا اگر شیر و رطل باشد سکنجین
 صادق الجینت ثلث رطل در آن ریخته و در کبک
 بسیار ترش باشد قدری سکه ترش نگوی یا آبغوره
 یا آب لیمو که امده اند و مناسب باشد نیز اضافه
 نمایند تا شیر تر و کوبیده شود و بعضی از اهلایا کوفه
 شقال سنجین یک مثقال سکه در آن نقره از سنجینی
 دانسته اند و بعضی مقدار سکه را از یک مثقال یا دو
 نوشته اند بالجمیع مقدار باید که شیر خوب بریده شود
 یعنی خرابی جنیت آن از ماست جدا شود و طافی

بر سر آن آید و مخلوط با ماست نباشد و درین طبع باید
 اطراف سرد یک را با بارچه کرپاس باکی که آب تر نموده
 باشد می مالیده باشند تا مار الجبین بنور و نیز باید که در
 بر سر نموده یا باشند بهتر آن است جهت تحریک آن خوب
 اینجور است که پوست آنرا جدا کرده سر آن را درخت
 نموده یعنی نیکافنه باشد تا بتو عیت و لذت کردن
 خوب است مستخرج شده و مار الجبین داخل گردد
 معین بر قوت اسهال آن شود و اگر خوب اینجور است
 نباید از خوب خراب بر سر نموده اگر عرض تلبیس طبیعت
 نباشد بلکه ترطیب بود خوب بد بر سر نموده چون شیر
 نیکو بریده شود از آتش فرود آورده تا پس از آن مقصود
 آن باشد که در مار الجبین اجزاء و سهیت زیاده باشد
 هنوز اندک گرمی داشته باشد که در پیاله بنشیند
 بدین قسم که در بارچه کرپاس صفتی بنشیند و در بارچه
 و در زیر آن ظرف طریقی بینی یا شیشه با سفال عالی
 گزاند تا مایه آن تمام متقاطع شود و چیزی از
 جنیت آن نیاید و اگر خواهند که اصلا در آن
 وسعت نباشد بگذارند تا خوب سرد شود و پس از آن
 دستور آنرا بگیرند بعضی بعد طبع و بریده شدن تمام
 شب میگذرانند و صبح آب آنرا میگیرند و اگر بخوا
 گرم باشد ظرف شیر را در آب سوخته اند اگر بخوا
 بسید گرم باشد نیز بارچه کرپاس پاک صفتی بر سر
 آن ظرف بسته است اما بگذارند تا قاسه نماند
 بالجمیع آن آب صافی آنرا گرفته در یک رطل آن یک
 مثقال نمک اندرانی سوده داخل نموده باز از آتش
 بگذارند تا کف آید کف آنرا بگیرند و چون دیگر کف
 نماند و صاف نموده شیر گرم بطریق مذکور سه دفعه
 بنوشند تنها و یا با آنچه مناسب باشد بعضی نمک
 و اخل نمایند و جهت قروح و جروح آلات بول
 به نمک خوب است این نوع مار الجبین بعضی مصنوع
 با سکنجین جهت اخراج مواد متحرکه و ترطیب و تبرید
 بدن و تفتیح سده کبد و مراره و طحال و ذریع فغان
 و قروح و جروح و جرب و شری و کلف و جلای

اطلاعت بصیرت میدهند و سودمند است و مختص این نوع ک
 شیر را بعد از بریدن تمام شب گذاشته و صبح آب آنرا
 گرفته را زنی است که در کتاب خود فخر نوشته و طافند
 در شرح اسباب نیز نقل کرده به نوع دوم آنست که از
 انفرج مت نمایند و انفرج با لث و نون و قاقا و حاجی
 و نجای معجون نموده و با در آخر فارسی بنویسند و بنشیند
 حبه مانند دستور ساختن آن بطور صاحب کل
 الصانع چنین است که بگیرند و در رطل شیر تازه و بنشیند
 را در نیمه م بنویسند تازه غیر فاسد شده و در آن حل نمایند
 و بنوشند و از خوب اینجور صحت حرکت و بنشیند و از
 آتش فرود آورده تا سرد گردد و بهمان دستور در کربار
 اندازند و آب صافی آنرا بگیرند و به دستور فوق بنوشند
 به آنکه نمک در آن داخل نمایند و باز بنوشند و در
 نوع مار الجبین در تبرید و ترطیب المفع و انفع است
 نوع اول جهت فاعل و در آن آن نمک مخصوص
 و قتی که با اثر سه بناسه موافقه بنوشند و در آن طبع
 را نرم میدارد و بعد مادی ایام و الف طبیعت
 بدان تمام آن مصروف بنماید میشود و این نظام
 اسهال نمی نماید و بدن را فربه میازد و حشمتی که
 خون بدن ایشان آنست که با وجود کثرت اکل غذا
 ابدان ایشان قویه میشود و ثابت بن فرقه و طلاقی
 گفته اند که بگیرند شیر تازه و دوخته و در رطل بنوشند
 و انفرج تازه و جدی در آن حل نمایند و بگذارند تا شیر
 بسته شود پس آن شیر را در از طول و عرض یکبار
 بر رند و دو و آنک نمک سفید را بسیار نرم سود و
 بپاشند و بگذارند تا بنشیند و از آب آنرا بجان
 دستور نوع اول بگیرند و سه اوقیه سکنجین بآن بیازند
 و باز بر آتش بگذارند تا قریب بجوشد و بهر چه نموده
 پس صاف کرده و آنچه مناسب باشد بنوشند و این
 الدوله گفته که هر روز پنج رطل شیر تازه و دوخته بگیرند
 و گرم کنند و یک درم انفرج تازه در آن حل
 نمایند و بگذارند تا به بند و دو بخار و جونی در آن
 خط کشند طولاً و عرضاً و دو درم نمک اندرانی

بسیار نرم ساییده بران باشند و بکند از تدا آب شود
و آب آنرا بجان دستور از آن بگیرند و در یک طاق نیم
از آن یک اوقیه سلیمین از آن بپایند و باقیش
طایع طبع نمایند و گفت آنرا بچند تا دیگر کف بیاورد
تمام لواز یعنی جنینیت آن از آبست جدا شود پس
کرده بپوشند بطریق مقرر و بیان اوزن که خواهد شد
انشار المذموم نوع سوم آنست که از لب قرطم مت
نمایند و آنچنان است که بکند شیر تازه و در شده را
و بچشاند و در و در طاق آن دو اوقیه مقرر قرطم که بچشاند
و خشک مانده نیز نمایند و نرم بپوشند و در آن بپندارند
و بچوب انجیر و یا باطراف شلخ خربار هم زنند تا شیرین
گردد پس تروده آورند و بکند از تدا سر و گوشت و آب زرا
بمان و دستور بکند و باد و در هم شک هند و بچشاند
و گفت آنرا بکند و باز صاف نمایند و با سفوف بیاورد
مناسبه دیگر بپایند و بهتر آنست که شیر او را بکند
چوش بند و درین چوش بچوب انجیر بر هم زده باشند
و اگر برای امراض سوداوی بیکتو که سه کمال صیرفی
است اخیون در صر بپوشند و درین چوش نیز در آن
اندازند و چون مقدارش شیر یا هر مقدار که خواهند
کم گردد و در آورده بکند که گرمی آن کم گردد پس
القطر را نرم کوفته در بارجه بسته در آن بپا کنند که
شیره آن در آن مخلوط گردد پس نقل آنرا و صر فایون
را افشوده و در نمایند و آنرا بر فاکستر کم گذارند بسته
گردد پس بکار و چوبی آنرا بر بند و اگر بانها خواهند
بپاشانند مقدار یک مثقال با سر قدر که خواهند کم
را آسوده بران بپاشند و بکند از تدا مایست آن از
جنینیت جدا گردد و این عمل باید که سه نمایند و
صبح و صافی انداخته مایست آنرا بگیرند و با انجیر
باشد بدستور یکم بسته دفعه بپوشند این دو نوع
مار الجبین اجنبی مصنوع از الفه و از لب قرطم و تخقان
و سر و جانی که استعمال سلیمین بپایانی باشد بکار آید و
اگر مقصود دفع فضول بلغمی و سد و زرع استفا
باشد مار الجبین از الفه مملع و از لب قرطم بری سازند

و با سلیمین بپاشانند انفع و ادلی است جانینوس
گفته که اگر در هم حسب القطر را کوفته بچند در بار
الجبین بپایند اسهال قوی آورد و اگر بچند نشود
شیره آنرا در بار الجبین بپایند به -

فائده هجم در بیان وقت غذا و تعین
اغذیه در آنناست شرب مار الجبین
پدا آنکه هرگاه چهار پنج یا شش ساعت نخیدن
مار الجبین بکند و دانند که از معده مخدر شده و اگر
از نقل آن نیست غذا تناول فرمایند و بهترین
اغذیه درین ایام مصنوع از گوشت بای نازک
لطیف و خفیف است مانند گوشت بزغال و برف
خروس که در راج و تهوج و انشال اینها که شور
و شیرین و با طبعی و با و انشال اینها با روغن
کمیکه مصالح آنها مانند از حبیبی و سیل و فلیلی و نقل
و زیره و زعفران باشد و متنبه شود تناول نمایند
آنقدر که بر معده تعین نماید و تحمل مضمر آن تواند
و در روز سه سال و ساطر روز هر وقت که اگر نشوند
سوا آب قلیه صرف یا بخورد آب یا آب بخنی از همان
گوشتها جفت دیگر تناول نمایند و آخر روز یا
شب هر وقت که گرسنه باشند که غذا بسیار لطیف بقا
کمی که نقل و سور بهضم نیاید و تناول نمایند و برنج را
قبل از طبع و آب سبوس گندم بچشاند تا از وجبت
آن کم گردد و اگر از وجبت داشته باشد و الا ضرورت
و بعد از آن نیکو شش طبع نمایند و معادین نبات
را که برنج تواند خورد گندم حید اعلی را بر شش نبات
نموده که مبالغه تمام در کوفتن سلیمین آن و در تخم
آن کرده باشند نان تنوری که تخم آن برآمده و کمتر
نشده باشد بچند تناول نمایند و درین ایام انبیا
و جموعات شدید الحموض و حلویات و بقولات
و مخرات و حرکات نفسانیه و بدنی و هوای سرد
و گرم بسیار جماع و جمیع ریاضات معتبر
واجب و لازم نمند به -

فائده ششم در بیان آنکه شیر که در میان
الیق و النسب است حجت این امر
بدانکه در لبن مضمونی شیر و بهمنیت و جنینیت و
مایست هر یک بسته اعتدال است بخلان شیر که در
دران و بهمنیت بسیار و در شیرش جنینیت و در شیر
شتر و الاغ مایست غالب است و جنت امراض و در
اوقات سبک از نهان مایست پس با فزوده الیق شیر
است و اگر هم ترسد ناجار شیر که و چنانچه تعقیب
اللبان در اوقات و جنت استقامی باز و کف شیر
شتر بهتر از همه است بجهت بسیاری مایست و زیادتی
حرارت آن و برکات اشتها یا حرارت مار الجبین
بهر است و غیره که پیش غذا است و لهذا استعمال
آن در هیچ علت جائز نیست به -

فائده هفتم در بیان اوصاف
بدانکه باید که موصوف این اوصاف باشند
حوان و بر سر خرنک از رقی حشمت خالی از علق و غش
تازه زائیده که از زاییدن آن سی روز یا چهار
گذشته باشد و از چهار ماه تجاوز نکرده و زائده از
یکه یعنی ده بطین نیافزوده باشد و اگر سر خرنک هم
نرسیده راه رنگ و الا زرد رنگ و الا لایب برنگی
که میراید و قید رنگ سرخ بر سیل اولویت نه جو
تخلات اوصاف دیگر که ضروری و واجب است
مراعات آنها و باید که قبل از شروع آنرا خواهد بود
خواه گاو و خواه شتر تعلیف بگیا بای تازه و سنا
هر علت مثل آن که در امراض حاده بکشته تازه یا
کاهو یا کاسنی یا علف حیوان را در و انشال نبات
و در امراض بارده را زبانه و شامه و در امراض
مانند آن که تفصیل در ضمن منیع آن انشار المذموم
ذکر خواهد نمایند و باید که بز یا غیر آنرا و ایام نه بپند
بلکه اکثر اوقات باز نمایند تا بگردد و حرکت کنند
آن لطیف گردد و از لسانه و تاج کرفتن باز دارند
و بکند از تدا حیوان زربان بجهت به -

فائده هشتم در بیان نسخ مارالجین و فائده آن دستور بعضی اطباء در آن

اما دستور اتخاذ آن بقانون حضرت سید سید قدس سره
الاطباء والدراجة آن مرحوم قدس سره آنست که هرگاه
از برای امراض سودا وینخواهند باید که هر روز نیم
سنگ تبریز شیرین جشم جوان که زیاده از ده تخم
زردایه باشد و مدت چهار روز از زردایه آن
گذشت باشد گرفته در یک سنگی یا سفالی کرده
بجوش آورند و بچوب انجیر پوست جدا کرده خراشیده
موضعی بر سر زنده و مقداره درم سکنجبین ساقه
صادق الحیض و یک قاشق سرکه انکور
حاذق در آن انداخته بر سر زنده و از آتش زود آه
بگذرانند تا سرد شود پس آنرا در پارچه کرپین و لانی
انداخته در ظرف چینی یا زجاجی یا سفالی که جدار
یکسانند تا تمام آب آن جکیده شود پس آنرا در پارچه
دیگ سفالی کرده بچوشانند تا کف می آید و وقت
آنرا بچینند و چون دیگر کف نیاید و صفائی نموده
مقدار سه اوقیه تری از آن وزن کرده شربت
بنار و پنج مثقال داخل زده سه هفته یک و نیم
بنوشند چنانچه فاصله میان دو دفعه یک ساعت
بخوبی باشد و هر دفعه که بنوشند یک گرم نموده
دفعه بنوشند و بعد از نوشیدن هر دفعه ده یا زده قد
راه بردند و تا چهل روز بنوشند و هر هفته یکبار مسهل
بنوشند باین دستور که شیرین خراسانی ده
مثقال زنجبین خراسانی یا زنده مثقال فلوین خیار
شیرین زنده مثقال گلکند آفتابی ده مثقال در
تمام مارالجین یعنی سه اوقیه حلزونه صفائی نموده
روغن بادام شیرین یک مثقال داخل کرده بنوشند
و احتیاج بکباردقعات یعنی دفعات شرب باالجین
درین روز نیست و استعمال کمتر و زیاده بر
طبیست و اگر ماده غلیظه و در معده صغری باشد
سنگی یا لانی مسهل است مثقال حب خنجر اول

و زنده و بعد از آن شیرین خراسانی گلکند آفتابی
از هر یک ده مثقال در آن مارالجین حلزونه صفائی
نموده بنوشند اگر مارالجین از برای امراض سوداوی
نوشیده شود هر روز سه اوقیه آنرا بنوشند و در آن
ده مثقال سکنجبین افیمونی و داخل کرده سه حصه نموده
بستور مقرر در امراض صفراوی سه دفعه بنوشند
هر هفته یک مرتبه مسهل بخورند چنانچه پنج تا هفت
مسهل آنچه برای طیب است اقتضا نماید میتوان داد و
مارالجین را از چهل روز زیاده میتوان داد و
مسهل امراض سوداوی این باشد چنانچه آن
حب لاجورد و دو مثقال سوده و روغن بادام شیرین
یک مثقال چرب نموده بچون بخاج و دو مثقال شکر
حب خنجر و بوزق نفقه یا طلاء سحیده و وقت خواب
فرورند بعد از آن بیاله آب یک گرم بنوشند و صبح
شیرین خراسانی مغز فلوین خیار شیرین سکنجبین
افیمونی از هر یک ده مثقال در سه اوقیه مارالجین
حلزونه طافی نموده و روغن بادام شیرین یک
مثقال داخل کرده بچوشانند و غذا بخورند آب گوشت
چوبه مرغ بخورند ببا باشد که شب بچون را بنهند
و صبح و مثقال سفوف سودا با مارالجین ده
سودا و اگر قصد ضرر باشد در سوداوی مخرق
از خون روزی پیش از مسهل ضد کرده و روز دیگر
مسهل داده شود و غذا در ایام نوشیدن مارالجین
نخود آب مرغ جوان و قیقه شور یا با قلیه مرغ و بره
و خشک جلا داده باشد در امراض صفراوی در علف
بزر مثل کاشنی تازه و اسفناخ و کاه و علف الطلب
داخل نمایند در امراض سوداوی مثل کشت و
با درنجوبه و گاو زبان و شاه تره و مارالجین شنبه
میر محمد باقر حکیم بانشی ولد حکیم عماد الدین محمود
سینی شیرازی که در بیاض تجربات خود بخط خود
درج نموده صنعت آن بکیند یک یا دو درنجوبه
و علف بای پاکیزه مثل کاه و کاشنی و شاه تره
و گاو زبان بخورند و هر روز صبح یک چهارم

تبریز آنرا بنوشند و بچوشانند مقدار که خوب بخوشد
بعد از آن سکنجبین قندی که دو برابر سرکه و یک برابر
قند داشته باشند و مثقال داخل کرده بچوشانند آن
قدر که غیر خوب بریده شود بعد از آن بچوشانند بدستور
مرقوم و زرد آب آنرا لیل لیل دهجه بنیاید که بانشی
و فاصله میان هر دو دفعه و یک ربع ساعت باشد
و در آنای خوردن اگر سرد شود بنیاید که دیگر بار
اندک گرم نموده بچوشانند یعنی بنیاید که بوده باشد
در وقت آشامیدن مارالجین اندک گرم و از گوشت
ای نازک مثل گوشت بره و بزغال و خروس کمی شور یا
شله و قیقه و پلا و مثال آنها ساخته بخورند و طاهرا
موز و بخار و بنیاید خورد که ضرر دارد و مارالجین نافع
از برای اصحاب سودا و صنعت آن بکیند شیرین
باوصات مذکوره و در یک سنگی یا سفالی کرده بر آتش
طاهرا بچوشانند و مقدار دو مثقال از آن آب جکیده
را گرفته دیگر بار بچوشانند و کف آنرا بچینند و باز ده
مثقال سکنجبین افیمونی داخل نموده سه دفعه بچوشانند
چنانچه فاصله میان هر دو دفعه دو ساعت بخوبی باشد
در ویرا بروغن گلکند و بر سه کا و چرب نمایند
مارالجین که نافع است از برای امراض سوداوی
خصوص و قیتکه با افیمونی بنوشند صنعت آن
بکیند شیرین مرغ موصوف یک درم نیم طلی و کاشنی
بچوشانند پس بست و درم سکنجبین با ده درم سرکه
الکوری یا بنجدرم آب لیمو که کم باشد آنرا بچینند
و در آن داخل کرده بر سر زنده تا شیر بریده شود پس
در کر باسی انداخته آب آنرا بچینند و صفائی نموده
مرتبه دیگر آنرا بچوشانند و کف آنرا بچینند و بکار بند
و طریقی داخل نمودن افیمونی در آن هرگاه اختیار
آشامیدن آن با افیمونی نمایند آنست که بچینند
ششدرم افیمونی را در خرطیه کشائی کرده در یک لیچی
مارالجین بانی چند آنکه قوت افیمونی تمام در
مارالجین بنیاید پس بچوشانند و مارالجین دیگر که بنوشند
حکیم عماد الدین محمود و حسینی شیرازی که در بچوشانند

قلمی و موهنه صنعت آن بکینه شیرین برنج و خردل
 هر قدر از یک چهار یک من شیرین و در یک سنگی
 و یا سفالی بپوشانند و بچوب بچیر که پوست آن را دور
 کرده و سر آن را چهار پاره نموده باشند آهسته آهسته بهم
 زنند و بگاه خوش آید بکجهین ترش در آن داخل کرده
 تا بپزد شود و اگر عوض بکجهین یک و یا آب خوره
 در آن کنند نیز بریده میشود پس آنرا در بار یک کرباس
 سفید نخله آب آنرا بگیرند و شب بگذارند صبح
 باز در یک سنگی یا سفالی کرده بپوشانند و کف آنرا
 بگیرند چون دیگر کف نیارود و دوا دقتی بکجهین فیتی
 داخل کرده مساوی صفت نموده بپزد و خورند چنانچه
 فاصله میان هر دو دفعه نیم ساعت بخوبی باشند و
 و هر چهار روز در میان یک که روز این سه روز باشند
 صنعت آن پوست بلبله کالی بلبله سیاه سرغشته
 شاهتره از هر یک متقال گل سرخ شروع و الا قوام
 سبستان از هر یک و متقال عناب ده و آنه خمر
 کشت افقین از هر یک و متقال شب بخیانند و
 صبح ببالانند مانند فلوس خیار شنبه و ترنجبین از هر یک
 ده متقال در آن حل کرده مرتبه دیگر ببالانند و در آن
 بادام شیرین بران چکانند و بپاشانند و اگر در آن
 در مزاج نباشد ادویه مذکوره را یا بسفاج صنعتی
 و اسطوخودوس از هر یک سه متقال گاو زبان بپزد
 از هر یک و متقال بپوشانند و ببالانند و نمک شکر
 یک متقال سردار و نموده بپاشانند و در روز سه
 احتیاج بپاشانند مار الجبین نیت و در ایام شکر
 مار الجبین میان روز خود آب و شب تر با و باشد
 که مصالح آن مانند دار چینی و سیل باشد و اگر خواست
 باشد مرغ یا و گوشت در آن نیز خوب است و در روز
 سه روز غذا نخورد آب صرف باشد و غذای آن دیگر
 تناول نکنند اگر خواسته باشد آخر روز شربت قدو
 تخم بالنگ و گلاب و عرق بید مشک بپاشانند و
 مار الجبین دیگر بپاشند سیاه سمعی که در کتاب
 ذخیره در مالخو لیا ذکر کرده صنعت آن بگیرند

شیرین تازه و دوشیده که علف از شاهتره و
 گاو زبان و کاسنی خورده باشد و صبح و در یک
 سنگی یا گلی بپوشانند و مقداریست درم بکجهین
 اقیقین به دست بران شیر چوشان بپاشند و چند
 خوش و بگذارد از آن آتش بگیرد و سرد یک را بپزد
 تا آب از شیر جدا شود پس صاف نموده مقداری خورده
 یا زیاده و کم از آن بپوشند و مار الجبین بنوشد این خورده
 در نهان در کرده و گفته نافع است از برای کلفت
 و بهی و حیر و آنرا جلد آشفاییدن آن و طلا
 کردن بمان و صفرا بماند و بر قاز اسود دارد و
 چون با اقیقین خورند سودا براند و یک رطل را
 در روزی سه نوبت بپاشانند و یک دانگ نمک
 بندی در آن داخل کنند صنعت آن بچیر و شیرین
 سرخ جوان که علف از کاسنی تازه و خار و راز بمان
 و از جو داده باشند دو رطل و در یک سنگی یا
 گلی کنند و آتش نرم بپوشانند و چون بخوش آید
 چهار اوقیه بکجهین سگری و یک درم سکه الموری
 در آن ریزند چون بریده شود از آتش بگیرند و
 لحظه بگذارند پس صافی نموده آب صافی آنرا باز بپزد
 و کف آنرا بگیرند چون دیگر کف نیارود از آتش
 بگیرند و در قدح شیشه یا چینی کنند و در میان
 آب سوزند و بگردانند تا سرد شود و بپاشانند
 مار الجبین نافع از برای کسیکه صفرا در معده او توله
 کند و از معده قسوی کبد و جمیع بدن و در صنعت
 بگیرند شیرین باوصاف مذکوره که علف از کاسنی
 و کفتر تر و کاه بود برگ بید و برگ کنار و شاهتره
 داده باشند و بپوشانند و بکجهین سگری دوا
 ستار بران ریزند و از آتش برگرفته سکه را
 بپوشید بگذارند تا سرد شود پس صافی نموده در
 یک رطل از آن سقمیای شوی دو دانگ نمک نهند
 یک دانگ پوست بلبله و درم متقال ساییده
 اول مرتبه نیت درم ترنجبین خراسانی متقی
 در آن حل کرده صافی نموده پس و دیه سر

دار و در او حل کرده بپاشانند و مار الجبین که
 بجهت مالخو لیا مزاجی میآید به دستور است که
 مار الجبین از شیرین مسازند چنانچه مذکور شد اما باید
 که معالج فقره و در بکجهین فیتی و خوب آن
 کند که بهشت از ملاحظه معده تمام باشد و مار الجبین
 بنوشد حکم محمد مومین که در دستور است که نوشته
 جهت مواکاتحه سرد ادویه و حدت صفرا و نیت
 کرده و تقطیع مراره و سرد و اسهال نمودن مواد
 حرقه و ترطیب اعضا امراض سوداوی صنعت
 صنعت آن شیرین سرخ از غایت تر که از ولادت
 آن یک ماه گذشته باشد تعلیف کاه و سفلی
 و شاهتره و خبازی و فلفل و بقرول بارده کرده هر
 روز صد و پنجاه متقال شیرین از آن در رطل باشد
 در دو یک باکی چوشانند و در آنای چوشانند
 یا زده متقال بکجهین سیاه و یک متقال سرکه
 الموری در آن ریخته با چوب انحر که پوست از آن
 باز کرده باشند بر سر زنند تا بریده شود از نگاه از
 تر صاف نموده شب در جای بگذارند که نشین گردد
 روز دیگر در متقال صاف آنرا با بکجهین اقیقین
 از ده متقال تا پانزده متقال مخلوط کرده سه حصه
 نموده بکرم سه دفعه بنوشند و فاصله باین هر دو دفعه
 نیم ساعت باشد تا یک ساعت و غذا را بعد از پنج
 ساعت تناول نمایند و در امراض سوداوی هر روز با
 سفوف سودا استعمال نمایند و در رفع سد و قشر
 صفرا و بادویه مناسبه آن و بعد از سه چهار روز بچوب
 مسهل موافقه بنوشند و روز سه رطل و روز قبل آن
 خود آب و سائر ایام تمیز شود یا دند و بلا دان و
 امثال آن تناول نمایند و بعضی از اطباء اسهال است
 که بعد از صاف کردن مار الجبین نیم متقال نمک جو نباید
 کف گرفته استعمال میکنند و بجهت که نشین شدن
 باید گذاشت و دستور اول بهتر است و گاه که بپزد
 صفراوی و سرد استعمال کنند بجای بکجهین
 اقیقین بکجهین سگری و در وقت بل باید کرد

و اقبال از بشت و غذا های غلیظه و خجسته و خوراک
و نوشی می شد بد جهت لازم است و هرگاه در شب
محض مقصود باشد شیر را با بیهار یا با و تر طبیبان آب
آلوده و نوشیدن گرفت با آب شیر و افقه نوشند
و هرگاه شیر خرم زنده از شیر گاو نیز عاید داشته اند
و هرگاه افیمون و کشمیری با سوه در بار الحین خیسایند
نوشند و در سال سودا بعد از استیلاست
فایده نیم در بیان بعضی صنایع مستعمله در الحین
از سنجیدگی و سفوفات و جنوب غیره
سنگین سبکی و ده سگری صنعت آن تنیدنی
یک من در یک سنگ یا گلی یا نقره با سن از طلای
کرده یک چهار یک سرکه انجوری بسیار ترش زان
بر زنده و بقوام آورده و اگر ترش تر نخواهند آمد کمی سرکه
را تپاده نمایند و او را در چند قطعه نود شده اند خنجر در
استوار نمایند و با الحین از منزه امجد با قوی که می بینی
مسطور است و دریافت مود زان شیشه و چینی
نگاه از آن به سنجیدگی افیمونی که با مار الحین داده می
شود و قتی که حرارت در مزاج نباشد صنعت آن
افیمون بسنج است صنعت از هر یک هفت مثقال خربق
سیاه یک مثقال خربق را اینگونه یک شبانه
رو در و نو و مثقال سرکه الکو ری خیسایند پس مان
مقدار یعنی نو و مثقال آب دران و انکار و پی شانه
و در وقت نوشیدن بسنج را اگر فته در لیس
کانه کرده و دران اندازند و متصل کیسه با لاند
و بشنارند و کیسه بسنج افشوده و در کنند و پیوسته
را در کیسه دیگر کرده نگاهدارند چون آب بسوزد
و بر که بماند کیسه افیمون با دانه ان بندازند و چند
جوشیده و او را فرو آورند و سرکه اصفافی نموده
مقدار بست و صبح و مثقال شکر سفید و از حله کرده
بقوام سنگین آورند و هر روز چهار مثقال از آن را در
مار الحین انداخته بپاشانند شکر سفید و پیوسته و دیگر
مستعمل در مار الحین و افقه چاره صنعت آن افیمون

بسنج فستق نیم کا سنی از هر یک هفت مثقال تخم
خیارین نیم کوفته پنج مثقال تخم کرفس پوست بپخت
کا سنی را از بانه از هر یک دو و مثقال او و در سرکه
و آب از هر یک نو و مثقال بپاشانند و افیمون را
در کیسه گندمی بسته و در آن اندازند و یک
جوش دیگر داده و او را ورنند و قتی که مقدار سرکه بماند
باشد و کیسه افیمون را در کنند و مطبوخ را اصفافی
نموده قند سفید را حله کرده بقوام سنگین آورند و سرکه
از چهار مثقال تا شش مثقال بپاشانند و پیوسته و دیگر
که با مار الحین چون آسان شده شود و در جمیع امراض روید
و جای صفا و اینچو یا و دیگر امراض و باغی چون
صرع و توش و دواوی و دوسواس را میفید باشد
صنعت آن افیمون تخم کشت تخم کا سنی نیم کا
اصل الیس مقشر از هر یک یا زده و دم و بسنج
فستق نیم سفید از هر یک ششده و
بر سیاه و شان چیدم کا و زان یا زنده درم حاشا
زوفای خشک که فسطوس از هر یک چهار درم
تخم را در پیوسته تخم قرم خشک زرباد همین سرخ و
در و کج عقربی ساوج منهای همین سفید حله و صفا
سنبال طبیب از هر یک سه درم و گافند شکر سفید
از هر یک یک صد و بست و دم او و در سرکه
گافند و شکر کوفته یک شبانه و در سرکه الکو ری
خنسایند و روز دیگر هفت رطل آب دران اندازند
با آتش نرم بپاشانند و چون مقدار سرکه باقی ماند
صافی نموده و گافند و شکر سفید را دران حله کرده
که صافی نموده با آتش ملایم بقوام آورند مقدار
مستعمل از آن تا شانزده درم به سنجیدگی افیمون
که با مار الحین خورده میشود صنعت آن افیمون
بسنج فستق نیم کوفته از هر یک ده درم خربق
سیاه نیم کوفته یک مثقال سرکه را علی و در سرکه
که شکر کشته شده بسته یک شبانه و روز در
نیم من سرکه الکو ری خیسایند و روز دیگر نیم من
آب داخل نمایند و صره افیمون را بر و دران آورند

عمر با آتش ملایم چندان بپاشانند که آب سرد و درون
سرکه باقی بماند پس صفا افیمون را داخل کرده
یک جوش دیگر داده از آتش زدوده و در سرکه
سیاه بماند و بر و دران آورده و در کنند و یک من
نیم شکر سفید و از حله کرده بقوام آورند و پیوسته
لا حور و موسوم سفوف سودا مستعمل از حله که با
مار الحین داده میشود جهت استیصال مواد سودا
صنعت آن پوست بلبله کالی بلبله سیاه از هر یک
پنج مثقال غار یقون شش سفید سه مثقال بسنج
فستق افیمون گل سرخ گل کا و زان اسطوخودوس
از هر یک چهار مثقال کاسطحام و در نو و دیگر که
لفظی است لا حور و مغول خربق کیسه از هر یک
یک مثقال کوفته نیمه سفوف سازند و سرکه و در مثقال
با مار الحین بپاشانند هر روز یک روز در میان
یا در روز و در سفوف دیگر که با مار الحین داده میشود
صنعت آن افیمون ده درم بلبله یا غار یقون
شش سفید سار که بلبله چینی بسنج فستق از هر
یک دو درم کوفته نیمه سفوف سازند و سرکه
از آن با مار الحین از سه درم یا چهار درم به سفوف حور
از پیوسته قناری صنعت آن بلبله سیاه و درم
جراشنی مغول کا و زان و خربق کاسطحام و درم
یک مثقال از هر یک نیم درم کوفته نیمه سفوف سازند
جمله یک شبانه به سفوف و دیگر که با مار الحین بپاشانند
جهت اخراج فضول محترقه صنعت آن پوست
بلبله زرد و دم سقمونیای شوی یک ذاکت
کوفته و نیمه آن مخدوج نموده مجموع یک مثقال
سفوف و دیگر که با مار الحین بپاشانند جهت قان
از قبل بد بود سفید و مستعمل است صنعت آن
بلبله سیاه سه درم سقمونیای شوی یک قراط و
انیسون طبع شکر از هر یک و افقی کوفته نیمه حله
یک مثقال به سفوف و دیگر که با مار الحین بپاشانند
که از قبل طحال بود سفید صنعت آن بلبله سیاه
یک مثقال افیمون یک درم یک مثقال

یا کشک آب ساینده نمک و اخلاک دره بریزند و نفع
خسک را ساینده بران باشند و اگر چنانچه در باره
نموده با ناست یا کشک ساینده همزج نمایند و قدر
نمک و خلط و نفع خشک ساینده یا مانده خود کرده و نفع
نمایند نیز خوب است به خلوی است نفع و بطی البضم
است به صنعت آن بکند است مقدار پنج آنار
هندی و در باره که با سر آن اندازند تا آب بکشد کرده
با که دکنم مقدار با و آنار در سه ششتره قضا باشد و در
مقدار کف دست و یا نوری ساخته در وعده نفع
اندازند تا قدری برشته گردد و بیکر نشود و قدری با
گل بخل کرده و شیر و سارند با قدری کشک یا کافور
خل کرده و صبار از روغن بر آورده اگر گرم در میان
آن اندازند و بکند اند تا شیر نبات را جذب نماید
پس بر آورده تناول نمایند دستور آشامیدن
دفع درجی و قوی و امر اضطرار حاره چنانست بکند
دفع تازه گا و بر او نیکو سالانند و تمامی سکه آن
گرد و مطلق و نیست و بدان نمایند و با پنج شش
ساعت بکند از آن که طبع آن نیکو و اندک ترش مزه کرده
پس بکند بر سر نهند تا مایه که بر سر آن آمده است آن
مخلوط گردد و بیکر بکند تا نیک سینه خالص مقدار اندک
درم و نرم کرده درسی درم از آن دفع میانند و
بکند که تا نیکو امتزاج یابد و تناول نمایند و اگر زیاد
ازین مقدار خواهند و احتیاج به بیشتر باشد همین
میزان زیاده نمایند و در دوم بخیر درم دفع زیاده
کنند و از آن یک درم که نمایند و بیکر بر روز بخیر درم
دفع بفرمایند و از آن یک درم بکند تا دفع فائز
بماند و عادت بدان عمل گردد و چون خواهند ترک
نمایند بر عکس اول عمل نمایند تا مابین در روز اول
برسد و بعضی اطباء احتیاط را زیاده مرغی فرموده
و گفته اند شروع از ده درم و دفع و یک درم نان بکند
و روزی سه درم دفع و یک درم نان بفرمایند تا دفع
بشود و اگر زیاده از سی درم خواهند همین نیز زیاده
نمایند و در بیشتر بکند و کسلی را که عادت بخوردن

دفع باشد محتاج باین تدابیر نیستند بلکه همین عادت
قوت بهم و آنکه با درجی عفتی نبات کافور بریزند
درجی عفتی جایز نیست مگر آنکه وقت قضا کند از گرمی
و رقت و صحت باد و رغب خالص امتثال نماید و
جائیکه بعضی در اخلاط باشد با قوس طباشیر تناول
نمایند و هنگامیکه طبیعت بلین باشد و با سر آن خوب
صفت گردد و دفع را آهن تاب یا سنگ تاب نمایند
و با طباشیر سفید یا طراشیت و با جوب و اقراص
قالبه مناسب استعمال نمایند و صاحب خلطه الحار
نوشته گاهی باد زهر حوائی باد دفع می بخشد
بسیار نیز از که ریچال که نیز نمایند آن است که شربت
را بریزد کنند و با ناست بیانند و قدری شیرین
بریزند و در مشک و یا ظرف کنند و چند روز بکند
تا ترش گردد بعد از آن کاخوش نمایند و نیز از
و وراق نامند نیز و بعضی بجای شربت بن خام را
که جبهه الحظرا است بجهت داخل نمایند و بعضی شربت
بن خام سرد را داخل می نمایند و بن خام را
بقا رسی نباشد نامند که و ماست سرد و تر و کافور
محورین و صفراوی مزاج و مسکه صفت صفت
صفت آن بکند که دی سفید را و پوست سخت و
تخم و اجزای نرم ریزه مابین آنرا و ز نمایند و بکند
تراش بکند و آنرا و یا بکار در ششهای بار یک بریزند
و با آب طبع دهند تا بکند گردد و بیکر بسیار منضج شود
پس آب آنرا فرود از بارچه که با سر صافی نصف نموده
با ناست همزج نمایند و اندک نمک بقدر حاجت
و نفع خشک بران یا شیره تناول نمایند و اگر
تبرید بسیار مطلوب باشد نفع را که داخل نمایند
و یا مطلق داخل نمایند و اهل هند قدر خرد را که
را می نامند مفسر کرده ساینده و قدری شیرین
داخل نمایند بدون نفع و این را را ایت
سے نامند و کلم است نفع و بطی البضم
است به صنعت آن بکند که برگ که کلم
رومی نامند و بکار در ریزه ریزه نموده با آب

به نرزد و آب آنرا از بارچه که با سر صافی گرفته دستور
که و ناست مرتب نمایند نور بضم نام و سکون او
و رای جمله عبارت از اجزای و سنگ و اجزای لطیفه
جنبیه که عند الطبع و العلیان از ناست بعد از بار
و طافی بر بالای کسیت می ایستد اکثر جدا نموده و با
آنرا با رطوبت خرمیا غسل یا شیره نبات باد و شهاب
و یا اندک نمک داخل کرده با نان میخورند و بعضی
قدری مسکه تازه نیز داخل آن نمایند بسیار نفع
طعم خوش و در عصب می باشد و قدری نمک و دیگر
باز آورده سیاه دانه و پوست نارنج و قدری
نرزد و جو به نرم کوبیده با آن همزج نموده و در خشک
و یا طفت سفال لعابدار و یا غیر آن نموده و بر آن
بسته میگذارند مدت چند روز تا مزاج گیرد و
از آن بر آورده نان خورش که نمایند و این
را قورنیر و نورک می نامند و این نیز بسیار نفع
خوش طعم می باشد و چون آن لور تازه را قدری
نمک همزج نموده جهای اندک بزرگ بقدر
گردگان هر دو طرف مخروطی یا بر نیز یا اقراص
در و دیانوری سازند و خشک نمایند آنرا به
عینی اقطار بفار سه کشک و تری قوط نامند
مخمس بفتح می و کس خای مجو و سکون یا می ششانه
تخانیه و صاف بکار فارسی دفع و تبرکی از آن
و بهندی چها چه بر و جیم فارسی زمین هر دو
الف نامند و بهیون آن تازه آن است که بویست
آنرا با تمام گرفته باشند در دوم سرد و رطوبت آن
غالب بر بویست و مسکن غلیان خون و محرک باه
و و رین و منشی و مسوی و مضمی حدت سموات حاره
جهت بت و ق و نشانی معده حار و التهاب جگر
و با حبش الحمدیه و اطرطیل جهت تقویت معده و
سنگ تاب و آهن تاب جهت اسهال حار و جهت
تسکین و رطوبت و ق با نان خشک از ربع رطل
تا نیم رطل بپزد و در روغن نان را زیاده از ده رطل
جایز نیست اند و چون تخم خرفه را کوبند و با روغن

تاسه مرتبه کرده و خشک نموده باشند شربتی اندک از آن
رفع تشنگی و خواهنش آب تا چند روز از سر تر تا صبح
و دروغ و ربهایی غلطی متعین میگردد و اصلاح آن فری
و سر سبیل پسین غرضی است و چون در معده باره در
شود و صورت و دوار و غشی گردد و اصلاح آن بیاقل
و جوارشات به مصلح کرم دفع صادر و لازم شود
و تبرکی قرار در اطباء و افکار گویند و آن نایت
دو غ است که در جوش دادن آن اخزای و کم و
جنبت از آن جدا گردد و آن اخزای سینه خنده الی
نامند چنانچه ذکر یافت و آنرا اگر خشک سازند تشنگی
و به ترکی قوط و مایه آنرا چون بار دیگر تشنگی منتقل
نمایند به مصلح تبرکی قوط و نامند بسیار ترش
و سرد و خشک و سکن حدت خون و صف و تشنگی در
ادع او را در حاره و طامی آن در زرع و در زبان و
غرض آن در درم حاره و از مریاست و مصلح
آن جهت طلاع حاره مفید و مضر حاره سوداوی و
مولد نفخ و قوی و دردی غذا و مصلح اسهال و دیه
حاره و جوارشات است :-

فصل در ذکر نسخ لبانه الطولونیه

لبانه بضم لام و فتح بای موده و الف و فتح نون
با لبانه طولونیه که مبین بر بطور انزال است :- و
صنعت آن کبابه جینی لسان الصافیه زهره عا
که بغاری کلرغ نامند زهره کباب قطع تلخ زهره
عصفور اجزا السویه کوفته بخته با عالمک لبطر مرسته خوب
سازند و مندا حاجت با آب حل نموده بر طبیب طلا
نمایند لبانه طولونیه دیگر که همان صنعت بخت است
بیاز و آب نیره نرک و حاک در روغن گاو و عسل
در هم رسته اندک بلع نموده بر آفتاب گذارند و
استعمال نمایند لبانه طولونیه دیگر که همان فعل خنده
صنعت آن قوم بری بزر جرجر خلیل در حدی از هر یک
یک و کوفته بخته بار روغن تازه رسته استعمال نمایند
و در نهمه آن پوست خنکاش داشت یک نسخه

که بلاد و افین داشت در افین و بلاد و زیادت

فصل در ذکر نسخ لبوبات

بدر آنکه لبوب بضم لام و بای موده و سکون و بای
موده از ادویه مسکه با سیه است و در ستور سافشر
آن چنان است که مجموع مغز را برامقشر نموده در
باون سنگی نرم بکوبند یا بر بالای سنگ بسایند تا
تا خوب نرم شود و بعد از آنکه در عفران انگلاب ساید
در عسل داخل کرده و جوار و غیره و تشنگی بر یک به ترتیب
مخلوط نموده لبوب را اول داخل نمایند بعد از آن
سازند و اما با آن مغز و ج سازند و به تبریحون
سازی نیکو بر سر زنند و در ظرف زجاجی یا صینی یا
طلا یا نقره پاکیزه کرده آن مقدار که ظرف مملو باشد
و بگذارند تا سرد شود و نوکها بدارند و هر سه چهار روز
زمانی شرط را باز نمایند تا بخار آن بیرون رود
چون امتزاج تمام یافت و مزاج ثانوی بهم
رساید استعمال نمایند لبوب اکبر از امتزاج آن
در هم که جهت رطابته خانی بن نادر شاه ترکیب
نموده و نفخ عظیم بخیده برای تقویت اعضای تنیه
دار و روح و قوی و اعضای تناسل و زیاده کنند
منی و باه است :- صنعت آن مغز بادام مقشر
مغز فندق مقشر مغز پیسته مقشر مغز حلیغره مقشر مغز
انجاک مغز قنطاریه مغز سرخسک مغز سرخسک از هر یک
بجز شتال بجز سرخسک بجز شتال شتال مقشر مغز
الشلب مصری از هر یک دو مثقال در عفران
بزرگ اندک سفید مایه شتال اعرانی عسل شرب از هر یک
بجز شتال قو در ری زرد قو در ری گلگون تخم بالنگو از
هر یک یک مثقال نبات سفید گز انجیل از هر یک
هفتاد و پنج مثقال عرق گاو زبان مار اللعرق
در روغن عرق بد تشنگی از هر یک سه سیر بیکو
بمقدار متب نمایند قریب دو مثقال تا چهار
مثقال :- لبوب کبیر کرده را قوی گردانند و
منی بفرایند و پشت را محکم کنند و نشاط آورد

و قوت باه بر انگیزد و دل و دماغ را قوت دهد و بدن
را خفه کند و زنگ بشود و انبکوداند و اعصاب را
محکم کند و در امر محاممت سیر شود و شتوت ساکن نگردد
صنعت آن مغز گردگان مغز حلیغره مغز حب
القطقل مغز پیسته وانه مغز حب الحاک مغز جرجر
انجاک مغز پیسته مغز فندق مغز بادام مغز حلیغره
مغز حب از لم مغز تخم خربزه کبج مقشر خنکاش سفید
خصیه الشلب از هر یک درم کبابه جینی زعفران
دار صینی قنطاریه شتال از هر یک یک سیر درم مقطر
بسیار لسان الصافیه سبیل زعفران باقی در میان
بهمین تو در بین و در روغن عقی قصبه گاو و خشک
نموده سوآن کرده تخم زردک تخم شنبلیله سبب
و دود و از هر یک شش درم تخم بلبلون بوز کزبان کلمات
تخم بایز تخم گندنا از هر یک چهار درم فلفل انجیل جوز
بواد و ال در فلفل نازنک تخم شتال از هر یک سه درم
زرباد و قطشیرین تخم انجیر سازون تخم کرفس ز
هر یک درم در عسل شرب یک درم شتال بیدرم و روغن طلا
و روغن نقره از هر یک یک درم عسل صاف سه ذره او و
بقاعه محمول بجز سازند مقدار شرب و فلفل
استعمال نمایند و غذا بخور آب با قلیه ترکی و زرده
تخم مرغ نیمه است و کباب مناسب است :- لبوب کبیر دیگر
منی بفرایند و کرده را قوت دهد و پشت محکم کند و
نحوط آورد و در یک کرده و نشانه بریزند و او عیه
منی بکشاید و نبات بهی است :- صنعت آن مغز
پیسته مغز بادام مغز فندق مغز جرجر مغز حلیغره
مغز حب از لم مغز قنطاریه کبج مقشر قو در ری زرد تخم
تخم کزبان سبب تخم پیاز لسان الصافیه تخم انجیل
بهمین سفید کبجیل و از فلفل قنطاریه جینی بجز
سرخ و از صینی خصیه الشلب قنطاریه شتال مقطر
خولجان بوزیدان تخم بلبلون از هر یک یک درم
صنعت عقی کبیر از هر یک درم سیاه جوز بواد و ال
کباب از هر یک سه درم زعفران مقطر طلایه روغن ز
هر یک و در درم عسل شرب سه درم و روغن زرد

بهم است پسند مقدار شربت و در مقابل باشد
 بوب کبر و دیگر که بنشیند شقای گرد و از هم کند و قوی
 گرداند و منی میفزاید و نشاء آورد و باه را زیاد کند
 و دماغ را قوت دهد و بدن را فربه کند و رنگ را نیکو
 گرداند و اعصاب را محکم سازد و در امر جماعت نظیر
 نذر و به صنعت آن مغز به مغز فندقی مغز بادام
 مغز طغیوره مغز به مغز مغز گردگان مغز به مغز
 باری و باریان خوشان شقایق من سفید و سرخ و
 نو دری سخ و زرد و زنجبیل کجند مقشر و آب عینی از هر یک
 پنجاه گرم سید کوفی سبیل الطیب قرقر کباب صنی حب
 القلقل تخم کندر تخم شلغم تخم ترب تخم سیاه تخم شیت
 تخم ملیون لسان العصافیر و در و پنج تخم زنی از زیاده
 از هر یک سه درم جو بوا سیاه سه و ده دار فلفل از
 هر یک ده درم بار جیل تازه مقشر حصیه اشکب مغز
 سرخ خشک اشکب خالص از هر یک ده درم حصیه گاو
 سوده سورخان بوزیدان نغاع خشک از هر یک
 چهار درم بایه شتر اعزاتی زعفران مصطکی از هر یک
 درمی عدد و نام ده درم ورق طلایی عدد و ورق
 تفره بنجاه عدد و غیره اشکب مشک از هر یک نیم مثقال
 غسل سه وزن آدویه بطریق معینی و چون سازند
 بوب صغیر منی میفزاید و کرده و دشت نمک کند و
 ذکر است گرداند و لغوط آورد و معجون کباب است
 گرم در آخر در ده درم خشک در آخر یک درم بهشت
 صنعت آن مغز به مغز فندقی مغز طغیوره مغز
 ناچیل از هر یک پنجاه درم مغز بادام و کجند مقشر از هر یک
 ده درم لسان العصافیر البست حب الرشاد از
 هر یک درمی فایند ده درم دار فلفل زنجبیل کباب صنی
 کند از هر یک ده درم بهمن تو وین از هر یک ده درم
 غسل حصیه سه برابر آدویه کوفه بنجیه همچون سازند
 شربی و در مقابل استعمال نمایند بوب صغیر و دیگر
 صنعت آن مغز بادام مغز فندقی مغز طغیوره مغز
 مغز ناچیل از هر یک به حب القلقل مغز به از هر یک پنجاه
 زنجبیل نازک دار فلفل از هر یک ده درم فایند

و در آن ادویه کوفته بجهت همراه فایده همچون سازند
 نو عصاره محروم از مزاج را شایسته است به صنعت
 آن مغز تا جیل مغزی به مغز جلد ملغمه بمش و
 شقاق مصری خشاکش سفید تو درین یکسایه از هر یک
 بچند گرم کوفته بجهت وزن همه قند سفید اضافه نمایند
 و با شرباب برنجین همچون سازند شربت یک بلغمه
 لبوب و دیگر که خور و مزاج را مناسب باشد به
 صنعت آن مینمونه مصححی مغز تخم خیارین مغز بادام
 شیرین مغز انجلیک مغز تخم خرزهره خشاکش سفید مغز حب
 القلقل حبس پرورده مغز نیمه دان از هر یک بچند
 ماهی رو بیان بمین تخم زردک از هر یک دو درم
 گاو زبان سورنجان مایه شتر اعالی صمغ عربی کثیره از
 هر یک یکدم تخم انجور سه درم کرسنه دو درم زعفران
 شقاق مصری بوزیدان از هر یک یک درم و نیم
 قنطیر گاو سوبان کرده سه درم مجبور عا کو قنطیر
 با قند و شرباب برنجین همچون سازند و اگر خواستند
 درم زرد الک در آن آینه ورق نقره بجا آید و
 اضاف کنند و حبس بشنند و در ظرف خیشه یا
 چینی کرده بعد از جیل روز مقدار دو مثقال
 استعمال کنند لبوب حکیم عماد الدین به صنعت
 آن مغز صفت مغز فندق مغز حلغوزه مغز بادام
 کبچ مقشر مغز انجلیک مغز جیل تو درین ابرش
 مغز فایه خروس مغز سرخشاک عود بپندی حشیه
 الشطب مصری ماهی رو بیان از هر یک بچند بسیار
 خشاکش سفید از هر یک دو درم قند قنطیر گاو
 سوبان کرده لسان العصاره بسیار از هر یک چهار درم
 باد بجهت و قنطیر بخر با بونه شقاق زرد باد و زرب
 برنجیل جوز بوزاد و چینی کبابه چینی لعل خشان با قوت
 رمانی مر و از این بجز خولجان بوزیدان از هر یک سه
 درم مغز گردگان مغز تخم خرزهره زعفران از هر یک
 بچند درم مغز استنب از هر یک دو درم شکایتی یک درم و
 ورق لفت یک درم ورق طلا چند درم غسل
 سبب برادر ادویه کوفته بجهت بدستور تریب نمایند

صفت آن خسته الشب مصری و ارجینی زنجبیل از
 هر یک شش مثقال کباب چینی قریق از کبک شش
 و از فلفل شش مثقال آن مایه شکر اعرابی تخم کرفس
 تخم بویچون تخم کند نامحرب تخم بویچون شکر تخم
 کافور پیاز کز ویدان حب الهندی کباب کبک و از کافور
 حب الهندی صندل و لوزان تودری ریح تودری رود
 تودری سفید بنین قرفه خربزه تخم کاکج حب الهندی
 حب لاطف فلفل لسان العصار فلفل پیاز عصار
 شوی بسیار تخم زرد خشک مر با قافور و انیسون
 یک مثقال قریق شش مثقال و دوی شش مثقال
 نیم مثقال باسد وزن او دوی عمل بخون سازند بزرگ و در

باب اللام مع الحار المله
 فصل در بیان لحوم

اولا بقولین کلیه تحریری باید در حدیث وارد شد که
 سید الطغتم الوجیه اغذیه که انسان که از دویت بعد
 باشد در حیوانات و حیوانات است و غذا و استحال
 نامشابه تختی نشود و یا چار است که طبیعت در آن
 فعل و تاثیر نماید و در نباتات هفت وقت فعل میکند
 خلیل و استحال و تفیق و تقید و تغذیه و کشبیه و
 اذخال و در حیوانات محتاج به فعل نیست چه در شیر
 پنج فعل کافی است که تغذیه و تغذیه که آن مضر و تخریب
 است و تقید و تشبیه و اذخال و در بعضی طبع محتاج
 به فعل است از تحلیل و استحال و تشبیه و در لحوم
 محتاج به فعل است تشبیه و اذخال باشد پس
 لحوم سید و بهتر از سائر اغذیه است و از لحوم
 مراد که حیوان جوان خوب لطیف است و در انحراف
 و ایدان لطیفه صاحبان نرفه و سکون آرام و
 بهترین طبع متوسط آن است که قریب به پنج خانی
 باشد مثل کبک و تدر و انشال آن و بهترین آن
 مواشی که سفند و بزم است که زیاده بر یک
 ساله و کز از ششاه نباشد و آنه و خوشترین
 آنها آهوبره و بچه بزرگویی است و در مزاج صاحبان

لحم و صنایع و قوی اجزای گوشت ای غلیظ
 شایب است و هر چه از شکم حیوان بیرون آورده
 باشد که حلال و حلال بعضی حلال شده و الف و
 میوه و نهاره و مالک نامند بار طوبت از چه
 و فکیل غذا است و آنچه بعد کمال نرسیده باشد
 و اقسام میده و تقیده و پیر سالخورده بسیار با غموش
 امراض بک شمارند و در وزی و دوی بر این وزن
 گوشت ممنوع است چه به هم آن بر طبیعت دشوار
 است و مداومت خوردن لحوم موجب قساوت
 قلب و تیرگی باصره و بلادت و غرض صفات
 بیسی و اخلاق سبب است و بسیار دیر خوردن
 آن باعث ضعف و دهن در ارواح بدنی و
 سقوط قوتهاست آنست و شرب آن بعد از آن
 بغایت مضر و ناول خوردن آن در شب با باعث
 تخم و جمع کردن آن با شیر و تخم جانز نیست و در
 مبالغه در چیدن و کوبیدن آن آکنده است
 که گوشت آب که مراد مرقه آن باشد غیر مالک
 یعنی عرق آن سریع النفوذ و موافق با فیه و
 ضعیف القوه است به تدریج به فتح اول و ثانوی
 یعنی نامی مثنا فوقانی و دال ممل و سکون را
 ممل و حیم معرب از نذر و قاری است بند الی و
 تیرگی قرا فاول و در نیکابن و مانده ران و
 لوزنک نامند و در دوی و در اول خشک و
 بغایت لطیف و سریع المضم مولد خون صالح
 و مقوی و مرغ و فم و رافع و سواش و استحال
 و خون آن جهت بیاض و نزول آب و در استخوان
 و بسیار نرم سایده آن جهت رفع قروح مجرب و ملک
 سرکین آن جهت بهق و کلفت و برص و اصلاح شرط
 زمان عالمه نافع و سقوط تیره آن مفتح سده
 و مرغ و در رفع نیمان مفید و انکار آن صده
 و مولد مره الصفرا و مخرج و مصلح انس و کبک
 جاری بعضی مای ممل و فقا و الف و فقه مای ممل
 و الف بغالسی آهوبره و تیرگی نوغذیه باشد

مشهور بجز است و آن مرغی است بری و استحال
 و یا با می در از دوی نوع می باشد که بزرگ ابلق
 اندک بزرگ تر از خر و س خانگی و دوی خاکستر
 رنگ منقش سیاهی و از آن اندک که یک ترو
 سیسم بسیار کوچک که بندی یک نامند بجز لام
 در آخر دوی گرم و خشک و موافق به و در گوشت
 و دوی آن جهت ربو و صنیق النفس و در پیر و سنگ
 آن جهت خفقان و اکثر امراض سینه و استحال
 آن یا مثل آن شک شک جهت استحال نزول
 آب بغایت نافع و چون پیه آنرا با اندک نمک
 و سبیل سرشته بقدر خودی حبس خفته خشک کنند
 پنج عدد آنرا در قطع اسهال دوی که در ب نامند
 بی عدیل است و خون آن تاس مثقال باب و لوز
 جهت ربو و عسر النفس و خاکستر آن جهت تحلیل
 ضار و نافع است گوشت آن دیر بهضم و مضر و در
 است به تمامه بفتح مای ممل و دوی و میوه و در
 الف بغالسی کبوتر نامند صحرانی و خانگی میباشد
 دوی گرم و در اول خشک بار طوبت فضیله دوی
 ابلق آن بهتر خصوصاً که تازه پیر و بال بر آرد و باشد
 مقوی کرده و مولد خون و منی و مسمن و قاطع اخلاط
 بارده و جهت فایح و لقوه و رغه و استقار قوی
 و طبی نافع و ملک خون آن بریشانی جهت قطع
 رعاف از حجب بدماغ باشد و در استخوان
 قدر با قلمای انخون محف آن و بختن خون گرم
 آن در جراحت سر که با استخوان رسیده باشد باعث
 التیام آن و استحال آن جهت جراحت خیم و مکنه و
 غشاه و طرفه خصوصاً غنی که در بال تازه بر آرد
 آن باشد که ترانه پرشته آنرا بکنند و خون آنرا
 در چشم بچکانند و در سیم سرگین آن گرم و دوی و
 خشک و با آرد و جو حبت او را در صلبه و بار و خون
 جهت سوختن آتش نافع و با سکه جهت تحلیل خایه
 و بدستور با حیم کتان و غسل جهت کشودن و عمل
 قلع خشک ریشه زخمها و با حرن و خردل جهت نفوس

و شقیقه و صداع مزمن و در دیلو و مفصل و با آرد
 و آب سرکه و غسل که با آب خنجر باشد جهت تحلیل دل
 و خنجر و دوا و ام صلبه و با آرد گندم و آب قند
 قطران که بر هم کرده است شبانه روز بر سر ضاها نماید
 و بدستور با آب خنجر نماید و در آناله بر سر بغایت
 موثر و با سرکه جهت سخته و اقسام استقا و آشامیدن
 آن از یکدست تا سه درم با سکنجبین جهت استتار
 بارده و در درم آن با سه درم و درم و درم جهت حصاره
 جرب و تشنه و در طبع سرکه گس آن جهت ترشح آنار
 قروح و اکتال سرخ و آن که با موی سوخته باشد
 جهت غشاده و طبعیت بهر و بستن زنده بچه کبوتر که
 شکم از شکافته باشد جهت ترشح سم افی و غش و
 مالیدن سرکه سوخته آن با سرکه بر اطراف بینی
 جهت قطع رعات بیدار و طلاهی خنجر و از تخم آن
 با سرکه جهت تحریک باغ لغایت موثر و چون
 اطفال با غسل تا دل نمایند و در دستخوردن غلام
 آن جهت خشونت سینه و نیکو کردن زنگ خنجر
 و تشنه بدن مفید و سکون صاحب آله و جاک
 کبوتران و در زیر آن یا در بالای آن باشد با خنجر
 مورت شفا آله و در مجاورت آن سبب مو
 از خنجر و فالی و سکه و سبب و طاعون و باعث
 از آن وحشت و فساد هوا میگردد و خوردن بچه کبوتر
 بغضان مداومت مورت بر سر کبوتر صحرانی و خنجر
 تر و لطیف تر از ابله و مجموع آن مضر و درین و
 مصدع و محرق خون و مصلح اش بختن آب عود
 و سرکه و خوردن کاسنی و خیار است و چون با عود
 کبوتر و آب و تمکک طبع نماید و بنوشند در حال
 شک کرده و مثانه را اخراج نماید زهره آن جهت
 نزول آب و بیاض و غشاده نافع و در بختن آن
 ساق آن که سوخته باشد جهت اعاده جرات
 از اسرار است و یا بشدن فتنه خشک کنه آن
 میزج با خاک بزر است باعث تقویت و تشنه
 نیات آن است و در جابج خنجرال جمله و در جیم

هر دو الف مزج ماده خانگی و بندی کوکری و مرغی
 نامند و از آن خردن و در یک و بندی کوکری و مرغی
 و آن نسبت مزج حرارتش کمتر و پوست دران
 غالب و خردن بهر اعدل و باطل بر طوبست و
 مزج چون فربه و در آن خردل گرم و در طوبست و
 و مزج بهر اطلب از آن بر طوبست و فتنه قول به
 بر دوش خردن بهر بخلاف قیاس و تجربه است
 چه کل لجم غیر مانی حازند و اس آن کثیر غذا و
 لطیف تر از اکثر طبع و مولد خون صالح و غیر
 تمام بخلاف آن است گوشت آب خردن و سال
 و در محل و ملین طبع و مزج سودا و جهت تولج
 بسیار مفید است و چون آنرا بسیار بزدانند که
 خسته گردد و پس فرج نموده شک آنرا با نانک قوط
 بر کرده بسیار بجز شانه و شب بگذارد و صبح و
 آنرا بنوشند جهت تهیای مزمن و دوری و غش و در
 و مفصل و تقویت معده و سوء القینه و قوت تلج نافع
 گویند از خاصیت مایکان یعنی مزج ماده است
 که چون برای مقصود زنده آنرا تمام بکنند و بر
 موضع گزیده مار بگذرانند جذب سمیت می نماید
 و آن می میرد و انسان مسوع صحت می یابد و اگر
 بر سمیت بسیار باشد بعد مرده آن مزج و بجز مرغ
 را بدستور بگذارند و همچنین آنکه مزج نموده و طلا
 تمام جذب سمیت است و خوردن گوشت جوان
 زیاد کننده و صحت کننده می است و خردن
 بچه جهت ناقصین امراض حاره و مزج بچه و مزج
 جوان قویتر و جهت تشنه بدن و تقویت و شک
 بر خنجر و نزال و زیاده کردن جوهر دماغ و
 فم و مزج خیالات فاسده و بختن آن بر دوش تازه
 جهت سرخ و یابن مداومت مرق و گوشت آن
 تا یک هفته بمانان سیده جهت دفع زردی و خنجر
 که سبب آن معلوم نباشد موجب و کباب بختن
 رفع خوابش کل خوراک و امثال آن و موافق
 معده و طبع و بجز و بجهت نرم کردن صلا با

و مواد سوداوی و طلاهی نیکم آن بر سر حبه یا لیا
 عجیب النفع و جهت شقاق و سخته و جمع امراض
 یا بس و پیسه مخلوط بفرط جهت استخراجه و سرکه
 آن جالی و تند و خوردن آن با شراب با سرکه جگر
 قوت تلج و دفع سمیت فطر بقدر یک مثقال مفید و طلا
 آن جهت بهق و بر سر امثال آن و با سرکه ضا
 آن سنگ دیوانه گزیده مفید و جگر آن کثیر غذا
 و سمن و در بر معده و خوردن خنجر آن بدون بختن
 جهت گزیدن سوام و نفث الدم که از حجاب و
 باشد موجب و الله الهیجه آن جهت زیادتی جوهر
 دماغ و تقویت قوت تفکر و نیکوئی ذهن و تقویت
 صوت و ادمان باعث بلادت و آشامیدن خنجر
 خشک آن باز زده تخم بنفشه جهت تقویت باه
 بسیار موثر و چون خشک نمایند خنجر و سرکه در
 آفتاب پس با وزن آن ملح اندرانی سحق نمایند و
 در ظرف مسی بر آتش بنهند تا آنکه منعقد گردد و در
 نیکام مهارت اندکی آن بر زبان گذارند که
 تقویت بجهت شایده میگرد و و نیز چون بجز خنجر و
 را در نیکام برنج و فرج نموده بجز در شکم است
 سوا خنجر را و در نر و در نمایند و شک و در شک آن
 بر کنند و در سایه خنجر نمایند پس با گوشت و شکر
 نرم بگویند و در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة
 قدر آنرا با شکر تازه و و شیره بنوشند فایده
 بسیار بنده و در تقویت باه و بدستور ضا آن را و
 زنجیر بر پشت زبانه و کبج را ن مفوی نفوذ خون
 خردن مزج را آشامیدن و خشک کرده آن
 سوط نمودن جهت قطع رعات جربست و بکنان
 خون بال تازه رسته آن را فم یا فم خنجر و آن فم و
 و چون شکم مزج را شکافه آینه آن زنده بود بر موضع
 گزیده هوام بنشیند جهت جذب سمیت آن و در سایر
 مواد جهت جذب آن بظاهر و رافع بهر بی شام
 است و تبادل نمودن مزج با شیره و شکم و
 و بهر مورت قوت تلج و مداومت آن باعث تقویت

و مصلحتش ادویه حاره و شراب و طبعش آب انگری
است و در بحر و برین سبکخیز و گفته اند که استخوان
سوخته نوع مرغ سیاه باشد آن خوب تاک که با هم
سوزانیده باشند و یا بر موم سرشته حمل کنند
اعاده بکارت کند از اسهال مبرده اند و خوردن شک
متولد در جوف آن معیت حصاة و گفته اند که استخوان
بال راست خروس را با خود داشتن مورت قبول
و در دست راست موجب ظفر بر خشم است و
وجع بقیع و آل همله و سکون جگر فاری کباب در بر
گویند و در تنگ بن کوه کرگ از کلاوس بزرگتر و خاکستر
رنگ و مخطط بخطوط سفید بسیار ریزه در کوبه های
بسیار بلند میباشد گرم مائل با اعتدال و لطیف و در
افعال از کباب قویتر و بنحوی که آن با خاصیت جیت
رفع طاعون و وبا موثر و نگار داشتن بر آن با
خود باعث امن و برکت گفته اند و در اخ بضم
دال نموده و فتح رای حمل شده و الف و جیم عری
تر نیست تر یک بجه کباب و خروس و بندگی تیر
نامند و آن چهار نوع میباشد یکی بزرگ خاکستری
رنگ مائل سیاهی و نقش آتشی بزمی که نامند
و کبیر یعنی گات بندی است یعنی بزرگ گات است
و دوم از آن کوچکتر و سیاه نقش سفید نامند
رنگ و این را کالائیر یعنی تیر سیاه و سوم از آن
کوچکتر و خاکستری نقش و این را الوریای می گویند
بناسبت الوان می نامند و نوع چهارم از آن
کوچکتر و بالای مقدار آن خطوط سیاه و سفید
آزاد است تیر می نامند و مولف تذکره اشتباه
بسمانی کرده و دوم گرم و خشک و لطیف تر از
کباب و تندر و گوشت آن زیاده کنند و بهر دو مرغ
و حفظ دهنم و ماده منی و مقوی معده و مضر حورین
و مصلحتش از شیرها و خون و زبل زهره آن جالی و
رافع بیاض و آثار جلد و بقول میرایس سیاه آن
بار و غن زراعی جیت و در گوشت عجیب اثر است
سکونی بفتح سین ممل و لام دو و و یا آخر حروف

اکثر اطباق آنرا اسمانی دانسته اند و بخواهی غران
گفته و از طبع و بای بیان نموده بای آن در از آنرا
سمانی و در رنگ پر و بال اندک شباهتی بسمانی
دارد و ظاهر میشود که آنچه بترکی بلوه و در نمک است
بال و بشیرزی طبعی نامند عبارت از آن باشد چه
آن از جنس سمانی است که بترکی بلده چمن گویند و
در مکان بی آب میباشد و از کثرت باران بسیار
و از عدم آن کم میباشد گرم و خشک سریع لایزال
از معده و مویک باه و مورت اشتکی و عک و شور و
مصلحتش ترشیدار و روغن با و بختی آن بهتر از کباب
آنست و سمانی بفتح سین حمل و الف و جیم عری
و یا آخر حروف بترکی بلده چمن و در مازند را آن
درده و در دلم و ششم بضم آدل و ثانی و بجز قیتل
الرد جیت آنکه گفته اند و چنان آواز رعد بلند شود
می میرد و اصلی نه ارد و آن از طبع و مویک و فیه
غیر سلوی است و چهار نوع میباشد یکی بزرگ آتشی
بندی کبیر و دیگر کوچک و آنرا لوه و دیگر
اندک از آن کوچکتر و در گردن آن طوق سیاه
منقطه نقطه بانی سیاه میباشد و دیگر که کوچکتر
از همه و رنگ آن زرد و سرخ بهم آمیخته و سوم را
کوژ و چهارم را نوره نامند و در آخر و دوم گرم و
خشک و گوشت غذای آن خرقی است و اصلی
ندارد و گوشت آن کثیر غذا و سمن بدن و نرم
کننده و بشیر و کدر بول و مفت حصاة و جیت
مفاصل بارد و مورت رست قلیه و صا دل آن
و بهر هیچ باه زنان و بختی آن بهتر از کباب است
و آثار آن مورت صداغ و کزاد و مصلحتش و غن
کبیر و بادام و سار و روغنها و آب انار و غنای آن
آن جاذب کیم بودام و لعوق زهره آن با عسل
بقدار جیت صرع بعد از قطره خون آن در کبوتر
مکن که گوشت جالی آنرا و بیاض چشم و سرکین
آن جیت کلفت و نمش و برینه آن مورت
فضاحت و کلم الطفال دل آن و وقت بخور آن

رافع قیاس است و این المذ و لاذ خواص آن بان
نموده که چون یکصد و سیانی مشوی تمامه بدستور
چیز از طرح نشود و تناول نماید باعث شفاست
سگ دیوانه گردیده میشود و ضان نفع ضایع و
الف و ثون بفارست که سفید ماده و نمش
نامند و بعرف اطباق مطلق گوشت سفید است خواه ماده
باشد خواه زرد بهترین آن یکصد سال است که
باشد و چهار ساله و زیاده از آن غلیظ و کثیف
مولد خلط فاسد و گوشت گردن و جالی آن تیره
سائر اعضاست در دهم گرم و نرم و سمن مقوی
بدن و کثیر غذا و مولد خون کثیر و سریع المعضم
دل جلد و گرده آن مقوی دل و جگر و گرده
انسان و مغز سمر آن مورت بلاد و دستان و
خزول گوشت آب همراه آن که با سرکه و عسل
مداومت نمایند و غذا اسهال آن باشد بفاست
مقوی بدن و مانع غش و رافع خفقان و لاغری
بدن و بلع گردن سپر آن بعد از زنج که سر نشاند
و گفته آن که گرم باشد جیت زهره و در دینه و
صنیق النفس و حرقه البول بسیار مفید و زهره آن جالی
آثار و جیت افهام تو با و با عسل جیت خزان و کمال
آن جیت بیاض و جالی آن جیت حله و جرب و ملاط
سرکین آن جیت تحلیل و رام و استقامت و التیام
و با سرکه جیت نو چنگل تش و زنج و اخن محراب است
شراب استخوان سوخته و زهره آن فافع اسهال و
سیلان خون و بحدن تخض مضروب و در گوشت
دیوست آن که با گری فوج باشد رافع در و ضرب
و مانع زخم شدن عضو مضر است در ایام طاعون
و و با و استقامت گوشت آن جیت کثرت بول و خون
جایز نیست و سرکه و آب گامه لطیف و رافع قلیت
طبیعی کبیر و چهار ساله و سکون یا شتاه تخانیه
و با و سکون و او و جیم محراب تیره و با و زدن
لیجوانی است بزره تیره کباب در رنگ و از آن
بسیار کوچکتر و بندی بیشتر نامند آن دو نوع

بیا شد یک بزرگ آنکه که نامند دیگری را که حکمت
 انحرافا نامی سیاه که خشک نامند در جمیع افعال باشد
 گلبست و گوشت آن مشی طعام و رافع حی و نبات
 اخلاط و حبت ناقین و ضعیف الاحشا و اسهال نافع
 خصوصاً که برای اسهال با سرکه بخت باشد عصفور
 بضم عین و سکون صا و مملتین و ضم فو و سکون او و
 رای فلهای نسی بخت و تری که سرکه نامند بری و
 برای بیا شد بری آن در حبه از ابی بزرگ و متعار و
 برای آن از آن در از ترود و رندی این را بگیری نامند
 و از اجری و بنگالی که در دوم گرم و خشک و بری
 از ابی یا پس تر و محک باه و مسن بدن و موافق طویین
 که ریح در ایشان متولد کند و گوشت آب آن ملین
 طبع و جرم آن فایض و حبت استسقا و فایض و اسهال
 آن و ضعف جگر و یقان و حبت ضعف باه خصوصاً
 تجر و منفر سر آن که در وقت بچان بکیر نذابت سفید
 و آن در مسن بدن بی علیل مغز سر آن با زرد و
 بقیه هیچ باه و با شراب باعث سرعت حل زمان
 عاقر میشو و خون و زبل آن جالی بیاض عین و زبل
 آن حبت کلفت و تا کلیل سفید و منفر و برین مصلحت
 آب انار و اسهال آن و استخوان ساییده آن مقوی
 معده و حبت اسهال نافع و ناساییده آن منفر حشا
 است و چون موی مقعده بختشک را پاک کرده و
 بقیه گوش بدارند در حال درد آن را ساکن کنند و
 محجرب است و چون مجموع از آن موی پاک نموده و
 سر و زنده در آتش زبور عسل بنه و زنده که از آتش
 گس عسل کشته شود آگاه در روغن بچوشانند برین
 روغن منفر و حبت استرخای و نغوظ محجرب است
 غزال نفع عین و زانی محبتین و الف و لام بفارسی
 آه و برتری جبران و بندی مرگ بکیریم و سکون را
 مهله کاف عجمی و برین نیز نامند و بخت از آن از ششاه
 طه و از ششاه تا سه سال اخف و شش ساله را
 طمی گویند در آخر دوم گرم و خشک و از اسهال و جرم صید
 از بر ریح انسان است و موافق مرطوبین و برودین

و سیر الهی و محف و قلیل الغذاء و حبت خفان
 برقان و فایض و امراض باره عصباتی نافع و طلاء
 خون آن موجب درازی موی و شستن بر روی
 پوست آن باعث گریختن برام و بعلیق آن حبت
 سبز نافع و گوشت آن مصرع و کباب آن بورت
 قریح و مصلح اش ترشها و سنگین و چون خصیه
 صغرو نمک پاشیده خشک کند و فرجه آن قاطع
 حیض است و سرکین آن بسیار جالی و طلاء منطوق
 آن در سرکه حبت او رام بلغمی و نفع مفید است
 فاخته نفع فاد الف و کسر خای سمج و فتم تا سه
 مثانه فو تا نه مرغی است بالوان مختلف و نوع
 بیا شد یکی بزرگ خاکستری رنگ که آن را بندی
 و صول فاخته یعنی فاخته سفید میگویند و طوقه در
 و دوم از آن کو بکیر منقطه نقطه های سفید سیاه
 باندک طوقی و این را چروک و سوم از آن کو بکیر و
 صندلی رنگ از آن کو بکیر کو بکیر نامند و بکیر
 دیگر از همه کو بکیر و صندلی رنگ و بازو های آن
 شریخ بیا شد و این را سون بندک یعنی رنگ
 طلاء گویند و این بختین بختی از آنها منطوق بیا شد
 و ماده آنها بی طوق و ظاهر آدرشان که تری از فاخته
 نامند که نوع کبیر آن باشد در آخر دوم گرم و خشک
 و مریای آن حبت فایض و عرق و ریح غلیظ و نفع
 سد و نافع و مورت بی خوابی و کباب آن در بضم و
 مصلحتش شک و روغن و سرکه است و قوطر خون
 گرم آن و حبت حبت بیاض آن موثر و زبل آن حبت
 کلفت با سرکه حبت تخمیل نفع او رام مفید است
 فراج بکیر فو رای مهله الف و حای محبت بفارسی
 چو جود تری فریک و بندی نامند برین آن چو زه
 مزج و گوشت است و خواص هر یک در حجاج و حمام
 مذکور شد و دواست کباب کبیر که را با ادویه
 حاره و سیر مولد جد امده اند و حبت آن با بیدان
 مقوی باه و گویند که خوس بالخاصیت منصف
 باه است و فایض فاف و سکون باه موحده

و نیم بفارسی کبک نامند در دوم گرم و خشک کبیر الفدا
 و سیر الهی و سببی و لطیف و مولد خون صالح و جاس
 اسهال و حبت فایض و لقوه و امراض روده داغی و
 جگر و معده و سینه و احشا نافع و در مزاج محجور و در
 موی گرم و با شراب مصدع و مورت خارش بدن
 و مصلح آن سنگین و ترشها است و شراب یک شقال
 منفر سر آن با نیم شقال جگر خام آن حبت صریح و نفع
 آن حبت تقویت و جالی بصر و بیاض و شکری و
 حبت چشم و با موارید و شراب السویه حبت بیاض و
 حبت و صا و آن حبتیم بار و عن زیتون بالسویه حبت
 تریول آب و سوط آن به راه یک بار حبت تریول
 حافظه و نفع لیسان مفید و بقیه آن که در سرکه عسل
 بخت باشد حبت در شکم و منصف و بخت آن در بصر سرکه
 مورت صفات و صافی او از و نفع سرکه و خام
 آن با کدر مسمن بدن و التحال خون خشک کرده آن
 با نایح سفید حبت حبت و نایح نافع و خاکستری آن
 محلل او رام صلب و طلاء سرکین آن رافع کلفت و
 منشت است و قوط نفع فاف و طای مهله مساله و الف
 و بفارسی سنگ شکم و شکور و تری بله چین و با بصر
 و لقوه و بندی لوانا نامند و آن مرکه است بزرگتر
 از بختشک و مخطوط بالوان مختلفه و زردی آن غلب
 و در محراسی آب سنگداری باشد در آخر دوم
 گرم و در سوم خشک و مقوی جگر رطب و معده و
 منفع سد و رافع استسقا و ریح غلیظ و فایض و بخت
 احشا و اعصاب و محجرب باه و در بضم و مولد سودا و
 مصلح آن سرکه و روغن و مهر اخشن آن و ادویه
 خوشبو سنگداری آن مولد سنگ کرده است و التحال
 خون گرم آن حبت بیاض مفید و استخوان سوخته آن
 که با روغن زیتون لب یا حشاشیده باشد حبت
 رو باندن موی اشعلب کبیر از حجات تیره اند
 و باید که دور و از نفع آن گذشته باشد که ناول نامند
 قمری بضم فاف و سکون نیم و کسر رای مهله و باندن
 نوز و نامند مرغی است از فاخته که جگر و بلی طوق

و بسیار مانوس و نزع سفید آن خوش منظر است در وقت
گرم و خشک و موافق مبرودین و مرطوبین و مولد خلط
فاسد و اکثر آن موش و سوسوس و حشرات و صلیح اش
روغن بادام و روغن عین و تدبیر بدن و به آن صواب
سرعت حرکت اطفال و نم آن معین لطف انسان و بول
آن در خانه بسطل سحر چشم بدو بسته اند به تا غریب فتح
معم و الف و کسیر عین و بول و زای مجرب فارسی و بزرگ
کجی و بندگی بکری مانند گوشت آن نسبت به آب
لحم سرد و کشیف تر از گوشت گوسفند و محسوس درین
موافق و فصل گرمی بود و مضر سوداوی مزاج و
صلح آن با دام و با جمل و خواست و میوه های تازه
در ششها و خشک با آن نبات مضر است و گوشت بقال
با درون ششها و آب بار طوب و بهترین لحوم
و مسکن علیان خون و منطف است و بهینه و محمل
و با قوت فایده و مسکن در دانه و با تندن گوشت
از قضا و شرب آب جهت رفع کسم در ابرج و حشره
آن با شسته و آرد برنج و جاورس جهت اسهال که
در اندام بهر سید باشد و افراط عمل و دای مسهل
و حقه آن با آرد جهت قرحه اسهال و دانه با سرگین
آن در عفان جهت نفوس مفید و طلای سرگین آن
بغایت محمل و جهت ورمهای کینه و استغفار و ورم
سیر ز نافع و سوخته آن الطف و جالی و با سر که جهت
دار الثعلب و با عسل جهت وضع زاورام صلیب و سفید
قروح سابعه و شندی و با زردی جهت کوبک کردن
انفیس از مجربات است و شرب آن جهت گرمین
بوام و رفع یرقان و با عسل جهت کشودن حیض
و اخراج جنین و فرجه سرگین خشک را با بارزد و
کندر جهت رفع آرد از حیض مجرب و بسته اند و طلاء
بخته آن با سر که و شراب جهت جذب سم بوام و وضع
کردن آن جهت عرق النساء از مجربات و مشهور به
دفع عری است باید که سرگین بزرگ را فروخته در لقمی
مجدبه در موضع عین که تحت بند باد و محاذی با نام
است که در وقت و چون حرارتش کم شود تبدیل

بدگیری نموده تا حرارتش آن محسوس و در کمر گردد
محرق و غیر محرق آن با عسل جهت درد مفاصل باز
و با سر که جهت حاره آن و طلای مطبوخ آن با بول
اطفال جهت قروح بلغمی و ریاح علیل و کلیل و صفر
و با شراب و حله جهت تحلیس ورام مفید و طلای سم
سوخته آن با سر که جهت دار الثعلب و سنون آن
با شل آن بک سنگ جهت رفع زردی و دندان و نفوس
نشد و با سر که جهت تامل منکوسه و بخور آن جهت
گرم اندن حشرات نافع و شرب سم سوخته بزرگ
را با عسل جهت رفع بول در نفوس مجرب و با شسته اند
و قد شترش با در ورم است و التحال نبره آن
رایع عشاوه و طلای آن جهت داء الفیل و نونه
مفید و زهره بکوی با در ورم سم بوام است حکم
سیاه را چون شمره کرده زهره آن را با آن مخلوط کرده
و در الفیل و زنجبیل بر آن پاشیده کباب نمایند و
خون آب ترشح از کباب از آرد چشم کشند جهت
شکوری مجرب و بسته اند و چون کرده آن را شمره
کرده گرد بر آن پاشیده کباب کنند و آب ترشح
از آرد بقی سفید طلا نمایند و در یک روز زائل
کند و از مجربات شمره اند و سیموس اغاریون
گویند که چون خصیه بزرگ شکافه زرد و در مجروح و
نمرون و زهره بر آن پاشیده خشک کنند یک
شقال آن با آب گرم جهت بهر و بود و در جگر
و در دانه و در است آن جهت ماه عجب الاثر و
چون با بوره و معتر خشک کنند یک شقال آن
با سر که غصص رافع سیرست و خون بزرگ و بارسل
که در فصل زنجبیلی اگر در بچ نموده خون اولی آخر
آن را بکند و خون او را در ظرف سنگ بگیرند
و بعد از بسته شدن بزرگ کرده بر روی غزال و
گاه در سایه خشک نمایند و آن را به الله نامند و در
ریختن سنگ کرده و شانه به عید است و ریختن
خون تازه که اگر آن بر سر سوختن آتش
نفع و چون شلخ و سم بر آب است و عسل بید بخیر

تقطیر کنند معاون جمیع اشیا صلیب را نرم می سازد
و چون سم آنرا حل نمایند و ادوی رغایت سیاهی است
و سبب پوست سر بر غله را بکند و نفع بر سر صاب
سیاه و اخلاط و سن نبات مفید و صاب مغز آن
مطرب قوی لطین نافع و اعضای صلیب است و خلط
لحم و جاج مسکن و مقوی بدست و صفت آن بکند
گوشت سینه مرغ فرو بر قدر که خواهند و در دم بخته
نمایند با آب لیمو در آن سنجید گردد و نرم گویند تا
باند بر دم شود و در میان قند و عسل طنج نمایند
پس روغن کاه و دانه کرده اضافه نمایند و با شکر
نمونه زنده جدا که نخته و بسته گردد و در آخر قند
مغز با دام نقش نرم کوفته در آن ریزند و به خشک و
از عفان با کباب سوده معطر سازند و بر صباغ مرقه
یک و نیمه از آن میل فرمایند و خلط و دیگر که اتوی
از اول باشد و نبات مسکن و سببی است
صلحت آن بکند گوشت سینه مرغ غریب با گوشت
طیور دیگر از عصفور و دلیج و طیور و غیره با کرام
که خواهند بهر سوزند و کور طنج نمایند و در آخر مغز حبه
الحضر مغز با جیل نقش مغز بسته مغز با دام مغز
حب الزم مغز حب الفیل مغز حبک مغز حلقه
از هر یک یک او نیمه و بهر نرم گویند و با یک رطل
قند و عسل که اخته طنج نمایند تا منقذ شود و در
شک زعفران با کباب سوده که مناسب دانند
اضافه نمایند پس مقدار زده درم از آن میل فرمایند
عند کباب و شور با سر گوشت لقمه بخورند
و از در ششی اجتناب نمایند

فصل در ذکر تسخیر الحکم

چون را قوت دهد و ناقصین از امارض حاره را نافع
است و صفت آن گوشت بزرگ ششها بهر کین
بزرگ مرغ همان یک جوان از هر یک چهار قطعه و زجاج
آهن از هر یک سه قطعه شکوای پنج قطعه مجموع آنرا
از آغوان و جربا جدا کرده و در قند نموده صندل

سرخ صندل سفید غنچه گل سرخ کشتن خشک طباشیر سفید
از هر یک پنج مثقال گل بنفشه سه مثقال سافور هندی
بسیار از چینی دانه سیل از هر یک دو مثقال عود
هندی بادرنجبویه از هر یک دو مثقال کوفته و بران
پاشیده آب سیب شیرین و آب به شیرین از هر یک
چهار من خیزد گلاب نیم من آب حداد آن یک من
عرق بید مشک گشت مثقال بدستور در انبوق و
قرع عرق کشند و در وقت کشیدن عرق بنفشه
چهار دانه مشک قتی دو دانه بزرمان و انبوق
ببندند و در نسخ دیگر گل نیلوفر سه مثقال آب امرو
چهار یک من تیز و داخل است تا آلهام دیگر که همین
سنان دارد و مقوی باه است صنعت آن
گوشت بز سر نیم من تیز گوشت مرغ جوان
و قطعه و راج تیوج هفت قطعه مجموع را از استخوان
جری جدا کرده ورق ورق نموده کشتن خشک و
طباشیر سفید گل سرخ خشک مراد از چینی شفاقل
مهری همین سرخ همین سفید صندل سفید سافور
هندی از هر یک یک مثقال گل گاوزبان سه مثقال
کوفته پاشیده یک شب بگذارند و صبح با حداد آن
و گلاب و عرق بید مشک و آب زردک آب سیب
شیرین و آب امرو و بادرنجبویه از هر یک
یک چهار یک من تیز و در قرع و انبوق عرق
کشند و در وقت عرق کشیدن عرق بنفشه و
زعفران از هر یک یک دانه بزرمان و انبوق ببندند
و در صبح سه یا چهار ترشی خوری از آن بیاشناسند
تا آلهام دیگر تا بقیه آن مرحوم مشترک است در نفع
از برای مکنایه که در نسخ قبل که آن نیز از االیف آن
مرحوم است مذکور شد صنعت آن گوشت
حلان فربه یکین بز گوشت مرغ فربه و قطعه
گوشت گوسفند هفت قطعه گوشت و راج دو قطعه
گوشت شتر از تمام از استخوان جری جدا کرده ورق
نموده و در یک نفره با کش ملایم بوداده چندان که
آب پس بدو طوبت آن خشک شود پس از چینی

صندل سفید همین سرخ همین سفید شفاقل مهری
خولجان سافور هندی کشتن خشک غنچه گل سرخ
از هر یک یک مثقال درم گل گاوزبان ابریشم خام از هر یک یک
درم کوفته بخوبی بران پاشیده گلاب آب زردک
عرق بید مشک آب سیب شیرین آب امرو آب
تیز از هر یک یک مکرطل و آب حداد آن بقدر ضرورت
بر روی آن کرده و در قرع و انبوق کرده عرق کشند
و در وقت عرق کشیدن عرق بنفشه مشک سنبه
زعفران از هر یک نیم مثقال بزرمان و انبوق ببندند
و یک من و نیم طبع عسوق آن را بر آورند و بر روز
بازده مثقال طبع و بازده مثقال شام بیاشناسند
تا آنکه حلان و حلام بر دو لقمه حای مملک کشند
تا یک یک بز و بره را گویند که فربه بزدان تار از
قرع نموده از شکم آن را آورند و آن را بفارسی
امک نامند تا آلهام دیگر افوی از آن صنعت
آن مرغ همین که بز مختلف از هر یک یک قطعه گوشت
یک گوشت تیوج از هر یک پنج قطعه کشتن خشک
خاکی است قطعه گوشت فکیت من علی الرسم
ریزه ریزه نموده و در یک کشند و سه من آب و
گلاب و عرق گاوزبان که از هر یک یک من باشد
بران ریزند پس صندل سفید و لسان الشور از هر
یک ده مثقال از چینی انبوق از هر یک ده
مثقال بادرنجبویه گل گاوزبان از هر یک پنج
مثقال در قرع عرق سه مثقال زعفران یک
مثقال عرق بنفشه مشک خالص از هر یک ده
مثقال ادویه را سوا می زعفران و عرق بنفشه
جو کوب نموده و در پارچه نازکی بسته و در یک اندازند
و آن هر سه را در طاس با قاطیله یا بر سر نیچه بندند و
علی الرسم مقطر نمایند و جهت استسقا و سور القینه
مادریون یک دانه لک مغسول و در دانه تخم
کاسنی ده مثقال پوست ملین زرد و دو مثقال و
غار لیون هفت سفید ریوند چینی از هر یک یک مثقال
اضافه نمایند و جهت برودت مزاج پیران و فعال

عود الصلیب پنج مثقال عود سندی عسوقی خام
سه مثقال اسطوخودوس یک مثقال اضافه نمایند
بدون سارا اجزا و جهت تقویت باه همین سفید همین
سرخ بوزیدان شفاقل را راوند و مرجع از هر یک دو
مثقال گل اجزا اینها را سوا می اجزا یک جهت
استسقا افزوده اند سندی بقدر بر داشت طبیعت
از دو مثقال کالسبت مثقال تا آلهام نافع از برای
حمی یوم استسقا غنی و غشی و حوالی و از برای ساقه و قی
و قی که بان سر نه باشد و صنعت آن یک گوشت
پشت ماده بره و نه زغال ششها هر سه بر او از
جسری و استخوان جدا کرده آب سیب شیرین آب
به شیرین گلاب بر روی آن کرده و در قرع و انبوق
بدستور عرق کشند تا آلهام از اختراع آن مرحوم که
تقویت بدن و جمع قوت نماید مخصوص باه به نهایت
مقوی باه است و تا نین از امر اضربا به صلاح
آورد و بدن را فربه کند و رنگ خسار را بشوید و دانه
صنعت آن گوشت بز غاله ششها یک من تیز
گوشت مرغ فربه سه قطعه گوشت و راج دو قطعه گوشت
لوه بازده قطعه مجموع را از جری و استخوان جدا ساخته
ورق کرده صندل سفید کشتن خشک دانه سیل لوه
غنچه گل سرخ دار چینی از هر یک پنج مثقال کوفته بران
پاشیده در پاتیل نفره کباب نیم شب که گلاب
عرق بید مشک آب زردک آب انار شیرین
از هر یک و من آب سیب شیرین آب به شیرین آب
تیز آب کشی عرق گاوزبان از هر یک یک من
داخل کرده عرق کشند پس در آن عرق یک پان
یک صد عدد همین سرخ همین سفید شفاقل مهری
از هر یک پنج مثقال خولجان سافور هندی سه دانه
سیل لوه اختیته الثعلب مهری گل گاوزبان از هر
یک دو دانه مثقال نیم گل سرخ یک چهار یک من
تیز نه جاسه خطائی باشد از هر یک ده مثقال
ابریشم خام کالسبت مثقال و از چینی هفت مثقال
یک شب بگذارند و روز دیگر عسوق کشند و در برین

مرتبہ غیر شمشک مشک بتنی زعفران از هر یک یک
 منتقال بر دمان نخبه بندد و این بار اللهم مجرب است
 بار اللهم نافع از برائے ضعف بدن و ضعف قوی
 خصوص ضعف قلب و از برائے درم رحم و عسر
 طمث و وجع رحم در وقت آمدن حیض و این
 بار اللهم از برائے امیرالامرا و امیرالمؤمنین حضرت
 علی ابی حضرت خاقان الاعظم و سلطان الملکم
 محمد شاه گورکانی خلد الله ملکه و سلطنته تالیف
 کرده و تجربه رسیده و نفع نهایت نموده و آثار بار
 چند ساله فرزند را در نع کرده و صنعت آن گوشت
 بزغاله فربه یک من و یک چهار یک بر نری مرغ جوان
 نسریه زیره کرمانی و دو منتقال داخل نموده قطره
 نمایند و بعضی همان آب گوشت را سه جوشانند
 تا یک من بماند پس آنرا با لوده بقدر ضرورت از آن
 می آشامند و طریق اول از سناخسیرین است و
 کسیکه خواسته باشد یک مرتبه آنرا ساخته بر روز
 آنرا بپاشد و طریق اول خوب است زیرا که طریق
 دوم در روز دوم فاسد میشود و بطریق اول کسیکه
 بکشد بدست میماند و فاسد نمیشود و لیکن سیرین
 دوم اقوی است در منافع مذکوره پس بهتر است
 که هر روز بقدر ادخراک از آن ساخته بپاشد
 و بعضی یک رطل سیب شیرین اصغمانی و یک رطل منتقال
 را ریزه ریزه کرده در وقت تقطیر در وقت طبع
 گوشت در آنجا داخل می کنند و اگر یک رطل
 زردک را نیز ریزه ریزه کرده داخل نمایند بهتر است
 خصوص از برائے تقویت باه و اگر کسی که غیر
 در وقت کشیدن بر دمان نخبه بندد می گردد
 بار اللهم مقوی بدن و فو تناسل خصوص قوت
 باه و این بار اللهم نیز تالیف آن مرحوم است و
 از اختراعات او شان است قدس سده که جمیع
 نموده اند میان دستور قدما و متاخرین صنعت
 آن بگزیده مرغ جوان فربه یک قطعه و رطل نسریه
 جوان دو قطعه و از چربی و استخوان جگر کرده و

نموده و از چینی قند نخل غنچه گل سرخ زنجبیل و این سه
 قنده از هر یک دو دانگ کوفته زیره کرمانی چاشنی
 خطائی هر دو درست از هر یک دو دانگ زعفران
 بگل ب سوده خندانگ همه را با دمان پاشیده در
 یک نفره کرده کباب نیم خام نموده کباب باراد
 پالایش سسی تازه قلعی یا پالایش سسه نموده و از
 رابر سطر اس گداشته طاس را در میان
 و یک تکان بپا ریزه پس در یک جوب چینی سه
 منتقال و لجنان همین سفید شقال از هر یک یک
 منتقال کبر گل ب عرق پود مشک عرق گاو زبان
 عرق بادرنجبویه از هر یک نیم من چیساییده باشند
 کرده یک من طبعی زردک رسیده از سبزی و استخوان
 میان پاک کرده ریزه نموده همه را در آن و یک
 کنند و یک رطل گوشت بزغاله چهار ماهه را نیز
 ریزه کرده در آن و یک اندازند و در طاس غیر
 شمشک مشک بتنی از هر یک یک قیراط مصطلی
 رومی یکد انگشت که با نخبه منتقال نبات سفید نموده
 ساییده باشند و در یک رطل سیرین
 تازه قلعی نموده بپوشند و اطراف آن را خمیر بگردانند
 که بخار آن بیرون نرود و با آتش ملایم عرق کشند و
 چون دانند که طاس پر گردیده و سردی را بر گرفته
 آنچه از عرق در طاس جمع شده باشد بگردانند و سرد
 کرده و در شیشه کنند و کباب بارانگه را در آن کباب
 تازه بپوشند و در آن پالایش بگردانند و در
 هر عرق کشند و در عرق یک شش روز
 عرق را با بجای آب و نموده بپوشند و از آن کبابها
 کباب پلاؤ و یا دو سیاه یا همه کباب پخته کرده
 با جلا و یا با نان بخورند و بار اللهم از اختراع آن
 مرحوم نهایت مقوی است و تجربه رسیده و صنعت
 آن گوشت بزغاله چهار ماهه یک رطل دراج جوان
 فربه چهار قطعه کرد انگشت سه قطعه همه را از چربی
 و استخوان جگر کرده ورق نموده و آنرا پالایش
 و منتقال صندل سفید طباشیر سفید غنچه گل سرخ

از هر یک ده منتقال کوفته را با پاشیده در دمان نخبه
 کباب نیم خام نموده کباب یک گوشت رطوبت پس در
 رطوبت آن خشک شود پس گل سرخ تازه و در رطل
 کاسنی تازه نیم رطل بر ششم خام ربع رطل صندل سفید
 نسبت منتقال کسین سرخ همین سفید شقال مصری از
 هر یک ده منتقال گل کشنی و در چینی که آن را با سبزی
 گل مشکلی و بنیدی سیونی تا مانند از هر یک بچه منتقال
 و از چینی و آنرا پالایش و اسانج هندی و لجنان از هر یک
 ده منتقال گل گاو زبان گیلانی گل نیلوفر از هر یک
 شش رطل گل کبر گل ب عرق پود مشک عرق گاو زبان
 رطل گل کباب آب شکر آب انور عرق سیرین و مشک
 آب سیب شیرین از هر یک یک رطل آب پشیرین
 آب امرو و آب انار شیرین آب آهن تاب آب طلا
 تاب از هر یک دو رطل اودیه را در این آبها تمام
 یک شب بخیسانند و در روز یک با یک من زردک
 ریزه کرده در یک داخل نموده بپوشند و در عرق
 کشند و در وقت عرق کشیدن غیر شمشک مشک
 بتنی زعفران از هر یک یک منتقال سوده و در ظرفی
 که عرق در آن میجکد گذارند و بر روز و سیاه ترشی
 خوری از آن صبح و دو سیاه شام بپوشند و بار اللهم
 و یک از اختراع آن مرحوم و صنعت آن گوشت
 بزغاله فربه یک رطل مرغ جوان یک قطعه دراج و قطعه
 همه را از چربی و استخوان جگر کرده کباب نیم خام نموده
 گل گاو زبان گیلانی طباشیر سفید گل سرخ از هر یک
 ده منتقال گل نیلوفر تازه سی عدد و اگر تازه آن
 نباشد گل نیلوفر خشک شش رطل بپوش آن کنند
 کاسنی تازه نصف رطل صندل سفید سوده و گل
 بید مشک تازه از هر یک شش رطل سیب شیرین
 ریزه کرده یک رطل و آنرا پالایش و از چینی از هر یک دو
 منتقال و نیم شیرین ریزه کرده یک رطل آب پشیرین
 دو رطل گل کباب خوشبو یک رطل سیب پود و عرق
 کشند و در وقت عرق کشیدن غیر منتقال غیر شمشک
 در ظرفیکه در آن عرق کشیده می شود گذارند تا عرق

بر آن چاکیده که انچه شود با آن اللحم دیگر که مبین
 شایع و از دوسر در اجان را نافع است که صنعت
 آن مرغ جوان فربه و دو قطعه کبک جوان فربه چهار
 قطعه گوشت بره فربه یکین تیر نیمه را از استخوان
 جزئی جدا کرده باید که گوشت بره بی استخوان و
 جزئی یک من باشد مجموع را ریزه کرده و در جانی سیلانی
 سفید فانی خود هندی سیلخه سیاه عود و انقیاس
 زعفران مصطط روی ناخواه صندل سفید صندل
 مرغ خونیان زرباد و جوز ابیاسه انچه سیل بوا
 کبک سیل الطیب سا فوج هندی از هر یک دو
 شغال کوفته بر آن پاشیده یک شنب بگذارند
 و در من پاشیده من تیر بگذارد و یک من عرق
 در مشک و آب بقدر ضرورت با نش ملائم عرق کنند
 و در شنب نیم شغال و در جانی یک یک بگذارند
 هر صبح و شام سه ساله تیر خوری از آن بخورند
 که اللحم دیگر صبح مزاج تا قیام از امراض بارده
 است و دقتان خونی سبب برودت مزاج را
 سودمند است و رنگ را شیرخ و دینگو گردانند و
 غنیمت قوت با نماید مقوی باهست و او را در
 کشت نماید و امراض رحم را نافع است و این نسخه
 از انزال محمد بن زکریا رازی است که صنعت
 آن گل بابونه پوست بیرون بسته و سیل الطیب
 مرغ هندی سفید و در جانی سیلانی شغال
 خونیان و در جانی خرقه مقشیر بخیل مشک
 سورجان آنکه مقشیر کشیده مشک و با آن سفید
 فود الصباغین زرد که بانی از هر یک یک استار
 گاو زبان باد و رنجویه فرج شک بر سیا و شان و
 گل سرخ و در شک سا فوج هندی خصیصه العلعب
 مصری صندل سفید عود فانی خام و پوست
 انج را زبانه بادیان خطائی انیسون تخم کاسنی
 خانجک از هر یک دو استار بر نیم خام لایله
 کالی مقشیر از نوزی باید که زرد و منی از نوزی باید سیاه
 از هر یک پنج استار و بعضی اطباء درین باور اللحم

پانزده استا و حب جانی نیز داخل نموده اجود انیم کوفته
 پنج شانه زرد و در جانی مقشیر شود و از آن آب کشیده
 و بعد از آن عرق کشیده پس بکند مغز با و ام شیرین
 مقشیر مغز بسته مقشیر مغز است زرد و نوزی مقشیر
 فندقی مقشیر مغز بن مالود که مغز بسته مقشیر است
 مغز با جیل مقشیر مغز تخم که در سه شیرین مغز تخم
 بند وانه مغز تخم خربزه بند گردگان مغز پنبه وانه
 مغز با جک مغز تخم الزم مغز حب لسته مغز وانه
 چلی که هندی کس و قتل نیز نماند تخم خشک
 مغز حب لسته از هر یک دو استار همه را کو بده
 نرم صلابه نموده که چون نرم شود و خورای مقشیر از
 نوزی مویش مقشیر از حب کشیده از نوزی و نوزی مقشیر
 از نوزی از هر یک دو استار گوشت بره فربه
 راس بزغال شیر مستنجج اس اس بر خضی و در اس
 اس راس جوان یک اس اس گوشت بره فربه شیر مست
 یک اس اس کبان فربه قطعه گوشت در آن یک صندل
 قطعه سنگ خوار و سیانی و سلو از هر یک سه قطعه
 یکو تر نو برد از آنده فاخته از هر یک یک قطعه
 کنجشک زغالگی کینه از قطعه باسی تازه سکه من
 شاهجهانی که نیم من شاه گوشتش من تیر زنی باشد
 شیر گاو تازه و دوشیده با شیر گاویش هر کدام که باشد
 شش من شاه که یک من شاهجهانی باشد گل
 مشک که آن در جانی است و در و این نیز گویند
 و هندی سیونی نماند شش من شاه نو که باید
 را بکوبند و اگر میوه تر چون سیب و سیب جیل و آمار
 و امر و باشد از هر یک صد عدد و بهترین است
 که میوه را پاک نموده از پوست و دانه و گوشتها را
 نیز از احتشام و مایه و از نوزی و استخوان پاک
 نموده میوه ها ریزه ریزه کرده و شش من شاه
 زردک را نیز از سبزه و استخوان که در وسط آن
 است پاک کرده همه را پخته تا گوشتها همراه شوند
 بعد از آن عرق کشیده و عرق را با عرق اول
 مغز و ج کرده و آنرا نمایند و در وقت چکاندن

مربوبه و بقدر ضرورت گلاب داخل نمایند مشک و
 غیر بر سر پیچ نمایند با آن اللحم که مقوی باهست و بدن
 را قوت دهد و فربه کند و رنگ را سرخ و دینگو گردانند
 صنعت آن زردک من شیر شاهجهانی و در جانی گل سرخ
 گاو زبان من سفید من سرخ سفید نوزی شغال مصری
 زنجبیل از هر یک دو توله نیم کوفته گلاب و عرق بر
 مشک شیر گاو از هر یک دو سیلاب فانی مرغ
 شاهجهانی بر روی آن کرده عرق کشیده پس جانی
 علی جیل توله گل سرخ گاو زبان و جانی ابر نیم خام
 خصیصه الثعالب مصری شغال مصری و تفرق لسته سیاه
 تخم گاو زبان هر یک دو توله گل گاو زبان و توله صندل
 سفید عود فانی تمام با شیر خوارانی انچه نیم سرخ
 هندی سفید از هر یک یک توله مشک بچ باشد و در
 خطائی یک توله و سه تله مشک قتی فانی و غیر
 شنب از هر یک شش تله و دو سیلاب کوفته سراسر
 مشک و غیر و عرق آن در و یک کرده عرق مذکور را
 بر روی آن نموده گوشت بره نیمه گوشت بزغال
 شیر مست از هر یک پانزده آمار شاهجهانی مرغ جوان
 فربه یک قطعه کبوتر نو برد از آنده پنج قطعه کبک
 خانگی پنجاه قطعه و در آن و سنگ خوار از هر یک دو تله
 قطعه همه را از جوبی و استخوان جدا کرده و در وقت نموده
 و در آن اندازند عرق به از نوزی عرق گاو زبان و
 عرق باد و رنجویه از هر یک پنج سیلاب سیلاب شیرین
 آب شیرین آب کشیده از هر یک دو سیلاب جانی
 داخل کرده عرق کشیده و در وقت عرق کشیدن
 مشک غیر و عرق آن را در پارچه کتان بسته در
 زبان نیمه بندید و در طاسه که عرق در آن می جسد
 که از نوزی با آن اللحم میفرمایند که از انزال کترین حکیم
 محمد الملوک سیلانی آن محمد شای است عقیصه
 النافع از براسه امراض بارده و مقوی قلوب جمع
 اعضا و رگبیه و کرده است و دقتان و غشی بارده
 ضعف باه از برودت را نهایت مفید و مجرب است
 صنعت آن گوشت بره الک پاره گوشت بزغال

فریه که از استخوان و جری جدا کرده باشند که برتری
مرغ فریه سه قطعه در پنج چهار قطعه سنگ خوار که آنرا
هندی و در جری قطعه که برتری است قطعه که برتری
خاکلی سی و پنج قطعه که برتری است قطعه که برتری
قطعه نیمه را از جری جدا کرده در ورق نموده
در پاتیل نقره کباب نیم خام نمایند پس از چینی سیلانی
سلیمه سیاه خود هندی خود الصلیب است و خود و س
قرنفل مصطط روی ناخواه خورخا سبیل الطیب
زرد باد جوز و لباسه را به سیل بودا سافج هندی
از هر یک یک مثقال اجزا مخلوطه داخل کرده
بقدر احتیاج آب بر روی آن کرده عرق کشند و اگر
در وقت عرق کشیدن غبار شنب و دو مثقال مشک
تحت یک مثقال بردان نیمه بنده خوب است
تا از قلمی فرموده اند که از افزال علامه السلام
السید السند الدار بنده میر محمد هادی قدس سره
است تابع است از برای جمع امراض بارده و مضار
ریشه خفقان و خشی هادش از بر و دست
صفت آن گوشت بره چهار ماهه فرساید من تبریز
مرغ مسمن کباب جوان از هر یک دو قطعه که خشک تر
خاکلی است پنج قطعه که برتری است نو برد از آنده سه
قطعه همه را از چربی جدا کرده جدا کرده شکر خمر
نموده و از چینی سلیمه سیاه خود هندی خود الصلیب
صعتر فارسی قرنفل مصطط روی ناخواه صندل
سفید فو لیجان زرد باد جوز و سبیل الطیب لباسه
دانه سیل بودا سافج هندی از هر یک یک مثقال
در دستخورد و دیگر از هر یک دو مثقال است و از بنجیل
دو مثقال نیز داخل است و مشک داخل نیست
نیم کوفته بر گوشتها پاشند و یک شنب بگذارند پس
با آب من تبریز گلاب و یک من عرق برید مشک
و در ظرفیکه نگاه گل دو کرده و خیسانده پاشند و آب
بقدر ضرورت عرق کشند و در وقت عرق کشیدن
غبار شنب و مشک خالص از هر یک دو و اندک
بر بردان نیمه بنده و اما الهم دیگر از افزال آفر حرم

که غلظت نفق است در تقویت اعضا و برتری است
خود و من قوت قلب و تنه و صفت آن گوشت
بزغال چهار ماهه شیرست و در طبع مرغ فریه دو قطعه
در ارج چهار قطعه سنگ خوار سیست قطعه همه را از چربی
استخوان جدا نموده در ورق کرده و شنب خشک غنچه
گل مرغ از هر یک دو و او نیمه دانه سیل بودا یک و نیم
او نیمه صندل سفید دو او نیمه کوفته بران پاشند
در یک نقره کباب نیم خام نموده گلاب عرق نیمه
مشک عرق گاو زبان دو مثقال صندل از هر یک
دو و طری آب سیب شیرین آب گاو زبان و کوبند
ناشتانی تا انداز هر یک یک مثقال آب زردک
آب فیکر از هر یک یک مثقال داخل کرده عرق کشند
پس در آن عرق گل گاو زبان گل سرخ البرشیم
خام از هر یک ربع مثقال صندل سفید سافج هندی
در چینی کشند و مشک از هر یک دو او نیمه و نیمه
داخل کرده یک شنب بگذارند و روز دیگر عرق
کشند و در وقت عرق کشیدن غبار شنب و عرق
از هر یک یک مثقال مشک عرق سیب شنب مثقال
بر بردان نیمه بنده و اما الهم دیگر غلظت المنافع و در
نفق اتوی از نسخه قبل مخصوص در امر باه +
صفت آن گوشت بره چهار ماهه یا زغال شیرست
هر که کم که باشد خالص از استخوان و جری و
طری مرغ مسمن دو قطعه در پنج چهار قطعه مجور را
از استخوان و جری پاک کرده و در ورق نموده و از چینی
صندل سفید من تبریز نیمه بنده مثقال صندل
خو لیجان زرد باد جوز و سبیل الطیب خشک غنچه
گل سرخ از هر یک شش مثقال گل گاو زبان یا زرد
درم بران پاشند و در یک نقره نیم بران کرده
پس گلاب و آب زرد عرق برید مشک آب
سیب شیرین آب ناشانی آب فیکر از هر یک
یک مثقال بر روی آن کرده عرق کشند و در وقت
عرق کشیدن غبار شنب و مشک خالص عرق
از هر یک چهار دانگ خصال صبر نیمه در پارچه

آن فی بسته بردان نیمه بنده یا در طاسیکه عرق در آن
میکنند بگذارند و چهار طری عرق بگذارد و او نیمه
نیم نیم دو او نیمه نیم شام پاشند و اما الهم دیگر
که در امر باه اتوی از نسخه قبل است صفت
آن گوشت بره چهار ماهه یا زغال شیرست و در ورق
قطعه قطعه که از افزای سیب سنگ خوار گوشت هفت
قطعه در ارج فریه چهار قطعه که خشک تر خاکلی بخاک
همه را از استخوان و جری جدا کرده و در ورق نموده
در چینی صندل سفید من تبریز نیمه بنده مثقال
صندل سافج هندی کشند و مشک گل سرخ از هر یک
دو مثقال و نیم گل گاو زبان هفت مثقال و نیم
کوفته بران پاشند و یک شنب بگذارند و روز دیگر
آب آسین تاب و گلاب و عرق برید مشک آب زردک
آب فیکر آب سیب شیرین آب افرو از هر یک یک
مثقال عرق کشند و در وقت عرق کشیدن غبار شنب
مشک عرق زعفران از هر یک یک مثقال در ارج
کتابی بسته بردان نیمه بنده یا در طاسیکه عرق در آن
میکنند بگذارند و در فو لیجان از آن صبح و دو فو لیجان
شام پاشند و اما الهم دیگر صفت و طبع خفقان
بارد و خفقان نفق من تبریز و صندل است و صفت
آن گوشت خروس پنج قطعه گوشت یک مثقال
در یک نقره کباب نیمه شام برشت نمایند بعدی که
شروع آب پس و او نیمه بنده آب آن خشک بگذارد
پس گلاب عرق گاو زبان عرق و از چینی از هر یک
یک من تبریز بر روی آن نموده عرق کشند پس عرق
را بر روی گل گاو زبان گلابی و باد نیمه بنده
دو مثقال و نیم گل بودا از آنده اصل سوسن فیکر
نیم کوفته بر گوشتها پاشند و در وقت عرق کشیدن
تخم کرفس جز الطیب قرنفل زعفران خشک گل
غافث صندل سفید از هر یک یک مثقال کرده
یک شنب از زنجبیل اند و روز دیگر عرق کشند و در
وقت عرق کشیدن غبار شنب و مشک عرق از هر یک
چهار دانگ بردان نیمه بنده یا در طاسیکه عرق
نیم کوفته بر گوشتها پاشند و در وقت عرق کشیدن

در سیر لوش قبه دار بران گذاشته که قبه سیر لوش در وسط
طاس باشد که آنجا از عرق منقش شود و در طاس جمع
گردد و با کش اخگر بدم طبع نمایند و ساعت بساعت
دیگر را حرکت میداده باشند که بته دیگر بچسبید که
بسیار در و چون در استند که با سیمت دران نمائند و در
لبه و ختن سینه دیگر را فرد آورند و بکنند تا
سر در دپس سر و یک را باز نموده و آنچه غرق در
طاس جمع شده است سر در کرده و در شیشه نگاه دارند
و برای تقویت میردین و مرطوبین قدری قهوه
مشک را بر چینه نازی کرده بر قبه سیر لوش نهند و بکوبند
و نسخ مار را با چوب چینی در چوب چینی ذکر یافت

فصل در بیان مر قهه بعضی محرم

مر قهه که اصحاب سودا و البیحا لیا خصوص مرانی
و جرح که بسبب نصباب سودا مجوده باشد مفید است
صنعت آن گوشت بز فربه گوشت مرغ مسمن گوشت
اگر تر بود از آنکه فربه در آب بپزند و کفت آنرا
بگیرند پس گوشت را در سرکه گاو یا ز جلقه کرده
بوداده آب گرم دران کرده با تخم و شبت و اندک
زیره کرمانی بپزند تا ماهر شود پس طبیب سازند آنرا
با اندکی از تخم انار و دانه چینی و غود هندی و چند
طاقه بود و نه و سیالیند و بخورند و مر قهه یا چوب بلین
طبع و در طلب مقوی است و صنعت آن بگیرند
اگر عرق بزغاله یا بکره ملک و قطعه ای ریزه نموده در
یک من آب و قدری نمک طعام بپوشانند و
کفت آنرا بگیرند پس راز یا نه و مغز بادام شیرین و
بسفنج فستق از هر یک دو درم کوفته داخل نمایند
اسفنج و شلغم و چند از هر یک دو سیر شای ریزه
کرده داخل نموده بپوشانند تا ثبات آب بمماند
پس در چینی بنیدم تر نعل ربیع در می تا دو درم
بودن زیره کرمانی از هر یک یک درم کشتیز خشک
و دو درم مسکه گاو یا سیر شای داخل کرده بماند
پس از سبب لایند و وقت صبح پیش از غذا

چاشت بیاشانند اگر در مزاج سرد است داشته باشد
نصف شیره نصف آب بکنند و نمک داخل نمایند
می باشد الفع بعون الله تعالی و مر قهه دیگر
هر محل ملین طبع و مخرج سودا و جبهه قهوه طبع اراض
سودا و بی و پنهان عزم دوری و غشیه نفاس
و بر بوفه معده و سوء القینه بسیار مفید است
صنعت آن بگیرند یک درم و خورس پیرا و آن قدر
بدوانند که خسته گردد پس پنج نمایند و شکر آنرا
خشکافه پاک بشویند و به نمک و قهوه گرم کرده در
آب طبع نمایند تا خوب ماهر گردد پس صاف نموده
نصف بکنند از بد صبح بخورند و مر قهه دیگر
که ملین طبع است و صنعت آن بسفنج کشته چهار
مشتال نرم کوبیده باشد و مر قهه یا کمان یا خورس
پیر و بیاشانند پس بدستیکه اسفنج خالص
سودا می کنند و نیست مزار که قهوه ستمو نیسا
شوند و مر قهه و داخل نمایند چینه ایست و نیادر
مر قهه البته قلاسی گوید که من بخوبی کردم و یا ستم
آنرا در نهایت ضرر و مر قهه دیگر هر دم به نسخ دیگر
صنعت آن بسفنج فستق که پوست سیاه آنرا
تراشیده و آنرا بکوفته باشند شش درم و در بار چینه
کتابی نازک و تخم انار یا کیزه بسته پس بگیرند خورس
پیر و آنرا در اندک جلیقه کشته شود و غشیه پس
آنرا در خنجموده پاک سازند و شکر آنرا از تر قفس
سدا بپس سازند پس شکر آنرا بپزند و در یک
انداخته با بسفنج نذ کوره آن مقدار از آب که
از روستی برگردد در و یک کرده بپزند و چینی نهان
تا ماهر شود و بطریق صومر قهه آنرا بیاشانند
پس بدستیکه طبع را نرم می گردانند و از خراج سودا
برقی و دیر را می کنند و فاع می دهد یا بپوشد و ربیع و
جمع اراض سودا و بی را به مر قهه دیگر هر دم
قبض طبیعت باشد و دفع باغم و سودا کنند
صنعت آن بگیرند یک خورس پیر و آنرا قدری
دوانیده و زنج نموده پاک کنند و با آب دو درم

بماند که تخم انار و فیون و پوست خنثی آن
در فیون و پوست خنثی شش هر یک بجای خود در
ایون و ذکر نموده شده و آنچه بدون آن بهر دو است
در بخار کرمانی به طبع فستق و اولم و دو قای معج
اول ساکن و دوم مفتوح و با درم زرا و دیر چینه
رقیق اقوام طبیب الرامه گویند که در شیشه یا بیا له
کرده نزد خود گذارند و در کت دهن تا بوی آن
بشام رسد بلکه اندک از آن بزرنی و سینه هم مالند
تخلیه جبهه تقویت دل و دروغ حار صنعت آن
کلاب یک مشتال سرکه کافور از هر یک نیم مشتال
روغن بنفشه پنج مشتال با آب صندل و زعفران
کشته کرده بپوشند و تخلیه که جبهه منع صومر غارات
بدان و سر سام و احتیاط عقل نافع است صنعت
آن آب کشیز آب برگ بیدستر که روغن گل صندل
سندل به شور تخلیه نمایند و تخلیه دیگر جبهه صنعت
دل و مواد بارده صنعت آن قهوه قلاسی یا
مشک از هر یک دو درم با کلاب و عرق بیدستر
یا عرق بهار تخلیه کنند و تخلیه دیگر که منع عفونت
کند و صدمه را نافع باشد صنعت آن صندل سفید
سایده کشتیز خشک کلاب و سرکه در نظر نه
گند و بپوشند اگر بخوبی باشد سرکه داخل نمایند

نمک طعام و قدری بسفنج فستق بپزند و بخورند تا
اسهال سودا و بپوشد و مر قهه خورس جوان زیاده
گنده منی است و صاف کنند آن و مر قهه خورس
بجهت نایب اراض حاره و مر قهه مرغ جوان
تویر جبهه تسکین بدن و تصفیه رنگه خساره و نهزال
زیاده کردن جوهر داغ و دفع خیالات فاسده و با
روغن تازه جبهه تسکین یا بس و مر قهه گوشت مرغ
تا یک هفته بانان میوه خوردن جبهه زردی خساره
که سبب آن معلوم نباشد مجرب است

باب الام مع الخار المجمع فصل در بیان الخار

بماند که تخم انار و فیون و پوست خنثی آن
در فیون و پوست خنثی شش هر یک بجای خود در
ایون و ذکر نموده شده و آنچه بدون آن بهر دو است
در بخار کرمانی به طبع فستق و اولم و دو قای معج
اول ساکن و دوم مفتوح و با درم زرا و دیر چینه
رقیق اقوام طبیب الرامه گویند که در شیشه یا بیا له
کرده نزد خود گذارند و در کت دهن تا بوی آن
بشام رسد بلکه اندک از آن بزرنی و سینه هم مالند
تخلیه جبهه تقویت دل و دروغ حار صنعت آن
کلاب یک مشتال سرکه کافور از هر یک نیم مشتال
روغن بنفشه پنج مشتال با آب صندل و زعفران
کشته کرده بپوشند و تخلیه که جبهه منع صومر غارات
بدان و سر سام و احتیاط عقل نافع است صنعت
آن آب کشیز آب برگ بیدستر که روغن گل صندل
سندل به شور تخلیه نمایند و تخلیه دیگر جبهه صنعت
دل و مواد بارده صنعت آن قهوه قلاسی یا
مشک از هر یک دو درم با کلاب و عرق بیدستر
یا عرق بهار تخلیه کنند و تخلیه دیگر که منع عفونت
کند و صدمه را نافع باشد صنعت آن صندل سفید
سایده کشتیز خشک کلاب و سرکه در نظر نه
گند و بپوشند اگر بخوبی باشد سرکه داخل نمایند

الحمد لله الذي جعل هذا الدواء من جنس البهارات والاعشاب الطيبة
 رائحة طيبة وجمعت آن آب برک کا ہوا آب خیار
 تازه آب کردی تازه صندل سفید ساییده از هر یک
 قدری و شیشہ سترنگ کنند و بپزند و اگر قدری آب
 برک کشند تازه اضافه نمایند خوب است و اگر نباشد
 لافور کشند خشک اضافه نمایند نیز خوب است
 و اگر ضعف و باغ و قلب بار دین را نافع است
 آن خود هندی یک جزو ارسا قریض مشک بصر از
 سر یک نیم جزو باکاب ساییده لخلی نمایند و لخلی معطر
 بسیار خوشبو و باغ و قلب و دماغ است و جمعت آن
 عیسایک آن صندل سفید بسیار خوشبو نیم آن نار
 است و نارنج و پوست نارنج خود هندی غرق و پوست
 سیب از سر یک آن نارنج و شرب مشک خالص از
 سر یک آن آب بهار نارنج قدری همه را بسیار نرم ساییده
 خشک و شیشہ نگا دارند و عند الحاجة قدری از آن را
 با کباب میل کرده و شیشہ سترنگ نموده لخلی نمایند

باب اللام مع ایمن الملمه

لسان الثور لغای کاؤ زبان و میزانی قوی و
 بندی گای جیبا نامند برک نبات آن باخوبیت
 سطر و مفروش بر روی زمین و بر روی آن نقطه
 سفید شبیه بخار و زغب دارد و ساقش قریب به
 و زغب و شاخهای آن نیز از زغب و با نقطه های سفید
 و باریک و گش لاجوردی شکل گل امارت سفید
 رنگ اندک طولانی و سفید از جیب و طم و باریک تر
 چهارده اند و یک قمع میباشد و رنگ برگ تازه آن
 سبز باطل نرودی و گفته آن باطن لسیاهی و با لعلی دور
 جبال و از هر کشته ابو دست و در نواح عظیم آباد
 شمره بلاد دیگر نیز میشود و اما برگ عظیم آبدی از یک
 نازک و نقطه آن کتر و در مرشد آباد و بگا نیز اگر حجم
 آن را بکوبند متوجه شوند میشود و لیکن برگ آنم نازک
 ضعیف کم لفظ و حکیم سر محمد مومن نوشته که قیامه در
 اصفهان و بعضی بلاد میشود و کاؤ زبان میدانند

مراجز است کل لاجوردی و کوچک و در و ریبا شد
 و کاؤ زبان در اول گرم و تر و قوی است باهفت سال
 باقی است کل آن لطیف و جمیع اجزای آن نافع و
 تقوی اعضاء و ریه است با خاصیت و مل مره سودا
 و صفرا و جبت امراض سوداوی و سرسام و برسام و
 حریت نفس و جنون و وسواس و لعل و لعل لیس
 خفقان و درد و کله و خشونت سینه و سر و دینق و نفس و
 نیکو س زک خمار و سنگ شانه برقان و قویت
 حرارت غریبه مؤثر و مضر سبز و صندل
 قدری بخل ز آبش تا چهار نوبه را زجرم آن تا دله
 درم وید لیش بوزن آن ابریشم محرق و چهار دانه
 پوست ترنج است و چون آن را با سیب و آب و
 شرب ترنج و هندی و شغال آن لافور کشند بخی
 یک رطل شرب بدون از لعل و در و درم گل آن
 با یک درم طین ارنی و در و درم شکر رافع خفقان
 است و عرق کاؤ زبان بهت امراض سوداوی مفید
 و در سایر افعال ضعیف تر از آن و قدر شربش
 شغال و برگ سوخته آن جبت قلاع اطفال و
 سستی بن دندان و حرارت دها ن مفید است

فصل در بیان خمیرهای لسان الثور

خمیره زهره لسان الثور و لافور و قویت قلب و باغ
 نماید و امراض سوداوی و خفقان و لعل و لیس و جنون و
 لوش را نافع است و جمعت آن گل کاؤ زبان
 شغال صندل سفید پانزده شغال برگ با در نجوید
 پنج شغال قند سفید یک من نبات سفید سه من گل
 کاؤ زبان صندل و برگ با در نجوید را در کباب و
 عرق میوه مشک یک بشاز و زنجبیل و پنبه بوشانند
 تا ثلث بماند پس بپا لاند و بماند و با قند و نبات
 لقوام آورند و از آنش برگرفته غلبه شرب چهار شغال
 مشک عینی خالص چهار شغال ورق طلا ورق لافور
 مخلوین مروارید ناسته از هر یک شغال و عرق
 یک شغال سوده دران داخل نمایند و با سیر معجون

سازی برهم زنند تا نیکو مخلوط شود و با قند و لعل و لیس
 شرب و شغال و اگر یک من نبات را کم نموده و لوش
 آن رب سببیرین داخل نمایند بهتر است و عرق
 کاؤ زبان نافع و تقوی قلب و باغ است و دفع مواد
 سوداوی و غلبه و صواب بالیخ و لیس و سواس و جنون را
 نافع است و جمعت آن بکند آب شکر سفید و کف
 آنرا با شکر سفید و تخم مرغ و صفی نمایند پس تیز زنند
 تا لاله گردد و گل کاؤ زبان تازه یک من کف مال کرده
 دران داخل نمایند و باز تیز زنند تا نیکو مخلوط شود و
 بکار بند شربتی ده درم و اگر خواسته باشند و شغال
 غلبه شرب مخلول دران داخل نمایند آن به کام آنرا
 خمیر کاؤ زبان خمیری گویند و شربتی از آن شغال
 است و اگر گل کاؤ زبان تازه به هم زرد گل خشک آنرا
 گرفته نیم گرفته بدستور مذکور خمیر سازند لیکن اگر گل
 خشک سازند در هر یک من گل چهار من شکا باید که در
 کرده شود و اگر خمیری خواهند چهار شغال غلبه داخل کنند

فصل در ذکر شربهای لسان الثور

شرب لسان الثور نافع از باری مره سودا و خفقان
 ضعف قلب بالیخ لیس و سواس و جمعت آن کاؤ زبان
 سی درم شربش با زده درم با در نجوید و درم بلبله
 سیاه قلیون بسفاج فقیقه اسطوخودوس از هر یک ده درم
 اجزای نیم گرفته با سکه من کباب بچوشانند تا لیکن با سکه
 مانده و با لاند دران لیکن شکر بزر و داخل کرده به
 قوام آورند شربتی ده درم و شرب لسان الثور دیگر
 ترکیب حکیم سر محمد حسین طایب شرا و جمعت آن گل کاؤ زبان
 گیلائی جمل شغال گل نیلوفر با در نجوید صندل
 سفید کباب سوده از هر یک ده شغال عرق میوه مشک
 کباب عرق شانه کاؤ زبان از هر یک دو وینا قند
 سفید نبات سفید از هر یک نیم من شرب ورق لافور پنج
 شغال ورق طلا و شغال غلبه شرب مشک خالص
 از هر یک یک شغال بدستور مقرر مرتب نمایند
 شرب لسان الثور که همین منفعت دارد و اگر

را نیز سودمند است چنانچه آن آب لسان الثور
 تازه یک من آب با درختی تازه یک من با غسل صفا
 یک من بچو شانه دانه آنرا بکشد و صافی نموده بقوام
 آرد و در یک درم زعفران سوده در آن داخل نموده
 نگاه دارند مشرب است که درم و اگر حرارت در مزاج نباشد
 و خواسته باشد که زیاد شود لغویت قفسه اندک شغال
 غیر شرب در آن حل کنند و اگر جای قفسه قند سفید
 داخل کنند شاید در نسخه ذخیره آب لسان الثور یک
 من و آب بادرنجبویه نیم من غسل یک من و نیم زعفران
 یک درم است و این نسخه بهتر است به شرب لسان الثور
 به نسخه دیگر میرسد چون صنعت آن گل گاوزبان
 شغال با درختی یک شغال جو شانه به بالانند
 و با و صد شغال قند سفید بقوام آرد و در شرب
 نگاه دارند شربتی ذره درم شرب لسان الثور به نسخه
 بعضی طبیبان است که صنعت آن گل گاوزبان خشک
 سی و درم برگ درخت یک درم سافرج هندی
 و درم شیر آمله چهل درم و در شرب آب بترنوبت
 یک من رسد و با یک من قند سفید بقوام آرد و در
 شربتی ذره درم با شرب درم گلاب بنوشند و اگر خواسته
 باشند در آخر یک شغال غیر شرب در آن حل نمایند
 شرب لسان الثور سافرج دل را قوت دهد و خفقان
 یا بس را نافع باشد و تشش سوداوی و سوساس
 بالجو لیا و جمع امراض را مفید است صنعت آن
 بگند آب لسان الثور تازه یک من و با یک من قند
 سفید بقوام آرد و اگر از آب گل گاوزبان تازه
 عرق شود الطفت و انفع است و اگر لسان الثور تازه
 بهر رسد از گاوزبان یا گل گاوزبان خشک در
 نمایند باین دستور که بگند گاوزبان خشک یا گل گاوزبان
 هر که ام که باشد مقدار چهار یک من بترنوبت و در
 گلاب و عرق بید مشک بچسباند پس بچو شانه و
 بالانند و با یک من قند سفید بقوام آرد و در نگاه دارند
 و اگر حرارت در مزاج نباشد یک شغال غیر شرب
 در آن در آن حل کرده نگاه دارند + شرب لسان الثور

و اگر صنعت آن گل گاوزبان بخانه شغال در آب
 و عرق گاوزبان و عرق بید مشک از هر یک یک
 رطل شرب بچسباند صبح بچو شانه و صافی نموده
 قند سفید و صد شغال داخل کرده بقوام آرد و تیر
 بزنند تا لاله شود غیر شرب و عرق لقره از هر یک
 یک شغال مشک بقی و عرق طلا داخل کرده تیر
 بزنند تا مخلوط شود و نگاه دارند و این خمیره مقوی
 اختصار کلیه و معده است و نافع است از هر
 مایه لیا + شرب لسان الثور منقول از مجربات است
 عماد الدین کاشغری صنعت آن گل گاوزبان
 گلابی ده شغال صندل سفید هفت شغال و نیم
 شرب با درختی به ده شغال تخم بالنگوده شغال
 مشک خالص غیر شرب و عرق لقره از هر یک یک شغال
 یک و انگار نیم قند سفید یک صد و نو شغال
 به دستور تر بنمایند عرق لسان الثور مقوی
 اعضا است و جهت امراض سوداوی و سرسام
 جنون و بالجو لیا و خفقان و تشش و تقویت حرارت
 غریزی و کمونی رنگ خسار نافع صنعت آن بگند
 عرق لسان الثور تازه و در یک من آن شش من
 آب داخل کرده و در یک کشته بطریق متعارف
 عرق کنند و اگر بسکت تر خواهند آب را زیاد و اگر
 گاوزبان تازه نباشد از برگ خشک آن عرق کنند
 بدین طور که در یک من آن شش من آب یا کمتر یا
 زیاد بحسب غرض داخل نموده عرق کنند و اگر
 برکے زاده که تقویت قدری گل آن نیز نافع
 نمایند بهتر است و گاهی به جهت نفرت و تقویت قلب
 برود المزاج قدری قنبر برترنج به بند عرق
 لسان الثور مرکب در فو اند کوره اتوسه و بلغ
 صنعت آن برگ گاوزبان چهل شغال گل گاوزبان
 هفت شغال برگ بادرنجبویه ابریشم خام از سیله
 جد آرد گل نیلوفر از هر یک با نوزده شغال برآرد
 کرده صندل سفید شش شغال برگ گل سرخ که
 در دما است اگر تازه باشد صید و بخانه شغال

و اگر نباشد در خشک منزع الاتماع است شغال
 سافرج هندی و عود هندی غرق خام جو کوب کرده از
 هر یک شغال با شرب چندان آب در یک کنند
 عرق کشند پس بگند قند و جوز بود و با ساس از هر یک
 پنج شغال حصیه الثغاب مصری همین سرخ همین سفید
 بوزیدان شغال مصری شنبل الطیب مصطفی رومی
 و از چینی از هر یک ده شغال جو کوب نموده در ده یک
 که از نوزده بالای آن عرق مسطور را با یک شیشه کلاب
 یک شیشه بید مشک بزنند و یک شغال غیر شرب
 بر سر سیم بندند و ثانیاً عرق کشند شربتی مقدار ویت
 شغال صندل و شغال شام خالص با بعضی شرب
 مناسبه بنوشند و اگر از برکے کبیر و نفیج و خلیل
 انیسون تخم کرفس تخم کشمش ناخواه کرد یا کبر زرد
 افترکی را زیاده از هر یک هفت شغال تا با نوزده شغال
 بنابر اعراض اضافه نمایند نیکوست و گل انگبین زهر
 لسان الثور و دل را قوت دهد و خفقان و تشش صنعت
 قاب سوداوی مزاج را نافع صنعت آن گل گاوزبان
 تازه آنچه خواهند با قند سفید بهوزن یا در حبه آن
 درم و آنچه بماند الی دین نیک و در آفتاب گذارند
 تا چهل روز متوالی پس استعمال نمایند و حقوق کث
 و دندان را محکم کنند شربتی آنرا زایل سازد صنعت
 آن گل گاوزبان شرب گل سرخ که مزاج اجزا بالسویه نرم
 کوفه بخیه بر لثه دندان چسباند +

باب اللام مع الطاهر الممله
فصل در بیان نسخ لطو خات
 بدانکه لطو خات لام و طای ممله و او دفاست مجمه
 عبارت از ده ای سیال رقیق القوامی است که ظاهر
 جلد بماند و از طریق تر و از صفا و غایت تر باشد و
 لطو خاتیکه در آن فیون و پوست شش لب و در
 افیون ذکر یافت و آنچه بدون آنست در اینجا نوشته
 میشود و لطو خاتیکه چون بر معده لطو خات نمایند این
 کند صنعت آن بوزره انی و غن مغز بزرگ که

با اول تلخ کوهی است بزبان عوام اهل فارس و زهره
 گاو خشک کرده اجزا مساوی بعل سرشته بر معده
 لطوخ نمایند و تلخ و حلیه چون بر معده بمالند فی آورد
 و چون بر ناف بمالند اسهال کند و چون بر پشت نماید
 لطوخ نمایند و در بار بول کند صنعت آن بر کتب
 مقصره صادره قضا الحار از هر یک سه درم مردانک
 خرق سفید از هر یک چهار درم زهره بزنجبیل و عکبریت
 ده مثقال موم را در زیت کلاخته باقی ادویه را کوفته
 بخیه آن سرشته خانیچه ذکر شد لطوخ نمایند و این
 لطوخ امراض بلغمی سینه و ریه را نافع است و نیز
 بلغمی و بر بوق صنف النفس را سود دارد و سینه را از
 اخلاط پاک سازد

باب اللام مع العین المله فصل در بیان نسخ لعوقات

بر آنکه لعوق بفتح لام ضم عین همزه و اوقات معنی
 دوا و هر یک غلیظ القوام بالزوجات با بوجون و
 شربت است و بفتح است و یا مانند فو و فو که
 اندک اندک بکشت تابست تا اثر آن بر در جلق و
 قشر برسد خصوص در وقت خوابیدن بر پشت
 زیرا که اکثر لعوقات مخصوص باعضای تنفس است
 برای نرمی و دفع خشونت و غلظت آنها و مصلحتی که
 در آن تخم خشکی است و در افیدن لعوق اسهال در
 اسهال و ابرسا و بقیه شیه و خارش در ابرسا و بقیه
 خارش و همین قسم لعوق ادویه که مذکور شده و در
 آن ترکیب یافته اند که زیاده اینجا مرقوم می شود
 لعوق با قلا که سینه را نرم سازد و سینه را فاده و در
 صنعت آن آن که در با قلا مقشره بجای درم صمغ عربی و
 نشاسته کثیر از هر یک پنجم درم رسا السوس درم
 تخم خطی بجای درم تخم خشکی ده درم مغز بادام
 مقشره است درم مغز بیدانه مغز تخم کدو و خیار بیا
 و زهره از هر یک پنجم درم موز بیدانه است درم تخم
 لازم که بکشد باقی اجزا را نرم کوفته بخیه مجموع را

با هم مخمبه بستر و پوسته قدری در دهان نگاه دارند
 کسی را که آب از دماغ فرو جلد بسیار نافع است
 لعوق بزرگ کتان را بود معال مزمن را سود دارد و سینه
 را از اخلاط غلیظه پاک کند نفس را یار سه و در
 صنعت آن بزرگ کتان بریان کرده سی درم قردمانا
 ده درم کوفته بخیه با غل مل معوم بسترند و لعوق
 نمایند اگر بزرگ کتان تنها کوفته بخیه بوسل بسترند
 همین عمل دارد و لعوق بزرگ کتان قویتر از اول
 صنعت آن بزرگ کتان بریان یک جزو کند نیم جزو
 قردمانا زهره از هر یک یک جزو کوفته بخیه با و خندان
 غسل بسترند شربت صبح و شام یک کفچه و لعوق
 بزرگ کتان دیگر معال مزمن بجز آواز را صاف
 کند و سه و کشاید و سینه را از یم و اخلاط غلیظه پاک
 سازد صنعت آن تخم کتان بریان کرده موز شربت
 از دانه از هر یک نیم من مغز جلفوزه مغز بادام شستن
 و تلخ از هر یک شش ادویه در آنش دیگر شستن درم
 است مغز فندق بریان کرده عکاس ابط صمغ عربی
 اصل السوس از هر یک سه ادویه فلفل سفید اگر با قلا
 نخورد و بخیه نشاسته ناخواه حرف با بلیه میوه
 سالیخ پنجم شش از هر یک یک و قیه کند زعفران
 از هر یک نیم ادویه کوفته بخیه شربت سرشته افراص
 سازد و در سینه خشک نمایند و هر روز صبح یک
 قوس شام یک قوس که یک مثقال باشد سوده
 یک قوس فلفل سرشته لعوق نمایند و لعوق بزرگ سینه
 را از یم پاک کند صنعت آن رسا السوس مقشر
 پنجم درم کثیر بزرگ کتان بزرگ مغز بادام تخم خشک
 بادان از هر یک سه درم بزرگ در بر دغن گاو و غسل
 بکشد از دانه باقی ادویه کوفته بخیه بدان بسترند شربت
 سه درم با طلیخ زوفا و لعوق بزرگ کتان که بخت منع
 اصحاب بزرگ سینه ببله عدل است و صنعت آن
 بزرگ سینه سفید دوازده مثقال مغز جلفوزه شش
 مثقال مرصان یک مثقال کوفته بخیه بوسل قوام
 آورده بسترند و لعوق نمایند و لعوق بزرگ کتان

بسیار سرفه و بلغم و شسته نفس را سود دارد و صنعت آن
 تخم کتان بوداده جلفوزه صمغ عربی کثیر از هر یک چهار
 درم خرمای سیده ده و دانه و دغن بادام سی درم غسل
 مقفود بستر درم خانا نیم ست لعوق سازند و لعوق
 با و شیر سرفه و ضیق النفس که اسود مزاج سرفه در باشد
 نافع است صنعت آن کافور شیر مغز بادام تلخ فلفل
 از هر یک جزوی کوفته با غل مل معوم بسترند و درم بسترند
 و به یک یک در دهان نگاه دارند و لعوق تب
 الصنوبر صنف النفس سوداوی بلغمی و سرفه سوداوی
 و بلغمی و سایر امراض بارده سوداوی و بلغمی و سرفه
 را نافع باشد و سینه و ریه را از اخلاط غلیظه پاک
 پاک سازد صنعت آن مغز بادام شیرین مقشر
 جلفوزه مغز لسته انجیر زرد خشک زوفا خشک
 اجزا مساوی کوفته بخیه بکشد و اصل السوس معده
 گاو زبان در آن بخیه باشد یا سینه زرد و زرد و زرد
 درم از آن لعوق نمایند و لعوق حب الصنوبر که صاحب
 ذات الریه را از بلغمی و دغن بادام سی درم صنعت
 آن حب الصنوبر کثیر مقشر ده درم کثیر از هر یک تخم
 خیارین صمغ عربی مغز بادام تلخ مقشر رسا السوس
 نشاسته تخم خطی سفید از هر یک سه درم حب مل معوم
 تخم کتان بریان بر سیا و شان مغز بادام شیرین مقشر
 مغز حب لطف مقشر از هر یک پنجم درم بزرگ کتان درم
 خربالست قد غسل شسته نیم من روغن گاو و بخیه
 اسار خربار در روغن گاو و غسل سینه با سار شست و
 ادویه را کوفته بخیه آن بسترند و در سینه بکشد
 درم زرد و درم حج افاده ادویه مذکور شده شربت یک
 طعنه و لعوق حب الصنوبر دیگر که همین شافع دارد
 صنعت آن لب حب الصنوبر صمغ عربی بزرگ کتان با
 کرده کثیر از رسا اجزا مساوی کوفته بخیه با سکه وزن
 مجموع ادویه غسل بسترند و در روغن خربالست
 نگاه دارند صبح ده درم لعوق نمایند و لعوق تب
 الصنوبر یک من میر محمد مومن نوشته که بکر حقیر تجربه نموده
 جهت سرفه کثرت و ضیق النفس و گریه آواز خفان

رطوبتی لطیف و موثر و سبیل یافته صنعت آن بر حلیه
را خیسایند و نقش نمایند و از آن گویند شیر گرفته
با و شتاب انگوری یا شل سهند بچشانند تا غلیظ شود
مساجری حلیه مغز جلیغوزه نقش بسیار نرم ساییده مخلوط
نمایند و چند جوش داده استعمال کنند و کتوک حسب
الصنوبر بر بوی صنفق النفس و سعال مزمن را سودمند بود
سینه را از خلط بلغم پاک کند صنعت آن مغز جلیغوزه
و در مغز تخم خیارین صمغ عربی مغز بادام تلخ نقش
مغز بنبه دانه از هر یک چند گرم رازیان و در درم خرباسه
رسیده نسبتاً عدد در روغن کاکاویج سیر عمل نیم من خرباسه
را در عسل در روغن کاکاویج سیر عمل نیم من خرباسه
کوفته بخت بدان برشته و در بعضی نسخ گویند در روغن
گوزیاده کرده اند و کتوک حب الصنوبر دیگر باه را
قوت دهد و بخت صوت و رطوبت خنجره را نافع باشد
گروه و شانه را مفید است صنعت آن مغز جلیغوزه
مغز بنبه دانه از هر یک است مثقال حلیه بزرگان
بریان کرده از هر یک ده مثقال نرم عسل نصف با
و شتاب انگوری به رشته کتوک سازند و کتوک حب
الصنوبر و دیگر که خلق النفس و ربو و سرفه را سودمند
بود صنعت آن مغز جلیغوزه مغز بادام شیرین نقش
از هر یک چهار درم رب السوس روغن بادام از
هر یک پنجم درم نشاسته است درم کوفته با عسل بقوام
آورده بپزند و کتوک حب الرشاد و سرفه کنند
بلغمی را نافع باشد و سینه را از اخلاط پاک کند +
صنعت آن تخم تره نیز که ده درم اصل السوس نقش
تراشیده چهار درم انیسون رازیان از هر یک سه درم
اجزائیم کوفته در روغن کاکاویج بچشانند تا به یکبار
آید و صاف نموده با نیم طل عسل به قوام آورند
کتوک حب الرشاد و دیگر صنعت آن تره نیز که ده
درم شود نیز چهار درم انیسون تخم بادان از هر یک
دو درم بر او در روغن کاکاویج بود و در روغن کاکاویج
هر یک سه درم کوفته بخت با عسل بپزند شربت در دو درم
با سکنجبین یا اعنصل + کتوک حب القطن نقش

معصومی سینه را از اخلاط پاک کند و سرفه کند و ریش
سینه را سودمند است صنعت آن مغز بادام نقش
ده درم مغز بنبه دانه دو درم با قلع سینه سیده
نیم درم کرسته فراسیون از هر یک سه درم اجزائیم کوفته
بخت با فانی بقوام آورده بپزند و کتوک سازند
کتوک حب القطن خلق النفس و سرفه رطوبتی را بحد مل
است صنعت آن حمل تخم کتان با سوسن نرم
گویند با عسل بقوام آورده به رشته کتوک نمایند
مداومت با آن کنند و کتوک حب القطن که از صنعت
جالیقوس است حلیه القدر و عظیم النفع است و
اعلاوه شربت باه کند بعد از یک پاش از آن و صند
را صافی گرداند و سبب بکشد و نافع است از برای
ضعف گروه و شانه و حرقة بول و سنگ گروه و شانه
را از اکل گرداند و نافع است از برای صنفق النفس و
ربو و صنعت آن حب القطن نقش است درم و
در حینی قرقفل مغز جلیغوزه تخم سهند از هر یک
پنجم درم شقاق مصری زنجبیل از هر یک ده درم
در ششجان سفید درم فسطی شیرین تخم کتان بریان
مصلطه رومی از هر یک چهار درم او یک کوفته بخت
با سه وزن عسل مصفی سرشته و در ظرف چینی یا بجای
نگاهدارند شربت و دو مثقال قوتش تا دو سال باقی
میانند و باید دانست که این کتوک را با لیسوس
یا سم دوار القطن ذکر کرده و متاخرین از طب
با سم معجون حب القطن آورده اند و شیخ داود چون
با سم کتوک حب القطن ذکر کرده و نیز برای سرفه
او درین باب ذکر کردیم و کتوک حلیه غلظت صوت
را نافع است و سینه را نرم کند و نفث را آسان گرد
صنعت آن حلیه مغز بادام از هر یک چهار درم کثیر
اصل السوس نقش مغز جلیغوزه نشاسته صمغ عربی
از هر یک دو درم کوفته بخت با عسل با جلاب مقوم
بپزند و اگر تخم کتان بریان پنجم اضافه نمایند
قوی گردد و کتوک حلیه حبت ربو و سعال بیسی
لبنایت نافع است صنعت آن حلیه بویز بیدانه

بچشانند از هر یک یک درم گل نفث کا و زبان از هر یک
پنجم درم بپزند و درم بچشانند و آب نرصاصی نمایند
و با عسل بکشد و بخت مثقال بقوام آورند و در آخر مغز
کدو مغز جلیغوزه از هر یک سه درم رازیان دو درم
کوفته اضافه نمایند و بخت مثقال آرز با مارا شریف بپزند
کتوک حبک زبیری کتوک حب باه و عسل بول و سنگ
گروه و شانه و رنایت نفع است صنعت آن حبک
تازه را کوفته و آب آن مقدار که از سر آن برگردد بران
کرده بچشانند آنقدر که منفع شود پس آنرا افزوده
صافی نمایند و در آن مرتبه ثانی حبک تازه داخل
کرده بچشانند و بسیار بپزند و با عسل بکشد بقوام آورند
در هر یک و قیه از آن زنجبیل در فلفل از هر یک پنجم
داخل نمایند شربت یک قیه و کتوک رب السوس
سعال مزمن را نافع باشد اخلاط لرجه را از سینه
و شش پاک کند و نفس را یاری دهد و صنعت آن
رب السوس کثیر بارز و مغز بادام رازیان اجزائیم
مساجری با عسل صاف بقوام آورده کتوک رب السوس
و دیگر که لطف را موافق باشد و با شیر بادان حل
کرده بپزند با در گوی آویزند صنعت صمغ عربی
کثیر رب السوس فانی از هر یک چهار درم مغز بنبه
یک درم اجزائیم کوفته بخت با عسل و روغن بادام بپزند
کتوک پستان خوشونت خلق و سرفه ذات الحجب
و ذات الصدر و صنفق النفس را سودمند بود +
صنعت آن پستان و ولایت دانه بویز طافی بپزند
چل درم فلوک خیار شنبه مثقال بچ بپزند و شسته
نیم کوفته چل درم همه را در سه طل آب باران خیسایند
طبخ نموده با نیم قند سفید بقوام آورند + کتوک
سپندان که سینه و خنجره را از اخلاط پاک کند و نفس را
آسان گرداند و صنفق النفس را سودمند بود +
صنعت آن تخم سپندان کچد نقش از هر یک سه درم
چو فای خشک صفت درم رب السوس دو درم همه
نرم کوفته با عسل بقوام آورده بپزند و کتوک
الکبریت حبت سرفه رطوبتی و خوشونت خلق و در

کرم که از قنطاریه و دماغ از بلغم غلیظ نافع است
 صنعت آن آب کبریت که کلمه کبریت نامند افشوده
 یک من بجز شانه تا نصف رسد و با ده پنبه آن
 بقوام آورند که غسل آب کبریت جوش نداد و در
 آن باشند و در آخر مغز جلفوزه مغز پنبه و آنرا در باغ
 از هر یک دو درم بزرگتان بریان جلای از هر یک
 پنجم درم چنانچه هم است بسختند و لعوق کبریت به
 است دیگر که همان لعوق دارد و صنعت آن کبریت آب
 کبریت را در جوشانند تا نصف رسد و با ده پنبه آن
 شکر فیه بقوام آورند و با زای هر رطله شکر کهنه
 کنند و صمغ عربی که از ایتانج از هر یک پنجم درم و آن
 حل کنند و شیمی شته شقال لعوق نمایند و قوتش تا
 چهار سال باقی بماند و لعوق گرم اخلاط مواد
 غلیظه را از سینه پاک کند و حال تنگی در برون و تخمه
 بجز الصوت بکفی را نافع بود و با جله نافع است
 از برای جمیع امراض باره حادثه از مواد باره در
 سینه صنعت آن کرم را در آب بخته و شسته
 یک من نیم غسل نیم من بپزند تا بقوام آید و
 القنوب کبیر و مغز پنبه دانه از هر یک یک او نیم
 کتان بریان جلای از هر یک پنجم درم مغز پنبه با فوزه
 آرد با فوزه درم کوفته بخته آن بسختند و لعوق
 سازند و شیمی پنجم درم با شیره خر لعوق کلمه کبریت
 است و لعوق که در فیه آورده که نافع است از برای
 کرم که از قنطاریه و دماغ از بلغم غلیظ نافع است
 و شقال و بدلتش در تفتیح و شقال آن را بوند و
 نیم وزن در لعق آن طباشیر است و از خواص آن
 است که چون هر روز یکبار آن را با سرکه سی با چهل
 یوم بنوشند بغایت لاغر کند و پیر کس درین امر
 بآن غرضه اگر سه چهار شقال آنرا در سه چهار
 روز با سرکه بنوشند بدستور چهل یوم همین اثر دارد
 و رنگ آن که از طبع خام آن بهم میرسد مخصوص
 بر شیم است بخلاف پنبه و غیر آن باید که بر لعوق
 بشیم را در آب بطوخ آن با طریقه صاف کرده باشد

صنعت آن آب برگ قطونا آب برگ لسان الحمل از هر
 یک بست درم مغز تخم خیارین مغز تخم کدوی شیرین از
 هر یک سه درم طباشیر سفید تخم خرما نقش از هر یک
 دو درم نبات سفید بست درم بدلتش کبیر نماید و
 هر روز با دوش آب رنگه یک نفخ از آن لعوق نمایند
 لعوق دیگر که سرفه خشک را که از سوراخ اطراف گرم بود
 سود دهد و دوق و سلول را نافع آید و صنعت
 آن لعوب برگ قطونا لعوب بیدانه شیرین لعوب تخم
 خطمی آب انار شیرین آب کدو آب خیار آب هندو
 برگ خرما آب نیلوفر از هر یک بست درم صمغ عربی
 کثیر مغز بادام شیرین قند سفید از هر یک پنج درم
 خشکاش و دو درم شکر طرز دیم من آنچه باید شست
 بکوبند و همه را با لعوب با طبع نمایند معقود و پیوسته
 اندک اندک در دهان نگاه دارند و آب آنرا در برون
 لعوق دیگر که سرفه خشک که از سوراخ اطراف سرد باشد
 نافع آید و صنعت آن لعوب حب الرشاد بزرگ کتان
 از هر یک پنجاه درم غسل صاف صاف درم بقوام آورند
 و اگر بنیدرم مرغی و دو درم میوه سائل در آن بپایزند
 بهتر باشد و لعوق دیگر که سرفه گرم نزله گرم و سلول
 را نافع باشد و صنعت آن لعوب برگ قطونا لعوب
 تخم و لعوب بیدانه از هر یک ده درم روغن بادام
 سه درم با بست درم قند بقوام آورند و شیمی مقدار
 سه درم و لعوق دیگر که سرفه را نافع است و سینه و
 آلت نفس را نرم کند و صنعت آن کثیر صمغ عربی
 بیدانه نقش از هر یک سه درم رب السوس نیم درم
 نشاسته تخم خشکاش از هر یک دو دانگ کوفته بخته
 یکبار در روغن بادام و بست درم قند سفید بقوام
 آورند و بسختند و مقدار سه درم در دهان نگاه دارند
 و آب آنرا در برون که نافع است

باب اللام مع الکاف

لک بدانکه لفتح و هم لام سر و داده و آن نوشه
 صمغ است که از بعضی اشجار از سر شاخه خود بخود

جوشیده بر سر آید و منعقد میگردد و سرخ رنگ شبیه به
 توت سرخ خرد و کلان آن بقدر جوهر بود که کنار که سبزی
 سیر نامند و بزرگتر از آن سیر میشود و بیشتر از درخت
 کنار بر سر آید و آن بهر مستعمل است و آنچه از درخت
 پیل در برون و غیر البیل می آید برون و غیر مستعمل در
 او بسیار است و آنچه به تحقیق پیوسته و بر بلاد هند و
 بنگاله چین است و این را کاف خام و بندی جوهری
 میگویند و ازین با قوام رنگهای سرخ لعوق می آید و
 آن رنگ را اگر به تنهایی منعقد و خشک نموده و جدا
 سازند بندی گامی می نامند اگر نینیه آلوده و قصای
 نازک بشکل کرده رنگ ساخته خشک نمایند و در
 گویند و کاف بندی لاکه بخفای با و لغاری لاک
 نامند و جوش داده آنرا در قهای نازک ساخته بندی
 جراحی میگویند و مستعمل آن در او و در ترکیب لک خام
 جوش نداد و تازه نو است و قوتش تا ده سال باقی
 است در دو درم گرم و در سوم خشک و نیز مستعمل در طب
 کاف مفضل که گاه غیر مفضل است تقوی جگر و احشا
 و مفتوح سده سیر و جگر و جالی آنرا و محل او را و منقعه
 اخلاط باره و آشامیدن مقدار یک دانگ تا دو دانگ
 از ساینده مفضل آن با شیره تازه دوشیده جبهت جبهت
 نفث الدم مجرب و با خالصیت لاغر کننده بدن و جبهت
 استسقای لحمی و زنی و فاج و یرقان و سرفه
 و خفقان در بود و جری و ضعف کرده و سایر اعضا
 نافع و مضر سیر و مصلح اش معطله و قدر شربش تا
 یک شقال و بدلتش در تفتیح و شقال آن را بوند و
 نیم وزن در لعق آن طباشیر است و از خواص آن
 است که چون هر روز یکبار آن را با سرکه سی با چهل
 یوم بنوشند بغایت لاغر کند و پیر کس درین امر
 بآن غرضه اگر سه چهار شقال آنرا در سه چهار
 روز با سرکه بنوشند بدستور چهل یوم همین اثر دارد
 و رنگ آن که از طبع خام آن بهم میرسد مخصوص
 بر شیم است بخلاف پنبه و غیر آن باید که بر لعوق
 بشیم را در آب بطوخ آن با طریقه صاف کرده باشد

یک قصب آبش نرم بچشاند و طبعی باید پنج جز در آن
 لک خام صبر جز و باله و الابدون طبعی تا شیر ندارد
 و چون نشان بجز یک است یا نه روز در آب بخشد
 پس یک خام را اضافه نموده آبش نرم بچشاند
 تا در وصف او جدا شده آب است نشان سرخ و
 در خنده گرد و پس لطیف صاف آنرا با صمغ عربی جمع
 نمایند و آنرا بپزند و گلابی مانند در نوشستن و انشال
 آن بهتر از شربت است و نقل آنرا از گران در آشام
 چیزها استعمال می نمایند و معده و بزرگ رگ می است
 در قیاس قیض و شرب آن در قطع حیض از مجرب است
 دستور غسل یک است که صمغ یک را از جوب و
 خاشاک پاکیزه نماید و نرم بکشد پس در بادن پاکیزه
 ریون چینی و صمغ از خرما و در آن بچشاند و باشد
 سخن بکشد پس از خربال موین با از کرباس و ریش
 صاف کنند و بگذارند تا ته نشین شود و آنرا بپزند
 باز چنین کنند آب آنرا بریزند و لک را خشک
 نموده نرم بپسایند و در دوا لک و سفوف لک
 و قرص و غیره استعمال نمایند

فصل در ذکر نسخ دوا مالک

دوا مالک لک که نافع است از بلوی آنچه نافع است
 از بلوی دوا مالک که نافع است از قیض حصاة که نافع است
 علیه بن جزله گفته که دوا مالک که نافع است از
 بلوی ضعف کبد و ابتدای استقار و سردی معده و
 نفیحه سده و دوا مالک که نافع است از قیض حصاة که نافع است
 و این دوا بهترین دواهای کبد است و صفت آن
 به نسخ و شمع زین و این نسخ با نسخ و شال و قفا و سکه
 و راد و به نادر و قفا و سکه که در جیب است اندک از
 اوزان او و درین دوا نسخ نیاید بگیرند لک
 منی مغسول هشت درم مغز بادام تلخ و منی و این
 سافج هندی و نقل از هر یک یک درم کما فیطوس
 فو و بک صافی و دوا مالک که نافع است از هر یک چهار درم
 سنبلیله و دوا مالک که نافع است از هر یک چهار درم

ریزه کرمانی زنجبیل حبشی از هر یک هشت درم خطیانا
 زراوند درج از هر یک هفت درم زعفران سه
 درم اسارون نه درم قوه الصباغین پانزده درم
 و در نسخ دیگر است و صمغ اوقیه است و نسخ اول
 صمغ است حب لبان سلیمه سودا قصبه لک ریزه
 صمغ قلع از هر یک از هر یک هفت درم رب السوس
 دوا مالک که نافع است از هر یک پانزده درم و درم صمغ
 از هر یک از هر یک سه درم قلع قسط تلخ از هر یک
 نه درم سیسیلیوس و صمغ لبان از هر یک سه درم
 و صمغ صمغ را نیم کوفته در غراب ریانی فیسیلند جل
 کتدر باقی او و ریون کوفته بخیه بخیه بخیه بخیه
 شربت به بقدر بند قه با آنچه اصلاح باشد از شربت
 جراح این دوا گرم و خشک است و راول در خندان
 و در نسخ دیگر دوا مالک که نافع است از هر یک هشت درم
 سلیمه و نقل رب السوس ریون قلع قسط سیسیلیوس
 این جزا مجموع و نقل ندارد و سادوی نسخ و شمع زین
 و شال و دوا مالک که نافع است از هر یک زکریا
 رازی صفت آن لک منی مغسول ریون چینی از
 هر یک سه درم سنبلیله الطیب معطر رومی انیسون
 شمع کرمانی از خرما و ابل مغز بادام تلخ صمغ
 فستقین رومی صمغ غاف زراوند طول از هر یک
 دو درم زنجبیل قلع از هر یک یک درم مجموع
 را کوفته بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه
 شربت به و درم با مالک اصول بیایزند و به نشان
 و اگر غلظت اثر گرمی باشد با سبکچین بنوشند و
 قوت این دوا باد و سال باقی است و در نسخ دیگر
 این دوا عمل داخل نیست بلکه آورده که این دوا را
 کوفته بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه
 یا سبکچین بنوشند و دوا مالک که نافع است از هر یک
 سنبلیله و در نسخ گفته که این نسخ معطر علیه است
 صفت آن لک منی مغسول هشت درم مغز بادام
 تلخ و منی و این سافج هندی و نقل از هر یک چهار درم
 فو و بک صافی و دوا مالک که نافع است از هر یک چهار درم

خوم از هر یک چهار درم سنبلیله الطیب صمغ صمغ
 از هر یک دوازده درم و درم و درم کرمانی فطر اسالیون
 زیره کرمانی زنجبیل حبشی از هر یک هشت درم زعفران
 سه درم اسارون هفت درم و نیم سلیمه قصبه لک ریزه
 صمغ قلع از هر یک از هر یک هفت درم رب السوس
 زراوند طول از هر یک از هر یک هفت درم رب السوس
 درم صمغ از هر یک از هر یک سه درم قلع قسط تلخ از هر یک
 از هر یک دو درم رب السوس و صمغ لبان از
 هر یک سه درم و نیم غل غل صمغ زین او و سه کوفته
 بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه
 دوا مالک که نافع است از هر یک پانزده درم و درم صمغ
 آن لک منی هشت اوقیه مغز بادام تلخ قلع قسط
 دوا مالک که نافع است از هر یک اوقیه کما فیطوس رومی مو فو
 زراوند و شمع از هر یک چهار اوقیه خطیانا
 رومی زراوند درج از هر یک یک اوقیه سنبلیله
 یک طبل صمغ صمغ صمغ صمغ صمغ صمغ صمغ
 زیره کرمانی زنجبیل از هر یک هشت اوقیه و لبان
 پانزده اوقیه حب لبان صمغ سلیمه سیاه قلع زراوند
 قصبه لک ریزه از هر یک هشت اوقیه با السوس
 یک طبل و نیم ریون چینی صمغ از هر یک از هر یک اوقیه
 قلع سیاه قلع تلخ از هر یک ده اوقیه رب السوس
 سه اوقیه و نیم و صمغ لبان سه اوقیه او و ریون کوفته
 و بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه بخیه
 او و غل غل صمغ صمغ صمغ صمغ صمغ صمغ صمغ
 بعد از شش ماه استعمال باید کرد و قوتش تا یک سال
 نیم و بعضی گفته تا دو سال باقی می ماند و دوا مالک
 الا که نسخ دیگر سنبلیله در زعفران و درم و زراوند
 کبد ذکر کرده گفته که این دوا در ضعف کبد و اول
 اشتقاق از برودت کبد و از براسه نفیحه سده استعمال
 کرده میشود و صفت آن لک منی مغسول قسط تلخ و غل
 ستر شامی و این صمغ و در نقل اسارون شامی
 قصبه لک ریزه فطر اسالیون و قوت زراوند و زعفران
 از هر یک سه درم سنبلیله الطیب خطیانا فو و بک صافی

هر یک سه درم سافج هندی مغز بادام تلخ مقشر قرض
 مصطفی حب لسان از هر یک یک درم و نیم موفو از قوی
 زعفران فلفل سیاه از هر یک یک درم کوفته بجمیع عسل
 مصفیه بدستور معجون سازند شربت یک مثقال
 دوا را لک لک آب صفت کبد و مقارنه استسقا و بر دود
 معده را نافع است و کفایت کرده کد طحال کسند
 بول براند و در امراض کبد این دوا بی مثل و
 کثیر الفایده است صنعت آن یک مثقال هشت مثقال
 مغز بادام مقشر قرض دار چینی جنطیانای رودی
 کند زردا و دیگر از هر یک چهار مثقال صبر قوطی
 سنبل الطیب رب السوسن از هر یک شش مثقال بخیل
 دو قوطی اسالیون زیره کرمی از هر یک هشت
 مثقال فوه حب لسان سلیمه مصطفی رومی مثقال زرقا
 نصب الذریره از هر یک هفت مثقال ریوند چینی
 از هر یک دو مثقال فلفل سیاه مطبوخ از هر یک
 ده مثقال سیالیوس سده نیم درم و فلفل زردا و
 طویل از هر یک سه درم مثقال روغن لسان سه مثقال
 ادویه کوفته بجمیع با سه چندان عمل کف گرفته بشوند
 و بعد از ششاه استعمال نمایند شربت یک درم
 دوا را لک و دیگر که همان نفع دارد و اعتماد برین
 نسخه بیشتر است صنعت آن یک مثقال هشت
 درم بادام تلخ مقشر دار چینی سافج هندی قرض
 جنطیاناز آوند مرج ریوند چینی از هر یک پنج درم
 کما فیطوس فومرکی زردخای خشک از هر یک چهار
 درم سنبل الطیب صبر سفوط سلیمه نصب الذریره
 مصطفی از هر یک دو از ده درم دو قوطی خم کرفس
 و فطر اسالیون زیره کرمی از هر یک هفت درم
 زعفران حبه از هر یک سه درم سارون
 حب لسان قرض از هر یک هفت درم و نیم روغن بانه
 درم فلفل سیاه قسط تلخ از هر یک ده درم سیالیوس
 روغن لسان از هر یک سه درم سده نیم از کوفته بجمیع
 با سل کف گرفته بشوند و بعد از ششاه استعمال
 نمایند شربت یک مثقال با ماء الاصول سیاه شامند

دوا را لک الاصفه نافع از برای ضعیف برودت و
 حمل است کبد و معده و صلا است طحال در فتنه سده با
 و ابتدای استسقا صنعت آن یک مثقال قسط تلخ افکار
 ترمس شام حبله نافع سیاه از هر یک دو درم
 ریوند چینی سه درم لعل مصطفی لبتدر کفایت
 بر توجع معجون سازند شربت یک درم با آب طنجیر
 و در نسخه دیگر بجای حب افکار قحاح از خواست مزاج
 این دو اگر م و خشک است در آخر درجه ثانیه
 و قوت این دوا یک سال و نیم باقی میماند و در نسخه
 بخیل بن عیسی بن جزله که در مناج ذکر کرده و حب افکار
 قحاح از هر یک دو درم عمل است و گفته که منافع این
 بسیار قریب است به منافع دوا را لک لک

فصل در ذکر نسخ سفوفات لک

سفوفات لک که اسهال کبدی را نافع باشد
 تا لیست مغفرات پناه حکیم حسن الدین رحمة الله علیه
 صنعت آن طباشیر سفید ریوند چینی بریان لک
 مغسول زرشک بیدانه صمغ عربی آرد بلوط سنبل
 آب روی صندل فوه الصباغین غصاده نیمه شمس
 از هر یک هشت مثقال اجزا کوفته بجمیع مثقال از آن را
 بر آب بیشترین شربت بسیند و سافج مغسول با هر یک
 کافور عمل نمایند سفوفات لک دیگر که مشهور بسفوف
 عباده است معده سرد و تر را نافع باشد و خواص
 آن از آنکه سازد و جگر را قوت دهد و هزال آن را
 بر طرف سازد و صنعت آن یک مثقال حب لک
 آرد بلوط مصطفی بازوی سبز و سیالیون پوست انار
 از هر یک چهار درم زنجبیل کندر از هر یک یک درم
 در نسخه دیگر بجای کندر لسان است و در زن نبات
 نیز چهار درم است نبات سفید بخواه درم شربت سه
 درم تا یک هفته استعمال نمایند وقت صبح و شب
 و وقت خواب و گوشت نخورند که غلیظ است چنانچه
 قلاسی گفته در نسخ شیخ الرئيس که در قانون ذکر
 نموده و بعد از آن لک است چنانچه شفای آورده و

آن نسخه موافق است با نسخه صاحب جامع التراب و در
 نسخه دیگر که طرز دوزن مجموع ادویه است سفوف
 لک دیگر که بجمیع اسهال کبدی نافع است صنعت
 آن مغسول لک گل سرخ نشاسته از هر یک پنج درم فوه
 الصباغین طباشیر سفید صمغ عربی تخم حاض از هر یک
 دو درم زعفران دو از لک کوفته بجمیع شربت یک مثقال
 و از عصب آن دود که داغ کرده باشد و آب سیب
 شیرین و آب بنشین از هر یک پنج مثقال قرض طباشیر
 قابض کبر از هر یک نیم مثقال بنوشند و سفوف
 لک دیگر درم جگر را سود دهد و بول براند صنعت
 آن تخم خربزه تلخ خیارین از هر یک چهار درم تخم کاسنی
 تخم کثوث از هر یک سه درم تخم کرفس اسون رازیانه
 رب السوسن از هر یک دو درم غصاده زرشک چهار درم
 ریوند چینی یک مثقال لک مغسول چهار دانگ و
 زعفران سنبل طنجیر از هر یک یک درم
 کافور دو دانگ شربت سه درم و سفوف لک دیگر
 اسهال کبدی را نافع است صنعت آن گل سرخ
 شمش درم لک مغسول تخم حاض انار لک از هر یک
 سه درم فوه طباشیر سفید صمغ عربی صندل سفید از هر
 یک دو درم ریوند چینی یک درم و نیم زعفران کوفته
 بجمیع سفوف سازند شربت سه درم با دودغ آب نبات
 سفوف لک دیگر که درم جگر را نافع است
 صنعت آن لک مغسول ریوند چینی از هر یک یک درم
 پوست بیلله زردی درم تخم کاسنی تخم کثوث تخم
 تخم خیارین از هر یک دو درم کوفته بجمیع سفوف
 سازند شربت سه درم با ماء الجبن بدهند اگر حبه
 قوی باشد آب برگ خرفه مغز فلوک خیار شنبه
 سفوف لک دیگر که همین نفع دارد و صنعت آن
 لک مغسول سه درم پوست بیلله زردی درم طباشیر
 سفید دو درم رازیانه یک درم و نیم بجمیع رازیانه
 تخم کثوث آدرده اند و سفوف لک دیگر که بجمیع
 عمل میکند صنعت آن لک مغسول طباشیر سفید
 گل سرخ از هر یک پنج درم پوست بیلله زردی درم

ریون چنی سده دم رازمانه نیون از هر یک یکدوم کوفته بخت
 سفوف سازند شترتی یکدوم با شتر شتر ۴ سفوف
 لک و دیگر که سوراخ جاکم رانفع است صنعت
 آن یک مغسول کسرخ زرشک شقی از هر یک یکدوم نیم
 فوه ابصغ جندید شتر صندل سفید بیا سه صمغ عربی
 از هر یک یکدوم ریون چنی نیم شقال تخم خاخص یک
 شقال زعفران دو دانگ اجزا کوفته بخت سفوف
 سازند شترتی یکدوم با آنچه مناسب باشد ۴

فصل در بیان نسخ اقراص لک

قرص لک مغسول از قرابادین قانون شیخ زین
 نافع از برای سدهای جاکم سیر زرب و ای و در
 بول است و تقویت کند کند و طعام بکوار و صنعت
 یک مغسول فوه ابصغ انیسون سیارون بزرگ کرس
 انستین دمی مغز بادام تلخ متفرق قسط تلخ زرد و ند
 طول ریون خطائی رب السوس عصاره غافث عصاره
 زرشک اجزا مساوی کوفته بخت اقراص سازند
 شترتی یک شقال تا دو درم با شترتی مناسب یعنی
 صالحه از برای امراض مذکوره بسیار ماند و در نسخه
 صاحب ذخیره عصاره زرشک داخل ندارد
 قرص لک به نسخه دیگر سدها بکشد و در ربول و
 حیض نماید و انواع استقار را نافع باشد و بسیار
 بلخی را سودمند است صنعت آن یک مغسول
 تخم کرس غیب الثعلب فوه ابصغ از هر یک یکدوم
 رازمانه انیسون دو دوازده یک یک شقال تخم
 کاسنی تخم کشمش از هر یک یکدوم کوفته بخت
 بگلاب شترتی اقراص سازند شترتی یک شقال
 قرص لک دیگر که همین نافع دارد و انواع استقار
 را نهایت مفید باشد و اقراص طحال را سودمند بود
 صنعت آن ربانی صافی ترس شامی سلیمه و ارسین
 عصاره غافث انستین دمی حب بلبلان حب بلبلان
 پوست بچ کبر ریون چنی رازمانه تخم کرس
 تخم کشمش از هر یک یکدوم شقال کسرخ منزع الا قمع

نخ شقال طمانیه سفید یک مغسول سنبل الطیب
 سفوف کوفی از هر یک سده شقال فوه ابصغ قصبه و قسط
 زعفران از هر یک یک شقال اجزا کوفته بخت
 با بیکه دران زعفران حل کرده باشند سرشته
 اقراص سازند شترتی یک شقال و هرگاه استعمال
 کرده شود از برای انواع استقار باید که با یک اوقیه
 سبکچین بزوری درخته ستر روز تناول نمایند پس
 استراحت نموده باز عود نمایند تا آنکه مرض بعون
 اله تعالی دور شود و قرص لک دیگر که همین منافع
 دارد صنعت آن مرکب مغز ازرق قسط تلخ ترس
 شامی سلیمه از هر یک سده کوفی و ارسین
 کل غافث انستین دمی یک مغسول ریون چنی
 زعفران مصطکی رومی اجزا مساوی کوفته بخت
 بدستور مقرر اقراص سازند شترتی یک شقال و
 هرگاه از برای انواع استقار استعمال کرده شود
 باید که با سبکچین بزوری یا شراب و نیاری به حسب
 حاجت یا شامند قرص لک مغسول به نسخه محمد بن
 زکریا رازی که همین منافع دارد صنعت آن
 یک مغسول ریون چنی از هر یک سده دم اسار و دان
 زرد و در حرج جنطیان مصطکی تخم کرس سنبل الطیب
 از هر یک انیسون ناخواه اهل مغز با اتم تلخ انستین
 رومی فوه ابصغ عصاره غافث از هر یک دو درم
 فاضل زنجبیل از هر یک دو درم کوفته بخت بدستور
 اقراص سازند شترتی یک شقال و در نسخه دیگر
 محمد باقر خط خرقی نموده قسط تلخ یک زرد و نیم
 داخل است و وزن جمیع اجزا که درین نسخه و درم
 است یک شقال و در نسخه آن یکدوم و نیم است و نیون
 و انستین دمی و فاضل داخل دارد و هر قرص لک دیگر
 سدها بکشد و سوراخ قینه و حیات مرکبه استقار
 را نافع باشد و در ربول کند صنعت آن مغز
 تخم خیار مغز تخم خیار باد رنگ مغز تخم خند بزه
 از هر یک دو شقال تخم کرس بادان انیسون
 تخم کاسنی از هر یک دو درم یک مغسول کل شرخ

رب السوس عصاره انستین سنبل الطیب مصطکی رومی
 از هر یک یکدوم و نیم خود قاری تمام قنار از هر یک شتر
 سفید سافج بندی از هر یک یکدوم ریون چنی یکدوم
 اجزا کوفته بخت باب خالص سرشته اقراص سازند
 شترتی دو درم با دوز درم زرشک شقی بگلاب و قرق
 با زنجبیل خیسایند صافی نموده و شراب بزرگ
 محلی نموده یا شامند قرص لک شقال در معاجین
 کبار صنعت آن یک مغسول سبست و درم لون دانه
 کوفته بخت به شالک سرشته اقراص سازند بولست
 غرابالین کرده تا خشک شود و در شیشه نگاه دارند

باب اللام مع الواو

لک و کوربی است و بقراری مردارید بترکی انجی
 نامند و انجیتر بندی کتابد موقی گویند بزرگ
 نقار از برای زردمانند و آنچه بزرگ و در حدف
 یک دانه و یکتا باشد از او نیم خوانند و تا سه شقال
 بنظر رسیده و از خواص آنست که چون در حدف بنایت
 نموده و برسد و قرض نمایند باز بتدریج به تحمیل
 میرود و در حدف غنی ماند و بترکی انجی
 در بزرگ آبدار است و در بزرگترین همه ریزه مال
 بسیار باشد و سیاه و زرد و بی آب و سوزان آن
 مستعمل اطباء نیست و در غن و ذرق و بوی که به
 مضر است آن و شستن آن در آب بچ خوشایند
 که بجزی از نامند و نیز مالیدن لبها و ج زلف چرک
 و زردی رنگ آنست و از اسه است و هم چنان
 خوراندن بمرغ و کبوتر و بوز اساعج یا در سیاحت
 آن مقدار که دریافت نمایند که حرکت در حدف
 بالای آن زایل و تحلیل یافت از افروخته و
 بوزند و الا تحلیل خواهد یافت و آنچه مشهور است
 که حدف مردارید در وقت باریدن باران یسان
 بالای آب می آید و من باز میکند نظرات باران
 در آن آید و یا که شهاب بالای دریا آمده و من باز
 می آید و یا شبنم در دهن و جوف او داخل گردد

بعد از آن دهن را بسته باز در آب فرو میرود و از آن
قطرات باران و یا آن شبنم کوئی در جوف آن
منقذ و گردا صدله ندارد و آنچه تحقیق می‌یست است
که صدف مردارید در اول تکون در قعر دریا کوچک
بقدر اندک مدسی و کوچک تر از آن باریک‌تر بسیار
باری می‌باشد و در جای که ریگ با گل مغزج باریک
و سنگ باشد بسیار تکون می‌یابد و خوب میشود و در
گل خالص خوب نمیشود و ریشته خود را در بین ریگها
و سنگها می‌نهد و می‌کند و بتدریج بزرگ میشود و ریشته آن
آنم قوی و بلند میگردد و در میان ریگها و سنگها تا
سپهری که انگشتی و با آنک صلابت و سیاه رنگ
رنگ صدف آن سفید صلب برق می‌باشد بخلاف
اصداق دیگر که ریشته ندارد و تا کنون و می‌یست و
اشکال مختلفه می‌باشد و به بزرگی آن نمیشوند و بزرگ
تایک شمشیر یک و نیم شمشیر نمیشود و این بزرگ
است میان جحوشات و حیوان و حیرت آن غالب
و از نایبیت همین ریشته قوت نما و از حیوانیت
قوت قبض و بسط دارد که دهن خود را بکف دو صدف
خود را باز میکند و آنچه از گل لزوج لعابی و حیوانات
صغائر بزرگ و غیر آن در زیر دریا در آن می‌آید گرفته
دهن خود را بند میکند و غذای خود خود می‌سازد و در
جوف آن گوشت نرم سفیدی می‌باشد و حیوانات
دیگر بسیار طالب و خواهان آنند که اگر حیوانات دهن
خود را بزودی بند نکنند خود را رسانیده گوشت
جوف آنرا کند و بخورند و مردارید در جوف آن
قریب بمحل دل آن تکون می‌یابد و مردم آنجا از
غواصان و غیره با حدی معین دارند بر آن بزرگی
صدف و رسیدگی مردارید آن و چون بحد مقرر رسد
خود را سب زنبیلی در گردن آویخته و سنگی بر آن
ثقل برپای خود بسته و لیسان باند که یک سترن
بر دست شخصی بیرون آب باشد و سر دیگر آنرا بر
کمر بسته و هم می‌نمایند و در اوقات غوص
مقرر است که غواصان ثقل در اکل و شرب و

اشیای چاره می‌نمایند که خفیف و سبک گردند و مجلس
نفس تو اندر خود و در تیره دریا رفته چشم را می
کشایند هر جا که صدف را یافتند بوقوفی که دارند
آنرا جنبش داده از زمین می‌کنند و در زنبیل می‌گذارند
و همچنین صدفی دیگر تا نفس شان یاری دهد یا
چوانی نموزی قصد ایشان کند پس بزودی لیسان
را حرکت میدهند تا او را بزودی بالا کشند پس
بر خشکی آمده صدف را بنوعی خاص که می‌دانند
بریده مردارید را بر آورده و شاعر این دعا را
می‌گویند و آورده هر چند دعا را او امری دیگر است
رباعی غواصی کن گشت گریه می‌یابد غواصان را
چهار شعر می‌یابد و سر رشته بدست و دست جان
بر کف دست دوم نازون و قدم ز سر می‌یابد + آنا
کنی که در آن مردارید تکون می‌یابد از حد متشرع
بلاد عمان قریب بعدن تا بحرین و قطیف و هر روز
سائو جزائر بحر فارس و لیکن در شترت بحر فارس
زیاده از حیوانی آن هست و نیز در جزیره سیلان
بر سیل از جزائر ارض جدید قد قلی در بنگاله در
غده بر آنکه بحیل می‌نامند بهم میرسد و اما هر روز
آنرا می‌گویند که هفت پرده دارد و بسیار اعلی است
و سفید و بسیار شفاف و آنچه در بحرین و سیلان
و جابا می‌گویند و سیلانی از همه
سفید تر و لیکن زرد فاسد میگردد و بنگالی شکر
رنگ و بسیار بزرگ نمیشود و دینز میگویند در جوف
لغظه مردارید با آنک خاکی بر سر آید مخصوص
بنگالی آن که این امر در آن مشاهده شده و صدف
بنگالی آن بسیار بزرگ نمیشود و ریشته ندارد و دینز
از غواصان بعضی نفع متوطنین آنرا می‌سوزانند گشته
که مردارید بسیار بزرگ نوع اعلی در اصداق بسیار
بزرگ نمیشود بلکه در اصداق متوسطه و در
اصداق بزرگ مردارید ریزه می‌باشد میگویند
که عمیق آنکنی که در آنجا غوص می‌نمایند نایبیت
نایبیت و پنج ثقل آب می‌باشد و شعل و گریه

آفتاب و کواکب اندک بقدر آن میرسد و باعث تکون آن
میگردد و کواکب در خشک در او فرو رفته دوم و تفریح
قوی از ظلمت و غوص در اجزای بدن می‌کنند
و لطیف و مقوی اعضا و دافع انواع خفیان و خون
و فرغ سوداوی و همت اسهال مراری و دمای
و امراض قلب ضعیف جگر در گرده و بدبوی دهن و
و حصاة و حرقة البول و نفخ سدر و یرقان و دفع
سموم و دسواس و خون و بلو و در آن جهت
قطع سیلان خون اعضا و التیام زخمها و کتال آن
جهت رسیدن سلاق و طمعت بصرف بیاض و سبیل و
کسته و سنون آن جهت پاک کردن چرک دندان و
تقویت لثه و طلای محلول آن رافع بیاض عین بقول
ارسطون رافع برص است در طلیه اول و سوط
باب محلول آن نفع میدهم صدف حادث از انتشار
اهداب عین در مرتبه اول و غیر محلول آن جهت
جذام و بق و جمیع آثار جلد نافع و فرجه آن در
منع حمل مجرب دانسته اند و لگا به داشتن آن با خود
مقوی دل و در دهن داشتن آن جهت جذام
و از آغم و ضعف دل مؤثر گویند مضرش است نه مصلح
اش بسیار است و قدر شترش تا نیم مثقال و بدش
صدف سفید است و دستور احراق کوئو آن است
که مردارید را سفته را با قدری شیر و ظرف سفالی
کرده سرفظ را محکم نموده در میان آتش بگذارند
و بدیدم بدیدم پس زانگاه بر آورند که سوخته شده
باشند و دستور خل کوئو در آب اترج در اترج ذکر
یافتند و جوارش کوئو جهت جمل و حفظ جنین مجرب
ست صنعت آن مردارید را سفته عاقر مستحاضا
سافح هندی زرباد در منجمن مشرق بهر سفید
قافله ثقل و ارجینی فلفل سیاه سبیل الطیب
فلفل سفید و جمل خیمه طرچ هندی قره سیاه
جوز بوا از هر یک دو مثقال تخم کرفس پنج مثقال
مصططک سه مثقال گافند چهار مثقال کرب فو آنم غسل
از هر یک شش سیر و دستور ترکیب نمایند و در شکر دیگر

بجای دوجنبی دار قفل است جوارش کوکوی دیگر
مقوی معده و اعضا و ریه است و مصلح حال جنین و
رحم و در حفظ جنین از اسقاط محرم است و صنعت آن
مرداریدنا سفته عاقر قرحا از هر یک یکدرم زنجبیل معطر
روحی از هر یک چهار درم زرباد درون نج عقرنی شیطان
هندی تخم کرفس قاقله جوز لوباسه قره الطیب لند
هر یک دو درم همین سفید همین سرخ فلفل دار قفل از
هر یک سه درم داریجی بخیر هم شکر سیلانی بوزن همه
ادویه شربت به قدر یک عصفه در حفظ اسقاط جنین
مداومت باین جوارش باید نمود - جوارش کوکوی دیگر
که امراض مذکوره و نقیصت سنگ گره و مثانه را
نافع است و صنعت آن مرداریدنا سفته با گلاب
سوده بسند نسون از هر یک شش مثقال بهر سفید
نفاح از هر یک کوفی کنز انج از هر یک شش مثقال
کاکج پنج گلاب از هر یک سه مثقال سارون معطر
داریجی از هر یک یک درم شقال صنع عربی کثیر
سیلانی از هر یک یک مثقال فند و عسل از هر یک دو
وزن ادویه علی الراس جوارش سازند شربت از
یک مثقال تا دو مثقال +

فصل در بیان جوب کوکوی

حب کوکوی مقوی قلب و معده و جالس بطران است
صنعت آن مرداریدنا سفته کبیر می لشم سبز طباشیر
سفید ورق نقره محلول با زهر معنی مرجان قرمزی
طین منی مغسول از هر یک یک مثقال غیر شرب
ورق طلا محلول از هر یک نیم مثقال مرداریدنا سفته
مرجان را با گلاب صلا به نموده باقی ادویه کوفته بخت
با گلاب شسته خوب سازند هر چی بقدر قلع و سحر
شربت از سه حب تا هفت حب یا بهد مشک گلاب
فرورند و اگر از برای تقویت باه و افزودن منی
بایه نشسته اعرابی یک مثقال و بهر زیادتی تقویت
معده مصطکی رومی یکدرم اضافه نمایند میکرو داتوی
حب کوکوی مسلول و مقون را نافع است باید که

باشیر لاغ یا شیر زنان با ادویه ناسه و کبیر می لشم
صنعت آن مرداریدنا سفته یک مثقال کبیر می لشم
طین منی طین منی طین منی درشت فی صبح غریبه
کثیر از هر یک نیم مثقال منقعه منقعه منقعه منقعه
تخم کدو از هر یک یک درم شقال کوفته بخت با گلاب
برگ بارتنگ لوباسه منقعه منقعه منقعه منقعه
بقدر خود سه شربتی از سه حب تا هفت حب و اگر
از برای نفث الدم نیم مثقال پوست انج کبیر می لشم
داخل نمایند فواید است حب کوکوی فواید را که سبب
گرمی باشد زایل گرداند و صنعت آن مرداریدنا سفته
یک درم شقال کبیر می لشم یا کافوری دو مثقال
مصطکی رومی یک مثقال در دانه و دانه سیلانی
صنع عربی از هر یک نیم مثقال بهر سفید
بوداده با پوست کینه شقال کوفته بخت با گلاب شسته
حب هند شربت نیم مثقال با گلاب فرو برند +

فصل در ذکر فتح خیر لاسه کوکوی

خیر لاسه کوکوی خفت قلب را به نهایت نافع
است و اعضا و ریه را قوت دهد و منافع بسیار داد
صنعت آن مرداریدنا سفته شش درم یا قوت
رانی بسد محرق مغسول از هر یک چهار درم ورق طلا
ورق نقره از هر یک یکدرم لعل بخشی خقیق سیخ
یشب سبز سافج منی زرباد درون نج عقرنی تخم
خرفه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه
اقویطی شش درم لاجورد مغسول کافور قیصر
عبر اشهد از هر یک یکدرم نیم طباشیر سفید
سفید از هر یک یکدرم کبیر می لشم زرباد درون نج
خشاک منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه
پوست انج کل منی مغسول طین منی منقعه منقعه منقعه
گل گاوزبان از هر یک دو درم مشک لقی نیم درم
نبات سفید گلاب از هر یک یکدرم سبب شیرین
رض انار شیرین از هر یک یکدرم سبب شیرین
چهل درم شربت به شیرین چهل درم و دوشنبه دیگر

بجای ریبوس شیرین با پوست کینه شیرین کبیر می لشم
بجای شیرین با پوست کینه شیرین کبیر می لشم
نبات سفید گلاب از هر یک یکدرم یا شیرین با پوست کینه
نیز زرباد درون نج عقرنی تخم خرفه منقعه منقعه منقعه منقعه
طلا ورق نقره و داخل نموده باقی ادویه را کوفته بخت
با گلاب شسته منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه
و بود از چهل درم شقال نمایند شربتی از یک مثقال تا
دو درم و خیر کوکوی دیگر صنعت آن مرداریدنا سفته
گلاب صلا به کوفته بخت بهر سفید گل گاوزبان
از هر یک چهار درم ادویه را کوفته بخت بخت بخت بخت
سفید را اضافه نموده تیز نند تا چون لمانه شود ادویه
را با گلاب شسته و نیکو بر هم زنند و نگاهدند شربت
یک مثقال و خیر کوکوی قدس سره صنعت آن
طباشیر سفید مرداریدنا سفته منقعه منقعه منقعه منقعه
بهر سفید از هر یک یک مثقال غیر شرب و ورق طلا
ورق نقره از هر یک یک مثقال و کبیر می لشم نیم
مشک لقی نیم مثقال و دست لعل شکر سفید گلاب
بید مشک از هر یک یکدرم و صد مثقال عسل مصفای است
و پنج مثقال شکر را اول مرتبه مصفای نموده غسل را
داخل نموده گفت آنرا گرفته بس گلاب و ورق را داخل
کرده بقوام آورده تیز نند تا چون لمانه شود ادویه
را با گلاب شسته و خیر کوکوی نگاهدند شربتی از یک مثقال
تا دو درم و خیر کوکوی دیگر صنعت آن مرداریدنا سفته
شش مثقال گلاب سوده بهر سفید گل گاوزبان
اگر شربت منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه
باشد غیر شرب و ورق طلا ورق نقره از هر یک یکدرم
نبات سفید لست توله به دستور مقرر خیره سازند +
خیره دیگر به نسخ دیگر صنعت آن مرداریدنا سفته
یک مثقال و دو درم لعل بسد محرق مغسول چهار درم
ورق طلا ورق نقره از هر یک یکدرم لعل لعل شربت
سافج منی زرباد درون نج عقرنی تخم خرفه منقعه منقعه
و اگر شربت منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه منقعه
لا جورد مغسول غیر شرب از هر یک یکدرم کبیر می لشم

گل سرخ کمرهای شمی بورت اتج کل غشائی عودندی
 گل کاو زبان از هر یک دو دریا است سفید و سبز
 او در بدستور خمر سازند و در سینه دیگر آن این خمر
 وزن عرق کاو زبان یکصد مثقال و وزن خمر نیم
 مثقال و وزن لاجورد و مثقال است و خمر کو کو که
 برای تقویت اعصاب ریه مجرب است و صنعت آن
 مردارینا سفید ششماشته که ارجان صندل سفید
 مصطکی از هر یک سه شانه ورق طلا پنج عدد ورق
 نقره لبت عدد ورق بید مشک عرق بید گلاب
 نبات قند از هر یک یک و نیم پاؤ بدستور بشود
 شربت سه شانه و خمر کو کو و دیگر که صنعت آن
 مردارینا که عرق طلا ورق نقره از هر یک یک
 شانه مصطکی از هر یک یک شانه و با شانه عرق
 کاو زبان عرق بید مشک از هر یک نیم پاؤ نبات سفید
 پاؤ آنرا بدستور خمر و خمر کو کو و دیگر که صنعت آن
 قش و در صنعت آن طباشیر یک توله صندل سفید
 زهر مره خطائی مردارینا سفید لیشاب کاووری از
 هر یک شش شانه ورق نقره یک توله عرق بید مشک
 سه پاؤ و گلاب یک پاؤ و نبات نیم آنرا بدستور مقرر
 شود و آنرا در سینه ششماشته خمر کو کو و دیگر
 صنعت آن مردارینا سفید و درم نیم مغز تخم خیار
 مغز تخم خیار با دنگ مغز تخم کدوی شیرین از هر یک
 سه درم صندل سفید گلاب سوده تخم خرفه قش
 کل منقش گل کاو زبان طباشیر سفید از هر یک
 دو درم زعفران یک درم نیم مشک خالص خمر شمشیر
 از هر یک یک درم و اگر حرارت در مزاج غالب باشد
 بجای مشک و خمر کاووری قیصری کنند و او را
 کوفته بخت با شرب زرشک و شرب را بنین
 از هر یک یک درم قند سفید پنجاه درم گلاب عرق
 بید مشک عرق بهار نارنج از هر یک ده درم و درم
 القوام آورده او را با آن بسترشند و خمر سازند
 شربتی از دو درم تا دو مثقال با شربت و عرقهای
 سداب و بکار برنده در آن کو کو منقش زرشک و کسوف

مقوی اعضای ریه و نافع است شش و قلع و
 اعراض عصب و غشی و خفقان را و در سینه و زیاده
 کننده نمی است و نافع است جمع قروح بواسیر را
 صنعت آن بایز مردارینا که عرق طلا را و سق نمایند
 هر قدر که خواهند و بریزند بر آن سرکه مقطر بقت در که
 یک انگشت بالای آن بایستد و بگذارد و در جای
 گرم تا محل شود پس بر آن از آن رطوبت را و جام
 دارد تا خشک شود پس بکار بند بر آن آب خالص
 چند مرتبه تا آنکه جوشت آن بر طالت شود پس
 بگذارد در مکان نمناک تا آنکه محل بدین گردد
 یا اینکه حل کنند و عرق پس بر آن از آن عرق را
 پس باقی بماند و در محل شربت سازان یک
 قیراط است با بقیه از آبهای مناسبه

فصل در بیان سرفه و سقوف کو کو

سقوف کو کو تا لیف طری نیکی است از برای سقوف
 و وحشت و از برای غشی و لایح و نفع است و صنعت
 آن که با مردارینا سفید طباشیر سفید گل سرخ
 از هر یک سه درم زرشک با درم پنجاه از هر یک
 نیم درم قاقله لسان الثور از هر یک شش درم شمشیر
 خشک بر آن قش و درم زرشک یک درم نیم
 شربت بیه مثقال با یک توله شربت با یک توله قیه میوه
 سقوف کو کو و دیگر از اشهر سقوفات بلکه اعراض
 و انفع و کبات است و سوسوبت بجای لیمون خشک
 انفع است و در دفع اعراض هار که قلب و دماغ
 مانند خفقان و سوسواس و باله و یاقوت آرد و
 و حفظ جنین نماید صنعت آن پوست بایله کاسه
 لسان الثور از هر یک ده درم نیم سرخ بکیم سفید
 با درم با درم پنجاه تخم ریحان غنچه گل سرخ مصطکی
 روی از هر یک یک درم حجر ارنی مشغول ابریشم
 مقرر از هر یک سه درم ورق طلا ورق نقره
 عرجان قمری با قوت ربانی مردارینا سفید از
 هر یک یک مثقال کوفته بخیه سقوف سازند و شربتی

یک مثقال سقوف کو کو و لایح از هر یک ده درم از هر یک
 نه درم نیم سرخ بکیم سفید با درم پنجاه از هر یک
 و در دفع سقوف کو کو و لایح از هر یک ده درم از هر یک
 آن مردارینا سفید کمرهای شمی جوشب زهر مره
 خطائی سوده از هر یک دو مثقال لعل خشتی و شمشیر
 مشک شیمی ورق طلا از هر یک نیم مثقال ورق نقره
 دو مثقال و نیم صندل سفید ابریشم مقرر طباشیر سفید
 پوست پیرون پوست گل کاو زبان کشتی شمشیر
 تخم خرفه قش نیم سفید از هر یک سه مثقال پوست
 بایله کاسه کالی آله مغزی از هر یک نیم مثقال نبات سفید
 لبت مثقال کوفته بخیه شیمی مثقال با گلاب
 و عرق بید مشک و تخم بالنگ و شربت سبب شیرین
 بنوشند و سقوف کو کو و دیگر که آن مردوم بحسب
 بندگان عالی مقامی شارباده و مردارینا سفید
 نموده اند صنعت آن مردارینا سفید کمرهای شمی
 از هر یک شش شانه طباشیر سفید نیم سفید پوست بایله
 زرد ابریشم مقرر صندل سفید تخم زرشک از هر یک
 یک توله ورق طلا لبت عدد ورق نقره یک توله
 بدستور مقرر نمایند و سقوف کو کو و دیگر
 که آن مردوم بحسب خود که اسهال دموی و بواسیر و
 حرارت کبد و حتی تهیج پایا و خفقان و دفعه فراق
 و شش درم ریتب داده اند صنعت آن مردارینا
 زهر مره خطائی از هر یک یک مثقال ورق طلا و
 خمر شمشیر از هر یک یک و نیم ورق نقره یک
 مثقال و دیگر آگ و نیم صندل سفید ابریشم مقرر
 طباشیر سفید پوست پیرون پوست گل کاو زبان
 کشتی شمشیر بایله کاسه کالی آله مغزی مثقال نیم
 زرشک مغزی ساق منی آنرا روانه دار چینی از هر یک
 یک مثقال مصطکی نیم مثقال کوفته بخیه سقوف سازند
 سقوف کو کو و دیگر که مقوی معده و قاعه کبد و
 نافع است از برای خفقان و صنعت قلع و دشت
 بمشارکت معده از حصول خطایه و سوداوی

مخلوط بصفر اور معدود و صواب بالیو نیایه مرقی و
وسواس را نافع است و لحام را هم کند و احداث
افراط صراح نماید و صنعت آن مرداریدنا سفته و
که با می شمی کشنر خشک مقشر آله منقی ساق منق و
ناروانه با در بنجوبه دار چینی مصطک رومی دانه میل بوا
طبا شمسید سعد کوفی خوشنجان زیره کرمانی بد بر دور
مکه زیره سبز در سرکه پوست اترج سافج هندی و
زرشک منقی رازانه در ریخ عرقی از هر یک یک
شقال مشک بتی غبیر اشوب ورق طلا از هر یک
شش قراب نبات سفید لبست شقال کوفته بخت
هر روز صبح و شام نیم شقال آنرا تناول نمایند که
بعون الله تعالی ابرکت و علمی فرموده اند که این
نسخه از اقراح قدوة الاطباء و الداجد فقیه است و
سفوف لولوی دیگر که همین منافع دارد و صنعت
آن مرداریدنا سفته کربای شمی لبس محرق و گل
گاؤ زبان کشنر خشک مقشر غنیم گل سرخ صندل
سفید طبا شمسید سعد کوفته مقشر تخم کاسنی مقشر
تخم کاهو مقشر اجوا مسکوی کوفته بخت سفوف
سازند شربت و دو درم پس بدستیکه تجربا لطف است
در جمع امور مذکوره در سفوف لولوی جالینوس
سفوف لولوی تالیف ابوسهل سیحی که همین منافع
دارد و خفقان طار را به نهایت نافع است و صنعت
آن مرداریدنا سفته کربای شمی از هر یک پنج درم
گل سرخ منقوع الاقماخ طبا شمسید سعد از هر یک
سه درم کشنر خشک دو درم سوین جوی سولجی جو
درم و در نسخه قضا صاحب میزان الطبا لعل بجای سولجی جو
لبس و وزن کشنر خشک یک درم سنت و نیمه رنگ
کافور قصبه رسی بر اجزای مذکوره افزوده و نموده
کوفته بخت یک درم آنرا با یکل و قیه سبکچین سفر جله
خوشند و بان مداومت نمایند و سفوف لولوی
دیگر که مقوی قلب و معدود است از برای خفقان و
ضعف قلب خادش بشارکت معدود از وجود
خلط بلغم مخلوط بصفر اور معدود و احشوا و نواحی قلب

صنعت آن مرداریدنا سفته کربای شمی دار چینی مصطک
رومی دانه میل بوا طبا شمسید سعد کوفته بخت
آله منقی ساق منقی با در بنجوبه سعد کوفته بخت
زیره کرمانی بد بر دور سبز پوست سبز اترج
سافج هندی زرشک منقی رازانه از هر یک
یک درم نبات سفید شقال کوفته بخت هر صبح
کیشقال آنرا بخورند و سفوف لولوی نافع از برای
خفقان سوداوی و خوشنجان بالیو نیایه صنعت
آن مرداریدنا سفته کربای شمی ابریشم مقرض
جراشمنی منقول از هر یک یک درم و نیم پوست بلبله
کابی بلبله سیاه آله منقی تخم فرج شک تخم بالنگو
اسطوخودوس لسان الثور ایتون مصری و گل
ارمنی و هندی غرق سید کوفی قرفل کشنر
خشک از هر یک سه درم تخم خرفه مقشر تخم
که دی شیرین از هر یک چهار درم کوفته بخت
یکار برند و سفوف لولوی دیگر که منافع سفوف
لولوی جالینوس دارد و سمیت هوا و اخلاط را
زایل کند و از برای سموم حار و طسوفه و شرب و نیم
نافع است و صنعت آن مرداریدنا سفته گل
منقوع کربای شمی لبس گل گاؤ زبان شیب بمانی از
هر یک یک شقال نبات سفید شفت شقال کوفته
بخت شربت و دو شقال با شراب سیب شیرین
یا گلاب یا شامند میفرمایند که اگر بجای طین
منقوع که یا با آب است جحر باه زهر معدنی خطائی
کنند لطف است و در نسخه دیگر ساق اعلی و اصل
سفوف لولوی دیگر که لبست سفوف قیل
معتدل است و صنعت آن مردارید کربای شمی
لبس محرق با در بنجوبه برگ فرج شک شیب بمانی
بریان گل ارمنی کشنر خشک مقشر از هر یک دو
شقال گل گاؤ زبان شفت شقال کوفته بخت
یک شقال با عرق بد مشک و عرق با در بنجوبه
یا شامند میفرمایند که اگر درین سفوف بخوص گل
ارمنی یا زهر سرمدی خطائی کنند یا شامند مناسب

سفوف لولوی دیگر که نافع است سوداوی و خوشنجان
قلبی خفقان سوداوی و بالیو نیایه و خوشنجان را
صنعت آن مرداریدنا سفته کربای شمی ابریشم مقرض
جراشمنی منقول از هر یک یک درم و نیم پوست بلبله
کابی بلبله سیاه آله منقی تخم فرج شک تخم بالنگو
اسطوخودوس لسان الثور ارمنی و هندی سید کوفی قرفل
کشنر خشک از هر یک سه درم تخم خرفه مقشر تخم که دی
شیرین از هر یک سه درم تخم خرفه مقشر تخم که دی
شیرین از هر یک چهار درم کوفته بخت و شربت کاهو
شربت یک شقال با عرق با در بنجوبه و شربت سیب
شیرین و سفوف لولوی و شربت طاریای کبی را نافع است
و معدود و دل و جگر را قوت دهد و شربت کاهو
صنعت آن مرداریدنا سفته چهار درم لبس سوخته
گلزار فارسی طبا شمسید سعد شامی گل ارمنی گل قبری
صندل سفید تخم گل سرخ بازنگ بریان تخم حاض
بلوط بریان تخم مور و زرشک منقی آردو جو بریان و
طراشش تخم خرفه مقشر آردو کنار آردو سبک کشنر خشک
بریان ساق بزر قطن و با بریان صمغ عربی بریان از هر
یک سه درم گل منقوع مصطک از هر یک یک درم آنرا در
بجدم که با افاقیا منقول از هر یک دو درم بازنگ
سه درم سوسا بزر قطن و با بازنگ او و کوفته بخت
بزر قطن و با بازنگ را دران آمیخته مقدار دو درم
سفوف سازند و سفوف لولوی خفقان و صنعت
چاک که اگر کمی باشد سودمند و و صنعت آن کربا
شمی لبس مرداریدنا سفته از هر یک سه درم طبا شمسید
سفید صندل سفید از هر یک یک درم کشنر گل ارمنی از
هر یک یک درم گاؤ زبان سه درم اجوا کوفته بخت
شربت و دو درم با شربت سیب شیرین بدین سفوف
لولوی دیگر که همین منافع دارد و معتدل است در
وقتیکه سودا با بلغم یا شامند یا سوادا معتدل از بلغم باشد
صنعت آن مرداریدنا سفته لبس محرق از هر یک یک درم سافج
هندی سید کوفی فرج شک تخم خرافه بزر قرفل شیب بمانی
سه درم حصاره منقوع و هندی و مصری و زهر سرمدی و زهر

زعفران مرصانی از هر یک چهار درم با درخت میوه
درم ساکن صلی و درم کوفته تخم کبک کوزه ترنجبین یک
شقال با آب مطبوخ افیتون یا آب مطبوخ یعنی
افیتون باشد -

فصل در بیان اقراص لولوی

قرص لولوی در دماغ را قوت دهد و قوت
مار و برقان غلیانی عارضه نافع باشد و نفث الدم
باز دارد و صنعت آن مروارید ناسفته صندل سفید از
هر یک یک درم و تخم خیار بن نیم تخم کدوی شیرین تخم کاهو
مغش از هر یک یک درم تخم خرفه مغش سه درم طباشیر سفید
یک درم گل سرخ منزع الکافور دو درم زعفران نیم درم
کوفته تخم بلعاب بر قطونا رشته اقراص سازند ترنجبین
یک شقال قرص لولوی دیگر کدو در دماغ
را سود دارد و قوت دهد و بعضی طباطبائی گفته اند که
این قرص را از براسه تقویت دماغ با شراب سطوخود
و گلاب و عرق کاسنی و عرق بادریان چون در صلب
بشارکت کدو خوراند بسیار سودمند باشد و صنعت
آن مروارید ناسفته دو درم و نیم تخم خیار بن نیم تخم
کدوی شیرین از هر یک سه درم تخم خرفه مغش تخم خیار
گل بقیه گل کاهو زبان از هر یک دو درم مشک یک درم
عنبر شنب از هر یک یک درم و اگر حرارت قوی باشد
بجای مشک و عنبر کافور فیضوری داخل نمایند و صنعت
دیگر تخم کاهو مغش دو درم داخل است شنبه از هر یک
نار و درم قرص لولوی دیگر منقول از مجربات طباطبائی
نخط مغزی الیه نافع از برای حیات حاره و قوت کل
کرباس نهال مراری و اسهال و دیوانی باشد و صنعت
آن مروارید ناسفته طباشیر سفید از هر یک و شقال
صندل سفید گل بلعاب کشته خشک صندل سرخ
تخم خرفه مغش ورق گل سرخ منزع کدوی شیرین
منع کوفته و از هر یک سه شقال کدو کوزه
از هر یک و شقال کافور فیضوری نیم شقال
کوفته تخم بلعاب بر قطونا رشته اقراص

سازند شنبه یک شقال قرص لولوی دیگر کدوی
قلب و دماغ هست و نافع است صنعت کاهو را
که بسبب صنعت قلب و دماغ باشد صنعت
آن مروارید ناسفته دو شقال طباشیر سفید چهار درم
صندل سفید ناسفته دو درم و مندی صندل سرخ زعفران
از هر یک و شقال منزع تخم خیار بن نیم تخم کدوی
شیرین از هر یک شش درم تخم کاهو کوفته تخم کبک
شسته اقراص سازند شنبه از یک شقال نار و درم صندل
لولوی حقیقان و سوساس را سود دارد و در دماغ
و دوشاخه آورده و دیگر نفع دارد و خاصیت این
ترکیب بسیار است اینجا تخم کدوی نیم صنعت آن
مروارید ناسفته شش درم یا قوت را می رسد از هر یک
مباروم در محلول نفه محلول از هر یک یک درم لاجورد
منقول یک درم و نیم لعل بقیه عقیق نیم درم حلیف
از هر یک سه درم طباشیر سفید صندل مقاصری از
هر یک یک درم کاهو کوفته کدوی شیرین شنبه از هر یک
یک سه درم طباشیر خشک تخم گل کدو شنبه سرخ طین
مختوم عود هندی کاهو زبان کشته اترج از هر یک
و دو درم افیتون شسته درم سافج هندی تخم
کاسنی از برای درد و پنج عقیق از هر یک مقرر از هر یک
سه درم کافور فیضوری عنبر شنبه از هر یک یک درم و نیم
مشک ترکیبی نیم درم گلاب نبات از هر یک یک درم
سیب شیرین انار شیرین از هر یک بست درم آب
بشیرین یک درم و در بعضی نسخا عوض بوب آب
سیب شیرین بکین و آب انار چهل درم و شراب به
بست درم نوشته اند و با کوفته تخم کاهو
صلایه نموده مانند غبار نرم سازند انگار مجموع را
به ستور متعارف در شیر نبات و گلاب و بوبیند
بشیرین و در ظرف مینی کنند و چهل روز در میان
چوبک از نر بعد از آن ترنجبین یک درم از نار و در شقال
نمایند و چون الولوجت تقویت اعضا قوت
منی و تقویت اعضا و زیاده ماه و دیگر الفاظ و اعانه
یکند منی را اعانت شدیده و اخراج منی میکند

بلندت شدیده و نفع بسیار می آید صنعت آن
مروارید ناسفته بست از هر یک شش شقال این
همین سرخ از هر یک چهار شقال کاهو اصل طباطبائی
هر یک شقال قنار از هر یک کدوی کز مانج از هر یک
شقال سارون دارچینی مصطلک از هر یک یک شقال و نیم
صندل عری کثیر از هر یک یک شقال یاسه وزن او
عسل کف کوفته بشیرین و در وقت خواب یک شقال آب
گرم بنوشند و چون لولوی دیگر کدو در دماغ
حقیقان را نافع باشد و نشاط آورد و در نکات آنکو
گرداند و شنگی را بشناسد صنعت آن مروارید ناسفته
بست کاهو زبان عود خام از هر یک دو درم کرباس نهال
کشته خشک از هر یک یک درم صندل لعل طباشیر از
هر یک هشت درم افیتون گل سرخ از هر یک شش درم
سافج هندی زرباشه نیم درم خشک بادریان نیم درم
سفید بقیه گل از برای از هر یک چهار درم و در دماغ
زعفران عنبر شنبه از هر یک دو درم کافور یک درم
مشک نیم درم کوفته تخم بلعاب سیب معجون کدو
مخون لولوی ترکیب جالینوس است هفت صنعت
دارد و قوی است کدو و ادویه منی بکشد و سهوا
را از برای کدو و اعصاب را قوت دهد و در خون
عظیمه بکشد و نفث بسیار آورد و دوشاخه مدد و در
زن بکشد صنعت آن مروارید ناسفته بادریان
همین سفید کاهو از هر یک یک درم قنار از هر یک کدوی
کز مانج سیلونه دارچینی سارون مصطلک صندل عری کثیر
از هر یک نیم شقال کوفته با نیم حیدر سیل شسته و در وقت
حاجت و هنگام جماعت یک شقال آب گرم بنوشند
مخون لولوی دیگر که قوی نفع است بدان
صنعت آن مروارید ناسفته عسل لباب بهر
افیتون همین سفید زرباشه قنار از هر یک کدوی
کز مانج از هر یک یک شقال دارچینی سارون مصطلک
رومی از هر یک یک شقال و نیم سیلونه کدو
نیم صندل عری کثیر از هر یک یک درم کوفته تخم بلعاب
سه وزن او و چون سازند و یک شقال آن را

بسیار بخورند و بوزنهای زیاد نامند و آن در انواع
است شیرین و تلخ و بنیانی و کوبی شیرین آن در اول
از دره قریب بنیانی آن زیاد و از کوبی خصوصاً تازه
آن و خصوصاً آنچه پوست آن بسیار نازک می باشد
که کافوری می نامند و مفتح و محافظ قوتها و جالی اعضا
باطنی و طبعین طبع و حلق و موافق سینه و معده و باه
سکن حراره منی و یول و سمن بدن و با شکر کثیر غذا
و محافظ هر دماغ و شیره آن با شکر حبه سرفه مجرب
و خشونت سینه و حجه و تولید منی و رفع نفاس و
ربو و قرصه شانه و اسهال و زجر و طوط مجده و با
نصف و زن آن زفت و مثل آن شکر و قطع سرفه
از مجربات شریف است و بوداده آن مقوی معده
فایض و خشک و فاسد آن موجب کرب و سستی است
و غشی و مصلح اش ربوب عامه است بعد از قی و
تازه نارس آن با پوست که بهاله نامند مقوی معده
وین دندان و تریش مزه باریک لذیذ و مغز نرم
آن بسیار نازک شیرین و برگ تازه آن مثل و
مسقط گرم و خشک آن کافور و افع اسهال
و شگفته با دانه امحرک باه مردان و قاطع باه زمان
و بادام مباد و تغذیه و فربه کردن بدن و اصلاح
گروه قوی تر است در وعین بادام معتدل گرمی
و سردی بنایت مطب و موافق تلخ و بی رافع
در میک از تن و ضرب بهر سده و حقه و تریب و کمال
آن جهت درد گرده و شانه و عصب و قوت تلخ و
اعانت بر خروج حصاة و شرب آن همه گرمین
ساک و روان و در معده و با کثیر او شکر حبه سرفه
خشک مجرب و جهت تصفیه آواز و کوبیده و
رفع ضربه او و بهر سبب و جوب حاره مفید و در
شربش نماند انتقال در دفع چیش مجرب و دوام
تر من هر پای پشت با جهت نفس و رفع غشیه
بر آن مجرب و استند و جهت برسام و ذات
الجنب بدستور نافع و غوره آن با آب گرم حبه
خشونت خلق و تیر و مضر اخشی ضعیفه و مصلح الش

مصلح است لوز المبادام تلخ است رزق درخت
آن گرم و خشک و جالی و محلل و ضد آن بار و غز
کل مزج و سرکه حبه سرفه و آتش سفید و مغز آن در
اول گرم سوم و در آخر اول خشک و غشلی کوبی آن
زیاده از بنیانی و در از الا غلاط غلیظه بعد از
حمت ربو و سرفه و درم سینه و ریه خصوصاً با
نشاسته و نفع و بیاض و جهت عسل کرده و حقا
و با عسل حمت سینه و امراض جگر و قیح سده و
برقان و با مار العسل جهت قوی و چیش و سار و در
با سفید و مضر معا و مصلح شکر و زهره آن سرد
حیض و ضد آن با سرکه و شراب حبه سرفه و با
قویا و خزان و نکه و زخمهای کهنه و جرب و عله و با
سرکه حمت در و سرفه و طلای برگ و مطبوخ آن
با شراب حمت حران بعد از و اسطوخودوس چون
بچندرم بادام تلخ کوبیده ناشتا اول نماید از
شراب است نکرده و در وعین آن در اول و دوم گرم
و مال بر طوط و مجفف و مسهل غلاط غلیظه و
سودا و به معده و نواحی آن و باد و به نایب حمت
در در گرده و عسل و درم سینه و ربو و اخراج حقا
و جنین جهت قوی و اعتقاق و او را در رحم و انقلاب
آن و طلای آن جهت دفع آثار خسار و کلف و عین
گونه و شقاق و جرب و عله و قویا و با شراب حمت و قیح
رطبه سرفه و خزان و قیح و آفت در دگوش و دی و
طین و کشتن گرم کوش نافع و حمل آن منج حین
و شیمه و قدر سرفه با چهار انتقال است و منع حین
بادام شیرین و تلخ نایب مناسب صمغ عربی است
و صنعت دهن آن در ادیان و علوا از آن در
ملویات ذکر یافت :-

فصل در بیان الوان

الوان یا الوان کاغذ است یا الوان شای
اما الوان کاغذ اینهاست بالا جمال الاخضر
لون آل بکر قدر گل بنیان افروز و قدری آب

نیم گرم بران ریزند و زمانی گذارند تا آب رنگین گردد
پس صاف نموده کاغذ را در آن تر نمایند و زمانی بگذارد
که رنگ را بخود جذب نماید پس بر آورده و در سایه
خشک نمایند تا بگرد و به لون با و بنیانی آن است که
کاغذ را با آب بقر زنگ نمایند پس در آب زاج کبود
غوطه داده خشک نمایند با و بنیانی گرد و به لون سفید
بکشد گل بنی که در خراسان گل تلک نامند و درخت
آن در کنار دیوار باغبانچیده بالا برود و گل آن
لاجوردی رنگ و ته آن سفید می باشد پس آن
گل را بچند و بکوبند و صاف نمایند و کاغذ رنگ
آل را در آن غوطه دهند نقش گرد و به -

باب الامام مع الیاء المتناهة التهامیه

لیمو الوان است و مراد از مطلق آن لیون
آب که بنیدی کافوری لیو و لیو نامند و در جمیع
خواص مانند ترنج و پوست زرد آن در دوم
گرم و خشک و مقوی معده و دل و قاطع کرب
اشتها و معین بر هضم غذا و مفتح سده کرده و محلل
قوی ریحی و در وعین آن زنده و مصلح کفیه غلاط
روده و با ذره هموم مشرب و ملد و نفع و در سائر افعال
قائم مقام پوست تلخ است و تری آن در و خشک
در سرد و مقوی معده حار و لطیف بسیار جالی قاطع اخلاط
غلظه ریه و ملطف آن و جالی سق سیاه و کلف قیما
و سکن غلیان خون و صفراء و التهاب معده و جهت
تجک حاره دموی و صفراوی و عفت خون و قوی
و سردی و حصف و دمل و درم خلق قوی صفراوی
و غلیان و تقلب طعام و در یکدشتن طبع حین و در
حاره جگر و معده و جهت در سرد و و از که از خمار
اغلاط غلیظه باشد و خفقان سوداوی و غلبه صف
غیر خالص و حار و موم و هوم و ادویه قیلا مفید و در اکثر
امور قائم مقام سرکه و جهت مریض بهتر از آن در
مضر عصب و صاحب نر و بار و الزاج مراد
اکنان آن در حکله معده مضعت امعا و در چیش و

و صفتش شکر و عسل است چون در آب یا آب لیمو
حل شود و دود و دود محلول با آب لیمو یا شکر در انداختن
زمانی رافع بن و آنرا جلد است و طبعی آن گرم و تر است
که لیمو را بریده طرف بریده آن گرم کرده بر خشیانی تحقیق
باشد صداع صفراوی را نهایت مفید است و در آن
در دوم و در آخر اول خشاید و در رفع سموم از بدن
و تقویت آن بویات عظیم و قدرش بیشتر از لیمو و در دم
است با آب گرم یا شکر و باید که بیشتر از آب باشد
و فایده آن رافع بنی است و در انداختن که
از ترشی او بهره شده باشد و لیمو نمک پرورده و مقوی
معه و باعث خوشبوی آرد و لیمو شیرین در
منافع بسیار ضعیف تر اما مضر صفت نیست و بدستور
آنچه بویند در خشت نارنج و در چوب کرده باشد و در
الفعل است با آن و همچنین است آنچه معروف است
و چون لیمون را تجمانه خشک کرده با وزن آن شکر
بسیار و بجز در جهت منع صعود بخارات و تقویت
بجای دیگر لیمون در دفع ضعیف تر از برگ لیمو
است طلاء برگ سیاه آن با قرفل و در اچینی فنی
در اچینی نیز رافع صداع است با شکر لیمو یا در
در اول معتدل است در رطوبت و بویست و بعضی
گمان است که یا پس است و قول اول صحیح
است شیخ داود انطاکی گفته که هیچ نردون است که
بار و است در دوم و در طب است در اولی هرگاه مصنوع
از شکر باشد و بوده باشد و اگر اضاف کرده شود
با آن چیزی پس از برای هضمی از آنرا حکم آن چیست که
اضافه کرده شده یا آن بعد از مرعات است میان آن
و سافج این تراب به اجداد آن است که از شکر سفید
صافی نموده و آب لیمو را بریده بزرگ یا لیمو ساخته اند
و مدت یک سال بر ساعت آن نگذاشته باشد و این
شراب نهرین اشته است منع صفرا میکند و نافع است
از برکات طبع حیات خصوص حیات دانه و آب را
دفع اخلاط محرقه و اخلاط سوداویه و دفع مضر
سموم میکند خصوص منع آن و نافع است از برکات

که در صورت و از برای جمیع امراض اطفال از
برای قلاع و اعتقال لسان جمیع ناس و از برای
قلاع اخلاط از جسد و ترش و ترش بر ماده غلیظ و قطع
هر ماده لزج و اگر بیشتر از دوی سسل بخورد میباید
کنند بدن را از برای قبول و دوا و بعد از آن عمل
میدهند بدن را از برای بانی همانند از آن بقیه و در
سسل و کیک همیشه آنرا یا شکر حفظ میکند و در
صاحب تفار الا سقام اطباء نموده در خون و
افعال آن و حاصل کلام او است که بن شراب
ناب مناب تریان فاروق است و در تقیه اخلاط
قلبه میکند و میسکند حدت خون را و اصلاح آن
میکند و شفا است از برای جمیع حیات و از
برای جمیع امراض و شکلی نیست که در آنکه این شراب
شافی جمیع امراض است نه مطلقا بلکه امراضی که مذکور
کردیم این بود جمله از منافع شراب لیمو سافج اما
شراب لیمو سافج علی هضم طعام میکند و مقوی معده
و قلب است و زائل میکند خلطان را و مجرب است و
شراب لیمون معمول است از شیر خشت خراسانی و
ترنجبین تلکین طبع میکند و نافع است از برای
ربو و ضیق النفس و سعال خصوص سرگاه درد
نگارند تا آب شود و شراب لیمو ملین فاع است
از برای اوجاع صدر و حرقت بول و اوجاع
مشان و شراب لیمو منع زائل میکند و سادس و
خیالات رویه سوداویه را و منع ترشی بخارات میکند
بسیار و حاصل آنکه عده منافع شراب لیمو در
الطفال و حیات و التهاب و حرارت است و اگر
ترش باشد ضرر رساند با عصاره و صفت با لیمو
سعال را پس و صلی آن با دانه شیرین یا تخم خشتا سفید
است و صفت آن به نوسه شافعی صاحب شفا
الاسقام بگزیده شکر سفید و در قرح جینی کرده در
فشارند بر آن آب بیشتر بقدری که تر شود و اگر
نیشکر تازه یافت نشود اندکی آب باران که تر شود
بر آن ریزند و چند روز در آفتاب بنهند و در آن

با ریح بر نشانند و باید که زیاده بر بخور زیاده
آن شکر یا شیر تازه و دوشیده حل کنند و در آن شکر
پیش از آنکه بخور آید مزوج کنند با مقدار عسل و در آن شکر
آب باران چنانکه وزن شیرینر باید که عسل و در آن شکر
باشد پس آنش آنرا اندک اندک با کف بر سر آورده و در جمیع
گردد پس کف آنرا بگزیده طوبیت صاف شود و در آن
آید پس آنرا اندک اندک با آب لیمو سفید آن کنند و با آنش
طایم بزند تا آنکه در هر طلی از شکر سه اوقیه آب لیمو
سفید کرده شود و بعضی اطباء زیاده میکنند آب لیمو
یا کم میکنند و لیکن کم کردن نیکو نیست با آب لیمو
لیمو مرکب پس از آن جمله شراب لیمو ترنجبین
که بعضی شکر ترنجبین کنند یا نصف شکر ترنجبین بود
باشد و شراب لیمو سافج است که آب سافج
با آب لیمو سفید شکر کنند بشرط آنکه بوده باشد آب
سافج صفت آب لیمو و شراب لیمو سافج است که
لعا با آب لیمو سفید شکر نماید و شراب لیمو
منفع است که آب نضاع تازه با آب لیمو سفید شکر
نمایند و شراب لیمو شیر خشتی که بعضی شکر خشت
خراسانی یا نصف شکر و نصف شیر خشت است شراب
لیمو سافج علی هضم طعام میسر و مومن است آن
آب به شیرین و بجز آنکه لیمو بکند و شکر ملین مجموع
بدستور لقوام آورند شراب لیمو دیگر که شراب
خوزه را خوب موافق باشد هرگاه که در قی آن
معه ضعیف شده باشد و صفت آن آب لیمو
آب به آب سبب آب انارین از هر یک یک رطل مجموع
را صاف نموده بچوشانند و با یک رطل قند لقوام آورند
و در آخر عود بپزند سکه صلی از هر یک یک رطل
پس در آن یک رطل سودا بکند و داخل کنند و بکاف
حاجت شربت ده و درم با آب سرد کرده و در هر
نوشته غل لیمو در اثر سطر خود و س نرگور شد
قرص لیمو منع آن نافع شراب است که
ذکر یافت و صفت آن مثل صفت شراب سافج
است الا آنکه بعضی سفید تخم مرغ بعد قوام آمدن

و غلبه شدن بر آن نریند و بر تیر چون سازی بر
 نیزند تا سفید گردد و اندک رطوبتی در آن باقی باشد
 پس بر روی شتاب یا سینی پهن کرده قفس ساخته یا
 بر پیه بطریق نور نگاه دارند و هنگام حاجت استعمال
 می نمایند و این را جوارش لیموی نامند و این قسم
 اگر نگاه دارند خمیره نامند و بعضی آنش سید هند تارانی
 که رطوبت آن بسیار کم گردد و قابل مصرف شدن شود
 پس سینی یا سکه که روغن بنفشه با دام یا کشته حرب
 کرده باشند میزنند و آنرا بریده نگاه میدارند و این را
 قفس لیمو و عقد لیمو نیز گویند و مرای لیمو فراوی محذور
 المزاج را موافق و مقوی معده بوده صنعت آن
 بگنجد لیموی رسیده بزرگ درست هر قدر که خواهند
 و پوست زرد آنرا با سنگ قدیمی سوده و ده بارند
 روز در آب نمک بگذارند تا شیرین گردد پس بر آورند
 و با آب خالص شیرین بشویند و با آب خالص شیرین
 جوش دهند تا بمانی آن با لکل زائل گردد پس با لکل
 جوی سوراجا نموده در شیره نبات یا عسل طبع نمایند
 و اگر از پوست لیمو خواهند پوست آنرا همان قسم در
 آب نمک بگذارند تا شیرین شود و هر چهار پنج روز
 دست بمالند تا سفیدی اندرون آن زائل گردد
 و آب نمک تبدیل نمایند و چون سفیدی تمام
 زائل گشت و شیرین گردد پاک شسته در آب جوش
 داده در شیره نبات رقیق یا عسل طبع نمایند تا تمام
 آید و اگر پوست لیمو را بعد شیرین شدن زمانه
 قلیل و آب آنک بگذارند پس بر آورده شسته
 آب آنرا تمامی شست نموده در قهقهان یا کاسه صینی
 کنند و بالایی آن شیره نبات یا قند یا شکر یا بنفشه
 صاف نموده بسیار غلیظ نمایند بر آن ریزند و بگذارند
 تا در جرم آن نفوذ نماید و اندک آبکه در جرم است
 در شیره آید پس با خط نمایند بعد سه چهار روز اگر شیره
 آن رقیق شده باشد آن شیره را جدا کرده و جوی
 داده باز بر آن ریزند و همچنین تا دیگر رقیق نگردد
 و این بهتر است زیرا که جوشش نمودن اکثر چیزها

در شیره نبات و غیره باعث سختی جرم آن میگردد
 و اگر لیمو درست را تیر بدین نوع مریاسانند بهتر
 است تحمل لیمو سکن صغیر و مقوی معده حار است
 صنعت آن بگنجد لیموی درست را و نمک با پوست
 زرد آنرا اندک بسایند و بشویند و باره کرباس
 یا کیزه خشک نموده و در ظرف سفالی گذاشته در
 آفتاب بگذارند و اکثر بر هم منزده باشند و هر دو سه
 روز یک مرتبه نمک را بچیدگی تمی نموده باشند و بعد
 هشت روز که خوب نمک سوسود و پوست
 آن نرم گردد در آب لیمو یا عرق سرکه یا سرکه خالص
 تند میزنند و در آفتاب بگذارند تا برسد استعمال
 نمایند و تحمل لیمو توعدی که صنعت آن آن است
 که بگنجد لیمو آب بسیار رسیده خوب را و در کوزه
 یا کیزه سفالی با نمک کرده خوب بر هم زنند و حرکت
 دهند چون نمک که خفته شود آب نمک را دور
 کرده لیمو باراشسته خشک نموده باز با نمک خشک
 جدید در کوزه کرده حرکت دهند و همچنین سه روز
 پس لیمو را بر آورده شسته شست رطوبت آنرا
 با لکل نموده در آب لیمو یا سرکه مقطر یا غیره مقطر
 اندازند و از مصالح طیبه عاره و قلع سرخ و غیره
 آنچه خواهند داخل نمایند و در آفتاب بگذارند تا
 برسد تناول نمایند و اهل سند بهمان نحو نمک سوده
 نموده در روغن سرشت تازه که بندی سوسون
 نامند می اندازند و در آفتاب بگذارند و بعد از آن
 بعضی باب گرم شسته از باره خشک نموده تا
 و صنعت آن کم گردد با طعام تناول نمایند و اکثر
 بدون شسته و بعضی همان قسم نمک سوده
 نگاه می دارند و عند الحاجة با طعام مخصوص
 یا لیمو تناول نمایند و تحمل قشر لیمو در کثرت معده
 اقوی از لیموی درست است و صنعت آن بگنجد
 پوست لیمو را و سفید آنرا از دم گاه نمایند و لوز
 های بسیار با یک طولانی بریزند و در آب نمک
 یا سوسون گندم یا برنج یا آب زجاج شیرین نمایند چنانچه

در طرح ذکر یافت پس باب خالص نبات شسته
 دو ساعت در آب آنک بگذارند تا سفید گردد
 پس بر آورده شسته باب شیرین خالص طبع دهند
 تا اندک بخته گردد و لیکن منخل نشود پس بر آورده
 آنرا از کرباسی پاک شست نموده عرق لیمو یا سرکه
 یا سرکه انگوری تند اندازند و چند دانه قهقهه و خربزه
 خارک خشک ورق کرده و قدری سایه دانه برون
 اندازند و در آفتاب بگذارند تا مزاج گردد و تناول
 نمایند و اگر خواهند جاشنی دارند و قدری بقدر مطلوب
 کم یا زیاد شیره نبات یا قند یا و شتاب در کوزه
 انداخته پوست لیمو را بعد از شیرین نمودن و چنانچه
 در آن اندازند و چند جوشی داده و در ظرف صینی
 او نه بند کور بریزند و بگذارند تا برسد و استعمال نمایند
 و تحمل قشر کنگور و اکثر لیمو با تیر بدین دستور است

کتاب حرف الیم
باب الیم مع الالف
فصل در بیان شغ مار الاصول

بدانکه مار الاصول طبعی است که با تیری تقوم
 آورند آنرا شتاب اصول والا ان طبعی را مار الاصول
 گویند و مار الاصول که اصل جمیع مار الاصول است
 فرموده اند که این شسته نقل کرده شد از قباد بن یحیی
 اما مولف آن بر حق معلوم نشد و این باب الاصول نافع
 است اگر چه استسقا و سردی معده و طحال جگر و
 جمیع امراض بلغمی صنعت آن پوست بچ کبک
 کرفس از هر یک ده درم تخم کرفس از زبانه انیسون از
 هر یک پنج درم چنانچه ابالا اند و بیانشانند و در شیره
 دیگر آورده که انکین داخل کرده بیانشانند و از
 برای استسقا قهقهه از خر سبیل الطیب نافع
 استنقین رومی کما فیطوس کما در یوس از هر یک سه
 درم اضافه نمایند و مار الاصول بمنقول از قانون
 شیخ اربیس نافع است اگر برای نفیج سرد با و اگر
 جگر بول و کبد معده و استعمال کرده می شود

اسارون خطیبان از هر یک دو درم و دو درم و یکسان بود
مغاث بغدادی از هر یک یک درم و نیم و یک سینه سیاه
هر یک سه درم و نیم و شقی بست درم و نیم و چهار
رطل آب بچو شاند تا یک رطل رسد با لایند و هر روز
چهار اوقیه از آب و دو درم روغن بادام تلخ بیاشاند
ما را الاصول که دفع امراض ریجی نماید و نفق ریجی و
استقامی طبعی را نهایت نافع است چنانچه
آن پنج کرفس پنج رازیانه از هر یک ده درم و نیم و کرفس
رازیانه انیسون دو قوطر اسالیون زیره کرمانی
از هر یک سه درم و نیم و پنج از هر یک از هر یک
چهار درم و نیم و سداب با سحر کونی از هر یک دو درم و نیم و
نصف طافه آبک درم و نیم و اجزای آن یک قوطه در چهار رطل آب
خالص بچو شاند تا یک رطل باقی بماند پس بچو شاند از آن
چهار اوقیه و حل کنند در آن قطره دیون و بایست که
مجموع سبب بیاشاند و چند روز باین مداومت نمایند
ما را الاصول که در امراض ریجی مخصوص بهای معنی
بعد از نفخ ماده بجهت آهرا میدهند چنانچه
آن پنج کرفس پنج رازیانه پنج از هر یک انیسون سیاه
از هر یک کفی مصطکی رقی نیم کرفس از هر یک دو درم
جمله را در یکین آب بچو شاند تا به نصف رسد صافی
نموده هر بار در چهل درم آنرا گرم کرده ده درم و نیم و
آفتابی در آن حل کرده صافی نموده بیاشاند ما را الاصول
بجهت نفخ مواد ریجی علی بنه صنعت آن پنج کرفس پنج
رازیانه پوست کبر از هر یک نیم درم و قطره دیون و دقیق
سه درم و نیم و من آب بچو شاند تا به نصف رسد صافی
نموده هر بار در چهل درم آنرا با ده درم و نیم و بیاشاند
و اگر سه درم مصطکی سوده درین ما را الاصول و داخل نماید
بتر است ما را الاصول تب بلغمی و تبهای مکرر را
نافع باشد صنعت آن پوست پنج رازیانه ایر ساند
هر یک سه درم و نیم و از هر یک انیسون دو درم و
نیم و کل غافق انیسون از هر یک نیم درم و
پوست بلبله زرد و هفت درم بلبله سیاه شش درم
باد آورده شکافی از هر یک چهار درم مصطکی یک

و نیم درم و نیم و سداب با سحر کونی از هر یک دو درم و نیم و
صافی نموده سه روز و نیم و سداب با سحر کونی از هر یک دو درم و نیم و
سبب بلغمی را خالص سودمند بود صنعت آن پوست
پنج رازیانه پوست کبر اصل السوس از هر یک ده
درم انیسون نیم کرفس از هر یک نیم درم و غافق و
افستین باد آورده از هر یک نیم درم و قطره دیون
دقیق سه درم و نیم و روغن بادام تلخ نماید
تا نصف بماند مقدار سی درم آنرا با هفت درم
گل قند بوشند ما را الاصول که جمیع امراض ریجی که
سبب ریح محروم باشد نافع است و صدراع
ریجی و معده را نهایت سودمند است صنعت
آن پوست پنج رازیانه پنج کرفس از هر یک ده درم
پنج از هر یک انیسون از هر یک نیم درم مصطکی ناخواه
قرمانا بود نه گوی از هر یک سه درم و نیم و سیاه
غار لیون شش سفید از هر یک نیم درم و انیسون نیم درم
اسطوخودوس از هر یک نیم درم و جو شاند صافی
نموده هر روز صبح سی درم آنرا گرم کرده کل انجمن
عسل هفت درم در آن حل کرده و یک صافی نموده
چهار درم روغن بادام تلخ اضافه کرده بیاشاند
و اگر صفتی ده درم داخل کنند و سه روز در
آفتاب بگذارند و هر روز دو اوزه درم و نیم و
روغن بادام تلخ بیاشاند اقوی است ما را الاصول
سده جگر و سبز و استسقا و تبهای بلغمی نافع است
صنعت آن پنج کرفس پوست پنج رازیانه از هر یک
نیم درم و پنج از هر یک از هر یک نیم درم و
مصطکی سنبل الطیب از هر یک دو درم و شکافی و
باد آورده کل غافق کل سنج افستین رومی از
هر یک سه درم و نیم و شکافی سداب ده درم و نیم و
در دو من آب بچو شاند تا یک من و نیم آب بماند
هر روز مقدار چهار اوقیه با یک درم روغن بادام
نوشند ما را الاصول سداب بکشد و تبهای بلغمی را
نافع بود و سوز مزاج باد آورده جگر اگر از بلغم باشد
سود دارد و وقتیکه بیاشاند بعد از استسقا

ماده و فساد مزاج که اگر از برودت باشد به
اصلاح آورده و استسقا رسد دارد صنعت
آن پنج کرفس پوست پنج رازیانه از هر یک نیم درم
رازیانه ناخواه انیسون از هر یک چهار درم و سنبل الطیب
از هر یک کل سنج منزع الاقلع از هر یک سه درم
مجموع را در دو من آب نیم تا نصف رسد و آنرا
و از سی درم تا چهل درم با سه درم روغن بادام تلخ
و شیرین با لئنا صفا بیاشاند ما را الاصول قویتر از
سنت قبل صنعت آن پنجاه از هر یک با نوزده درم و نیم
از هر یک هفت درم قطره دیون و دقیق عافق ریحان
از هر یک سه درم و نیم و قطره تلخ ناخواه زرد و نیم و
هر یک چهار درم و نیم و سداب قرمانا شش درم
از هر یک نیم درم و نیم و سداب قرمانا شش درم
تا نشت بماند پس با لایند و بیاشاند و در بعضی
سلیقه سیاه اسارون از هر یک دو درم مصطکی رقی
علیه از هر یک نیم درم و با جرایم مذکوره افزوده
در نسخه دیگر فوج ترکی را سن از هر یک ده درم
پوست پنج کرفس از هر یک دو درم و اضافه شده
ما را الاصول که نافع است از برای نفخ سداب و از
برای نفخ سده جگر که کبد نهایت سودمند است
و قیتکه مزاج حرارت بسیار باشد صنعت آن
پنج کرفس پنج رازیانه پوست کبر اصل السوس
پنج از هر یک از هر یک ده درم و نیم و سنبل الطیب
ریون صینی قطره تلخ فوة الضیاعین از هر یک نیم درم
علیه با نوزده درم و نیم و سداب قرمانا شش درم
انجیر زرد با نوزده اقد و دستور مقرر بچو شاند
صافی نموده شربت جلد ریم با سه درم روغن بادام
تلخ و شیرین با لئنا صفا ما را الاصول جمیع امراض
وسده اکثر از برودت باشد نافع بود صنعت آن
پوست پنج رازیانه پنج کرفس از هر یک نیم درم و نیم
کرمانی ناخواه از هر یک چهار درم و نیم و کرفس
انیسون از هر یک هفت درم شکافی باد آورده کل غافق
پنج از هر یک اصل السوس برانیده کل سنج سنبل الطیب

از هر یک سه درم اسارون مصطکی فوه جوده اندر
 یک دو درم مونیر که در نه بجایه درم حلیه ده درم و
 عناب سی عدد و آنچه کو فتنی باشد نیم کو فتنه بار صر
 درم آب بچو شانه تاد و بست درم بماند صافی نماید
 و هر روز بخانه درم ازین آب با بچو یک سنجید زوی
 بنوشند به نام الاصول که بجهت صفت و گرفتگی آواز
 موجب است به صنعت آن پوست بچو دیا بماند
 شغال اینسون تخم کرفس تخم بادیان از هر یک
 سه شغال مصطکی کنبیل الطیب اسارون سانج
 بندی از هر یک یک شغال و نیم قطریون فتن
 قطریون غلیظ فراسیون پنج سوسن استخوانی
 اصل السوس از هر یک دو شغال بچو نیم درم و ده
 مونیر بیدانه پانزده شغال در چهار رطل آب بچو
 تا یک رطل بماند صاف کرده سه حصه نمایند و هر روز
 یک حصه را با لعونی مناسب بیاشامند به مار
 الاصول حقیق اند و صرع را که از تکرر رحم باشد
 سود دارد به صنعت آن پوست را زیاده بچو
 کرفس مونیر بیدانه از هر یک درم تخم نر اسفند و
 اینسون تخم زرازیانه زرا و نطولی از آن و نیم درم
 قطریون دقیق عود شکر فادایا از هر یک سه درم
 مجموع را باد و من آب بچو شانه تا یک من نیم بماند
 هر روز چهار اوقیه بار و عن بادام شیرین از آن بوشند
 مار الاصول سنگ کرده و نشانه بریزند به صنعت آن
 پنج کرفس پوست پنج رازیانه پوست بچو کاسنی از هر یک
 پنج درم بر سیاوشان حب ثقلت استور و بول هر یک
 تخم خرزهره هفت درم مونیر بیدانه ده درم بچو خشک ده
 سد آنچه کو فتنی است نیم کو فتنه در رطل آب بچو شانه
 تا ثلث بماند صافی نموده هر صباح بست درم ازین مار
 الاصول را با یک شغال معجون حجر الیه و نوشند
 و در بنجر و دیگر پوست بچو کاسنی را اصل نیست
 مار الاصول سور مزاج سرد بکر را نافع باشد و
 امراض بارده را فائده ده به صنعت آن پوست
 پنج رازیانه پنج کرفس پوست پنج کبر از هر یک

هفت درم تخم کرفس رازیانه اینسون از هر یک
 سه و نیم درم قطریون بار یک عاقر قمار بخیل از
 هر یک سه درم ناخواه قطریون را و نطولی از هر یک
 دو درم شونیز تخم سداب قرومانا شیطیح بندی اند
 هر یک دو درم و نیم چند سد ستر نیم درم بر اسن مصطکی
 از هر یک دو درم چنانچه رسم است در سه رطل آب بچو
 و شند تا نصف تا ثلث بماند صافی نموده مقدار سی
 شغال از آن را با یک شغال روغن بادام تلخ بچو
 مار الاصول لقوه و فالج و صرع و امراض بلغمی و
 سوداوی را سودمند بود و سنگ کرده و نشانه
 بریزند و سده جگر و سبز بختاید و استسقا و طبع
 مفصل انافع باشد به صنعت آن پنج کرفس پوست
 پنج رازیانه از هر یک چهار درم حب بلسان
 اسارون از هر یک دو درم سلسله خطیایا نوزیدان
 هزار اسفند از هر یک سه درم مونیر منقعه بست درم
 در دمن آب بچو شانه تا نصف بماند بیالاند
 شربت سی شغال باد و درم روغن بیدانچه
فصل در بیان شخ مار البرزور
 مار البرزور که ادرار اخلاط غلیظ کند و عجب البول
 که بسبب مواد غلیظ باشد که در شانه جمع شده باشد
 سود دارد به صنعت آن رازیانه اینسون پوست
 پنج رازیانه تخم کرفس کربازیه کرمانی تخم کشوث
 ناخواه از هر یک شش و نیم ترکی فوة المصنع و
 سنبل الطیب پنج نهک یعنی اصل السوس از
 هر یک سه درم مونیر منقعه طائفه دانه بیرون کرده
 بست درم بچو رند و پنجه و در سه من آب بچو شانه تا
 نصف رسد بیالاند و هر روز جلد درم از با جاد
 روغن حب الخروع یا روغن بادام تلخ بچو نیم درم
 انفع است به مار البرزور نافع است از برای امراض
 حاره که ماده آن مرکب از صفرا و دم غلیظ باشد و
 نیز نافع است از برای صدام بترک کبد بسبب
 نقایا بخره صفرا و دم از کبد بسر استعمال کرده شود

این مار البرزور بعد از مضد کحل با جمل الزراع این
 از قوت مضد باشد و مانع از ان باشد به صنعت آن
 تخم کاسنی نیم کو فتنه سه درم بچو کاسنی نیم کو فتنه نیم درم
 بنفشه دو درم بکسج چهار درم در یک رطل و نیم آب
 بچو شانه تا ثلث آب بماند صافی نموده پنج شغال
 گلقدار آفتابی در ان حل کرده باز صافی نموده بیالاند
 و چند روز باین مار البرزور مداومت نمایند به مار البرزور
 نافع از برای امراض طحال و صدام که بشارکست محال
 باشد نافع از برای نفخ ماده خون استعمال کرده
 شود چند روز بعد از مضد با سلیق اسر و اسلیم
 اسر به صنعت آن رازیانه اینسون تخم کرفس از
 هر یک دو درم اصل السوس اسر سانج از هر یک بنفشه
 اسارون از هر یک یک درم و نیم پنج کرفس پوست
 بچو کاسنی از هر یک یک شغال پوست بچو دیا بماند
 پوست پنج کبر از هر یک دو شغال بر سیاوشان یک
 درم مجموع را نیم کو فتنه در یک رطل و نیم آب بچو شانه
 و چون نیم رطل آب بماند صافی نموده شغال گلقدار
 در ان حل کرده بنوشند و غذا نخورد آب به مار البرزور
 نافع از برای امراض بلغمی خصوص دماغ خون
 فالج و استرخا و لقوه خون استعمال کرده شود
 از برای نفخ ماده خندی تا از نفخ ماده از قار و
 معلوم شود به صنعت آن پنج کرفس پوست پنج از
 از هر یک درم پنج از هر یک هفت درم اینسون تخم کرفس
 ناخواه شونیز قطریون دقیق عاقر قمارهای انکو فتنه
 از هر یک درم قطریون زرا و نطولی نیم کو فتنه از هر یک
 چهار درم قرومانا تخم سداب شیطیح بندی از هر یک
 پنج درم چند بید ستر یک درم مجموع را در سه من و نیم آب
 بچو شانه تا ثلث آب بماند صافی نموده هر صباح جلد درم
 روغن حب الخروع یا روغن بادام تلخ بچو نیم درم
 که بعون السد تعالی نافع است به مار البرزور و بنفشه
 این جزله در مناج ذکر کرده و گفته که سده جگر و سبز
 بختاید از هر روز سه اوقیه آثر با یک شغال روغن
 بادام شیرین بیاشامند به صنعت آن پنج کرفس

پوست پنج رازیانه از هر یک ده درم سوزنی را
منقح از حب ده درم انجیر زرد و تخم کرفس و تخم
رازیانه از هر یک سه درم اینها را با روغن
سبیل الطیب تخم را خرد و با تخم کرفس و تخم
کوفی نیمکوفه قسط تلخ نیمکوفه از هر یک دو درم و
سیکین مقل ازرق از هر یک یک درم گلشنه منقح
الاقراع چهار درم در چهار رطل آب بجوشانند تا
بیک رطل بماند پس صافی نموده بکار برند یا مار الزور
قویخ و استقامی طبع را نافع باشد و اعلاط لرجه
را دفع سازد و در بادها که در معده و روده بود
نیکند و در سارو صنعت آن تخم رازیانه تخم
کرفس ناخواه تیره کرمانی کرو یا صفت کاشم شونیزا
هر یک کفی در سه رطل آب بجوشانند تا یک رطل بماند
نماند و صبح و شام بست درم با سه درم روغن
سید انجیر بپزند یا مار الزور بپزند این جز که سده
جگر و سیر کشاید صنعت آن کاسنی تازه کشت
عنب الثعلب بکوبند و آب آنرا بپزند و با آتش
ملایم بجوشانند و کف آنرا بگیرند و بگذارند تا نه نشین
شود و از آب صافی آن سی درم باد و اوقیه بپزند
بجود عنبه مارا بقول منقول از قرا بادین قرا سی افق
از برای حرارت کبد و رقان صنعت آن کف
کشت تازه برگ کاسنی تازه برگ عنب الثعلب تازه
برگ کاکج برگ بلاب رازیانه همه را بکوبند و با آتش
و آب آنرا بپزند و صافی نموده مرق نمایند و با آتش
از آن قندی یا شکر سفید و در نشو و نشو صحتی خیر است
که شنب در زیر آسمان بگذارند و علی الرسم صبح بخورند
دوا و اوقیه یا نیم رطل بپزند و با بقول دیگر که درم
کبد و طحال و دیکه کبد و رقان نافع باشد و سده
بکشد و زردی بشود که از سده کبد و مراره بود
کنده صنعت آن برگ کاسنی سبز رازیانه سبیل الطیب
کشت سبیل الطیب برگ کاسنی سبز رازیانه سبیل الطیب
قد کوفه قشاده قشاده نموده مقدار سی درم ناخواه درم
بالا شیره و اگر خواهند با سبیل طبع یا شادند مارا بقول دیگر

قویخ و سوزنی را بابت بود نافع باشد صنعت
آن آب برگ کاسنی آب برگ کاکج آب برگ
عنب الثعلب آب برگ خطمی سفید از هر یک سه درم
بجوشانند صافی نمایند و ده درم فلوخ یا شونیزا
و دو درم روغن بنفشه با دام در آن آب نیمکوفه یا
مارا بقول بپزند این جز که سده جگر و سیر کشاید
صنعت آن کاسنی تازه کشت تازه عنب الثعلب
تازه بکوبند و آب آنرا بگیرند و با آتش ملایم بجوشانند
و کف آنرا بگیرند و بگذارند تا نه نشین شود از آب
صافی آن سی درم باد و اوقیه بپزند
مار الخلاف که معمول قدماست و جهت مواد بلغمی
و صفراوی و دمووی و قویخ سده و تقویت معده
و آلات متغی نافع دانسته اند و بهتر از آب کاسنی
و آب شامیره و دیوادم که و حیات فخلط است
و زردی را نفع دارد صنعت آن برگ سید کبر
زرد و تازه باشد بکوبند و آب آنرا بگیرند و با آتش
بگذارند و در زیر گز است شقال تا سی قوال آنرا
با خمس آن شکر بپزند یا مارا بپزند نافع آن قویخ
بنافع مارا قویخ است و معده استجیل بپزند و با آتش
خصوص که خیار بسیار رسیده و ترش شده باشد
صنعت آن بکشد خیار رسیده زرد ترش شده را
و بکشد و بکشد و با لاس آن گل و اگر گل سبز و آرد
جو را درم شفته بکشد و بکشد و بکشد و بکشد
برگ و آرد و در جاع در زیر خاک گرم و آتش
بپزند یا نیمه گرد پس بر آویند و بگذارند تا نه نشین
کف و خیار از آن دو نموده سوراخ کرده آب بکشد
آنرا بکشد و بکشد و بکشد و بکشد و بکشد
چهار درم صفراوی و دمووی و کاسنی و الفار حرارت
و تب صفراوی و دمووی و بعضی مواد با شکر یا بادیه
مناسبه دیگر نیز مجوز است و جهت اسهال نمودن
بادویه نیمه تلخ و دانی است یا مارا سوزنی جهت حیات
ماره ماده و عطش و اسهال صفراوی نافع است
صنعت آن بکشد جو رسیده نوچیده را و معطر

نموده بریان کرده آرد نمایند و بخت مقدار چهل
درم آنرا در آب بپزند و برهم زنند تا غلیظ گردد
و از بار چمن نازک بگذرانند و با بلای شیر سوده
صفغ عربی از هر یک یک درم یا زیاده بپوشند
مارا شیره یا نکه مارا شیره نافع است جهت التزم
حاره مثل صداع حار ساج وادی و دمووی
و صفراوی و دمووی و قویخ و حیات صفراوی
و دمووی و مسکن عطش و التهاب و حرقة البول و
سور المزاج حار کبد و صالح غذا و جلد کیموس
و مولد خون صالح است و در کتاب راجع
معالجات حیات سیخ الریش فرمایند مارا شیره
چمن شجر در آن داخل نمایند بلکه قوت و صورت
آن باشد مارا در داخل در علاج قویخ و قویخ
هنگامیکه استسقا تمام در بلغم آن شده باشد
است که مقدار آب بکشد اسکره مقدار شیره
یک اسکره باشد که بلغم معتدل بدو خمس رسد
پس بکشد آب رقیق آنرا و یا شامند جهت آنکه غذا
آن قلیل و ترطیب و غسل و انضاج و اخراج آن
فضول را بسیار است و مارا شیره معتدل است
که در آن جهت چمن شیره آرد آن داخل شود
گفته و در شتر و من است که این نوع مارا شیره
باید که بسیار بلغم نهند بلکه آنقدر بلغم نمایند که قویخ
آنرا از آن گردانند و بر سر زوجهت نرسد و این بلغم
آن کثیر غذا و قلیل الغنیل و انضاج است و بسیار
است که جوهر آن در معده بار و ترش میگردد و گاه
افند نمایند مارا شیره از نقش و گاه از غیر نقش و آب
نیست آتش سیدن مارا شیره بکشد که طبیعت کثیف
باشد بلکه باید که تحقیق نمایند قبل از آن پس اگر شیره
و معده ترش گردد بسیار رقیق آنرا یا شامند و اگر آن نیز
ترش گردد و بلغم نمایند آن سیخ کرفس مانند آن پس اگر
آن نیز ترش گردد پس لابد قلیل فلفل آن یا نیمه صفرا
نمک یا نیمه بلغم یا ده بسیار رقیق یا جوارش شده و اگر
نفع آن بسیار باشد پس فرج نمایند با آن از برای خروید

اندک خل خورده اند که جمع میان سنجید و باد الشعیر
است بر آنکه برب و مقدر است در اکثر مزاج و
لیکن برگاه نبوتند سنجید بر انشتا قطع میانه
را و میسایر اند فصول را از برای دفع و بعد از
ساعت آن اگر شک آب رفیق بیاشامند تا
اینکه غسل در خیر اگر قطع کرده است آن سنجید
و جلاد در و اخراج کند از آب عرق و اسهال را با
نبت آسانیدن سنجید نزد غشی میسایر
از مده نخل میخورد شده باشد و بسیار است که محتاج
بنشیند با شامیدن جالب پیش از آب الشعیر
زیادتی تر طبیب میسایر طبیب نما خشک کردن
و زبان مریش در یابد و بسیار است محتاج
با آنکه بیاشامند از با قدری مایه الشعیر مقدار و عسل
پیش از آن بر است طبیب طبیعت به صنعت آن
بکشد چون نو بایده و غیر گفته خاص را و مقدر نبوده
هر قدر که خواسته و نیکو بشوید و در آب سنجید صاف
حیدر جوشی نمایند و آب آنرا بر نهد و آب تازه
بر آن بریزند و باز پنج نمایند تا آب جوشانگفته
و دمن آنها باز گردد پس صاف کرده بدون آنکه
بماند و آب صاف آنرا بر نهد و بیاشامند و اگر
بماند مغز آن نیز داخل کرده و غلیظ شود و آنرا
شک الشعیر و بنفاری اش جو نامند و اگر دمن
جوش گفت آنرا بکشد بهتر است و در و با دمن
معصومی است که با کرفس و رازایانه پت مرکب
سودمند است به مایه الشعیر از سبوق شیخ فلاحی
نافع است خلف مراری و تپهای گرم را و بسیاری
تشنگی را به صنعت آن بکشد سبوق شیخ فلاحی
آب آن داخل نمایند که از روی سبوق برگردد و در
تا غلیظ شود پس بایند بیاشامند از آن در
جلد دوم به مایه الشعیر و مده در معنی و یک دقیقه
رب بر شستن به مایه الشعیر بنشیند این چیز که در میان
ذکر کرده و گفته که نیکوترین آن بود که از جو مقدر
دهند و آن ضرورت است و حدت اخلاط را بکشد

دبول بر اند و تپهای حاده و جگر گرم را سود دارد و
از آن خون صاف معتدل متولد شود و در شکل مشابه
ور و به اعضا برسد و در و به گذر و از معده و اما
ولیکن یاد آنچیز بود و دفع مضرت آن نوشیدن
آن با کنگبین با شکر است به صنعت آن بکشد
جو شیرین مقدر رسیده و نیکو فته در یک کیل آب
داخل کنند و بکشد و گفت آنرا بکشد چون نیکو
از آتش به داند و صافی نموده سرد کرده نگاهدارند
و بکار برند به مایه الشعیر مجموع یعنی شعیر بر آن کرده اند
بطین و به دست به صنعت آنرا بکشد جو را و فقه
کرده بر آن نمایند و به طریق بخت مایه الشعیر تناول
و اگر حبه زیادتی بقص شیر و تخم خشخاش سفید با عسل
اطبان مثل طین مختوم و اینی و داغستانی و یا
ادویه مناسبه قاشق دیگر آن یا بر نهد نیکو است
و در عسل فریافت به مایه غلب الثعلب به جمیع
حاره که سبب ورم معده و جگر باشد و در فغان
سدی را نیز نافع است به صنعت آن بکشد
تازه بنزد آن غلب الثعلب که قرآن سیاه باشد
و بکشد و آشفته آب آنرا بکشد و صاف نمایند و
مقدار جمل و به ششقال تا نیمه طل با انثر به مناسبه مثل
غلب بزوری و شراب و بنیازی و شراب کثوف
و سنجید سیاه و بزوری و امثال آنها سرد با شیر گرم
بیاشامند و اگر مروق خواهند که بهر و آقوی است
بکشد آب برگ تازه آنرا به سوسپور و در ظرف
نقره یا مس تا زه قلعی یا مسقالی کرده بر که اگر طبع
نمایند تا بهتری آن بریده جدا گردد و آب مشابه
پس با فم نموده استعمال نمایند به مایه الشعیر و قرع
ذکر یافت مایه الشعیر که صغیر بر اند و تپهای حاده و
گرمی جگر را سود دارد به صنعت آن آقوی سیاه عبا
خراسانی از هر یک پنجاه دانه کشتن به مایه الشعیر است
برون کرده از هر یک بست و درم شکر به شکر و
انشتین روی از هر یک بخورم است بلیله نرود
پانزده درم حلیله سیاه به مقدار کشتن درم غریبه

منقه از حصب و لیفت سی درم حلیله را با پانزده طل آب
داخل کرده در آفتاب بگذارد از حد زرد و زردار و
از آب شکر سفید بیاشامند و اگر سرد باشد شکر سیاه
پنجاه عدد و گل بنفشه بخورم به یاده کنند و بعضی شکر
خشتا شش در آن حله کرده بیاشامند و مایه الشعیر از جلد
ایرانی است و در ایران نو کربانت به مایه الشعیر
و آن اسم معجون فلاسفه است و این معجون ماده
ایمنه گویند به آب آینه مقوی قوتها که اصل اند و در
حیات میباشد پس گویا این معجون ماده حیات
انسان است و معجون فلاسفه نامند به سبب آنکه
فلاسفه بویان اکثر استعمال این معجون نموده اند
از برای تقویت عقل و تقویت دماغ و ادب کف نموده
زیادتی حفظ و ذکر کرد و کار عقل و بعضی اکتفا
که معجون فلاسفه باین سبب نامند که جمیع از فلاسفه
اتفاق نموده این معجون را ترکیب کرده اند شیخ
داود الطائی را عقیده است که این معجون تألیف
اندرواخس صاحب یاق کبر است و فلاسفه معتقد
و اکتفا متاخرین از دوده اند و اجزای اصل ترکیب
اندرواخس دویه و دیگر بن کوبیده تألیف و آنرا
آن و این معجون را منافع بسیار است و در منافع
آن نفع است از برای امراض بارده چون نفوس
و منافع و فالح و لغزه بارده و فضلهای معنی
را بگذارد و جمیع امراض حادثه از بهر نافع است
و بیه را بپذیرد و هیچ باه است و زیاده بیکندنی را
و نافع است از برای فصول المعنی چون ترس و بهر
فناوری و خورده شود قوت سید به معده را بر دفع
فصول مسکن و محلل و پاح و فصول غلیظه است از برای
صنعت معده و باخم و بهی و بهی مقوی و جلد است
و را میسند قوی را و فالح و مقوی نفس است و نشاط
می آورد و در و میسند سستی و اندکی قوتها را بکشد
موجب و این آنها از بهر بارده و در طبع نموده با
دستوی دماغ و ادب کف است و ذکر از یاده میکنند
و موجب دمای عقل است و نافع است از برای عفت

کبد و از البرقان سدی و استقامت یکدیگر می
 گردانند شانه و کرده را و مفتت حصاة کرده و شانه است
 و منبرای ل و قیطر بول و سلس البول و در اندامها
 میگردانند و عموماً که بیشتر آمد و باشد صورت است و ناف است
 از برای که بخور و مطب و بان و الطلاق لسان و فضا
 و صافی میگردانند صورت را و فمخ سه ده مصفاه است
 و این سبب موجب تقویت قوت شامه است و
 منبرای و طاع و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 النساء و حافظ جوانی است و منع سرخسب میکند
 و در لافوت میبرد و در کرده را از آن میگردانند
 و در یک روز را یک میگردانند و ظاهر میگردانند آن از
 برای یکدیگر و امت کند بان و گفته اند که این میگردانند
 حار است در اول درجه سوم و خشک است در آخر
 درجه سوم و خشک است در آخر درجه سوم و خشک است
 برای مشایخ و مساکن صفا و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 مزاج انسان بلغمی باشد و صاحبان مزاج بسیار میبرد
 بتبراین معجون ترکیبی خنیاچه جالینوس و جوهر
 اسکندرانی و غیره نموده با تخم میگردانند و این معجون
 با طوب و بلغم میکند و حفظ ابدان از نکات و
 سر میگردانند در دست آن و فمخ است محروم و فمخ و فمخ
 می آید و در محرق اخلاط است و مصلح این شربت تازه
 و دهنده است و نیز که بخیمین ساج و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 برودت شمع الریش گفته که شربت از آن در بر حال مثل
 چون صندل است و بعضی اهل گفته که شربت از آن در دور
 و در شمع از آن قانون شمع الریش مطهر است که شربت از آن
 مثل جوز الطیب و قوت این معجون با چهار سال باقی
 میماند و صنعت آن به نسخه اسلانی در فمخ و فمخ و فمخ
 افزوده شده بر آن فلفل سیاه و از فلفل و فمخ و فمخ و فمخ
 کند و یکلیله شقی آله منقح حب الصندل و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 با بونه این اجزا اصل شمع اند و به خاص است که اندامها
 اند و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 عرب و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ

اجزای اصل است تا رنج تا یکدود فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 منقح و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 اصل حبث الحیدر و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 استقامت و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 اجزای اصل و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 الشعلب این جمله از برای زیاد شدن فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 برای قوت پاه و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 اجزا از برای فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 برای که شربال کرده و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 خوشبو ساختن بوی و بان و قطع رطوبات شامه
 و با جمل اجزای اصل و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 باشد اجزا از کوفته فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 ادویه شسته معجون سازند و گفته که شمع الریش
 در قانون زیاد نموده بر سبب و بعضی شمع و فمخ و فمخ و فمخ
 نموده اند سبب این در فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 شده و ظاهر میگردانند که داخل کردن سبب فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 است با فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 طن فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 معجون چون از معاجین بسیار است باید که شسته
 با فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 گرد و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 در آن داخل باشد و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 مذکوره از آن صاف و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 درستی نیست به صنعت آن به نسخه شمع الریش
 که در قانون ذکر شده فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 آله منقح بلبله منقح شیطح هندوی زرا و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 عرق با بونه حب الصندل و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 از هر یک یک ادویه فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 است بروان آورده سه ادویه فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ

بشیر و در نسخه دیگر از قانون عمل مصفی و در
 وزن مجموع ادویه است و دیگر نسخه از برای فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 گفته که بعضی از اینها فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 متاخرین فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 افزوده اند و صاحب حفظه الاستقامت فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 آورده و شاید سهوی از وی از نسخ زیر کیم
 جا ویده نشد و یا از فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 آنست که در معاجین کیم بر اینها اصل حرمی زیاد
 و کم باید کرد و در نسخه دیگر برای فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 است و سید اسمعیل در فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 جمل و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 بزمه با و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 حماد الدین محمود حسینی شیرازی که او معجون فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 سیاه و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 منقح و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 آله منقح شیطح هندوی زرا و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 ادویه کل با و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 عمل مصفی سه وزن ادویه بدست فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 سازند و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 خود را که بعد از فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 شقایق از آن همه ادویه مساوی است الا وزن
 کل با بونه که فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 است به نسخه حکم محمد باقر به صنعت آن فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 پوست بلبله کللی آله منقح زرا و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 هندوی عرق با بونه منقح فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 درم کل با بونه فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 بعضی نسخه از اینها فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 حد و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ
 بعضی است بلبله درم و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ و فمخ

بلبله کالی پوست بلبله نه دو وزن غسل راه و چند
 مجموع از قویه باورده ماده الحویه منجی این چوب
 صنعت آن فلفل سیاه دار فلفل زنجبیل دارینی
 آنه منقح پوست بلبله کالی پوست بلبله رو منقح
 بندی زراوند درج عرق بابونه حب صنوبر
 کبار از هر یک یک اوقیه مجموع را کوته بنشیند
 وزن او به غسل مصفی بدستور تهر چون تیارند
 تر شنبه بر آب جوی ماده الحویه که انافرا حیاتین
 است صنعت آن فلفل سیاه دار فلفل دارینی
 زهر کبر و شقال آله منقح هفت شقال و شمر
 بلبله منقح دو انده شقال و نیم سطح شنبه زراوند
 درج خضیه الثعلب مصری منقح با خورده منقح عرق
 بابونه موزین منقح از حب سی و هفت شقال و نیم
 این پنج شقال منقح با جیل تازه منقح شنبه زراوند
 از هر یک دو انده شقال و نیم حد و اخیال جوی
 و بعد از الصاب از هر یک یک شقال مر و از هر یک
 هفت شقال غبار شنبه و شقال غسل مصفی
 چهار صد و شقال بدستور معجون سازند و در
 فلفل داخل نیست ماده الحویه دیگر صنعت آن
 فلفل سیاه دار فلفل دارینی پوست بلبله آله شنبه
 بندی زراوند درج عرق بابونه منقح با خورده
 خضیه الثعلب مصری منقح با جیل تازه منقح شنبه زراوند
 چهار صد و در خطای مجرب و درم و نیم موزین فلفل
 برون کرده سی درم غسل مصفی وزن او به بهر
 مقرر معجون سازند با زردیون مر و زردیون فلفل
 است و برونانی مالانامه نباتین بکدر و درخت ساق
 شربدار و برکش شنبه برگ زردیون و بار یک و نیم بار
 بار یک و نیم موزین مائل سفیدی و بزرگ و شنبه زراوند
 مائل زردی و کوچک و پنجم و شنبه سیاه رنگ و شنبه زراوند
 و چهارم گرم و شقال و سائر اجزای آن سه وزن
 ترین آن سیاه و آن غیر مستعمل است و سفید آن تیارند
 در کش مسهل قوی و اما در صف و اسام گرم و مواد و دوی
 بلبله منقح استقامتی قوی و مجرب و برون و صنعت کرده و

طلای آن حبست برین و برین بصل حبست بنقد چرب
 زخمها در افخ خشک ریش و با نوم و منجی حبست چرب
 منقح و بار که حبست و درم سبز و منقح و منقح و منقح
 و اطفال و حیضه الینه و در درم سبز و منقح و منقح
 و درون تدبیر و مصلح انبات مظار و کبر و منقح و منقح
 غم و کرب و قدر شنبه با مصلحات است شنبه زراوند
 تا یک درم و شنبه گریه آن محرق و اکال کشنده و خمار
 آن در درم و منقح و جانز است و سبب طلای زراوند
 را طما اجتمعی در تار سنج حکما و در جین و شنبه که از آن
 عجمه است که مستقی بود در هر که جمیع اطباء و اعیان
 آن عجمه آمده یا اتفاق گفته که این قابل علاج
 نیست چون این حکایت شنید امید از حیات جوی
 منقطع گردانیده گفت مرا بکند از یک که مندر و جی
 و درم این خواهم خورم و بگر سگ کیم اطباء گفته که هر
 چه میل دانی بخور که بعد از این شکیس مانع تو نخواهد
 بود میل آن بر دگفت مرا بر سگ کیم برید که این خطا
 من قضا به از جماعتی که در کوچه میگرد و خبر ناکه
 خورنی و حلاوی میفرستند بخرم و بخورم بخان کرد
 اتفاقا اول باز نظر و بر شنبه افتاد که منجی
 میفرست طبیعت لیس و میل آن کرد و از آن
 بلبله منقح قدری با بلبله منقح و بعد از ساعتی
 شرف فرج با سهال شد و چند آن آب زرد و منقح
 از شکر آن سستی برون آمد که هیچ اهدی نبود که
 این مقدار آب از بدن آدمی نواند بود و اما بعد
 از آن با کله از آن مرض نجات یافت چندان که
 هیچکس او را نمی توانست شناخت چون این خبر را به
 که در آن در معالجه او اوقات صرف نموده اند
 او با یوس گشته دست از معالجه او برداشته بودند
 رسید جبریت ایشان زیاده شد چه بلبله با بلبله
 قابل است و مسهل بالآخره که آن اطباء که در
 او نسبت بسا به طبیبان و دیگر قوی بود و با
 بلبله و بلبله از وی برسد که توان بلبله را انجا
 صید کردی و چه طور زینی بود و در آن زمین چوب

آیه بود گفت من این بلبله را از هانی صید کردم که
 در انوشع خیر از مادر یون بلبله و حست دیگر بود و
 خوراک این بلبله همان مادر یون بود پس آن
 طبیب چون این حکایت شنید خاطرش از آن
 و غده فانی شد چه خاصیت مادر یون سهال
 بطوباست رقیقه است فانی آن که چون قوتش
 سهال آن بسیار قوی است چنانچه اگر وزن
 یک درم تنها از مادر یون بسختی شد و تحمل که آن بلبله
 سهال آورد که صبر آن ممکن نباشد و بنا بر خط
 و غای که از مادر یون را تنها بدون مصلحات
 استعمال نمی نمایند و عند الضروره با مصلحات
 استخراج نموده استعمال نمایند و از بخار و طبع
 یا فته سیکه در شکم بلبله و در آب بلبله که فروخته نموده
 و کسبیت آن شد و با صلاح و اعتدال ماده
 لهذا از آن این عمل بخیر و فائده ظهور آید و این
 از ادوات جناب باری است تقدس مطهریت
 را به طریق بر برون مادر یون است که بکند
 بر یک نیم کبر از او و در شیار و در سر که بخندند و در
 سه بار که را تغذیه دهند پس شنبه خشک کنند و در
 کو فتر و عن بادام کرده در سهال او و او دوی
 و بلبله بر بد بر فلفل پوست بلبله زرد گلشن
 رب السوس زرد گراننی نک بندی و در بلبله
 از صفرا و ساق و بال الخا سار و سار و سار و سار
 افستین سبیل الطیب مصطفی و امثال آن است
 نمایند و شرب آن با آب غلبه و آب لیمو
 و خیار شنبه اولی است و جوی از مادر یون بخورند
 ذکر یا مستقر را نافع و صنعت آن مادر یون در
 چهار درم و نیم موزین ترید سفید و بر یک مغول
 مصطفی سبیل الطیب و برن گلشن از هر یک و درم
 از کو فته منجی با سه و وزن او به بهر
 بدستور تهر و درم و نیم موزین

فصل در ذکر شنبه جویب مادر یون

حب مازیون استغای ترقی را نافع بود
صنعت آن مازیون در دودم کسب ریسوس
از هر یک یک گرم کوفته بخت بآب غلبه شسته
حب سازند و در سایه خشک نمایند تری از یکمقال تا دو
مقال بآب گرم حب مازیون دیگر استغای بارو
را نافع است: صنعت آن مازیون در سبکینه از
هر یک یک گرم یک بندی سرگین کبوترانه هر یک و یکی
کوفته بخت حب سازند: جلد یک شربت است: حب
مازیون دیگر که از ان قویتر است: صنعت آن که
در دودم سبکینه یک گرم سیخ حرق کشت و در مرفون
کثیر از هر یک ربع در فم یک بندی برگ سداب مشق
سرگین کبوترانه هر یک و یکی کوفته بخت حب سازند: جلد
یک شربت است: حب مازیون بنی حکم صالحان
رحمة الله تعالی مهمل مایه صفر است: صنعت آن
مازیون سفید برود و مقال غاریقون شش سفید مقال
عصاره غافق کسب کاسنی مشق ریزه چینی از هر یک مقال
تخم کرفس مقال نیم کوفته بخت لب که اکوری بازده مقال
شربت حب سازند: حب مازیون مشهور با صفت اول
حق ارجوب بر که که این خرم در مناج ذکر کرده است
ما را صفر که عبارت از استغای نافع است: صنعت
آن مازیون در بر سر سوطی در مرفون سوسن سماگونی که بر
است از هر یک یک گرم یک ریون چینی عصاره غافق و
عصاره انیسون سبک الطیب اینون از هر یک و یک
کوفته بخت بآب رازیانه تازه شسته حب سازند: جلد
بقدر خودی شربت یک گرم بآب کاسنی تازه: جلد دوم
شربت حب سلام استغای نافع باشد و قوی که شربت
و اعلاط علیله فصول الخیمه از بدن پاک کند: صنعت آن
ترید سفید درم حب لیل سه درم شرم مازیون که از هر یک
دودم و نیم از کوفته بخت مقل دودم در آب گند ماضیایند
بشند و حب سازند جلد یک شربت است و این همان حب
مازیون به نسخه شفای است: حب مازیون
نافع جهت استغای صنعت آن مازیون در
دودم کثیر ترید سفید اقیقون پوست بلبله زرد

و در مقل کسب زرد کرانی مر بر سیاسوس از هر یک
یک گرم یک بخت کاسنی و انک کوفته بخت بآب
غلبه انقلب و آب رازیانه تازه شسته حب سازند
حب مازیون دیگر آب زرد براند و استغای
نافع باشد: صنعت آن مازیون در دودم
ایر ساقو بال الخاس سارون مر صاف سبکینه کثیر
پوست بلبله زرد تخم کرفس تانی عصاره انیسون
عصاره غافق سبک الطیب از هر یک یک گرم
یک بندی مصلک از هر یک یک گرم کوفته بخت
روغن بادام شیرین حب کرده بآب غلبه شسته
و آب رازیانه تازه شسته حب سازند: حب
مازیون دیگر نافع جهت استغای ترقی صنعت
آن مازیون در بر ترید سفید اقیقون از هر یک
یک گرم اینون تخم کرفس پوست بلبله زرد از هر یک
یک گرم کوفته بخت بآب شسته حب ساخته و در
خشک نمایند: شربت یک گرم حب مازیون دیگر
که همان قع بخت: صنعت آن مازیون در دودم
روغن و دودم کرفس و فون یک گرم و نیم یک شربت
سرگین کبوترانه هر یک یک گرم حب سازند: جلد
دو شربت و قوی را شربت بود: حب مازیون
دیگر از مرفون ذکر یاد: صنعت آن ریون چینی عصاره
غافق تخم کاسنی از هر یک یک گرم غاریقون یک گرم
مازیون در چهار درم مغز بادام یک گرم کثیر از هر یک
حب سازند: دودم حب مازیون دیگر که
نسخه شفای که همین نفع بخت: صنعت آن تخم مازیون
در بر ترید سفید از هر یک یک گرم شرم یک گرم
نیم کوفته بخت حب سازند جلد یک شربت کامل است و اگر
بادام تلخ باشد بهتر است: حب مازیون دیگر که
خداوند استغای ترقی را نافع باشد: صنعت
آن ریون چینی عصاره غافق تخم کرفس از هر یک
سه درم غاریقون مازیون در بر از هر یک و دو درم
دو درم شرفانی وزن غاریقون یک گرم و مازیون
دودم است و اگر حرارت در مرفون باشد عوض

تخم کرفس تخم کاسنی نمایند از کوفته بخت حب سازند
شربت یک مقال و اگر مازیون را نیز شرم نمایند
بخت کاسنی است: حب مازیون دیگر استغای
ترقی را نافع است: صنعت آن ترید سفید
عصاره غافق تخم کرفس از هر یک سه مقال غاریقون
شش سفید یک گرم مازیون در بر ترید مقال بآب کرفس
حب سازند: و اگر مازیون استغای امراض
سوداوی و بلغمی را نافع باشد: صنعت آن مازیون
در بر یک گرم زرد کرانی پوست بلبله زرد یک بندی
از هر یک یک گرم اقیقون ترید سفید در بر از هر یک
یک گرم کوفته بخت شربت و دودم و اگر مازیون
مالیف البقراط بلغمی از لاج و غلیظ شود در از انهم
اندام مازد آورد و جمیع امراض بلغمی سوداوی
را نافع است: و استغای سفید: صنعت آن
مازیون در بر یک گرم اقیقون از هر یک ترید سفید
روغن بادام شیرین حب مازد در بر یک گرم زرد
کرانی یک بندی پوست بلبله زرد از هر یک یک گرم
مجموعه کوفته بخت شربت یک گرم از ترید و در وقت
ماحت و دودم از با بکار بر جیش بن الحسن گفته که قوت
این دو تا دو سال باقی میماند روغن مازیون
استغای نافع باشد: صنعت آن مازیون یک
چهار یک گرم بن آب بچو شانند تا بنید آید و در وقت
روغن بادام و ان اندازند و بچو شانند تا آب برود
و روغن بماند شربت یک گرم با شربت و در وقت
هموزن مازیون روغن بادام است و شربت و دودم
کفته بخت مازیون استغای ترقی را نافع است
صنعت آن یک گرم مازیون یک او قیه در دودم
و نیم از آب شربت یک گرم از هر یک شربت شربت
و با یکم قند سفید بخواه آورد و اگر آب شربت
آنها را شاف نمایند و عوض آب گلاب کنند بهتر است
سفوف مازیون نافع از برای استغای صنعت آن
کل مریخ شش درم مغز تخم کرفس نیم گرم و مازیون
دودم عصاره غافق انیسون از هر یک یک گرم

نافع از برای سلس البول به صنعت آن گلزار فارسی
کند اگر دبلوط از هر یک بست و درم سعد کوفی که بیاورد
هر یک چند درم غسل مصفی سه وزن ادویه به دستور
مجموع سازند کثرت و متقال به ماسک البول نافع
از برای سلس البول بدون حرکت به صنعت آن کند
از دبلوط از هر یک یک چهارم حب المصطب سعد کوفی هر
ساعتی ترک مورخ خشک خوش بجان قرقه نفع ترک از هر یک
بسیار درم کوفته بخیته بصل سه وزن ادویه مجموع سازند
ماسک البول سیلان و بلویات ارحام و سلس البول
سرعت انزال نافع است به صنعت آن حب الاس
بکچر و لادن ربع جزوی ستر سندی و جوز و کوفته
بخیته هر روز شش متقال شام بیاشامند به ماسک البول
نافع است از برای سرعت انزال و سیلان ارحام و
سلس البول و این نسخه از اختراع آن مرحوم است صحت
آن که برای متفی یک متقال پوست بلبله کالی پوست
بلبله واریه ناست یا قوت زمانی گات سندی شسته
ورق نقره از هر یک و متقال جفت بلوط قشار
کند از هر یک نیم متقال بزر القنب حب الاس شسته
تر سندی که از هر یک چهار متقال حب الاس یک چهارم
مومبانی و دو آنک مومبانی و غیره در روغن سبزه
گذاشته بانی از وید را کوفته بخیته و نفع سی متقال غسل
مصفی سی متقال مویز را در گلاب یک چهارم یک
تبریز بیاشامند و بیاشامند و در غسل و خشک کرده به
بقوام آورند و ادویه را بآن بخیته شسته یک متقال
بشراب سندرل یک اویقه و نیم و نیم خشک یک
متقال و گلاب بآنزده متقال به ماسک البول نافع
از برای کثرت از برای وندی و سیلان
ارحام و کثرت از برای بول و صنعت آن که برای متفی
و و متقال پوست بلبله کالی بلبله سیاه که این هر دو
را در روغن گاو و بریان کرده باشند گات شسته
شسته از هر یک و و متقال به نیم شیطح قشار
کند و عود الصلیب از هر یک یک متقال سندرل
حب الاس از هر یک پنج متقال کثرت خشک خصیته

اشعاب مصری سندرل سفید از هر یک یک لافیه
مویز پنج از حب سی متقال غسل مصفی جمل و
نفع متقال مویز را در گلاب بخیته تا ماهر شود از برای چه
سطری بگذرانند پس داخل کرده بقوام آورند پس
ادویه را کوفته بخیته بآن بسند و مجموع سازند و
شراب یک متقال به ماسک البول که سرعت انزال
و کثرت در وندی و سیلان ارحام و قنطیر
البول نافع است به صنعت آن که برای حبلی قنفل
و کنبی قنفل جز الیلب خصیته اشعاب مصری و
رومی ناخواه اجزا مساوی با غسل مصفی سه وزن
تمام ادویه به دستور مقرر مجموع سازند شربت
از یک درم تاد و ورم غذا کباب مرغ با مرقه آن
بارزده تخم مرغ نیم شربت و نان به ماسک البول
که همین صنعت و ادویه به صنعت آن بلوط قشار
کوکنار لیان و کرا از هر یک ده درم زرد کربانی مدبر
تا بخواند که وید از هر یک چند درم کثرت خشک و ورم
کوفته بخیته با سه وزن مجموع ادویه غسل مصفی مجموع
سازند به ماسک البول قلمی فرموده اند که از تالیف
قدوه الحکامه و استاد الاطباء سندرل و ادویه بخیته
میر محمد باوی قدس سره است نافع از برای استقامت
اعضا بر ریس حنثه انشین و تقویت ماه و اساک
منی و نافع سرعت انزال و مفرح و نشاط آور و
صنعت آن مروارید ناسته که برای سستی از هر یک
یک متقال همین سنج همین سفید متقال مصری و
ترنجبیل گز خوش بجان تخم اجنه تخم شلغم تخم خشک
سفید از هر یک و متقال کثرت سندرل کثرت سندرل
کنی مفرح حب الاس سندرل سندرل مایه شتر اعانی
رنگ مایه از هر یک چهار متقال مایه شتر اعانی
و آنک و ورق طلا یک آنک و نیم مفرغ غریزه مفرغ
تخم خارین از هر یک پنج متقال تارک یک یک متقال
مفرغ کثرت خشک که در وقت بیهان گرفته باشند
هفت متقال بزر الیلب سفید بخیته گافیا سندرل
خشک کرده پنج قنفل سعد سندی که پنج مویز است

از عفران از هر یک و و دناک پنج مویز و دناک
با آرد و بخورده و متقال بشیر کا و خمیر کرده افراس
و رسایه خشک نمایند و مجموع را کوفته بخیته ماسک
و و متقال حبیب نموده قند سفید غسل مصفی از هر یک
یک صد متقال شربت فواکه شیرین و شربت بلبلون
از هر یک بست متقال بقوام آورده بآن شسته
شربت یک متقال به ماسک البول نافع از برای
کثرت ارحام و سرعت انزال کثرت در وندی و
و دی و سیلان ارحام و کثرت رطوبت فوج صنعت
آن گل نلیو و خرزوب شامی قشار کند جفت بلوط
پودنه قنفل پوست بلبله کالی پوست بلبله آله منفی
تا در کلبی سداب یا بس گلزار فارسی گاو زبان
کشتیز خشک شونیز طرنت شیرین زعفران ورق
طللا ورق نقره از هر یک و و متقال آرد بلوط کرا
کرمانی در سر که انگوری حبیبانده خشک کرده بریان
نموده عود مهندی از هر یک سه متقال گلشنه قنفر
الاقحاح خشتاش مصطی رومی از هر یک پنج متقال
سندرل سفید مروارید ناسته گل مخموم از هر یک چهار
متقال سندرل یک متقال ادویه را کوفته بخیته شربت
تواکه ترش و غسل مصفی سه وزن ادویه مجموع سازند
شراب یک متقال به ماسک البول که در تحفه المومنین
در محابین مذکور است جفت سلس البول قنطیر آن
نافع و مجرب است به صنعت آن بلوط مفرغ قنفل
پانزده درم حرن تخم سداب از هر یک یک درم کند
حب الاس جوز بوا یک سه قنفل بلبله اسود از هر یک
و و ورم سعد کوفی شونیز سیل بوا از هر یک سه درم
انجیر خشک چند درم با غسل سندرل سندرل
تا نفع متقال به ماسک البول که در شفا و در محابین
آورده از برای بول را نافع باشد و سیلان
منی باز دارد و خاصیت پرازداد صنعت آن آقا قبه
گلزار از هر یک سه درم سندرلین عدس سنج قنطیر
الذریه تخم خاض صمغ عربی بلبله سفید از هر یک
و و ورم تخم کور و و و متقال کند یک درم کوفته بخیته

باعتل معوم بکلاب برشته شربت پیچیده غذا مرغ
بریان کرده با قلیه یا پلا و که بندی خشک تا سفت شود
نمایند اسکال المنی اسکال منی نماید به صنعت آن
کربابی منی فشار کند و جفت با وسطه اسکال از هر یک
و در دم پوست بلیله کالی است بلیله سبزه از هر یک
چهار دم سبزه از حب الاس از هر یک بهشت دوم
بشد مرغ نیم شغال ورق تفره بکشتال و بزمی نه
شغال موز را در کلاب خیسای نه مایه صاف کرده
قند یا نبات بقدر احتیاج با آن بتمام آن در دود
را کوفته و بختی با آن برشته باشد بلیله نیم و انت
و شین معجم ج و نیز بزمی معجمی نام عجیب است از خوب
مروغه ماکوله که بفارسی کفر بمانش و بهندی بونگ
مشهور است و آن جی است مد و در اندک طلافی
بسیار و ماکل بسیای و سبز و تیره و زرد و بزمی باشد
و بهترین آن سبز ماکل بسیای و بعد از آن زرد است
در درجه اول سرد و بیخ الریس فرموده که سردی
آن که از عدس است و منقش آن معتدل و در تری
و خشکی و غیر منقش آن ماکل خشکی و اصل خوب ماکوله
است و قوت آن تا سه سال باقی میماند و لطیف تر
از عدس و سبزه خوب است و نفع آن که از سبزه
جوب و لیکن در خرد میگرد و خصوصاً منقش آن
سبب نرمی و کمی و جلا آن و منقش آن سر به لاخدار
تر و صالح الکیموس و مولد فله نیکو از اغذیه نباتانی و
و بهار و بلد آن حاره و حمر و المزاج و صاحبان تب
حار و مسکین حرارت و التهاب صفرا و وافی کرده
و تقوی عصب و اعصاب و قوت باصره و در دود
و در نماه و نزلات است و گویند مقلد و مضغیه
و دندان است و از ذوال است که با وجود در دود
سودا و جذام نمیکند و نیز خاصیت است که در اجابت
تلمین طبیعت و کلمه اجابت قبض نافع است اما بکراه
اراده تلمین طبیعت باشد باید که طبع نماید منقش آن
با بالقرطم و روغن بادام شیرین و از برای اصحاب
جیمات صفراویه با برگ خرفه و کاهو و سترق و جوشن

یک کوفته و تناول نمایند هرگاه مقصود قبض طبیعت
و تسکین حرارت و شکستن حدت صفرا باشد غیر منقش
آن را بریان نموده طبع نمایند یا در آب جوشق ادرک
آن را بجوشانند تا طبع نماید تا بجوشد و آب حاصل را با آب
انار ترش فشرده یا تخم آن و یا با ساق و تیرگی
و اگر زیت خوش ناید عسل آن روغن بادام شیرین
نمایند و تناول کنند یا با ساق و تیرگی و پیران
و کسانیکه در معده آمان نفع در ریاح باشد خصوص
منقش آن موافق نیست و مصلح آن در سردی و در
جوارش کوفتی و خردل و مصطکی روئی است در غرض
طبع آن در باره القرم و حوضه و با منقش نافع
است نزلات حاره را و ضما و مطبوخ آن با برگ
در حمام جیت جرب منقش و با آب مورد در اعضای
مستریخه باعث تقویت و مسکن در دکان و در اعضا
کوفته شده و جدا شده مطبوخ آن با ملاک کوفته
از شراب انگوری است و یا با شراب مطبوخ با
زعفران سفید است و بد آنکه میسکه و بر باد و بهندی
میسکه آن را با منقش میگویند و آنست که در بلاد دیگر
مشهور باشد است زیرا که دانسته آن بزرگتر
است از منقش معروف که مونگ است و بهندی
کرده که گفته که آن جلا طبیعت است زیرا که طبیعت
را بهندی کلمتی نامند و آن بهندی از دلفنم
و سکون را و دال مهملین و بهنگالی کلانی طبع
کاف نامند بسیار نافع بطی امض بعد از است
بندی است منقش است و بر آن از اغذیه سبزه نافع
بطی امض معروف و المزاج را به صنعت آن بگریزند
باش یعنی آمونیک غیر منقش را و در آب بنجیسانند
و منقش نمایند و بر روی سنگ نرم بسانند و نمک
و سایر و بخیل تازه که بهندی ادرک باشد خرد
نموده فلفل و فلفل و در صینی و آن بهندی زبره نا
کوفته از هر یک بقدر حاجت داخل کرده خوب هم
بشینند و قرصا بقدر کف دست و بچم یکا نکشت و
کتر از آن خسته در روغن بریان نمایند و در مایه یا

یا ترشی در گریه جاشنی یا جاشنی از هر کدام که خوا
انداخته یا به ترشی همین قسم ساده بخورند و اگر
با است میسازند و از آنش بهندی نیز ترش می
دهند و بعضی فلفل طبیعت نیز داخل میکنند و اگر کس
آن خصوص در آنکه از آنش بهندی ساخته باشد و اگر او را
قرصه برادر ساخته نمک و پیاز و خرفه و مصلح
نموده که در آن به باشد و از دست بر آن بچینند
بهر و لذت میگرد و بری نیز از اغذیه مصنوعه اهل
هند است لذت سرخ الهضم کثیر غذا است و از
برای مرضی و اضمحلال غذا است به صنعت آن
بچینند یا مونگ که ادرک نیز نامند هر کدام که
خواهند و به دستور برادر آب بنجیسانند و منقش نمایند
و بر روی سنگ صلا به نرم بسانند تا مثل گردد و
پس قندی فلفل سبزه و زبره که مانی گویند مزه ج
نمایند و حسب مایه کویک بمقدار قند و بنجیسانند
و بعضی درین قدری فلفل طبیعت منقش که بکراه
انگزه و آنگوزه و بهندی بنجیسانند یا دفع
نفع آن داخل نمایند خصوص در مصنوعه از آنش بهندی
که بسیار نافع است و بر برگ باس یا لیزه بهن کرده
خشک نمایند و عند الحاجة بقدر ضرورت از آن
گرفته بار و روغن و پیاز بریان کرده در آب خالص
نمک یا آب گوشت یا نمک یا در قلیه یا در پیاز
طبع نمایند و اگر در آب خالص یا آب گوشت طبع نمایند
و عند الطبع قدری پیاز حلقه کرده در روغن بریان
نموده و چند دان سبیل و قرفل و در صینی و فلفل
درست یا گویند و در بنجیل تازه زبره زبره کرده و بهندی
برگ سافج بهندی که تر پات بهندی گویند بر روی
یکد و قطعه نموده داخل نمایند و بهندی از طبع بکراه
داده بر گامی سافج را بر آ و زده تناول نمایند یعنی
بکراه در دال خواهد آمد انشا الله تعالی بهندی
بسیار نازک و لذت میبخشد به صنعت آن آرد منقش
منقش یا زبره خشک از هر یک یکا آرد نمک و پیاز
پیاز و سبزه منقش کرده نرم بگویند و با آرد منقش نمک

خمس کرده سر آنرا پوشیده و بکند از نمد تا بر آید و آنرا شش
 شود پس کشته خشک بوداده یا و آنرا زیره سفید زده
 سیاه کرمانی فلفل سیاه از هر یک نیم پانزده گرم کوفته بان
 سرشته اراض سازند هر یک بوزن نیم پانزده و در وسط
 آن سوراخ کرده در آفتاب خشک نمایند و اگر قدری
 در عفون سوده نیز اضافه نمایند بهتر است و عند الحاجة
 بطریق مسطور مذکور استعمال نمایند یا بر مصلح
 ابل سبز نان نانک که چک بقدر شیری و از آن پاده
 را گویند و از آنکه و نمونگ مقشر یا از دانه شنبلیله مقشر
 و لیکن آنچه از ماش سندی سازند کفاح و در بعضی است
 و این نیز از صنایع ابل سبب است به صنعت آن بگنید
 آن و نمونگ مقشر یا ماش مقشر هر کدام که خواسته چسب
 کرده و نمک کهار و مصالح حاره آنرا زده و در اجینی
 و قرفل و دانه سیل نرم ساییده و داخل نمایند و نمک
 یکجا سرشته بر روی نخه و شیکه نان تنگ میدکند و
 پس میکشند بین نموده و نخه را بر روغن گاو تازه
 داغ نموده قدری چرب نمایند تا بر آن چسبند پس در
 خشک کنند و عند الحاجة بر آتش بریان کرده و
 بچونند بسیار لذت می باشد و بعضی درین قدر
 قنقل حلیت برای رفع نفخ آن نیز داخل نمایند و
 بعضی بجهت زیادتی لذت در روغن بریان کرده
 میخورند به بقی بفارسی سم ماش غیر مقشر در آنچه
 بقدر حاجت نمک داخل کرده به و ن گوشت و روغن
 و پیاز و مصالح حاره است جمت مرضی زیرا که قنقل
 بهت معنی خالص و تنه است و شاید ماخوذ از است
 عربی باشد و عند الحاجة برای تیرید چند قاشق
 که و می شیرین یا برگ خرفه یا اسفناخ و امثال اینها
 نیز داخل می نمایند و گاهی قدری روغن بادام تازه
 یا روغن گاو تازه نیز و اگر ماش است یعنی نمونگ
 غیر مقشر را در آب طبع و نمک طبع نموده یا روغن و پیاز
 حلقه کرده بریان نمایند و مصالح حاره مانند فلفل سیاه
 که بیده و قرفل و دانه چینی و سیل و زیره و داخل
 نمایند جمت مرضی و احیاناً کوفته و آن است و از حبوب

دیگر مثل لوبیا و عدس و نخود و غیره بدین ترتیب
 میهند جمت مرضی و احیاناً نیز دال سرخ و الفلفل
 الکیومل است مخصوص غیر مقشر آن در بعضی از
 و درین نیز از غله مضمونه ابل سبب است صنعت
 آن بچونند نمونگ مقشر را و در آب شسته و در آب
 بریزند و به پشت کفچه یا غیر آن و انهای آنرا داخل
 نمایند قدری زرد چوبه نرم ساییده یا زعفران ساییده
 و داخل نمایند و بعد از طبع باروغن و پیاز بریان نمایند
 و اگر در ابتدا قبل از آنکه آب داخل کرده باشد باروغن
 و پیاز بریان نمایند پس آب داخل کرده طبع نمایند بهتر
 و ابل سبب بعد از طبع روغن و پیاز را در روغن کج
 داغ کرده که را گوشت یا ماش و یا نمونگ مقشر نیم کرده
 را در آن می بریزند و همین قسم مرتبه دیگر روغن را در
 دیگر و دیگر داغ کرده و بریان آن و دانه سیل
 همان قسم که را گرم در آن می ریزند و مرتبه ثالثه
 روغن را داغ کرده در میان آن چند ذره قنقل
 انداخته همان دستور و مرتبه را بعد با چند دانه
 سیل و مرتبه غلصه با در چینی و مرتبه سادسه با
 چند دانه زیره کرمانی و باید که در هر مرتبه روغن
 چنان گرم باشد که وقت ریختن صدای جوش
 از آن بر آید و این را بهندی بگیاار نامند و قنقل
 و پیاز و نخود و غیره بدین قسم بگیاار میهند
 و برای مرضی که ایشان را شکر از غذا باشد
 و روغن و گوشت نتوان داد و خواهند که
 غذای ایشان از دال باشد و یا آتش خوشبو
 و روغن و بی مصلح باشد دستور و ترتیب
 مذکور هر مرتبه روغن را با پیاز و از باز نکرده
 جدا جدا داغ کرده و روغن را با تمام با مصالح
 دیگر بر آرد و ده بلکه بار چوبه یا س سفید نازک یا کبر
 را با لیمت در دیگ بماند که اندک دهنست آن
 دیگر برداشته شود و لیکن آنچه آن باقی باشد
 به دستور آنرا مکرر در آن بریزند بسیار خوشبو و لذت
 روغن مصلح می شود و نیز برای مرضی که زرد چوبه و

زعفران و از باز نکرده داخل نمایند و اگر داخل
 نمایند باید که قدر فلفل باشد و از ماش سندی و از
 عدس و نخود و تور که بهندی از هر نامند و غیره
 بدین قسم و ابل ترتیب میدهند و برای امواج زیاد
 لذت با آنکه گوشت نمونگ مقشر و یا ماش مقشر
 درست را و یا غیر مقشر را و یا با آب فلفل و آب گوشت
 کمی آغشته که به دم بکشد شود دانه های آن درست
 بماند و حل نگردد و نخه پس یا روغن و پیاز خوب
 بریان نموده و دانه ها را نموده یعنی داده و در ظرفی
 کرده با مسکه تازه یا روغن صلب تازه با نان
 یا چلو و یا خالص تنهائی تناول نمایند و این را
 دال بخاری نامند و آنچه از نمونگ و ماش و یا
 عدس و یا نخود و یا لوبیا و یا تور غیر مقشر مرتب
 و سبب از غیر آنکه از ابریان نمایند و یا که بریان
 نمایند آنرا بهندی کشتی گویند و لفظ دال سبب
 بمعنی حب مقشر است هر چه که باشد و آن دو
 حصه شده باشد و دانه ها را بدل مصلح و خفای با
 و نون و کاف فارسی و در امهلا آنرا گویند که
 بعد نیازی دال بخار و بجهت و با دانه چنان و غیره
 همان قسم که روغن است در پیاله کوچکی قنقل
 روغن داغ کرده که گرمی بسیار داشته باشد و
 آن پیاله را در میان آن دیگ بگذارد و در
 میان آن پیاله یکد و عدد و اگر آتش دفعه
 انداخته بکشدی تمام روغن را می پوشاند که در
 آن روغن و آن چوبه بچوبه و پیرون برود و
 یک و دو مرتبه چنین میکنند و آنچه فاضی بزم برساند
 مشکوچی سرخ و الفلفل صلیح الکیومل متوسط الفلفل
 است و نیکو است آنکه برای مرضی و احیاناً در
 صنعت آن بچونند نمونگ غیر مقشر را و در آب
 بچسباند و مقشر نمایند و بر روغن و نمک نرم بماند
 تا مانند خیر گردد پس قدری نمک زده و نمک و
 فلفل کوبیده داخل کرده همای کوچیک قدر
 دانه نخود و زرد چوبه و از آن اندک بر زرد چوبه

روی تابه اندک بریان نمایند که رطوبت آن بخیزد
گردودانه های آن انفقاد و بستگی هم سازد و اگر
زرد و مطلوب باشد و لاد رسایه بر روی کرباس بکشد
پن نمایند و یا در آفتاب پارچه تانگی بر روی
آن نیز انداخته باشند تا از گرد و غبار و کثافت
جائودان و مگس محفوظ ماند و بوی آفتاب بگیرد
خشک گردد پس روغن و اندک بنانه حله کرده
بریان نموده آب خالص یا آب گوشت و بران بخت
نمک و مصباح و ابازیر حاره مذکوره در برقی ال
داخل کرده طبع نمایند بعد طبع اگر خواسته شد که روده
تناول نمایند بانی بکجا ریخته و دیانان و یا نهانی
و در قلیه و در پیازه نیز داخل نمایند و بسیار خوبه
لذیذ میگردد و نیز بعضی را بسیار زرد و مطلوب است
حب ساخته و در دلی تا نصفه بآن آب کرده بر
دیگ کرباس پاکیزه بسته چهار بران می چسبند و
دیگ را بر سر آتش نه می کنند و در زیر دیگ آتش
تندی افزونند تا به بخار آب داده های منگوحی
اجماله بخت و بسته گردد پس بخت داشته بدستور ذرات
یا در آب گوشت و یا قلیه و یا در پیازه طبع می دهند
و این نوع بسیار لطیف و نیکوست به مائش پلا و
متوسط غذا و متوسط الکیموس است و بر اکثر مرضی
کم روغن آن نیکو غذائی است و بار روغن بقدر
اطهال برای اصحاب خواه به گوشت باشد و یا با
گوشت مرغ فربه یا بزغال شیرست یا بانی گوشت
صنعت آن آن است که مائش یعنی موتک
درست غیر منقشره و در آب و نمک بقدر ضرورت بخت
و برنج را نیز بطور حلا و بخت هر دو را صاف کرده
یعنی آب زائد آنرا صافی گرفته و در کرده و آنرا
مائش و برنج را در هم نموده پیاز ورق نموده و فلفل
و سیل و دارچینی فزیره و فلفل سانج هر یک
بقدر ضرورت آن گذاشته مسکینار روغن تازه
بقدر ربع یا ثلث برای اصحاب و برای مرضی از
سرس تا حش ذراع کرده بران ریخته دم دهند

و بعد دم خوردن کشیده ساوول نمایند و صنعت
آن با گوشت است که مرغ جوان فربه یا پاره باز
غالبه شیرست فربه یا بختی بخت و آب آن برنج و آنرا
را جدا جدا طبع نمایند و یکجا کرده گوشت را در آن
با مصلح گذاشته دم دهند و در بران معمول است
که اصحاب بر مائش پلا و قند سفید مکرر کوبیده بقدر حجم یک
انگشت پاخته بخورند و یا در طبع صین دم وادان
قدری شیر و نبات یا قند یا در شتاب داخل کرده
دم میدهند و تناول نمایند و بعضی اول مائش و
برنج را هر یک جدا جدا در آب خالص یا در جوش
داوه صاف کرده بعد از آن در آب گوشت طبع
داوه دم دهند و کبیری ساده نیکو غذائی است
مرضی به صنعت آن بکشد مائش یعنی موتک
منقشره شسته که تمام قشر آن دور شده باشد
یا غیر شسته و شسته آن برای اصحاب ضعف معده
خوب نیست با بجماله هر که ام که خواهند و یا برنج
طبع نموده بطریق حلا و آب آنرا صاف کرده مصالح
نموده بقدر ضرورت در روغن تازه یا مسکه بقدر
مطلوب داخل کرده دم دهند و کبیری بختی یا بریان
است که برنج و مائش منقشره را در هم کرده شسته با
روغن و پیاز بریان نموده آب گرم یا گوشت
بقدر ضرورت که طبع یابد و زیاده نباید و اصل کرده
مصالح حاره ریخته بعد از طبع دم میدهند و این
ثقیل میباشد نسبت بساده و نیکو مائش اگر حله
حلاوی اهل هند است به لذیذ و نیکوست به
صنعت آن بختند آرد مائش منقشره را و چسبند
و مایه از ماست و غیر آن داخل نمایند و مائش
بسیار نرم و سیال سازند و از کف گیری کافران
سوراخا باشد بکشد مانند تادانه وانه شود و در
روغن تازه بریان نموده و اگر گرم در شیر شکر
سفید لغوام غلیظا و در روغن بزنند و چها بقدر
لایح بسا زنده و سر نموده تناول نمایند و فلفل
سیاه و دارچین و رت و صین بختن جوش داخل نمایند

و اگر قدری گلاب و مشک و زعفران داخل شود
نمایند میگرد و اقوی و الذی :-

باب الیسیم مع الفار المثلثه

مشرو و لیطوس در رسم الف مع الفار ذوقین
در صحن تریاقات ذکر مائت :-

باب الیسیم مع الدال المهملة

فصل در بیان منافع و خواص نسخ
انواع مداو و بیان ساختن امتحان
خونی و بدنی آن

اما خواص و منافع آن بزرگه مراد اهل از لید و شست که
دوده روغن بزرگتان و صمغ عربی و عری الجلود و زنج
زرد ساخته میباشد و در دم گرم و خشک طلای آن جبه
منع ریختن کج و التیام زخما و با کبر خیمه بختی آتش نمند
فی الفور مانع آبله آن و بعد از تلسه بخت نیست بلکه
باید گذاشت تا خود بخود ذرات گردد و دستور بدین
که آتش میدن و در مثال مراد باب سر و ذراع سم عقرب است
و مراد سندی که ادکات و اجزای دشت فلفل میا زرد
خشک طلای بخت او دام و سمی اعضا و بخت یا جبه
حرارت تنها و معوط و طلای آن بر پیشانی جبه حرق فافع
است و اما جوی مراد آنست که سیاه و بران و جایی
در وان باشد و چون بر کاغذ نوشته بر آب اندازند
منقشره و فاسد نمیکرد و تدا و بکسوم و دودال و هلاول
صفق و در میان الف یعنی مرکب است که سیاهی نمند و
تیمه قبله الکسیا قوت مستعصمی که یک قلمی مطروان
و در فایت رنگینی و برقی باشد به صنعت آن دوده
لفظ یا و دود و روغن کتان چربی گرفته و مثال
صمغ عربی خالص چهار مثقال مر قشیشای سوخته
نچ مثقال زنگار فزینی که به خورده متین باشد
سه مثقال نمک سندی صبر سقوطی از هر یک دو

شغال همه را در بادون باب صمغ که در برده و در صمغ
 درم آب باشد سرشته بقوی پنج روز و بقوی نیم روز خوب
 بگویند پس مرقشیا سوخته را نرم سوده در آن آفکنند
 و در چوب یا نیم روز دیگر بگویند و استعمال نمایند و باید که
 مرقشیا سی و هجری با فضی یا نحاسی یا صندلی بود و ما
 بنسخه جنون بن محمود خوشنویس به صنعت آن است
 هم شک و دوده زاج است هم شک زاج باز و نیم شک
 هر سه صمغ است انگار زور باز و کمی دوده پاکیزه
 چربی گرفته و زاج ترکی سفید صافی هر دو در وزن مساوی
 باز و وزن هر دو صمغ عربی صافی و خوشترنگ مساوی هر
 یعنی چهار وزن اول مرتبه باز و در اجوکوب نموده و در آب
 فالح صمغ یا نیم شک در سی بگویند و بگذارند تا پخته
 آرد و پس برده بالای آن را بگیرند و همچنین تا مادام
 که دیگر برده باز و در سی صافی نموده و در شیشه نگاهدارند
 و صمغ را در ظرفی طلحه یا در آب با گلاب بخیسانند که
 غلیظ باشد نه رقیق و صافی نموده و دوده را در صمغ
 طرف سی بے قلعی مزج نمایند و با دست چوبی که بر
 آن مس نصب نموده باشد پس بپایند زاج را در
 اندازند تا که آخته و حل گردد و صافی نموده داخل نمایند
 و درت چوب در حال دم اندک اندک باز و در
 نمایند و بگویند و صلایه کنند او هر چند زیاده و کم
 بپایند بهتر است پس از کر با پس لطیف پاکیزه بگویند
 و در صراحی مس با شیشه نگاهدارند و باید که در وقت
 ساییدن اندک و در غبار محافظت نمایند و مولانا میر
 علی نوشته که باز در آب صمغ یا نیم شک در سی و در
 صافی نموده اندک اندک بپایند و تا صد ساعت
 زور باز و صلایه نمایند و بدانکه باز و در صمغ
 باز و سبز بے سورج سنگین و در وزن است و اگر
 باز و در اجوکوب نموده قدری بریان در آب بخیسانند
 و بپوشانند بهتر است و برده که خواهد آرد و بگویند
 طریق تصفیه باز و آنست که هر دو را ساد و صمغ
 در دوده آثار آب بپوشانند تا پنج آثار رسد پس
 فرو آرد و در آنرا پوشیده بگذارند و بعد از آن

روزی است روزی یک ماه سر از باز نموده و
 کثافات آنرا که مانند برده قرصی بالای آن بپوشانند
 باشد و در نمایند و همچنین باز و نیم شک در سی
 پس بپایند صمغ باید که صمغ عربی یا خود از درخت
 سیلان که بندی بول نمایند باشد و صافی نشان
 بود و در زاج باید که سبز باشد که بندی کسین نمایند
 و نیز گفته اند اگر در وقت دوده گرفتن و جوف
 فیتله آن بر طاقوس گذارند تا بسوزد و مرکب طاقوس
 رنگ براق و مولج سبزی از آن ظاهر گردد و در آن
 و دیگر که بسیار جاری و خوش رنگ و براق است
 صنعت آن باز و در سی بگوید و در شغال با آب بپوشانند
 بلاست تا بقوام آید و فرو آرد و در دو و در زاج
 را در پارچه بسته چون نیگرم شود در آن حل کنند و
 پنجاه درم صمغ عربی صافی در آن بخیسانند و بابت
 درم دوده چوبی گرفته در با و نیکو بپایند تا خوب
 حل گردد و در روز و در آفتاب گذارند تا بپایستمال
 نمایند و وزن دام سه ماشه و در وقت است و در
 و دیگر که رحمة الله تعالی به صنعت آن بگیرند تا
 سبز بے سورج یکصد شغال و بسیار نرم سایند و
 در آب بپوشانند تا بپایند و بقوام آید پس بگذارند
 تا نیگرم گردد و پس ده شغال زاج سیاه قرصی را
 بگویند و در لته بسته در آن آب بپایستمال و در
 را در نمایند و در یکصد شغال تا دو و صد شغال
 صمغ عربی فالح را در آن حل کنند و صافی نمایند
 و بابت شغال دوده چوبی گرفته را در ظرفی
 کرده قطره قطره از آن آب بران بپایند و برهم
 زنند و بپایند و در روز و در آفتاب بگذارند و هر
 چند ماله در بر هم زدن و ساییدن آن کتبه بر
 است و در وزن صمغ دو وزن اولی است و اگر
 خواهند که بران گردد و در شغال نبات اضاف نمایند
 تا او دیگر بنفشه دیگر حکیم میر محمد مومن صاحب تحفه
 صنعت آن بگیرند باز و در زاج سیاه و دوده و در
 در کتان اجزای مساوی از هر یک یک جزو صمغ عربی

صافی و شفاف مساوی که کل سه وزن میشود و اول
 باز و در اکوبیده و در آب بخیسانند و بپوشانند تا بپایند
 گرد و پس صافی نموده و سایر اجزای اضاف نموده و بپوشانند
 تا بپایند شود باید که بسیار بر هم زنند تا بپایند
 گرد و پس بقدر احتیاج باب رقیق کنند و اگر باز و
 بپوشانند و بعد از آنکه بپایند رسد صافی نمایند بهتر است
 در آن دوده یک صمغ آن باز و در سی بپوشانند
 دوده چوبی فالح گرفته یک سیر زاج ترکی یک سیر
 باز و در اکوبیده و در یک سیر آب بخیسانند و صمغ را در
 چهار سیر آب سه شاز و در یک سیر باز و در آب یک
 من آب در یک کرده با نش ملائم بپوشانند تا بپایند
 آید و در سی صمغ صافی نمایند و زاج را نرم سوده
 از حریر خنجر بران بر زنند و بر هم زنند و صافی نمایند و با
 دوده در با و نیکو بند و صلایه نمایند و اندک اندک
 از آن آب داخل نمایند تا تمام صفت شود و در آخر
 ربع سیر وزن خراسان نبات مصری و در شغال
 زعفران و قدری آب صبر یا هم بپایند و با گلاب
 حل کرده صافی نمایند و در آن ریزند و در شیشه
 نگاهدارند و در آن اعلی از قول منقول مولانا میر
 علی خوشنویس که از با قوت نقل نموده به صنعت آن
 دوده چوبی گرفته چهار شغال صمغ عربی زاج قرصی
 یک موز و در یک خا از هر یک و در شغال نو شاد زمزم
 شغال باز و در شغال زعفران نبات سفید و
 مصری از هر یک نیم شغال اول پنج من آب صافی
 را در یک شگل با گلاب بپوشانند تا بپایند آید پس
 باز و در زاج و صمغ و برن مورد و در یک خا از هر یک
 جدا جدا بخیسانند در آن مقدار از آب که از روی
 آن بگذرد و باید که باز و در آن پنج شش بار بپوشانند
 باشند پس دوده را با نو شاد و در با و نیکو
 و اندک بپایند و صمغ را حل کرده صافی نموده و
 بران ریزند و بپایند تا بپایند گرد و پس آب باز و
 زاج و در یک مورد و در یک خا از هر یک کرده با یک
 دیگر بپایند و در یک با نش ملائم بپوشانند و

بر کاغذ امتحان نمایند چون نوشتن نماید فرود آورده و
نگاه دارند و دوده و صمغ را با هم نیکو بکوبند و حق نمایند
و اندک اندک از آن آب بر آن بریزند تا تمام صفت
شود پس قدری تر عفان و نبات مصری در آب جویایه
مستور حل نمایند و صافی نموده در باون بریزند و صاف
کنند و هر چند صلایه زیاده کنند بهتر است پس صاف نموده
در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة بکار برند و این
مداود کاغذ مخونیکرد و هر چند بشویند آلودگی و
صفت آن دوده چربی گرفته یک وزن صمغ عربی
سه وزن صمغ را در آب صاف حل کرده بادوده
در ظرف آهنی بادسته آهن نیکو صلایه نمایند آلود
پا زده بوم و هر چند زیاده نمایند بهتر است و چون غلیظ
گردد و مطاوعت ننماید برگ خیار را در آب بجوشانند
تا به نصف یا ثلث رسد صاف نموده اندک اندک
داخل نمایند و بعد تیاری آب صاف بعد و مطلقا داخل
کرده و دقیق بقدر حاجت ساخته و عند الحاجة در
دوات کرده کتابت نمایند و این مرکب در شیشه
خام نمیکرد و مداد دیگر نوع بابت باقوت برتر
خان صنعت آن دوده خالص چربی گرفته نیم آنرا
ماروی سوخته ریح آنرا صمغ عربی خالص شش آنرا
آب بچ آنرا در ظرف آهن با جوی که مس بر آن
نصب کرده باشند تا دوازده روز صلایه نمایند
یا جوی بجا ساز که جوی روز یک حاله را بر شیشه
کر زنده کرده در آب خیسانند باشد دوازده روز
و دیگر نیز حل نمایند پس باب موز که بندی کیست
که چهار دام صمغ عربی در آن حل کرده باشند تا ده
روز دیگر نیز صلایه نمایند بعد از آن دودام بجا
خف که بندی نیل محو نمائند و آلودگی یا چهار
روز بایند پس با نیم آنرا گلاب تا دوازده روز صلایه
نمایند و بعد چهل روز صاف نموده و شیشه نگاه دارند
و یا جوی ساخته خشک نمایند و عند الحاجة
با آب گرم حل نموده بکار برند و بدانکه تویا باعث
جریان مرکب میشود ولیکن بزودی کاغذ را میخورد

و با پای نوشته ریخته میشود اگر داخل نمایند یا اندک
داخل نمایند بهتر است به ماد نوع دیگر صنعت
آن دوده چربی گرفته هر قدر که مطلوب باشد گلاب
هندی که بندی کیست نامند شسته خالص به رنگ
آن شش توله گل بارنگهار بکوبند و تکرار کنند
سو با که نامند نیم توله گل و گل بارنگهار را با هم در
لته بسته در یکا و نیم آنرا آب بخیسانند که
بشماره روز پس زلال صاف آنرا گرفته بچوشانند
تا به نصف رسد و بادوده در باون بایند پس
تنگار را به نصف خام و نصف بریان صلایه نموده
داخل نمایند تا دوازده روز دیگر نیز بایند و بکار
برند به مداد دیگر صنعت آن صمغ عربی خالص
دوده چربی صاف گرفته از هر یک یک دام بلیله
و بلیله آنکه از هر یک شش یک آنرا تراج کرده
که بندی بهر یکسین نامند تویای خضر از هر یک
یک دام بلیله و بلیله و آنکه را در آب صافی بخیسانند
و بهر یکسین تویا را نیز در ظرف غلیظه و در
شماره روز بگذرانند پس آب زلال صافی
آنرا گرفته صاف نموده و بدستور مزبور صمغ را
بادوده خمیر کرده ازین آبها اندک اندک داخل
کرده هفت بشماره روز خوب بکوبند و حل نمایند
در آخر نیم نبات مصری و بوزن آن رنگ
لاهوری داخل کرده باز خوب صاف کرده و
نگاه دارند به مداد دیگر که سهل الماخذ و روان و
زنگین و راق است به صنعت آن دوده خالص
چربی گرفته یک حصه صمغ عربی خالص شفاف
نشت برابر آن صمغ را در آب خوب بجا
ساحل نمایند و دوده را در کیسه که با صفت
سه تده نمایند و آن لسه را در طاس مس به
قلعی اندازند و بالای آن اندک اندک آب
صمغ مستور بریزند و بدست نیکو بمالند و این
در یک روز تمام میشود به مداد دیگر صنعت آن
دوده چربی گرفته خالص و تراج سفید هر دو

وزن مساوی صمغ عربی خالص و شفاف چهار
وزن جوی بجا ساز را را کوبیده در آب بخیسانند
پس آب صاف آنرا گرفته صمغ و تراج را در آن
بخیسانند و صاف نموده علی الراس بادوده و در ظرف
آهنی با جوی نیم که بر سر آن مس نصب کرده باشند
حل نمایند و اندک اندک آب بخیسانند و سار میزاده
باشند تا دوازده روز و در آخر تویای بندی اندک
و رنگ لاهوری و نبات داخل نموده صاف کرده
در ظرف شیشه و یا مسی نگاه دارند و عند الحاجة
ظرف را خوب حرکت داده در دوات ریخته
کتابت نمایند به مداد دیگر صنعت آن دوده
چراغ به نیم دو درم صمغ عربی صاف چهار درم
ماروی سبز و دو درم و نیم تراج ترکی یک درم
چربی داده را گرفته طمع و تراج یا بدستور در
آب حل کرده صافی نموده در باون بادسته نیکو
بند و مارور کوبیده وزن آب بر روی آن
بریزند و بدستور مستور مرتب نمایند و اطاعتی
رنگ خوانند پس بچند برگهای خشک برگ بوم
و سیمه افشمن از هر یک یک درم اضافه آن نمایند
و یکبار روز بگذرانند پس با شش ملائم خوش بند
و تجربه نمایند بر کاغذ تا آنکه نشتر کنند پس از آنش
برگیرند و بکریاس صافی ببالانند و نگاه دارند پس
اندک کتیل و ضمیر در دوز باون اندازند و بایند که
باون دسته از آهن با نیم باشد و صفت غلیظی
صلایه نمایند و اندک اندک آب ماروی مستور
داخل نمایند تا تمام صفت شود و در آخر قدری رنگ
سنگ و نبات مصری در آن اندازند و بایند
و بعد مخمر نمایند تا سحر مطبوعی رسد یعنی با شش ملائم
رنگ بایند پس از باون بیرون آورند
بجو ببالانند و نیم درم شش یک شقال تر عفان در
ده درم گلاب حل نمایند و در ظرفی یا جوی یا شیشه
نگاه دارند و بقدر حاجت در دوات کرده کتابت نمایند
و رنگین اوق طاقی رنگ خا بدو تدا و مطبوعی نوع دیگر

صنعت آن دوده دهن کتان خالص که از قند کتان
در چراغ بی بی و چربی آن تمام گرفته باشد و در دود
ماندوی سبزی که بوی سوراخ و دود در زنجیر کی
صنعت عربی خالص چهار درم صمغ رادر دود وزن آب و
بخسایند و بگذرانند تا داخل شود و بقوام عسل آید پس آن
پارچه صبر بر بگذرانند و باد دوده در باون جیر نمایند و
مازور را جو کوب نموده با چار وزن آن آب بخسایند
و یک شب بگذرانند و در دیگر باقی باقی بقوام آید
که در نوشتن از کافه نشتر نماید پس صاف نموده در ظرف
چینی یا شیشه کرده سر آن را بپوشند و بگذارند تا برود
آورده و برده آن را بر دارند و در همچنین تادیکر برده تا
پس صاف نموده در شیشه نگاه دارند و زجاج را که صافی
خالص باشد با چار وزن آن آب خالص صافی
بخسایند و بگذرانند تا خود بخود داخل گردد پس آب صافی
آنرا گرفته جوش نمایند تا بقوام آید و در نوشتن از
کافه نشتر نماید پس هموزج باب مازوی مسطور نمایند
عند الحاجة آنرا اندک اندک داخل نموده بسایند و
بقوت تمام میگرفته باشد تا تمام آب صرف گردد و
اقل مدت کو قفق و صلابه و حل آن یکصد ساعت
است و هر چند زیاده باشد بهتر است پس صاف نموده
در شیشه یا در ظرف مسنگ بگذارند و باون باید که از
روغن باشد نه باد که افشان نمایند صنعت آن
آنست که مداد بطور متعارف مزبور مرتب نمایند و
لیکن بجای نمک طلا را حل کرده و در آخر داخل نمایند و بجای
نصف وزن صمغ عربی دو ماشه سرشمر و پنجاه درم داخل
نمودن طلا یک ماشه زعفران را خوب حل نموده
صاف کرده و داخل نمایند بعد از آن طلا را در دوات
کرده بپوشند بعد از نوشتن نوشته را خشک کرده
بهره شک جمره مهر نمایند حفظ افشان بران
نمایند و اگر این مقدار زعفران و طلا را در یک
دوات داخل نمایند بهتر است نه مداد باست
حاجی عبدالعزیز صمغ آن دوده خالص
چهار توده صمغ عربی هشت توده زنجیر کی صافی نیل

قسم اول از هر یک یک ماشه مازوی سبزی و عدد
مرقششای قوی تو تپای اخضر سبزی صبر مسطور
از هر یک دو ماشه دوده را اولاد بر باره بسته در
و یک گلی نموده برگ ارس و سه و برگ نیمه و بالاس
دود کرده پنج آثار آب بران ریخته تا دوساعت
بجوشانند پس بر آورده صمغ رادر آب حل کرده شش
نموده در ظرف مسی بپاشند و دوده را در آن
باجوب نیم حل نمایند تا سه روز پس در مسطور
چهار اجزا نرم نموده و مازور را در آتش سوخته نرم
ساییده داخل آن نمایند و تابست و یک روز
حل نمایند و چون آب آن خشک گردد آب چوب
بجاسار داخل نمایند مداد دیگر سهل المافه صنعت
آن مازوی سبزی هر قدر که خواهند نیکو فته و باد و
وزن آن آب در ظرفی کرده در آفتاب بگذارند
تا سه شش آن برود و باز نمایند که بر کافه نشتر
اگر در آن نفوذ نماید باز در آفتاب بگذارند تا
غلظت گردد و بگذرد پس صافی نموده قطره قطره
یعنی آب زجاج ترکی بران بپاشند و بپوشند
تا سیاه گردد و بر کافه نشتر بپوشند از سرشمر
باز آب زجاج قدری داخل نمایند با سیاه تا که
سیاه گردد و بعد سیاهی دیگر آب زجاج داخل نمایند که
خامد میگردد پس بکار برند مداد باس و دیگر که در
دوده روغن گرفته را با و و خندان زجاج و مازور
بوزن مجموع آن صمغ عربی بپوشند تا یکسان گردد
و هر چند مبالغه و کو قفق آن کنند بهتر است و در
وقت احتیاج قدری رادر آب حل نموده استعمال
کنند مداد باس دیگر صنعت آن بپوشند دوده
چربی گرفته را در آب صمغ و در ظرف برنج خوب جیر
نموده نیکو بپاشند قدری آب صمغ نیز داخل کرده
در ظرف سفالی تا زک بماند و بگذرانند تا خشک
گردد پس جدا نموده نگاه دارند و عند الحاجة
بقدر مطلوب باب صمغ نیز داخل کرده بکار برند
مداد باس و دیگر که بسیار رنگین و براق قابلیت

صنعت آن دوده نطف باد و دوده روغن زرن
بر کد ام که باشد و مثقال صمغ عربی چهار مثقال
و نمک سبزی و دود مثقال مرقششای سوخته مثقال
زنجار مس یک مثقال بر آورده مس یک مثقال
صبر مسطور و دود مثقال جمله را بسایند و از دود
روغن بگیرند و طریق گرفتن روغن از دوده
آنست که دوده را با نمک ساینده و در میان از
کاغذ کرده کیسه را با جیر بپوشند و لیکن جیر نرم باشد
و در تنور نهند تا جیر سوخته شود و چون سرد شود
بر گیرند و جیر کیسه را او در کنند و با مرقششای
که در آتش سوزانیده باشند در باون نیم روز
سحق کنند و صمغ عربی و صبر را در آب بخسایند
و صافی نموده در برده درم صد درم آب داخل
کنند و دوده را با آن بپوشند و در باون
بدرسته بپوشند تا نیم روز و مرقششای سوخته
در آن افکندند و نیم روز دیگر بپوشند و اندک اندک
آب صبر محلول در آن بریزند تا تمام آب صبر صمغ
تمام شود پس یکصد درم زنجار را در آب بپاشند
تا نصف رسد و چون شود صافی نموده اندک
اندک بخور دوده دهند و بپوشند و در باون
تا آب تمام شود پس آنرا اقرص سازند و در سیاه
نمایند و عند الحاجة قدری از آنرا در ظرفی کرده
بگذرانند تا داخل گردد و صاف کرده و دوات نموده
کتابت نمایند مداد باس دیگر صنعت آن دوده
چربی گرفته چهار مثقال صمغ عربی و دود مثقال مازور
نیم سوخته یک مثقال بر و در باد دوده بسایند و
نیکو صلابه کنند و یک مثقال زجاج را در کافه نشتر
و زنجیر نیم سوخته در زیر آتش بران نمایند پس آوره
سوده او و دود مسطور بپاشند و مقدار کمی بپاشند
تا غلظت گردد پس صاف نموده خشک نمایند
و عند الحاجة قدری از آن را در کاسه
کنند و آب گرم بران ریزند و یک شب
بگذارند مرکب بنیابت لطیف

گردد و در او بلیا که در رنگ مانند دوده است
صنعت آن پوست بلیا کالی را بگیرند و بآب آهن
تاب بخشایند و بگذارند تا برود ایام آب آن
خشک گردد و بر پنج رسد صاف نموده و دوده
چربی گرفته و آب محلول صمغ عربی در آن داخل
کرده نیکو حل نموده استعمال نمایند و اگر ورین
مار السیحات داخل نمایند تیرست و استحکام زیاد
یابد و نسخه مار السیحات انشاء الله تعالی خواهد بود
مداد لک که مائل بسرمی است به صنعت آن لک
خام خالص با آفتاب از اج سفید که بپزدی بپزدی
نماند شش شش قلی که بپزدی بپزدی نماند و نیم توله
لک را در ظرف گلی با آب و نیم آفتاب آب بپزدی
تا نیکو حل شود پس آج و قلی را از هم سوخته بران
و با زنبوب جوش و بند تار کش میخ شود انگاره
از پارچه صاف نموده در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة
با قدری دوده چربی گرفته مانند ملاطی کرده بکار
برند و مداد دیگر صنعت آن درخت لک پلار
یک نیم توله از اج سفید که توله برود و با سر نم سوخته
در ظرف سفالی یا پنج آفتاب آب بپزدی بپزدی
ایده صاف نموده در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة
با دوده حل نموده در دوات حل کرده کتابت نمایند
مداد و سیم که گتم است قائم مقام مداد دوده است
صنعت آن بکچرند پنج و سیمه او در آب بسیار
طبع و بند تا غلیظ گردد و قدری صمغ عربی داخل
کرده بپزند و دستور گرفتن دوده است که بپزدی
چراغ نو آب ندیده و اگر آب دیده باشد خوب خشک
نموده و وزن زر گمان در آن ریخته فیتل از پارچه
کتان یا غیر آن اگر نماند در آن بگذارد و فیتل خرد
قوی باشد دوده زیاد و بعلی آید و ظرف سفالی
خشک مانند قج و طشت که بپزدی که ای نماند
بر بالای آن گذارد و بقیه که بپزدی آن تمام نمیشود
خفه شده خاموش شود یعنی سه حساب دیگر ظرف چراغ
گذارد ظرف برابر آن معکوس گذارند و چون دانند

که قدری سستد و دوده جمع شود ظرف را بر داشته و دوده
را از آن بر بر معنی گرفته و در ظرفی کرده از گرد و غبار
محفوظ دارد و همچنین تا بقدر حاجت جمع گردد و فقط
در وزن کج که شش چنان باشد بدل و این کتان میتوان
نموده و اگر آن نباشد به دستور صاف نمودن دوده
که مزوج بر یک باشد است که در قدری آب و کاسه
گند و دوده را بران بریزند پس از روی آب آزا
بر دارند و چربی آزا بگیرند و دستور گرفتن چربی دوده
است که دوده آزا در کاسه کاغذی کرده و در چربی
و در تنور گرم بر بالای خشت بگذارند و با وزنه خسته
کرم کنند تا چربی برشته گردد و بعد بوضوح نرسد پس از
بکار برند و اگر مکرر نمایند بهتر است زیرا که مانند آن لک
چربی در آن مفسد مداد است به دستور گرفتن است
که دوده را در ظرف سفالی مانند و یک که بپزدی بپزدی
یا که ای نماند کرده بپزدی یا فیتل را در دوشن کرده بدوده
متصل سازند تا متصل گردد و پس بگذارند تا جامان بپزدی بپزدی

فصل در بیان نسخ مار السحوة

که مرکب غلیظ گردد و در جریان مساعدت نه نماید
قدری از آن داخل نمایند باعث جریان آن گردد
صنعت آن برگ مورد خشک برگ خا خشک فیتون
برگ نیم خشک ششین اجز مساوی با قدری زعفران
یا آب آران خالص با کباب با عرق آن و شبانه
روزی بخساند پس آتش ملایم بپزدی بپزدی بگذارد تا دود
آن نه نشین شود آب صاف آنرا گرفته از بار کاسه
سه سلانی یا فلندره بسیار با یک خوش قماش که
بپزدی نبات سلطانی نماند صاف نموده و در شیشه نگاه دارند
و عند الحاجة در دوات میکرده باشد به مار السحوة دیگر
صنعت آن قرقر فل زعفران برگ سبب برگ خام و دود
خشک نیکو فیه و آب یا کباب بخساند یک و شبانه
پس یک و دوشن دوده صاف نموده و در
شیشه نگاه دارند و عند الحاجة بکار برند
مار السحوة دیگر منقول از حاجی عبدالعزیز خوشنویس

مرحوم که مستعمل ایشان بود و صنعت آن برگ سبب
برگ با و بخان و شش که بپزدی کالی نماند بپزدی بپزدی
که ریخته نماند برگ خا خشک فیتون ششین اجز مساوی
براده آهن زاج خوب بسیار از هر یک قدری
در آب خالص یا کباب بخساند و دستور مسطور بکار
برند و مار السحوة دیگر نیز از حاجی عبدالعزیز مرحوم جبت
جریان مرکب به صنعت آن توتیای هند که
مازوی سبب سوراج از هر یک قج توله خوب بسیار
شوره قلی از هر یک و توله زاج سبب شش ششین اجز
جو کوب نموده در یک آفتاب و نیم آب بپزدی بپزدی
تا نیم تا نصف رسد پس صاف نموده و در شیشه نگاه دارند
و عند الحاجة بعضی آب در دوات ریخته باشد به
مار السحوة دیگر صنعت آن برگ سبب برگ خا فیتون
با و بخان و شش که بپزدی کالی توتیای هند که
زاج سفید براده آهن از هر یک نیم توله از هر یک کوفه
طوت آهنی یا مسی به قلی بخساند پس جوش قلی داده
در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة در دوات کنند
و در تنور دیگر بکوتله بپزدی بپزدی بپزدی و
بدانکه این مار السحوة با عشت جریان مرکب و آنکه
گش لیس و کرم خورد میشوند و لیکن سبب توتیای
بپزدی و زاج بسیار حل بکاف میرساند پس اگر آن
بر دوات کف کنند و با مقدار کمی داخل نمایند تیرست
فصل به بدانکه بیضیات و حشرات و مسودات در دوات
با در حرف الدال مع الواو و خطابات و دریافت

باب ایسم مع الراء المهملة
فصل در ذکر نسخ مریات

مریای الوجه غلیظ میماند و شش را ساکن کند
صنعت آن بکچرند آلوچه سلطانی هر قدر که خواسته شود
و یک شلی کنند و دوشه جوشی بپزدی و دوشه و دوشه
باره با عسل و یا شیره خند طبع نماند مریای الوجه
صفا نشانند و دستور مریای الوجه بپزدی بپزدی مریای
با دام و بسته و چلتوره بمه مبین اند به صنعت آن

پس با شیره نبات بر طبق یا عسل مصفی هر کدام که
خواهند بآن آمیزد در آن ملخ داد و اندک با ش
ملایم جوش دهند تا غلیظ گردد و باید که شیره نبات با
عسل آن مقدار باشد که شفا قل را بپوشد و اگر در
آخر قدری مشک یا گلاب ساییده افزاید نمایند
بسیار سود آوی به برای کثری بسیار لذیذ و مقوی
و پاکیزه است به صنعت آنکه تخم زرد امرو و حله که
خواهند بدستور از پوست و تخم پال کرده بپوشانند
و با قند بقوام آورند و برای اترج و برای امراض
و برای آبلج و برای ابلج و برای قلع و برای
نمر و برای نمر سبزی و برای چوب چینی و برای
جوز بو و برای انج و برای خرزهره و برای
سفرجل و برای قرح و برای دانه فلفل هر یک
در رسم خود ذکر یافت به مرغان بفتح میم و سکون
برای حمله و فتح جیم و الف و نون معروف است
و بندی موزیک و مرقیان نیز نامند و ماده کلون
آن شاید اجزای لطیفه ارضیه ازجه مختلفه بمانند
و هوایت باشد که در خلل و فوج و تحت بعضی اجزاء
افتد و راجع میرسد و بسبب تابش آفتاب و تاثرات
که الکب دیگر اجزای مائیه آن منجر و مستعمل بوجیت
گشته صعود و میل بمرکز خود می نماید و با خود سایر
اجزاء را نیز صعود می نماید و از منافذ و خلل و فرج
آن اجزاء بر روی نماید و بعد بر روز و سفارقت
اجزای هوا بیه تخر گشته بدان پیوست میگردد که
مشاهده میشود مانند موج و تاخن و شاخ و دندان و
سم و غیره از بدن حیوانات و بر آمدن شاخ و برگ
و صنم و غیره از تنه نباتات و موسیقی و غیره
از مساوین و اجزاء و الله اعلم با خلق و ماخلق
منج و سفید و سیاه می باشد و منج آن بهتر و
اقوی از سفید است و مزاج آن سرد و خشک
در دوم است و بعضی سرد را دل گفته اند و
سیاه آن زبون ترین اقسام است و در وقت
و بهشت بر آن غالب تر و یکدم از آن باده تر

جمیع موم دانسته اند و در سایر افعال مثل سبزه
 و در حرف اباء مع السین ذکر یافت و تعلیق آن
 بر معده برای جمیع علل آن با خاصیت نافع و
 دستور احراق آن آن است که در کوزه سفالی کرده
 بعد آنکه آنرا بریزه نموده باشند و کوزه را بگل گرفته در
 تنور بگذارند تا سوخته و سفید گردد و اما بعد از آن
 نرسد و اگر بکیفه سوخته نگردد بکمر نمایند و این از
 برای حصول عادت و یوریت است پس بر آرد
 نرم ساییده استعمال نمایند و جهت مرغان است
 اذاج لعل و رفع نفخ آن و صنعت آن مرغان
 محرق صبر قوطی تخم کرفس غاریقون هوش سفید طبع
 هندی شیطیح هندی از هر یک یک درم و نیم پوست
 بچ کبر و بونندینی از هر یک و نیم و نیم شب بماند
 نیم درم اجزا کوفته بنجیه آب برگ تازه بید سرشته
 خوب سازند بر حی بقدر بخودی اطفال بایک
 حب شب و دقت خواب و جوانان و کبیر از آن یک
 درم با سرکه که با بطیخ اصول بزور یک نسخه حب
 مرغان و در حرف السها و در خوب و دمن آن در
 ادیان و سفوف مرغان و در سفوفات ذکر یافت
 مردانج معرب از مردانج فارسی است و از
 اسب و قلعی و سایر معاون سوای آهن بعلی
 و معمول از حاصل امض را سود است و غیر نفول
 آن مانع بگرمی و در آخر سوم خشک و نفول آن
 سرد و خشک و سفید کرده آن لطیف تر و قوی
 است و اقسام آن سم قتال با قوت محله و قافله
 مغزی و بغایت محففت و سرد و حاصل بر بند کشت
 زائده فاسد است و رویاننده گوشت صالح و لذت
 دهنده زخمهای عمیق و چون در سرکه اندازند برتری
 سرکه زائل گردد و شیرین نمائند غسل شود و طلایه
 آن با آبک سیاه کشته جلد و سفید کرده آن و
 بای مایس اسهال قروچی و سحی و جالی کلفت و
 مسکن حدت ادویه تند و جهت رفیع بدو
 عرق اعضا و منع ادرا عرق و سحی جلد بغایت

فقر است و ملا و اذای گوشت فاسد و قطع آن مرام
 را بر حسب آن با اختلاط مراتب طبقات و درجات
 و ترکیب باید نمود چون این مقدمات معلوم شد که مرام
 از چگونگی ادویه ترکیب میسازند بر کسیکه صاحب فطنت سلیم
 و حسن دست است اندر براس هر غرضی از اغراض
 از دوا یکسان مناسب آن باشد مرامها می تواند ترتیب
 داد که در وقت احتیاج به کار و در بعضی از آنها به
 سبیل مثال مذکور می یابد تا با دقت بصیرت و تدبیر
 ترکیب هر سه در فضا اگر کسی را مطلب انبات کج باشد
 و خواه که گوشت تازه بر جراحت برود و مندرج شود
 مرام خل مناسب است چرا که مردانگ و مرام اجزای
 این مرام اند و قائمه هر دو در رو بایند که گوشت
 و اندام قرحه و اگر مطلب تنقیه قرحه باشد از اسهال
 دوا و متفحص و رویا بایند که گوشت در قروح غار
 کند مرام حار و مرطوب و اگر غرض قنای گوشت باشد
 فاسد باشد مرام سرد و خشک و مرام اخضر موافق است که
 غرض انضاج باشد مرام محسوس و اگر غرض تحلیل باشد
 در مثل سله و خاویز و او را مرام صلب مرام و یا غلیظ و نازک
 حال است و همچنین سایر مرام و نفع آنها از ادویه که از
 ترکیب یافته اند می توان دانست و باید دانست
 که افعال روغنها در مرام از چند ادویه و درجات
 یکی آنکه هر یک از روغنها را نفعی در جراحت قروح
 مثل تبرید و تحلیف و تقویت و در روغن گل سرخ
 تحلیف اقوی و قبض و تقویت در زیت انفاق
 که زیت فرا گرفته از بون خام است و در روغن
 مورد انضاج و تحلیل و تبیین و در روغن تریتون
 رسیده تحلیل اقوی و تنقیه قروح در زیت کهنه و تبرید
 ترطب در روغن بنفشه با دوا و مانند آنها برای
 مرمودین زیت السراج که درین زیت رسیده و تنقیه
 است و در غیر مرمودین زیت الانفاق است و
 سرخ که در روغن کهنه است و در دوا یا بس و در
 نباتان باید که در روغن کهنه نصفت مرمودین
 اگر کسیب روغنهای قنای قوامی مرام بیشتر میباشد

و نیز الصاق آنها بر قروح ملولی می یابد پس لامحال
 تا نیز که بسیار میکند و نفع بیشتر ظاهر میشود بی آنکه
 مضرتی از ادویه به قروح رسد و این وجه اول است
 وجه است که در اصول ترکیب مذکور شده و وجه
 دیگر آنست که در بعضی مواضع روغنها کثرت حدت
 دوا می کنند و منع نکایت و فساد آن ادویه را چنانچه
 می نمایند و بنگارند که هر رسد با ناز و دیگر آنست
 روغنها حفظ قوت دوا می کنند و بنگارند که زود
 ضایع شود و روغنهای مستعمل در مرام حسب احتیاج
 بسوی تبرید و ترطب و قبض و تسخین و تحلیل و زیت
 و درین خل که شمع روغن کهنه مانند روغن گل
 سرخ و روغن مورد و روغن بنفشه و نیلوفر و غیره
 روغن گاو و مانند آنهاست و اذغال موم
 نیز بواسطه همین وجه است و با فائده دیگر که است
 اجزای مرمودین که در قوام صالحه باشد که قروح
 قرا بگردد و بسبب ماییت که روغنهای سیلان نکنند
 وزن موم روغن و مرمودین را چنین مذکور کرده اند که
 باید موم زیاده بر سایر اظفار باشد و قنیه مرمودین و دیگر
 در آن باشد و الا مرمودین را نیت مناسب است
 و زیاده بودن بر سایر اجزا و روغن در زستان و
 چند موم و در تابستان مسادی و نیز گفته اند که بهترین
 روغنها روغن گل سرخ است اگر در زستان باشد و در
 هر دو دم و روغن یکدم موم داخل کنند و اگر در تابستان
 باشد سه دم و موم کمتر و این روغن و موم هر دو
 در تخم نوشته اند که شرط است که روغنها در مرام زیاده
 از نصف و ربع اجزا باشد بلکه باید که ادویه بیشتر از
 موم ربع جزو باشد و اذغال پیه یا در بعضی مرام
 از حیثیات مذکور است و برای زیاده ای تبیین و
 تحلیل مانند پیه که بان شتر پیه مرغ و پیه بطا و مانند
 اینها و اذغال اخضر و سبزه منفرجه مثل منفرجات
 گاو و غیره نیز بواسطه زیاده ای تبیین و تبیین است
 و سینه مخمر از جهت تر با دقتی تبرید و تبیین است
 و زرد و تخم مرغ بواسطه تبیین است این بود و بنگارند

احوال اجزای مرمودین که مذکور کرده شده و زیاده برین
 اینجا گنجایش ندارد و اما طریقی ساختن مرام کفایت
 نماید آن را ادویه چنانست که اول ادویه خیره
 تازه خوب اختار نمایند و از ایشان غریبه گردد
 خاک و غیره پاکیزه کنند پس اگر از آن دوا می است
 که کوفته بخینه میشود بگویند و نرم نمند و اگر
 با دین سنگی صلب باشد مثل سنگ اسحاق که در
 کوفتن حریف از آن با دین داخل نشود بهتر است
 و بار چیه تا قنیه بریزد و بار یک مرتبه و اگر بگویند
 و بریزند و با دین با دین صلابه نمایند تا مثل غبار
 شود زیرا که بعضی ادویه خصوصاً ادویه که صلابه
 داشته باشد هر چند نرم تر است منفعتی که از آن
 متوقع است بیشتر ظاهر میشود و نیز از جهت
 در شقی بر جراحت آسبیده بنشیند و نه از او جدا
 است که در یک از ادویه جدا جدا الطریق مذکور
 بگویند و بریزند و بعد از آن نوز نیکو مقرر شده که
 با مملو تا نمایند و آنچه صمغ باشد مثل جاذبه و غیره
 دقه تا در اینج و مقل و مانند آنها و دوا می باشد
 که مناسب عرض و مطلوب است از مرمودین مثل سرکه
 و آب سداب تازه و آب گندز و اشغال اینها
 بچسباندند تا حل شود و در با دین خوب بریزند و
 بمانند که چربی حل نشده نماند و بعد از آن صاف
 کرده داخل کنند و اگر دای مانعی در مرام نبوده
 باشد حق المقدور در دوا با دین نرم نمایند و بعد
 از آن در روغن ای مرمودین بر روی آتش آهسته آهسته
 حل نمایند خواه در بنفشه و خواه در زیتان که در
 مانع حل کرده باشد و باید که آتش تند نباشد که بسوزد
 و اگر بعد از حل شدن نفلی یا در دین در آن مانده
 که حل نشده باشد از بار چیه منگنه گذرانند و صاف
 کنند و باید که مقدور دوز دین از آن دوا زیاده
 اخذ نمایند تا بعد تصفیه از آن وزن آن گنجایش
 و بعد از آن دوا با دین بخینه را داخل نمایند و در وقت
 را نیز در روغن مرمودین حل نمایند پیش از آنکه دوا

و اگر داخل کرده باشند و اگر دودی داشته باشد
 آنرا نیز صاف نمایند و سقر و مصطک را نیز درین
 روغن حاصل نمایند پیش از داخل کردن در واهی
 دیگر: و طریق ترکیب آن است که موم را در
 روغنها و شحم گدازند و آنرا تش بریزند و اگر ما
 گرم زفت را در سینه اول در آن حل کنند و پیش
 از آن صمغها را حل کنند و اگر زفت و ادویه صمغیه
 را با اندک روغن کیم که موم داخل نداشته باشد حل
 کنند و آنرا باریج در ساری ایمن نادک گذرانند
 و صاف نمایند و بعد از آن با موم که آخته و تخته
 روغنهای یا نیز بهتر خواهد بود و سقر را نیز در روغن
 زفت داخل میکنند میباید داخل کرد حاصل آن
 آنچه داخل کردنی است میباید که اول در روغن
 که خوراک داشته باشد که اینها حل شوند و آنرا
 را داخل نموده حل کنند و اندک گدازند که
 حرارت روغنهای کم شود پس واهی خشک که کوفه
 اند و بخت داخل کنند و چنانکه تواند برهم زنند تا
 نیکو مستوی و یکسان گردد و اگر ادویه صمغیه مانده
 علیک بطور مصطک و مومیایی و زفت در این
 سکیج و امثال اینها در قدر مضاعف یعنی ریاضی
 که آب کرده بر آتش بگذارند تا بجوش آید و فطرت کوفه
 را در روغن کرده اند و روغنهای مناسب در میان آن
 ظرف آب گرم بگذارند تا روغن از حرارت آب گرم گرم
 شود پس ادویه صمغیه را در آن روغن اندازند و
 بجای حرکت دهند تا حل شود و بعضی ادویه که شستن
 است بپای شستن و بعضی که لازم نیست شستن آن
 بلکه شستن آن منافی غرض مطلوب است امثال
 آنکست که اگر در موم آنکست را برای سوختن آتش و غیره
 بکار ببرند بماند تمام که غرض آن میباید نمود و مگر
 میباید شستن تا حدت و حرارت آن با کلیه فطرت
 شود و همین محض قوت محفظه آنکست برای خشک
 گردانیدن قروح مطلوب است بماند و اگر در بعضی
 مرهمهای دیگر که بوسطه اسناد گوشت فاسد و زائد

باشد در قروح فاسده و عفنه استعمال نمایند
 شسته آن داخل میباید کرد و با آب نموده آن که
 قوت آنکست از آن مفارقت کرده باشد و همچنین
 را که در موم سفید و مرهم کافور داخل کنند بوسطه
 رویانیدن گوشت بکار برین میباید شستن تا
 حدت و حرارتی که زشتی کسب کرده را حل شود
 و اگر در مرهمیکه از جهت خوردن گوشت فاسد باشد
 استعمال نمایند اعتیاج به شستن ندارد و همچنین
 سایر ادویه دیگر که نفع آن مشترک باشد در رویانیدن
 گوشت و در تحلیل و تفتیه قروح و خوردن گوشت
 زائد درین جمله از برای رویانیدن گوشت نیز در
 قروح تازه شستن ضرور است و در سایر مرهم
 لازم نیست بماند مردانست که در موم غل میباید
 شست و اگر در موم و یا خلیون نیز شستنی که از
 برای تحلیل است بدینست: و طریق شستن مردانست
 سنگ سوای طریقی که عموما استعمال آدمی شوند
 خباثت و شستن سفیداب و مردانست که کوفه
 آن شست که مردانست را بسیار نرم صلیب کنند و با
 وزن آن سنگ در ظرفی کنند و آنگاه آب در آن
 بریزند که چهار انگشت بر روی آن باشد و بوقت وز
 بگذارند و هر روز دو نوبت برهم زنند و بعد از آن این
 آب را بریزند و آب دیگر داخل آن کنند و باز بهستور
 بفته دیگر بگذارند و باز بریزند و آب تازه داخل کنند
 و همچنین تا حل و زنگند و همین عنوان که گوشت
 پس خشک کنند و قرص سازند و بکار بدارند و در
 کتاب ارشاد ابن حبیج در تدبیر مردانست و دیگر مرهم
 که باشد قاعده ذکر کرده و آن چنان است که موم
 سنگ را چندان بسایند که مثل غبار شود و بعد از آن
 بار روغن زیتون آنگاه بریزند که شروع در حل شدن
 کند پس خشک کنند و باز بر روغن مذکور طبع نمایند
 آهسته تا حل شود و در اثنا طبع و برهم زنند
 هرگاه مشاهده شود که مردانست چه در سنگ
 شسته و یک را از روی آتش بردارند و

بسته گذارند و همچنان برهم میزنند باشند و باز بر
 روی آتش بگذارند تا محال شود و اگر در سنگ را
 با آب و آفتاب تا چند روز بسایند تا سفید شود و
 مثل غبار گردد و بعد از آن خشک کرده داخل صمغ
 کنند زودتر طبع میباید: و طریق شستن موم در
 مرهمها اگر احتیاج شود چنانست که موم را بگذارند
 و در آب بریزند چند مرتبه بماند آن حد رسد که دیگر
 در آن طعم موم نماند: و طریق شستن زفت و
 راتیخ و روغن زیت بهین قاعده است و غسل
 او و به جرم و امثال آن از قوت و شاد و بخت
 و تفرقه و اقلیها و غیره چنانست که پیش از شستن
 که در باون بسیار نرم صلیب نموده آفتاب در آن
 کنند و خوب حرکت دهند تا آنچه نرم مانده غبار شده
 باشد مخلوط آب گردد و از آب متغلی و مگر نه دیگر بریزند
 و آنچه درشت است و هنوز خوب ساییده نشده
 و نه شستن باشد باز میباید صلیب کرد و آب داخل
 نرم آنرا کوفت و همچنین تا دیگر درشتی در آن نماند و
 تمام مانده غبار گردد و پیش از آن فطرت را بگذارند
 تا آنکه اجزای آن تمام شستن شود و آب حاصل
 بر آید پس آن آب را بریزند و در وادار و آتش خشک
 نمایند و باز بر سنگ ساق صلیب کنند تا خوب خاطر
 جمع شوند و بعد از آن داخل مرهم نمایند و هم چنین
 در دار و هاسه چشم اگر چنین کنند که بعد از تقوین
 سنگ ساق باز بسایند و بکار برین است
 اصلاح دلق آنست که بعد از آن که دانه اگر اثر
 آورده باشند و باون با قدری روغن زیتون
 مخدانه بپاشند و امثال آن بسایند پس ساق
 ادویه بآن اضافه نمایند

فصل در بیان تدبیر بقای انحراف
 بدانکه بصریج نموده اند که انحراف هم در تماماتی میباشد
 هرچه صمغ بسیار داشته باشد نالبت سال قوت
 آن باقی میماند خصوصا آنچه در آن سرکه آتش بعضی

عقده است که هر میکا از ریت باشد قوتش
ساقط میگردد و اما آنچه در آن مخوم باشد بعد از یک
سال استعمال نباید کرد و این قولی است راجع
نیک بسبب سرعت فساد مخوم چون این فصل
در ذکر هر یک است و مراد از برای معالجه
قروح و جروح است بخاطر قوت رسید که قاعده کلی
مفیدی درین باب ذکر نماید باعث از دیار
بصیرت معالجین گردد و بدانکه جراحت یکسره
و فتح را و الفت و عوارضاتین و نادیده مطلق
تفرق انصافی را گویند که در گوشت واقع شود و نور
بزرگ نیامده باشد و قرحه بضم قاف و سکون ا
واقع مای ملتین یا تفرق انصافی را گویند که در
گوشت بود و جرح از آن بر می آمده باشد و
از آنکه تدا جراحات بوده و جرح کرده و باور
بوده و منقرض شده و قرحه هرگاه در زمانه و گوشت
و عظم و عروق که هر ساله و کنار با آن سطر گردد
و صلابت هم رساند و در دکان ساکن شود
جرح منجم یافته آن بر طرف شود و زرد آب متعفن
از آن بیرون آید و در صورتی که آنرا ناسور نامند
یا قانون علاج است که اگر جراحت انحرافی
و بیستن تنه آن و لپهای آن فراخ آید و غیره
بیچ احتیاج به علاج دیگر نیست مگر آنکه در دکان
آن جری از لخته یا نیمه کنه موافق وضع و مقدار جراحت
سازند و بگذارند و یا بر جرح بران پیچند و بزنند
و آنرا زنده گویند و یا بر جرح کبابی که جراحت و
شکات کبابه ابدان می بخند و با فانا ماند و ملاحظه از
غذا با غلبه و اسهالی از طعام و شراب نمایند و بگذارند
که در جراحت جری و قرحه و مانند موی بار و غن یا غیره
زیر که این مانع ایام و انعام اند و همین قدر تدریج
قصر جراحت نماید تا سه روز پیش نماند که میشود
به آگاه احتیاج بدانی شود و اکثر مردم دانسته یا
ندانسته به دندان عمل میکنند و مرهمها و روغنها
میگذارند و غلبه غذا ای میدهد که باعث ورم شود

و جراحت تازه میگردد و مدتی بدید میکند و گاه باشد
که عضو نیز مشرف بر تقصیر شود و خصوصاً در تابستان
و موجب فساد گردد و اگر جراحت بزرگ باشد و
عمیق داشته باشد و مجروح را به هم نیاورد در این هنگام
احتیاج بدانی که گوشت بر زنده اندازد مرا هم
و در زورات دارد و در زور مزاج و وقت
احتیاج آنچه ضرورت داعی باشد بگذارند و قوت
نمایند که در جراحت و حوالی آن ورمی حادث نم
شود و یا نیکه عضو سخت نمیند و حرکت ندهند و
حوالی از ساعت بساعت ظاهری بار و بالند و
لبه آب و سرکه تر کرده در جای که جراحت به سر رسیده
اندر کس بالاتر از آن بگذارند و خصوصاً هرگاه ورم و
حرارت باشد که این تدبیرات منع انصباب مواد
از آن عضو میکند و اگر از موضع جراحت خون که
بیرون آمده باشد در صورتی که بسیار است که جرح
ورم نشود و یا بر این اگر وقت اقتضا کند فصد از
عضو نیکه مقابل عضو مجروح باشد تا نماند و اگر کم شود
و از آن عضو به طرف دیگر منخرب گردد و اگر جراحت
عمیق داشته باشد و در پیش تنگ باشد در صورتی
باید که مرهم بگذارند که درین جراحت را هم آورد و
خوش بانی بماند جرح اگر چنین کنند جرح بسیار در
اندر و آن جمع نشود و نماند و احتیاج شود
که با نازها و یا جای دیگر شکافند و جرح از آن
آوردند و جراحت تریا و شود و گاه باشد که عضو
تمام فاسد کند و قرحه های بر هم رساند پس لازم است
که در چنین با همیشه در دهن جراحت پنبه و فیلدیه
روغنهای مخصوص یا مرهم چرب ساخته یا آلوده کرده
بگذارند تا زنده و به هم نیاید و مرهمه بر تبه از غوره آن
گوشت بزنند تا بدین جراحت رسد و ازین جهت
است که جلالان یا نیمه مذکور شد عمل نموده و علیل را
در مخاطره می اندازند اگر جراحت بزرگ باشد
و پیش بسیار قرح باشد اگر به بستن قشرش هم
می باید از بستن بستن است که اگر به بستن هم

خوب به هم نیاید و در وقت احتیاج بد وقت است
و بخیه زدن بقدر احتیاج و اکثر آنست که جراحتیکه
محتاج بد وقت است جراحتی است که در عرض بدن
واقع شود و اگر طول باشد بیشتر آنست که بر فاده و
رباط همی آید و احتیاج بد وقت و بخیه زدن نیست
طریق بستن جراحت چنان است که رباط را بغیر از
جرح جراحت به بخیه که استخوان و سختی آن در غرض
نرم تر باشد و عضو مجروح را شکل شکل سازند که
درین جراحت در اسفل واقع شود که زردی بیکه در آن
هم رسد از دهن جراحت بیرون آید و اگر ممکن نباشد
که در دهن جراحت را در اسفل کنند هر روز ملاحظه کنند
اگر جراحت به بهبودی دارد و جرح کم می آید و غرض
باقص میگردد و جرح در اندرون جراحت جمع
نمیشود همان تدبیر که اندازد است نمیند تا به
شود و اگر جرح جمع شود و جراحت بگذارند و فر
برند اگر جرح از دهن آن بیرون می آید علامت آن
است که گنیه کرده این هنگام شرط آنست که از
اسفل جراحت از جای که نزدیک یا بنهایت غرض جراحت
باشد شکافند تا مری از برای جرح بیرون نیاید
و در مجموع نه شود که باعث فساد گردد و غذای
عیل سرخند لطیف تر باشد و کمتر خورده شود و غذا
های خشک باشد بهتر است تا غلظت زیاد به هم نرسد و
بر موضع جراحت نرمیزد و موجب ورم گردد و اگر
بدن خون زائد باشد فصد ضرورت است و بخیه غلظت
و اگر از غلبه داشته باشند موافق غلبه به تقیه نیز احتیاج
افتد و باید که معالجه صاحب مدس باشد و این
تواضع عارف باشد تا خطای واقع نمیشود
این است محله از قانون علاج جراحت در
و طریق شکافتن جراح و دملها که نفع یافته
باشند و مجروحی منجم نشوند چنان است که از
اسفل آن ورم شکافند از جائی که جرح همیشه
آسانی بیرون آید و اگر ممکن نباشد از جائی که
پوستش تنگ تر باشد و بر انده تر باشد از اینجا

بشکافند و اگر در دم در عضوی از بدن واقع شده باشد که مستوی و هموار است و شکلی ندارد و شکاف و یا در نوعی کنند که طول آن بطول بدن موافق باشد نه بعرض چرا که در نبض و حرکت بهتر برون آید و اگر در عضوی است که شکلی دارد و شکاف را در شکلی قرار دهند اگر آن شکلی بر نفس مفصل باشد وقت شکافتن و اگر در دم در جای واقع شده است که نزدیک مفصل است و یا گوشه نسته ندارد و بسیار بگردد و زود بشکافند تا چرک استخوان منتهی نشود و استخوان شکافتن گردد و در رابط مفصل فاسد نشود و اگر در دم در اعضا مجیه است که گوشت بسیار دارد و درین وقت اگر انتظار کشند که خوب نفیض یا بدتر است چرا که اگر در شکاف من آن استخوان کنند مدت سیلان مده نماید می شود و زود آب و چرک فاسد بهم می رساند و بهای چرک صلب میشود و در باصلح می آید و اگر در خارج و درم بسیار بزرگ باشد سر او را آنست که یکبار نوعی کنند که چرک بسیار برون آید بواسطه آنکه درین حال نگاه باشند که ملیل را تاب تحلیل زیاد می باشد باعث غشی شود بلکه باید که اندک اندک چرک را دفع نمایند و در باصلح آمدن فروغ و فوائدی معالجات آن بر آنکه سبب در باصلح آمدن آنست که در بدن خون که است یا آنکه فاسد است و یا آنکه جراحت و یا بهای آن گوشت صلبی و یا گوشت فاسدی هم رسیده که مانع رویدن گوشت صالح است و یا آنکه استخوان شکسته و در استخوان قفسه و که مانع تمام است و یا آنکه جراحت چرک بسیار هم رسیده و منی گذارد که بشود و یا آنکه دانه و یا مرمی که میان علاج میکنند موافق بقوه ندارند و یا آنکه نفس قوه رداعت و عفونت دارد و یا این سبب بخت نمی شود پس اگر در بر شدن قوه بواسطه کی خون غلیظ محاطش آنست که در حوالی جراحت سرخی نباشد و اگر در عضوی در آن ظاهر میشود و جراحت خشک و غیر می باشد و بدن ضعیف و کم خون و علائم

آنست که هر روز چند نوبت آب گرم موضع جراحت و حوالی آنرا کند نمایند تا سرخی بهم رسانند و بدین واسطه خون بسوی آن مجذب شود و در باهای که موله خون باشد بخورند و مرمی اسود و چرک آنکه از دم و حوالی آنرا به نفیض نمایند که باید در نتر خون را جذب میکنند و اگر به سبب رداعت خون باشد علائم آنست که لون قیج بد کرد و در میل نماید و علائم فصل است اگر وقت اقتضا کنند و اسهال خلط فاسد و بعد از آن علاج قوه اگر در شدن قوه بواسطه گوشت صلب باشد که رتبه جراحت بهم رسیده علائم آنست که آنرا خشک کنند و تر باشد آنقدر که خون برون آید و چرک تازه گردد پس علاج کنند و اگر آن گوشت غلیظ است یکی آنچه غلیظ و صلب است بزنند و اگر گوشت صلب در تمامی قوه باشد و غور و لهای آن تمام خشک و منبذات باشد درین هنگام سرخی و در خون قوه کنند و حک کنند تا خون برون آید و اگر بر آنکه مضمون احتیاج بشکافند و شکافند و حک کنند و اگر حک ممکن نباشد و وای حاد و اکال بگردد از مدین آن روغن تا گوشت فاسد ساقط شود بعد از آن علاج قوه کنند و اگر سبب استخوان فاسد باشد که قوه باصلح نیاید علائم آنست که قوه مندرل میشود و باز عود میکند و چرک رقیق از آن ترشح میکند و همیشه باین می باشد علائم آنست که مصلح در جوف آن نفیض و ملاحظه کنند که استخوان در کجاست پس آنقدر بشکافند که استخوان رسد و ملاحظه آن استخوان کنند که در صحرای است حک باید کرد و یا قطع در خوردن و بعضی آوزند و اگر ممکن نبوده باشد و وای اکال بگردد از دم بعد از آن روغن تا گوشت باقی بماند و روغن استخوان کشوده گردد و بعد از آن علاج استخوان کنند و به نشد قوه سبب عفونت آن باشد و فاسد گوشت در نری آن و وای ند بگردد از دم

پس روغن بگردد تا گوشت فاسد بپزد و باز داغ کنند تا گوشت فاسد سوخته شود و روغن بگردد از دم تا بپزد و بعد از آن که گوشت صلیح ظاهر شود علاج قوه کنند و اگر به سبب به نشدن قوه و باصلح نیامدن آن سبب می باشد و اگر به سبب رگها باشد و در بالاس قوه هم رسیده باشد علائم آنست که اول قصد عام کنند اگر چه مصلحت بوده باشد پس قصد رگهای مذکور نام خون فاسد از عضو مأوفت بر طرف شود و بمطبوخ اختیمون که اخراج خلط سوداوی کند ماده را اخراج نمایند و بعد از آن قوه را علاج کنند و اگر در بر شدن قوه سبب عدم موافقت دو است یا بواسطه آنست که در عضو گرمی زیاده احوال کرده و درین حال علامت او آنست که حرارت و سرخی و درم زیاد هم رساند زیاده از سابق و علاج آنست که مرمی ساقه سرد و شل مرمی سفید آب و کافور و مردانگ بگردد از دم یا بواسطه آنست که در مزاج قوه برودت هم رسیده و در نفوذ علامت آن سبب برودت مواد و خفرت و صلابت قوه است : علاج در نوبت مرمی اسود و امثال آن موافق است یا بواسطه آنست که تخفیف دو با بقدر مطلوب نباشد و در قوه رطوبت و سرخی و زرد آب و چرک بسیار باشد علاج در نوبت آنست که مرمی ساقه قوی داشته باشد مثل مرمی از غلظت و مانع از سارند استعمال نمایند یا بواسطه آنست که در علائم نفیض و انقباض در جوف مرمی فاسد و گوشت کوبیده و قوه می باشد علاج آنست که مرمی خضر و دیگر مرمی که نفیض قوی باشد بگردد از دم یا بواسطه آنست که در بافت غلیظ گوشت از غلظت بسیار و در جوف مرمی و حرارت و سرخی باشد و در نوبت جراحت غلظت مرمی مرمی تر از آنچه استعمال میکنند قوه فاسد و در نوبت

آنست که مزاج علیل از اعتدال بسیار دورست علاج
در وقت آنست که مزاج آنرا با اعتدال باز آورند و آنرا
همه با چیزه بکار برند که موافق باشد فضا اگر کسی
بسیار خشک باشد هر یک که بواسطه رویدن گوشت
استعمال میکنند میاید که دوای مجفف قویست داخل
داشته باشد زیرا که در بدن صاحب مزاج یا بس در تر
منار میشود و حیلتی بر دای قویست و در صاحب مزاج
بزرگس این بود که از قوانین علاج قروح و جراحات

فصل در بیان نسخ مرهمها

بدانکه مرهم اسرب در آرد و سفیداج و آنرا زود
و اشق و قویا و جد و در وجوب عینی و صابون و نیب
هر یک در حق فصل خود ذکر یافت و بیاید و سه
یا چهار که در تشریح ترتیب حروف بجای مرهم امیض جت
حرق تار و التهاب جراحات و درم حار و مقعده و
حرق و شقاق قبل که از حرارت باشد و صنعت آن سوم
ده درم روغن بجز سی درم بعد از گذاختن موم را از
آتش برداشته که حرارتش کم گردد و سه عدد سفید
موم داخل کرده برهم زنند تا مستوی گردد و اگر
بتریز زیاده خواهند عوض روغن زیت و کجدر روغن
گل سرخ یا روغن کدو و حضض اضافه نمایند و اگر
در شدید باشد بدل حضض قدری ایفون داخل
نمایند و اگر گرمی بیشتر باشد قدری کافور نیز اضافه
نمایند و مرهم امیض که سوخته آتش و اکثر قروح
حار را نافع است منقول از حکیم اسکندر فرست
صنعت آن سفیداب کاشغری پنج درم موم زرد چای
دام کافور و قیصری یک توله روغن کجدر یک دام
علی الرسم مرهم سازند و عند الحاجة بر یا رجه نازک
مالیده بر زخم بگذارند و مرهم امیض که جراحات تازه
گوشت را نافع است و سوزش را بنشانند و صنعت
آن سفیداب زرد موم سفید از هر یک یک جز و روغن
گل یا روغن کجدر هر کدام که باشد و در موم و روغن
بگذارند و سفیداب را در باون بنهند و از موم گذاخته

و اندک اندک بران ریزند و بگذارند تا سفیداب بنشیند
نگردد و چون آمیخته شود پس به فیهله آلوده در گوشت
گذارند و مرهم امیض کافور سه سوخته آتش و
جراحات و قروح حار را نافع است و صنعت آن
سفیداب زرد موم سفید از هر یک چهار
توله کافور و قیصری شش باشد و در موم و روغن
مرهم امیض سوزش و گرمی زخم جراحات را بنشانند
و طبوبات آنرا جذب نماید و خشک و ملتزم گردد اندک
صنعت آن پیروز روغن کجدر موم سفید از هر یک
هشت توله سفیداب روغن قویا شش توله توله اول
موم را در روغن بگذارند پس پیروز را از آتش فرود
آورده سفیداب را با آن اندک اندک مزاج نمایند
مرهم امیض کافوری که همان نفع دارد و صنعت
آن روغن کجدر سفیداب از هر یک چهار توله
موم هشت توله کافور و قیصری شش باشد و در موم
عدد پیستور مرهم سازند و مرهم امیض جراحات را
که از سوختن آتش و آب گرم و از گرمی باشد نفع
دهد و گوشت را بر رویانند و صنعت آن کافور
سفیداج رصاص زهر یک و دو درم مراد سنگ یک
درم موم سفید روغن گل زهر یک بقدر حاجت
بدستور مرهم سازند و مرهم امیض دیگر از حکیم ادیس
فرنگی جراحات و قروح و سوخته آتش را مفید است
صنعت آن سفیداب قلعی سه توله مراد سنگ دو
توله روغن گل سرخ پنج توله روغن بر آتش بگذارند
و دو توله موم کافوری در آن اندازند تا گداخته
شود و سفیداب و مراد سنگ را بسیار نرم سوده
بران بپاشند و بچوب نیم برهم زنند تا مرهم گردد و
مرهم امیض دیگر قروح و جروح حار و سوخته آتش
را مفید بود و صنعت آن سفیداب قلعی مفسول و
منقال موم کافوری چهار منقال بار و روغن گل
چهارده منقال بدستور مرهم سازند و اگر در زخم
قدری کافور اضافه نمایند بهترست و مرهم امیض
دیگر که همین صنعت دارد و صنعت موم کافوری

شش منقال سفیداب قلعی مفسول سه منقال کافور
قیصری یک منقال سفید و بقیه مرغ قیصری و روغن
یا همین که بنده قیصری نامند یا زده منقال روغن
را بر آتش بگذارند و موم را بران بگذارند و سفیداب
و کافور را سوره داخل نمایند و بچوب نیم برهم زنند
و سفیداب نیم مرغ قیصری نموده فرود آورند و بکار برند
مرهم امیض که بنده قیصری که از مرهم غل سنده
صنعت آن مراد سنگ یک من کوفته بخیته در روغن
روغن زیتون ده رطل سرکه انگوری کم داخل
کرده بر آتش بنهند و برهم زنند تا منعقد گردد و از آتش
برگرفته یک رطل عرق الصباغین کوفته بخیته داخل نمایند
و برهم زنند تا بنیکه مخلوط گردد و بکار برند و مرهم احمر
دیگر بنسخه این جز که گفته که این مرهم روی است و بچوب
علت نافع است و صنعت آن سرکه انگوری غلض
زیت از هر یک دو رطل مراد سنگ یک رطل و دانگ و
نیم روغن سحج ده درم زنگار هشت درم روغن و سرکه
را در هم بچوب شانند تا روغن بماند و بیه را کوفته بخیته
در آن ریزند و بر سر آتش بنهند تا غلیظ و سنج گردد
و بکار برند و مرهم احمر دیگر از ترکیب البقر است
استعمال آن نافع است از بزرگ سوختن آتش و
از بزرگ هر مرهنگه عارض شود و در مقعده خصوص آنکه
بوده باشد از حرارت و از بزرگ سوختن آتش و
شقاق عضو و گزیدن جانوران حرمی و اسقاط دانه
بواسیر میکند هرگاه که استعمال نمایند و صنعت
آن مراد سنگ سفیداب از هر یک ده درم از زرد
زنگار از هر یک چهار درم و الاخوین اسرخی از هر یک
دو درم زیت یک رطل موم سه اوقیه زفت روی یک
اوقیه پنجه گداختنی باشد در زیت بگذارند و از آتش
برگرفته باقی او و بیه را بچوب نیم برهم زنند و در
باون بدستور بمانند تا یکسان شود و مرهم احمر دیگر
محل و راجع و منضج او رام است و صنعت آن بچوب
شجوف را بسیار نرم بپاشند مقدار یک منقال قیصری
قنه تازه سفید نرم را بر آتش بگذارند تا گداخته شود

پس صاف نموده شخرف را بان بسازند و عنبر الحاح
بکار برند و هر چه از حکیم او را پس فری بر لب
رحم نشیند و غیره از جراحات با و جاشه تا دو ما نیل
صنعت آن شخرف گل بسیاری گل و هاوه در داسنگ
کته سفید از هر یک دو توله رسک و شش شمشه بر ک نیب
ساییده اقراص سازند و دم موم زرد تاز و نیم پا و
روغن گا و نیم پا و او اگر نرم نخواهند روغن را زیاده
کنند تا پا و سیر روغن را بر آتش بگذارند تا گرم شود
برگ نیب قرص کرده را در آن اندازند و بچوب نیم
حرکت دهند تا گداخته شود پس قرص برگ نیب را
در آن اندازند و بر هم زنند تا بسوزد و روغن را صاف
کرده او دیه را کوفته بجیت بر آن اندک اندک
پاشند و بچوب نیب بر هم زنند تا نیکو مخلوط شود
هر چه از حکیم او را از حکیم فرنگی که همان منفعت دارد
صنعت آن شخرف رسک و مر داسنگ گل و هاوه
کته سفید که بفارسی گات نامند هر یک شش شمشه
روغن گا و پا و آوار روغن را بر آتش بگذارند و توله
برگ نیب یعنی نیم تازه را ساییده اقراص بندند و
در آن انداخته بچوب نیب حرکت دهند تا بسوزد پس
روغن را صاف کرده او دیه را کوفته بجیت بر آن اندک
اندک پاشند و بچوب نیم بر هم زنند تا مزج گردد
و هنوز بر آتش باشد پس فرو و آورده سرد
نموده استعمال نمایند و اگر از آتش فرو و آورده
او دیه را بان بیامیزند بهتر است و در ایام گرما اگر
قرری موم سفید نیز داخل کنند اوئی است و هر چه
احمر و گریخته اطباء فرنگ به صنعت آن موم زرد
تازه شاز و ده توله مصطک روغن که دهنه که دخی
است که از فرنگ می آورند شخرف از هر یک چهار توله
را ل هشت توله در شاز و ده توله روغن کج و تازه
بدستور مرتب نمایند و هر چه از حکیم دیگر قروح گوش را
نافع است و چرک آن را زایل کند به صنعت آن
هر داسنگ زیت از هر یک دو و چوب و سر که ده جزو با هم
آمیخته بر هم زنند تا منعقد گردد و اگر بر آتش نهند

بهتر است و زودتر منعقد میگردد پس یک گرم عروق
الصباغین را بسیار نرم ساییده بان مزج نمایند
هر چه از حکیم او را از حکیم فرنگی که همان منفعت دارد
صنعت آن شخرف رسک و مر داسنگ گل و هاوه
کته سفید که بفارسی گات نامند هر یک شش شمشه
روغن گا و پا و آوار روغن را بر آتش بگذارند و توله
برگ نیب یعنی نیم تازه را ساییده اقراص بندند و
در آن انداخته بچوب نیب حرکت دهند تا بسوزد پس
روغن را صاف کرده او دیه را کوفته بجیت بر آن اندک
اندک پاشند و بچوب نیم بر هم زنند تا مزج گردد
و هنوز بر آتش باشد پس فرو و آورده سرد
نموده استعمال نمایند و اگر از آتش فرو و آورده
او دیه را بان بیامیزند بهتر است و در ایام گرما اگر
قرری موم سفید نیز داخل کنند اوئی است و هر چه
احمر و گریخته اطباء فرنگ به صنعت آن موم زرد
تازه شاز و ده توله مصطک روغن که دهنه که دخی
است که از فرنگ می آورند شخرف از هر یک چهار توله
را ل هشت توله در شاز و ده توله روغن کج و تازه
بدستور مرتب نمایند و هر چه از حکیم دیگر قروح گوش را
نافع است و چرک آن را زایل کند به صنعت آن
هر داسنگ زیت از هر یک دو و چوب و سر که ده جزو با هم
آمیخته بر هم زنند تا منعقد گردد و اگر بر آتش نهند

در آن ازین زرد و زرد کند و صبر سقوطی از روت سفید
موم الاخون زرد و زرد طویل اجزا سبک کوفته بچوب
بجیت آنقدر بر آن پاشند که غلیظ شود و در باون
بدسته بماند تا مستوی گردد و گاهی داخل کرده
میشود درین موم با زیت علک البطم مقدار یک و نیم
در هر یک رطل زیت و زیاده کرده میشود در دو و جزو
از پوست خج جا و شیر یا دو و جزو از پوست خج بازو
یا از هر دو پس بدستیکه این موم قویست در انبات
کم و خفیف قروح رطبه و هر چه از حکیم او را از حکیم
فرنگی که همان منفعت دارد صنعت آن شخرف رسک و مر
داسنگ گل و هاوه کته سفید که بفارسی گات نامند هر یک
شش شمشه روغن گا و پا و آوار روغن را بر آتش بگذارند
و توله برگ نیب یعنی نیم تازه را ساییده اقراص بندند
و در آن انداخته بچوب نیب حرکت دهند تا بسوزد پس
روغن را صاف کرده او دیه را کوفته بجیت بر آن اندک
اندک پاشند و بچوب نیم بر هم زنند تا مزج گردد
و هنوز بر آتش باشد پس فرو و آورده سرد
نموده استعمال نمایند و اگر از آتش فرو و آورده
او دیه را بان بیامیزند بهتر است و در ایام گرما اگر
قرری موم سفید نیز داخل کنند اوئی است و هر چه
احمر و گریخته اطباء فرنگ به صنعت آن موم زرد
تازه شاز و ده توله مصطک روغن که دهنه که دخی
است که از فرنگ می آورند شخرف از هر یک چهار توله
را ل هشت توله در شاز و ده توله روغن کج و تازه
بدستور مرتب نمایند و هر چه از حکیم دیگر قروح گوش را
نافع است و چرک آن را زایل کند به صنعت آن
هر داسنگ زیت از هر یک دو و چوب و سر که ده جزو با هم
آمیخته بر هم زنند تا منعقد گردد و اگر بر آتش نهند

گرد و در نسخه دیگر بجای بنج بده پوست کدو سوخته است
مرهم اسود گوشت مرده بخورد و در شیار با صلاح آورد
صفت آن مردانگ یک چهار یک زفت روی است
دم حاکم بطم بخورم در روغن زیت بگذارد و مردانگ
شسته نرم صمغای کرده در آن مرغز نموده در بادان
بدست خوب بمالند مرهم اسود منقول از حکیم فرنگی
صفت آن روغن کجدر شته منقال گرم نموده در ظرف
لکته سفید اب از زیر مضول نیم منقال در آن اندازند
و خوب نیم برهم زنند تا سیاه گردد پس عود سیاه و
عود سفید از هر یک یک ربع منقال کنند بریان سته
ربع منقال نرم سوخته داخل نمایند پس پیچ کرده گاو
یک منقال موم زرد ربع منقال زفت رومس سته ربع
منقال و از آتش برگرفته با چوب نیم برهم زنند
تا موم زرد و بکار برزند مرهم اسود مشهور دیگر
سیاه حکیم ادریس فرنگی در سفید راج ذکر یافت
مرهم باسیلقون صغیر نسخه نسخ رئیس به صفت
آن زفت روی راتنج با سویی بازیت بدستور مرهم
سازند مرهم باسیلقون کبیر نسخه نسخ رئیس صاحب
است قروح را گوشت بر روی باند موم صعبانیه
و جراحاتیکه با نه احرار نباشد به صفت آن موم
یک رطل زفت روی هشت اوقیه مرکی حاکم الانباط
راتنج از هر یک چهار اوقیه پنج رطل زفت و موم را
وزیت گداخته مر و غیره را نرم ساییده در بادان
بدست بمالند تا یکسان گردد و عجیب الفلست در
قروح و جرح و اورام بارده و در خواص و ترابست
بلرهم غل که آنرا مرهم قلقدیس نیز گویند و از مشاهیر
مرهم هاست محمود بن الیاس شیرازی گفته که مرهم
باسیلقون مرهم اسود است به صفت آن نسخه
شاپور بن سهیل زفت روی راتنج موم سفید از هر یک
یک جزو قه ربع یک جزو زیت و دوشل مجموع اودیه
بطم مخلوط یکدیگر کنند و از آتش برگرفته مرهم سازند
تا سرد شود و استعمال نمایند شیخ داود گفته که بورد
ازنی درین مرهم داخل کنند میگرداقوی به مرهم

باسیلقون تمام ریشها و جرات باراک گرم نباشد سود
دارد به صفت آن زفت روی هشت اوقیه موم
سفید نیم من مرکی صاف راتنج حاکم لبطم از هر یک
چهار اوقیه زیت بقدر حاجت بدستور مقرر مرهم سازند
مرهم باسیلقون نسخه قلاسی گفته که این مرهم محال
و طین قوی است به صفت آن راتنج شمع زیت و
نسخه دیگر بجای شمع پیچ گداخته بدستور مقرر
مرهم سازند و گاهی این اودیه راجع میکنند بگویند
بدون طم پس نگاه داشته در وقت بکار برزند
مرهم باسیلقون نسخه دیگر اورام صلبه را نرم کند و
بر باند قروح و اورام را از جرح پاک سازد و
گوشت نو بر روی باند به صفت آن زیت سی درم موم
سفید سبب منقال قه چهار درم موم رادر روغن زیت
بگذارد و قه رادران حل کرده بدستور مرهم
سازند مرهم باسیلقون نسخه دیگر در منافع مثل
نسخه قبل است به صفت آن زفت روی موم
کثیر از هر یک هشت درم راتنج چهار درم روغن کخی
سبب و سته درم بدستور مقرر مرهم سازند مرهم
باسیلقون مستعمل در انباط و مواضع عصبانیه و
جراحاتیکه با گرمی نباشد و در شقاق مزمن بقدر
و این نسخه با نسخه این جرحه برابر است به صفت آن
زفت روی راتنج موم زرد از هر یک سبب منقال
قه چهار درم بازیت بقدر حاجت گداخته بدستور
مرهم سازند و در شفای وزن زیت سی درم است
مرهم برص برص و بوق را زایل گرداند به صفت
آن نخاس محرق زرنج زرد شیخ هند می یک
آب ندیده زرد و نطویل اجزا مسادی کوفته بختیه
بابول صعبان آمیخته سبب روز در آفتاب بگذارد
و هر روز برهم زنند و اگر بجای بول سرکه انگور
تند کنند خوب است و وقت استعمال عضو را ببول یا
بسرکه بشویند و بمالند مرهم بواسیر بواسیر و ج
مقعد و صرمان آنرا مفید به صفت آن پیچ
کوبان شتر مصطی موم سفید از هر یک بخورم بر آتش ملایم

بگذارد و زفت روی دو درم قطران می یکدرم دران
اندازند و یک اوقیه آب گند نای تازه صاف کرده بران
ریزند و برهم زنند تا نیکو مخلوط شود و از آتش فرو برد
و ظرف چینی یا شیشه نگاهدارند و عند الحاجة قدری
گرم کرده پیچ آلوده کرده در مقعد بر دارند مرهم
بواسیر دیگر که مجرب لفع است دران به صفت آن
خجازی گند نازیره هر سته مسادی ساییده در پارچه
بسته بر زیر خاکستر گرم کنند تا پیچد پس بر آورده زرد
نخم مرغ روغن گل سرخ داخل نمایند و برهم زنند تا
چون مرهم شود و بکار برزند مرهم ثمانیه جبت نفع
و ماسیل و جراحات از جرح باست به صفت آن
کثیر از هر یک موم گندان سریش هوجوه گل بوناز و زیت
گل خطمی سفید اجزا مسادی کوفته بختیه با شتر شتر
صفا و نمایند و فی الحقیقت این صفا است نه مرهم
مرهم حاذب که جذب خا و پیکان و غیره آن کند و
بر باند قروح خا ره را و فراهم آورد به صفت آن موم
حاکم لبطم از هر یک ثلث رطلی راتنج ربع رطل زیت
کنند یک رطل همه را بر آتش ملایم بگذارد و بورد ازنی
دو اوقیه نرم سوخته اضافه نموده نیکو برهم زنند و
بکار برزند مرهم حاذب زالیف ابن تمیذ منقول
از شامل جبت اخراج پیکان و خا را و جرحه و عضو در
باشد جرح دانسته به صفت آن بنج فی خشک السوم
زرد و نطویل بالسویه ساییده با عسل شتر استعمال
نمایند مرهم حذام از مجربات حکیم میر محمد زمان ولد
حکیم میر محمد مومن صاحب تحفه المؤمنین گفته که سار
قروح سوداوی و اورام بارده از موده است
صفت آن سنبل الطیب حماق و ماناد از فضل سلیمه
قسط تلخ خا قرح حاصطه مقل صاف مرصاف
حب لبسان اشق صبر زرد میعه ساکنه سیسیالیون ازنی
مدرج سعد کونی اکلیل الملک قرفل بر سار روغن
زیتون کنه از هر یک یک اوقیه لاون دو منقال و
زعفران نیم اوقیه حاکم لبطم موم از هر یک سته منقال
روغن نار دین مثل جمیع اجزا بدستور مقرر مرهم سازند

مرهم حرط بلوری منقول از قانون به صنعت آن بیلان
چینی زرد چوبه نشه اشق از روت صمغ عربی دم الاخون
از هر یک یک جرم و مرداسنگ سفید کرده که در کتان مندر
بوزن جمیع ادویه موم بقدر حاجت در روغن کجد و زیت
از هر یک بوزن مجموع ادویه در ظرف سفالی باندیده
نوگراخته ادویه را کوفته بختیه بآن مزج نموده مرهم سازند
مرهم خاد رخا ذکر یافت به مرهم حنظل مسهل که باذن
الله تعالی نافع است از برای ادجاع گفته که بوده باشد
در کبد و معده و طحال و صلابتی که عارض شده باشد
درین اعضا و بر دوت این اعضا را به صنعت آن
به نسخه شیخ الرئیس حنظل چهارده درم زرد سفید
سفوف نیافزون از هر یک هشت درم تخم شنبلیله
طعام مرکی صافی صبر سقوطی زهره گاو گاو گاو گاو گاو
شونیز موزنج حبلی فلفل بلبله زنجبیل بلبله زرد مار زبون
از هر یک دوازده درم کوزینف منقل از رزق اشق زرد
جاویشتر سبکینج از هر یک هفت درم بوره ارمنی کبریت
زرد از هر یک شانزده درم حلیه بابونه بزرگ کتان از هر یک
دوه درم میعه سالک موم زرد از هر یک دوه استار
انچه که اختنی ست ادویه بروغن گاو بگرازند و انچه
غیساینده ست بطلای یعنی شراب بخیسانند و انچه
کوفتنه ست کوفته بختیه پس انچه را غیساینده اند
در باون بدست میانند تا حل شود و مخلوط کنند همه
ادویه را یک جا و باون بدست میانند تا مرهم شود
پس میانند بر معده و کبد بدستیکه فرو می آورند و
اصفر را و کسیکه محتاج باسهال بطن باشد و او را
مقدور نباشد آشامیدن دوائی مسهل باید که
طلاکرده شود بر شکم او این مرهم را که اسهال بطن او
میکنند به مرهم حواری این مرهم را مرهم که اسهال بطن او
نمانند و ترجمه کرده شده در قرا با دین رومی بهر هم
سیلخا و معروف بهر هم زهره و گفته که این هم هم
دوازده دواست از دوازده حواری حضرت عیسی
علی نبینا و علیه السلام که هر یک یک دوا را اختیار
کرده ترکیب نموده اند و این مرهم بهترین مرهمهاست

و مصلح بود اسیر صلیب است بر نفق و مصلح خازیر نیست
دوائی مثل این مرهم درین فعل و تنقیه جراحات
میکنند از گوشت مرده و فح و موجبند مال جراحات
و محلل و رام و مزلی نار و نافع است شقاق را و
جلامید هر حکم و جرب را و مفید است از برای بواسیر
و سفته و کرمها را می کشد و نافع است از برای طاعون
و سرطانات و سختی پسر ز و قرح گوش به صنعت آن
بنسخه شیخ رئیس موم سفید را پنج از هر یک بست و شست
درم جاویشتر و زنگار و مرصافی دفته از هر یک
چهار درم اشق چهارده درم زرد و نود طویل کند زرد
منقل از رزق از هر یک شش درم مرداسنگ نه درم
زیت در تابستان و در طحل و در زمستان سه درم
طریق ساختن این مرهم آنست که صمغ را بسیر که
انگوری حل کنند و باقی ادویه کوفته بختیه موم را در
زیت بگرازند و صمغ محلول و ادویه کوفته را در آن
داخل کنند و در باون بدست میانند تا نیکیو مخلوط
شود و استعمال نمایند و این نسخه دوازده حواری
بعد حواریین حضرت عیسی علی نبینا و علیه السلام
صنعت آن به نسخه شیخ داود انطانی موم سفید
البطم از هر یک چهارده درم اشق محلول در سبک
هفت درم منقل مرداسنگ از هر یک چهار درم لبان
ذکر زرد و نود طویل از هر یک سه درم جاویشتر زنگار
مرصافی دفته از هر یک دو درم سبکینج یک درم زیت یک
طل و لامرداسنگ را مسجوق نموده با زیت به
جوشانند تا مرداسنگ حل شود پس اشق محلول و
باقی صمغ محلول بسیر که مراد اخل کنند و به پزند تا
مرکه آن برود باقی ادویه را داخل کرده در باون
بدست میانند تا هموار شود و استعمال نمایند
و این نسخه سوای زیت دوازده حواری و دست نسخه
این مرهم که صاحب خیره خوار زم شاهی در سرطان
رحم ذکر کرده مطابق نسخه شیخ الرئیس او دست
و سوسله آنکه بجای صمغ البطم را پنج است و وزن
منقل سه درم و مرداسنگ چهار درم و نیم است

و نسخه این مرهم که محمود بن الیاسن رحادی صیغ ذکر
کرده مطابق نسخه جات و خیره است سوای آن که
وزن منقل چهار درم و نیم است و وزن زیت تابستان
یک درم طحل و در زمستان یک درم و نیم است صاحب باض
الغواکه این مرهم را در ورم صلب هم ذکر کرده باین
نسخ آورده موم را پنج منقل از رزق مرداسنگ از
هر یک چهار درم جاویشتر زنگار دفته از هر یک دوه درم
اشق هشت درم زرد و نود طویل میعه سالک از هر یک
سه درم اجز کوفتنی را کوفته بختیه و گداختنی را
در شصت درم زیت گداخته مرهم سازند و بد آنکه
این نسخه مرهم در قرا با دین با مختلف بنظر رسیده و انچه
معتبر بود ذکر کرده شد به مرهم حواری بنسخه این حواری
که در منهای البیان ذکر کرده و گفته که این مرهم را
مرهم شخار و اشنا عشری نیز نامند و گفته که نافع
ست از برای ورم های صلب و خنازیر و بواسیر و
در سرطان و جراحاتی که گوشت آن مرده باشد و ملکه را
را سود دارد به صنعت آن موم را پنج از هر یک چهار
درم جاویشتر زنگار دفته مرصافی از هر یک دو درم
اصطک هفت درم زرد و نود طویل هشت درم و در نسخه
دیگر صحیح سه درم است لبان ذکر سه درم منقل از رزق
چهار درم مرداسنگ چهار درم و نیم زیت در تابستان
یک درم طحل و در زمستان یک درم و نیم بدستور مرهم سازند
مرهم خل که آنرا مرهم جالینوس و مرهم از رزق و استوخ
نامند گوشت بردیاند و ریشها را خشک گردانند
و منقل سازند به صنعت آن مرداسنگ یک دفته
کوفته بختیه سرکه انگوری و زیت از هر یک چهار دفته
مرداسنگ را بسیر که سوده در زیت داخل کرده در
باون بدست میانند تا یک آمیخته شود و اگر خواهند
که خشک زیاده کند زرد چوبه نرم کوبیده دو درم زیاده
کنند به مرهم خل کبیرا قوی از اول به صنعت آن
بگیرند طین ارمنی و طین قبرسی از هر یک یک منقل
گل خطمی مرکه خای خشک سفید لاج تو تیار کرمانی
بز قطن از هر یک سه منقل بلبله سیاه و زرد از هر یک

در متقال موم سفید روغن تخم کدو شیرین از هر یک پنج
مثقال سرکه انگوری بقدر ضرورت علی الراس مرتب نمایند
و بکار برند به مرتب خلل گیر حجت اندمال جراحات
و قروح عفنه و الزاق و کوف و بواسیر و رفع شقاق
و حکم رطبه و قرحه رطبه و داء الثعلب و عفنه نافه
صفت آن مرکب یک رطل و نیم بسیار نرم سوده باریت
کنند و در رطل و خلل نیم رطل آبیخته در پاتیه کرده
بر آتش بگذارند و بر نیم زنده تا بقوام مرهم آید و در ترک
بشیش نشود و سوخته گردد و علامت کمال طبع و فوج
آن است که سیاه گردد و در سوخته دیگر سرکه و زیت بایستد
و در ترک بجز زیت نوشته اند و اگر حرارت بسیار باشد
بجای زیت روغن گل داخل کنند و اگر بحقیقت زیاده
خواهند قدری از روغن سیاه سوده اضافه نمایند بر نیم
اصل و در صورت شدت حرارت داخل نمایند
مرهم خمیر خراج و اورام صلبه را بپخته و منجمد بکارند
و خود بخود به صفت آن خمیر آرد گندم پیله که اخته اند
هر یک بستم دم اشق ششدرم کند سرکه درم نمک
طرز را بقیه از هر یک چهار درم اشق را در سرکه حل
نمایند و پیله را در روغن زیتون بقدر حاجت بگذارند
و بطریق معمول مرهم ساخته بکار برند به مرتب خمیر بکر
همین عمل دارد به صفت آن خمیر مایه که خمیر ترش
است سی درم بوره دلق مقشر از هر یک یک درم
جاویش سرگین کبوتر سرگین مرغ از هر یک ده درم
آب کندی به پنجم صابون دو درم باروغن
سرشته بکار برند سریع الماثره قیام تیرنگا قن
مرهم و یا خلیون بر آنکه و یا خلیون لغت سرمانی است
و معنی آن لباس است بعضی گفته اند که این مرهم از
صناعت بختیشوع است و این غلط است زیرا که
این مرهم در قرابادین رومی مزبور است و در اینجا
مزکور است که از صناعت البقراط است نافع است
از برل و اورام و او جلاع شدید که مقعده و عصب
از خارج فضلات و خنایر و سله و یا خلیون بیا
شده و تحانیه و یا خلیون بدون یا نیز دیده شد

صفت آن بر خطمی سفید بر قطن ناخم مرد بزرگتان
بزر حلیه اجزای مساوی هر یک را علی حده در آب
سرد و زنجبیل پودر با پارچه صوف صاف نموده
بگیرند مردان سنگ چهار اوقیه سحق نموده در یک رطل
و نیم زیت بچوشانند تا سخیل شود پس اندک اندک
از لعاب بهایران بریزند و آبش ملایم بچوشانند تا
منعقد شود از آتش فرو آورده داخل کنند در آن
زیت رومی خاکستر خوب زرد از هر یک پنج مثقال
زعفران الحیدر یک مثقال در بادون بدست نمایند
تا نیکو مخلوط شود و نگارند و در قرابادین قاضی
حکیم از زانی بزور از هر یک پنجم درم تا هفت درم و
مردان سنگ بستم درم و روغن زیت سی درم تا
چهل درم است و گفته که اگر قوی تر خواهند بعد
از آن که روغن سیاه شده باشد زفت خاکستر
خوب از مرمری صافی از هر یک درم صندل الحیدر یک
درم بسیار نرم سوده اضافه نمایند به مرتب و یا خلیون
منجمد و شیخ الرییس رحمه به صفت آن بزر حلیه بزر
خطمی سفید بزرگتان از هر یک یک کیله هر یک را
علی حده یک بشاز و زنجبیل پودر در آب پس بگیرند
لعاب هر یک را مقدر یک رطل و ربع رطل از
مردان سنگ یک رطل و نیم و از زیت و در رطل لعاب بهایران
را یک جوش داده از آتش برگرفته با پارچه صوف
صافی نموده پس مردان سنگ را صلایه نموده
بازیت بچوشانند تا سخیل گردد و متغیر شود و متغیر
شود رنگ آن پس اندک اندک لعاب بهایران
بریزند و آبش ملایم بچوشانند تا منعقد گردد پس
از آتش برگرفته سرد کرده نگارند و بکار برند
مرهم و یا خلیون منجمد این جرعه در منهل البیان
نافع است جهت اورام صلبه و هر عضو که با شدا
و خنایر و سله به صفت آن حلیه بزرگتان گل
خطمی سفید از هر یک یک کیله جدا جدا زنجبیل
یک بشاز و زعفران از آن از هر یک یک رطل و نیم
لعاب بگیرند و در رطل زیت بچوشانند و یک

رطل و نیم مردان سنگ سوده بجز بختیه در زیت داخل
نموده آبش ملایم بچوشانند تا غلیظ و سیاه گردد و در
لعابات را هر یک علی حده بچوشانند تا غلیظ شود و اندک
اندک در میان روغن و مردان سنگ سیاه شده بریزند
و آبش ملایم بچوشانند تا غلیظ شود و نگارند و بکار
برند و یا خلیون منجمد سید سملیل جرجانی که در ذخیره در
علت خنایر ذکر کرده و گفته که این مرهم را جهت
اورام صلبه بعد از نرم کردن آنها بکارند و پیله بایک
و بط و غیره بکار برند به صفت آن بگیرند زیت
نیتون نصف دو اوقیه و نیم مردان سنگ سوده یک اوقیه
هر دو را در پاتیل کرده بر آتش ملایم بپزند و بر قن
برگردانند تا مردان سنگ حل شود پس مرتبه لعاب
بزر حلیه دو اوقیه لعاب بزرگتان لعاب بزر خطمی از
هر یک یک اوقیه در آن روغن اندازند و بریزند
تا غلیظ شود و بکار برند اگر خواهند قوی تر شود
بخ سوسن آسمان بختی زفت رومی زراوند و حرج
از هر یک یک جرج و بان بیامیزند بکسک بر شک
گوسفند تخم قنار الحیدر آرد جو مغز بادام تلخ انجیر
نارسیده که از درخت افتد و خشک شود قنار زیت
مجموع این مرهم را قوی گردانند به مرتب و یا خلیون
به نسخه حکیم لطف الله رحمه الله به صفت آن بگیرند
مردان سنگ کسه درم صلایه کرده در چهل رطل زیت
زیتون نصف داخل نموده در پاتیل کرده بچوشانند
تا رنگ بگرداند و سیاه شود پس از آتش فرو آورده
بگذارند تا سرد شوند پس لعاب حلیه بزرگتان
لعاب خطمی لعاب بزر قطن و لعاب تخم مردان سنگ
پنجاه درم گرم کنند و بر سر آن بریزند و آبش نرم بچوشانند
و کفچه بزنند تا غلیظ شود چون مرهم گردد و نگارند
و بوقت حاجت بکار برند به مرتب و یا خلیون منجمد
و دیگر که سید سملیل در ذخیره در مرض کلف ذکر کرده
صفت آن مردان سنگ دو اوقیه سوده در زیت
کنند چهار اوقیه حل کرده پس بگیرند مرصافی ده
درم در آن حل کنند دو اوقیه لعاب بزر حلیه داخل کرده

باتش مایم بچو نشاند تا بقوام مرهم آید و مرهم دار بلد
جراحت را از ریم پاک کند و در مفاصل و سایر
درد ها را نافع بود و از برلے قرح آتشک بطور
و گوشت بر ویاند و چکر در جراحت نیگذارد
و زود هم آورد و نواحی جراحت را نیکوی گرداند
و دار بلد چوبی ست زرد رنگ تلخ با تندی گرم و
خشک است در دوم و غیر زرد چوب است و صنعت
آن چوب دار بلد چوب دیو دار و در دیکه بر سقف
و کان بخود بریزان جمع میشود از هر یک و در متقال
انچه کوفتنی باشد بچوب بند و مجموع را در هم کنند و روغن
کبجد و صد متقال همه را در سه رطل آب بچو شانند
تا نصف رسد پس فرود آورده دست بمانند
صافی نمایند و باز در دیک کنند و بر آتش گذارند
و چند قطره آب هنوز باقی باشد که از آتش فرود
آورد و اگر از برلے در مفاصل باشد در انچه
مطبوع این روغن پانزده متقال بچوبه داخل
کرده پس بچوبه ازین نسبت متقال و گرم کنند
اندکی و نیم متقال موم زرد غیر مستعمل را ن بگذارند
و بر هم زنند و اگر از برلے پاک کردن ریم از جراحت
باشد چهار متقال رنگار نیز اضافه نمایند که در نهایت
تقویت بود و بعد از سرد شدن روغن در آن بریزند
تا مخلوط شود و بکار برند و اگر تکرار احتیاج افتد
تکرار کنند و بعد از پاک شدن جراحت زرد نیک
شود و اگر از برلے او جاع مفاصل بچمتقال قنه
مخلول داخل نمایند بهتر است و مرهم دلی و رام
را نصف دهد و بکشاید از غیر اذیت و گوشت زائد را
بخورد و صنعت آن دلی را در آب به خیسانند و
مقشر نمایند و بکوبند و با هم وزن آن آب صابون
در بادون بمانند تا استوی گردد پس زرد چوبه ربع
وزن دلی و دلی را ببارسی مویز علی نامند و مرهم
را ن فکمی فرموده اند که از تالیف بنده درگاه امیر
المومنین سید محمد باشم الحافظ به حکیم معتمد الملوک

علو بخان ست نافع از برلے قرح آتشک و
جمع قرح مزمنه و قرح سوداویه و بد آنکه رال
اسم هندی لعل مصری و قنقره و قنقره بیا و متشاه
تخمین است و صنعت آن رال شجر سفید
از زیر شسته برگ حنار و سنگ بسکه که انگوس
سوده دم الاغ وین شجاری یعنی بوجیهه توتیای کرمان
مفسول سرخ چوب چینی از هر یک یک متقال و
توتیای هندی مسمی بزاج اخضر فلفل سیاه
هر یک نیم متقال توتیای هندی را بریان نموده
مجموع را علیحدہ علیحدہ کوفته بچوبه و زین نموده
موم زرد و صد متقال بمسکه کا و لبست متقال کفایت
از آتش فرود آورده ادویه را با آن سرشته سفید
تخم مرغ دو عدد داخل کرده در بادون بدست بمانند
تا هموار شود و بکار برند و مرهم رال هندی
اکثر قرح را نافع است و صنعت آن روغن کبجد
نیم پا و موم چهار توله رال دو توله رال را بسیار
نرم کوفته بچوبه اندک اندک در روغن بریزند و به
دست بمانند تا خوب مزج گردد و در هم هم شود
پس پنجاه مرتبه دیا هم قنار مرتبه باب خالص بشوید
و اگر یک عدد دیک و مرتبه بشوید بهتر است و
بکار برند و مرهم رال دیگر منقول از طبایع هندی
منافع از برلے جراحت مزمنه عسره البرق و قرح
آتشک و ناصور و منبت گوشت صالح است
مصلح عضو ضعیف و صنعت آن رال کات
هندی کا فو قیصو از هر یک چهار متقال کوفته
بر روغن کا و تازه نی نمک بوزن مجموع ادویه در
ظرف آهنی کرده با آتش مایم نهند و اول ال
را داخل کرده دو سه جوش داده پس گات را
بدستور کا فو بریزند و یکد و جوش بدهند و در
قرح مزمنه قدیمه تا سه روز با قدری فلفل ختم
استعمال نمایند و بعد از آن تنها مرهم رال فکلی
فرموده اند که این نسخه از حضرت سید سید
والد ماجد فقیر است قدس سره نافع از برلے قرح

مزمنه رحم و ناصور و جروح عسره البرق و صنعت آن
رال مردان سنگ سرخ سفید اب قلعی از هر یک یک متقال
فلفل سیاه توتیای هندی از هر یک نیم متقال و
مرتبه توتیای رال در سفال آب ندیده بریان کرده یکد
سفید شود با سار و ادویه کوفته بچوبه موم زرد و
دو متقال بروغن کا و لبست متقال کفایت و در
بان مزمنه نموده در بادون بدست بمانند تا هموار شود
و در وقت حاجت بر پارچه کتانی مالیده بخوبی یکد
مرهم بگیرد و بر زخم بچسباند و مرهم دیگر بنسخه هندی
که اکثر قرح مزمنه را نافع است و صنعت آن ال
فلفل سرخ گات هندی مردان سنگ سرخ اسساک و
فلفل را در روغن کا و کوبی نمک بریان نموده و یکد
سیاه شود پس باقی ادویه را کوفته بچوبه در آن
کرده در بادون بدست بمانند تا چون مرهم شود بر پارچه
کتانی یا بر کاغذ خطانی بمانند و بر زخم نهند و مرهم
رال دیگر و صنعت آن مسکه کا و تازه روغن کبجد
موم کا فوری رال سفید برگ نیل جراساوی دل
برگ نیل را ساییده قرصها مانند شای کباب
سوخته در میان مسکه خوب بریان کنند که بسوزد
بعد از آن بر آورده روغن کبجد را داخل مسکه کرده
چند جوش بدهند بعد از آن موم را داخل کنند تا
گراخته شود پس ال را بسیار نرم سوده داخل کنند
و با چوب نیم بر هم زنند که خوب با یکد که مرهم گردد
بعد از آن ظرف کتانی را آب پر کرده در میان آن
بریزند و یک شب در آب بگذارند و روز دیگر از
آب بر آورده بکار برند و مرهم رال برلے زخم
و ماسیل مجرب است و صنعت آن موم روغن
کبجد از هر یک پنجاه متقال ال لبست و بچمتقال
شجر فو و زینخ از هر یک نیم توتیای هندی یکد
سرخ چهار دم مردان سنگ هشت دم موم را با روغن
کبجد بگذارند و بدستور مرهم سازند و بکار برند
اگر بسیار سخت شود بر مقدار روغن بیفزایند و مرهم
زفت از صناعت استاد القراط این مرهم عجیب الفلفل

و کثیر النفع است ساقط میگردد انداخته بکوب سیر و
قرح و مدخل و خورنده گوشت زائده و عفونات و
سبب کجید است در قرح و باقی نمیکند و مواد
فاسده را به صنعت آن بنفشه شیخ داود انطاکی
موم زیت روی از هر یک سبب دم زیت چهل هشت
دم مهر را بر آتش نرم بچشانند تا مخلوط شوند و گداخته
گردن پس بگیرند زنجار چهار دم از زیت سه دم
را تیغ و دو دم و نیم همه را نرم صلایه کرده اندک
اندک بر آن پاشیده بر آن زنده تانیکو مخلوط شود
مرهم زیت بنفشه از هر یک طبیب جهت جراحات
کنه بلغ به صنعت آن زیت روی سفر زنجار موم
زیت و صاف روغن زیت از هر یک بقدر حاجت
و لایق گرفته مرهم سازند و بکار برند مرهم زنجار
تا بکسل و مسامیر را قطع نماید به صنعت آن کاغذ
زنجار از هر یک یک دم باب عروس و آب صابون
اول هفت دم هر دو با المناصفه و در نسخه دیگر نوزده
دم غسل هشت دم فریون شش دم داخل است
با آتش ملایم بپزند تا غلیظ شود مانند مرهم بکار برند
مرهم زنجار که چون در گوش بچکانند در تفریح اذن
قرح را از چرک پاک سازد به صنعت آن زنجار کند
مرهم که انگور می غسل جز مساوی و نیم آمیخته نشسته
را با آن تر کرده در گوش نهند مرهم زنجار بنفشه و دیگر
صنعت آن غسل هشت دم سرکه انگور می هفت
دم کند زنجار از هر یک یک دم غسل را با سرکه بپزند
و کف آنرا بگیرند و زنجار و کند رسائیده بحر بنفشه
داخل نمایند و در گوش بچکانند و قطره به
مرهم زنجار که زنا صور گوش را نافع است به صنعت
آن زنجار تو بال بخاسل از هر یک چهار دم با آب
گندناو غسل مصفای از هر یک یک اوقیه در هم مشت
استعمال نمایند مرهم زنجار بنفشه این جز را قرح
کنه و اختک گرداند و گوشت زائده را به خور
جرح را پاک گرداند و مندل سازد به صنعت آن
زنجار و دو دم عسل بطم صغ صغور از هر یک پنجم

انزروت ذه دم زنجار را سق بلغم نموده و با سق
ادویه را در زیت حل کرده زنجار را بر آن پاشیده
بر هم زنند و با لند تا لیسان شود و بکار برند
مرهم زنجار گوشت زائده را بخورد و قرح را پاک
گرداند و مندل سازد به صنعت آن زنجار دو
دم را تیغ پنجم دم انزروت سفید و دو دم این هر
دو را در زیت حل کرده زنجار سوده داخل نموده
در باون بدسته با لند و بکار برند مرهم زنجار
بنفشه حکیم علی گیلانی که در مجربات خود ذکر نموده
گفته که این مرهم نهایت نافع است هر گاه خواهند
جراحت را از سق پاک سازند بگیرند اندک این
مرهم بموم روغن مخلوط کنند و بر جراحت بگذارند
که پاک کند و اگر تکرار احتیاج افتد و خواهند
بهین مرهم علاج کنند هر روز قدری از مرهم بپزند
و موم روغن کمتر کنند تا تیز گردد و گوشت فاسد
را بخورد و صاف چون شد بر موم روغن بپزند
و از مقدار مرهم چیزی که کم کنند تا جراحت زود
نیک شود به صنعت آن بگیرند روغن گل یا روغن
کنجد یا روغن دیو دار از هر کدام باشد سبب متقال
و گرم کنند و تخمقال موم در آن بگذارند و بر هم
زنند و چهار متقال زنجار بسیار نرم سوده بعد از
خود آردون از آتش که حرارت آن کم شده باشد
در آن ریخته بر هم زنند تا نیکو مخلوط گردد و مرهم
زنجار نافع از برای قرح و ضربه و از برای جرب
صنعت آن سرکه انگور می هفت دم غسل مصفای
هشت دم در هم کرده با آتش ملایم بپزند آن مقدار
که سرکه سوخته و زنجار باقی ماند پس زنجار را
صلایه نموده و دو دم بیامیزند و بکار برند مرهم
زنجار دیگر منقول از اصول التزکیب بنجیل بدین
سمرقندی نو اسیر و حرق النار و قرح و سخته و ضربه
نافع و پاک کننده و خورنده گوشت مرده است
صنعت آن بگیرند زنجار یک اوقیه انزروت اشق
از هر یک نیم اوقیه با سرکه نرم سوده با عسل برشته

استعمال نمایند به مرهم زنجار منقول از حکیم مجربات
مندی جهت جراحات عمیق به صنعت آن زنجار زیت
روی سقر از هر یک بقدر لایق موم زرد و زیت
علی الرستم مرهم ساخته استعمال نمایند به مرهم زنجار
تالیف میر محمد زمان والد حکیم میر محمد مومن صاحب
تحفه المومنین جهت جراحات فز منه بغایت مجرب و
در تائید کثیر از مرهم رال میشت و با عسل ال قرص
صنعت آن انزروت کاغذ کبود سوخته پوست جرت
گلچ روناس گات هندی از هر یک دو متقال و
سفیداب مغسول تخمقال مرد اسنگ مغسول سبب متقال
کاغذ قیصوری یک متقال موم سفید پنج متقال
روغن گل سرخ سبب متقال پوست و موم مرهم سازند
مرهم زنجار که از افارسی مرهم شکر نماند و ارام
بلغی که بسیار در رفع یا بد و سرطان و خنازیر است
دارد به صنعت آن بنفشه مناج البیان مرد اسنگ
پنجم موم کند زکفته اشق از هر یک ذه دم عسل
البطم شش دم شکر شسته هشت دم ادویه را
انچه سائیدنی ست سائیده باقی را در زیت و یا
روغن کنجد بگذارند و در گریب روغن گل سرخ بقدر
حاجت و بعد از فرو آوردن از آتش ادویه سائیده
را با آن بپزند و گاهی سرخ بدل بنفشه داخل نمایند
مرهم زنجار بنفشه قلاشی به صنعت آن مرد اسنگ
پنجم موم زرد قندهار اشق از هر یک ذه دم و
عسل البطم شش دم شکر دو سیر ادویه را انچه
کوفتنی ست بکوبند و بحر بنفشه و انچه گداختنی ست
در زیت یا روغن کنجد بقدر حاجت بگذارند و همه را
مخلوط ساخته مرهم سازند به مرهم زنجار بنفشه است
منظر الدین شفا فی به صنعت آن مرد اسنگ قندهار
اشق موم از هر یک ذه دم عسل البطم شش دم
بنفشه هشت دم زیت یا روغن گل سرخ هر کدام
که باشد بنفشه دم پوست و مرهم سازند به مرهم زنجار
منقول از تراوین کوه توالی به صنعت آن کند اشق
مرکی صافی از هر یک ذه دم مرد اسنگ قندهار

زهر یک پنجم صمغ البطم شش درم شترج هشت
درم زیت یاروغن کبجد هر یک که باشد بقدر کفایت
بدستور مقرر مزم سازند به مرم زنجفر جبت زخم
آتشک و دیگر جراحت و قرح مزمنه و جرب طب
نافع است به صنعت آن شترج اسرچ مردانگ
سفیداب ارزیز تو قیای هندی سوخته پوست تخم
مرغ سوخته بالسویه کوفته بختیه موم را باروغن گل
گداخته بسرشد به مرم زنجفر دیگر که برای زخم آتشک
و جراحت کهنه و جرب و خارش جرب است به صنعت
آن شترج اسرچ موم سفید از هر یک یک توله مردانگ
یک تانک تو قیای هندی سوخته بختیه موم سفیداب
ارزیز نیم تانک کوفته بختیه در روغن گاو یا روغن
گل سرخ یا روغن کبجد خالص بقدر احتیاج بدستور
مزم سازند به مرم زنجفر به نسخه جمهور نافع از بر لیس
تحلیل اورام صابنه عسره البر و خا زرد و سرطان و
درم مزمن انبسن به صنعت آن مردانگ تانک توله از
هر یک پنج درم لبان ذکر اشق از هر یک ده درم
صمغ بطل یعنی عسلک البطم شش درم موم زرد هفت
استار شترج هشت درم زیت بقدر کفایت اشق
دقنه را بسره که انگوری حل کرده موم را بزیت بگدازند
و بدستور معمول مرم سازند شیخ داود گفته که اگر درین
مرم بجای شترج اسرچ کتندر شاید هر کدام
که باشد در زدنش چهار درم و اگر در زمستان سازند
بازیت مرم سازند و الا باروغن گل یا کبجد بگدازند
دران دو اوقیه موم زرد باقی ادویه را داخل کرده
نگاهدارند و حکیم میر محمد مؤمن وزن زیت را در این
نسخه شصت درم آورده و در نسخه سید اسمعیل زنجفر
وزن تفته را ده درم آورده و گفته که در نسخه دیگر تفته
درم و دانگ از هر یک پنجم درم است و شترج هشت
درم و مردانگ ده درم و نیز گفته که در زمستان
بجای شترج اسرچ و یا زیت دو اوقیه و موم یک
اوقیه مرم سازند و در غیر زمستان بجای زیت
روغن گل سرخ کنند و نسخه محمود بن الیاس حادی صنف

مطابق اصل نسخه سید اسمعیل است سولے آن که
وزن شترج پانزده درم است و گفته که بازیت
باروغن شترج بقدر کفایت مرم سازند به مرم
زنجفر جراحت کار و زخم غیره را مفید است
صنعت آن زنجفر چهار توله تفته یک توله روغن کبجد
چهار توله مرم کافوری دو توله رال سفید توله
اول روغن کبجد را داغ نمایند و از آتش فرود
آورده موم را بنیدازند تا آب شود و بعد رال را
ساییده داخل نمایند تا حل شود بعد از آن تفته
را فرود آورده ده مرتبه با آب بشویند تا سفید
گردد و اگر سی و چهار مرتبه بشویند بهتر است و اگر
نفع نه بخشد بقدر یک ماشه شترج ساییده نیز
اضافه نمایند به مرم و بقی سرطان و جمیع صلابات
را در یک هفته دکترازان تحلیل دهد به صنعت
آن خردل بزرگ یا خیره کبریت زرد و زنجفر زرد و زرد
طویل شق مقل رزق از هر یک چهار درم زیت
کهنه نسبت و هشت درم موم زرد هفت درم علی الزم
مرم ساخته بکار برند به مرم سرطان دیگر سرطان
استفح و غیر متفح که خوف لقم دران باشد سفید
کاسر عاوی آن است به صنعت آن سفیداب
اسرچ تو قیای معقول هر دو را برابر با آب خرفه
یا غلب الثعلب یا کدو یا خیار یا لعاب بزرقونا
هر کدام که حاضر باشد سخی بلغ نموده قدری روغن
گل اسرچ بکار برند و اگر اول سفیداب باروغن
سخی نموده و ثانیا میاه مسطوره اضافه نمایند
اولی است به مرم سعه سعه را زائل کند
صنعت آن زرد و زرد طویل را تیاج گلنار قاتیایا
بالسویه باروغن گل و سرکه بسایند و بکار برند به مرم
سعه دیگر ابتدای سعه و قرح سر را مفید است
صنعت آن استه بلبله مار و از هر یک پنج جز و در
الاس و در جز و طمخ اندرانی یک نیم جز و موم هموزن
هر چهار جز و روغن گل یا کبجد چهار وزن موم است
بلبله مار و زانیم کوفته در روغن بسوزانند و در قی

الاسن ملح را بسیار نرم سوخته و روغن را صاف کرد
موم را دران گداخته درم بسرشد و بکار برند
مرم اسرچ جبت قرح ساعیه که به هندی کهر کهر
نامند صنعت آن تراشه سم اسرچ نیم آثار و جو حیه
دو توله موم چهار توله روغن کبجد نیم آثار روغن رادر
قرف آهنی بر آتش گدازند و سم اسرچ را بر کرده
دران اندازند و بر مرم زنده تا بسوزد و صاف نموده
را دران بگدازند و جو حیه را نرم سوخته بران بپاشند
و نیکو بر مرم زنده و عند الحاجة بکار برند به مرم
شلفم نافع جبت الیام اکثر زخمها به صنعت آن
شلفم بلیه ریشه پوست جدا کرده ریزه نموده و یک
آثار در روغن کبجد پنج آثار بریان کنند تا بسوزد
پس ز آتش فرود آورده صاف نمایند و شش توله
کافور دران اندازند و خوب تیب تازه به مرم زنده
تا گداخته گردد و شش توله اسرچ و چهار توله غلب
الثعلب چهار توله سرکه و یک توله شب پانی بریان
بسیار نرم سوخته بران بپاشند و خوب نیم بر مرم زنده
تا خوب مزج گردد پس سرد نموده نگاه دارند و
عند الحاجة بکار برند به مرم شلفم دیگر بلیه زخم
آتشک و خیارک و سوتکی آتش از بر لیس خبیع
زخمهای مزمنه و الفناج و دل نافع است و ماده را
تحلیل دهد و مندل سازد به صنعت آن روغن
گل پا و آثار شلفم تازه هشت متوسط اسرچ نیم پا و
کافور هشت ماشه و در نسخه دیگر کافور هشت ماشه است
اول شلفم را از کار و پارچه پارچه کرده در روغن
مذکور بریان کنند پس بر آورده و دران اندازند و موم
دوازده توله دران اندازند و سرخ را نیز داخل
کنند و آتش نرم کنند تا بسوزد و وقت فرود
آوردن کافور داخل نمایند و چون بقوام مرم
آید فرود آورده نگاهدارند و وقت حاجت بکار
برند به مرم شلفم نو حد گیر در جمیع منافذ از هر دو نسخه
قبل قوی و چون بر پارچه کپاسی بمالند و دهن زخم
اگر کشاده باشد به مرم آورند و بران بپاشند و دهن

زخم را ملصق گردانید و کار بخیه نماید و سیم سوزانده
صفت آن بگیرند شلغم تازه بی ریشتم نیم پا و درین
ریزه نمایند در یک آثار و یک پا و روغن تازه بخند
بر آتش بسوزانند و صاف نمایند و ده ماشه سرخ را
بسیار نرم بسایند و آن روغن را بر آتش بگذارند
انک سبب را بر آن بپاشند و بچوب سبب تازه بر سیم
تا بقوام آید و علامت قوام آن آنست که چون در
آب اندازند مانند موم گردد و سخت و دهنیت در آن ظاهر
نباشد پس ز آتش فرود آورند و در آب سرد بگذارند
و از بالا بپازند بر آن هوای سرد و زرد و امتحان
نمایند که بحد قوام مذکور رسیده یا نه و اگر رسیده باشد
بر آتش گذارند و بچوب سبب حرکت دهند و باز
فرود آورده در آب سرد بگذارند تا بدان حد رسد پس
چون انک گرمی آن کم شود پوده بالای آنرا که از هوا
سرد نموده شده است انک کنار کنند و شسته باشند کافور
را سوده در آن اندازند و بچوب سبب تازه نیکو حرکت
دهند تا خوب فرج گردد و در ظرف مسی نگاه دارند
و در ظرف آهنی طبع دهند و اگر شلغم تازه نباشد شلغم
خشک نیز خوب است ولیکن در قوت از آن ضعیف تر
و نیم یک یک مرتبه از آن ملثم گردد و ازین پودر و دفعه
هر دم عظم نیک است از برای درم مقعده و شقاق آن
صفت آن سخنان سگ سوخته اگر سخنان سگ
باشد بهتر است و پودر نه بری شیر خر همه را نرم کوفته
درم بپاشند تا مثل مرهم شود و بکار برند و مرهم
فیلاخینور یوس منقول از قرابادین قادری قانون
نافع است جهت و ج معده و کبد و اوجاع اجام
زاد و ام آن چون طلا کرده شود از خارج و به صوف
بر داشته شود و در درم صفت آن زعفران دو
درم و در نسخه دیگر دوازده درم است مقل را سخ
مصطک صبر میوه سائند از هر یک هشت درم موم سه
استار پیچ تازه دوازده درم زوای یا سبب طب
هر کدام که باشد سستی درم روغن نار دین بقدر کفایت
علی الرسم مرهم ساخته استعمال نمایند و مرهم

فیلاخینور یوس منقول از قرابادین قادری گفته که عجیب الفعل
است در التیام جراحات و قروح و بواسیر و مرمه
صفت آن شب محلول ده درم خاکستر صوفی زرد
کنند از هر یک هفت درم تو بال نحاس قی بال آهن
از هر یک پنجم درم مکی صافی جاوشیر سلیم از هر یک
دو درم ادویه کوفته بخت با آتش محلول با سرکه سرشته
مرهم سازند و بکار برند و مرهم مرقون القمر یعنی
دو درم مرقون از قرابادین قانون نافع از یک
وج معده و نار فاسی و صفت آن شمع حنظل و
کنیزل شنان کبریت زرد از هر یک سه درم شیان
مایه امترک از هر یک شش درم حرل فرغون مرقون
القمر یعنی گرم قرمز از هر یک دوازده درم زفت رو
ده درم زیت دو درم مرقون القمر مراد زفت روی
را بر روغن حل سازند و باقی ادویه را کوفته بخت با آ
سرشته مرهم سازند و استعمال نمایند و در نسخه اصل
فرغون داخل نیست و مرهم قردمانا نافع از برای
قرصه مرمه و بواسیر و از برای اوجاع گفته که پوده
و کبد و معده و طحال و صلابه که عارض شده
باشد و رین و برودت عارض درین اعضا بول
الله تعالی نافع است و صفت آن سبب الطیب
قردمانا لفلل حامادار لفلل قسط سلیمه و لبان و ز
عاقه قرع مقل از زرق اشق مصطک مصانی میوه
سائله حب لبسان زرد و ندرج زرد و زیتون سجد
کونی اکلیل الملک و ن قرفل از هر یک چهار درم زعفران
دو درم ایر ساقه روغن لبسان پیچ گاو یا پیچ بط
صمغ بادام تلخ از هر یک پنجم درم موم و تخم رادر
روغن نار دین بقدر کفایت بگذارند و بدست و بقر
مرهم سازند و مرهم قلقطار مشهور مرهم الی منقول از
قرابادین قانون و صفت آن قلقطار مسو
ده درم آب اندیده میوه سائله از هر یک
علی الرسم مرهم سازند و مرهم قلقطار دیگر نافع است
از برای قروح که دیر مندل شود و از برای او امیکه
در اعضا باشد و طاعون و سرطان را سود دارد و

صفت آن پیچ نوک پیچ یوزنه از هر یک درم طل مراد
یک درم نیم قلقطار چهار ادویه پیچ را پاک کنند از کما
و نرم بکنند و بگذارند و صافی کنند و زیت یک طل
ازین پیچ مرهم سازند و ادویه را نیکو بسایند و بکار برند
مرهم قلقند گویند مار و عقرب و سائر مرهم سمی
نافع بود و جرب و آکله و قوبار فائده دهد و صفت
آن فقر الیه و در این از هر یک یک طل قاق کنیز
طل سفید اب قلعی قلقند از هر یک سبب و هشت
مشقال سرکه انگوری گفته که طل نیم طل صمغ رادر
سرکه حل نمایند و سائر ادویه را کوفته بخت با آ
مرهم سازند و مرهم قنبیل جهت زخم ناصور و غیره خوب
است و صفت آن قنبیل هشت ماشه شبنم تو تیار
هر یک دو ماشه کات سفید سیم شمشاد رال شمشاد رال
زرد و کولر موم کافوری شمشاد ادویه را کوفته
بیخته روغن را بر آتش بگذارند که گرم شود پس موم
را راد داخل نمایند پس سائر ادویه را داخل نموده
بدسته باون بپزند که درم شود و در ظرف نگاه دارند
که عند الحاجة بکار آید و مرهم فیکه مرهم رال ذکر
یافت در همین فصل و مرهم کافور جهت سوختگی آتش
و قروح و حمزه و غله جرب است و صفت آن موم
سفید چهار درم در روغن گل پانزده درم گداخته
سفید اب قلعی ده درم کافور فیضوری یک درم سود
داخل کرده مرهم سازند و مرهم کافور به نسخه دیگر
شفاق لب و سوخته آتش را نافع است و ناصور
قروح و بثور عاره را مفید و صفت آن مرداسنگ
سفید اب قلعی از هر یک دو استار کوفته بخت موم سفید
دو استار در روغن گل سرخ هشت استار گداخته و
سوده رادر آن بریزند و بپزند سفید که تخم مرغ
و مقدار کافور فیضوری سوده بر آن افکنند و در
باون بدسته بپزند تا هموار گردد و در نسخه دیگر قنبیل
قصی دو استار داخل است و مرهم کافور به نسخه دیگر
صفت آن مرداسنگ سفید اب از هر یک یک پنجم
روغن کدو سبب درم موم پنجم موم رادر روغن

بگذازند و او را صلا می نموده و بر هم زنند تا سر و گرد
در آخر یک حب که فرو یک عدد سفید که تخم مرغ داخل
کرده در باون بدسته بمانند و استعمال نمایند و هر
کافور که سیله سلیس در ذخیره در علاج قرح جدی ذکر
کرده و صنعت آن موم سفید روغن گل سفید آب
قلعی اقلیمیای نقره و قدری کافور و قیصری بدستور
مقرر مرهم سازند و مرهم کافور که مغز الیه در
شقاق مقعده و درم استلانی و موی ذکر کرده و
صنعت آن موم سفید و درم و نیم روغن گل سرخ
ذه درم سفید آب قلعی و نو درم مرداسنگ پرورده
یعنی سفید کرده سه درم نشاسته افیون از هر یک یک
درم کافور قیصری نیم درم سفید که تخم مرغ عدد
بدستور مقرر مرهم سازند و مرهم گرم که ریح ماده کند
و دره را از جراحت پاک سازد و صنعت آن بکیرند
برگ انگور تازه ده عدد و آن را بریزند تا نرم گردد
پس رگهای آن را دور کرده و در هم نموده و یک
چند آن موم و دو چند روغن گل سرخ مخلوط کرده
در باون بدسته بمانند تا یکسان گردد و بکار برند
مرهم کنند که در حال درد بواسیر بنشانند و
صنعت آن گندای تازه را بریزند تا نرم شود و
با روغن گا و بریان نمایند و در روغن گل انگلند و
در باون بدسته بمانند تا چون مرهم شود بر پینه کنند
آلوده کرده بر روی بواسیر بنهند و اگر خواهند در
در حال تسکین و دبر آن زیاد کنند مقل ازرق
یک درم زعفران نیم درم افیون یک دانگ و نیم
مرهم اکثر آن که با صطلاح فرنگیان با جزی کا و ن
گویند استقل از حکیم انتونی و صنعت آن موم
اکثر آن که روغن ست که از رنگ ساخته می آورند
از هر یک یک وزن روغن سر شف نیم وزن ال
سفید بچ وزن علی الرسم مرهم سازند و بی حقیقت
این مرهم را لست و مرهم مرداسنگ تسکین و جاع
قروح و جرح التهاب آنها نماید و ملتئم سازد و
صنعت آن بکیرند مرداسنگ ده درم کوفته بچینه

یا چهل درم زیت در باون کنند و بسایند باغسه
نمایند در سحق آن تا یکسان شود و درم زرد چوب
کوفته بچینه اضافه کنند و بجاست سحق بلغم نمایند
و بکار برند و مرهم مرداسنگ به نسخه حکیم مهدی زخم
را از چرک پاک کند و جبت کپه ارمنی نافع و نوشته
که بجا است از سیاهی ام است و صنعت آن کند
مرداسنگ باز و داغ موم از هر یک ده مثقال
علک بطم سرخ از هر یک یک مثقال روغن زیت
بقدر حاجت علی الرسم مرهم سازند و بکار برند و
مرهم مرداسنگ دیگر از حکیم معزی الیه جمیع جراحات
را که از اسباب خارج حادث شده باشد مناسب
و مجرب است و صنعت آن مرداسنگ دم الاخوین
زده تخم مرغ روغن چراغ از هر یک بقدر لائق
و حاجت علی الرسم استعمال نمایند و مرهم مرداسنگ
به نسخه دیگر و صنعت آن مرداسنگ در دو چوب
دو جز و نرم بگویند و بکند و روغن گل سرخ
سرشته مرهم سازند و بسیدر سلیس در ذخیره این مرهم
را در سفید بالسه ذکر کرده و گفته که این مرهم
سفید بالسه را بکار آید چون بعد از گرفتن خون و
استفراغ صفرا و یه مطبوع بلیله و نشین روی و
سقوط نیایا استفراغ حبب صبر و حب قوایا این
مرهم را بر موضع سفته طلا نمایند و یک شب بگذارد
در روز دیگر سوس گندم و برگ چند در مسکه آب
بریزند و سر را بان بشویند و مرهم مرداسنگ با سرکه
بشوی شیخ الرئیس و صنعت آن بکیرند مرداسنگ
هر قدر که خواهند کوفته بچینه در طشته ریخته سرکه
انگوری تند و زیت بر سر آن کنند و نیکو خلط نموده
با دست استعمال نمایند و مرهم مرداسنگ به نسخه
قلالسی مثبت کج صراح ست و بسیار نافع است از
برای قروح بلغمیه و استعمال کرده میشود در تابستان
در امر حبه حاره و صنعت آن مرداسنگ بچیدم
کوفته بچینه مرتبه دیگر آنرا بسکه انگوری سحق کنند
تا حل گردد پس بریزند بر آن روغن گل سرخ و

ببایند تا چون غلیظ بگردد چون مرهم سبب از نذران
سفید اب از بریزند و اندک کافور قیصری و
سحق نموده استعمال نمایند و مرهم مرداسنگ تمام جراحات
نافع و سودمند است و صنعت آن مرداسنگ سه
توله روغن زیت سبت توله موم کافوری و توله روغن
را بر روی آتش گذاشته موم را در آن داخل نمایند
و دوسه جوش داده از آتش فرود آورده ادویه را کوفته
بچینه در آن اندازند و از چوب نیم بر هم زنند و در ظرفی
نگاهدارند و وقت حاجت بکار برند و مرهم مرداسنگ
دیگر که در نفخ از آن زیاد است و صنعت آن
مرداسنگ زرد چوب از هر یک سه مثقال م الاخوین
اشد سیاه قرن گوزن محرق سفید آب قلعی جلنا
فارسی از هر یک یک مثقال جزا را نرم کوفته
روغن زیت بقدر حاجت بر آتش گذاشته موم زرد
مصنعه چهار مثقال در آن گذاشته ادویه را با چوب نیم
در آن معرجه نموده بکار برند و مرهم مرداسنگ کثر
قروح و جرح را نافع است و صنعت آن مرداسنگ
شش مثقال روغن چنبلی که یا سمن سبت یک عدد
پنجاه مثقال که تخمنا ربع آثار مهدی میشود علی الرسم
مرهم سازند و عند الحاجة بکار برند زخم را خشک
و سوزش را بر طرف میکنند و برای زخم پا و زخم کمر
سوزش بکیرند رسیده باشد نافع و مرهم مرداسنگ
عجیب الفعل است برای التیام و التام قروح و فتنه
گرمی بسیار نداشته باشد و صنعت آن مرداسنگ
وزرم مثل سر سه سایده یک دقیقه و سه دقیقه
بر آن بریزند و بپزند و حرکت دهند تا محلول گردد
بکیرند که از روغن دم الاخوین با روغن زیت یا
از هر یک دو درم و نرم سوده در آن بریزند تا غلیظ
گردد و بکار برند و مرهم مرداسنگ دیگر جبت و بانیان
گوشت استعمال کرده میشود و در تابستان نگاه
حرارت بسیار باشد و صنعت آن مرداسنگ بچیدم
ازم سوده مانند سر سه با سرکه بسایند تا مانند مرهم
گردد پس بچیدم سفید آب رصاص قلیله کافور

داخل کرده نگاهدارند و روغن گل داخل نمایند
بسیارند و مردم سازند و عند الحاجة بکار برند و این
هر دو نسخه منقول از اصول الترابی بنیب الدین
سمرقندی است و مردم نخاع و اندامها را
که پدید آمده باشد و درد آنها سودمند باشد و صنعت
آن روغن گل هشت دم نخاع گاو داده سی دم و
موم صاف پنج دم سفید آب زرد سفید آب کمانگران
مردان سنگ کثیرا طمع عربی از هر یک یک دم سفید تخم
مرغ یک عدد حرام مغز رادر روغن اندازند و صفا
کرده چرک آن دور کنند و موم را در صاف آن
بگذارند و ادویه را سوده داخل کرده حرکت دهند
تا فراهم آید از آتش بردارند پس سفیداب و کافور
را سوده در آن داخل کرده بخوبی برب هم زنند
بعد از آن سفید که بقیه را داخل کرده حل کنند تا
چون مردم گردد و بکار برند و مردم کل این مردم از
صناعت جالینوس است و سینه باین اسم گردیده
سبب نکه آنرا از ابتدای طبع تا وقتیکه مرتب شود
سبب نخل رطب باید حرکت داد و وجه تسمیه این
مردم باین اسم است این وجه را گفته و میر محمد مؤمن
گفته وجه تسمیه این مردم نخل است که این مردم
حرکت میدهند مواد عضوی را از برای دفع از مسالك
چنانکه از نخل مشاهد میگردد و بعضی ادعا کرده اند
که این تصحیف است اسم آن مردم نخل است بجای
معله بعد از نون و نخله یعنی عطیه است و درین مردم
عطایای الهی بسیار است و شیخ الرئیس بن مردم
را سببی بر مردم قلقدیس کرده و گفته که این مردم
است که جالینوس آنرا فونیقی نام نهاده محمود بن
الیاس و بعضی دیگر این مردم را سببی بر مردم قلقدیس
کرده اند و حال آنکه مشا را لیه در اجزای این مردم
قلقدیس آورده و چنین ظاهر میگردد که نزد او این
هر دو لفظ مترادف باشد چنانکه بعضی اطباء گمان
اند که آنکه اسم صفتی باشد از اصناف زاجات
چنانکه مشهور است در کتب ادویه مفرد و مسطور

و با بجا این مردمی است جید الفلفل رجب کسر و اصلاح
عصب و کسر و حصر و رطوبت و غضا و غضا و ریف و دفع
از برای طاعون و اندام قروح عسره الاندال
و قروح متعفن و اورام جاسیه و اورام سرطانی و از
برای اورامیکه بوده باشد از مواد منصبه با عضوا
از برای تحلیل مطلق اورام و چون طلا کنند این
مردم را بر جرب متفرج و حله که حدوت آن با از
رطوبت باشد نفع میدهد در دهان و زو و اثری عظیم
میکند و بعضی از اطباء طلا کنند این مردم را بر جمره
و آکله و منله و ملح کرده اند طلا ای آنرا از برای اینها
صنعت آن گیرند مردان سنگ و شقیه آن کنند
باب سحی در آفتاب و چند روز چنین کنند تا
خشک شود پس فرا گیرند از مردان سنگ و از برای گاو
جلی اجزا مساوی و از قلع طار سحی ربع یک جرم
و هم را بسف نخل بر هم زنند تا خوب مزج گردد
پس بر آتش نهاده بسف نخل رطب بر هم زنند و
هر گاه سبب خشک شود بسف رطب دیگر بر هم
زنند و در نسخه دیگر مردان سنگ نصف یکجاست و است
صنعت این مردم بر هم بنفشه شیخ الرئیس گیرند شیرین
کنند و رطل و شرب پیچیده شده شکله است زیت عتیق
مردان سنگ سوده از هر یک سه رطل قلقدیس چهار
اوقیه شکر رادر روغن زیت بگذارند و صاف نمایند
و در پاتیل کرده بر آتش گذارند و قلقدیس و
مردان سنگ را نرم سوده در آن ریزند و بخوبی تاز
نخل متصل بر هم زنند تا غلیظ و منعقد و بقوام مردم
آید و زود آورده نگاهدارند و عند الحاجة بکار برند
صنعت این مردم بنفشه محمود بن الیاس که در جادی
صغیر ذکر کرده گیرند شرب خنزیر با ششم آن که غیر
ملوح باشد و رطل مردان سنگ یک رطل قلقدیس
چهار اوقیه و پاک کنند شرب و شکر را از جمیع قروح
و عذو با و اغشیه و نرم بگویند و با آتش ملایم بگذارند
و صاف نمایند و تمامی در هینت آنرا بگیرند و نقل
آنرا در ورنایند پس گیر طل زیت عتیق و یک نیم

رطل روغن گاو و غیر ملوح داخل کرده نیکو بر هم زنند
بطریق معمول مردم سازند و بکار برند و مردم لوزه
قلبی فرموده اند که این نسخه از بنده آثم محمد با ششم
سید علویان است سوختن آتش و آکله را نافع است
صنعت آن لوزه هشت مرتبه با ششمه موم سفید
از هر یک پنج مثقال مردان سنگ خشت الفضا سفید
آب از زیر شسته اقلیمیا شسته از هر یک یک مثقال
روغن گل شش مثقال منتقال و مردم شیخ داود در
تذکره از نضاح ذکر کرده و گفته که صاحب نضاح
اطناب کرده و مبالغه نموده در این مردم و گفته که
نافع است از برای او جاع معده و کبد و طحال و ریه
پهلوی و کرده و مثانه رجم و اعصاب و از برای
اورام و صلابت با و از برای نزف الدم و هجت
شوصه و صنعت آن موم طلع بطم مقل رزق
و قر و مانا برگ مورد و لخته گرم کک شامی سنبل الطیب
حما زعفران مصطک از هر یک هشت دم روغن
بنفشه روغن کبوتر کدک که باشد شیخ وزن مجموع
ادویه صمغ را با شرب غلیی یا سرکه انگوری بنجیست
و در باون بدسته بماند تا نیکو مخلوط شود بکار برند
مردم دیگر که شیخ رئیس در قرابادین قانون ذکر
کرده نافع است از برای شدت ضعف کبد و
معده و ملین صلابات است و حبیل سهال کبدی میکند
صنعت آن کک شامی چهار دم مصطک انشیتین
روی لبان ذکر لاون از هر یک دو دم مرصافه
صبر سقوطی قصب لندریه عود هندی افاقیا
از هر یک یک دم سفرجل پوست و تخم خدا کرده بنخته
شش دم خرمای قصب پنجاه عدد موم روغن نارون
گل سرخ از هر یک بقدر حاجت که مردم توان حشت
اول خرمای و کک را در طلا یعنی شرب طبع بنجیست
و بگیرند سفرجل را و پاک سازند از جوی پوست پس
بپزند آنرا با طلا یعنی شرب تا آنکه خوب بنخته شود
پس بگویند کوبیده نیکو و مخلوط کنند با قصب و
کک در باون بدسته بماند تا مخلوط شود و مردم

را بار و غنها بگذازند و باقی او بیه را کوفته بختیه در موم
روغن داخل نمایند پس همه را یک جا کرده در موم
پخته بمانند تا نیکو مخلوط گردند پس طلا کنند آن را
بر صفحه کاغذی و بپایانند و بر یکدوم شده و بر هم دیگر
که در ماسیل و جراحات و او را هم را منفر نمایند و قلیقه
نیشتر زده باشد به صنعت آن خمیر مایه سی متقال
آهک آب ندیده پنج متقال صابون دو متقال
مجموع را بریت سرشته بر عضو بمانند و بر هم دیگر که طاق
را نافع است به صنعت آن روغن گاو یک و نیم توله
سرخ و صمغ عربی از هر یک شش شانه روغن نار دین
برابر روی آتش گذاشته و موم را در آن اندازند که
بگدازد پس سرخ را در آن اندازند و موم سازند و در
ظرفی نگاهدارند و عند الحاجة بجا بریند و هر یک که
در موم و شانه را و سوزش قصب را سود دارد
و سنگ از کرده فرو داند و به صنعت آن روغن
بنفشه پنج استار موم صاف پیه بط از هر یک ده درم
منفر استخوان قلم گاو سه استار میعه سالک سه درم گل
بنفشه گل خطمی سفید صمغ عربی کثیر از هر یک یک درم
و نیم چنانچه رسم است بیا میرند و بر زهار و قصب و
گرده بنه پاره کهنه مالیده بگذازند و اگر بدل روغن
بنفشه روغن عرق کندنه صوبت و سنگ از دود
پاره کند و بریزند و بر هم دیگر نافع بر آتش
صنعت آن کرخ که کرخه نیز نامند که در هند است
بقدر راماز و خاکستری رنگ غیر مستوی کف دریا که
بهندی سمن در چین نامند گات بهندی سفید
هر یک یک جز و موم سفید روغن گاو از هر یک
دو جز و علی الرسم موم سازند و باب سرد چند مرتبه
بشویند و بجا بریند و بر هم دیگر جهت جرب حله و قوبا
نافع صنعت آن آباد آتار شش کیعد و در سر که انوری
در ظرف مس سرخ بیه قلعی بپزند تا غلیظ گردد پس در
باون انداخته کبریت زرد پوست بلبله زرد و
توتیای کرمانی منفر تخم خرزهره بوداده منفر تخم کدو
بوداده سنگ شویه که بهندی تخم پنوار تخم کلندر

گویند پوست کدو سوخته حنظل یکی از هر یک یک
متقال کوفته بختیه در آن داخل کرده پیوسته بمانند
پس روغن گل سرخ بقدر حاجت داخل کرده نیکو
بر هم زنند تا چون مرهم شود و در حمام بعد کیسه ماله
بر موضع جرب و حله و قوبا بمانند و بر هم دیگر که اسقاط
دانه بوا سیر نماید به صنعت آن منفر گردگان
جادهیده منفر استه زرد آو هر دو را با پیله کوبان شتر
سحق نموده طلا نمایند و بر هم دیگر جهت اسقاط
دانه بوا سیر به صنعت آن منفر ساق گاو پیه سرخ
کوبان شتر روغن گل سرخ مساوی الوزن در هم
بگذازند و قدسی اینون داخل کرده در موم
پخته بمانند تا یکسان شود و استعمال نمایند
مرهم که بدن را نرم سازد و در شش را که از پیوسته
سود دارد و مفاسل را نرم سازد و اعضا ضعیف
شده را قوی گرداند به صنعت آن روغن بنفشه
بادام سبب درم منفر قلم گاو یک استار منفر قلم گاو
را در روغن بگذازند و صاف نمایند و قفل آن را
دور کنند پس چهار درم موم سفید صاف در آن
بگذازند و گل خطمی سفید و گل بنفشه و صمغ عربی گل
بابونه اکلیل الملک از هر یک دو درم کوفته بختیه
در موم بمانند تا یکسان شود و بجا بریند
مرهم که بی نظیر است در تسکین اوجاع امراض
نواسیر و بواسیر و شقاق مقعد و درد آن
صنعت آن منفر تخم کدو بریان منفر تخم خرزهره
گرده از هر یک دو متقال و رقی القنب سفید آب
قلعی شسته منفر قلم گاو از هر یک یک متقال و رقی
گل سرخ پنج متقال همه را بدستور با مرهم مخموج نموده
زمانی در موم بدسته بمانند تا یکسان شود و بجا
بریند و مرهم که قوبا را نافع است به صنعت آن
روغن تلخ که روغن شرف است سه آثار صابون
ربع آثار سرخ سفید آب از هر یک چهار توله و نیم
عوض سفید آب شرف را داخل می نمایند علی الرسم
مرهم سازند و بر قوبا بمانند و بر هم نافع جهت جرب و

صنعت آن روغن تلخ ربع آثار قلعون را در سرخ که
در هند میشود پنج عدد در آن اندازند و بر آتش گذارند
تا بسوزد پس شش شانه جد و او دو شانه زنجبیل و
نرم سوخته داخل نمایند و عند الحاجة بر موضع جرب
بمانند و مرهم نافع جهت جمع قروح و جراحات خفیه
و خنازیر و آفتک به صنعت آن روغن بنجد و رطانی
کرده بر آتش بگذازند و چرم ساغری سبز را ریزه ریزه
کرده در آن اندازند و بچوب نیب تازه بر هم زنند تا سفت
گردد و صاف نموده قدری موم داخل کرده بر هم زنند
و بجا بریند و مرهم که در موم صاف و نقطه و چین و
سختی آفت که سبب ضعف یا جلق باریک ناچوار شده
باشد به صنعت آن بارز موم سفید از هر یک یک است و
چهار متقال که در موم که نام دوای هندی است ناخواه
تر بجز بوا از هر یک سه متقال علی الرسم موم سازند
و بر موضع در دیالکت بمانند و اگر مقدار دو سه درم
ازین مرهم را بخورند نیز بسیار خفیه و از ترشی و بادوی
بدر نیز نمایند و هر چند این مرهم کهنه گردد بهتر است
مرهم الکتران جهت انواع قروح و جرب و فواصیر
و بواسیر و دامیل جرب و محلل و منفر او را موم است
صنعت آن الکتران که روغن سیاه رنگ که از
زنگ می آید و موم کافوری از هر یک یک است توله
روغن بزرگتان که بهندی اسی نامند شست توله
روغن میتا که روغن سیاه کستری رنگ که نیز از
زنگ می آید و روغن سرخ که نسخه آن نوشته میشود
را از از هر یک چهار توله موم را در روغن بگذازند و در آن
را نرم سوخته بران بپاشند و بچوب نیب بر هم زنند
مرهم سازند و بجا بریند و نسخه روغن سرخ که از اجزاء
این مرهم است و نیز جهت تحلیل ورام و در اعضا
و وجع مفاسل مفید است به صنعت آن روغن بنجد
روغن شرف از هر یک دو استار بهندی روغن ناس که
عروق الصباغین و بهندی مجلیه نامند ربع آثار
قوح ترکی زرباد که بهندی زنجبیل سیاه کوفنی
و زنجبیل کچید دار شیشعان که بهندی کا پهل گویند

چون از فضل ساجی هندی از هر یک به نسبت توله اوده
 را جو کوب نموده یک شیار در دو چهار آن آب خالص
 بخسانند پس بچشانند تا نصف آید روغن بار
 داخل کرده با نش ملایم بچشانند تا آب رفته روغن
 بماند و اگر اول بعد از آنکه دو ثلث آب در جوش رفته
 باشد اودیه را مالیده صاف نموده روغن را داخل
 با نش ملایم جوش دهند بهتر است و این روغن نیز
 قوی و در مع رانفع است و مرقم دیگر قوی و جوش
 و او را م رانفع است هر نوع که باشد صنعت آن
 کافور چشم خیار مقشره لعل بدجشی سرفی که رال است
 آیتای هندی مرد اسنگ جراحی از زوت سرج
 سفید اب نقاشی موم کافوری از هر یک یک مثقال
 دم الاخرین پی بر روغن گل از هر یک دو مثقال
 اودیه کوفته بجینت موم را در روغن گذاشته علی الرغم
 با سفید کرم سرخ نبشتند و یکار بندیدیم الکلیک
 منقول ز طبک چینیائی بر اکلوسوس گفته که این موم
 سیمایم او یا ریا است و از عجایب ترکیب غراب
 فواصل و آن است جهت آنکه نوشته که زائل میگردد
 جراحت را از زخم آنکه احتیاج بسوی گذاشتن موم بر
 عضو جروح باشد بلکه گذاشتن این موم بکنه که
 بان جراحت حادث شده از شمشیر و کار و تیر
 و نیزه و چوب و عصا و غیر آنها با پارچه خون آلوده
 گذارند و تبدیل نمایند موم را چنانچه بر زخم تبدیل
 می نماید مادام که قحت یابد و اگر جراحت خشک
 شده باشد با چوب کراپاس خشتی یا چوبی یا چوب دیگر
 آن عضو را خون آلوده نمایند و موم را بر آن بچسبند
 یا چوب بدستور گذارند باذن الله تعالی شفایابیاید
 و نیز گفته هر چند بعضی مردم منکر اند این تاثیر را
 میگویند که ایقام یافتن جروح و قروح به سبب
 تاثیر این موم است بلکه سبب توجه و اعتقاد
 جروح است و انفاش طبیعت او نیست تام
 چنانچه گمان کرده اند بدستیکه خواص شیار
 انکاری توان نمود و فعل موم خاصیتی است

که خیال قدس کی توسط ارواح سماوی بران
 فائز گردانیده چنانچه جذب بقا طیس است
 صنعت آن بکینند شخم خنری صحرائی شخم زنیست که
 گفتار است از هر یک هشت اوقیه و هر دو را با شرب
 انگوری خالص با نش ملایم شخم دهند پس در آب
 سرد بریزند تا بجمد گردد پس بگیرند خراطین را و با
 شرب انگوری یا آب خالص نیکو بشویند و بر سر
 طبق خشک نمایند مقدار دو در طل پس بچسبند مغز
 سرخزیری و صندل سرخ و موسیائی خالص و
 حجر الدم که شایخ است از هر یک یک اوقیه
 استخوان کاسه سر انسان دو وزن حبیب
 آنچه کوبیدنی است کوبیده و آنچه ساییدنی است
 ساییده و با هم قویج و مخلوط نموده موم سازند
 و باید که بروقت خلط و امتزاج و ترکیب تمام گردد
 النور و در خانه زهره باشد و اگر سمن ریزان باشد
 بهتر است پس محافظت نموده بوقت حاجت بکار بند

فصل در ذکر مری

بدانکه مری بضم سیم و کسر رای مملعه شده و دیان
 آخر حروف و دوی لفظ عربی است مشتق از مری
 یعنی مضم کننده طعام و بغاری آبکامه نامند از
 اودیه قدسیه است از اختراع اطبا کلدانیون گرم و
 تا اول در جبهه سوم و گفته اند حار و راولی و یالس
 در ثانیه است و اضم و مشتقی و سهل خلط الرجه و
 دفع خخته و گرم معده او امعا و بواسیر و بد بونی
 و بان و ضرر جری با و سخن معده و جگر و طهف
 غذا های غلیظ و محفط رطوبات معده و امعا
 خوشبو کننده دیان و شفت بلغم و ادرار فضلات
 کند و شرب آن چند روز بالک در ساغ کردن بدن
 از مجربات است و تحقیق بدن و داخل کردن
 آن در حقیقه با جهت قرحه امعا و قویج و جوش
 و رک و عرق النساء نافع است و جهت دفع و
 اخراج بلاغم کثیره و اخلاط نیمه فجمه را و نطول

آن جهت قویج و ریشهای عفن خبیثه و گردن سگ
 دیوانه را مفید است و غرضه آن جهت دفع لامة
 لوزین بعد انفجار و جذب بلاغم و اعنی و خشک و
 ازاله نقصان ذالقه و نظور آن در شخم مانع برزخ
 است در چشم اگر بروز کرده باشد و زاله آن از مجرب
 شمرده اند و مضر سینیه و سرفه دیوانه و صابجان
 خارش بدن و مصحح آن لباها و جربها و قشرها
 است گویند که مری عمل نمک کند الا آنکه از آن لطف
 و اقوی بود و شخم بر اند و عطش است و چون ناشتا
 اندکی بخورند و در کهای معده و امعا را بکشند
 آن منجیه اصل که بهترین آبکامه است بگیرند آرد جو
 و ماده آنکه قویج است و صنعت قویج ذکر کرده
 میشود و هر دو را در تابستان خمیر کرده نان نیم خشته
 در تنور سازند و آنرا نیم وزن آن قویج خیری و نش
 آن نمک و ربع آن را زبانه و کبیت برودن قدری
 تخم کرفس و دارچینی و قرفنقل با آب خمیره کرده است
 روز در آفتاب گرم بگذارند و هر روز به هم زنند و
 آب بر آن بپاشند تا سیاه و منقش و متکثر گردد پس
 در آب حل کرده و صاف نموده در شیشه کرده چند
 روز در آفتاب گرم بگذارند و بکار برند و آنچه
 بالفعل درین ملاجیای مری استعمال میکنند
 آن است که ماده آبکامه را بجای آب در سر که حل
 میکنند و در آفتاب بگذارند و این را قوت اسهال
 ضعیف و قوت قنقش و هضم غذا زیاده است و لیکن
 استعمالش در حقیقه با جا نزیست خصوصاً عفن با
 قویج و در اصغمان بجای آب و سر که بشیر میکنند
 معروف است بکامه بی الف و کومع و او نیز و
 بعضی بجای شیر است میکنند و بعد از آن هر قدر
 از کامه بر میدارند و عرق ضل آن شیر داخل میکنند
 و در باب کوانح مذکور شد به صنعت مری به شخم و غیر
 بدستور بگیرند نان آرد جو را و در سر که خمیره کرده در
 آفتاب بگذارند و ماده روز سر که بر سر آن میریزند
 و در روز دیگر بد و شاس خمیر آنرا تازه کنند و

و بعد از آن ادویه حاره کوفته بختیه بر آن ریزند و
 در روز دیگر در آفتاب بگذارند و چون خواهند که
 آب کامه تفتیق باشد بگذارند ازین خمیر مقدار یک سن و
 من سرکه انگوری کهنه بر سر آن ریزند و ادویه حاره
 نیم کوفته در کیسه کرده در آن اندازند و پس از
 در آفتاب بگذارند پس صافی کرده استعمال نمایند
 صنعت این مری منقحه دیگر بگذارند نان گندم و در
 ظرف سفال سبز نو گرم بر روی هم بگذارند تا سبز
 شود پس آن نانهای سبز را بر سرکه انگوری تند خیز
 کرده در آفتاب بگذارند و تازه روز هر روز سرکه
 بر آن ریزند و ده روز دیگر خمیر آنرا بدو شتاب تازه
 سازند و ده روز دیگر به شیره انگوری خیز کنند و
 بعد از آن ادویه حاره کوفته در کیسه کرده در آن
 اندازند و تا چهل روز در آفتاب بگذارند و بکار برند
 صنعت فودج که مایه و ماده آب کامه و کاهها و ترشیا
 دیگر است بگذارند آرد گندم و آرد جو هم بسازند خشک
 و با آب گرم و خمیر نان و نمک خیز کنند و در
 سازند و سوراخی در میان آن کنند و در برگ خیز
 پیچیده در ظرفی نهند و در سایه بگذارند تا سبز و عفن و
 بوسیده شود پس بیرون آورده بکار برند و بعضی
 گفته اند که فودج را با این صنعت میسازند که آرد جو
 آرد گندم با آب گرم خیز کرده بی نمک ترتیب داده
 و در برگ بیدار خیز پیچیده در ظرف کرده و سایه
 میگذارند تا متعفن شود و خشک کرده بکار برند
 و بعضی در آن ادویه خوشبو اضافه نموده با سرکه
 مخلوط کرده مدتی در آفتاب میگذارند و خواص
 آن در صرف الف و در فودج ذکر یافت صنعت
 آن نیز و مکرر برای ایضاح و تسهیل بخانی آرد و
 مری فموده اند که این از اختراع بنده حکیم محمد بن
 سید علو بخان است به صنعت آن آرد گندم
 آرد جو مساوی خشک در هم کرده در بکین تبریزی
 از آن پانزده مثقال نمک و دو مثقال و نیم بوره
 ارمنی یا بوره درختی که آنرا بهندی کهار نامند

وسی و هفت مثقال و نیم ماده مری که فودج باشد
 و پنج مثقال خردل سوده و ده مثقال خمیر مایه
 داخل کرده آب خیز کرده و لیکن باید که در آن
 آب بقدر چهل مثقال سرکه انگوری داخل باشد
 و مثل سرکه دو شتاب نیز باشد پس آنرا خیز کرده
 بگذارند تا آن خمیر ترش شود پس از آن خمیر
 نانهای صغیر ساخته و در تنور نیم پخته نموده پس آن
 نانها را در ظرف سفالی سبز گرم بر روی هم
 بگذارند و در سایه جای نمک نهند تا آن نانها
 سبز شود پس آن نانها را خیز کرده آب و قدس
 بودند و نمک و دارچینی و قرفل و رازیانه داخل
 کرده و بست روز در آفتاب بگذارند و هر روز قدری
 آب داخل کرده بر هم زنند پس یک من از آن خمیر
 را در سه من آب حل کرده و شیشه کنند و ناخواه
 و کشین خشک و قرفل و بادیان و دارچینی و
 زنجبیل و سیباسبه و خردل و بودند و شونیز نیم کوفته
 و کیسه کنائی کرده در آن انداخته بست روز
 آفتاب بگذارند و هر روز سرکه بر آن بپاشند
 و بر هم زنند و بعد از بست روز یک من از آن خمیر را
 در سه من سرکه حل کرده و شیشه نموده ادویه
 مذبوره را سوله خردل و شیشه نموده بست روز
 دیگر در آفتاب بگذارند پس صافی کرده بکار برند
 مری دیگر تا لیف آن مرحوم به صنعت آن فرا
 گیرند از آرد گندم و یا آرد جو هر قدر که خواهند و از
 هر کدام که خواهند و یا هر دو در هم خیز کنند و
 باید که خمیر مایه در خمیر آن زیاده از قدر متعارف
 باشد و خمیر آنرا بگذارند تا نیکو ترش شود و بر آید
 پس آن خمیر را در تنور نانهای صغیر نیم پخته به پزند
 پس بر آن نانهای گرم آب پاشیده گرم گرم در ظرف
 سفالی سبز بر روی هم بگذارند و ظرف دیگر بر سر
 آن و در سایه و جای نمک نهند تا نانها سبز شود
 پس آن نانها را خشک کرده بکوبند با نصف
 آن فودج نمک خمیر بوزن آن و از هر یک از

رازیانه و شونیز و خردل سرشته در ظرفی کنند و
 در آفتاب نهند و هر روز آب بر آن افشانند و بر هم
 زنند تا سیاه شود پس آب در آن کنند و شیشه
 در آفتاب نهند تا جوش خورده و از جوش فرو نشینند
 پس صافی نموده آن صافی را نصف وزن آن
 سرکه و نصف سرکه نبات داخل کرده بر آن اقبال
 ریزند و شیشه و دیگر در آفتاب نهند پس صافی
 نموده زعفران و دارچینی ناخواه کشین خشک و
 قرفل و رازیانه شونیز و سیباسبه و زنجبیل در هر یک من
 از آن آب مروق یکدم ازین ادویه داخل کرده
 سه هفته دیگر در آفتاب بگذارند پس صافی نموده
 و شیشه با کرده بکار برند و اطفال آن را نگاهدارند
 هرگاه خواسته باشند تا چند بار آب و سرکه یا آب
 خالص بر روی آن کرده سه هفته در آفتاب نهند
 پس صافی کرده افادیه مذکوره داخل کرده چند
 روز دیگر در آفتاب نهند مری دیگر معده را قوت
 دهد و بلغم دفع کند و اشتهای طعام آورد و صفرا
 و صدام صفراوی و لکنت زبان را رفع کند و
 رنگ رو را نیکو گرداند و بوی دهان خوش کند
 صنعت آن نان تازه گرم را در کوزه گلی آب نهد
 بگذارند تا سبز شود بعد از آن در سرکه انگوری
 بگذارند تا نرم شود بعد در روز و هر زمان سرکه خیز
 نمایند در آفتاب بگذارند تا تازه روز و لیکن باید
 که سرکه بالای آن نان باشد بعد از چند روز بر آید
 و قند خیز کند و صاف نمایند و شیشه کرده
 نگاهدارند و ادویه گرم مطیب مانند مشک و زنجبیل
 و دارچینی و قرفل و زنجبیل جو زبوا و بودند تازه
 اگر هم نرسد خشک قلفل جزا بر آب جو کوب نموده
 و کیسه کرده در آن اندازند و و آشام سرکه
 انگوری خالص تند داخل نمایند و بست روز
 در آفتاب بگذارند بعد از آن کیسه مذکوره را
 بر آورده بعد طعام و با طعام بخورند بسیار نافع
 صنعت مری منقحه دیگر نان موصوف سبز گشته را

باساوی آن آرد سیده و سرکه خیر کند و در ظرف
سفالی کرده در آفتاب بگذارد و سرکه را بپوشد هر روز
با قدر سرکه انگوری خیمه از تازه سازند تا چهل روز بعد
از آن در هر سه چهار یکین ازین خیمه کین سرکه انگوری
صل زانند و ادویه مذکوره فوق را نیکو فته در کسبه کتا
کرده در آن اندازند و هر روز دو مرتبه آنرا بر سر زنند تا
طعم او دیده در آن ظاهر گردد پس برداشته صاف نموده
نگاه دارند و اگر غلیظ باشد قدری سرکه انگوری و روغن
داخل نمایند و سرکه بنابر آنچه مسعود بن محمد سجری
در رساله اسرار الطب ذکر کرده با این صنعت است
بگیرند سوس گندم مقدار ده من طبعی که سست طل
بگذارای سست و با آب شیرین آنرا تر کنند با نمک
بگذارند تا خوب ترش شود یعنی تا هفت روز بگذرد
و این عمل در آخر بهار باشد پس بیالایند آن را و
بگیرند صافی آنرا و نگاهدارند و فصل آنرا و بشویند
با آب چنانکه مطلق بوی در آن نماند پس بهار را
تمام در تغار سبزی کرده در آفتاب بگذارد پس
بگیرند و در جو مقدار ده من طبعی و خیمه کرده سته روز
بگذارند تا ترش شود پس آن خیمه را ناها ساخته در
توز نیم خیمه در آب سوس اندازند و چهل روز در
آفتاب بگذارد پس بنید از اندران مقدار پنج تا
اکبر گرم و تجدید آب نمایند یعنی در آب سوس هر
قدر آب کم شود همان قدر داخل نمایند و بگذارند
بعد از آن تا هفتن نان سست روز و تجدید بهار آن
همان شتم میگردیده باشند پس با صاف نموده در
ظرف های دیگر مثل قد های بزرگ کنند و در آفتاب
بگذارند تا برسد و داخل کنند در آن را زبانه ترو
یا خشک نیکو فته جوش و سیاه دانه و ناخواه و کون
کرمانی و گاهی مری از ناهای میگیرند تا صنعت
مذکوره و در موضع دیگر در کتاب مسطور گفته مری
چیز نیست سیال ز حبش ناخوش که فرا گرفته میشود
از نان و مرا آنرا خیمه ایست از آرد و جو و سوس
گندم که با آب و نمک سرشته در خم ریزند و بگذارند

در آفتاب تابستان چهل روز تا برسد پس صاف
نمایند آب صافی آن مری سست و فلفل بن سست
مری به نسخه میرزا محمد باقر حکیم باشی منقول از خط
معزی الیه به صنعت آن نان گرم آرد جو یا آرد
گندم نیم خیمه در تغار سفالی سبز آب ندیده بگذارند
تا سبز شود نگاه با سرکه انگوری خیمه کرده ده روز
در آفتاب بگذارند و هر روز قدری سرکه بر آن ریزند
پس آنرا بد و شاب خیمه کنند و ده روز دیگر در آفتاب
بگذارند پس خیمه آنرا بشیره انگور سیاه تازه نموده
ده روز دیگر در آفتاب بگذارند و بعد از آن در هر
یکین شاه ازین خیمه سته من شاه سرکه انگوری کلز
دار چینی سیلانی زنجبیل جوز بوا بسا سبزه و ناهاشنه
سنبل الطیب کبابه شونیز را زبانه کرد و با فلفل و
قرنفل زهر یک پنج مثقال زعفران یک مثقال
داخل کرده چهل روز در آفتاب بگذارند و درین
مدت هر روز دو مرتبه بر هم زنند و این نسخه بسبب
شیره انگوری خانی از دغده نیست و اگر یاد و
قدری نمک یعنی بقدر ده مثقال داخل نمایند
رفع دغده آن میگرد و مری بشیره دیگر به صنعت
آن نان موصوف سبز گشته را با مساوی آن آرد
میده بسره خیمه کرده در تغار سبزی کرده در آفتاب
بگذارد و سرکه انگور بپوشد و هر روز سرکه خیمه آن
تازه سازند تا چهل روز بعد از آن در هر سه چهار
یک من ازین خیمه یک من سرکه انگوری داخل
کرده و ادویه مسطوره را نیم کوفته در کسبه کتا
کرده در آن اندازند و هر روز دو مرتبه آنرا بر هم
زنند تا قوت او دیده را بگیرد و طعم و را سخته ادویه
در آن ظاهر گردد پس برداشته صافی کرده در
شیشه ها نگاهدارند و بکار بریند و اگر غلیظ باشد
قدری سرکه و دو شاب در آن داخل نمایند
مری دیگر بشیره صاحب مناج اخلاط غلیظه را
جلاد و خشک گردانند و ریشته های عفنه درین
دور در سرین و عرق النساء و رطوبت معده را شود

دار و در میان صفت کنند از برای توفج و نافع
اگر دین کلب کلب یعنی سنگ یوانه را به صنعت آن
توفج آرد و گندم متخذ از گندم نیک از هر یک سی رطل
آرد را خیمه کرده بی نمک و نان بپزند و بگذارند تا
خشک شود و بپزند و توفج را اینر بپزند و با سست
رطل نمک و ظرفی لعابدار بر سرشند و نیم من را زبانه
در ربع من شونیز و نان ریزند و در آفتاب بگذارند
و هر روز سته بار بر سرشند و آب بر آن افشانند تا سیاه
شود پس در برینا خضر یا ظرف چینی یا زجاجی کنند
و نیم چندان آب در آن ریزند و دو هفته در آفتاب
بگذارند هر بار با داد و بشانگاه به کپوه بچنانچه چون خوش
بر آرد و بگذارند تا ساکن گردد و صاف گزاینده
در آفتاب بگذارند و فلفل آنرا باز چنان یک هفته
دیگر در آفتاب بگذارند و آب بر سر آن کنند و کپوه
حرکت دهند و دیگر بار صافی کنند و صافی آن را با
صافی اول بجا کنند و در آفتاب بگذارند و فلفل
آن باز بدستور در آفتاب بگذارند تا سته مرتبه و اگر خوش
نیاید بسبب طوحت برای کمی آن و از بر سر مری
نیز غناب یک کیله در آن ریزد و قوی بعد از تصفیه
آن غسل با دو شاب در آن حل میکنند بدین تم که
دو شاب را می جو شانند تا سیاه گردد و میریزند بر
یک رطل از آن دو شاب طبعی ده رطل زهری جو چنانچه
در زعفران و دار چینی و بعضی از افاد طبعی دیگر در آن
ریخته نگاه میدارند و وقت حاجت بکار بریند
صفت آن به نسخه دیگر دار چینی ده مثقال قرنفل
سنبل الطیب شنه مصطله جوز بوا بسا سبزه از هر یک
شش مثقال کلز فلفل زنجبیل زهر یک پنج مثقال
زعفران یک مثقال نیم اجرا را کوفته در سرکه انگوری
گندم دو من شاه داخل کرده چهل روز در آفتاب
بگذارند و بعد از آن صافی کرده استعمال نمایند
صفت آن بشیره دیگر دار چینی قرنفل سنبل الطیب
اشنه کبابه چینی دار فلفل کلز مصطله شونیز فلفل از
هر یک پنج مثقال زعفران یک مثقال داخل کرده

و درین شاه سرکه انگوری گفته کرده چهل و زده آفتاب
گذاشته پس صافی نموده بکار ببرد و این هر وقت
مری بکشد سرکه را است و هر یک بن دو نسخه را چون
عرق کشند آن را عرق سلطانی نامند

باب الیم مع السین المله

مشک بدانکه مشک بعضی کسیریم و سکون بین جمله
و کاف بفارسی مشک شین مجله و بند ای کستوری آتم
خون بخور است که در ناف حیوانی بجهت آهوی کوهی که
وست و پای آن باریکتر و استخوان قلم و دست و پا
او یک پارچه بخلاف آهوی دیگر و صورت آن شبیه
باین عرس که بفارسی را سو و هندی بنول نامند
و بار و دندان باریک و بلند مثل کمر از برگشته پس
بالا و بعضی گفته که نر آنرا دو شاخ و دو دندان بیا
و ماده آنرا دو دندان و آن حیوان را آمو خطائی
و آهوی مشک نامند و در کوهستان چین و قبا
و تبت و ترکستان و کوک کا نگرا که نگار می گفتند
در قلم الا یام و هراچ و نیال و مورنگ و رکیور
و غیره که همه آن کوهستانها هم پیوسته اند هم میرسد
و در سرحد بلدی و شهری و مملکتی از مواضع قریبه
بآن کوهستان می آورند مثلاً در توران و ایران
از خطا و تبت و در بلقان و لاهور و شاهجهان آباد
از انجا و نیز از کوهستان کوک کا نگرا که شمالی و وسط
راه شاهجهان آباد و لاهور واقع است و در بعضی
و او در و اله آباد و عظیم آباد از کوهستان هراچ
و نیال و در بنگاله از کوهستان مورنگ و رنگ پور
و نیال نیز و در ایران و خراسان و درم از چین و
حتی و تبت از راه دریای هم از خشکی می آورند و خاص
آنرا بسیار کم می آورند که بعنوان تحفه و هدیه بر
ملوک و سلاطین و حکام آن بلاد و سرحدات بلکه
همانجا نافع را بریده معشوش نموده بکسی که معلوم
نشود نافع را ساخته می آورند و بهترین آن کسب
الکمه خطائی است پس بی پس کوک کا نگرا می پس

بیانی پس جابای دیگر بحسب بوندید بیکر که در
آنراج را عراف آورده و بحسب رنگ از رنگهای
بعضی گفته اند که مشک بجا بر قسم می باشد و قسم اول
خونی است که از آن حیوان بطریق طبع و بواسطه
شده بر روی سنگ یا بنجر می گردد و این قسم در
نهایت خوشبوی و تنوری میباشد بحدیکه عراف
می آورد و در رنگ و قطعات آن طویلاست و
صلابت و نادر و لیل ابو در است و قسم دوم بی
و آن نافع است که از اجتماع خون در حوالی ناف
او بسبب غلبه قوت و حرارت آن هم میرسد و بنا
میشود تا مقدار نصف لیونی و بعد بزرگ شدن
و رسیدن بکمال خارش بسیاری در آن موضع هم
میرسد و بسبب شدت خارش بر سر کما و در جها می
و با پوستی که بالای آن است جدا شده افتد
قسم سوم چینی است و آن خونی است که بعد از رسید
نمودن موضع ناف آنرا بدست می مالند تا خون
اطراف یک جا جمع شود پس شگفته بر می آورند
و خشک میکنند و آن سیاه رنگ با صلابت بسیار
قسم چهارم هندو است و آن خونی است که از زخم آن
حیوان هم میرسد با جگر و سرکین خشک آن غیر میکنند
و این قسم اشقر اللون غیر صلب میباشد و این
سیخنان بجاها شاید اصله نداشته باشد بلکه مشک
دو قسم است یا اصلی خالص است و یا جعله معشوش
و اصله خالص همان قسم دوم است که مسکه به منی
کرده اند و حال آنکه مخصوص بدانجا نیست و این هم
یا آنست که خود بخود جدا میگردد چنانکه ذکر یافت
و یا آنکه قریب رسیدن کمال که مردم آنجا آنرا میدهند
آن حیوان را گرفته بریده جدا میکنند و قسم اول
که خونی گویند شاید چنین باشد بر تقدیر صدق که
آن حیوان بسبب شدت خارش آن موضع را بر
سنگهای مالیده و مجروح شده خون از آن بر می آید
و بر سنگها ریخته میخوردی شده باشد و مردم آن را
یافته می آورند و آن را عمل بر فیض و بواسطه آن

میگردد باشد و قسم دیگر معشوش است و نیز گفته اند که
مشک علی از روی حیوانی و بعضی لبان دیگر خشک کرده
بر روی نموده و قفل کبوتر و قدری مشک بر تنیده
و نافع را بر کرده و سر آنرا مسدود نموده بصورت
ساخته میفرشند و علامت معشوش از سیاهی مفرط
و نقل آن معلوم است و امتحان آنچه در ناف باشد
آنست که رسیانی را بنوزن اول از ناف گذرانند
پس از وسط سیر کنند و بگویند و هرگاه بوی سیر
ندارد خالص است و الا فلا و امتحان آنچه در غده ناف باشد
و کفایت قدری از آن را با آب و بن بان اگر خل
شود خالص است و اگر قلیله گردد معشوش است و اسطوخود
گوید که مشک خالص سالیله را چون در ظرف زنگ
دارند بقدر یک ساعت و زنش زیاد می شود
امتحان دیگر آنکه ظرف را بر آتش نهند مشک بر روی
آن ریزند اگر از آن بوی نیکو آید خالص بود و الا
معشوش و امتحان دیگر آنکه سیر حوال و دوری را در
سیر نهند و در ناف فرو برند و بوی نیکو را بوی بد از آن
آید معشوش است و اگر بوی خوش آید اصله بهترین
بقی خالص همان اصطلاح است و قشش تا سه سال
بانی میماند و از ناف بیرون آورده تا یکسال گرم است
در سوم و خشک است در دوم و شش الریس گرم در
دوم نوشته و هر چند گفته شود خشکی آن غایب میگردد
و طهف و معق و سدا و محلل اخلاط غلیظه
بارده و مقوی دل و در مرغ و سایر اعضای ریه
و حرارت عزیزه بالخاصیت و اعتدال طاهری و باطنی
و تزکیه حواس ظاهره و باطنه از ساجده و باهره و شش
و ذائقه و مفکره و ذاکره و معق و مقوی باه و حاسه
طبع و مسکو و بخت ضعف دل سید او می و شش و
سقوط قوت و دفع طبعش و او و غمزد و سیمیه و
مسلمه و سمومات و دفع عجز و جشمت بارد و سودا و
و الخ و یا و خدر و فالح و لقوه و رخشه و ام و صبیان
و صرع و سکت و بلاد و نسیان و امر از صعبانی
و ریح اسهال و نیکویی رنگ خساره و رسانیدن تو

ادویه معین بدن و در کمال لطیفه چشم موثر و شرب
آن در دفع بیش کردن اسهال بسیار و فرجه آن
معین بر حمل و طلاء و معوط آن به تنهایی یا با جند فلفل
و در ششوعان و امثال آن جهت سکت و جمیع امراض
بارده دماغی و بار و عنق بآن بر مقدم دماغ و باربان
حاره و فقرات ظهر جهت خرد و فاجع لثبط تکرار و
تامادی ایام و بوییدن آن جهت منع نزلات و طایع
بار و طلای آن بار و عنق خیری بر اعلیل جهت تحریک
باده و اکتحال آن جهت نظمت بصر و بیاض و زخم
و فخره سفید و مضر خوردن خصوصاً در بلاد حاره
و فصول حاره و جوانان و تصالحش روغن بنفشه
و کافور و صوری است و بوییدن آن مورت صلیح
مردین و زردی خساره و شرب آن کمر و بسیار
موجب بدبوی و بان و مصطلح اش کلابه قدر شرب
تا چند روز یکبار و وزن نیم آن ساوچ هند است
و در اوجاع عصب و فلج و زان چند میزدن و شرب
و معوط و طلاء نه خوردن +

فصل در بیان نسخ جوارشایکمال و عمو در آنها مسک است

جوارش مسک منقول از قرا بادین اندی
صلح چلی حکیم باشی قصیر دم ابراهیم سلطان مقوی
دماغ و قلب و معده و جهت صرع و خفقان ناف و قدر
شربش یکدم است و صنعت آن عود قماری خام
شده دم دار چینی و ده دم عنبر شنب سده دم مشک
تبی خالص و وشت درمی کوفته بختی با شربت و رد
بقدر کفایت برشته جوارش مسک بنسخه شرب
ابوعلی بن سینا خفقان و بواسیر ناف است و صنعت
معده و باد های معده را دور کند و صنعت
آن بیل بو اقرنفل زنجبیل دار فلفل از هر یک ده دم
دار چینی سده دم عود دهند خام هفت دم زعفران
و دو دم شکر سیلانی بوزن مجموع ادویه مشک ترکی
خالص نیم مثقال کوفته بختی بصل سفید برشته

و در نظری چینی نگا دارند شربت و دو دم مزاجش
گرم و خشک است در درجه دوم و جوارش مسک
بنسخه دیگر که تفاوت سلی دارد و بنسخه قبل و صنعت
آن بیل بو اقاله قرنفل فلفل زنجبیل دار فلفل
از هر یک ده دم دار چینی سده دم مشک خالص
نیم مثقال عود دهند سفید از هر یک سده دم کوفته
بختی بصل مصطفی بقدر کفایت برشته و جوارش
مسک بنسخه دیگر که قریب به نسخه پیش است +
صنعت آن قاقله صغار قاقله کبار زنجبیل فلفل دار
فلفل از هر یک ده دم دار چینی سده دم عود دهند
سده دم زعفران دو دم مشک ترکی خالص
یک و نیم مثقال قند سفید بوزن مجموع ادویه کوفته
بختی بصل سفید مصطفی و دو وزن مجموع ادویه برشته
شربت یک مثقال جوارش مسک خفقان و
بواسیر ناف بود و صنعت معده و باد های معده
را دور کند صنعت آن دانه بیل بو اقاله کبار
قرنفل زنجبیل فلفل دار فلفل از هر یک ده دم
دار چینی سده دم مشک خالص سده دم قند سفید
شصت دم کوفته بختی بصل مصطفی بقدر کفایت
برشته و عند الحاجة بکار برند +

فصل در بیان جوی مسکی

حب المسک مقوی دماغ و قلب و معده و
جواس را صاف و نیکو گرداند و صنعت آن مشک
خالص عود قماری دار چینی قرنفل مصطفی روم
قاقله کبار از هر یک یکدم ورق طلا محلول ربع
درم ورق نقره محلول زعفران از هر یک نیم درم
ادویه کوفته بختی با صمغ عربی محلول بنسخه جوی
سازند هر جی بقدر فلفل شربت از یک حب مسک
حب مسک دیگر که همان نفع دارد و محر در المزاج
را موافق است و صنعت آن مشک خالص نیم
مثقال عود قماری دار چینی قرنفل مصطفی از هر یک
یک مثقال تخم خرفه مقشر شش مثقال طباشیر سفید

یک و نیم مثقال آمله منقی سده مثقال ادویه کوفته بختی
با آب صمغ شربت جویب سازند حب مسک دیگر
بارد المزاج را مانع است و صنعت آن مشک خالص
و دو دم عنبر شنب سده دم عود قماری غرق خام جویب
بسیاسه قرنفل دار چینی سیلانی قاقله کبار مصطفی
رومی از هر یک یک مثقال ورق طلا محلول زعفران
از هر یک یکدم ورق نقره محلول یک و نیم درم نبات
سفید سده دم علی الرسم با صمغ محلول در گلاب برشته
جویب سازند هر جی بقدر فلفل و عود شربت از
یک حب تا سه حب و اگر درین نسخه مقدار در جویب
خالص اضاف نمایند بد نیست +

فصل در ذکر نسخ دوا المسک باقسام شتی

دوا المسک بار و مقوی اعضای رسته بختی
تا قنین حار المزاج و خفقان حار و مایه یویا از احراق
صفر اقصی و مایه یویای مرانی و جنت فلفل نارنج
است و صنعت آن کمرای شتی غنچه گستر تخم ستره
مقشر شش مثقال زعفران از هر یک چهار دم گل گاوزبان
آمله منقی از هر یک هفت دم سده دم قرص صندل سفید
مروارید سافه ابریشم نقره من از هر یک سده دم
مشک خالص زعفران از هر یک یکدم قند سفید
سده وزن ادویه بدستور مرتب سازند شربت یک
مثقال و اگر در طبع نیست باشد کشیز خشک و خرفه
هر دو را بر میان کرده و داخل کنند و یک و نیم وزن
ادویه قند سفید و یک و نیم وزن رب سیب شرب
یا رب به شربین هر دو مساوی و یک و نیم وزن ادویه
داخل کنند و دوا المسک بار و حکیم عماد الدین مجموع
صنعت آن گل گاوزبان تخم کاسنی تخم کاهو طباشیر
سفید گستر صندل سفید تخم خرفه مقشر کشیز خشک
مقشر از هر یک چهار مثقال مروارید سافه محرق سده
محرق از هر یک دو مثقال کوفته بختی مشک تبی چند
اشتب از هر یک دو دانگ آب سیب زرش
بقدر ضرورت قند سفید سده وزن ادویه بدستور مرتب

سازند شریقی یک مثقال و دوازده مسک بار دیگر
 نافع از برای خفقان حادث از شرب خمر و مقوی قلب
 است منقول از خط حکیم محمد باقر و صنعت آن ورق
 گل سرخ طباشیر سفید کشنی خشک مقشر گل گاوزبان
 کبرای شیمی از هر یک یک مجر و مر و اید ناسفته نیم جزو
 مشک تبتی سه درم و سیب شیرین نبات سفید سه وزن و دو
 و آب سیب ترش بدستور مرتب نمایند شربت یک
 مثقال و دوازده مسک بار دیگر نافع از برای
 امراض حار و قلب و امراض حار و بشار کت
 امراض حار و قلب مثل صداع حادث بشار کت
 امراض حار و سبب صعود بخارات با خلط از قلب
 بدستور آن مر و اید ناسفته کبرای شیمی بسد از هر
 یک سه درم و سیب شیرین زعفران و روغن عرق
 گل گاوزبان از هر یک یک درم و نیم و روغن گل سرخ
 و سفید تخم کاسنی مقشر تخم کاهو مقشر کشنی خشک
 مقشر آمله طیف از هر یک هفت درم تخم خرفه مقشر
 پنجم طباشیر سفید چهار درم مشک تبتی و کافور
 قیصوری از هر یک یک درم آب سیب شیرین نبات
 سفید اجزا مساوی سه وزن و دو بهر سه را بگل
 و عرق و بید مشک حل کرده بقوام آورند اجزا را
 بان سرشته مرتب نمایند شربت از دو درم تا چهار درم
 دوازده مسک بار دیگر منقول از خط میرزا معز الدین محمد
 بن میرزا رضا منقول از مجربات حکیم احمد غفر الله له
 صنعت آن گل سرخ طباشیر سفید کشنی خشک
 کبرای شیمی از هر یک شش مثقال مر و اید ناسفته
 سه مثقال مشک تبتی یک مثقال شربت فواکه سه
 وزن و دو بدستور مقرر مرتب نمایند شربت یک
 مثقال تا دو درم و دوازده مسک بار و خفقان حار
 غشی که سبب آن حرارت باشد مدقوق و سلول را
 سودمند بود و صنعت آن مر و اید ناسفته کبرای
 شیمی بسد از هر یک مقرض از هر یک دو درم طباشیر
 سفید غنچه گل سرخ منزوع الاقلاع کشنی خشک مقشر
 از هر یک چهار درم مشک تبتی خالص و دو دانگ

بدستور مرتب نمایند شربت از یک درم تا یک مثقال
 دوازده مسک بار دیگر و صنعت آن مر و اید ناسفته
 سه درم طباشیر سفید کشنی خشک مقشر غنچه گل سرخ
 منزوع الاقلاع گل گاوزبان کبرای شیمی از هر یک
 شش درم مشک تبتی یک درم کوفته بجمیع شرباب
 سیب شیرین سه وزن و دو بدستور مقرر مرتب نمایند
 یک مثقال با عرق بید مشک و دوازده مسک
 منجم حکیم الملک اردستانی میر محمدی صنعت
 آن گل گاوزبان گیلائی غنچه گل سرخ
 منزوع الاقلاع کشنی خشک مقشر طباشیر سفید
 سفید مغر تخم کد و مغر تخم خیار باد زنگ تخم خرفه
 مقشر کبرای شیمی از هر یک سه مثقال گاوزبان
 مر و اید ناسفته از هر یک مقرض از هر یک دو مثقال
 شربت فواکه سبب مثقال نبات سفید یک صد
 مثقال گلاب و عروق و بید مشک از هر یک یک صد
 مثقال بطریق مقرر مجنون سازند شربت و دو مثقال
 میفرمایند که نسبت این دوا دوازده مسک بخت
 آنکه دوازده مسک بغیر مشک نمی تواند بلکه این نسخه
 مفتح بار و دست کمر آنکه مشک بقدر احتیاج میفرمایند
 دوازده مسک بار دیگر که قریب است به نسخه فیک
 صنعت آن مر و اید ناسفته سه مثقال طباشیر سفید
 غنچه گل سرخ مقرض از هر یک مقرض از هر یک
 پنج مثقال کشنی خشک مقشر چهار مثقال گل
 گاوزبان گیلائی بسد محرق آمله شیمی از هر یک
 هفت مثقال تخم کاهو از هر یک مقرض زعفران
 دارچینی از هر یک دو مثقال مشک تبتی خالص
 یک درم عسل مصفا و قند سفید بالمساوات سه
 وزن مجوع ادویه عسل را صاف نموده با گلاب
 و عرق بید مشک بقوام آورده بدستور مجنون
 مرتب سازند و دوازده مسک بار دیگر که قریب
 است به نسخه قبل و صنعت آن مر و اید ناسفته
 تخم کاهو مقشر دارچینی از هر یک دو مثقال و
 کبرای شیمی طباشیر سفید غنچه گل سرخ مقرض

تخم خرفه مقشر از هر یک پنج مثقال کشنی خشک مقشر
 چهار مثقال گل گاوزبان گیلائی بسد محرق شیب
 آمله شیمی از هر یک هفت مثقال مقرض از هر یک
 مقرض از هر یک سه مثقال زعفران یک مثقال مشک
 خالص تبتی سه درم قند سفید عسل مصفا
 بالمناصفه سه وزن مجوع ادویه قند و عسل بقوام
 آورده ادویه بدستور مقرر بان سرشته مجنون سازند
 دوازده مسک بار دیگر و نسخه حکیم محمد موسی که در تحفته
 المؤمنین ذکر کرده و گفته که نافع است از برای
 خفقان حار و البخول یا از احتراق صفرا و بخت
 نفس و مقوی اعضای ریه و موافق با فیتن
 مجربین است و صنعت آن مر و اید ناسفته
 کبرای شیمی بسد محرق از هر یک مقرض از هر یک
 گل گاوزبان گیلائی غنچه گل سرخ منزوع الاقلاع
 طباشیر سفید کشنی خشک مقشر زرشک منجم تخم
 خرفه مقشر از هر یک پنج مثقال فلفل گل رنی مغسول
 از هر یک سه مثقال نشاسته و دو مثقال مشک یک
 مثقال عنبر اشب و دو مثقال و روغن طلا محلول
 یک مثقال و روغن فله محلول و دو مثقال قند سفید
 دو وزن مجوع ادویه آب سیب شیرین آب انار
 شیرین و در نسخه دیگر انارین است از هر یک نو
 مثقال عرق بید مشک گلاب از هر یک پنج مثقال
 بدستور مرتب سازند و گفته اگر خواسته باشند مشک
 داخل نکنند و بعین کفای کنند عود و اصل و در دوا
 المسک مشک است پس هرگاه آنرا داخل نکنند
 و بعین کفای کنند میفرمایند که آنرا دوازده مسک
 نمی توان گفت بلکه مناسب است که آنرا دوازده
 العنبر نامند پس حکیم موسی گفته که من دو مثقال
 یا قوت الایمانی درین دوا مسک داخل کردم و
 اثرش را بسیار یافت و دوازده مسک بار و منقول
 از خط حکیم محمد باقر و صنعت آن از هر یک مقرض
 مر و اید ناسفته طباشیر سفید کبرای شیمی گل سرخ
 کشنی خشک مقشر از هر یک پنج مثقال مقرض

تخم کا هو مقشر زرشک بیدانه گل گا و زبان گیلانی از
هر یک دو مثقال ورق طلا و ورق نقره عین شنب
از هر یک نیم مثقال مشک بتی خالص یک مثقال
آب سیب شیرین قند سفید از هر یک یکصد مثقال
بدستور مقرر ترکیب نمایند و دوا المسک بار
میرزا محمد حکیم صنعت آن گل سرخ طباشیر سفید
خشک که بای شمع از هر یک شش مثقال مروراید
ناصفه سه مثقال مشک بتی یک مثقال شربت
فواکه سه وزن ادویه بدستور مقرر متباینه شربت
یک مثقال و دوا المسک بار و منقول از خط
سید الاطباء میرزا محمد حسین که قلمی فرموده اند که این
لشخرا عالجیه صاحبی ابویم غفر الله است
صنعت آن گل گا و زبان گیلانی بر ششم مقرر
طباشیر سفید گل سرخ کشنیز خشک مقشر مروراید ناصفه
که بای شمع از هر یک شش مثقال صندل سفید
تخم کا هو مقشر زرشک بیدانه تخم خرفه مقشر از هر یک
سه مثقال شنب سبز یا قوت رمانی مشک خطائے
عین شنب ورق نقره مرجان قرمز از هر یک
دو مثقال ورق طلا یک مثقال قند سفید یکصد
و پنجاه مثقال شراب سیب شیرین بقدر حاجت
مرتب نمایند شربت یک مثقال و دوا المسک
بار و تالیف آقا اشرف حکیم منقول از خط حکمت
پناه میرزا معز الدین ولد میرزا محمد باقر حکیم باشی
صنعت گل گا و زبان کشنیز خشک که بای شمع
از هر یک یک جزو مروراید ناصفه و وجو و مشک
بتی سدس جزوی کوفته بجنه بانبات سفید و آب
سیب ترش مرتب نمایند و در نسخ دیگر تفاوتی
و بعضی اجزای او را در آن دیده گل سرخ و طباشیر و کشنیز
خشک گل گا و زبان از هر یک یک جزو مروراید
ناصفه نیم جزو مشک بتی سدس جزوی قلمی شده
دوا المسک بار و پنجه دیگر صنعت آن که با
طباشیر سفید گل سرخ کشنیز خشک تخم خرفه مقشر
از هر یک یک جزو گل گا و زبان آله مقشر از هر یک

هفت درم مروراید ناصفه صندل سفید
بر ششم مقرر از هر یک سه درم مشک زعفران از
هر یک یک درم دارچینی دوازده درم عسل مصطفی
و قند سفید سه وزن ادویه بدستور مرتب نمایند
دوا المسک بار و منقول از تقویم الادویه
صنعت آن گل سرخ طباشیر سفید کشنیز خشک مقشر
گل گا و زبان که با از هر یک یک جزو مروراید
ناصفه و وجو و مشک بتی سدس جزوی کوفته
بجنه بانبات و آب سیب ترش بقوام آورده
بسرشد و دوا المسک بار و کافور
صنعت آن مروراید ناصفه که بای شمع طباشیر
سفید خنجر گل سرخ منزوع الاقماع کشنیز خشک
مقشر بر ششم مقرر خام گل گا و زبان گیلانی
تخم خرفه مقشر از هر یک سه مثقال مشک بتی
کا و زرقی صوری از هر یک دو دانگ رب سیب
شیرین دو وزن مجموع ادویه قند سفید بقدر
حاجت بدستور مقرر معجون سازند شربت را
یک مثقال تا دو درم و دوا المسک بار و دوا
لشخرا مشهور صنعت آن که بای شمع طباشیر
سفید ورق گل سرخ کشنیز خشک تخم خرفه مقشر
از هر یک پنج درم مشک بتی یک درم مروراید ناصفه
بسا از هر یک سه درم گل گا و زبان آله مقشر از
هر یک هفت درم صندل سفید بر ششم مقرر از
چهار مثقال عود قاسی خام دارچینی از هر یک
دو درم زعفران یک درم قند سفید عسل
مصطفی بالمساوات سه وزن مجموع ادویه بدستور
مقرر ترکیب نمایند شربت یک مثقال تا دو درم
دوا المسک بار و دیگر صنعت آن مروراید
ناصفه دو مثقال مشک بتی یک مثقال گل
گا و زبان تخم کا هو مقشر طباشیر سفید گل سرخ
صندل سفید کشنیز خشک مقشر تخم خرفه مقشر
بر ششم مقرر که بای شمع از هر یک چهار مثقال
بنات سفید هفتاد مثقال آب سیب

پنجاه مثقال بدستور مقرر ترکیب نمایند و دوا المسک
بار و دیگر صنعت آن طباشیر سفید گل سرخ
بر ششم مقرر که با صندل کشنیز خشک از هر یک
چهار مثقال مروراید ناصفه و دو مثقال مشک بتی
خالص یک درم یا سه درم ادویه شراب فواکه نیم
ترکیب نمایند شربت یک مثقال و دوا المسک بار
مستعمل سیادت پناه نواب غفران آب میرزا
سلیمان حکیم منقول از خط میرزا علی نقی پسر زاده
معزی الیه صنعت آن گل گا و زبان بر ششم مقرر
طباشیر سفید گل سرخ کشنیز خشک مقشر مروراید ناصفه
صلایه کرده که بای شمع از هر یک شش مثقال و
صندل سفید تخم کا هو مقشر زرشک منقی تخم خرفه
مقشر از هر یک سه مثقال یا قوت رمانی صلایه کرده
یشب سبز صلایه کرده عین شنب از هر یک دو مثقال
مشک خطائی یک مثقال و نیم ورق طلا یک مثقال
ورق نقره مرجان قرمز از هر یک دو مثقال یا
شراب سیب شیرین بوزن قند بسرشد و قلمی نمود
که قند فیکر عالجیه ابویم یعنی میرزا محمد باقر نواده
تخم کا هو کشنیز خشک است که داخل نموده
دوا المسک بار و پنجه صاحب کامل الصناعت
صنعت آن زرباد درون خعفری از هر یک یک درم
مروراید ناصفه که با صندل از هر یک یک درم و نیم
بهمین سرخ بهمین سفید سنبلیطی با ج هند
قافله قنفل جنبید ستراشنه از هر یک چهار درم
زنجبیل دار فلفل از هر یک دو دانگ مشک بتی
یک دانگ و نیم عسل مصطفی سه وزن ادویه بدستور
مقرر معجون سازند و دوا المسک بار و منقول از
خط نواب حکیم محمد باقر نافع از برای غشی و وحشت
و هم صنعت آن دارچینی مصطفی روی تخم
مرنجوش تخم فرفه خشک تخم بالنگو تخم نام زنجبیل
دار فلفل زرباد درون اجزا مساوی از هر یک
ده جزو و مشک بتی نیم جزو عسل صلایه مروراید
بهمین سفید بهمین سرخ سازج هندی وزن ادویه

بدستور مرتب نمایند و دوا المسک حار و سخی و دیگر صفت
آن زرباد در دوج عقرب قرقفل مشتمل از هر یک
یک درم و نیم زنجبیل چغندر یک مثقال همین سرخ همین سفید
سافح هندی سنبل الطیب قافله از هر یک ده مثقال
مشک خالص یک مثقال چند بیستر
و قرقفل از هر یک دو مثقال عسل مصطفی سه وزن
ادویه بدستور تجویز سازند و دوا المسک حار دیگر
صنعت آن زرباد در دوج از هر یک یک درم و مراد
ناصفه ابریشم مقرر کرباز از هر یک یک درم و نیم همین
سرخ همین سفید سافح هندی سنبل الطیب قافله
صغار قرقفل چند بیستر از هر یک چهار دانگ
زنجبیل دار قرقفل از هر یک دو دانگ مشک تبته
یک دانگ و نیم عسل مصطفی سه وزن ادویه بدستور
مرتب نمایند و بعد از شش ماه استعمال نمایند
شرقی از یک مثقال تا دو مثقال و دوا المسک
حار منقول از قرابادین قلاشی تقویت جمیع
اعضا و ریشید جمیع قوتها کند و فحقان حادثان
خارج از این است و تا همین راسته و دوا و
صنعت آن مرادید ناصفه نیم درم گل گاوزبان
غنی گل سرخ منزع الاقماع طباشیر سفید کشنیز
مشک مقشر کربای شمع بسد محرق از هر یک یک
درم مشک تبته دو دانگ نبات سفید آب سیب
ترش از هر یک بقدر ضرورت تجویز سازند صاحب
میزان الطبایع گفته که مزاج این دوا قریب به
برودت است و خشک است در درجه ثانیه
دوا المسک حار منقض دیگر مقوی اعضا و ریشید
است و جهت خفقان حار و بالیخولیا
حادث از احتراق صفرا خصوص بالیخولیا
مراتع و نهایت نافع است به صنعت آن مراد
ناصفه کربای شمع ابریشم خام مقرر گل گاوزبان
طباشیر سفید غنی گل سرخ منزع الاقماع کشنیز
مشک مقشر تخم خسره از هر یک سه
مثقال مشک خالص تبته دو دانگ رب

سیب ترش و وزن ادویه قند سفید
یوزن مجموع ادویه بدستور تجویز سازند شراب
یک مثقال و کربای می افزایند برین اجزا عسل
دو دانگ و از دوا المسک حار منقض همین نامند
و اگر حرارت بسیار باشد بر اجزای اصل دو دانگ
کافور قیصوری می افزایند و از دوا المسک
حار منقض کافوری نامند و گاهی با فزودن عسل
کافور نیز می افزایند و از دوا المسک حار منقض
عسری کافوری می نامند و دوا المسک حار منقض
عسری دیگر به صنعت آن مرادید ناصفه گل
گاوزبان گیلانی ابریشم خام مقرر طباشیر سفید
ورق گل سرخ کربای شمع کشنیز مشک مقشر از هر
یک شش مثقال صندل سفید تخم کابوی مقشر
زرشک منقی شیر آله منقی تخم خرفه مقشر با قوت
رانی از هر یک سه مثقال لیش سبز عسل سیب
ورق نقره مر جان قرقفل از هر یک دو مثقال
مشک خالص یک مثقال و نیم ورق طلا یک مثقال
رب سیب ترش هفتاد مثقال قند سفید سه وزن
ادویه بدستور مقرر تجویز سازند شرقی یک مثقال
دوا المسک حار منقض عسری دیگر به صنعت
آن مرادید ناصفه کربای شمع ورق گل سرخ
صندل سفید طباشیر ابریشم خام مقرر کشنیز
خشک مقشر گل گاوزبان تخم خرفه مقشر از هر یک
سه مثقال مشک تبته عسل سیب از هر یک
دو دانگ مشرب ریاس قند سفید از هر یک دو
وزن ادویه بدستور مرتب نمایند و اگر حرارت
بسیار باشد دو دانگ کافور قیصوری اضافه
نمایند و از دوا المسک حار منقض عسری کافور
میگویند و یا آنکه عوض عسل کافور میکنند و آن را
دوا المسک حار منقض کافوری میگویند و بعضی
ورق نقره نیم مثقال و ورق طلا یک دانگ و اصل
کرده اند و دوا المسک حار منقض عسری دیگر
صنعت آن مرادید ناصفه کربای شمع یک

مفسول گل گاوزبان غنی گل سرخ منزع الاقماع
کشنیز مشک مقشر کربای شمع خرفه مقشر از هر یک
دو مثقال عسل سیب از هر یک دو دانگ مشک تبته یک
دانگ رب سیب ترش مشرب ریاس از هر یک ده
مثقال نبات سفید گلاب از هر یک بقدر حاجت
بدستور مقرر تجویز سازند و در ظرف حبشی نگاه دارند
دوا المسک حار منقض عسری محمد بن الیاس نافع از
برک بالیخولیا به صنعت آن مرادید ناصفه بسد
کربای شمع ابریشم خام مقرر از هر یک دو درم
مشک تبته یک مثقال و نیم تخم خشک تخم
نم تخم مرزنجوش مصطفی جوز بودا قرقفل و
دار حبشی قرقفل قرقفل نیمه لویا سافح هندی پوست
زردا تخم همین سرخ همین سفید تخم بادرنجب
هر یک یک درم و نیم کوفته سنجیه بصل مصطفی سه وزن
ادویه بدستور مرتب یک مثقال و دوا المسک
حار دیگر به صنعت آن زرباد در دوج لولو کربا بسد
از هر یک ده درم ابریشم خام شش درم همین ابیض
همین حار منقض سافح قافله قرقفل از هر یک
پنج درم چند بادستر از هر یک دو مثقال زنجبیل از هر یک
چهار درم مشک سه درم ابریشم راقص منوده یا
کوبیده و مرادید و بسد و کربایک جاسحق منوده
یا سائر ادویه با سه وزن ادویه عسل خالص مصطفی
مقوم بشرت نه شراب نیم مثقال و دوا المسک
حار و سخی شمع ابریشم ورق ابرین قانون حکیم
میر محمد مؤمن گوید که دوا المسک حار دوا المسک
حار نیز گویند این دوا المسک ناخفت از برک
خفقان و امراض سوداوی و تنگی نفس از برک
صرع و فالج و لقوه و ربح به صنعت آن زرباد
در دوج عقرب مرادید ناصفه کربای شمع بسد
محرق از هر یک سه درم و دو دانگ و در نسخه دیگر
قانون از هر یک سه درم است ابریشم خام دو درم
همین سرخ همین سفید سنبل الطیب سافح هندی
قافله قرقفل از هر یک چهار درم و چهار دانگ

اشته دار فلفل زنجبیل از هر یک یک گرم و دو دانگ
چندین مرتبه در دو دانگ مشک بتنی خالص چندین شغال
برشیم و مقرر کرده نهایت نرمی و نرمی و بجز
پزند و باقی او ویه را کوفته بجینه با عسل شهد که آتش
ندیده باشد سه وزن او ویه سرشته بچون سازند
شرقی نیم شغال با آب گرم و دوازده المسک حلو
پخته و شمع الریش که با سم بچون مسک ذکر کرده
و گفته که نافع است از برای خفقان و جگر
امراض سودا و سوزان و از برای عسر النفس بلغمی
صفت آن زرباد درون عرقی مرور دینا سفته
که برای شش محرق از هر یک یک گرم و نیم مقرر
خام بهمن سرخ بهمن سفید سافج هندی سنبلیط
قافله قفل چند بیدستر از هر یک یک گرم و نیم
زنجبیل و از فلفل از هر یک دو دانگ و مشک
بتنی شش یک گرمی بدستور مقرر در تب نماید شربت
مقدار بخودی با شرباب ریحانی و مزاجش گرم است
در یک درجه و نیم خشک است در یک درجه و ربع
درجه و دوازده المسک حلو و دیگر بهمنه شمع الریش
استعمل در منافع مذکوره حکیم موسی گفته که این
دوازده المسک نافع است از برای خفقان و ضعف
دل و معده و بادها و یک زن آن استن با هم میرسد
در رنگ رو را نیکو میگرداند و صنعت آن زرباد
درون عرقی از هر یک یک گرم مرور دینا سفته کرب
شبه بسا بر شیم خام محرق مقرر از هر یک یک گرم
و نیم آشته و از فلفل از هر یک یک گرم و در نسخه دیگر از
هر یک یک گرم است بهمن سرخ بهمن سفید سافج هندی
قافله قفل سنبلیط چند بیدستر از هر یک
نیم گرم و چهار دانگ و در نسخه دیگر قانون از هر یک
نیم گرم است و در تحفه المومنین از هر یک چهار دانگ
است زنجبیل و از فلفل از هر یک چهار دانگ و
در تحفه المومنین و دو دانگ است مشک بتنی
یک دانگ و نیم جواهر اصلایه کرده سا که او ویه
در شش عسل شهد آتش ندیده سه وزن او ویه

برشند و در ظرف چینی نگاه دارند و در وقت
حاجت استعمال نمایند بعد از دو ماه شفای گفته
که بعد از چهار ماه استعمال توان نمود شربت
و نیم محمد بن زکریا رازی گفته که قوت این دوا
المسک بعد از دو ماه تا سه سال دل نیکو باشد
صاحب میزان الطبائع گفته که شربت ازین دوا
یک شغال است و مزاجش گرم است و در آخر
درجه خشک است در یک درجه و ربع و در جگر
دوازده المسک حلو بهمنه حکیم سدید که از شمع الریش
نقل کرده است و صنعت آن در زرباد درون
عرقی از هر یک دو گرم مرور دینا سفته کربا بسا
بر شیم خام مقرر غیر محرق اگر ممکن شود و الا
بر شیم مشوی نیم سوز کوبیده از هر یک یک گرم
و نیم بهمن سفید بهمن سرخ سافج هندی سنبلیط
قافله قفل چند بیدستر از هر یک چهار دانگ
زنجبیل و از فلفل از هر یک دو دانگ و مشک
برع درمی کوفته بجینه با عسل شهد که آتش ندیده
باشد برشند و نگاه دارند و بعد از چهل روز
شربت و دو گرم تناول فرمایند و صنعت این
دوا و المسک بهمنه سدید سنبلیط که در صمداع یحیی
ذکر کرده زرباد درون عرقی از هر یک یک گرم مرور دینا
سفته کربا بسا بر شیم مقرر از هر یک نیم گرم
بهمن سرخ بهمن سفید سافج هندی سنبلیط
قافله قفل چند بیدستر از هر یک چهار دانگ
زنجبیل و از فلفل از هر یک دو دانگ و مشک
خالص یک دانگ و نیم عسل شهد خالص سه وزن
او ویه علی الرسم بچون سازند و بعد از چهار ماه
شربت از یک گرم تا دو گرم تناول نمایند
دوازده المسک حلو و دیگر منقول از بایض بحظه حکیم
میر علاء الدین محمود که معرک الیه از کتاب من
لا یحضره الطیب تالیف محمد بن زکریا نقل کرده
و گفته که این دوا و المسک رافع القدر است
از برای آنچه ماین را از برای آن ساخته ایم

و نیکو است از برای خفقان و وحشت و از برای
سوم و گزین بوم و صنعت آن مصطک روی
و از برای فلفل سبک صلی سنبلیط جوز بواکبا
چینی قافله قفل بو اسعد کوفی از غری پوست زرد
از ربع و دوزاری خام ناخواه تخم بادرنج تخم
فرخ شک مرز خوش ندام اکلیل الملک و از فلفل
از هر یک دو گرم و نیم مرور دینا سفته کربا
بهمن سفید بهمن سرخ سافج هندی زرباد درون
چینی از هر یک بست درم مشک جید یک شغال
ابیشیم خام یک طل ابیشیم را بگلایب غسانده
پس بخوشانند و صاف نموده او ویه را با این گلایب
سقیفه نموده در صلا یسنگ بمایند تا تمام شود و گلاب
پس برشند و عسل که در آن ایلیج کابلی را مرور دینا
باشد و در ظرف چینی نگاه دارند پس بدستیکه
این دوا را فلفل است و دوازده المسک حلو
خار پنجه بهارستان سنجانی معمول در زمان بوزیر
این دوا و المسک نافع است از برای خفقان و
فالج و لقوه و وحشت و خنث نفس و استرخا و از
استلانی و مقوی طلب است و معده را پاک بسیار
و شش رطوبت از آن میکند و معین است بر خضم غذا
صنعت آن زرباد درون عرقی مرور دینا سفته کربا
بسا از هر یک دو گرم ابیشیم مقرر شش درم بهمن
سرخ بهمن سفید سنبلیط سافج هندی قافله
قفل از هر یک نیم گرم چند بیدستر از هر یک
زنجبیل از هر یک چهار درم مشک سه درم عسل صفا
یک من ابیشیم را مقرر نمایند که مثل عصار گرد پس
جواهر را بر سنگ سماق خوب صلا یه نمایند و باقی
او ویه را کوفته بجینه با عسل برشند شربت نیم شغال
با آب نیکرم مجرب است و دوازده المسک حلو و از فلفل
بسیار دارد و سوز مزاج بار قلب و ضعف دل را
که از بروت باشد نفخ و بدو و جبت امراض سودا
و دفع توخس و مانجولیا و عسر النفس فی نظیر
است و از برای گزین جانوران سینه

و خوردن سموم و نسبت کم از تر یا قی اکبر صنعت
آن عود هندی سنبیل الطیب و ارچینی مصطک روی
نفل جو زنبور اکبر چینی قاقله کبار وانه ایل بود
سوی کونی از خرمی پوست زرد و ارج حتم باد و بنجیه
یا در ج را زبانه خم مر زنجوش تخم قرچمشک زنجبیل
مر زنجوش نام دار فلفل از هر یک بست درم مر وارید
ناسفته کمر با هم سفید کمر سبک سانج هندی و
زرباد در و ج عرقی از هر یک بست و بنجیه مشک
تبی خالص یک مثقال آب شیم خام یک لطل بر شیم
و آب حادان حبس کننده پس بچشانند و نیکو ماند و صافی
نمایند و ادویه که صلایه کردنی است با این صلایه نمایند و تمهید آید
بلبله مر با سه وزن ادویه بقوام آورده ادویه کوفته
بخت با جابر صلایه کرده بان بر شند و بعد چهل
روز شربتی مثقال استعمال نمایند و در نسخه دیگر
عسل آله مر با با عسل بلبله مر با هر کدام که باشد سه
وزن ادویه بر شند و دوا المسک حلوا حار بنجیه
دیگر صنعت آن کمر سبک سفید سنبیل الطیب
از هر یک سه مثقال مشک تبی خالص مر وارید ناسفته
از هر یک نیم مثقال سانج هندی قاقله قفل اشتبه
جند بید ستر و فلفل از هر یک یک مثقال عسل مصنف
یک لطل ادویه کوفته بخت به جمل بشند و بعد از چهل
روز استعمال نمایند شربتی یک درم +
دوا المسک حلوا حار بنجیه شربتی که با سم مجون
مسک ذکر کرده نافع از برای وجع کبد و معده و
ضعف کبد و قلب و معده و تحلیل ریاح و نفخ +
صنعت آن مشک خالص دو درم و در نسخه دیگر
یک درم است جظیانای روی دو درم سنبیل الطیب
سیلج سیاه سانج هندی یک مغسول ریوند چینی
از هر یک دو درم است و در نسخه دیگر از هر یک
یک درم است زعفران ناخواه مصطک روی
تخم کرفس از هر یک چهار درم و ارچینی زرباد
در ج از هر یک سه درم عود هندی قرقفل
مرکب از هر یک یک درم و نیم کوفته بخت

بصل مصطفی سه وزن ادویه بر شند شربتی
مثل باقلانی با گلاب گرم کرده و مزاجش حار
است و در درجه ثلثه و خشک در آخر
درجه ثانیه و دوا المسک نافع از برای خفقان
و صداع ریجی و امراض سوداوی و بلغمی و صفراوی
و ج و فاج و لقوه و ربع بادای معده و ریاح
و نفخ و تحلیل کبد و معده و ریاک سازد و صنعت
آن بنجیه شربتی رئیس مصطک روی زعفران از هر
یک یک درم و نیم قفل فستقین باد بنجیه و فستقین
از هر یک یک درم عود هندی خام یک مثقال از
هر یک یک درم و نیم مشک تبی خالص یک درم
و زرباد در و ج عرقی از هر یک دو درم مر وارید
ناسفته کمر با شیم بسا بر شیم مقرر من از هر یک
سه درم صبر زرد سقوطی بست و چهار درم عسل مصنف
بقدر کفایت بستور مجون سازد شربتی نام وزن
و دو درم آب یگرم + دوا المسک مرکب همان
نفخ دارد و صنعت آن فستقین روی صبر
زرد سقوطی از هر یک هشت درم نار دین
سنبیل الطیب مشک تبی سانج هندی از هر یک
دو درم ریوند چینی شش درم و در نسخه اصل هشت
درم است ناخواه زعفران تخم کرفس از هر یک
چهار درم جند بید ستر یک درم و نیم اجزاء کوفته بخت
بصل مصطفی سه وزن ادویه بر شند شربتی
تمام وزن یک مثقال و قوت این مجون تا سه
سال بانی میماند و دوا المسک مر با فستقین
بنجیه شربتی رئیس که مستعمل اطباست نافع از برای
خفقان و وسواس و صداع ریجی و وادام خجوه
و مزمل و طوبات و بلب و ریاح و نفخ معده است
صنعت آن صبر سقوطی فستقین روی از هر یک
بست درم ریوند چینی هشت درم و در نسخه رسید
انگیل که در ذخیره در صداع ریجی مذکور نموده
وزن ریوند چینی شش درم است ناخواه زعفران
تخم کرفس مر صافی از هر یک چهار درم است

و در نسخه رسید این مر صافی داخل فست مشک تبی
خالص نار دین سانج هندی از هر یک دو درم
و در نسخه رسید انگیل دو درم مر وارید ناسفته و فلفل
است جند بید ستر یک درم و نیم و در نسخه رسید انگیل
وزن جند بید ستر یک درم است ادویه کوفته بخت به جمل
بصل مصنف بقدر کفایت بستور مجون سازد شربتی نام وزن
مجون سازد شربتی یک مثقال و نیمه خن و
شیخ رئیس موافق اند الا آنکه وزن ریوند چینی
شش درم است و وزن مر صافی دو درم و دو درم
قرفل نیز داخل در ادویه شربتی نیز موافق
نسخه شیخ رئیس است مگر آنکه وزن ریوند چینی
شش درم است و بجای مر صافی مر وارید آورده
و صاحب اختیار است گفته که شربتی از این دوا نادر
نماید یک درم است و قوتش تا سه سال بانی می ماند
و محمودین الیاس و رقا بادین حاوی صغیر گفته
که شربتی از این دو یک مثقال است و در شفقت
بار و بلغمی و سوداوی گفته شربتی از این دوا
یک درم است با جلاب سگری یک گرم + صا جمنیر
الطبلع گفته که این دوا گرم و خشک است و در
یک درجه و سه ربع درجه + دوا المسک مر بنجیه
دیگر منقول از خط حکیم میر عیاد الدین محمود +
صنعت آن فستقین روی صبر سقوطی از هر یک
هشت مثقال ریوند چینی شش مثقال جند بید
یک مثقال و نیم عسل سه وزن ادویه بدستور
مرتب نمایند و دوا المسک معتدل زرقس سره
نافع از برای خفقان سوداوی و بلغمی و یاس
خصوص مرانی و مقوی قلب و دماغ و کبد است
و خبث فتن و وسواس سوداوی زایل کند
و معده را قوت دهد و محل خجوه سوداوی و مایع
صعود آن با بد مایع و مجرب است و صنعت
آن مر وارید ناسفته کمر با شیم و رقی طبل
محول آب شیم مقرر دوا چینی کمر سبک سفید
در و ج عرقی زعفران از هر یک دو درم

مصطلک آشنه هیل بو از هر یک یک درم صندل سفید
 طباشیر سفید نیمه گل سرخ صندل سرخ کشنیر خشک
 گل گاوزبان آمله منقعه بسدر خرد مقشر ورق نقره
 مخلوط از هر یک سه درم از خشک منقعه پنجم درم عود
 هندی بادرنجبویه از هر یک یک درم و نیم عسل شنب
 خشک بتی از هر یک چهار دانگ آب سیب شیرین
 یارسان قند سفید عسل مصطفی هر سه برابر سه درم وزن
 مجموع ادویه بدستور مقرر مجون سازند و بعد از چیل
 روز استعمال نمایند شربت یک مثقال به دو درم
 المسک معتدل دیگر آن قدس سره به صنعت آن
 دروارید ناسفته کربای شمع بسدر یک مغسول ورق
 نقره از هر یک دو مثقال و نیم گل گاوزبان نیمه
 گل سرخ ابریشم مقرر همین سفید همین سرخ دار چینی
 صندل سفید و ریح عقری از هر یک دو مثقال
 و نیم مغز تخم خیارین آمله منقعه از خشک منقعه بادرنجبویه
 از هر یک پنج مثقال ریوند چینی خشک بتی خالص
 زعفران از هر یک نیم مثقال ساردن یک مثقال
 عسل شنب ورق طلا از هر یک چهار دانگ آب
 سیب شیرین رب بنفشیرین رب انار شیرین رب
 سیب ترش رب لادن ترش شربت ربیاس از هر یک
 بست مثقال گلاب عرق شاه تره عرق صندل
 عرق گاوزبان عرق بید خشک عرق بادرنجبویه
 از هر یک بست و نیم مثقال عسل مصطفی قند سفید
 مساوی دو وزن مجموع ادویه جوهر را بگلاب
 صلایه کرده باقی ادویه را کوفته بخیته ربوب و شربت
 و عسل نبات و عرق را بقوام آورده ادویه را
 بان بسند شربت یک مثقال به دو درم المسک
 معتدل مسکقل و قشیک حرارت غالب باشد نافع
 است از برهه جمیع اقسام مایخولیا و خفقان
 سوداوی و امراض قلب مرکب از اخلاط حاره
 یا اخلاط بارده به صنعت آن مردارید ناسفته
 بسدر حرق مغسول صندل سفید ابریشم مقرر از
 هر یک سه درم کربای شمع پنجم درم طباشیر سفید

گل سرخ از هر یک چهار مثقال کشنیر خشک مقشر
 تخم خرفه مقشر از هر یک چهار درم گل گاوزبان آمله
 منقعه از هر یک هفت درم دار چینی دو از ده درم
 خشک بتی زعفران از هر یک یک درم ورق طلا
 ورق نقره از هر یک نیم مثقال عسل مصطفی قند سفید
 بالناسفه سه درم ادویه بدستور مجون سازند
 مقدار مستعمل زوی از یک درم تا دو درم به دو درم
 المسک معتدل دیگر به صنعت آن مردارید ناسفته
 کربای شمع مرغان قرمز شنب سبز مصطلک رومی
 دار چینی دانه هیل بو سنبیل الطیب آشنه در ریح
 عقری سابع هندی قرفل سعد کونی اسارون
 همین سرخ همین سفید توری زرد توری گلگون
 از هر یک پنج مثقال عود قناری سه مثقال صندل
 سفید طباشیر سفید از هر یک شش مثقال قنار الطیب
 زرباد از هر یک چهار مثقال خشک خالص ورق
 نقره از هر یک دو مثقال ورق طلا یک مثقال
 ابریشم مقرر پنج مثقال نبات سفید وزن تمام
 ادویه عسل دو وزن تمام ادویه گلاب و عرق
 بید خشک از هر یک یک مینا جوهر را صلایه کرده
 سا را ادویه را کوفته بخیته نبات و عسل که با گلاب
 و عرق بید خشک بقوام آورده باشند بدستور
 مجون سازند شربت یک درم تا یک مثقال
 و آقا المسک معتدل با چند بدستور خفقان سودا
 و ضعف قلب و دماغ و مایخولیا و خفت نفس و
 وسواس و خوف و قزح را نافع است و کبدر و
 اسهال و معده را قوت دهد و تحلیل بخورد و ادویه
 نماید و بخت اختناق رحم و صرع به منظر است
 صنعت آن مردارید مرغان قرمز کربای شمع
 در ریح عقری ابریشم مقرر زرباد همین سرخ
 همین سفید از هر یک دو درم سنبیل الطیب
 آشنه قرفل دانه هیل بو اسابع هندی دار چینی
 چند بدستور از هر یک یک درم زعفران صندل سفید
 صندل سرخ مصطلک طباشیر سفید کشنیر خشک مقشر

از هر یک دو درم عسل شنب یک درم خشک بتی خالص
 بنمرد نبات سفید عسل مصطفی بالناسفه سه درم وزن
 مجموع ادویه بدستور مجون سازند و در ظرف چینی
 نگاهدارند شربت از یک درم تا یک مثقال بعد از ده
 استعمال نمایند به مجون المسک بخت در چنگر و
 ضعف معده و برودت آن و قشیک سرد و تحلیل
 ریح های غلیظه و اورام صلبه نافع به صنعت آن
 خشک خالص سلیخه صندل الطیب سابع هندی و
 نک پاک کرده مغسول ریوند چینی خطبای ناروس
 از هر یک دو درم زعفران ناسخه تخم کرفس
 مصطلک از هر یک سه درم عود هندی قرفل سعد
 از هر یک یک درم ادویه کوفته بخیته با عسل کف گرفته بقوام
 آورده سه درم وزن ادویه بسند شربت یک درم تا یک درم

فصل در ذکر شش مسمات

بدانکه مسمات بضم هم و فتح سین و کسر هم مشدود فتح
 نون و الف و جامع اسمین است و آن ادویه را
 نامند که بدن را فربه گردانند و بخت که قریب
 باعث حال و لغایت نافع است به صنعت آن
 مغز بادام مغز فندق مغز حبه اخضر مغز پسته شکر
 مغز چغندر اجرام مساوی کوفته با سه درم مجموع
 عسل کف گرفته بقوام آورده سرشته زردی یا زرده
 مثقال تاسی مثقال تناول نمایند و اعتقاد را هم
 و اشال آن بیاشامند و مسمن دیگر که در شستن بدن
 عجیب الفل است از کندی به صنعت آن حبه خرفه
 مقشر آرد کرده به کیله باد و زطل شیر گاو و تازه
 و دوشیده نیم کرده و خوب سرشته نانهای تنگ
 از آن سازند و هر نانی بوزن نیم اوقیه و خشک
 نموده هر روز دو نان از آن را کوبیده قبل از
 طعام تناول نمایند و بالای آن فالوده از آرد
 نخود و باقلا و ریح و بیشتر بخیته بیاشامند و مسمن دیگر
 آرد ریح آرد نخود و ریح بدستور نانهای تنگ ساخته
 و خشک کرده کوبیده با مغز بادام شیرین و مقشر

و يا تندر با شير طخ نموده تناول نمايد بسمه دیگر
عجيب الفحل به صنعت آن بچيز نديگر گاو تازه و شيره
یکرطل و یکرطل آب شیرین در آن ریزند و با شير
طایم طخ دهند تا آب سرد و پس یکبار دقیقه فاشند
یکبار او قیو روغن گاو تازه و یکبار او قیو روغن گاو
در آن ریزند و تا دو ساعت بچرخانند پس با شير
تناول نمایند بسمه دیگر از این ماسویه به صنعت
آن اگر نخورد و با قله وجود بچرخانند هر یک مساوی
عدس نقشه خشکاش سفید ماش نقشه مغربادام نقشه
از هر یک نصف وزن کجند نقشه ربع کنگر نقشه
از هر یک دو جوهر و با شير تازه و دوشیده طخ دهند و نیم
جزو کنند و در صوف اضافی نموده و صبح ناشتا با شير
شیر مخدیر در تناول نمایند بسمه دیگر به صنعت
آن مغربادام مغربندق مغربجبهه الحضر کجند نقشه
تخم خشکاش سفید از هر یک یک وزن مساوی یکبار
نصف یک وزن فانیو وزن کل صوف سازند
و هر صبح ناشتا و شب وقت خواب بست و در آنرا
تناول نمایند بسمه دیگر در شتمین عجيب الفحل
است به صنعت آن از روت سه مثقال و نیم
حجر الیهود سه قراط نارچیل هفت مثقال کوبیده
در هم نموده چهار حصه نمایند چهار روز بعد از حمام که
چند زرده تخم مرغ نیمه شست خورده باشند
نمایند قوی الاثر است بسمه دیگر موافق مبرود
المنزاج و بغایت قوی الاثر است و تا سه سال قوت
این ترکیب باقی میماند و شربتش از سه مثقال تا
پنج درم است و بعد از غذا تناول نمایند به صنعت
آن کجند نقشه مغربادام نقشه نخود نقشه حلیغوزه
نقشه تخم خشکاش سفید از هر یک یک جوهر و نیم
گردگان نقشه آر و گندم زرد باد حبه الحضر از هر یک
نیم جوهر و حبه شنداده حبه لیمونه از هر یک ربع جوهر
کوفته بخیه با گل شیر تازه دوشیده وزن مجموع
ادویه با شير طایم بچرخانند تا شير را جذب کنند
و سه وزن ادویه غسل را بقوام آورده بان نمزج

کنند و در آخر مقدار شتمین یک جوهر و نیم بقیه
فاوهر گادی است با گلاب نرم نموده اضافی
نمایند و بقدر شربت تناول نمایند بسمه دیگر
که موافق محروم المزاج و مقویه باه است به
صنعت آن خود با پوست سی مثقال و شیر گاو
بچرخانند یک شانه و زرد بستره تخم بچرخانند
تا سه مرتبه پس بچرخانند شکر سفید شش مثقال
سفید گندم جوهر شش ماش نقشه از هر یک سی
مثقال مغربادام شیرین مغربجلیغوزه مغربجبهه
از هر یک بست و نیم مثقال مجموع را کوفته بخیه
هر روز بست و نیم مثقال آن را با شير گاو تازه
دوشیده طخ نموده تناول نمایند و در حمام
روند و با بخار دمی کشت نمایند بسمه دیگر که
بالخاصیت موثر است به صنعت آن کس غسل
که بر نیارده باشد در سایه خشک کرده هر روز
بچرخانند مثقال آنرا با شکر سفید و آر و گندم ساییده
با آب مانند فالوده طخ نموده بخوشند و اگر بدون
طخ آنرا سوخته با پالوده و امثال آن از مرقه
لحم و غیره پاشیده تناول نمایند نیز خوب است
بسمه دیگر به صنعت آن قرقه خنجان زیره
کرمانی زنجبیل ناخواه حب الحضر از هر یک پنج
درم حرف سفید حبه لیمونه تورین بوزیدان
بهمین سورنجان سفید شست الحیدر در سرکه بریزند
بریان کرده از هر یک ده درم از روت زرد باد
از هر یک سه درم در روغن جوز جندم از هر یک هفت
درم کوفته بخیه یک جا کرده سه کف دست صبح و
سه شام بخورند و از عقب آن حریره تخم از
آرد و روغن و نخود و با قله و گندم و مغربادام و قند
پاشا مانند بسمه دیگر که در شتمین بدن عجيب
الفحل است به صنعت آن کبر باهمنان مغاث
در نماد و جوز جندم تخم خشکاش سفید از هر یک
هفت درم مغرب نارچیل مغربادام مغربجبهه مغرب
فندق مغربگردگان مغربجلیغوزه مثقال بوزیدان

از هر یک پنج درم مغرب خشک از سه درم ادویه کوفته
بخیه با سه وزن کل کس غسل بقوام آورده
سرشته شربتی از سه درم تاج مثقال تناول نمایند
بسمه دیگر که در شتمین بدن بهتر از انست چنانچه
آزموده بحرب و انست اند به صنعت تورین
تخم خشکاش سفید از هر یک پنج درم حب الحباب
زنجبیل قرقه دارچینی مثقال از هر یک سه درم
حب لیمونه بوزیدان جوز جندم حب الحبل نقشته
از هر یک یک درم زعفران و لبوبه سطور و رنجه
قبل از هر یک هفت درم ادویه کوفته بخیه با سه
جند کل اجزا غسل مصفا مقوم بپوشند و در آخر
انگی غبار شیب و مشک بتی حاصل ضافه
نمایند و این دو مقوی باه تیز است بسمه
دیگر که در شتمین بدن از اسرار شمرده اند به صنعت
آن کثیر مغربادام نشاسته شکر سفید اجزا مساوی
نرم کوفته بقدر لایق تناول نمایند و مداومت
بر آن فرمایند و صول نکند بعد از آن شیر کینا رچیل
در آن طخ داده باشد بخوشد بسمه دیگر که
بدن را خیره کند و قوت باه بپزاید به صنعت آن
بهمین سرخ زرد آوند مدح کینا حبه الحضر تورین
شده اند شونیز مغربجبهه پوست نخود مغربادام شیرین
کجند نقشه مساوی نرم کوفته آر و حبه شسته نقشه
بریان بوزن کل بار و عن بادام یا پسته یا مسکه
گاو تازه چرب نموده با غسل قوام آورده سه وزن
ادویه بپوشند شربت ضعیفا و زنان را بقدر گردگان
واقویا و مردان را بقدر تخم مرغ و اما شتمین عضو
مخصوصا نند باز و وساعده و قصب و سرین
باید که عضو مخصوصا با شير تازه چندان ببالند
که سرخ گردد پس این دو را ببالند به صنعت
آن خراطین را از گل شسته و خشک نموده
بار و عن کجند یک گرم طلا نمایند خلق که بفار
ز لونا مانند نارچیل تازه که در جوف آن آب
باشد بگذارند تا خشک شود پس ساییده طلا تا

و هرگاه در نار حیل آب نباشد شیر داخل نمایند و دیگر
آنکه عاقر قره حازم ساییده با سته درم و نیم پیاز خنجر
خلوط کرده طلا نمایند و بعد یک بشاز و ز آب گرم
بشوند و مکرر چنین نمایند و اینها ذکر یافت بر آب
نشین قصب است و همچنین بعد از شستن با شیر
از افغن زفت روی بران تکرار عمل باعث تنبیه
آن ست و حوض و حلو و آب و بوبات و معاجین سمند
در رسوم خود را ذکر یافتند فائده بدانکه هرگاه که
طالب قوی است باید که اجتناب نماید از حرکات
عینه مفرطه بدنی و اعراض نفسانی و عقب شدید
و بسیار رفتن بجام و ملک در آن کردن و تعبد بر
تا اول غدی لطیفه سرعیه اضمحلال کیو در دست
و سکون و فرج و سرور و بالاست با محبوبان بسیار
و امثال اینها را بخورد لازم نماید

فصل در بیان نسخ مسومات

بدانکه مسوح از مسیح است بمعنی ماییدن و مراد اینجا
ادویات که بحسب تقویت باه و لذت جسم
برگش را در قصبه نشین نمایند از غیر ماییدن
قوی و بصفت مسوح نافع جهت تقویت باه و
سختی قصبه و عین را بغایت نافع است صفت
آن پیاز خنجر و پیاز نرس از هر یک نیم و قیده رست و
است متقال روغن زیت و قیده آب سبزه شانه
تا هر شود و آب سوخته روغن بانه صاف نموده
از هر یک نصفه چشمه عاقر قره خا خول شخ از
هر یک یک متقال غنیم متقال نرم سوده بان
مخز کرده بر قصبه و عانه و ایشان مکرر ضماد
نمایند و اگر بر سله زیادتی تقویت مویانی و زهره
مفع و امثال اینها و سورنجان و مرصاف محلول
افزاده کنند بغایت مقوی و از مجرب است و
اگر از پیاز نرس صرف ترتیب دهند نیز خوب است
و اگر درم پیاز نرس را با کار دوجوی و ورق کرده
یک بشاز و ز شیر گا و پیش نجیساند و ساییده

و بر ذکر و عانه و حشفه ضماد نمایند عجیب الفعل است و
اگر پیاز نرس را بدستور در شیر گا و پیش نجیساند
ساییده او و پیوسته نرم کوفته بخیه بان سرشته
که در باون سنگه بدسته نمایند و بر اعضا مخصوصه
ضماد نمایند بسیار قوی الفعل است و مسوح دیگر
بغایت لذت طریف است و صفت آن پیاز
نرس زهره گا و سوزنده عاقر قره با السویه نرم
سوده با بادهن سرشته بر قصبه طلا کنند بعد
از خشک شدن مباشرت کنند و چون بر عانه
مالند نفوذ آورد و مسوح دیگر که همین عمل دارد
صفت آن هفت عدد پیاز نرس را با کار دوجوی
ورق نموده در شیر گا و پیش نجیساند و بگذارند
تا شیر را جذب کند و در باون سنگه انداخته نیکو
بالند تا لیسان شود و قسط بکوبد و زیدان
ایر سا عاقر قره حازم را زانند و حج از هر یک سه متقال
مویج یک متقال غنیمت نیم متقال نرم کوفته
بخیه بان مخز نموده تا چون مرهم شود بر موضع
مخصوص اطراف آن مالند و مسوح دیگر که
بغایت و تراست و باعث لذت طریف شود
صفت آن کبابه صیفه زنجبیل عاقر قره حاسد کونی
از هر یک یک جز و بانه ذکر کشیر از هر یک
نیم جز و اجز کوفته بخیه با بادهن سرشته طلا
کنند و اگر نیم جز و زهره مرغ اضافه نمایند بغایت
لذت افزای زن میگردد و مسوح دیگر که همین عمل
دارد و صفت آن زنجبیل عاقر قره حاد از صیفی
از هر یک یک گرم مشک خالص یک جبهه با غسل
سرشته جب سازند و وقت حاجت با آب بن
عمل کرده بر قصبه مالند و بعد جفاف مباشرت
نمایند و مسوح دیگر که همین خاصیت دارد
صفت آن کبابه و صیفه عود و صندلی مویج
از هر یک نیم گرم مشک یک قرطاب با غسل مرطوب
زنجبیل سرشته بر ذکر طلا نمایند و مقاربت کنند
مسوح دیگر که همین خاصیت دارد و صفت آن

دار صیفی کبابه صیفی سیندی که دوا میهند است اجزا
مسوی کوفته بخیه جب سازند و خشک نمایند
و وقت حاجت یکی از آن را در بدن گیرند و آب نرا
بر قصبه طلا نمایند و بعد از خشک شدن مجامعت
کنند و مسوح دیگر که لذت جوارح میفرماید و صفت
آن بجزند از صیفی مقدار دو درم و در بدن بخایند
و آب آن را بر قصبه طلا نمایند و بعد از خشک شدن
مقاربت نمایند و مسوح دیگر که چون بر قصبه طلا
نمایند و مجامعت کنند باعث بعضی نفرت طریفین
میگردد و صفت آن سیداب صیفی و روح الصمغ
ایون کعب خنزیر غیر خرق با سوزن صیفی زهره
خرو سوزن ندان سوخته با سوزن شسته سوزن سوخته
مرگین کبوتر حبه عا و مغر از هر یک یک گرم
با ب ساییده طلا کنند و اگر باطن زیر عانه قدس
ازین ادویه ملاصق قصبه او گردد و باهر زسنه که
مباشرت کند باعث نفرت آن زن گردد و مسوح
دیگر که باعث توسع فرج گردد و جدی که احدی غنیمت
مباشرت او کند و صفت آن پیاز حبه با سوزن
چوب نیم تخم بستان افروز نیم شاه سفرم تخم
باور و زهره کتار روغن زیتون با السویه با زهره
گا و زهره سرشته جب با سوزن خشک کنند و وقت
حاجت با روغن زیتون حل کرده استعمال نمایند

فصل در بیان مسومات

بدانکه مسهل بضم میم و سکون سین و کسر با و لام
بصیفه اسم فاعل با صطلاح اطلاق بمعنی مسهل
و آسانی دفع خلط موی فاسد غالب بر بدن
است از عروق و اقا صی و قصبه و معده و امعا
و فراغت طبیعت از اذیت دکمال و افساد آن و
هر دوائی که از شان آن باشد که تحریک مواد و
رطوبت از عروق و اعماق بدن و سایر اعضا نماید
بسی اسافل و جهت امعا یا اینکه خراج به بر از
نمایند از دوائی مسهل نامند و استقرغ و مستقرغ

عام ازین و شامل ست مفرغ طبیعت اخلاط را
مثلاً خون را بطریق الفتح افزایه عروق و بالشفاف
آن بطریق رفاف و یا نزف و یا نفث الدم از مجرای
حلق و بول و یا بر از بول الدم و بواسیر و حیض
بر خلاف عادت و زیاده بر مقدار معین و امثال
اینها و سایر اخلاط را خواه بعنوان عرق باشد یا
ادرار و بانی و اسهال بهر طریق که اسهال و اقرب
باید و ماده قابل آن باشد و بدان جهت قریب
بود و اجازت طبیعت را بر دفع آن مثلاً خون را
بطریق قصد و یا حجامت و یا ارسال علق یعنی
زنجبیا پندن و سایر اخلاط مثله دیگر را استعمال
ادویه مستقیمه خارجاً و یا داخل بطریق مذکور و حد
لائق و خل عظیم ست فعل مسلمات یا به تلپین
ست و آنرا طینات خوانند مانند شیر خشک و یا
بار خا و لزوجات و آنرا مرغیه گویند مانند اجاص
و یا تخمیل و تندیب و جذیب مانند تربد و دندیا
کثیر و یا به تنهائی مانند سنائی و یا بعضی مانند
لبیله جات و امثال اینها و نیز مسلمات یا ادویه
مفرده اند و یا مرکبه و مفرده یا محتاج به مسلمات
اند و مبد رفات و معینات یا نه و اکثر ادویه مفرده
یا مصلحات و طرق استعمال آنها مانند آفتیمون
و اقربون و البلیجات و بسفاج و خیار شنبه و
دند که حبس سلاطین ست و زراوند و سقونی
و سنائی و سوربخان و صبر و عصاره که ریونده و غوا
غبتا نامند و غاریقون و غافث و لاجورد و
مازیون به ترتیب حروف در اماکن خود ذکر
یافت و مرکبه یا از قبیل جوارشات اند و یا جنوب
و یا حقن و یا ادیان و یا سفوفات و یا شیفات
و یا اثریه و یا اقراص و یا مطبوعات و یا معاجین
و یا نقوعات و همه اینها چه در ذیل ادویه مفرده که
اصل و عمود آن ترکیب اند چه علیده نیز ذکر یافتند
احتیاج بتکرار نیست و این جا بالا جمال است
یعنی چند نسخه برکتی تذکره میاید بعون الله تعالی

و حسن توفیق و تمهید و تدبیر باندک سود مزاج
و اخراجی اقدام بشرب ادویه مسهل و مسلمات
نمایند و بر خود عادت دهند آنرا و بهر طبیب نیز
لازم است که تا ضرورت داعی نشود مسهل
ندهد و عند العسر و رتاعه لیس طین و طینات
رفع احتیاج شود مسهل و مسلمات نیز دارد و چون
لا بد شود از مسهل باقوی رود و دوائی غیر مستعمل و
مجمول الکفیت و الکیت را استعمال نمایند
خصوصاً بضعفا و صاحبان لطافت مزاج و
ملوک و سلاطین مگر آنکه اولاً بتکرار و تکرار استعمال
در اقویا و مبرودین و مرطوبین و صاحبان مزاج
کثیف از مقدار بسیار کم و زیاده با مصلحات و
اوقات و از زمان و فضول و حالات و اسنان
مختلفه مفروداً و مرکباً استعمال کرده و کیفیت
مزاج و کیت مقدار شربت آنرا معلوم نموده باشد
و تا بنیابن سوسین و بهر که مناسب داند با شراط
مقرره قدر لائق و مذکور در مقدمه کتاب نیز
مفروداً و مرکباً با ادویه مناسبه هر علت استعمال
نمایند و نیز تا بحقن و شیا فاست و اضمه و اطلبه
رفع حاجت شود و نیز ترکیب از ضعیف تر قوی و
اقوی متوجه مشروبات نکرده و تا چاردر مشروبات
نیز بهمان ترتیب را مرعی دارد و باید که دوا را
بمقدار مرض زشت و ضعف و کیفیت و کیت
بدیه خواه مفرود باشد و یا مرکب و در امراض مرکبه
تا چاراست از ترکیب ادویه بحسب ترکیب
امراض و از استعمال مصلحات و مبد رفات
و معینات با آنها و ایضا باید که به پیران و حوامل
و مرضعات خصوصاً که ضعیف البینه باشند حتی
المقدور مسهل ندهد و عند الضرورت و لابد
مسلمات خفیفه و طینات و حقن لبینه استعمال نماید
و از ادویه قوی را اجتناب کند ایضاً باید که عند التوجع
و نزد عدم شدت حاجت و راز منته
داوقات بسیار حاره و بسیار بارده مانند بودن

آفتاب در سرطان و اسهال در تابستان و در حدی
و دود در زستان و اوقات ظاهر در گرما و صبهائے
بسیار سرد و در سردا در هنگام امتداد و پیری معده
از طعام غیر منظم و در غلبه بسیار و شدت ضعف
نخوراند و نیز باید که ملاحظه ایام بخارین نماید که روز
بخران را مجادله طبیعت با مرض ست و روز شدت
و یحجان بود و مانند روز چهارم و هفتم و نهم
و یازدهم و سیزدهم و بیست و یکم و در مسهل نباشد
و در آن روز مسهل ندهد خصوصاً در امراض حاره
حاده که باعث تشویش طبیعت و استیلائی مرض
و خوف و بیم بالکیت ست چنانچه تفصیل در کلیات
کتاب قوم از قواعد معالجات و علت احتیاج ترکیب
ادویه در اصول ترکیب و غیره مذکور است و اینجا
بدین مقدار اکتفا نمود و چون نزد توسعه و عدم
اضیق وقت اخای مسلمات را به منضجات
استعمال نباید نمود و لهذا بیان قاعده کلیه بعض
منضجات طرد اللباب ذکر نمود و بدینکه منضج بضعفا
اسم فاعل یعنی منضج دهنده ست و منضج عبارت از
اعتدال آوردن قوم اخلاط است برای سهولت
دفع و قبول آنها مفرغ هر خلط را بطور خاص
و قوامی لائق مثلاً صفرا را به تغلیظ و کسر سورت
و حدت و جمع و منع از شطت آن و این بادویه
بارده و رطبه که حاصل میگردد و بلغم را اگر تریق
و نج و داسیت بتغلظ فی الجمله و اگر غلیظ و شبت
بسط معاد اعضاست به ترفیق و تندیب بحد
لائق و قطع آن بادویه حاره رطبه و مرخیات
و مزلفات و امثال اینها و سودا را اگر بسیار غلیظ
و تشبث بسطح معاد اعضاست بترفیق و تندیب
بحد لائق و قطع آن بادویه حاره رطبه و یا حاره
یا بسبب حبس حیات و مزلفات و امثال
اینها و اگر بسیار غلیظ و متجسس نیز بترفیق و قطع بادویه
حاره رطبه و اگر غیر طبعی حاد محترق از صفرا و دم
است هم به ترفیق و هم بحسب سورت

آن ترکیب آن ادویه با بعضی ادویه بارده طبع
بمقدار حدت آن چنانچه تفصیل در کلیات درامکن
خود مذکور است و توضیح و انضاج عبارت از اعتدال
قوام آمدن اخلاط است و قابل دفع بودن آنها
فالکده بدانکه شرط در اخلاط و منضج و مسهل و غیره
آن است که اولاً اجزای مفردة آنها را هر یک جدا
جدا تازه جید غیر مغشوش با جزیل غریبه خوش
خاک و غیر سبیل بدوای دیگر گرفته اند و آنچه منقشر
کردنی است مانند اصل السوس و سفنج و آنچه
خف داشته دارد و در کردنی است مانند بلبله جات
و آله و بلبله و عناب و سیستان و مویر و امثال
اینها و آنچه گویدنی است مانند اکثر بزر و در و انخاب
و اصول باید منقشر نمود و بر آورد و جو کو بکرده
بقدر لائق مرض و شخص و بنیه و بلد و فصل و سن
و مزاج جدا جدا وزن نمود و یک جا در ظرف
پاکیزه کرده و مقدار از آب صافی خالص از باران
و غیر آن و یا عرق های مناسب حسب لطافت و
کثافت اجرام ادویه و قوت طبع و کثرت آن که
بتفصیل خواهد آمد و مرطوب تو انداخته و با
بر آن خواهد بود و بنحیانی که مثلاً شب از برای صبح
و صبح از برای شام پس با شش ملائم که سردی را
بستد یا شکر بخار آن بیرون نرود که قوی اجزاء
لطیفه هوا و آنکه تجلیل رود و زایل گردد و
ساعت بساعت سر آنرا باز نموده و بزر و بکو
بر هم زده و زیر و بالا کرده که تمام اجزای آن مسا
طبع یابد و سر آنرا باز بپوشند و طبع نمایند
تا آنکه نصف یا ثلث رسد آنگاه و یک را
زود آورده بگذرانند تا بخار گرمی آن کم گردد و
سر آنرا باز کرده قدری بالند که قوت آن
تمام باز داده شود و صاف کرده با آنچه نیاز
دانند از اشربه و سکجنیات و غیره با همان گرمی
بجدا لائق بیاشامند از غیر آنکه بگذرانند تا سرد گردد
و دردی بر آن بگذارد و ثانیاً گرم نموده بیاشامند

و نیز باید که بعد از الیدن از دو صافی نمایند و
نگذارند که اجرام ادویه قوی و لطافت آنها را
بخود جذب نمایند و آنچه از ادویه که قابل طبع
بسیار نیستند مانند فیتمون باید که در پارچسیر
تازک بسته در آخر در آن اندازند و چند خوشی
داوه فشرده در نمایند و آنچه از گلسا و برگها
و غیره و امثال اینهاست بجدا لائق و توسط طبع
نمایند و آنچه از انخاب و اصول است بیشتر
طبع دهند و همچنین مسهلات مطبوعه را با آب گلسا
باید که منقحات و مسهلات صفرا را با طبع خفیف
بیک دو خوشی آتفا نمایند و مبالغه در آن
نمایند و همچنین در مالیدن و در گرمی هنگام
نوشیدن باید که باعتدال باشد و منقحات و مسهل
بلغم بر آب خود از آن زیاده و سودا نیز بدستور
از آن زیاده و بهترین ظروف از برای طبع ظرف
سنگی است پس نقره پس مسیق تازه و مسهل
نموده و بدانکه در اینگونه مواد فاسده و اخلاط
روی بسیار باشد اکثر آنست که بسبب استعمال
منضج و مسهل همچنان و حرکت درمی آیند و
اعراض آنها مانند شربت حمی و صداع و قفل
اعضا و کسالت و بی رغبتی بر طعام و شراب
خصوصاً در بلغمی زیاده عارض میگردد زیرا که
با دوام که آنها ساکن اند عوارض آنها کمتر ظاهر
میگردد و مانند مزابل و متغضات و جابا که
قدیم مترشح الا متفرد که تا ساکن اند بوسه
تفغن آنها چند آن متاذی نمیکرد و اندو چون
آنها را حرکت دهد و در اندو بی تفغن آنها ازیت
بسیار میرساند و گاه است که باعث هلاکت
میگردد پس باید که درین هنگام مشوش و مترو
نگردد و علامات و عوارض غلبه و اخلاط را
ملاحظه نموده دست از تفقیه برفق و مدارا و یا
بشدت و قوت برندارند و شرائط تفقیه تمام نمایند
که بعد تفقیه کامل عوارض مذکوره بعون الله

عزوجل بالفعل ناکل میگردد و داشتند
صداق و سخت حاصل میشود
ضابطه کلیه در آنها بدانکه هرگاه اراده
کنند اسهال بعضی اخلاط متشنه را باید که بحسب
آن ترکیب نمایند و ادویه مسهل مخصوصه بآن را با
منقحات و منقحه و مصلحات و مسدورات و معینات
و حافظات اعضای رطبه و حرارت عزیزیه و
ارواح و قوی خصوصاً در مورد ادویه خفیف
محترق از صفرا و دم برای دفع اذیت و نکایت
آنها مثلاً اگر اراده کنند ترکیب مطبوعات را بک
اسهال سودا از تمامی بدن در غیضیات در
اوایل زیرا که در اوایل حیات قبل از چهارده
و نسبت یک منوع است زیرا که رقیق ماده را قبل
از بلوغ دفع می نمایند و باقی را غلیظ و تجمیع و باعث
طول مرض و فساد دیگر میگردد باید که ترکیب
نمایند از پوست بلبله کابلی و بلبله سیاه و فیتونی
و سنائی و سفنج و اسطوخودوس و مانند اینها
و اوزان آنها را اوزان تاسه بگیرند و اضاف
نمایند بر آنها مصلحات و معینات آنها بر
اسهال از لطافات و سعی نمایند که باشند آن با
مفرحات قلب و مقدمات ارواح و حافظات
آنها از نکایت سودا خصوصاً از حرکت از هلال
آن از مفرخ و مانند باد رنجوبیه و گاو زبان و گل
سرخ و خربوبه و زنجشک و صندل و مانند اینها
و نیز ضم نمایند با منقحات سرد و منقحات بخاری
مانند کشتوت و کشم کرفس و انیسون و رازیانه
و غافل و سننیت و حما و حاشا و ایرسا و
ترمس و از خرو و صمغ و فراسیون و فطور یون
دقیق و مرزنجوش و شاه تره و امثال اینها و منقحات
مانند انجیر و مویر و بیدانه و اصل السوس و محکوک و
مانند اینها و ادویه منقحه بکند مانند ریوند چینی و
ختم کاسنی و مصطط و امثال اینها پس آنچه
از اینها صلب باشد شب در آن مقدار از آب

یا عرقهای مناسبه مانند عرق کاسنی و شاهتره و عنب
الثعلب و رازیانه و گاو زبان و یا بادنجوبیه و یا نیلوفر
و امثال اینها که یا بعضی آن مقدار که ادویه خوب
نخسند بخسبایند و اگر آبها را گرم کرده باشند بهتر است
و ادویه بسیار لطیفه را مانند فیتون حلخده و فستق
نگاه دارند و باید که ظرفیکه در آن می خیسانند پاکیزه
باشد از چینه یا شیشه یا سفالی لعابدار یا نقره یا
مس تازه قلعی کرده پس صبح سه رطل و یا سه مثقال
آن مقدار که تواند آشامید از آب شیرین صاف
اگر آب باران باشد بهتر است و یا از عرق کاسنی
مسطره هر یک که مناسب دانند داخل کرده در
دیگ سنگ یا نقره یا مس تازه قلعی کرده با آتش
ملایم طبع دهند و درین طبع ادویه را بر هم زنند و زیر
و بالا نمایند تا تمام اجزای آن مساوی طبع یابند
و گذارند که اطراف دیگ چسپد و نیز سر آنرا پوشیده
دارند که تمام بخار آن بیرون نرود و اجزای لطیفه
آن تحلیل یابد و قوت ضعیف گردد تا آن مقدار که
به ثلث رسد پس صرعه فیتون را در آن اندازند و
سه چارچوشه داده فرو آورند و صرعه را افشرد
دور کنند و ادویه مطبوعه را قدری مالیده صاف
نمایند و فلوس خیار شنبه بقدر حاجت تا به یک
ادویه شیر خشک و تخمین بدستور تا به نیم اوقیه
در آن حل کرده از نخل یا صافی تنگ گذارند
روغن بادام شیرین تا سه درم برکے رفع غائله
التصاق فلوس خیار شنبه بر سطح امعاء و مضمون کسیر
و عسله جات و سنایی بر آن چکانند و در همان
گرمی بپاشانند و باید که چند آن تا خمر نکند که
دوا سرد گردد و توانیا گرم نموده بپاشانند چنانچه
ذکر یافت و نیز باید که در زمان تابستان و گرمی
هوا مطبوع بسیار نباشد و صبح زود وقت سردی
هوا بپاشانند تا زود و شروع بعمل نماید هوا هنوز
بسیار گرم نماند و در سردی هوا و موسم زمستان
قریب بچاشت و گرم تر مطبوع را بپاشانند و اگر از

تقویت اسهال سوداوی غلیظ نمایند پس باید که
آنرا یا علاوه و سردار و بوج متخ از غار یقون مخول
غیر مدقوق یک درم یک نطفه یک دانگ و نیم و
تر بد سفید مدبر و ثلث درم و سقمونیای مشوی
و مصططه رودی از هر یک دانگ کوفته بخمخته
با قدری از آب مطبوخ حل کرده با سرشته حب
ساخته مقدار دوسه ساعت قبل از مطبوخ بپاشانند
و هنگامیکه باشد سوداوی متولد از احتراق صفرا
که زیاده کنند و مطبوخ بلبله زرد و سنایی و شاهتره
و فستق و اگر محرق از بلغم باشد زیاده کنند
بر آن تر بد سفید و بلبله و آمله و در سودا و ریح و تخم
و یا بوج تخمین اگر باشد علت مرکب از دو خلط یا
زیاده باید که مطبوخ را نیز بحسب نیاز کیفیت و
کمیت ترکیب نمایند و اگر باشد ماده را سخ در
عضو خاص داخل عروق و مطبوخ دوا مخصوص
بآن عضو یا ادویه مشترکه انفع منجمع بدن را
داخل نمایند مانند آنکه برای وجع المفاصل حل
نمایند در آن سورنجان و بوزیدان و یا هی زهرج
و در سردار بوج که علاوه نیز نامند تخم خنظل و
حب النیل و برکے تنقیه سینه و سیاه و شان و
تخم خطم و اصل السوس و زرد قاق و عناب و پیستان
و مویر و تنقه و بدل نمایند بلبله جات به تنقیه زیرا که
بلبله جات مناسب با امراض صمدیه ندارند و
تخمین از برکے حیات و خصوصاً در اوائل
چنانچه ذکر یافت باید که داخل نمایند بلبله جات
را و عوض آنها مریخات مانند نفیسه و قمر بنده
و عناب و پیستان و زرد آلوی خشک و زربیب
منقه و مفتحات سرد مانند بوج کاسنی و تخم کاسنی
و زرا و ندجینی و غافق و کشوث افزایند زیرا که
بلبله جات مخشیات و مضیقات و مصفیات
مجارری اند و بعد اسهال حداثی پوست می نماید
و میگردد سبب تنگی سید و آنها و ملاک و نهایت
امر و عرض در معالجات تنقیه سرد است که سبب

عفونت اخلاط گشته اند و فعل آنها بر خلاف مقصود
است و نیز بهمان جهت ذکر یافت و تخمین هرگاه
اراده تنقیه و مانع باشد که با سرشته و رد و علاوه
ایا بوج بخوراند و برای امراض معدیه فستق و مانند
آن میفزایند و برای طحال مانند بوج کبر و برکے
کبد مانند برگ عنب الثعلب و فستق و برای
امراض معا و تنقیه آنها از دیدان و رطوبات
مانند شفتالو و بوج قوت و کبود و شیخ یلاس یا رطبه
که دوا می هندی است و با علاوه تخم خنظل و تر بد
و ملح هندی و نظرون و فنبیل و روغن زیت
و مانند اینها و از برای کرده و مثانه و تنقیه آنها از
ماده سنگ ریزه و رطل و ریزایند آنرا ادویه
مناسبه با آنها مانند آشنه و نام و سنبل الطیب و
قیصوم و تخم خربزه و خشک دانه و حب القلت و
با علاوه و حجر الیهود و حجر الحوت ساییده و را و العقا
و را و حب الکرم و حجون عقرب و حجون حجر الیهود
و قرص کاسخ و امثال اینها و از برای جلدی که امراض
و تنقیه آن از ماده جرب و غار شل و دو نیمه بپاشانند
و تخمین بحسب هر عرض و فائده و ساخته امر
چیز بپاشانند و این منوط بحدت و رای طبیب
حاذق است و ماکول باد و نیز باید که در ایام شرب
منضجات و مسهلات و چند روز بعد از آن طعام
و غذای لطیف حقیق غیر منجمد و مسدود تناول نمایند
مانند قهقه شور یا یا بخود آب و یا آب قلیه ای متخ
از تخم لطیفه خفیفه مانند مرغ بچه و در آن و پیوسته سنگ
خوار و بر خاله و بره املاک که خلان و حلام نیز
نامند و امثال اینها با چلا و ملائم بختیه دم خورده
از برنجای سبک لطیف و با غذا های گوشت از
بقول و حبوب خفیفه لطیفه کم روغن یا بی روغن
و آبهای صافی شیرین سبک بپاشانند و اجتناب
از حرکات نفسانیه و بدنه و حرکات عنسیفه
و وزیدن باد های سرد و گرم بسیار بد آن است
آب سرد و یا آب بسیار نمایند و به باید دانست که

که آشامیدن آب گرم و عرقهای گرم کرده بسیار بالای
مطبوعات باعث دهن و سستی و ضعف و عمل آنها
میگردد و بسبب غسل و زود بخدر شدن آن از معده
پسندید فائز یعنی نیم گرم بیا شامند بخلاف خوب
که آب گرم باعث تحلیل و ترقیق آنها میگردد تا اینکه
زود قوت آنها با عصاره سیده شروع بعمل نمایند
و نیز باید که مکان صاحب شارب سهل بسیار گرم
نباشد که بسیار گرم گردد و عروق کند و برهنه نیز نباشد
بلکه حد اعتدال را در جمیع امور رعایت دارد و نیز باید
که متوجه امور بالغه از فعل مهمل نگردد و بکام نیز
نزد و فائده بداند که کسی را که غشیان مانع آید
از خوردن مسهلات مطبوخه باید که قبل از آن مذک
سبب و سر را بخانند و آنها را بویند و یا طرخون و
نفاع و برگ عناب و یا برگ نوریسته شجره هستند
معروف بکیشیه که کتفه نیز نامند مضاع نمایند تا تحذیر
ناید قوت زبان را و ذائقه را کم نماید و مانع آید
از غشیان و بوییدن گلهای خوشبو و گلاب و سرکه
پاشیده بر گل از منی و یا گل دیوارهای آفتاب
خورده و یا مطبوخ و پیاز و لپستن هر دو باز و بصاف
و مانند اینها و اکثر آنها مانع غشیان و تسکین نفس و
تقویت روح طبع و جمع و منع اینها از حرکت بسو
عالی و اگر مسهلات تاخیر عمل نمایند باید که قدری
بر مضاع نمایند و آب آنرا بکنند و اگر حاضر نباشد
رب یا شارب علوی یا مضاع آن بحسب مقتضای
وقت باشد که مضاع لعی نمایند و اگر شارب یا
رب آن حاضر نباشد در مای آن باشد قلیله از
مربای آن بدستور و سبب با قلیله مضاع قایم
آن است و اگر آن نیز نباشد ادویه مقویه فم معده
و گریز که اینها همه باعث تقویت فم معده و تقض
و خسر آن میگردد و تا اینکه دوازده و مخدر دفع گردد
بسوی فم معده و زود عمل نماید و نیز باید که فوق
سهل مسهل دیگر نباشد مخصوصا که عمل ثانی
خالص عمل دل باشد که باعث حیرت طبیعت و

منجر به لاکت میگردد و علی الخصوص که بعضی ضعیف
القوت باشد و اگر هیچ درامع محسوس گردد در عین
گل گرم کرده بر حوالی ناف و اطراف آن بماند
و همچنین ادیان مناسبه دیگر و اگر از اینها کفایت
نشود حبس لقمه عناب الثقلب تخم کاسنی تخم کرفس
رازیانه و امثال آنها آنچه مناسب باشد که بیده
شیره با شربت بنفشه بکریا یا شربت بلبله و دیگر نرم
کرده شود و اگر از این نیز رفع احتیاس نه گردد
بشیافات و حقن لینه یا متوسطه و یا حاده بحسب
حاجت بعمل آرد و اگر مهمل عمل بسیار نماید و خوا
ضعف باشد متوجه حبس آن گردند به نسبت اطراف
و گذشتن دست و پا در آب سرد و آب سرد خوانند
تریاق فاروق و فاد و هر معدنی و امثال اینها

فصل در بیان بعضی منضجیات و مسهلات

منضج روز اول گاؤزبان شاهتره سفان سفینه
اسطوخودوس بادرنجبویه گل بنفشه نیلوفر آفیتمون
در کتان بسته از هر یک دو مثقال آگوی بخارانی
آگوی سیاه انجیر زرد سرش صفصاف عناب
پستان از هر یک ده دانه و نیز منضج بست دانه
هندی منقه از لیف و استه زرشک منقی از هر یک
دو مثقال ادویه راشب در دو رطل آب بنجیسانند
سوی آفیتمون که علیحده نگاهدارند و صبح خشت
را بچوشانند آن مقدار که دو حصه آب برود و
یک حصه بماند پس آفیتمون را در کتان بسته
در آن اندازند و یک دو جوش دیگر داده فرو
آورده آفیتمون را بمانند و بفشارند و در کتان
و مطبوخ را صاف نموده سلنجبین آفیتمون پانزده
مثقال داخل کرده بیا شامند و روز دوم بر
اجزای مطبوخ تخم کاسنی تخم خربزه تخم خیارین
که هر سه را نیم کوفته باشند از هر یک دو مثقال
اضافه نموده بعد از طبع صاف نموده و سلنجبین ده
مثقال سلنجبین آفیتمونی پانزده مثقال در آن

حل کرده صافی نموده بیا شامند و روز سوم بر
اجزای مطبوخ روز دوم تخم کاسنی تخم خربزه را زیاده
اصل السوس عناب الثقلب بر سیاه و نشان از هر یک
پانزده مثقال اضافه نمایند و سلنجبین ده مثقال
فلوس خیار شیر سلنجبین آفیتمون از هر یک پانزده
مثقال در آب حل کرده صافی نموده و روغن بادام
شیرین یک مثقال در آن داخل کرده بیا شامند
و شب حب لاجورد و معجون بخار و وقت خواب
حب ساخته با آب گرم فرو برند و صبح روز چهارم
وقت طلوع صبح این اسهل را بیا شامند و
مسهل کامل جامع تالیف حضرت سید سند قدری
الحکام و استاد الاطبا علامی میر محمد هانی والد ماجد
آن مرحوم قدس سره که اسهل اقسام سودا
و اخلاط محرقه نماید و جمیع امراض سودا و یر را دفع
است مکرر به تجربه رسیده و صنعت آن گاؤزبان
شاهتره سفان سفینه قنطاریون قیق اسطوخودوس
بادرنجبویه گل نیلوفر گل بنفشه در سیاه و نشان
عناب الثقلب پوست تخم کاسنی پوست
تخم خربزه تخم کاسنی تخم خربزه تخم خیارین
سنای که از هر یک چهار مثقال عود الصلیب و
درم عناب ده دانه پستان بست دانه پوست
بلبله کالی بلبله سیاه از هر یک دو مثقال صول و
یزور و بلبله جات را نیم کوفته شب در سه رطل آب
بنجیسانند و صبح بچوشانند تا یک رطل آب بماند
صافی نموده شیر خشت خراسانی و ترنجبین و گلکند
آفتابی از هر یک ده مثقال فلوس خیار شیر پانزده
مثقال در آن حل کرده صافی نموده و روغن بادام
شیرین یک مثقال داخل کرده روز پنجم صبح یک
درم بر آن پاشیده و وقت خواب حب لاجورد یک
مثقال سوده و روغن بادام شیرین یک مثقال
حب نموده به معجون بخار سرشته حب ساخته
بورق نقره پیچیده با آب نیم گرم فرو برند و وقت

طلوع صبح مطبوع مذکور را گرم نموده بیاشامند و در روز
پنجم که روز استاحت است یک عدد بلبله مر بارانگلاب
شسته یکد انگ حجازی مغسول بران پاشیده
تناول نمایند و بعد از آن تخم بالنگو تخم زرخان از هر یک
یک مثقال بشرت گاو زبان دو مثقال محلول در
عرق بید مشک و گلاب از هر یک ده مثقال بران
پاشیده بیاشامند و این روز را بحساب یام منصف
مسجل محسوب ندارند و در روز ششم که بحساب یام
منصف مسجل روز پنجم است او دویسه منصف روز اول
را بیاشامند و در روز ششم منصف روز دوم و در روز هفتم
منصف روز سوم و در روز هشتم باز روز مسجل است شب
آن نیز حب مذکور را فرو برده بخوابند و وقت طلوع
صبح نیز آن مطبوع را بیاشامند و روز نهم به دستور
روز پنجم این عمل نمایند و بدانکه اصلین مسجلات
است باید که در هر مرض مرض و اختلاف امراض با
او دویسه مناسب آن مرض و مزاج و صوب و معاین
و سفوفات مسجله مناسب آن مرض و آن مزاج و
سن و فصل و بلد استعمال کرده شود مثلاً در صلا
طحال با پوست پنج کبر و اسقو لو قدر یون در مطبوع و
بجای حب لاجورد قرص کبر داده شود و در حبس
طشت بسبب مواد غلیظه ختم کشوت و تخم کرفس
پوست پنج کرفس و آخر که و فستقین روئے و مغز
حب لقرظ و کما ذریوس و مشک طراشید و فو
الصنغ از هر یک دو مثقال در مطبوع داخل کرده
شود و در سردار و بجای گلقد شربت کشوت ده
مثقال و بجای ریوند چینه غاریقون شش
سفید و دو دانگ و بجای حب لاجورد و معجون
نجاح حب منتن و یا باج لو غازیاد داده شود و در
او جلع مفاصل سورنجان بوزیدان و قسط ملح
و مغاث بغدادی از هر یک دو مثقال در مطبوع
داخل کرده شود و بجای حب لاجورد و معجون و یا باج
لو غازیاد مثقال و یا سفوف سورنجان
یک مثقال و یا معجون هر سه مثقال داده شود

و در امراض حاره از اجزای مطبوع اسطوخودوس
قطر یون و قیق و بادرنجبویه را داخل نماید کرد
بجای آنها آلوی سیاه آلوی بخارانی از هر یک
ده دانگ و ترندی زرشک منق منق از هر یک دو
مثقال داخل مطبوع باید کرد و با بجمله کم نموزن
اجزای زیاد نموزن و تغییر تبدیل اجزای حسب
امراض و امراض و سن و عادات و صناعت و غنمه
و بلد و حصول سنه منوط بر یک طبیب است
نوع دیگر دستور استعمال منصف مسجل تالیف سیاد
پناه حکمت و دستگاه حکیم محمد باقر حکیم باشد و در
ارشاد حکیم عماد الدین محمود شیرازی منقول زبایض
معزی الیه بخط معزی الیه به صنعت آن شاهره
گاو زبان بسفاج کفست عنب الثعلب از هر یک
دو مثقال جو شاییده صافی نموده کنجبین افیتون
پانزده مثقال در آن حل کرده بیاشامند و یا آن که
روز اول دو مثقال منصف را بر بند روز سوم گاو زبان
شاهره بسفاج کفست عنب الثعلب گل بنفشه و
گل نیلوفر سیاه و شان تخم خیارین نیم کوفته
افیتون از هر یک دو مثقال افیتون را در کتان
بسته و بانی او دویسه را در نیم من تبریز آب شب
بخشامند و صبح بخوابند تا دو حصه آب برود
و یک حصه بماند پس افیتون در کتان بسته را
داخل کرده یک جوش دیگر داده از آتش فرو
آورند و افیتون را بمانند و بشمارند و در کنند
مطبوع را صافی نموده کنجبین خراسانی پانزده
مثقال در آن حل کرده صاف نموده کنجبین
افیتونی پانزده مثقال اضافه نموده بنوشند
و شب چهارم این حب را فرو برند و پوست بلبله
زرد و پوست بلبله کابل بلبله سیاه از هر یک نیم
مثقال سنک و دو دانگ لاجورد مغسول حجازی
مغسول غنچه گل سرخ کثیر افیتون حب لیل
از هر یک یک دانگ کوفته بروغن بادام شیرین
یک مثقال چرب نموده حب ساخته بورتی لقره

پچیده وقت خواب فرو برند و بعد از آن آب نیلگر
یک پیاله بنوشند و روز چهارم این مسجل را
بیاشامند به صنعت آن گاو زبان شاهره بسفاج
کفست گل بنفشه غنچه گل سرخ سنای کی از هر یک
دو مثقال شب بخشامند و صبح جو شاییده و صافی
نموده کنجبین خراسانی فلوس خیار شیرین از هر یک
پانزده مثقال در آن حل کرده صاف نموده کنجبین
افیتونی پانزده مثقال داخل نموده بیاشامند
مسجل دیگر گاو زبان شاهره بسفاج گل بنفشه
کفست گل نیلوفر تخم کاسنی تخم خیارین تخم
خربزه نیم کوفته غنچه گل سرخ پوست بلبله زرد از
هر یک دو مثقال سنک چهار مثقال عنب
پستان از هر یک پانزده دانگ ترندی منق از
حب و لیف زرشک منق از هر یک هفت مثقال
و نیم مجموع را در سه ربع من تبریز آب بخوابند
تا ربع بماند صافی نموده شش خشت خراسانی و
کنجبین و فلوس خیار شیرین کنجبین افیتون در آن
حل کرده صافی نموده بروغن بادام شیرین یک
مثقال داخل کرده بنوشند و شب مسجل بنفشه
دیگر منق زبایض بخط معزی الیه به صنعت
آن پوست بلبله زرد و پوست بلبله کابل بلبله سیاه
سنای کی از هر یک نیم مثقال لاجورد مغسول و
حب لیل غاریقون شش سفید کثیر از هر یک یک
دانگ کوفته بروغن بادام شیرین یک مثقال
چرب نموده حب ساخته بورتی لقره پچیده وقت
خواب فرو برند و بعد از آن آب گرم یک پیاله بنوشند
و صبح گاو زبان گل بنفشه گل نیلوفر عنب الثعلب
پرساوشان شاهره افیتون از هر یک دو مثقال
سنک ترندی منق از حب و لیف از هر یک
چهار مثقال افیتون را در کتان بسته بانی او
را جو شاییده در آخر جوش افیتون را انداخته
پس فرو آورده صافی نموده فلوس خیار شیرین و
کنجبین افیتون از هر یک پانزده مثقال شش خشت

خراسانی و ترنجبین خراسانی از هر یک ده مثقال دران
حل کرده صاف نموده روغن بادام شیرین یک مثقال
داخل کرده بنوشند و غذا درایام منصف و منصف
یا قیامه شور با تناول نمایند و منصف و منصف شام
صفرا و بلغم سودا نماید چار روز منصف ملین موافق این
بنوشند چنانکه آن عذاب خراسانی بست دانه
گاؤ زبان پر سیا و شان غلبه تخم خیارین نیکو
تخم کاسنی پوست تخم کبر زو فای خشک تخم رازیانه
اصل اسوس پوست تخم کرفس گل بابونه از هر یک
ده مثقال پوست تخم کاسنی آمله منصف بسفاج فستق
شاهتره از هر یک ده مثقال لوی سیاه آووی بخارانی
از هر یک ده دانه بدستور جو شایند صاف نموده
شیر خشک خراسانی ترنجبین گل قند آقایی از هر یک
ده مثقال دران حل کرده صاف نموده بنوشند بعد
از سهل باین دستور و پنج بصنعت پوست هلیله زرد
پوست هلیله کالی هلیله سیاه گل بنفشه از هر یک پنج
مثقال ترب سفید ده مثقال شکامی برگ شاهسفر
از هر یک ده مثقال بدستور جو شایند صافی نموده
فلوس خیار شیرین پانزده مثقال دران حل کرده باز
صافی نموده روغن بادام شیرین یک مثقال داخل
کرده بپاشانند و اگر جو شایند که زیاد عمل نماید ریوند چینی
یک مثقال غاریقون شش سفید نیم مثقال سوراو
نمایند و اگر تفتی بلغم بیشتر مطلوب باشد و ویه حاره
چون تخم کبر و تخم کرفس و ترب و شاهسفر غاریقون
نباید داخل کرد بلکه تر مندی و گل بنفشه و آلو
بخارانی و کشمش و زرشک منصف در مطبوخ اضاف
نمایند و محمود مشوی و کثیر احب ساخته قبل از
مطبوخ فرو برند و اگر حرارت در مزاج غالب باشد
جای مطبوخ آوویه را فتوح نموده بپاشانند
منصف و دیگر منقول از حضرت سید السند و الداج
آن مرحوم قدس سره بصنعت آن آووی بخارانی
عذاب خراسانی از هر یک ده دانه تر مندی منصف
پنج مثقال بادرنجبویه شاهتره افیتمون گل بنفشه

گل سرخ از هر یک ده مثقال سنبله کی سه مثقال ده
راسوای افیتمون دو نیم من تبریزه آب شب
نجیساند و صبح بخوشانند و چون ثلث آب
بماند افیتمون را در گتان بسته دران اندازند
یک جوشن بگرداده فرو آورند و صرکه افیتمون
نیکو بماند و بپاشانند و در کنند و مطبوخ را صاف
نموده فلوس خیار شیرین ترنجبین از هر یک پانزده
مثقال و شیر خشک خراسانی گل قند آقایی از
هر یک ده مثقال دران حل کرده باز صاف نموده
روغن بادام شیرین یک مثقال داخل کرده
بپاشانند و غذا بخورند و آب و مرغ بچشمه منصف که از پنج
صفرا و بلغم نماید بصنعت آن پوست هلیله زرد
ششدرم هلیله سیاه ده درم مویز سرخ منصف از حب
پنجم تر بد سفید بد نیکو فته چهار درم شاهتره
هفت درم بخوشانند و صاف نموده فلوس خیار شیرین
پانزده درم دران حل کرده مرتبه ثانی صاف نموده
روغن بادام شیرین یک درم بران بپاشانند و بنوشند
منصف دیگر که اسهال سودا و اخلاط محترقه نماید
نافع است از برای بوق و برص و کلف و کش
صنعت آن بنسخه قلاسی که اول مرتبه با رخ فقیه
و غاریقون شش سفید از هر یک یک درم و نیم کش
یک دانگ سوده روغن بادام شیرین یک درم
چرب نموده حب ساخته بوق نقره پیچیده وقت
سحر آب گرم فروزند و بعد از دو ساعت و نیم که
قریب یک پاس باشد این مطبوخ را بنوشند و
هلیله کالی ده درم هلیله سیاه پنجم مویز منصف از
حب ده درم ترب سفید نیم کوفته از هر یک اصل اسوس
محکوک مرصوف از هر یک ده درم بسفاج فستق
نیکو فته پنجم از پنجم زرد دانه افیتمون ده درم
مصلطه اینسون تخم کرفس از هر یک دو درم بدستور
جو شایند صافی نموده بنوشند و منصف دیگر که
آشامیده میشد و در امراض کبد و طحال استسقا
وسه با بصنعت آن بنسخه قلاسی اول مرتبه

ایاج فیکر یک درم غاریقون شش سفید از شش
عربال مویز گذرانند و پنجم هر دو را بر روغن بادام
شیرین یک درم چرب نموده بنشین سرشته حب ساخته
فرو برند و بعد از آن آب نیکو فته قدری بنوشند و بعد
از دو ساعت و نیم مویز دانه بیرون آورده ده درم
افیتمون اسارون غافث از خر سنبل الطیب و
افیتون رومی از هر یک ده درم پوست هلیله کالی
هفت درم شاهتره ده درم تر مندی منصف از حب
ولیف ده درم عذاب ده دانه بدستور صافی نموده
عسل خیار شیرین پنجم دران حل کرده مرتبه دیگر
صافی نموده روغن بادام شیرین یک درم بران
بپاشانند و بپاشانند و منصف دیگر نافع از برای عذاب
و جمع امراض حاده بصنعت آن آووی سیاه
چهل دانه پستان بست دانه مویز منصف از حب
بست دانه عذاب ده دانگ گل سرخ منصف الاقماع
ریوند چینی نیکو فته از هر یک یک مثقال شاهتره
پنجم غلبه قلب ده درم تخم کاسنی ده درم تخم
کشوت ده درم گاؤ زبان گل نیلوفر از هر یک چهار
درم پوست تخم کاسنی یک مثقال بدستور جو شایند
صافی نموده تر مندی منصف از حب ولیف ده درم
فلوس خیار شیرین هفت درم شیر خشک خراسانی چهل
درم گل قند سگری ده درم دران حل کرده صاف
نموده روغن بادام شیرین یک درم داخل کرده
بقدر حاجت و قوت بنوشند و منصف دیگر که در صر
و مخا و بندر و شام و عراق مشهور مطبوخ فواکه است
این سهل را اکثر مردم استعمال میکنند و فصل ربیع و
خريف اسهال اخلاط مختلفه ممتزجه از بلغم و صفرا و
سودا میکند و دفع میکند فضول را در این سهل
را منافع بسیار است بصنعت آن بنسخه قلاسی
مویز منصف پانزده درم پوست هلیله زرد پوست هلیله
کالی گاؤ زبان اصل اسوس محکوک مرصوف و
بر سیا و شان گل خطمی تخم شاهسفر نیکو فته زرشک
منصف از هر یک ده درم سنبله افیتمون

از هر یک چهار درم غنابستان آلودی سیاه از هر یک
پانزده عدد درم بند سی منقحی از سبب لیف پانزده درم
نیم کشته سر نشسته از هر یک سی درم ادویه را آنچه
کوفتی ست نیکو فته افیتون را در کتان بسته نگذارند
و بانی ادویه را در چهار درم عدد آب خالص نجیسانند
یک شیار زرد پس بچو شانند آنقدر که ربع آب بماند
پس هر که افیتون را در آن انداخته و جویش دیگر
دهند پس صره را بمانند و بشمارند و مطبوخ را صاف
نموده فلوس خیار شنبه و دانه درم ترنجبین خراسانی
دانه درم در آن حل کرده صاف نموده و دانه درم
جلاب سکری و یک ملحقه روغن بادام شیرین اخل
کرده و روغن چینی سوده نیم درم بر آن یا شیده نیم گرم
بنوشند جمله یک شربت است به شکر و دیگر نیکو
قالاسنی مویز منقح از حب سبب و نیم درم آلودی سیاه
سی دانه غناب دانه شاهره نیم درم انیسون
یک مثقال مضطک رومی یک مثقال ترب سفید یک
نیم کوفته سه درم مجموع را در آب بچو شانند و از آن
نیم رطل گرفته مقدار نیم درم تر بند سی منقحی از حب
ولیف پانزده درم سنا که نیم درم شاهره شش درم
سر نشسته چهار درم گل سرخ شش درم انستین رومی
نیم درم برگ کلاب دانه درم شکامی باد آورده از هر یک
سه درم شش کاسنی تخم کشت اصل اسوس از هر یک
چهار درم رازیانه انیسون از هر یک یک درم در
چهار رطل آب بچو شانند تا یک رطل برسد و زود
آورده پالانید و یک درم ایاج فیکرا و یک دانگ
و نیم محمود مشوی در آن حل کرده بیا شامند و
اگر ایاج فیکرا محمود را حب خسته پیش از
مطبوخ سه ساعت فروزند بهتر است به شکر و دیگر
پخته این جزله به صنعت آن ترب سفید و بر جوف
نیکو فته پنج سوسن آسما جوئی زرد و طولی یک نیم
صعق فارسی برگ غاف انستین رومی استرک
جاو شیر تخم کرفس اجزا مساوی همه را در مثلث
نجیسانند و در غناب عسل بچو شانند و صاف کنند

در هر روز چهار اوقیه آنرا بنوشند و کمترین یعنی بول
بر اند پس مثل دفع ماده سودا که به صنعت آن
پوست بلبله کابی بلبله سیاه از هر یک یک درم
افیتون قرضل از هر یک نیم درم کوفته بدو المسک
نیم درم سرشته سه روز بگذارند تا شکر شود پس
اندر شراب ریجانی حل کرده بنوشند و در بعضی نسخ
بجای قرضل یک درم و نیم جرجار سنی مقبول
ذکر شده و این بهتر است به شکر و دیگر نیکو
سرفه حادث از سودا المزاج جاربای رطب به
صنعت آن غناب سی عدد و پنج شربت درم در
یک و نیم من آب بچو شانند تا بنصف رسد و بلبله
صاف نموده بنفشه درم از آن را کوفته دانه درم
فلوس خیار شنبه و سبب درم ترنجبین دانه درم
شکر و سه درم برگ گاو زبان نرم کوفته بیخته
بر آن یا شیده گرم نموده بیا شامند و به شکر و دیگر
و بلبله که قرضل از شکر باید آسما میسد شود و
صنعت آن بنفشه و حکیم میر محمد موسی و حنفه انستین
مویز بیدانه دانه مثقال گل گاوزبان باد و جوئی نیکو
غاف پرسیاوشان گل بالونه پوست تخم کرفس
پوست تخم کز پست تخم رازیانه زوفای خشک
آله مقش شکامی باد آورده از هر یک دو مثقال
غناب سبب دانه پستان سی دانه شاهره سه
مثقال تخم کرفس شش رازیانه از هر یک یک و نیم
درم در آب بچو شانند صاف کرده گلشنه آفاب
پنج مثقال ترنجبین شیر خشک از هر یک دو مثقال
و در آن حل کرده باز صاف نموده بیا شامند باید که
مقدار آب سه عدد مثقال که ربع باز آید و به شکر
حب سودا که از صفر محترقه باشد به صنعت
آن آلودی بخارانی پانزده عدد و پوست تخم کاسنی
بنفشه غناب لقلب پرسیاوشان شاهره خشک
شکر و غاف تخم خیار از هر یک سه مثقال غناب
پستان از هر یک سبب دانه آله نیمه تخم کاسنی
گل گاوزبان گل سرخ از هر یک دو مثقال در

بهمان مقدار آب بچو شانند تا ربع رسد آن مقدار
شیر خشک و ترنجبین استعمال نمایند به شکر و دیگر
صفر و بلغم مرکب باشد به صنعت آن زوفای
خشک اصل اسوس مقش شکامی باد آورده شش
کشت انیسون گل بالونه از هر یک دو مثقال پوست
تخم کاسنی پوست تخم رازیانه غناب لقلب از هر یک
سه مثقال آلودی بخارانی پانزده دانه پستان
غناب از هر یک سبب دانه بدستور بچو شانند و با
گلشنه پنج مثقال و ترنجبین دانه مثقال بنوشند
مستعمل سودا و بلغم درم شکر سودا به صنعت آن
سنا که سه مثقال پوست بلبله کابی بلبله سیاه نیم
سبب کفسته از هر یک چهار مثقال تر بند سی دانه
مثقال ترب سفید خراسانی روغن بادام حریب نموده
اسطوخودوس از هر یک دو مثقال در پنج اضافه
نموده با فلوس خیار شنبه و ترنجبین از هر یک ده مثقال
روغن بادام و دو مثقال لاجورد مقبول تخم سبب
نفط از هر یک دو دانگ تخم حنظل یک دانگ
استعمال نمایند به شکر و دیگر سودا که در پنج
باید داخل نموده و حب اخراج این هر دو غلط است
صنعت آن پوست بلبله زرد بلبله کابی سنا که
بنفشه افیتون از هر یک چهار مثقال مطبوخ بفرایند و با شاهره
شیر خشک و تر بند از هر یک مثقال محمود شکامی روغن بادام
و مثقال و بیا شامند به صنعت سبب بلغم و صفر در
مطبوخ اضافه باید نمود و حب اخراج هر دو روغن چینی
اقحاح از خربزه خراسانی قطور یون دوق انستین
رومی گل سرخ از هر یک دو مثقال سنا که پوست
بلبله کابی و بلبله زرد تر بند سی از هر یک پنج
مثقال آلودی بخارانی پانزده دانه در مطبوخ بفرایند
و مغز فلوس خیار شنبه دانه مثقال روغن بادام
دو مثقال غار لقیون نیم مثقال محمود مشوی دو
دانگ داخل کرده بنوشند و بعضی
سخن مطبوخات سبب در مطبوخات
انشار است و قاعله خواهد آمد

اینجا باین مقدار کتافانود و سیزدهم و سیزدهم و سیزدهم
معلم و سکون یا و رای جمله برای کد و است و در
فرع ذکر یافت +

فصل بر بیان نسخ همسری

بدانکه شش بکسریم و نشد به سمن طبعه بلفظ مندرسه
و ندان را گویند چون این او دیت عمل بر ندان
و نشاند و نسبت بر ندان دارند انداختنی نامند و نشاند
اجله اینها از جمله سنونات اند و هست که جهت تقویت
لش و استحکام دندان در رفع الم آن نافع است +
صفت آن براده آهن بر سنگ نرم ساییده است
الذوان از هر یک نیم سیر هر چهار جز و رابا سیر نرم
ساییده و دندان بالند و بینه بجای آهن تو بال
س میمانند و هستی دیگر که همین منفعت دارد و صفت
آن براده آهن و دانه توله مار و سیر شست توله
توله ای اخضر هندی کت سفید از هر یک یک توله
هیرا کس که زاج اخضر است شش شش بسیار نرم سود
استعمال نمایند و اگر جهت زیادتی تقویت و خوشبوئی
دهان کند مالقی و فوغل از هر یک یک توله اضافی
نمایند و تونیا و زاج را بریان میکنند و نکوست و هستی دیگر
قسم اعلا و خوشترنگ و صفت آن براده آهن بکسر
یک پا و هندی مار و سیر یک پا و توتیای هند
بریان نیم پا و هر یک را جدا جدا کوفته بخیه خوب باریک
نموده و زن کرده با هم فرج نمایند باز ساینده تا
خلوط شود و در شیشه نگاهدارند بوقت حاجت بر
دندان بالند و هستی دیگر که همان دفع جرشه و
دندان متحرک را قوی گرداند و از حرکت باز دارد
صفت آن براده آهن پوست درخت سولس
کت سفید که هندی پا بر طه گویند یا لیل سیاه از هر یک
سود توتیای هندی هیرا کس که زاج اخضر است
گردوب چینی از هر یک یک توله زاج سفید و توله
پوست انار ترش نیم توله و دیر را جدا جدا کوفته بخیه
براده آهن را بر روی سنگ نرم سوده و در هم کرده

بر دندان و لثه بالند اگر در دوج در لثه معلوم
گرد و یک مرتبه بخیه بر دهن کج و پنج شش مرتبه
باب گرم جهت رفع آن نماید و هستی دیگر که همان
نفع دارد و صفت آن براده مس پوست انار
از هر یک نیم سیر مار و سیر زاج سفید یک
سیر جز را جدا جدا کوفته بخیه سمره سالوده و دندان
و لثه بالند و هستی نو خدیگر و صفت آن ریزه
آهن پنج توله توتیای هندی بریان چهار ماشه
مار و شش شش لیل و یک عدد کات سفید شش
ماشه علی الرسم مرتب نمایند و بر دندان بالند +
مستی دیگر که صفت آن تو بال آهن که هندی
لو با چون گویند نیم آمار و زاج و بلع آثار لیل کابله
من آثار توتیای هندی بر شسته زاج اخضر از
هر یک یک و نیم دام ساق منقعه و دوا مگات هندی
سفید یک دام علی الرسم مرتب نمایند و بکار برند
مستی نو خدیگر و صفت آن گل سرخ سنبل الطیب
زرباد گلنار صمغ عربی لیلان سفید جدا جدا
اجزا مساوی کوفته بخیه سنون سازند و در شیشه
و دیگر مصطک و طباشیر و دانه ایل کلان نیز داخل است
و اگر نیم وزن تمام اجزای منقعه قبل فرج نموده
استعمال نمایند بهتر است و اگر وقت خواب بالید
سجوانند که بعد از آن بخیه نکند ادوی است و اکثر
سنونات در حرف امین مع النون ذکر یافت +

باب المیم مع الصدا و المصله

مصطک بدانکه مصطک بفتح سیم و سکون و معلم و فتح
طای معلم و کسکاف و یای و ضم اول و سکون ثانی
فتح ثالث و راج و بال الف در آخر نیز بخیه خوانده اند
معرب از مصطی یونانی است و سیر یانی گیاره و سیر
مصطک و بعضی علک زوی و کبه نیز نامند و آن
صمغ خجسته که در سبب میشود و خوب و در برگ آن
لطیف و نازک مثل ابر کسکاف و ثمر آن مان مثل
و آن صمغ و بر دندان آفتاب بر جج جو زاج و حوالی آن

از دخت آن مستخرج میشود و قوت آن تابست سال
بانی می ماند و آن دو قسم است قسمی سفید نرم خوشبوئی
صاف شفاف با اندک تلخی و چسبندگی بسیار دارند
در وقت خاییدن و تازه آن بجای نرم است که
ساییده میشود و این را بنط نامند و بهترین آن
بزرگ و دان است و این قسم مثل صمغ و دیگر از قوت
طبیعت از جوف دخت تراوش کرده بیرون می یابد
بدون اعانت یا زجاج بخارش دخت آن و غیره +
و قسم دوم سیاه با لخی و در او صاف مذکوره مثل آن
و قابل سختی است و این را قطنی می نامند و بعضی گفته اند
که این قسم بیرون تیغ بر ساق و شاخای دخت آن
و تراوش لطوبات از آن حاصل میگردد و دیگران
گفته اند که چوبه شاخای و نازک برگ آن از آن
جوش داده صاف نموده و منقعه میسازند و این قسم
یافته میشود و در زمین صافن از اعمال روس قریب
پیرگستان از قلم خیم و این قسم روی غیر خجسته
و مصطک گرم و خشک در آخر دوزم و بعضی خشک در
سوم دانسته اند و شمع الریش گفته که این گرمی و خشکی
که در آن است از دخت آن نیست و آن لطیف +
مقتل است در سردی و گرمی ترکیب آن از جوهر
لطیف های اندک گرم و جوهر کثیف و جوهر ارضی و غیره
اجزای آن و مصطک لطیف و قابض و خلط جالی و
رافع صداع و نزلات بارده است شرب با و نقوغا و
استنشاقا بار دهن زرق و خاییدن و سنون آن
به تنهایی یا با دود و دیگر جهت استحکام دندان و لثه
در داییدن گوشت آن و تسکین درد و دوج آن و
خوشبوی دهان و طلب رطوبات از حوالی زکام و
زبان و دملغ و تقویت معده بالمشارکت نافع و
در و آن در چشم جهت الصفاق شمع منقلب خوردن
آن جهت سرفه و نفث الدم و تقویت معده و کبد و
امعاء و زده و خوشبو نمودن معده بختین اشتهای
طعام و کسر ریح و رفع قراقر و سور المضم و فواق
ریحی و ریح غلیظه و تحریک جفا و جبر و کسر عظام و

کوفتگی اعضا و ضرب و نقطه و اورام احتیاج گفته اند که
سیاه قبط آن موافق تر است از برای تحلیل صلابات
و زردی آن جهت تحلیل و اورام شکستگی اعضا و بی جا
شدن آن و التیام قروح بعد پاشیدن و یا شستن
عضو با آب مطبوخ اجزای آن و بستن آن عضو با ریسمان
بعد پاشیدن مصطلک و زایل کننده منصفه خصوصاً
آب گرم و با آب سرد و نمک میگرداند بلب و رطوبت
را از معده دفع میکند از صاحب شفا را الاستقامت
گفته که چون مصطلک را با آب سرد بپاشند امدها در
لبت و رطوبت می نماید و در معده چون با آب گرم بپاشند
شامه احوال نمی نماید و اگر در معده رطوبت
بسیار باشد مصطلک را با آب سرد که در آن گل قند
مالیده صاف نموده باشند بپاشند بپاشیدن طبع
می نماید و بعد از دست بردن باعث حبس و بستگی
تنگ است و چون غلط کرده شود با اوویه قاطعه دم
اعانت میکند از برای قطع و حبس آن و چون خاییده
شود با آنکه صندل و صندل میگرداند از سر و چون طلا
کرده شود در بشیره نیکو و میگرداند از سر و چون طلا
با غار یقوت منسل بلغم و با صندل منسل صفر و با
طلیحات منسل سودا است و نافع است و سواس
و حدیث نفس و سبادی و با لیمو لیمو را و ساکن کننده
نوازل و صاف کننده قصبه ریست و با کبراجت
قطع نفث الدم و با کندر جهت حدت ذین و نسیم و
حافیه و چون بار و عن غنجد جوش دهند و بچکانند
گوش می کشاید سده از او و در میگردد و اندگر می را
و چون در آتش اندازند و با پاچه پنبه را بگلایب تر
کرده بدو آن داشته چپم صاحب رد گذارند
اسکین دهد و در از او چون در آب جوش دهند و
بپاشند جهت نزف الدم و اسهال و تقویت احتیاج
مفید و چون لظول نمایند بر مقعد مسترخ و رحم
کثیر الرطوبت تقویت می بخشد و خشک میگرداند
هر دو را و چون بچشانند باز میت و طلا کنند بر بدن
زایل میگردد از زیرین پنهانی باد و گردن از و عرشه

و ضربان و ماندگی اعضا را و محب دانسته اند و چون
بچشانند بکند رحم از آن را در یک لطل آب و در کوزه
تازه تا اینکه برود شکست آن آب و تازه کند کوزه
را بر مرتبه یعنی چون آب آن صرف گردد و تمام
شود باز در کوزه نو مرتب نمایند نافع است آن
آب استسقا و بی و غثیان و در حیرت مقوی ضم است
و مجرب است و همچنین اجزای دخت از او چون بچشانند
و نبوشند همین منفعت دارد و گفته اند
جمع اجزای دخت آن از قمر و برگ و اعصاب و
فرخ و ساق قابض است و پوست خج آن قایم مقام
آفاقه و در تقطید اسل است که عصا را که بختیست
باشد و همچنین عصا را که برگ تازه آن و از سر آن
روغنی تربیب میدهند و آن شدید القصد و لطیف
و بین و تحلیل و اورام و ریا ح است و مالیدن و
حوزدن آن جهت اوجاع ارجام و سیلان رطوبت
رویه آن و بر آمدگی رحم و مقعد نافع است شراب
و تدبیه و تدبیر آن بر موضع کرده و شانه تحلیل
ریاح آن بر معده جهت تقویت و تحلیل ریاح آن
و جهت بریفه و فواق و سوراخ منضم و قطور آن در
گوش تحلیل ریاح و دوج آن و مضمضه روغن آن
مستحکم کننده دندان متحرک است و مالیدن آن
بر اوجاع بارده و تقطید مفصلی روغنهای گرم
تحلل پنهانی برای التیام قروح و پاشیدن
مصطلک نرم سوخته بر آن و بستن آن با پاچه باعث
تسکین وجع و تحلیل و اورام و التیام قروح است
و چون بچشانند اجزای آن را بتامی با آب و مکرر
کنند یعنی آب را صاف کرده باز اجزای تازه دار
کرده جوش دهند و همین مستم تا آنکه غلیظ گردد
میباشد نافع جهت نفث الدم و اسهال و قرح
امعا و سردن آمدگی نان و رحم و مکرر شستن عضو که
گوشت آن رفته باشد سبب حرارت با آب طبعی
آن جهت رو پاشیدن گوشت آن و همچنین پاشیدن
آن بران بشیر طراد است و مکرر اعل و لظول با آن

مقوی عضو مسترخ و در استخوان شکسته و ضرب و نقطه
و کوفتگی اعضا و ضما و برگ آن با سافل بدن و رحم گرم
برآمده باشد سبب سردی نافع است و مسدود کردن
کردن پشایهای آن جلاد هنده دندان و مقوس
آن و سخت کننده لثه است و گفته اند مصطلک منصفه
بماند است و اصلاح آن خیسایندین آنست
یک بشاز و در سر که انوری پیک را استعمال و گویند
بعد از آن خشک کرده با کثیره سوخته استعمال نمایند
و گویند مصطلک آن قند و صمغ عربی است و نیز گفته اند
که مصطلک آن مغز گردگان و کشنیز است و بدل آن
کندر بوزن آن و یک وزن و نیم آن حکاکی بلغم و
دقیقیت معده و جگر بوزن آن و از سر و قد شمشیر
تا یک مثقال است و در طریقه داخل نمودن مصطلک
تازه که سبب نرمی ساییده شود و در ترکیب بدان
قسم است که در جوارشات و معاجین که در آن غسل
و نبات و امثال آن داخل است بعد بقوام آمدن
و کم شدن گرمی آن اول مصطلک را اندک اندک
در آن اندازند و بپاشند و چون سازی حرکت دهند
تا گداخته گردد پس در ویه و دیگر داخل نمایند اگر مرکب
باشد اگر غسل نبات داخل نداشته باشد مثل
جوب در روغن بادام یا پسته و قند و صمغ اعانت
حل کرده داخل نمایند و با قدری از او و خشک
را کوفته بچینه و در آن سنگی ریخته و در اندام مصطلک
را در آن انداخته بپاشند بدست بپاشند تا نرم گردد
و بپسید و این دو قسم بر لبه جوارشات و معاجین
نیز خوب است

فصل در بیان شمع جوارشاتیکه صمد عمود

و آنها مصطلک است

جوارش مصطلک ساده سردی جگر و معده را
نافع است و بلغم دفع کند و آب و فتن از زبان باز
دارد و صنعت آن مصطلک سه مثقال کوفته قند سفید
یک من قند را بگلایب پنجاه دم حل کرده بقوام آرد

پس مصطلک را داخل کرده بر روی سنگ بریزند و بریده
بجای بزنند و جوارش مصطلک دیگر جمیع امراض بارده معده
و جگر و امراضیکه مبتلایان آن دو عضو باشد خصوصا
صدمه مبتلایان معده و بسبب ماده بارده لغوی را
نهایت نافع است و صنعت آن مصطلک روی سده دم
و از صبیخ دم سوده یکدم فند سفید را در کلاب حل
کرده بقوام آرد و او بر زبان شسته بر روی
سنگ بریزند و اگر طبع قابض باشد بجای دانه
نیز بسبب بلایوزن آن داخل نمایند مقدار شش
انسان و در شقال به جوارش مصطلک مرکب سردی مع
رائع است و از برای ضعف معده و قلب بارده
اسهال لغوی و ضعف جگر و رفتن آب از دبان و
خفقان بار و مفید به صنعت آن مصطلک روی فلفل
سیاه ناخواه کباب چینه زیره کرمانی مد زیره سبز
کرمانی گل سرخ پوست زرد تاج تخم کاسنه و
رازیانه کند کشنده خشک باد بخوبی گل گاوزبان
رازیانه زعفران سبیل الطیب از هر یک پنج مثقال
و از صبی سیمانی زنجبیل قاقله از هر یک ده مثقال
فند سفید غسل مصطفی اسادی از هر دو سه وزن مجموع
او بر بدست و قرق جوارش سازند شربتی از یک مثقال
تا دو مثقال به حسب مصطلک جهت تقویت معده ضعیفه
روغن بقم و یک مثقال شود و باعث رخا گردد
نفخ تمام دارد و صنعت آن مصطلک سده دم بلبله سیاه
چهار دم پوست بلبله زرد یکدم و نیم سبیل الطیب
زنجبیل از هر یک دو دم تخم بند ی یکدم حبش
دم آب کند نا حسب سازند شربتی یکدم به حسب
مصطلک سرفه را نافع بود چون یک حبش وقت خواب
بخورند ز کام و زله را نافع باشد و منع سیلان منی
کند به صنعت آن مصطلک روی زعفران از هر یک
یک جز و اینون چهار جز و کوفته بخیه حب با سازند
هر چه بقدر فلفله شربتی یک حب به دهن مصطلک
محلل و مقوی اعصاب و شرب و غذا و آن جهت
امراض رجم و معده و ضعف احتیاج اسهال را طبعی

وعلل جگر و دو مثقال آن جهت قرصه باطن و بختنه
آن جهت قرصه امعاء و طلائی آن جهت رفع آثار جلد
و سیکوی رنگ رخسار مفید است و صنعت آن
مصطط روی ده دم روغن گل رخ چهل دم هر
دو را در شیشه قوی الکیم کنند و شیشه را در آب
گرم بگردانند تا بسبب گرمی آن مصطط گداخته شود
و باروغن مخلوط گردد و درین مصطط بطریقه
حکماء فرنگ و صنعت آن مصطط نیم آثار جگر
کوبیده با شست توله شراب انوری خالص چهار
توله در شراب که بزبان فرنگی مار ترددوار تر نامند
آمیخته یک ستان زرد زنگه را پس یک آثار روغن
کنجد تازه خالص فرج نموده در قرع و انبیک مقطر
نمایند و بعد تقطیر بایست را از دهن جدا نموده
در ظرف تمکا بدارند و عند الحاجة بکار برند و درین
خواص و منافعی از نسخه قبل قوی و نفع است و
در مواضع مذکوره و غیر آن و بعضی بدل یک آثار
روغن کنجد داخل نموده در ظرف سفالی کرده بر
آتش آهک میگذرانند تا مصطط گداخته شراب سیور
پس صاف نموده بکار می برند و اگر بدل روغن
کنجد روغن گل کنند بهتر است و سفوف مصطط
بایدای معده را دفع کند و اخلاط غلیظه بلغمیه را
تحلیل دهد و فضول مخدر سازد و طبع را نرم دارد و
و چون سه روز متوالی بخورند معده را تقویت عظیم
بخشد و صنعت آن مصطط یک و دو پوست بلبله
کافی برگ سنای ملی ختم را زیانه از هر یک دو جره
وانه انیل قاقله کباز زنجبیل تربد سفید محوف مدبر
از هر یک نیم جره و سفوف نموده شربت چهار دم
قبل از طعام و بعد از طعام توان خورد و اما بعد از
طعام اغلب جایز نیست و مخصوص بفتح قیوم
و ضم صداد اول و در میان دو صداد و اوساکن
باصطلاح اطبا یخ کباب چاشنی دار را نامند
حقیقتاً و مجازاً قلیه چاشنی دار است و مخصوص
که قطع قه و غلغه نماید و صنعت آن چهل دران

اساق منقح حب لاس زرشک کشنیر خشک مویز باخم
کشنیر تر لبله اخضر نرم کوفته بدراج و یا طبع و یا
کبود تر بچرخ نموده پاک کرده شسته مالیده بر آتش
کباب نموده بخورند مخصوص دیگر که همین لفع دارد
صنعت آن بگیرند درج یا کبک یا طبع و یا کبود تر بچرخ
یا خروس بچرخ یا کبک هر کدام که خواهند و درج
نموده از آتش شکم پاک و صاف نمایند و کرفس
و سداب و نعناع و انیسون و کرویاد و زیره کرمانی
و کشنیر خشک و یا خواج حلی کوفته بخیته بران مالیده
سیخ کباب نموده تناول نمایند مخصوص دیگر که
آزنا را براج نیز نامند و همان منفعت دارد
صنعت آن حب لمرمان مویز بچرخ بادانه هر دو را
نرم کوفته در آب انار میخوش و آب غوره مالیده
صاف کرده بکشنیر خشک و حاض مطیب نموده
بآتش ملایم طبخ نمایند تا آنکه لفع یا بدونی انجماله
خلیظ گردد پس درج یا کبود تر بچرخ یا طبع و یا شل
اینها بچخته دران اندازند و اندک نمک و زرشک
داخل کرده یک دو جوش داده تناول نمایند
مخصوص دیگر و آن غذائے است نیکو مرصاحبان
مزاج گرم را زرد حرارت کبد و امراض حارہ آن
و اسهال حادث از قبل آن به صنعت آن بچرخ
چوزه یا مرغ جوان و یا گوشت بره مالک و یا بزغال
از هر یک که خواهند و با سبزه هله مناسب مانند
برگ خرفه و کاسه و اسفناج و کشنیر تازه و برگ
عنب شعل و امثال اینها و با زرد و ادویه خوشبو
مبسبب احتیاج بچخته با آب زرشک یا حب لمرمان
عاض و یا ساق و امثال اینها چاشنی نموده ساد
چاشنی و در تناول نمایند و این بعینه قلیه انبر
نیز درمان و ساق و امثال اینهاست ذکر یافت

که جهت امر اضربان و اسنان در دهان کنند و حرکت دهند و زمانی نگاه داشته بزنند و مضمضه که جهت رفع رطوبات بن دندان و حرکت اسنان نافع است به صنعت آن سنبل الطیب گل سرخ جوز السود سعد ثمره الطرافاجرا با السویه با آب جوشانیده بان مضمضه نمایند به مضمضه جهت قلاع دهان و خون رفتن از بن دندان و تقصیر و جوشش لثه و در یابیدن گوشت آن نافع به صنعت آن توتیای کرمانی مقبول است و بهشت منتقال بنفشه نوزده منتقال شکر خام یک منتقال بنفشه را با برابر اجزا با سرکه مقادیر پنج منتقال آمیخته و شیشه کنند و ضبط نمایند و عند الحاجة جهت مضمضه فرمایند و جهت جوشش دهان بدل سرکه است منتقال آب انار یا آب کشنیز تازه نمایند و مکرر مضمضه کنند و جهت قطع خون و در یابیدن گوشت با سرکه و سرکه گاه سرکه یا آب انار و کشنیز تمام شود و تجدید نمایند و همچنین تا یک سال قوت این میانند خصوص که با سرکه باشد و مطبوخیکه قبل از استعمال سنونات بکار گرفته میشود جهت زیاده تاثیر اینها به صنعت آن تخم گل سرخ در شک بادانه نمره اطرافارگ صنوبر برگ زیتون از هر یک یکجور و پنج بازنگ یکجور و نیم جوشانیده صاف نموده و نیم جز و شب یانی در آن حل کرده مضمضه نمایند مضمضه دیگر جهت درم لثه و سستی آن به صنعت آن طراشیت شب یانی پوست انار سماق بالسویه جوشانیده مضمضه نمایند و مضمضه دیگر جهت قلاع و جوشش دهان در او اکل به صنعت آن آب برگ بارتنگ برگ علیق آب بر و سرکه در آن عدس و جازری و شاخهای تازه تاک و آرد و جوشانیده باشند مضمضه نمایند و بدستور که مانع گلنا کشنیز خشک پوست انار غصص بالسویه جوشانیده مضمضه نمایند و مضمضه جهت قلاع یعنی به صنعت آن برنج اسف برگ زیتون مامیران پوست انار غصص بالسویه جوشانیده مضمضه نمایند و مضمضه که

قلاع یعنی را سودمند بود به صنعت آن عاقر قرحا مامیران تخم تربتیصوم مرزنجوش برگ زیتون سرکه و آب مرزنج کرده جوشانیده صاف کرده مضمضه نمایند و مضمضه جهت قلاع و جوشش دهان حادث از ماده لیغ به صنعت آن انجیر خشک و سیب کلیل الملک بابونه از هر یک جزوی جوشانیده مضمضه نمایند و مضمضه که درم لیغ را نافع بود به صنعت آن تخم شیت بابونه حلبه برگ کتان کلیل الملک از هر یک قدری در آب العسل جوشانیده صاف کرده مضمضه نمایند و مضمضه که درم دندان که سبب برودت و رطوبت باشد نافع بود به صنعت آن پودنه دشنی عاقر قرحا جیح کبر و فله خشک از هر یک قدری در سرکه جوشانیده مضمضه کنند و مضمضه دیگر که همین اثر دارد به صنعت آن پوست بچ کبر زراؤد مدح عاقر قرحا از هر یک دو درم کوفته بچته در سرکه جوشانیده مضمضه کنند و مضمضه دیگر که قلاع و جوشش دهان را مفید بود به صنعت آن فلفل گلنا سماق مامیران مازا از هر یک قدری در سرکه جوشانیده صاف کرده قدس گلاب داخل کرده مضمضه نمایند و مضمضه دیگر که قلاع و جوشش دهان را مفید بود به صنعت آن کشنیز خشک عدس مقشر از هر یک دو درم و طباشیر یکدرم اجزا کوفته آب کشنیز سبز مضمضه کنند مضمضه دیگر درم زبان که از حرارت باشد نافع بود به صنعت آن عناب ده دانه عدس بخیرم عناب الثعلب بوزن آن جوشانند و صاف کنند و قدس آب کشنیز سبز و رب توت در آن بیا مینند و مضمضه کنند و مضمضه دیگر که درم بن دندان را که از حرارت باشد سودمند بود به صنعت آن آب برگ کاچو آب کشنیز تازه آب برگ خرقه سرکه گلاب از هر یک قدری در آب نموده حبیه کافور و فیتون در آن حل کرده مضمضه کنند و مضمضه دیگر درم بن دندان حادث از نزلات دامعی و زکام را

سود دارد به صنعت آن پوست ریشه دشت گریوست خشکاش از هر یک پنج خواهند در یک سببه ببلنج نمایند و بخور آنرا بگیرند و آب بیکرم مضمضه نمایند مضمضه دیگر که همان صنعت بخشت به صنعت آن پودنه خشکاش که مانع گلنا ریشه دشت گریوست گل سرخ از هر یک قدری جوشانیده صاف نموده بیکرم مضمضه کنند و مضمضه دیگر که جوشش لب و بن دندان و خون آمدن از بن دندان را سود دارد به صنعت آن قوطر اشیت ماز و پوست انار که مانع گلنا بخور از هر یک قدری جوشانیده بیکرم مضمضه نمایند و مضمضه دیگر قلاع و جوشش دهان و زبان بن دندان و خون آمدن از آن را مفید بود به صنعت آن برگ زیتون برگ حاض سماق آب برگ خرقه آب کشنیز سبز آب عقی الرعی از هر یک قدری درم مرزنج کرده یک قوطر کافور در آن حل کرده مضمضه نمایند و مضمضه دیگر که در دندان را ساکن گرداند و مواد را تحلیل دهد به صنعت آن خرق عاقر قرحا شیطح هندی از هر یک قدری جوشانیده صاف کرده بیکرم مضمضه نمایند و مضمضه دیگر که تحلیل مواد غلیظه که در بن دندان ممکن باشد نماید و در دندان سازد به صنعت آن تخم خطل عاقر قرحا و جیح گلنا از هر یک قدری با سرکه جوشانیده مضمضه کنند و مضمضه دیگر از جیح بن زخم یا در دندان را زایل نماید و مجرب است به صنعت آن دانه سیر پاک کرده ده کند رقی منتقال مورد یک کف در سرکه جوشانند و بچوب صنوبر برهم زنند و صاف نموده مضمضه کنند مضمضه دیگر که قلاع زبان را سودمند بود به صنعت آن آب برگ عناب الثعلب لعاب ریشه خطل و روغن بابونه لعاب حلبه درم نموده مضمضه نمایند و مضمضه دیگر که تشنج زبان را که از حمی حرقه و بعد از سیر پاک حاره حادث شود سودمند بود به صنعت آن لعاب ریشه خطل آب برگ عناب الثعلب عصاره عقی الرعی از هر یک جزوی روغن بنفشه با دام روغن کدو و نیلوفر

شیر خرا از هر یک بقدر کفایت داخل کرده مضغه نمایند
 مضغه دیگر که در دندان و تحریک آن را سود دارد
 صنعت آن چوب آس پنج کبرنج کاغذ جوزا سردی
 سر براده دندان فیل شب یا می اجزا مساوی در سر
 جوشانیده مضغه نمایند مضغه دیگر که بک
 دهان خوش کند و دندان را محکم گرداند صنعت
 آن سبیل الطیب گل سرخ گل نسیم جوزا سردی گلنا
 قصب لندریه از هر یک جزوی جوشانیده با سرکه و
 گلاب مضغه نمایند مضغه دیگر که بک دهان خوش
 کند و عفونت و رطوبت و لزجیت بن دندان و
 دهان را از اکل سازد صنعت آن عاقر قرحا و
 قنفل برگ اترج کباب صینی سود کوفی گسرخ از هر یک
 جزوی نرم کوفته با گلاب و سرکه آمیخته مضغه نمایند
 مضغه دیگر که ناخوشی طعم دهان را از اکل کند صنعت
 آن عاقر قرحا و سرکه و گلاب جوشانیده مضغه نمایند
 و اگر قری قنفل و منطله اضافه نمایند بهتر است
 مضغه دیگر که خون آمدن از زنی دندان باز دارد و
 دندان را محکم و بوی دهان را خوش و در داساکن
 گرداند صنعت آن فوس گل سرخ عاقر قرحا و سرکه
 کوفی سبیل الطیب برگ مورد جوزا سردی و زنجار
 از هر یک جزوی جوشانیده صاف نموده قند سرکه
 غصیل و گلاب داخل کرده مضغه نمایند
 مفیقات قبل و رد و با ذکر یافت

باب المیم مع الطاء المله

فصل ریان مطبوعات و نسخ آنها

دهان بدستیکه مطبوعات ملایم تر و سبک تر اند طبایع
 و کمتر است گرمی و خشک آنها از جویب و سفوف و
 معاجین و بانی تر یک سبب است و بی غلبه است
 و اسهال و موافق اند مواد قیقه و غلیظه تبسته را
 جبت رطوبات باله و انترع خود اجرام لطیفه و ق
 ادویه را پس هم خود و برودی نفوذ میفرمایند و ج
 ضیق و اعراق بدن در هم اعضا جذب می نمایند آنها

بواسطه قوت های خود تقطیع و از آب و غسل نموده
 و دفع می نمایند و خود بانی نمی مانند در بدن بعد
 اسهال تا اینکه باعث اضطراب و غشی و عطش و
 و غیره را گردانند جویب و سفوفات و معاجین
 و غیره را که می مانند بقایای اجرام آنها در حل معده
 لفا لکف معا و غیر استنشیت و ملصق و موجب و
 مذکوره و اسهال ثانیاً و پیشین و امثال اینها
 می گردد و در دندانها که بسیار لطیف اند و غسل
 خود تمام ناکرده میگذرد یا به تحلیل می رود و در
 مانند ادهان و اطام و غیره را که هر یک بوجه مضرند
 بعضی بسبب شدت نفوذ و بعضی متشبهت و از
 آنها انقلاب را و اح و قوی و غیره بسبب حدت و
 برودت خود و نیز می باشند نافع از برک کسی که بوده
 باشد در بدن او و اخلاط محترقه غالب بجهات مذکوره
 زیادی تطبیق و حصول نفع از طبع اقوی از نفوحت
 اند جبت آنکه با اینها الطائف اجرام و قوای ادویه
 بیشتر است و نیز نفع یافته بخلاف آنها که خام اند
 و رطوبت باله بر آنها غالب و در قوت ضعیف و
 نافع اند اینها مرام اض ضعیفه و با حاره یا سبه در
 کمال حرارت که برداشت حرارت مکتسبه از طبع را
 نداشته باشند بلکه مطبوعات می باشند بعضی سانی
 یعنی خالی از سردار و ج و بعضی مقوی با آنها مانند
 غاریقون و ریوند چینی و تربد و قنونا و ایا ج فیرا
 و مانند اینها گل یا بعضی بحسب اعراض که کوبیده
 بعد از طبع و صافی نمودن بر آنها پاشیده یا با قند
 و اثر به مناسبه و یا سنجینات و معاجین سرشته
 اول بخورند و بالای آن مطبوخ را بپاشانند و بک
 قوت مطبوعات زیاده بر کلاه بانی می مانند و اگر
 نبوده باشد در آنها جریه بیشتر می مانند و بر کبر
 و قیسه و الا نهایت تا یک هفته و این نظر بقوت
 بارده و بلدان لطیفه المعواست و حاره رطبه که
 آن هنگام بسیار زود فاسد میگردند و در مقدار
 شربت مطبوعات قوم را اختلاف است بعضی بخیا

درم بعضی نهایت تا یکصد درم بعضی تا یک مصل و بعضی
 این فن را عقیده آنست که مقدار شربت مطبوعات
 بمقدار از یک شربت آنست و بحال صحت بدن و عطر
 صادق یعنی به بر طیفه باید آنقدر را باید که تواند
 مرضی شناسید نه بسیار کم و نه زیاده که گل و بار باشد
 بران و بانی شربت الطائف در مسهالت ذکر یافت

فصل رد ذکر نسخ مطبوعات

مطبوع مسهل خلاط سودا و بجمعه در کل بدن
 صنعت آن لبله کابل لبله سیاه از هر یک درم
 اقیتمون در صره بسته بهفت درم بسفان و قنفل
 ملی از هر یک چهار درم اسطوخودوس بادریج و برگ
 گاو زبان گل سرخ و خشک اصل السوس مضروب
 مقشر خم کما سنی از یانه افسون غافث از هر یک
 دو درم انجیر زرد پخیده و سوزنی پخته وانه اصول
 و برور را جو کوب نموده سول اقیتمون که در صره
 بسته نگاهدارند و هم را شب و آب آن مقدار که
 ادویه تر گردد و بخیسانند و صبح در طول دیگر آب داخل
 کرده آتش ملایم طبع دهند تا ببلت رسد پس صر
 اقیتمون را در آن اندازند و دو سه جوشی داده و در
 آورند و صره را فشرده و در کنند مطبوخ را قند
 مالیده صاف نمایند پس فاس خیارشور مقدار
 یک اوقیه و شیر خشک و زنجبین از هر یک ثلث اوقیه
 در آن حل نموده صافی کرده روغن بادام مقیار
 دو درم بر آن بپاشند به تنهایی یا با سر و ارج منیا
 بپاشانند مطبوخ تالیف محمد بن زکریا رازی گفته
 که این مطبوخ بپارهای سودا و دی و دانه لبله
 جرب و هقی و جذام را سود دارد و صنعت آن لبله
 سیاه بسته درم بسفان و قنفل چهار درم هر دو را نیم
 کوفته در دو سن آب بپاشانند تا بیک رطل رسد
 انگاه بهفت درم اقیتمون را در پارچه بسته در آن
 اندازند و یک دو جوشی داده و فرود آورند و پارچه
 اقیتمون را فشرده و در کنند مطبوخ را صاف نموده

شیرخشت و تخمین از هر یک ده مثقال در آن حل کرده
 بیاشامند به مطبوخ مستهل جهت ذات الحجب صنعت
 آن عذاب سی دانه پستان پنجاه دانه بنفشه بستی
 درم جو شاییده صاف نموده فلووس خیال شنبه پانزده
 درم در آن حل کرده باز صاف نموده بیاشامند
 اگر قوی تر خواهند درم برگ گاو زبان تا پنجم درم
 و مطبوخ بفرمایند و اگر ضعف غالب نباشد درم
 اصل السوس محکوک مرصوص و سه درم ترب سفید
 محوف خراشیده بفرمایند و قلا نسته گفته که این هر دو
 را او نسته که بعد از مطبوخ بفرمایند و وزن
 اصل السوس ده درم آورده و مطبوخ دیگر که ملین
 طبع است و صاحب نزله را نافع صنعت آن بنفشه
 پنجم اصل السوس محکوک ده درم و یک
 رطل آب بنجیسانند پس باقی ملائم بچوشانند تا به
 نصف رسد مالیده صاف کرده بستی درم تخمین
 در آن حل کرده باز صافی نموده بیاشامند جمله یک
 شربت است به مطبوخ دیگر جهت اوجاع مفاصل
 حادث از صفرا و بلغم صنعت آن پنجم کرفس پنجم
 کاسنه تخم کاسنه برگ گاو زبان از هر یک سه درم
 تخم کرفس تخم کشوت از هر یک دو درم اینسون
 بوزیان ریونند چینی از هر یک یک درم گل سرخ یک
 کف شاهره ده درم مویر بنفشه سی درم آگوی بخارا
 سی دانه علی الرسم جو شاییده صاف نموده مغز فلووس
 خیال شنبه ده درم تمر هندی بستی درم شیرخشت چهل
 درم در آن حل نموده صافی کرده یک دانگ محمود
 مستوی و سه مثقال ترب سفید مدبر و نیدانگ اینسون
 نرم کوبیده بر آن پاشیده پنجاه درم آب کاسنج بر آن
 ریخته بمقدار قوت و برداشت طبیعت بیاشامند
 مطبوخ دیگر همه غلب و جمع امراض حاد که مرکب را
 نافع است به صنعت آن آگوی بخارا چهل عدد
 پستان بستی دانه مویر بنفشه بستی دانه عذاب ده
 دانه گل سرخ ریونند چینی نیم کوفته از هر یک یک مثقال
 شاهره پنجم غلب و غلب ده درم تخم کاسنی تخم کشوت

از هر یک سه درم برگ گاو زبان گل نیلوفر از هر یک
 چهار درم پنجم کاسنه یک مثقال علی الرسم ملین نمایند
 و صافی نموده پانزده درم تمر هندی خالص را سته
 و نصف پاک کرده و چهل درم شیرخشت و ده درم
 گلشن در آن مالیده صافی کرده به قدر قوت
 بیاشامند به مطبوخ دیگر برل و درم طحال صلب
 صنعت آن بلبله سیاه شاهره ترب محکوک از هر یک
 ده درم پنجم اذخر خافش برگ کبر از هر یک پنجم درم
 اینسون اشته کربانج تخم کرفس تخم رازیانه از هر یک
 سه درم بطریق مقرر جوش داده صافی نموده مقدار
 شربت ده اوقیه بایک درم ایارج فیکر یا تر بد یا
 غار لقون و پنجم ابن سینا گفته که تجربه کردم من در
 مطحول مطبوخ زوفای یا بس پر سیا و ششان تخم
 فرخ شک جز اسفک شربت سه درم و وقت که
 درم بلغمی باشد باید که ابتدا کرده شود با ستفراغ
 بلغم و غذای آن شود بلغم و زیر بلغم با کبر باشد
 مطبوخ دیگر که اخراج حبل الفزع و دیدان نماید
 صنعت آن بکیر پست دخت انار ترش و
 انار شیرین که تراشیده باشند از اطراف بالاسوک
 پانچ جهت آنکه گفته اند اگر پوست دخت انار را
 از طرف پانچ بالا بگیرند و بیاشامند می آورد
 قوی و بالعکس سهال و در آب بنجیسانند مقدار
 که چهار انگشت بر روی آن بایستد و یک شب
 بگذارند و صبح اندک جوش داده مالیده صافی
 کرده بیاشامند بعد از آن که کباب خاییده باشند
 با شیر تازه و دیشده آشامیده و در روز پیش
 از آن اسفید با جات خورده باشند تا این که
 اگر همادان خود را باز نمایند بطبع طعام لذیر
 پس بیک دفعه بیاشامند و اگر پلاس یا پاره
 و لسان العصافیر تلخ نیز سفیزانید بهتر است
 مطبوخ دیگر ذات الریه و در دینه و سرفرا
 نافع است به صنعت آن عذاب بستی دانه
 پستان سه دانه انجیر زرد مویر بیدانه از هر یک

ده دانه اصل السوس محکوک بر سیا و ششان تخم بخاری
 از هر یک سه مثقال تخم خطمی دو مثقال جو ملقشتر
 چهار مثقال و چهار رطل آب بچوشانند تا بیک رطل
 رسد پس صافی نموده هر روز نیم درم را بر وزن بادام
 بنوشند به مطبوخ دیگر حصی بستی براند به صنعت آن
 مشک طر مشبع قیصوم فراسیون از هر یک پنجم درم
 عاقر قرحا اذخر و لسان قسط شیرین که اذریوس
 اینسون ناخواه از هر یک سه درم فو ده هفت درم
 حبه سداب فو پنجم تخم کرفس رازیانه از هر یک
 چهار درم لوبیای سرخ ده درم و نیم علی الرسم در سه من
 آب طبع نمایند تا یک من بماند صافی نموده مقدار چهار
 اوقیه بیاشامند به مطبوخ دیگر ششعلی و فو درم
 بار دانه و حبه بستی که هر روز یک مثقال تا دو مثقال
 آنرا بچوشانند و آب قوت بیاشامند بد آنکه اکثر سرخ
 مطبوخات منفعی و ملینه و مسهل مانند مطبوخ اجاص و
 اسطوخودوس و انقیوم و الیلیجات و سفیاج و ترب
 و خیال شنبه و سنای کمی و شاهره و طبخات و مسهل
 در رسوم خود یاد گرفت

باب المیم مع العین المهملة
فصل در کسری معاینه و طرق ساختن آنها
 بدانکه معاینه مرکبات را گویند که مخوی و منقش
 بقیع و قطع و جلا و تحلیل و تبخیر و حفظ صحیح
 را و آن جمع معجون مشتق از معجون است که معین
 خیر است یعنی دوائی مرکب که شربت شده اجزا
 آن در هم عسل یا شیره قند و یا هر دو یا شکر دیگر
 بقوام آورده شده و انداخته کرده اند که با جلا
 آنها باید که بسیار نرم باشند تا آنکه بزودی با هم
 و انفعال نموده مزاج ثانوی و صورت و جدا
 صنایع ترکیبی بر آن فایز گردد و تا بجز در در بدن
 احداث کیفیت و خاصیت جدید نمایند از این جهت
 و حفظ صحت و تقویت بدن و غیره و برای حصول
 کیفیت و صورت بعد ساختن مدت چهل و یک روز

یا زیاد بحسب جزای مرکب جو میگذارد تا نیکو گرددند
و مزاج ثانوی نیکو حاصل گردد و اما طرق ساختن
آنها آنست که ادویه تازه و پاکیزه که کهنه و پوسیده
نباشند بهم رسانیده از خوب و خاشاک استیلا
غریبه و گرد و غبار پاک سازند و جدا جدا با بعضی که
بهم مناسبست و در سختی و ملائمت مساوی باشند وزن
منوره بگویند و از پارچه ابریشمی تافته بگذارند که نرم
بر آید و باز وزن منوره داخل ترکیب نمایند حتی المقدور
راصی بداخل نمودن بدل نشوند مگر بضرورت خصوص
آنکه جزو اعظم و اصل و عمود باشد در آن مرکب بر آن
اگر آن جزو را ساقط نمایند فائده کلی و مطلوب حاصل
و غرض ترکیبی ساقط میگردد مثل معجون حب لغار
و معجون پیدان و معجون حب القطن و معجون حب القرم
و معجون بلبله و معجون حلیت و معجون زرد وند و معجون
سورجان و همچنین اگر آن چیز اصل و عمود باشد
ناقص میگردد و در اجزای اصل و عمود اگر طبیب
بحسب اقتضای وقت و شخص و مرض تغییر بدیله
کند شاید و ادویه که محتاج بحرق و حق و غسل و تدبیر
و تشویه و تحمیر و حل باشد هر یک را بدست و تفریز
مذکور در محل خود ترتیب نمایند و آنچه محتاج بقصیفیه
باشد مانند صمغ بعد حل نمودن صاف نمایند و بر
دیله جات را بر وزن بادام چرب نمایند و بهترین
ظرف از برای کوبیدن با و ن سنگ یا فقره یا آهنی
است و بعد از آن برنجی و خوب و بر و زک و دینیت
داشته باشند البته در با و ن و یا کحل سنگ بسایند
و حتی المقدور در با و ن برنجی یا آهنی بگویند که سیاه
و بدبو میگردد و باید که در وقت کوبیدن احتیاط
نمایند که گرد و غبار داخل و ن نشود و گرد و اجزای
لطیفه او هم بیرون نرود و هر چند در با و ن سنگتر
باشد بهتر است و بعد کوفتن و تخمین و وزن نمودن
اجزای هر یک جدا جدا بهم راجع نموده باز در با و ن
یکجا قلع صلایه نمایند تا باقی آنچه با هم امتزاج
یا بند و نرم گردد و غسل و نبات و قند و غیره را را

بر آتش ملایم بقوام آورند و کف از امیکر قه با شند تا
دیگر کف نیاید و در پس صاف نموده بقوام آورند و بعد
بقوام لایق آمدن از آتش برگرفته به سیر معجون ساز
بلا بابت بر هم زنند تا گرمی آن کم گردد و در بلاد گرم
سیر و فصول تابستان و از برای امر جبه حاره
وزن غسل را دو چند ادویه نمایند و در بلاد سرد سیر
و فصول و امر جبه بارده سه چند ادویه و زیاد هم تا
چهارمی توان نمود و اگر بر لے مبرد و اما احسان و
صاحبان صرع و یا مستعدین بصدرع باشد غسل
بهتر از شکر است زیرا که شکر مصدرع است و اختیار
غسل زبر لے عجن معاجین آن است که در با و ن
خواص و افعال شریفه بسیار است از جلا و توضیح و
تقطیع فضلات غلیظه و تنقیه آنها و تغذیه و لذت و
معجون طبایع است و نباتات ادویه را کم می گردانند
و بسبب لزوم و حجتی که دارد باعث شدت تخمیر و
استحکام ترکیب و استخراج قوت ادویه و حصول
مزاج ثانوی و صدور خواص و افعال شریفه حاصل
از آن است و اگر غلبه و مویائی و مصطلک تازه
داخل ترکیب باشد هنوز که اندک گرمی در آن باشد
باید که آنها را ریزه ریزه کرده یا با نبات سوده یا
در روغن پسته یا بادام یا چغوزه در قدر مضاعف
حل نموده داخل نمایند پس زعفران و مشک را
به گلاب سوده اگر زعفران داخل ترکیب باشد
پس چار پس سازند و ادویه را نیز ترتیب از کیفیت به
لطیف روغن و نیکو بر هم زنند و به تیر معجون سازی
بگویند و در ظرف طلا یا فقره یا چینی یا شیشه نمایند
بعد سرد شدن و باید که مقدار ثلث یا ربع آن ظرف
خالی باشد و تا خوب سرد گردد سر آن را
پنوشند و بعد سرد شدن سر آن را پوشیده در جو
نگاهدارند مدت ده روز تا چهل روز بحسب اقتضا
وقت و زمان پس بکار برند و اگر ورق طلا یا فقره
داخل ترکیب باشد بهتر آنست که آنرا حل نموده
مانند آنکه برای نقاشی میکنند داخل نمایند و

فرق میان معجون و جوارش آن است که اجزای
معجون نرم میباشد و اجزای جوارش ندرک جریش
چنانچه در جوارشات ذکر یافت +
فصل در بیان نسخ معاجین غیر مسهله
معجون الخیقوق جهت فساد مزاج و تباهی آن
و ضعف و برودت معده و درد آن را سود دارد +
صفت آن قسط تلخ حلا سنبلیطی صفت سیلخه
از هر یک دو از ده درم زرد و نود و یل قفل سیاه
تخم شیت تخم کرفس انیسون ناخواه زیره کرمانی
فطر اسالیون و فو کا شمش اسارون فستقین انجان
سیاه فودنج بری فلفل از هر یک چهار درم کوفت
بخیته با سه وزن ادویه غسل معجون سازند و معجون
اکبر که ضیق النفس و برودت امراض صدریه و نفث الدم
را سودمند بود و صفت آن صمغ البطم زعفران
کنار صاف و اریضی مغز چغوزه پنج کوسون صمغ
قسط تلخ طین شاموس زهر یک سه مثقال نارون
دو نیم مثقال سیلخه دو مثقال بار زوشتی مثقال
اجزای از هم کوفته بخیته بار زردار غسل مقوم بشند
و مجموع در هم بگذارند شترتی یک مثقال با مارا
و یا شربت زوقا بدهند و معجون دیگر منقول از
کامل الصناعه او را بول کند و حق بچشاید و
چنین کند و مفتوح سده کبد و طحال باشد و صفت
آن دو قویونند چینی فقاخ از خربسنبلیطی و
حب بلسان انیسون زعفران زرد کرفس سیلخه قسط
تلخ اسارون فطر اسالیون کافور فودنج
نرس جخطیا نامی رومی اصل السوس تراشیده
فراسیون کما ذریوسل سقو قندریون زرد وند
بدجج ناخواه را سن مصطلک رومی ایر سامو صدر
جبله که و یا چند بیدستر سیالیوس پوست بچ کبر
قر قفل زیره کرمانی تخم دانه انیسون شوی
خردال زهر یک یک درم مغز حب الصنوبر کبار زده عدد
اجزای کوفته نرم بخیته با سه چندان غسل معجون سازند

مجموع دیگر که اخراج سنگ در یک روز کرده و شانه کند
در طوبی از جبهه کرده و شانه را دفع کند و بول حوض
براند و صنعت آن اصل اسوس چهار مثقال سیسالیون
کمازیوس سه قار یقون حرف از هر یک چهار مثقال
حما است مثقال دار حینی دوازده مثقال زعفران
سنبال الطیب تخم کرفس خبیله جده تخم سداب سه
شکطه متشبع از هر یک دوازده مثقال قزو یا پهل
و هشت مثقال تخم فنج شکست بست مثقال اجزا
کوفه بخیه با عسل سه چنان مجموع سازند و چون
نفع از مفرحات است و بعضی از ترایات کرده اند
و منافع بسیار دارد و صنعت آن قنقل در فلفل
و تخمیل سنبال الطیب خیر بواجوز بواقا کبار و تخم
هندی لسان العصفیه در دغ عقری بار خجوه
مصطک لسان الثور در وارید ناسفته فرج شک
صندل سفید زراوند و جرج سلیخه گل سرخ
یا قوت رمانی بهمنین از هر یک دو درم بسیار نشدند
پوست ترنج سه درم پوست بلبله یک درم عنبر زعفران
از هر یک یک درم و نیم مشک نیم درم کوفه بخیه
بجسل مجموع سازند و شربت یک درم تا دو مثقال
مجموع که اشتها و خواهش گل خوردن و چیزهای
روی را قطع کند و صنعت آن بلبله کایه آبلخ
بلبله جو زجند مصطک قاقله کبار یا خواهر و تخمیل استوا
بجسل بسترند و شیل طعام و بعد از طعام میل
نمایند بقدر جو زی و بجای گل نشاسته را با نمک شور
کرده بخورند و یا جو زجند را شور ساخته تناول
نمایند و غذای مخصوص سازند به کباب مرغ و چون
بزرگ ریاضت بهی است و در امری معتدل غلبه عیب
دارد و صنعت آن تخم کزک تخم سلیخه تخم پیاز تخم
گندنا تخم تره تیزک تخم اسبست تخم جرج حیرت هم
بلبلون مغز چلغوزه حبس القفل مغز حب الزم قسط
شیرین بوزیدان تو درین لسان العصفیه شقار قل
مصری بهمنین در فلفل حقیقت طیب قزو از هر یک
جوزوی مساوی الوزن کوفه بخیه با سه چند آن

و فندک کف گرفته مجموع سازند و مقدار سه درم آنرا
باشیریش بخورند و چون بزور دیگر که در تقویت
باده نظیر دارد و صنعت آن تخم کرب تخم سلیخه تخم
بلبلون تخم ترب تخم اسبست تخم جرج حیرت چلغوزه
حبس القفل حب الزم بوزیدان لسان العصفیه
شقار قل بهمنین در فلفل حقیقت قزو مساوی کوفه
بخیه با عسل مجموع سازند و شربت سه درم با شیر
تازه یا شراب شیرین و چون بزور دیگر که در
شیخ الرئیس در دمه و در دجک و سیر زرا
سود دارد و بادهای متولد در معده را بکشداید
صنعت آن سلیخه حما یا سنبال الطیب یا خواهر را زایا
تخم کرفس بلبلون سیسالیون چند بهیتر تخم
شکطه اساردن زراوند طول مصطک روی جزا
مساوی با انجمن مصطفی بقدر کفایت بسترند
مجموع الباه باده را زایده کنی و اساک منی آورد
صنعت آن دار حینی سیالیون قلمی بسیار جویا
زعفران پنج نفاح پنج تخم بهمن تخم کابو تخم
گل سرخ بهمن سرخ بهمن سفید شقار قل کباب حینی
قاقله مغز بادام شیرین برگ شیزازی از هر یک
یک مثقال خصیه الثعلب دانه پهل مغز فندق
مغز نا حیل مقشر مغز چلغوزه از هر یک پنج مثقال
مشک بتی یک درم و نیم نبات سفید عسل مصطفی
از هر یک هفتاد و پنج مثقال مصطک روم و دو
مثقال کلاب حیل مثقال شیرک و یک صد و پنجاه
مثقال ورق انجیل نیم سیر آنرا در شیر داخل کرده
و دو سه خوش داده پس آن شیر را است که به
روغن آنرا بجزند پس دو ویرا کوفه بخیه با آن چ
نمایند و با عسل بسترند و چون الباه دیگر
که از ترکیب مولانا احمد بحر الدین شیرانه است
صنعت آن بهمنین خولجان از هر یک پنج درم
و تخمیل سه مثقال یا شتر اعرابی شقار قل تو در
زرد و سفید از هر یک پنج مثقال خشک بری ذه درم
جوزباده درم مغز بادام مغز فندق از هر یک

ذاه مثقال زعفران سه درم گاو زبان پنج مثقال
سیسالیون سه درم عنبر اشب یک درم ورق انجیل
صد مثقال بشیر کوفه بخیه جوشانده صاف کرده
بجسل بقدریام آوند و اجزای دیگر را با آن بسترند
مجموع ترمانی صغیر از صغیر شیخ الرئیس و صنعت
آن حب بلبلان قسط خطیانا رومی دار حینی قنقل
سفید عود و هندی نظیر سیالیون از هر یک یک و شش
خالص ثلث جزوی چند بهیتر پنج جزوی از هر
با سه وزن او و عسل مصطفی بسترند و استعمال
نمایند و چون جالینوس منقول از قانون کرده
و شانه را گرم کند و سده بکشد و بول حوض براند
و باده را دفع گرداند و بدن را نیکو کند و صنعت
آن فلفل سیاه و سفید خاما قسط تخم سنبال الطیب
قنصل لذریه سیانج هندی زعفران تخم کرفس
انیسون عاقر قرحا تخم انجیر تخم سداب حبلی اجزا
همه مساوی کوفه بخیه با سه چنان عسل گرفته
مجموع سازند و شربت یک مثقال باده الاصول
یا باب کرفس یا دیان بدهند و چون جالینوس
به نسخه دیگر از شیخ الرئیس حبت و جع کبد و سرفه
و زنفالدم و صنعت آن زعفران دار حینی از
هر یک یک درم قنقل رزق چهار درم انجیل یون چهار
دانگ و زعفری سه درم قنصل لذریه نارون کبری
صافی از هر یک دو درم صمغ سر و سه عسل صافی
سه اوقیه مویزدانه بیرون آورده صنعت درم طلا حید
که شراب جوشانده است بقدر حاجت دو و یک کوفه
بخیه عسل الرسم با عسل مصطفی مجموع سازند و چون
جالینوس پنجه حکیم میر محمد موسی از قرابادین تحفه
حجبت امراض لطفی و سوداوی و ریاح و سده و
و برودت کرده و شانه و اصلاح حال بدن نافع
است صنعت آن فلفل سفید دانه پهل از هر یک چهار
مثقال قسط بحر سنبال الطیب عود بلبلان قنصل لذریه
تخم مور و تخمیل سعد خولجان قنقل رزق فلفل و
دار حینی سلیخه اساردن زعفران مصطک از هر یک

و ده مثقال با عسل معجون سازند و معجون جالینوس نسخه
صاحب کامل الصناعات به صنعت آن فلفل سیاه و
سفید اما سانج تخم کرفس سیون عاقر قرحا تخم
سداب کوبی قسط مجری سنبال الطیب عود و بلسان
فصل لذیره زعفران از هر یک پنج مثقال است
وزن دو عسل علی السم معجون سازند و معجون
جامع المنافع جالینوسی قسط لبقع است نسخه قبل
صنعت آن داجینی زنجبیل تخم لیمون بوزیدان
را زیاده جوز الطیب قسط عود قماری عاقر قرحا
زرن سنبال الطیب خصیة الثغاب زیره کرمانه
سعد کونی مغز نارخل مقش از هر یک دو مثقال
وزعفران یک مثقال مصطلک رومی خولجان سیون
گل رابونه کباب چینه مغز چلفوزه لسان العصاره
از هر یک سه مثقال روغن بادام شیرین ده مثقال
عسل مصغره وزن مجموع ادویه بدست معجون سازند
شریبه در دو درم تا دو مثقال و معجون چلفوزه عسر
البول رانفع است به صنعت آن دود و راوند جینی
اخر حب بلسان سلیمه زعفران داجینی فطر اسالین
کافیطوسل از هر یک سه درم نفع خشک نیم درم چلفوزه
سی درم اجزا کوفته بجمیده با سه چندان عسل معجون سازند
معجون جلای مستعمل حبت زیاده کردن منی و قوت
جماعت و صنعت کرده و معده و اشتها برست
صنعت آن سنبال الطیب قرفه قرفیل داجینه و
قافله از هر یک دو مثقال سیون تخم کرفس از
هر یک یک مثقال زیره کرمانی بدست مصلو
نفع خشک عود از هر یک نیم مثقال فلفل و
مثقال با یک مثقال ادویه کوفته بجمیده با سه وزن
کل عسل مقوم بدست و شربته و درم تناول نمایند
معجون حب لغار نسخه محمد بن زکریا قوطی بخشاید
استسقای طبله و جمیع امراض جی را فاکده و
صنعت آن سداب بری بخورم ناخواه زیره کرمانه
کاشمشه نیز صغیر کرد با فطر اسالین مغز بادام تلخ
فلفل پودنه کوبی دار فلفل بوج ترکی حب لغار

چند بیدستر از هر یک دو درم جاوشیر سه درم کبکینج
چهار درم صمغ ارا در شراب حل کنند و باقی ادویه
کوفته بجمیده با سه چندان عسل معجون سازند مقدار
شریبی دو مثقال و معجون جوب سعال رانفع
است که سبیلک رطوبت باشد به صنعت آن
مغز چلفوزه سه درم مغز پسته بخورم مغز بادام
بزرگ از هر یک دو درم فانیسی درم بطری معهود
معجون سازند شربته مقابل یک گردگان و اگر
یک مثقال مغز بهمانه بغیر ایند نیگوست و معجون
حلیت تپهای دوره و تپ ربع را سودمند بود و
گزیده همه جانوران خصوص عقرب و برشلا
را فاکده و در به صنعت آن حلیت مطیب فلفل
سیاه مرصاف ورق سداب از هر یک ده درم
کوفته بجمیده با سه چندان عسل صاف معجون سازند
شریبی یک مثقال و معجون حلیت و کافور
از مناج تپ ربع و قوطی و در معده و جگر رانفع
باشد و بادام شکند و زید که جانوران را سودمند
بود به صنعت آن مرصاف قسط رخ ورق سداب
فویج بری عاقر قرحا فلفل از هر یک بخورم حلیت
بوزن مجموع ادویه با سه چندان عسل بدستند
شریبی یک مثقال و معجون ربع منقول از محمد
بن زکریا رازی و او نیز فرموده که زیاده از سه
چهار نوبت احتیاج نمی افتد شربتی یک مثقال
بدست و معجون سابق است به صنعت آن تریاق
کهنه هفت مثقال زعفران قنه مرکه از هر یک
چهار درم سلیمه حلیت از هر یک دو درم میوه
سانا چند بیدستر که هفت درم قسط سه درم عسل
بوزن جمع ادویه بدستند و معجون رشیدی که
منسوب بخواجه رشید وزیر است قسط البول را فاکده
دهد و امساک منی کند و سرعت انزال را ازایل
گرداند به صنعت آن کباب چینه قوطی قرفیل و
جوز بوا خصیة الثغاب مصطلک ناخواه از هر یک
سه درم اجزا کوفته با سه چندان عسل بدستند شربتی

از یک مثقال تا دو درم و معجون زراوند تالیف محمد
بن زکریا این معجون را معجون ریونیز نامند حبت
آنکه ربو ضیق النفس سرفه یعنی رانفع باشد به صنعت
آن زراوند گرد و درمانا فلفل کرمانه تخم سیندان سفید
مغز بادام تلخ تخم انجیر از هر یک بخورم زوفای خشک
ربلسوس برسیا و نشان از هر یک ده درم صمغ عربی
سه درم اجزا کوفته بجمیده با سه چندان عسل صاف معجون
سازند شربتی سه درم با طبع زوفاتنا دل نماید
معجون سرد تالیف میر محمد منون صاحب حقه بهی
و شستنی و باضم و بانشاط و تقوی احشای و فخر و حبت
سرفه و آلات تنفس رانفع و در اول دوم گرم و مال
بر طوبت و موافق اگر از مزاج است به صنعت آن جوی
بنفشه از هر یک شش مثقال با هم باید بکوبند و باوند
مثقال روغن بادام و دو مثقال زنجبیل کوبیده و
نمایند داجینی اسارون لسان العصاره از هر یک
دو مثقال عود قماری قسط خولجان بهمن سیرخ
و سفید سیون از هر یک یک مثقال خصیة الثغاب
بست و دو مثقال شقاقل است و پنج مثقال اگر
مربا باشد بهتر است کثیر النفع خشک از هر یک او
مثقال عسل کف گرفته و دو شتاب زردک از هر یک
هفتاد و پنج مثقال اگر دو شتاب زردک نباشد
عسل را ده مثقال باید گرفت و معجون السعال سرفه
محتاج بسور نفث خلط غلیظ یا خرخره در سینه یابدا
هنگام که شکم ملین نباشد به صنعت آن برسیا و نشان
مغز تخم خربزه از هر یک ده مثقال مغز بادام تلخ پنج
مثقال ایر سانه مثقال پوستین کبر سه مثقال
تخم کرفس را زیاده بنطیا تا زراوند حج از هر یک ده
مثقال ادویه کوفته بجمیده با سه وزن اجزا عسل صاف
مقوم شربته شربته مقدار بند که با سه بخورم فرو برند
معجون سلس که از برای سلس البول و امساک بول
و منی نهایت نیکو است به صنعت آن سعد کونی
سنبال الطیب سلطه خود و س کند رطوبت لکون کرمانی
اجزا اسادوی کوفته بجمیده با سه وزن مجموع ادویه

عسل مصطفیٰ بشیر شد شربت یک مثقال بهر باید و یک
 مثقال بهر شنبلیله گاه بهر مخون سحری ترکیب است ابوعلی
 بن سینا و مشهور است بعضی سحری و فوائد بسیار دارد
 و مقوی باهست و دل و جگر و معده را قوت دهد و
 باضمم طعام و مزید حافظه باشد و قوت بصیرت را بفرزاید
 و قوت سمع را نگاهدارد و به صنعت آن سنبل الطیب
 ذره مثقال بسیار بهر جوی اقا قله صفار دار چینی زنجبیل
 قرظ زعفران بهر سرخ عود و الصلیب سیاح هندیه
 مصطک نار جیل زهر یک شش مثقال تخم معصفر تخم
 ماهی زهره تخم شبت ناخواه زیر دانه که نه تخم جز
 از هر یک سه مثقال مغز بادام شیرین مغز تمش مغز
 سرخ خشک از هر یک شش مثقال مغز زیتون قند سفید
 از هر یک سی مثقال عسل سه وزن ادویه مقدار
 شربت و دو مثقال بهر مخون الصع از جالینوس سه
 صرع را مفید و مجرب است به صنعت آن عاقر قرحا
 ذره مثقال صلایه کرده از قخل نازک بگذارد و بعد
 از آن در باون لبس کرکمه و دو مثقال بسیارند و با
 عسل سه وزن آن بشیر شد شربت دوم تا بست
 روز با آب گرم بهر مخون الصنوبر در آب کوبل کنند و
 تقطیر حصاة نماید و برودت کرده و مشانه را
 نافع باشد و ماده پیه کرده که گداخته شده باشد
 بمحل و مکانش کند و قوتش تا شش ماه باقی میماند
 شربت تا دو مثقال بهر صنعت آن مغز حب الصنوبر
 مغز بادام شیرین از هر یک سی درم دو قوطر اسالیون
 انیسون سنبل الطیب پنجه ریو مدیچینی حب لبسان
 از هر یک زعفران اسارون کما فیطوس از هر یک
 سه درم نفع یک درم و در شربت نو یک گرم می صاف
 قوه الصنوبر از هر یک چهار درم کثیر ادویه اضاف
 شده و در شربت و دیگر قسط تلخ جنطیانا اصل السوس
 فراسیون زراوند مدح ناخواه مصطک صمغ کر و یا
 جندبید شربت زهره کرمانی پیاز عنصل مشوی خردل
 از هر یک یک درم اضاف شده و بهر خوب است
 و قوت برودت غالب باشد ادویه را کوفته بجیه

با سه وزن عسل کف گرفته بشیر شد و در ظرف صینی
 نگاه دارند بهر مخون طین این یک گفته که از جالینوس
 است و شش داود گفته که چنین است باقم من
 آنرا در کل ترجمه ای این قره که اسناد آن را
 باقر اطموذ و بنیاقم من در قرابادین آن را و
 نزد من این نسخه از آن نیست بالجمله آن نیکوست
 از برای دفع سموم و حمیات و ضعف کرده اگر از
 حرارت باشد و قوت این مخون تا دو سالانی
 میماند به صنعت آن انقعه آهوانقعه خرگوش از
 هر یک چهار جزو طین رومی حب لغار از هر یک
 جزو جنطیانا زراوند مدح تخم سداب مرکه
 ورق لغار از هر یک یک جزو ادویه کوفته بجیه
 عسل علی الرسم بشیر شد شربت یک مثقال بهر مخون
 فرقانی صاحب خلاصه التجارب نوشته که از
 مخمرات و الدمن است و وجه نسبت آن بهر قاق
 آن است که اجزای آن بر سبیل تخمین و تبرک بعد
 سوقر آن مجید و کلام الله المجید تا لیف یافت
 یعنی یکصد و چهارده جزو و نافع است جهت امر
 بارده و باغیه مانند فاج و کفوه و رعشه و سکنه و
 صرع و تشنج استلانی و استخار و اوجاع مفاصل
 بارده بالجمله امراضی رده و کلبه جمیع اعضا را
 نافع و تریاق بعضی سموم است به صنعت آن
 اصل السوسن کلل الملک انیسون مرزنجوش
 بابونج خلطیت جده دینا دویه جاوشیر و جگر
 اگرک نیم سوخته را از بلج سداب عودا بهل رشک
 حبک اگر ترکی پاره ناخواه زهره خردس حفت
 گر بهسان الثور پوست تخم حبک تخم عود لبان
 صبر صغیر اشته تخم کما یوفونخ نری زبدالجرجان
 پوست سنگ شیک محرق ریسیا و شان صمغ عربی
 بزرخ و عظم تخم کثیر تخم زهره از هر یک و درم
 ورق ذهب و ورق فصفه بسید جرجیش عقیق مس
 کشته سرب کشته سیاب کشته فیروزج یا قوت ریزه
 لعل که با دوزم حیوانی با دوزم معدنی مراد دریا سق

حجر از منی لاجورد و حجر البقر از هر یک و دو درم و نیم ابرسا
 شیرمایه خرگوش درون عقرنی زراوند طول مرکه
 مشک سعد کونی سنبل حب لغار بهر شربت محرق قشر
 اصل کبرجیطیانا دار فلفل دار چینی زراوند عاقر قرحا
 زراوند مدح زراوند جو بنفشه قفل قفل جوز
 مغز موسیانی لیلیله از هر یک یک درم جندبید شربت
 اسطوخودوس سرطان نری تخم القیتون بادرنجبویه
 زنجبیل سنای کی صندل سفید فاشری یعنی خار
 و فراسیون یعنی سیر صحرانی مصطک کشنیر خشک گل
 سرخ خشک بجنکه آبلخ خرده از هر یک سه درم و نیم
 جوز بوازه عدد دانه خشک ذره عدد و دانه مجرب
 پانزده درم دماغ ذره دو عدد و دانه خشک چهار
 درم غار بقون بخیرم عدد سن راتر خشک مقشر
 از هر یک شش مثقال ریو مدیچینی ذره درم عرق
 بید مشک خبث الحیدر مدبر بهر مخون عسل از هر یک
 بست درم تا قوره عرق خمر از هر یک یکصد مثقال
 عسل دوز بر حمله ادویه احجار را بدستور مقرر با
 عرق بید صلایه نمایی و نگاه دارند و ذرات را
 دست و پای آن برانگنده بعد از آن دار فلفل
 و دار چینی و فراسیون از هر یک سدس ریو راج که
 یک مثقال باشد ساییده و بجیه بدان نیکو ضم نمایند
 و بقر خرگوش بکوبند و بشیر شد و قرحا سافه خشک
 کنند و نگاه دارند و دار الزراچ این بود نگاه
 باقی ادویه را خوب بکوبند و نرم بپزند و باهم دگر
 نیک خلط و مزج کنند و با آن دو ترکیب مذکور ضم
 کنند و باهم بسیار سحری نمایند تا ترشای عرقا حمله
 نشف شود و پس جمله را با عسل مذکور به دستور مقرر
 بشیرند که یکسان گردد و در ظرف قلع نموده و در
 زیر جو نگاه دارند و بعد از شش ماه استعمال نمایند
 شربت مقداری قندی کوچک و این ترکیب یافته
 نیکو دارد و در حفظ صحت و قوای بدنی اثری
 و قوت این بهر طبع برسد بهر مخون حشمت بنیون
 شقایق جهت ضعف معدنه نافع است بهر مخون

طبا شریفید پوست سنگدان خردن زهر یک و متقال
گل سرخ سه درم لغناغ خشک پوست بیدون پسته
ترج بلبله زرد از هر یک یک مثقال همین صندلین
صغیر کشیز خشک بریان کرده حب لاس از هر یک
دو درم با شرباب فواکه محجون سازند شربتی و متقال
محجون قابض دیگر بنفشه معصومی ضعف دل و
معه و تباهی مزاج و معده را سود دارد و صنعت
آن طبا شریفید پوست سنگدان خردن زهر یک
یک مثقال گل سرخ سه مثقال قحاح از خر پوست
بیدون پسته لغناغ خشک پوست بیدون پسته بلبله
زرد از هر یک یک مثقال همین صندل صغیر فواکه
کشیز خشک بوداده حب لاس از هر یک دو درم
جز کوفته بنفشه با شرباب فواکه سرشته شربتی و دو درم
با گلکاب این جوان نشخ و شفا می است بریادی قحاح
از خرداندک تعدادی را و از آن بعضی رو به و محجون
قرص مقوی حواس و مزی ذهن و دفع و دفع و دفع
و مزمل صرغ و خفکان است و در کیه اطفال اسهال
و نورانی و منور بشه و رافع تب و بانی و هر مرض
در من استسقا و طحال و آتشک و جذام و قاطع
بواسیر و صانی نایده رنگ است و صنعت آن
قرصینه گرم آن ابرشیم خام مقرر زهر یک و ده
درم مروارید ناسفته لاجور و معنول از هر یک چهار
مثقال عود خام غرق قرد از هر یک شش درم و رقی
طلا لکول یک مثقال عنبر استب سه درم مشک
خالص نیم مثقال آب شیرین گلاب شک سفید
عسل مصطفی از هر یک پنجاه مثقال علی الرغم محجون
سازند شربتی یک مثقال و محجون قرد مانا معده
را قوت دهد و حیض بکشد و اسقاط جنین میت کند
و بادا بکشد و تویج را نافع و صنعت آن مر
صاف داریینی از هر یک ده درم و رقی سد خشک
بودن کوهی قرد مانا حلیت یک بنفشه جاو شیر از هر یک
سه درم اهل و دو درم محجون کوفته بنفشه با سه چندان
عسل مقوم بپوشند و محجون قوی سرفه و درد جگر و

معه و سینه را سود دارد و در راضاف کند و بول
براند و صنعت آن موی بنفشه است و بنفشه زعفران
سیلخه دارینی و در ششعان از هر یک یک درم قصبه لایز
قحاح از خر عکال بطم مقل رزق از هر یک ده درم
و نیم مرکه چهار درم آنچه را حل کردنی است و شکست
حل کنند و آنچه کوفته است بکوبند و بنفشه با عسل
مصطفی بپوشند شربتی یک درم با شرباب فواکه آب
گرم بنوشند و محجون قوی بنفشه و شیخ الرئیس سرفه
و صلابت کبد و شوصه را نافع است و صنعت آن
مرکی صانی نبات از هر یک چهار درم سنبل الطیب
زعفران و در حینه سیلخه از هر یک یک درم قحاح از خر
قصبه لایز مره مقل از رزق از هر یک دو درم و نیم
موی مرگه دانه متقه از حب و قشر است و تویج درم با
عسل کف گرفته بقدر کفایت نبات را با عسل
حل نموده علی الرغم محجون سازند و در بنفشه و دیگر کیک
مقل شل و سون اخل است شربتی یک درم با مطبوخ
ز و فای محجون که تویج ریج را نافع و از مجربات
رکن الدین معصود شیرازی است و صنعت آن
سداب یا بس خولجان سیلخه زج کرساج هند
از هر یک هفت مثقال نیم کوفته یک شرباب
خیسانده پس محجون سازند با نصف رسد سیلخه
کند بعد از آن از بناد مصطفی نارمشک عود هندی
پوست اترج دار فلفل کاشم تخم کرش ساج هندی
انسون و خر سارون تخم ترب از ب و در حینه
صغیر تویج حلیت زیره کرمانی و فلفل حرف بیا
از هر یک دو مثقال و نیم چند سید نصف وزن
مذکور کوفته بحر بنفشه پس سه مثقال جمیع ادویه
عسل را با گلکاب مذکور بنفشه با فی ادویه را با آن
بپوشند و اگر خواسته باشند روغن بادام تلخ نسبت
مثقال فلوس خیار شرب قرد یک که خواهند اضافه
نمایند و محجون قیومار الطیب منقول از قانون
فساد مزاج و درم کبد را نافع و مقوی معده و
صاف کننده آواز است و صنعت آن بلبله

کابلی طبا شریفید از هر یک است و بنفشه زج کرمانی
از هر یک است و درم فلفل سفید است و چهار درم و
طالعیه سه درم خولجان ده درم نارمشک شش درم
عصاره انسون بنفشه طلا و مطبوخ سبوسل زهر
بقدر آنکه ادویه بان سرشته شود ادویه کوفته بنفشه
بان سرشته حبوب سازند هر حی مثل فلفل شربتی
و دو درم و اگر با عسل مقوم سرشته محجون سازند
خوب است و محجون کبیر از حکیم اشرف الدین
صنعت آن فلفل ساج هندی جوز وادار حینه
فلفل زنجبیل زهر یک یکا توله بلبله کابلی سه توله
دار فلفل گل سرخ از هر یک یک توله سیاه دانه چهار
توله آله مقشر یا زده توله فلفل یک توله زیره کرمانی
از هر یک هفت توله تخم قنب بوداده سه توله صندل
سفید یک توله زعفران سه توله عود خام باشد و
گا و زبان یک توله مشک چهار ماشه قند سفید شده
مصطفی از هر یک پنج آثار علی الرغم محجون سازند
سرمادادنا شربتی بنفشه تا زده درم مقیده سه درم
تناول نمایند و محجون کندی بنفشه شیخ الرئیس گفته
که این محجون نفیس است جدا و صنعت آن زعفران
و و متقال مرکی صانی اسارون فو و بنفشه و دو درم
فطر اسالیون موا از هر یک چهار مثقال سنبل هندی
سنبل رومی از هر یک شش مثقال قسط تلخ سیلخه
قحاح از خر از هر یک یک مثقال حب لبسان سه
مثقال و نیم فوة الصغیر هشت مثقال لبانوس
اسقو قند ریون جعه عصاره که غافث از هر یک
سه مثقال روغن لبسان شش مثقال قراض
اندر خوردن پنخ مثقال با عسل مصطفی بقدر کفایت
علی الرغم محجون سازند شربتی بقدر نندقه با یک
اوقیه جلین عسل و محجون مال کیک از ترا کب
اطبای هند است میگویند بجهت تقویت باه مرد
المزاج بی عدیل است و صنعت آن مال کیک که در
است بقدر راس یا پوست خشن یک تاله صغیر عر
نیم آثار خاله گندم ناخواه از هر یک ربع یک آثار

بلبله سیاه زنجبیل از هر یک چهار توله عاقر قرحا دو توله
و نقل مصطک از هر یک یک توله کباب چینی سه توله
شتر خالص دو توله اول مال کنگنه و نخل که گندم
و ناخواه و بلبله را بریان نمایند و با سا کرادویه
نرم کوفته بخیته قفسل را بقوام آورده بان بپزند
شربت یکدم ناشتا بخورند و نیز گفته اند این معجون
تقویت عوارض غریزی و قوای بدنی و حفظ سیاه
می نماید و اگر غسل کم باشد قدری اضافه نمایند
معجون سببی که مایه خویا و توخس را نافع است و قلب
را قوت دهد و صنعت آن گل سرخ سعد کوفتی قرقر
از هر یک یکدم بسا سه پوست اترج تخم فرخشک و قرقر
از هر یک سه درم مشک یکدانگ کوفته بخیته بشرب
سیب سرشته معجون سازند و معجون سببی قلمی فرموده
اند که از بنده درگاه محمد شام مخاطب حکیم معتمد الملوک
سید علونجان که بجهت کسیر جلال الدین خان
ترتیب داده و صنعت آن یا قوت رمانه
یا قوت زرد یا قوت کبود لعل بدخشی مردارینا سفته
مرجان قرمز عین استنب مشک متی مایه شتر
اعرابی دار فلفل زنجبیل از هر یک یک مثقال
ورق طلا پنجاه عدد و ورق نقره نود عدد و شقال
مصری سورنجان خولجان همچنین تودری سرخ
تودری در دج ترکی حب بلسان حب لبان و
لسان العصافیر مغز تخم خیارین تخم بلیون مشک
تبی مایه رویان مایه سقنقره و اگر بنا شد بدل
او را یک مایه از چینی قلمی و نقل اسارون تخم
جزر جزر بوا بسا سه کباب چینی قسط بحر مغز حب
درون تخم عرق فرخشک گاو زبان گل گاو زبان
باد بخوبیه بوزیدان مغز چلغوزه تخم گندم حبه جیر
سناکی عود قناری خام نارمشک از هر یک دو
مثقال خصیة الثعلب مصری ده مثقال مغز کجشک
که در وقت هجیان گرفته خشک کرده باشد تریاق
فاروق اعلی سعد کوفته مدبر شیر گاو و آرد نخود مغز
ناجیل مقشر روغن نارجیل از هر یک پنج مثقال

مغز بادام شیرین مقشر کجی مقشر مغز لیمو از هر یک
چهار مثقال و دو قود و اخطائی بحرب زعفران
از هر یک دو مثقال غسل مصطک دزن دویدیه بدستور
مرب سا زنده معجون سببی دیگر دل و دماغ و معده
و جگر را قوت دهد و پشت و کمر و گرده و آلت جال را
حکم کند و بدن را فربه سازد و در امر مجامعت
عظیم نافع است و او را فایده بسیار است
صنعت آن شقال خولجان خصیة الثعلب جوز
عاقر قرحا گل سرخ زنجبیل مغز بادام مغز نارجیل
مغز چلغوزه مایه شتر اعرابی از هر یک پنج مثقال
کباب چینی لسان العصافیر حب لزم مغز حب
القلقل سیخ اسارون شنه سانج هندی همین
سفید زرباد باد بخوبیه دار فلفل دانه اسیل یا قوت
سرخ از هر یک چهار مثقال دار چینی تخم گور تخم
شلقم تخم اسپست تخم کرسن از هر یک شش
مثقال طهارت صندل سفید یا قوت زرد لعل
جربش سبز عقیق یمنی لا جور دشت مشه از هر یک
دو مثقال مصطک رومی سنبل الطیب در دج
عرقی تخم بلیون از عرق عود قناری قضیب و
کوبی سوهان کرده کربام و ایدنا سفته مرجان
از هر یک سه مثقال عین استنب جد و اخطائی از
هر یک دو مثقال زعفران مغز فندق مغز پسته
مغز بادام مغز انجک مغز حبه اخضر از هر یک
ده مثقال کافور قیسوری نیم مثقال مشک ترکی
یک مثقال کلاب عرق بد مشک عرق گاو زبان
از هر یک پنجاه مثقال غسل سه چند ادویه این را
کوفته بخیته بدستور متعارف معجون سازند شربت
و و درم تا دو مثقال و معجون دیگر که مقوی باه
است و نافع است از برای کسکه عاجر شده باشد
از از الی سحارت و صنعت آن زنجبیل دار فلفل
خصیة الثعلب مصری شقال جزر بوا لسان العصافیر
مصطک از هر یک سه درم و نیم ورق انجیل لبست
و پنج مثقال غسل صافی بمقدار یک من طبی بدستور

معجون سازند هر طبع مقدار برداشت آن شخص
مشرقی بدینند و کسکه محتاج بکیفیات نباشد مقدار
مغز پسته بخورند و معجون سببی و مقوی باه منقول از
خط میر عباد الدین محمود و صنعت آن دار چینی و واله
اسارون دانه اسیل مغز تخم خیارین از هر یک دو
مثقال مصطک بوزیدان زعفران مایه شتر اعرابی
زنجبیل حبک مر با تودری زرد پایا و فصل مشو
تخم ترب تخم پیاز تخم تره تیزک جوز بوا بسا سه از هر یک
سه مثقال همین لسان العصافیر تلخ از هر یک پنج
مثقال تودری سرخ شقال مصری از هر یک
شش مثقال خصیة الثعلب مصری خولجان مغز چلغوزه
مغز نارجیل مقشر مغز گز دکان از هر یک ده مثقال
ادویه کوفته بخیته بدستور دزن ادویه غسل بقوام آورده
سرشته معجون سازند و وری و دو مثقال انرا با
شیر گاو تازه و و شیده بیا شامند و معجون سببی دیگر
مزاج بار در موافق بود و صنعت آن شقال تخم
کاکج تودری زنجبیل فلفل کباب از هر یک دو درم
لسان العصافیر تخم زردک مغز کجشک از هر یک
یکدم اجزا کوفته بخیته بروغن گرد دکان چرب کنند
و با سه چندان غسل صاف و فایده معجون سازند
شربت مقدار سه درم باشد هر صبح و شام و معجون
سببی منجه دیگر بغایت سببی و مقوی باه است و
صاحب مزاج سرد را موافق و صنعت آن تخم
زردک تخم شلقم تخم ترب تخم پیاز تخم شبت تخم
مارچوبه کاکج مغز حب القلقل حب لزم تودری
بوزیدان قسط شیرین زنجبیل دار فلفل تخم اسپست
از هر یک سه درم اجزا کوفته بخیته بروغن گاو چرب
کرده سه چندان غسل بقوام آورند و سرشته معجون
سازند شربت سه درم وقت خواب بخورند و معجون
سببی دیگر که همین نفع دهد و مزاج را موافق
و نافع باشد و صنعت آن مغز تخم گندم و مغز تخم خیارین
مغز تخم خربزه مغز لیمو مغز بادام شیرین از هر یک
ده درم تخم باد بخوبیه تخم مارچوبه تودری تخم

سپید و نباته غسل سه وزن اوویه به معجون مهبی
و لیرجیت توالدناغ و اگر در بدن خلط فاسد غلبه
باشد از الاتقیه نماید بعد از آن نسبت یوم هر شب
نیم مثقال زن و نیم مثقال مرد تناول نمایند و از
مباشرت درین ایام و از اوویه مغز و باهیست
اجتناب و بر سر نهان به صنعت آن بهین چای فوزه
قافله کبار و از حبشی از هر یک که مثقال مرد و از
سبب لفل بخیل تر لفل نار چیل سبب پیس مایه شتر
اعرابی سانج هندی برگ تر لفل یعنی فرخ شک
چوز بو از عفران از هر یک دو مثقال نیم علی الرسم
باشد وزن اوویه غسل بهر شد و بعد از چیل یوم
است حال نمایند به معجون مهبی دیگر از آن جمیع
مؤلف ارشاد گوید که بقایت بحرب است و لفل ریح
خلیطه و مسکن مغص و شتر قش تا چهار مثقال
صنعت آن گل گاوزبان تخم تره تیزک از هر یک
یک جز و نیم سقنقر اگر نباشد ماهی رو بیان بر
آن پیس یا شتر اعرابی یک جز و ثلث جز و سه
خصیه الثعلب مصری زنجبیل لفل مغز فندق
مغز چلپوزه تخم ترب شقال تخم شام از هر یک
یک جز و تخم انجیر و از حبشی نخود سفید مغز بادام
مقشر نخود سفید کند از هر یک چهار جز و علی الرسم
باز بهر سبب سه وزن اوویه بهر شد به معجون
مهبی دیگر مغزول از مقدار این بهیل و تقویت با ده
تولید می نباتت آرموده است به صنعت آن
تخم تره تیزک تخم نوچه مغز چلپوزه از هر یک
ده مثقال زنجبیل شقال بوزیدان خصیه الثعلب
از هر یک چهار مثقال حلیت طیب شش مثقال
روغن نارچیل ده مثقال اوویه را کوفته بخت
بروغن نارچیل حرب کرده با شصت مثقال قند
و غسل بالمناصفه علی الرسم بهر شد شتر پیس و او
مثقال و غذا قلیه زردک و تخم مرغ نیم بهر شد و
مثال آن تناول فرمایند و بدانکه در اوویه باهیست
شرط است که اغذیه نیز موافق آن باشد و شتر

در نسخ به حسب مزاج هر شخص منوط بر رای طبیب
حاذق است زیرا که هر نسخه برای هر مزاجی موافق نیست
من جمیع الیجات به معجون مهبی و مقوی از حکم اتونی
فرنگی جهت تومندی اعضا و فریبی به صنعت آن
جوصاف نموده ده آثار پنج کاسنی با قدری برگ
آن آب صاف هشت آثار که سنال من ال
صا صفر اس هر دو دو ل فرنگی است با دیان شد
خالص با شکر یا قند از هر یک نیم پا و باید که جدا آب
و ظرف سی یاگی بر آتش بگذارند و جوش دهند
تا پنج آثار با نذ پس با دیان و پنج صا صفر اس
در آن اندازند و جوش دهند تا یک سیر دیگر نیم کم
شود و چهار باقی بماند بعد از آن که سنال من ال
و شمر را در آن انداخته فرود آورند و از بار جبه
صفیق بگذارند و هر دو وقت پا و آثار نیم آرد
بخورند تا پانزده روز زیاده هر قدر که تواند که طبع
نمایان بخشد به معجون مهبی دیگر که تقویت معده کند
و حفظ را زیاده و خوش کند و شتوت جماع را بکشد
صنعت آن و از حبشی قسط شیرین سنبل الطیب با ن
زنجبیل نفعان خشک سیلخه از هر یک چهار درم زعفران
عود هندی از هر یک سه درم سانج هندی لفل
سفید لفل سیاه و از لفل سارون بر الیغ پنج
و الا تخم انجیر کرد یا قفل خولجان شقال تل از
هر یک چهار درم و نیم عاقر قرحا تخم ترب تخم شلغم از
هر یک دو درم کچند مقشر مغز پیس مغز بادام مغز
چلپوزه از هر یک ده درم نبات سفید بوزن و الا
عسل صاف دو وزن مجموع اوویه کوفته بخت به معجون
سازند شتر پیس دو درم به معجون مهبی و مقوی از نسخ
حکیم مقصود که در قرابادین خود نوشته قوت نبات
دهد و لغو ز آرد و نشاط آفراید و دل را قوی و
و اگر اسهالت گرداند و پشت و گزده را حکم سازد
صنعت آن بوزیدان سورنجان تووین بهینین
زنجبیل نفعان خشک حبک پرده از هر یک سه
درم خولجان شقال خصیه الثعلب از هر یک یک درم

بایه شتر اعرابی و دودرم خشکاش سفید کجده مقشر دار فلفل
تخم زردک از هر یک سه درم گاو زبان باد خجوبیه و
قوچ خشک از هر یک دو درم سنبل الطیب قاقا کبار
عود خام از هر یک یک و نیم درم زرباد مصطک جوز بوا
بسباسه زعفران از هر یک سه درم لسان العصافیر
دار چینی هیل از هر یک چهار درم کرمانج صمغ عربی از
هر یک یک و نیم درم بزرگ پنج درم سکه صید امغز
سرخ خشک از هر یک دو درم اسارون چند بیدستر
دروغ عقرب از هر یک یک درم قسط شیرین سه درم
مغز چلفوزه مغز نارجیل مغز فندق مغز بادام مغز
پسته از هر یک دو درم مغز تخم خربزه سه درم ورق نقره
عنبر استهب از هر یک یک درم مشک ترکه نیم درم
عسل صاف چندان ادویه کوفته بختیه عسل را
بقیام آورده کف گرفته معجون سازند شربت دودرم
معجون بهی دیگر از شیخ داود نوشته که این معجون را
جمع کردم من از عقاقیر چند که هر واحد از آنها عمل
میکنند بافراده و مجموع گردیدند معتدل و نیکو بر لب
اکثر از مزج و عیب الفلفل است در این مختن باه و الفاظ
وزنه گردانیدن شہوت و الفاش قوت اگر چه بعد
یک سال باشد و بدن و کرده را قوی و فربه میگرداند
و تولید خون صالح می نماید و منی را باصلی می آورد
و باید که در زمان استعمال این معجون خود را از جماع
و لقب محافظت نمایند به صنعت آن خود عصب
در آب جرجیر سه مرتبه جو شاییده خشک نموده خشک
خشک مسحق در آب جرجیر تازه متقیه نموده از هر یک
سه اوقیه تخمین منقحی ده درم دار چینی خولجان از
هر یک شش درم عسل منزوع الرغوه یک و نیم
رطل آب پیاز سفید یک رطل تخمین و عسل آب
پیاز را یک جا کرده بر آتش ملایم بگذارند تا منعقد
گردد تخم ترب تخم جرجیر شقاقل مصری تخم انجیر از
هر یک یک اوقیه حاق و قرحاز خجیل از هر یک نیم
اوقیه زم کوفته بختیه با جریک صدر و ران بریزند
نیکو بریزند و در ظرف چینی نگاه دارند و عند الحاجة

بکار برند و نوشته که اگر درین معجون مغز گردگان و مغز
چلفوزه مغز نارجیل مقشیر تخم شلغم جبهه اخضر
همین اگر تازه باشد بهتر تخم گتان از هر یک یک
اوقیه قسط انیسون قرنفل سر و سفنقور از هر یک
چهار درم زرد تخم مرغ مغز سر کج خشک از هر یک
دو اوقیه اضافه کنند میگردد اقوی شربت دودرم
درم یا هشت قرطاد از هر حیوانی و نیم درم زعفران
و شش قرطاط مشک در یک اوقیه گلاب آید
بنوشند به معجون مخمدر نفع قریب به شیخ قبل
سه درم زنج را موافق باشد به صنعت آن تخم پیاز
تخم کاج تخم شلغم تخم بالون ناخواه شقاقل
از هر یک یک درم فلفل دار فلفل از هر یک دو درم
اجز اکوفته بختیه با سه چندان عسل معجون سازند
شربت دودرم وقت خواب همراه یک پیاله شیر
میل نمایند به معجون دیگر مخمدر مفید به صنعت
آن کجده مقشر تخم نارچوبه از هر یک دو درم دار فلفل
نیم درم مغز حب الصنوبر یک درم مغز سر خشک یک
درم و نیم کوفته بختیه با سه چندان عسل کف گرفته
معجون سازند شربت مقداره سه درم به معجون در
بول منقول ز تذکره شیخ داود الفاظی تفصیلت
سنگ کرده و مثانه نماید و سردی آن هر دو معجون
را زائل گرداند و عاده پیچید اخته کرده نماید
و قوت آن ششاه باقی میماند به صنعت آن
مغز چلفوزه مغز بادام مقشر از هر یک سی درم
فطر اسالیون انیسون سیلخه سیاه سنبل الطیب
دار چینی از هر یک راوند چینی حب لسان زعفران
اسارون کما فی طوس از هر یک سه درم نفع خشک
یک درم و در نسخه دیگر می خواند از هر یک چهار درم
کثیر ادودرم و در نسخه دیگر قسط جنطیانا کا ششم
گون کرمانی اصل السوسن سقیل مشوی خردل
سفید از هر یک یک درم داخل است و گفته که داخل
کردن کل اینها نیکوت ادویه کوفته بختیه با سه درم
ادویه عسل معصفه بقوام آورده لبسترند شربت

از یک مثقال تا دو مثقال به معجون مراقب
که حکیم سیب بر لبه مراقب تجویز نموده مراقب راناع است
و تقویت معده و باده نماید داشت تهای طعام آورد
صنعت آن زرباد آله مقشر گاو زبان باد خجوبیه
گل سرخ همین سفید همین سرخ کشنیز خشک از هر یک
هفت درم عسل مصطفی ادوزن ادویه گز بلبلین یک
وزن ادویه بدستور معجون سازند معجون دیگر
مزاج بار در موافق باشد به صنعت آن مغز بادام
شیرین مغز پسته مغز فندق مغز نارجیل مغز گردگان
مغز حب الصنوبر مغز حب القلقل مغز حب الزلم از
هر یک یک درم زنجیل دار فلفل قره خولجان از
هر یک سه درم اجز اکوفته بختیه با فانی عسل معجون
سازند شربت چهار درم بادام و شش انگاره به معجون
سمن منقول از قاتلون شیخ الرئیس نوشته که این
از عجایب است به صنعت آن مغز بادام جوز
چند همین سرخ همین سفید زرباد کثیر تخم خشک
سفید که باز از هر یک سه درم ادویه کوفته بختیه با
روغن گاو زبان تازه اندکی بریان نموده مخلوط
نمایند با دوسه مغز آرگندم و یک من شکر سفید
بگیرند هر روز از آن مقدار شربت درم و با کبرطل
شیر تازه طبع نمایند و روغن گاو تازه داغ کرده
بر آن بریزند و خسی نمایند به معجون دیگر که درایم
استراحت با صاحب بالیخولیا باید داد و این معجون
تفصیلت می آورد و رنگ را نیکو میکند و در نسخه دیگر
میساند و مانع سفید شدن موی میباشد
صنعت آن باد خجوبیه پوست زرد از هر یک
قرنفل مصطک قره جوز لوفافند نار خشک یک
همین سرخ همین سفید زرباد درون تخم نارچوبه و خشک
اجز اساوای عنبر استهب جریوی کوفته بختیه بگذارند
علجده پس بگزیند نسبت عدد هلیله کالی متوسط در
نیزگ و کوچکی دسی عدد آله پس در سه رطل آب
بریزند تا یک رطل برسد و بماند و صاف کرده
یک رطل عسل و ران اندازند و بریزند تا آب برود

ادویه را با این غسل سه وزن مجموع ادویه بشنند و در وقت
 حاجت مقداره اندر قه از آن استعمال نمایند بمغجون مسجی
 جهت تقویت معده و باطنه و پشت کرده و آلات حمل
 و جماعت و اشتها می طعام نبات مفید و صحت معده
 عاقر قرحا شش درم فلفل سفید مصطلک قه از هر یک
 هفت درم قاقله کبار و قه زعفران از هر یک ده درم زعفران
 سه درم جوز بواسی عدد و مشک ترمجی خالص نیم درم
 عنبر شنب یک درم جوز و عظم سی درم اجزاء کوفته بخیته باده
 درم درم روغن بادام حرب کرده با یکصد درم قند سفید
 و بوزن آن غسل مصطلک بشنند و شربت بقدر حاجت
 تناول نمایند بمغجون مسجی دیگر که در نفع قریب آن
 است و صفت آن قه زعفران سه درم زعفران مصطلک بسیار
 شقاقل مصری لسان العصاره عاقر قرحا پوست ابرج
 از هر یک پنج درم قه زعفران از هر یک هفت درم جوز بوا
 ده درم قاقله دار فلفل نار و مشک زعفران از هر
 یک سه درم سنبل الطیب ده درم غسل کف کوفته
 سه وزن ادویه علی الرسم مرتب سازند بمغجون مسجی
 دیگر قریب نفع بدان و صفت آن قه زعفران
 شقاقل مصطلک گرباج لسان العصاره دار چینی از
 هر یک پنج درم سیخه قه پوست پلید از هر یک هفت
 درم جوز بواست درم قاقله صغار پنج درم دار فلفل و
 نار و مشک زعفران از هر یک سه درم مشک نیم درم عنبر
 و درم سنبل الطیب ده درم جوز و عظم مقدار درم ادویه
 کوفته بخیته با سه چندان غسل علی الرسم بشنند و بمغجون
 سازند بمغجون مسجی دیگر بنسخه شفا فی درد پشت و در
 پا و سرعت انزال و تقویت باه را نافع و معده
 را از اخلاط پاک سازد و رموی را از سفید شدن
 نگاهدارد و صفت آن گل سرخ عاقر قرحا قه زعفران
 سنبل الطیب مصطلک زرنبار زعفران قاقله جوز بوا
 اجزاء مساوی قند و غسل با المناصفه بقدر احتیاج قند
 بگل پاک بگذرانند و غسل بقوام آورند و ادویه کوفته
 بخیته بان بشنند بمغجون دیگر بنسخه دیگر که صفت آن
 قه بسیار بسیار با جوز بوا مصطلک دار چینی بوزن

از هر یک دو جزو زعفران همین سرخ و سفید از هر یک
یک جزو و ورق الخیال سه جزو و جمیع اجزا را با سه وزن
کل عسل مقوم علی الرسم بپوشند شربت مقدار
فندقه + معجون مفتت حصاة که گفتیم حصاة کنند
صنعت آن سنبل هندی سه و رحنی و زنجبیل و ارچینی
و انفل فلاح و اخر اسقودریون حب لمسان از
هر یک چهار رحنی سلیخ و دوازده قراط فلفل سفید
قسط فطر اسالیون و ج ترکی از هر یک دو و رحنی کوفته
بجته عسل سه وزن او ویه علی الرسم بپوشند
معجون ملوکی مستعمل جهت قوت باه و اشتها و قوت
محامه و بسیار مجرب است + صنعت آن جوز بوا
و فلفل سیاه سه لسان العصافینج و اخر دارچینی
و زنجبیل مصطکی عود هندی زعفران از هر یک سه
مثقال مشک نیم مثقال فندق گلاب از هر یک دو
مثقال قند را در گلاب حل کرده عسل بقدر کفایت
اضافه نموده او ویه را بآن بعد از قوام بپوشند
شربت یک مثقال + معجون که منع مستی کند +
صنعت آن شاخ بزرخ مغز بادام تلخ کرمان بود
کوهی تلخ فلفلی سداب نامخواه مساوی کوفته بجته
یا عسل معجون سازند + معجون جهت وجع مثقال
داشتهای طعام و تقویت باه + صنعت آن قوفه
کبار چینی مصطکی فلفل سیاه و ار فلفل ثعلب صحری
و زنجبیل و فلفل از هر یک یک مثقال مغز نارچیل
مقشره دو مثقال او ویه کوفته بجته با سه وزن او ویه
عسل بقوام آورده بپوشند و در آخر یکید جوز بوا
و نیم مثقال زعفران یا گلاب سوده اضافه کرده
فرود آورند و در ظرف چینی نگاهدارند شربت از
یک مثقال بادو مثقال + معجون جهت وجع الفواد
و ثقلب النفس که از بروزت باشد نافع و بسیار
قوی معده است منقول از مختار بن اسماعیل +
صنعت آن گل سرخ فلفل زنجبیل
در آوند طویل و ار فلفل و ارچینی
سارون از هر یک یک و دو جزو

مصطلک زرباد فودج اینسون از هر یک یک جزو
چندید ستر نیم جزو باد و وزن عسل و یک زن شیر
گلکند بسر شند قدر شربش یک مثقال و محون
هرس منقول از قانون فقرس و او جاع مفصل و گرد
و معده و ریاح و قرح امعا و استسقا و رقان و دار
را بسیار نافع است و صنعت آن غاریقون سارون
و ج ترکی قد و مانا تخمداب فرنیون فوز فار خشک
از هر یک یکله و قیه در آوند طول پنج عطفیا نخو
قر نقل تخم کر فس سنبل الطیب فوج جیل فطر اسالیون
از هر یک و او قیه جطیاناشش او قیه قطور یون
و قیق که آن عزیز است هشت او قیه مرکی صافی
قسط فوجده اینسون از هر یک اس او قیه کما فیطوس
اسقودریون از هر یک هشت او قیه دودیه کو فتر
بجیته با عسل کف گرفته سه وزن دودیه علی الرم
میر شند و شربتی از یک مثقال تاد و دم و ایام
بهار می باشد و صنعت این محون سینه و کمر غاریقون
و ج ترکی اسارون قد و مانا تخمداب فرنیون و
زوفای خشک نخو قر نقل تخم کر فس سنبل الطیب فوج
جیل فطر اسالیون از هر یک و او قیه جطیاناشش او قیه
قطور یون قیق کما فیطوس کما ذریوس اسقودریون از هر یک
هشت او قیه سلیخ سیاه زراوند طول فراسیون جوده از هر یک
سه او قیه با عسل مصفی بقدر کفایت علی الرم میر شند
و شربتی یک مثقال تاد و دم و فصل ربع متاول تا نین
محون ید الله حبث تقفیت احصاء بغایت قوی
و چون خون بر مسی امید الله و رین داخل است
باین سبب می امید الله شده و در عرف اللام در
لحوم و مرغ ذکر یافت و صنعت آن خون بر مسی
امید الله رنجان صاف سفید محرق را و عرق کباب
چ کلم بونه دار که شربت را و انب حارة الانج
باد پوست تخم مرغ که چوزه از آن بیرون آمده باشد
و اینود صمغ الجوز و ج ترکی از هر یک یک مثقال
طر اسالیون و دو قوشک طر السنجع صمغ عربی

تخم قطعی سفید فلفل سیاه از هر یک یک مثقال نیم ادویه
را کوفته بجنین با عسل شده وزن دو درم بیشتر شربت از
یک مثقال تا سه مثقال با آب طبع خشک بخورد سیاه
نموشند و صفت را در آب و روغن زیتون لاله در آب
و کرباقت متجو نیکه اعضا را میسر را قوت دهد و باه
را زیاد کند و نشاط آورد و معده را قوی گرداند و
استهنا آورد و در رنگ را نیکو سازد و طعام مهمن کند
صفت آن در صحنی سنبل الطیب پوست برون پسته
چوب اموغث بندادی خوشنجان بهمن سرخ و سفید و
شک قاتل و دانه پوست بلبله با در بنویسید گاو زبان از
هر یک سه درم صندل سیل بوازرب زنجبیل کباب
چینی اساردن سانج هندی پوست ترنج روم و
زرباد صندل سفید حب القفل سیون فلفل
سیاه سیاه بلبله سیاه بوزیدان زعفران ماه فرورین
کبر با درم درینا سفید مر جان از هر یک ده درم سعد
کونی در قی کل سرخ از هر یک چهار درم ماهی رو بیا
خصیة التغلب توری از هر یک پنج درم مشک نیم
مثقال در قی طلای عدو ورق نقره بجا عدد با
قد سفید و عسل مصفای سه وزن ادویه علی الرغم
بیشترند و معجون از ادویه جالینوس امراض ریه
و قصبه قرح و نفث الدم و مده و ماده ریه شده
بوسی سینه و بدی نفس را نافع است و صفت
آن صمغ البطم زعفران کندر مرکب و در چینی مغز چغندر
اصل السوس طمشته از هر یک چهار مثقال حاکما اکثر
تخم ترشامی از هر یک سه مثقال سنبل شامی دو مثقال
و نیم سیاه دو مثقال بار ز صاف خالص سی
مثقال طین شاموس که آنرا کوکب الارض نامند
قسطیخ از هر یک چهار درم و نوشته که در نسخه دیگر
وزن قسط را یک مثقال یا نیم عسل مصفای فائق
سه وزن ادویه صمغ البطم را در قدر مضاعف با
عسل طبع نمایند تا به حد انققاد رسد یا زرد را
بان مزج نمایند و با نش کلاکم طبع دهند تا حبسته
شود که چون قطره از آن بر زمین بچکانند منبسط نگردد

و باقی ادویه کوفته بجنین بعد سرد شدن بآن بمانند
و استعمال نمایند شربت از یک درم تا دو درم و دیگر
اکثر معاجین مانند معجون حب لاس و از ارا فی
مشهور بمیدان لیزاج و اهل و از خرم معاجین
با سرار الاطباء و اقیل و استقصور و سنبلین و معجون
اقواص فاعی و معاجین افیون از کبار و صفار و
معجون ششام و امروسیا و آله و الفخ و الیلج و
معجون مسمی بکل کلاخ و نجاح و الیلج و معجون سیاه
و عطانی و ربلوط و تخمین و ثوم و جود و در جندبیت
و حطیان و عوب حبینی و حافظ الاجاد و
حافظ الحنین و حافظ الصوة و حجر البیود و دوفلا و در
صدید و خصیة التغلب خیاشنبه و ذهب و راج
المونین و رمان و معاجین مسمی بر روحی و زوفای
خشک و ریتی و سار و معجون و سفجل قاض و
سنبل و صندل و عقرب و غیره و عود قما و
خاوانیا و فلاف و قسط و قطن و کانج و کون و
کندر و لبومات و دلو و ماده الحیوة و مازویون
و ماسک لبول و مسک مقل و ناخواه و دوج
و در در سوم خود با مذکور شدند از آن حاجوینند

فصل در بیان معاجین مسهله

بدانکه اصل وضع ترکیب ادویه مسهله با مصالحات
و معینات و مبدقات و حافظات اعضا و ریه
و حرارت غریزیه قوی و ارواح بشرط مقررده آن
اصل مقدار بر مشربات مقررده با لحاظ مقدار مرض
کیفیت و کمیت آن و سن و بلد و زمان و فصل و
عین باخوی است که در مقدمه ذکر یافت و طبع
معاجین برای هیما و حاضر بودن نر شدت حاجت
و عدم فرصت وقت مزج و ترکیب ادویه متفرقه
را از دکان عطاران و اماکن بعدد و انتخاب
جید و روی و صلح و فاسد و اصل و منشوش
مبدل نمودن آنست مانند اسفار لیالی و یا از
برای کسانی که شوار باشد خوردن جویند

بیان نسخ معاجین مسهله

و مطبوعات مسهله ایشان و شربط ترکیب لوازم
آنکه مکرر را در جوار شست و خوب و اشربه مطبوعات
ذکر یافت یعنی باید که در معاجین نیز آن مرغی دارند
معجون مسمی بر تریشیده قوی صعب آبا ساسه
بکشد و دفع تمام و در هفت آن میل بوا فرقه
سانج هندی و در فلفل بزرگ کابی مقشر زنجبیل
آله مقشر فلفل از هر یک یک مثقال سنبل الطیب
تخم کرفس زعفران مصطک رومی از هر یک نیم مثقال
ترید سفید تراشیده سقونیای مشوی از هر یک دو
مثقال اجرا کوفته زم جنین با سه چندان عسل
بیشترند شربت باب گرم و معجون بزرگ قوی صعب
را در زمان بکشد و صفت آن خیر بود و در فلفل
سانج هندی فلفل زنجبیل بزرگ کابی آله مقشر
و فلفل مصطک از هر یک یک مثقال ترید سفید سقونیای
از هر یک ده مثقال کوفته جنین با سه چندان عسل
بیشترند شربت دو درم و معجون زبل قوی بکشد
صفت آن زبل از کب چهار درم مرغی صاف ترید
سفید مد از هر یک هشت درم تخم کرفس سیون
از هر یک دو درم کوفته جنین با عسل بیشترند شربت
دو درم تا چهار درم باب کرفس و معجون سیاه لیک
که حبت اقسام صرع نافع است و صفت عاقر حما
سیالیوس اسطوخودوس از هر یک ده مثقال
غارلقون پنج مثقال قرومانا حلیت طیب را و
در حرج از هر یک یک مثقال و نیم ادویه را کوفته و
باب غصص و دو چندان دو به بوزن آن عسل بقوا
آورده بیشترند و هر روز یک مثقال بخورد و در
منحه دیگر آورده اند که ادویه را با سکنجین بیشترند
معجون سیالیوس بنخه ششام الریس و برای صرع
گفته که این دوانی است جید از برای اصحاب صرع
گفته که این دوانی است جید حب الغار از هر یک
مثقال زراوند حرج فاوانیا از هر یک دو مثقال

باب المیم مع الغین المعجمة فصل در بیان نسخ مغلی

بر آنکه مغلی بنیم و کون عین معجمه و نسخ لام و یا
بینه چنانچه در وی الحقیقت طبع و طبوع و مغلی
بینه مقصد و مقصود و احداث و کیفیت و ترکیب
طبع آنها مانند مطبوعات است و مذکور شد و در نسخ
مغلی اقیقون و اقیقون و کی که مغلی جلوت
و عناب ذکر یافت و چند نسخه اینجا ذکر می یابند
مغلی نسخ اخلاط بلغمی و غلیظه خصوص در امراض
و ماغیه و عصیانیه و صفت آن هم کرم کرم کرم کرم
انیسون اصل السوس مقشر مروض لبقان کسفت
مقشر از هر یک یک و نیم درم و نیمه مغلی انجیر زرد از
هر یک ده درم کل بنفشه سدرم تخم مخملی تخم خبازی
برسیادشان اسطوخودوس از هر یک دو درم و نیمه
الفصلیب یک درم اوویه انچه کوبیدی باشد کوبیده
نموده شب در یکصد و پنجاه مثقال آغیا اصل
که قریب شبه ربع آثار مفیدی میشود و چنانچه نسخ
جوش مخی و اووه بالمش ملازم که تبشیر یا نصف سدر
فرو داده اندکی مالیده و صاف نموده نیم گرم
بنوشند و باید که بجان گرمی طبع باشد تا آنکه بگذرانند
تا سرد شود و بعد از آن گرم نموده بنوشند و مغلی
نسخ بلغم است خصوصاً از سینه و پشت و ورم
نسخ سدها و تخمین و تلطیف اخلاط نماید و صفت
آن انجیر و مویز بنفشه از هر یک هفت درم تخم
شب انیسون اصل السوس مقشر مروض از
هر یک ده درم و هفت صاحب ربو حله و برک سرفه
تخم کتان و ایرسا و هفت سودا اقیقون و برک
قونج شخ از منی و جده از هر یک سه درم و برک
طحال و او جلع غلظت مفاصل پنج گرم تخم کرفس
و در عسل بول دما راض کرده تخم شلغم ترب از هر یک
سدرم تا چهار درم اضافه نمایند اوویه را یک کوفه
در سه رطل آب بجایانند و صبح بالمش ملازم

در میان چنانچه شری از دو درم تا چند درم و معجون
سکینج قونج را نافع باشد و صفت آن سکینج
کرفس چند بیدستر از هر یک یک جز و سه سوتینا
جز و سوتینا را در روغن بادام بسایند و سکینج را
حل کنند و باید که بر بیا نیزند و در او کوفه بجان
میشند شربت به مثقال و معجون شمس که
بجست گرم سده و حله لقرع بحلیت و صفت
آن حرس برنگ کالی مقشر از هر یک یک درم
ترید سفید بر مقل رزق از هر یک دو درم اوویه
را کوفه بنفشه با عسل میشند کل یک شربت کامل
است و باید که قبل از تناول نمودن این معجون
یک ساعت شربت تازه و ویشده بخورد و بعد از آن
خاین و دارا تا سه روز بخورد و معجون
شربت مان قونج و نعناع اسما و سده را سوده و
صفت آن در بنفشه قونج و در چینه و زوایا
زوی و فلفل سیاه سنبل الطیف قله حب بلسان
از هر یک سه درم سوتینا می شوی چهار درم ترب
سفید تراشیده حب بلبل از هر یک هشت درم
شکر سفید مقدار درم و او کوفه به عسل صاف
کف گرفته بقدر حاجت چنانچه درم است میشند
شرتی دو درم و معجون شربان و کرفس و کبش
صفت آن نموده سوتی یا زرده درم ترب سفید
یا زرده درم فلفل زنجبیل زیره کرمانی بر برگ
سدراب ملخ هندی بود و از منی قونج و انجان از
هر یک یک درم معجون را کوفه بنفشه به عسل و عسل
مصطفی میشند شربت دو درم تا سه درم تا آنکه اکثر
معاجین مانند معجون اطریال و اسطوخودوس
و اقیقون و ابلخ بخال نیز و ابلخ و شمس و
ترید و قمرندی و خیار شنبه و راسن و زرد آوند
و زرب و سفرجل و سوتینا و سنالی و سورنجان
و صبر و فیقر نیز در صبر و معجون عود و غار یقون
و غافق و ما زبون و معجون و و در دما حشر ترب
حروف در رسوم خود ذکر یافت

چنانچه شربت معجون از هر یک یک مثقال کوفه
عسل کف گرفته شربت هر روز با سکینج بخورد
معجون سیالیوس منج و خیره خداوند صرع را سوده و در
صفت آن بر سیالیوس عاقر قرحا اسطوخودوس
غار یقون سفید از هر یک دو درم قونج را زرد آوند و حرج
صلبت از هر یک سدرم کوفه بنفشه با عسل مصطفی میشند
شرتی از یک مثقال تا دو درم و در بعض نسخ آن عود
فاوینا از هر یک دو درم و نیمه آورده اند و حرف
یک درم و نیمه زرد آوند صفت قونج مانا از هر یک
درم و نیمه است و معجون سقراط بلبل و یا انجیر
صرع و بقی و برص و او جلع مفاصل و در سده
دار الحجه و دار الفیل و قنطاریون و سرفه کف و تب
بر و پهای مغلی و عسل بول و بوا سیر و ترکان و
سدری و طحال را نافع باشد و دفع سموم کند و دل را
قوت دهد و دبا و زباده کند و حله لقرع را دفع کند
سنگ کرده و مانند بریزند و حوض بکشاید و بوسه
در بوی عقی خوش کند و گرانگی گوش در زبان
را برود و صرع را زایل کند و جمیع امراض بلغمی و
سودای را سوده و در دما راض را نفعیت میدهد
صفت آن بنفشه انار و مانا و شکر تخم و زنجبیل
حب انار زرد و طول از هر یک یک مثقال انیسون
چند بیدستر حب بلسان سیخ اسارون مصطفی از
هر یک یک درم هر کی و ج ترکه و در معجون عرق زربا و
تخم کرفس تخم جرجیر تخم پیاز تخم کنده از هر یک دو
درم صبر سقراطی و ده درم جوز بوزاری و چینی و فلفل
بسیار باشد سنبل الطیف زعفران اسفیل بریان
کرده زرب شیطرح افنجی در چینه از هر یک سدرم
و در کل نسخ باد بنفشه یک مثقال از هر یک پنج
درم سدر کوفی حب لبل از هر یک چهار درم بلبل
سیاه پوست بلبل زرد آوند مغلی از هر یک شش درم
کوفه بنفشه به روغن بادام تلخ چرب
کنند و با سه چندان عسل میشند
و در ظرف آغینه کنند و شش روز

بالمبسم مع القاء

فصل در بیان صفات و نسخ آنها
بدانکه مطهر جیست اسم فاعل باصطلاح اطباء درین
جای ادویه مرکبه فسخ آورنده را گویند یعنی معا جین که
تاثیر آنها اکثر کیفیات و خواص ادویه آنها باشند
از تعلیف از روح غلیظه و تغلیظ رقیقه و منو منو
گردانیدن آن و شوران آوردن حرارت عزیزیه
و انقاش نهادن یا زیاده گردانیدن کمات مواد
آنها و قوی وارواح قلبیه و دماغیه و آلات آنها
و خواص باطنیه را قوی گرداند و رفع کدورات
از آنها از امر فسخ و سرد و محسب اینخاص مختلفست
هر یک را به حسب مراتب ذری و سردی که بیان آن
تفصیل اینجا محل آن نیست پس منرا در آنست
که ادویه مفرجه را هنگام متلب بودن بدن از اخلاط
فاسده مواد و دیر استعمال ننمایند که چندان
تفرگی و سردی نخواهند بخشید بلکه احتمال ضرر
است و نیز باید که ترکیب هزارا به حسب حاجت و بقدر
ضرورت و مناسب حال شخص و مزاج او نمایند
مثلاً هنگامیکه در بدن ضعف فقط باشد از غیر سوکی
مزاج باید که ترکیب ادویه حاره یا بارده حسب
احتیاج منوعی نمایند که تعدیل کیفیات آنها گردد و
مجموع گردند و خواص ایضا زیاده گردانند در آنها
ادویه که تاثیر آنها بخالصیت و صورت نوعیه خود باشد
و در آنها کیفیت غالب نباشد مانند لولو و یوا قیت
و زرد و لعل و عقیق و امثال اینها و بمالنه بسیار
در حق و تصویل آنها نمایند و باید که با ادویه قلبیه
ادویه غیر قلبیه مانند تخم خیارین و تخم خرفه و تخم کدو
و تخم کاهو و مانند اینها مقشقه برای کسر چوست ادویه
قلبیه و تقویت نیز بدانها و همچنین ادویه مبرده
مناسبه با آنها اگر باشند بسیار سرد مانند زعفران و
عنبر و مشک و کافور هر یک بقدر حاجت اضافه
نمایند و بیاید دانست که استعمال ادویه بسیار
سودا در صفحات جائز و نیکو نیست جهت آنکه حرکت
و شوران می آوردند از رواج و اخیره و ادخه و کیفیت

رویکان ضرر میسازد و مزاج متی نماید و اوج و قوت
 را و باعث غلیظ و کدر آنها میگردد و اندک اینها میسازد
 افعال مذکوره و اینها نشانه نشاط و قوت اند
 در بیان شرح مفرجات مفرج که خارج اخلاط
 سودا و بلغم و بلج و قتیق سرد و متقیه و باغ از
 و تقویت حواس کند و سرد و نشاط از ایدیم بالذات
 دم بالعرض و تحلیل زاج غلیظه کند و قوت را
 زیاده کند و این ترکیب گرم است و در جبهه اول و دوم
 خشک و تری معتدل به صنعت آن اقیقون و
 اسطوخودوس و ریح بلسان سیله اسارون از هر یک
 چهار درم زرباد و درون مروارید ناسته نرگس
 که با جرجان قرمز و جمنان سانج سنبل الطیب و
 قاقاقیه که با چند بیدستر از هر یک سه درم ادویه کوفته
 بنجیه با شکر چندان ادویه غسل مصطفی مقوم و بشنند
 مفرج و دیگر که قریب بآن است و لیکن در دفع از بیل
 صفر و تحلیل سودا و ریح و عسل العول از آن زیاده
 است مقوی و باغ میبردین و مرطوبین و مضر صاحب
 صفر و محو الریح جهت آنکه گرمی آن در آخر و جبهه
 دوم و خشکی آن در اول و جبهه دوم است و قوت آن
 تا هفت سال باقی میماند و شربت آن تا دو درم
 صنعت آن گل سرخ مفرج الاطباع ده درم همین سرخ
 عود هندی از هر یک سه درم و فصل سنبل الطیب
 مصطفی اسارون زرب زعفران از هر یک دو درم
 بسیار قافله صغارجو از هر یک یک درم اجزا کوفته
 بنجیه با عسل مفرج الرغوه بقوام آورده سه وزن
 ادویه میسازند مفرج عظم معتدل و بهترین مفرجات
 موافق و معتدل جمیع امراض و شکننده قندی خون
 و در جمیع اخلاط فاسده و صاف کننده خون
 مقوی حواس و اعضای رنجه و غیره و زیاده
 کننده قوه و حفظ و بر طرف میبند اعیان و کسالت و
 بلات و قواش را و قوت را تحلیل میبرد و مقوی
 اشتها و باه و دفع اقسام گرم و خفقان و باخولیا
 و وسواس و سرسام و نبات علیل و افعال علیل و قند

است و چون اضاف کنند بآن یا قوت و غیره با عصار
 را نامیده میشود همچون یا قوت مخلص است از با
 و طاعون آشامیدن آن و طلاء نمودن آن بر وزن
 بنفشه الیمین سازد و از با و طاعون فرموده از یک
 حقیر تجربه نموده در جمیع مراتب به عدلی یافته و موافق
 اکثر امراض و قریب الماعتدال و جهت دفع صرع و
 جنون و ضعف دل و توحش و بغایت جرب و
 می و در اوست بآن عافیه صحت و بهترین مفرجات
 است به صنعت آن شاه تره بادرنجبویه گل
 کاو زبان تنول از هر یک ده مثقال همین سرخ
 و سفید از هر یک پنج مثقال لاجورد و غیر معتدل
 طباشیر گل مخموم و حقیر بآن آن گلک از اغانستان
 می آورند و شستوار است داخل کرده و اثرش را
 قوت ترازی مخلوط مشا به نموده زعفران و
 درونج زرب کبابه زرباد از هر یک سه مثقال
 بلبله کابلی ابریشم مفرض معتدل سفید پوست
 بیرون پسته دانه پسته از هر یک دو مثقال و جرجان
 مروارید که با از هر یک یک مثقال عود نیم مثقال
 ورق طلا و ورق نقره یا قوت سرخ از هر یک دو مثقال
 و حقیر بدون طلا و نقره استعمال نموده آورده
 کوفته بنجیه شکر سفید صندل و بنجیه مثقال و با
 آب شیرین و شربت ریاس و آب سیب شیرین
 و گلاب و آب انار مخموش و آب ترشی ترنج و از آن باشد
 آب لیمو و آب زرشک از هر یک بست و مثقال بقوام
 آورده به شکر قدر شربت از یک مثقال
 تا دو مثقال و قوتش تا چهار سال باقی است
 مفرج بار که از مفرج دل نشانیز گویند خفقان
 و ضعف دل را زایل کند و نشاط آورد و
 صنعت آن همین سرخ همین سفید از هر یک یک درم
 پوست بلبله کابلی پوست ابرج پوست بیرون پسته
 ابریشم خام مفرض مروارید ناسته از هر یک
 دو درم شاه تره بادرنجبویه گل کاو زبان از هر یک
 ده درم کشنیز خشک طباشیر سفید از هر یک سه درم

بسد که با زرباد و درون عقیق از هر یک یک درم عود خام
 یک مثقال آب نار آب حاض آب سقر حل و آب
 زرشک از هر یک ده درم قند سفید شرب بنفشه از
 هر یک یک مثقال بهار با قند سفید بقوام آورده
 ادویه کوفته بنجیه بآن بسنند و در نسخه دیگر که با
 مفرج معتدل مذکور است آورده که ورق طلا و ورق نقره
 خشک خالص از هر یک یک درم عنبه شرب یک درم و آن
 کنند و بعد از تحلیل و زرشک یک درم تناول نمایند و
 نسخه نیز از طبایع موافق نسخه مذکور است الا آنکه
 وزن و درون نیم مثقال است و وزن آن شربت و
 یک درم و مزاج آن معتدل و حرارت و برودت و خشک
 در او از جبهه اولی و در نسخه دیگر که با سرخ معتدل
 مذکور است نیم مثقال ورق طلا و جرجان مذکور و زیاده
 باشد و آب حاض و آب ترنج و آب زرشک و قند و
 شرب بنفشه داخل یار و بجای اینها شرب سیب
 است بقدر حاجت به مفرج بار و کافوری منقول از
 میزان لطلبله نافع است خفقان و ضعف دل را
 که حادث از حرارت و از تپ خاطر تشنگی نشاند خون
 با بعضی از رطب بیاضا مانند به صنعت آن گل سرخ
 نیلوفر از هر یک ده درم مروارید ناسته بسد که با
 لسان الثور صندل سرخ صندل سفید طباشیر خشک
 الکدر کشنیز خشک پوست درخت کاو از از هر یک سه
 درم همین سفید همین سرخ تخم زرشک بزر شاه سفیر
 تخم بالنگ و تخم خرفه و قشر تخم کاو تخم کاسنی تخم
 خیار با و زنگنه از هر یک دو درم کاو فوری نیم
 مثقال نبات سفید آب شیرین سیب بقدر ضرورت
 هر دو بقوام آورند و ادویه را بآن بسنند و این
 ترکیب بست و سحر و است و وزن آن هفتاد درم
 و نیم مثقال است و مزاجش سرد و تر ربع درجه و
 خشک و از هر یک درجه است به مفرج بار و دیگر که
 صنعت آن مروارید ناسته که با سنی بسد عود
 خام کاو زبان از هر یک دو درم تخم کاسنی کشنیز
 خشک از هر یک یک درم صندل سرخ صندل سفید

اطباء شیراز هر یک هشت درم و نیم تنگ فیتون و ورق
گل سرخ از هر یک شش درم و دو تنگ عرق زعفران
هر یک دو درم ساج مندی از بناد و بنجوبه خشک
سفید گل بنفشه از هر یک چهار درم کافور قیصر یک درم
شک ترکی نیم درم شراب سیب یک درم حاجت برستور
مقرر مرتب نمایند شراب یک مثقال و مفرج بار حکیم
الملک روستانی بجهت سوز مزاج حار قلب ضعیف
و خفقان حار و صفت آن تخم کاه و تخم خرفه مقشر تخم
خرفه تخم کدوی شیرین مغز تخم خیار زرشک بیدانه
از هر یک یک مثقال تخم حماض صندلین کشنی خشک
از هر یک دو مثقال طباشیر سفید تخم کاسنی از هر یک
دو مثقال و دو دانگ کوفته بجهت شراب سیب شیرین
ببر شد شراب یک مثقال تازه درم شراب شیرین
مفرج بار و منقول از خط میرزا محمد رحیم حکیم باشی شاه سلیمان
سلطان حسین که میرزا محمد باقر حکیم باشی شاه سلیمان
قلمی فرموده اند که این نسخه را از حکیم شاهرخ کاشانی
ساخته شده است مفرج خوب است و صفت آن
یا قوت رمانی کا و زبان باد بنجوبه و ورق گل سرخ
کشنی خشک مقشر قوری ساج لادری زرد صندل سرخ
صندل سفید زعفران از هر یک سه مثقال کبریا
شمع بسد حق غنبر اشوب گل از منی منسوب از هر یک
دو مثقال طباشیر سفید چهار مثقال تخم خرفه مقشر نسبت
مثقال زرشک شقی دوازده مثقال کوفته بجهت بارب
سیب شیرین بقوام آورده بپوشند و قلمی فرموده اند
که فیه وزن یا قوت را یک مثقال بنیسم نموده
باد زهر معدنی و عود هندی از هر یک یک مثقال
نیم داخل کرده است مفرج بار و بنجوبه حاوی صغیر
مقوی قلب تافع از هر یک خفقان حار و التهاب
و عطش مفرط و صفت آن عرق گل سرخ طباشیر سفید
از هر یک یک درم کشنی خشک بریان کرده مقشر صندل
مقاصری از هر یک نیم درم تخم خرفه مقشر و دو درم مغز
تخم خیارین مغز تخم کدوی شیرین از هر یک دو درم
بهمین سفید کا و زبان از هر یک یک درم زرشک

منقحه درم و وارید نافه کبریا بسد از هر یک یک
دانگ کوفته بنجوبه ساج کبری بقوام آورده بپوشند
نگار در شراب یک مثقال و دو نسخه دیگر همین و
کا و زبان داخل ندارد و وزن کبریا و بسد از هر یک
یک دانگ و نیم است و دو نسخه دیگر صندل سرخ
نیم درم و مشک خالص یک دانگ بر نسخه مسطور
زیاده شده و وزن مر و وارید و کبریا و بسد از هر یک
نیم درم است و دو نسخه دیگر زرشک و مر و وارید و کبریا
بسد از نسخه مذکور حذف شده و نیم دانگ زعفران
و یک دانگ و نیم کافور و نیم درم همین سرخ زیاده شده
و دو نسخه دیگر زعفران و کافور از هر یک یک دانگ
و نیم آب سیب شیرین بست و بنجوبه مرق بید مشک
پانزده درم اصناف نسخه مسطور شده و وزن تخم
خرفه مقشر هفت درم و نیم مر و وارید و کبریا از هر یک
یک دانگ و نیم است و بسد داخل ندارد و بجای طباشیر
سکری نبات کشنی بنجوبه درم است و دو نسخه دیگر
پوزیدان یک درم کافور و نیم دانگ زعفران و نیم دانگ
بر نسخه مسطوره اضافه شده و تخم خیارین و تخم کدوی
و کشنی خشک و صندل داخل ندارد و وزن ورق
گل سرخ و طباشیر از هر یک دو درم است و اگر یک
دانگ و نیم کافور و نیم دانگ زعفران بنجوبه
صواب است و اگر اجاب ساده یا عرق بید مشک
بقوام آورند و او به را بان بپوشند و صفت آن
مفرج بار و بنجوبه صفت آن مر و وارید نافه کبریا
عرق کبریا مفرج طباشیر سفید گل کا و زبان همین
سفید گل از منی از هر یک دو درم مشک خالص
نیم درم قند سفید سی درم بستور مقرر مرتب نمایند
شراب یک مثقال مفرج بار و بنجوبه و بنجوبه را
بهمین خفقان و ضعف قلب حار را سودمند
و قوی است این مفرج بار و بنجوبه و بنجوبه را
صفت آن طباشیر سفید همین سفید ورق گل سرخ
کا و زبان از هر یک دو درم همین سرخ مر و وارید نافه
بسد کبریا از هر یک یک درم صندل سفید کشنی خشک

از هر یک دو درم تخم خرفه مقشر شش درم ورق طلا و
ورق نقره کلین از هر یک نیم درم پوست بیرون بسته
یک درم قند سفید یک من عرق بید مشک نیم من بسد
را با عرق بید مشک بقوام آورند و او به را بان بپوشند
شراب یک درم نایک مثقال و دو نسخه دیگر حباب
عرق بید مشک چهل مثقال آب تریج است و
بعضی درین نسخه اخیر درم زرشک منقحه نیز
داخل کرده اند مفرج بار و قلمی فرموده اند که از
تالیفات حضرت علّامی میر محمدادی ولد حقیق غفر الله
است خفقان و ضعف قلب زرد مزاج حار قلب
و تمام بدن را بنجوبه بست و صفت آن درم
نافه کبریا از هر یک یک مثقال گل کا و زبان
طباشیر سفید عرق گل سرخ صندل سفید کشنی خشک
مقشر مغز تخم کدوی از هر یک دو مثقال تخم خرفه
مقشر چهار مثقال بنجوبه و بنجوبه است مثقال
از هر یک دو دانگ و آب سیب شیرین بست مثقال
نبات سفید یکصد و بست مثقال کلاب عرق بید مشک
از یک بست و تخم مثقال بطریقی که رسم است
مرتبه نمایند شراب از یک درم نایک مثقال و مفرج
بار و دیگر خفقان و ضعف دل را اگر گرم باشد
زاکل کند و صفت آن طباشیر سفید دو درم شیرین
پانزده درم کا و زبان دوازده درم عصا زرشک
گل سرخ از هر یک نیم درم صندل سفید مقاصری
درم همین سرخ سفید و دو تنگ کشنی خشک بست
بیرون بسته مر و وارید نافه کبریا مفرج سونقه بسد
سونقه بر شش سوخته از هر یک دو درم زعفران نیم
درم یا قوت چهار دانگ ورق طلا و ورق نقره از
هر یک یک مثقال آب سیب ترش چهار درم قند
سفید صاف کرده و دو من بستور مقرر مرتب نمایند
شراب از یک درم نایک مثقال خفقان قوی و نسخه مسطور
گل نیلوفر و دو درم گل کا و زبان و دو درم کافور قیصر
دو دانگ مشک و دو دانگ غنبر اشوب چهار دانگ
آب تریج آب نارین از هر یک سی مثقال عرق بید مشک

عرق گاوی زبان از هر یک پنجاه مثقال اعصابه نمایند و در
سنگه و بزرگ درق طلا و دوا رنگ ورق فقره سنگه
و انگ است به مفرح بار و بنسخه دیگر به صنعت آن
طباشیر سفید همین سفید گل سرخ گل گاوزبان از هر یک
چهار مثقال مروارید ناسفته بسید که بایستی صندل
سفید کشنیز خشک از هر یک دو مثقال همین سرخ درق
طلا ورق فقره پوست برون پسته از هر یک یک مثقال
تخم خیارین مغز تخم کدو خرقه مقشر از هر یک
مثقال گل ارغوانی عنبر از هر یک یک مثقال نیم قد
بقدر ضرورت ترکیب نمایند به مفرح بار و دیگر که ناخن
است ابر برای خفقان حادث از سول و مزاج حار
صنعت آن بنسخه حاوی صفر مروارید ناسفته بسید
سوخه کبریا گاوزبان گل ارغوانی از هر یک دو مثقال
خالص یکدرم قند سفید ذره درم کوفته بنخه بنشایب
شیرین بسید خشک از آن یک مثقال بنخه صندل
اختیار کت طباشیر یکدرم و گل دارد و وزن مشک
نیم دانگ است و این اطح است و گفته اند که دویا
بگلایب کبری بسید و در نسخه دیگر آورده که بگلایب
بسید و در نسخه دیگر کشنیز خشک مقشر صندل سفید
صندل سرخ درق گل سرخ از هر یک یکدرم و این جزا
بنسخه صاحب حاوی اعصابه شده و مشک قند
داخل ندارد و اجزا را کوفته با شراب شیرین بسید
شراب یک مثقال مفرح بار و کافوری بنسخه قند لسی
مره صفر و اسهال صداع و ضعف معده را نافع است
صنعت آن گل سرخ طباشیر کبریا کشنیز خشک از هر یک
سه درم مروارید ناسفته یکدرم و نیم گل مخوم و درم
کافور ربع درم کوفته بنخه بار و سیب شیرین با شربت
آن بسید و مفرح بار و کافوری و دیگر نیز از طلا و
صنعت آن مروارید ناسفته ده درم صندل نیم درم
کاسنی پوست بلبله کابلی بلبله سیاه گل نیلوفر
از هر یک دو درم بسید شربت درم طباشیر سفید سه درم
گل سرخ نیم درم چر ارغوانی مغسول چهار دانگ دویا
کوفته بنخه از سیب و نبات سفید با گلاب بقوام

آورده بسید شربت یک مثقال مفرح بار و
کافوری و دیگر نافع از برای ضعف قلب خفقان
صنعت آن تخم کدو خرقه مقشر تخم کدو مقشر
تخم خیارین گل گاوزبان از هر یک پنج درم مروارید
ناسفته کبریا بسید سلطان هنری محرق ابریشم
مقرض از هر یک یک مثقال صندل سفید و مثقال
عود هندی درون تخم عرق در بنوا و بن سید از هر یک
دو درم قاقله صندل طباشیر مغز تخم خیزه از هر یک
سه درم گل سرخ چهار درم زعفران یکدرم عنبر شنب
مشک خالص از هر یک یک دانگ کافور قیصری
نیم دانگ کوفته بنخه بنشایب یا شراب ترنج یا شربت
به سرشته تخم سازند شربت یک مثقال به
مفرح بار و کافوری آن قدس سره قوت دل دهد و
حار المزاج را نافع باشد و خفقان حار را مفید
است به صنعت آن گل سرخ طباشیر گل گاوزبان
کشنیز خشک همین سفید صندل سفید از هر یک یکدرم
مغز تخم خیارین مغز تخم کدو خرقه مقشر از هر یک
چهار درم و در نسخه دیگر مغز تخم خرقه مقشر پانزده درم
است مروارید ناسفته یکدرم کبریا کافور قیصری
زعفران از هر یک یکدرم زرشک شش درم
نبات سفید یکصد درم نبات رابعی بید مشک
پنجاه مثقال حل کرده با آب سیب شیرین پنجاه درم
بقوام آورده بدستور مقرر مرتب سازند به مفرح
بار و کافوری و دیگر که خفقان و ضعف قلب حار را
نافع است به صنعت آن طباشیر سفید همین سفید
همین سرخ کشنیز خشک مقشر درون تخم عرق پوست
سیر و ناسفته کبریا بنسخه مروارید ناسفته گل نیلوفر
بسید گل گاوزبان ابریشم مقرض از هر یک دو درم
یا قوت رانی چهار دانگ کافور قیصری و دوا رنگ
شیر آمله پانزده درم عصاره زرشک پانزده درم
صندل سفید سه درم زعفران یکدرم و درق طلا و
دوا رنگ خالص و دوا رنگ عنبر شنب چهار
دانگ آب سیب ترش و شیرین از هر یک سی مثقال

عرق گاوی زبان عرق بید مشک از هر یک پنجاه مثقال
قند سفید و بن باع بقوام آورده آورده و این
بسید شربت یکدرم به مفرح کافوری و بنشایب مدامی
دل را قوت دهد و در نسخه دیگر و خفقان که از گرمی بود
سود دارد و اصحاب مزاج گرم را عظیم نافع بود
آن مروارید ناسفته بسید و جان قریزی و درق گل سرخ
کشنیز خشک بید مشک از هر یک سه درم عود هندی
کبریا گاوزبان گلاب از هر یک دو درم صندل سفید
مقامی یکدرم طباشیر سفید چهار درم یا قوت رانی
دوا رنگ حقیقی یعنی ورق فقره عنبر شنب از هر یک
یک و نیم درم ساخن هندی چهار دانگ کافور قیصری
یک دانگ اجزا را کوفته بنخه جوهر اصلایب نموده با
نیم من شکر صاف کرده بقوام آورده بسید و در نسخه
حاجت یک مثقال آنرا با ده درم شراب سیب یا شربت
مفرح کافوری بنسخه حاوی صفر مفرح و مقوی قلب
است هر گاه بوده باشد مزاج قلب و جمیع بدن حار
صنعت آن تخم گل سرخ طباشیر سفید از هر یک سه درم
کشنیز خشک یکدرم کبریا مروارید ناسفته از هر یک
درم کافور قیصری یک دانگ کوفته بنخه بنشایب
سیب شیرین بسید شربت یکدرم با سیب شیرین
مفرح بار و کافوری مقول از خط بنسخه فضلایب
آن مروارید ناسفته مرجان ابر مر جان ابیض صندل
سفید و زرشک گاوزبان از هر یک سه درم همین سرخ
صندل همین بنسخه بنسخه گل سرخ تخم خرقه تخم کاسنی
گل نیلوفر تخم خازی ابریشم محرق سلطان هنری
از هر یک دو درم فعل بدخشی زرشک طباشیر سفید
عود هندی خام را کوفته بنخه از هر یک یکدرم یا قوت
رانی یا قوت رانی حقیقی یعنی از هر یک یکدرم یا قوت
عنبر شنب از هر یک دو دانگ فیروزه چهار دانگ
کافور ریاض یک دانگ و درق طلا و درق بنفشه از هر یک
بست حد و شراب حار شراب سیب از هر یک یک
درم شراب ریاض پانزده درم مشک طبرزدیک
مردم آب سیب و بن پانزده درم عرق گاوی زبان

یک استار گلاب پنج استار علی الرسم مرتب نمایند
یک شقال پنج قلع اسوطیوس این مخرج از دویان
است و از مسوده قدماست و معنی آن زبان را در
نجات و پهنده از مشرت هموم و مالخولیا و دسواس
جنون و فاج و لقمه و جمع امراض و مانع را مانع
بود و جذام و صفت نفس ربو و اوجاع مفصل فلفل
را و قوت راسخ و منبج و دوسیر را بر طرف کند و شک
گرده و شان را بر زانده و تقویت باه کند و نشاط آورد
و غم را از دل کند و دیگر نفع با دارد و به صنعت آن
ز رنگ زرباد و ورق گل سرخ کشتی خشک گاو زبان
تووری زرد تووری سفید تووری سرخ بهمن از
هر یک نیم اوقیه حب لغار مصطک رومی دار چینی عود
هندی و فلفل کباب چینی مرکی خطیانا حاما ابریشم
مقرض از هر یک یک اوقیه آب غوره آب برب
و در در بر ریاس از هر یک نیم رطل گلاب یک رطل
مجموع را در شیر گاو بخیسند و پس از است و یک روز
که کشند آنگاه این عرق را با آب رطل غسل و یک
رطل نبات بقوام آورند و با این اجزا کوفته بخت
چنانچه زخم است بپزند و اجزا این است صندل
سفید عود و هندی و فلفل از هر یک هفت مثقال شده
قافله نقشه صمغ عربی در چینه از هر یک شش مثقال
مروارید ناسفته سرجان کربا یا قوت سرخ از هر یک
شش مثقال و ورق لقره زعفران عنبر اشهد از
هر یک دو مثقال و ورق طلا مشک خالص بر شش مثقال
از هر یک یک مثقال اجزا کوفته بخت به دستور متعارف
ببسل نبات بقوام آورده بپزند و بعد از چیل و
شتری و دو درم پنج قلع جالینوس قصبه استخ کند و
او حیه منی را تقویت دهد و منی را سبزه اید و دل و باغ
و اعضای قوت دهد و متوت جماع زیاده کند و رنگ
بشهره را صاف سازد و خون صالح و برین زیاده کند
و نفوذ آورد و دوستی مرد و دل زن پیدا سازد
صنعت آن مروارید ناسفته بسیار نیسون بهمن سفید
از هر یک یک درم پنج کانیج لبلاب صمغ عربی کثیر از

از هر یک نیم درم کزبان سفید کونی سیلخه واری
رومی گاو زبان خولجان فرخ خشک صندل سفید
در آوند گرد قحاح از هر یک یک مثقال جزا
کوفته بخت با شش چندان غسل صاف کرده بپزند
چنگام خواب زمانه پیش از بجاست مقدار یک مثقال
باقی آب نیم گرم میل نمایند و مخرج دیگر مقوی دل
و دماغ باشد و تقویت باه کند و دیگر صانع بسیار
دارد و به صنعت آن فلفل زنجبیل سنبل الطیب قافله
کبار و فلفل سیل با جوز بو شیطرح هندی درخ
بادرنجوبه لسان العصاره مصطک رومی گل گاو زبان
خولجان فرخ خشک مروارید ناسفته صندل سفید
در آوند مدح سیلخه و ورق گل سرخ یا قوت زمانه
بهمن از هر یک دو درم بسیار شش درم پوست
چرخ شش درم پوست بلبله یک درم عنبر اشهد خشک
از هر یک یک درم زعفران و دو درم شیر که نبات غسل
صاف شده وزن او دیر اجزا کوفته بخت به دستور معمول
بپزند شترت و دو درم پنج قلع حار بنج حاوی صغیر
نافع از برای خفقان و ضعف قلب با دارد و صنعت
آن گاو زبان و درخ عرق از هر یک شش درم
زرباد شده درم کوفته بخت ببسل کف گرفته بپزند
شترت از آن یک مثقال پنج قلع حار بنج اختیار
بای خفقان سرد و ضعف دل را سود دارد و به
صنعت آن گاو زبان بادرنجوبه بهمن سرخ بهمن سفید
از هر یک هشت درم آمله در شلت خلسانده خشک
کرده بریان نموده است درم تخم فرخ خشک هشت
درم عود قاری و ده درم گل مخوم مروارید ناسفته
از هر یک یک مثقال زعفران یک درم قفل مباد
که باز زین کشتی خشک از هر یک دو درم کباب چینی
سه درم ورق گل سرخ صندل مقاصری از هر یک
پنج درم غسل ابلج چهار یک من یا قوت رمانی ورق
لقره محلول از هر یک نیم درم زرباد شده درم و درخ
یک درم دار چینی و دو درم مویز منقعه نیم من آمله سفید
یک من و نیم کربا و بعد هر دو را سوخته و جوهر بر

سنگ سماق صلایه کرده و باقی او دیر کوفته بخت و
مویز منقعه را در آب بپزند تا ماهر شود و باقی سفید
بقوام آورند و غسل بلبله را در آن داخل کنند و او دیر
بپزند و آن بپزند و در ظرف چینی نگاه دارند و بپزند
شش ماه استعمال کنند شترت یک مثقال و درخ دیگر
آمله بریان ده مثقال است و در نسخه دیگر بجای یا قوت
زرد یا قوت رمانی است و بجای ورق محلول و ورق
طلا محلول و وزن آمله ده درم و وزن قن نیم من است
نسخه اول صمغ است و در نسخه صاحب میزان الطیبات
بجای بادرنجوبه بالنگوا است و گفته که چهار یک من
شست و چهار درم است و نیم من یکصد و شست و
هشت درم و یک و نیم من شش صد و ششاد و چهار درم
است این ترکیب است و پنج جزو دیگر از دویز منقعه
و قدر و وزن این است و پنج جزو تخمینا یکصد و شست
و نه درم میشود وزن گرم در آخر و در اول خشک
است و در اول درجه ثانیه پنج قلع حار بنج قول زرباد
قلا منی به صنعت آن کربا باشد شش درم زعفران شش
درم لسان الثور ده درم آمله شش شش درم بادرنجوبه
هفت درم سانج هندی چهار درم تخم بالنگوا نیم درم و
گل سرخ ده درم زرباد شده درم مشک خالص یک درم
در درخ عرق و دو درم عنبر اشهد و مثقال دار چینی
چهار درم اسطوخودوس و دو درم حار منی مفصول
یا قوت رمانی از هر یک یک درم شش درم مروارید ناسفته
ست درم سنبل الطیب سیلخه سیل با اقا قلا از هر یک
یک درم مرجان شش درم اجزا کوفته بخت ببسل بپزند
این نسخه است و پنج جزو است و وزن اجزا تخمینا
یک صد و دو درم است مزاج گرم و در وسط درجه
اول و خشک است و در وسط درجه ثانیه بهمن سفید
در درخ عرق گاو زبان زرباد از هر یک شش درم
بادرنجوبه شش درم کوفته بخت بهمن اشهد سیلخه
و بعضی گفته اند که ببسل بپزند و قوتی هر دو را
آورده اند که اول مرتبه بشیراب سیل با اودیر
بپزند و بعد از آن ببسل مصطک و وزن دویز شترت یک مثقال

این سخن چهار جزو است و وزن اجزا است و یکدم
وزن گرم در آخر و در وسط و خشک است در یکدم
مفرج حار و در خفایان و ضعف دل را که از سردی باشد
بهر و به صنعت آن پوست اترج با در بنویس غنچه کسرخ
تخم خیارین از هر یک سه درم و بهمن سرخ بهمن سفید
از هر یک دو درم و نیم زعفران دو درم و از چینی یک
درم و نیم تخم کرفس یک درم مشک حاصل یک مثقال
در وزن بادام شیرین پنج مثقال نبات سفید ترنجبین
سفید از هر یک نیم مثقال و ترنجبین را در گلاب
حل سازند و بقوام آورند و او را کوفته بخیته بان
بیشتر شربت یک مثقال و مفرج حار تا لیف حکم
محصوم شیرازی ضعف دل را که از سردی باشد
دارد و موافق مزاج پیران بود و به صنعت آن زربان
در وزن عقری از هر یک سه درم چند سدر قاقاز کبار
قره با و بنویس از هر یک دو درم و نقل زنجبیل از هر یک
درم و نیم سرخ بهمن سفید از هر یک سه درم
روارید تا سفته بسد مرغان قمری از هر یک دو درم
مشک خالص غیر اشب از هر یک نیم درم و ورق طلا
محلول و دو دانگ جواهر اصلایه کرده باقی او دریه را
کوفته بخیته بان و وزن او دریه حسل مصفیه بشیرند
شربت یک مثقال و مفرج حار تا لیف حکم و سوزان
یار و قلب و ضعف قلب از برودت و خفایان بارد
صنعت آن مصطک عود هندی و از چینی سبک
و نقل سبیل الطیب جوز بوا کباب چینی قاقاز کبار
و از اهل پوست اترج از هر یک یک مثقال مشک
خالص چهار دانگ کوفته بخیته بان و بهمن سرخ
و رب از شیرین و آب بکیل بقدر حاجت مرشته
مجموع سازند و مفرج حار تا لیف حکم از بره ضعف
قلب و ضعف حادث از سوز مزاج بار و سباج
و حادث از خلط بارد و به صنعت آن کبریا شفی و
چند سدر از هر یک یک درم پوست اترج سه درم
و مشک چهار درم کوفته بخیته بان و سبب شیرین
مرشته بجمون سازند و مفرج حار تا لیف حکم و به صنعت

آن نقل خویجان بسیار قافله کبار گاو زبان
اشنه گل و نقل زنجبیل مصطک ورق گل سرخ
روارید تا سفته زعفران پوست اترج از هر یک دو درم
و نقل چهار درم جوز بوا بهمن سرخ بهمن سفید سبیل
الطیب خصیصه انقلاب نار مشک و زنجبیل از هر یک
پنج درم بسد کبریا از هر یک یک درم و یاقوت بود
ورق لقره مشک خالص از هر یک یک درم سدا کوفته
و دو درم و نیم قن سفید یک من عسل مصفیه بقدر حاجت
بدستور مرتب سازند شربت یک درم و اگر چن روز
در بوی گلاب دارد اند که مزاج گیرد خوب است و مفرج حار
منقول از قرا بادن چینی جهت خفایان و اینجو لیا
و وحشت و تقویت معده و اشتها و مضطرب طعام مانع
و موی را سیاه دارد و در رنگ رخسار را نیکو گرداند
صنعت آن با و بنویس شورا اترج و نقل و قره زعفران
مصطک جوز بوا قاقاز کبار نار مشک سبک بهمنان
زربان و در وزن تخم زنجبیل بالویه از هر یک دو درم
مشک غیر نصف جزو و لیلیه کابله ست عدد امان
سی عدد آن هر دو را در سده رطل آب بخیته بان تا
آب بسوزد و عسل بماند بعد از آن غسل را را
او دریه کرده بشیرند شربت از یک درم تا دو درم است
و این نسخه مفرج از نوشدار و ست جهت مرطوبین
مسرودین این نسخه هفت ده جزو است و مزاجش
گرم و خشک در اول درجه سوم و مفرج حار غیر
المنافع جهت امراض بارده هر قسم هر جا که باشد
جهت جنون و تقویت اعضای رطوبه و قن سدا
بقایت نافع است گرم در سوم و خشک در دوم و
قوتش تا دو سال باقی است و شربتش تا یک مثقال
صنعت آن اشنه اطفا الطیب نار مشک و زنجبیل
بالویه قره و نقل و از چینی سبیل الطیب از هر یک
مثل نصف اجزا مصطک زعفران از هر یک زن
بج اجزا با حسل بشیرند و مفرج و لکشی بار و
ضعف دل و وسواس و خفایان را زایل کند
دل را قوت دهد و نشاط تمام آورد و به صنعت

آن روارید تا سفته سه درم بسد کبریا شمشیری از هر یک
یک درم لعل بخشی یک مثقال یا قوت زرد و مثقال شمشیری
سبز و نقل از هر یک یک درم بهمن سفید و دو درم کباب چینی
بهمن سرخ از هر یک یک درم زربان و نیم درم با و بنویس
درم سباج هندی یک درم در وزن عقری نیم مثقال
و پوست برودن نیست سه درم پوست اترج سه درم و حد
سرخ صندل سفید گاو زبان پنج درم و هر یک درم
کشیخ خشک و دو درم و ورق طلا و ورق لقره از هر یک
نیم مثقال و ورق گل سرخ سه درم و از چینی یک درم
آله منقعه چند مرصعاره زرشک و درم طین ارنی
و دو درم تخم زنجبیل سده درم طباشیر سفید و دو درم
عود هندی خام یک مثقال کا فور قیصری نیم درم
زعفران دانگ طینر شمشیر نیم مثقال مشک ترک
دانگ و نیم شراب حاصل نیم مثقال شرباب صفا منی
چهل مثقال شرباب سفرجل طه صفا منی نیست مثقال
او دریه را کوفته بخیته بان و اصلایه کرده با شربت
لکوره بشیرند شربت یک درم این ترکیب سی و چهار
جزو است و وزن اجزا شصت و هشت درم است
مزاج سرد است در اول درجه اول و خشک است
در وسط و طبع دوم و مفرج دل کشای حار خفایان و
ضعف دل را که از سردی بود و سوز و در صنعت
آن پوست اترج گل سرخ با و بنویس گل گاو زبان مفر
تخم خیارین از هر یک یک درم بهمن سرخ و سفید از هر یک
و دو درم و نیم لیلیه سده درم با و بنویس سفید چند
مثقال از هر یک سه درم زعفران و دو درم و از چینی سه
درم و نیم تخم کرفس یک درم مشک یک مثقال و
روغن بادام پنج مثقال نبات سفید ترنجبین و از
هر یک نیم من نبات و ترنجبین را در گلاب حل سازند
و بقوام آورند و او را کوفته بخیته بان بشیرند
مفرج و لکشی بار و طباشیر بهمن سرخ و سبک کباب
روارید تا سفته از هر یک یک مثقال صندل سفید
کشیخ خشک از هر یک و دو درم تخم خرفه هشت درم
زرشک منقعی یک درم و ورق طلا محلول و ورق لقره

مخاطب از هر یک بنماید پوست برون لیست بکند و قند سفید
بکین آب ترنج چهل مثقال بطریق معهود معجون سازند
بسیار و کثافت می مویهای کثافت حکیم عزت الله بواسطه
تفحص و نشاط و دفع و سواست با یخ و کافور و صندل
امراض سوداوی را سود دارد و در حقیقت خوشی را برطرف
کند و فائده بسیار دارد و در صنعت آن یا قوت رمانه
لعل بهشتانی مرورید بجزی ناسفته که به شمع می بسند
فیروزه نیشاپوری را جوهر و محلول از هر یک دو درم
ورق طلا بنماید نقره یک درم مشک یک درم عنبر شنب
صندل سفید عود قماری و قلع قاقله کبار در چینه
حد و اخطائی قاقله صغار ورق اترج سانج بهشت
شقاقل مصری آشته بادرنجوبیه تخم مور و درخت خشک
کشید خشک غار بقون اسطوخودوس عود کاهلیب
حاشا برگ ریحان مویهای کانی کباب چینی آله منق
حب بلسان پوست ابله کالی سعد کوفی سنبل طب
نار دین ابریشم مقرض از هر یک دو درم زعفران پنج
درم راسن حب الصنوبر حصیه الثعلب مصری درخت
عرب قشر اترج همین سفید همین سرخ گاوزبان گیلانی
مغز نارجل مغز لیسته از هر یک سه درم آب سیب شیرین
آب انار شیرین آب به آب امرو و از هر یک طلی نبات
برای همه اجزای او و به کوفته بخیته غسل صاف کف
گرفته دو وزن مجموع اجزای آب فواکه مذکور را با غسل
بقوام آورند و سر و منوده او و به رابرتیبه فعل کوف
خوب درم بنشیند و شب در پاتیل گذاشته تا صبح و گوشت
بعد از آن در ظرف طلا یا نقره یا چینی کرده سر ظرف را
مخمک کنند و مدت چهل یوم در میان جو بگذارند تا فیض
از مبله بیاض بر آن فائض گردد و بعد از آن
دو درم میل فرمایند و از عصب آن پیاله گلاب یا
بنوشند که انتعاش عجیب روی خواهد نمود و نشاط
و اخلاص خواهد داد و الله اعلم به مخرج رشیدی
غوش و حال و شکستگی تمام دارد و در صنعت آن
لعل بسیار از هر یک بختقال زعفران سه مثقال
جوهر عظمه مثقال قند سفید پنجاه مثقال قند زرد

گلاب حل کنند و بقوام آورند و در ظرف کوفته بخیته
بیشترند مخرج رشیدی اقوی از اول به صنعت آن
یا قوت رمانه لعل بدستی مرورید ناسفته از هر یک
بختقال بسیار زعفران سانج هندی آشته
تخم کرش و درخت خشک پوست زرد اترج از هر یک یک مثقال
گاوزبان هفت مثقال بادرنجوبیه همین سرخ همین
سفید سبک المسک از هر یک دو مثقال مشک
ترکی نیم مثقال ورق طلا و ورق نقره محلول از هر یک
پنجاه عدد و ابریشم مقرض عنبر شنب از هر یک یک مثقال
زائرفکر یا زرد که مثقال قند سفید غسل مقصود
هر دو سه وزن او و به در گلاب بگذارد و بقوام آورند
و او و به راکوفته بخیته علی الرسم آن بسند شربت
یک مثقال پمخ سر و حقیقت و ضعف دل از هر یک
باشد زلال کند و صنعت آن طباشیر دو درم گاوزبان
دو درم شیر آله یا زرد دو درم عصاره زرشک پنج درم
صندل مقامی سه درم همین سرخ همین سفید از هر یک
دو درم ورق گل سرخ پنج درم درون عرقی و دو درم
کشید خشک پوست برون لیسته مرورید ناسفته
زعفران که بای سوخته ابریشم سوخته از هر یک دو درم
یا قوت چهار دانگ ورق طلا و ورق نقره از هر یک یک مثقال
آب سیب ترش چهل درم آب حاض قند صاف کرده
و درون بقوام آورده و در او با بیدان بسند شربت
یک درم این نسخه نوزده جزو است و وزن آن صنعت
دو درم مزاج سرد است و تلث درجه اول خشک
است و در او اخرو درجه اول پمخ سر و دیگر حقیقتان
و ضعف دل گرم را سودمند بود و در صنعت آن
طباشیر سفید همین سفید ورق گل سرخ گاوزبان
از هر یک چهار درم همین سرخ بسند که با مرورید ناسفته
از هر یک یک درم صندل سفید کشید خشک از هر یک دو
درم تخم تورک هشت درم زرشک بیدانه و از نه درم
ورق طلا و ورق نقره از هر یک نیم درم پوست برون
لیسته یک درم قند سفید همین عرق بید خشک نیم درم
بابلق بقوام آورند و در او با بیدان شربت یک درم

تایک مثقال این نسخه پانزده جزو است بغیر قند و عرق
وزن آن چهل و هشت درم مزاج سرد است و درم در
و خشک است و در آخر یک درم پمخ سر و دیگر حقیقتان
را سود دارد و در صنعت آن مرورید ناسفته که با بسند
سوخته گاوزبان گل از هر یک دو درم طباشیر
سفید یک درم مشک ترکی نیم دانگ قند سفید دو درم
اجزای کوفته بخیته بختقال بسیار شربت یک درم این نسخه
هشت جزو است با قند و وزن آن کسبت و یک درم و نیم
دانگ مزاج سرد است و در درجه اول خشک یک درم
و نیم پمخ سوخته از هر یک از حکمای فرس و پمخ داو و کوفته
که از ترکیب مشهوره کاشخ است که برای عصفور
نموده و مخرج و مقوی و مساوی است جساد او را و
افزایه است مطلق از جبهه را و در وقت که عاده میکند
قوای ساقطه را و او را و احیای نقصان یافته باشد بر با
و بیسل یا از سم یا از غیر اینها و جبهه حقیقتان و عرشه
و استسقا و یرقان و سود و هضم و برآختن باه و باغ و
ساکن نمودن در وقت سر مفاصل را و معتدل است
و گوشت گرم است و در اول و نیافته اند و در و ضرر جبه
صنعت آن زربنا و همین سرخ و سفید درون بادرنجوبیه
از هر یک دو مثقال و درخت خشک شش مثقال عود
قاری و ج از هر یک بختقال نعل غشک سوخته
دار چینی کجی نقشه جو زربنا و ورق نقره محلول که با زعفران
از هر یک دو مثقال بسیار یا قوت احمد از هر یک یک
مثقال و نیم بعد از سخی بلین او و به غیر معادله را در
بهشتا و مثقال بدین موجب زکلاب و عرق بید خشک
و آب سیب و آب مرزنجوش و آب گاوزبان از هر
یک شانزده مثقال و در فصل بهار کشید بخیته
و در زمستان و در شب و در و سیت و پنجاه مثقال و
عسل کف گرفته که سه وزن او و به بوزن در آورند
بعد از آن دو سبت و پنجاه مثقال غیر تازه و در
را بخور و عسل دهند و بدستور با عسل کسبت
و در مثقال باشد بار و غن بنفشه با دام جوشتان
تا معتدل گردد و بعد از آن از سر آتش زیر آورو

و از چینی اسارون زهر یک سبت متقال قاقله کبار
قاقله خیار برگ کا و زبان زرب و روغ فرخ خوش
همان قوت نام برنج سفت بادرنجوبه ازهر یک بانه
متقال ادویه کوفته بختیوزن جمیع گلاب و عرق
نجیساند و در شیشه برنمایند پس بکند مرداریدنا سفته
جیدم جان کبر ازهر یک شش متقال ورق طلا و
نقره مخلوین مشک خالص عینا شست عود هندی
عرقی ازهر یک سته متقال کوفته و قاقله گذارند و
ادویه سطرره را بویله آن عرق کشند تا تمام عرق
پس قاقله را برده اند و آب طلا هم گذارند و بکند
سیب شیرین شرباب زرشین شرباب ریاس عسل
ازهر یک نیم رطل و بر آتش ملایم بکند از روغ عرق
سطرره اندک اندک بران بچکانند تا سفت گردد و
تمام شود پس ز آتش فرود آورده صندل سرخ و زرد
ازهر یک نیم متقال تخم و تخم زریحان ازهر یک چهار
زمره و اعلی یک چهار یک متقال ساییده بآن قرق
منوده و در ظرف طلا یا نقره یا چینی نگارند و در شیشه
که تخم زریحان و مرور اکوبند به قرق لندارند و در
الطای که قریب است و در نفع بالسنه اول و قنیکه در نفع
گرمی باشد و نیکوست بر لبه جوانان و سکن فساد
صفرا و خون است و طاعون و دبابا مجرب است و جهت
تغیر هوا دینکوست و آن گرم است در درجه دوم و خشک
در درجه اول مقدار شربت از آن یک متقال و قوت
آن تا قریب بسنه سال باقی میماند به صنعت آن صندل
هر ششمت آن زرشک ششمت کشنده خشک گل سرخ منزع
الاقلاع ازهر یک سبت متقال عود هندی خام غرق
نفع خشک فرخ خوش ازهر یک ده متقال ادویه را
جو کوب منوده در سته زن تمام ادویه بسره که مقطر
نجیساند و بوشان زرد پس تقطیر نمایند بر لبه این
ادویه کبر بامد ادویه یا سفته بزرگ و اند و در نقره
ازهر یک سبت متقال زمره در جان کبر بکند و در
ازهر یک چهار متقال عنبه مصطی سعید کونی ازهر یک
ده متقال که بسیار نرم کوفته بختی با شند پس ب

مقطر را با سته رطل نبات سفید بقوام آورند و از آتش
بر گرفته و از چینی آله منقعه پوست بلبله کا بلطین قوت
نیم حبه ازهر یک نیم متقال طباشیر سفید سته
متقال کا فور خالص بختیوزن نرم سوده بدان نیکو
بیامیزند و در ظرف نقره یا چینی نگارند و موافق
سن و شخص و بلد استعمال نمایند به قرق مال به
حرارت نافع از برای حنقان و ضعف حادث از
برودت و از سوز مزاج سوداوی و خوش و سواس
را و در کند و غم را زایل گرداند و قرق و نشاط آورد
صنعت آن با کوبنجه و کا و زبان تخم زرشک همین
سرخ همین سفید ازهر یک هشت و درم کشتی خشک و
و از چینی طباشیر سفید کبر بامد عود هندی نیم
خام مرداریدنا سفته ازهر یک دو درم زعفران یک
متقال و قفل دو درم زرباد و روغ ازهر یک سته درم
ورق طلا و ورق نقره یا قوت ربانی مشک سته
خالص ازهر یک نیم متقال زرب و دو درم کباب چینی
قاقله ازهر یک سته درم آله منقعی در شرباب نجیساند
در سایه خشک کرده سبت درم گل سرخ پاک کرده
نیم درم صندل سفید سوده سته درم جواهر اصل
گفتند تا چون هبانشوند ورق طلا و نقره را داخل
نمایند و باقی ادویه را کوفته بختی بکند پس بلبله
کا بلطی را با نصف رطله جلابیکه بقوام عسل آورده
باشند و در آن جلاب آب سیب و گلاب داخل
کرده ادویه را بآن بپزند و در ظرف چینی قوت
نمایند شربت از یک متقال تا دو متقال این نسخه
منقول از شرح موجز سیدی است که با سم مفرح
یا قوتی مال بحرارت ذکر کرده و این جان مفرح
منقول از اختیارات است تبعاوت به مفرح مال
بحرارت احرا از مخرج قبل به صنعت آن قرق و قفل
و از چینی سنبل الطیب و زرشک و روغ ازهر یک
ده درم کباب چینی قاقله ازهر یک نیم درم زرشک
عود هندی آشته سانی هندی ازهر یک دو درم زعفران
مصطی ازهر یک یک متقال عنبه شرباب یک متقال

مشک خالص نیم متقال ورق طلا و ربع متقال آله
در آب مویرج سرخ نجیساند بریان کرده باز در
ادویه را کوفته بختی بلبله کباب بپزند شربت از
یک متقال تا دو درم به مفرح مال بخور لیا قوت شش آله
و در راقوت دهد و نشاط آورد و به صنعت آن در
گل سرخ سعید کونی و قفل زهر یک نیم درم لسیا سبت
سرخ قرق تخم زرشک زهر یک سته درم مشک آله
کوفته بختی بشارب سیب مجنون سازند به مفرح مختصر
و در راقوت دهد و خوش و مال بخور لیا را سودمند بود و
صنعت آن لسیا کبر بامد و ادویه یا سفته و زرشک
سک کشتی از آله منقعه ازهر یک سته درم لسیا خام و
لسان انشور ازهر یک سته درم و نیم مشک خالص نیم
اجزا کوفته بختی با شربت انشور لسیا شربت سته درم
مفرح سنی منجه حکیم معصوم و قرق نشاط قریب به طب
الچای سست به صنعت آن قرق کا و زبان با کوبنجه
و در گل سرخ ازهر یک نیم متقال خولجان کباب چینی
و قفل سنبل الطیب قاقله کبار و صفرا و زرباد و تخم
و زرشک مصطی روی پوست زرد از آله منقعه لسان
آشته ازهر یک چهار متقال سانی هندی سعید کونی
از چینی و قفل مرور ادویه یا سفته لعل جیشی یا قوت
ربانی کبر بامد جان جد و از خطائی ازهر یک درم و متقال
عنبه شرباب یک متقال مشک خالص دو درم و در
و زعفران سته درم ورق طلا و دو انگ و ورق نقره
متقال جزا بدستور معمول کوفته بقاعده متعارف
با سته چندان عسل قن بپزند شربت بکند تا یک درم
و نیم مفرح سیب به نسخه شفای دل و جگر و دماغ را
قوت دهد و سنی بپزاید و اشتیای طعام آورد و
مجامعت نظیر ندارد و به صنعت آن قرق کا و زبان
با کوبنجه و ورق گل سرخ ازهر یک نیم درم کباب چینی
خولجان و قفل سنبل الطیب قاقله کبار و زرباد و تخم
و زرشک مصطی پوست ترنج لسان العصاره لسیا
ازهر یک سته درم آشته چهار درم مرور ادویه یا سفته سانی
هندی سعید کونی عنبه شرباب زهر یک دو درم و تخم

دار قفل زهر یک یکدم خفیه التعلف نه درم مشک
 ز مخلول نقره مخلول زهر یک نیم درم لعل کبر باسد از هر یک
 یکدم جزو اعظم سی مثقال با عسل دو وزان او و میوه چون
 سازند چنانچه رسم است پمخ میسج بنشیند آن درم
 جهت تقویت دماغ و جگر و معده و پشت و گرده و باضمیمه
 نافع و منی بفراید و اشتهای طعام آورد و بیضه
 ورق قفل که برگ و نمشک است گاو زبان با و نمشک
 قرق و ورق گل سرخ از هر یک پنج درم خولجان و قفل
 کبابه جز الطیب قاقله کبابه و صفار تخم و نمشک
 پوست زرد از تریخ خفیه التعلب مصری لسان لعل
 بسا سله زهر یک سه درم سنبل الطیب کشته عسل
 مر و اید با سفته از هر یک دو درم زنجبیل دار قفل و
 گل سرخ که بفارسی گل مشک و بهندی میوه قوتی مانند لعل
 بخشی کبر باسد از هر یک یکدم مشک قتی ورق طلا
 ورق نقره از هر یک نیم مثقال دو و یک کوفته بخیر عین
 با و ام نسبت درم حرب نموده با سه وزن او و عسل
 بقوام آورند پمخ و دیگر قریب نافع است بدان
 صنعت آن قفل بسا سه خولجان قاقله کبابه
 ورق قفل که برگ و نمشک است که بهندی از مکی
 نامند گاو زبان زنجبیل پوست زرد از تریخ ورق گسرخ
 زعفران مصطک مر و اید با سفته از هر یک سه درم و
 قرق چهار درم جزو الطیب سنبل الطیب صمغ عربی
 خفیه التعلب نار مشک و نمشک لعل بخشی بسد
 کبر با عا قرق از هر یک یکدم عین شهاب سد کونی
 از هر یک دو درم مشک ترکی با قوت کبود از هر یک
 نیم درم ورق طلا و ورق نقره از هر یک نیم مثقال عظم
 سی مثقال علی الرسم با سه وزن او و عسل خالص
 معصف یا عسل و نبات بالناسفه بنشیند تریخ بقدر
 حاجت پمخ مستقی با ضم و بهی از جرات حکیم علی
 است به صنعت آن و از چینی بسا سه خولجان از
 هر یک سه مثقال قفل عود قماری بوزن آن عین شهاب
 از هر یک و مثقال مصطک زعفران همان از هر یک
 پنج مثقال مشک نیم مثقال ورق الخیال بقدر حاجت

عسل سه وزن دو و یک که خواهند بدل و رقی الخیال
 پنج نفع یا پنج بنیسی کنند و علی الرسم چون سازند
 تریخی یک مثقال پمخ معتدل منقول از رهاوی
 صفیر ابن الیاس به صنعت آن مر و اید با سفته
 گاو زبان کشیند خشک زهر یک ده درم و نمشک
 شش درم کربای شمع تخم کاسنی از هر یک پنج درم صد
 سرخ صند سفید ساج بهندی زرباد تخم و نمشک
 بالنگو با و نمشک یک بنفشه خشک گل ارمنی منقول
 تخم خنشا ش سفید از هر یک چهار درم درون عرق
 سه درم گل سرخ شش درم طباشیر سفید شست درم
 سنای شش درم کافور فیضوری یکدم عین شهاب
 یکدم و نیم مشک قتی دو و آنک عود بهندی ده مثقال
 زعفران دو درم اجزاء را کوفته بنجیه با شراب سیب
 سه وزن او و به سستو مقرر ترکیب نمایند پمخ
 معتدل و دیگر خفان و ضعف دل را نافع و سودا را
 را از اکل کند و نشاط آورد و مولانا سدید در شرح موجبه
 گفته که نیز از خواص این مخرج است که رنگ را رنگو
 میکند و اشتهای طعامی آورد و فکر را رنگو میکند
 و نافع است از برک التهاب و عطش به صنعت
 آن مر و اید با سفته بسد از هر یک پنج درم تخم کاسنی
 دو درم و نیم درون عرق قتی یکدم ساج بهندی دو درم
 و نیم فیتمون ورق گل سرخ از هر یک سه درم زرباد
 دو درم تخم بالنگو تخم و نمشک زهر یک دو درم و در
 بعضی نسخه ها سنای نیز سه درم داخل است زعفران
 عین شهاب زهر یک یکدم کافور فیضوری یکدم
 مشک ترکی دای عود بهندی خام پنج درم کشیند
 دو درم و نیم خنشا ش سفید گل بنفشه گل ارمنی از
 هر یک دو درم ورق طلا و نقره از هر یک یک مثقال
 لعل بخشی نیم مثقال همه را با شراب سیب خالص
 یا شراب حامض به سستو بسند تریخی یکدم با یک
 مثقال اگر شراب سیب خواهند بسند یک صد
 هشتاد و مثقال و اگر شراب حامض خواهند هشتاد و
 پنج مثقال باید کرد و اگر بخی شراب سیب نیم دیگر

شراب حامض کنند بهتر باشد و در نسخه دیگر بنظر رسیده که
 اگر با شراب سیب خواهند یکصد و هشتاد و مثقال و اگر
 با شراب حامض خواهند یکصد و هشتاد و پنج مثقال کنند
 و این نسخه صحیح است و در نسخه صاحب میزان الطبیاح
 که از اختیارات نقل کرده که با و تخم کاسنی و ساج و
 تخم بالنگو و تخم و نمشک زهر یک دو درم ذکر کرده و
 گفته که این ترکیب نسبت و هشت جزو است و در
 صنعت و نه درم است اگر ساد داخل کنند نسبت و نه
 جزو میشود و وزن اجزاء افتاد و دو درم مزاج معتدل
 در حرارت و برودت و خشک است در آخر و حبه اول
 و در نسخه صاحب فیخه و نمشک سه درم بر اجزاء سطور
 زیاده کرده و طلا و نقره و لعل داخل ندارد و وزن
 ساج و تخم و نمشک و کشیند و تخم بالنگو از هر یک دو
 درم و وزن کافور دو و آنک دو وزن عین شهاب و آنک
 دو وزن عود بهندی یک مثقال است و سه درم سنای
 را از اجزای آن ساقط کرده اند و گفته که شراب
 سیب مگر بی بیشترند و تریخ دو درم تا سه درم نسخه
 حکیم سدید در شرح موجبه آورده موافق است با نسخه
 و فیخه الا آنکه گاو زبان و طباشیر هر دو داخل است
 از هر یک سه درم و نیم وزن گل سرخ سه درم و نیم است
 و وزن عین یکدم و وزن کافور یکدم و وزن مشک
 ربع درم و پمخ معتدل منقول از قرابادین قلاسی
 خفان و ضعف قلب را نافع بود و لو حش سوداوی
 را از اکل کند به صنعت آن طباشیر سفید زرباد
 معتدل گل سرخ مر و اید با سفته مرجان کبر باسد
 از هر یک سه درم صند سرخ صند سفید حجاز منی
 منقول گل نیلوفر گل بنفشه صمغ عربی سفید با و نمشک
 درون عرق قتی و نمشک عود بهندی از هر یک دو درم
 لا جورد منقول یکدم و نیم حقیق منی یک درم لسان
 الثور چهار درم آله منی پنج درم ابریشم مقرض
 یکدم و نیم شمش ساج بهندی قفل زرباد زهر یک
 یکدم کافور یکدم زعفران یکدم عین شهاب چهار
 و آنک مشک یکدم شراب انار قند سفید از هر یک

برنج من بن نخسی و کچر و است بغیر از شراب انار و
ووزن اجزا نصف است و در ورم و دانه و مزاج
سخت و سرد و حرارت و برودت و خشک است و در آخر
در صبر اولی به دفع معتدل دیگر تالیف ثابت بن قره
همکس را موافق بود و پخته میتوان خوردن خفقان
را سود دارد و نشاط افزاید و نصف دل را زایل
صنعت آن طباشیر سفید با درنجوبه مرجان سفید تخم
کاسنی تخم خرفه مقشر کرمی از هر یک یک درم و
مرجان قرمز از هر یک یک درم مقرض عود هندی از هر یک
دو درم کوفته بخیه بخیه سبب شیرین بقدر حاجت
بپاشند و شربت کیتقال به دفع معتدل دیگر که قریب
است به نسخه اول و در دفع از برک و سوسن کوش
سوداوی الفع از آن است به صنعت آن مرادید
ناسفته بساز از هر یک یک درم یا قوت ربانی عقیق منی
لاجور و معسول از هر یک یک درم کرم با صندل سرخ صندل
سفید همین سرخ همین سفید از هر یک یک درم مقرض ساج هندی
سبب کاشینر خشک تخم فرخ خشک تخم باورنجوبه تخم
خشا ش سفید گل زنی از هر یک دو درم کاو زبان
چندم آله منقی هفت درم فرخ خشک و رقی گل سرخ
طباشیر سفید تخم کاسنی سلطان نری سنائی حرق
مرجان قرمز از هر یک یک درم زعفران لاریج از هر
یک یک درم تخم خرفه مقشر چهار درم عنبر شیب چهار
دانه کاو قیصوری و دانه عود هندی شش
دانه کاو قیصوری و دانه شیره نبات یک درم
سبب شیرین غرطل و دیه را بان بپاشند و در نسخه دیگر
مرادید بخیرم و عود هندی دو مثقال و بجای سبب
زرنیاد است و در نسخه دیگر در یک نسخه عنبر چهار دانه
و در نسخه دیگر عنبر چهار درم و این نسخه سی و پنج جزو است
بغیر از نبات و رب سبب و وزن هشتاد و سه درم است
اگر عنبر چهار درم باشد و اگر چهار دانه باشد تخمیناً
هشتاد و سه درم است و در نسخه میزان الطباع وزن مرادید
چند درم است و مزاج معتدل است و حرارت و برودت
و خشک است در یک درجه و نیم به دفع معتدل خفقان

و صنعت قلب و خوش و مواد سوداوی را نافع است
و این دفع تالیف قوام الدین صانع ملبی است
صنعت آن گل سرخ چهار درم نیلوفر لسان الثور
کاشینر خشک با درنجوبه لودی سفید لودی سرخ
سبب آن از هر یک یک درم طباشیر سفید دو درم همین
سفید همین سرخ صندل سرخ فرخ خشک عود هندی
سعد کونی خولجان از هر یک دو درم حجازی معسول
لاجور و معسول تخم کاشوت تخم کاسنی مغز تخم خرفه
یا قوت ربانی لعل بلخشی زرد و در و تخم خیر و باورنجوبه
زرنیاد از هر یک یک مثقال بسدر و در و در و ناسفته مرجان
قرمز یک با عنبر شیب از هر یک دو درم طباشیر سفید
چندم آله منقی یا نروده درم افیتون چهار درم سبب
و نقل لعل الطیب ساج هندی از هر یک یک درم
کاو چهار دانه ششک و دانه اجزا را کوفته
بخیه نبات یا عرق کاو زبان و رب سبب شیرین
بقوام آورده بپاشند شربت یک مثقال است
این ترکیب بپاش و در و جزو است و وزن جزو هشتاد
و چهار درم و دانه و زده مثقال مزاج معتدل مال به
حرارت است و خشک است در او اول درجه دوم
به دفع معتدل که حکیم عماد الدین محمود شیرازی ترکیب
داوه به صنعت آن یا قوت ربانی مرادید ناسفته
بساز از هر یک یک مثقال کاشینر خشک
سفید از هر یک یک مثقال صندل سرخ دو مثقال
گل سرخ چهار مثقال مصطک فرخ خشک و رقی تخم
کاسنی تخم خرفه مقشر از هر یک دو مثقال ساج
یک مثقال زرنیاد دو مثقال طباشیر سفید با درنجوبه
از هر یک یک مثقال عود خام دو مثقال کاشینر خشک
عنبر شیب از هر یک یک مثقال ابریشم مقرض
پوست از هر یک دو مثقال عصاره زرنیاد
نخ مثقال شیر آله هشت مثقال زعفران چهار
مثقال کاو قیصوری یک مثقال ششک منی
ورق طلا از هر یک یک مثقال ورق نقره دو مثقال
عسل مصطفی سفید بالمساوات سه درم و دانه

در ستور ترکیب نماید و این ترکیب سی و پنج جزو است
و وزن جزو هشتاد و سه درم مثقال مزاج گرم است در
او اول درجه اولی و خشک در او آخران به دفع معتدل
مقوی که رحمت و عفران باب حکیم احمد در بحران خود
ذکر کرده طلسمی فرموده که والد ماجد عفران نیاده که
این دفع را برک خود ساخته اند و کمال تقویت دارد
صنعت آن مرادید ناسفته یک مثقال ششک سبب
بسدر حرق معسول کرم باورنجوبه چهار مثقال یا قوت
ربانی عنبر شیب از هر یک یک مثقال ورق طلا دو
دانه از هر یک یک مثقال در و نقره پوست
طباشیر سفید کاشینر خشک صندل سرخ سفید کاشینر
خشک بخیه گل سرخ مخمخ تخم فرخ خشک تخم خرفه
مقشر عود قاری خام از هر یک یک مثقال کباب چینی
زرنیاد در و تخم عرقی نقل لودی گلگون لودی
زرنیاد از هر یک یک مثقال و نیم باورنجوبه سازند هندی
پوست بیرون پوست پوست زرد و در تخم گل کاو زبان
از هر یک دو مثقال و نیم آله منقی اخمینه ششک صری
از هر یک چهار مثقال عصاره زرنیاد دو مثقال و
اجزا را کوفته بخیه با نچه مثقال شراب سبب شیرین
و سه درم و دیه قند مجنون سازند و اگر خواهند که
تقویت بعد و کند است و پنج مثقال آله منقی و نقل
نماید به دفع معتدل تالیف حکیم احمد نبات مقوی
و از مروده است به صنعت آن یا قوت ربانی یا قوت
زرد مرادید ناسفته از هر یک ده مثقال کرم
بساز از هر یک یک مثقال طباشیر سفید تخم خرفه مقشر صندل
سفید عصاره زرنیاد از هر یک یک مثقال ساج
قرمز ششک سبب از هر یک چهار مثقال عنبر شیب
از هر یک چهار مثقال ششک منی قاقه عصاره
مصطک روی در و تخم عرقی تخم فرخ خشک گل نیلوفر
عود قاری خام از هر یک یک مثقال و نیم گل زنی
گل کاو زبان کاو زبان کاشینر خشک مقشر ورق
گل سرخ همین سرخ همین سفید از هر یک چهار مثقال

در یک ربع و نیم به قسم دوم که بار دست و پاهای خود را
قرار داده و بجهت آن به نشسته و دست و پاهای خود را
بهشت درم طباشیر سفید و بخار درم سنای کی چهار درم
بر سر و اول ضافه کرده آفتون داخل نکرده و زن
قسم اول ضافه کرده آفتون داخل نکرده و زن
گل سرخ را درم و مشک را نیم درم کرده باقی موافق
است با نسخه قسم اول و این نسخه چهل و دو جز است
و وزن آن تخمینا یک صد و دو و اندوه درم و نیم و حش
اگر در نصف درجه اول و خشک در نصف آخر درجه ثانیه
قسم سوم که بجهت هر دو المزاج قرار داده به صنعت
آن پوست زرد و اترج بسیار و رخیل عود و بلسان فلفل
از هر یک سه درم و چند پودستر و منقل این شش جز
را بر نسخه قسم اول ضافه کرده و این ترکیب حل و سه
جز دست و وزن آن صنعت و نه درم است و پنج دانگ
و بست و دو و منقل و سه دانگ و نیم است که مجموع
یک صد و دو درم باشد تخمینا مزاج که است در یک ربع
و خشک است و در آخر درجه دوم به طبعه محمد مو من
درین تقریفات از زیاده ها و کمها نگو و دانند آنکه
یک درم یا قوت احرار اصل نسخه افزوده و گفته که اگر
خواهند بعد از تخمیر و مزاج استعمال نمایند در آن
بجهت اقل فیون و بجهت اقل جند سید ستر هر دو با هم سوده
داخل معجون نمایند و این زمان البته باید بعد از
شش ماه استعمال نمایند و غرض از ادخال فیون
حفظ مزاج و ادخال جند جبهت اصلاح فیون است
که مرکب با بعد از ادخال فیون بر اعتدال خود باقی
باشد و اگر کسی را سوء مزاج حار غالب باشد میاید که
مشک و زعفران این ترکیب را نیم منقل کیده و فیون
را که کرده بدل آن سنای چهار درم قسط یک درم شایسته
یک منقل و نیم کند و درین ترکیب یک درم گل سرخ و هشت
درم خرفه و هشت درم طباشیر و دو درم کا بو و سه
درم صندل داخل سازند و باقی ادویه را بحال خود
انگیزارد و بدستور قرص سازد و یا معجون نماید و اگر
سی را سوء المزاج بار و غالب باشد واجب بود که

درین ادویه قشور جوز بود که بسیار است و قشور
اترج و عود و بلسان و رخیل و فلفل از هر یک سه درم
و چند پودستر و دو و منقل و وزن کا بو در نصف منقل
کند و اگر صاحب مزاج بار و شربتی از آن باطسوی
چند جوز و کافی باشد و احتیاج به تغیر و تبدیل اصل
این نسخه نیست به حکم محمد باقر مرحوم میگوید که من
بعضی از ملوک را علاج کرده ام در مرض یا نخوایه که
منجر به بانی شده بود باین معجون و در نسخه منقل
این ترکیب یک منقل یا قوت رمانی اضافه کرده ام
نفع عظیم مشاهده نموده شد به مفرح دیگر منقول از
حادی صغیر نافع از برای سوء المزاج قلب حاد
از مره صفرا و مسکن حقان و شفاک باسم مفرح
و کشاکش که کردم به صنعت آن سازج هندی ناخواه
سود کوفی آشفته انیسون تخم کرفس از هر یک سه درم
مر و اریز ناسفته بسد از هر یک یک درم عصاره آفتون
شش درم آفتون سه درم زعفران یک درم با در بخوبی
ده درم پوست اترج و دو درم تخم قهقهه خشک سی درم
گا و زبان هفت درم سنای اصلی یک درم کوفته به خسته
با عسل مصف با آب آفتون مطبوخ به قوام آورده
سرشته معجون سازند و شربتی سه درم به مفرح دیگر
منقول از کتاب مزبور که نافع است از برای حقان
باجست نفس به صنعت آن که با بسد سود کوفی از
هر یک سه درم زرد آوند و درم از هر یک یک درم مشک
خالص دو دانگ شکر سفید ده درم کوفته به خسته بسد
وزن ادویه عمل مصف به شربتی یک منقل به
مفرح دیگر نافع از برای قلب به صنعت سبزو سن
سه درم با درم و چند پودستر خشک از هر یک دو درم همین
سرخ همین سفید از هر یک یک درم مصف سه درم و
مشک خالص غیر اشوب از هر یک یک درم کوفته و
بخسته بعسل که گفته بسرشته شربتی یک منقل
مفرح دیگر نافع از برای ضعف قلب غشی و حقان
صنعت آن مصف و اریز و فلفل نیم و پنج خشک
با درم و سازج هندی از هر یک یک درم کشتیر خشک

سنبل الطیب از هر یک سه درم که با درم و اریز ناسفته
طباشیر سفید از هر یک دو درم و نیم با درم و نیم سه درم
مشک سی یک درم زعفران یک درم کوفته به خسته بعسل
مر با شربتی شربتی دو درم آب سید شیرین به مفرح
و دیگر که اکثر اراض را نافع است و قلب را قوت و دیگر
و حقان را دفع کننده و نشاط آورده و رنگ رو را میوه و
صنعت آن مر و اریز ناسفته بسد عود قاری خام گل
گا و زبان از هر یک دو درم که با شربتی تخم کاسنی کشتیر
خشک منقل سفید طباشیر سفید از هر یک
بهشت درم آفتون تخم گل سرخ از هر یک شش درم
سازج هندی تخم با درم و نیم زرد آوند تخم قهقهه خشک تخم
خشک شش سفید شربتی گل ارمی از هر یک چهار درم
زعفران غیر اشوب درم و نیم عرقی از هر یک سه درم
ادویه را بشراب سید بدستور معجون مرتب سازند
مفرح دیگر که اعضا را کیسه و قوی و ارواح را
تقویت بخشد و منی بفریاد و حقان و یا نخوایه و تشنه و
ضعف معده را مفید است و فواید بسیار دارد و به
صنعت آن مر و اریز ناسفته عود قاری خام غرقه
صندل سفید اریز تخم خام مفرض طباشیر سفید که با شربتی
شع درم و نیم عرقی گل سرخ خنزوع الاقل از زرد آوند
همین سفید گا و زبان زرشک منقل تخم قهقهه خشک و
سنبل الطیب تخم قهقهه خشک آشفته تخم کا بو خشک شش
سفید از هر یک سه درم زعفران منقل و اریز
جوز بود پوست زرد اترج مفرح تخم خیارین مفرح تخم
گل و ورق نقره محلول از هر یک دو درم لعل بد شربتی
یا قوت رمانی غیر اشوب ورق طلا محلول بسد لاجورد
مفسول گل محلول اریز با درم و نیم قهقهه کشتیر خشک
نارمشک از هر یک یک درم مشک خالص نیم درم با درم کوفته
علی الرسم با سه درم و نیم شربت حامض بسرشته
شربتی تا دو و منقل این نسخه از حکم گرم انداخته و
بعضی همین سرخ و شقاق و بوزن آن از هر یک شش درم
و زرد اعلی و عقیق یمنی و غیره از هر یک یک درم
افزوده و نوشته که با شراب سید با عسل با ملنا صنفه

سده و زن ادویه بسرشد بزرگه اکثر مفعولات است
بر شیمی و افیون و الچی و انبر یا لسی و الچی و شاهی
باز بر حیوانی و بشیمی و جد واری و چوب بیتی و صندل
و لولوی مذکور شری و یا قوی مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی

باب الیم مع القاف

مقل از رزق بضم می و سکون قاف و لام ملو از ان
صمغ درختی است مانند درخت کند و بسیار عظیم درخت
و عان و هین کثیر الوجود است و مثل صمغ دیگر از ان
تراوش میکند آنچه اهل بسرخی باشند مقل از رزق و هندی
و گل نامند و اهل یزدی را مقل الیود و اهل
بیتری و سیاهی را صقلی و آنچه از نواری یمن خیزد
و باد بخانی رنگ میداشد آنرا مقل عربی گویند و
بهترین آن در وصف براق خالص از غش و چوب
و فاشاک و شوی چسبیده ملایم با کف است که زود
در آب حل شود و چون در آتش اندازند خوشبو باشد
بوی غار از ان آید و قوتش تا است سال باقی می ماند
و چون کشته شود تلخی آن زیاد میشود و هر چند که تر گردد
بیشتر میگرداند و تری آن بخشد مبدل می گردد
خصوصا عربی آن در اول سو گرم و شیخ الرئیس در
دوم گرم گفته و در اول دوم خشک جانی و دلیتن و
محلل و بربول و شیر و حیض و با قوت تریا قیست
و نفقت سنگ کرده و مفتوح شده و مسل بلغم شکر با
و چون بیا میزند با ادویه مسل رفع حدت انعامی نماید
و جهت سرفه رطوبتی کینه و تقیه سینه از اخلاط و کزاز
و درد گلو و ریه و ضعف بکریه و باریج آن و تحلیل خون
نمجد در احتیاد و رفع بواسیر و سمیت گردیدن بواسیر و
عرق النساء و نفرس و احتباس حیض و عسر ولادت
و یک گرم آن با شیر تازه و دوشیده جهت تقویت باه
و با سرکه جهت تسهیل مغز و صفاد آن لیکن ادوام
صلبه و تقعر عصب و درم خنجره و فسخ عفل و درد
پهلوی و باریج غلیظه و خون نمجد تحت جلد و امراض
و مقده و بواسیر و تقویت باه و با آب دهن صام

جنت و درم یکب چشم و اورام صلبه بکریه و قیاد و باوق
و با اندک سرخ جنت استقلاط و اندک بواسیر و شلیل
خصوص تازه آن و بجز جهت بواسیر و انفراج
رحم منضم و انخی از جنین و رفع فساد هوا که بسبب
خنجره و سیاه و قلیکه مردار بسیار باشد و حمل آن
جهت رفع انضمام رحم و انخداد جنین و رطوبات
رحم و قطع بواسیر و صفاد مسخوق مطبوع آن با سته
وزن آن سبوس گرم که بجای آب آب انگور یا
رب آن باشد با قدر سه روغن گاو جهت ورم
تشیقه از مجربات است و هم چنین چون بسایند و با کف
با قلاب خوش داده خمیر کنند و بر شلیل و بخته بندند
آنرا ساقط میگرداند و بر اورام بلغمیه و صلبه آنرا
تحلیل میدهد و بر قلیته الماریسیان خاصه و قلیته
الامعاء نیز مفید است و شیخ الرئیس گفته قوت
تلیسین صقلی آن زیاده است و عربی آن جهت
اورام خنجره و خلق و چون از صفای مقل عربی سرخ
رنگ مقداد و مقل بسایند و با مار الصیل یا شادند
منجر میگرداند و بغم را و مقل کی که گویند سرد و دم
است و آن مقل الیود است زائل کننده خفا و دیر
است و شرب مطبوع آن جهت اورام باطنیه مفید
بخدادی گفته که چون اراده تلیسین بطن نمایند بکوبند
و بریزند بر آن آب گرم و با شرباب و بجز نهال بلغمی
میکند و مضر ریه و مضار کثیره و مضر جگر و مصلح
آن زعفران و شتریش یک گرم و بدلتش دو انگشت
آن مرئی و ریح آن صبر است و در لطافات مقله
نسخ آن در حرف الف و الیم و در فصل لطافات
ذکر یافت بدین مقل چند نسخه در بختی رات مذکور است

فصل در ذکر نسخ بکریه و در آنها مقل است

جلیکه بواسیر را نافع است چمن آن پوست بلبله
زرد و بلبله سیاه از هر یک پنجم گرم صبر سقوط طری بلبله
کالی مقل از رزق از هر یک پانزده گرم تر بد سفید
دو گرم سکینج پنجم گرم خردل دو گرم مقل و سکینج را

در آب حل کنند و در اوهای دیگر کوفته بخت آن
بسرشد و به حب مقل دیگر جهت بواسیر و صنعت آن
مقل از رزق است مقل صبر سقوط طری بلبله سیاه
پوست بلبله کالی پوست بلبله زرد از هر یک سته
مقل کثیر از مقل انجیری عدد علی الرکم حباب زرد
بر صمغ سته عدد آنرا فرو برده و به حب مقل که خون بواسیر
را باز دارد و به صنعت آن بلبله کالی بروغن گاو
بریان کرد و پنجم گرم بازوی سبزه و درم مقل از رزق
پانزده درم مقل را در آب کند ناعل کرده با سته
ادویه را کوفته بخت آن سرشته حب سازند شربت
از دو درم تا سته درم به حب مقل دیگر که چون سته شرب
متوالی بنوشند و حج بواسیر را تسکین دهد و به صنعت
آن بلبله سیاه بلبله آله متقی مقل از رزق از هر یک
چهار درم ناک هندی صفر مصطک شورجان اشق
هزار اسپند سی طرح ناخواه از هر یک یک گرم سبیل الطیب
زعفران دارچینی و حج قافله سیله از هر یک سته درم
صبر سقوط طری سته درم سکینج دو درم مقل و سکینج
را در آب کند ناعل کنند و باقی ادویه کوفته بخت
آن سرشد و حب سازند شربت و دو مقل
حب مقل دیگر مسکن و حج بواسیر مضر ع میر الوافاسم
و لیدر محمد مسیح غفر الله له و صنعت آن مقل از رزق
صمغ عربی از هر یک یک مقل بیخ فلاح بنر الیم و
مصطک جوز بوا تخم کفس زعفران از هر یک نیم مقل
افیون یکد ناک عاقر قرحا صمغ از هر یک یک گرم
خم خشخاش یک مقل سکینج یک د اناب
جندب سترینه اناب مقل و سکینج و صمغ را در آب
بادیان یا در شیر و با دیان که با کلاب شیره گرفته باشند
حل کرده باقی ادویه کوفته بخت در مقل و سکینج محلول
سرشته جهاس سازند هر چو بمقدار نخودی و بوقت
حاجت و وجب آنرا فرو برند به حب مقل که جهت
کشودن خون بواسیر نافع است به صنعت آن بلبله
سیاه پوست بلبله کالی از هر یک دو درم سکینج درم
خم سپندان و دو درم مقل از رزق پانزده درم مقل را

و آب گند نامل کنند و ادویه را بان بسترند و حیانت
حب مقل خداوند بواسیر را نافع باشد و طبع را نرم کند
صنعت آن مقل البیهوده درم پوست بلیله زرد بلیله سیاه
پوست بلیله کابی از هر یک یک ربع گرم ترید سفید برده درم
سیکین پنج گرم خردل دو درم مقل را در آب گند نامل کنند
و ادویه کوفته بچخته بان بسترند و حب سازند شترتی
از دو درم تاسه درم حب مقل دیگر که خون بواسیر
جس کند صنعت آن بلیله بلیله آله از هر یک ده درم
بسد که با صدق سوخته شاخ گوزن سوخته از هر یک
پنج درم زاج سفید دو درم ناسخا سه درم مقل است
درم مقل را با آب گند نامل آب آشامان حل کنند و
ادویه را بان بسترند و جها بندند شربت و دو درم
در شسته دیگر ناسخا و زاج داخل نیست و پنج درم مقل
ناسف و داخل است و در شسته دیگر صدق سوخته بلیله
سیاه بلیله آله منقی مقل از هر یک یک جزو بس سوخته
که با از هر یک نصف جزو است حب مقل که حب
بواسیر و اعتقال طبع مجرب است صنعت آن آله
مقشر پوست بلیله زرد بلیله سیاه پوست بلیله کابی
پوست بلیله کابی گند نامل از هر یک پنج جزو مقل رزق چهار
مقل را نیم کوفته در آب گند نامل بخیستد و روز
دو بار باون بکوبن که مثل مرهم شود و ادویه را در آن
سرخشده بقدر خودی جها سازند و هر روز در غلای
معدنه عدد تا پانزده عدد فرودند و از چیزهای
سودادی پرمیز نایند حب مقل دیگر که خون بواسیر
جس کند و نفخ و ریاح را زایل سازد و صنعت آن
بلیله کابی بلیله زرد بلیله از هر یک ده درم صدق
سوخته شاخ گوزن سوخته از هر یک یک درم ناسخا سه درم
مقل دو چند ادویه مقل را با آب گند نامل کنند و
جها بندند شترتی یک مثقال وقت خواب و در شفا
الاستقام چنین است بلیله سیاه و کابی بلیله آله صدق
سوخته که با از هر یک یک ربع گرم ناسخا شش درم مقل
ارزاق بست درم مقل را در آب گند نامل از ادویه
را بان بسترند و جها بندند شربت سه درم ناسخا

با آب گرم موقت گوید که اگر سه درم جوین درم بر اجزا
بغیر ایند میگردد و اقوی حب مقل دیگر که خون بواسیر
جس کند صنعت آن بلیله سیاه بلیله آله منقی از
هر یک یک ربع گرم تخم گند نامل سه درم بسد که با صدق سوخته
از هر یک دو نیم درم مقل ارزاق ده درم ادویه را کوفته
بچخته مقل را در آب برگ سر و آب برگ گند نامل
نمایند و با هم سرشته حب سازند شترتی سه درم
با آب که آهن تافته در آن سر کرده باشند حب
مقل دیگر که حب بواسیر و موی در سح و قطع خون
رحم و بواسیر مجرب است مقل از کمال الصناعته
صنعت آن بلیله سیاه آله حب آله از هر یک چهار
درم جفت بلوط طائیب گلزار مقل خبثا ای پدید
از هر یک دو درم مصطک جو زبواسینال الطیب مقل از
هر یک یک ربع گرم تخم گند نامل دو درم بلیله جات و کوبن
را در روغن زیتون بخیستند و مقل را در آب برگ
سر و حل کنند و ادویه را بان بسترند و جها بندند
و دو مثقال آنرا با آب گرم بنوشند حب مقل دیگر
که خون آمدن از بواسیر از ادویه صنعت آن
بلیله کابی بریان کرده سی درم که با ده درم مقل
چهار درم مقل در آب گند نامل حل کنند و ادویه را
کوفته بچخته بان سرشته حب سازند حب مقل که
خون بواسیر را باز دارد صنعت آن پوست بلیله
کابی پوست بلیله زرد و روغن بادام شیرین بریان
کرده بلیله آله منقی از هر یک ده درم بسد که با
و در سوخته از هر یک یک ربع گرم مقل ارزاق مساوی
جمع اجزا مقل را در آب گند نامل حل کرده باقی ادویه
کوفته بچخته بان سرشته حب سازند شترتی دو درم
حب مقل دیگر از بختان مرافون بچخته بواسیر
صنعت آن بلیله سیاه بلیله تیر آله از هر یک یک ربع درم
زنج سبز یک ربع درم مقل ارزاق دو درم مقل را در
بگذارد و باقی ادویه را کوفته بچخته بان سرشته حب
سازند شترتی دو درم باب نیم گرم حب مقل دیگر
که همین صنعت دارد و صنعت آن بلیله سیاه بلیله

مقل را در آب گند ناهنسانه تا حل شود باقی او در
 کوفته بیخته یا آب گند ناهنسانه شربت و یا شکر
 حب مقل به نو عذیر شقاق مقفده رسود دارد و طبع را
 نرم کند و محرور المزاج را موافق باشد به صنعت آن
 پوست بلیله زرد پوست بلیله کابی مقل از رزق از هر یک
 ده درم کثیر پنجه رم کثیر سی عدد در آب به پزند تا محسوس
 شود و با لایند و مقل و کثیر از دران حل کنند و پوست
 بلیله جات را کوفته بیخته بآن برشند و حب سازند
 شربتی از دو درم تاسه درم به حب مقل که حجت شقاق
 به ثور و او جاع مقفده نافع است هرگاه طبیعت
 قبض باشد به صنعت آن بلیله سیاه پوست بلیله
 کابی از هر یک ده درم سکنج سده درم حرف ابيض
 بریان دو درم مقل نرم چرب پانزده درم مقل را
 در آب گند ناهنسانه و حب سازند شربتی دو درم
 با چهار درم به حب مقل که آماس و قیق رسود منده
 کاسه ریاح بود به صنعت آن تخم کرفس هزار پند
 انیسون مصطفی زعفران از هر یک یک درم پوست بلیله
 کابی آله سکنج مقل از هر یک دو درم پودینه صحرانی
 فطر اسایون از خر قسط زرد نباد و روخ اسارون در
 هر یک سده درم اجزا کوفته بیخته آب سداب تازه حب
 سازند شربتی کثقال به حب مقل قابض به صنعت
 آن پوست بلیله کابی که بروغن بادام چرب و یا بریان
 کرده باشند بلیله سیاه آله مقشر از هر یک دو درم
 کربان از هر یک ده مثقال اجزا نرم کوفته بیخته مقل را
 برابر اجزا مقل را در آبیکه آهن تاب کرده باشند
 حل نموده اجزا را بآن برشند و حب سازند شربتی
 دو درم به حب مقل قابض دیگر اسال و عیش را که
 از بوا سیر باشد رسود رسود رسود صنعت آن پوست بلیله
 کابی پوست بلیله زرد که بروغن بادام بریان نموده
 باشند بلیله سیاه آله مقشر از هر یک دو درم بسکه را
 و در سخته از هر یک درم مقل برابر به اجزا مقل را
 در آب گند ناهنسانه و اجزا کوفته بیخته بآن برشند
 و حب سازند شربتی دو درم به دهن مقل مقل از

طبیعی کیمیائی بر اکلوس نافع بوا سیر به صنعت آن
 بکیر مقل از رزق صافی خالص را و بخیساند در
 عرق شتراب یا در سرکه و بدستور مفرور در قرع و بنیق
 تقطیر نمایند و یا بنفشه گردن کچ پس مقل میشود
 اول آب و بعد از آن دهن و باقی می ماند در اسفل
 قرع نیست دهن -

فصل در بیان ضاد اینکه اصل و عمود در آنها مقل است

هستقرار که از بر دوت محده بود
 بوده باشند نافع است به صنعت آن سنبلیله
 حماما قدما از هر یک ده درم مقل از رزق اشق از
 هر یک هشت درم سعد پنجه درم صبر مکی کن رجب بلسان
 از هر یک هفت درم لادن شش درم سیلیم عا قر قرا
 پیچ به صبر خشک گل سرخ سیسیالیوس اکلیل الملک
 زراوند قر قفل مصطفی از هر یک پانزده درم عصاره
 قنار احما شحم مقل از هر یک سده درم سیسیالیوس
 گل سرخ زراوند اکلیل الملک قر قفل مصطفی از هر یک
 پانزده درم عصاره قنار احما شحم مقل از هر یک سده درم
 عصاره با شتراب حل کنند و باقی او در کوفته و
 بیخته چنانچه رسم است درم برشند و بر شکر و کندر
 ضاد مقل حجت کشودن دم بوا سیر در ساعت
 صنعت آن پیاز آب برگ کنه کوفته مقل از رزق دران
 حل کرده بخورم تخم مقل مغز بادام تلخ عر طینشا
 سرکین کبوتر پنجه آرد گندم سیاه شده کوفته بران
 پاشیده ضاد که به ضاد مقل چون برک اندازند
 بوا سیر و جمیع امراض معاف است به صنعت
 آن مقل از رزق تخم کنه حاصل نقش ناپیده از هر یک
 پنج مثقال علك البطم زفت رومی قسط تلخ برگ مور
 از هر یک سه مثقال امیوه سائله را تخم از هر یک مثقال
 ایون کثقال آرد عدس ده مثقال ادویه کوفته
 بیخته با سده عدس زرد تخم مرغ و دو درم به بروغن
 زیت که اخته با عسل برشند علی الرسم و بر کرباس

آب ندریده بالیده ضاد نمایند و در شسته و دیگر بزرگ پنجه
 مثقال نیز داخل است به ضاد مقل که به حجت بوا سیر
 مفید است به صنعت آن تخم کنه نازک مقل از رزق
 از هر یک پنجه درم کوفته بروغن کاه و سرشته ضاد نمایند
 ضاد مقل و دیگر که همین منفعت دارد به صنعت آن
 مازوی سیر کنند که در رور و روغن کاه بریان کرده
 باشند از هر یک پنجه درم مقل از رزق یکاس درم زعفران پنجه درم
 ایون یکد انگ و تخم درم سرشته ضاد نمایند و در شسته
 دیگر ضاد بجای مازوی سیر سیاه رسود و وزن فیون
 یکد انگ است به ضاد مقل دیگر استقار که از بر دوت
 کبد و معده باشند نافع است به صنعت آن حماما سنبلیله
 طبیب فردمانا از هر یک ده درم مقل از رزق اشق
 از هر یک پانزده درم سعد کوفی پانزده درم مکی کنه
 صبر سقوطی حب بلسان از هر یک چهار درم قسط تلخ
 نازق و حامیه سائله سیسیالیوس ریون بیضی قر قفل
 اکلیل الملک مصطفی از هر یک پنجه درم عصاره قنار
 شحم مقل از هر یک سده درم صبر مکی کنه شتراب حل کنند
 و باقی او در کوفته بیخته بآن سرشته ضاد نمایند و اگر
 قاروره سفید و قیق باشند با الاصول به پند و این
 تسخیر همان شحم مقل است الا آنکه در وزن مختلف
 است و قسط داخل وارد به ضاد مقل و در و آماس
 بوا سیر را نشانند و شقاق رجم باز دارد به صنعت
 آن مقل میوه سائله مغز آله زرد آلوی تلخ سیاه کوبان
 شتر مغز ساق کاه از هر یک پنجه درم زعفران و روغن
 کاه که پیاز دران بیخته باشند باز ده تخم مرغ حل نموده
 به مقفده ضاد نمایند به ضاد مقل که وجع بوا سیر را
 مفید است به صنعت آن پیاز کنه ناپخته در روغن
 بریان کرده از هر یک پنجه درم مقل از رزق یکاس درم
 زعفران پنجه درم ایون یکد انگ و تخم ضاد نمایند به
 ضاد مقل که بوا سیر را محسوس است به صنعت آن
 روغن مغز آله زرد آلوی تلخ بیضی قر قفل
 پنجه درم میوه سائله سده درم مقل ایون دو درم زفت رومی
 یک مثقال و تخم ضاد نمایند به ضاد مقل با بر بر آمدن

فقرات پیش از آنکه حدیه گویند نافع است. به صنعت آن
را سن اهل رج از هر یک جزوی کوفته بیخته در شراب
ملخ نمایند تا ماهر شود پس قدری مقل را در آن حل کنند
و ضا د نمایند به ضا د مقل دیگر بجز بخت عضو که
از اقادن آسیب یافته باشد به صنعت آن مقل
از رزق گلاب حل کرده در باون بدست بمالند تا خوب
هموار شود و ادویه صدر داخل کرده بر کرباس آب
نذیره مالیده بپسایند به ضا د مقل دیگر که خنازیر و
اورام صلیبه و دامیل را نافع است به صنعت آن مقل
علک البطم میوه سائله مقل رزق مغز قلم کا و پیله باموم
سفید حلیه تخم گتان روغن سوسن اجزا کوفته بیخته ضا د
ساخته بکار برانند به ضا د مقل دل را بیخته کند به صنعت
آن مقل چوب حباب از هر یک یک توله ریو ند چینی شش
مانده زرد چوبه خنای خشک از هر یک دو توله پوست
جوز الحقی سه مانده مقل را در شراب یا در سرکه یا در آب
حل کرده ادویه کوفته بیخته بآن سرشته بر پاچه مالیده
گرم نموده نمایند به ضا د مقل دیگر که همین نفع
بخشد به صنعت آن مقل اسکه ترمندی ریوند چینی
جوز الحقی اجزا کوفته بیخته باب سرشته خوب سازند و
خشک ساخته نگه دارند و عند الحاجة سائیده بر پاچه
مالیده ضا د نمایند به ضا د مقل دیگر که سحج و امعا د
تر سرد رقیق بوا سیر و شقاق آنرا فاکده دبد مجرب
صنعت آن کلیل الملک بزرگ شونیز تخم گندامسا و
از هر یک یک مثقال مقل رزق پنج مثقال میوه سائله
یک مثقال زفت رومی سی و دو مثقال اشق و دو مثقال
انچه کوفتی است بکوبند و انچه که اخقی است بکند از نند و
اجزا را در روغن مخلوط کرده بر کربمالن به ضا د مقل که
صلابت طحال را سود دارد به صنعت آن مقل بوره
ارمنی خشک هندی مقل از هر یک چهار درم کسکه کزبانج اد
شش درم سداب شش درم گوگرد و دو درم انجیر ده عدد
انجیر را در سرکه بپزند و اشق و مقل را در آن بکند از نند و
باقی ادویه را کوفته بیخته اضافه نمایند و در نیم بسرشد
و ضا د نمایند به ضا د مقل دیگر که صلابت طحال را

نافع باشد به صنعت آن مقل رزق ده درم اشق
بپزند و درم کسکه آرد با قلم کلیل الملک حلیه تخم گتان
با بونه آرد و تر مس از هر یک دو درم انجیر سیاه بپزند
مقل و اشق و کسکه و انجیر را در سرکه کهنه بخیسانند و
نرم سازند و باقی اجزا کوفته بیخته در آن بسرشد و
قدری روغن سداب اضافه کنند و مجموع را در نیم
مخلوط کرده بر سر ز ضا د نمایند به ضا د مقل که صلابت
و تخم مفاصل را نافع است و نفرس را سود دارد و
صنعت آن اشق مقل حلیه با دام ملخ اشق و مقل را
باروغن سوسن حل کرده اجزا کوفته بآن سرشته ضا د
نمایند به ضا د مقل دیگر صلابت معده و جگر و سیر ز
نرم کند به صنعت آن مقل رزق کلیل الملک سنبلی
الطیب مصطکی از هر یک سه درم فینبیت چهار درم
صبر سقوطی و دو درم گل سرخ سه درم با بونه یک درم
و نیم قصب الذریر یک درم اجزا را کوفته بیخته با آب
عنب الثعلب سرشته ضا د کنند به ضا د مقل که صلابت
طحال را نافع است به صنعت آن مقل و دو درم کزبانج
آرد کسکه آرد و خود خام کلیل الملک بزرگتان بزر حلیه
با بونه تر مس سنبلی الطیب از هر یک نیم درم اشق یک درم
انجیر زرد بست و چهار درم کوفته بیخته باروغن با بونه
یا روغن سداب سرشته ضا د نمایند به ضا د مقل که
طحال را نافع است و بجز به آید است به صنعت آن
مصطکی یک مثقال مثقال علک البطم مقل از هر یک دو مثقال
جاوشیر تخم مثقال در سرکه خیساییده بکرباس آب
نذیره مالیده بر سر ز بپسایند به ضا د مقل که مقل
فتی ریح را نافع است به صنعت آن زفت رومی
شنبلیالی حب الفار مقل قطران در آب برگ کلم
حل کرده خاکستر آرد حلیه بزرگتان با بونه کوفته و
بیخته بر آن پاشیده بپساید که از روغن سوسن حل
کرده ضا د نمایند به ضا د مقل که محلل اورام کهنه است
صنعت آن مقل حب البیان تخم کزبانج از هر یک ده
درم سنبلی الطیب اشق مصطکی از هر یک پنج درم موم
سه درم روغن نار دین پانزده درم مصفا را در شراب

حل کنند و باقی ادویه کوفته اضافه نمایند و باموم
ضا د کنند به ضا د مقل که جمیع امراض مفاصل و انواع
آنها نافع است به صنعت آن با بونه محلی کلیل الملک از
هر یک بست درم اشق جاوشیر مقل رزق از هر یک
ده درم و موم سرکه بپزند و روغن شبت است درم
ضا د نمایند به ضا د مقل که درم کسکه معده را تحلیل نماید
صنعت آن مقل حب البیان تخم کزبانج از هر یک شش درم
سنبلی الطیب اشق مصطکی از هر یک چهار درم موم سفید
روغن نار دین از هر یک پانزده درم مقل و اشق دارد
شراب خیساییده حل سازند و باقی ادویه را کوفته بیخته
در قدری آب ملخ نموده موم روغن اضافه نموده ضا د
کنند به ضا د مقل جهت ورم معده به صنعت آن مقل
دو از ده درم در آب برگ بخت که بنی سی بختا لو
گویند حل نموده زربناد ریو ند چینی زیره کربانی کل با بونه
اکلیل الملک خنای از هر یک قدری مساوی کوفته
بیخته بآن سرشته ضا د نمایند و صبح آب گرم بنوشند
ضا د مقل که ورم و درد بواسیر را بغایت نافع است به
صنعت آن روغن کوبان شتر مغز ساق گا و روغن
استخوان زرد آلو از هر یک ده درم میوه سائله دو درم
مقل یک درم و نیم آب گند آب پیاز از هر یک قدری
لغاب تخم گتان لغاب حلیه از هر یک بست درم مقل را
در لغاب حل کنند و تهر را بر آتش نرم بگویند آورند و
انگاه زعفران ایون از هر یک دو و انگام سدر رومی
دو درم زفت رومی یک درم زرد تخم مرغ ده عدد مجموع
را در باون بپسایند تا همچون حرام شود و به سیر ضا د
کنند به ضا د مقل دیگر که ورم صلب اختیاب و انشمن را
که از برووت بود نافع باشد به صنعت آن موم سیر
پیه کرده بزر مغز قلم کا و پیله باموم سفید
پیه مرغ از هر یک بپزند و مصطکی سه درم مقل حلیه تخم
فرخ خشک از هر یک چهار درم با قلم ده درم با قلم و
را ملخ نمایند تا ماهر از نرم شوند و در نیم مالیده بپساید و
روغن را در نیم کداخته و صاف کرده باقی ادویه را
کوفته بیخته با هم بسرشد و ضا د سازند به ضا د مقل دیگر

اورام سیر زرا تحلیل دهد و صلاحت آنرا نرم کند
 صفت آن مری مقل از رزق اشتی که را از هر یک
 همه را در وزن برابر در سر که خیسایند نرم سازند و بپزند
 بر سر زخا و کنند به خنادر مقل و جج بواسیر که بسبب
 حبس خون معده باشد سود دهد و مفتوح دهن رگهای
 با سوراخ است به صفت آن آب پیاز بخورم مقل قنبر
 زهره گاو مجموع را در هم مخلوط نموده سرشته نهاد نمایند
 اگر تواتر در آفتاب نشین تا خشک گردد بهتر است
 و الاشب مالیده بر کبیر یا بخورم کرده بر آن بسته
 شود این روغن از خشک شدن روز بآب گرم بشویند
 خنادر مقل که تقریب با روغن سود دارد و بقیایای او را
 با روغن تحلیل دهد به صفت آن مقل از رزق کند
 صلبه بزرگ اشتی کوفته بخیخه بشرب خنادر کند به صفت
 مقل صلاحت کبیر و معده را در گردان و بر لایحه
 رافع دارد و این تالیف محمد بن زکریاست به صفت
 آن مقل از رزق سه درم گل سرخ منزع الاقاع ده
 درم سنبل الطیب درم دو درم قسطلخ مغز
 بادام تلخ از یک یک درم و نیم زعفران یک درم
 مقل را در شراب حل نمایند و ادویه کوفته بخیخه بان
 سرشته اقراض سازند هر قوی سه درم شربتی و صلاحت
 کبیر با کاسنی تازه و آب کرفس و آب رازیانه
 و در صلاحت معده با عرق بادرنجبویه و در بواسیر با
 آب گندما به قرض مقل بنسجه دیگر که همین منافعه دارد
 کی از متاخرین آنرا در سوز مزاج کبیر و قیقکه باورم
 صلب باشد ذکر کرده به صفت آن مقل از رزق
 درم مصطی و درم و نیم سنبل الطیب درم دو درم قسطلخ
 مغز بادام تلخ متشتر از هر یک یک درم و نیم زعفران مری
 صفائی از هر یک یک درم مجموع را کوفته بخیخه سوار مقل
 از رزق که آنرا با شراب ریحانی یا آب گرم حل سازند
 پس از ادویه کوفته را بان سرشته و اقراض سازند
 هر قوی سه درم شربتی یک قرض با آب کاسنی تازه
 در سوز مزاج حار و با مار لعل با شراب یا با مار الکافور
 یا با مار زینج در سوز مزاج بارد که باورم صلب درم و نیم

فصل در بیان مصلحت آن و نمودن آنها مقل است

مرهم مقل قلبی فرموده اند که این از تالیف ابن بند
 درگاه ولایت باب است در تحلیل و درام صلبه و صلاحت
 عضلات مجرب به صفت آن مقل از رزق اشتی که را از هر یک
 هشت درم گل سرخ بست درم گل بابونه هشت درم
 اکلیل الملک غناب الشعلب از هر یک نه درم بر گس
 چغندر رده عدد و یک کلم پنج عدد در نیاز در آوند حرج
 مرض بخوش بر سیاوشان از هر یک چهار درم زرد قاق
 خشک حاشا بزرگ غار حلیه بزرگ گتان از هر یک هشت
 درم عود هندی چهار درم مجموع را کوفته با آب بخیخه در
 باون انداخته روغن حبس اخرو ع بست درم
 روغن نار دین پیس مرغ کد اخته مغز قاق گاو از هر یک
 شانزده درم روغن مصطی هفت درم اشتی و مقل را
 در سر که انگوری بخیساست تا حل شود پس با مجموع
 ادویه بخیخه در باون کرده چندان بسته بماند که
 چون مرهم شود شهاب موضع صلاحت خنادر نمایند
 مرهم مقل دیگر که در بواسیر را بنشانند و نفخ را بشکنند
 صفت آن روغن است زرد آلودی تلخ یک استار
 پیس بطبعه درم میوه سائله سه درم مقل از رزق دو درم
 زفت رومی کینقال و نیم بدستور مرهم سازند و بر
 پنبه کهنه آلوده بر معده نمند به مرهم مقل دیگر که
 بجهت بواسیر نافع است به صفت آن روغن
 است زرد آلودی تلخ ده درم پیس که بان شتر و استار
 موم صاف بزرگ شفتالوی خشک از هر یک سه درم
 مقل از رزق کینقال مرده اسنگ دو درم بدستور
 مرهم سازند و بر پنبه پاره کهنه نهاده موضع علت
 نمند به مرهم مقل دیگر که بواسیر و بواسیر و درم
 استسقا و شقاق معده را نافع است به صفت
 آن مقل از رزق چهار مقل را تیج از روغن سفید
 بوش در بندی سرطان نری عرق سفید قلبی
 نشاسته جاو شیر مرده اسنگ عکال بطم زرد و نطول
 از هر یک کینقال کافوری نیم مقل روغن گل

روغن پیس که بان شتر از هر یک چهل مقل موم سفید
 مقل آب گندما بقدر حاجت صمغ رادرب گندما
 و موم را در روغن کد اخته ادویه را کوفته بخیخه صمغ
 محلول و موم و روغن کد اخته بپزند و در باون
 بسته بمانند یا لیسان شود و استعمال نمایند و مقل
 از استعمال این مرهم حضور با آب یک به پنج در آن
 بوشانیده باشند بشویند به مرهم مقل دیگر که بواسیر
 و در معده و زحیر را نافع است به صفت آن مغز
 ساق گاو ده درم موم سفید سه درم قاق قیامی ده درم
 کند مری صفائی از هر یک یک درم مرده اسنگ سفید
 از هر یک یک درم و نیم مقل الیود یک درم افیون یک
 و آنک روغن گل سرخ بست درم بطریق معمول مرهم
 سازند و بکار برند به مرهم مقل دیگر که نکوست از هر یک
 شقاق معده و درم آن و ادویه جاع بواسیر به صفت
 آن سفید آب از رزق یک درم مرده اسنگ مقل از رزق از
 هر یک یک درم روغن بنفشه روغن گل سرخ مغز ساق
 گاو و موم آب بزرگ کشیز تازه از هر یک یک درم بدستور
 مرهم سازند و بمانند بر معده و دیگر که در باون پنبه
 باون بشویند نافع است به مرهم مقل دیگر که نافع
 از برای شقاق معده که بسیار گرم و سوزان نباشد
 صفت آن موم مصغی روغن کد پیس بطم مغز ساق
 گاو پیس که بان شتر از رزق از هر یک بقدر حاجت
 مقل را داخل کرده در باون بسته بمانند یا لیسان
 شود و استعمال نمایند به مرهم مقل دیگر که بواسیر و بواسیر
 و شقاق و در معده را مفید است به صفت آن
 روغن کد پیس بطم مغز ساق گاو روغن که بان شتر زرد
 تخم مرغ مقل از رزق اجزا مساوی مقل را در لایحه
 بزرگ گتان حل نموده با مجموع بدستور مرهم سازند
 همچون مقل طبع را نرم دارد و بواسیر و بواسیر که در
 معده و در بواسیر فائده دهد و دماس معده را
 شود و مند بود به صفت آن بنسجه شقاقی پوست بلیله
 کابی بلیله آله متع اسپندان سفید تخم گندما تخم
 شاهسفر از هر یک یک درم مقل بخیخه درم و سر که انگوری

حل کنند و با سینه چندان غسل گرفته بقیه یاقوت آورند
 و اگر دبا بدن بستر شد شربت دلو درم به صنعت این
 معجون پیشه حکم معصوم مقل از رزق و درم پوست بلبله
 زرد پوست بلبله کالی پوست بلبله آمله منقحی پسند
 تخم کند ناشایسته از هر یک پنجم مقل در آب کندانال
 کنند و در دوا در آن بیامیزند و با سینه وزن آن غسل بستر
 شربت دلو درم به معجون مقل دیگر جهت اسهال و اسهال
 تقویت معده و تقویت ریا ح به صنعت آن مقل
 از رزق پوست بلبله زرد پوست بلبله آمله منقحی شایسته
 تخم پسند از هر یک شش مثقال تخم کرفس سیاه دانه
 از هر یک ده مثقال عود غرق خام و نقل بیاسه مصطک
 از هر یک مثقال مقل را در آب کندانال کرده نیم من
 غسل را بقیه یاقوت آورده مقل را داخل کرده بر آغل گذارند
 تا شش رطوبت آن شود و دویه کوفه به خمر و عن یاوا
 چرب نموده باب بستر شد شربت از مثقال تاد و مثقال به

فصل در ذکر مقیات و قی منافع و مضار آن

بدانکه قی که عبارت از حرکت معده است از برای
 دفع و علاج چیزیکه در آن است از راه دین و آن منقحی معده
 است بالذات و سایر اعضا بالعرض و آن علجی قوی
 است مگر تمامی علتیای مزمنه را خصوصاً علت باسه که
 تعلق با سفل بدن دارد و آن تقویت وحدت می بخشد
 بصرا و غلبه سروج صداد فاج و رسته و قروح کرده
 متشنه و جذام و برص و استسقاء و یرقان را از آن میگذرد
 و بهترین قی آنست که به مشقت و درد و االم و حرکت
 بسیار آید و باید که این کس هرگاه در معده و امعا و سینه
 خود نفی باید که با آنکه طبیعت در صدد دفع آن
 است آنرا بقی مقیاط دفع نماید و قی مطلقاً مضرت
 بکسانی که بدان ایشان نجف و بر سر ایشان قروح و
 امراض دیگر و سینه ایشان تنگ باشد و نفس ایشان
 برداعت و دشواری آید و نه بر مجرای طبعی و کسانی را
 که همای نفث الدم و سل و اورام سینه باشد و آن
 کسانی که دهنای ایشان باریک و بلند و سینه ایشان

خالی از گوشت و استخوان های شانه آنها برآمده باشد
 معج نامند و نیز مضرت مجرور المزاجان و صاحبان
 ضعف معده کسانی که معده باقی نباشند و دشوار باشند بر
 ایشان قی و با بسیار فریب باشند و نیز مضرت معده و سینه
 و سایر اعضا نقش خصوصاً که بعضی و دشواری کرده شود
 مفید است بعضی امراض رطوبی و بلغمی اینها را و بعضی
 امراض صفراوی معده را و بعضی امراض دماخی را نیز
 و در صین قی باید که چشمهاست که کند را بر فساد و
 دست مالی به بند و بعضی گفته که خریده از مرمه سود
 پر کرده رفاده چشم سازند و بالای آن پار بنند و بر
 شکم آن پارچه به پیچند بسیار ملائم به بسیار سخت و
 هر دو شانه او را شش از عقب با شش بگیرد و اگر زیر
 بسیار آرد و بر در و رنفتد و باید که بر خلو معده
 نغز نمایند خصوص مجرور المزاجان ضعیف القوه و
 امراض عارضه عاده را و اما بلغمی مزاجان و صاحبان
 امراض بار و بلغمیه فریه را و هم چنین قبل از حمام رفتن
 بلکه ایشان را بر خلو معده ناشتا و بعد از حمام و ریاضت
 مفید است و کسانی که معده باقی نباشند و یا مجرور المزاج
 باشند و قی فرمودن آنها واجب و ضرور گردد باید که
 در ایشان اولاً اقدام بقیات قویه نکنند اولاً مقیات
 ضعیفه دهند و اغذیه را براد و دویه و لبنه را بریاسه و
 متوسطه را بر قویه ترجیح دهند مگر آنکه علت قوی باشد
 و مینه توانا و یا آنکه اخلاط متشنه و متشرب نفخ معده
 باشد که درین هنگام ادویه را باید مقدم داشت و
 متوسطه را بر ضعیفه و قوی را بر متوسطه باشد البسط
 و قدر ضرورت و احتیاج و در هیچ حال دست از احتیاج
 و مرعات حفظ قوت نیز نباید برداشت و راس المال
 را از دست نباید داد و باید که پیش از قی اغذیه محمود
 الیوس نرم منضج اخلاط مانند شلها میگوید برگ ترب
 و شلغم و چندر و شبت در آن پخته باشند و مغز کله
 گو پسند و ماهی شور و مانند اینها و زلالی و صلاوی
 چرب شیرین بدون گلاب بخوراند و بعد از آن
 اندکی ریاضتی فرماید آنکه چند قدم راه رود

تا آنچه خورده است با اخلاط موجود و در معده مخلط کرده
 و باید که بالای آن آب بپاشند پس مقیات مناسب
 بخوراند و قی فرمایند تا با سانی دفع گردد و قی شست
 و نیز مجاری سینه نرم گردند و هرگاه قی فرمایند باید که
 در یک روز مبالغه بسیار نفرمایند که اخلاط بسیار دفع
 گردد و ضعف عارض شود بلکه بملایمت و مدارا و در روز
 قی در قی فرمایند و معتادین قی را در ماهی دود فقه
 هر دو قه و در روزی در پی ضرورت و اگر دود فقه اتفاق
 نشود و کوفه البسه و الابر در دماه و هر سه ماه و الا سحر و
 وائل با امراض میگردد و باید که اوقات و ایام را در هر یک
 و یا هر دو ماه مقرر نمایند که عادت نکرد و بلکه بگردانند
 و مختلف سازند تا عادت مقرر معین نگردد و بهترین
 فصول در هنگام اختیاری و بر سه حفظ صحت تابستان
 ادا سطور و زیست هنگام همچنان اخلاط و مواد حیات
 المقدور در فصل خریف باید که قی فرمایند که مورت
 حمی میگردد و بعد فراغ از قی برودی دست مورت
 اورا آب بنمگرد یا آب سرد بحسب اقتضای وقت و
 فصل و علت از بدو دت و حرارت بشویند و یا پارچه
 نازک ملائمی خشک نمایند و گلاب بر صورت و سینه
 او بپاشند اگر صاحب ترله و صدراع و سرخ نباشند و یا
 آن باعث تحریک و تهیج آنست و اندک مصطک و عود
 هندی و آب سیب و به و لقتد سگری و دوا المساک
 و جوارش عود هندی و زنجبیل حرلی و بلبله مرطبا
 و آلوئی بخارانی و ادویه مقویه مناسب دیگر مانند
 دانه هیل و اینها اگر سرخ نباشند و قاقله کبار و برگ
 تاجبول با فلفل خصوصاً چینی و کئی آن و دار چینی و
 قنفل و مانند اینها بحسب اقتضای وقت و علت
 مفرداً و مرکباً مثلاً صفراوی را اشیا بارده حار مضه
 مقویه از فواکه و غیره با هم طیب بارده و رطوبه و مرطوب
 بلغمی را اشیا یابسه حار و مانند عود و قنفل و
 و قنفل و دار چینی و مانند اینها و از اشیا حار مضه
 حلو و مرطبه و اجتناب نمایند خصوصاً آنکه در معده
 او آنچه رسد حاصل گردد یا شور و بلغم فنج شود تا مریض

نگردد و بسبب استعداد قریب و آشامیدن آب مطبوخ
انیسون و زیره و یا آب مطبوخ سداب یا سبب
امثال اینها اندک و مفضله بدانها و یا بقرق رازیانه و
شستنی سده و در دهن باب گرم و خائیدن افاد
حاره یا بسند کوره و بوسیدن میوه و یا صحن حاره
مانند مشک و غیره و زنجیر با و استراحت و سکون
و خواب فرمایند و بر پهلوی ای اور و غنمای مناسبند
و استقامت بجام ملائم فرمایند از غیره که بسیار در آن و اگر
قے کنند مرد و مرطوب المزاج باشند در آن روز
او را طعام و شراب نهند و بضرورت بعد از چهار
ساعت اندک اغذیه لطیفه مقویه بخوراند و اگر کسی
دوامی مقی بخورد و قی نیاید و در اعراض باله رود طری
گرد برودی او را حقه فرماید و با اصل و آب نیم گرم
و روغنهای تریاتی بخوراند و اگر دومی و در دسه در
شتر سیف او پدید گردد و دومی بران موضع نهند
باب گرم نمایند بدین نحو که مثانه کوسفندی را پاک شسته
آب گرم در آن پر کرده بر آن موضع بگذارند و روغن
ملینه گرم مانند روغن بنفشه بادام و غیره با اندکی نم
قیروطی سازند و گرم کرده بمالند و اگر فاق عارض گردد
تقیطیس فرمایند و او را جرعه آب گرم بخوراند و اگر قے
افراط آورد و در تنویم او بکوشند و باز او را آنها و او را
به بندند و بادکش فرمایند و رساقهای پای او و آب
سر و صورت او را بشوینند و دست و پای او را در آب
بسیار سرد بگذارند و بر معده و کبد او روغنهای خوشبو
مقوی قاضی مانند عطر صندل و عود هندی و دهن
حب الاساس و صطک و جوز و او را غلظت لایب و او را
و اششای قابضه عطریه مانند بادرنجبویه و دارچینی و
قرق و قاقله و پوست اترج و کشمش خشک صندل
و زیره و صطک و لغاض و سماق و زنجبیل و مانند
اینها سائیده بر شکم و کبد و روده های او بمالند و نیز
قدری بخوراند و چیزها و گلهای خوشبو بویانند و
عابسات قے بعد از این انشاء الله تعالی مذکور خواهد شد
و مقیات انواع اند یعنی قی صفرا می آورند و بعضی

بلغم و بعضی سودا و مقیات لضمه فادانه مقیات
صفرا یا از قبیل اغذیه اند مانند باد الشیر و باد الخیار
و بطبخ رسیده بچینه لضمه یا فته یعنی زرد و ترش شده
و آب مطبوخ بقول لینه مانند سمرق که اسفناج روی
است و قطف که بنی تیره نامند و هفتناج و بقله
یاسینه و برگ چنندر و فواق و فربج و مانای تازه و
احسای چرب بر روغن کنجد و ترنجبین بچینه و یا از قبیل
ادویه است مانند سکنجین یا باد الشیر که در آن لوبیا
سرخ و پوست خربزه و قناع آن جو شانیه باشند
بچین جرم خربزه خشک کرده و قنار آرد و جو و تخم
سمرق و زبرالنج و جوز که مغز گردان باشند و غنای
و بادام و مغز خیارین و خربزه با غسل و یا شکر مانند
اینها مقیات البلغم آن نیز یا از قبیل اغذیه اند مانند
آب کشک گندم یا شبت و اغذیه لطیفه و جوزیه و تخلیه
و بطبخ حلیه و روغن قرطم و کوانخ و آبکامه و آنچه در آن
خردل و زیتون باشد و آب گرم و نمک و غسل و یا
از قبیل ادویه اند مانند سکنجین عسل یا آب برگ ترب
و آب شبت و نمک و آب قرطم و تخم ترب و نمک هندی
و خردل و گل خردل و گل خرق ایض که در سرکه
یک شب خیسانند و باشند پس باب ترب بر آورده
بنوشند و قدری کمی از جو را قی و قیلله از که و تلخ
و این هر دو از همه قوی اند مقیات اسودا و آن
نیز یا از قبیل اغذیه اند مانند مرقه اسفید یا اجاست و
زیر باجات و هر دو طعام مقطع ملطف و یا از قبیل ادویه
اند مانند سکنجین عسل و باد الصل و سرکه و کوبیده شیرین
و کنگر زرد و تلخ و قطعی و تر بر روده و بوسه
ترکیب اصلا که ترکیب آنها نمایند به مقی به جهت
کسانی که هرگاه طعام خورند و پس از دو ساعت و در
معده بهم رسانند که کاتی کنند و چیزی ترش برزاید
آرام نمایند به صنعت آن خرق سفید و رمیان
ترب پر کنند و یک خنار و زنگارند پس آن ترب را
پاره پاره کرده در سکنجین عسل چینه اند یک شهاب
روز دیگر و این سکنجین را با یک شبت و لوبیا در آن

پخته باشند برایشانند و از عقب آن قدری از آن
بخورند و قی کنند به مقی که بلغم دفع نمایند و قول از قبول
الترکیب نجیب الدین سمرق بی بچینه و آن تخم شبت
کنگر زرد از هر یک یک گرم تر بر زرد و نیم گرم علی الرسم
ترتیب نموده و بدان قی نمایند به مقی که بلغم آورد و بچینه
آن بورد نمک هندی از هر یک یک گرم آب سرد و دوم
بخورند و قی کنند به مقی که صفرا دفع نمایند بچینه آن آب
سمرق و او قیه باد الشیر یک رطل آب سبب خربزه و آب
خیار رسیده بچینه زرد شده از هر یک یک گرم و قیه نمک
طعام یک گرم یا سکنجین برایشانند و قی کنند به مقی دیگر
و غنای سبب کنگر زرد از هر یک یک گرم در ترنجبین خاص
صاف کرده سده در دم سه شسته جو سبب برایشانند
مقی دیگر که اخراج بلغم بسبب و کاتی بچینه و آن تخم
ترب لوبیا یا سرخ خردل درست نالوفه از هر یک یک گرم
و آب جو شانیه یا سکنجین عسل برایشانند و قی کنند
مقی دیگر که قی بلغمی آورد و زاینکه ماده و روغن معده باشد
صنعت آن تخم شبت را در آب جو شانیه صاف
کنند و سکنجین عسل و پوره ارمنی سائیده در آن حل
نموده بیک گرم بخورند و قی کنند به مقی که بلغم شبت
در خل معده را دفع کند بچینه آن مایه شو بخورند
و از عقب آن قی سداب جو شانیه و آب ترب بیکه
خردل از آن پرورده باشند یا سکنجین عسل نیم گرم
بخورند و قی کنند به مقی که دوار عارض از صحو و آنچه
پیدار از معده رسیده دارد و بچینه آن بیکه یک
قبضه از ششهای شبت برای آنکه قوی است از
تخم آن و بوسه رطل آب جوش دهن تا یک رطل
بماند پس صاف نمایند و حل کنند در آن قی
نمک و عسل و نیم گرم بنوشند و قی نمایند به مقی دیگر
که همین عمل دارد و بچینه آن بیکه ترب را و
سواخ سرراخ نمایند و خرق سیاه را پارچه کرده
در آن فرو برند و یک شهاب و زنگارند تا قی صخره
و ترب باز داده شود پس پارچه های قی را بر آورده
ترب را کوبیده و آب تر از کفته بنوشند و قی نمایند

و خوردن ر قاعه یانی از یک درم تا دو درم و همین قسم
خوردن نیم درم چهل تنک نیز همین عمل دارد و اگر بی بختی
آید آب گرم با قلع گرم بنوشند و پیر کوبه تر یا مرغ در حلق
کنند و قی نمایند و چنانچه دیگر که از آن اقوی است
صنعت آن کنگر زود جو زالقی از هر یک یک درم تخم ترب
درم ادویه کوفته با عسل سرشته بنوشند با طنج شبت
و اندک نمک براسه اصلاح کنگر زود و جو زالقی
مقی دیگر که از آن ملائم تر است به صنعت آن تخم
سرمق ایک اوقیه کشاکش الشفیه چهار اوقیه پنج خیار و
اوقیه نمک غیر کوبیده دو درم مجموع اینها را طنج نمایند
تا مشکل کشاکش شود صاف نمایند و یک درم از آن را
باسی درم سنگین عسلی مزوج کرده بیاشامند و قی
کنند و مقی دیگر که محور المراجان را نافع است به
صنعت آن یک درم آب برگ خیار فشرده و با شکر سرخ
محول در آب با سنگین بیامیزند و بنوشند و قی کنند
مقی دیگر که مرطوب المزاج را بکار آید به صنعت آن تخم
ترب تخم شبت هر دو را کوبیده در آب شیرین کشیده نیم
نموده پانزده درم سنگین عسلی داخل کرده بنوشند
و قی کنند و مقی دیگر که صفراوی مزاجان را نافع است
و قی صفرا آورد به صنعت آن مار الشفیه سی درم آب
سرمق مطبوخ بست درم آب مطبوخ پنج خربزه یا کنگر
و مار لعل بالای آن بنوشند و شربت چند درم پوست
خربزه خشک نرم سائیده با آب گرم یا مار لعل و اقاع
خربزه نیز بدستور همین اثر دارد و مقی دیگر مقی است
که میست کریه و بد خو به صنعت آن کنگر زیاد درم
ترب نیم درم هر دو را با هم سرشته حساب زنده و فرو برند
و اگر قی بدیمی آید بالای آن آب گرم یا مار لعل
بیاشامند و مقی دیگر که بلغم دفع نماید به صنعت آن
خردل سفید یک درم بورق درم کنگر نمک هندی از
هر یک ربع درم مجموع را کوفته و با عسل سرشته و در
طنج شبت حل کرده و سنگین عسلی مقدار پهل درم
اضافه کرده بنوشند حال گویند که گرم باشد و مقی
دیگر که بلغم و صفرا دفع نمایند به صنعت آن کنگر زود

دو درم مغز قاعه یانی یک درم نرم سایی و با شست
سنگین و ده استار طنج ترب بیاشامند بعد آنکه اندکی
که و کوبه و آب گوشت ماهی نمک سود و خوک باشند
و قی کنند و اگر قی بدشواری آید آب نیم گرم بیاشامند
و قی کنند و مقی دیگر که قی سود آورد به صنعت آن
بگیرند یک عدد ترب را و پارچه پارچه کنند و با نمک
هندی چند درم و یک قبضه شبت در دو درم طل آب
بجو شاند تا بیک رطل آید صاف نموده با سنگین
نیم گرم بنوشند و قی کنند و مقی که اخراج سودا نماید
صنعت آن تلخ هندی ترب زود و داده از هر یک
یک درم حرف نیم درم علی الرسم بیاشامند و مقی دیگر
که مره سودا و صفرا و کرمه معده دفع کنند به
صنعت آن کنگر زود جو زالقی جبر تخم ترب تخم شبت
تخم سرمق نمک هندی کوفته نیمه سه درم تا چند درم
آزاد با عسل که آب مطبوخ شبت مزوج نموده باشند
آمیخته بخورند و مبالغه نمایند در تنقیه و تطهیر معده
و هرگاه بند شود آب مطبوخ شبت و عسل نیم گرم بنوشند
مقی دیگر که از آن قوی تر است به صنعت آن تخم
ترب جو زالقی تخم جبر تخم شبت سرمق نمک هندی
ر قاعه یانی از هر یک یک درم کوفته نیمه با عسل سرشته
بخورند و بالای آن آب گرم بسیار بنوشند و قی کنند
مقی دیگر که از آن ملائم تر است به صنعت آن بگیرند
ترب را و پارچه پارچه کنند مقدار بست درم و شاف
شبت ده درم نمک هندی چند درم مغز خربزه تخم
سرمق از هر یک چهار درم با چهار رطل آب شیرین
طنج دهند تا ثلث آن بماند نیم گرم بنوشند و به تنقضا
در قی نمایند و مقی دیگر که حیات رنجیه را مفید است
صنعت آن کنگر زود و درم جو زالقی یک درم تخم شبت
تخم ترب از هر یک دو درم نمک هندی نیم درم نرم
کوفته نیمه با مار لعل بیاشامند و مقی دیگر که
صاحبان رطوبت و سودا و دجلع معالجتی را
را قوی القوه است به صنعت آن بگیرند صبر زود
سقوطی خرق سیاه سقونیای مشوی از هر یک

یک اوقیه از بیون نیم اوقیه قنطور یون دقیق یک
اوقیه و نیم ادویه کوفته نیمه با عصاره کرب که بقاری
کرم قمریت نامند و عند الحاجة قدری از آن بقار
برداشت طبیعت خورده قی فرمایند و بدانکه این دو
بسیار قوی است و اخراج قوی نباشد و احتیاج بسیار
و اعنی نشود و استعمال نباید نمود و مقی دیگر از ترکیب
امام قیام الدین به صنعت آن قطعه که سرمق است
با تخم آن تخم ترب از هر یک چند درم تخم شبت ده درم
تخم خربزه مقشر پانزده درم کنگر زود و شبت نمک
هندی دو درم لوبیای سحر ده درم برگ چنر
ده درم سوربخان سفید مخصوص یک مثقال مجموع را
در چهار رطل آب بجوشانند تا بیک رطل آید صاف
نموده یک مثقال نمک طعام چند درم سنگین
داخل کرده نیم گرم بیاشامند و مبالغه در قی نمایند
مقی دیگر از تالیف امام قیام الدین به صنعت آن
خردل دو درم و نیم بوره نیم مثقال کنگر زود نمک
جو زالقی از هر یک چند درم تخم ترب سه درم کوفته
با عسل معجون سازند پس بگیرند شبت تازه ربع من
تخم شبت بست درم تخم ترب ده درم ترب زود و تخم
تخم خربزه مقشر بست درم مجموع بخنسانند در شستن
و جوش دهند تا ثلث آید صاف نمایند و ده حصه
کنند و در هر یک از آن ده درم سنگین عسلی چند درم
روغن کجد تازه داخل کرده آن معجون را خورده
نصف این مطبوخ را که یک شربت است نیم گرم بیاشامند
و اگر قی بسیار نیاید و در احتیاج باقی باشند و قوت
مساعت کنند نصف دیگر مطبوخ را بیاشامند و الا
مقی دیگر که نیز بسیار قوی است به صنعت آن زهر
ار جوان پوست میخ ار جوان از هر یک دو درم
جوشانیده صاف کرده بیاشامند و قی

در بیان حایسات
بدانکه هر یک از مقیات اگر قی بسیار آورند این
را از عقب بیاشامند جهت جستن آن به صنعت آن
پوست بیرون بسته چهار درم عود هندی مصطکی رومی

از هر یک دو درم گل سرخ بخورم سکه اصلی بخورم اینرا
 کوفته بخیته با آب شکرین سرشته قسری با سوزنده
 شربت می خورد تا دو درم و این قرص منع می نماید را
 و قوا را نیز تافع است به دوی دیگر قطع می نماید
 غشای راسان می گرداند به صنعت آن زرشک
 منقعی حب الرمان حاصل سماق از هر یک یک درم
 طباشیر سفید گل سرخ تخم خوره از هر یک نیم درم
 پوست پیرون پسته یک درم از کوفته بخیته یک درم
 تا دو درم آنرا با آب سیب یا آب به یا با شراب انار
 متعفن بیا شامند به دوا و دیگر که قیاسی از بفر
 و سودا را دفع کند به صنعت آن گل سرخ منزع
 الاقاع چهار درم عود هندی تازه غنی مصطکی
 سنبل نفل پوست پیرون پسته قرق قفل زرشک
 زیره کرمانی مدبر از هر یک یک درم زرشک منقعی سه درم
 از کوفته بخیته شربت تا دو درم تا به مسک با شکرین
 میل نماید دوا و دیگر که قیاسی از بفر
 صنعت آن انار دانه ترش مدبر با دانه از هر یک
 پنج درم زیره کرمانی مدبر یک درم کوفته بخیته با آب به
 انارین یا شربت به دما تا این مقدار سه درم
 زان بپاشند به دوا و دیگر که قیاسی از بفر
 صنعت آن قفل دار قفل زنجبیل از هر یک سه درم
 قاقله صفار و کبار و دار چینی قرق قفل سافج هندی
 طباشیر گل سرخ منزع الاقاع از هر یک چهار درم
 زیره کرمانی مدبر دو درم کوفته بخیته شربت دو درم
 صبح و شام با آنچه مناسب باشد بیا شامند به دوا
 فرو رند و در رخت دیگر جو زو یا یک درم داخل است
 دوا و دیگر که قیاسی از بفر
 صنعت آن قرق قفل قاقله نارمشک زرشک سکوکی
 صندل سفید نفل سماق از هر یک سه درم شربت دو درم
 ناشتا بیا شامند به دوا و دیگر که قیاسی از بفر
 صنعت آن و هندی نارمشک طباشیر قاقله
 پوست بیلید زرد زنجبیل از هر یک درم کوفته بخیته
 با عسل سرشته شربت یک درم تا دو درم دوا و دیگر

که قیاسی از بفر به صنعت آن جو زو یا قرق قفل زهر
 یک یک درم دانه هیل نیم درم کوفته بخیته شربت یک
 درم و جو بباد زهر و حب میضه و حب حیات و حب
 سیلانی و پاپیک و جو بباد و دریا به نافع اند
 در باد زهر و جو بباد و حب و حب و حب و حب و حب و حب
 جد و از برای قیاسی از بفر و حب و حب و حب و حب و حب و حب
 آن و اقراض آن و حب و حب و حب و حب و حب و حب و حب و حب
 نافع و همه که در شربت اند

باب الیم مع اللام

لمح بکسر نیم و سکون لام و حای جمله بفارسی ناک
 ترکی و در هندی لون نامند بذا که لمح یا معدنی
 است که چلی نامند و آن رطوبتی است که از شکافهای
 بعضی کوهها و قرا آنها تراوش کرده بر اطراف و امنهای
 آنها منقذ میگردد و یا بری و آن از قبیل اند از زمینها
 است و مانی و آن آب بحر است که بسبب تابش
 آفتاب و کواکب دیگر منقذ میگردد و معدنی آن
 اقسام است و هر یک را نامی مخصوص و مذکور شود
 و باجمه فاعل کل حرارت و ماده آن رطوبت و
 ملین است که بسبب شدت و ضعف حرارت و طاقت
 و کثافت و غلظت و رقت ماده و طیب و خبیث است
 بودن انواع آن مختلفه میگردد مثلاً اگر حرارت
 باعتدال باشد ماده آن رقیق لطیف و از ض طیب
 اگر به است بران غالب باشد قطعه های بزرگ
 صاف شفاف تگون می یابد و اگر به است غالب
 نباشد قطعه های کوچک در خود اگر حرارت قوی باشد
 و ماده غلیظه و از ض متشنج بدو قطعه های سیاه رنگ
 متشنج تگون می یابد و اگر غیر متشنج و به است
 قیاس و تقصیل آن در کتاب المعاون از کتب علمیه
 مستطوره است و بهترین این همه لمح اندرانی معدنی
 است که قسم اول است و بعد از آن اقسام دیگر و بعد
 از آن نمک طعام که حاصل از آب بحر است و قسم
 هندی مانی که از آب دریا بطریق طنج بعمل می آید

و انشار انش لقانی ذکرش خواهد آمد زبون ترین املاح است
 و امثال تکرار و غلیظ و بوره و لو شاد در املاح شکرین است
 و املاح مصنوعه دیگر بیابانند که بعضی را از خاکستر نباتات
 که آب آنرا صاف نموده با آتش یا با قیاس منقذ میسازند
 و منسوب و مصاف میدارند مانند ملح الفحل و قلیا و
 و بعضی را بدستور از بول حیوانات و انسانا به طنج و
 عقد میسازند و همچنین از اشیای دیگر و بهترین اینها
 محرق محلول معقود صاف است و بیان و کیفیت
 اینها انشار انش لقانی خواهد آمد و مراد از محلول ملح
 نمک طعام است و مجموع آنها مسهل بلغم و مواد و با صفت
 در دفع رطوبات از جهه و سده و تخمه و فساد طعام و مشی
 و نیکو کنند ز ناک رخسار و مصلح اغذیه بارده و معین بر
 اخراج آن و بعضی در اخراج خلط خاصی قوی تر از
 سایر اقسام اند چنانچه مذکور خواهد شد و قیاسی از بفر
 لفظی در غایت دفع است از برای ذو سطراریای کبدی
 و باده و آن قابض و محف و سوخته آن الطف و
 همه آن غاسل معین بر قلع سودا از اقسام
 بدن و رافع بد مزگی الطمه و مانع حدوث جذام خصوص
 لفظی و اندرانی آن و جهت ادغام عوده بارده و با
 سنگین را دفع مضرت افیون و فطر و سموم مخدر و گزین
 هوام و جهت استسقا و امرض سودا و قیاسی از بفر
 و قیاسی از بفر با نمک و سنگین منقعی معده در تحقیقات
 معین بر اخراج اخلاط بلغمی و سودا و قیاسی از بفر
 و با مسلمات معین بر قطع اخلاط غلیظه و اخراج آنها
 و با صفت رافع عفونات و اخراج جراح بارده
 با سفل خصوص اندرانی آن و مضمضه بان جهت
 تقویت لثه و دندان کرم خورده و قلع کرده شده
 خصوص اندرانی برای زیادتى تخمیف آن و همچنین
 مضمضه آن با سرکه جهت اخلاط مذکور مفید و شادان
 با صفت نزلات و بار وین زیتون و غیر آن و عمل
 و زفت جهت دفع عضل و کوفی اعضا و دلی و با سرفه
 و کف صابون جهت ورم رخی و لثی و بیج و با سرکه جهت
 در گوش و با تخم کتان جهت گزین و عرق و باز و فوا

و غسل جهت گرمیدن از شاذ و زهر و ننگ و با فودج حبیب
و روغن گاو بدستور با فودج و غسل با گل جلع و غسل
او را با بلغمی همچنین بازفت و غسل و با گل جلع و غسل
جهت خون مجروح تحت جلد و تحلیل او را با بلغمی و نزول
آتش بار و روغن زیتون جهت سوختگی آتش و منع آبلان
خصوص نوع پورقی آن جهت حکم و جرب زخم آبله
و جزام و با حنا جهت داس و با غسل و زیت جهت
التجاری و با غسل و فودج جهت منع ناله از انتشار و
با جود مال جهت ورم و با خیم جهت تحلیل او را
انیشین و نیز با خیم جهت پختن دل و با سرکه جهت
قویا و سفید و با آرد گندم و غسل جهت التواء عصب
و طلای آن با شمع غطل جهت بتور حادث در سرو
باز میت جهت رفع اعیاد بازب جهت خارش بلغمی
بشرط آنکه نزدیک آتش نشینید و با عضو را بر آتش
بدارند که عرق کند و استعمال آن باعث ازاله نیکو کننده
رنگ رخسار است و التمال آن جهت سیاض و ساقه
و بیل و قوت بصیرت خصوصا اندرانی و سود و سوخته آن
سوخته نو شاد و زیت سوخته جهت سبل و ظفر و
خوردن گوشت زائده در اجفان و با مراد جهت
بهاضه جرب همچنین بالیدن با مراد و اید بر دندان
جهت پاک کردن و جلای آن به جیل است و بستن
نمل و اکل و جوشنها با آن و سرکه را فاع آنها بستن
آن با شمع بر زخم قاطع خون آن و بستن گرم کردن آن
بر اعضا جهت در باسی بلغمی و یکی سفید و همچنین تکلیف
بدان مفرد یا با بسوس گندم و برنج و مضروب با حب
و ماغ حار و موثر تاریکی و اختار آن محرق خون و
مقتل منی و موثر خارش بدن و جرب مضر ایدان
تجیف مخصوص مصنوع از آب بجز و صلیح آن مفرد و
و انشیای بار و کربله است و گویند از خواص جرب
آن است که چون سه در نیم آنرا در چینی که عرق یا
سرطان طالع باشد در خانه امراض بر آتش گذارند
و اگر اجاز جستن میل بدرون خانه کنند آن مریض
شفای یابد و الا فلا و چون در خانه بسوزانند و سوخته

آن بر طرف چپ زنان تعلیق کنند باعث سرعت
ولادت گردد و به بلغم اندرانی یعنی بلغم از رانی یا بل
مجموعه درای جمله الف و لون و یای تننا و تحتانی
گویند و آن نمک بسیار سفید صاف شفاف مانند بلور
است مشتق از درایمزه که بکف شست و وقت بیاض
است و بفارسی نمک شگ بلوری و بهنری نمک
لاهوری نامند جهت آنکه از لاهوری آورند و شیشه
شده در چین بر آوردن از معدن قطعی آن نرم
نیباشد و بعد رسیدن هوا بمجد و صلب می گردد
و بعضی نمک ساخن را نیز بلغم اندرانی می دانند و این
غیر آن است برای قطعه های نمک لاهوری بزرگ
و بسیار سفید و شفاف میباشد بخلاف نمک ساخن
که آن بلغم العجین است و بلغم اندرانی بهترین اقسام الملاح
است در آخر دوم گرم و خشک مسهل بلغم و زو جات
و در تقویت فم و ذهن و رفع تخمه طعام قویتر
و در ادویه حین استعمال آن غیر جائز نیست
بلغم لفظی از جمله معدنی است سیاه و بدو و با فطیت
می باشد و از بریان نمودن و سوختن با آتش
لفطیت آن کم و زائل گشته سفید میگردد و در نیم
گرم و خشک و مسهل ترین اقسام نمکها است
و مقل در انج بلغم و سودا قویتر از سایر الملاح و
چون بار و عن گل سرخ طلکند در رفع جرب و
جوشش بدان عجیب الفعل و قدر شتر بش تا یک گرم
است حکم عبد الحمید بر حاشیه تحفه المومنین و مشته
که آنچه معلوم شد بلغم لفظی اکثر مصنوع از سنگی است
در نیمه عظیم آباد مشهور بسجی است که قلع باشد
و از سمت غازی پور می آورند و صالون ازان
بیسازند بدین قسم که اول آنرا مگس میکنند پس
کوفته در آب میجو شاتند و آن آب را منقذ بسیارند
بلغم لفظی حاصل میگردد و این قول اصح است و
شاید هر دو قسم باشد نام معدنی و نام مصنوع بلغم
اقسام بلغم العجین است و او سیاه و بی لفظیت است
و در افعال قریب به لفظی و در بدن کال لئون و

سوختن لئون نیز نامند بلغم العجین نمک طعام است و آن
الوان مختلفه می باشد و اکثر آن سفید و بعضی مائل
بسیاهی و بعضی مائل بسرخ و بعضی مائل بزریدی و
بهترین آن سفید صاف است و بهندی آنرا نمک ساخن گویند
در آخر دوم گرم و خشک و در افعال نزدیک بلغم
است بلغم رشیدی بلغم طعام است که مائل بسرخ باشد
بلغم پندی نامی است شفاف سرخ رنگ مائل بسیاهی که
بشخصی نامند و قطعات آن اندک بزرگ و بهندی آنرا
سیند عالون نامند در اول سوم گرم و خشک و مسهل
با صفر و سودا و بلغم و محرک اشتها و محلل ریاح و در
سائر افعال مانند سائر اقسام و قدر شتر بش تا یک گرم
و نیم است بلغم المرنک تلخ است مابین سیاهی و
سفیدی و مائل بزریدی و بهندی یا دهلون و از
همه اقسام گرم تر و قریب بدرجه چهارم و در انبال
جراحت با صمغ زیتون قویتر از سایر اقسام است و قدر
شتر بش کمتر از یک گرم و گفته اند که این صمغ بلغم لفظی سینده
است لایعنه بلغم الطیر رنگ معدنی جلی است و بهترین
از سفید سیمی باند رانی است که ذکر یافت به صنعت
آن که از اکثر گیاه و دیگر که بهندی که نامند مانند
برگ برب و نخود و تنباکو و یا چوب آن و برگ کیله
یعنی موز و غیره با بدن قسم است که بکبرند هر قدر که
میخواهد از برگ گیاه که می خواهند می سوزانند
و خاکستر آنرا میگیرند و در آب حل میکنند و همان
مقدار آب که شکی نیز آن حل می نمایند و میگذارند تا
تة نشین گردد آب صاف آنرا بجر علقه که خرطه دلیله
متصل آن خرطه میگذارند که یک اندک مشرب و
بالا تر از دیگر باشد و صوفی و پنبه از فطیه ساخته
یک سر آنرا در ظرف و سر دیگر را درین ظرف میگذارند
تا تمام مایعیت آنرا جذب درین ظرف نمایند پس آن
آب صاف را با آتش طبع میگیرند تا مایعیت رفت
بلغم همانند و اگر آب داخل نکنند بهتر است زیرا که سیاهی
حاد میگردد و در اکثر امراض و امزجه و موقت
ندارد و اگر خاکستر محلول دران را عرق کشند و آن

عرق را طبع و هندی تا باریت سوخته نمک بماند بپزند و
تراست به بلخ استخار که قلی و هندی بهی نامست نیز
صفت آن قریب است بدین قسم به صفت بلخ صفت
ماخوذ از آب دریا که شور بدین قسم است که اهل
سواحل اکثر بلاد و اقیانوس سواحل که به نزدیکی
آنها سدن نمک نیست مانند بنگاله و سس و غیره
وقت جزر و مخصوص در جزر دم آخر ماه و وسط
آن که بسیار آب بلند میشود و بجاییکه آب بد آنها
میرسد و کوه و الدما میکنند تا آب در آنها جمع شود
پس بعد بر شستن و خشک شدن قدری آن آب
را با قدری خاک آن کوه و الدما در ظرف پاکرده طبع
میدهند و میگذارند تا بی آب جمل صاف گردد و خاک
پس نشین شود پس آب صاف آنرا گرفته طبع نمیدهند
تا آب برود و نمک بماند و نمک سیاه رنگ
بماند که تلخی بیاشد و در ابل آن بلاد و اطراف
آنها بدان نمک است مانند بنگاله و اواریه که نمک نیز
نامند و سند و سواحل دکن و غیره با بعضی باز آنرا
و آب عل کرده میگذارند تا خاک آن به نشین
شود و صافی آنرا گرفته باز بلخ می نمایند یک مرتبه
بسیار سفید و صاف میگردد و بعضی آب صاف
آنرا گرفته بر چوبی بقدر یکدفع در دست تابد و ذره
قدری که کاه بران بچیده بعد طبع و قریب بالقاء
بران میرند تا مثل قند منقذ و میخورد و بعد
القاء و ایجاد دفعه دیگر نیز همان قسم بران میریزند
و چنین تا آنکه بجم یک شیشه را کمتر و زیاده بران جمع
و منقذ گردد و بعنوان تحفه و هدیه برای بزرگان
و غیره می برند و آنرا با صطلاح اهل هند طاس و
نامند به محمد بن یعقوب کلینی روایت میکند از علی
بن ابراهیم از پدر خود از ابن ابی عمر و از شام بن
سالم از حضرت عبداللہ علیہ السلام که حضرت رسالت
پناه صلی اللہ علیہ وآلہ خطاب بعلی بن ابی طالب
علیه الصلوٰۃ والسلام کرد که یا علی افتتاح کن طعام
خود را بخوردن نمک و اختتام کن به نمک بدینستیکه

شستیکه افتتاح بکند طعام خود را به نمک و اختتام کن
به نمک محفوظی ماند از فقار و دود و مرض که از جمله
آنها جنون و جزام و برص است و در حدیث دیگر
دارد است از حضرت ابی عبد اللہ علیہ السلام که هر که
بر لقمه اول از طعام نمک پاشیده بخورد و در پیشه
از ان نشن و وجهی نکند که بر صورت است افتد
و در حدیث دیگر نیز از حضرت ابی عبد اللہ علیہ السلام
از حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ دارد است
بدینستیکه حق تعالی وحی کرد بسوی موسی علیہ السلام
که ای موسی! ابتداء کن به بلخ و ختم به بلخ یعنی طعام
خود را پس بدینستیکه آن دوائی است از فقار و
که ابلون و ضعف آنها جنون و جزام و برص و
وجع حلق و اضراس و وجع بطن است و احادیث
بسیار در فضیلت افتتاح و اختتام طعام به بلخ
وارد است بدین حدیث اکتفا نموده شد و در
حدیث دیگر از حضرت ابی عبد اللہ علیہ السلام مروی
است که عقرب گزیده حضرت رسول اللہ صلی اللہ
علیه وآلہ وسلم پس آن حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ
العدت فرموده اند عقرب را فرمودند که نگذاشتی تو
موسی که اذیت نه رساندی و نه کافری را پس
طبیعت نمک را و بالیدند در آن موضع در و سالن
شد پس فرمودند اگر میباشند مردم چه خاصیت
است در بلخ هر آینه خواهش نمی کردند آن تریاق را
زهر الملق چیز بی شبیه بشوره و شور طعم و زعفران
رنگ و تنیده بدو ذراع و از حیثیکه آیین طیفانی
کرده در زمینهای پست می ماند و از آفتاب آبها
خشک میگردد و زهره الملق حاصل میشود و مایه جوی
گفته که آن شوره ایست که مثل غبار بر روی
نمک معدنی می باشد بغایت گرم و خشک و تند
و محض محسل قوی و جهت قروح خبیثه و آگه و
تقرح جلد و رطوبتی که از گوش تراوش کند و جهت
غشاه و آثار فروح و منع رسیدن موی و با
روغن با جرت اعیان که مانند اعضا باشد و آشامیدن

یا یکدفع آن با شراب مزوج با آب و اسهال قوی
از نمک هندی و در عرق و با بنجین جهت صرع
نافع بود و مضر معده و دلش یک و زن و نیم آن نمک
هندی است و قسمی از آن که مائل بسرخ و مانند
دانه های بزم چسبیده می باشد از جمله سموم قتل
یکدفع آن کشنده است علاج پذیر نیست و دستور
اخراج بلخ آنست که بلخ را بکوبند و اصل خمیر کنند و در
سرخه کشانی و یا پارچه نازکی بسته بگل گرفته در تنور
تابیده بگذارند و پس از سرد شدن تنور بر آرد
و گل را از آن دور کنند و نرم سائیده استعمال نمایند
و طریق دیگر آن که بلخ را شسته خشک نمایند پس در
دلی کرده اگر سفالی باشد به هر اطراف سر آن را
بگل حلت مستحکم نموده در آتش نهند و اطراف دیگر
از آنکه بر نیاید و بگذارند تا از حرکت بماند که آن
زمان بلوخ اسحاق آنست پس بر آرد و در یکبار بر
تحت بلخ مسهل بلغم و اخلاط از جهت در عشه و لقوه
و اوجاع طحال و لقرس و اوجاع مفاصل و استرخای
عضل و آفات حادث از برودت و رطوبت را نافع
است و جهت جلای بصر و قوت سامعه مفید
صفت آن بلخ درانی نشن او قیة فلفل و دانه
زنجبیل که فوس زوفای خشک است بخندان فطر اسالیون
نخم را زیاده ایتون سازد و هندی غار یقون مش
سفید سقونیای مشوی حرف بابلی قرفل از هر یک
بهار درم کو فته بختی حب سازند و وقت حاجت
بکار برند شربت از یک مغفقال تا سه مغفقال به حب
حیات جهت تقویت معده و با صفت و کسر ریا و رفع
واق و نفخ شکم و تقویت دماغ و تصفیه حواس و
تفحیح سد با و مانند اعضا و سستی آن نافع و این
از ترکیب طبای هندی است به صفت آن نمک
سیاه نمک سینر ما نمک لا هوری نمک سوخبر
بلبله سیاه آله منقعی زنجبیل فلفل و قرفل از هر یک
یکتوله ناخته سیطرح هندی از هر یک نه نشته قرفل
دار چینی دانه سیل از هر یک چهار نشته خود هندی

مصلحت بسیار است از هر یک است که گفته بخت با بیهوش
 با عرق نخود و سرشته است از آن سرشته خوب و با
 اقرص سازند و سرشته از یک باشد تا دو باشد
 حسب حیات دیگر اقرص از سرشته قبل به صنعت آن
 نمک سیاه نمک سینه ها نمک سوخته نمک لاهوری
 گسار لون پوست بلیله کالی پوست بلیله آله منقی
 زنجبیل فلفل دار فلفل فلفل بودیه را زیاده تخم کرفس
 ناخواه انیسون از هر یک دو توله عاقر قرحا در چینی
 شیطرح هندی قافل دانه هیل از هر یک نو باشد جوز بو
 پنج باشد عود هندی عرق مصلحت از هر یک شش باشد
 ادویه کوفته بخت با عرق نخود یا بیهوش یا اترج یا با
 عرق دار چینی سرشته حب بندند هر چه مقدار یک
 باشد بشرقی یک چه تا سه حب و اگر خواستند اقرص
 سازند به همان وزن نیز خوب است و بهتر است به
 حب حیات و دیگر قریب نفع است بدان به صنعت
 آن بلیله زرد کالی بلیله سیاه بلیله آله منقی کل سرخ
 زیره سیاه کشمش خشک متشرف فلفل دار فلفل ناخواه
 بادیان زنجبیل شیطرح هندی دار چینی کل بلیله
 کلان نفع با عی نفع کوبی نمک لاهوری نمک
 سیاه نمک ساخن جو کهار همه اجزا مساوی الون
 در عرق نفع یا سرکه انگوری و قدری آب نفع
 حب بندند بشرقی از یک باشد تا دو باشد به عرق
 ملح بسیار ترش و خوش طعم میباشد و محف رطوبات
 و جهت اکثر اراض بارده و تقویت معده و دماغ
 و کسر ریاح کاف و جهت استسقا با عرق مرو و جهت
 صاف نمودن خون با شیر و عناب و امثال آن
 و جهت تقویت دماغ حار با آب برگ کاهو و یا آب
 ریحان و جهت تقویت دل با بید مشک و گلاب و
 جهت معده و اشتها و هضم طعام با آب برگ نفع یا
 عرق آن و از برای و حج کبد حار با آب برگ کاهو
 یا برگ کاسنی و برای سپرز با آب برگ خرفه برگ بزرگ
 و جهت یرقان و جی بلخی و فاج و لقوه بادویه بسیار
 با آنها برای آفتیت سنا کرده و منانه نیز بادویه

مناسبه آن در حمام و برای فتن نیز بادویه بسیار
 بان و برای قلع با شراب انگوری و مقدار از سرشته
 آن از دو قطره تا پنج قطره است به صنعت آن
 بگیرند ملح اندرانی را و مگس نماید بدین طرق که
 ریزه ریزه نموده و یا کوفته در ظرف سفالی کرده و در
 آتش بگذارند و بچ آهنی بر دم زنند که سرخ گردد
 تا آنکه صدا اذان بر نیاید بعد از آن سرد کرده مقدار
 دو ورطل آن را در آب حل کرده با شش رطل گل زرد
 یا گل کوزه گران نرم کوفته خمیر نمایند و فیلد بسیار
 کوچک بسازند بقدر بختی و در آفتاب یا وزدی
 آتش خشک نمایند پس در قرق کج کردن که دو قابله
 بر آن نصب نموده زیر آن آتش کنند و عرق کشند
 و آن عرق را در شیشه نگاه دارند و سر آن را محکم بندند
 و الا بخار شده تمام بیرون میرود و عند الحاجة باز
 کرده بقدر حاجت آورده بار سر آن را محکم بندند
 ملح سیلانی جهت تخمه و درد معده و جیح درد با
 مفاصل و عرق النساء و قرس و دوج و رگین و
 رکتین و غیر آن را نافع و حدت بصرف صفائی لون
 بخت و نسیان و کلف و بقی زائل کند و مسخ کرده
 و منقش ریاح و محرک باه و کثر منی و مبیح شهوت
 طعام و جماع و دافع سم و رافع هم و در جمیع اوقات
 مستعمل است به صنعت آن نمک لاهوری یا ساخن
 چهار رطل بگیرند و خوب بریان کنند پس در ظرف
 کرده در تنور بگذارند تا که آتش تنور سرد شود پس
 بگیرند ملح هندی یعنی نمک سینه ها پوست شاد ملح
 اندرانی از هر یک شش اوقیه تخم کرفس بست متقال
 فلفل سیاه از خرمی از هر یک پا زده متقال فلفل
 سفید و از ده متقال انیسون سنبل طیب و
 طلیست کمون کرمانی از هر یک شش متقال دار چینی
 کاشم حب القرم زنجبیل اصل السون متشرف انیسون
 از هر یک چهار متقال هر یک را جدا جدا یکو بند پس
 وزن نموده بانمک با سه مذکور مخلوط کرده در ظرف
 چینی یا شیشه یا سفال سبز لعاب آبر کرده در جودن

کنند و هر چند که گفته شود بهتر باشد برای حدت بصرف
 و انگ ناسته بخورند و جهت قوت باه و بیضه شمشیر
 و برای اشتها و هضم طعام بعد از طعام بقدر حاجت و
 برای او جاع و درم باید که غسل مجس در دمانند
 و این را بران بپاشند و در شیشه صاحب اشتها الاستقام
 از این با سویی نقل نموده وزن از خرمی باز ده درم و
 بجای متفیل درم است در کل ادویه ملح سیلانی
 دیگر که به هندی چورن ناسته به هضم نمودن
 طعام و در شکم و تقویت معده و امران و دیگران
 است به صنعت آن پوست بلیله کالی پوست بلیله
 آله منقش فلفل دار فلفل ناخواه عود هندی شیطرح
 هندی بهارنگی سیاه دانه کالر اسینل از هر یک یک
 متقال زنجبیل نمک لاهوری از هر یک ده متقال
 ادویه کوفته بخت در آب پنجاه عدد دیوی کاغذی
 با عرق نخود خمیر نمایند و بقدر کثرت صحرانی حب بندند
 و پس خشک ساخته سفوف سازند بوقت حاجت
 بقدر ضرورت بخورند ملح سیلانی دیگر که بهان نفع
 دارد به صنعت آن نمک اندرانی نمک لفظی سیاه
 نمک خمیر نمک هندی سفید از هر یک چهار توله زنجبیل
 فلفل دار فلفل از هر یک یک توله انیسون ده باشد
 آله منقی دو توله ناخواه تخم کرفس قافل از هر یک
 نه باشد جوز ابسا ساسه از هر یک سه باشد سنبل طیب
 و ج ترکی سفید سعد کوب از هر یک شش باشد فیتون
 عود هندی دار چینی پوست بلیله کالی بلیله سیاه
 پوست بلیله از هر یک نیم توله شش باشد مصلحت
 نیم توله نمک کهار را با آب اندک شسته مالز کرده
 خاک پاکیزه گرد پس بریان نمایند و باقی ادویه
 کوفته بخت بان مزوج نموده در شیشه نگاه دارند
 و سر آن را محکم بندند و از هوا محافظت نمایند و
 عند الحاجة بشرقی از یک باشد تا چهار باشد تناول
 نمایند و ملح سیلانی به دیگر قریب العمل است بدان به
 صنعت آن ملح لفظی ملح اندرانی پوست بلیله آله
 منقی شیطرح هندی ناخواه متشرف فلفل دار فلفل و

زنجبیل اجزا مساوی کوفته پیخته سفوف سازند و باقی
 نخود که نیمه آنست خمر کرده اقراص و خوب بندند
 شربتی از زنجبیل گرم تا یک گرم و در نسخه دیگر پوست هلیله
 کالی نیز داخل است و در نسخه دیگر این زنجبیل داخل
 نیست و با چاک که در منافع قریب پیخته قبل است و
 نیز از ترکیب اطبای هند است و به صنعت آن نمک
 طعام یک رطل بریان نموده در کوزه گلی کرده در ترو
 گذارند تا تفرس شود و پس بر آردند و در نسخه دیگر
 ملح اندرانی از هر یک سه و نیم پوند و یک اوقیه تخم
 کرفس فلفل سیاه فلفل سفید و فلفل اذخر که
 از هر یک هفت مثقال سنبل الطیب عود هندیه
 زیره کرمانی قرفل مصطکی و اچینی قاقله کبار کشم
 زنجبیل انیسون لب قرط اصل السوس مقشر نیم پوند
 از هر یک سه مثقال او و به هر یک جدا جدا کوفته
 پیخته در هم نموده در شیشه کرده در وجود فن نمایند
 و بهر چند که گفته کرد بهتر است و اگر نمک فلفلی و دو توله
 و طلیت شش ماشه نیز اعانه نمایند بهتر است شربتی
 از یک ماشه تا چهار ماشه و دهن الملح جهت تحلیل ریح
 و اهرام و اکثر امراض بلغمی و بادی نافع به صنعت
 آن گیرند و ملح سه رطل و گل کوزه گران شش رطل
 و بار زردیم وزن گل و مجموع را در قرقع گچ کردن بلند
 دهن کشاد نمایند و قابله و سبج بران نصب کرده
 آهسته آهسته آتش در زیر آن کنند و بتدریج زیاده
 نمایند تا مظهر گردد پس دهن را از روی آب گرفته
 در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة بکار برند و دهن
 الملح بطریق دیگر که همان نفع دارد و در حل طلبانی نظیر
 است و به صنعت آن صل نمایند نمک را در سرکه و
 تقطیر نمایند پس تقطیر نمایند آن قاطر تا این که
 بایست آن برود و دهن باقی ماند و به معجون الملح
 معده و رود و بار پاک کند و قی سوداوی و بلغمی از
 دارد و به صنعت آن نمک سندی و درم ایام قیصر
 ده درم پوست هلیله کالی آله هلیله سیاه سطل خود
 از هر یک سه درم و نیم و غار یقون از هر یک چهار درم

اجزا کوفته پیخته بعسل بستور متعارف بهر شند شربتی
 سه درم با آب گرم به معجون ملح هندی از زیر انگشت
 نقل شده لکنت زبان را شرب با و کوا و اکثر امراض
 بارده رطبه و باغیبه را شرب با مفید و به عدل است و
 صنعت آن زیره کرمانی فلفل سیاه و در عدد و در فلفل
 صد عدد و قرقره نمک فلفلی قد سفید از هر یک یک است
 و بهشت مثقال باد و وزن او و به غسل مصطکی علی الریم
 بهر شند شربتی و در مثقال به نشط اکبر از ترکیب
 قطب الدین علامه شیرازی نشاط و قرح بسیار
 آورد و در اهرامه عجیب الاثر است و به صنعت آن
 دار چینی قرفل بهمن سرخ بهمن سفید از هر یک یک گرم
 مصطکی دو درم گل سرخ پنج درم در و سبج عرقی کشم
 خشک پوست زرد از هر یک یک نیم درم مثقال
 دو دانگ و بهر شرب یک و نیم درم ورق انجیر خشک
 مثقال و شمش وزن آن شرب کا و به صنعت آن
 یک شبانه روز بگذارند پس بچشانند و بگذارند تا
 سرد گردد پس بمانند و صاف کنند و با شستاد
 مثقال قد سفید بوقام آورند و بگذارند تا فاکتر گردد
 پس او و به را کوفته پیخته آن بیامیزند شربتی
 یک مثقال تاد و مثقال به

باب المیم مع الواو

موم بضم میم و سکون واو و میم بعری مشهور به شمع است
 و آن خانه زنبور عسل است که بهر بی نخل به فتح فون
 و سکون حای ممل و لام نامند که در فصل ربیع
 خانهای مسدوس شکل و دو طبقه از آن ساخته در فوفا
 آن تخم میگذارد و بچهر می آورد و در طبقه تحتانی
 آن عسل بر می ماند برای ذخیره خود و بچهر فصول
 دیگر و در ستور است در اکثر بلاد که برای آنها خانها
 از چوب می سازند و یا از گل که عقب آن باز میباشند
 و در پیش آن سوراخها بمقدار آنکه زنبور در آن خانه
 رود و خانه با سه زنبور که مسمی بگو اترست و وزن
 میگذارد و عقب آن بند میکنند تا آنکه تخم گذاشته

بچهر آورد و در آن خانه با عسل پر نماید و چون بچها
 بزرگ شدند و بچهر و از رسیدن آنها را بر آورده با
 بچها پادشاه آنها در خانهای دیگر ساخته میگذاردند
 و برای خوراک آنها قدری عسل و دو شتاب در هم
 کرده در عقب خانها میگذاردند و عسل در خانه های
 تحتانی جمع کرده اند آن مقدار را بریده بر سر آورند
 و برای اینها نیز قدری عسل با دو شتاب پیخته میگذاردند
 و مشهور است که تا پادشاه آنها در آن خانهها است
 زنبوران دیگر از آن خانهها بجای دیگر نمیروند و علامت
 پادشاه آنها آنست که از زنبورهای دیگر بزرگتر
 میباشد و خانه که برای ایشان می سازند سوراخ
 آنرا بمقدار میگذاردند که نتواند بر آید و سوراخهای
 زنبورهای دیگر را ساده که نتواند آمد و شند نمود
 جهت حرا و اگر زنبور با بر آمد بهر شاخهای و درختان
 به نشینند و خواهند که صید جمع نمایند آنها را اول
 پادشاه آنها را بخوبی که اصلا آذیت بآن نرسد گرفته
 در آن خانهها میگذاردند زنبوران دیگر همه در آن خانهها
 می آیند و گفته اند که مردم آداب سلطنت را از آنها
 آموخته اند و سخنان بسیار در آداب بیان کرده که
 محل گنجایش آن ندارد و بعضی همان خانهها را بجلس
 آورده می نشینند و عسل از آن جدا می نمایند و
 موم را جدا و بعد از عسل باعتبار اختلاف ماره
 بعضی از آن موم زرد رنگ و بعضی سرخ رنگ میباشد
 و بهر دو نوع آن در اول دوم گرم رطوبت معتدل
 و بعضی در گرمی نیز معتدل گفته اند و چون صنعت
 آنرا سفید گردانند تحمل که سفید کرده آن معتدل
 باشد و گفته اند که قوت آن تا سی سال باقی می ماند
 محل منفع و ملین ویر کننده زخمها و قروح و در طب
 بالورن بسبب قبض و سد مسام و مصطکی او و به
 مرهم و حافظ و مسکات نهاده و افق جراثیم و فرد
 بدون مقداره حر و به اران که ریزه ریزه نموده
 بمقدار جو و گندم بار و غنمای مناسبه مانند بادام
 متش و امثال اینها جهت قروح باطنی و سبج امعاء

دور سينه و سرفه و اميل و درد گلو و لاهه و تصفيه
صوت و دفع اجماد بدن در سده مجربست و هم چنين
آشاميدن محلول آن و طلای آن جهت حله و جرب
و تحليل و تفج اورام و بچک آوردن زخمها و توسيع
دهن آنها و نرم کردن سينه و صلابت اعصاب
خشونت اعضا و دفع اذيت حربه های زهر دار و جذب
سم چه بطريق فيروطی و چه بغير آن و گرفتن قطعه از آن
و ايم در دست مدت مدید را دفع و تمدد انگشتان
و صاعداست مخصوص تازه آن زران و بستن بر
اورام صلبه باعث تحليل آنهاست و بخور آن جهت
رفع عفونت هواي و باني و برق آوردن صاحبان
تب و استقامت رايحه آن جهت بدوئي و اذيت
هواي جيفه با و تحييت گداخته آن بار و غن گل سرخ
جهت سحج امعا بغايت نافع و مسدود و دفع مشتبه
و مصلح اشنان و مقدار شربتش تا نیم درم و بدش
عکبر داو در با قلا و گویند که چون آشیان کلس را به
سوزانند و نظریه بمالند که خرنه باشد و در آب
و ریای و یا سر آنها بگذارند آب شیرین را بخورند و چنانچه
عکبر بفتح عین و سکون کاف و فتح با سه موده
در سه مده بفرسی بر موم نامند و نزد جبه موم
کم عمل است که در آشیان زنبور غسل یافت می شود
و شنب و الیس و سخا و ایر گفته و آن موم سیاهی است
که رخنه های آشیان خود را بان مسدود می کند و در
آخر دود گرم و خشک و لطیف و ملین و منقی و جاذب
پیکان و خارا ز بدن و عطش قوی بسبب قوت
رائحه و بخور آن جهت سرفه کنه و ضاد آن جهت
اقسام قبا و جبر کسر و استحکام نظام و ضربه و نقطه
بنا ب مناب مومیایی است و لهذا آنرا مومیایی
مخفی نامند و قدر شربتش یک مثقال است که با د
مثقال نبات یا غسل با آب حل کرده یا شامند
و این الموم که از صناعت اهل فرنگ است محلول در
ولین صلابات سوداوی و بلغمیه و سرفه
و نفوذ با عاقل بدن و جراحات تازه و کمند را مفید

و هرگاه روزی دوم تیر بدان طلا نماند سوختگی
آتش و کلفت و منش را و خطوط طيله بر پستان زنان
و مردان حادث میگردد بسیار گریه می نماید و آنرا
لکه و لفرنگی می شور نامند نافع است به صنعت آن
بگیرند موم را و بر آتش بگذارند تا گداخته گردد و دو
کف آن را گل بشود پس بر گرفته دو وزن آن
ملح مشکس داخل کرده فقیله با سازند و در قرع
کج کردن کرده و در دیکه که در آن رمل پر کرده باشند
بگذارند و بر اجاع نصب نمایند و این قوت با به
بر آن وصل نمایند و در زیر دیاب آتش کنند تا
بسبب گرمی ریاب و نیست از آن جدا گشته و رقابله
آید و بعد اتمام در شیشه نگاه دارند و عند الحاجة
استعمال نمایند و روغن موم نوع دیگر جهت تحلیل
اورام و ریاح و التیام جروح و قروح و جهت
آن موم سفید نیم آتشخوان گاو سوخته کوبیده
ربع آنرا موم را گداخته بان مزوج کرده فقیله
سازند و بدستور در قرع کج کردن کرده و موم نمایند
و بعضی بجای استخوان سوخته آخر کمند کوبیده و
یا گل زرد یا موم داخل می نمایند و بعضی در
قرع و این قیسی یا سفالی بدین شکل و در اجاع
سا باطلی طولانی بدین هیئت می سازند و مقطر
می نمایند بدون واسطه رمل تا آنکه از موم دو جانب
بان بخار آتش برسد و نفس شعله نرسد و بپایند
داشت که اولی آنست که آنچه برای خوردن مقطر
نمایند باید که با جریا گل زرد و یا ریاب و یا هر
و امثال اینها باشد و آنچه از برای تحلیل ریاح
و اورام است بانگ و آنچه از برای التیام جروح
و قروح است با استخوان سوخته و یا فقیله کبندی
کلیله گویند و باطین مغره که بکندی گیرند و خوانند
و یا سرخ که بکندی سینند و رگویند مقطر نمایند
و قیر و طیات در حرف القاف مذکور شد و بدستور
سفید گردن موم آنست که بکند موم را هر مقدار
که خواهند و گداخته یا قاشق مسی و یا آهنی

و یا برنجی اندک اندک در آب سرد بچکانند که دانه های
ریز بسته شود پس آنها را از روی آب برداشته روز
بر بار بچکانی بپزند و با قلاب نهند و شب بپاشند
تا چهار پنج یوم پس بدستور اول گداخته در آب سرد
ریزند و یا زرد و زرد آفتاب شب در آب تاب نهند
و چنان تا آنکه خوب سفید گردد و بعد کیه خواهند پس
بکار برند و مومیا بضم میم و سکون و او و کسر میم
شانی و یای شانه شخانی و الف لغت یونانی است
بمعنی محافظه الاجساد و بفرسی مومیایی نامند آن
چیزی است شبیه بقیره از روز با و شگافهای بعض
جبال بیرون می آید و بهترین آن آنست که از کوه
و ارباب که از قلاع فارس است هم میرسد بعد از آن
استانات و نواح ان و بعد از آن کمیلو و آنچه
از جابای دیگر اخذ می نمایند قیر است نه مومیایی
ست ضعیف الاثر است و چندان خاصیتی و نفقه
از آن مترتب نمی گردد و آنچه ملا احمد قزوینی در تاریخ
الحکما در کیفیت مد و اطلاع بر مومیایی و خواص و
افعال بان نوشته آنست که از جمله عجایب اتفاقات
طهور مومیایی گانی بود در حد فریدون کیفیت
طهور آن در کتب معتبره چنین آورده اند که در ایام
حکومت فریدون جمعی از سپاهیان او در حوالی
داراب جرد و فارس شکار میکردند ناگاه یکی از ایشان
تیرکاری بر قوج کوبی زد و آن قوج بعد از پنا
زخمی از نظر ایشان غایب شد هر چند تفحص کردند
نیافتند اتفاقا بعد از یک هفته باز آن جماعت
بشکار رفتند همان قوج را دیدند که صحیح و سالم و آن
تیر در پوسست ادا و سخته و قوج آن چنان میخامید
که گویا اصلا زخمی با و نرسیده از مشاهده آن حالت
متعجب شدند و در مقام گرفتن شدند و برنجی که
بود او را بدست آوردند چون نیک بنا حفظ نمودند
قدری از مومیایی در اندرون زخم و حوالی آن
چسبیده بود و چنان معلوم میشود که او خود را به
موضعی که مومیایی داشته مالیده و آن مومیایی

چنانچه

موجب التیام و التماس زخم کاری شده و چون این
 بفرمودن رسیده در مقام تجویز و امتحان آن شده
 در التیام جراحت در عظم کسور و غیره ای از وی آثار
 و فوائد عظیم یافته و بعضی گفته اند که در زمان فریدون
 فتح حکما پی باین دو ابرو دند برین طریق که در
 فریدون برای شکار رفته بود و آهوی را تیری زد
 چنانچه آن تیر بر سپوی او نشست و از سپوی دیگر
 وی بیرون رفت و تیر دیگر بر پای او زد و کنگ شد
 و آهوی می رفت و فریدون در عقب آن تا آنکه آهوی
 بجای رسید که انگ کودی داشت آن آهوی چند مرتبه
 زبان خود را بر آن مکان بالید و تار سیدن فریدون
 بسر وقت او باز آن آهوی بدو نشست و بر رفت و بقی
 ازین منی فریده متعجب شده حکما را طلبیده و اظهار
 آن مقدسه نمود بعد تفحص معلوم شد که از زخم پای
 سنگ مانند صمغ چیزی میخیزد و آن آهوی آنرا لیسیده
 پس فریدون حکم کرد که مستحقان در آن جای باشند
 و هر ساله هر مقدار که جمع شود از سال حضور نمایند
 و در آن زمان تا حال و در آن جا مستحقان هستند
 و هر ساله آنجا جمع میشود از برای سلاطین و سلاطین
 رفته رفته بمرد و ایام و از کثرت کاوش آن مکان کوه شده
 است باعتبار آنکه سنگی را که از دران بر می آید
 می کاوند که بلکه از زیر آن بیشتر بدست آید و چنین
 و ازین جهت آن مکان کوه ترا از سابق شده است
 و بالفعل بر مثال پاهای بعضی دو قامت انسان و
 بقطره سه چهار ذرع شده است عظیم سنگ بر دهن
 آن کوه است و مستحقان نزدیک آن میباشند سالی یک
 مرتبه بچاه شخصت کس و یا زیاده جمع شده آن
 سنگ را اندک کنار میکنند که شخصی در آن تواند رفت
 پس شخصی لشکری بسته اندرون آن میرود اندک آب
 بقدر یک شیر تا یک نیم شیر گاهی قدری زیاده
 گاهی کمتر از تر دهنش عرق آن کوه که در نه آن جمع
 گشته در آن مدت بر بالای آن اندک و نهی مانند
 پرده نموده گشته می باشد تمام آن آب را با نیک سنگ

در یک و این است در آن بیرون آورده در دیگر
 بزرگی جمع میکنند و مستحقان جمع می باشند و آن
 دیگر را بر آتش گذاشته چند چوبه میسوزانند و بپزند
 از اینست و خاک در یک و غیره جدا کرده پس خورده
 آورده سر آنرا بسته همه بر آن میسوزند و میسوزند
 تا خوب سوزد که در پس سر آنرا باز کرده آنچه بر روی
 آن بسته شده است از دهنیت میگیرند و ترشیده دیگر
 آنرا بهمان قسم جوش داده میگذارند تا سوزد که در
 دهنیت آنرا میگیرند و همچنین تا دهنیت دیگر
 در آن مانند پس قدری را عمل لغوان در دی بر
 خود میگذارند و قهقهه را جمع آنها بر آن میسوزند
 ارسال حضور می نمایند و مجموع تخمینا یکصد و پنجاه
 مثقال نهایتا دو صد مثقال در تمام سال جمع
 میشود و گاهی زیاده تا سه صد مثقال و گاهی کمتر
 و زیاده برین شنیده نشده و در دردی آن نیز
 خاصیت و تاثیر بسیار است چون در روغن گاو
 یا گل سرخ حل نمایند و صاف نموده بپاشند و یا
 تا همین نمایند و غیره را بر آن نیز از سنگ بر می آید
 و لیکن مکانی معین باشد از این ندارد و کسانیکه
 ما بر این کار اندر آن کوهستان رفته تجسس نمایند
 بر روی بعضی سنگها که علامت داخلی معلومی شود
 آنجا از سختی کوبیده نشان میکنند و بعد از چند مرتبه
 آمده از آنجا آنچه جو شیده شده است جمع نموده بپزند
 و گاه است که سال دیگر از همان سنگ همانجا نیز
 بر می آید و گاه است که بر نمی آید از جای دیگر و از
 سنگهای دیگر که بر نیامده بود بر می آید و نیز از بعضی
 ثقله و سکنه آن دیار شنیده شده که بعضی از آن
 دیار اسطوانات و کنگره و نیز سر و پا و قلع
 آنجا جمع شده در بعض مغار باشد کافه کوه که
 میدانند که از آن بامومیائی بر می آید و بسیار
 در آن مغار با و شکافها جمع کرده آتش می افروزند
 و می روند بسبب گرمی و تابش آتش از شکافها
 و در زبای سنگها چیز بسیاری بر می آید و بر اطراف

شکافها و در زبای سنگها میگذرد و بعد سرد شدن آن بفرمای
 آمده آنها را جمع کرده میان خود باقیمت میکنند و بپزند
 و این نوع است که مردم بسیار و افراد از آن سست
 و خرید و فرخت آن میشود و در نفع آن ترین نوع
 دوم است اما نوع اول که دارای ماخوذ از آن مکان
 خاص است که منافع بسیار دارد بسیار کم و نادر است
 و بدست کسی نمی آید چنانچه ذکر دریافت مگر آنکه قلیله
 از آن عله و یا از بخشش و انعامات سلاطین و یا
 از عمل کارخانه جات بدست بعضی آید و نیز چیزی شبیه
 بومیاکی بسیار ضعیف العمل تا صاف از بعضی کوهها
 هند و دکن بعمل می آید و میگویند که اشکاف مخدرات
 میخیزد و خوب خالص آنرا چون در آب اندازند آب را
 سرخ میگردانند و مانند موم میباشند و کمیاب است
 و آنرا البسان اهل هند سلاجیت بنامند و خاصیت
 بسیاری برای آن بیان میکنند و میگویند که میمون
 سیاه که آنرا الکور می نامند از این خورده و بچو و خاردان
 شک آن جاری میشود و در سنگها بجای است و میسوزند
 را نامقدان برداشته بجای سلاجیت اصلی خالص
 میفرستند و اما بیان بومیاکی انسانی
 که حکیم میر محمد مؤمن در تحفه نوشته اند که در ازمنه سابقه
 دستور بوده که حفظ جسد موتی را از تقفن بالیدن
 مرکی و غسل و مومیائی و اشائنها می نموده اند
 و چون اکثر و خمای بلاد مغرب را آب اگر قهقهه جز
 اجساد و اعضای موتی را امواج بحر بساطل سانیزه
 و میسازند آنرا اجمال بجای مومیائی صرف نموده
 و می نمایند و در آخر نوشته اگر چه در کسر نفی میکند
 ولیکن شرب آن حرام و مورت کوری و فساد بدن
 و مضرت های بی غایت است و
 و اما مومیائی سنگ بجه کیفیت و صنعت آنرا
 ذکر کرده شاید ازین قبیل باشد که بعض اود
 حافظه مقویه تر یافته از قبیل ادویه مذکور و برین
 بجه سنگ تازه را سیده شده بالیده زنا و بپزند
 نمی کرده در زمین دفن می نمایند تا اینکه لیسیدن

نام باید و صورت و جانی ترکیبی در خلق ثانوی صنایع هرسانند
پس برآورده استحال نمایند و یا بطور دیگر العام عند الله تع
بیان جو دت بمویائی و کیفیت و خواص و

منافع و طرق استعمال آن مفرد و اومر کباب

بیا که بهترین آن داری سیاه صاف برانی نرم است
که بوی بد ندارد شسته یا شسته از سطوح فرموده که بهترین اودان
است که چون جگر گوشت را در گرمی دلج بازیره شکست
شقی کرده بدان براندالقیام یاباید و نیز گفته استحال
مویائی آنست که به هر اری پای مرسته و یا خردسته
را بشکنند و بقدر یک انگ ازان را در روغن
گس سرخ حل کرده بخلق او بریزند و قدری بران بالند
اگر در عرصه یکشنبه در زخم شکستگی پای او نموده به
اصلاح او در خوب است و جبهه و اصلی و الا به جانی
و گاه باشد که در عرصه شش منتهی ساعت اصلاح
آورد و امتحان دیگر آنکه مویائی خوب را چون آب است
بگیرند مثل سوم بزدی سوم میگردد و بر و مشوش
و مبدل آن صلابت بسیار دارد و بزدی و بکار
کی نرم نمیشود و بهترین امتحانات آنست که در جگر
کسر اعضای انسان و اوضاع و تقویت باه و سائل
قوی و غیره در انسان تجربه نماید و اول سوم گرم
و در دوم خشک و تنز بعضی خشکی آن غالب بر گرمی
آن است و صاحب شفا و الاستقام حار در دوم و
یابیس در اول گفته و قوتش تا چهل سال باقی میماند
مقوی ارواح و دل مفرح و حال مواد بارده و تقویت
اعضای ظاهری و باطنی و محقق رطوبات و معین
باه و حافظ ارواح بدنی و لطیف و سریع النفوذ
منفع سرد و جانی و جهت فوای قانج و رسته و تقویت
در کعب سموات مشرب و به و طرد غده و در و معده و جگر
الفواد و تقویت معده و اعتناق رحم و جمیع اعضاء
بارده و نفث الدم و جراحیت متان و سلس البول و
ابتدای جذام و دوار افیل و نفث زبان و گردیدن فقر
و تحلیل ورم بلغمیه و جگر کسر و ضرب و سقطه و طلع نافع

اعضاء الراس الماذن والالغف واللسان
محلول مقدار یک حبه آن با آب مرزخوش جهت صرع
یا رواج و تحقیق و صرع و دوار و لثوه و قانج و
استرخا و وجبه آن با آب طبع صغیر فارسی و راسن
بسیج جهت سبات آشامیدن و مالیدن و معوط
نمودن و چکانیدن کچم آن در بینی و گوش با طبع
عزیزخوش بار و عن زرنش و نیز معوط یک حبه آن با یک
حبه مشک کافور و جندبید ستر محلول در روغن
بان جهت لوجاع بارده که نه در سر و ریاخ و برود
دلخ و همچنین قطور آن در گوش بینی و بار و عن
زیتون و غسل جهت ریاخ مجتمعه در دماغ و شرب
یک حبه آن با آب طبع کرش و زیره که مانی جهت لثوه
نیم انگ آن با آبیک صغیر فارسی دران جوشانیده
باشد جهت ارتعاش و چکانیدن کچم آن بار و عن
یا سین یا گل در گوش جهت در آن و مقدار یک
شعیره آن بار و عن گل سرخ به تنهایی یا با آب غوره
قطور آن و فبیله مرزخ آن در گوش گذارستن
جهت قتل سامة و زهر و قرح و آمدن چرک
ازان نافع و از سراطا لیس گفته که قطور محلول
آن با پیچ خوک غیر نمک سود جهت کرسی حتی گرمی
مادر را در اسبابه و با کافور تنها یا با آب مرزخوش
جهت رعان و امراض بینی و دلوک آن با غسل
جهت لکت زبان و قتل آن نافع +

اعضاء النفس شرب مقدار شعیره آن در
بنیة جمهری جهت نفث الدم از ریه و وجبه آن
با آب نمک و آب نخود جهت منع نفث الدم از ریه
و یک حبه آن با شیر الاغ جهت نفث الدم و رعان
و همچنین قطور آن جهت رعان و یک قراط آن
با سکنجبین و یا با آب نعناع جهت رفع خناق و همچنین
یک قراط آن با شرب مور و در ب توت یا با طبع
عس و امثال آن جهت ورح حلق و ورم آن
و گفته اند که غرغره مقدار دو حبه آن با آب حل
السوسن حار و قرحای مطبوخ جهت خناق و یک

طسوح آن با آب غنای یا بیستان و غسل السوسن
مقشروا و الشعیره و زرنش و زیتونالی ناشناخت سرفه
یک قراط آن با آب نعناع و یا آب طبع زیره که مانی
و ناخواه و در و یا جهت خفقان بار و مفید است +
اعضاء الغذاء شرب یک قراط آن با آب مطبوخ
زیره که مانی و ناخواه و در و یا جهت خفقان و تنوع
و خفقان و ضعف معده و امعاء و از الکرطوبات مجتمعه
بر فم معده و سقطه و ضرب بر سینه و معده و برای سقطه
و صدمه و ضرب که به مقدار یک قراط آن با دو دانگ
گل زرنی و یک دانگ علفان در آب برگ غنای غلب
یا با آب برگ کاسنی یا در خیانتش و جهت فواق رتبه
یک حبه آن با طبع کرش و زیره که مانی و جهت جگر
طحال یک قراط آن با آب کشنیزه و یا با آب پیچ کبر
و جهت دفع و دفعه و کبر طحال یک قراط آن با آب کبر
یا با آب کرش تازه یا با طبع کرش آن یا با طبع کرش
فج شکست یا پوست پیچ کبر و درای ورم جنبین با
آب طبع خشک و طلا س نیمه انگ آن و را آبیک
اینسون دران جوشانیده باشد بر شش مستقیم و همچنین
شرب یک دانگ آن با آب طبع اینسون نافع +

اعضاء النفس النسا شرب یک قراط
آن با شیر تازه و دوشیده به نهانی یا با قدری شکر
جهت فرج و اوجاع و طبع و شانه و شرب طبع و ج
ازان با آب طبع و قوت و قنح او خربت و نفع حبس
البول و تقطیر البول و ادرار آن و غرولن هرنه
یک حبه آن با آب مطبوخ سازج مندی
جهت اعتناق رحم و حمل اندک آن مخلوط با آب و کندم
جهت قلات صبر بر نگاه داشتن بول سلس البول
و همچنین حمل آن بار و عن زیتون یا روغن زرنی
جهت تقطیر البول و عدم صبر بر حبس بول و استرخا
مقده و غلیظ و سوسن آن بار و عن نارچیل
مانند آن بر قنصیب و انشیان و حوالی
آن جهت تحریک جماع و همچنین
آشامیدن دو حبه آن با آب با شکر

یا حب از آن باز ده نیم شربت سرد و زموتوای
و همچنین زکریا و کتاب البیاض نقل کرده اگر کسی را آب
منی خج شده باشد و خواهد که بزودی باز بحال اصلی
برگردد و در آخر حرکت قریب با نزال دو جو مویانی
را در بخیر عمل سفید حل کرده بخورد و اگر مجروح و المراج
باشد با شربت باره مناسبه بنوشند و مجرب است
الآت المفصل محلول آن از یکد انگ تا یک
و نیم درادمان مناسبه مانند روغن گل و استیاء
مواظقت مانند آب با قاف و باز ده نیم شربت سرد و زموتوای
و جاع مفصل و خلط عصب و کوفتگی کف دست و جلد شدن
و پاره شدن آن و عضله و کسر عظم و سقطه و غیره و عمدت
و اسهال آن و خوردن و مالیدن آن بدان موضع
بسیار مجرب است و همچنین آشامیدن آن با شرباب صرف و
برای جراحات کهنه و ناصور وزن یکد انگ آن با
یکدم ریخته و زرد زیت مقدار نیم درم هم ریخته
بماند و جفت اصلاح با طیف و صدقات آن
در روغن گل سرخ یا روغن بخار حل کرده طلا نمودن
آن و اگر بر کسی نریزده باشد مالیدن بر آن
موضع و خوردن آن بفعایت نافع است
و همچنین آشامیدن نیم انگ آن بطیخ فسنیقین
با دود و یا با شربت مناسبه و دیگر جفت ربع و
حیات عتیقه بلغمیه و سودا و پنهان نافع و نیم انگ آن
با طیف و فسنیقین صرف با دود و مناسبه و دیگر جفت
روز متوالی جفت ابتدا بر سر و جذام و دوا اصل
و همچنین جفت هر علت با دود و مناسبه و معاون
آن مفید است
الضرر و السقطه آشامیدن یک و دو محلول
آن در روغن گل و تازه و همچنین مالیدن بر آن
و از هر دو حرکت محافظت نمودن مفید است و
بستور بار و روغن گل یا زیت
السموم مالیدن آن بقدر یک قراط بار و روغن گل
جفت گزینان عقرب نیز جفت شرب گزیده شرب
یک قراط آن با شرباب صرف یا بنیاد صرف و همچنین

یک قراط آن با آب کثیر تازه و یا آب پنخ کب
و آشامیدن و گذاشتن بر آن و جفت مطلق سموم
مقدار و وجه آن با طیف و یا آب فاسیون
و یا آب سداب و یا آب فوج جیل و یا آب
انجیران و یا با طیف آن مجرب است

و ستور حل نمودن مویانی

بدانکه حل نمودن آن بستور حل نمودن غیر است
در قدر مضاعف که در ظرف آب کرده بر آتش گذارد
و در ساله روغن از روغنهای مناسبه یا گلاب یا
آب گیتا یا طیف یا مناسب مطلوب کنند و
مویانی را در آن اندازند و بگذارند آن بیاید را
در میان آب گرم و بر غلاطه و یا سیخ حرکت دهند تا
گداخته شود پس آن بیاید از میان ظرف آب گرم
بردارند و مویانی محلول را سکار کنند

فصل در بیان جویگاه آن و در آن مویانی

حب مویانی - شتر صاحب مفرج النفس گفته که
این حب هستی که عارض میگردد و بعد از جاع را
زائل میگردد و اندک مطلقاً محسوس نمیکرد و چون
این حب را بعد از جاع بلافاصله فرو برند و یا قبل
از آن و بالایی آن گلاب یا بار العسل بیاشامند
و نیز این حب نافع است جفت و در آن سستی عصب
و خلط و سقطه و ضربه و صفت آن مویانی معده
دارانی است جز و صمغ عربی یک جز و نیم و برابر هر دو
نبات مویانی را در گلاب در قدر مضاعف
حل کرده با ناهب بند شربت نیم مثقال
حب مویانی بجهت دفع ریا کتف و سینه و
بیضتین و فقرس و خدر و رسته محسوس است
آن مویانی دارا جودی دو دانگ تخم کرفس
فوج جیل یکسبب بزرگ حل فاسیون از هر یک
یکدم بلبله سیاه پوست بلبله آمل از هر یک دو درم
تصفیه یکدم و نیم لاجور و محلول یک دانگ

عصاره فسنیقین یکد انگ نیم صمغ عربی غار لقون
ریوند چینی و ارینی در روغن عقرب از هر یک یک مثقال
منفاث بغدادی نیم مثقال پاد زهر جیل یکد انگ
عود هندی خام نیم مثقال پوست بلبله زرد و دو درم
اجزاکه فقه بختی گلاب سرشته خوب سازند هر چه بقدر
نخودی شربت یک حب تا دو حب و اگر طیف قبضه کنند
شده در این حب را با نیم مثقال ایاج فیکر اتناول
نمایند و بعد از آن گلاب یکدم بیاشامند و یا شربت گلاب
یکدم یا زنجبیل و حب مویانی دیگر که اقوی از اول
است و صفت آن مویانی معده بی نوب سه جز و
عنبه شرب یک جز و صمغ عربی یک جز و نیم نبات برابر
کل نبات را با گلاب حل نموده و عنبه و مویانی را
در قدر مضاعف در آن گداخته صمغ را کوفته بختی
بر آن پاشیده خوب سازند هر چه بقدر نخودی شربت
یک حب تا دو حب و حب مویانی نیمه عدیکه از آن
اقوی است و صفت آن مویانی موصوف عنبه شرب
مصفی روی از هر یک یکدم مشک خالص فرق
طلا محلول از هر یک نیم درم و روغن زعفران محلول یکدم
مویانی و عنبه را در گلاب یا در روغن بسته در قدر مضاعف
بگذارد و سائر اجزای کوفته بختی آن شربت خوب سازند
هر چه بقدر نخودی شربت یک حب تا سه حب و زبند
و از عقرب آن قدری گلاب یا عرق سید شربا شامند
حب مویانی قوت با صره را زیاده کن و صفت آن
مویانی در آب جودی جوز بلو عنبه شرب عقرب
از هر یک نیم مثقال یا شربت عربی مر و اید با سفته
روغن طلا و روغن زعفران نیم جز و صمغ عربی جوع اینها را
با گلاب بر سنگ ساق نرم صلایه نموده مشک خالص
یکد انگ جود و خطانی محراب یک مثقال نبات سفید
مصری سه مثقال عنبه و مویانی را با قدری روغن
بادام یا پسته و در قدر مضاعف گداخته سازند و روغن
کوفته بختی با آن سرشته با ننگ گلاب خوب سازند هر چه
بقدر نخودی بورق طلا چیده در سایه خشک نموده
نگاهدارند و عند الحاجة از یک حب تا دو حب و زبند

حب موسیائی نوع دیگر صنعت آن موسیائی دارا بے
یا قوت سخن رمانه زعفران جید و از خطای مجرب عنبر اشب
هر دارید تا شفته زهر یک یک منتقال فاد زهر چو لخته
مشک خالص زهر یک دو دانگ نبات شته منتقال بطریق
مقرر جویا زند و عند الحاجة کحتب و جوب فروزند و
جوب موسیائی با دزهری و جوب جد و موسیائی افیونی
وافیون در با دزهر و افیون و جد و از ذکر یافت و نیز خمیره
الرشیم موسیائی عنبری و رشیم و مفرج و لکشک موسیائی
در مفرجات مذکور شدند از اینجا با جویند

باب المسموم مع الهام فصل در ذکر شرح منزلات

بدانکه چون ذبی بسیاری باعث کلال و ملال و
خطرهای بسیارست که تفصیل آن طول دارد و لهذا حکما
گفته اند از خبر فی السمن لم یط لبس اگر کسی مبتلا بآن گردد
لازم که منزل آن با دویه منزله یعنی لاغ کنند بدن آن
نماید و از جمله تدابیر مصابت بر جوع و عطش و قلت اکل
و نوم و بسیار ریاضت شاقه نمودنست و خوردن ترشیا
و غذای شور و قدید و نان خشک ناخود امثال اینها
و اعتیاد بکثرت استفراغات و مدرات و تعریق و حرکات
صنقه بغایت مؤثر است و آتشامیدن سر که و آبگرمه تا
منزله بغایت مؤثرست در لاغی بدن و صنعت آن
ناخواه از زایانه سداب زیره که کافی از هر یک یک جزو
مرزخوش بود و از منی از هر یک پنج جزوی لک مغسول
و جود و اجزا کوفته بخیه سفوف نموده هر روز یکمقال از
بلعق زیره که کافی بیاشامند و عرق زیره بجای آب
بیاشامند هر وقت که تشنه شوند و در اندک زمانی لاغر
میگردانند و از موده است و منزل دیگر که سرخ الابر
صنعت آن را آوند و حججه منتقال قنطور یون فین
جنطیا با جوده قطر اسالیون ملح الافاعی از هر یک
یکمقال کوفته بخیه سفوف سازند و شربتی سه درم با آنچه
نماست از عرق زیره و جوده و منزل دیگر که
بغایت مؤثر است و صنعت آن هم سداب بستانانی

و شافه تازه آنرا خرد و زناشتا تناول نمایند و بهتر
الطریق کوفنی و فلاقلی و الفرو یا و سنجوینا و ادویه
گرم و خشک و مالیدن روغنهای گرم محلل نندرون
شبت و قسط حوزون لک مغسول با سرکه ناشتا چند
روز نیم و خوابیدن بر زمین سخت و پوشیدن لباس
خشخ و خوردن گوشت و سرکه و منزل دیگر که منزل
آورد و صنعت آن فلفل دار فلفل ناخواه انیسون
را زایانه لک مغسول که با سندر و س از هر یک یکمدر
کوفته با شته وزن ادویه عسل مصفی علی الرسم برشته
معوین سازند و منزل دیگر که بدن را لاغر گرداند
و کشتی گیران فریه را ناخن و صنعت آن سندر و س
سایه سه ربع درم با آب سنجبین چند روز ناشتا
تناول نمایند تا منزل آورد و منزل دیگر که صنعت
آن را آوند و حججه یکمدر قنطور یون فین و قنطور
جنطیا نامی رومی جوده و اسالیون ملح الافاعی از
هر یک سه درم ناشتا سفوف نمایند و یکمقال کلال
و لیسعت و بسیار راه رفتن باعث لاغریست
منزل که مانع بزرگ شدن لیسان و بیضه گردد و
صنعت آن زیره که کافی را سائیده با آب خمیر کرده
ضماد نمایند و لته را در سرکه تر کرده بر آن بزنند و تا سه
روز بگذرانند پس برداشته پیاز زنبق سفید را با سرکه
و آب ضماد نمایند و بنده و بعد از شش روز بکشایند
و باز بدستور اول عمل نمایند تا سه مرتبه و در هر ماسه
چنین کنند بغایت کوچک گردانند و بعد از طحال را به
منزل دیگر که همین عمل دارد و مانع روئیدن موم
است زهار است و صنعت آن طین قیو لیا سداب
قلع السویه با آب بخ فنی تازه برشته ضماد نمایند
و اگر بخ فنی تازه نباشد بزردالنج سفید را در آب
جو شاییده با آب آن استعمال نمایند هرگاه از عصب
نومی را قلع کرده با لند بدستور منج روئیدن سرکه
نمایند و جرح العین مع النون و شربتی که یافت

باب المسموم مع الیاء

میوه سائیده کبیریم و سکون یای شاه تمایز و فوج

عین ممل و با اسم عربی صمغ در شبت بسیار خوشبو و آید
از درخت تراوش کن را شکر مال بر روی و بقوام
عسل میباشد و این بهترین قسامست و در طبع سرد
از اجزای درخت آن حاصل میشود با مل سبزی و غلیظ
تر است و آنچه آب از ابلیخ غلیظ بسیار زیاده فلفل
میباشد و سبب بیداری است مؤلف کتاب مرشد گوید
که یک انج میوه سفید میباشد و یک فوج سرخ و مجرب کرد
گوید که آن صمغ در شبتست سبب البهر در بلاد شام
نخیه درخت و قوتش تا ده سال باقیست و فلفل
درخت آنرا اسطراک لبک گویند یعنی نرم و میوه ای
میوه را بنی و دهند سلاسل مندر و سوم گرم و در دوزخ
خشک و ملین و منفع و محلل یاج و ادوم و در دوزخ
و مقوی اعضای باطنی و سه درم آن با چار لویه آب
گرم مسلسل قوی بلغم و جنت حذام و سرخه و زنده و زکام
و در دینه و ریه و استسقا و طحال و گرده و مثانه و درد
کمر و در کین و بخور آن جنت نزلات و کزاز و جدام و
قنطور آن جنت امراض گوش و ریح غلیظه و فرجه و غیره
آن جنت احتباس حیض و طلاهی آن جنت حرب
بهترین ادویه و ضا و آن جنت نفرس و مفاصل و در
ضمادات مقوی فعل و مضریه و مصلح اسهال و
شربتی از یکمقال تا سه درم و بدش چند بدش و بدش
قطران و شش آن زفت رطوبت از بعضی دهن با سمن
ست میوه یا لبه زلفه فلفل میوه سائیده است که از اجزا
درخت آن چنانچه ذکر یافت که از آن افشوده باشند
و زرد بعضی آب بقیخ آنست و گرمی خشکی این زیاده
و در جمیع افعال مانند آن یا قوت قابضه و حمل آن
در بوا سیر و حین مسقط حین و رافع انضمام و جرم
صلابت آن و بخورش جنت دفع رطوبات و مانع
لقوه و ضرر هوا و بانی مؤثر و مصلح و از زایانه و بدش
جاوشیر شربتی تا دو و منتقال است و درین المیع الیاء
جنت ماندگی اعضا و حذر در کزاز و عشه و لرز حیا
بازده تمغیا و تدبیر ناخن و مجرب است و صنعت آن بکیند
میوه سائیده هر قدر که خواهند برایش ملایم در دوزخ

زین کذا شسته استعمال نمایند. و دهن المیقه السبک
 جهت امراض مذکوره و در مفاصل و گرده و تشنه
 رحم و در همای بارده و سایر امراض بارده نافع است
 آن معده یا بسه چار سیر در یک من روغن کهنه تازه کد
 صاف کرده استعمال نمایند.

کتاب حرف النون

باب النون مع الالف

نارنج معرب نارنگ فارسیت ریشه و پوست درخت
 و پوست خرد و شکوفه و تخم آن در دود گرم و خشک و در
 آن در آفود و دود سرد و خشک و بالز و حب که موافق
 سینه و نزلات سرفه عارض است و در بزرگ و پوست آن
 قوی عظیم و جمیع اجزای آن در همه امور بهتر از ترنج و خار
 پوست زرد آن با سرکه جهت درد سر مجرب و بخته سحر
 آن بجماعه جهت جرب و حکه و جوشه شهای سرد نرم
 کردن جلد بدن و تبدیل و شرب یک درم و نیم از پوست
 زرد آن که خشک کرده باشد آب گرم جهت پیش و
 اخراج کرم شکم و غشمان و قی از بربات و بوییدن آن
 دیگر آن را بخلط طاعون و فساد هوا و آب خیسایند
 پوست شکوفه آن جهت عسر ولادت مجرب و حمل آن
 جهت ادراجه و شرب آن را بخلط سم غریب و هوم
 و ترشی آن با شکر مسهل صفرا و در آن و رافع خمار و
 امراض حار و غصب غیر صبیح و اکثرا آن بضمیف جگر
 و مصلح عسل و شکر و دود در هم از تخم مقشر آن تریت
 سموم کزین جانوران سمی و شرکیشهای باریک
 آن با شراب نیز همین اثر دارد و سایر منافع مانند
 ترنج و لیون است و ضرر آن با اعصاب کمر بوییدن
 شکوفه آن مقوی و مانع و حمل زکام است و حب
 تخم نارنج جهت ادواج مفاصل نافع و تریتاق سموم
 صفت آن بلیه ندر تخم نارنج را و مقشر کرده با هم
 آن نبات سفید و با ترنج بهار سرشته حب بزرگ
 و یا سفوف سازند شربت از یک درم تا دو درم به
 دهن نارنج در همه افعال قوی تر از روغن نارودین

و دود متعال آن با دوزهر سموم بارده حیوانیه است
 صفت آن بلیه ندر پوست نارنج یا شکوفه آن را و در
 روغن کهنه تازه رخته سه هفته در آفتاب بگذارند
 پس استعمال نمایند و اگر هفته یک مرتبه تبدیل نمایند
 میگردد و قوی و شراب نارنج مانند شربت اترج است
 و از آن قوی و اذوق از برای سینه و همچنین جوارش
 و حلوا مخل و مر با و سایر ترکیب آن الا آنکه در حیا
 بجای اترج نارنج عرق زهر نارنج که بفارسی عرق
 بهار نامند در دود گرم و خشک جهت ضعف و مانع
 و تفخیم و اشتها و با و سده مصفاة و نزلات و دود
 سینه و قوی بزرگی و بچش و خفقان و غشی و دود
 آن هفت روز هر روز دو اوقیه با شکر و ربع درم
 در جان جهت رفع سیر از مجربات و باب کرفس جهت
 سنگ گرده و مثانه و شرب آن ناشتا جهت
 قطع اسهال رطوبی نافع و حمل آن با پشم جهت
 اصلاح رحم و با شیر بادیان جهت اعانت بر حمل
 و اکثرا بوییدن آن مورث بخوابی و هوم امضر عرق
 بهار است و مصلح آن گلاب و قوتش در طرف
 مس یا روح قوی تا هفت سال باقی میماند و در شیشه
 نایک سال صفت آن بلیه ندر بهار نارنج هر قدر که بخواهند
 و با شمش و زین آن آب خالص شیرین و در قرع
 و انیق عرق کشند و اگر دوا آتش کنند میگردد و قوی
 یعنی بار دیگر بر آن عرق گل تازه رخته عرق کشند
 نارچیل بجری و آن غریست غلات دار مانند
 غلات صلب نارچیل و طولانی کوچک و بزرگ
 و دود و بوم پوسته توام میباشند و چون بشکنند
 پوست صلب آنرا از اندرون آن مغز بهمان
 هیئت طولانی مثل مغز نارچیل که بالای آن پوسته
 مثل پوست نارچیل ولیکن از آن ضخیم تر و در رنگ
 تیره تر و مغز آن ضخیم تر و بسیار صلب تر از مغز نارچیل
 قوی صلابت علی سفید و شیرین طعم قوی طعم
 شیرین و چون کشته گردد در رنگ آن میل بزرگی و سرخی
 و طعم آن تلخی می نمایند و تا این زمان کسی نیست

آنرا نیافته در حوالی جزایر مالدیپا خنومی نمودند و بسیار
 اگر آنها بود و قریب قیمیت طلا و بعضی اوقات زیاده
 از آن و از اتفاقات درین اوقات که سن بزرگ
 یکصد و شتا و چهار پیر است علی با و آله و علی
 و السلام مرکب که کشتی و چهار نامند از مرکب آیس
 که فرقه ایست از فرق الفصار اطوفانی شده بزرگ
 از جزایر است که قبل ازین ندیده بودند رسیده
 کشتی را لشکر نمود و بر بالای شکی رفتند نارچیل در میان
 بسیاری در آن یافتند قدری معتدی که توانستند
 حمل مرکب خود نموده به بندر بویچی که بندر نیست از
 بنادر قریب سیلان و اصل از مضافات صوبه
 و کن بوده است که حالا در تصرف ایشانست
 آورده و از آنجا به جانب و اطرافش برودند مقدمه
 بفراش و آنکه که بندر نیست از بنادر بنگاله و ایشان
 و از آن ساکن اند و از آنجا تجارت بر شد آباد و جای
 دیگر بردند و افزو از آن گردید میگویند درخت آن
 مانند درخت نارچیل است و طبیعت آن بعضی گرم
 القوی و بعضی گرم و تر در اول بعضی در دود گرم
 در اول تر و خشک و مرکب القوی بودن آن غنی نیست
 زیرا که در امرجه مختلفه و امراض متفاده موثر است
 و گرمی و تری و خشکی آن نظر بتازگی و کمنگی آنست
 یعنی هر چند کشته تر میگردد و میل بجزارت و خشکی زیاد
 می نماید و خواص و منافع آن گفته اگر از برای
 حفظ صحت در هر هفته یک مرتبه مقدار اندک برنجی
 بر بالای سنگ ساق با گلاب ساییده میل نمایند
 بدن را از عروض اکثر امراض محافظت نمایند
 تب لرز و پهلای مرکب و بارده و فالج و ادجبل
 و دافع اذیت بوقای و بانی و انتلاف آبها و جاذب
 اخلاط و دینه از عمق بدن است و جهت هیضه مفید
 چون بشارب آن بعد از شرب مقدار و در برنج نا
 چهار برنج غشمان و قی عارض گردد باید که فی القوی
 قی نمایند و دوا فیه نکند زیرا که هوا در دینه فاسد میگردد
 و از فرم سده بقی دفع نمایند و بعد از قی اگر احساس

قلی در داتی و غشیان و تنوع و خودیاید باز بهما
در آب یا گلاب سائیده بنوشند و اگر قوی آید باز فی نماید
و همچنین تا آنکه تمام اخلاط رذیه فاسد را جذب نموده
رفع نماید زیرا که از خواص آنست که چون در بدن خلط
فاسد نیاید تحریک قوی نمیکند و بدین دستور با شیر گاو تازه
ووشیده سائیده یا با گلاب جهت اقسام زهرهای
مشربیه و مله و غده و اینون خورده و امثال اینها مفیده
صاحب تب یعنی در حالت احساس تبشویه مقدار دو
پوی از آن سائیده بخورد و قوی نماید تحقیف بسیار
در تب و عارض میگردد و دفع عظیمی یابد و طلای
آن بر موضع گزیده عقب و زنبور و ریشادانی و سا
هوام زهر در رافع الم آن است و در ساعت و
و دفع سمیت آن و مقدار شربت آن از یک قیراط تا دو قیر
گفته و این باختلاف بلدان و احوال آنها و احوال
از حرارت و برودت و رطوبت و جویست و کسلی
و قوی آن بر میگردد و همچنین سایر خواص آن مثلاً
بلدان حاره یا بسده و امراض حاره یا بسده آن احد
گرمی و سایر افعال مذکوره نمی نماید پس در آن صین
مقدار شربت آن آنقدر مقدار خواهند بود و در بلد
بارده رطبه و امراض بارده رطبه زیاده همچنین
از نو آن مقدار شربت آن زیاده از گفته آن
است زیرا که آنچه معلوم شد گفته آن را قوت زیاده
است در بعضی مواد و احوال و در ابتدای مضمه
وقی آوردن و دفع مواد بخلاف توان و در تقویت
ارواح و قوی تازه توان و لیکن هرگاه جهت تقویت
تناول نمایند باید که بدن از اخلاط فاسده رزیه
صاف باشد و همچنین بر او ویه قویه تا آنکه باعث تحریک
و بجان و شوران آنها نه کرده که احداث اذیت و
شور زیاده بر منفع و تقویت بخشد و الله اعلم بحب
ناجیل بحری گفته جهت رفع هیضه قوی و غشیان و رفع
سموم مشربیه بصفت آن ناجیل بحری گفته و گلاب
سوده نیم درم تخم اترج تخم نارنج از هر یک یکدرم
اگر بجای تخم نارنج تخم کنوله که نوعی از نارنجی است

بزرگ بمقدار نارنج متوسطی نمایند و اگر کنوله بوسه
پوست و مغز و تخم باشد یعنی کنوله درست رسیده را
بگذارند تا بوسیده شود و خشک گردد و بهتر است و با
گلاب نرم سوده حب بندند هر چه مقدار خود
شراب از سه حب تا شش حب و بتفاریق تا دو و نیم
حب نیز میتوان داد بدین ترتیب مثلاً سه حب بخورند
اگر تسکین نمود و زائل گشت بهتر و الا چهار حب
و دیگر حب نارجیل بحری نوع دیگر اقوی از آن
جهت علل مذکوره هنگامیکه قوی و اسهال بندند
ضعف و نقابست بسیار باشد و جهت تقویت
و حفظ صحت نافعت بصفت آن نارجیل بحری
تازه یکدرم زمر و دانی کربایی سمعی مرجان غشایی
لعل جنبشی یا قوت مانی یا قوت زرد عود دهند
عود اصلیب ایریسا مصطکه قرفل و اجینی قاقلی
صغار و ورق طلا محلول جد و در خطائی بحری عفر
از هر یک نیمدرم صندلین طباشیر سفید تخم اترج تخم
خرفه مقشره ورق محلول از هر یک نیم مثقال مراد
ناسفته یک مثقال جواهر اربابیه مشک و با گلاب
سوده و سایر ادویه گفته بختجه با بسید مشک شسته
حبوب سازند هر چه بقدر خودی شربتی از سه حب
تا چهار حب با گلاب و بسید مشک خرد و برند و اگر یک
درم فادر معدنی و یک قیراط زهر خونی و دو قیراط
عنبر اشب و سه قیراط مشک خالص اضافه نمایند
میگرد و اقوی با طافت بفراسی جلوی قندهار
کثیر الغده امواتق سینه و ریه و سرفه و خلط بلغمی و سمن
بدن و جهت منع الصباب سواد مجده نافع و مضر
مخوردن و حملش ترشی هاست تا نخواهد بدان که
تا نخواهد بفتح نون و الف و نون و خای مجود و او
و الف و با بمعنی طالب نان اسم فارسی است و نیز
آنرا بفارسی زنیان نامند و بعضی گویند لوی و سمن
اجو این و بعضی اطباء اتمان آنکه تا نخواهد تخم صندلی
است و آن تخمیت شبیه بانیون و از آن کوکبتر
و اشقر مائل بزردی و تند بود با حراقت و اندک

نخی و تنیدی طعم و قوتش تا چهار سال باقی میماند گرم
و خشک در اول و در نیمه سوم یعنی در آخر سوم گفته اند
بجفت رطوبات و با تخفیف قوت تسکین نیز دارد
در بول و حوض و عرق و تریاق سموم و نیش هوام و
محلل ریح و دفع فواق و رطوبات لزجه و در
سینه و تقویت آن و قلب دل و صلابت جگر و سرفه
مغش ریوی و آنچه بسبب واریسمی مسهل عارض نشد
و لزوجات سینه و بخت ترک عادت افیون و
مضرت آن و عسر البول و حصاة قوی و غشیان و
جشاد و اگر فی بد بود و غده و فساد اشتها و رفع ملت معده
و کبد و تقویت معده و کبد بار دین و پتبیای فزیده
خصوص ریح و سردی دلت اشتها و برص و قویا و بصل
و شراب جهت احتباس بول و در دین و کرم معده و
حل القرح و با بجمین جهت مخورین و جهت جمع افر
و سیکه اطعمه بذائقه آن لذیذ نباشد نافعت و ضاد
آن با سفیده تخم مرغ جهت نافت بر آمده و حب و با
عسل جهت در جمع اعضا و تحلیل او را و در امراض
شمرده از خصوصاً باطین قویا و بدستور جهت رفع
بهمد خون تحت جلد جدید و با عسل و ادویه بوق و با
عسل و ادویه برص و آثار جلد مقوی فعل آنها و با
روغن نباتت بزرگ سینه و با ننگ و ترس و زعفران
جهت ورم انشین و نطول آن جهت دفع گردید
عقرب میرع الاثر و نظور آن جهت گرانی سامعه و
بخوران بار اسنج و فرزه و حقه آن جهت تنقیه رحم
از رطوبات بد بونافع و خوردن و طلا نمودن بر بدن
بالخاصیت مورت زردی جلد و سه مثقال آنکه در
یکرطل شیر جوشانیده باشند تا بنصف رسیده باشد
با یک ادویه قندهار سفید که بر بالای لکوم خورده شود با
قوی افراط گردد و تا نشا خوردن آن دفع سنگ
گردد و شانه و از مجربات شمرده و مصلح مخورین و
مورت زردی بدن و طلت بصر و اگر خوردن آن
بمصلحت کشنده و قتل شیر مرقه و مصلحت ترس و
قدر شربش تا سه درم و بیش در غیر ششیم شونیز است

جوارش ناخواه تا لیفت حکیم محمد امین الدین جبت توت
 با صمغ و اصلح صمغ بار و دفع بلغم و رطوبات
 و دفع تخم و تلطیف اضلاع غلیظه نافع و صفت آن
 ناخواه صمغ فارسی زوفای خشک از هر یک ده مثقال
 و ج ترکی بسیار از این زنجبیل جوز و تخم کرفس از هر یک
 شش مثقال و صمغ خشک شونیز زیره کرمانی مدبر از هر
 یک ده مثقال حاشا چهار مثقال کوفته بخیچه بصل
 صمغ سفید بقوام آورده با سه وزن مجموع اود
 بدستور مقرر جوارش سازند و جوارش ناخواه دیگر
 منقول از اصول التزکیب نجیب الدین بحر قندی
 مقوی با صمغ و صفت حصاة کلید و مثانه و نفی آلات
 بول است و صفت آن ناخواه کوفته با سه مثقال آن
 غسل مصفی با شکر بقوام آورده بپزند و هر روز یک
 مثقال از آن تناول نمایند و گاه زیاد کرده میشود شونیز
 برای زیادتی تقویت آن و دستور بدینگونه است
 بدستور کون است که در سه که انگوری نجیبانند و در
 سایه خشک نموده اندک بریان کرده یا بدون بریان
 استعمال نمایند و این ناخواه طریق استخوان آن
 مانند دهن انیسون است و در انیسون مذکور شد
 و در افعال قریب بدان است و سفوف ناخواه
 تا لیف حکیم محمد مومن جبت تخلیس ریح و در صمغ
 و سیر و تقویت با صمغ و ریح و جیر و تخم کبابات نبات
 نافست و صفت آن ناخواه تخم کرفس بالتویه کوفته
 بخیچه یا مثل آن هر دو قند سفید سفوف نمایند
 سفوف ناخواه دیگر تا لیف میر محمد زمان والد میر
 محمد مومن صاحب تحفه جبت اسماعیل بلغی و صفت
 آن ناخواه کندر گلزار از هر یک یک جز و دانه موثر
 جز و بامیه مسک استعمال نمایند و سفوف ناخواه
 اقوی از آن و صفت آن ناخواه انیسون تخم کرفس
 تخم از اینان کون کرمانی دانه سیل قاقله از هر یک
 یک گرم قرقفل بسیار از هر یک نیم گرم با هم چندان
 قند سفید یا نبات سفید سفوف سازند شربتیک
 تا دو درم و شرباب ناخواه که بطور اطباء میهند

و موال ایشان جبت غلبه بر دود و نفخ شکم و قراقر
 از صمغ صمغ صفت آن ناخواه پیاه درم قند کینه
 بوزن آن آب صاف و دهن در ظرفی کرده یک هفته
 در خانه گرم بگذارند بعد از هفته جوش داده صاف کنند
 و بقوام آورند شربت از سه درم تا ده درم بقدر کفا
 بنوشند شرباب ناخواه دیگر القح از آن و سوسن و تخم
 به استقاده سیر زرد اکثر امراض با سه و بلغمی و نافع
 صفت آن ناخواه زیره کرمانی و کرمانی و انیسون از
 هر یک چهار درم تخم کرفس از اینان تخم کاسنی پنج
 کرفس پنج کبرچ کاسنی از هر یک سه درم و قنطاریق
 از خرباده آورده و ششامی اسطوخودوس سنبل الطیب
 از هر یک دو درم آنچه کوبیده بیست جو کوب نموده
 و همه را در شب از دزد و آب باران نجیبانند پس
 جوش نموده صاف کرده با یک من تبریزی غسل
 قوام آورند و بعد تیاری خود دهند و مصلی و می
 قرقفل و از صمغ سیر از هر یک نیم درم ابریشم
 مقرفل سه درم زعفران با گلآب سائیده یک درم
 اضافه نمایند شربت از یک درم تا سه درم تنها با
 مناسب دانند و عرق ناخواه خلل ریح و صمغ
 و نفی سینه از رطوبات و جبت فواق ریجی و تقویت
 صمغ و کبد بار دهن و تقویت و زیادتی رشتما
 نافع و گرم و خشک در دو درم و صفت آن کبرند
 ناخواه هر قدر که خواهند پنج وزن آن آب صاف
 شیرین نجیبانند یک شبنم و زرد پس بدستور متعارف
 عرق کنند و اگر سبک تر خواهند قدر سه آب
 زیاده نمایند تا شش وزن مقدار شربت آن از
 دو توله چهار توله و عرق ناخواه نوع دیگر کرب
 از آن اقوی جبت امراض مذکوره و امراض شنبه
 و عصبانیه مانند فالج و استرخا و او جاع و غافل
 طهر و عرق الشاد و امثال اینها نافع و صفت آن
 ناخواه سیر از پوست جدا کرده از هر یک یک وزن
 سنگند ناگویی که دوا میهند نیست نیم وزن سنگند
 را نیکو کوفته با ناخواه یک شبنم و زرد با چهار وزن مجموع

آب خالص شیرین نجیبانند پس سیر را داخل کرده و عرق
 کنند و جبت امراض قنطاریق تا شش مثقال و توله و برای
 تقویت با صمغ بعد از غذا یا شامند و معجون ناخواه
 صمغ و پاک کنند و ششامی طوام آورد و باه را قوت
 دهد و ناخواه صمغ زوفای خشک شونیز زیره کرمانی
 از هر یک پنج مثقال و ج ترکی بسیار از اینان
 زنجبیل تخم کرفس از هر یک سه مثقال حاشا و مثقال
 کوفته بخیچه با سه چندان غسل بپزند و معجون
 ناخواه بهتر از شربت قبل و اقوی از آن است و صفت
 آن ناخواه شونیز صمغ تخم کرفس تخم از اینان زیره
 کرمانی از هر یک سه درم و مثقال خشک لعل و دار
 قنطاریق و از صمغ سیلانی قاقله کبار از هر یک یک درم و نیم
 و قنطاریق و از صمغ سیر از هر یک نیم درم و نیم
 شطال مصری و صمغ الشعلب مصری از او دانه مخرج
 قاقله صمغ صمغ خود دهند و عرق زعفران از هر یک
 یک درم و مصلی پوست بیلک کابی پوست بیلک از هر یک
 دو درم و دو کوفته بخیچه با سه وزن اود و غسل سفید
 صمغ مقوم بپزند شربت از یک درم تا دو درم و

باب النون مع الباء و الموحده
فصل در ذکر نسخ انبذه
 باده انکه بنده بفتح نون و کسر بای موحده و سکون یا
 شناه تخمینه و ذوال معجم اسم معربى جمع مسکرات
 نافع بغیر ترست و آن انواع است و هر یک بنامی
 مخصوص و فلاح قسمی از آن است که از آب انار و سا
 میوه با حبوب ترتیب دهند و آن مقدار بگذارند که جوش آید
 مسک گردد و هرگاه مدته بگذرد و آنرا صمغ نامند و آنرا
 بپزند و آنرا و مجموع انبذه عرق و صفت و طبع و کبر
 خواص انکه اقسام آن از زریب و خربا و سنج و دوس
 و غسل و شکر و جویخ و زرد و امثال اینها ساخته میشود
 و صفت آن از زعفران است که آن است که هر چه از زریب و
 خربا و سنج و سایر انار یا سه سازند باید که انجیر را در دو
 مثقال آن آب یک شبنم و زرد نجیبانند پس بجوشانند

تا ثلث آن بسوزد بعد از آن در ظرفی کرده سر آنرا محکم نموده
 تا پنج شش شاد بگذرانند تا برسد و نزد متاخرین در زن یک
 پنج مثل آنست و چو شایند تا بقدر رسیدن بجهت آن
 است و هر چه از جویب سازند باید که آن مقدار بچو شایند
 که مصحح شده با آب یکسان گردد و با شل آن هر سه
 که خواهند مانند شکر و غسل و دوشاب و مانند آنها آینه
 بگذارند و بعد از یک هفته صاف کنند و بکار برند و بعضی
 جهت تقویت و اصلاح آن مفرحات و مقویات
 و مانند جوز بواد و ارچینی و زعفران و غیر آن از هر یک
 پنج گرم باز او هر ده رطل نیم کوفته در پارچه بخیده از
 اول جوش تا آخر در آن اندازند و آنچه از غسل و شکر
 و دوشاب و امثال اینها ترتیب دهند باید که در سه
 مثل آن آب بچو شایند تا نصف یا ثلث بسوزد و
 و آنچه از آب نیشکر و امثال باشد باید که بدون آب
 بچو شایند تا دو ثلث بماند و برای تقویت اگر خواهند
 ادویه مسطوره را اضافه نمایند + بنید الزمبیب که
 بفارسی مویز آب نامند در دوم گرم و در اول تر
 و مولد خون متین و مفتوح سد ها و باضم و مسکن بدن و
 مقوی معده و چون قدری غسل اضافه نمایند سیکرد
 در بول و محلل ریاح و محرک باه و منقح سینه و ریه
 و سخن کرده و مثانه و سریع الاستیاله بود و او شند
 دماغ و معلفه اخلاط و مولد استسقا و چون حمام
 در صین جوش اضافه نمایند جهت جمع بقری و تقویت
 با صند و بدن مفید است + بنید العسل شراب
 عالی است در سوم گرم و در دوم خشک محلول افلا
 غلیظ و محففت رطوبات و حافظه صحت و برودین و خوی
 حواس و جهت امراض بارده مانند فلج و رعشه نافع
 وافع و چون بدین طریق ساخته شود افضل از خمر دانسته
 اند و صفت آن غسل و دوشاب و نماند خشک یک
 جزو و جزو با عشر نان بسیار و نقل از هر یک نصف
 عشر نان زعفران سه دس عشر نان مجموع را پس
 کوفته در آب بچو شایند تا اثری از آنها نماند و محل
 گردد پس صاف نموده بخت در عشر وزن صاف

آن غسل صافی اضافه نموده بچو شایند تا ثلث آن با
 بنید العسل شراب سکری است لطیف تر از بنید
 است و گرمی این از آن کمتر و موافق ناقصین و
 صاحبان سودا و آنچه از آب نیشکر سازند محرق اخلاط
 و مولد صفرا گرانی و زنجاری دانسته اند و آنچه از خرما
 سازند و آنرا شراب خرمایی نامند گرم خشک تر از
 بنید و مولد سودا و جذام و خنازیر و سرطان و موافق
 پیران است و آنچه از بسر و بلخ سازند در اول گرم و
 در دوم خشک و بهتر از خرمایی و قابض و مقوی
 معده و در بول و بعد از مویز آب بهتر از سایر
 بنیدهاست + بنید الدبس و السیلان که شراب
 و دوشابی است که از شیر خرما سازند در افعال مانند
 شراب خرمایی است + بنید الارز بفارسی بوز
 نامند و در مصر مرز گویند و آن شامل بنید ذره و در
 و جو و گندم و سایر جویب است و حالب طبع و نیکو کننده
 رنگ رخساره محرک اشتها و بسیار مست کننده
 و قاطع باه و چون اضافه نمایند محرک آن است
 مورث سل و منرا ابدان ضعیفه و مصلحش مای تازه
 و آنچه از جو تر تیب می دهند نفخ و بی التفرج
 سهیل و منفه باه و با صند است + بنید الفواک
 شربت است که از آب میوه با عمل می آورند مانند توت
 شیرین و امر و دوشاب امثال اینها و این بهتر از بنید
 و سکر و سریع الفساد و نفخ و مصلحش غسل و
 ادویه حاره خوشبوست +

باب النون مع الشین المعجمه فصل در ذکر نسخ نفوسات

بدانکه نشوق لفتح نون و ضم طاء و سکون و اولام و
 ادویه را گویند که در آب جوشانیده آب از ابر عضا
 بریزند خواه جرم آن با آن باشد یا نباشد بدین قسم که
 در آنرا خمیر کرده مثل حلقه و آن آب را در آن بریزند
 حال گونی که نمکرم باشد + نطول برای صداع بارد
 که با دوز که از یک هفته کرده باشد + صفت آن با بوی
 مزخروش شیخ ارمنی تمام در آب جوشانیده نطول نمایند
 نطول دیگر که صداع بارد در آن نافع است + صفت
 آن با بونه اکلیم الملک برنج است صغیر و رقیق
 صاوی جوشانیده سرخار آن بداند و بر سر
 نطول نمایند بعضی شیخ ارمنی و شبت و گل سرخ
 درین نطول زیاده کرده اند و بعضی طبیب سوس
 گندم و گل خطی و نمک و بودنتیز + نطول دیگر جهت

اندک کافور و دخل کرده اشتیاق نمایند + نشوق
 جهت رفع جراثیم و حرک آن + صفت آن بود
 خشک را نرم سودا و شراب اشتیاق نمایند و جهت
 تنقیه حرک قدری از روت سودا اضافه نمایند +
 نشوق دیگر جهت دفع ببلوی شامه و سده مصفاة و
 تحلیل مواد مجتمعه و رفع سده خیشوم منقول از کفایه
 صفت آن سعد کونی سنبل الطیب صبر سقوی از
 و نقل از هر یک یکد آب با آب برگ مور و یا بودنه
 مزج نموده نشوق نمایند +

باب النون مع الضاد المعجمه

لضوح لفتح نون و ضم ضاد و سکون و او و حاک
 مهله و بجای معجمه آمده خوشبو نیست که در حرمین
 اشریفین مستعمل دارند صفت آن حنبر ما و شکر و
 سیب و قنقل و زعفران و زنده اینهاست یا
 در شیشه کرده سر آنرا محکم بسته میکنند تا بخشد
 خوشبو گردد پس استعمال نمایند +

باب النون مع الطاء المعجمه فصل در ذکر نسخ نطولات

بدانکه نطول لفتح نون و ضم طاء و سکون و اولام و
 ادویه را گویند که در آب جوشانیده آب از ابر عضا
 بریزند خواه جرم آن با آن باشد یا نباشد بدین قسم که
 در آنرا خمیر کرده مثل حلقه و آن آب را در آن بریزند
 حال گونی که نمکرم باشد + نطول برای صداع بارد
 که با دوز که از یک هفته کرده باشد + صفت آن با بوی
 مزخروش شیخ ارمنی تمام در آب جوشانیده نطول نمایند
 نطول دیگر که صداع بارد در آن نافع است + صفت
 آن با بونه اکلیم الملک برنج است صغیر و رقیق
 صاوی جوشانیده سرخار آن بداند و بر سر
 نطول نمایند بعضی شیخ ارمنی و شبت و گل سرخ
 درین نطول زیاده کرده اند و بعضی طبیب سوس
 گندم و گل خطی و نمک و بودنتیز + نطول دیگر جهت

صدع بار و صفت آن بابونه اکیل الملک صفت
برگ کاو زبان برگ چتر رخاله کندم در آب جوشانده
نظول نمایند نظول دیگر نافع از برای صدع بار و
در غلینا در سر صفت آن بابونه اکیل الملک از
هر یک کفی شبت مرز خوش از هر یک بست درم نما
برگ عار در متری از هر یک چهار درم مجموع را چوب
طل آب جوشانده تا نصف رسد صفت کرده بر
نظول نمایند نظول دیگر که صدع رخی را نافع است
صفت آن بابونه اکیل مرز خوش برگ کرفس برگ
رازیانه تخم رازیانه تخم کرفس زیره کرمانی در آب
جوشانده کسر بخار آن به اند و بر سر نظول نمایند
نظول دیگر نافع از برای صدع بار و دیاس بابونه
صفت آن سرگوسفند و پارچه آن بابونه اکیل
الملک حله شبت از هر یک کفی مجموع را در سر
طل آب جوشانده تا نصف رسد سر کرده
بر سر نظول نمایند نظول دیگر بر اسه صدع
بار و سودای صفت آن گل بنفشه پنج سون
اسمانی اکیل الملک بابونج باد بجنوبه سانج کشک
اشعیر قرقفل کل نیلوفر اجزا سادی در آب
جوشانده بر سر نظول نمایند نظول دیگر بر
صدع حار منقول از کناس ما هر صفت آن عصی
الراعی گل سرخ جو مقشر گل نیلوفر بابونه گل بنفشه
پوست خشک برگ کاو تخم کاو از هر یک چهار درم
با آب شیرین طبع نمایند و نظول کنند نظول دیگر نیز
از کناس ما هر یک یک باشد با صدع حار و دیاس
نوله صفت آن گبرند سرکه انگوری گلاب آب
غوره آب برگ مور و آب برگ بارتنگ آب
برگ خرفه آب برگ عصی الراعی آب جراوه کدو
سادی بر سر نظول نمایند نظول دیگر نیز از کناس
ساحر حبت صدع کائن از برده صفت آن
بابونه اکیل الملک از هر یک پنج درم مرز خوش
شبت از هر یک سه درم در آب بپزند و بر سر
نظول نمایند نظول دیگر صدع حار را نافع است

صفت آن گل نیلوفر گل بنفشه خبازی پوست
خشک جو مقشر از هر یک قدری در آب جوشانده
سر بخار آن به اند و بر سر نظول نمایند نظول دیگر
که صدع حار و بخاری را نافع است صفت آن
گل بنفشه جو نیم کوفته مغز کدوی ترکوفته برگ بنفشه
تخم خرفه تخم خطی سفید پوست خشک پوست خنجر
تخم کاو برگ بیدگل سرخ جوشانده سر بخار آن
به اند و آب آن را نظول کنند و نقل آن را
نما و نمایند و بعد از آن عرق کشت سر بر دهن
و بنفشه و شیر دختران و بعضی درین نظول برگ کاو
ترو تخم خشک شمس و شاهسفرم بعوض برگ قنطاریا
و تخم خرفه و تخم خطی آورده اند و در سرخ دیگر
تخم کدو تخم خطی و پوست خشک جو مقشر
پنج نقل داخل ندارد و باقی موافق نسخه اصل
آن است نظول که صدع حار را نافع است
صفت آن بنفشه نیلوفر خبازی جو مقشر خشک
کدوی تر تراشیده در آب بپزند و سر بخار آن
به اند و نظول نمایند نظول بار و که صدع حار
نکین و چون بر سر بزند و پای را بان بشویند
صفت آن گل بنفشه گل خطی سفید سیوس کندم
کشک خشک از هر یک پانزده درم و دره من آب
جوشانده تا ثلث آن بماند نیکم بر سر نظول نمایند
و با بار بان بشویند نظول نافع حبت صدع حار
صفراوی صفت آن ما الورد و انیسون از هر
یک دو درم غل خمر سه درم و دهن الورد یک درم
و نیم اجزا در آب طبع نموده بر سر نظول نمایند
نظول که صدع سودای را نافع است صفت
آن گل بنفشه گل نیلوفر اکیل الملک بابونج سون
اسمانی کشک جو سافج هندی قرقفل از
هر یک جزوی همه را در پنج رطل آب بپزند تا یک
رطل پس شبت بر سر بپزند و باز آنرا گرم کرده در
آفتاب بکشد و دیگر بر سر بپزند و در سرخ نیز بپزند
نظول دیگر از برای کسانی که با صدع سیداری

بسیار داشته باشند صفت آن گل بنفشه خشک
پوست خنجر خطی جو مقشر تخم کاو پنج نقل از هر یک
کفی در آفتاب با آب جوشانده تا آنکه سرخ شود پس
مریض در شبت نشیند و آنرا بر سر آن نظول کنند تا بپزد
نیکم باشد و باز دو در آفتاب کرده نیکم نموده
نمایند چند مرتبه بر دهن عرق کنند سر از بر عرق
گل خلط بشیر دختران که هر دو را اینکو با هم بر عرق
باشند نظول دیگر نافع از برای سر سام و سیداری
صفت آن گل بنفشه خشک تخم کاو از هر یک پنج
درم پوست خشک گل سرخ گل نیلوفر تراشیده کدوی
تر بابونه از هر یک کفی کشک جو خپاه درم و در سرخ
دیگر پنجاه مثقال است مجموع را در دره رطل
آب جوشانده تا یک رطل رسد صفت کرده بر
نظول نمایند نظول دیگر نافع حبت سر سام
و قتی که از مضمر بگذرد و یا آنکه در اصل علت نقلی و
شاتی باشد صفت آن نام بودنه سداب برگ
نفعان اکیل الملک بابونه در آب جوشانده نظول
نمایند نظول دیگر حبت بطلان حفظ و ذکر دارند
آنکه از سو مزاج بار و رطب باشد چون استعمال کرده
شوند بعد از لطیف بتدبیر و تقیه باریا حات صفت
آن بابونه تمام شبت فوج مرز خوش در آب طبع دهند
و سر بخار آن به اند و بر سر نظول نمایند نظول دیگر
که حبت بطلان حفظ و ذکر حادث از سو مزاج بار و
یاس صفت آن بابونه اکیل الملک گل بنفشه
در آب جوشانده نظول نمایند نظول دیگر حبت
فساد ذکر حادث از حرارت پوست صفت
آن بابونه اکیل الملک جوشانده شیر بز و غن سن
روغن خیری داخل کرده بر سر نظول نمایند نظول
دیگر چون صاحب سکه سیر و عصا را به ان به اند و
آب آنرا بر سر و عصا بپزند و نقل آنرا الما و نماید و نقل
میدهد آنرا صفت آن شبت پنج ارمنی بابونه بنگ
اترچ بودنه حاشا و فاکل الملک صفت تصفوم هر
جوشانده سر و عصا را بخار آن به اند و آب آنرا

نظول نمایند قفل آنرا کما و کنند و در نیمی دیگر سداب نیز
داخل دارد و نظول بجهت استرخاش و تشنج امتلائی حادث از
رطوبت و صفت آن شبت مرز کوش برک نمیکند که
بندی سنبه الگویند ورق الغار برنجاسف در آب
دریای شور جوش دهند و بر احتضار نظول نمایند نظول
دیگر که تشنج بی رمق است و صفت آن برگ کبجه
برگ گل بنفشه گل نیلوفر برگ کاهو با بونه در آب شیرین
طبخ نموده نظول نمایند و شستن در آب مغز برون
نیگرم نیز نافع است آن را نظول نافع از برای سوء
مزاج حار ساق کوش و صفت آن بکیرند انار ترش
و سر آنرا دارند و بفشارند و آب آنرا بگیرند و بوزن
آن آب داخل کنند و قدری روغن گل و سر کینه
در آن داخل کنند اندک کندر سائیده نیز اضافه نمایند
و آتش نرم بزنند تا بقوام آید بکار دارند و در کوش
بکارند و نظول سیکه گران کوش که از عرق سبیل پیدا
شده باشد و سبب آن بخارات باشد زائل گردانند
صفت آن با بونه اکلیل الملک قیصوم از هر یک ده
درم نام مرز کوش از خرگی پوست بخت رازیانه پوست
بخت کرفش گل سرخ از هر یک پنجم درم و ده من آب بکوش
تا سبب من رسد و کوش را بخیار آن بدارند و نظول
که سده بینی بکشاید و صفت آن لادن خوب گردونه
در آب بکوشانند و سرخیار آن بدارند

باب النون مع لعین لمحه

لغج معروف است و نفع نیز مانند طلیف تربین است
در همه افحال قوی تر از پودنه است در آخر دوم گرم و خشک
و بنجاس مقوی معده و دل و قوت ماسکه و با صمغ و
قم معده و مغز و مرقق چون غلیظ و محلل مواد باره
در ریاح معده و محرک باه و آروغ و کشته اقسام گرم
شکم و آب این با سکه قاطع نفث الدم و شرب سبه
شلاخ آن با آب انار ترش مسکن فواق و غشیان و قوی
و مبینه و در معده و حلقان معدی و در ج الفواد
و در دینه و مبلود جهت نفخ و رطوبات قصبه ریه و سینه

و تنقیه آن مفید مخصوص چون باریس و شان بکوشانند
و چون دوسه شلاخ آنرا در شیر بکشد مانع ایجاد آنست
و با سکه و ترشیدار افح ضرر آنست با عصبان و با
لبغیات بدستور ضما و آن مقوی معده و با آرد و جوش
جراحات و در ار فرمودن شیر بنج در پستان و نفخ
و امیل و بانگ جهت سمیت گزیدن سگ دیوانه
و مصنوع آن جهت گزیدن عقرب و تبهائی جهت
بواسیر و رفع درد سر باره و با مویز جهت ورم انشیان
و در و آن طلا و زعفران و حمول آن قبل از جمیع
بالع حسل و قطور با ماء العسل جهت و در کوشش
و سحر طیکه انگ از عصاره آن برون گل سرخ تا سبه
دفع جهت خنار که در گردن ظاهر گردد و با صفت
و گویند مولد ریاح است و مصلحتش کرفش و بدش
پودنه نهری است شربتش تا دو مثقال و شرباب
النفع و در نفع اقوی از شرباب فودج است و در
فودج ذکر یافت و شرباب النفع شرف کبیر صاب
صاحب خلاصه التجارب گفته که این از مخترعات

والد من است و صفت آن پوست بخت کبیر درم
پوست بخت بادیان سی درم پوست بخت کاسنی است
درم اصل السوس فشرده درم زربادیان بخت
ناخواه زربکاسنی سیاه دانه از هر یک پنجم درم نفع
دو دست گل سرخ پانزده درم انجیر ده عدد مویز سیاه
ده درم غناب پنجاه عدد و پستان است و در شرب
منقی آکو از هر یک پانزده درم سبب امر و شفت
از هر یک سه عدد و ماء الرمانین سرکه و شاب از هر یک
پال آب سماق نیم پال شمشه و قند آن مقدار که
چاشنی دار شود و اصول را اینکوب نموده و بخت من
خراسان آب بکوشانند ساعتی نیک انگاه جمله را
نیکو پالایند و قند و شمشه را اضافه نموده بقوام
آورند و از آتش فرود آورده درق نفع خشک
سه درم در آن سیاهند و بر هر تندر خشک سائیده
در ظرف چینی یا شیشه نگه بدارند و در اشتیامی
جوشانیدن اگر آب کمی کند قدری آب اضافه کنند

شراب نفع شرف صغیر صاحب خلاصه التجارب گفته
از مخترعات اهل ری است و صفت آن اصل السوس
خرائیده مرغوض پوست بخت کاسنی ترانه هر یک ده درم
پوست بخت بادیان تر است درم بخت کرفش پنجم درم
نست و یک عدد دامر و دو سبب و با از هر یک یک عدد
تخم گرد و یا پنجم پوست نارنج نیم درم نفع خشک
یکدسته آب انار شیرین کوچک آب انار ترش سرکه
از هر یک نیم پال شمشه ابلاج آن مقدار که چاشنی دار
خوش طعم گردد و اول بخیار نیم کوفته در سه من آب
یک شالیز و بنجیاسند پس بکوشانند و بعد از سائیده
غناب و تخم گرد و یا و پوست نارنج را بیدارند و بعد از
لحمه النفع و بعد از نیم ساعت که بکوشد جله را صاف
کنند و باقی اجزا را بیدارند و چاشنی کرده بقوام آورند
و در ظرف چینی یا کاشنی نگه بدارند شربتی یک مثقال و عرق
النفع اقوی از عرق فودج است و آن نیز ذکر است
و همچنین سائر ترکیب و سنجین منفع در سنجینات
نیز مذکور شد

باب النون مع الفاء فصل در ذکر نفوخات

بدانکه نفوخ بفتح نون و ضم فا و سکون واو و خا
میخورد و به را گویند که بسیار نرم سائیده بواسطه انوبه
یعنی باریک یا خیزی در بینی و منید و نفوخیکه صداع
مزمن را نافع است و صفت آن تخم خنظل نوشاد و
عصاره قشالجار نظرون شونیز کنش اسطوخودوس
فلفل کوفته نرم بختیه وقت احتیاج در بینی و منید
نفوخ دیگر نافع از برای صرع و صفت آن عصاره
قشالجار تخم خنظل نوشاد و کنش فلفل خرق
زنجبیل مرکب و فقیون چند بیدستر بعضی از اینها بگل
یا انجبه است آید کوفته نرم بختیه در بینی و منید و سینه
بخت صرع عطیت زفت قطران و درم کرده شوق
نمایند و نفوخ دیگر که صداع مزمن را نافع است
صفت آن عصاره قشالجار بکود مریم نظرون کوفته

نرم خیمه در بینی و منده نفوخ نیز در دیگر همان نفع دارد
صفت آن عصاره قشای الحار سخم خنقل نوشا و کندی
فلفل اسطوخودوس از هر یک قدری کوفته بجزیمه بقیه
اصطیاج و ربی و منده و در نسخه دیگر فلفل داخل نیست
نفوخ که سبک است را بهوش آورد و گفته اند که باید
تابه آهنی را سرخ کرده نزد یک سر او بسوزد و این را
از خط پای عظیم نیست صفت آن کندش خربق
سفید فلفل از هر یک قدری کوفته اندک اندک در
بنی مسکوت و منده نفوخ که بد بوی بنی را برده
صفت آن زاج سبک قنفل مساوی کوفته نرم
بخیمه در بینی و منده نفوخ و دیگر نیکیست مر آن را
صفت آن قصب الذریره گل سرین سعد کوفنی
سبل الطیب اجز کوفته بجزیمه در بینی و منده نفوخ
نافع جهت تن الفت صفت آن سعد کوفنی
سبل الطیب قصب الذریره گل سرین قنفل ورق
الاس مکی اقیاقا مازوی سبز مشک کافور سبک اجزا
نرم کوفته بخیمه در بینی و منده نفوخ و دیگر که رعاف
باز دارد و تن الفت را زایل کند صفت آن
بکیر ندانند که حفص بنی و قلیل از پارچه کتان سوخته
و خاکستر آن را گرفته با هم ممزوج نموده در بینی
و منده نفوخ و دیگر که رعاف باز دارد و صفت
آن کاغذ سوخته و مع محرق از هر یک یک جزو قنطاری
محرق نیم جزو نرم سوخته در بینی و منده نفوخ و دیگر
که رعاف باز دارد و صفت آن پوست تخم
مرغ سوخته گلنار فارسی بازوسه سبز گرد آسیا از
هر یک قدری کوفته بجزیمه در بینی و منده نفوخ
و دیگر که رعاف باز دارد و صفت آن گلنار فارسی
صمغ عربی گرد آسیا دم الاخون بازوی سبز کوفته
بخیمه در بینی و منده نفوخ و دیگر که رعاف باز
دارد و صفت آن بازوی سبز شب یامانی نشاسته
صمغ عربی کندر از زردت سفید کوفته بخیمه در بینی و منده
نفوخ و دیگر که رعاف باز دارد و صفت آن کندر
بسد سوخته بازوی سبز و قنق کندر گلنار فارسی

کندر تراش بلغار سوخته پوست تخم مرغ سوخته صمغ
عربی شب یامانی گرد آسیا دم الاخون قشای کندی
کوفته بجزیمه در بینی و منده نفوخ و دیگر که رعاف
باز دارد و صفت آن پوست تخم مرغ سوخته کاغذ
سوخته شلخ گوزن سوخته گلنار فارسی دم الاخون
تراشه بلغار زاج سفید محرق از هر یک قدری
کوفته بخیمه در بینی و منده

باب النون مع القاف فصل در بیان نقوعات

باید آنکه نقوع بقیه نون و ضم قاف و سکون و او
و عین مملو فواکه و ادویه را گویند که در آب گرم کرده
و با بعضی عرقهای مناسب شب بخسایند و صبح آب
آنرا گرفته بعد بایند و یا بدون آن بغیر طبع
نوشته به تنهایی یا بسروار و بعضی گفته اند که س
شبان روز بایه خیسایند و روز سوم آشامید و بعضی
دو شبان روز و بعضی گفته اند که در آب قناب باید
گذاشت و بعضی گفته اند در زیر سرگین باید دفن کرد
و بعضی گفته اند جای گرم نزدیک اجاع و یا بر خاکی
گرم باید گذاشت و گل اینها باختلاف ازمنه و فعل
و بلدان و حرارت و برودت و رطوبت و سبوت
و لطافت و کثافت و غلظت اجرام ادویه و از خض
بر میگردد و با حبس باید که فاصله زمانه ممتد باشد
تا قوت آن ادویه تمام در عرق یا آب باز داده
شود ناقص ماند و فاسد هم نه گردد و به غلبان و
جوش نیاید و ترش نه گردد و اعراض از آنکه یا شربت یا
سرو داروی بیاضا منده یا بدون آن به تنهایی و
جمع آن نقوعات بالغت و ناست و باید که اجزای
نقوعات بدستور مطبوعات انچه اختشای اصول
و لحاظ عروق باشند مخصوص یعنی نیکو گفته نمایند و
ببخین زرد را و جوب مانند عناب و سپستان و
امثال اینها قطعات نمایند و تا خوب چسبیده گردند
باید که بمالند بسیار در مالیدن اجرام آنها نمایند

نجیب الدین سمرقندی در اصول ترکب فیه شسته که
نقوعات الطفت اند از مطبوعات ساده و نسبت
اینها بسوی مطبوعات ساده نسبت مطبوعات ساده
است بسوی مطبوعات تقویت داده شده میر دارد
جهت آنکه غلبان و طبع باز میباید ادویه را از بر آن
قوت آنها و مخلوط سبک و انداختن اجرام آنها را با آب
و تحلیل میدهد اجزای لطیفه آنها را انحصاراً آنجسه
مزاج آنها را خوب نیست باشد مانند آیتون و قنطاری
و شکوفه و بسیاری از حشایش و اگر باشد لطافت
اجزای ادویه و رخاوت ترکیب آنها با یکدیگر است
زایل گردد مانند کاسنی پس باید که بمالند در ستن
آنها تا پس بطریق اولی حرارت قویه شده و
طبع و طول مدت آن به تحلیل میسر آید و نیز نقوع
سبک و سرد تر از مطبوعات است جهت آنکه کسب نمیکند
باز حرارت آتش گرمی را که کسب میکنند مطبوعات و از
جهت موافق تر و لائق تر است مرحمیات و از خض
عصاره صاحبان نزل و شامل است به غیر مراد و
کره الراجحه بشقه الطعم و با شربت تعال نقوعات در حیات
عاده و برای تئیس شکم و تکلیف حرارت و در غیر حیات
مرای اخراج مواد برقی و مدارا و اندک اندک از
نقوعات مستعمله در حیات نقوع فواکه مانند ترنم
و آلوی زرد و آلوی سیاه و آلوی بخارانی و خیار شنبه
و عناب و سپستان خیسایند و در گلاب و آب با
میخوش افشوده یا سخم آنست که آشامیده شود تا
خشت یا ترنجبین یا شکر یا شربت و در یا شربت بخشبه
بمقدار حاجت از شیرینی و ترشی و چاشنی آنکه خوش
آید و موافق مزاج و علت باشد و این بهترین لطیف
ترین نقوعات و گاه خیسایند و میشود فلوس خیار شنبه
را در آب برگ کاسنی تازه فشرده و آب برگ عناب
الشعلب تازه و آب را از یاخ تازه برای امراض کبد
و آب شاهتره و آب کشوت و آب بلاب و آب کاک
تازه برای جرب و زرد و جاره و گاه برای زبادی
نقویت آن در اسهال سقمونی و بغمشه یا لمیله زرد

بجسار اوده و احتیاج چنانچه در خیار شنبه مذکور شد و گاه
خیسانیده و پیش و صبر او رعایت است و تقوای براتی خیمه
معهده و دماغ و در صبر و گرفتاری گاه خیسانیده میشود و در
جوشش نکوفته را در آب گذاشته میشود و در آب آفتاب
چند روز تا آنکه اخذ نماید آب قوت آنرا در درنگدشت
بیان آن و همچنین از ابلج و نقوع اجناس و نقوع ابلج در
ابلج و نقوع انبر بایس و نقوع تمر هندی در تمر هندی نقوع
چوبچینی در چوبچینی و نقوع خشت الحدید و خشت الحدید نقوع
خیار شنبه در خیار شنبه و نقوع شاهتره در شاهتره و
نقوع صبر و صبر و نقوع عذاب در عذاب و گرفتاری
نقوع نافع جهت امراض سوداوی و ابتدای جسد نام
قروح خبیثه و جرب و قوبا به صفت آن شاهتره مقدار
چهار مثقال تا شش مثقال در یک انار هندی آب
بجوشانند تا نیم انار بماند بایده صاف نموده قصبه اندیز
که بمندی چرایه نماند و بلیله سیاه از هر یک یک درم
تا دو درم بخسانند شب سر آن را پوشیده تحت اسما
بگذارند در صبح صاف نموده بدون آنکه بالند و شیر
گرم نموده بنوشند و تا بست و یک روز نهایت تأمل
روز نقوع بلیغ بنشد و نقوع دیگر که همان نقوع دار و دار
اقوی و ابلج است به صفت آن شاهتره مقدار چهار مثقال
تا شش مثقال در یک انار هندی آب بجوشانند
تا نیم انار بماند بایده صاف نموده قصبه اندیز که
بمندی چرایه گویند و بلیله سیاه از هر یک یک
درم و نیم درم بگنجنا خشک افتخون از هر یک دو درم تا
سه درم عذاب و دانه سپستان سی دانه در آن
خیسانیده بطریق مسطور شب گذاشته صبح صاف نموده
بنوشند بست و دیگر در تا چهل روز و اگر شاهتره را
نیز درین دو نسخه جوش نهند و با دویه دیگر یک جا
بخسانند نیز خوب است و اگر دو درم بسفلج و از هر یک
از گاو زبان و باور بنجوبیه و اسطوخودوس و صندل
سفید یک درم اضافه نمایند بهتر است و همچنین ادویه منکاه
و دیگر نقوع دیگر بول و حیض برانده به صفت آن تخم
نوبره و کرشن و انیسون و رازیانه از هر یک سه درم

اینهارا گرفته و دو مثقال شنبه از هر یک دو درم و
سفلج لطیف شنبه از هر یک چهار درم و انار اکسید
اهل از هر یک یک و نیم درم بایک بن آب در شیشه
گنند و سه روز در آفتاب بگذارند و شب در خانه گرم و
چهارم بایده صاف کنند شترتی یکا و قتیله یکا درم
باروغن با دایم بنوشند و نقوع حلوتیهای گرم را نافع باشد
صفت آن شمش عذاب آلوی سیاه از هر یک
پانزده درم بنفشه نیلوفر کشنیه خشک عدس مقشر از هر یک
سه درم تخم کاسنی یک مثقال اجزا را شب خیسانیده
علی الصباح صاف کرده بیاشامند و نقوع حلوتی
منقول از شفا الاسقام نافع جهت حرارت و بیوت
و غلبه خون و جوش آن خصوصاً در بلاد و فصول و
از جنج حاره به صفت آن زرد آلو عذاب آلو از هر یک
پانزده درم دانه گل نیلوفر سه عدد گل بنفشه نیم درم عدس
مقشر کشنیه خشک از هر یک سه درم تخم کاسنی یک مثقال
یک مثقال و گاه زیاده کرده میشود در آن آلوی بزرگ
دانه پنج عدد و دهنکامیکه خف غلبه و همچنان صاف باشد
زیاده کرده میشود در آن ترنجبین پانزده درم برای
تلیقین و نقوع حامض منقول از شفا الاسقام نافع
از برای دفع صفرا و تسکین جدت و حرارت معده
و کبد حار ملتبس به صفت آن زرد آلو عذاب از هر یک
پانزده درم دانه آلوی بزرگ دانه رسیده ترکیده هفت
دانه تمر هندی ده درم گل نیلوفر سه عدد گل بنفشه
نیم درم و گاهی عوض کرده میشود و تمر هندی را بجای
الربان بنگامیکه باشد طبیعت محب و گاه جمع کرده
میشود میان اجزای هر دو نقوع و می نامند آن را
حلوتی حامض و نقوع حامض دیگر صفرا را ساکن کنند
و حرارت بنشانند به صفت آن عذاب شمش از هر یک
پانزده درم آلوی سیاه رسیده و ترکیده هفت عدد
تمر هندی نیم درم گل نیلوفر گل بنفشه از هر یک سه درم
زرشک بیدانه دو درم مجموع را شب در آب گرم
بخسانند و در زیر آسان بگذارند علی الصباح صاف
نموده بنوشند و نقوع فواکه صفرا دفع کنند و شش مثقال

بنشانند به صفت آن آلوی سیاه آلوی بکارانی بنفشه
سیستان از هر یک سی عدد تمر هندی ده درم زرد آلو
خشک ده عدد قند سفید ده درم ترنجبین بست درم
شب بخسانند و صبح صاف نموده بنوشند و نقوع فواکه
مسهل صفرا بوده در تمیسات صفراوی سودمند به صفت
آن آلوی سیاه آلو الوکیل از هر یک بست عدد و عذاب
سی عدد تمر هندی پانزده درم سپستان پنجاه عدد و
تخم قلع از هر یک سه درم ترنجبین بست درم شکر
ده درم فلوکس خیار شنبه هفت درم تا بست و درم نیمه
شب در آب گرم خیسانیده صبح صاف نموده درون
با دایم شیرین بکند بر آن چکانیده بیاشامند و نقوع
دیگر صفرا تسکین دهد و طبع را نرم دارد و مزاجهای
گرم را نافع باشد و صداع صفراوی را برطرف کند
صفت آن شمش عذاب از هر یک ده دانه آلوی سیاه
هفت دانه تمر هندی ده درم گل نیلوفر گل بنفشه از
هر یک سه درم دانه زرشک کفی همدرا شب در آب گرم
خیسانیده و صبح دست مالیده صاف نموده بیاشامند
نقوع دیگر معدون بنقوع مقوی منقول از شفا
الاسقام به صفت آن اضافانمایه بر نقوع حامض مذکور
پوست بلیله زرد از هر یک نیم درم تخم کاسنی مزه نش
یک مثقال و صاف نمایند بر روی پانزده درم فلوکس
خیار شنبه بست درم شکر بایسی درم شرب بنفشه و
نیم درم ریون صینی نرم گویند بر آن پاشیده و نیم درم
بروغن با دایم شیرین بر آن بیاشامند و یا آنکه بر روی
بست درم ترنجبین یا شیر خشک صاف نموده بیاشامند
و این بهنگام احتیاج بروغن با دایم نیست و گاه
برای زیادتی تقویت زیاده کرده میشود بر نقوع
حامض مسطور بلیله هندی مضبوط و پوست بلیله نیم
کابلی از هر یک چهار درم و در آن ریونند و یک درم
نقوع مبارک صاحب شفا الاسقام نوشته گایم نقوع
از امای استاد من ست نافست اسهال عطش را
و مقوی شہوت طعام و زایل کننده هفت هفت است
صفت آن پوست بلیله کابلی آمانتی اسحاق شفی

اصل السوس محکوک از هر یک درم خود قافله چند
سفید از هر یک یک درم زرد پوست برودان پسته حب
الاس از هر یک دو درم خیسانیده شیر تخم خردلیان نیم
برایان بخورم در آن کوفته یک درم طباشیر سفید سوده بر
پاشیده مطیب بگل آب نموده بجای آب بپاشانند و گاه
زیاده کرده میشود بر آن پوست بپاشند و پوست خشک
از هر یک بخورم هنگامیکه سسول باشد و انداخته میشود از
پوست بپایند و گاه زیاده کرده میشود بر آن رازیان باغ
تازه هنگام احتیاج بسوی آنها نقوع دیگر که بود و در
النافع است و بر قان رازان کند و طبع را نرم دارد و
حدت صفرا نیشاند و صفت آن عذاب شمش از هر
یک ده دانه آلودی سیاه پانزده دانه بنفشه نیل و از هر
یک سه درم تر هندی ده درم پوست بلبله زرد و نار
کلی از هر یک بخورم کشنده خشک تخم کاسنی تخم کشمش
خافش از هر یک سه درم فلوک خیار کشنده پانزده درم
شکر است و درم مجموع را در آب گرم خیسانیده صبح
در هم مالیده صاف نموده بخورم بر یونجه پخته سوده و
یک درم روغن بادام و پانزده درم تر تخمین اضافی کرده و
نقوع دیگر که پهای گرم رانف است و سوراخ جگر
که از گرمی باشد سود دارد و صفت آن آلودی سیاه
سی دانه مویر بیدانه است و درم تخم کاسنی تخم کشمش
از هر یک چهار درم کشنده خشک سه درم عذاب است
سپستان سی دانه تر هندی درم مجموع را در آب خیسانیده
سه روز در آفتاب و شب در مکان گرم بگذارند و بعد
از سه روز صاف نموده نیم رطل از زیاده درم تر تخمین
بنوشند و نقوع دیگر جهت تسکین حدت صفرا و تقویت
قلب و کبد حار و نیز غذا ایست لذیذ و ملین طبع +
صفت آن بگزند زرد و آلودی بخارانی از بخور زرد
کوبی خشک خراخار کجهری مویر طافنی سفی کشمش
سبز شفا لوی خشک همه را پاک شسته شب در آب
بخسینانند پس صبح مغز بادام شیرین مقرر و مغز پسته
مقرر بادام کار دیار یک بریده بر آن پاشیده بگل آب
بید مشک مطیب نموده بقدر حاجت تناول نموده

نیده لفتح نون و سکون یای مثناة تحتانیه و فتح دال محله
و هانت مصریت و لغاری سمنو و سمنی نامند از اغذیه
حلواست که بدون روغن و شیرین تر تیب دهند و در
اول گرم و در خشکی معتدل مولد خلط صالح و مسکن بدن
و معتدل بطن جهت رفع بخار و مالخولیا و سرفه خشک
و در دینه مفید و در برضیم و نفیس و مسدود و اکثر
آن مورت پهای مرکه و آنچه با گردگان و بادام خونی
باشند زبون تر و مصلح آن کاسنی و سکنجین است
صفت آن موافق معمول قدیم بگزند گندم را
هر قدر که خواهند و پاک کرده شسته بر درسته تحت
یا خواخته بطنی است عوض یک دو انگشت و پارچه
تر کرده بر آن بپزند از نند و هر روز بر آن آب پاشند
تا سبز گردد و مقدار یک شبر برسد پس سبزی بالا
آز آن مقدار چهار انگشت بپزند و در کنند و نموده
باون شکی یا چوبی کوبیده شیر از آن افشوده بگزند
وصاف کرده در دیگ کنند و باقیش ملائم طبع دهند
و بد فحاح قطعات بخور در آن اندازند تا غلیظ و
شیرین گردد پس تناول نمایند و صفت آن موافق
آنچه بالفعل معمول است آنست که شیر گندم سبز را
بدستور مسطور گرفته در دیگ کرده بوزن آن آرد مید
خالص اندک اندک در آن ریخته آتش ملائم طبع
میدهند که پخته گردد و بقوام آید و نه گندم سوزد و
در بین طبع بادام و گردگان و پسته در ست و در آن می
اندازند و این اکثر به نیاز جناب حضرت سیده النساء
فاطمه زهر اساخته و احتیاط تمام در طبع آن نموده نیم
موتین کرده یعنی آن تبرک تناول می نمایند +

باب اللون مع الیاء المثناة التحتانیة

نیلوفر اسم فارسی است و کرب الماء عبارت از است
زبان بنگاله پسلا و کون گونید تمش مانند زرد و
دساقش نرم طولانی جوف طول بقدر عرق آبها و بر
عوض بر سطح آب میباشد و شمش بقدر سبزه در
شبهه بقیه شمش در اندون تخم سکه کو چاک

سیاه بالزجبت و گلش بیرون آب میباشد و الوان
و رنگین و غیر رنگ اکل زردی و بعضی زرد رنگین و بعضی
نیم رنگ و بعضی سرخ رنگ تیره و کینه آن بزرگ بارکها
عوض و خوشبو و سرخ و سفید و زرد رنگ و بر کهای
سفید آن گویا بر اسرغ کرده اند بسیار خوش منظره
نخچه آن صغیری و شکل شکل دل میباشد و نم آن که
بمندی کنول گشته نامند مانند نصف کره فواره بقدر
نصف نارنجی و در جوف آنها پرده و در هر پرده دانه
بقدر فندقی و از آن کو سبزه و هر دانه با دو پوست کی
سبز مخم و دیگر سفید نازک و مغز آن سفید با طعم
بمغز بادام تازه خام است و در حقیقت او در وسط مغز بادام
سبز میباشد که بمندی کنول پسته نامند و طعم آن چنان
برای غشمان و هیضه و قی نافع و بعضی گویند برای نیز
میباشد و جمیع اجزای آن در دو درم سرد و در غیرتسخ
آنگه گرم و خشک و تخم آن سرد و خشک است و در مراد
مطلق کبود است که الطلع انواع است مقوی دل و
مسکن حرارت آنها و پهای حار و تشنگی و سوسه و مانع
احتلام و جهت در دوسه قروح ظاهری و باطنی و کلی
و مانع و تشنوت سینه و سرفه حار و زله و جعبه و جدری
بعد پرورنه قیل از آنکه مانع بروز است و باز عفوان و
دار چینی جهت تقویت دل و غشمان مغینه و چون یک درم
از آنرا با شرب شمش پاشانند جهت منع جریان منی
نافع و مضر شانه و مصلحت نبات و مضر بادام و مصلح آن بقیه
و قدر شربت از جرم ن تاسه درم و در مطبوخ تا بهفت
مشقال و بدل آن بنفشه است و مغز شمش تازه نرم آن
مسکن حرارت و نفخ و صلب آن نفیس و در برضیم و
بج آنرا که بمندی سلکمی نامند خوردن جهت سبزه و
واسهال مزمن و قروح امعاء سیلان منی و گاه شستن
آن در دهان جهت رفع خنای و اکثر امراض خلق نافع و
صداوش جهت در و دشانه و معده و با صبر جهت بقی و با
زفت جهت داء الشعلب و اکثر آن مضعفت بادام و سبزه
شربت تخم مضعفت قصبه و بچه کننده منی و صفا و آن
جهت زخم اندام و در دشانه و در و بعضی نافع و شربت

از دو درم تا سه درم و دهن نیلوفر سرد و تود در افعال
مانند روغن بنفشه و در تشنگین در و سحر حار قویتر از است
صفت آن مانند دهن بنفشه است و در حرارت الباه و در
بنفشه مذکور شد و شربت نیلوفر صمدی حار و تب های
صفراوی و سرفه ذوات الحنجره ذوات الریه و خشونت
سینه را نافع و طبع را نرم دارد و صفت آن نیلوفر تازه
که طبل در چهار رطل آب بکشد و بپزد و بپزند و صاف نموده
با یک فنجان سفید بقوام آوردند و در طرف چینی یا شیشه
نگاه دارند و اگر نیلوفر تازه نباشد ربع یا نصف وزن آن
نیلوفر خشک نمایند و عرق نیلوفر صمدی حار و پنهانی
صفراوی و دوسوی و حیات و قیحه ذوات الحنجره و
ذوات الریه و سرفه و خفقان حار را نافع است و صفت
آن گل نیلوفر تازه یکین با چهار من آب در قلع و این مقطر
نموده بقدر حاجت بپاشند و اگر گل تازه آن نباشد
از خشک آن یک چهار یک بگیرند و بنفشه یکسره نون
و سکون یای مثانه تخم تانی و نون و بای موحده بدانند
گویند قاعده است در فارسی که فطیکه در آن نون با
بای موحده ساکنه جمع شود بار ابریم بدل میکنند تا نهند
و بنفشه و سنب که بار ابریم بدل میکنند و نون را برای
خفقت در لسان می اندازند دم و سم نیکویند و در بنفشه
نیز چنین نمودند و نیز در تلفظ نون ثانی را انداختند نیم
ماند و آن درخت هند است معروف و مشهور بزرگ
بمقدار درخت بید و بزرگتر از آن نیز میشود و گلش مانند
خوشه و وسط گله از دو یا عطریست کمی و خوش منظر و شتر
آن بقدر خند بسیار کوچکی بد و در باندک طولانی و رسیده
و بجز آن تلخ با اندک شیرینی و این حکیم میر محمد موسی در تحفه
الوینین نوشته اند که از او را صفهان کنجد کرخی نامند
و در مازندران کنار و در بعضی بلاد معروف بد رخت
توزست چندان اصلی ندارد و بزرگ آن کوچک طولانی
شده و در سر بگما نیز دستعلی بزرگ آنست و نزد اهل هند
سرمه و در اول و خشک در دوم و نزد بعضی معتدل
و بخور بزرگ آن جهت در دگوشش و ادویه جبار
مفصل و تحلیل او را م و الیام جراحات و لظول

آن برای تحلیل او را م و رفع او جاع و نفخ و امیل و نفخ
و یا مطبوخ آب بزرگ آن را رفع صفرا و حسیه ام و
و امیل و بخور و قروح و جروح و مجاری بول و رحم
و مقعد و قطور عصا به برگ تازه آن در بینی و گوش
آب ریختن از بینی و گوش باز دارد و با عسل خلط
در دوج گوش را تشنگین میدهد و جراحات آن را
با صمدی می آورد و مضمضه آب برگ تازه آن و یا آب
مطبوخ آن جهت تقویت لثه و در دندان نافع و
ضاد کوبیده آن جهت تحلیل او را م حاره و طبع و نفخ
و امیل و سائیده آن جهت رفع ثایل و سحج جلد که
سبب حرکت و غیر آن بهم رسیده باشد و رویانیدن
گوشت زخمهای عمیق و با اندک نمک جهت خوردن
گوشت فاسد زخمهای کهنه و نو و منقیه چرک آن چون
بقیله آلوده و در دهن زخمیکه دهن آن تنگ باشد
و خواهند که کشاده گرد و بکشد از نمد یا عث کشادگی و
تقیه جوف آن میگردد و خصوص آنکه بر بالای آن خرم
تا بحدیکه در دم است برگ سائیده گرم کرده بنهند
و چون خواهند که ملتئم سازند فیتیه را با برگ سائیده
آن بی نمک آلوده بگذارند و ضاد برگ تازه گرم کرده
آن خصوص که در برگ بید بخیر میوز پیچیده و در زیر خا
گرم نمایند تا فی الجمله بخت گردد و یا در ظرفی کرده
آن را بسته بر آتش بگذارند تا به بخار و رطوبت خود
اندک نفخی یا باریس بر آورده بر او را م بندند و
تحلیل و یا نفخ و انقباض را آنها سیکرد و تا ماده چه قسم باشد
و لیکن برای او را م حاره در برگ موز و بر اسه
بارده در برگ بید انجیر اولست و شرب خمرش بقدر
یک شقال حالب اسهال مزمن از نموده است و حکیم
افضل در مجربات خود نوشته که خمر آن گرم و ترو
ملین و سبک و ارفع جذام است و شرب آب طویخ
پوست آن مقدار دوازده و از ده شقال در حیض است
و تجربه رسیده و حلوا ی بزرگ نیب مقوی معده و مضم
و ارفع رطوبات معده و مطبق و در بول است و صفت
آن بکشد برگ نیم را در آب جوش دهد و جوش کی

و آب تلخ از آن بریزند و باز جوش دهند و آب آن را بریزند
تا تخم آن بسیار گرم گردد پس شکر را صاف کرده بقوام
نقل آورند و بر گهای یک یک را در آن اندازند و بدان
شکر آلوده بر آورند و نگاه دارند و عند الحاجة بقدر
تناول نمایند و اگر قندی مشک و یا اندک عنبر در عرق
در آن داخل نمایند نیکوست و دهن بنفشه جهت التیام
جراحات و تحلیل او را م مفید و منافع بسیار دارد و گفته
اند که نام بنفشه روغن شیخ صفهان است و صفت آن
بگیرند برگ نیم را در شش وزن آب بپزند تا ثلث
آب بماند و صاف نمایند و با نیم وزن آن روغن بکشد
جوش نمایند تا ثلث ملائم تا آب برود و روغن بماند و اگر
برگ تازه نیم را کوبیده آب آنرا فشرده با نیم وزن
آن روغن بکشد تا ثلث ملائم طبع نمایند تا آب رقت
روغن بماند و نفخ است لیکن احتیاط نمایند که نموده
و دهن مغز تخم آن جهت التیام زخمها خصوص زخم تنی
جرب و نیز با نافع و صفت آن مانند دهن بنفشه است
فصل در بیان همای که اصل و نمود در بنفشه
هر هم نیب اهل هند این را هم نیم حیات می نامند
اکثر بر فوج و قرح و نواصیر در عضو نیکه باشد بسیار
است و بسبب سرعت التیام اثری قوی گویند با اجابت
و حیات بخش است و صفت آن موم سفید و در دم
روغن گاو یا گوسفند که سندی روغن ستور نامند است
در م روغن را بر آتش گذارند پس بکشد برگ نیم تازه
همان مقدار و سائیده و صفا مانند شامی کباب است
و در آن اندازند و جوش دهند تا کف روغن سیاه شود
پس از آن با لایند موم را در آن بگذارند و نگاه دارند
عند الحاجة بکار برند و این هم نیم نیز برای زخم جرب و
توبه و زخمها که رطوبت از آنها تراوش کند و جراحات که اطباء
از علاج آن عاجز شده باشند بکار آید سودمند است
هر هم نیب دیگر که جهت التیام انواع زخمها و خشکی
آتش و زخم آبله نافع است و صفت آن بکشد برگ نیم
تازه مقدار هفت هشت توله و بپایند و قهصها سازند

مثل شای کبابی بر قوی مقدار میوه در پشت نه توله
روغن گاو تازه بریان کنند تا سوخته شود پس قهوه سوخته
را بر آورده روغن مسطور را صاف کرده با آب سرد
سه چهار مرتبه بشویند اگر تیرید مطلوب باشد و لابد روغن
قوت و حرارت آنرا کم میکنند و استعمال نمایند
نوع دیگر آب برگ نیب مقدار سه چهار توله گرفته و درشت
توله روغن گاو جوش دهند تا آب رفته روغن بماند بهمان
قسم شسته یا ناشسته استعمال نمایند و ناشسته بهتر و
اقتوی است و بعضی مقدار پرچ شمشاد ریون چینی را
و بسیار نرم سوخته و درین دو نوع اضافی نمایند و در آخر
و نیز در تابستان برای تبی و فی الجمله قوام آن قدر سه
موم کافوری داخل میکنند مگر هم نیب دیگر اقوسه از
اول و صفت آن بکیر ندرک نیم تازه شست توله در نرم
ساییده قهوه ای کوچک بدستور شای کباب سازند
و دو از ده توله روغن کبیر را بر آتش گذارند و قهوه
نیب را در آن اندازند تا بسوزد پس قهوه ای سوخته
را بر آورده و در نمایند و چهار توله موم کافوری و در آن
اندازند و از چوب درخت نیب بر بزنند تا گدازند
گرد و یک شته تکرار و یک توله قنبیل و دو ماشه توتیای
هندی و یک توله برگ حنا و یک توله غلب الشعلی و چهار
بسیار نرم ساییده و یک نیب بدان مزج نمایند و
دو دو آورده بکار برند و اگر از آتش برگرفته او بپزد
یا آن مزج نمایند بهتر است مگر هم نیب که از اسرار کتب است
جهت ناصور و قروح مزمنه و ناصور و قروح چشم نیند
سودمند است و صفت آن بکیر ندر روغن گاو تازه هر
قدر که خواهند و یک صد و یک مرتبه از آب بشویند
پس در ظرف هفت جوش که بپزدی کاشند و هشت
و هشت گویند کرده برگ نیب تازه بر آن ریزند و دست
از شانه های بسیار باریک چوب نیب بهم بسته تا بهل
مدام بماند و چون روغن خشکی آورد باز آب برگ نیب
تازه داخل نمایند تا طایوسی رنگ و بوی مال بسیار
دود و در همان ظرف از همان جنس قوی ساختند
نگاه اندازند و عند الحاجة بکار برند مگر هم نیب با

رنگهای کبیر را نافع است و صفت آن بکیر ندر روغن گاو
چوب شقال و مکر آنرا بشویند پس بکیر ندرک نیم زد و گویند
نرم و شقال از آن اقواس در روغن میندازند و برش
نهند تا بریان شود و کف روغن سیاه کرد و از اصابی
نموده رال و در شقال موم سفید و از ده شقال
در حالتیکه نیگرم باشد پس مرد استگ بسره که انگوری
کنند سوخته روغن دوم الا خون سفید اب قلی از هر
یک چهار درم کافور قیصوری مردارید ناسفته از هر یک
یک توله داخل نمایند و بدستور مقرر مگر هم سازند
مگر هم نیب نیمه حکم علی گیلانی و صفت آن آب برگ
نیب را در موم روغن بچر شاند تا غلیظ شود و موم گرم
و از برای جراحات بسیار خوب و مجرب است و در مگر
نیز مگر هم نیب مذکور شد

کتاب حرف الوادیه باب الوادیه

بدانکه وج نفع و او و جیم بفارسی اگر ترکی و هندی
بج ناسند و آن پنج نباتیست که مانند برونی در آبها
روید و بفارسی سوسن زرد گویند برکش از برگ زرد
بزرگتر و از آن خلیفه و در از تر و با شش و دانه
و ساقش بلند و گلش شبیه بسوسن آزاد که زنبق باشد
و زرد و مائل به سخی و بعضی گویند هندی گل از ارانی
می نامند و آن پنج آن است و بخش گر هر دو بعضی
بعضی بجمیده و در هم بافته و یک و دایم سفید و سخی
و تند و مائل بطریقت جالینوس گفته مستعمل پنج
آن است فقط گرم و خشک است و در او اسطوخودوس
و قوتش قریب بقوت زرافنده و اینهاست تا چهار
سال باقی میماند و انواع و اقسام میباشد مختار و بهتر
آن بزرگ کثیف بسیار خوشبوی آن است لطیف و
جالی ذلی النوع و فتح و قاطع بلغم و تر یاق نش هوام و
معتوی معده و جگر بار دو هاشمه و قوت حافظه و
منقوی مزاج و موی و محقق رطوبات مفاصل و بدر
بول و حقیق و محلل نفخ و در پنج معده و امعاء و جهت
در سینه و سیلو و سرفه و بکرو سنج و خفس و در دیر

و صلابت آن و شکافکی عضل و تقطیر بول و حصاة و
لکنت زبان و نیکو کردن رنگ رخساره و زیادتى بام
و تسخین کرده و وجع رحم و ضنا و شرب لظول آن
جهت مفاصل و او را مملی و نفخ تحت سپر و هوق و وجع
نشیج بلغمی و فالج و قیق و قیل و فرجه آن با شیره
یا دیان و در عفران جهت اعانت بر حمل و احتمال آن جهت
بیاض چشم و غلظت قرینه و بلای بصر خصوصاً عصاره آن
و جادیدن آن جهت نقل زبان به جیل و جهت درد
و دندان سفید و جلوس و طبخ آن جهت درد رحم نافع و
مقرست بسره مصلح آن را زیاده و در محدودین محرق
اضطلاست مصلح کچین و شربش یک شقال و بدیش
در طرد ریح و امراض کبد و طحال بوزن آن زیره
کرمانی یا ثلث وزن آن ریون چینی و در امراض و اوجاع
و غیره از او نده طویل است و جوارش تالیف بقولاد
منقول از قرا بادین آقندی صالح چلی حکیم باشی ابراهیم
سلطان قیصر و م نافع جهت امراض معده و تقصیر
حواس امراض بارده مزاج مشلح بسیار موافق است
صفت آن شقال مصری یکصد پنجاه درم نیم کوفت
در آب بخیه از پالایش بکیر ندر اندیش غسل مصفی یکصد
مشقال داخل کرده بقوام آورند و این او دویه بان
بسر شدند و ترکی کشیده خشک نشود از هر یک یکصد درم
و از قنصل قنصل خلیل سیاه گل سرخ از هر یک چهار درم
چون بویا خولجان قاقله از هر یک سه درم کوفته بخیه
بان بسر شدند و در ظرف چینی یا سبوجه اخضر گاه ازند
و صفت و این مزج بطریق دهن و در چینی است مذکور شد
سفوف مزج مقوی معده و مزاج و مانع صعود بجز است
از معده بدماغ چون استعمال کرده شود بعد از تقطیر
و نافع است از برای سبات که بسبب صعود بخارات
بلغمی از معده بدماغ باشد و صفت آن مزج ترکی بخیل و
کنند شونیز از هر یک یکصد و شش خشک چهار جز و
سفید هشت جز و کوفته بخیه شربتی و درم پنجاه
ربب شیرین یا کچین سفوفی بقی نمایند و غذا قلایا یا
توابل عاره و سفوف مزج بخیه دیگر و صفت آن

ترکی مصطک از هر یک پنج مثقال بحیل و مثقال نبات
سفید ازین جمع اودیه کوفته نیمه سفوف سازند و سفوف
در ج بنج دیگر صفت آن در ترکی مصطک نبات سفید
هر یک پنج مثقال بحیل و مثقال کوفته نیمه سفوف
سازند شربتی یک مثقال + سفوف ج بنج دیگر که جبت
تخلیل رایج نافع است + صفت آن در ترکی رایج
سود کوفی از هر یک نود مثقال و نیم قند سفید و نیم مثقال
سنبل لطیف ده مثقال و اچینی هفت مثقال و نیم کوفته
بنج دیگر که جبت نافع است + مرای درج قریح ریچی و قلیج و
صرع و ضعف معده و نفخ و قراقرش را مفید بود و صفت
آن در ترکی قریب سه چهارم در آب بکشد ازین تا خوب
بخشد پس در آب خالص بپوشانند و بعد از آن که دو
بار در آب صاف جوشانیده باشند در غسل و آب طبع
نموده در ظرفی نگاهدارند و بعد از چهل بکار برند و اگر تازه
آن بمرسد احتیاج بخسانیدن بسیار نیست و بهتر است
و قوی و چون در مقدار نزول آب در چشم و ران فحشا
باطل و ناشف و ملوبات معده و ران باشد و بلغمی مزاج
رانافع باشد + صفت آن در ترکی حلیت بحیل
رازیانه از هر یک یک و مسامی دو وزن اودیه کوفته
بنج دیگر که جبت نافع است + صفت آن در ترکی حلیت بحیل

فصل در بیان وجورات

بدانکه وجور بلع و اودیه جمیم بر وزن غفور عبارت از
اودیه است که در دهن مرضی یا اطفال ریزند و قشک
عاجز باشد از تناول و اودیه آن وجورات با نفع و تا
است + وجور که نافع است از برای غشی که بوزن سه سال
پیدا شده باشد صفت آن در ترکی حلیت بحیل
کوفته در آب به حل و در حلق اودیه بپاشند فاکده بخشد و ج
دیگر که چون در دهن مصروع ریزند بهوش آید + صفت آن
حلیت چند بیدسته کوفته و بنج دیگر که جبت نافع است
در دهن مصروع بپاشند + وجور دیگر که جبت نافع است
صفت آن رازیانه از هر یک یک و مسامی دو وزن اودیه کوفته
بنج دیگر که جبت نافع است + صفت آن در ترکی حلیت بحیل

سازند و وجور دیگر که صرع اطفال رانافع است صفت
آن در ترکی حلیت بحیل کوفته نیمه سفوف سازند و سفوف
در ج بنج دیگر صفت آن در ترکی مصطک نبات سفید
هر یک پنج مثقال بحیل و مثقال کوفته نیمه سفوف
سازند شربتی یک مثقال + سفوف ج بنج دیگر که جبت
تخلیل رایج نافع است + صفت آن در ترکی رایج
سود کوفی از هر یک نود مثقال و نیم قند سفید و نیم مثقال
سنبل لطیف ده مثقال و اچینی هفت مثقال و نیم کوفته
بنج دیگر که جبت نافع است + مرای درج قریح ریچی و قلیج و
صرع و ضعف معده و نفخ و قراقرش را مفید بود و صفت
آن در ترکی قریب سه چهارم در آب بکشد ازین تا خوب
بخشد پس در آب خالص بپوشانند و بعد از آن که دو
بار در آب صاف جوشانیده باشند در غسل و آب طبع
نموده در ظرفی نگاهدارند و بعد از چهل بکار برند و اگر تازه
آن بمرسد احتیاج بخسانیدن بسیار نیست و بهتر است
و قوی و چون در مقدار نزول آب در چشم و ران فحشا
باطل و ناشف و ملوبات معده و ران باشد و بلغمی مزاج
رانافع باشد + صفت آن در ترکی حلیت بحیل
رازیانه از هر یک یک و مسامی دو وزن اودیه کوفته
بنج دیگر که جبت نافع است + صفت آن در ترکی حلیت بحیل

باب الواو مع الراو الهمله

و رو احرمتانی بغاری گل سرخ نامند بهترین آن
تمام فلفله است و آن مرکب القوی است با جوهر
و ارضی و دران حرارت و بلخی با قبض و اندک شیرینی
است و نزد اکثری در اول سده و در اول دوم
خشک و زرد جمعی گرم و زرد و بعضی معتدل و بعضی ملطه
حالی و مقوی دل و اعضا و مسکن صفرا و بلغم فزونی
و با قوت قابضه و خشک از قبض زیاده و بلخی کمتر
و آشامیدن طبع آن جبت تفتیح مار یفا و تقویت
معده و بگرد طحال و گرد و در رفع خفقان حار و غشی و
تقویت ریه و رحم و مقده و معای مستقیم و رفع اسهال
حاده و خصما و عفن آن برای قوت قبض و عطریست
آن و احتقان طبع آن جبت قروح اسهال طهار آن در
حام جبت بد بوی عرق و بطور عصاره آن جبت
در دسر و چشم و گوش حار و بهترین قطور طبع خشک آن
جبت غلاظت اجفان و ضعفه بیج آن جبت لشته
دندان و صماد کوبیده آن جبت اورام مراق و
رطوبت معده سائیده آن تازه جبت ثانیل و جمل
که بسبب حرکت سیر سیده باشد و رویانیدن گوش
زخمهای عمیق و صماد تازه آن جبت در دسر و اخراج
سیکان و خار از بدن و زرد خشک آن جبت
جوشهای و الیتام زخمها و قلع و زخم آبله سیلان زخم
و خوشبو کردن آن و بریزن برین و بنج آن جبت بد بوی

الیتام قروح آن و بارگ نور و جبت قطع عرق و صماد
برگ تازه آن درخت جبت خرازد و اورام حاره و اورام
سقطه و شکستگی اعضا و آشامیدن آن جبت نفث الدم
مفید و تخم گل که عبارت از تخم اوست و رافعال مانند لک
است که عبارت از تخم گل سرخ بری باشد و آنچه در میان
گل شبیه تخم زیره دانه و زرد دست آن را زرد و زرد
دو در هم آن آب رافع اسهال و رافع علاج و رافع نفث
الدم و سیلان خون است خصوص چون با قلع گل آن
بسیارند و حمل آن مقوی رحم و رافع رطوبت و مضیق
و بوییدن گل آن هیچ زکام و عطسه و ماشری و بعضی
و در بعضی از قبض آن و مصلح آن کافور و مضربه و
مورث تشنگی و مصلح آن انیسون و قدر شرب از تازه
آن تاده درم و از خشک آن با چهار درم و از آب آن
تا هشت درم و بدش مثل آن فلفله در ج آن مزه خوش
است و گویند ده درم غشی تازه آن و مجلس عمل مفید
و عصاره آن آب برگ گل تازه آن گرفته در سایه خشک
تا چند جبت غلظت اجفان و نفث الدم و تری معده
نافع و قبض و بیس آن زیاده از برگ و غشی آن است
بجانبین معرب کلین فارسی است و آن را درم با و
گل نامند و آنچه از قند سازند آن را نیز بجلین گویند
و بغاری گلقتد و گل شکری نیز گویند و بعضی را
آنست که گل شکری غیر گلقتد است و این قول قریب
بصواب است جبت آنکه گلقتد آنست که خوب شتر
و مخمر شده باشد و گل شکری نه بد آن حدست تخم آن
و قوت بلجین عسل تا چهار سال باقی میماند و متخمد از
قند تا دو سال و گویند عسل آن تا آخر دوم گرم و گل
و قندی آن در اول دوم گرم و در سیو صحت معده
و هر دو مقوی و مانع اند و معده و محقق رطوبات غریبه
معده و بعد از غذا مانع صعود آنچه بد مانع است و عسل
آن جبت مبرودین و فضول بارده و فوق و جبت در
مفاصل نفوس و قلیج و نفیست سنگ گرده و شاندر
عسل المول و باربع وزن زیره کرمانی جبت بحیل رایج
غلیظه و در دگر و مضم طعام نافع و چون آن را باربع وزن

آن تر بد سفید و تخم کرفس خوشامیده صافی نموده بنوشند
و چند روز در او دست بدارند تا چسبند از آن لقمه و
فلج و اسهال های لسان و مفاصل مجرب است و سگری
بهت محروم و صاحب مزاج بار دافق جهت ابتدا
دسواس و چون نافع و چون تر بندی و عذاب ابو شانه
صافی نموده گنجه شکر را در آن حل کرده صافی نموده
بنوشند و او سرد را سفید است و گویند هر چه بنشیند
چون خوشامیده صافی نموده بپاشند مانند آب شربت
شربت در دگر است مقدار شربت از هر دو قسم آن تا
پایزده در هم است در مطبوخات و از جرمش تاج شغال
و طبع آن باید که تا شش مثل آن آب باشد و بخورند
تا بقیع رسد صافی نموده بپاشند مانند صفت آن
بسیار نادر است گل سرخ که اقلع و تخم و سبزی آن را با الهم
گرفته باشند و خوب مالیده و یا بمقراض خوب ریزه نموده
یک روز بگذارند که رطوبت آن خشک شود پس در هر یک
من قند سفید بپایند و تا سه روز هر صبح و شام بر هم زنند
و در آفتاب گذارند و اگر قند کمی کنند باز قدری اضاف
نمایند یعنی گفته اند که وزن قند و چند آن گل باید و
بعضی چهار چند گفته اند و این بسیار است و در چند بهتر
است و عملی را بوزن مذکور غسل را اضاف نموده گفت
آنرا گرفته بر روی گل بدستور مالیده کرده بر هم زنند
چهل روز در آفتاب گذارند و بکار برند و بنشیند مرکب
که بد کنند و بخار و ضعف با صبر و در دگر گفته و شقیق و
اضطلاح سوخته را دافق است و مجرب است و صفت آن فرق
گل سرخ اسطوخودوس ترانه هر یک یک رطل گل بنفشه تر
منزوع الاقلع نیم رطل مهر را در هم بپاشند و غسل مصفا
بچرخل داخل کرده در آفتاب گذارند چهل روز بنشیند
استعمال نمایند و اگر اسطوخودوس تر و گل بنفشه تر باشد
اسطوخودوس خشک را نصف وزن مذکور بپاشند
بطبع بنفشه تر کرده روز دیگر با اسطوخودوس و بنفشه تر باشد
و بعضی از هر یک از در دهم و اسطوخودوس و بنفشه تر باشد
جد جدا ادما برای و در اسطوخودوس مساوی و از هر یک
بنفشه نصف وزن کی در هم سرشته و بنشیند مرکب بسیار

بدر و در که مسکن حرارت است و صفت آن گل سرخ
کشیز خشک مقشر طباشیر از هر یک و دانه یک تا نیمه
کافور قیصری از یک جو تا یک طبع و بنشیند و سبزی
از نیمه انگ تا یک انگ کثیر یک دانه کوفته بنفشه باب
حب سازند و یک شربت کامل است و دهن الورد
مرکب القوی و در دافق و قابض و ملل و موافق مواد و
و بارده و با قوت مسهل و مسکن التهاب معده و در وانیل
گوشت زخمهای شقیق و بقیع رطوبت آن و در افق
موافق بنفشه آن و بنفشه آن را فقه اسع و منصفه
آن مسکن درد دندان و نفول آن مقوی دماغ و
اسهال مراری و مسهل با ده لوجه و مقوی اعصاب و ملل
موافق فاسده و در تسکین درد و با عجب اثر و طلاء
آن با سرکه و بنشیند غلظه آن با گلاب و سرکه مسکن
در دسور دافق بخار است و دافق و موافق و در آم
و رافق زخیر و در دافق و معده و دهن کردن بآن و جرب
کردن او و یا حالبه اسهال بآن نیز مقوی فعل آنست
و قطور آن در گوش زائل کننده و جرح آن است
و تدبیر آن با سرکه و آب مور و رافق عرق و باور زهر
قروح و جوشهای عارضه و شرب آن رافق ضرر یک
خورده و زرخ و صابون و ذرا لیمو و امثال اینها و
نیم وزن آن روغن بنفشه و بوزنش دهن الخفاف
و قدر شربت تا یک اوقیه است و صفت دهن و در
خام بگیرند گل سرخ تازه خوشبو که اقلع و تخم و سبزی
آنرا با گل دور نموده باشند و در شیشه کشیده و در روغن
تازه و زیت تازه بر آن ریزند و در آفتاب گذارند
تا رنگ گل سفید گردد پس فشرده بر آورند گل تازه بر آن
ریزند و در آفتاب گذارند و دهن و دهن و دهن و دهن
تجدید میکرده باشند و بعضی تاج مرتبه نیز گفته اند
اند و لیکن هر چند زیاده تجدید کرده شود قوی تر
میگردد و بداند که دهن و در دهن از زیت الانفاق و
گنجه تازه که گل بسیار در آن داخل کرده باشند
مگر تجدید نموده و دهن و در دهن می نامند جهت
آنکه این دهن خالص می باشد از آمیختگی جرم آن با

روغن بخلاف انواع دیگر و صفت دهن و در و در و در
بگیرند و در قیاس گل خالص تازه را دافق و آب آنرا بگیرند
و با مثل آن روغن گنجه تازه با قش طایع نمایند تا آن
رفته روغن نماید و لیکن احتیاط نمایند که نسوزد و در ظرف
چینی یا شیشه نگه دارند و اگر در قدر مضاعف ترتیب
دهند بهتر است و اگر مغز بادام مقشر را با گنجه باورق گل
مکرر بر در ده نمایند قویتر در بنفشه و گل و سیب و سر
سبار نارنج و بید مشک و زیت و مانند اینها از گلهای
خوشبو که مغز بادام را باورق گل در کسبه کرباس پاکیزه
کرده بپاشند تا بادامها و گنجه جذب رطوبت او را ق
گل نمایند پس بادام را خشک نموده تجدید نمایند تا آنکه
چون بادامها را که بشکنند مغز آنها خوشبو و رنگ
ورق گل شده باشند پس بادامها را کوبیده روغن آنرا
اخذ نمایند و اگر بادامها را با حقیق طایع نگه داشته و در
از آن روغن اخذ نمایند بهتر است و لیکن در بلدان
بارده و طبع این قسم روغن زرد فاسد و منکر میگرد
و دهن الورد و منقول از طب بر الکسوس قوی الزهر
که بهتر از رازخه مشک است شام و شراب و مقوی جمیع
حواس ظاهره و باطنه است و صفت آن گل سرخ
بر گل سرخ هر قدر که خواهند و رطوبت آنرا خشک
نمایند تا اینکه خشک شود در یک ظرف یا در ظرف
گنجه تا نصفه و بپوشند آنرا گلاب و بپوشند آن را
نرم و سر آنرا محکم نموده دفن کنند در سرگین اسپ
تا تخم یا بدین بر آورند و تقطیر نمایند بر روی خاکستر و
یا رطل تا مانند و ران چیزی از ماییت پس تقطیر نمایند
آب خارج را تقطیر رطوبت تا آب تنها تقطیر یابد و دهن
بماند در اسفل قریب آن دهن را در ظرف شیشه
نگاه دارند و عند الحاجة بکار برند و شراب الورد
صناعت جالینوس است از برای سراض ملک و فاسد
که او را مرضی بود و در کبد از اقسام خلطه و آنرا دوست
ساخته قابض و مسهل و آنرا سسی کرده بقراطین و بانی
و در قرابون یونانی تا آنکه بعضی مترجمین آن را بعلی
در آورند و بعضی گفته که شیخ الرئیس آن را از

یونانی بصری نقل کرده ۴۰ که شراب در دهن است
جید نافع از احتیاقات و حکم و سودای تحقیر
سد با وضعف کرده و نباید که استعمال کرده شود و در
اصل اگر در دهن الاسد صفت آن بنشیند و او بگیرد
گل سرخ مسروق الاقاع گیر طبل بچشانند در ده رطل آب
تا آنکه ربع آب برود پس بماند گل سرخ را و بیالایند
آب و دیگر طبل گل سرخ مسروق الاقاع در آن اندازند و بچشانند
تا یک رطل آب برود و بماند و بفشارند و بیالایند
و بچینن مگر کنند تا چهار مرتبه یک رطل رفته ربع ده رطل
آب بماند یعنی در رطل نیم پس آنرا بیالایند و بوزن آب
شکر داخل کرده بچشانند و کف آنرا بگیرند و بقوام آورند
و در شراب در دهن یک مرتبه گل سرخ را در آن بچشانند
و با لوده با قند سفید بقوام آورند و اگر خواسته باشند
اسهال آن مفرط باشد زیاده کنند مرات تکرار گل
سرخ را از چهار مرتبه یعنی تا پنج شش مرتبه گل سرخ را
مگر کنند الا آنکه گل سرخ را منع کرده تا در طبع آن
از پنج مرتبه و بعضی از متاخرین گفته اند که اگر خواسته باشند
که قوی تر شود تا هفت بار گل سرخ را در آن مگر کنند
و یکی از قائلین این قول صاحب اختیارات بدیع
است پس گل سرخ را دو گفته که گل سرخ را ترک کرده مصطلحات
تقطیش این شراب را و آنچه اصلاح تقطیش آن میکنند
تخم کاه و طباشیر سفید و مصطلکی و انیسون است
از هر یک یکدرم در یک رطل از شراب مذکور که ادویه را
گرفته در ظرفی گدازنی کرده سه روز بسته در وقت طبع در
دیگ اندازند و اویم بماند تا قوت آن شراب باز داد
شود پس نیکو بماند تا کیمه خالی شود پس آن را
دور کنند شراب در دهن و دیگر بنشیند و گل سرخ مسهل
رطوبات بسیار است پاک میگرداند معده را از آنها
صفت آن بگیرند برگ گل تازه مستورع الاقاع
نیم من در سه چند تا پنج چند آن آب مقدار یک
ساعت جوش دهند پس صاف نمایند و مرتبه دیگر همان
وزن برگ گل تازه مستورع الاقاع داخل کرده
باز طبع نمایند و همچنین هر چند که نمایند بهتر است

و قویتر میگردد و در اسهال پس با ترنجبین یا عمل مصطفی
بقدر نیم من بقوام آورند و شراب تازه درم تا یک
درم اسهال می نماید اسهال بسیار بی مشقت است
در دهن بنشیند سید ظفر الدین شافعی گفته اند که این
شراب مسهل صفا است و پنهانی مگر با مفید باشد
صفت آن بگیرند گل سرخ تازه که اقاع و زرد
سیان آنها را در دهن کرده باشند نیم من و در نه من آب
تا هفت من رسد پس بیالایند و دیگر با گل سرخ منقحی از
اقاع و زردی نیم در آن مطبوخ مصطفی داخل کرده باز
بچشانند و دیگر باره بیالایند و چند نوبت چنین کنند
تا آب بیک من برسد و بیالایند و با یک من قند
سفید بقوام آورند و شراب سی درم با چهل درم با ده
درم بنشیند ساد با آب بخ یارفت بپاشانند و بدانکه
در جای که گل سرخ و برت نباشد آب بشوره سر و دهن
قائم مقام آن نتواند شد و شراب در دهن و دیگر
اقاعی فرموده اند که این منقول از خط قدوة المحققین
السید السند العلامه احمد میر محمدی و الدراجی
است قدس سره ۴۰ صفت آن بگیرند ده استار در
گل سرخ منقحی از اقاع و تخم آن را که زرد و گویند و
در قح چینی با ده من گلاب خوشبو مگر بچشانند و
دور در در آفتاب بگذارند پس در دهن و دیگر که بچشانند
تا ربع آن برود یعنی هفت و نیم من گلاب باقی
ماند پس گل سرخ را نیکو بماند و بفشارند بنوعیکه
مطلق رطوبت در آن نقل نمایند پس آنرا بیالایند و هفت
ده استار دیگر ورق گل سرخ منقحی داخل کنند و بچشانند
تا پنج من گلاب باقی ماند پس گلاب را بماند و بفشارند
بستور و بیالایند و مرتبه سوم ده استار دیگر گل
سرخ در آن داخل کرده بچشانند تا سه من نیم
گلاب باقی باشد پس باز بماند و بفشارند
و بیالایند و مرتبه چهارم ده استار دیگر ورق
گل سرخ داخل نمایند و بچشانند تا یک من باقی
ماند پس آنرا نیکو بفشارند و شش درم قند سی که
مطلق رطوبت در نقل نمایند و بیالایند و در آن

یک من شکر سفید داخل نمایند و بچشانند تا کف بر
سر آید و پس قدری سفید که تخم مرغ مخلوط با یک
ریخته تا کف آن جمع شود پس تمام کف آنرا بگیرند
و مرتبه دیگر از صافی نموده بچشانند تا بقوام جلاب
آید فرود آورده سرد کرده در ظرف چینی یا زجاجه
نمایند و در وقت حاجت از یک اوقیه تا سه اوقیه آنرا
با گلاب برفت سرد کرده بپاشانند و شراب در دهن
بنشیند و یکی این عسل بن جزله که در منجک ایادیه ذکر کرده
و گفته که مبر و محففت و نافع است از برای تشنگی و التها
معده و ملین کجاست صفت آن گل سرخ فارسی
تازه پاک کرده از اقاع و زرد یک رطل در آب بچشانند
جوشانیدنی نیکو و بیالایند پس در هر یک رطل
از آن یک رطل شکر طبرزد داخل کرده بچشانند تا شش
ملائم و کف آنرا بگیرند تا بقوام آید سرد کرده صافی
نموده نگاهدارند پس اگر اراده شود که بگرد و مسهل
باید که بچشانند گل سرخ را و صافی نموده آن صاف
را باز در دهن کرده مرتبه دوم گل تازه بر آن افکنند
و بچشانند و صافی نمایند و باز صافی را در دهن کرده
شکر از گل تازه بر آن نمایند و همچنین تا پنج دفعه یا هشت دفعه
و هر چند زیاده تکرار نمایند میگرداند اسهال آن زیاده
پس بیالایند و با یک رطل شکر بقوام آورند پس
در شش یک این شراب اسهال صفراوی رقیق
میکند و شراب چهار اوقیه است با دو اوقیه بنشیند
سافج با آب سرد یا آب برت و گاهی تقویت کرده
میشود بقیونیا از برای کسیکه محتاج تقویت آن باشد و
چون تشنه شود بنشیند با آب برت بپاشانند و شراب
در دهن بچشانند این شراب سرد خشک است و
گرم را سودا و رطوبت بپاشانند و معده قوی کند و شکر
نرم گرداند و صفت آن برگ گل سرخ تازه که اقاع
و تخم آنرا تمام جد کرده باشند صاف من در سب من آب
یک شیار و بنشیند آنگاه با نش ملائم بچشانند
بنصف رسد پس بیالایند و در هر رطل از دهن
شکر طبرزد و داخل کرده و دیگر باره با آتش ملائم بنشیند

و کف آن بکند و بقوام جلاب آورد و بعد از آن چند روزی در آفتاب نهند تا قوی گردد و آنگاه هنگام حاجت چهار اوقیه از وی با دو اوقیه سکنجین سازج بیاورند و در آن اقلند تا سرد شود و سحرگاه بیاشامند و شراب در دهنه حکیم سدید منقول از ذخیره سید سلیمان که در حرم بقیانوس ذکر کرده و حکیم سدید گفته که این شراب مسل بلغم و صفاست و صفت آن بگوید بزرگ گل سرخ تازه پاک کرده از اقماع و زرد و من و پند در ده من آب تا آنکه آب طعم و رنگ گل ببرد پس آن گل را بفشارند و آب را باز در پاتیل کرده دو من دیگر بزرگ گل سرخ تازه منقی داخل کرده بدستور بچوشانند پس بپالایند و دو من غسل مصفی داخل کرده بقوام آوردند پس حکیم سدید گفته که اگر گل را چند مرتبه بکوبند و بپاشند و در اوقیه و اگر بدل غسل شکر سفید کنند می باشد بستر و امر صحراره شراب و در حکیم سدید نقل کرده صفت آن بگوید بزرگ گل سرخ خشک کرده یک رطل در چهار رطل آب بچوشانند تا یک رطل آب بماند پس بپالایند و یک رطل شکر طرز زد داخل کرده بقوام آوردند و شراب چهل درم تا شصت درم باب سرد و اگر مزج کنند بان مقدار ده درم سکنجین شکر می باشد اقوی و هر مرتبه که بعد از آشامیدن این شراب آب سرد بیاشامند یک دست اجابت می کنند و شراب و در دهنه محمود بن الیاس در حاوی صغیر گفته که این شراب سرد و جفت و نافع است از برای تب صفراوی و حرقه و مطبوع و سهل بعضی است و مسکن عطش است و صفت آن بگوید بزرگ گل سرخ که اقماع و زردی میان آنهارا تمام جدا کرده باشند چهار رطل و در قدر چینی کرده ده رطل آب بچوشان بر روی وی کرده بکشایند و زنجبیل بپاشند و بپاشانند و قشر دنی قوی که در آن رطوبتی باقی نماند و پالایند و در یک سنج بچوشانند تا نصف رسد و کف آن را بر آورند پس چهار رطل شکر سفید داخل کرده بچوشانند و کف آن بکند و صافی نموده باز در یک کوزه بچوشانند

بقوام آید و بکوبند و شراب چهار اوقیه با دو اوقیه سکنجین با آب سرد یا آب براف + شراب و در دیگر که مسهل صفرا و سودا است و نافع از برای امراض قلب حادث از صفرا و سودای محرق و امراض حادثه بشارکت امراض صفراوی و سودای قلب باشند صداع مسبب صفرا و بجزه صفراوی و سودا و ویران آن دو خلط از قلب مسر و صفت آن بگوید درق گل سرخ تازه یک رطل و اگر گل سرخ تازه نباشد ثلث رطل گل سرخ خشک منزع الاقماع و در شش من آب یا گلکاب بچوشانند چون نصف رسد بپالایند و همان مقدار بزرگ گل داخل کرده باز بچوشانند چون یک رطل و نیم آب بماند بپالایند و یک رطل قند سفید داخل کرده بقوام آوردند و شراب از یک اوقیه تا دو اوقیه با آب سرد بپاشند و شراب و در مسهل قلی فرموده اند که این از اقترح العید الموفق بتأیید رب الحکیم العالم بن السید السید میر محمد باوی محمد با شمس که بخت وری سار سلطنت نواب بخت فرود بانو بیک نیت شاهزاده محمد بیار بخت بن محمد عظم شاه بن محمد اوزنگ زیب عالمگیر بادشاه غازی تألیف نموده و معزی الیهار است اکثر احتیاج این شراب را تألیف کرده و داخل بواقعی در مزاج قدسیه الالقاب کرده لفع بلغم بچشید و بعد از آن هرگاه محتاج می شدید مسهل بن شراب نوش می فرمودند و متعجب می شدند و تجربه کرده شد این شراب را در اشخاص کثیره از برای تنقیه مره صفرا و مره سودا و بلغم مخلوط بصفاوی رقیق در جمیع نافع یافت و در اسهال آن غائله و ضرر نیافت و صفت آن بگوید نشتای کمی سی و درم و در یک رطل و نیم آب خالص بچوشانند تا ثلث رسد بپالایند پس بگوید یک رطل و نیم از شراب رود و در دهنه حضرت ولی نعمی استاد میر محمد باو قدس سره یا از شراب و در دیگر نسخه شنج داود هر دو مختار این کلب آستان امیر المؤمنین عم است

و محمد اندزد و احقر و لیکن نسخه ولی نعمی اقوی است و نسخه شنج داود نسبت بان ضعیف است پس اگر طبع مجیب باید که اختیار کرده شود شراب و در دیگر نسخه داود و الا شراب و در دیگر ولی نعمی قدس سره هر کدام که باشد یک رطل و نیم و مطبوع سنا را داخل نموده بچوشانند تا نوزد یک رطل و نیم باز آید پس از آتش برگرفته سرد کرده و شیشه یا ظرف چینی نگاه دارند تا دو اوقیه از آب آب سرد بیاشامند و هرگاه تشنه شوند آب بیاشامند که در آب نوشیدنی یک مجلس اجابت میکند و شراب و در دیگر نافع از برای در و کرده و مثانه و جگر و رحم و حوض و درم سپر و عرق النساء و نفث الدم و در بوی وقت و تحقان و قرحه معاد و تپهای و ابره و در دیگر و گردان جانوران و صفت آن ترید سفید یک صد درم نیم تر و بادیان ریونند چینی از هر یک چهار درم یک من تر و زرد و در دیگر نافع بکتاب شش من تر و زنجبیل اند یک شب پس بچوشانند و بپالایند و یک من آب افشوده گل سرخ دو من قند داخل کرده بقوام آوردند و از ده مثقال تا بست مثقال بپالایند و ده مثقال مسکه گاو شراب و در دیگر نافع قلی فرموده اند که این نیز از اقترح عید الموفق بن محمد بن محمد المنان السید محمد با شمس الخاطب بکیم معتد الملوک علویان است در نفع از برای امراض صفراوی و حمیات صفراوی و بعد انقضای دو اسبوع و از برای اوجاع مفصل حاره حادث از بجزه صفراوی و مجرب النفع است و صفت آن بگوید بپالایند و در سیده بالغ مصفون بکین و بکین داشته آزاد و رکنند و بچید و درم از یک رطل گلکاب که زنجبیل در قیچ چینی بچوشانند و در آفتاب بپاشانند و سر آن را بپاشانند و پس صفتی بپوشند که گرد و غبار در آن داخل نشود و بعد از سه روز بماند و بپالایند و باز بچید و در دیگر نسخه زرد و در دیگر نسخه گلکاب مصفون بچوشانند تا سه روز دیگر پس بماند و بپالایند و باز بچید و در دیگر نسخه زرد و در دیگر نسخه گلکاب مصفون بچوشانند تا سه روز دیگر پس بماند و بپالایند

مهرم چنین تا پنج مرتبه پس آنرا با لایند و در یک رطل و
 ربع رطل از شراب و در دگر رسته و لی بعضی با شراب و در
 دگر رسته و او هر کدام که باشد داخل کنند و باقیش ملائم
 بچو شانند تا یک رطل و ربع رطل رسد از آتش برگرفته
 سرد کرده و در شیشه یا ظرف صینی نگاه دارند شربت از ده
 شقال تا پانزده شقال با آب سرد یا آب برف یا برف یا برف
 یا شامند مثل این شراب مسهل کثیر النفع نمی باشد و
 هر کس واقف شود بمنافع این شراب هر آنکه بپوشیده
 میدارد این شراب را اگر آنکه تعلیم و بدخلعت خود را بپوشید
 آنکه تاثیر این شراب مثل اکسیر اعظم است به شراب
 و در قافض منبوه میر محمد موسی جرجانی مکره را قوت دهد
 و نافع است از برای امراض جگر به صفت آن بپوشید
 گل سرخ که اقلاع و تخم آنرا جدا کرده باشد چهار رطل و
 در ده رطل آب یکدفعه بچو شانند تا ریح آن بماند سپس
 بمانند و بفشارند و با لایند و با هم وزن آن بچو
 بقوام آورند و در وقت بقوام آوردن مصططی بود
 و حب و لاس و مندل سفید و آرد کنار و کشتن خشک
 و طباشیر سفید با زای هر یک رطل بمشقال نیم کوفت
 و در کینه کانی کرده سر آنرا بسته در آن اندازند و کینه را
 مستقیم بمانند و بچو شانند تا قوت او به بشریت باز داده
 خود و غیر آن اجزای اگر خواسته باشد او به قافض
 حاره یا بار ده بپوشید و طبیب داخل کنند گنجایش در آن
 و چون بقوام آید و یک رافره داده و آورده کسید را خوب
 بمانند و بفشارند و در کینه و شربت را سرد کرده و در
 ظرف صینی یا زجاجی نگاه دارند شربت ده درم به
 شراب و در دگر نافع است از برای امراض ریه به
 صفت آن در ق کل سرخ تازه یک من و در شش من آب
 بچو شانند چون نصف رسد با لایند و یک من دیگر در
 کل سرخ تازه داخل نموده باز بچو شانند و چون یک
 من آب بماند یک من شکر سفید داخل کرده بقوام آورند
 و اگر بجای قند خمیره بنفشه یا ترنجبین هر کدام که
 بخواهند یک من و نیم داخل کنند و در دگر شش
 داده بمانند و صافی نموده باز در دگر کس کرده بقوام

آورند بهتر باشد به شراب و در دگر سبب در شراب و در
 حقیق در دگر که بعضی با الود و در دگر سی گلاب
 که کب القوی مائل بنمودی و با حرارت لطیفه و با لایند
 بر طوبیت و قوت قافضه است بعضی سردی و خشکی
 آنرا بسیار غالب دانسته اند قوی دل و دماغ و منضم
 معده و قوت های بدنی و دیگر آن جهت نفث الدم
 و خشونت سینه و عوارض نزله و در معده و امعاء
 مقص بار و دوار و در دگر سردی آن و جهت خفای
 حار و تقویت بدن و با شراب جهت زیادتی تفریح
 و بوییدن و طلاء کردن آن جهت در دگر حار و در
 چشم و با قفل جهت در دگر بار و دگر آن جهت
 تقویت دل و رافع خشی و بیوشی و تقویت دماغ
 و حواس باطنی و نشاء نفس و رفع غار سفید و با لایند
 مضربه و سرفه و تب و باعث سفیدی موها و
 مصلحتش جلاب و نبات و قدر شربش تا پانزده
 شقال است و گلاب که رقیق و در دگر سبب
 است به صفت آن بپوشید و بزرگ گل تمام تا شش هفته خالی
 از قاع و سبزی و در دگر و یکی تازه قلعی پاکیزه کنند
 و بوزن آن آب شیرین صاف بر روی آن بریزند
 بفتح و این قی بطور متعارف عرق کشند و بگذارند تا سرد
 شود و عطر آن را گرفته در شیشه کرده سر آن را محکم بسته
 نگاه دارند و باز در ق کل تازه بر آن عرق بخند تا با لایند
 عرق کشند و عطر آنرا نیز به ستور گرفته با عطر اول ضم
 نمایند و عرق را در قرا به باد شیشه کرده در آفتاب
 بگذارند مدت بست روز تا چمن روز که در آفتاب
 و شب تحت آسمان باشد و بعضی سه چهار بار چ سفال
 آب ندیده را سوراخ نموده در آن می اندازند تا از
 مکنون لادکی محفوظ باشد و بعد از روز و سه یا چهار روز
 و استعمال نمایند عرق اول را بگلکاب یک انگشت
 و دوم را گلکاب دو انگشت نامند و اگر عطر آن را
 کسیدندی باشد بسیار قوی را کاه و تند طعم خوب
 و نیکو و در افضال و خواص مذکوره اتوی و بعضی
 قدری از برگ های سبز و قلع آن را بر آستینندی و

زیادتی بر آمدن عطر داخل میکنند و این نیکو نیست و اصل
 و اصل نباید که در غسول و در دگر شیخ الرئیس و در غرر
 قانون آورده جهت بدوی عرق در حمام استعمال نمایند
 صفت آن بپوشید و بزرگ گل که بآن رطوبت و نداشت
 نرسیده باشد و بگذارند تا پانزده روز در دگر شقال
 سنبل الطیب بمشقال مرکب شش شقال نرم سائیده
 با گلکاب سرشته اقراص کوچک سازند و نوشته اند که
 زیادتی نمایند در آن قطب و رخ سوسن آسمانی که بپوشید
 است از هر یک دو درم و بسیار است که نیکو است
 آنرا زمان در مخالف خود می شنوید بدان بدن خود را
 برای دفع عرق و بدوی آن و قوی گفته اند که آن
 غسول قطع تالیل نمایند و تمامی آن را زائل میکردند
 چون نرم سائیده بر آن بپاشند +

فصل در بیان اقراص که اصل محمود در آنها و در

قرص در دگر و بنوعی هموز نافع از برای در معده و در
 از معده جلا دهد و پاک کند تباهی بلغمی و تهیای کهن
 را از اکل سازد و صفت آن مطابق نسخه شیخ الرئیس که در
 قرا بادین قانون ذکر کرده بپوشید و بزرگ گل پاک کرده از قلع
 است و در اصل السوسن سنبل الطیب از هر یک ده
 درم و در نسخه دیگر بعضی اصل السوسن ب السوسن
 است اجزا را کوفته بخیه بمشکلت سرشته اقراص سازند
 و در سایه خشک نمایند شرقی و در دگر سبب بپوشید
 و مزاج این گرم است و در نیم در دگر خشک است و در
 مسدود در دگر چون بپوشید برین قرص شش درم
 تقوینای شوی و بجای مثلث اجزا را بگلکاب سرشته
 اقراص سازند و در دگر سبب صغیرا قرص و در دگر
 که شیخ الرئیس در قرا بادین قانون ذکر کرده و گفته اند که
 این قرص شش مثلث است در تابستان و نیز شیخ الرئیس
 این قرص را در موضع دیگر قانون قرا بادین با سبب
 قرص و در دگر سبب که در دگر و در وزن تفاوت است
 صفت آن در ق کل سرخ دوازده درم اصل السوسن
 سنبل الطیب از هر یک چهار شقال و در نسخه دیگر

اصل السوس سنبل الطیب از هر یک هشت درم است
سوسنیا سه درم کوفته بخت بدستور مقرر قرض سازند
دور سایه خشک کنند شترتی دو درم بگلایه سنجین
قرص در دهنه میزدند با قرق در مجرایت خود نهفته
صفت آن گل سرخ منزع الاقاع ده درم رب السوس
دو درم سنبل الطیب مصطکی رومی از هر یک یک درم
کوفته بخت اقرص سازند شترتی دو درم صفت این
قرص سنج سید اکلیل که در ذخیره ذکر کرده گل سرخ ده
درم مصطکی رومی یک درم سنبل الطیب دو درم حشمت
کاشی مقشر بخت بدستور مقرر اقرص سازند
شترتی یک مثقال + قرص در دهنه و ده پای
کنه و تنهای مرکبه و در دهنه و رقان را زایل کنند
سده جگر کشاید صفت آن گل سرخ پاک از اقاع
دو درم سنبل الطیب دو درم طباشیر سفید رب السوس
از هر یک سه درم عصاره غافث بخت بدستور مقرر اقرص
رومی از هر یک یک درم سنجین خالص پاک کرده
بست و در دهنه سنجین را با گلاب حل کرده بیالایند
روانی او و در کوفته بخت بخت اقرص سازند
شترتی از لیثقال تا دو درم با سنجین سافج با سنجین
بحسب حاجت + قرص در دهنه میزدند با قرق
صفت آن ورق گل سرخ هفت درم و عصاره
غافث چهار درم طباشیر سفید دو درم اصل السوس
چهار درم سنبل الطیب سه درم بدستور مقرر اقرص
سازند + قرص در دهنه که بین نفع دارد اقوی و انفع
است از برای تنهای لغبی + صفت آن ورق گل
سرخ ده درم اصل السوس عصاره غافث فستقین
رومی از هر یک چهار درم مصطکی رومی اسارون سنبل
الطیب عود هندی از هر یک یک درم کوفته
بخت بگلایه سنجین + قرص در دهنه میزدند
با قرق الاصول و کنگبین + قرص در دهنه میزدند
با قرقین حکیم عماد الدین محمود + صفت آن گل سرخ
ده درم عصاره غافث یک درم عصاره فستقین سه درم
مصطکی رومی دو درم و نیم سنبل الطیب اسارون

عود هندی از هر یک یک درم کوفته بخت بدستور
مقرر اقرص سازند شترتی دو درم با قرق و کنگبین
قرص در دهنه و صاف از برای حیات کنند و در دهنه کسب
برقان صفت آن ورق گل سرخ بخت بدستور مقرر اقرص
دو درم طباشیر سفید یک درم عصاره غافث هشت
درم کوفته بخت بخت سنجین دران حل کرده باشد
سرشته اقرص سازند دور سایه خشک کنند و بگلایه
شترتی دو درم تاسه درم و بدانکه شنج الریس این صفت
در قرا بادین قانون دو تا صفت کرده اول
باسم قرص در دهنه شترتی ذکر کرده و بعد از آن در دهنه
اسم در دهنه غافثی بیان نموده + قرص در دهنه
کناش یونس نافع از برای حیات مثلثه و منزل
عطش و نافع از برای لیت شکم است + صفت آن
ورق گل سرخ نشاسته رب السوس زعفران اقرص
اجزا مساوی از هر یک یک درم قند سفید شترتی
بدستور قرص سازند + قرص در دهنه و کنگبین فرموده
اند که این اقتراف قدوة الحکما و رئیس الاطیب
سیدی و سندی و والدی قدس سره است نافع
از برای سدای کبد و رقان و سودا القینه و استسقاء
و حیات مرکبه و بخت از برای رطوبت معده و در دهنه
و در دهنه کسب + صفت آن گل سرخ منزع الاقاع
دوازده درم سنبل الطیب رب السوس از هر یک
شش درم شکامی با قرق و دو درم مصطکی رومی عصاره غافث
از هر یک چهار درم کوفته بخت با مثلث یا گلاب
سرشته اقرص سازند و در دهنه شترتی غفران حل کرده
در سایه خشک نمایند شترتی از یک مثقال تا
سه درم با سنجین زردی بار و معتدل یا حار بحسب
مزاج هر کدام که باشد مقدار یک اوقیه و هفت درم
معده و رطوبت با گل قند آفتابی و یا سنجین سقر جلی
هر کدام که باشد مقدار یک اوقیه و این قرض
موجب است + قرص در دهنه و دیگر نافع از برای معده
و رطوبت و او را در دهنه میزدند با قرق و کنگبین
صفت آن ورق گل سرخ اکلیل الملک با بون

فلکل سیاه از هر یک یک درم از خرگی صندل سرخ مصطکی
از هر یک سه درم اصل السوس مقشر هفت درم که با ده
درم کوفته بخت اقرص سازند شترتی دو درم با سنجین
یا با سنجین کرفس و بادیان بحسب حاجت و اقاع +
قرص در دهنه شنجین ریس که بهتر است از سوسن قبل +
صفت آن ورق گل سرخ دو اوقیه سنبل الطیب
شکامی از هر یک یک اوقیه که با بخت مصطکی رومی از
هر یک هفت درم و بلسان بخت بدستور مقرر اقرص
اقرص سازند + قرص در دهنه سید اکلیل که در ذخیره
آورده صفت آن گل سرخ شش درم سنبل الطیب
سه درم مصطکی رومی که با بخت شنجین شش مثقال از حشمت
بخت بدستور مقرر اقرص سازند شترتی مثقال از حشمت
در دهنه باین مطبوخ بدهند + صفت آن انیسون
اصل السوس از هر یک چهار درم اکلیل الملک با بون
افزودنی سه درم جو شائیده صافی نموده گل قند
آفتابی یک اوقیه در آن حل کرده صافی نموده با
قرص مذکور بنوشند و از جهت آماس معده و کبد
باعث التخلل و از جهت تنهای لغبی با گل انیسون یا با
الاصول بدهند + قرص در دهنه میزدند با قرق
حکیم عماد الدین محمود سینی بخت از برای صفت آن ورق
گل سرخ شش مثقال سنبل الطیب اکلیل الملک با بون از خر
گی از هر یک سه مثقال رب السوس چهار مثقال
مصطکی رومی دو مثقال که با بخت شنجین شش مثقال
کوفته بخت بدستور مقرر اقرص سازند شترتی یک
مثقال با سنجین انیسون از برای دهنه معده و با آب
عنب الثعلب از برای در دهنه معده + قرص در دهنه
از خط میزدند با قرق حکیم بختی مقوی معده و کبد است
و نافع است از برای آماس معده و کبد که مزمن باشد و
از برای در دهنه معده و کبد و از برای تنهای لغبی
و تنهای مرکبه + صفت آن گل سرخ منزع الاقاع
سه درم عود قاری خام سنبل الطیب مصطکی رومی
سلیخ سودا افق از خر و از صینی فستقین رومی از
هر یک یک درم کوفته بخت بدستور مقرر اقرص سازند

طباشیر سفید چدرم کوفته بخیه بدستور مقرر اقرص سازند
 شربتی دودرم با آب رازیانه و کنگره آقابلی ازهر
 یک یک اوقیه و این نسخه تجرب است + قرص در دودرم
 در سناغ مذکوره از برای قرص در دسابق مساویست
 و اسهال بلغم کند و پنهانی مزمن با ناقص قوی را که با
 سنج با باشد + صفت آن آنتین رومی مغز بادام تلخ
 هر یک سه درم صمغ سقطری چهار درم عصاره غافله
 سه درم تخم کدیرم کوفته بخیه با آب کرفس شسته
 اقرص سازند و با آب رازیانه و تخمین بدستور مقرر
 و در دیگر نافع از برای حیات ملتهبه و ادرام کند و در قاع
 و حیات مرکبه از صفر اولی و صفت آن گل سرخ
 منزع الاقاع شش درم بنیل الطیب زعفران ازهر یک
 دودرم و رب السوس منزع خیار شنبه ترنجبین یک کرده سه
 درم صمغ عربی کثیر ازهر یک یک درم کوفته بخیه اقرص
 سازند شربتی از تخم شقال تا دودرم + قرص در دودرم
 حرارت نبشاند و اسهال مراری و اسهال کبدی که
 غلبه خلط صفراوی را نافع است + صفت آن گل
 سرخ منزع الاقاع شش درم صمغ عربی زعفران
 انجیر ازهر یک چهار درم نشاسته سه درم زرشک منقی
 تخم خرفه مقشره ازهر یک دودرم کاغذ قیسوری در
 وانگ کثیر از عرقان بنیل الطیب رومی ازهر یک یک
 کوفته بخیه اقرص سازند شربتی یک شقال و در سنج
 میرزا ابراهیم که در مشهد فرکرده در شرط الغیب بخیه
 داخل نیست و طباشیر سفید دودرم داخل است و
 وزن کاغذ یک دانگ است + قرص در دودرم که نافع
 است از برای ضعف کبد و حیات مرکبه از صفر اولی
 بلغم و این قرص الفع جمیع ادویه است از برای
 اقرص کبد + صفت آن ورق گل سرخ ده درم
 طباشیر سفید عصاره غافله رب السوس بنیل الطیب
 ازهر یک یک درم زعفران مصطلی رومی آنتین رومی
 تخم کاسنی منزع تخم کد و منزع تخم خیارین ازهر یک
 یک شقال کوفته بخیه بگللاب سرشته اقرص سازند
 شربتی دودرم با تخمین سازند یا با تخمین بزرگ

بار و معتدل یا حار یا شامند + قرص در دودرم
 نافع است از برای حیات مرکبه اسهال و سرخه
 و تقویت کبد کند + صفت آن گل سرخ منزع رومی
 صینی لک مغول طباشیر سفید صمغ عربی بریان که با
 ازهر یک یک درم بنیل الطیب عود هندی و زعفران
 ازهر یک سه درم عصاره زرشک دودرم تخم خرفه
 مقشره بریان شش درم گل ارمنی هفت درم کوفته
 بخیه بگللاب سرشته اقرص سازند شربتی دودرم
 قرص در دیگر نافع است از برای برودت معده و
 و سد باکشیاید و استقا و یرقان را نافع باشد و چنانچه
 بنمیر از مایه که داده بسیار غلیظ تر من شده باشد به
 سه درم دارد + صفت آن گل سرخ عصاره آنتین
 قلع از خربزه رومی مصطلی رومی زعفران فطر
 اسالیون سلیقه سه درم بنیل الطیب ازهر یک
 یک درم رازیانه انیسون تخم کرفس تخم کتر ش
 ازهر یک سه درم بودنه خشک قانکه جوز بو ازهر یک
 دودرم کوفته بخیه بدستور مقرر اقرص سازند شربتی
 شربتی از چهار دانگ تا یک شقال با ماء الاصول
 قرص در دودرم نافع قبل دارد + صفت آن
 گل سرخ ده درم عصاره غافله شش درم عصاره
 آنتین سه درم مصطلی رومی اسارون بنیل الطیب
 عود قماری خام قلع از خربزه ازهر یک یک درم مجموع
 را کوفته بخیه بدستور مقرر اقرص سازند شربتی سه
 درم با ماء السبل + قرص در دودرم مسهل صفرا و
 حرارت و حیات است + صفت آن گل سرخ
 منزع الاقاع ده درم منزع تخم خیار منزع تخم کد و ازهر یک
 یک درم رب السوس دودرم سندیای مشوی نیم
 شقال کاغذ قیسوری ربع شقال کوفته با آب خرفه
 تازه سرشته اقرص سازند شربتی یک شقال شل
 بدستور در حیات روز تابستان + قرص در دودرم
 تقویت قلب کند و بلغم دفع نماید و نافع است از
 برای حمی غشیه + صفت آن گل سرخ کاغذ زبان تخم
 کاسنی ازهر یک سه درم عصاره غافله یک

شقال رب السوس دودرم کوفته بخیه اقرص سازند
 شربتی از یک شقال تا دودرم + قرص در دودرم از
 برای ادرام بارده کبد و معده و حیات بلغمی چون
 استعمال کرده شود با مطبوخ اصول بعد از تنقیه
 صفت آن ورق گل سرخ یک کرده درم عصاره غافله
 شش درم آنتین سه درم مصطلی رومی کدیرم
 نیم بنیل الطیب اسارون انیسون قلع از خربزه
 یک درم کوفته بخیه بدستور مقرر اقرص سازند شربتی
 از دودرم تا سه درم با این مطبوخ اصول پوست بزرگ
 پوست بزرگ کرفس پوست سنج با دین ازهر یک ده درم
 با دین تخم کرفس انیسون شش درم با دودرم ازهر یک یک
 درم یک کوفته با سه درم رطل آب بجز شاند چون یک رطل
 به اند ببالا نیند و هر روز پانزده درم بنیل الطیب
 مذکور سیاتمند + قرص در دودرم قلعی فرموده اند که این
 قرص را نیم محمد باقر حکیم باشی در محبات خود ذکر کرده
 و احقر از ریاض خط معزی الیه نقل کرده نقلی نموده که این
 قرص را طبع الریش با اسم قرص در ذکر کرده و گفته
 که نیز طبع الریش گفته که در دینون یعنی در دست
 از برای حیات مطبوخ و ادرام کبد و حیات مرکبه از
 صفر اولی و دودرم معده و در طوبت و در دوان صفت
 آن ورق گل سرخ ده درم بنیل زعفران ازهر یک دو
 درم رب السوس تخم خیار مقشره ترنجبین ازهر یک یک درم
 صمغ عربی کثیر ازهر یک یک درم کوفته با آب سرشته
 اقرص سازند شربتی از یک شقال تا دودرم منقض
 در دینقول از ذخیره سید سمیل حرجانی نافع از برای
 در دودرم معصب و قرصه کلبه و مثانه و از برای حبس
 بول لدم صفت آن گل مدنی طین فارسی طین
 منجم صمغ عربی نشاسته بریان طباشیر سفید ساق
 منقی از حب گل سرخ منزع الاقاع صندل سفید
 ازهر یک یک درم نیم گنار فارسی تخم خرفه مقشره بریان
 از دودرم تا اقیان ازهر یک دودرم کوفته بخیه اقرص
 سازند هر قرصی یک شقال یک قرص رازیانه یک
 با تخم و آب به شیرین بخورند و در نسخه دیگر سبب وزن

مجموع اودیه داخل است + قوص و در دیگر حکم سدید
در شرح و جز ذکر کرده و گفته که نافست از برای امر
کبد و معده و حیات بلغمی خالص و حیات مرکب از بلغم و
سودا که کورتر شده + صفت آن ورق گل سرخ سه
مثقال عصاره غافث گل غافث انشیتین روی تخم
کاسنی از هر یک دو مثقال سارون سنبل الطیب از هر
یکی انیسون ریونید صنی زرشک منقی طباشیر سفید از
هر یک یک مثقال کوفته بختی بدستور مقرر اقراص سازند
شربت یک مثقال + قوص و در دیگر که نافع است از برای
صلابت طحال و معده و قتی که با حرارت باشد و صلا
کبد را نافع است + صفت آن تخم خرفه مقشر گل سرخ
منزوع الاقلع طباشیر مغز تخم خربزه مغز حبه که وی تین
مغز تخم خیارین حب الفقه که مانع از هر یک شش
لک مغسول ریونید صنی از هر یک دو درم کافور مقصور
نیم درم کوفته بختی با آب سرشته اقراص سازند
شربت یک مثقال با بلغمین بزوری باره + قوص و در
منقول از اصول التزکیب نجیب الدین سمرقندی
نافع از برای صمدل بارد و تحقیق بارد و از برای درد
گوش بارد + صفت آن چند بیدستر فریون انیسون
سائله فلفل برگ سداب فودج خردل اجزاسا و
کوفته بختی بدستور مقرر اقراص سازند و در وقت حاجت
یک قوص آنرا در روغن که مناسب حال باشد حل
کرده گوش بچکانند از جای که وجع است بانبیه کنند
سوده پشانی و تحقیق طلا نمایند + گل شکری مقوی معده
و کبد و قلب و دماغ است و در سائر افعال ضعیف تر
از کفند است که حلیمین باشد + صفت آن بلیزند
ورق گل را و با شکر سفید خالص سرشته جهابقدر نارنج
و یا سیب کوبی و یا اقراص سازند و عند الحاجة بقتل
اصطیاج تناول نمایند و اگر شکر الهاته نموده ورق گل
را با آن بپزند الطیب و الطیف و الذی میگردد و اگر کف
سفید بعضی مرغ بگلآب برآوردند و برای سفید
کردن شیره شکر بر آن زنند بهتر و خوشبو تر می
گردد و بگلکین غسل مرکب از اکثر امراض بلغمی و امراض

سوداوی که حادث از سودای محترق از بلغم باشد
نافست + صفت آن ورق گل سرخ یک من غسل
مصطفی و من سفیج فستق و از زده درم تربید سفید یک
پانزده درم زنجبیل دو درم ورق گل سرخ را در غسل
بماند و باقی اودیه را کوفته بختی بآن برشته و چهل
روز در آفتاب بگذارتند پس استعمال نمایند و اگر این
گلکین ساخته نباشد و گلکین ساده باشد در ده
درم از آن و از سفیج فستق نیم درم و تربید سفید یک
دانگ و زنجبیل نیم دانگ داخل کرده بخورند شربت
ده درم تا دو و از زده درم است + معجون الورد و الیون
و قوص را نافع است و قلب را قوت دهد + صفت آن
گل سرخ سعد کوفی قرفل از هر یک پنج درم بسیار است
زرداتر تخم خرفه خشک قرفه از هر یک سه درم خشک
یک دانگ کوفته بختی با شراب سرشته معجون سازند +

کتاب حرف الساء
باب الساء مع الراء المهملة

هر سیه از اغذیه مشهوره است گرم و تر و کثیر الغذا
و سمن بدن کرده و مقوی عصب و معده و موافق
سرفه خشونت سینه یابس و یابس المزاج و یخضم و
مسدود مصلح در مخدرین کبیمین و در میر و دین الیون
یا با الخاصیت افکندن قدری انکور در دیگر هر سیه
مرقی قوام آن است + صفت آن بگیری نگیرد
جید اعلی هر قدر که خواهند مقشر نمایند که بهترین است
از برای هر سیه و باب بختی و وزن و زیاده تا دو
وزن گوشت گوسفند و بیه و اگر خصه باشد بهتر است
ساخته آن و یا گوشت مرغ فربه از ساخته آن جدا
کرده که بهترین لحوم است از برای آن و بر روغن انداخته
سیاز سه بریان کرده و در آن گندم بختی اندازند و
نیگویند که مبراشود و بکف برجم می زده باشند تا
پکسان گردد و برای خوشبوئی قدری قرفل و
بیل و قلفل چند پارچه قستم و در چینی و چند برگ
سافج هندی و رست در آن اندازند و بعد تیاری

در ظرف کشیده روغن داغ کرده گرما گرم بر آن بریزند
یا قند و دار چینی کوبیده تناول نمایند و اگر با شیره
قوص نیاید با قوره تناول نمایند و در صورت اول
در هر سیه باید که نمک کم باشد و اهل هند شیر بوزن گندم
یا کمتر از آن در صین طبع داخل می نمایند و بعد طبع و
تیار می از صفائی گذرانیده بگهار داده با قوره تناول
می نمایند و بعضی قدری شیرینی نیز داخل میکنند و از
عده غیر مقشر نیز ترتیب بدین قسم داده بار روغن
صعتر کوبیده و آب لیمو و یا نارنج تناول می نمایند لیکن
درین باید که گوشت دو وزن و یا زیاده باشد +

باب الساء مع النون

همند یا کبیر و سکون نون و کسر وال معلول و بای
موجوده و الف بفارسی و هندی نیز کاسنی نامند و آن
دو قسم بری و دبستانی میباشد و دبستانی آن نیز دو قسم
کمی را رنگ بزرگ و دراز با خشونت و مائل علی و گلش
کبود و بزرگ و آنرا هندی بای شامی نامند و سیرید و
و زطیب آن زیاده از قیم صغیر است و دیگری را برگ
کوچک و گلش کبود و ریزه و لونی برین نیز غالب این
را هندی با لعل نامند و هر دو را قسم تازه آن در آخر
اول سر و تر و با اجزای حاره و لطیفه که از شستن
رفع میگردد بسبب ضعف ترکیب و کمال لطافت
مفرطیکه دارد و بسبب اختلاف هوا و مکان و زمان
تغیر در طعم و رنگ و طبع آن بهم میرسد مثلاً گاه است
در تابستان لونی بسیاری بهم میرساند پس آن بیگام
میل بجات کمی می نمایند بحدیکه اکثر بسیاری در آن
و خشک آن خشک اول بلکه قسم صغیر آن را رطوبت
و لطافت کمتر از کبیر است و هر یک از آن هر دو
نیز بری و دبستانی آن در ارد و اطب میباشد از برای
طخشق نامند و بری آن موافق و این بجهت است
و هندی با مفت سده اشتاد و عروق با اندک نفی و
جگر و سکون حرارت خون و قوی و بجان صفرا و التهاب
معده و غشایان موافق جگر حار و بار و در اف سده

آن و متقی مجاری بول و گرده و آشامیدن آب برگ
 تازه آن با آب رازیانه بهترین دویه بر تان سدی
 و استسقا و سپرز است و باخچه که خاکی و شترنگ نامند
 جفت همیشه صفراوی و باخچه و سنجبین ساده جفت تی
 صفراوی و بهمان صفرا و شری و بهمان دم با صفرا
 و هر خدیج تلخ تر باشد در رنج سد و امراض کبد بهتر است
 و آب برگ آن با زیت بادرنه سرد و دویه کشنده است
 و چون آب برگ تازه آنرا بچوشانند و کف آنرا گرفته
 که آب کاسنی مرورق نامند با سنجبین بنوشند جفت
 تنهای کینه و تقویت معده و استسقای حار و رنج
 تعفن رطوبات و با کف جفت تب ربع و حیضات
 بارده نافع و چون با قدری رازیانه و کشوث بچوشانند
 تقویت و اسهال آن زیاد میشود و خوردن برگ آن
 با سرکه جفت حساس صفراوی و لیکن جدت
 صفراوی و بهمان آن سرد و آشامیدن آب مطبوخ
 برگ تازه آن و تخم و ریح آن به تمامی جبهه حمیات
 حرکت و بایسته و سپرز صفرا و با تخم کشوث و سنجبین
 بزدری یا ساده یا شراب کشوث و طلائی آب برگ
 تازه آن با سفیداب و سرکه جفت تبرید عضوی که راده
 تبرید آن باشد عجیب و لاثر و به تنهایی یا با سرکه و متین
 جفت صمد حار و صفراوی و دم جنین با صندل و سرخ
 و سرکه و گلاب جفت شری و با طلا که نوعی از خرماست
 جفت اورام حار و در چشم و با سرکه ساینده و رغن
 گل سرخ جفت سرطان متفرخ بے عدیل و غرغره آب
 آن با خیار شنبه جفت ابتدای ورم حلق و خناق و
 هم جنین با رب توت شامی و آب برگ کشیزه تازه
 و ضماد کوبیده برگ آن جفت رده حار مجرب خصوصاً
 با رغن بنفشه و با آرد و سرکه جفت مفاصل لقوس
 حار و اورام حار و با آرد و جفت خفقان و تقویت
 قلب ضماد برگ گشج آن با هم جفت لسع عقرب و
 بواس و زنبور و سام ابرص نافع و هم جنین با سولین
 و نیز بے عدیل و لبن بری آن جفت جلای بیاض
 چشم و قدر شربت از آب آن تا غمر مل و منصر صاب

منزه و محرک آن و مصلح اش شکر است به تخم کاسنی
 در ورم سرد و خشک و ابل به حرارت و با اجزاء
 بارده جفت تنهای صفراوی و سدی و صمد حار و
 یرقان و خفقان و امراض جگر و با مطبوخ صندل
 و رازیانه جفت رفع سموم و ضعف کرده و سپرز و
 قطع نفث الدم و تحریک اشتها مورد و بغیر تطیب و
 در سایر افعال نایاب کتاب برگ کاسنی و قدر شربت
 از ورم تا پنجه روم و معنی و کریمه الطعم و مصلح اش
 سنجبین و دویه خوشبو است و صاحب اشتها و لا استقام
 در مجت و درم طحال گفته که مضر بطحال است و مصلح
 آن سنجبین است و ریح کاسنی و راول گرم و در ورم
 خشک بغایت نفث و لطیف و غلاط و متقی مجاری غدا
 و در بول و جفت تنهای سرکه کریمه و بصوفیه خون
 و رفع ورم اشتها و در مفاصل و استسقا و تصحیح و تحلیس
 مواد و دفع و قدر شربت از ساینده آن یک درم تا
 چهار درم و در مطبوخ و از ریح ورم تا پانزده درم
 پندای بری نیز غیر خندلی است بناتش اندک
 بستانی و کش کبود و طعمش بسیار و برگ اش
 در شت و بے خار و آن را قبله بودیه نامند در آخر
 اول سرد و خشک است و تبرید آن زیاد و بستانی
 و قابض طبع و تقوی معده و در جمیع افعال غیر تطیب
 قوتی از بستانی و قاطع نفث الدم و آب آن بر رغن
 زیتون رافع اکثر سموم بواس مشرب و در حیض و شیر
 و حمل عصا رده آن رافع اورام حار و روح و صماد
 بچ آن جفت گوزدن عقرب و زنبور و مار میفند
 با آرد و جفت باد شری و با سفید آب و سرکه جفت
 سوختگی آتش التهاب غضائ نافع و تخم و بچ آن در
 افعالی قوتی از بستانی هر یک بدل و دیگر و اندک
 و شکر آشامیدن آب برگ کاسنی جفت تقویت
 عروق جگر و تنهای دوی و صفراوی بگریز برگ
 تازه کاسنی را دصاف نموده از خاک و قبا و غره
 از غیر شستن قوت مفتوح آن را ابل سار و در
 کوبیده شربه آب صاف از بگریز و شکر است و صمغ

صاف نموده مقدار حمل شقال تا به مقدار شقال آن را
 با ترنجبین و شکر شست و اشربه یا شامند و بجهت تقویت
 ادویه مفتوح مانند سنجبین بزدری و یا ساده و بجهت اخراج
 صفرا و دویه مسهل آن مثل بلبله جات اضافه کنند
 اخراج خلط فاسد به سهولت نماید و صاحب سعال
 را آشامیدن آب کاسنی مضر است و دهرگاه برگ
 کاسنی تازه هم نرسد و تبرید و تقویت مطلوب باشد
 پوست سنج تازه آنرا مثل خیاط ریزه ریزه کرده پوست
 شقال آنرا در عرق کاسنی و انشال آن خیسابند
 و با ادویه مذکور بنوشند و چون آب کاسنی تازه و خنجر
 کف آنرا گرفته که آب کاسنی مرورق نامند با کف جفت
 و سنجبین بنوشند جفت تب ربع که از احتراق صفرا
 باشد مجرب است و دستور مرورق نمودن آب برگ
 کاسنی آن است که بگریز آب برگ کاسنی تازه هر
 مقدار که خواهد در ظرف پاکیزه از نقره یا مس تازه
 قلعی کرده یا سفالی کنند و بر سر آتش خمر گذاشته
 چند جوشی بپزند تا کف و سبزی آن بریده شود پس
 فردا و در ده صاف نموده بکار برند و در طریق مرورق
 نمودن آب برگ غلبه لغاب نیز چنین است و دستور
 گرفتن عرق کاسنی بدانکه عرق کاسنی در منافع بعضی
 مواد از آب برگ تازه آن ضعیف تر است و در
 بعضی مواد از آب برگ تازه آن ضعیف تر است
 و در بعضی مواد قوی تر و صفت آن بگریز برگ کاسنی
 تازه هر قدر که خواهند از خاک و غیره و قبا پاک
 صاف نمایند از غیر شستن و در یک عرق کشی کرده
 سه وزن آب صاف شیرین بران ریزند و بدستور متعارف
 عرق کشند و اگر برگ تازه آن نباشد از خشک آن بگریز
 و با پنج وزن آن و زیاده از آب آن یکبار نوز
 بخیسانند پس عرق کشند لیکن عرق خشک
 آن بسیار ضعیف العمل است و از تخم آن نیز دستور
 عرق میکشند و سفوف پسند یا صاحب سعال شقال
 نوشته که از آله است و من است و بختیش را طبعین لطیف
 سرد و خوراند و بشود اطفال را نیز شستن آن است و بختیش

و قلع امراض مزمنه که معالجات بسیار و رانها سود ندارد
 و فائده نمی بخشد و نیز نفع است جهت امراض و مارغ
 و معده و کبد و طحال و قوین خصوصاً جهت ادجساع
 و فاضل حیات مزمنه صفت آن بگیند یا قوت
 سرخ را می و مانند آن یک شقال و در بادن آهنی
 نرم کوفته بجنه بر سنگ ساق با گلاب صلا می نمایند که
 چون غبار گردد و از جگر شیرم عقیق میانی از هر یک
 یک درم از طلا گذاخته و ربوده که مردانست و در اندرون
 آن مالیده باشند تا مانند شیشه بمانی سخت گردد و مانند
 یا قوت سخت نموده پس همه را بیجا با شراب میانی
 سخت نموده خشک نمایند هم چنین مکرر سخت نمایند
 تا مانند همیا گردد پس بگیرند از آن جمله را یک جزو
 و از غار لیدون بیش سفید اغیتون و فلفل سیاه
 و زنجبیل و قرفل و مرزنجوش از هر یک نیم جزو و از
 جگر آهنی و جگر لاجورد و ملح فلفله و زرنبا و در و رنج
 و بهمن سرخ و گاو زبان از هر یک ثلث جزو و از
 سنبلی اقلیطی که نار دین است و حماما و دوج ترکی
 سیاه زنجبیل و در اجینی سیلانی و صغره فارسی و زرنبا
 خشک و ماشاد و زرنبا میانی از هر یک ربع جزوی
 و از مشکطرا شمع و قطر اسالیون و جگر ایهود ساییده
 و تخم کرفس و مرکب صانی و گندرو فلفل سفید از هر یک
 سه درم جزو و از استخوان فیل ثلث جزو پس دوی را
 کوفته بجنه نرم شود همه را یکی کرده باز سخت نموده
 و با دو وزن او دوی غسل بلباه مر با سرشته بچون
 سازند و اقواس بندند هر فرمی بوزن مثقالی شربت
 یک قرص و اگر خواهند بطور معاینه دیگر سازند
 و در ظرف چینی یا لقره نگاهدارند یا قوتی دیگر
 خفکان و غشی و صفت دل و دماغ را مانع بود
 و تن را قوت دهد و فرج آورد و صفت آن مرداریم
 با سفته شدیم لبه چار درم یا قوت را میانی
 سرخ بهمن سفید گل مختوم با در بنجویه صندل سرخ از هر
 یک دو درم و ورق طلا عقیق میانی جگر شیب زنج
 هندی زرنبا و در رنج رومی شتر تی از هر یک یک

شغال لاجوردی و سیول یکدم لال کبر باز شکسته منقح
 نیلوفر آتشین خشک یکم گل سرخ پوست تریخ گاو زبان
 ریوند چینی تخم کاسنی خود آهندی ابریشم مقرض از هر یک
 سه درم طباشیر سفید هفت درم صندل سفید ورق
 گل سرخ از هر یک پنج درم کافور ریاحی عنبر اشباز
 یک سه درم دانه شکسته منقح نیم درم شیر اندک منقح
 بلبله کالی گلاب شرب سبب آب انارین شیرین آینه
 از هر یک بسته درم ادویه کوفته بخیه با شل صافست
 بقدر کفایت بدستور معاجین بسپارند بعد از چهل روز
 که در میان جوگذاشته باشند استعمال نمایند شربت
 یک شغال + یا قوتی دیگر که خفقان و سواس و
 ضعف دل و ویاغ را نفع باشد و مجموع سواس
 اعضای یکسره را قوت دهد و دل را صاف کند و
 نشیط تمام آورد و غم برود و سودا را دفع کند و خط
 را زیاده گرداند و صفعت آن یا قوت سرخ بسته
 کبر با جمل لاجوردی منقح ساقه منقح بلبله
 بهمن سفید با درم از هر یک دو شغال یا قوت زرد
 و کبود حقیق منقح در ایدنا سفته پوست سیردان بسته
 با درم جوهر گل منقح درم سرخ ورق گل سرخ ریوند چینی تخم
 رومی قهوه از هر یک چهار شغال عنبر اشباز زرد قهوه
 از هر یک یک درم لعل فروزه لیشاب ابریشم مقرض
 قرنفل نیلوفر صندلین قاضین از هر یک بسته
 شغال زرد و کینه یک شغال و نیم تخم فزنجاری گاو زبان
 طباشیر سفید از هر یک پنج شغال آینه مقشر پوست
 بلبله کالی از هر یک ده شغال عصاره زرشک
 یا نوده درم مشک خالص یک شغال و نیم
 کافور نیم شغال آب سبب آب از هر یک یک
 منقح آب حاض نیم منقح ساقه منقح آب
 یک یک منقح نبات مصری یک منقح و نیم نبات را
 در گلاب و قوت بید مشک بگذارد و با آب سبب
 بقوام آورد و چون فزاید آب حاض بر آورد بزند
 و ادویه کوفته بخیه و جوهر را صلیب کرده با آب
 شترتی یک شغال + یا قوتی معتدل ضعف دل و

وسواس سوداوی و خفقان را نافع باشد و دل را
 قوت دهد و نشاط آورد و صفعت آن تخم ریوند
 مرد ایدنا سفته پوست سیردان بسته پوست
 زرد تخم صندل سرخ و سفید ورق گل سرخ
 از هر یک سه درم لعل منقح کبر با جملین از هر یک
 یک درم و نیم لیشاب سبز کبر با قنفل ساقه منقح
 و ریاحی از هر یک یک درم لعل خود خام از هر یک
 یک شغال یا قوت بهمن عنبر اشباز نقره محلول از
 هر یک نیم شغال بهمن سفید کثیر خشک گل ارمنی
 طباشیر از هر یک دو درم زرد کافور منقح ری
 از هر یک نیم درم گاو زبان آینه منقح از هر یک نیم
 عصاره زرشک ده درم زعفران و انگی و نبات
 سفید نیم منقح شرب سبب بلبله شغال دار و ادویه
 کوفته بخیه و جوهر صلیب کرده در شربابا بقوام آوردند
 و بسپارند شترتی یک شغال نافع باشد یا قوتی
 دیگر که شغلی صفعت آن یا قوت رمانی
 لاجوردی لیشاب سبز قاضین گل منقح عنبر اشباز
 گل ارمنی فاوز به راه فردین ورق طلا و ورق نقره
 از هر یک یک شغال مرد ایدنا سفته کبر با جمل
 بهمن کثیر خشک پوست بلبله زرد آینه مقشر تخم
 کاسنی است کبر با جمل از هر یک دو شغال با درم جوهر
 پوست تریخ گاو زبان طباشیر سفید خود خام ابریشم
 مقرض از هر یک چهار شغال ساقه منقح ریاحی
 نار مشک شغال زرشک گل نیلوفر زعفران
 مصطک از هر یک سه شغال نبات سفید یک منقح
 آب سبب و آب به آب امرد و آب انار شیرین
 عرق بید مشک گلاب عرق گاو زبان از هر یک
 یک چهار یک نبات را در قهوه بگذارد و با آب
 سیوا بقوام آورد و ادویه کوفته و جوهر صلیب کرده
 با درم بسپارند و بعد از چهل روز استعمال نمایند +
 یا قوتی دیگر که شغلی صفعت آن یا قوت
 زرد یا قوت سرخ لعل لاجورد حقیق سبب
 ماه فردین جرجانی سنبل الطیب گل منقح

گل ارمنی از هر یک یک شغال کبر با جمل و ادویه ناسفته
 لیشاب بهمن قهوه قرنفل نار مشک قاضین صفعت
 شغال صندلین زرشک منقح گل نیلوفر پوست
 بلبله کالی ابریشم خام مقرض بلبله از هر یک شغال
 فاوز به ریاحی عنبر اشباز از هر یک یک شغال
 نیم لیشاب سبز زرد کافور منقح کبر با جملین ورق
 گل سرخ کثیر خشک آینه مقشر تخم کاسنی ورق طلا
 ورق نقره از هر یک دو شغال طباشیر سفید زرشک
 قاضین کبر با جمل از هر یک چهار شغال مشک خالص زعفران
 از هر یک نیم شغال نبات سفید در منقح با آب
 سبب و آب امرد و آب از هر یک نیم منقح منقح
 گلاب عرق بید مشک از هر یک یک درم
 عرق گاو زبان ده درم آب انار عرب یک منقح
 سفید نیم منقح نبات را در قهوه بگذارد و با شل
 آب سیوا بقوام آورد و ادویه کوفته بخیه و جوهر
 را صلیب کرده با درم بسپارند شترتی یک شغال نافع
 یا قوتی دیگر که شغلی صفعت آن یا قوت رمانی
 طباشیر سفید کثیر خشک گل گاو زبان گل سرخ
 ابریشم مقرض کبر با جمل و ادویه سفید و ورق نقره
 از هر یک نیم شغال یا قوت بهمن شغال زرشک
 منقح هفت شغال تخم فزونه مقشر منقح تخم
 از هر یک ده شغال لیشاب گل ارمنی مشک از هر یک
 دو شغال تخم جازین شش شغال عنبر اشباز
 سه شغال ورق طلا چهار شغال قند سفید دو وزن
 ادویه آب سبب آب انارین آب به آب زرشک
 آب بید مشک از هر یک یک شغال گلاب عرق بید مشک
 از هر یک نیم شغال شغال بدستور معجون سازند یا قوتی
 دیگر که شغلی صفعت آن یا قوت دهد و نشاط آورد
 و غم بر برد و رنگ بشیر را صاف شترتی گاو زبان و نیم
 و ضعف معده را سودمند بود و طعام بهمن کند و شش
 سیاه و رد بوی دهان خوش کند و معده و جگر و دل و
 دل را قوت دهد و نور چشم را زیاده کند و صفعت
 آن یا قوت رمانی لعل مرد ایدنا سفته حقیق منقح

مرجان کبرای شعی از هر یک دو مثقال لاجورد مشسته
 جوارزمی از هر یک یک و نیم درم کافور صندل و زعفران
 مویانی کافی مشک ترکی خالص از هر یک نیم درم
 جودا آمو زده عنبر شیب ابریشم مقرض درق نقره
 بهمن پوست پلید کالی کل گاو زبان فرخنده کلسین
 طباشیر سفید از هر یک دو درم بزرگ گاو زبان برق
 گل سرخ بادرنجبویه درونج عقری لسان احصا فیر
 قرض لسان سبب جوز بواقره قاقله کبار از هر یک سه درم
 آشپز سازخ هندی خود قاری سنبل الطیب زعفران
 مصطک رودی از هر یک دو درم پوست ترنج تخم بختک
 پوست بیدرنج لسته دارچینی نیلوفر کشنه خفاک برگ
 ریحان بادرنج از هر یک یک درم شیر آله شفا آب
 زرشک آب به شیرین آب انار شیرین آب سبب
 شیرین از هر یک لسته مثقال کلاب عرق بید مشک
 عرق گاو زبان از هر یک پنجاه مثقال نبات سفید نیم
 وزن اود عسل صاف دو وزن مجموع اود به کوفته
 بهخته و جوهر را انداخته زهر سوده عسل را گفت گرفته
 با آب فواکه بقوام آورند به دستور عارف و معجون سازند
 و در ظرف چینی کرده چهل روز در میان جو بگذارند
 و بعد از چهل روز از یک درم تا دو درم تب اول نمایند
 که مطلوب حاصل است بیا قوتی دیگر به نسخه شرح
 ابوعلی بن سینا مالجیای سوداوی را بغایت
 سودمند است و در تقویت اعضای رطوبه و تشیط
 اثر تمام دارد به صنعت آن یا قوت ربانی گاو زبان
 تخم کاسنی مشک خالص کافور از هر یک یک درم
 حراریدنا سفته کبر با لید از هر یک یک درم و نیم
 ابریشم مقرض سرطان بحری محرق از هر یک یک
 مثقال کدوای سیاه اطلای مکلس دو دانگ تخم
 فرخنده کلسین بادرنج اسطوخودوس از هر یک سه درم
 بهمن سفید خود قاری شام جوارزمی مغسول دارچینی
 لاجورد مغسول سیلین زعفران بال قاقلیک
 قرض کباب ماه ذرین یعنی جودا خطائی از هر یک یک
 مثقال انیمون دو درم نیم ترنجین سنبل الطیب

سازخ هندی از هر یک دو درم درونج رودی عقری
 تخم انشوب از هر یک دو مثقال تخم خیار گل سرخ از
 هر یک چهار درم کباب صندل مثقال شراب مساف
 شراب سبب شراب انار شیرین از هر یک سی مثقال
 عسل صاف بقدر حاجت بطریقی معجون سازند
 شربت قوی یک مثقال بعد میل روز استعمال نمایند نافع باد

فصل در بیان مفرحات یا قوتی

مفرح یا قوتی تخم قاقلی عشی ضعف دل و دماغ
 را نافع بود در تن را قوت دهد و فرج آورد و صنعت
 آن مرداریدنا سفته شش درم لید چهار درم یا قوت
 ربانی کل معجون بادرنجبویه بهمن تخم بهمن سفید از هر یک
 دو درم درق طلا فینقینی تخم شرب سازخ هندی
 زرباد درونج عقری از هر یک یک درم و نیم لاجورد
 شسته یک درم عسل کبر با نیلوفر زرشک زنجبیلی تخم
 کدو کشنه شش دانگ سیت ترنج از هر یک سه درم
 گاو زبان ریوند چینی تخم کاسنی خود هندی ابریشم
 مقرض از هر یک سه درم طباشیر سفید هفت درم
 صندل سفید درق گل سرخ از هر یک یک درم کافور
 ریاح عنبر شیب از هر یک سه دانگ مشک بختی نیم درم
 شیر آله پوست پلید کالی شربت سبب شیرین
 آب انار ترش کلاب شربت به از هر یک لسته درم
 اود به کوفته به عسل معنی بقدر حاجت بدستور
 معاجین سرشته بعد از آن که چهل روز در میان جو
 گذاشته باشند مقدار یک درم نیم میل نمایند مفرح
 یا قوتی دیگر خفقان و دوسواس و ضعف دل و دماغ
 را نافع باشد و مجموع حواس اعضا را ریسب را
 قوت دهد در رنگ را صحت کند و نشاط آورد و عزم
 را به برود و دوسواس را دفع کند و حفظ را زیاده
 گرداند به صنعت آن یا قوت ربانی لید حشر شیب
 کبر بالاجورد کل زنی سنبل الطیب سازخ بهمن سفید
 بادرنج از هر یک دو مثقال یا قوت زرد یا قوت کدو
 عقیق مینی مرداریدنا سفته پوست سیرین لسته

بادرنجبویه گل معجون درق گل سرخ دارچینی درونج
 رودی بهمن سرخ از هر یک چهار مثقال تخم شرب زرد
 محلول از هر یک یک درم مشک بختی نیم درم عسل
 بزشتانی فیر و زده نیشابوری ابریشم مقرض قرض
 نیلوفر صندلین کباب به چینی قاقله کبار از هر یک سه
 مثقال تخم فرخنده کلسین گاو زبان طباشیر از هر یک پنج
 مثقال شیر آله مینی دو مثقال پوست پلید کلسین
 سه درم کافور نیم درم آب سبب آب به آب حاض از
 هر یک یک من عرق بید مشک عرق گاو زبان و کلاب
 از هر یک نیم من نبات مصری عسل صاف کف گرفته
 مقدار حاجت و عسل را با هم جوش داده صاف نموده
 بقوام آورند و اود به کوفته بهخته بدستور معاجین
 لسته بعد از چهل روز بکشد شربت تناول
 نمایند مفرح یا قوتی دیگر این ترکیب را از غایت
 نفرت مفرح روحانی گویند بگردل و دماغ را قوت
 دهد و مالجیای دماغ سوداوی را نافع باشد و فکر
 و عزم و دوسواس از خاطر بر طاعت کند و نشاط تمام
 بخش صنعت یا قوت ربانی مرداریدنا سفته عسل
 بدخشی عقیق مینی مرجان کبر با برگ فرخنده کلسین
 از هر یک یک مثقال صندلین بادرنجبویه طباشیر
 زرباد قرض سازخ هندی ابریشم مقرض
 خود قاری پوست ترنج از هر یک دو مثقال درق
 طلا درق نقره گاو زبان و درونج عقری عنبر شیب
 زعفران کافور صندلین از هر یک یک مثقال قند سفید
 پنجاه مثقال عسل صاف بقدر حاجت بدستور
 مفرح معجون سازند و بعد از چهل روز مقدار دو درم
 شربت باشد +

خاتم در بیان ادویه جدید و خواص
 و منافع و طرق استعمال آنها
 باد آمله طاقه نصاری که بهت شان دایم معروف
 بحسب است و بهت آوردن بلا خصوص سواحل
 دریای باشد و همیشه مراکت جهازات ایشان برود

دریا میگردد که جزیره و جای تازه و چینی جدید و امر عجیب و غریب غیر مکرر بدست آورده و بیابند و آنچه را بدست آورده و یافتند و در بیابان و بیابان و خواص منافع آن درمی آیند از اتفاقات و حصول ایشان است با رض جدید که کسی با حقیقه که بزبان خود ادعا می نماید آن سی درجه و کسری است از ربع جنوبی خط استوا بعد ثمانه هجریه دوران سرزمین او و نیز یافتند و درای او و نیز مشهوره از آن جمله سفت و دوا است اول بلا سمنطور یعنی شجره البنی دوم عشب مغربیه که از سیار تیان نیز نامند سوم صافران که در بلده فوریه از ارض جدید بهم میرسد و بان اسم می باشد است چهارم خسته خینه که خوب چینی است پنجم محوقان که مسمی با اسم بلدی است از ارض جدید که آن را محوقان می نامند ششم جلا پاکه آن نیز مسمی با اسم بلدی است از ارض جدید پنجم غنای است که مشهور بصباره زیورند شده و حال آنکه غیر او است بلکه تصار و غنای است و ازین جمله خوب چینی و عشب مغربیه و غنای و بلاد چین نیز بهم میرسد و از اینجا نیز می آورند و هر سه در رسم جیم و را و عین مملکت نیز ذکر یافت و تصاف سفت و دوا و دیگر از بلاد چین و زیورادی آورند که آنها نیز عظیم النفع و کثیر الفایده اند اول سیسیا دوم جلیو که از ارض است و ازین گیاه نیز می نامند سوم اجاب الباسل چهارم جاس و آن دو قسم است خطائی و چینی پنجم فنز و خطائی ششم ساگو و آن هم با و یان خطائی و یوان فنز و خطائی و جای خطائی هر دو در رسم تا و جیم ذکر یافت و نیز دوا و دوا و دیگر است که تازه اطلاع بخواص آنها به رسیده اند که با جیل ریائی دوم فاد زهر منقذی و این هر دو از همه جدید تر اند تقریباً صد سال و کسریه میشود که بهم رسیده و این هر دو نیز ذکر یافت و نیز چهار دوا و دیگر است که از اجداد تسعانه هجریه مشهور و عالم گیر شده اول تنباکو دوم قوه که نامند و بن و تنباکو نیز در رسم با و تا ذکر یافت و سوم دوا و کنگنه

است چهارم گیاه و چهار دوا و دیگر است که در زیر باد است بهم میرسد اول دریان دوم رمجانی سوم مرهم چهارم منگستان و از کل آنچه مشهور شده است ترتیب ذکر می یابد اما هفت دوا می اول را احمد بن لطف الله مولوی افندی طبری از ترکی ترجمه بفری کرده بعد از آن که از زبان فرنگی بترکی ترجمه کرده بودند و رساله افندی مولوی احمد را بجا است و بجنسها اول ایرادی نماید و ثانیاً ادویه دیگر را و بالله التوفیق و الله عا و رساله مذکوره این است

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله وصحبه أجمعين أما بعد فاقول ان طائفة الافرنج المستعدين بعناية الطب لما وجدوا الارض الجديدة عرفوا اهتمامي في تجربته ما وجدوا فيها من الاعشاب والعقاقير المخصوصة ما وجدوا فيها اشياء كثيرة تنفع في دفع الامراض المعينة التي عجز الاطباء عن مداوتها مثل خشبة الصين و مثل العشب المغربي المشهور بين الناس بسيار تيا و مثل خشبة المسماة عندهم ببل سمنطور معناه بالعربية شجره البني و مثل الدوا المسمى بالصافران وغير ذلك وكان بعض خدائق اطباء الروم قد اهتم بتجربة احوال هذه الادوية من بيان ما هياتها وخواصها و كيفية استعمالها و مقادير استعمالها و غير ذلك من لسان الافرنج الى التركية فصارت بعضا من خصوصيات معرفت التركي دون غيره فطلب مني بعض اطباء الهند ان اترجم تلك الرسالة الى البوزني ليعلم لغتها الى العوام و الخواص و الروم و العرب فساعدتني في بعض مسئلة و ترجمت الكلمات منها مستعينا بالله سبحانه و راجيا منه ان يحبل هذا الاثر لفعا لعماد و زخر هذا الجدا الفقرا الى الله و رحمة و مغفرة آمين و لا باس ان تكتبني بشجرة البني تينا به نقول اعلم ان هذا القوار دواي جديد

جديد لم يذكره المتقدمون في كتبهم قط و هي شجرة من اشجار الارض الجديدة التي وصلت اليها طائفة الافرنج بعد ثمانه من تيارخ الهجرية و كيفية وصولهم اليها مفصلة في التواريخ الجديدة المختصة بها و هذه الشجرة تشبه شجرة لسان العصفير في بنية المجموعه و اوراقه و قشر غليظ خارجي مثل قشر شجرة البلوط و داخله الذي يلاصق القشر اخضر اصفر مائل الى البياض يشبه الصندل الا عطره داخله الذي بمنزلة له لب اسود و زرين متين مثل الالبوس الا انه و هين ليشغل مثل شجرة البصوري عندهم بالو سمنطور و ليد سمنطور معنى الاول شجرة البني و الثاني الشجرة المباركة التي به حراك الافرنج اى قسطنطينية كثر العمل منه قبضات السكاكين و الخناجر و السيوف و نقل منه ايضا الامطا و هو كثير في بلاد الروم الا ان هذه فائدة عامية و اما بطبيعة و كيفية التي تنفع بها الخواص على ما عينة خدائق اطباء الافرنج بالقياسات الصحيحة و بالتجارب القرية من التمام فو حاريا بس في آخر الدر حشر الثانية قبل يابس في الثالثة و له الفتح و ترفيق و تقطيع و تحلل و تخفيف و فيه فاد زهرية بالخاصية تقاوم السموم و تدفعها و فيه قوة الشجيرة اشد من غيره و في طعم حدة و حرارة و من الغرائب انه مع بلوط يطلق البطن و يدبر البول بقوة التفتيح و ازالة السدد عن المجاري و له منافع كثيرة تشير الى بعضها الشاهد الله تعالى اوجدوا جزء هذه الشجرة و اشد ما تاثيره و ازيد بها نقعا هو الحز و الداخلى الاسود الذي يشبه الالبوس ثم الاصفر ثم القشر الخارجى و هو مصفى تاثيره اوجدوا صنفا ما يكون فيها زرانة و زرانة زائدة و لا يكون اثر مما مضى عليه طول المدة و منافعه كثيرة اذا استعمل بشرط و براى طبيب حاذق منها انه ينفع فيق النفس و تنفع اوجاع المفاصل و النقرس البارد و اوجاع الحنجرة و القشر تنفع النسان و الصرع و يقطع الماء النازل الى البطن و ينفع بجمع

النوازل والاضرابات لطبيب النكهة ويزيل الخرو
يفتح سد الكبد والطحال القديمة النكهة وينزع جميع
الامراض الناشئة عن السدد والقيح المعده والامراض
وتفجج الادرام الباردة ويقع من جميع الامراض الناشئة
عن مادة سوية سوداوية مثل الخنازير والنخسود
السرطانات والجرب والحكة وعلى الناشئة عن البلغم
الملح ايضا ومن غرائب آثاره انه يزيل الازمال
المفرط مع تجفيفه لتقوية الروح ولعديله المزاج و
الناشئة لحرارة الغريزة حتى وجده المجرى ان
يزيد الرطوبة الغريزية ولذا انك سموه باسان الرطوبة
الاحلية فلهذه الانوار المتضادة الكيفيات على
الخاصية التي هي من قبيل الصورة النوعية لا من جهة
الكيفية لان التأثير عندهم اما بالمادة فقط كما
في الغذاء او بالكيفية فقط كما في الدوا وبالصورة
فقط كما في ذي التحاقيب او بالاشياء منها او بالاشياء
جميعا على ما هو مفصل في محله حاصل الكلام ان
الطبيب اذا كان كالملا في صنعة صاحب حرس و
ذكا يكون له ان يعالج بهذا الدوا مفردا ومركبا
مع غيره لكثرة الامراض الصعبة العلاج حتى الامراض
المتضادة باذن الله سبحانه وتوفيقه والكيفية
استعماله مفردا ومركبا مع القوي تاثيره فيها طرق
كثيرة فنبهني الى ما يدا المشهور منها والذكي اختاره
خداق الاطباء هذا الذي ذكره وهو استخراج قوته
في الماء والاستعمال ذلك الماء على ما ذكره تفصيلا
يؤخذ من جريه يعني من جزئه الداخلي الاسود اربعين
في الدفعة الاولى ثلاثون واربعا ومن قشره الخارجى
عشرة واربعا من وجده القشر الاخضر من الاسود
الداخلي اربعون واربعا ويزيد بماء الخبيث او القمع
بقادهم او سكين الى قطع صغيرة والاول ادرى
ثم ينقع في ستة ارطال من الماء في ظرف صيني
او زجاجي يوما وليلة ثم يحبل في جفن الترابي
ان يكون داخله من جافا ثم يشرح ويشد وصل عظامه
بالحبل يكون فوق الغطاءية ثقبه ليقاس منها احد

الطبخ خشية من تلوث القياس ويغور على نار خفيفة
طالمة ويقاس من تلك الثقبه حتى يبقى نصف
الماء اي ثلثة ارطال فتستزل عن النار ويبس
اطراف المريض حتى لا يدخل الهواء البارد ويفتح
عظام الخبز ويكب عليه الحرفين بحيث يدخل بخار
الدوا الى خيشومه يصيب جميع برنه ويشرب من
ذلك الماء خمسين واربعا فترا بالاسكر والافاقيل
منه ثم يعطى بمطبخ الجفافات مناسبة ويصبر حتى
يوفي الحرق ثم يبدل شيئا به يعمل بهذا العمل في اربع
مرة في اول الليل مرة ان جمعت قوته وان لم
تحمل فيكون مرة واحدة وان كان ضعفه قويا يعمل
به التفرق وشرب الماء الاول بالكيفية المذكورة في
في يوم مرة واحدة ويؤخذ النفل الباقي من الطبخ
الاول ويطبخ ثانيا في تسعة ارطال الماء حتى يبقى
الاشياء اي تسعة ارطال ويؤخذ بالقياس
السابق ذكره ويروي من هذا الماء ويشرب في
اشياء الماء ولا يشرب غيره ويحفظ بدنه من الهواء
البارد ويحمي من المكوثات والخصوصيات على ما
هو المشهور في شرب القشر ويستمر على ذلك حتى
ينفذ الماء الاول من الطبخ الاول فيسبب نقاره
يوم الشرب في الطبخ الثاني وفي هذا الطبخ الثاني
يؤخذ اربعون واربعا من اللب الاسود وعشرة
وربعا من القشر ان وجده الامخسون واربعا من
اللب الاسود على الاسلوب الاول يبر ويضع
ويغور ستة ارطال من الماء حتى يبقى ثلثة ارطال
ثم يطبخ النفل كما في الاولى تسعة ارطال ويشرب
الماءين كما في الاول بعينه في التفرق والجميعة
حتى يكاد ينفذ الماء الاول ومن الثاني ايضا
عشرة في الطبخ الثالث فياخذ من اللب الاسود
خمسين واربعا من القشر عشرة واربعا من وجده
والافاقيل السبعة وستون واربعا يبره ونقعه
ويطبخ كما في الاول ثم يطبخ لعله ايضا تسعة
ارطال كما في الاول وفي كل واحدة من الوجات

الاشياء اذا اراد شرب الماء الاول من كل طبخة
للتعود فلا بد من ان يشرب الماء ويشرب الغطاء
عند الحرفين حتى يصيب الخبز وما فيه وبدنه ويشرب من
اربعا من الماء فترا بالاسكر وبدنه والناشئة في
هذه المطبوخات كسبب الامراض وتقتضي الارزنة والاشياء
والاشياء والامراض غير ما يما يقتضيه التصرف
في المعالجات بالزيادة والنقصان او بالافاد والافاقيل
حتى تنقوص الى راي الطبيب حرسه انصاعا لشير
الى بعضها حتى يقاس عليه عاده مثلا اذا استكره
المريض طعم الدوا يجوز ان يعطى اليه مقدار قبضة من
الزبيب المقتشق حتى يقلل من عرق السوس او
السكر كذا قيل لكن ضم عرق السوس بسبب الاشياء
والايناس في طعمه هذه الخشبة شئ يستكره مثل
الحراة والحراة الشديدة نعم هذا الفهم انما سبب
اذا كان المريض لم يبارد المزاج فيقوى هذا المنظم
فمن الدوا كما ان المريض اذا كان محروا المزاج
اركان قد غلبت على كبده الحراة واليبس فيسبب
الى الخشبة المذكورة نصف قبضة من نخل النسيان
لينة فترا اصل او الصندل الاصفر او الاسبغ مقدار
ربع الدوا خصوصا في الماء الثاني من كل طبخة و
يجب ان تصير فيه بما ذكرناه البتة وللتاخيرين
من اطباء الافرخ الذين اخترعوا طرق الطب
الكيميائي طريقة خاصة في استعمال هذه الخشبة في
جميع الامراض وهي اخذوها من بطرق الاستقطار
بالآلة المخصوصة به كما يؤخذ من الدوا حتى يذهب
النفط وسائر الاعصاب والاشياء تلك
الطريقة فيعمل من ذلك الدهن ثلثي درهم في
شربة مناسبة للمرض او في معجون مناسب وودوا
اخر قد جربوا ذلك في امراض مخافة وشاها
بمنزله بر الساعه بلا كلفة مثلا يستعملون منه المذكور
يعني ثلثي درهم في لبن المفر من ابل بالزال المفرط
بسبب غلبة الحراة واليبس على مزاجه ويظهر اثره
في زمان قليل وزال عنه ذلك لزال اعتدال

مراجعه باذن الله سبحانه و يعطون في مجرى لورد كبرى
 ويسقونه ما يحسن عقبه لا كما اعطوه من تلبس بالمرض
 السوداوية بمنزلة زهر لسان الثور اسقوه عقبه بار
 الجبن و استعملوا فم من تلبس بالامراض البليغة في مخرج النفع
 في من ابتلى بالاورام الرومية السوداوية يعطونه بال
 المسحوق بالمصطكاوي وهو مصطك غير مستعد و يقطن من
 شجرة المصطك و يعينها و شدة جميع الاطباء لا فرج
 شفقتين على ان هذه آفة المباركة يام وجه استعمات اذا
 كان الاستعمال برأى الطبيب لحاذق المتخصص
 تنفع باذن الله سبحانه عن امراض كثيرة مثل العرشة
 و الفالج و السدد و الدوار و وجع القولنج و البارد و وجع
 المفاصل و البارد و البليغة و السوداوية و عن الاورام
 البليغة و يقوى المعدة الضعيفة اذا كان ضعفا
 عن البرودة و الرطوبة و اجموعا على ان هذه الخشبة
 المباركة اذا استعمات في الامراض البليغة تنفع
 ان يضم اليها عند الطبخ مقدار رطل من العقار المستعمل
 بالخلابة او من كل رطل رطل او من اسطوخودوس و
 اذا استعمل في وجع المفاصل يضم اليها شئ من
 كما يقطوس او من كل رطل رطل في الامراض البليغة
 يضم اليها شئ من برسيم و شال الذي يقابل المركزة لبر
 ايضا او من فرا سيدون او من زونا او من كل رطل رطل
 دلى الامراض البليغة يضم اليها شئ من السند بار و
 الغافق او لا شئ من في امراض الكلى يضم اليها
 عرق السوس و ينزل تحت الطبخ و الخار و الدار و
 امراض الطحال و البطن و شدة رطل من المخرج و شدة
 الطحال و شدة لندس باصل الكبار و بكذا
 القياس في سائر الامراض فينبغي ان يقوى فعله
 بدواء يناسب المرض ينفي ايضا في هذا الدواء
 و في غير مما سياتي ان يقدم عليه النقية با شدة
 مناسبة للمرض بالنفس و الحجة بحسب تنفع
 الحال فكل من راج المرض ثم يستريح بعد التفتيت
 يوصل في ثلاثة ايام فيشرع في شرب هذا الدواء و في
 كل اسبوع من ايام شربه يحبل في رطل من المرض و

سما لطفوا مناسب حاله و مزاجه في ذلك اليوم
 يترك التعرق و شرب الماء الاول من كل طبخة و
 ليكن شرب الماء الثاني ان يشتهي الماء لان
 الاسهال و التعرق متناهيان في الاثر احدهما
 يوجب المادة الى ان يفرج و الاخر الى الداخل و
 لذلك يجب ان لا يجمع بينهما في يوم واحد و اما
 الاحتياج الى المسهل في كل اسبوع فلان الدوار
 المذكور انما يخرج المادة التي تمكن من الضاحج
 بالترقيق و التقطيع فيخرجها بالرق من طريق المسام
 فيبقى من تلك المادة لا جملة و لا لا يقدر الدوار
 على الضاحج و هو غاطسها فيحتاج ان يخرج جسمه
 من طريق الامعاء و لو عمل ذلك لمصبحت تلك
 المادة الغليظة الباقية بالآخرة الى المفاصل و
 الاعضاء الكثيرة الحركة و ينتشر بعد زمان الى
 جميع البدن فتورث مرضا شديدا من الاول كذا هو
 الاحتياج و هو توجيه معقول مناسب للاصول و اما
 سبب التدرج في زيادة الدواء في الطبخات الثلاث
 فلان التدرج في جميع الدواب امر ممدوح و هو
 حسن قبول الطبيعة و امن عن استكراه المريض عن
 الدواء و عن ايراث الدواء اول اطراف الحرارة و ليس
 دفعة و غير ذلك من المنافع المترتبة على التدرج و
 اما تدبير المرض اذا عرضت اعراض في اثناء الشرب
 مثل غلبة الحرارة و اليبس و الحمى الخفيفة او الخفقان
 او الشئ او غير ذلك مما يترتب على ضعف القوة
 و قلته فهو مفوض الى رأي الطبيب و قد اصابنا شئ
 و من الادوية الجديدة الدواء المعروف بالخشبة
 المغربية و في لغة الاقرب سياتي هذا الدواء
 اصل من اصول السيان يطون بحيث يبلغ طول
 الى اربعة و خمسة من ان ذراع و لا يغلف قويا بل يبلغ
 غلظه الى مقدار غلظة الاصبع و يبيت في بلدة مسواة
 بر من بلاد الارض الجديدة و كانه انما ينسب الى
 القرب لكون تلك البلدة في الجانب الغربي من
 تلك الارض و لا جلا بولا الى بلاد عربية الاقرب

ثم يجلب منها الى سائر البلاد و اطباء الاقرب يجمعون
 ذلك الدوار في وقت مناسب لقوة و جمعة بمنزلة و
 لو بالتحقيق و يحفظونه عن المفاسد و يراي الجون
 الامراض الصعبة و طبيقة على باعينا البحر لولن
 الصحيح و التجربة المستقيمة انما حارة في الا
 يالسة في الثانية اجوده ما كان كسرى اى داخله اذا
 كسرى ايضا يتنا لا احر سخيفا و يميز حقيقة الذي رت
 خاصية و ان عدم تلبس عن جديده يانه اذا كس
 فان طلع منه شئ مثل الغبار فو عتقت فاسد زالت
 بالكلية خاصية و ان لم تطلع فهو الجديده و هذا
 افضل الادوية الجديدة و انما عند اكثر اطباء الاقرب
 و بعضهم فضل الخشبة السابقة الذكر و بعضهم فضل
 الخشبة الصينية و بعضهم فضل في التفصيل انما
 لا يناسب التفصيل على الاطلاق بل اولى بالادوية
 ان يكون التفصيل بالتفصيل بان يكون تفصيل كل
 واحد منها على ما عاده بالنظر الى مرض يكون تفصيله
 ازيد من نفع الغير مثلا في مرض آتسك هذا الدواء
 المسمي بالخشبة المغربية النفع من غيره بلا شبهة و
 نه سبب التفصيل اقرب الى التحقيق و قيل في توجيه
 النقية في هذا المرض ان الجربين قد جربوا هذا الدواء
 في معاينة هذا المرض به فقد افوجده فاما و انما رطل
 احتياج الى الترييب مع دواء اخر من الادوية
 الجديدة و لا القديمة سوى بعض المصاحبات و مقويات
 الاعضاء الرئيسية في بعض المرض بخلاف غيره من
 الادوية الجديدة فانه بالتجربة محتاج الى الترييب مع
 غيره لا سيما اذا كان المرض المذكور شديدا و عليه افضل
 ايضا لعموم استعماله في جميع الانسان و جميع الطبائع
 اى حارة كانت او باردة و طيبة كانت او طيبة
 وقواه مثل قوى خشبة السيان السابقة الذكر و
 مرقق مفتح مفرق مدر و فيه جزء لطيف يوافق
 الروح و الجواني و يقوى الحرارة اخريته و يرفع
 العفونة و فيه نادرية نقادى الموم و مزلة
 لسيمة الاخطا و فيه نوع اخر من السيلين و

وتنفع الادرام ويحللها ويدرغ ضرر الارقاء عن المعدة
يضمون اليه عند الطبخ شي قليل من بقويات المعدة
مثل النعنع والمصطكى وغيرهما مما يقوى المعدة
فصله على غيره بان الفادره التي في هذا الدواء
ازيد منها في غيره وجميع الامراض التي تشغل فيها شجرة
البنى يستعمل فيها هذا الدواء ايضا مع التصرفات التي
اشترطها في استعمال الدواء وله ايضا طرق جديدة
الاستعمال واغنى استعماله اية اى ما ارادى نقلت
اليه قوة الدواء بطبخ يؤخذ منه في جميع الطبقات ثلاثون
درهما ويقطع صغيرا صغيرا ثم ينقع في ستة ارطال من
الماء المحل يوا ويلى ثم يفور بالمد وال المستخرج من
شجرة البنى من الخطار وشدة الوصل وترى ثقبته
للقياس ويفور بنار ملائمة حتى يبقى ثلث الماء بعينه
رطلين ويشرب منه خمسين درهما فانه مع السكر وبنوة
الخصيب النجاء وما قد يبدى كما مر به انه يعرق في الصباح
وفي الليل بهذا الدواء ان تحاست قوته والافرة واحدة
كما سبق وسائر الشوط واليقوى على جالها لطبخ انقل
ثمانيا في عشر طل من الماء حتى يبقى ثمانية ارطال
ايصيرت الى شرب وطبخ طعامه وقوته وهكذا الحال الى
تمام هذه التدابير التي يوا او ثلاثين يوما وعشرة من
بحسب الاقتضار وكلما فقد الماء الاصول الموق لطبخ
ثلاث حتى تمام المدة وكلما اراد شرب يفور منه خمسون
درهما ويخفف من طرف من القرب حتى يخفف ثم يفتح
الخطار وعند المرض يصبغ بخار الماء في الدرع واليد
فيشرب الماء فانه يعرق بالاشجار واليد واليد
ثم يغيب لباسه ويأكل الطعام وفيه ايضا يراعى شرط
التقية قبل الشرب والشرب وفي اثنا عشر من
اسبوع مرة واحدة ويترك التعرق في ذلك اليوم
ويكفي لشرب الماء الثاني فقلنا اى هذا ان استعمال
الدواء جديا كان او عتيقا لا بد من ان يكون بتدبير
دراى طبيب ليعنى سواء كان الدواء من الادوية
الجديدة او القديمة الادوية القديمة يجب ان
يكون مستعمل بطريق الطبيب المجازق وقد يسره

بتدبير طبيب حاذق اما بنفسه او براه واما شدة به
الخذلق خواص هذا الدواء ونفائده المختصة به
انه يعالج به الحجات والادرام التي عجز الاطباء
عن علاجها فيؤثر فيها ويذهبها باذن الله سبحانه وتعالى
ومن الادوية الجديدة الدواء السمي به ايضا يعالج
ما بهيته انه قشر شجر نيت في صجاري بلده وسمي
قلوبه من بلاد الارض الجديدة تشبه الرازيانج
في طعمه ورائحته وبالدارصيني في لونه وشكله وفي
جميع اجزائه هذه الشجرة حدة وعطرية لكنها في قشره
ازيد منها في سائر اجزائه ولذلك انما يستعمل منه
غالبا قشره المجلوب من تلك البلدة الى بلاد الافرنج
ومنها الى سائر البلاد وهذه الشجرة تشبه لعدو بر
في دهايته وسائر اوصافه وقشره بفضة رقيقة وبعضه
غليظة مثل الدارصيني الجيندو سمي راحة حدة و
عطرية بحيث لو وجدت قطعة منه مكان سكر
راحت الى الاكامة القريبة ايضا وشبه راحة
الرازيانج لكنها احدها وورق هذه الشجرة مدور
في ثلاث اشكال وغلظ هذا الشجر قريب الى غلظ
شجر الكشمش واخضراره قوي مائل الى الازهر والسواد
وفي دونه ايضا راحة طيبة خصوصا بعد الحفافة
وليس زهره دقمة مستعدين في تلك الارض كثيرا
ليس بعمر يزوبانة يكون غالبا في الارض معتدلة
بحيث لا يكون قطعة غليظة ولا رقيقة بل طيبة
على ما اتفق عليه المجربون حارة يا لينة في الثاني
وقشره اشد حرارة ومسيما ولذلك قالوا ان قشره
حار يا لينة في اول الشتاء وقواه انه ملطفت
منفج محل منفج يفتح الاخلاط الغليظة بتأطيف
وترقيقه والرطوبة اللزجة وتقطيعه وفتح وعمل السور
العنيفة من جميع المجاري ويقوى الاعضاء الرقيقة
لعطرية وموافقة حرارة الحرارة العززية ويقوى
جميع الاعضاء والقوى الضعيفة ويدفع جميع الامراض
التي تشبه من الماد الباردة الرطبة بالتعرق
والادوية فيفسح سورا القينة والاستسقا ويدفع سوء

المزاج البارد من المعدة والكبد ووجع الكلى ووجع
المفاصل عن مادة البلغم ويدر البول ويخفف وينفع
ضيق النفس والسعال القوي ويترى حمر البول انما شى
عن الحصاة في الكلى والثانة ويحلل الريلج الغليظة
المتحينة في مجاري البول والمثني ويدفع البهية و
الحق والقيان والقواق ومن المزاج انما يطلى
البطن ويسهل مع مسبه بفادره شدة ينفع عن الامراض
السمية كلها لاسيما الطاعون والحصى والمثانة
والوامة حتى قال المجربون اذا اخذت قطعة
من قشره واسكت في اناء في ايام الوبا ينفع نفعا
ولا يسرى فيه عفونة الوبا باذن الله سبحانه وتعالى
مرطوب المزاج في بعض اوقات صحة الصلابة لفعه
لكن لا يناسب لحد المزاج اويالسا عند الاحتياج
والضرورة برى الطبيب تدبيره لان استعماله في
مثل هذا المزاج خطراته واصلاح اذ الطبيب الحاذق
اذا استعمله في استعماله بالمصلحات التي قدفع عنه
ضرورة ويبقى لفعه حتى يستعمله بعض الخذاق في
علاج المزال المفرط مع ادوية شدة فزال المزال
باذن الله تعالى وحصل السمن لان هذا الدواء من
شاة البدرة والصلال قوى الادوية التي ركبت
معد الى محل مقصود بالسهولة بل فنور القوى وسقوط
تاثيرها فلجل ذلك يكون له لفع عظيم في الامراض
المتضادة كما سمعت فيما سبق من انه يستعمل في
كل مرض بما يناسبه فالعمل بهذا ايضا كذلك
واما طرق استعماله فله وجه كثيره ولذى مثل منها
استعمال الماء المستخرج فيه قوة هذا الدواء يؤخذ منه
قشره خمسة دراهم او ستة على حسب الراى والاقتضاء
ويقطع صغيرا صغيرا بالساكين ثم ينقع في الماء وخمسين
درهما من الماء ويوا ويلى ثم يفور في ظرف ترابى رنج
على نار ملائمة الى ان يبقى خمسين درهما الخطار وشدة
وصلة والقياس من ثقبته كما سمعت فيما سبق ثم يصفى
الماء ويشرب بعد التعرق مع السكر وبنوة ثم يصفى
على الثقل ما تدبرهم من الماء يفور حتى يبقى نصفه

ای مائه در سوز و غیره و او اشتی الما بر کل بدن
 کند که و پیشانی شربت کفکه که می شربت سار الادویه
 السابقة الذکر من شربة کمال الحما فکته عن الیوم الی الابد
 و اما یجتمه من حبه الماکل و الشرب فی الجمع علی طریقه
 واحدة کما سنخیر الیه فی النجاسة انما الشرب علی
 یمن من غریب آثاره انه لو یجتمعت قطعة من
 السن لوجعان یسکن وجوده و تاثیر خاص فی دفع
 المفصل القدیمه کذا شهد المشاهدون به و من ادویه
 اسبیه اشجیه المشهورة فیما بین الناس بحریته
 و هی اتیشا من الادویه التي لم یدکرها المتقدمون
 لم یخبروا بها و انما طهرت هذه الشجیه الباردة
 لک و شرب من البهیر و سبب شهرتها ان مالک
 الزمان الذی یلقب فیما بین النصارى بحما سار
 یعنی مالک الملوک قد اقبل واحد منهم بمرض
 المفصل و یکن فی عجزه و اطباء یحیی علیه فاجل
 زمان واحد من عباد الالهار بهذه الحبة من الادویه
 الصین و عالج به فزی فی زمان قلیل من مرضه
 بالکلیه فاعتبر به الدوار و زادوا اعتباره من مالک
 الیوم و استعملوه علی وجوه کثیره و وجده نافعا فی
 الامراض الصعبة کما دال ان سجدی به الی بلاد الروم
 و غیره بمرکب الافرنج و بعض التجار السافرون الی بلاد
 العجم و سجدی به الی بلاد الافرنج و السیور قال ساجد
 الی سواحل سین و انما رد الی بلاد العجم التجار السافرون
 الی بلاد الخطار و اکل الصین من البرما یتما انما
 اصل نبات من شرب القصب یثبت غالباً فی ایران
 العذبان و الانهار و موارى المياه کما یوشان
 ان اصناف القصب یبلغ طولها الی شری و یکن بعضها
 غلیظه و بعضها رقیقه و بعضها کثیر العقد و بعضها
 لیس العقد و اکثرها لا یخلو عن عقده کما یوشان
 العمل القصبیات و لا یکن غماره غالباً طرس
 بل یکن خشکاً و در و کزک و لو تفرعن
 شرب بالبحر و داخل الیها کزک الدال بحر
 و اقله فی وجهه کثیره و لا یمر معتدل شرب

الزراة و الخافه و النفل و الخفة و اوجده اما
 بحسب الصنف فهو یا یکن فی نوع زراة و نفل
 یا یکن وجهه لهما هر اهل من قلیل العقد معتدلاً فی الخفا
 و الرقة و حمة غالبه علی بیامنه فایمانی کسره یعنی
 فی داخله و اما بحسب العارض فحسب ان لا یکن
 متفاداً اثره السوس و لا یکن فی نقاب و خفة
 یا رقة من طول المدة و القول الصیخ فی طبقاته
 معتدل قلیل حار یا یس فی الاول و استدلال علی
 اعتداله بموافقة الجمع الانصره و لعدم الطعم و الرائحة
 فیه و فیه جمع بانی جمع الاختساب السابقة من
 القوى و المنافع و فیه رطوبة موافقة للرطوبة
 الغریزیه و لذلك یسمن المزولین و فیه زیاده
 النفاذ و زهریه بایضه سمیه الاطلاط اسد من غیره
 و یسکن عفونة الدم بالخاصیه و یعالج به جمیع الامراض
 بلا غلظه و یقوی المعدة و یعدل مزاج الکبد و
 یفتح سدوده و سد و سائر الاعضاء و یعالج به فیما
 یدفع الامراض التي سبق ذکرها بقصر فایمانیه
 للامراض و الامراض و سائر احوال المرضی خصوصاً
 فی الامراض الجلدية مثل الحكة و الحكة و الحسب و
 الداء یسل العیقة المتعاقبة المتکثرة فی الامراض
 الصدریه و فی انواع الاستقار و الحاصل ان
 الطیب اذا کان حاداً صاحب مدرته و طمته
 یکن له ان یعالج بهذا الدوار جمیع الامراض المادیه
 و الساذجه و المروق استعماله فالاشهر استعمال
 الماء المستخرج فیه قوفاً الدوار و کذا یستعمل الحار
 ایضاً سفوفاً و یجوز کما مع بعض الادویه الموقوفه
 ان یخبره فی استعمال الماء ایضاً طرق جدیده استعمل
 ان یکن الطبخ یمنه فی یوم لان کثیره یمنه
 فحسب ان یطبخ کل یوم جدیداً فی اعتبار و زهره
 کما شرب بحسب قوفاً المرق و المرقض
 قاتله العالمیه یؤخذ اربعة و عشرون درهماً
 من حبه و یقطع صغیراً صغیراً و یضم الیه مقدار نصف
 من زریب الاسود الممزوج العجم و الی کان یمن

صنف نقمش کان حسن و شرب قلیل من عرق السور
 القشر و مقدار ما من الصندل الاحمر و الالبان و یمنع
 فی ستة ارطال من الماء الحار یوم و لیلته ثم یقشر
 غطاء انظر الزراة المنج بالبحرین فینور علی النار
 المائیه حتی یبقی الثلث ای رطالان فینشرب منه
 فایضاً من الشرب علی حسب تحله من حسیس و یعالج
 مائه در سوز و یراعی فی الشرب جمیع ما ذکرناه فیما سجد
 من اصابة النجار الی الدماغ و البدن و من کون
 الشرب مرتین فی الصبح و المساء کل المرقض و الا
 فیکفی بمره واحدة و ایضاً قد اقر بعض الکبراء
 احادیثین ان یکن شرب جمیع المرقضات بالسكر
 لیدفع زیاده الیمن یمن قبول الکبد لما فیه من الحما
 و لقوة الحما من السكر یعین الدوار و محافظه البدن
 من اموار البارد و یرید فی هذا الدوار من غیره و اما
 شرب و التیقه قبله و فی انشاء و کیفیه اجمعه فی الاکل
 و الشرب و سائر الضروریات المناسبة فحی الإشارة
 الیه فی النجاسة انشاء الله تعالی به و الوزن الثانی
 خمسة عشر درهماً فی ستة ارطال من الماء الی ان یبقی
 رطالان کما مر و الوزن الثالث التماز فی جمیع المرقضات
 و فی جمیع المرضی عند بعض الخلق من المتأخرین عشره
 درهماً فی ثمانية ارطال من الماء حتی یبقی رطل واحد
 فینشرب الرطل فینشرب فی یوم و لیلته سوار کان لثوبی
 واحد و اثین و فی جمیع الاوران یطبخ النفل الی ان
 من الطبخ الاول فی ستة ارطال من الماء الی ان یبقی
 النصف یعنی ثمانية ارطال فید و یمنه و اذا
 اشتی الماء و منه یطبخ طعامه و قوته کما سجدی بانه
 انشاء الله تعالی به و من الادویه السحریه محو فان
 یمنع الیم و یمنع الحما من سکون الوار و یمنع الحما
 فی آخیه الفک و یمنع هذا الدوار لم یطبخ المقدره
 و وجده المتأخرون من اطباء الافرنج فی الارض
 السحریه فی البلده تسمى محو فان و حروا نوبه و
 فیه شایع کثیره فجلوه الی مادیه ثم انشربتها الی
 سائر البلاد و یمنه انه اصل مالک لونه ابيض

يشبه الاصل له وار الذي يقال له فاشري نباته
 كثر الاصول ويكثر اعضاءه على الارض ويكون
 ورقه مدور وفيه عروق كثيرة وله شربشة اكثرية على
 عناقه مثل عناقه غلب تلعب تلعب في وسط
 الصيغ في شربشوز ويكون اصله غليظا بين
 مثل اصل فاشري حتى يقال ليجت الاطباء وانما فاشري
 ورد قول بان اصل فاشري به فيه حرافة وخذراة
 ليس في هذا الدوار تلك الكيفية بل في طبيعة عاقول
 المحرمين حار يابس في الثانية فيه قوة مسهلة قوة
 قابضة مثل الراوند حتى غلط البعض في علمه من نوعه
 وليس كذلك اذ ليس في هذا الدوار تشبة الطبيعة
 من راحة ثقيلة وطمع كربة كما في الراوند فتشبه
 اطباء المافرج على وجه كربة يرونه بالسكركون
 مرابه مثل مرابه سائر الاصول فبادون به
 السكة الرطبة والنوازل ووجع المفاصل ووجع
 الكلى والقولنج فانه يسهل ويخرج البلغم المائية
 الفاسدة من البدن ويخرجون منه ايضا خلاصة
 اذا استعمل منه مقدار قراط مع شربة ومجمل المطين
 البطن مجمل ومث بجانس ملاعق لاني استعماله
 ولا في علمه ووجع المسيلات الملوكية يعالج عن
 الامراض التي يعالج عنها بالاشباب السابقة مثل
 البجعة والحكة والجرب ووجع المفاصل والظفر وغير
 الايام في البجعات الممنمة المستمرة عظم النفع لانه يفتح
 السد ويقوّية وكيفية استعماله يستعمل سقوفامع
 السكر ويشرب عليه شرب الشرايات المناسبة للمرض
 وغالبنا يشرب عليه ماء الرازيانج او الانيسون يخطر
 مكان او مغورا او بالدارجني المقطر او مجول مناسب
 مثل مجول الورد والمسهل فانه مناسب وموافق له
 فاجابة النوافقة وكذا يستعملون الماء المستخرج فيه قوة
 هذا الدوار بالرفع فيه يوما ولبنة ثم يعقبون الى
 الماء سكر او حده او مع قش آخر من مقويات الورد
 والاعضلة الرقيقة على هو الدارجني المسيلات اللطيفة
 والشديدة ايضا ولبعد استعماله لو نام يستعمل مقدرات

نصف ساعت قوي عمله ثم من خواص هذا الدوار
 لان سائر المسيلات اللطيفة بالنوم يضعف
 يبطل عمله ومقدار شربته في الاطفال البصر الباليغز
 نصف درهم وفي الاقويار الباليغين من درهم واحد
 الى درهمين بحسب قوة المزاج ومنعه كما براعى
 في سائر المسيلات به وفيه قوة الانضاج ايضا
 ولذا لك يجوز استعماله بالانضاج ومن خواصه انه
 يمنع القي والقيحان بخلاف سائر الادوية المسهلة
 وانه يفتح السدد من الجاري الضيقة من الرق
 الشعيرة والسواني وغيره اسوار كان في الكلى
 في سائر الاعضاء وينفع امراض الرحم مثل اختناقه
 وعجزة من الامراض المختلفة المنقصة به كالحاصل
 الكلام انه دوار ملوكي ليس في شربته تشبة الطبيعة
 من الراحة والطعام ومن غايته تورث المنقش
 او القيحان وبأخذ وان منه خلاصة مثل الرب
 المعقود ويحبى بمركب الافرج الى القطنية
 اذا استعمل منه مقدار قراط او اقل منه في شربته من
 النجشبات او ثمرات يجيب به الطبيعة فبالس
 كافية في حصول النفاذ حوز كثيرة من اطباء الافرج
 ان يستعمل من هذا الدوار في جميع الامراض حتى في
 النوازل والسحوط المفعات وعين مقدار شربة
 درهمين الى ثمانية دراهم وعليك بالتجربة كمنه
 السحق والصلوب ومن الادوية السجدة الدوار
 المسحى بالاشجلا به من بلده طابا من بلاد المازن
 السجدة فانه اصل من اصول الثبات في شربته
 الدوار السابق الذكر ايضا يعني مجوقان حتى قال
 بعضهم انه هو بعينه لكن الصواب انه غيره الا ان
 تاثيره وكش تاثيره مع نوع زيادته في تاثيره وهو
 ايضا حار يابس في الدرجة الثانية وقواه مثل
 قوي مجوقان بعينه شربة من نصف درهم
 الى درهمين برأى الطبيب واستعماله كما استعمل
 سقوفامع وماري نفع الامراض الكثيرة مثل
 الاستسقاء واليرقان والصداع العتيق واختناك

وجع الكلى والظفر والمفاصل والقولنج
 والسعال القدر والحمى الممنمة والصرع والنوازل
 القديمة فانه يفتح البدن باخراج البلغم والمادة
 الردية بسهولة ونذا جوا ذلك على ورق ما يزيلون
 في علاج الاستسقاء لان استعمال الماء يكون
 لا يخاف عن غايته وخطر غلات هذا الدوار اوليس
 فيه خطر قطعا وهذا الدوار كثير الوجود في طينيات
 وان كان غريزا في السحر من الشربيين فمن له
 استقام هذه الصنعة يمكن له تحصيل ذلك ومن
 الادوية السجدة الدوار المسحى به فانه غايته
 به مركب البور تعال من بلاد الصين الى بلاد
 فرج والهند ومنها ينشأ سائر البلاد ويخرج
 اصفر اللون صفرته مائلة الى البجعة يشبه الصبر
 له راحة وطمع وفواحه على قول الجرب حار يابس
 في الاول فرج البعوض ان عصارة الراوند
 يصوب بل هو بادار مستعمل يخرج الاطباء المختلفة
 من البدن بسهولة وان وقطعا فاسد في
 المعده يخرج به بالقي ثم يخرج ما في الكبد في الامعاء
 وفي سائر الاعضاء من الاطباء الردية الفاسدة
 من طين الامعاء بالاسهال ليس به ضرر غايته
 اصلا اذا استعمل منه مقدار الشربة برأى الطبيب
 وخواصه انه لا يملك في البجوت كسائر المسيلات
 بل الفضل فله ويوتر اثره سرعا ويخرج ما يجب خراجه
 من الاطباء الردية بسهولة وزمان قليل بل غاية
 المعص وغيره ما خاف من في اكثر المسيلات يستعمل
 بالافوخ في اصحاب اللطيفة اللطيفة مثل الاطفال
 الصبية والنسوان والسحوط المرضية ومقدار شربة
 في الافرجة اللطيفة من درهم الى درهمين في الاقويار
 من درهمين الى درهمين ثمانية دراهم ويستعمل غايته
 مع مجول الورد المسهل وهذا الدوار عظيم النفع في
 الاستسقاء وفي الامراض الصدرية الرطبة لانه
 يخرج الرطوبات الفضيلة والاطباء البلخية للرجة
 ينفع الامراض الدماغية الباردة السبب ايضا

يقوى المعدة ويغنى سد الكبد ويزيل صلابته لكبد
والعده ويقوى الرئتان ويدبر الحشيش والبول فيزول
او جاع الفاسل ويغنى من الماء النازل الى العينين
ويزيل الصم والطين وينفع الحشيش انواع الحشيش
عاصل الكلام انه دواء شريف يباح به الا في مرض
والجذبة اذا كان يستعمله اى الطبيب لا يتغير منه
الا من كسر وقوت لا على مزاج الدوار ولا على
مزاج المريض ويكون علاجه من قبل علاج الجوارح
ولا يكون علمه سبوقا لغيره ومن بعد التوفيق الذي
ذكرنا الى سائر احوال الاخشاب والاعتبار بحجته
انما هو كونه كهيئة استعمال تلك السلا ودية مفردا على
سبيل الاجال من غير الحشيش كسبا والمواضع
استعمالها وخرائطها الواجبة الماعاة مقدما في
اثنائه ومخرقا لان زبدان كشرى بعض ما
ذكرناه من المواضع والشرائط وكيفية تركيبها و
الاستعداد الى طالة الكلام في العلم ان شجرة البني
المسماة عندهم بلانطور يجب ان يتكلم في مرض
لا يكون في مزاجه زيادة حرارة اصلية كانت او
عارضة ولا يكون مبتلى بنوازل حارة ولا بوجع
العين واذا كان لا بد منه وجب ان يركب بما يبر
فع ضرره ويقي نفعه وفي مثل هذا المرض ينبغي ان
يستعمل الحشيش الصنيفة اذ لا غائلة فيها في جميع الحشيش
واما في المواد الدوية وفي الاوجاع الموقرة في تحاقق
الخطام وفي الجروح الحقيقية والدمايل العرة العالما
فالعشبة المغرية المسماة عندهم سيارتيا اولى و
اتق من الجميع وفي دفع الزلال المفرط وتفتيح
السد عن الجوارح بلا غائلة الحشيش الصنيفة اولى
وانفع ولكون كل واحدة من هذه الادوية حسب
لبعض الامراض ووفق لبعض الامراض دون
بعضها قد اختلف اذاق الاطباء في تركيب بعضها بغير
آخر على وجه يوفق المقصود فيحصل به الغرض المطلوب لا
شك ان هذه التركيب الثلاثة دوية منعزلة يكون
بلا خطه الاصول لا كيف ما اتفق كما يركبها اهل

باس في ان يشترى بعض المركبات الذي اثاره بعض
المستأجرين يباح به في اكثر الامراض وفي اغلبها بغيره بلا
غائلة: الاول انهم يخذون من شجرة البني خمسة عشر درهما
ومن عشبة المغرية خمسة دراهم ومن حشيش الصنيفة عشرة دراهم
ويضفون الى الجميع في محو والمزاج خمسة دراهم من الصندل
وحشيشة دراهم من شراصل الهند بار وفي بارو والمزاج
يضمن اليها بقلية من الزبيب الاسود المنقوع في ماء
القمش خمسة دراهم من عرق السوس المقشع يتقون
الجميع ستة ارطال من الماء يوما ويطلع ثم يطبخون بمار
ثلاثة بعد النقطه وعند الوصول الى ان يمتلئ ارطالان كما
سبق بيانه في طبع المفردات وسائر احوال على ما
ذكرناه يعجنه من الشرب والتعريق اما جنسوه في زمان
في كل فية او ثمانون درهما على حسب الاقطار في طبع
النقل في ستة ارطال من الماء حتى يمتلئ منه ستة
ارطال ويشربه بدل الماء ويطلع به طماته وقوته و
سائر مطبوخاته التركيب الثاني لو خذ من شجرة
البني ثلاثون درهما ومن قشره خمسة عشر درهما و
ان لو خذ القشر لو خذ من اللب الاسود خمسة دراهم
ومن العشبة المغرية خمسة عشر درهما ومن الدواكبي
بصا صفر خمسة دراهم ثم يقطع ويطلع في ستة
ارطال من الماء حتى يبقى ارطالان فيسب منه لافعة
عند التعرق فيضون الى درهما ثمانين كما سبق و
يطلع النقل منه ستة ارطال من الماء الى ان يبقى
ستة ارطال لاجل شرب وطبخ الطعام والتفتنا
بذكره من المركبين لان من الهبة في صناعة الطب
قوة على وقايق الفن واصل التركيب وحوال
الامزجة والصفحات في التداوير الطبية لا يحتاج
الى تفصيل واما التا قص فحجب عليه ولا ان يرا
نفسه بالتفصيل والتخلص عن الجهل ثم يباشر في
علاج الغيرة واما شراب الوصايا في كيفية استعمال
هذه الادوية فمنها انه لا يستعمل في مرض الادوية
المعقولة بالمرض بدن المريض من المواد الخلطة
قبل المباشرة بمسهلات مناسبة للمرض مزاج

المريض والنحاط المقصود اخراجهما اقلها مرتان و
غاية ما حتى يتخلص بدن المريض من المواد الخلطة التي
لا يقدر الدوار على انضاجها او على اخراجها فيه
وجع الانتقال الى مرض اصعب من الاول ما
سرعا او يطيبا بعد زمان او بالفضل ان ساعا
قوة المريض وانقصاه التدرج ثم يستريح المريض
بعد التفتية يومين او ثلاثة ايام فيباشر في شرب
المعرق على ما ذكره ومن الوصايا ان لا يجمع بين
الدوار والمعرق ومن لم يدر المسهل تضاد اثرهما
وعوزه بعد طلاء الا فمخ اذا كان المريض غمضا
من الدوار والمعرق الما لخطه جلد او لكما لاسداد
مساماته وكذا اذا كان المريض ممن بعضه الغشي
من التعرق واعترض عليه بان هذه الامور يمكن
ان تدارك بتدريج آخر لا غائلة فلا حاجة الى
ان يتركب هذا التدرج الذي فيه خطر فبشوش الطين
بعلاجه متضادى التا فخر خلا من جلد عليه غليظ
او مساماته مسددة بتدريج بان يسقي الدوار
في السهام المطب او يذلل فيه بعد شرب الدوار
بساعة فاذا انتهى به في السهام بهما الفاش
في البيت الوسط من السهام فوفى الطرق في ذلك
الفاش ثم يليس ما به فيخرج من السهام وفي من
الغشي من التعرق يجمع خطا محض لانه لا يمكن
انف التدرج من كيف يحمل الظلم وكيفية فالتدريج
الكتاب لان يقوى قلبه بالمعرات وتقويات
القلب ومن الوصايا النافعة ايضا ان لا يخل
المريض في خيمة مسية لشرب الدوار كما يفعله جلد
الا لبار لانه يسبب انحصار الطبيعة وانقاصها
فكلون مغلوب لمرض بل كمن في محل محفوف اصابه
الدوار البار وعند تحلل البدن بالدوار والمعرق
ولا يكون مطلقا موحشا منظر الطبيعة عن الدوار
والمدادى وكذا لا يبالغون في تغطية المريض لا
جل التعرق فان المبالغة ربما يودي الى الغشي
وانما ان بل يناسب ان يكون اللوحات

بقدر ما تحمل المريض ولا تنظر الطبيعة ومن الوصايا
 الا ان زمة المرات ان يكون شرب الماء اول قتي
 جميع الادوية المرفوعة بالتدريج الى اربعين يوما
 فانزاع قليل من السكر من قوت الطبيعة وتيسر
 على ذلك ايا ما صابا ما دسا ما ايضا ثم يتدرج
 الى خمسين يوما بعد ايام ثم حتى يبلغ غاية وهي اتم
 ورم نه اعيب انقضاء الكمال او تحمل قوة المريض الا
 في كل مئة مقدار ما يتحمل وكذا يجب ان يترك شرب الماء
 الى خمسة اوسنة ايام فحين لا يحمل الشرب من ايضا
 حتى تانس الطبيعة بالبر والار ولا تنفر منه وفي الغالب
 يجب ان يكتفى في كل يوم وليلة بتعريق واحد
 في الاضعف في كل يومين مرة واحدة وليتعلق
 سبعة المسهل في كل اسبوع على ان شربا ليه في اسبوع
 في كل مريض بما يناسبه من المسهلات فيكون
 الوصايا ان يرعى التدريج في التعريق حتى يامن عن
 سقوط القوة دفعة مثلا في اواخر التدريج في المريض
 ساعة واحدة ويستمر على ذلك اياما ثم ساعة ونصف
 ثم تدريج الى ساعتين ويزيل على ذلك ان تحمل
 المريض والافكت في قدر ما يتحمل وان عسر التعريق
 ولم يمكن دخول الحمام المطب اما لضعف المريض او
 لضعف الحمام المناسب فيستعان بنجار الدوار بان
 يغمر الدوار في طرف حتى يرتفع نجاره فيفتقن غطاؤه
 تحت لحاف المريض حتى يبرد به بنجار الدوار
 من الخارج وان تقضى الحال يفعلون ذلك بطريق
 حتى يكثر النجاء وان خسر المريض آثار الشدة
 انقضاء ان تحقن لسانه وسقوية من الماء القاسي
 ايار وشبثا قليلا مع شربة مناسبة واما يخلق باس
 في تارة الشرب وبعد تمام مدة حتى يمضي مثل مدة الشرب
 مفصل مشهور لا بأس بالانشارة الى بعضها ينبغي ان
 تحتمل عن جميع المنومات والسحوبات والسلا في الحفرة
 الدية مثل الحسل والتم وغيرهما ويجوز الفادج لسكر
 ويعجن حبه بار الدوار بلا ملح ويطبخ طعامة نوتة
 وسائر مطبوعات ايضا وان يشتهي شيئا من

المحشوات فيناسبه فوشاب الا لو والرب القشش
 والاباجع المعروفة ومن سحلا ولى الفالودج لسكرى
 والسحلاوى المعروفة من اللوز والسكر والشاوي
 بعض الاوقات يندى بالزبيب الاحمر الشامي و
 المنزوع العرم مع اللوز المقشر واللحك لشاوي السابل
 في الماء الشاوي ويناسبه سح الجراج الفروج مشوبا
 سلوقا وسم الغم لا يفزه ايضا اذا كان طرياسيا
 وان يتخرج ايا اللكم وتغدى بجان انسب ترك
 جميع ذلك الملح ويجعل به الدية صيني المدقوق وغير
 الى طامه حتى قليل من المصطك والدا صيني فشاوي
 مطبوخ الدبار في مرق الدجاج والدم النري وتمر
 غاية الاهتمام بان لا يشرب بار غير بار الدوار لما حقه
 في الطبخ الشاوي وبان يكون بده منسدا وكما ولا
 يصيبه بوار بار واصلا ويحتجى من الحركة الغدقة
 الجسمانية ومن الحركة المرحمة النفسانية مثل الغم
 والهموم والظنوب وغيره من الكيفيات النفسانية
 المغتنة وان تحلت حاله يحصل بساطا بالسلم
 في بعض الاوقات او بمجانسة الابرار ولا يصعب
 مولا السيمية كلالا يكدره بحيث تشا منه حركة نفسا
 مزوقة وبعد تمام مدة التعريق لا يترك الحمية دفعة
 الى تدريجاني ايام تساوي ايام المدادات وليس
 جميع الشرط والمهمات ان يكون التداوي بتدريج
 بل يجب حاذق امان في جميع ابواب الطب وهذا
 غير نادر اذ في هذا الباب اغنى في باب الرواة
 بهذا الادوية الجديدة المرفوعة القادره من بان
 يكون قدا قد من استداد كمال وعمل ذلك
 بغيره ارا وسوقه برفع علم كرا او لا بد ايضا من عدم
 فتم شفق على المريض او مشوقه الارتفاع فلا يمكن
 غايبا ان يكون مباشر خدمة المريض بهو الطبيب
 نفسه في فنج ورايه او لا فاما ويطبخ طعامة
 شرب سائر كوازمه حتى حال بعض المدة من
 من كبار الابرار في وصاياه ليلا يميزه ان لم
 تجدو المريض مطاوعا ومقاد الماء امر تم ولم

تجدو ايضا عنده فاد ما فيها مشقبا بعدوا انفسكم
 عن مثل هذا المريض ان شتمتم اسلم عن الشدة الناس
 وقد استعمل هذه الادوية الابرار الكيمياء على
 طريق المجرودة من فديا بها بالنقطة بعد التعيين
 في مدة قليلة واخذوا راتها وادواها والماحا
 من راضيتها الباقية في اسفل النار بعد تقطير الماء و
 الروح والدم وعالجوا بكل واحد منها الامر من
 المختلفة على اسهل الوجوه واذا ذكر في هذا الادمان
 طريقتين احداهما هي الطريق المجرودة باله محض
 باستخراج الادمان من الاخشاب والاعشاب و
 ثانيا بمجرود التعيين بان يضر الى الدوار بعد هذه
 قطعة من صغير العرق الساج مقدار ما يقوى عليه رابع
 اصابع فيعقوبه بعد شدة الوصول في مكان حار
 رطب يحق مقدار اسبوع حتى يخرج قوة الدوار و
 ماية الى العرق فيصفى ويصب عليه ق آخر و
 ثانيا وما نتاجه لا يتغير لون العرق ثم يجمع فقط
 متلاية باي وجه فيصفى لدم فيستعمل منه قاط
 الى نصف درهم في الامر من التي يستعمل فيها الدوار
 واما استخراج المياه والارواح والاملاح فيفنه
 كلغة وكذا استخراج الادمان بطرق التقطير ايضا
 لا يخفى من شفة ولاكن لما كان لطريق سهل خصوصا
 وبان ذكره فكلنا مدهاه وايضا شفة الدوار في
 من منافع غيرة ومن لم يد في امثال هذه الامثال
 كفى لما تراه اريد قد رانا ان بعض المزاكين
 يدبر المضي بهذه الاخشاب المعروفة قدرا وعلى
 ما ذكرناه شيئا آخر وجعله من تمام التدبير وان كان
 يجمع الاثقال لياقبة بعد الطبخ الثاني في جميع التدبير
 ويضع هذه الاثقال في برية كبيرة اذ في فزعان
 في الآخر من التدبير ويصب عليه من الماء المصفى
 ما يكفي بعسل من تخض فيفوز بانام المنة حتى
 يتصف الماء ثم يدخل المريض في الحمام المقبل
 اذ في محل في حكم الحمام فيحصل بده بذلك
 الماء ويسقيه منه مقدار ما يشاء ودرهم فارتفع

خطائی و برای سنگ کرده و نشانه باب برگ
ترب نازده و برای بول دل باعق گا و زبان
نیجاء قطره و آن برای استهای طعام باب یک
خطائی بنقاد قطره و برای آتشک و قروح غبیه
با عرق شاهتره و شربت قندی هفتاد تا هشتاد
قطره و اما در آن بضم دال و سکون برافروغ
حطی بالغ کشد و در آخر خون ساکن پس آن
نام میوه ایست مخصوص سیاه زیر باد و تحت الحج
که عبارت از شتر قناری و مرغی و ملاحظه و شهر نام
و بلاد قریب با آنهاست مانند بزره آیین ایلان
و شادی و میان و جا و دیگر و است آن نزد
است بلند قامت و پر کش شبیه برگ کشکله میوه آن
بزرگ طولانی بیات خرزهره سود و مایه کوباب و
چوب آن اندوخت میوه کشکله و شتر و بیات کشکله
زردانه دار بر و بر سر زردانه غاری چایچه مشکام آن
چلو نات مثل فیل و گردن خیز از فوق خیلان خاک
بر پر دخت آن میوه و کوه میوه آن بسیار تند و کبر
الراحمه است سحر کرد و شامه کسی که با بر آن رسیده
باشد موجب فقر آن و خوشن اینه نیست بلکه موجب
صداع اندرون آن میوه فانی است و با بر چانه
نیست سفید صلی است و در هر خانه از هر گیاه یا چانه
نیباشد و شکل آن دانه شکل خرملوطه سیاه و تخم
آن مثل تخم کشکله و بعضی بزرگ از آن ماکول شکر است
بدون برده و حبابه تخم آن بسیار طعم و لذت و مکرر
از به شکل مسکه با فندقی ح کرده باشند بلکه از آن
تند تر و ذوق تر است که در سوختی ندارد و شنبه
شده که بسبب کمال لذت آن میوه بسیار مرغوب
حاصل است ولیکن بسبب خوف از دست خوار آن خل
آنرا در علف پیچیده فرو می برد و بسبب سختی پوست
آن بضم آن نمانده در دست دفع میکند و گاهی در میان
فصله فیل است یافت میشود و مردم آن بلاد و غیر
بجزر بسیار جوان و خوابانند و میگویند که آن برای
تقویت باه و قوای دیگر بسیار بنظیر است و ظاهر

نزارج آن گرم و تر باشد و بطی القصر و مقوی و میسر است
و از مردم مبالغات بسیاری در غفلت بوی آن
نثر و لذت خوردن آن شنیده شده چنانکه میگویند
و البته علیهم که بوی آن تشبیه است بگوشت فلفل انسان
شب مانده بکار از متعش شده و در باب لذت آن
میگویند که با هر صاحب جهازی آنجا وارد شده اول
از بوی آن متعش بود و چون عادی و آشنا شود
آن نشد و مانوس آن گردید تمام اموال خود را فرو
صرفت در بیان نمود و آخر بخار از این فروخت و بعد
از آن بمبلغ بیرون شد و بعد از آن خیره شده در
پای درخت در میان ساکن گشته بر کرد در میان شغل
گردید و آخر وصیت نمود که او را در پای درخت آن
دفن نمایند و اندک عالم و عجب نیست زیرا که سابق
برین ابو الحسن متعش که یکی از صحابه بوده در باب خبر
گفته این شعر عربی را ۱۲ شعر از دست خاوندی شایسته
گرفته ۴ ردی عظمای بعد منی حرق تمامه و الا فی غنی
بالقلا ت فانی ۴ افان او امامت ان لا اذو
اگر این مرد نیز در باب در بیان گفته باشد بعید نخواهد
بود ۲ و اما بجای بقیه برای درخت و سکون هم و
خبر بالف کشته و همزه کسوره و یای حلی سالن در
آخر کلیل آن در بلاد زیر با نام میوه است جنگلی بهدر
دانه آن کوبی و پوست خشک خشکی دارد و دانه در
پوست آن کمی شیرین و لطیف و در هر سه سال یکبار
نرم میاید و در انسان متعارف است که ابله در
اطفال بسیار هم میبرد و خندان رطوبتی در آن میوه
نیست و اما سالک دانه بقیه سین جمله و الف صفر
کاف عجمی و او و فقه دان الف و فقه نون یا
دو اینست که در خبری که در سناری شده نه و خسته
سیلان و مرکب و کده و ماضه که از هزار زیر با دانه پیدا
میشود و درخت آن تشبیه بدخت سنبل پوست آن
بسیار ضخیم و استخوان آن نازک مردمان آنجا اولاد
پوست سخت آنرا که مثل پوست درخت سنبل میاید
و دو میکنند واره دندانان دارای از چوب ترش است

داده بر آن وقت بکشند از آن دانه با و پخته
چیزی جدا میشود و خشک کرده آنها را می فروشدند
و قلیل دستور را که کم به است معروف بود و بسیارند
و بقل و دیگر گردی است که از جوف درختی در آن
اکثر رسیده اند با آب خمر کرده و از آن می خورند
از برای آنکه از اجابت بسیار معارف بقدر نفی
خستگی می سازند به طبیعت آن گرم دردم آور
اول مغزی و سببی و منقذ و سببی بن طبع
است و دستور آن شامیدن آن است که در آن
بیشتر تازه و شیده و مانند شیرین طبع نموده بقتل
نبات شیرین نموده می خورند و مقدار شربت آن
و مقدار آن است متقال و مالک به حرارت است
و آنکه گفته اند و آن نیز از او به جوده است که فرکان از
ارض جده می آورند و دانه است معروف است
و اگر آن رنگ است و آن پوست درختی است خشن
شبهه بقرن بونی اندرون آن منج رنگ بیرون
آن اندک سیاه رنگ با اندک تلخی و راحه کمی خوشایند
و سفوف کرده و غیر سفوف گرفته اند از آنجا می آورند
طبیعت آن با اندک حار و یالین و راولی یا اول
ناید باشد به منافع و خواص آن نافع است از
برای حیات مزمنه عتیقه و مرکب بلغمیه و سوداوی
اکثر امراض بلغمیه و سوداوی و طحال و مقدار شربت
آن یکدرم تا یک مثقال است با آب سترگ و شربت
و شام و اکثر آن است که نفع آن در سکه روز ظاهر
و بین سیکر و باید که سه چهار روز بداند مدا
نماید و تا بهفت روز می باشد بلغم و الفه اما باید
که در حیات ناله بعد انفصای نوبت پروت که
باشد می آشناند و در هنگام شب و شدت آن
نوشند و کیفیت و مصلوب باین دو گفته اند آن
که مردم آن جادیدند که جودات ابل و جوشی و لعن
مخدر را بی اختیار بآن درخت می رساند و از پوست
و برگ و شاخ آن آنچه می پانند می خورند و صحت
می یابند پس اطباء آن جادوان پی برده اند که

که در بدن انسان نیز نفع کند و استعمال نموند در
امراض مسطور و غیره نافع یافتند و منافع دیگر نیز
در شسته خوابد و دوقوی اعضا که رسیده و آن
میرم بفتح میم و سکون را می قرشت و فتح بای حطی
سکون میم در آخر ایضا ثمری است که در بلاد زیر باد
می شود و از آن رس آن اجار و مرلی می سازند و
رسیده آن بسیار شبیه با لوی زرد است و شبیه
مزاج و خواص با شیده و اما سنگستان بضم میم سکون
نور و کسکات عجی و سکون سین بن نقطه و نای
قرشت هالف کشیده و در آن خون ساکن پس
آن نام میوه است مخصوص به بلاد زیر باد و خوشه
بقدر سبب کوچک و رنگ آن بنفش سیاهی بایل و
پوست آن بظاہر خشک و ضخیم و نرم احتیاج به پود
ندارد مثل نارنگی و گولدره میزند و مثل بکرانی و بلاد
فارس بدست از منزه می شود بلکه شاید از آنجا باشد
و نارس آنرا می بکنند و در آن درون آن خنده
می باشد و در بر دانه می طعم آن بسیار شیرین و قشور
و اندرون قاش می آن باشد اگر است نه مثل
اندرون نارنگی و لیمو ولی جرم و لطیف است و بطور
و پروت بر آن غالب و مردم آن بلاد پوست
خشک آن را با آب برنج ساییده به صاحب بها
می دهند از آن بلغم استمال می کنند و اما گیاه کو
بفتح کاف عجی و فتح بای شناه تخانیه و الف و
ضم کاف و سکون و اول پس آن نیز از او جوده
است که از ارض جده می آورند و قریب به چهار
و شصت سال است که اطلاع بر منافع و خواص
آن یافته اند و آن جوی است جوی رنگ بسیار
صلب و ریشهای آن بخلاف ریشه اشکاب که
بطول نیست بلکه مورب و صف بعضی از سیم به
سیار و از بسیار به پین رفته که گویا ریشه های تقیر
صف و دیگر را با آبای حاده و طول و متفرج در
عرض تقاطع نموده و طعمی ندارد و راحه قوی نیز
و بخت صلابت کوی مسطح و وسط غوغای مرط

جهازات و کشتی ها که زبان قرنی گی می باشد خواه
بزرگ و خواه کوچک که میان ریه ها و پروما و
آلات مراکب و جهازات و شباهت و احوال افعال
را با لای می کشند و فرود می آورند و حمل می نمایند
فرکان از آن جوی است که از ارض جده می آورند
و شسته آنرا را اکثر در بلاد می فروشدند و اطباء
و اگر آن ایشان خریده و بر آورده نموده استعمال
می نمایند و قوت آن نامدنی می ماند به طبیعت
آن بخیل که در اول دوم گرم و در سوم خشک باشد
افعال و خواص لطیف و محال و حالی مصلح اخلاط
محقق و حب اکثر امراض بلغمیه و سوداوی و دمود
فاسده و مانند فاج و استرخا و ادجاع مفاصل و
وق النسا و تقرس و جدام و ام آتشک و قروح
خسته و امثال آنها نافع و مجرب است بلکه اقسام
آتشک و قروح خسته از جوب چینی و عشب غیر
اقوی است و لند از فرکان و درین اوقات جوب
چینی صفت و همچنین عشب مغزی را به نهالی بدن
گیا که استعمال نمایند بلکه به به به نهالی و با
ادویه مناسب و دیگر بطریق تقوی بیشتر بکار می برند
بخلاف مصلوح که استعمال دارند بلکه شیده شده
و نیز طریق استعمال آن که مکرر تجربه رسیده آن است
که بگزیند از یک وزن از جوب آنرا و سولان نموده
و چهار وزن آن جوب چینی اعلی تر براده نموده
و پنج وزن هر دو عنق قند و دوا شسته ملکه رسته
شد بخمس اندود و ظرف چینی و با شیشه ضخیم و سر آنرا
خوب مسدود نمایند که مطلقا بخار آن بیرون نرود
و در آفتاب بگذارند تا مدت چهل روز و در میان
برج می زده باشند تا خوب گداخته و منحل گردد
و هر چند آن عرق تند تر باشد زود تر و بهتر
گداخته می گردد پس صیاف نموده و در شیشه
کنند و سدر آن را بسته نگاه دارند و در آن فرج
متوسط و امر اخص ضعیف از یک توله تا یک و نیم توله
هر روز یا شش یا سبب و یک روز یا سبب روزی

وقر از جه قویہ و امر اضل شمشیدہ دو تولدنا و نیم تولد نہایت ستہ تولد تاسی و یک روز نہایت پنجاہ روز ہوشند بعون اللہ تعالی در عشرہ دوم و الاسوم نفع بین ظاہری آورد و اگر جسم روح و قروح باشد ہر نوع کہ بود و چونکی سے آورد و بعضی خشک سے کرد و	خشک ریشہ سے بند و در عشرہ چہارم و جسم بالکل زائل سے گردد و باید کہ غذا در ان ایام خپلا و بے نمک باشد و خمر و دیگر خورد و بجائے آب نیز شیر نکریم یا شامند و از مواد اسرافین نف نپہ و جسمانیہ و مسکات آن ہر دو و جماع و اکل حبوب و	بقول و حموضات و آب سرد و نمک و غیرہ اجتناب نمایند و بالکل بدستوری ست کہ در چوب چینی بہ تفصیل ذکر یافت چہ در بین و چہ بعد از فراغ و بچہ بین باید کہ بقیہ نام بدن از اخلاط ناسدہ از غصہ و بللی و غیرہ را چہ در ابتدا و چہ در بین استعمال نمایند تا نفع کردہ و متفرق نشوند باقی العلم علیہ
--	---	--

خاتمه الطبع از سخنور سحر بیان ابوناظم مولانا محمد حامد علی خان حامد شاہ ابادی مصحح مطبع ہذا
خلف حاکم غلام علی خان صاحب تلمیذ آسیر مینیائی مد ظلمہ الہادی

بنام خدا ابتدا سخن نہ بنام نبی انتہای سخن نہ درود خدا بر رسول زمان نہ بآل و اصحاب و بر دیگران نہ من بعد بندہ سرافندہ نامید جادہ سخن
شناسی سر با قصور خطا منکر ابوناظم المدعو محمد حامد علی حامد شاہ ابادی عنانہ المادی اطباء نامی و حکامی گرامی و خدقہای نامی و دیگر ماہرین علوم
حکمت و واقفین فنون طبابت را تویذ بخت است و از وفودہ حضرت افزائی رساند کہ درین آوان فرخندہ فرجام و جان مبارک الدیام کتاب مطبوع
جامع معانی طبابت معانی حکمیت مطالب و حقائق حکمت مفسر مقاصد و دقائق طبابت بے مثل و از جواب بل انتخاب و نایاب مقبول طبیبان
نامدار مطبوع طبابت بر بنا و پیرا یعنی جلد اول و ثانی مجموع البجایع و ذخائر التراکیب المدعوفہ بہ قرا بادین کبیر قاری سی کہ بر سطرش بنیان
مرضیان و ہر لفظش مونس ہمد یاران و حسرتش چون گل خندان و کفوشش مانند در و در جانست ہر دوایش کار سیجائے کند و ہر بخشش
دم عیسی سے زند و از انصاف طبیب حافق و الانب عالی حسب جناب حکیم سید محمد حسین خان اغرہ اللہ فی بحار افضالہ و حسن اعمالہ کہ
طالباش از عرصہ دراز بدل و جان خدایان و جوہان بودند و ستایشش از بدست مدیر چشم در تلاش آن عالمگیرین بیشتر ترجمہ ہر دو جلدش بار دو
ہم درین مطبع نامی گرامی قالب طبع پوشیدہ است و عالمیان را برگزیدہ و پسندیدہ شدہ است و ہر دو در مطبع موجود انحال ہر دو جلدش فارسی
لغہ فارسی خط چون ترخ محبوبان و سواد او سمجزلت ہوشیار و فصیح تمام و صحت مالا کلام در مطبع فینش شیخ سیجای مرعیان عالم عیسی دم شہیدہ امصار
و دیار مفتخر روزگار نامدار عالیجناب معالی القاب فشتی برکت زائین صاحب بجا گوئی مطبع فشتی نول کشور راجع بالفرج و الشرف
ولا زال شمس اقبالہم الواقع فی شہر الکافور صابہ اللہ عن شہر الہدی و حفظ من الفتور شاہ است شہادۃ اء بار سوم حلیہ طبع در بر کشیدہ
محبوب شتاقان و مرغوب طالبان گردید و الحمد للہ علی ذلک

قطرہ تاریخ طبع از نتیجہ فکر سخنور نازک حیاں شاعر فرد و کامل جناب فشتی بھگو اندیال صاحب عاقل الحیث مطبع	بنظیر ست این قرا بادین	حفظش میکنند اہل نظمہ
ہر تاریخ ہر شیش عاقل	ثبت کردم یہ نسخہ سہتر	تہذیب سلیمہ

مختص بمفردات طباء دو

— 26 —

الميزان الادوية - الفاظ الادوية

این الا ویم - پی مجموعه تین کتاب کا علی
تیب تصنیف حکم نور الدین شیرازی و حکیم
و حکم احمد علی آدوی -

و در این کتاب - مؤلفه حکیم متساب را در
اول این نام و در او عضو کتابیان

مالات احسانى - مفردات كاسيان
منه حكيم احسان على وكيل -

یہی شرح موجزہ شرح کاملہ
اس طب عربی کی کتاب خاص و عام

انستور و مقصود ہے استادی سے
اسب علم کسی ہے استادی سے

علی سینا کے پڑھنے کا مرتبہ ہے۔

ہوا۔ مٹی۔ پانی۔ اور اس کے امتحان

و ر رطب و غیرہ سے جتنا لی ہے اور
بت کیا ہے کہ کوئی جسم بغیر ان چار

سفر کے عطا ہو جو وہ ہیں موسیٰ اور
یہیت مزاج پیدا ہو سکتی ہے۔ پھر

براج کے اسام سندس اور پیر میں

کمی و بیشی کے درجے باعتبار حرارت
 اور برودت کے بنائے ہیں جنکی از رو
 عقلی احتمال کے نو قسمین میں پھر ثابت
 کیا گیا ہے کہ کل حیوانات اور اشیا میں
 جسم انسان کو از روئے اعتدال کے بڑھا
 ہوا ہے جبکہ اعتدال الامر جبہ کتنا چاہیے
 پھر جسم انسانی کے اُن اعضا کا بیان ہے جو
 سب میں اعتدال میں اسی طرح جو عضو حرارت
 اور برودت اور پیوستہ اور رطوبت میں
 جملہ اعضا سے بڑھا ہوا ہے و دلائل
 عقلی سے اسکو ثابت کیا ہے پھر
 اخلاط اربعہ کا ذکر اور انکے مفید و اور

مرکب ہونے کا بیان ہے۔
پھر ازدواج کی تفصیل باعتبار حیوانی طبعی
نفسانی ہونے کی درج ہے۔

پھر قوائے طبعی کا ذکر ہے جو چار قسم کے
سن نامیہ - غازیہ - مولدہ - بتصورہ -

پھر ان اعضاء کا ذکر ہے جو قوت غاذیہ کے خادم ہیں اور ان کے ذریعہ سے

وہ عہد انسان کے بدن کا سبب بنی ہے اسی طرح کل فوائد کی تفصیل ہے

سلاطین خلافت ہند اور عہد غازیہ اور

ہر ایک کی تقسیم باعتبار مقدار اور عدد کے ہوگی۔

مغز و راس میں ہونے والی بیماریوں کی علامتیں

پھر ان اسباب کا ذکر ہے جو غیر ضروری ہیں

طبیعت کے مخالف نہیں ہیں۔

رجا اور مسکدہ بین پیر مران فی صلا

گوشت چربی - پلس - ہال - بدن کی رنگت
 کیفیت کیفیت الفعال - افعال طبیعت فضیلت
 میندھ - وغیرہ اور ان سب کی ضروری
 تشریح ہندوئوں میں بیان کی گئی ہے۔
 پھر نسخہ نبض باعتبار طویل - قصہر مختل
 عریض - ضیق - حرکت - سکون - بطنی -
 اور میرج ہونے کی نہایت خوبی سے بیان
 کی گئی ہے۔ پھر نبض کی حرکت کے اقسام
 بین - یعنی نڈاری - سوچی - دودی -
 علی - ذنب الفار - مطرفی - ذنب القصر -
 الواقع فی الوسط - پھر فار و رکی ساخت
 اس کے مختلف رنگ - سرخ - زرد -

سیاہ - صاف - مکدر - کہت لایا میرا -
غیر اور بنایا گیا ہے کہ فلان فلان
صورت اس رنگ کا پیشیا ہے اسے گا -

علیٰ نے انصیا اس باغیانہ کی کیفیت کو بھی
سمجھ لیا چاہیے اس کو بھی مختلف رنگتوں

ہی برقیہ کیا ہے پھر استیم اے کا ذکر
ہے جس سے باخ چیزوں کا خارج کرنا

بیان ہے کہ کس صورت سے خون نکلا جائے

اگر میں شک نہیں کہ اگر یہ کتاب

کتاب کی اعتیان نہ رہے جس غدر

کلیات طب اس کتاب میں مدون
کیے گئے ہیں اس سے بڑھکر نہیں

اسی قدر ہے صرت نصیر اور شریح

اور دلائل علی اس میں زیادہ
ہیں۔

قانونی مع رسالہ قبریہ - عالم طب میں اعلیٰ
درجہ کی فقہی کتاب درسی و مطبوعہ مطبعہ کا پورہ
اقتسار الی - یہ کتاب فن طب میں درسی
مستند مزید اعتبار کی ہے۔

کتاب طب اردو

ترجمہ خوارزم شاہی - اردو زبان عام
فہم اول یہ کتاب فارسی میں مصنفہ حکیم اسماعیل بن
حکیم حسن محمد احمد حسنی حجازی یہ کتاب علم طب میں
کلیات طب اور معالجات طب اور شرح طب
کو جامع و حاوی و مستند ہے و نیز خطرات جانب
مطبوعہ حکیم محمد ثادی حسن خان صاحب نے فارسی
سے اردو میں ترجمہ کیا اس کی دسترس

جلدین متوسط ہیں۔
زبدۃ الحکمت - تصنیف قمر علی صاحب
ساکن نجران فصول اربعہ کی روزمرہ چیزوں کو
کھانے کا بیان خوب ہے۔

مفید الاحسام - مع فوائد عجیبہ ہر قسم
کے امراض کے کسمحابت محبت بات
مہر وچ ہیں۔

علاج الغریبا - اسکی کوڑیوں کی
دوا قیمتی کام کرتی ہے۔

میزان الادویہ - اردو و عربیہ ترجمہ
مولوی محمد نور کریم مرحوم۔

زینت البخیل منظوم - فن معالجہ
گھوڑوں میں مع نصاویہ۔

ترجمہ طب اکبر - اردو یہ
ترجمہ تمام دکان خولی سے ہوا ہے ہر ایک
طالب دقین کو ساتھ محاورہ زبان کے

تجربہ کیا ہے۔

کشفۃ الاطبا - تصنیف لطیف حکیم
شیرت حسین صاحب خیر آبادی نایاب
عمدہ ہے۔

قانون عترت - مصنفہ حکیم عترت حسین
صاحب سب نسخے مجرب ہیں۔
فترا بادین شفا فی - فن حکمت
میں نہایت عمدہ اور بے مثل ترجمہ
ہوا ہے۔

فترا بادین دکائی - فارسی سے
اردو میں نہایت عمدہ و مفید ترجمہ
ہوا ہے۔

شرح الاسباب - مسی

منظر العلوم -
رسالہ زبدۃ المفردات و رسالہ
الظلم بارتق منظوم۔

محبت بات اکبری - اردو یہ کتاب طب
میں نہایت عمدہ ہے۔

طب نبوی - جس کا ہر نسخہ مریضوں کے
بیمے نو شہادہ ہے۔

رموز الحکمت - تصنیف حکیم رجب علی
صاحب نہایت عمدہ ہے۔

معالجات احسانی - یہ کتاب عجیب و
غریب فن طب کی اردو کتاب ہے۔

ترجمہ اردو علاج الامراض - مشہور
معروف جامع فن طب ہے۔

مرکبات احسانی - یہ کتاب مثل قرا بادین
احسانی کے نافع و جامع از تصنیفات نواب
حکیم احسان علی۔

علاج احسانی - اسمین علاج بہائم
و طیور کے عمدہ نسخہ مجرب لکھے ہیں اور شفا فی
امراض بہائم کا صاف بیان ہے مجموعہ

میزان الادویہ و نسخہ رنگ نصیریہ و مخزن الادویہ
والفاظ الادویہ یہ ایک مستند مجموعہ نادر
طب کا ہے۔

میزان الطب - اردو مع رسائل
بعض دقاوہ و دلائل ہول۔

اسی

السیبر القلوب - ترجمہ مفسر القلوب
مولوی محمد نور کریم منظور نے حسب ایامی
مالک مطبعہ ترجمہ کیا۔

عجالتہ سیحی - معالجہ امراض و بانی
دوسرے معنی میں۔

محبت بات بشیر - مخصوص علاج
توت باد میں۔

تجربۃ البحرین - اجتماع مبدک و
طب بونانی۔

مخزن سلیمانی - ترجمہ اکبری۔

رسالہ قارورہ - اردو اسمین شفا فی
رنگ و رسوب بول کا بیان ہے بطور
سوال و جواب تصنیف حکیم سید غلام محی

صاحب مطبعہ آ رہ۔

فرسانہ رنگین - گھوڑوں کے علاج میں۔

کیمیا کے عناصری - ترجمہ قرا بادین اردو
مولوی حکیم نور کریم منظور نے قرا بادین
قاروری کا اردو میں ترجمہ کیا۔

رسالہ بیضہ و بانی - اردو معالجہ بیضہ
کا بہت اچھا ترجمہ لکھا ہے حکیم سید غلام محی
صاحب نے

دستور النجات - عن مصباح الحکمت
اس میں بیان ہر قسم کے بیماریوں کے مع معالجہ
بقاعدہ و نوائی و داکٹری جدیدہ الطبع۔

طب احسانی - مطبوعہ نظامی۔

مجموع البحرین - یہ کتاب لا جواب
تصنیف حکیم محمد قیصر خان صاحب
ساکن جالندھر ملازم سرکار

رباست گھوڑوں کے علاج سے یادگار ہے اس
کتاب لا جواب میں فن طب و داکٹری و
یونانی کو باہم متفق کیا ہے اس وقت

تک ایسی نادر کتاب دیکھنے میں نہیں
آئی ہے۔

Lithographed copy of an old Arabic medical MS.

Presented to the Medical Library of McGill University
by
Dr. Casey Wood.

